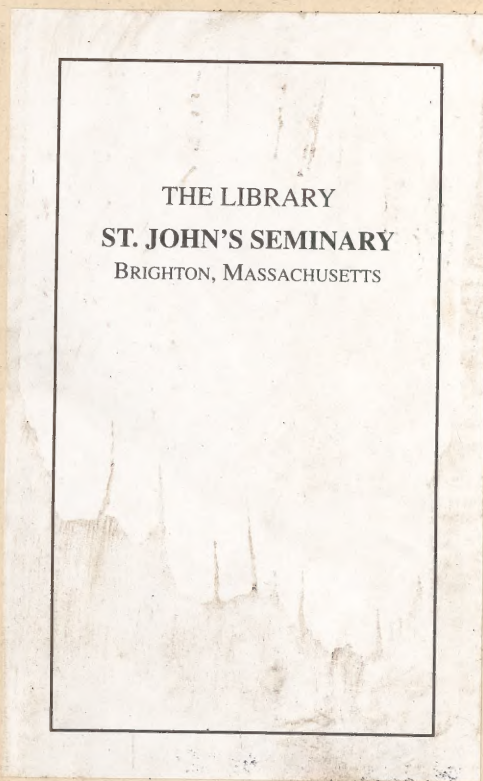

Fa
9

$\frac{13}{6} = 2 \frac{1}{2}$ $\frac{B}{6} = 27$

LIBRARY
ST. JOHN'S SEMINARY
BRIGHTON, MASS.

CAB

BQ

6655

A2

557

1645

112

LIBRARY
ST. JOHN'S SEMINARY
BRIGHTON, MASS.

HINC MARI

ARCHIEPISCOPI

REMENSIS

OPERV M TOMVS POSTERIOR.

OPVSCVLA ET EPISTOLAE.

LVTETIÆ PARISIORVM,

Sumptibus { SEBASTIANI CRAMOISY, Architypo-
graphi Regis & Reginae regentis,
ET
GABRIELIS CRAMOISY. } via Iaco-
bæa, sub
Ciconiis.

M. DC. XLV.

CVM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

BR
65
H4
1645

LIBRARY

ARCHIEPISCOPUS

REMENSIS

OFFICII

LA ET EPISTOLARUM

AVTETIA PARISIENSIS

SEBASTIANUS GRAMMONTANUS
graphi regis et regine consiliarius
GABRIELUS GRAMMONTANUS

M. D. C. XLV

INDEX OPVSCVLORVM ET EPISTOLARVM

QVÆ IN HOC VOLVGINE CONTINENTVR.

- I. D. Carolum caluum Regem, De regis persona & regio ministerio. pag. I
II. Ad Carolum eundem, De cauendis vitiis & virtutibus exercendis, cum sancti Gregorij epistola ad Recharedum regem. 29
III. Ad Carolum eundem, De diuersa & multiplici animæ ratione. 104
IV. Ad Ludouicum Germaniæ regem, Admonitio cum ad occupandum Caroli fratris sui regnum venisset anno DCCCLVIII. 126
V. Ad Carolum caluum Regem, De coercendis militum rapinis, cum in procinctu belli esset, vt Ludouici fratris impetum retunderet. 143
VI. Ad clericos palatij, de eadem re, vt hominum suorum rapinas reprimant. 146
VII. Ad presbyteros parochiæ suæ, de eadem re, vt excommunicationem aduersus deprædatores denuntient. 148
VIII. Ad Ludouicum Germaniæ regem, De verbis Psalmi ciii. *Herodij domus dux est eorum.* 125
IX. Ad Episcopos & proceres prouinciæ Remensis, cum Ludouicus iterum Caroli fratris regnum illo absente impeteret anno DCCCLXXV. 157
X. Ad Ludouicum Balbum regem, Noui regis institutio ad rectam regni administrationem. 179
XI. Ad Carolum III. Imperatorem, vt Ludouici Balbi sobrini sui filiis Regibus idoneos educatores & consiliarios constituat. 185
XII. Ad Ludouicum III. Regem Balbi filium, Vt liberam Episcopi electionem in Bellouacensi Ecclesia permittat. 188
XIII. Ad eundem Ludouicum III. regem, De Odacro inuasore Ecclesiæ Bellouacensis. 196
XIV. Ad proceres regni, De institutione Carolomanni regis, & de ordine palatij ex Adalardo. 201
XV. Ad Episcopos regni, Admonitio altera pro Carolomanno Rege apud Sparnacum facta. 216
XVI. Ad Regem, communi Episcoporum nomine, De coercendo & extirpando raptu viduarum, puellarum, & sanctimonialium. 225
XVII. Ad Nicolaum Papam, De vacatione sedis Cameracensis, & de Balduini & Iudith coniunctione, deque Rothadi depositione, ac hæresi Gothescalci. 244
XVIII. Ad Episcopos Synodi Sueffionensis, De Wlfado & collegis, quorum iudicium Nicolaus Papa iusserat in hac Synodo renouari. 265
XIX. Ad eandem Synodum Sueffionensem, De Ebone Remensi, quod ab Episcopatu iure deiectus, nec legitime postea restitutus, clericos ordinare non potuerit, & quod hi quos ordinarat, in Synodo Meldensi suspensi, & in Sueffionensi gradu spoliati sint. 269
XX. Ad Episcopos Synodi Sueffionensis. Quod absque necessitate mutari non debeant, quæ semel in Conciliis statuta vel iudicata sunt. 275
XXI. Ad Episcopos Synodi Sueffionensis, De Wlfado, quod Lingonen-

- sem Ecclesiam pastore viduatam v-
surpare præsumperit, ac per satisfac-
tionis libellum, nunquam se vlti-
rius ad graduum Ecclesiasticorum
administrationem adspiraturum pro-
fessus sit. 279
- xxii. Ad Nicolaum Papam, per E-
gilonem missa cum actis Synodi
Suessionensis anno DCCCLXVI. 282
- xxiii. Ad Egilonem Archiepiscopum
Senonensem. Romam euntem in-
struit de iis quæ in Synodo gesta sunt
in causa Wlfadi, & quemadmodum
in Vrbe gerere se debeat. 285
- xxiv. Ad Egilonem eundem Archie-
piscopum, de Gothescalco eiusque
assertionibus, & de Prudentio Epi-
scopo, vt suggerat Pontifici. 290
- xxv. Ad Egilonem eundem Archi-
episcopum, Gothescalci eiusdem do-
ctrinæ vberior expositio, quam præ-
cedenti epistola promittebat. 293
- xxvi. Ad Nicolaum Papam. Respon-
det increpatoriis eius litteris, purgans
se de tumore ac dolo, & de obiectis in
causa Ebonis & Wlfadi, tum de Be-
nedicti Papæ priuilegio, & actis Sy-
nodi Sueffionensis, deque immoder-
ato vsu pallij. 298
- xxvii. Ad Nicolaum Papam, eius-
dem argumenti cum superiore, maxi-
mæque ex parte iisdem verbis con-
texta. 312
- xxviii. Ad monachos Altouillarenfes.
Vt Gothescalco, si resipuerit, spiri-
talem & corporalem humanitatem
exhibeant. 314
- xxix. Ad Carolum Caluum regem,
pro Hincmaro Laudunensi, quod in
publicis iudiciis discuti Episcoporum
causæ non debeant. 316
- xxx. Ad Hincmarum Laudunensem,
de Niuno, eiusque fratre Bertrico,
quos vt sceleribus infames è paro-
chia Remensi eiecerat. 334
- Hincmari Laudunensis ad Remensem. Pur-
gat Nininum seque ipsum in eius nego-
tio, & Hincmarum Remensem perstrin-
git.* 335
- xxxi. Ad Hincmarum Laudunensem.
Intercedit pro Hadulfo presbytero,
quem Laudun. excōmunicarat. 339
- Hincmari Laudunensis ad Remensem. Ha-
dulfo in Hincmari gratiam pristina man-*
- tionis locum permittit, communionem
suam nondum concedit.* 340
- Hincmari Laudunensis ad Remensem. De
Senati clerici ordinatione, deque carcerali
sua detentione, & proclamatione ad se-
dem Apostolicam.* 341
- xxxii. Ad Episcopos prouinciæ Lug-
dunensis, de Karlomanno eiusque
complicibus excommunicandis. 353
- Hincmari Episcopi Laudunensis Collectio
altera ex epistolis Romanorum Pontifi-
cum, Hincmaro Remensi apud Gundulfi
villam missa per Vvenilonem Archiepi-
scopum.* 355
- xxxiii. Opusculum LV. capitulorum
aduersus Hincmarum Laudunen-
sem. 377
- xxxiv. Ad Hincmarum Laudunen-
sem, accepto eius missatico per Hed-
donem Præpositum Ecclesiæ Lau-
dunensis. 593
- xxxv. Ad Hincmarum Laudunensem,
rememorans qualiter illum orpha-
num sub religione nutrierit, litteris
erudierit, per singulos gradus vsque
ad Episcopatus apicem prouexerit. 597
- Hincmari Laudunensis ad Remensem. Re-
spondet ad Hincmari Remensis episto-
las, deque aliis quæ contra ipsum scri-
pta vel acta.* 608
- Hincmari Laudunensis ad Remensem. De
consensu in excommunicationem ab eo fa-
ctam, quem exigebat.* 644
- xxxvi. Ad Hincmarum Laudunen-
sem. 644
- xxxvii. Ad Rodulfum & Frotarium
Archiepiscopos, de nuptiis Stepha-
ni & filia Regimundi Comititis. 647
- xxxviii. Conuentui Episcoporum, ad
interrogationem Guntharij Archie-
piscopi Colonienfis, de vxore Boso-
nis, quæ virum suum reliquerat. 669
- xxxix. Ad Hildegarium Episcopum
Meldensem, de iudicio aquæ frigi-
dæ. 676
- x l. Ad Hildeboldum Episcopum
Suessionensem infirmitate detentū,
quem iuxta petitionem litterarum
confessionis illius absentem reconci-
liando absoluit. 686
- x l i. Ad Hadrianum Papam. Re-
spondet ad ea quæ Pontifex de re-
gno Lotharij, & de Hincmari nepo-
tis

- tis causa mandaratur. 689
- XLII. Caroli regis nomine, ad Hadrianum Papam. Binis eius litteris exasperatus ad utrasque commotione aliquantum animo respondet. 701
- XLIII. Ad Aduentium Episcopum Metensem. Quo debeant ordine consecrari, Metropolitanus atque diocesanus Episcopus. 717
- XLIV. Ad Episcopos, De iure Metropolitanorum, cum de Ansegisi Senonensis primatu ageretur. 719
- XLV. Ad quendam Episcopum, De translationibus Episcoporum contra Acardum Namnetensem. 741
- XLVI. Quæ exequi debeat Episcopus, & qua cura tueri res & facultates Ecclesiasticas. 762
- XLVII. Caroli II. Imperatoris nomine, ad Ioannem VIII. Papam, De iudiciis & appellationibus Episcoporum & presbyterorum. 763
- XLVIII. De presbyteris criminosis, de quibus approbatio non est. 783
- XLIX. De causa Teutfridi presbyteri, qualiter sit agitanda vel diffinienda. 801
- I. De visione Bernoldi presbyteri. 805
- II. Ad Odonem Episcopum Bellouacensem, De obiectionibus Græcorum à Nicolao Papa in Galliam missis, ut ad eas respondeatur. 809
- III. Odacri Bellouacensis Ecclesiæ inuasoris excommunicatio. 811
- IV. Ad Ioannem Episcopum Cameracensem, De Hunoldo, & de malæ famæ presbyteri purgatione. 819
- LV. Godbaldi presbyteri de femina conuicti depositio. 821
- LVI. Fulcheri & Hardoisæ ob incestas nuptias excommunicatio. 821
- LVI. Ad Engilgarium virum illustrem, qui hominem suum inconuenienter iurare coegerat. 823
- LVII. Ad Anastasium Abbatem Ro-

- mani missa, cum increpatorias Papæ litteras accepisset. 824
- LVIII. Responsio domni Hincmari Remorum Archiepiscopi ad quorundam quæstiones, cur in quodam scripto posuerit mysticam Nicænam Synodum. 826
- LIX. Hincmari consilium de pœnitentia Pippini iunioris, Aquitaniæ olim Regis. 829
- IX. De villa Nouilliaco. Gesta quomodo Hincmarus villam Nouillacum apud Carolum Imperatorem filium Ludouici Imperat. impetrauit. 832
- LXI. Iuramentum, quod Hincmarus Archiepiscopus edere iussus est apud Pontigonem, & Hincmari in idem iuramentum animaduersiones. 834
- LXII. *Parduli Episcopi Laudunensis epistola ad Hincmarum Remensem.* 836

FRAGMENTA.

- LXIII. Ad Carolum caluum Regem. Quales iudices constituere debeat ad causas inter Ecclesiasticos & sæculares dirimendas. 839
- LXIV. Ad Ludouicum regem Germaniæ, pro Bertulfo Treuirensi Archiepiscopo. 840
- LXV. Ad Wiligisum & ceteros monachos sancti Dionysii, Quod pretium pro decima quæri non debeat. 842
- LXVI. Ermingardi Augustæ, coniugi Lotharij Imp. de eo quod apud Lotharium falsò accusatus fuerat infidelitatis. 843
- LXVII. Rotrudi & ceteris sororibus monasterij sanctæ Crucis & sanctæ Radegundis, pro electione Abbatissæ ipsius Monasterij. 843
- LXVIII. De Ferculo Salomonis ab Hincmaro metricè composito, cum duodecim versibus ex eodem opere depromptis. 844

FLODOARDI presbyteri de primis duobus **Hincmari** Opusculis Testimonium, ex libro III. Hist. Ecclesie Remensis cap. XVIII.

I.

Scripsit pramemoratus domnus Hincmarus ad eundem regem Carolum Libellum ex sacris scripturis & catholicorum dictis collectum, ac triformi digestionem distinctum. scilicet de persona regis & regio ministerio in causa reipublica, & qua debeat esse discretio in misericordia, & de ultione specialium personarum. quem conclusit in capitulis XXXIII.

II.

Scripsit etiam ad prefatum Regem Instructionem utillimam de cavendis vitiis & de exercendis virtutibus, mittens ei pariter epistolam beati Gregorij ad Recharedum Vvisigotorum regem.

HINC MARI

ARCHIEPISCOPI

RE MEN SIS

OPVSCVLA ET EPISTOLAE,

ac primo loco

QVÆ AD REGES REGVMQVE INSTRUCTIONEM

PRÆCIPVE SPECTANT.

I.

DE REGIS PERSONA ET REGIO MINISTERIO,

ad Carolum Caluum Regem.

Nunc primùm editum ex Codice S. Remigij Remensis.

PRÆFATIO.

Domino glorioso fideliter deuotus, & deuotè fidelis.

BAVDIENTES præceptum Domini per Prophetam iubentis, *Interroga sacerdotes legem meam*, super quibusdam capitulis me consulere vobis placuit. De quibus quoniam per se Veritas dicit, *Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit*, dignum duxi non nudo meo sermone vobis respondere, sed quid in scripturis sacris & per catholicos Doctores inde loquatur Spiritus sanctus, quosdam odoriferos flosculos, vt reuera de agro pleno, scripturarum scilicet campo, cui benedixit Dominus, breuiter in vnum vobis colligere. Et sciens pollicitum, *Quod supererogaueris ego cùm rediero reddam tibi*, de his quæ regio ministerio vobis à Deo commisso competere vidi, quasi

Agg. 12. 12.

Ioan. 7. 18.

Luc. 10. 15.

A ij

Terent. in
Andria.

scintillas micantes lumini scientiæ vestræ superadiēci. Quia verò, ut Comicus dicit, *Obsequium amicos, veritas odium parit*, & non assentatio, videlicet adulatio; Principi ac domino terræ placere debet, minimè autem sacerdotem sectari eam oportet, si quiddam mordacius dictum in sententiis à me collectis de Regis persona & regio ministerio inueneritis, non contra vos quæso, sed pro vobis eas me collegisse putetis, quoniam aut talem in benignitate ac bonitate, sicut ipsæ describunt sententiæ, vos esse & sic agere scio, aut talem esse & sic agere cupio. Huius autem libelli sententiæ triforē sunt collectione distinctæ. Primò quidem de persona Regis & regio ministerio in generali Reipublicæ causa. Deinde quæ debeat esse discretio in misericordia, & de vltione specialium personarum, quæ si exitialiter agentes aliter non potuerint corrigi, temporali morte præcipiuntur multari, quod à quibusdam dicitur contradici. Tum quia Rex propter ministerium regium, etiam nec quibuscumque propinquitatis necessitudinibus, contra Deum sanctamque Ecclesiam atque contra Rempublicam agentibus criminaliter, affectu carnali parcere debeat.

TITVLI CAPITVM.

1. **Q**UOD bonos reges Deus facit, malos permittit.
2. Quod populi felicitas sit rex bonus, infelicitas rex malus.
3. Magnæ potentia argumentum est recta administratio.
4. Quales sibi adhibere debeat rex consiliarios.
5. Nihil felicius quàm si regnent regnandi scientiam habentes.
6. Quod utile sit bonos reges diu & longè latèque regnare.
7. Belligerare & regnum dilatare sola bonos reges impellit necessitas.
8. Regis studium in procinctu belli, & exhortatio ad milites.
9. Non peccasse eos qui Deo auctore bella gesserunt.
10. Quod qui bella tractant, & sub armis militant, Deo non displicent.
11. Militem potestati obedientem non peccare si hominem occidat.
12. Victoriā in bello per Omnipotentem dari cui voluerit.
13. Deum quando pugnatur adstare, & iusta parti victoriā preparare.
14. Quod non pro paucitate diffidendum, si Dominus cum bellatoribus fuerit.
15. Quod pro iis qui in bello ceciderunt oblationes offerri debeant.
16. Quod reges regum domino seruiant etiam leges dando pro ipso.
17. Quod ad iustitiæ obseruationem etiam compellendum sit.
18. Quod Christo seruiat qui improbos corripit amore iustitiæ.
19. De discretionē in habenda misericordia.
20. Cui licitè ignoscere liceat Principi vel iudici.
21. Timeat Princeps ne scelerati cuiusquam muneribus vel adulationibus decipiatur.
22. Cauendum Principibus, ne sceleratorum amicitias coniungantur.
23. Quod sancti viri ad incutiendum metum reos morte iure puniuerint.
24. Quod occidere hominem non semper criminisum sit.
25. Regem iniquorum correctorem esse oportere.
26. Quod propter vindictam noxiorum gladius Principi Deo permissus est.
27. Quod leges à Principe iusto sunt in quolibet vindicande.
28. Quod his qui pro suis criminibus pu-

OPVSCVLA ET EPISTOLÆ.

- niendi sunt misericordia interdum indulgenda.
29. Quod rex propinquis suis peruersè agentibus affectu carnali parcere non debeat.
30. Quatenus filiis vel propinquis, si peccauerint, parcere debeat.
31. In maximis & publicis criminibus an indulgendum.
32. Quod boni regis sit & virga distributionis, & manna dulcedinis.
33. In pluralitate peccantium vindicta propter difficultatem negligenda, aut differenda.

CAPVT PRIMVM.

Quod bonos reges Deus facit, malos permittit.

QVONIAM, vt scriptum est, *Domini est regnum, & cui voluerit dabit illud*: & sicut beatus Augustinus in libro de Bono perfectiæ dicit, Nihil fit nisi quod aut Deus facit, aut fieri iuste permittit,] cùm boni Reges regnant, sicut Dei gratia boni sunt, ita & Deo agente regnant, sicut ipse dicit, *Per me reges regnant*, & cùm mali Reges regnant, sicut mali sunt suo vitio, ita & regnare permittuntur diuino iudicio, interdum occulto, sed nunquam iniusto, sicut scriptum est, *Qui facit regnare hypocritam propter peccata populi*. Facit dictum est, ex iustitiæ retributione permittit, eo locutionis genere quo dicitur, *Indurauit Dominus cor Pharaonis*. Indurauit dictum est, per gratiam non molliuit, sed ex iustitiæ retributione indurari permisit. De quibus, qui non faciente sed Deo permittente regnant, Dominus per Prophetam queritur dicens, *Ipsi regnauerunt, & non ex me, Principes extiterunt, & non cognoui*. Ex se, inquit Gregorius, & non ex arbitrio summi Reſtoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, nequaquam diuinitus vocati, sed sua cupidine accensi, culmen regiminis rapiunt potiùs quàm adsequuntur: quos tamen internus iudex & prouehit, & non cognoscit, quia quos permittendo tolerat, profectò per iudicium reprobationis ignorat.] De quibus Domino per Psalmistam dicitur, *Deiecisti eos dum alleuarentur*. Dum alleuatur enim deiicitur, qui honoribus proficit, & moribus deficit. Iustus namque & misericors Dominus, mortalium acta disponens, alia concedit propitius, alia permittit iratus, atque ea quæ permittit sic tolerat, vt hæc in sui consilij vsum vertat.

II. *Quod populi felicitas sit Rex bonus, infelicitas rex malus.*

DE nomine Regis, & quæ sit felicitas populis sibi subiectis, si gratia Dei bonus Rex super eos regnauerit, & quæ sit infelicitas populis sibi subiectis, si malus suo vitio Rex super eos regnauerit, sanctus Cyprianus in libro de gradibus abusionum ostendit, Nomen, inquit, Regis intellectualiter hoc retinet, vt subiectis omnibus reſtoris officium procuret. Sed qualiter alios corrigere po-

terit, qui proprios mores ne iniqui sint non corrigit? quoniam *In iustitia Regis exaltabitur solium, & in veritate solidabitur gubernaculum populorum.* Iustitia verò Regis est, neminem iniuste per potentiam opprimere, sine personarum acceptione inter virum & proximum suum iuste iudicare, aduenis & pupillis & viduis defensorem esse, furta cohibere, adulteria punire, iniquos non exaltare, impudicos & histriones non nutrire, impios de terra perdere, paricidas & periurantes vivere non sinere, Ecclesias defendere, pauperes eleemosynis alere, iustos super regni negotia constituere, senes & sapientes & sobrios Consiliarios habere, magorum & ariolorum, pythouissarumque superstitionibus non intendere, iracundiam differre, patriam fortiter & iuste contra aduersarios defendere, per omnia in Deo confidere, prosperitatibus animum non eleuare, cuncta aduersa patienter tolerare, fidem catholicam in Deum habere, filios suos non sinere impie agere, certis horis orationibus insistere, ante horas congruas cibum non gustare. *Vae enim terra, cuius rex puer est, & cuius Principes mane comedunt.* Hæc regni prosperitatem in præsentia faciunt, & Regem ad cælestia regna meliora perducunt. Qui verò regnum non secundum hanc legem dispensat, multas nimirum aduersitates imperij tolerabit. Idcirco enim pax sæpè populorum rumpitur, & offendicula etiam de regno suscitantur, terrarum quoque fructus diminuuntur, & seruitia populorum præpediuntur, multi & varij dolores prosperitatem regni inficiunt, carorum & liberorum mortes tristitiam conferunt, hostium incursus prouincias vndique vastant, bestiarum armentorum & pecorum greges dilacerant, tempestates veris & hyemis turbantur, terrarum quoque fecunditatem & maris ministeria prohibent, & aliquando fulminum ictus segetes & arborum flores & pampinos exurunt. Super omnia verò, Regis iniustitia non solum præsentis imperij faciem fuscatur, sed etiam filios suos & nepotes, ne post se regni hereditatem teneant obscurat. Propter piaculum enim Salomonis regnum domus Israel Dominus de manu filiorum eius dispersit, & propter iustitiam David regis lucernam de femine eius semper in Hierusalem reliquit. Ecce quantum iustitia regis sæculo valet, intuentibus perspicue patet. Pax enim populorum est, tutamen patriæ, immunitas plebis, munimentum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aëris, serenitas maris, terræ fecunditas, solatium pauperum, hereditas filiorum, & sibi metipsi spes futuræ beatitudinis. Attamen sciat Rex, quod sicut in throno hominum primus constitutus est, sic & in pœnis, si iustitiam non fecerit, primatum habiturus est. Omnes namque, quoscumque peccatores sub se in præsentia habuit, supra se modo implacabili in illa pœna futura habebit.]

Eccli. 10. 16

1. Reg. 12.
& 16.

III. *Magna potentia argumentum est recta administratio.*

QVOD ex bona administratione regiminis magna esse cognoscitur potentia temporalis, Magna est, inquit beatus Gregorius Lib. 16. Moral. cap. 19. in libro Moraliū, potentia temporalis, quæ habet apud Deum meritum suum de bona administratione regiminis. Bona est ordine suo potentia, sed cauta regentis indiget vita. Igitur bene hanc exercet, qui & retinere illam nouerit, & impugnare. Bene hanc exercet, qui scit per illam super culpas erigi, & scit cum illa ceteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerumque extollitur, etiam cum nulla potestate fulcitur: quāto magis in altum se erigit, cum se ei etiam potestas adiungit? & tamen corrigendis aliorum vitiis apta executione præparatur. Vnde & per Paulum dicitur, *Minister enim Dei est, vindex* Rom. 13. 4. *in iram ei qui malè agit.* Cum ergo potentiæ temporalis ministerium suscipitur, summa cura vigilandum est, vt sciat quisque & sumere ex illa quod adiuuat, & expugnare quod tentat. Teneamus ergo Ibidem post alia. exterius quod pro aliorum vtilitate suscepimus, teneamus interius quod de nostra æstimatione sentimus. Sed tamen decenter quibusdam erumpentibus signis, tales nos apud nos esse ipsi etiam qui nobis commissi sunt non ignorent: vt & de auctoritate nostra quod formident videant, & de humilitate quod imitentur agnoscant. Seruata autem auctoritate regiminis, ad cor nostrum sine cessatione redeamus, & consideremus assiduè quod sumus æqualiter cum ceteris conditi, non quod temporaliter ceteris prælati. Potestas enim quantò exterius eminet, tantò premi interius debet, ne cogitationem vincat, ne in delectatione suū animum rapiat, ne iam sub se mens eam regere non possit, cui se libidine dominandi supponit. Bene Dauid regni potentiam regere nouerat, qui elationem eiusdem potentiæ semetipsum premendo vincebat, dicens, *Domine non est exaltatum* Psal. 138. *cor meum.* quique in eius humilitatis augmento subiunxit, *neque elati sunt oculi mei,* atque addidit, *neque ambulauit in magnis.* & adhuc semetipsum subtilissima inquisitione discutiens ait, *neque in mirabilibus super me.* omnesque etiam cogitationes suas à fundo cordis exhauriens, subiungit, dicens, *Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam.* Ecce humilitatis hostiam ab intimo cordis oblatam crebrò replicat, & iterum atque iterum confitendo offerre non cessat, eamque multipliciter loquens Iudicis sui oculis ostentat. Quid est hoc? & quomodo istud sacrificium Deo placere cognouerit, quod in conspectu eius tanta iteratione vocis immolabat? nisi quod vicina esse superbia potentibus solet, & penè semper rebus affluentibus elatio sociatur, quia & sæpe humoris abundantia duritiam dat tumoris. Mirum verò est, cum in cordibus sublimium regnat humilitas morum. Vnde pensandum est, quia potentes quique, cum humiliter sapiunt, culmen

extraneæ quasi longè posita virtutis attingunt. Et rectè hac virtute Dominum quātoocius placant, quia illud ei sacrificium potentes offerunt, quod potentes vix inuenire possant. Subtilissima namque ars viuendi est, culmen tenere, gloriam reprimere: esse quidem in potentia, sed potentem se esse nescire: ad largienda bona potentem se agnoscere, sed ad repetenda noxia omne quod potenter valet ignorare. Rectè itaque de talibus dicitur, *Deus potentes non abiicit, cum & ipse sit potens*. Deum quippe imitari desiderat, qui fastigium potentia, alienis intentus vtilitatibus, & non suis laudibus elatus, administrat: qui prælatus ceteris prodesse appetit, non præesse. Tumoris namque elatio, non ordo potestatis, in crimine est. Potentiam Deus tribuit, elationem verò potentia malitia nostræ mentis inuenit. Tollamus ergo quod de nostro contulimus, & bona sunt quæ Deo largiente possidemus.]

IV. *Quales sibi adhibere debeat Rex Consiliarios.*

Lib. 16. 17.

Ibidem.

Cap. 12.

QVALES sibi adhibere debeat rex consiliarios, Ambrosius in libris Officiorum, Talis, inquit, debet esse, qui consilium alteri dat, ut seipsum formam aliis præbeat ad exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate, ut sit eius sermo salubris atque inreprehensibilis, consilium vtile, vita honesta, sapientia decora. Talis igitur debet esse consiliarius, qui nihil nebulosum habeat, nihil fallax, nihil fabulosum, nihil simulatum, quod vitam eius ac mores refellat, nihil improbum ac maliuolum, quod auertat consulentes. Alia sunt enim quæ fugiuntur, alia quæ contemnuntur. Fugimus ea quæ possunt nocere, quæ malitiosè possunt in noxam serpere. ut si is qui consultitur dubia sit fide, & pecunia auidus, ut possit pretio mutari, si iniuriosus, hic fugitur ac declinatur: qui verò voluptarius intemperans, etsi alienus à fraude, tamen auarus & cupidior lucri turpis, hic contemnitur. Quod enim specimen industria, quem fructum laboris edere potest, quam recipere animo curam ac sollicitudinem, qui se torpori dedit atque ignauia?] Aduertimus igitur, quòd in acquirendis consiliis plurimum adiungat vitæ probitas, virtutum prærogatiua, beneuolentia vsus, frugalitatis gratia. Quis enim in cæno fontem requirat? quis de turbida aqua potum petat? Itaque vbi luxuria est, vbi intemperantia, vbi vitiorum confusio, quis inde sibi aliquid hauriendum existimet? quis non despiciat morum conluuionem? quis vtilem causæ alienæ iudicet, quem inutilem suæ vitæ videt? Quis iterum improbum, maliuolum, contumeliosum non fugiat, & ad nocendum paratum? quis non cum omni studio declinet? quis verò quamuis instructum ad consilij opem, difficilem tamen accessu ambiat, in quo sit illud, tanquam si quis aquæ fontem præcludat? Quid enim prodest habere sapientiam, si consilium neges? Si consul-

fulendi intercludas copiam, clausisti fontem, ut nec aliis profluat, nec tibi profit. Pulchrè autem & de illo conuenit, qui habens prudentiam, commaculat eam vitiorum fordibus, eo quòd aquæ exitum contamineat, Degeneres animos vita arguit. Quomodo enim eum potes iudicare consilio superiorem, quem videas inferiorem moribus? Supra me debet esse, cui me committere paro. An verò idoneum eum putabo, qui mihi det consilium quod non det sibi, & mihi eum vacare credam, qui sibi non vacet? cuius animum voluptates occupent, libido deuincat, auaritia subiuguet, cupiditas perturbet, quatiat metus? quomodo hîc consilij locus, vbi nullus quietis? Admirandus mihi & suspiciendus consiliarius, quem propitius Dominus patribus dedit, offensus abstulit.] Prudentissimo cuique Cap. 9. causam committimus nostram, & ab eo consilium promptius quàm à ceteris poscimus. Præstat tamen fidele iusti consilium, & sapientissimi ingenio frequenter præponderat. Vtilia enim vulnera amici, quàm aliorum oscula. Deinde quia iusti iudicium est, sapientis autem Cap. 10. argumentum, in illo censura disceptationis, in hoc calliditas inuentionis. Quòd si vtrumque connectas, erit magna consiliorum salubritas, quæ ab vniuersis spectatur admiratione sapientiæ, & amore iustitiæ: ut omnes quærant audire sapientiam eius viri, in quo vtriusque virtutis copula sit.] Ideo prudentia & iustitia in vnoquoque desideratur, & ea expectatur à pluribus, ut in quo ea sint, illi Cap. 11. deferatur fides, quòd possit vtile consilium ac fidele desideranti dare. Quis enim ei se committat, quem non putet plus sapere quàm ipse sapiat qui quærit consilium? Necesse est igitur ut præstantior sit à quo consilium petatur, quàm ille est qui petit. Quid enim consulas hominem, quem non arbitraris posse melius aliquid reperire quàm ipse intelligis? Quòd si eum inueneris, qui viuacitate ingenij, mentis vigore atque auctoritate præstet, & accedat eò, ut exemplo & vsu paratior sit, præsentia soluat pericula, prospiciat futura, denunciet imminencia, argumentum expediat, remedium ferat, in tempore paratus sit, non solùm ad consulendum, sed etiam ad subueniendum, huic ita fides habetur, ut dicat qui consilium petit, etsi mala mihi euenerint per illum, sustineo. Huiusmodi igitur viro salutem nostram & existimationem committimus, qui sit, ut supra diximus, iustus & prudens. Facit enim iustitia, ut nullus sit fraudis metus: facit etiam prudentia, ut nulla erroris suspicio sit. Promptius tamen nos iusto viro quàm prudenti committimus.] Pulchrum Lib. 1. Offic. cap. 10. est igitur bene velle, & eo largiri consilio ut pro sis, non ut noceas. Nam si luxurioso ad luxuriæ effusionem, adultero ad mercedem adulterij largiendum putes, non est beneficentia ista, vbi nulla est beniuolentia. Officere enim istud est, non prodesse alteri. Si largiaris ei qui conspiret aduersus patriam, qui congregare cupiat tuo sumptu perditos qui impugnent Ecclesiam, non est hæc probabilis

Luc. 19.

liberalitas. Si adiuues eum, qui aduersus viduam & pupillos graui decernit iurgio, aut vi aliqua possessiones eorum eripere conatur, non probatur largitas, si quod alteri largitur, alteri quis extorqueat, si iniuste quærat, & iuste dispensandum putet: nisi fortè, vt ille Zachæus, reddas prius ei quadruplum quem fraudaueris, & gentilitatis vitia fidei studio, & credentis operatione compenses. Fundamentum igitur habeat liberalitas tua. Hoc primum quæritur, vt cum fide conferas, fraudem non facias oblati.] Similiter & in consiliis agere debet consiliarius, quia est & in consilio maxima liberalitas.

V. *Nihil felicius quàm si regnent regnandi scientiam habentes.*

Lib. 5. c. 24.

NIHIL felicius esse rebus humanis, quàm regnare miserante Deo scientiam regnandi habentes, ex libro Augustini de Ciuitate Dei. QVI vera pietate præditi bene viuunt, si habeant scientiam regnandi populos, nihil felicius rebus humanis, quàm si Deo miserante habeant potestatem. Nos Christianos reges ideo felices dicimus, si iuste regnant, si inter linguas sublimiter honorantium, & obsequia nimis humiliter salutantium, non extollunt, sed se homines esse meminerunt: si suam potestatem ad Dei cultum maximè dilatandum maiestati eius famulam faciunt: si Deum timent, diligunt, colunt, si plus amant illud regnum vbi non timent habere consortes, si tardiùs vindicant, facile ignoscunt: si eandem vindictam pro necessitate regendæ tuendæque reipublicæ, non pro saturandis inimicitarum odiis exerunt: si eandem veniam, non ad impunitatem iniquitatis, sed ad spem correctionis indulgent: si quod asperè coguntur plerumque decernere, misericordiæ lenitate, & beneficiorum largitate compensant: si luxuria tanto eis est castigatior, quanto posset esse liberior: si malunt cupiditatibus prauis, quàm quibuscumque gentibus imperare. Et si hæc omnia faciunt, non propter ardorem inanis gloriæ, sed propter caritatem felicitatis æternæ: si pro suis peccatis humilitatis, & miserationis, & orationis sacrificium Deo suo vero immolare non negligunt. Tales Christianos reges dicimus esse felices, interim spe, postea re ipsa potituros, cum id quod expectamus aduenerit.

VI. *Quòd utile sit bonos Reges diu & longè latèque regnare.*

Lib. 4 c. 3.

QVOD utile sit his qui regnant, & quibus regnant, si boni sint, diu longè latèque regnare, idem in eodem libro beatus Augustinus demonstrat, dicens. Si verus Deus colatur, eique sacris, veracibus, & bonis moribus seruiatur, utile est vt boni longè latèque diu regnent, neque hoc tam ipsis quàm illis utile est quibus regnant. Nam quantum ad ipsos pertinet, pietas & probitas eorum, quæ magna

Dei dona sunt, sufficit eis ad veram felicitatem, qua & in ista vita bene agatur, & postea percipiatur æterna. In hac ergo terra regnum bonorum non tam illis præstatur, quàm rebus humanis. Malorum verò regnum magis regnantibus nocet, qui suos animos vastant scelerum maiore licentia. His autem, qui eis seruiendo subduntur, non nocet nisi iniquitas propria. Nam iustis quicquid malorum ab iniquis dominis irrogatur, non est pœna criminis, sed virtutis examen. Proinde bonus etiam si seruiat liber est, malus autem etiam si regnet seruus est, nec vnius hominis, sed quod est grauius, tot dominorum quot vitiorum. De quibus vitiis cùm ageret scriptura diuina, *A quo enim quis, inquit, deuictus est, huic seruus addictus est.* Remota itaque iustitia, quid sunt regna, nisi magna latrocinia?] 1. Pet. 2. 19.

VII. *Belligerare & regnum dilatare sola bonos Reges impellit necessitas.*

BELLA gerere, & dilatare regnum, bonos sola necessitate vocari, ex libro Augustini de Ciuitate Dei. Belligerare, & perdomitis gentibus dilatare regnum, malis videtur felicitas, bonis necessitas. Sed quia peius esset vt iniuriosi iustioribus dominarentur, ideo non incongruè dicitur etiam ista felicitas. Sed proculdubio felicitas maior est, vicinum bonum habere concordem, quàm vicinum malum subiugare bellantem. Mala vota sunt optare habere quem oderis, vel quem timeas, vt possit esse quem vincas.] Lib. 4. c. 19.

VIII. *Regis studium in procinctu belli, & exhortatio ad milites.*

FORMAM regis, & exhortationem eiusdem erga milites in procinctu belli, Dominus, inquit, Augustinus, per Moysen in Deuteronomio designat, dicens, *Non declinet, inquit, ad dexteram, nec ad sinistram.* Qui si bene direxerit vias suas, & studia sua coram eo qui est rex regum, necessariò pacatos regni sui fines possidebit. Vnde & illic mox subditur, *Vt longo regnet tempore super Israel.* Porro, si præceptum custodierit, vt non declinet ad dexteram neque ad sinistram, fœdus securitatis & pacis de victoria lætus promerebitur. Si exieris, inquit Dominus, *ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatum & currus, & maiorem quàm tu habes aduersarij exercitus multitudinem, non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum est.* Bellum necessitas faciat, vt sopita discordia pax recuperari possit. Hoc ergo studio regi prælium gerendum est. Rex adpropinquante prælio, exercitui suo verba Iudæ ad medium deducere debet, quibus ait, *Non concupiscatis spolia, quia bellum contra nos est.* Deut. 17. 16. Deut. 20. 1. 1. Mac. 4. 17.

IX. *Non peccasse eos qui Deo auctore bella gesserunt.*

NON peccasse eos, qui Deo auctore bella gesserunt, Augustinus in præfato libro. Quasdam exceptiones eadem ipsa diuina fecit auctoritas, ut liceat hominem occidi. Sed his exceptis, quos occidi iubet, siue data lege, siue ad personam pro tempore expressa iussione. Non autem ipse occidit qui ministerium debet iubenti, sicut adminiculum gladius videnti. & ideo nequaquam contra hoc præceptum fecerunt, quo dictum est *Non occides*, qui Deo auctore bella gesserunt, aut personam gerentes publicæ potestatis, secundum eius leges, hoc est iustissimæ rationis imperium, sceleratos morte punierunt. Et Abraham non solum non est culpatus crudelitatis nomine, verum etiam laudatus nomine pietatis, quod voluit filium nequaquam sceleratè, sed obedienter occidere. Et meritò quæritur, utrum pro iussu Dei sit habendum, quod Iephthe filiam quæ patri occurrit occidit, cum id se vouisset immolaturum Deo, quod ei redeunti de prælio victori primitus occurrisset. Nec Samson aliter excusatur, quod seipsum cum hostibus ruina domus oppressit, nisi quia spiritus latenter hoc iusserat, qui per illum miracula faciebat. His igitur exceptis, quos vel lex iusta generaliter, vel ipse fons iustitiæ Deus specialiter occidi iubet, quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidij crimine tenetur.]

X. *Quod qui bella tractant, & sub armis militant, Deo non displicent.*

QVOD qui bella tractant, & sub armis militant, Deo non displiceant, item Augustinus ad Bonifacium. Noli existimare neminem Deo placere posse, qui in armis bellicis militat. In his erat sanctus David, cui Dominus tam magnum perhibuit testimonium. In his etiam plurimi illius temporis iusti. In his erat & ille centurio, qui Domino dixit, *Non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo; & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate, habens sub me milites. & dico huic Vade, & vadit: & alio Veni, & venit: & seruo meo Fac hoc, & facit. De quo & Dominus, Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel.* In his erat & ille Cornelius, ad quem missus Angelus dixit, *Corneli, acceptæ sunt elemosynæ tuæ, & exaudita sunt orationes tuæ.* Vbi eum admonuit, ut ad beatum Petrum Apostolum mitteret, & ab illo audiret quæ facere deberet. ad quem Apostolum, ut ad eum veniret, etiam religiosum militem misit. In his erant & illi, qui baptizandi cum venissent ad Ioannem sanctum Domini præcursores, & amicum sponsi, de quo ipse Dominus ait, *In natis mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista, & quæ-*

sisent ab eo quid facerent, ait eis: *Neminem concusseritis, nulli calum-* Luc. 3. 14
niam feceritis, sufficiat vobis stipendium vestrum, Non eos utique sub ar-
 mis militare prohibuit, quibus suum stipendium sufficere debere
 præcepit. Alij ergo pro vobis orando pugnant contra inuisibiles
 inimicos: vos pro eis pugnando laboratis contra visibiles barbaros.
 Utinam vna fides esset in omnibus, quia & minus laboraretur, &
 facilius diabolus cum suis angelis vinceretur. Hoc ergo primum co-
 gita, quando armaris ad pugnam, quia virtus tua etiam ipsa corpo-
 ralis donum Dei est. Sic enim cogitabis de dono Dei non facere
 contra Deum. Fides enim quando promittitur, etiam hosti ser-
 uanda est contra quem bellum geritur, quanto magis amico pro
 quo pugnatur? Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas,
 ut liberet Deus à necessitate, & conseruet in pace. Non enim pax
 quæritur ut bellum excitetur, sed bellum geritur ut pax acquira-
 tur. Esto ergo etiam bellando pacificus, ut eos quos expugnas ad
 pacis vtilitatem vincendo perducas. *Beati enim pacifici*, ait Dominus, Matt. 5. 9
quoniam filij Dei vocabuntur. Si autem pax humana tam dulcis est pro
 temporali salute mortalium, quanto est dulcior pax diuina pro
 æterna salute Angelorum? Itaque hostem pugnantem necessitas per-
 imat, non voluntas. Sicut rebellanti & resistenti violentia redditur,
 ita victo vel capto misericordia iam debetur, maximè in quo pacis
 perturbatio non timetur.] Et Hieronymus, Legimus in libro Para-
 lipomenon filios Israel ad pugnam isse mente pacifica, quia non
 pro vincendi libidine sed pro acquirenda pace pugnabant.]

XI. *Militem potestati obedientem non peccare si hominem occidat.*

MILITEM potestati sub qua est obedientem non peccare si
 hominem occidat, Augustinus in libro de Ciuitate Dei. Miles, cum Lib. 1. cap.
 obediens potestati, sub qua legitimè constitutus est, hominem oc- xxvi.
 cidit, nulla ciuitatis suæ lege reus est homicidij: imo nisi fecerit,
 reus est imperij deserti atque contempti. Quod si sua sponte atque
 auctoritate fecisset, crimen effusi humani sanguinis incidisset. Ita-
 que vnde punitur si fecisset iniussus, inde punietur nisi fecerit ius-
 sus. Quod si ita est iubente rege, quanto magis iubente Crea-
 tore? Qui ergo audit non licere se occidere, faciat si iussit cuius
 non licet iussa contemnere. Tantummodo videat vtrum diuina ius-
 sio nullo nutet incerto. Nos per aurem conscientiam conuenimus,
 occultorum nobis iudicium non vsurpamus. nemo scit quid agatur
 in homine, nisi spiritus hominis qui in ipso est.]

XII. *Victoriam in bello per Omnipotentem dari cui voluerit.*

VICTORIAM in bello ab Omnipotente per Angelum suum cui

Lib. 4. c. 17.

voluerit & cui iusserit dari, Augustinus in libro de Ciuitate Dei demonstrat dicens, Victoriā omnipotens mittit, atque illa tanquam regi Deorum obtemperans ad quos iusserit venit, & in eorum parte confidit. Hoc verè de illo vero rege sæculorum dicitur, quòd mittat non victoriā, quæ nulla substantia est, sed Angelum suum, & facit vincere quem voluerit. Cuius consilium occultum esse potest, iniquum non potest.]

XIII. *Deum quando pugnatur adstare, & iustæ parti victoriā preparare.*

Epist. 205.

QUANDO pugnatur, Deum apertis cælis adstare, & iustæ parti victoriā præstare, nihilque de propriis viribus præsumendum, Augustinus in epistola ad Bonifacium demonstrat, dicens, Vtile tibi tuisque dabo consilium. Arripe manibus arma, oratio aures pulset auctoris, quia quando pugnatur, Deus apertis cælis spectat, & partem quam inspicit iustam, ibi dat palmam. Nihil de viribus propriis præsumas, de auctore gloriare virtutum, & nullum curabis penitus inimicum.]

XIV. *Quòd non pro paucitate diffidendum, si Dominus cum bellatoribus fuerit.*

Lib. 11.
cap. 11.

QUOD non in multitudine fidendum, nec pro paucitate diffidendum in bello sit, si Dominus cum bellatoribus fuerit, & famosissimum bellum per Gedeonem Domino disponente actum, & libri Machabæorum, & historia Orosij demonstrat, in qua scriptum est. Xerxes Rex Persarum septingenta milia armatorum de regno, & trecenta de auxiliis, rostratas etiam naues mille ducentas, onerarias autem tria milia numero habuisse narratur, vt meritò inopinato exercitui immensæque classi, vix ad potum flumina, vix terras ad ingressum, vix maria ad cursum suffecisse memoratum sit. Huic tam incredibili temporibus nostris agmini, cuius numerum nunc difficilius est adstrui, quàm tunc fuit vinci, Leonida rex Spartanorum cum quatuor milibus hominum in angustiis Thermopylarum obstitit. Xerxes autem, contemptu paucitatis obiectæ, iniri pugnam, conferi manum imperat, ac per triduum continuum non duorum pugna, sed cædes vnius populi fuit. Quarto autem die cum videret Leonida vndique hostem circumfundi, hortatur auxiliares socios, vt subtrahentes se pugnae in cacumen montis euadant, ac se ad meliora tempora referuent: sibi verò cum Spartanis suis aliam sortem esse subeundam, plus se patriæ debere quàm vitæ. Dimissis sociis Spartanos admonet de gloria plurimum, de vita nihil sperandum: neque expectandum vel hostem, vel diem, sed occasione noctis perrumpenda

castra, commiscenda arma, conturbanda agmina fore. Nusquam victores honestius quam in castris hostium esse perituros. Persuasi igitur mori malle, in ultionem futuræ mortis armantur, tanquam ipsi interitum suum & exigent & vindicarent. Mirum dictu, sexcenti viri castra sexcentorum millium irrumpunt. Tumultus totis castris oritur. Persæ quoque ipsi Spartanos mutuis suis cædibus adiuuāt. Spartani quærentes regem, nec inuenientes, cædunt sternuntque omnia, castra peruagantur vniuersa, & inter densas strues corporum raros homines vix sequuntur, victores sine dubio nisi mori elegissent.]

XV. *Quòd pro iis qui in bello ceciderunt oblationes offerri debeant.*

QVOD pro his qui in bello fideliter bellantes ceciderunt, oblationes eleemosynarum, orationum, & sacræ hostiæ fiducialiter offerri debeant, Scriptura demonstrat dicens, *Vir fortissimus Iuda, conlatione facta, duodecim milia drachmas argenti misit Hierosolymam offerre ea ibi pro peccatis mortuorum, iustè & religiosè cogitans de resurrectione, vt multi dicerent vanum & superfluum esse offerre pro mortuis. Considerauit enim quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio, offerre sacrificium pro defunctis, vt à peccatis soluantur.*]

2. Mac. 12.
43.

XVI. *Quòd reges regum Domino seruiant, etiam leges dando pro ipso.*

QVOD non solum in his, quæ præmisimus, reges regi regum seruiant Domino, sed & leges dando pro ipso, Augustinus in Epistola ad Bonifacium demonstrat, dicens, Seruiant, inquit, reges terræ Christo, etiam leges ferendo pro Christo. Quomodo ergo reges Domino seruiunt in timore, nisi ea quæ contra Domini iussa fiunt, religiosa seueritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim seruit quia homo est, aliter quia etiam rex est. Quia homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia verò etiam rex est, seruit leges iusta præcipientes & contraria prohibentes conuenienti vigore sanciendo. Sicut seruiuit Ezechias, lucos & templa idolorum, & illa excelsa, quæ contra Dei præcepta fuerunt constructa, destruendo. Sicut seruiuit Iosias, talia & ipse faciendo. Sicut seruiuit rex Nineuitarum, vniuersam ciuitatem ad placandum Dominum compellendo. Sicut seruiuit Darius, idolum frangendum in potestatem Danieli dando, & inimicos eius leonibus ingerendo. Sicut seruiuit Nabuchodonosor, omnes in regno suo positos à blasphemando Deum lege terribili prohibendo. In hoc itaque seruiunt Domino reges, in quantum sunt reges, cum ea faciunt ad seruiendum illi, quæ non possunt facere nisi reges.]

Epist. 2.

4. Reg. 18. 4

4. Reg. 25. 4

Ionæ 3. 6.

Dan. 14. 21.

Dan. 1. 96.

XVII. *Quòd ad iustitiæ obseruationem etiam compellendum sit.*

Epist. 48.
Non longè
à princip.
Luc. 14. 23.
Act. 9. 5.

Ioan. 6. 44.

Post alia
multa.

Quòd ad iustitiæ obseruationem etiam compellendum sit, Augustinus ad Vincentium demonstrat dicens, Putas, inquit, neminem debere cogi ad iustitiam, cum legas patrem familias dixisse seruis, *Quoscumque inueneritis cogite intrare?* cum legas etiam ipsum primo Saulum, postea Paulum, ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi cogentis esse compulsum? Et putas nullam vim adhibendam esse homini, ut ab erroris perniciæ liberetur, cum ipsum Dominum, quo nemo nos utiliùs diligit, certissimis exemplis hoc facere videas, & Christum audias dicentem, *Nemo venit ad me, nisi quem pater attraxerit?* Quod fit in cordibus omnium, qui se ad Deum diuinæ iracundiæ timore conuertunt. Quicquid verò facit vera & legitima mater Ecclesia, etiamsi asperum amarumque sentiat, non malum pro malo reddit, sed bonum disciplinæ expellendo malum iniquitatis apponit. Vides igitur non esse considerandum quòd quisque cogitur, sed quale sit illud quo cogitur, utrum bonum an malum. non quo quisque bonus esse possit inuitus: sed timendo quod non vult pati, vel relinquit impediens animositatem, vel ignoratam compellitur agnoscere veritatem, ut timens vel respuat falsum de quo contendebat, vel quærat verum quod nesciebat, & volens iam teneat quod nolebat. Non enim bonum hominis est hominem vincere, sed bonum est homini ut eum veritas vincat volentem, quia malum est homini, ut eum veritas vincat inuitum. Nam ipsa vincat necesse est, siue negantem, siue confitentem. De hac salubri coactione & beatus Gregorius in Homilia trigesima sexta more suo dulcissimè & abundantissimè dicit. Quæ quia notissima & usu lectionis trita sunt, & ne prolixior foret sententia, hinc prætermittere censui.

XVIII. *Quòd Christo seruiat qui improbos corripit amore iustitiæ.*

Epist. 48. ad
Vincent.
ante mediū
Rom. 13. 2.

Quia etiam disciplinam exercendo in improbos & peruersos, non odij sui rancore, vel vindictæ suæ liuore, sed amore iustitiæ & diuinæ vindictæ Christo seruiat, idem beatus Augustinus demonstrat dicens, Quando veritas prædicatur errantibus, cordatis utilis admonitio est, insensatis inutilis afflictio. *Non est autem potestas nisi à Deo. Qui autem resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Principes enim non sunt timori bono operi, sed malo. Vis autem non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Siue enim potestas veritati fauens aliquem corrigit, laudem habet ex illa qui fuerit emendatus: siue inimica veritati in aliquem sæuiat, laudem habet ex illa*

qui victor fuerit coronatus.] In disciplina nostra non tam quæritur
 vtrum pius animus irascatur, sed quare irascatur, nec vtrum sit tristis,
 sed vnde sit tristis, nec vtrum timeat, sed quid timeat. Irasci enim peccan-
 ti vt corrigatur, contristari pro afflicto vt liberetur, timere periclitanti
 ne pereat, nescio vtrum quisquam sana consideratione reprehendat.
 Nam & misericordiam Stoicorum est solere culpæ, sed quanto
 honestiùs ille Stoicus misericordia perturbaretur hominis liberandi,
 quàm timore naufragij? Longè meliùs, & humaniùs, & piorum sen-
 sibus accommodatiùs Cicero in Cæsaris laude locutus est, vbi ait: Lib. ix. de
Cleit. c. 5.
 De virtutibus tuis nec admirabilior, nec gratior misericordia est. Pro Lig-
tio.
 Quid est autem misericordia, nisi alienæ miseriæ quædam in no-
 stro corde compassio, qua vtique si possumus subuenire compelli-
 mur? Seruit autem motus iste rationi, quando ita præbetur miseri-
 cordia vt iustitia conseruetur, siue cùm indigenti tribuitur, siue
 cùm ignoscitur pœnitenti.]

XIX. De discretione in habenda misericordia.

ITEM de discretione in habenda misericordia, Ambrosius in ex-
 positione Psalmi centesimi decimi octau. Est iusta misericordia, &
 est etiam iniusta misericordia. Denique, in lege scriptum est de
 quodam, *Non misereberis illius.* & in libris Regnorum legis, *Quia* Deut. 19. 13.
 Saul propterea contraxit offensam, quia miseratus est Agag hostium
 regem, quem prohibuerat sententia diuina seruari. Vt si quis la-
 tronis filiis deprecantibus motus, & lacrymis coniugis eius inflexus,
 absoluendum putet, cui adhuc latrocinandi adspiret affectus, nonne
 innocentes tradet exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem?
 Certè si gladium reprimat, vincla dissoluit, cur laxat exilio? cur la-
 trocinandi qua potest clementiore via non eripit facultatem, qui
 voluntatem extorquere non potuit? Deinde inter duos, hoc est accu-
 satores & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum si
 non probasset, alterum si non esset ab accusatore conuictus, non
 id quod iustitiæ est iudex sequatur, sed dum miseretur rei, dam-
 net probantem, aut dum accusatori fauet qui probare non possit,
 addicat innoxium. Non potest igitur hæc dici iusta misericordia.
 In ipsa Ecclesia, vbi maximè misereri decet, teneri quammaximè
 debet forma iustitiæ, ne quis à consortio communionis abstentus,
 breui lacrymula, atque ad tempus parata, vel etià vberioribus fletibus,
 communionem, quam plurimis debet postulare temporibus, facilitati
 sacerdotis extorqueat. Nonne cùm vni indulget indigno, plurimos fa-
 cit ad prolapsionis contagium prouocari? Facilitas enim veniæ incen-
 tium tribuit delinquendi. Hoc eo dictum est, vt sciamus secundum
 verbum Dei, secundum rationem dispensandam esse misericordiam de-
 bitoribus. Medicus ipse, si serpentis interiùs inueniat vulneris cicatri-

cem, cum debeat refecare vlceris vitium ne latius serpat, tamen à secandi vrendique proposito lacrymis inflexus ægroti, medicamentis tegat quod ferro aperiendum fuit, nonne ista inutilis misericordia est, si propter breuem incisionis vel exustionis dolorem, corpus omne tabescat, vitæ vsus intereat? Rectè igitur & sacerdos vulnus, ne latius serpat, à toto corpore Ecclesiæ quasi bonus medicus debet abscidere, & prodere virus criminis quod lateat, non fouere, ne dum vnum excludendum non putat, plures dignos faciat quos excludat ab Ecclesia. Iure ergo Apostolus diuino nos hortatur exemplo dicens, *Vide ergo bonitatem & seueritatem Dei, in eos quidem qui ceciderunt seueritatem, in te autem bonitatem, si permanseris in bonitate.*]

Rom. II. 12.

XX. Cui licitè ignoscere liceat Principi vel iudici.

Cui ergo licitè ignoscere liceat Principi vel iudici, sub iusto & misericordi Iudice, qui conuertenti & pœnitenti ignoscit, beatus Gregorius in Homilia Euangelij demonstrat, Ecce, inquit, qui superbus fuit, si conuersus ad Christum humilis factus est, semetipsum reliquit. Si luxuriosus quisque ad continentiam vitam mutauit, abnegauit vtique quod fuit. Si auarus quisque ambire iam desiit, & largiri didicit propria qui prius aliena rapiebat, proculdubio semetipsum reliquit. Ipse quidem est per naturam, sed non est ipse per malitiam. Hinc enim scriptum, *Verte impios, & non erunt.* Conuersi namque impij non erunt, non quia non erunt omnino in essentia, sed scilicet non erunt omnino in impietatis culpa. Tunc ergo nosmetipsos relinquimus, tunc nosmetipsos abnegamus, cum vitam quod per vetustatem fuimus, & ad hoc nitimur quod per nouitatem vocamur. Pensamus quomodo se Paulus abnegauerat, qui dicebat, *Vino autem iam non ego.* Extinctus quippe fuerat sæuus ille persecutor, & viuere cœperat prædicator pius. Si enim ipse esset, pius profectò non esset. Sed qui se viuere denegat, dicat vnde est, quod sancta verba per doctrinam veritatis clamant. protinus subdit: *Viuo verò in me Christus.* Ac si apertè dicat, Ego quidem à meipso extinctus, quia carnaliter non sum, quia in Christo spiritualiter viuo. Dicat ergo veritas, dicat: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum.* quia nisi quis à semetipso deficiat, ad eum qui super ipsum est non adpropinquat: nec valet adprehendere quod ultra ipsum est, si nescierit mactare quod est.] Sed fortè quis dicat, Quomodo sciam, si se quis cui pepercero correxit, & in correctione permanserit? Redeat hæc inquit ad sententiam Domini, vt si Euangelicè & secundò ac tertio correptus non se correxerit, qui ab illo sicut ethnicus & publicanus haberi præcipitur, legis seueritatem à Principe necesse est sustinere cogatur, ne qui sibi consulere noluit, in pace viuere volentibus nocere possit. At si quis huic capitulo obicere

Ho. xxxii.
in princip.

Prou. 12. 7.

Gal. 2. 20.

Matt. 16.
24.

voluerit, quòd Dominus peccanti in nobis non solum septies, sed & septuagies septies dimitti præceperit, sciat hoc de nostris, non de diuinis præceptum esse iniuriis. quia vt Prosper de verbis beati Augustini in libro sententiarum dicit, Peccata siue parua siue magna impunita esse non possunt, quia aut homine pœnitente, aut Deo iudicante plectuntur. Cessat autem vindicta diuina, si conuersio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, & eos qui semetipsos iudicant non iudicare.] Sententia
ccx.

XXI. *Timeat Princeps ne scelerati cuiusquam muneribus vel adulationibus decipiatur.*

TIMEATQVE princeps quod in Regum Historia legitur, ne muneribus vel blanditiis cuiusquam scelerati pelliciat, vel adulationibus decipiatur. Benadab, inquit, fugiens ingressus est ciuitatem in cubiculo quod erat intra cubiculum. Dixeruntque ei serui sui, Ecce audimus quòd reges domus Israel clementes sint. Ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediamur ad regem Israel. forsitan saluabit animas nostras. Accinxerunt saccis lumbos suos, & posuerunt funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel, scilicet Achab, & dixerunt, Seruus tuus Benadab dicit, Viuat oro te anima mea. Et ille ait, Si adhuc vinit, frater meus est. Quod acceperunt viri pro omine, & festinantes rapuerunt verbum ex ore eius, atque dixerunt, Frater tuus Benadab. Et dicit eis, Ite, adducite eum. Egressus est ergo ad eum Benadab, & leuauit eum in currum suum, qui dixit ei, Ciuitates, quas tulit pater meus à patre tuo, reddam, & plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, & ego fœderatus recedam à te. Pepigit ergo fœdus, & dimisit eum. Tunc vir quidam de filiis Prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini, Percute me. At ille noluit percutere. Cui ait, quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo. Cùmque paululum recessisset ab eo, inuenit eum leo, atque percussit. Sed & alterum inueniens virum, dixit ad eum, Percute me. Qui percussit eum, & vulnerauit. Abiit ergo Propheta, & occurrit regi in via, & mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. Cùmque transiret, clamauit ad regem, & ait, Seruus tuus egressus est ad præliandum cominus. Cùmque fugisset vir vnus, adduxit eum quidam ad me, & ait, Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius, aut talentum argenti appendes. Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et ait Rex Israel ad eum, Hoc est iudicium tuum, quod ipse decreuisti. At ille statim absterxit puluerem de facie sua, & cognouit eum rex Israel, quòd esset de Prophetis. Qui ait ad eum, Hac dicit Dominus, quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.] 3. Reg. 19.
30.

XXII. *Cauendum Principibus, ne sceleratorum amicitiiis coniungantur.*

Pastoral.
Part. III.
cap. XXIII.
2.
a. Paral. 19.
2.
Psalm. 138. 21.
SED & cauendum est principibus, ne etiam huiusmodi sceleratorum amicitiiis coniungantur, vel huiusmodi in familiaritatem suscipiant. Malorum, inquit beatus Gregorius, cum incaute amicitiiis coniungimur, culpis ligamur. Vnde Iosaphat, qui tot de antea acta vita præconiis attollitur, de Achab regis amicitiiis penè periturus increpatur. Cui à Domino per Prophetam dicitur, *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia iungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inuenta sunt in te, eo quòd abstuleris lucos de terra Iuda.* Ab illo enim qui summè rectus est, eo ipso iam discrepat, quo peruersorum amicitiiis vita nostra concordat.] Hinc Dauid, dum totum se ad fœdera pacis internæ constringeret, testatur quòd cum malis concordiam non timeret, dicens, *Nonne qui te oderunt Deus oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.* Inimicos etiam Dei perfecto odio odisse est, ad quod facti sunt diligere, & quod faciunt increpare, mores prauorum premere, vitæ prodesse.

XXIII. *Quòd sancti viri ad incutiendum metum reos morte iure puniuerint.*

Lib. I. c. 20.
4. Reg. 10.
Luc. 9. 14.
QVIA enim sancti viri, non solum talium amicitias vitauerunt, sed ad incutiendum viuentibus metum, etiam iure reos morte punierunt, sicut B. Augustinus in libro de Sermone Domini in monte demonstrat, dicens, Magni & sancti viri, qui iam optimè scirent mortem istam, quæ animam dissoluit à corpore, non esse formidandam, secundum eorum tamen animum qui illam timerent, nonnulla peccata morte punierunt, quo & viuentibus utilis metus incuteretur, & illis qui morte puniebantur, non ipsa mors noceret, sed peccatum, quod augeri posset si viueret. Non temerè illi iudicabant, quibus tale iudicium donauerat Deus. Inde est quòd Helias multos morte affecit, & propria manu, & igne diuinitus impetrato, cum & alij multi, & diuini magni viri eodem spiritu tranquillandis rebus humanis non temerè fecerint. De quo Helia cum exemplum dedissent discipuli Domino, commemorantes quod ab eo factum sit, ut etiam ipsis daret potestatem petendi de cælo ignem, ad consumendos eos qui sibi hospitium non præberent, reprehendit in eis Dominus, non exemplum Prophetæ sancti, sed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in rudibus, animaduertens eos non amore correptionem, sed odio desiderare vindictam. Itaque posteaquam eos docuit quid esset diligere proximum tanquam seipsum, infuso

etiam Spiritu sancto, quem decem diebus completis post ascensionem suam desuper ut promiserat misit, non defuerunt tales vindictæ, quamvis multò rariùs quàm in veteri Testamento. Ibi enim ex maiore parte seruientes timore premebantur: hîc autem maxima dilectione liberi nutriebantur. Nam & verbis Apostoli Petri, Ananias & vxor eius, sicut in Actibus Apostolorum legimus, exanimes ceciderunt, nec resuscitati sunt, sed sepulti. Et si huic libro hæretici, qui aduersantur & veteri Testamento, nolunt credere, Paulum Apostolum quem nobiscum legunt intueantur, dicentem de quodam peccatore, *Quem tradidi Satanæ in interitum carnis, ut anima salua sit.* Et si nolunt hîc mortem intelligere, (fortassè enim incertum est) quamlibet vindictam per satanam factam ab Apostolo fateantur, quòd non eam odio sed amore fecisset, manifestat illud adiectum, ut anima salua sit. Aut in illis libris, quibus ipsi magnam tribuunt auctoritatem, animaduertant quod dicimus, vbi scriptum est, Apostolum Thomam imprecatum cuidam, à quo palma percussus esset, atrocissimæ mortis supplicium, animam eius tamen commendauit, ut in futuro ei sæculo parceretur. cuius à leone occisi à cetero corpore discerptam manum canis intulit mensis, in quibus conuiuabatur Apostolus. Cui scripturæ licet nobis non credere. Non enim est in catholico canone: illi tamen eam & legunt, & tanquam incorruptissimam verissimamque honorant, qui aduersus corporales vindictas, quæ sunt in veteri Testamento, nescio qua cæcitate acerrimè sæuiunt, quo animo & qua distributione temporum factæ sunt omnino nescientes. Tenebitur ergo in hoc iniuriarum genere, quod per vindictam luitur, iste à Christianis modus, ut accepta iniuria non surgat in odium, sed infirmitatis misericordia paratus sit animus plura perpeti, nec correptionem negligat, qua vel consilio, vel auctoritate, vel potestate uti potest.]

XXIV. *Quòd occidere hominem non semper criminofum sit.*

QVOD occidere hominem non semper criminofum sit, sed malitia non legibus occidere criminofum sit, quia non factum in talibus, quoniam interdum & rectè fit, sed animus malè consulens damnetur, Augustinus in libro de Ciuitate Dei demonstrat dicens, Si quis bonum putauerit esse quod malum est, & fecerit hoc putando, vtrique peccat, & ea sunt omnia peccata ignorantia, quando quisque bene fieri putat quod malè fit. De occidendis hominibus, ne ab eis quisquam occidatur, non mihi placet consilium, nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro ciuitate, vbi etiam ipse est, accepta legitima potestate, si eius congruit personæ. Qui verò repelluntur aliquo terrore ne malè faciant, etiam ipsis aliquid fortassè præstatur. Hinc autem di-

Matt. 5. 39. etum est, *Non resistamus malo*, ne nos vindicta delectet, quæ alieno malo animum pascit, non ut correctionem hominum negligamus.

XXV. *Regem iniquorum correctorem esse oportere.*

*De abusio-
nibus sæcu-
li cap. 9.*

Cap. xi.

HINC sanctus Cyprianus in nono abusionis gradu dicit, Regem correctorem iniquorum esse oportet. debet, furta cohibere, adulteria punire, impios de terra perdere, parricidas & periurantes vivere non finere.] & item idem, Undecimus gradus abusionis est plebs sine disciplina, quæ dum disciplinæ exercitationibus non seruit, Deum absque disciplinæ rigore non euadit. Sicut enim tunica totum corpus tegitur præter caput, ita disciplina omnis Ecclesia præter Christum, quia Ecclesia & sub disciplina eius protegitur & ornatur. Ipsa verò tunica contexta desuper fuerat per totum, quia eadem Ecclesiæ disciplina à Domino de cælo tribuitur, & integratur. Tunica enim corporis Christi disciplina Ecclesiæ est. Qui autem extra disciplinam est, alienus à corpore Christi est. Non scindamus igitur illam, sed fortiamur de illa. Non soluamus quicquam de mandatis Christi, sed unusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat apud Deum.]

XXVI. *Quòd propter vindictam noxiorum gladius Principi à Deo permissus est.*

*Epist. xi.
sub mediū.*

ET hinc sanctus Innocentius ad Exsuperium Tolosanum Episcopum in Decretis suis, Quæsitum est, inquit, super his qui post baptismum administrauerunt, & aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulere sententiam. De his nihil legimus à maioribus definitum. Meminerant enim à Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, & Dei ministrum esse datum in huiusmodi vindicem. Quomodo igitur reprehenderent factum quod auctore Domino viderent esse concessum? De his ergo ita ut hætenus seruatum est sic habemus, ne aut disciplinam euertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Iplis autem in ratione reddenda gesta sua omnia seruabuntur.

XXVII. *Quòd leges à Principe iusto sunt in quolibet vindicanda.*

*Epist. xi. ad
Exsuperiū.*

ITEM idem sanctus Innocentius in Decretis suis ad eundem, Illud, inquit, sciscitari voluisti, an preces dictantibus liberum concedatur, utique post baptismi regenerationem, à principibus poscere mortem alicuius, vel sanguinem de reatu: quam rem principes nun-

quam sine conditione concedunt, sed ad iudices commissa ipsa vel crimina semper remittunt, ut causa cognita vindicentur quæcumque quæsitore fuerint delegata. aut absolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur, & dum legum in impios exercetur auctoritas, erit dictator immunis.] Et hinc sanctus Cyprianus, Duodecim^{Lib. de abusionibus sæculi c. 12.}, inquit, abusionis gradus est populus sine lege, qui dum edita & legum scita contemnit, per diuersas errorum vias eundo perditionis laqueum incurrit. Vtique multæ perditionis viæ tunc inceduntur, cum vna regalis via, lex Dei videlicet, quæ neque ad dexteram neque ad sinistram declinat, per negligentiam deseritur. Igitur populus sine lege, populus sine Christo est. Non fiamus ergo sine Christo in hoc tempore transitorio, ne sine nobis Christus esse incipiat in futuro.] Et Christus Dei virtus & Dei sapientia dicit, *Per me reges regnant, & conditores legum iusta decernunt.* Et sanctus Augustinus in libro de vera Religione leges principum seruandas ostendit, In istis, inquit, temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent cum eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.] Igitur aut à populo promulgatæ iustæ leges seruandæ, aut à principe iustè ac rationabiliter sunt in quolibet vindicandæ.

Prou. 8. 15.

Cap. xxx.

XXVIII. *Quòd his qui pro suis criminibus puniendi sunt misericordia interdum indulgenda.*

QVOD etiã his, qui pro suis sceleribus puniendi sunt, si in tempore necessitatis, & periculi vrgentis instantia, vel in ultimo spiritu, præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis petierint, nec satisfactio interdicenda sit, nec reconciliatio deneganda, & sacri canones, & decreta Sedis Apostolicæ, auctoritate sacra, Euangelica, & Apostolica, & Prophetica patenter ostendunt, quia misericordiæ Dei nec modum possumus ponere, nec tempora diffinire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera confessio, dicente Dei spiritu per Prophetam, *Mox ut ingemueris, saluus eris.* & item, *Dic prior iniquitates tuas, ut iustificeris, quia apud Dominum est misericordia, & copiosa apud eum redemptio.*

XXIX. *Quòd rex propinquis suis peruersè agentibus affectu carnali parcere non debeat.*

QVOD rex propter ministerium regium, etiã nec quibuscumque propinquitatis necessitudinibus, contra Deum, sanctamque Ecclesiam, atque rempublicam peruersè agentibus, affectu carnali parcere debeat, ex verbis Domini dicentis, *Qui non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & ani-*

Luc. 14. 26.

Ho. xxxvi. *nam suam, non potest meus esse discipulus,* in Homilia Euangelij bea-
 in princip. tus Gregorius demonstrat dicens, Si vim præcepti perpendimus,
 vtrumque agere per discretionem valemus, vt eos qui nobis carnis
 cognatione coniuncti sunt, & quos proximos nouerimus, & quos
 aduersarios in via Dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus. Qua-
 si enim per odium diligitur, qui carnaliter sapiens dum praua nobis
 ingerit non auditur. Vt autem Dominus demonstraret hoc erga pro-
 ximos odium non de inaffectione procedere, sed de caritate, addidit
 protinus dicens, *adhuc autem animam suam.* Odisse itaque præcipimur
 proximos, odisse & animam nostram. Constat ergo quia amando
 debet odisse proximum, qui sic eum odit sicut semetipsum. Tunc et-
 enim benè nostram animam odimus, cum eius carnalibus desideriis
 non adquiescimus, cum eius appetitum frangimus, eius voluptatibus
 reluctamur. Quæ ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium
 amatur. Sic sic nimirum exhibere proximis nostris odij discretionem
 debemus, vt in eis & diligamus quod sunt, & habeamus odio quod
 Post pauca. in Dei nobis itinere obsistunt. Ab hac ergo discretionem odij nostri,
 trahamus formam ad odium proximi. Ametur quilibet in hoc mundo
 aduersarius, sed in via Dei contrarius non ametur, etiam propin-
 quus. Quisquis enim iam æterna concupiscit, in ea quam adgredi-
 tur causa Dei, extra patrem, extra matrem, extra uxorem, ex-
 tra filios, extra cognatos, extra semetipsum fieri debet, vt eo-
 veriùs cognoscat Deum, quo in eius causa neminem recogno-
 scit. Multum namque est, quod carnales affectus intentionem mentis
 diuerberant, eiùsque aciem obscurant. Quos tamen nequaquam
 noxios patimur, si eos premendo teneamus. Amandi ergo sunt pro-
 ximi, impendenda caritas omnibus, & propinquis, & extraneis, nec
 Post alia. tamen pro eadem caritate à Dei amore flectendum. Sic nimirum fi-
 deles quique esse intra sanctam Ecclesiam debent, vt compatiantur
 proximis per caritatem, & tamen de via Dei non exorbitent per
 compassionem.] Hinc sanctus Ioannes Chrysostomus de verbis Eu-
 Hom. xvii. angelij secundum Matthæum, *Si oculus tuus dexter scandalizat te, eiice*
 Matt. y. 29. *eum & proiice abs te.* Quod si de membris ista loqueretur, nequaquam
 de vno, vel de dextro id oculo, sed indifferenter de vtroque dixis-
 set. Qui enim dextro scandalizatur oculo, haud dubium quin id ip-
 sum patiatur etiam de sinistro. Quam igitur ob causam & oculum
 dextræ partis? Vt scilicet disceres, non de membris esse sermonem,
 sed de his potiùs qui nobis familiaritate iunguntur. Et si igitur tan-
 tum aliquem diligas, vt eo oculi vtaris vice, aut ita tibi quempiam
 esse utilem putes, vt illum dextræ manus ducas loco, & hi tamen
 animæ tuæ fortassis incommodant, etiam istos, inquit, à te abscide.
 & diligentius vim ipsam sermonis examina. Non enim dixit, à ta-
 lium societate discede, sed maximam separationem indicans, *Erue,*
 inquit, *ac proiice.* Deinde quia satis seuera præceperat, lucrum ex
 vtro-

troque ipsius feueritatis ostendit, translationem verbi tam in bonorum quàm in malorum etiam parte seruando. *Expedit enim tibi, inquit, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Cur enim Paulus optabat anathema fieri? Non vtrique vt nihil inde lucri caperet, sed vt alios acquireret in salutem. Hic verò, id ipsum enim, etiam de causa reprobī fratris intellige. Vtrique noxius est, & idcirco non ait, erue tantummodò, sed & *proiice*, inquit, *abs te*, vt cum nunquam recipias vlteriùs, si qualis fuerat perseuerat. Hoc enim modo & illum maiore crimine liberabis, & te à perditione saluabis. Vt autem manifestiùs commodum istius legis aspicias, si placet etiam in corpore iuxta causam id quod dictum est requiramus. Si enim daretur electio, vnũque esset necessarium de duobus, videlicet aut cum ambobus oculis in foueam ruere atque ibidem deperire, aut absque vno oculo reliquum saluare corpus, putàsne è duobus suscipere non malles secundum? At istud omnibus absque ambiguitate perspicuum est. Non enim hoc esset odientis oculum, sed corpus reliquum diligentis.] Et S. Hieronymus in Commentario Matthæi, de eisdem verbis Domini dicentis, *Si oculus tuus dexter vel manus scandalizat te, erue vel abscede, & proiice abs te*, In dextro, inquit, oculo, & dextera manu, fratrum, & vxorum, & liberorum, atque affinium, & propinquorum monstratur affectus: quos si ad contemplandam veram lucem nobis impedimento cernimus, debemus truncare istiusmodi actiones, ne dum volumus lucri ceteros facere, ipsi in æternum pereamus. Vnde dicitur & de sacerdote magno, cuius anima Domini cultui dedicata est, *Supra patre, & matre, & filiis non polluetur*, id est, nullum affectum sciet, nisi eius cuius cultui dedicatus est.

Matt. 5. 29.

Rom. 9. 23.

Matt. 5. 29.

XXX. *Quatenus filiis vel propinquis, si peccauerin, parcere debeat.*

ATTENDAT autem princeps in propinquitatis necessitudinibus, quod & in aliis debet attendere, id quod scriptum est, *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur*, quia scriptum est, *Declina à malo, & fac bonum, & inhabita in seculum seculi.* Quia confitenti & pœnitenti non sufficit sola confessio, nisi & subsequatur facti emendatio, vt pœnitens pœnitenda non faciat, sicut Dauid sanctus, qui postquam audiuit à Propheta, *Dimissum est peccatum tuum*, humilior factus est in emendatione peccati, ita vt cinerem sicut panem manducaret, & potum suum cum fletu misceret. Quia sæpè, vt beatus dicit Gregorius, & reprobī peccata confitentur, sed de his cogitare contemnunt. Electi autem culpas suas, quas vocibus confessionis aperiunt, districtæ animaduersionis fletibus insequuntur.

Prou. 36. 27.

Psal. 36. 27.

1. Reg. 12.

Psal. 101. 10.

Moralium lib. 8. c. 17.

Vnde & Propheta, postquam se iniquitatem suam pronuntiare spondit, cogitare se etiam de eis subdidit. Ac si aperte fateretur dicens, Sic reatum lingua loquetur, ut nequaquam expers à mœroris stimulo per alia spiritus vagetur: sed culpas loquens vulnus aperio, culpas verò ad correctionem cogitans, salutem vulneris ex medicamine mœroris quæro. Qui enim mala quidem quæ perpetravit insinuat, sed flere quæ insinuauerit recusat, quasi subducta veste vulnus detegit, sed torpenti mente medicamentum vulneri non apponit. Confessionis igitur vocem solus necesse est ut mœror excruciet, ne vulnus productum & neglectum, quo licentiùs iam per humanam notitiam tangitur, deterius putrescat. Psalmista ergo plagas cordis non solum detexerat, sed detectis etiam medicamentum mœroris adhibebat dicens, *Iniquitatem meam ego pronuncio, & cogitabo pro peccato meo.* Pronunciando enim occultum vulnus detegit: cogitando autem quid aliud quàm medicamentum vulneri apponit? Sed afflictæ menti, & sua sollicitè damna cogitanti, rixa pro semetipsa oritur contra semetipsam. Nam cum se ad lamenta pœnitentiæ instigat, occulta se increpatione dilaniat.] Hoc modo princeps filiis vel propinquis, si peccauerint, recognoscentibus ac pœnitentibus parcere debet, alioquin vindictam secundum modum culpæ in peccantes exercere. Si enim Deus pater, ut dicit Apostolus, *proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*, & tamen pater amauit filium, quem ad passionem misit, qui, ut item dicit Apostolus, se pro Ecclesia tradidit, necessariò præponderare debet pax Ecclesiæ vniuersalis, & soliditas generalis, dilectioni etiam dilecti, multo magis autem degeneris filij.

XXXI. *In maximis & publicis criminibus an indulgendum.*

QUI autem de maximis & publicis criminibus ex corde se non humiliat, sed ad excusandas excusationes in peccatis, peccata sua defendere curat, huic non impendenda est misericordia, quia præstari nullatenus præualet indulgentia, sicut sanctus Cælestinus in epistola ad Nestorium manifestat dicens, Persequar planè boni Domini mei fidelis feruus inimicos, cum Propheta asserat eos odio se odisse perfecto. Memor rursus, altero loquente, ne parcam, quem vis hîc ego respiciam? cui honoris aliquid reseruem, quando agitur, ut mihi totius spei meæ causa tollatur? Ipsius in Euangelio verba sunt Domini, quibus ait, non sibi patrem, non matrem, non filios, non aliquam necessitudinem debere præponi. Etenim talis frequenter est pietas, ex qua nascatur impietas, cum vincente carnis affectu, caritati illi quæ Deus est, caritas præponitur corporalis.] Et sanctus Gregorius in libro Pastoralis, Quia falsa, inquit, pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud

Epist. v. sub
medium.
Psalm. 138. 22

Matt. 19.

Pastoralis
parte II.
cap. VI.

districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. Hinc namque diuina voce dicitur, *Honorificasti filios tuos plus* 1. Reg. 2. 29 *quàm me.*] Nam in sacra Historia legitur, quòd Heli filios suos verbis quidem corripuit, sed seueritate discretionis vt debuit non correxit. Vnde ipsi filij sui in bello occisi sunt, & arca Dei capta est, & maxima cædes in populo facta est, & ipse Heli de sella cecidit, & fractis ceruicibus cum sacerdotij principatu etiam vitam perdidit. Et beatus Augustinus in epistola ad Macedonium, Non inutiliter Epist. LIV. post med. metu legum humana coercetur audacia, vt & tuta sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis, dum formidato supplicio frænatur facultas, inuocato Deo sanetur voluntas.] Sicuti est enim aliquando misericordia puniens, ita & crudelitas parcens. Nam si aliter non meruit habere pacem domus Dauid, nisi Absalon filius eius in bello, quod contra patrem gerebat, fuisset extinctus, quamuis magna cura mandauerit suis, vt eum quantum possent viuum saluūque seruarent, & esset cui pœnitenti paternus affectus ignosceret, quid ei restitit nisi perditum flere, & sui pace regni aduinita suam mœstiriam consolari? Quòd si propriis visceribus in seruanda pace non est indultum, quanto minus in extraneis seueritate legum censemus parcendum?

XXXII. *Quòd boni regis sit & virga districtiōis, & manna dulcedinis.*

CETERVM Dominus, qui peccantes diu vt conuertantur expectat, & non conuersos durius damnat, & pia mater Ecclesia, iuxta quod scriptum est, *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt*, Psal. 121. 4. virga percutit, & baculo sustentat, docens vt in boni rectoris pectore sit virga districtiōis, sit & manna dulcedinis: sit districtio virgæ quæ feriat, sit & consolatio baculi quæ sustentet: sit amor, sed non emolliens: sit vigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderatè sæuiens: sit pietas, sed non plus quàm expediat parcens. Ad Exod. 32. exemplum Moyſi, & amet piè, & sæuiat districtè. Nam cùm Israeliticus populus ante Dei oculos penè inueniabilem contraxisset offensam, pro eodem populo se opposuit. Ad eundem verò populum veniens, paucorum vitam gladio extinxit, qui vitam omnium etiam cum sua morte petiit: dans rectoribus discretis exemplum, vt recognoscentibus & verè confitentibus ac pœnitentibus parcant, & incorrigibiles atque in peccato perseuerantes damnent, sicut Act. 5. Petrus Ananiam & Saphiram, & Simonem magum, qui crurifragio periit, sicut in Hegesippi historia legitur, & Paulus publicè peccantem tradidit satanæ, & Helimam cæcitate percussit. Lib. 3. c. 2. 1. Cor. 5. 5. Act. 13. 11.

XXXIII. *In pluralitate peccantium vindicta propter difficultatem negligenda, vel differenda.*

Epist. xi.
cap. vi.

ET si fortè quis dixerit, competenter vindicta in vna persona fieri potest, in pluralitate autem peccantium, propter difficultatem, vindicta aut negligenda aut differenda esse videtur: contradicit eis sanctus Innocentius in Decretis suis, ad Macedones Episcopos, Peruideat ergo dilectio vestra, hætenus talia transisse, & aduertite, quod utique, ut dicitis, necessitas imperauit, in pace iam Ecclesias constitutas non posse præsumere: sed ut sæpe accidit, quotiens à populis aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum soleat transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo maxima sollicitudine præcauendum.] Et hinc item in Decretis Apostolicæ sedis: Si, inquiunt, omnes sacerdotes & mundus assentiat damnandis, damnatio consentientes inuoluit, non præuaricationem consensus absoluit. Non enim crimen minuitur, sed accrescit, cum generale fit ex priuato. Hoc enim Deus omnium iudicauit, qui mundum peccantem generali diluuiio interemit.

Ioan. 7.39

ECC E de quibus exiguitatem meam sublimitas sapientiæ vestræ consuluit, habetis sacræ Scripturæ & doctorum catholicorum sententias. Haurite nunc aquas in gaudio de fontibus Saluatoris, id est doctrinam ex verbis eorum, quibus idem Saluator dicit, *Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* Hoc autem, inquit Euangelista, dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. qui quod eodem spiritu inspirante hauerunt, scribendo ad nostram notitiam manauerunt.

II.

DE CAVENDIS VITIIS ET VIRTVTIBVS EXERCENDIS,
ad Carolum Caluum Regem.

Nunc primùm editum ex codice S. Michaelis ad Mosam.

P R Æ F A T I O.

Quòd fructus in lectione sacra quærendus sit. proinde ut S. Gregorij epistolam, ac si ad se scriptam suscipiat, ex eaque proficiat.

DOMINO CAROLO REGI GLORIOSO

*Hincmarus nomine non merito Remorum Episcopus,
ac plebis Dei famulus.*

MITTO vobis, sicut iussistis, epistolam beati Gregorij ad Recharedum regem Wisigothorum, ex qua vobis quædam inter cetera dixi, quando proximè apud Siluanectum de operibus misericordiæ sermo se intulit. Cui epistolæ aliquanta ex verbis eiusdem Doctoris egregij superaddidi, attendens promissionem qua di-

citur, *Quod supererogaueris, ego cum rediero reddam tibi.* Non enim pauca mihi reddetis, cum non solùm erogata, verùm & supererogata diligenter legetis, intelligenter seruando, ac quotidie magis ac magis de virtute in virtutem proficiendo custodietis. Nam sunt quidam, qui multa de literis diuinitus inspiratis habere volunt, quæ aut non legunt, aut transeuntes recta neglegunt, vel ob hoc ea scire volunt, vt fauores de vani nominis scientia comparent. Sunt enim qui verba Dei libenter legunt, vel aure percipiunt, sed mente non retinent: & quisque alimenta non retinet, huius profectò vita desperatur. Cibus enim mentis est sermo Dei, & quasi acceptus cibus stomacho languente reiicitur, quando auditus sermo in ventre memoriæ non tenetur.] Et de talium cordibus iuxta Euangelicam parabolam, tollit *Diabolus verbum, ne credentes salui fiant.* Et sunt qui ita diuinum verbum audiunt vel legunt, vt ex eo contra culpas compungantur, & tamen post fletum ad culpas redeunt, & obliuiscuntur quod planxerant, cum exstinguere nolunt vitia quibus ardent. Et sunt nonnulli, qui audito vel lecto verbo Dei econtra se erigunt, & contra peccata ac vitia perpetrata ardentissimè commouentur: sed salubres illæ commotiones sollicitudinibus & voluptatibus & diuitiis suffocantur, cum importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant, & bonum desiderium, aut ad cor intrare non sinunt, aut de cor-

Luc. 10. 139

S. Gregorij
Hom. xv.

Luc. 8. 12.

de repellunt ea quæ bonum desiderium quasi aditum flatus vitalis ne-
 cant.] Quibus Dominus dicit, *Qui ex Deo est verba Dei audit: propterea*
 Ioan. 8. 47. *vos non auditis quia ex Deo non estis.* Si enim ipse verba Dei audit qui ex
 Ho. XVIII. Deo est, & audire verba eius non potest quisquis ex illo non est,
 interroget se vnusquisque si verba Dei in aure cordis percipit, &
 intelligit vnde sit. Cælestem patriam veritas desiderari iubet, carnis
 desideria conteri, mundi gloriam declinari, aliena non appeti, pro-
 pria largiri. Penset ergo apud se vnusquisque vestrum, si hæc vox
 Dei in cordis eius aure conualuit, & quia iam ex Deo sit agnoscit.
 Nam sunt nonnulli, qui præcepta Dei nec aure corporis percipere di-
 gnatur, & sunt nonnulli qui hæc quidem corporis aure percipiunt,
 sed nullo ea mentis desiderio complectuntur: & sunt nonnulli, qui
 libenter verba Dei suscipiunt, ita vt iam in fletibus compungantur,
 sed post lacrymarum tempus ad iniquitatem redeunt. Hi profecto
 verba Dei non audiunt, quia hæc exercere in opere contemnunt, &
 Luc. 6. 14. amorem sæculi amoris Dei præponunt.] Quibus item Dominus di-
 Moral. l. x. cit, *Va vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram.* Qui hoc loco
 cap. XVII. signantur nomine diuitum, nisi immoderati amatores diuitiarum, qui
 venturi iudicis respectum non habent, dum superbis apud se cogi-
 tationibus tument? Nam sunt nonnulli, quos census per tumorem
 non eleuat, sed misericordiæ opera exaltant. Et sunt nonnulli, qui
 dum terrenis se opibus abundare conspiciunt, veras Dei diuitias
 non requirunt, atque æternam patriam non amant, quia hoc sibi
 sufficere quod rebus temporalibus fulciuntur putant.] de qui-
 Esa 1. 23. bus dicit scriptura, *Omnes qui diligunt munera sequuntur retributiones.*
 Iob 15. 34. *& ignis denorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.* Non
 Gregorius ibidem. est ergo census in crimine, sed affectus. Cuncta enim quæ Deus con-
 didit bona sunt, & qui bonis malè vtitur profecto agit, vt quasi
 per edacitatis ingluuiem, eo per quem viuere potuit de pane moriatur.
 Pauper ad requiem Lazarus venerat, superbum verò diuitem tormen-
 Gen. 18. 27. ta cruciabant. Sed tamen diues Abraham fuerat, qui in sinu Lazarum
 tenebat, qui tamen auctori suo conloquens dicit, *Loquar ad Domi-
 num meum, cum sim pulvis & cinis.* Quid itaque iste diuitias suas æsti-
 mare nouerat, qui semetipsum puluerem cineremque pensabat? aut
 quando hunc res possessa extolleret, qui de se quoque, earum videli-
 Moralium lib. x. cet possessore, tam abiecta sentiret?] Ceterum iniqui modò, cum
 cap. XIII. tristitia aliqua, vel aduersa patiuntur, effugij latebras inueniunt,
 quia ad voluptatem protinus desideriorum carnalium recurrunt. Ne
 enim paupertas cruciet, diuitiis animum demulcent: ne despectus
 proximorum deprimat, se se dignitatibus exaltant. Si fastidio cor-
 pus atteritur, antepositis epularum diuersitatibus nutritur. Si quo
 animus mœstitiæ impulsu deicitur, mox per interposita iocorum
 blandimenta releuatur. Tot ergo hîc habent effugia, quot sibi præ-
 parant delectamenta. Sed quandoque eis effugium perit, quia eorum

mens, amissis omnibus, se solummodò & iudicem conspiciat. Tunc voluptas subtrahitur & voluptatis culpa seruatur, & repentinè miseripiendo discunt quia peritura tenuerunt, qui tamen quousque corporaliter viuunt quærere nocitura non desinunt.] Et tales in vano accipiunt animam suam, dum ei curam carnis anteponunt: sicut diues qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur cotidie splendide, & recepit bona in vita sua, sine consolatione in æterna vita. Quam transitoriam consolationem, non solum pro summo, sed & pro vero bono refugiebat habere rex sanctus, qui dixit, *Renuit consolari anima mea: memor fui Dei, & delectatus sum. Etenim adharere Deo bonum est, ponere in Domino spem meam. & Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. quia, Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. qui ascensiones in corde suo disposuerunt in conualle lacrymarum, id est in sæculo, in terra morientium, vbi fuerunt eidem regi lacrymæ suæ panes diæ ac nocte, dicenti Credo videre bona Domini in terra viuentium. Et sunt qui audito vel lecto verbo Dei, vt terra bona, fructum per patientiam reddunt, cum & bona humiliter operantur, & proximorum mala æquanimiter tolerant. Quanto enim quisque altius profecerit, tanto in hoc mundo inuenit quod durius portet, quia cum à præsentis sæculi mentis nostræ delectatio deficit, eiusdem sæculi aduersitas crescit.]*

Psal. 76. 3.

Psal. 72. 28.

Psal. 26. 4.

Psal. 83. 5.

Ibid. 6.

Psal. 26. 13.

Gregorius

Ho. xvi. 11.

VOS AUTEM, domne carissime, quem Deus talento intellectus magnificè & potenter ditauit, sollerter attendite, cui inde rationem estis reddituri, in conspectu totius humani generis, & Angelorum atque Archangelorum, & nolite in sudario religatum in terra illud abscondere, id est in terrenis tantum actibus implicare: sed sursum cor ad illum leuate, qui mirè nos condidit, gratuito nutriuit, rationis substantia in conditione ditauit, gratia sua vos vocauit, donis suis vos illuminauit, paternæ pietatis sollicitudine à flagellorum doloribus ad salutis gaudia misericordiæ medicamento reduxit, peccantem non deseruit, muneribus multis & potentia glorificauit. Per singulos dies rationes vobiscum agite de his quæ accepistis de manu Domini, & quæ illi propter illa rependitis, vel rependistis: quia sic unicuique bona à se collata enumerabit dicens, *Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi. quoniam ego eduxi vos per desertum quadraginta annis, non sunt attrita vestimenta vestra, manna de celo plui vobis, & obliti estis me. & item, Quid debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? & Expectaui vt faceret vinas, fecit autem labruscas? Et bene facientibus, & in recta fide & bonis operibus perseuerantibus dicet in iudicio, Esuriui, & dedistis mihi manducare, & cetera quæ sequuntur vobis notissima, vsque ad id quod dicetur, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. & malè agentibus, & in malis operibus perseue-*

Mich. 6. 3.

Esa. 5. 4.

Matt. 25. 35.

Ibid. 41.

rantibus è diuerso dicit, *Esuriui, & non dedistis mihi manducare*, vsque ad id quod dicitur, *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius*. Et non est obliuiscenda nobis illa verecundia, quando aperientur libri, id est conscientia, in conspectu singulorum hominum & Angelorum. & non mediocriter pertimescenda est nobis poena, quæ illam sequetur confusionem, quando reatus animam immortaliter morientem inuoluet, & indeficienter deficientem carnem gehenna consumet. Denique quoniam iussistis vobis præfatam Epistolam mitti, sciendum vobis est, quia sic diuina dicta legere & audire debetis, ac si ad vos specialiter sint dicta vel scripta, vt quæ in eis inueneritis vobis cauenda caueatis, & quæ agenda strenuè faciatis, & quæ sequenda sequamini, & quæ erga alios exequenda sunt exequamini. Sicut enim in libro medicinali corporis passiones & earum curationes inueniuntur, ita & in diuinis eloquiis animæ passiones & earum curationes reperiuntur. Quia verò ita vt prædiximus diuina eloquia quisquis fidelis intelligere debeat, & ita sint dicta, Dominus demonstrat in Euangelio qui dixit discipulis suis, *Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem*. & iterum, *quod dico vobis omnibus dico, vigilate*. Vigilat enim qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet, vigilat qui seruat operando quod credit, vigilat qui à se torporis & negligentia tenebras repellit, vigilat qui fraudem in bono opere non perpetrat. Quæ fraus tribus modis in opere bono committitur. quia per hanc proculdubiò, aut tacita cordis humani gratia, aut fauoris aura, aut res quælibet exterior desideratur. Quo contrà rectè de iusto per Prophetam dicitur, *Qui excutit manus suas ab omni munere, hic in excelsis habitabit*. Quia enim non solum fraus in acceptione pecuniæ est, munus proculdubiò vnum non est. Tres verò sunt acceptiones munerum, ad quas ex fraude festinatur. Munus namque à corde est captata gratia à cogitatione, munus ab ore est gloria per fauorem, munus ex manu est præmium per dationem. Sed iustus quisque ab omni munere manus excutit, quia in eo quod rectè agit, nec ab humano corde inanem gloriam, nec ab ore laudem, nec à manu recipere dationem quærit. Solus ergo in Dei opere fraudem non facit, qui cum ad studia bonæ actionis vigilat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad laudis verba, nec ad humani iudicij gratiam anhelat.] Quasi latrunculus est enim appetitus laudis humanæ, qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur, vt ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur. Cumque propositæ vtilitatis intentio ad studia priuata deducitur, horrendo modo vnum idemque opus culpa peragit, quod virtus inchoauit. Sæpè & ab ipsis exordiis aliud cogitatio expetit, aliud actio ostendit. Sæpè etiam fidem mentis nec ipsa cogitatio exhibet, quia aliud ante oculos mentis versat, & longè ad aliud ex intentione festinat. Nam plerumque nonnulli terrena præmia appetunt, & iustitiam

Matt. 26. 41

Marc. 13. 37

Moralium
lib. ix.
cap. xvii.

Esa. 55. 15.

Moralium
Lib. viii.
cap. 13.

tiam defendunt, seque innocentes æstimant, & esse defensores re-
 ctitudinis exultant, quibus si spes nummi subtrahitur, à defensione
 protinus iustitiæ cessatur. Et tamen defensores se iustitiæ cogitant,
 sibi que se rectos asserunt, qui nequaquam rectitudinem sed num-
 mos quærunt. Contra quos bene per Moysen dicitur, *Iuste quod* Deut. 16.
iustum est exequèris. Iniuste quippe quod iustum est exequitur, qui ip-
 sam quam prætendit iustitiam venundari minimè veretur. Iuste ergo
 iustum exequi est, in adsertione iustitiæ eandem ipsam iustitiam quæ-
 rere. Sæpè recta agimus, & nequaquam præmia, nequaquam laudes ab
 hominibus expectamus. sed tamen mens in sui fiduciam erecta, his
 à quibus nil expetit placere contemnit, eorum iudicia despicit, seque
 malè libera per abrupta elationis rapit, & inde sub vitio peius obrui-
 tur, vnde quasi deuictis vitiis nullis se appetitionibus subiacere gloria-
 tur.] Vnde etiam in bonis quæ agimus necesse est vt cum magna Hom. xii.
 cautela timeamus, ne per hoc quod à nobis rectum agitur fauor
 aut gratia humana requiratur, ne appetitus laudis subripiat, & quod
 foris ostenditur, intus à mercede vacuetur. Vnde per Psalmistam quo-
 que de sancta electorum Ecclesia dicitur, *Omnis gloria eius filia regum* Psalm. 44. 14.
ab intus. Qui enim accepta qualibet gratia vanis suis laudibus nito-
 rem gloriæ offerunt, quasi oleum vendunt, de quo profectò oleo
 Psalmista dicit, *oleum peccatoris non impinguet caput meum.* Psalm. 140. 5.
 appellatione autem capitis ea quæ principatur corpori mens vocatur. Impin-
 guat ergo caput oleum peccatoris, cum demulcet mentem fauor a-
 dulantis. Adulatores enim blandi sunt inimici, quorum linguis qui-
 cumque in operibus bonis decipiuntur, in aduentu iudicis inter fa-
 tuos & stultos computabuntur, & à Deo retributionem bonorum
 operum non inuenient, quia pro eis receperunt ab hominibus laudes
 quas ambiebant. Et cum ab adulate, quia non à iusto, laudatur pec-
 cator in desideriis animæ suæ & iniquus benedicatur, alius alium, id
 est peccans adulator peccatorem operatorem occidit, & dum inui-
 cem videlicet adulator de fauore, & peccator in praua operatione, se
 laudant, inuicem se occidunt. Hinc est quod redemptor noster puel-
 lam in domo, iuuenem extra portam, in sepulcro autem Lazarum Moralium
lib. iv.
cap. xxv.
 suscitatur. Adhuc quippe in domo mortuus iacet qui latet in pecca-
 to, iam quasi extra portam educitur, cuius iniquitas vsque ad vere-
 cundiam publicæ perpetrationis aperitur, sepulturæ verò aggere pre-
 mitur qui in perpetratione nequitiae etiam vsu consuetudinis gra-
 uatur. Sed hos ad vitam miseratus suscitatur, quia plerumque diuina
 gratia non solum in occultis, sed etiam in apertis iniquitatibus mor-
 tuos, sed & mole prauæ consuetudinis pressos, respectus sui lumine
 illustrat. Quartum verò mortuum redemptor noster nuntiante di-
 scipulo agnoscit, nec tamen suscitatur: quia valde difficile, est vt is,
 quem post usum malæ consuetudinis etiam adulantium linguæ ex-
 cipiunt, à mentis suæ morte reuocetur. de quo & bene dicitur, *Sine* Matt. 8. 12.

mortuos sepelire mortuos suos. Mortui enim mortuum sepeliunt, cum peccatores peccatorem fauoribus premunt. Quid enim est aliud sepelire quam occultare? Sed qui peccantem laudibus prosequuntur, extinctum sub verborum suorum aggere abscondunt. Erat tamen & Lazarus mortuus, sed tamen non à mortuis sepultus: fideles quippe illum mulieres obruerant, quæ & eius mortem viuificatori nunciabant. Vnde & protinus ad lucem redit, quia cum in peccato animus moritur, citius ad vitam reducitur, si super hunc sollicitæ cogitationes viuunt.] Perniciosissima siquidem pestis est adulatio, & citò subripit mentem, nisi fuerit in ipso remota initio. Discutiendum igitur nobis est quid de nobis audiamus, & probare quid dicatur ex nobis. Credamus quia stultum est plus aliis de nobis quam nobis ipsis credere. vnde Paulus dicit, *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ.* Gloriam suam Paulus testimonium conscientie memorat, quia fauores oris alieni non appetens, vitæ suæ gaudia extra semetipsum ponere ignorat. Et quia scriptum est, *Dies Domini sicut fur in nocte ita veniet,* vigilandum nobis est, ne mala quæ modò faciamus, ne etiam bona nostra indiscussa dimittamus: & ita vigilantes sollicitè semper expectare debemus, quando Dominus noster ad iudicandos nos reuertatur, ut cum venerit & pulsauerit confestim aperiamus ei. Venit quippe cum ad iudicium properat, pulsat verò cum iam per ægritudinis molestias esse mortem vicinam designat. cui confestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. aperire etenim iudici pulsanti non vult qui exire de corpore trepidat, & videre eum quem contempsisse se meminit iudicem formidat. qui autem de sua spe & operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia lætus iudicem sustinet, & cum tempus propinquæ mortis agnouerit, de gloria retributionis hilarescit.] Quia igitur momentis suis horæ fugiunt, agendum nobis est ut in boni operis mercede teneantur. Vnde Salomon dicit, *Quodcumque potest manus tua facere instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu properas.* Quia ergo & venturæ mortis tempus ignoramus, & post mortem operari non possumus, superest ut ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim sic mors ipsa cum venerit vincitur, si priusquam veniat semper timeatur. Et iamiamque de verbis præfati viri magnifici, ad verba epistolæ scribenda, quam vobis mitti iussistis, nobis est transeundum.

Lib. vii.
epist. 126.

Epistola sancti Gregorij Papa ad Recharedum regem, quam Carolus ad se mitti ab Hincmaro postularat. II.

Gregorius Recharedo regi Wisigothorum.

EXPLERE verbis, excellentissime fili, non valeo quantum tuo opere tua vita delector. Audita quippe noui diebus nostris virtute miraculi, quòd per ex-

cellentiam tuam cuncta Gothorum gens ab errore hæreseos Arrianæ in fidei soliditatem translata est, exclamare cum Propheta libet, Hæc est mutatio Psal. 76. 11. dexteræ excelsi. Cuius enim vel saxæum pectus tanto hoc opere cognito non statim in omnipotentis Dei laudibus atque in tuæ excellentiæ amore mollescat? Hæc me fateor quæ per vos facta sunt sæpè conuenientibus filiis meis dicere, sæpè cum eis pariter admirari delectat, hæc me plerumque etiam contra me excitant. Quod piger ego & inutilis tunc inertia torpeo, quando in animarum congregationibus pro lucro caelestis patriæ reges elaborant. Quid itaque ego in illo tremendo examine iudici venienti dicturus sum, si tunc illuc vacuus venero, ubi tua excellentia greges post se fidelium ducet, quos modò ad veræ fidei gratiam per studiosam & continuam prædicationem traxit. Sed est mihi, bone vir, hoc ex Dei munere in magna consolatione, quia opus sanctum quod in me non habeo diligo in te, cumque de tuis actibus magna exultatione gaudeo, ea quæ per laborem tua sunt mea per charitatem fiunt. De conuersione igitur Gothorum in vestro opere & nostra exultatione libet cum Angelis exclamare, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus Luc. 2. 14. bonæ voluntatis. Nos enim, ut existimo, nos gratiarum amplius omnipotenti Deo debitores existimus, quia etsi vobiscum non agimus, in vestro tamen opere congaudendo participes sumus. Beatus verò Petrus Apostolorum princeps quàm libenter munera excellentiæ vestræ suscepit, ipsa cunctis liquidò vita vestra testatur. Scriptum quippe est, Vota iustorum placabilia. Ne- Prou. 15. 8. que enim in omnipotentis Dei iudicio quid sed à quo detur aspicitur. Hinc est enim quod scriptum est, Respexit Dominus ad Abel & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera illius non respexit. Dicturus quippe quia Dominus respexit ad munera, pramisit sollicitè quia respexit ad Abel. ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Vestra itaque oblatio quàm sit grata ostenditis, qui daturi aurum prius ex conuersione gentis subditæ animarum munera dedistis. Quos verò transmissos Abbates, qui oblationem vestram beato Petro Apostolo deferebant, vi maris dicitis fatigatos ex ipso itinere ad Hispanias remeasse, non munera vestra repulsa sunt, quæ postmodum prouenerunt, sed eorum qui transmissi fuerant constantia probata, an scirent sancto desiderio obiecta procul vincere, & in fatigatione corporis mente minimè lassari. Aduersitas verò reuersionis, quæ vobis obiicitur, probatio virtutis est, non iudicium reprobationis. Quis enim nesciat quàm prosperum fuerat quòd beatus Paulus Apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat, & tamen veniens naufragium pertulit: sed naus cordis in marinis fluctibus integra stetit. Præterea indico quia creuit de vestro opere in laudibus Dei hoc quod dilectissimo filio meo Probino presbytero narrante cognoui, quia cum vestra excellentia constitutionem quandam contra Iudeorum perfidiam dedisset, hi de quibus prolata fuerat rectitudinem vestræ mentis inflectere pecuniarum summam offerendo moliti sunt. Quam excellentia vestra contempsit, & omnipotentis placere iudicio requirens auro innocentiam prætulit. Qua in re mihi David regis factum ad memoriam venit, cui dum concupita aqua de cisterna Bethleemitica, quæ inter hostiles cu-

2. Reg. 23.
16.

neos habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset adlata, protinus dixit, Absit à me ut sanguinem hominum istorum bibam. Quam quia effudit & bibere noluit, scriptum est, Libavit eam Domino. Si ergo ab armato rege in sacrificium Dei versa est aqua contempta, pensemus quale sacrificium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore illius non aquam sed aurum accipere contempsit. Itaque, fili excellentissime, fidenter dicam, quia libasti aurum Domino, quod contra eum habere noluisti. Magna sunt hæc, & omnipotentis Dei laudi tribuenda: sed inter hæc vigilantia sunt studio antiqui hostis insidiæ cauenda, qui quanto maiora in hominibus dona conspicit, tanto hac auferre subtilioribus insidiis exquirat. Neque enim latrunculi in via capere viatores vacuos expetunt, sed eos qui auri vascula vel argenti ferunt. Via quippe est vita præsens, & tanto quisque necesse est ut insidiantes spiritus caueat, quanto maiora sunt dona que portat. Oportet ergo excellentiam vestram in tanto hoc de conversione gentis subdita munere quod accepit, summopere custodire prius humilitatem cordis, ac deinde munditiam corporis. Cum enim scriptum sit, *Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur*, profecto liquet quia ille veraciter alta amat, qui mentem suam ab humilitatis radice non refecat. Sæpè namque malignus spiritus, ut bona destruat, quibus prius aduersari non valuit, ad operantis mentem post peractam operationem venit, eamque tacitis cogitationibus in quibusdam suis laudibus excutit, ita ut decepta mens admiretur ipsa quàm sint magna quæ fecit. quæ dum per occultum tumorem apud semetipsam extollitur, eius qui donum tribuit gratia priuatur. Hinc est enim quod per Prophetie vocem contra superbientem animam dicitur, *Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo. Fiduciam quippe animam in pulchritudine sua habere est in semetipsa de iusta actione presumere. Quæ in suo nomine fornicatur, quando in hoc quod altè egit, non conditoris laudem dilatare appetit, sed suæ opinionis gloriam requirit. Hinc rursus per Prophetam scriptum est, Quo pulchrior es descende. Anima etenim unde est pulchrior inde descendit, quando ex virtutis decore, quo exaltari apud Dominum debuit, ab eius gratia per suam eleuationem cadit. Quid ergo in his agendum est, nisi ut malignus spiritus cum nobis ad eleuandam mentem reducit bona quæ egimus, nos semper ad memoriam mala nostra reuocemus: quatenus & nostra mala cognoscamus esse quæ peccando fecimus, & solius omnipotentis Dei munera cum peccata declinamus. Custodienda quoque est munditia corporis in studio bonæ actionis, quia iuxta vocem prædicantis Apostoli, Templum Dei sanctum est, quod estis vos. qui rursus ait, Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. Quam sanctificationem quid dixerit ostendens protinus adiunxit, Et abstinete vos à fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione & honore, & non in passionibus desiderij. Ipsa quoque regni gubernacula erga subiectos magno sunt moderamine temperanda, ne potestas mentem surripiat. Tunc enim regnum bene regitur, cum regnandi gloria animo non dominatur. Curandum quoque est, ne ira subripiat. Tunc enim citius omne quod licet in malum vertitur, si*

Matt. 23. 12

Ezech. 16.

Ezech. 31.
19.

menti ira dominetur. Ira quippe, etiam cum delinquentium culpas exequitur, non debet menti quasi domina preire. sed post rationis tergum velut ancilla famulari, ut ad faciem iussa veniat. Nam si semel mentem possidere ceperit, iustum esse deputat etiam quod crudeliter facit. Hinc enim scriptum est, Ira Luc. 1. 20. viri iustitiam Dei non operatur. Hinc rursus dicitur, Sit omnis homo Ibid. 19. velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Hac autem vos auctore Deo omnia servare non ambigo. sed occasione admonitionis exorta, bonis vestris actibus me furtivè subiungo, ut quod non admoniti facitis, quando vobis & admonens additur, iam non soli faciatis. Omnipotens autem Deus in cunctis actibus vestris celestis brachij extensione vos protegat, vobisque & presentis vitæ prospera, & post multa annorum curricula gaudia æterna concedat.

Quòd eleemosyna de alienis fieri non debeat. Qui sint digni fructus pœnitentia, & quæ vera confessio ac dolor de peccatis. quid abnegare se, & odisse animam suam.

III.

ET de misericordiæ operibus, unde inter cetera in præcedenti epistola est locutus, qualiter & ex quibus agenda sint, ac de his quæ sequuntur, quæ brevi cingulo vobis perstricta colligere pro tempore studui, idem beatus vir alibi dicit, Plerumque, inquit, aduersarius animarum, dum non potest in his quæ ad faciem sunt prava subripere, callida specie quasi pietatis iniecta nititur supplantare, suadetque forsitan debere ab habentibus accipi, ut sit quod possit non habentibus erogari, dummodo vel sic venena mortifera eleemosynæ celata obumbratione transfundat. Nam nec venator feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cauenda est hostis astutia, ne quos aperta nequit tentatione subvertere, latente telo sæviùs valeat trucidare. Neque enim eleemosyna reputanda est, si pauperibus dispensetur quod illicitè accipitur. quia qui hac intentione malè accipit ut quasi bene dispenset, adgrauatur potius quàm iuuatur. Eleemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis & bene acquisitis impenditur. Unde etiam illud certum est, quia etsi monasteria, aut xenodochia, vel quid aliud ex iniuste acquisitis construatur, mercedi non proficit, quoniam dum peruersus emptor honoris in locum sanctum mittitur, & alios ad sui similitudinem sub commodi datione constituit, plura malè ordinando destruit, quàm ille potest ædificare qui ab eo pecunias ordinationis accepit. Ne ergo sub obtentu eleemosynæ cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte sacra scriptura nos prohibet dicens, *Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex* Prou. 15. 8. *scelere.* Quidquid enim in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipo-

ELEMOSYNA.

Lib. VII.
epist. 107.

tentis Dei non placat iracundiam sed irritat. Hinc rursum scriptum est, *Honora Dominum de tuis iustis laboribus*. Quisquis ergo malè tollit, ut quasi bene præbeat, constat sine dubio quia Dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur, *Qui offert sacrificium de substantia pauperis, ac si victimet filium in conspectu patris*. Quantum autem dolor patris sit perpendamus, si in eius conspectu filius victimetur, & hinc facillè cognoscimus quantus apud Deum dolor exasperatur, si ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis enim dolendum est, dilectissimi fratres, sub obtentu eleemosynæ peccata simoniacæ hæreseos perpetrari. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere, aliud propter eleemosynas peccata committere.] Quotiens enim post culpam eleemosynas facimus, quasi pro pravis actibus pretium damus. Sed nonnunquam diuites elati inferiores opprimunt, & aliena rapiunt, & tamen quasi quædam aliis largiuntur, & cum multos deprimant, aliquando quibusdam opem defensionis ferunt, & pro iniquitatibus quas nunquam deferunt, dare pretium videntur. Sed tunc eleemosynæ pretium nos à culpis liberat, cum perpetrata plangimus & abdicamus. nam qui & semper peccare vult, & quasi semper eleemosynam largiri, frustra pretium tribuit, quia non redimit animam, quam à vitiis non compescit.] Scriptum est enim, *Facite fructus dignos pœnitentiæ*. In quibus verbis notandum est, quòd non solum fructus pœnitentiæ, sed dignos pœnitentiæ admonemur facere. Ut enim secundum dignos pœnitentiæ fructus loquamur, sciendum est quia quisquis illicita nulla commisit, huic iure conceditur ut licitis utatur, sicque pietatis opera faciat, ut tamen si noluerit ea quæ mundi sunt non relinquat. At si quis in fornicationis culpam, vel fortasse quod est gravius in adulterium lapsus est, tanto à se licita debet abscidere quanto se meminit & illicita perpetrasse.] Peius est enim alienum matrimonium violare, quàm meretrici adhærere. Iam verò si coniugatus vel coniugata cum alterius vxore vel cum alterius marito adulteravit, tanto gravius peccant, quanto non simplicia sed plura adulteria committunt. Et grauior incestus est quàm adulterium. quamuis qui huiusmodi sequuntur fornicationes & adulteri nomine soleant appellari. & tanto incestus est grauior, quanto propinquitas est cognationis proximior. quia peius est cum duabus sororibus, vel duobus fratribus, vel cum patre & filio, siue cum matre & filia, quàm cum aliena vxore mœchari. Sed in propria cognatione quanto propinquius tanto grauius peccatur, quoniam peius est cum matre & filia, vel sorore, siue cum Deo sacra, vel cum ordinato in Ecclesiasticis gradibus, in quibus quanto celfior est gradus, tanto grauior est casus, tantòque est crimen grauius, quàm cum aliena vxore concumbere. & sic de malo in peius labi solet humana fragilitas, donec ad ea perueniatur, quæ, sicut ait Apostolus, *turpe est etiam dicere*. quæ operantes, videlicet masculorum &

Prou. 3. 9.

Eccli. 34. 24

Moral. lib.
III. cap. 23.DIGNI
FRUCTUS
PœNITEN-
TIÆ.
Matt. 3. 8.
Homil. XX.
in Euang.Ephes. 5. 12.
Synodus
Ancyra na
can. 16.

pecorum concubitores, sacricanones inter eos orare præcipiunt, qui spiritu periclitantur immundo, & lex per Moysen data hos iudicat morte mulctari. & sicut pari iudicio adstricti tenentur tam viri quam feminæ adulterium perpetrantes, ita huius legis iudicio aut reatu pariter constringuntur tam viri cum pecoribus, vel cum masculis, seu cum feminis, contra naturam turpitudinem operantes, quam feminæ cum pecoribus, vel cum aliis feminis quacumque adinventionis machinatione eandem turpitudinem operantes, vel cum masculis secum operari contra naturam consentientes, dicente Apostolo, *Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.* Et si quis fortè hæc omnia perpetravit, tot mortibus & mortis æternæ pœnis habetur obnoxius, quot criminibus est pollutus. Verùm quoniam austeritatem legis temperavit misericordia redemptoris, qui conuersionem & pœnitentiam magis quam mortem vult peccatoris, tanto vt præmisimus à se licita quisque debet abscidere, quanto se meminit & illicita perpetrasse: & tanto se debet reprehendere in minimis, quanto se meminit deliquisse in maximis.

Rom. i. 32.

Et sæpè accusat mens ipsa quod perpetrat, sed quia hoc ex desiderio minimè deserit, erubescit confiteri quod facit. Cùm verò toto iudicio carnis delectationem premit, audaci voce in accusationis suæ confessione se erigit. Sed sunt nonnulli, qui apertis vocibus culpas fatentur, sed tamen in confessione gemere nesciunt, & lugenda gaudentes dicunt. Sed qui culpas suas detestans loquitur, restat necesse est vt has in amaritudine animæ loquatur, vt per hæc ipsa amaritudo puniat, quidquid lingua per mentis iudicium accusat. Et plerumque videmus quæ agenda sunt, sed hæc opere non implemus. nitimur & infirmamur. mentis iudicium rectitudinem conspicit, sed ad hanc operis fortitudo succumbit: quia nimirum iam de pœna peccati est, vt ex domo quidem possit bonum conspici, sed tamen ab eo quod aspicitur contingat per meritum repelli. Vsitata etenim culpa obligat mentem, vt nequaquam surgere possit ad rectitudinem. conatur & labitur, quia vbi sponte diu perstitit, ibi & cùm noluerit coacta cadit.] Sed iustus ori suo non parcat, quia iram iudicis districti præueniens, verbis contra se propriæ confessionis sæuit. Hinc Psalmista ait, *Præueniamus faciem eius in confessione.* Hinc per Salomonem dicitur, *Qui abscondit scelera sua non dirigetur: qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* Hinc rursum scriptum est, *Iustus in principio accusator est sui.* Sed nequaquam ad confessionem os panditur, nisi cùm consideratione districti iudicii per pauorem spe angustatur.] Sciendum quoque est, quia sæpè & reprobi peccata confitentur, sed deflere contemnunt. Electi autem culpas suas quas vocibus cōfessionis aperiunt, districtæ animaduersionis fletibus insequuntur.] cùm peccata nostra per lacrymas confi-

CONFESSIO
PECCATI.

Ho. xxi.

Moralium
lib. 8. c. 10.

Psal. 94. 2.

Prou. 28. 13.

Prou. 18. 17

Moralium
lib. 8. c. 11.

temur, angustæ viæ portas ingredimur: sed cum post hæc ad æternam vitam perducimur, portæ nostræ atria in confessionum laudibus intramus, quia ibi iam angustia non erit, cum nos lætitiæ æternæ solemnitatis assumpserit. propter quam confessionis nostræ angustiam veritas dicit, *Intrate per angustam portam*, & cum se Psalmista recipi in altitudine gaudij æterni præsumeret, dicebat, *Statuisti in loco spatio* so. 9. *pedes meos.*] Qui enim mala quæ perpetravit insinuat, sed flere quæ insinuauit recusat, quasi subducta veste vulnus detegit, sed torpenti mente medicamentum vulneri non apponit. Confessionis igitur vocem solus necesse est vt mœror excutiat, ne vulnus proditum sed neglectum, quo licentiùs iam per humanam notitiam tangitur, deterius putrescat. Quo contra Psalmista plagam cordis non solum detexerat, sed detectæ etiam medicamentum mentis adhibebat dicens, *Iniquitatem meam ego* Psal. 50. 4. *pronuncio, & cogitabo pro peccato meo.* Pronunciando enim occultum vulnus detegit, cogitando autem quid aliud quàm medicamentum vulneri apponit? Sed afflictæ menti & sua sollicitè damna cogitanti rixa pro semetipsa oritur contra semetipsam. Nam cum se ad lamenta pœnitentiæ instigat, occulta se increpatione dilaniat. Cui à Luc. 7. 47. Domino dicitur, *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Ac si apertè diceretur, Incendit plenè peccati rubiginem qui ardet validè per amoris ignem. Tanto namque ampliùs peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magnæ caritatis igne crematur. Consideremus igitur gratiam misericordis Dei, & damnemus multitudinem reatus nostri. Ecce peccatores videt & sustinet, resistentes tolerat & tamen quotidie per Euangelium clementer vocat. confessionem nostram ex puro corde desiderat, & cuncta quæ deliquimus relaxat, Qui ergo permanere noluit redeat, qui stare contempsit saltem post lapsum surgat. Quanto nos amore conditor noster expectet insinuat, cum per Prophetam dixit, *Attendi & auscultavi, nemo quod bonum* Hom. 33. *est loquitur, non est qui recogitet in corde suo & dicat quid feci?* Certè nunquam cogitare mala debuimus: sed quia cogitare recta nolimus, ecce adhuc sustinet vt recogitemus, & qui peccantes nos diu vt conuertamur expectat, non conuersos duriùs damnat. Videamus igitur tantæ pietatis signum, & seueritatis indicium. consideremus apertum nobis misericordiæ gremium. quos malè cogitantes perdidit, bene recogitantes quærit, quæque nos in adolescentia, quæque in iuuentute deliquisse meminimus defleamus, morum operumque maculas lacrymis tergamus, amemus iam redemptoris nostri vestigia, quæ peccando contempsimus. Ecce vt diximus, ad recipiendos nos supernæ pietatis sinus aperitur, nec maculosa in nobis vita contemnitur. per hoc quod iniquitatem nostram perhorrescimus, internæ iam munditiæ cōcordamus. reuertentes nos Dominus clementer amplectitur, quia peccatorum vita ei esse indigna iam non potest quæ fletibus lauatur. Sed providendum est his qui peccata suorum operum deplorant, vt con-

summata mala perfecta diluant lamenta, ne plus adstringantur in debito perpetrati operis, & minus soluant in fletibus satisfactionis. Scriptum quippe est, *Potum dedit nobis in lacrymis in mensura.* vt vide- Psal. 79. 6.
 licet vniuscuiusque mens tantum pœnitendo compunctionis suæ bibat lacrymas, quantum se adeo meminit aruisse per culpas: quia Moral. IV. cap. 17.
 nullum peccatum Dominus inultum relaxat. aut enim nos hoc flendo insequimur, aut ipse iudicando. Restat igitur, vt ad emendationem suam semper mens solerter inuigilet, & in quo sibi quisque misericorditer subueniri considerat, hoc necesse est vt confitens tergat. Et quoniam fidelis quisque cogitationes in iudicio ex- Ibid. cap. 15 & 16. Rom. 15.
 quiri subtiliter non ignorat, Paulo attestante, qui ait, *Inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium semetipsum introrsum discutens,* ante iudicium vehementer examinet, vt districtus iudex eo iam tranquillius veniat, quo reatum suum, quem discutere appetit, iam pro culpa punitum cernit, & ignoscendo iam in Cap. 16.
 suo iudicio impunita derelinquit, quæ animaduersione spontanea punita videt, Paulo attestante, qui ait, *Si nosmetipsos diiudicemus, non* 1. Cor. 11. 31
utique à Domino iudicemur.] Tanto igitur arctiore manu pœnitentiæ mens à pollutione tergendæ est, quanto se conspicit sordidius inquinatam. Neque enim par fructus esse boni operis debet eius qui minus, & eius qui amplius deliquit, aut eius qui in nullis & eius qui in quibusdam facinoribus cecidit. Per hoc enim quod dicitur, *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ,* cuiusque conscientia conuenitur, Luc. 3. 8.
 vt tanto maiora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto grauiora sibi intulit damna per culpam. Ecce ipsa diuina Homilia XXXIV.
 misericordia pollicetur dicens, *Gaudium erit in calo super vno peccato-* Luc. 15. 7.
re pœnitentiam agente, & tamen per Prophetam Dominus dicit, quia Ezech. 33. 11
quacumque die peccauerit iustus, omnes iustitiæ eius in obliuione erunt coram me. Pensamus si possumus dispensationem supernæ pietatis. Stantibus si ceciderint minatur pœnam, lapsis verò si surgere appetant, promittit misericordiam. Illos terret ne præsumant in bonis, istos refouet ne desperent in malis. Iustus es, iram pertimesce ne corruas: peccator es, de misericordia confide vt surgas. Ecce autem iam lapsi sumus, stare nequaquam valuimus, in prauis nostris desideriis iacemus: sed qui nos rectos condidit, adhuc exspectat & prouocat vt surgamus, sinum suæ pietatis aperit, nosque à se recipi per pœnitentiam quærit. Sed pœnitentiam digni agere non possumus, nisi modum quoque eiusdem pœnitentiæ cognoscamus. Pœnitentiam quoque agere est, & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, vt tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc auaritiæ æstibus anhelet? aut quid prodest si iræ culpas iam lugeat, & tamen adhuc inuidiæ facibus tabescat? Quo contra Dominus dicit, *Si quis* Matt. 16. 24

vult post me venire abneget semetipsum. Idem superbus humilis, luxuriosus castus, auarus misericordiae operibus deditus, inuidus benignus, iracundus patiens fiat, & tollat crucem suam & sequatur Christum. Idem castiget corpus suum per continentiam, & compatiatur proximis per charitatem, vigilans in his virtutibus contra vitia vicina, videlicet in abstinentia contra vanam gloriam, & in animi compassione contra pietatem falsam, quia compassio homini, & rectitudo vitiis debetur, & in vno eodemque homine & diligamus bonum quod factum est, & persequamur mala quae fecit.

Luc 14. 26. Vnde iterum Dominus dicit, *Qui non odit proximos suos, adhuc autem*

Homilia
xxxvii.

& animam suam, non potest meus esse discipulus. Tunc etenim bene animam nostram odimus, cum eius carnalibus desideriis non adquiescimus, cum eius appetitum frangimus, cum eius voluptatibus reluctamur. Quae ergo contempta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Sic etiam exhibere proximis nostris odij discretionem debemus, ut in eis & diligamus quod sunt, & habeamus odio quod in Dei itinere vel sibi vel nobis obsistunt,] repleti amore mundi

Rom. 8. 9.

Hom. xxiv

vacui Spiritu sancto, de quo dicit Apostolus, *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius.* Quasi quidam titulus diuinæ possessionis est ipse spiritus amoris. Numquidnam spiritum Christi habet is, cuius mentem odia dissipant, elatio inflat, ira usque ad diuisionem mentis exasperat, inuidia cruciat, luxuria eneruat?] Quisque namque ille est, quem nunc spiritus iste non reparat, profecto ab illius æterni conuiuij refectione ieiunat. Qui ergo in Christum iam credidit, sed adhuc auaritiæ lucra sectatur, in superbia honoris extollitur, inuidiæ facibus inardescit, libidinis se immunditia polluit, prospera quae in mundo sunt concupiscit, Iesum in quo credidit sequi contemnit.

De fuga auaritia, superbia, luxuria, gula, inuidia, & ira, deque zelo, & quod diabolus per hæc maxime vitia semper insidiatus sit.

IV.

AUARITIA.
1. Tim. 6.
10.

NAM de auaritia Paulus dicit, *Radix omnium malorum est cupiditas & auaritia quæ est idolorum seruitus.* Cuius voci quisque se tradit, fastidiens propria aliena concupiscit, & plerumque concupita adipisci non valens, dies quidem in otium, noctes verò in cogitationes versat. Torpet ab utili opere, quia fatigatur inlicita cogitatione. Consilia multiplicat, & sinum mentis cogitationum ventis latius expandit. Peruenire ad concupita satagit, atque ad obtinenda hæc quosdam secretissimos causarum meatus quærit. Qui mox ut causæ aliquid subtile inuenisse se æstimat, iam obtinuisse quod cupierat exultat, iam quod etiam adeptæ rei adiungat excogitat, atque ut in meliori statu debeat excoli pertractat. Quam quia iam quasi possi-

det, & quasi ad meliorem statum adducit, mox insidias invidentium considerat, & quid contra se iurgij moueatur pensat, exquirat quid respondeat, & cum rem nullam teneat, iam in defensionem rei quam appetit vacuus litigator elaborat. Quamuis ergo nihil de re concupita receperit, habet tamen in corde iam fructum concupiscentiæ, laborem rixæ, cui sic ut sollicitè ambulans cum Deo dicit, *Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.* Ita & avarus, vel cuiuslibet vitio subiectus, quoniam à quo vitio quis deuincitur, eius seruus efficitur, qui enim facit peccatum seruus est peccati, avaritiæ vel cui vitio seruit, moribus & desiderio dicit, *Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper:* quia testante Domino, *ubi cuiusquam thesaurus fuerit, ibi* Psal. 18. 15. *& cor eius erit.* Graui itaque populo premitur qui instigantis avaritiæ tumultu vastatur: quoniam avaritia non vna quælibet, sed ea culpa est, de qua omnes oriuntur. Scriptum quippe est, ut prædiximus, *Radix omnium malorum est cupiditas.* Cui ergo cupiditas dominari dicitur, subiectus proculdubio malis omnibus demonstratur. De quo scriptum est, quoniam *confringens nudauit pauperis domum,* Iob 20. 19. *rapuit & non ædificauit eam, non est satiatus venter eius.* Domum pauperis confringit & nudat, qui eum quem per potentiam conterit, expoliare quoque per avaritiam non erubescit. rapit eam & non ædificat, ac si aperte diceretur, qui hanc ædificare debuit insuper rapit, Venturus namque in iudicio Dominus dicturus est reprobis, *Esuriui* Matt. 25. 42. *& non dedistis mihi manducare, ex qua culpa subiungit, Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.* Si igitur tanta pœna mulctatur qui non dedisse conuincitur, qua pœna ferendus est qui redarguitur abstulisse? Rapuit ergo & non ædificauit eam, quia non solum de suo nihil tribuit, sed etiam quod erat alienum tulit.] Et plerumque quidam diuites quanta tribuunt pensant, quanta autem rapiunt considerare dissimulant: quasi mercedem munerant, & perpendere culpas recusant. Audiant itaque quod scriptum est, *Qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum.* In sacculo Agg. 1. 6. quippe pertuso videtur quando pecunia mittitur, sed quando amittitur non videtur. Qui ergo quanta largiuntur aspiciunt, sed quanta rapiunt non perpendunt, in pertuso sacculo mercedes mittunt, quia profecto has in spem suæ fiduciæ intuentes congerunt, sed non intuentes perdunt.] Et nonnulli diuites huius mundi, cum fame cruciantur Christi pauperes, effusis largitatibus nutriunt histriones, & tot penè quotidie perimunt, quot morientium pauperum apud se subsidia abscondunt. Sunt etiam nonnulli, qui iam sua misericorditer largiuntur, sed se custodire à peccatis negligunt, & venalem Dei iustitiam æstimant, cum curant pro peccatis nummos tribuere, & arbitrantur se posse inultè peccare. Et sunt nonnulli diuites, qui sufficienter de suis habere possent, si modum cupiditati imponere voluissent. quibus dicitur, *Vae qui coniungitis domum ad domum, & agrum ad agrum* Isa. 5. 8.

copulatis usque ad terminum loci, nunquid habitabitis soli vos in medio terra?
 ac si aperte diceret, Quousque vos extenditis, qui habere in com-
 muni mundo consortes minimè potestis? coniunctos quidem pre-
 mitis, sed contra quos vos valeatis extendere semper inuenitis. Qui-
 bus iterum dicitur, *Vae ei qui multiplicat non sua, usquequo aggrauat con-*
tra se densum lutum. Avaro quippe densum lutum contra se aggraua-
 re est, terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Vnde iterum
 scriptum est, *Auarus non implebitur pecunia, & qui amat diuitias fructus*
non capiet ex eis. Fructus quippe ex eis caperet, si benè eas spargere
 non amando voluisset. quia verò eas diligendo retinet, hinc utique eas
 sine fructu derelinquet. de quo scriptum est, *Qui festinat ditari non erit*
innocens. Profectò enim qui augere opes ambit, vitare peccatum ne-
 gligit, & more auium captus, cum escam terrenarum rerum aui-
 dus conspicit, quo stranguletur peccati laqueo non agnoscit: &
 cum quælibet præsentis mundi lucra cupidi desiderant, ea quæ de fu-
 turo damna patiuntur ignorant. Audiant igitur quod scriptum est,
Quid prodest homini, si totum quod extra est congregat, si hoc solum quod
ipse est damnat? De quo qui se damnare non timet, & non impletur
 pecunia, iterum scriptum est, *Non est satiatus venter eius.* Venter quip-
 pe iniqui avaritia est, quia in ipsa colligitur quidquid peruerso de-
 siderio glutitur. Liquet verò quia avaritia desideratis rebus non
 exstinguitur, sed augetur. nam more ignis cum ligna quæ consumat
 acceperit excrescit, & vnde videtur ad momentum flamma compri-
 mi, inde paulo post cernitur dilatari. Et sæpe omnipotens Deus,
 cum auaræ menti vehementer irascitur, prius ei permittit ad votum
 cuncta suppetere, & post hæc per ultionem subtrahit, ut pro his de-
 beat supplicia tolerare. Vnde & subditur, *Et cum habuerit quæ concupie-*
rat, possidere non poterit. Maioris quippe iracundiæ est, cum & hoc tri-
 buitur quod malè desideratur, atque inde repentina ultio sequitur,
 quia hoc obtinuit quod Deo irascente concupiuit. Solent namque
 tardiùs apparere diuina iudicia, cum præpediuntur ne impleri de-
 beant mala vota. Nam quanto citiùs malum votum impleri permit-
 titur, plerumque tanto celeriùs punitur.] Vnde rectè dicitur, *Cum*
satiatus fuerit, artabitur. Prius quippe anhelat per avaritiam con-
 cupita congregare, & cum quasi in quodam ventre avaritiæ mul-
 ta congefferit, satiatus artabitur, quia dum anxietur qualiter ad-
 quisita custodiat, ipsa eum sua satietas angustat, quia mens auari,
 quæ prius ex abundantia requiem quæsierat, post ad custodiam
 grauius laborat, & qui prius laborem habuit in ipsa suæ concu-
 piscentiæ fatigatione, qualiter concupita raperet, quomodo alia
 blandimentis, alia terroribus auferret, postquam acquisitis rebus
 peruenit ad desiderium, alius hunc dolor fatigat, ut cum sollicito
 timore custodiat quod cum graui labore meminit acquisitum. Hinc
 inde insidiatores metuit, atque hoc se perpeti quod ipse fecit aliis

Abac. 1. 6.

Eccl. 5. 9.

Prou. 18. 20.

Moralium

1. 15. c. 12.

Iob 20. 20.

Iob 20. 20.

Ibid. c. 13.

Iob 20. 22.

pertimescit. Formidat potiozem alterum, ne eum sustineat violentum: pauperem verò cum conspiciat, suspicatur furem. Ipsa quoque quæ congesta sunt, curat magnopere ne ex naturæ propriæ defectu per negligentiam consumantur. In his itaque omnibus, quia timor ipse pœna est, tanta infelix patitur quanta pati timet. Post hoc quoque ad gehennam ducitur, æternis cruciatibus mancipatur. Mira autem est securitas cordis aliena non quærere, ex qua videlicet securitate etiam perennis requies nascitur, quia bona & tranquilla cogitatione ad gaudia æterna transitur.] Sed qui in potestate positus aliis nocet, *fulgurans* dicitur, quia unde ipse contra bonos quasi ex luce gloriæ extollitur, inde bonorum vita cruciatur.] Qui qua vltione sit feriendus dicitur, *Deuorabit*, inquit, *eum ignis qui non succenditur*. quibus paucis verbis miro valdè modo expressus est ignis gehennæ. Ignis namque corporeus, vt esse ignis valeat, corporeis indiget fomentis. Qui cum necesse est vt seruetur, per congesta ligna proculdubio nutritur, nec valet nisi succensus esse, & nisi refortus subsistere. At contra gehennæ ignis, cum sit corporeus, & in se missos reprobos corporaliter exurat, nec ex studio proprio succenditur, nec lignis nutritur, sed creatus semel durat inextinguibilis, & succensione non indiget, & ardore non caret: quia omnipotentis iustitia futurorum præscia, ab ipsa mundi origine gehennæ ignem creauit, qui in pœna reproborum esse semel inciperet, sed ardorem suum etiam sine lignis nunquam finiret. Sciendum verò est, quòd omnes reprobis, quia ex anima simul & carne peccauerunt, illic in anima pariter & carne cruciantur. Quam videlicet carnem cum in resurrectione recipient, cum ea gehennæ ignibus ardebunt traditi. Et tunc ab ea abduci appetent, tunc eius tormenta euadere si potuerint quærent, tunc incipient velle vitare quod amauerunt: sed quia eandem carnem Deo contrariam posuerunt, iudicante Deo agetur, vt ex ea amplius igne crucientur. Hic itaque eam amplius relinquere non appetent, & tamen ab ea abstrahuntur: illic eam relinquere appetunt, & tamen in ea propter supplicia seruabuntur. Ad augmentum itaque tormenti, & hic de corpore nolentes educuntur, & illic in corpore tenebuntur inuiti.] & quibus inimicus pedicam cum culpa sub terrenis commodis, & decipulam cum esca, id est luctum cum culpa & prosperitatem cum iniquitate posuit, illic pœnam retributionis effugere non poterunt quam ministrabit. & effugium in dolore constringente, ad orationem atque sapientiam oculis aperientibus sapientia minimè proderit, quia hic, vbi operari debuerunt & potuerunt, operandi tempus amiserunt, vbi à voluptate clausos cordis oculos habuerunt. Et talis est fructus auaritiæ, & talis sequetur remunerationis effectus. Quæ profectò auaritia bene compescitur, si ipse status ambientis sollicitè consideratur. Nam cur instet ad colligendum, quando stare non potest ipse qui colligit? Cursum ex-

Ibid. c. 17.

Iob 20. 25.

Ibid. c. 17.

Iob 20. 36.

Ibid. c. 18.

go suum quisque consideret, & cognoscat sibi sufficere parua quæ habet. sed fortasse metuit ne in huius vitæ itinere sumptus deficiat. longa nostra desideria increpat via brevis, incassum multa portantur, cum iuxta est quod pergitur.

SYPERBIA.

ALIVS se tyrannidi superbiæ subiicit, & cor miserum, dum contra homines erigit, vitio substernit. Honorum sublimium infulas appetit, exaltari successibus exquirat, totumque quod esse desiderat sibi apud semetipsum in cogitationibus depingit. Iam quasi tribunal possidet, iam sibi parere obsequia subiectorum videt, iam ceteris eminet, iam aliis mala irrogat, aliis quia irrogauerint recompensat. Iam apud semetipsum stipatus cuneis ad publicum procedit, iam quibus obsequiis fulciatur conspicit, qui tamen hæc cogitans solus repetit. Iam alia conculcat, alia subleuat, iam de conculcatis satisfacit odiis, iam de subleuatis recipit fauores. Qui igitur tot phantasmata cordi imprimit, quid iste aliud quam somnium vigilans videt? Quia ergo tot rerum causas quas fingit tolerat, nimirum intrinsecus natas ex desideriiis turbas portat. Quasi enim tyrannus quidam obsessam civitatem intercipit, cum mentem superbia irrumpit, & quo ditiores quemque ceperit, eo in domino durior exsurgit, quia quo amplius res virtutis sine humilitate agitur, eo latius ista dominatur. Quisquis verò eius in se tyrannidem captiva mente suscepit, hoc primum damnum patitur, quod clauso cordis oculo iudicii æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab aliis vel bene geruntur displicent, & sola ei quæ ipse vel prave egerit placent. Semper aliena opera despicit, semper miratur quod facit: quia & quidquid egerit, egisse se singulariter credit, atque in eo quod exhibet per gloriæ cupiditatem, sibi metipso fauet per cogitationem, & cum se in cunctis transcendere ceteros æstimat, per lata cogitationum spatia secum deambulans, laudes suas tacitus clamat. Nonnunquam verò ad tantam elationem mens ducitur, ut in eo quod tumet etiam per ostentationem locutionis effrænetur. Sed tanto facilis ruina sequitur, quanto apud se quisque imprudentius exaltatur. Hinc enim scriptum est,

Prou. 6. 18.
Dan. 4. 26.

Ante ruinam exaltatur cor. Hinc per Danielelem dicitur, *In aula Babylonis deambulat rex, responditque & ait, nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, in gloria decoris mei? Sed hunc tumorem quam concita vindicta represserit, illico adiungit dicens, Cumque adhuc sermo esset in ore regis, vox de cælo ruit, Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, regnum tuum transibit à te, & ab hominibus te eiicient, & cum bestiis & feris erit habitatio tua. fenum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te.* Ecce quia tumor mentis usque ad aperta verba te protulit, patientia iudicis protinus usque ad sententiam erupit, tantoque hunc districtius perculit, quanto se eius superbia immoderatus erexit: & quia enumeranda bona duxit, in quibus sibi placuit, enumerata mala in quibus feriretur audiuit.] Cunctis

Ibid. 18.

namque superba apud se cogitatione tumentibus inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imagine, electio in incessu, rancor in responsione. Horum semper est vita ad irrogandas contumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad laceffendos verò alios importuna, ad ea quæ facere & debet & præualet ignara, ad ea autem quæ facere nec debet nec præualet parata. Hæc in eo quod sponte non appetit nullis exhortationibus flectitur, ad hoc autem quod latenter desiderat quærit ut cogatur, quia dum metuit ex desiderio suo vilescere, optat vim in sua voluntate tolerare. Sciendum verò est, quod ipsa hæc de qua tractamus elatio alios rebus sæcularibus, alios verò ex spiritalibus possidet. Alter namque intumescit auro, alter eloquio, alter infimis & terrenis rebus, alter summis celestibusque virtutibus: vna tamen eademque res ante oculos Dei agitur, quamuis ad humana corda veniens in eorum obtutibus diuerso amictu pallietur. Nam cum is qui de terrena prius gloria superbiebat, postmodum de sanctitate extollitur, nequaquam cor eius elatio deseruit, sed ad eum consueta veniens, ut cognosci nequeat vestem mutauit.] Quibus dicitur, *Quid superbit terra & cinis?* Duo quippe sunt vitia, quæ humano generi immaniter dominantur, vnum videlicet spiritus, atque aliud carnis: elatio namque spiritum erigit, luxuria carnem corrumpit.

Moralium
l. 34. c. 18.

Eccli. 10. 9.
Moral. l. 33
cap. 3.

ANTIQVVS itaque hostis humanum genus vel per elationem præcipuè, vel per luxuriam premens, in secreto calami atque in locis humentibus dormit, quia damnatum hominem sub ditionibus suæ damnationis aut per elationem spiritus aut per carnis corruptionem tenet.] sicut scriptum est, *Sanguisuga duæ sunt filiæ dicentes affer, affer.* Sanguisuga est diabolus, qui siti peccandi ad peccata suadendo incessanter accenditur. Huic duæ sunt filiæ, quia duæ specialiter humani generis illecebræ hunc antiqui hostis imitantes ardorem, luxuria videlicet & philargyria. Nam & luxuriæ quo liberiùs fræna laxantur, eo noxiùs delectatur, & sicut quidam ait poetarum,

LVXVRIA!

Prou. 30. 15

Iuuenal:
Sat. 14.

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. Quosdam verò in his omnibus possidet, quia cum eos superbiæ spiritus eleuat ad tumorem suæ altitudinis, inuerecundæ corruptioni inclinat, atque auaritiæ insatiabilitati substernit. Perpendant igitur luxuriosi, qualem inhabitatorem scilicet diabolum habeant, qui sicut scriptura dicit, in locis humentibus, id est in lasciuis & luxuria foetentibus cordibus requiescit, quos secum ad æterna tormenta per luxuriam præparat. De quibus scriptum est, *Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem & cibus ignis.* quia corpus, quo vestitur anima, pollutum carnalibus operibus, nisi lacrymis lotum & dignis pœnitentiæ fructibus fuerit expiatum, in æterni ignis combustionem ardebit. Tales enim Scriptura denotat dicens, *Computruerunt in-*

Esa. 9. 5.

Ho. xxxi.
Ioel. 1. 17.

menta in stercore suo. Iumenta computrescere in stercore suo est, car-
 nales quosque in fœtore luxuriæ vitam finire. Quoties itaque car-
 nalem mentem de suis peccatis prædicatores increpant, quoties ad e-
 ius memoriam vitia antè acta redeunt, quasi infructuosæ arbori co-
 phinum stercoreis versant, vt malorum quæ egit memoriam recolat,
 & ad compunctionis gratiam quasi de fœtore pinguescat. Mittitur
 ergo cophinus stercoreis ad radicem arboris, quando prauitatis suæ
 conscientia tangitur memoria cogitationis, cūque se per pœni-
 tentiam ad lamenta mens excitat, cūque ad bonæ operationis
 gratiam reformat, quasi per tactum stercoreis redit ad fœcunditatem
 operis radix cordis. plangit quod fecisse se meminit, displicet sibi
 qualem fuisse se recolit, intentionem contra se dirigit, atque ad me-
 liora animum accendit. Ex fœtore igitur ad fructum reuiuiscit ar-
 bor, quia de consideratione peccati ad bona se opera resuscitat ani-
 mus.] exaudiens Paulum dicentem, *Fugite fornicationem.* & Salomo-
 nem, *Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.* id est, ne ho-
 norem, quò ad imaginem Dei creatus es, immundorum spirituum
 voluptatibus subdas, neque accepta viuendi spatia ad libitum ad-
 uersarij minutis expendas. Cuicumque enim sceleri quisque subii-
 citur, in hoc profectò dominatui malignorum spirituum mancipa-
 tur. Vnde & dicitur, *Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & la-
 bores tui sint in domo aliena.* id est, ne dæmoniorum facta adiuues, si
 vel ingenium animi, vel corporis tui vires, ad patranda facinora
 contradas, domumque alienam, id est numerum perditorum te ad-
 iecto multiplices: & gemas in nouissimis, quando consumpseris car-
 nes & corpus tuum, id est in pœnis gemere cogaris, quando non
 solum carnales illecebræ transeunt, sed & ipso corpore derelicto, a-
 nima quæ corpus gessit cuncta reddere compellitur. Considerent
 luxuriosi, quia cū Dominus carnis sceleribus seruientibus commissa
 punire decreuisset, in ipsa qualitate ultionis notauit maculam criminis,
 cū sulphur & ignem super eos pluit, sicut sacra prodit historia. Quid
 enim in sulphure, nisi fœtor carnis, & quid per ignem nisi ardor desi-
 derij carnalis exprimitur? Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardo-
 rem. Qui itaque ad peruersa desideria ex carnis fœtore arserant, dignū
 fuit vt simul cum sulphure & igne perirent: quatenus ex iusta pœna
 discerent ex iniusto desiderio quid fecissent. Ex hac vindicta, quam in
 corpore positi luxuriosi sustinuerunt, perpendere debent luxurian-
 tes quid in æterno igne simul cum anima & corpore sustinebunt, vbi
 vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, nisi per di-
 gnos pœnitentiæ fructus, & per conuenientia lamenta deferentes
 mala, & facientes bona, maculas carnis simul & corda studuerint
 emundare. Verū & in hac vita sapius contingit, vt qui in adole-
 scentia luxuriosè viuendo habita disperferant, tempore senectutis
 inopia deficiant, & refrigerenti calore carnis, ac flore iuuentutis

marcescente, rebus suis quas lasciue vendiderant alios vti conspiciant, gementesque sera poenitentia dicant quæ sequuntur, *Cur de-* Prou. 5. 12.
testatus sum disciplinam, & increpationibus non acquieuit cor meum? Non- Moralium lib. 2. c. 9.
 nulla namque peccata animam polluant, crimina verò extinguunt. Vnde beatus Iob crimen luxuriæ definiens ait, *Ignis est usque ad per-* Iob 21. 12.
ditionem deuorans. quia nimirum reatus facinoris, non usque ad participationem maculat, sed usque ad perditionem deuorat. Et quia quælibet alia fuerint bona opera, si luxuriæ scelus non abluatur, immensitate huius criminis obruuntur, secutus adiunxit, *& omnia eradicans genimina.* Genimina quippe sunt operat iones bonæ animæ. Cui tamen si peruerso ordine caro dominatur igne luxuriæ, omnia bene prolata concremantur. Nulla quippe ante omnipotentis Dei oculos iustitiæ pietatisque sunt opera, quæ corruptionis contagio monstrantur immunda.] Et quia pro ordine membrorum distribuitur sæpè ordo vitiorum. Nam venter cibo & vino distentus faciliè despumat in libidines, sicut & fimus complutus faciliè vermes generat.

NONNULLI ordinem certaminis ignorantes edomare gulam negligunt, & iamiam ad spiritalia bella confurgunt. Qui aliquando multa etiam quæ magnæ sunt fortitudinis faciunt, sed dominante gulæ vitio, per carnis illecebram omne quod fortiter egerint perdunt: & dum venter non restringitur, per carnis concupiscentiam simul cunctæ virtutes obruuntur. Vnde & Nabuchodonosor vincente scribitur, Princeps cocorum destruxit muros Hierusalem. Princeps namque cocorum est venter, cui cum magna cura obsequium à cocis impenditur, vt ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri autem Hierusalem, virtutes sunt animæ ad desiderium supernæ pacis eleuatae. Cocorum igitur princeps muros Hierusalem deiicit, quia dum venter ingluuie tenditur, virtutes animæ per luxuriam destruuntur.] Quo contra Dominus dicit in Euangelio *Adtendite vobis, ne fortè gra-* Luc. 21. 34.
uentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius sæculi. Vbi utilis quoque pavor adiungitur, *Et superueniat in vos dies illa re-*
pentina. tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super fa-
ciem omnis terræ. Admonendi sunt gulæ dediti, ne in eo quod e- Pastoral. ibidem.
 scarum delectationi incumbunt, luxuriæ se mucrone transfigant. quanta sibi per esum loquacitas, quanta mentis lenitas infidiatur aspiciant, ne dum ventri molliter seruiunt, vitiorum laqueis crudeliter adstringantur.] Quia enim gulæ deditos leuitas protinus operis sequitur, auctoritas sacra testatur dicens, *Sedit populus manducare & bi-* Exod. 32. 6.
bere, & surrexerunt ludere. Quos plerumque edacitas usque ad luxuriam pertrahit: quoniam dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur. Vnde & hosti callido, qui primi hominis sensum in concupiscentia pomi aperuit, sed in peccati laqueo constrinxit, diuina voce dicitur, *Pectore & ventre repes.* ac si ei aperte diceretur, *Cogitatione & ingluuie super humana corda dominaberis.* Tanto enim longius à secundo parente scilicet Christo receditur, quanto per im-

moderatum vsum, dum manus ad cibum tenditur, parentis primi, id est Adæ terreni, lapsus iteratur. Sciendum est etiam, quia quinque nos modis vitium gulæ tentat. Sed cur eosdem modos hîc exponere debeam? cùm non solum ex vfu iam ebrietas apud multos teneatur, verùm etiam quidam miseri homines, quasi pro virtute se iactent & glorientur, quia multum bibere & alios inebriare possint, non adtendentes quòd Dominus per Prophetam comminatur dicens, *Veh his qui potentes sunt ad bibendum vinum, & viri fortes ad descendam ebrietatem.* & per Apostolum præcipit, *Nolite inebriari vino in quo est luxuria*, quia ebrii regnum Dei non possidebunt. & Salomon, *Noli regibus*, inquit, *ô Lamuel, noli regibus*, id est omnibus in omni ordine ac sexu qui se & alios regere debent, dare vinum immoderate, quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas, ne fortè bibant & obliuiscantur iudiciorum iustorum, & mutent causam filiorum hominum. & item sacra Scriptura dicit, *Vinum in iucunditatem creatum est, & non in ebrietatem ab initio.* exultatio animæ & cordis vinum moderate potatum: sanitas est & corporis & animi, sobrietas potus. Vigilia est enim & cholera viro infrunito. & modestus ac temperatus cibus & carni & animæ utilis est, *Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit.* amaritudo animi vinum multum potatum. ebrietatis animositas imprudentis offensio, minorans virtutem & faciens vulnera. In conuiuii vini non arguas proximum, & non despicias eum in iucunditate illius: verba improprij non dicas illi, & non premas. Operarius ebriosus non locupletabitur, vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos, & qui se iungit fornicariis erit nequam, putredo & vermes hereditabunt illum.

INVIDIA. Moralium lib. 5. c. 31. ALIVS se inuidiæ dominio subiicit. cui necesse est considerare, quia quamvis per omne vitium quod perpetratur humanis cordibus antiqui hostis virus infundatur, in hac tamen nequitia tota sua viscera serpens concutit, & imprimendæ malitiæ peste mouet. De quo nimirum scriptum est, *Invidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum.* Nam cùm deuictum cor lioris putredo corruperit, ipsa quoque exteriora indicant quàm grauitè animum vesania instigat. Color quippe pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra frigescent. fit in cogitatione rabies, in dentibus stridor. Cùmque in latebris cordis crescens absconditur odium, dolore cæco terebrat conscientiam vulnus inclusum. Nil lætum de propriis libet, quia tabescentem mentem sua pœna sauciat, quam felicitas torquet aliena. Quantæque extranei operis in altum fabrica iacitur, tanto fundamentum mentis liuidæ profundius suffoditur, vt quo alij ad meliora properant, eo ipsa deterius ruat. Qua ruina videlicet etiam illud destruitur, quod in aliis actibus perfecto opere surrexisse putabatur. Nam inuidia cùm mentem tabefecerit, cuncta quæ inuenerit bene gesta consumit. Vnde bene per Salomonem dicitur, *Vita carniū sanitas cordis, putredo ossium inuidia.* Quid enim per carnem, nisi infirma quædam ac tenera, & quid per ossa, nisi fortia

acta signantur? Et plerumque contingit, ut quidam cum vera cordis innocentia in nonnullis suis actibus infirmi videantur, quidam verò iam quædam ante humanos oculos robusta exerceant, sed tamen erga aliorum bona intus invidiæ pestilentia tabescant. Bene ergo dicitur, *Vita carniū sanitas cordis*, quia si mentis innocentia custoditur, etiam si qua foris infirma sint quandoque roborantur. Et rectè subditur, *Putredo ossium invidia*, quia per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt etiam fortia acta virtutum. Ossa quippe per invidiam putrescere est, quædam etiam robusta deperire. Sed cur hæc de invidia dicimus, si non etiam qualiter eruatur intimemus? Difficile namque est, ut hoc alteri non inuideat, quod adipisci alter exoptat: quia quidquid temporale percipitur, tanto fit minus singulis, quanto diuiditur in multis: & idcirco desiderantis mentem liuor excruciat, quia hoc quod appetit, aut funditus alter accipiens adimit, aut à quantitate restringit. Qui ergo liuoris peste plenè carere desiderat, illam hæreditatem diligat, quam cohæredum numerus non angustat. quæ & omnibus vna est, & singulis tota: quæ tanto largior ostenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatatur. Imminutio ergo liuoris est affectus surgens internæ dulcedinis, & plena mors eius est perfectus amor æternitatis. Nam cum mens ab huius rei appetitu retrahitur, quæ accipientium numero partitur, tanto magis proximum diligit, quanto minùs ex profectu illius sua damna pertimescit. quæ si perfectè in amorem cælestis patriæ rapitur, plenè etiam in proximi dilectione solidatur: quia cum nulla terrena desiderat, nihil est quod eius erga proximum caritati contradicat. Quæ nimirum caritas quid est aliud, quàm mentis oculus, qui si terreni amoris puluere tangitur, ab internæ lucis mox intuitu læsus reuerberatur?]

ALIUS iræ se dominio strauit. ecquid in corde nisi iurgia etiam iræ: quæ desunt peragit? Hic sæpè præsentibus non videt, absentibus contradicit. inter semetipsum contumelias profert & recipit: receptis autem duriùs respondet, & cum qui obuier nullus adsit, magnis clamoribus rixas in corde componit. Turbam itaque hic intus sustinet, quem pondus vehemens inflammata cogitationis premit. Quanta sit ergo iracundiæ culpa pensamus, per quam mansuetudo amittitur, supernæ imaginis similitudo vitiatur. Per iram sapientia perditur, ut quid quòve ordine agendum sit omnino nesciatur, sicut scriptum est, *Ira in sinu stulti requiescit*. quia nimirum intelligentiæ lucem subtrahit, cum mentem promouendo confundit. Per iram vita amittitur, etsi sapientia teneri videatur, sicut scriptum est, *Ira perdit etiam prudentes*. quia scilicet confusus animus nequaquam explet, etiam si quid intelligere prudenter valet. Per iram iustitia relinquitur, sicut scriptum est, *Ira viri iustitiam Dei non operatur*. quia dum turbata mens iudicium suæ rationis exasperat, omne quod for-

Moralium
lib. 3. c. 30.

Eccle. 7. 1.

1ac. 1. 10.

Prou. 22.
24.
Prou. 16. 21
Ephes. 4. 26
 riter suggerit, rectum putat. Per iram gratia vitæ socialis amittitur, sicut scriptum est, *Noli esse assiduus cum homine iracundo, ne discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ.* quia qui se ex humana ratione non temperat, necesse est ut bestialiter solus viuatur. Per iram concordia rumpitur, sicut scriptum est, *Vir animosus parit rixas, & vir iracundus effundit peccata.* Iracundus quippe peccata effundit, quia etiam malos quos incautè ad discordiam prouocat peiores facit. Per iram lux veritatis amittitur, sicut scriptum est, *Sol non occidat super iracundiam vestram.* quia cum iracundia menti confusionis tenebras incutit, huic Deus radium suæ cognitionis abscondit. Per iram sancti Spiritus splendor excluditur. quo contrà, iuxta vetustam translationem scriptum est, *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & tremmentem sermones meos?* Cum enim humilem diceret, quietum protinus adiunxit. Si ergo ira quietem mentis subtrahit, suam sancto Spiritui habitationem claudit: cuius recessione animus vacuus ad apertam mox insaniam ducitur, & usque ad superficiem ab intimo cogitationum fundamento dissipatur. Nam iræ suæ stimulis accensum cor palpitatur, corpus tremit, lingua se præpedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquam recognoscuntur noti. Ore quidem clamorem format, sed sensus quid loquitur ignorat. In quo itaque iste ab arreptitiis longè est, qui actionis suæ conscius non est? Vnde fit plerumque, ut usque ad manus ira profiliat, & quo ratio longiùs recedit, audacior exsurgat: seque ipsum retinere animus non valet, quia factus est potestatis alienæ, & eo furor membra foras in ictibus exerit, quo intus ipsam membrorum dominam mentem captiuam tenet. Aliquando autem manus non exerit, sed in maledictionis iaculum linguam vertit. Fratris namque interitum precibus exposcit, & hoc Deum perpetrare expetit, quod ipse peruersus homo facere vel metuit, vel erubescit. Fitque ut voto & voce homicidium peragat, etiam cum à læsione proximi manibus cessat. Aliquando ira perturbato animo quasi ex iudicio silentium indicit, & quo se foras per linguam non exprimit, intus deterior ignescit, ut iratus quisque colloquutionem suam proximo subtrahat, & nihil dicendo quàm sit auersus dicat. Et nonnunquam hæc silentij seueritas disciplinæ dispensationem gerit, si tamen sollicitè in intimis discretionibus forma teneatur. Nonnunquam verò, dum accensus animus à consueta locutione restringitur, per accessum temporis penitus à proximi dilectione separatur, & acriores stimuli ad mentem veniunt, causæ quoque quæ grauiùs exasperant oriuntur, atque in irati oculo festuca in trabem vertitur, dum ira in odium permutatur. Plerumque ira per silentium clausa intra mentem vehementiùs æstuat, & clamorosas tacita voces format. Verba sibi quibus exasperatur obicit, & quasi in causæ examine posita, duriùs exasperata respondet, quod Salomon breuiter

insinuat dicens, *Præstolatio impiorum furor*. Sicque fit ut perturbatus ^{Prou. II. 25.} animus maiorem strepitum in suo silentio sentiat, cum eum grauius clausa flamma consumit. Vnde bene ante nos quidam sapiens dixit, Cogitationes iracundi vipereæ sunt generationes, mentem comedunt matrem suam. Sciendum verò est, quòd nonnullos ira citius accendit, facilius deserit: nonnullos verò tardè quidem commouet, sed durius tenet. Alij namque, accensis calamis similes, dum vocibus perstrepunt, quasi quosdam accensionis suæ sonitus reddunt: citius quidem flammam faciunt, sed protinus in fauillam frigescent. Alij autem, lignis grauioribus durioribusque non dispares, accensionem tardi suscipiunt, sed accensi semel difficilius extinguuntur, & quia se tardiùs in asperitatem concitant, furoris sui duriùs ignem seruant. Alij autem, quod est nequiùs, & citius iracundiæ flammam accipiunt, & tardiùs deponunt. Nonnulli verò has & tardè suscipiunt, & citius amittunt. In quibus nimirum quatuor modis liquidò lector agnoscit, quia & ad tranquillitatis bonum vltimus plus quàm primus appropinquat, & in malo quidem secundum tertius superat. Sed quid prodest quòd iracundia quomodo mentem teneat dicimus, si non etiam qualiter compesci debeat exprimamus? Duobus etenim modis fracta possidere animum ira desuescit. Primus quippe est, ut mens sollicita, antequam agere quidlibet incipiat, omnes sibi quas pati potest contumelias proponat, quatenus redemptoris sui probra cogitans, ad aduersa toleranda se præparet. Quæ nimirum venientia tanto fortiùs excipit, quanto se cautiùs ex præscientia armavit. Qui enim improuidus ab aduersitate deprehenditur, quasi ab hoste dormiens inuenitur, eumque citius inimicus necat, quia non repugnantem perforat. Nam qui mala imminetia per sollicitudinem prænotat, hostiles incursus quasi in insidiis vigilans expectat, & inde ad victoriam valenter accingitur, vnde nesciens deprehendi putabatur. Solerter ergo animus ante actionis suæ primordia cuncta debet aduersa meditari, ut semper hæc cogitans, semper contra hæc thorace patientiæ munitus, & quidquid accesserit prouidus superet, & quidquid non accesserit lucrum putet. Secundus autem seruandæ mansuetudinis modus est, ut cum alienos excessus aspiciamus, nostra quibus in aliis excessimus delicta cogitemus. Considerata quippe infirmitas propria mala nobis excusat aliena. Patienter namque illatam iniuriam tolerat, qui meminit quòd fortasse adhuc habeat in quo debeat ipse tolerari. Et quasi aqua ignis extinguitur, cum surgente furore animi sua cuique ad mentem culpa reuocatur, quia erubescit peccato non parcere, qui vel Deo vel proximo sæpe recolit parcenda peccasse.

SED inter hæc solerter sciendum est, quòd alia est ira quam impatientia excitat, alia quam zelus format. Illa ex vitio, hæc ex virtute generatur. Si enim nulla ira ex virtute surgeret, diuinæ animaduersionis

impetum Phinees per gladium nō placasset. Hanc iram quia Heli non habuit, motū contra se implacabiliter supernæ ultionis excitauit. Nam quo contra subditorum vitia tepuit, eo contra illum districtio æterni rectoris exarsit. De hac ira per Psalmistam dicitur, *Irasimini & nolite peccare*. Quod nimirum non rectē intelligunt, qui irasci nos nobis tantummodo, non etiam proximis delinquentibus volunt. Si enim sic proximos vt nos amare præcipimur, restat vt sic eorū erratibus sicut nostris vitiis irascamur. De hac per Salomonem dicitur, *Melior est ira risu*, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. De hac iterum Psalmista ait, *Turbatus est præ ira oculus meus*. Ira quippe per vitium oculum mentis excæcat, ira autem per zelum turbat: quia quo saltem recti æmulatione concutitur, ea quæ nisi tranquillo corde percipi non potest contemplatio dissipatur. Ipse namque zelus rectitudinis, quia inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obscurat, vt altiora in commotione non videat, quæ bene prius tranquilla cernebat. Sed inde subtiliùs ad alta reducit, vnde ad tempus ne videat reuerberatur. Nam ipsa recti æmulatio æterna post paululum in tranquillitatem largiùs aperit, quæ hñc interim per commotionem claudit, & vnde mens turbatur ne videat, inde proficit vt ad videndum veriùs clarescat, sicut infirmanti oculo cū collyrium immittitur, lux penitus necatur, sed inde eam post paululum veraciter recipit, vnde hanc ad tempus salubriter amittit. Nunquam verò commotioni contemplatio iungitur, nec præualet mens perturbata conspiciere ad quod vix tranquilla valet inhiare. quia nec solis radius cernitur, cū commotæ nubes cæli faciem obducunt: nec turbatus fons respicientis imaginem reddit, quam tranquillus propriè ostendit, quia quo eius vnda palpitat, eo in se speciem similitudinis obscurat. Sed cū per zelum animus mouetur, curandum summopere est, ne hæc eadem, quæ instrumento virtutis assumitur, menti ira dominetur, ne quasi domina præeat, sed velut ancilla ad obsequium parata, à rationis tergo nunquam recedat. Tunc enim robustiùs contra vitia exigitur, cū subdita rationi famulatur. Nam quantumlibet ira ex zelo rectitudinis surgat, si immoderatè mentem vicerit, rationi protinus seruire contemnit, & tanto se impudentiùs dilatat, quanto impatiētiae virus virtutē putat. Vnde necesse est, vt hoc ante omnia qui zelo rectitudinis mouetur attendat, ne ira extra mentis dominium transeat, sed in ultione peccati tempus modūque considerans, surgentē animi perturbationem subtiliùs pertractando restringat, animositatem reprimat, & motus feruidos sub æquitate disponat, vt eo fiat iustior ultor alienus, quo prius extitit victor suus. quatenus sic culpas delinquentium corrigit, vt antè ipse qui corrigit per patientiam crescat, vt feruorem suum transcendendo diiudicet, ne intemperanter excitatus, ipso zelo rectitudinis longè à rectitudine aberrat.] Quoniam qui semetipsum prius non iudicat, quid malum rectè iudicet ignorat. & si nouit

fortasse per auditum quod rectè iudicare debeat, tamen iudicare aliena merita non valet, cui conscientia innocentiae propriae nullam iudicii regulam præbet. Prius enim ipsi purgandi sunt, per quos aliorum culpæ feriuntur, ut ipsi iam mundi per ultionem veniant, qui aliorum vitia corrigere festinant, & cum contra nos ultio diuini examinis cessat, nostra se conscientia ipsa reprehendat, atque ad lamenta pœnitentiæ ipsa se contra semetipsam erigat, nec contra bonos elata, & sibi humilis, sed contra se rigida sit, bonis verò omnibus submissa. Summopere igitur hæc vitia unicuique tendenti ad æternam vitam cauenda sunt, per quæ diabolus genus humanum ad æterna supplicia trahere festinat, & hoc ab initio generis humani incepit, & per omne tempus sæculi huius in hoc suum studium exercet. Superbiæ quidem faciem menti Euxæ supposuit, cum hanc ad contemnenda verba Dominicæ iussionis instigauit. Inuidiæ quoque flamma Cain animum succendit, cum de accepto fratris sacrificio doluit, & per hoc usque ad fratricidij facinus peruenit. Luxuriæ facibus cor Salomonis exussit, quem tanto mulieribus amore subdidit, ut usque ad idolorum venerationem deductus, dum carnis delectationem sequitur, conditoris reuerentiæ obliuisceretur. Auaritia quoque Achab animum concremauit, cum eum ad appetendam vineam alienam impatientibus desideriis impulit, & per hoc usque ad reatum homicidij pertraxit. Hæc est enim amphora os apertum habens, quam vidit Zacharias propheta ferri à duabus mulieribus, quæ habebant alas milui ad rapacitatem volantes: in cuius amphoræ medio sedebat mulier, quæ proiecta est in medio amphoræ, & missa est in os eius massa plumbea. Duæ enim mulieres habentes alas quasi alas milui, duo sunt principalia vitia, superbia videlicet & vana gloria, ferentes amphoram os apertum habentem, id est, avaritiam lucris inhiantem. In cuius medio sedit mulier, id est impietas. in cuius scilicet impietatis os massa plumbea mittitur. quæ impietas avaritiæ suæ pondere grauatur, quia cuius mentem avaritia infecerit, ita grauem reddit, ut ad appetenda cælestia sublimia attolli nequaquam possit. Vnde præcipit Dominus, ut gibbonum tolerans, id est terrenis inhians, non offerat panes Domino suo. Et superbia & vana gloria habent spiritum in alis miluinis: quoniam actiones illarum diabolo sunt proculdubio similes, qui insidiatur semper vitæ paruulorum. Et leuant ipsam amphoram, scilicet cupiditatem, inter terram & cælum, quia superbia & vana gloria hoc proprium habent, ut eum quem infecerint in cogitatione sua super ceteros homines extollant, & modò per ambitum rerum, modò per desiderium dignitatum, quem semel captum tenuerunt quasi in honore altitudinis eleuant, & mentem per avaritiam ita eleuant, ut quolibet proximos despicientes quasi deserant, & alta gloriantes expectant. Sed tales quique, dum superbiunt, & eos mente transeunt cum

Moral. xiv.
cap. 26.
Zach. 5.

quibus sunt, & superioribus ciuibus minimè iunguntur. Et ipsa amphora dicitur portari in terram Sennaar, quæ interpretatur fœtor eorum. quia radix est omnium malorum cupiditas, & quia quodlibet malum per avaritiam gignitur, dignum est ut domus avaritiæ in fœtore construatur, quæ nonnullos cogit timoris vel amoris Dei obliuisci, & boni nominis opinionem relinquere, & sanctæ religionis ac fidei odorem, vnde scriptum est, *Christi bonus odor sumus Deo.*

2. Cor. 2. 15.

De iuramentis & periuriis, quod sine dolo iurandum, & fides etiam hosti seruanda sit. & de curiositate, detractiōe, peccatisque cogitationum.

V.

IURAMEN-
TUM.

Eccli. 23. 11.

Matt. 5. 34.
Luc. 5. 12.

DE iuramentis vitandis negligere, & sæpè quosdam ad fallaciam, & ut ipsa fallacia abscondi possit, solent non solum ad iurationem, sed & interdum ad periurium impellere, præter illam iurationem quæ ex mala consuetudine hominum vsibus inoleuit, cum scriptura dicat, *Vir multum iurans non iustificabitur.* Consuetudo enim eius non est bona. Quantum verò temeritatem iurandi vitare debeamus, & ipse in Euangelio Dominus, & Iacobus in epistola sua docet dicens, *Ante omnia autem, fratres mei, nolite iurare, neque per calum, neque per terram, neque per aliud quodcumque iuramentum. sit autem sermo vester, est est, non non, ut non sub iudicio decidatis.* illo videlicet iudicio, sub quo decidit Herodes, ut vel peierare, vel periurium cauendo aliud necesse haberet patrare flagitium. At si aliquid fortè nos incautiùs iurasse contigerit, quod obseruatum scilicet peiorem vergat in exitum, consilio salubriori mutandum nouerimus. Non solum autem in iurando, sed in omni quod agimus, hæc est moderatio solertiùs obseruanda, ut si talem fortè lapsus versuti hostis inciderimus insidiis, ex quo sine aliquo peccati surgere contagio non possimus, illum potiùs euadendi aditum petamus, in quo minus periculi nos perpeffuros esse cernamus: & iuxta exemplum illorum, qui hostilibus clausi muris, dum euadere desiderant, sed portarum omnium accessum sibi interdictum considerant, ibi necesse est defiliendi locum eligant, vbi muro existente breuiore minimum periculi cadentes incurrant. Non tamen negligendum est cuiquam, quod aut necessitate cogente, aut ira impellente, aut cupiditate prouocante, in nomine Domini peierauit: sed secundum modum culpæ necesse est ut subsequatur abstergens culpam pœnitentia, Domino per Ezechielem prophetam de Sedechia rege terribiliter intonante, *Viuo ego, dicit Dominus Deus, quoniam cuius fecit irritum iuramentum, & soluit pactum quod habebat cum rege Babylonis, in medio Babylonis morietur.* Spreuerat enim iuramentum ut solueret fœdus, & cum omnia hæc fecerit, non effugiet. Ex quo discimus, etiam inter hostes seruandam fidem, & non considerandum cui, sed per quem

Ezech. 17.
16.FIDES IN-
TER HO-
STES.

quem iuraueris. Multo enim fidelior inuentus est ille qui propter nomen Dei tibi credidit & deceptus est, quàm ille qui per occasionem diuinæ maiestatis hosti tuo, imò iam amico, est molitus infidias. Ecce, inquit, *dedit manum suam regi Ægypti, & tradidit se in manus eius, & periurio contra Dominum commisit sacrilegium.* Sententia enim secularis est, *Dolus an virtus quis in hoste requirat?* quam solent nobis Virgil. Æneid. 2. opponere qui dicunt hostes fraude decipiendos. Cui ut acquiescamus, multo peius fecit Sedechias. Non enim hostem decepit, sed amicum cui fœdere domini fuerat copulatus. Ergo quandiu non iures, & pactum non ineas sub nomine Domini, prudentiæ est & fortitudinis, vel decipere vel superare aduersarium utcumque potueris. Cum autem te constrinxeris iuramento, nequaquam aduersarius sed amicus est qui tibi credidit, & sub occasione iurisiurandi, id est, Dei nuncupatione deceptus est. Propterea, scriptura nunc dicit, *iuramentum quod spreuit, & fœdus quod prauaricatus est, ponam in caput eius.* Ac ne putaremus iuramentum & fœdus & pactum regis esse Babylonij vel Sedechiæ qui fecerat, sequitur in propheta, *In prauaricatione qua despexit me.* Ergo qui contemnit iuramentum, illum despicit per quem iurauit, illique facit iniuriam, cuius nomini credit aduersarius. Propter quam causam, *Expandam,* inquit Dominus, *super eum rete meum, & comprehendetur in sagena mea, & adducam eum in Babylonem, & diiudicabo eum illic.* Ezech. 17. 19. Quidquid verò contra Sedechiam fecit Nabuchodonosor, non suis viribus fecit, sed ira Dei, in cuius nomine fuerat periuratus. Legimus enim Sedechiam captum esse & ductum in Reblata, ibique interfectis filiis in oculis eius excæcatum, & instar feræ clausum cauea translatum in Babylonem. Et sunt nonnulli, qui arte per dolum iurantes ut decipiant eum erga quem iurant, non se putant reos esse periurij, contradicente Dei spiritu per prophetam, *Quis ascendet in montem Domini, & stabit in loco sancto eius? Qui non iurauit in dolo proximo suo.* Psal. 24. 3. Per dolum itaque iurat, quisquis aliter facturum est quàm promittit, credens periurium non esse decepisse nequiter credentis errorem. Iurare enim dictum est quasi iure orare, id est iuste loqui. Tunc enim quispiam iuste loquitur, quando ea quæ promittit implentur. Multi enim sunt, qui dolose iurant ut decipiant proximum, quod abominatur pater luminum Dominus, dicente Petro, *Non es mentitus hominibus, sed Deo.* Mat. 23. 16. Qua in re hoc quoque oportet intendi, quòd mendaces fabricatores mendacij dicuntur. Sicut enim ædificium lapidibus, ita mendacium sermonibus fabricatur. vbi enim nō dolosa locutio, sed sensus est veritatis, quasi munita moles non ex fabrica sed ex natura cōsurgit. Vnde scriptum est, *Qui loquitur veritatem in corde suo, & non egit dolum in lingua sua.* Psal. 23. 4. Cauendum est igitur iuramentū, multo magis autem periurium. At si iurandi necessitas perurget & arctat, id puris verbis & mente pia gerendum est. Nec iurans verbi arte se putet fallere Dominum posse, cui nihil absconsum est, cui corda cuncta parent, qui non accipit

HINC MARI REMENSIS

sicut quis iurat, sed ut is cui iuratur iurasse putat. Per dolum ergo iurans utrique reus habetur, nempe Deo cuius nomen in vanum assumpsit, & fratri quem atra fraude parauit fallere atque decipere: & de utroque necesse est ut digna poenitentia subsequatur, videlicet quia nomen Dei assumpsit in vanum, & quia contra Dei praeceptum dolo fefellit fratrem. Falsa enim agens, falsa loquens, quamuis animo trepidet ut pateat iaculis veritatis, & si deprehensus fuerit gloriam perdat fauoris, & quamuis eum conscientia accuset quia scienter peccat, cupiditate tamen vincitur, & subpresso favore audaciam de iniquitatibus sumit: & saepe etiam ultione menti proposita se contra Deum erigit, & quaelibet ab eo aduersa perpeti deliberat, dummodò hinc dum valet omne quod placet agat. Vnde velut scriptura dicit, *Sicut virum sanguinum, ita & dolosum abominabitur Dominus.* & omnis Ecclesia imprecatur de his qui *in corde & corde locuti sunt, ut disperdat Dominus uniuersa labia dolosa.* & item scriptura dicit, *Maledictus vir dolosus, & muta fiant labia dolosa.* Pertimescere igitur debent iurantes, imò periurantes dolosi in nomine Christi & sanctorum eius, quia abominabuntur à Domino ut viri sanguinum, id est qui humano cruore polluantur: quoniam sicut illi occidunt, ita & isti decipiunt viuentes. Quàm immane autem atque mortale peccatum sit homicidium, in quo & discretio solet esse, sicut & in peccatis ceteris, & ipsa natura, & sancta scriptura, & diuina atque humana iudicia patenter ostendunt. Vnde & in Leuitico dicitur, *Qui percusserit & occiderit hominem morte moriatur,* & Apostolus, *Qui odit, inquit, fratrem suum homicida est, & scimus quia omnis homicida non habet vitam aeternam in semetipso manentem.* Et talibus peccatoribus dolosi iunguntur. Multa enim periuria fiunt, quæ propria voluntate non agimus: dolosi autem scientes malum operantur alienum exitium. propterea merito ut sanguinarij à Domino abominantur, & sanctos qui pro veritate vsque ad mortem decertauerunt, in quorum periurant nomine, non adiutores, sed iudices & condemnatores in districto examine inuenient, quos socios in veritatis atque iustitiæ assertionem habere contempserunt, & testificationi suæ falsitatis testes veritatis adhibuerunt, qui cum Domino ut viros sanguinum, ita & dolosos abominantur, quia quorum animæ intuitus omnipotentis Dei claritatem vident, nullomodò credendum est quia sit foris aliquid quod ignorent. & nihil in creatura agitur quod videre non possint, & quæ abominanda inlustrante veritate cognoscunt, eidem veritati inhaerentes abominantur. Nec tamen earum beatitudinis claritatem fuscant aspecta iniquitas vel poena reproborum. sed potius hinc earum gaudium crescit, cum mala iniquorum conspiciunt, quòd Dei misericordia euaserunt: & tanto maiores ereptori suo gratias referunt, quanto vident in alijs quod ipsi perpeti si essent relictj potuerunt. & prædicente veritate,

Psal. 5. 8.

Psal. 11. 3.
& 4.

Leuit. 24.

17.
1. Ioan. 3. 15.

Testis falsus non erit impunitus, videlicet qui aut scienter contra veritatem falsa testificatur, aut vera vt veritatem peruertat, & studio impunitiois recitet iusta, tales testes velut veritati concordantes exultant. Et sunt quidam, qui non se lædi aut leuius lædi putant, si non ipsi per se falso vel dolosè iurant, sed alios pro se sua vice iurare faciunt. & non attendunt quia in eo iure aut fallente diabolo decipiuntur, aut seipsos scienter ipsi ad deprecandum demergunt. de qualibus dicit scriptura, *Descendunt in infernum viuentes*, id est labuntur in peccatum scientes. Hi nimirum tanto grauius peccant, quanto non soli in peccato moriuntur, sed se & eos quos ad periurandum mittunt, nisi per pœnitentiam corrigantur, in infernum demergunt. Et licet illi in huiusmodi periurio peccent qui iurauerunt, illi tamen qui irrita faciunt iuramenta sua vice iurata, sicut Dominus ad Pilatum dixit, *maius peccatum habent*. id est qui alios peccare fecerunt, & pro tantis rei in conspectu Dei habentur, addita & animæ suæ culpa, quantos in periurium mittunt, & dicente Domino per Prophetam, quia *sicut oues de manu pastoris*, ita & illos qui subiectioni suæ obediētes eorum se factione periurant, vel alio quolibet scelere polluuntur, de manu illorum requireret, qui sibi commissos peccare fecerunt. Non enim soli pastores, episcopi, presbyteri, & diaconi, monasteriorum rectores sunt intelligendi, sed & omnes fideles qui vel paruulæ suæ domus custodiam gerunt pastores rectè vocantur, in quantum suæ domui sollicita vigilantia præsumt. Et quicumque saltem vni vel duobus fratribus cotidiano regimine præest, pastoris eisdem debet officium, quia in quantum sufficit, pascere eos dapibus, & hortando, increpando, arguendo, corrigendo debet. Imò vnusquisque, qui etiam priuatus viuere creditur, pastoris officium tenet, & spiritalem pascit gregem, vigiliâsque noctis custodit supra illum, sicut in Euangelio legimus de pastoribus, quibus in natiuitate Saluatoris Angelus apparuit, si bonorum actuum cogitationumque mundarum sibi aggregant multitudinem, & iustorum moderamine gubernare, cælestibus scripturarum paginis & bonorum operum exemplis nutrire, & vigili solertia contra immundorum spirituum insidias seruare contendit.

Et sunt quidam, qui etiam curiositatis vitium inter grauiora peccata non computant, sed falluntur. Graue namque est curiositatis vitium, quæ dum cuiuslibet mentem ad inuestigandam vitam proximi exteriùs ducit, semper ei sua intima abscondit, vt aliena sciens se nesciat, & curiosi animus, quanto peritus fuerit alieni meriti, tanto fiet ignarus sui. & sæpè dum curiosus quisque quæ sunt aliena inuestigat, suam molestiam excitat, sicut canis apri vel cerui sagaciter vestigia insequens, consequuti dente vel cornu perit. Vnde bene quoque per Salomonem dicitur, *Cunctis sermonibus quæ dicuntur ne accommodes cor tuum, ne fortè audias seruum tuum maledicentem tibi.*

Scit enim conscientia tua, quia & tu crebrò maledixisti aliis. Dum enim pensamus quales erga alios fuimus, esse circa nos tales alios minùs dolemus, quia aliena iniustitia in nobis vindicat quod in se nostra conscientia accusat. Probet autem seipsum curiosus homo, & sic in se tantum gloriam habebit, & non in altero, cuius vitam exquirat & merita. Nam sunt qui se prapotentēs putant esse in sæculo, & non intelligunt quàm sint vilia mancipia vitio curiositatis seruientia. De quorum impotenti potentia quidam catholicus & sapientiæ ac scientiæ multæ philosophus, in quodam suo libro, vnicuique fallaciter potenti & veraciter impotenti dicit,

Boet. de
consolat.
lib. III.

*Etenim licet Indica longè
Tellus tua iura tremiscat,
Et seruiat ultima Thule,
Tamen atras pellere curas,
Miserâsque fugare querelas
Non posse, potentia non est.*

DETRA-
CTIO.

Pastor. III.
cap. 24.

Psal. 106. 5.

Prou 23. 28
Moralium
lib. 14. c. 24

ET sunt nonnulli, qui non attendunt quàm multipliciter peccent, qui seminando discordiam inter fratres, caritatem quæ nimirum virtutum est omnium mater extinguunt. Quoniam autem nihil est pretiosius Deo virtute dilectionis, nihil desiderabilius est diabolo extinctione caritatis, quisquis igitur seminando iurgia dilectionem proximorum perimit, hosti Dei familiaris seruit, quoniam qua ille amissa cecidit, hanc iste vulneratis cordibus subtrahens, eis iter ascensionis abscidit.] Et sunt nonnulli, qui malè dulcoratis detractionibus sunt assueri, non attendentes quod Dominus dicit, *Detrahentem secretò proximo suo hunc persequerbar.* Vnde & Salomon dicit, *Noli esse in conuiujs potatorum, neque in comessionibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt.* Carnes ad vescendum conferre est, in colloctione derogationis vicissim proximorum vitia dicere. De quorum pœna mox subditur, *Quia vacantes potibus & dantes symbola consumentur, & vestiatur pannis dormitatio.* Symbolum græcum nomen est, & interpretatur collatio. Est autem collatio sermonum, sicut in cõuiujs solet esse pecuniarum, siue aliarum rerum, vt & præsens locus docet. Potibus ergo vacant, qui de opprobrio alienæ vitæ inebriant. Symbolū verò dare est, sicut vnusquisque solet pro parte cibos ad vescendum, ita in confabulatione detractionis verba conferre. Sed vacantes potibus & dantes symbolum consumentur, quia scriptum est, *Omnis detractor eradicabitur.* Vestiatur autem pannis dormitatio, quia despectum & inopem à cunctis bonis operibus mors sua inueniet, quem hîc ad alienæ vitæ exquirenda crimina detractionis suæ languor occupauit.] Alius eleemosynis vacat, propria distribuit. sed dum multis iniustitiis seruit, vel fortasse linguam in detractionibus exerit, fit plerumque vt is qui misericors fuerat, iuxta vitæ suæ terminum rapacitatis & & crudelitatis stimulis inardescat. Quod valde iudicio iusto agitur,

vt perdat & ante homines vnde hominibus placuit, qui hoc vnde Deo displicuit corrigere nunquam curauit. Duæ autem sunt causæ in quibus licet alicui dicere & retractare aliena mala. Si quando necesse est consilium haberi cum ceteris, qui in hoc ipso videntur assumi, quomodo corrigatur is qui peccauit vel malè aliquid egit. Et rursum, si quando necesse est præueniri aliquem, & commoneri, ne fortè incurrat in consortium alicuius mali, dum eum putat esse bonum, quia dicit Apostolus, *Nolite commisceri cum huiusmodi.* Et Salomon, *Noli manere cum homine iracundo, ne fortè sumas laqueum animæ tuæ.* Quod & ipsum Apostolum fecisse inuenimus per hoc quod scribit ad Timotheum dicens, *Alexander ærarius multa mala mihi ostendit, quem & tu deuota, valde enim restitit verbis nostris.* Præter huiusmodi autem necessitates, qui dicit aduersus alium, vt vel deroget ei vel obtreçtet, istud est detrahere, etiamsi vera videantur esse quæ dicit. Et sunt qui quamuis in minimis, sed tamen frequenter excedunt, vt nequaquam considerent qualia sed quanta committunt. Si enim facta sua despicunt, timere cùm pensant debent, formidare cùm numerant, quia minuta sunt quæ erumpunt membris, per scabiem vulnera, sed cùm multitudo eorum innumerabiliter occupat, sic vitam corporis sicut vnum graue inflicturn pectori vulnus necat. Hinc videlicet scriptum est, *Qui modica spernit paulatim decidet.* Qui enim peccata minuta flere ac deuotare negligit, ab statu iustitiæ non quidem repente, sed partibus totus cadit.

1. Cor. 5. 11.

Prou. 22.

24.

2. Tim. 4. 14

Eccl. 19. 1.

Et dicente Domino, ego opera & cogitationes eorum venio vt congregem, necesse est vt quisque non solum peccata operum sed etiam peccata defleat cogitationum. Et non solum mensura peccati considerata est quod perpetratur in opere, verum etiam & in eo quod perpetratur cogitatione, quatinus iuxta ruinæ modum, quam in semetipso quisque introrsus sentit, etiam mensura lamentationis erigatur, ne si cogitata mala minus cruciant, vsque ad perpetranda opera perducant. Quapropter contra omnia vitia & peccata quisque solerter inuigilet, & qui peccata deplorat, ploranda minimè committat, & qui plangit vitia, perpetrare vitia pertimescat. Nam cogitandum summopere est, vt qui se inlicita meminit commisisse, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere: quatinus per hoc conditori suo satisfaciat, vt qui commisit prohibita, sibimetipso abscindere debeat etiam concessa, & se reprehendat in minimis, quem meminit in maximis deliquisse. Nimia sunt quæ loquor, si hæc ex sacri eloquij testimonio non affirmo. Lex certè veteris testamenti alienam vxorem concupisci prohibet, à rege verò fortia iuberi militibus, vel desiderari aquam, non pœnaliter vetat. Et cuncti nouimus, quòd Dauid, concupiscentiæ mucrone transfixus, alienam coniugem & appetiuit & abstulit: cuius culpam digna verbera sunt secuta, & malum quod perpetravit per pœnitentiæ lamenta correxit. Qui cùm longè post contra ho-

Peccata cogitationū.

2. Reg. 23.
16.

stium cuneos federet, aquam bibere ex eorum cisterna ex desiderio voluit. cuius electi milites, inter cateruas aduersantium medias irrum-
pentes, aquam quam rex desiderauit in læsi detulerunt. Sed vir fla-
gellis eruditus, semetipsum protinus cum periculo militum aquam
desiderasse reprehendit, eamque Domino fundens libauit, sicut il-
lic scriptum est, *Libauit eam Domino*. In sacrificium quippe Do-
mini effusa aqua conuersa est, quia culpam concupiscentiæ macta-
uit per pœnitentiam remissionis suæ. Qui ergo quondam concupi-
scere alienam coniugem nequaquam timuit, pœt etiam quia aquam
concupiuit expauit. Quia enim se inlicita perpetrasse meminerat,
contra semetipsum iam rigidus & à licitis abstinerebat. Sic sic agimus
pœnitentiam, si ea quæ commisimus perfectè depletemus.

*De operibus misericordiae, & de pœnitentia qualis esse debeat,
quòdque dum licet minimè negligenda sit. de iudicio item ulti-
mo, & de pœnis inferni.* VI.

O P E R A
MISERI-
CORDIAE.
Hom. xx. in
Euang.
Luc. II. 41.
Luc. 6. 38.
Eccl. 3. 33.

Eccl. 29. 15.

Tob. 4. 9.

Matt. 10. 41

INTER hæc autem sciendum est quantum opera misericordiæ
valeant, cum ad fructus dignos pœnitentiæ ipsa præ ceteris præci-
piuntur. Hinc enim per semetipsam veritas dicit, *Date eleemosynam,*
& ecce omnia munda sunt vobis. hinc rursus ait, *Date & dabitur vobis.*
Hinc etiam scriptum est, *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosy-
na resistit peccatis.* hinc iterum dicit, *Conclude eleemosynam in corde pau-
peris, & hac pro te exorabit.* Hinc bonus pater innocentem filium
admonet dicens, *Si multum fuerit tibi, abundanter tribue: si exiguum fue-
rit, tamen exiguum libenter impertiri stude.* Vt autem quanta esset virtus
in continentia & susceptione indigentium redemptor noster osten-
deret, dixit *Qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae
accipiet. & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.* In
quibus verbis notandum est, quia non ait mercedem de pro-
pheta, vel mercedem de iusto, sed mercedem prophetae, vel mer-
cedem iusti accipiet. Aliud est enim merces de propheta, aliud mer-
ces prophetae, atque aliud merces de iusto, aliud merces iusti. Quid
est enim dicere mercedem prophetae accipiet, nisi quia is qui prophe-
tam sua largitate sustentat, quamuis ipse prophetiam non habeat,
apud omnipotentem tamen Dominum prophetiæ præmia habebit?
Iste enim fortasse iustus est, & quanto in hoc mundo nihil possidet,
tanto loquendi pro iustitia fiduciam maiorem habet. Hunc dum il-
le sustentat qui in hoc mundo aliquid possidet, & fortasse adhuc
pro iustitia loqui liberè non præsumit, iustitiæ illius libertatem fi-
bi participem facit, & cum eo pariter iustitiæ præmia recipiet, quem
sustentando adiuvit, quatinus eandem iustitiam liberè loqui potuif-
set. Ille prophetiæ spiritu plenus est, sed tamen corporeo eget ali-
mento, & si corpus non reficitur, certum est quòd vox ipsa sub-

trahatur. Qui igitur alimentum prophetæ propter hoc quod propheta est tribuit, prophetiæ illius vires ad loquendum dedit. Cum propheta ergo mercedem prophetæ accipiet, quia etsi spiritu prophetiæ plenus non fuit, hoc tamen ante oculos Dei exhibuit quod adiuvit. Hinc est quod de quibusdam peregrinantibus Gaio per Ioannem dicitur, *Pro nomine enim Christi profecti sunt, nihil accipientes à gentilibus. Nos ergo debemus suscipere eiusmodi, ut cooperatores simus veritatis.* Qui enim spiritualia bona habentibus temporalia subsidia tribuit, in ipsis bonis spiritualibus cooperator existit. Nam cum pauci sint qui spiritualia dona percipiunt, & multi qui rebus corporalibus abundant, per hoc se diuites virtutibus pauperum inferunt, quod eisdem sanctis pauperibus de suis diuitiis solatiantur.] Vnde scriptum est, *Qui habet duas tunicas det non habenti, & qui habet escas similiter faciat.* Per hoc quod tunica plus est necessaria vsui nostro quam pallium, ad fructum pœnitentiæ pertinet, vt non solum exteriora quæque & minus necessaria, sed ipsa valde nobis necessaria diuidere cum proximis debeamus, scilicet vel escam qua carnaliter viuimus, vel tunicam qua vestimur. Quia enim in lege scriptum est, *Diliges proximum tuum sicut teipsum,* minus amare proximum conuincitur, qui non cum eo in necessitate illius etiam ea quæ sibi sunt necessaria partitur. Idcirco de diuidendis cum proximo duabus tunicis datur præceptum, quia hoc de vna dici non potuit: quoniam si vna diuiditur, nemo vestitur. In dimidia quippe tunica & nudus remanet qui accepit, & nudus qui dedit.

Epist. 5. 7.

Luc. 3. 11.
Hom. xx.
paulo su-
perius.

Matt. 19. 19.

Psal. 50. 19.

Qui enim vestem innocentiae, quam in baptismo accepimus, peccando perdidimus, necesse est vt per misericordiae opera, & per sacrificium spiritus contribulati lacrymis loti reindui laboremus. *Sacrificium*, inquit, *Deo est spiritus contribulatus.* Peccata enim nostra præterita in baptismatis perceptione nobis donata sunt, & tamen post baptismum multa commisimus, sed lauari iterum baptismatis aqua non possumus. Quia ergo & post baptismum nos inquinauimus, baptizemus lacrymis conscientiam. Fortasse enim in fide lapsus est aliquis, aspiciat Petrum qui amarè fleuit quod timidè negauerat. Alius contra proximum suum in malitia crudelitatis exarsit, aspiciat latronem, qui & in ipso mortis articulo ad vitæ præmia pœnitendo peruenit. Alius auaritiæ æstibus anhelans aliena diripuit, aspiciat Zachæum, qui si quid alicui abstulit quadruplum reddidit. Alius libidinis igne succensus carnis munditiam perdidit, aspiciat Mariam, quæ in se amorem carnis igne diuini amoris excocxit. Ecce omnipotens Deus vbique oculis nostris quod imitari debeamus obicit, vbique exempla suæ misericordiae opponit. Mala ergo iam displiceant vel experta. Libenter obliuiscitur omnipotens Deus quod nocentes fuimus: paratus est pœnitentiam nostram nobis ad innocentiam deputare. Inquinati post aquas salutis renascamur ex lacrymis. A feruo-

re etenim mentis, vel inter spirituales inimicos, vel inter carnales quoque proximos, aliquo modo viuendi vsu veterescimus, & assumptæ nouitatis speciem fuscamus. vnde Psalmista dicit, *Inueteraui inter omnes inimicos meos.* A qua tamen vetustate quotidie, si studia circumspeditionis inuigilent, orando, legendo, bene viuendo renouamur, quia vita nostra, cum lacrymis lauatur, bonis operibus exercetur, sanctis meditationibus tenditur, ad nouitatem suam sine cessatione reparatur.] Nescit quippe mens per corpus veterescere, quæ studet per desiderium semper inchoare. Hinc namque per Paulum dicitur, *Renouamini spiritu mentis vestrae.* Et item, *Et exterior noster homo corrumpitur, sed interior renouatur de die in diem.* Hinc Psalmista, qui ad perfectionis iam culmen peruenerat, quasi inchoans dicebat, *Dixi nunc cæpi.* Quia videlicet si lassescere ab inchoatis bonis nolumus, necesse est vt inchoare nos quotidie credamus. Sed sunt qui admissa plangunt, nec tamen deserunt. Admonendi sunt enim qui admissa plangunt nec tamen deserunt, vt considerare sollicitè sciant, quia flendo inaniter se mundant, qui viuendo se nequiter inquinant, cum idcirco se lacrymis lauant, vt mundi ad sordes redeant. Hinc enim scriptum est, *Canis reuersus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.* Canis quippe cum vomit, profectò cibum qui pectus deprimebat proiicit: sed cum ad vomitum reuertitur, vnde leuigatus fuerat rursus oneratur. & qui admissa plangunt, profectò nequitiam, de qua malè satiati fuerant, & quæ mentis intima deprimebat, confitendo proiiciunt, quam post confessionem dum repetunt resumunt. Sus verò in volutabro luti cum lauatur sordidior redditur. Et qui admissum plangit, nec tamen deserit, tanto grauiori culpæ se subiicit, quanto & ipsam quam flendo impetrare potuit veniam contemnit, & quasi in lutosa aqua semetipsum voluit, quoniam dum fletibus suis vitæ munditiam subtrahit, ante Dei oculos sordidas etiam ipsas lacrymas facit. Hinc rursus scriptum est, *Ne iteres verbum in oratione tua.* Verbum namque in oratione iterare est, post fletum committere quod rursus necesse est flere. Hinc per Isaiam dicitur, *Lauamini, mundi estote.* Post lauacrum enim mundus esse negligit quisquis post lacrymas vitæ innocentiam nō custodit. Et lauantur ergo & nequaquam mundi sunt, qui commissa flere non desinunt, sed rursus flenda committunt. Hinc per quendam sapientem dicitur, *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lauatio eius?* Baptizatur quippe à mortuo, qui mundatur fletibus à peccato: sed post baptisma mortuum tangit, qui culpam post lacrymas repetit.] At contrà admonendi sunt qui admissa deserunt, nec tamen plangunt, ne iam relaxatas æstiment culpas, quas & si agendo non multiplicant, nullis tamen fletibus emundant. Neque enim scriptor, si ab scriptione, quoniam alia non addidit, etiam illa quæ scripserat deleuit, neque qui contumelias irrogat si solummodò tacuerit, satisfecit, cum profectò necesse est vt verba præ-

Psal. 6. 8.
Moral. xix.
cap. 16.

Ephes. 4. 23
2. Cor. 4.
16.

Psal. 76. 11.
Pastoralis.
Part. III.
cap. xxxi.

Psalm. 2. 21.

Eccle. 7. 15.

Isa. 1. 16.

Eccle. 34. 30.

Ibidem
post superiora.

præmissæ superbæ verbis subiunctæ humilitatis impugnet: nec debitor absolutus est, quoniam alia non multiplicat, nisi & illa quæ ligauerat soluat. Ita & cùm Domino delinquimus, nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates quoque quas dileximus è contrario appositis lamentis insequamur, & qui voluptatibus delectati discessimus, fletibus amaricati redeamus, & qui per illicita defluendo cecidimus, etiam à licitis nosmetipsos restringendo surgamus, & cor, quod insana lætitia infuderat, salubris tristitia exurat, & quod vulnerauerat elatio superbæ, curet abiectio humilis vitæ. Hinc enim scriptum est, *Dixi iniquis nolite iniquè agere, & delinquentibus nolite exultare cornu.* Cornu quippe delinquentes exaltant, qui nequaquam se ad pœnitentiam ex cognitione suæ iniquitatis humiliant. Hinc rursus dicitur, *Cor contritum, & humiliatum Deus non spernit.* Quisquis enim peccata plangit, nec tamen deserit, cor quidem conterit, sed humiliare contemnit: quisquis verò peccata sua iam deserit, nec tamen plangit, iam quidem humiliat, sed tamen conterere cor recusat. Hinc Paulus ait, *Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis.* Quia nimirum illos emendatior vita sanctificat, quos per pœnitentiam abluens afflictio fletuum mundat. Hinc Petrus, cùm quosdam territores malorum suorum consideratione conspiceret, admonuit dicens, *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Dicturus baptisma præmisit pœnitentiæ lamenta, ut prius se aqua suæ afflictionis infunderent, & postmodum sacramento baptismatis lauarent. Qui igitur transactas culpas flere negligunt, non viuunt securi de venia, quando ipse summus pastor Ecclesiæ, huic etiam sacramento addendam pœnitentiam credidit, quod peccata principaliter extinguit.] Quomodo enim unusquisque nostrum securus esse poterit de venia, qui culpas suas flere negligit, cùm prius redemptor etiam ciuitatem peccatricem fleuerit, sicut scriptum est, *Videns Iesus ciuitatem, fleuit super illam dicens, quia si cognouisses & tu?* Hoc semel egit, cùm perituram ciuitatem esse nuntiauit: hoc quotidie Redemptor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cùm quosdam ex bona vita ad mores reprobos peruenisse considerat. Plangit enim eos qui nesciunt cur plangantur, qui iuxta Salomonis verba, *Latantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Qui si damnationem suam quæ eis imminet agnouissent, semetipsos cum lacrymis delictorum plangerent. Peruersa quippe anima, rebus præsentibus dedita, in terrena voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia præuidere futura refugit, quæ præsentem lætitiā perturbent, dūmq; in præsentis vitæ oblectatione se deserit, quid aliud quàm clausis oculis ad ignem vadit? Cui dicitur, *Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo.* Qui inquam sunt humanæ animæ maiores inimici, quàm maligni spiritus, qui hanc à corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam decepto-

Post alia
ibidem.

riis delectationibus fouent? Quam vallo circumdant, quia ante mentis eius oculos reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suæ damnationis contrahentes artant, ut in ipsa iam extremitate vitæ deprehensa, & à quibus hostibus circumclausa sit videat, & tamen euadendi aditum inuenire non possit, quia operari bona iam non licet, quæ cum licuit agere contempsit. Prauam quippe animam omnipotens Dominus modis multis visitare consuevit. Nam assidue hanc visitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando verò miraculo, ut & vera quæ nesciebat audiat, & tamen adhuc superbiens atque contemnens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis deuicta malum quod fecit erubescat. Sed quia visitationis suæ tempus minimè cognouit, illis in extremo vitæ inimicis tradetur, cum quibus in æterno iudicio damnationis perpetuæ societate colligatur.] Quæ per malignos spiritus in inferno retruditur, quousque iudicii dies veniat, ex quo iam in inferni ignibus simul & ipsa crucietur.]

IUDICI
DIES.

Aggæi 2. 21

AD quod diei iudicium veniet ille, qui aduentu suo elementa concutit, in cuius conspectu cælum cum terra contremiscit. unde & per prophetam dicitur, *Adhuc semel, & ego mouebo non solum terram, sed etiam cælum.* Ad cuius examen omne humanum genus deducitur. Cui ad vindictam malorum, remunerationemque bonorum, Angeli, Archangeli, Throni, Principatus, & Dominationes obsequuntur. Pensate, fratres carissimi, ante conspectum tanti iudicis qui in illo die terror erit, quando iam in pœna remedium non erit. Quæ illa confusio, cui reatu suo exigente contingit in conuentu omnium hominum Angelorumque erubescere: qui pauor eum, quem & tranquillum mens humana capere non valet, etiam iratum videre. Quem diem bene intuens Propheta ait, *Dies illa, dies ira, dies tribulationis & angustiae, dies calamitatis & miserie, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulae & turbinis, dies tubæ & clangoris.* Pensate, fratres carissimi, extremi diem iudicii super corda reproborum qua asperitate propheta vidit amarescere, quem tot appellationibus non valet explicare. Quanta verò tunc erit electorum lætitia, qui de eius visione merentur gaudere, de cuius conspectu vident & elementa contremiscere: cum eo simul ad nuptias intrare, qui & in sponsi nuptiis gaudent, & tamen ipsi sunt sponsa, quia in illo æterni regni thalamo, visioni nostræ Deus coniungitur. quæ scilicet visio nunquam iam in perpetuum ab amoris sui amplexibus euellatur. Tunc regni ianua lugentibus clauditur, quæ modò quotidie pœnitentibus aperitur. Erit namque tunc pœnitentia, sed fructuosa iam non erit, quia nequaquam tunc veniam inuenit, qui modò aptum veniæ tempus perdit. Hinc enim Paulus dicit, *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Hinc Propheta ait, *Querite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est.* Cautum igitur ac sollicitum se verè ostendit, qui præsentis

2. Cor. 6. 2.

Esa. 55. 6.

considerans, non eius vsum sed terminum conspicit, vt ex fine colligat nihil esse quod transiens delectat. Hinc namque per Salomonem dicitur, *Si annis multis vixerit homo, & his omnibus letatus fuerit*, Ecclesi. 1. 8. *meminisse debet tenebrosi temporis & dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita.* hinc rursus scriptum est, *In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Ecclesi. 7. 40. Hinc vir sanctus petiit Dominum dicens, *Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum.* Iob 10. 20. Quia nisi à reatu culpæ quo nos ligauimus misericorditer dimittamur, perfectè flere non possumus hoc quod in nobis ipsis contra nosmetipsos dolemus. Moral. 12. cap. 37.

SED tunc veraciter reatus nostri dolor plangitur, cum tenebro- IN FERNVS. sa illa inferni retributio intento timore præuidetur. vnde aptè subiungitur, *Antequam vadam & non reuertar ad terram tenebrosam & operariam mortis caligine.* Ibid. 21. Cap. 38. Quid enim terræ nomine tenebræ nisi tenebrosa tartari claustra signantur? Quæ æternæ mortis caligo operit, quia damnatos quosque in perpetuum à vita lucis disiungit. Nec immeritò infernus terra dicitur, quia quique ab ea capti fuerint stabiliter tenentur. Scriptum quippe est, *Generatio præterit & generatio aduenit, terra verò in æternum stat.* Rectè igitur inferni claustra tenebrosa terra nominatur, quia quos puniendos accipiunt, nequaquam pænæ transitorie vel phantasmatica imaginatione cruciant, sed vltione solida perpetuæ damnationis seruant. Quæ aliquando tamen loci appellatione signatur, Propheta attestante, qui ait, *Portauerunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum.* Infernus ergo & terra nominatur, quia susceptos stabiliter tenet, & lacus dicitur, quia hos quos semel ceperit semper fluctuantes & trepidos tormentis circumfluentibus absorbet. Sanctus autem vir, siue sua, seu humani generis voce dimitti se postulat antequam vadat, non quia ad terram tenebrosam qui culpam defleturus est, sed quia ad hanc proculdubio qui plangere negligit vadat. Sicut debitori suo creditor dicit, Solue debitum priusquam pro debito constringaris. qui tamen constringitur, qui quod debeat soluere non moratur. Vbi & rectè subditur, non reuertar, quia nequaquam vltra misericordia parentis liberat quos semel in locis pœnalibus iustitia iudicantis damnat. Quæ adhuc subtiliùs loca describuntur cum dicitur, *terra miserie & tenebrarum.* Miseria ad dolorem pertinet, tenebræ ad cæcitatem. Ea quæ à conspectu districti iudicis expulsos tenet, miserie & tenebrarum terra perhibetur, quia foris dolor cruciat, quos diuisos à vero lumine intus cæcitas obscurat. In cuius adhuc descriptione subiungitur, *ubi umbra mortis & nullus ordo.* Sicut mors exterior ab anima diuidit carnem, ita mors interior à Deo separat animam. Umbra ergo mortis est obscuritas diuisionis, quia damnatus quisque, cum æterno igne succenditur, ab interno lumine tenebratur. Natura verò ignis est, vt ex ipso & lucem exhibeat, & concremationem.

Sed transactorum illa vltrix flamma vitiorum concremationem habet, & lumen non habet. Hinc est enim quod reprobis veritas dicit, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.* Quorum rursus omnium corpus in vnius persona significans ait, *Ligate ei manus & pedes, & mittite eum in tenebras exteriores.* Quia quos illa gehennæ flamma deuorat, à visione veri luminis cæcat, vt & foris eos dolor combustionis cruciet, & intus pœna cæcitatatis obscuret. quatinus qui auctori suo corpore & corde deliquerunt, simul corpore & corde puniantur, & vtroque pœnam sentiant, qui dum hîc viuerent, prauis suis delectationibus ex vtroque seruiebant, & damnatum quemque iuxta modum criminis retributio sequatur vltionis. Hinc in Babylonis damnatione dicitur, *Quantum exaltauit se & in deliciis fuit, tantum date ei tormenta & luctum.* Et iudex veniens dicturum se messoribus esse perhibet, *Colligite zizania, & ligate ea fasciculis ad comburendum.* Fasciculos nimirum ad comburendum ligare est, hos qui æterno igni tradendi sunt pares paribus sociare, vt quos similis culpa inquinat, par etiam pœna constringat, & qui nequaquam dispari iniquitate polluti sunt, nequaquam dispari tormento crucientur. quatinus simul damnatio conterat quos simul elatio subleuabat: quosque non dissimiliter dilatauit ambitio, non dissimilis afflictio angustet, & par cruciet flamma supplicij, quos in igne luxuriæ par succendit flamma peccati. Sicut enim in domo patris mansiones multæ sunt pro diuersitate virtutis, sic damnatos diuerso supplicio gehennæ ignibus subiicit disparilitas criminis. Quæ scilicet gehenna, quamuis cunctis vna sit, non tamen cunctos vna eademque qualitate succendit. Nam sicut vno sole omnes tangimur, nec tamen sub eo vno ordine omnes æstuamus, quia iuxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris: sic damnatis & vna est gehenna quæ afficit, & tamen non omnes vna qualitate comburit. quia quod hîc agit dispar validudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum: & æternis ignibus traditi, & in suppliciis dolorem sentiunt, & in dolore angustia pulsanis se semper pauore feriunt: vt & quod timent tolerant, & rursus quod tolerant sine cessatione pertimescant. De his etenim scriptum est, *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Quæ etiam supplicia in se diuersos & vltra vires cruciant, & in eis vitæ subsidium extinguentes seruant, vt sic vitam terminus puniat, quatinus semper sine termino cruciatus viuat, quia & ad finem per tormenta properat, & sine fine deficiens durat. Erit ergo miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors viuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. Mors perimit & non extinguit, dolor cruciat sed nullatenus pauorem fugat, flamma comburit, sed nequaquam tenebras discutit, & ille ignis ad consolationem non lucet, & tamen vt magis torqueat aliquid lucet. Nam sequaces quosque suos secû in tor-

mento reprobi flāma illustrante visuri sunt, quorū amore deliquerunt, quatinus qui eorū vitam carnaliter contra præcepta conditoris amauerāt, ipsorum quoque eos interitus in augmento suæ damnationis affligat. Quod profectò Euangelio teste colligitur, in quo veritate nunciante diues ille, quem cōtigit ad æterni incendij tormenta descendere, quinque fratrum describitur meminisse. qui Abraham petiit, vt Lazarum ad eorum eruditionem mitteret, ne illuc eos quandoque venientes pœna cruciaret. Qui igitur ad doloris sui cumulum propinquorum absentum meminit, constat proculdubio quia eos ad augmentum supplicij paulo pōst potuit etiam præsentēs videre. Quid autem mirum, si secum quoque reprobos adspicit cremari, qui ad doloris sui cumulum eum quem despexerat in sinu Abrahæ Lazarum videt? Quæ ex re colligitur, quòd eos quos inordinate nunc reprobi diligunt, miro iudicij ordine secum tunc in tormētis videbunt, vt pœnam propriæ punitionis exaggeret illa auctori præposita carnalis cognatio pari ante oculos ultione damnata. Ignis itaque, qui in obscuritate cruciat, credendum est quia lumen ad tormentū seruat, sicut tædarum flamma lucet obscura. Tunc edax flamma comburet, quos nunc carnalis delectatio polluit. tunc infinitè patens inferni barathrum deuorat, quos nunc inanis elatio exaltat, atque quolibet ex vitio hīc volūtatem callidi peruasoris exercuerunt, tunc cum duce suo reprobi ad tormenta perueniunt. Et quamuis Angelorum atque hominum longè sit natura dissimilis, vna tamen pœna implicat quos vnus in crimine ligat reatus. Quod bene ac breuiter insinuat propheta qui ait, *Ibi Assur & omnis multitudo eius, & in circuitu eius sepulcra illius.* Quis namque Assur superbi regis nomine nisi ille per elationem cadens antiquus hostis exprimitur, qui pro eo quòd multos ad culpam pertrahit, cum cuncta sua multitudine ad inferni claustra descendit? Sepulcra autem mortuos tegunt. Et quis alius acrius mortem pertulit, quàm is qui conditorem suum despiciens vitam reliquit? & quem videlicet mortuum cum humana corda suscipiunt, eius proculdubio sepulcra fiunt. Sed in circuitu illius sepulcra eius sunt, quia in quorum se mentibus nunc per desideria sepelit, hos sibi postmodum per tormenta coniungit. & quoniam nunc in semetipsis reprobi malignos spiritus inlicita perpetrando suscipiunt, tunc sepulcra cum mortuis ardebunt.] Sicut de reproborum corporibus scriptum est, *Deuorabit eum ignis qui non succenditur*, quia omnipotentis iustitia futurorum præscia, ab ipsa mundi origine gehennæ ignem creauit, qui in pœna reproborū esse semel inciperet, sed ardorē etiam sine lignis nunquam finiret. Sciendum verò est, quòd omnes reprobi, quia ex anima simul & carne peccauerunt, illic in anima partim & carne cruciabuntur.] Ecce quæ maneat damnatis pœna cognouimus, & instruente nos sacro eloquio, quantus in damnatione ignis, quanta in igne obscuritas, quantusque in obscuritate pauor sit, nullat enus ambigimus. Sed quid prodest ista prænos-

Luc. 16. 20.

Ezech. 32.
26.Iob 20. 36.
Moralium
lib. xv. c. 17.

se, si non contingat euadere? Tota ergo intentione curandum est, ut cum vacationis tempus accipimus, bene viuendi studio malorum vltima tormenta fugiamus. Hinc quippe per Salomonem dicitur, *Quodcumque potest manus tua facere instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erit apud inferos, quò tu properas.* Hinc Isaias ait, *Quarite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est.* hinc Paulus dicit, *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Hinc rursus ait, *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* Et item scriptum est, *Beati quorum tecta sunt peccata.* Peccantes itaque mala facta bonis actibus superponimus. Quando ergo abdicamus mala quæ fecimus, & eligimus bona quæ faciamus, quasi tegmen rei superducimus quam videri erubescimus. Qui ergo priora mala deferit, & bona posterius facit, per hoc quod addit transactam nequitiam tegit, cui boni operis merita superducit. Quandiu enim sancti viri in hac adhuc vita sunt, habent tamen quod ante Dei oculos operire debeant, quia omnino est impossibile, ut aut in opere, aut in locutione, aut in cogitatione nunquam delinquant.

Quòd peccata multis modis perpetrentur, & humili pœnitentia curentur. & de offensis proximo dimittendis. VII.

SED sciendum est quia tribus modis omnis culpæ nequitiam perpetramus, suggestione scilicet, delectatione, consensu. Primum itaque per hostem, secundum verò per carnem, tertium per spiritum perpetratur. Infidiator enim praua suggerit, caro se delectationi subicit, atque ad extremum spiritus victus delectationi consentit. Suggestione itaque peccatum agnoscimus, delectatione vincimur, consensu etiam ligamur. Et quatuor modis peccatum perpetratur in corde, quatuor consummatur in opere. In corde namque suggestionem, delectationem, consensu, & defensionis audacia perpetratur, & quod omni culpa fit grauius, etiam de commissio vitio superbitur. Nam quamuis de virtute nasci elatio soleat, nonnunquam tamen stulta mens de perpetrata se nequitia exaltat. vnde dicit propheta, *Occurrent dæmonia onocentauris.* Quid verò onocentaurorum nomine nisi & lubrici figurantur & elati? Græco quippe eloquio *ovos* asinus dicitur, & appellatione asini luxuria per prophetam designatur, qui ait, *Vt carnes asinorum carnes eorum.* Tauri autem vocabulo ceruix superbix demonstratur, sicut voce Dominica de Iudæis superbientibus per Psalmistam dicitur, *Tauri pingues obsederunt me.* Onocentauri ergo sunt, qui subiecti luxuriæ vitiis, inde ceruicem erigunt, vnde humiliari debuerunt: qui carnis suæ voluptatibus seruientes, expulsa longè verecundia, non solum se amittere rectitudinem non dolent, sed adhuc etiam de opere confusionis gaudent. Onocentauris autem dæmonia occurrunt, quia maligni spiritus valde eis ad votum deseruiunt, quos

Esa. 34. 14.
Moralium
lib. vii. c. 12

Ezech. 23.
20.

Psal. 21. 13.

de his gaudere conspiciunt, de quibus deflere debuerunt.] Et iisdem quatuor modis peccatum consummatur in opere. Prius namque latens culpa agitur, postmodum verò etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur, dehinc & in consuetudinem ducitur, ad extremum quoque vel falsæ spei seductionibus, vel obstinatione miseræ desperationis enutritur, ac per hoc & nulla culpa deuincitur, cum alia per aliam perpetratur. Nam sæpè furto negotiationis fallacia iungitur, & sæpè fallaciæ periurij reatus cumulat. Vnde scriptum est, *Vadent, & venient super eum horribiles*, id est super talem peccantem vadent, & venient maligni spiritus, certis quibusque vitiis obsequentes, quia peruersi mentem & si alia deserunt, alia vitia occupant. Sæpè namque videas iniquum in terrena potestate constitutum graui furore commoueri, quidquid ira suggererit exequi, & cum furor abscesserit, mox eius mentem luxuria deuastat, cum luxuria ad tempus intermititur, elatio protinus quasi de continentia in eius cogitatione subrogatur, atque ut à ceteris timeatur appetit videri terribilis, sed cum res exigit ut loqui quid dupliciter debeat, quasi postposito terrore superbiæ, remissa locutione blanditur, & cum superbus videri desierit, duplex effici non pertimescit. qui quot vitiis decedentibus & succedentibus premitur, tot malignis spiritibus eius animus quasi euntibus ac redeuntibus deuastatur.] Et qui cuncta simul in effectu explet, cuncta quæ nocent in mente tacitus tenet. Tanto igitur arctiori manu pœnitentiæ mens tergendæ est, quanto se per consensum conspicit sordidiùs inquinatam. Quoniam omnis culpa, quæ hîc per disciplinam pœnitentiæ non reprimitur, gehennæ ignibus ferietur. Vnde per Salomonem dicitur, *Si ascenderit super te spiritus potestatem habentis, locum tuum ne dimiseris*. Ac si aperte dicat, si tentatorem spiritum contra te præualere consideras, humilitatem pœnitentiæ non relinquant. & verbis sequentibus ostendit dicens, *Quia curatio cessare faciet peccata maxima*. Quid est enim aliud humilitas lamenti, nisi medicina peccati? De qua humilitate lamenti scriptum est, *Si lotus fuero quasi aquis niuis*. Aquæ enim niuis sunt lamenta humilitatis. quæ profectò humilitas, quia ante districti iudicis oculos ceteris virtutibus præminet, quasi per magni meriti colorem candet. Sunt namque nonnulli qui lamenta habent, sed humilitatem non habent, qui afflicti plangunt, sed tamen in ipsis fletibus, vel contra proximorum vitam superbiunt, vel contra ordinationem conditoris eriguntur. Hi nimirum aquas habent, sed niuis aquas non habent, & mundi esse nequeunt, quia humilitatis fletibus minimè lauantur. Aquis autem niuis à culpa se lauerat qui confidenter dicebat, *Cor contritum & humiliatum Deus non spernit*. Qui enim lamentis affliguntur, sed murmurando rebelles sunt, mentem quidem conterunt, sed humiliari contemnunt.] Vnde per prophetam Hieremiam dicitur, cum Iudæorum singula delicta pensa-

Moralium
lib. 4. c. 25.Iob 20. 15.
Moralium
lib. 15. c. 16.

Eccle. 10. 4

Ibid.
Moralium
lib. 11.
cap. 19.
Iob 9. 30.

Psal. 50. 19.

Pastor. III.
cap. XXV.

Thren. 3. 48⁸ rentur, *Diuisiones aquarum deduxit oculus meus*. Diuisas quippe ex oculis aquas deducimus, quando peccatis singulis dispartitas lacrymas damus. Neque enim vno eodémque tempore æquè mens de omnibus dolet: sed dum nunc huius, nunc illius culpæ memoria acriùs tangitur, simul de omnibus in singulis commota purgatur.] Rixatur secum de his quæ malè egisse se recolit, & sibi metipso displicet, cum ei ille placere iam cœperit qui omnia creauit. Reprehendit se de cogitationibus, insequitur de verbis, & punit flendo de factis. Hinc enim in Apocalypsi voce Angelica dicitur, *Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet & videant turpitudinem eius*. Turpitudinem enim nostra nunc cernitur, cum vita reprehensibilis, ante iustorum oculos in iudicio, nequaquam subsequenter boni operis tegmine velatur.]

Moralium
lib. 2. c. 26.

Apoc. 16. 15

PROXIMIS
DIMIT-
TENDVM.

SED qui ad regenda sua peccata per bona opera solerter inuigilat, necesse est ut ea quæ in eum peccantur proximis à corde dimittat, quia vitam animæ quælibet culpa polluit, seruatus verò contra proximum dolor occidit. Menti namque ut gladius figitur, & mucrone illius ipsa viscerum occulta perforantur. Qui scilicet à transfixo corde si prius non educitur, nihil in precibus diuinæ opis obtinetur, quia & vulneratis membris imponi salutis medicamina nequeunt, nisi ferrum vulnere antè subtrahatur. Hinc est enim quod per semetipsam veritas dicit, *Nisi remiseritis peccata hominibus, nec pater vester qui in caelis est remittet vobis peccata vestra*. Hinc admonet dicens, cum stabitis ad orandum, dimittite siquid habetis aduersus alterum. Hinc rursus ait, *Date & dabitur vobis, dimittite & dimittetur vobis*. Huic constitutioni postulationis conditionem posuit dicens, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Ut profectò bonum, quod à Deo compuncti petimus, hoc primum cum proximo conuersi faciamus. Dimittamus ergo quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur à nobis. Nam si pro Christo corpus nō ponimus, salutem animæ nō impetramus. Placatur Deus isto sacrificio, approbat in iudicio pietatis suæ victoriā pacis nostræ. Certamen cordis nostri adspicit, & qui post vincentes remunerat, nunc decertantes iuuat. Et plerumque reluctan-tem animum vincimus, cum etiam pro inimicis oramus. Fundimus pro aduersariis precem, sed utinam cor teneat amorem. Nam sæpe & orationem inimicis nostris impendimus, sed hanc ex præceptione potius fundimus, quàm ex caritate. Nam & vitam inimicorum petimus, & tamen ne exaudiamur intus optamus, & timemus. Sed quia internus iudex mentem potius considerat, quàm verba, pro inimico nihil postulat, qui pro eo ex caritate non orat. Sed ecce nobis inimicus grauiter deliquit, damna intulit, iuuantes læsit, amantes persecutus est. Retinenda hæc essent, si remittenda nobis delicta non essent. Aduocatus etenim noster pacem nobis in causa nostra composuit, & ipse eiusdem causæ iudex est qui

Matt. 6. 14.

Luc. 6. 37.

Luc. 11. 4.

qui aduocatus. preci autem, quam composuit, conditionem inferuit dicens, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Quia ergo iudex ipse venit qui aduocatus existit, ipse precem exaudit qui fecit. Aut ergo non facientes dicimus, *Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, & nosmetipsos hoc dicendo ampliùs ligamus: aut fortasse hanc conditionem in oratione intermittimus, & aduocatus noster precem quam composuit non recognoscit, atque apud se protinus dicit, Scio quid monui, non est ipsa oratio quam feci. Quid ergo nobis agendum est fratres, nisi vt veræ charitatis affectum impendamus fratribus, nulla in corde malitia remanente? Considerat omnipotens Deus erga proximum charitatem, vt nostris intendat iniquitatibus pietatem suam. Sed & peccantem in nos fratrem negligere, & sine correptione, vt ad satisfactionem redeat modo quolibet potuerimus prouocare, vt se recognoscat, & peccati quod in nos peccauit indulgentiam petendo accipiat, non debemus dimittere, qui proximum sicut nos iubemur diligere. Ait enim Dominus, *Si peccauerit in te frater tuus*, Matt. 18. 15 *increpa illum inter te & reliqua. & item, Si peccauerit in te frater tuus*, Luc. 17. 3. *increpa illum. si pœnitentiam egerit, dimitte illi.* Et in lege, *Cùm, inquit, debet tibi quidpiam frater tuus, & abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum pignus restitue.* Deut. 24. 13 Moralium lib. 16. c. 2. Quid hoc loco pignoris nomine, nisi peccati confessio datur intelligi? Frater etenim noster debitor nobis efficitur, cùm quilibet proximus in nos aliquid deliquisse monstratur. Peccata quippe debita vocamus, vnde peccatori seruo dicitur, *Omne debitum dimisi tibi*, Matt. 18. & in dominica quotidie precatione precamur, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos*, &c. A debitore autem nostro pignus accipimus, quando ab eo, qui in nos peccasse cognoscitur, peccati eius iam confessionem tenemus, per quam relaxare peccatum quod in nobis perpetratum est postulamus. Qui enim peccatum quod commisit fateatur & veniam petit, iam quasi pro debito pignus dedit. Quod nimirum pignus ante solis occasum reddere iubemur, quia priusquam in nobis per dolorem cordis sol iustitiæ occidat, debemus ei confessionem veniæ reddere, à quo confessionem accipimus culpæ, vt qui se deliquisse meminit in nos, à nobis mox se relaxatum sentiat quod deliquit.]

De intercessione Sanctorum, precumque & sacrarum oblationum necessitate: deque domus Dei & diuinorum mysteriorum reuerentia, & quod attentè, ac pro celestibus precipuè orandum sit.

VIII.

QVÆRENDVM est etiam summopere Sanctorum adiutorium, SANCTORUM INVOCATIO. qui iam in cælo cum Deo regnant, & in terris miraculis coruscant, ad quorum extincta corpora viuentes ægri veniunt & sanantur, per-

iuri veniunt & dæmonio vexantur, dæmoniaci veniunt & liberantur. Quomodo ergo illi viuunt illic vbi viuunt, si in tot miraculis viuunt hîc vbi mortui sunt? Hos ergo in causa nostri examinis, quam cum districto iudice habebimus, patronos nobis facere debemus, hos in die tanti terroris illius defensores nobis adhibere satagere debemus. Certè si apud magnum iudicem causa quælibet nostra esset die crastina ventilanda, totus hodiernus dies in cogitatione duceretur. patronum quæreremus, magnisque precibus ageremus, vt apud tantum iudicem nobis defensor veniret. Ecce districtus iudex Iesus venturus est, tanti illius Angelorû Archangelorûque concilij terror adhibetur, in illo conuentu causa nostra discutitur, & tamen nobis patronos modò non quærimus, quos tunc defensores habeamus. Qui igitur de nullo nostro opere confidimus, ad Sanctorum protectionem currere, atque ad sacra eorum corpora fletibus insistere, & vt veniam promereamur eis intercedentibus necesse est nobis deprecari. Ad sunt defensores nostri sancti Apostoli, beati Martyres, gloriosi Confessores, Sanctæ feminae & virgines, rogari volunt, atque vt ita dixerim quærunt vt quærantur. Hos ergo adiutores nostræ orationis quæramus, hos protectores nostri reatus inueniamus: quia ne punire peccatores debeat, rogari vult & ipse qui iudicat, vnde & tam longo tempore comminatur iram, & tamen misericorditer expectat. Sic autem nos misericordia eius refoueat, vt nullomodo negligentes reddat: sic peccata nostra perturbent, vt mens in desperationem non prouat: quia & si præsumentes metuimus, & metuentes speramus, æternum regnum citius adepturi sumus, vbi sunt hymnidici Angelorum chori, societas supernorû ciuium, dulcis solemnitas à peregrinationis huius tristi labore redeuntium. Ibi prouidi prophetarum chori, ibi iudex Apostolorû numerus, ibi innumerabilium Martyrum victor exercitus, tanto illic lætior, quanto hîc durius afflictus. Ibi Confessorum constantia præmij sui perceptione consolata. Ibi fideles viri, quos à virilitatis suæ robore voluptas sæculi emollire nō potuit. Ibi sanctæ mulieres, quæ cum sæculo & sexum vicerunt. Ibi pueri, qui hîc annos suos moribus transcenderunt. ibi senes, quos hîc ætas debiles reddidit, & virtus operis non reliquit. Quæramus ergo hæc pascua, in quibus cum tantorum ciuium solemnitate gaudeamus. Ipsa nos lætantium festiuitas inuitet, & si quis nostrum conscientiam habet auaritiæ, elationis, vanæ gloriæ, indignationis, iracundiæ, vel inuidiæ, ceterorûve vitiorum sorde pollutam, sicut mulier Cananæa filiam habet profectò malè à dæmonio vexatam, pro cuius sanatione supplex ad Dominum currat. quia nimirum cogitationem suo corde progenitam diabolica tolerat arte dementatam, cuius emendationem à pio conditore crebris imò continuis debeat flagitare lamentis ac precibus. Si quis bona quæ gessit fortè periurij, furti, blasphemiae, detractiōis, rixæ, vel etiam corpo-

poralis immunditiæ, ceterorumve huiusmodi peste foedauit, filiam habet immundi spiritus furiis agitatam, quia videlicet actionem, quam bene laborando ediderat, iam diaboli fraudibus stultè seruiendo disperdidit. ideoque necesse est, talis ut reatum suum cognouerit, mox ad preces lacrymasque confugiat, Sanctorum creber intercessionibus & auxilia quærat, qui pro animæ eius salute rogantes Domino dicant, Precamur Domine miserator & misericors patiens, & multæ miserationis, dimitte eam quia clamat post nos, dimitte reatum & dona gratiam, qui nostrum intimo affectu quærit pronus suffragium. Necesse est summissus humilitate non se iam ouium Israelitarum, id est mundarum consortio dignum iudicet animarum, sed potius Cain comparandum, & cælestibus indignum arbitretur esse muneribus, nec tamen desperando à precandi quiescat instantia. Sed in dubia mente de largitoris summi bonitate confidat, quia qui de latrone confessorem, de persecutore Apostolum, de publicano Euangelistam, de lapidibus potuit facere filios Abraham, ipse etiam canem impudentissimum conuertere Israelitam possit in ouem, cui merito donatæ castitatis etiam vitæ æternæ pascua largiatur, id est peccatorem conuersum à via sua mala iustum facere dignetur, quem merito bonæ actionis ad regnum cæleste perducatur. Vidensque Dominus tantum fidei nostræ ardorem, tam pertinacem orandi perseverantiam, tandem miserebitur, & nobis quoque sicut volumus fieri concedet. ut videlicet expulsis vitiosarum tumultibus cogitationum, dimissis peccatorum nexibus, & pura nobis serenitas mentis, & perfectio boni redintegretur operis. Hi itaque, qui de nullo suo opere confidunt, ad Sanctorum protectionem currunt, atque ad sacra eorum corpora fletibus insistunt, promereri se veniam eis intercedentibus deprecantur. Quid ergo isti in hac humilitate faciunt, nisi quia bonæ actionis velamen non habentes lapides amplexantur?

SED nos peccatores, multis & maximis inuoluti peccatis, quibus lacrymis sperare veniam debemus, qui in illo tremendo examine, cum rege nostro ex æquo ad iudicium non venimus, quos nimirum conditio infirmitatis & causa inferiores exhibet? Sed fortasse iam mali operis culpas abscidimus, iam praua quæque exterius declinamus. numquid ad reddendam rationem cogitationis nostræ sufficimus? Nam cum viginti millibus venire ad bellum rex in Euangelio dicitur, contra quem minimè sufficit ille qui cum decem millibus venit. decem millia quippe ad viginti millia simplum ad duplum sunt. nos autem si multum proficimus, vix exteriora nostra opera in rectitudine seruamus. Nam & si iam luxuria carnis abscissa est, tamen adhuc à corde funditus abscissa non est. Ille autem qui iudicaturus venit exteriora, simul & interiora iudicat, facta pariter & cogitationes pensat. cum duplo ergo exercitu contra simplum venit, qui nos, vix in solo opere præparatos, simul de opere & cogitatione

Ho. xxxvii
in Euang.

Luc. 14. 31.

discutit. Quid ergo agendum est, fratres, nisi ut dum cum simplo exercitu contra duplum illius sufficere non posse conspiciamus, dum adhuc longè est legationem mittamus, & rogemus ea quæ pacis sunt? Longè enim esse dicitur, qui adhuc per iudicium præsens non videtur. Mittamus ad hunc legationem lacrymas nostras, mittamus misericordiæ opera, mactemus in ara eius hostias placationis, cognoscamus nos cum eo in iudicio non posse contendere, pensemus virtutem eius fortitudinis, rogemus ea quæ pacis sunt. Hæc est nostra legatio, quæ regem venientem placat. Pensate, fratres, quàm benignum sit, quòd is qui suo aduentu valet opprimere tardat venire. Mittamus ad hunc, ut diximus, legationem nostram flendo, tribuendo, sacras hostias offerendo. Singulariter namque ad absolutionem nostram oblatio cum lacrymis & benignitate mentis, sacri altaris hostia suffragatur: quia is qui in se resurgens à mortuis iam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei hostiam suæ passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram passionem illius reparamus. Multos, ut arbitror, vestrum, fratres carissimi, contigit nosse hoc quod volo ad memoriam vestram narrando reuocare. Non longè à nostris temporibus factum fertur, quòd quidam ab hostibus captus longè traductus est. Cùmque diu teneretur in vinculis, cum vxor sua, cùm ex eadem captiuitate non reciperet, extinctum putauit. Pro quo iam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerre. Cuius totiens vincula soluebantur in captiuitate, quotiens ab eius coniuge oblata fuissent hostiæ pro animæ eius absolutione. Nam longo post tempore reuersus, admirans valdè suæ indicauit vxori quòd diebus certis hebdomadibus singulis eius vincula soluebantur. Quos dies eius vxor atque horas discutiens, tunc cum recognouit absolutum, cùm pro eo sacrificium meminerat oblatum. Hinc ergo, fratres carissimi, hinc certa consideratione colligite, oblata à nobis hostia sacra quantum in nobis soluere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero potuit in altero soluere vincula corporis.] Relinquat ergo omnia qui potest. qui autè relinquere non potest, cùm adhuc rex longè est, legationem mittat, lacrymarum, eleemosynarum, hostiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui scit quia portari non possit iratus. Quòd adhuc moram facit venire, legationem pacis sustinet. Venisset iam iamque si vellet, cunctos suos aduersarios trucidasset. Sed & quàm terribilis veniet indicat, & tamen ad veniendum tardat, quia non vult inuenire quos puniat, & qui per iram non potest ferri, per postulata pacis vult legationem placari. Lauate ergo, fratres carissimi, lacrymis maculas peccatorum, eleemosynis tergite, sacris hostiis expiate.] Hæc namque singulariter victima ab æterno interitu animam saluat, quæ illam mortem nobis vnigeniti per mysterium reparat. Qui licet surgens à mortuis

In eadem
Homilia
sub finem.

Dialogor.
lib. 4. c. 58.

iam non moritur, & mors ei vltra non dominabitur, tamen in seipso immortaliter viuens, pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus sumitur, eius caro in populi salutem partitur, eius sanguis non in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus quale sit sacrificium, quod pro absolutione nostra passionem vnigeniti filij semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Iesu Christi mysterio Angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena cælestibus iungi, vnum quoddam ex visibilibus atque inuisibilibus fieri?]

V N D E magnopere nobis est attendendum, cum quanta reuerentia, & cum quanto timore ac tremore, diuinis mysteriis debemus assistere, ac sollicitè obseruare, ne quid ineptum ibidem geramus, ne cum Corinthiis ab Apostolo audiamus, *Numquid domos non habetis ad agenda vel loquenda temporalia, aut Ecclesiam Dei contemnitis?* & adeo cum Iudæis, *Dilectus meus in domo mea fecit scelera multa.* Et sollicitè considerare debemus, quid Dominus faceret, si rixis dissidentes, si fabulis vacantes, si risu dissolutos, vel alio quolibet scelere reperiret inretitos, qui hostias quæ sibi immolarentur ementes in templo vidit, & eliminare festinauit. Sed & nos recolentes scriptum, *zelus domus tuæ comedit me*, zelare debemus domum Dei, & quantum possumus, ne quid in ea prauum geratur insistamus. Si viderimus fratrem qui ad domum Dei pertinet superbia tumidum, si detractionibus assuetum, si ebrietati seruientem, si luxuria eneruatum, si iracundia turbidum, si alio cuiquam vitio substratum, studeamus in quantum facultas suppetit castigare, polluta ac peruersa corrigere: & si quem de talibus emendare nequimus, non sine acerrimo mentis sustinere dolore, & maximè in ipsa domo orationis, vbi Domini consecratur corpus, vbi Angelorum præsentia semper adesse non dubitatur, ne quid ineptum fiat, ne quid quod nostram fraternamve orationem impediat, totis viribus agamus. Hæc propter illos diximus, qui Ecclesiam ingressi, non solum intentionem orandi negligunt, verum etiam ea pro quibus orare debuerant augment, insuper & arguentes se pro huiusmodi stultitia conuitiis odiisque insequuntur, addentes videlicet peccata peccatis, & quasi sibi funem longissimum incauta eorum augmentatione texentes, nec timentes ex eo districti iudicis examinatione damnari. Nec latet crebrò Angelos electis inuisibili adesse præsentia, vt eos vel ab hostis callidi defendant insidiis, vel maioris cælestis desiderij gratia sustollant, Apostolo attestante qui ait, *Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis?* Maximè tamen Angelici nobis spiritus adesse credendi sunt, cum diuinis specialiter mancipamur obsequiis, id est cum

DOMVS
DEI REVERENTIA.

I. Cor. II.
22.
Hier. II. 15.

Ioan. 2. 17.

Ecclesiam ingressi, vel lectionibus sacris aurem accommodamus, vel psalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus, maximè autem cum missarum solemnia celebramus. vnde & admonet Apostolus, *Mulieres in Ecclesia velamen super caput habere propter Angelos*, & Prophetam ait, *In conspectu Angelorum psallam tibi*. Nec dubitari licet, ubi corporis & sanguinis Dominici mysteria geruntur, supernorum ciuium adesse conuentus, qui monumentum quo corpus ipsum venerabile positum fuerat, & vnde resurgendo abscefferat, tam sedulis seruant excubiis. Vnde solerter studendum est, vt cum Ecclesiam vel ad diuinæ laudis debita soluenda, vel agenda missarum solemnia intramus, semper Angelicæ præsentia memores, cum timore & veneratione competentis cæleste compleamus officium, in exemplum feminarum Deo deuotarum, quæ apparentibus ad monumentum Angelis *timuisse ac vultum declinasse* narrantur in terram. Sed & nobis typicum præbent exemplum, vt si Dominum inuenire, si Angelorum desideramus præsentia confortari, abiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honestè ambulemus. Decet autem nos, sicut operum bonorum luce fulgidos, ita etiam spiritualium operationum refertos gratia, Dominum quærere. Vnde bene mulieres, quæ diluculo ad monumentum venerant, aromata quæ parauerant secum portasse referuntur. Aromata etenim nostra voces sunt orationis, quibus desideria cordis nostri Domino commendamus, attestante Apostolo Ioanne, qui mundissima Sanctorum præcordia mysticè describens, *Habebant*, inquit, *phialas aureas plenas odoremamentorum, quæ sunt orationes sanctorum*. Quæ enim Græcè aromata, Latine odoramenta vocantur. Diluculo igitur aromata ad monumentum Domini huc vsque ferimus, cum memores passionis ac mortis, quam pro nobis suscepit, & actionum bonarum proximis foris lucem monstramus, & suauitate puræ compunctionis intus in corde feruimus. Quod & omnibus horis, & tempore maximè fieri oportet cum Ecclesiam oraturi ingredimur, cum appropiamus altari Dominici corporis & sanguinis mysteria sumpturi. Si enim mulieres tanta cura corpus Domini mortui quærebant, quanto magis conuenit nos, qui eum resurrexisse à morte, qui ad cælos ascendisse, qui potentia diuinæ maiestatis vbique præsentem esse cognouimus, cum omni reuerentia eius adstare conspectibus, eius mystica celebrare? Bene autem dicitur, *Portantes quæ parauerant aromata*. Aromata namque, quæ ad obsequium Domini portamus, prius parasse est, cor ante tempus orationis à superuacuis expurgare cogitationibus, vt in ipso tempore orandi nil sordidum mente recipere, nil rerum labentium cogitare, nulla præter ea quæ precamur, & ipsum cui supplicamus, meminisse nouerimus, iuxta eius exemplum qui ait, *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, psalmum dicam Domino*. Nam qui ad adorandum Ecclesiam ingressus, inter verba orationis consuetudinem superflua

1. Cor. II.

10.

Psalm. 137. 1.

Luc. 24. 5.

Luc. 24. 1.

Apoc. 5. 8.

Luc. 24. 1.

cogitationis ab animo repellere negligit, quasi Dominum quæsiturus minùs parata secum aromata tulit.

MINISTRI quippe sancti altaris debemus attendere, quòd diuina MINISTRI
ALTARIS. voce præcipitur, ut in Aaron pectore rationale iudicij vittis ligantibus inprimatur: quatenus sacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ possideant, sed ratio sola constingat, ne indiscretum quid vel inutile sacris mysteriis assistentes cogitemus: quia ad exemplum aliis constituti, ex grauitate vitæ semper debemus ostendere quantam rationem portemus in pectore. In quo etiam rationali vigilanter adiungitur, ut duodecim patriarcharum nomina describantur. Adscriptos etenim patres semper in pectore ferre est, antiquorum vitam sine intermissione cogitare. Nam tunc sacerdos inreprehensibiliter graditur, cum exempla patrum præcedentium indefinenter intuetur, cum sanctorum vestigia sine cessatione considerat, & cogitationes illicitas deprimat, ne extra ordinis limitem operis pedem tendat. Sed & in hoc quia mortuorum nomina adscripta portamus, intendere debemus quia mortis opera peccatores gerimus, & ipsi circumdati infirmitate propterea debemus, sicut pro populi, ita & pro nostris exorare peccatis. ADSTEN-
TES. Adstantes autem considerare debent, qualiter oporteat eos in conspectu diuinitatis & Angelorum eius adstare: quia Dominus, qui humilia respicit & alta à longè cognoscit, non attendit ad pretiosas vestes & ad sæculares pompas, quibus quilibet tam viri quàm feminæ se exornare solent, sed ad cor contritum & humiliatum. Quantilibet enim auri & argenti molibus circumdetur, quibuslibet pretiosis vestibus induatur caro, quid est aliud nisi caro? Non ergo debemus attendere quid habemus, sed quid simus. Propheta enim dicit, *Verè fœnum est populus, & omnis caro fœnum, & gloria eius sicut flos fœni.* Esa. 40. 6. Multitudo enim generis humani, quæ per natiuitatem virescit in carne, per mortem arescit in puluere, fœnum dicitur rectè. Feminas enim sanctus Petrus admonet, *ut in timore castam conuersationem suam considerantibus monstrent.* 1. Pet. 3. 2. quarum non sit extrinsecus capillorum implicatio, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus. Sed qui absconditus est cordis homo in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando & sanctæ mulieres sperantes in Domino ornabant se subiectæ propriis viris, sicut Sara obediebat Abrahamæ dominum eum vocans, cuius sunt filiæ beneficientes & non timentes ullam perturbationem.

SUNT etiam, qui intrantes Ecclesiam non de ornatu vestium, nec in qualibet pompa gloriantur: sed quasi humiliter multis psalmodiam vel orationem sermonibus compositis prolongant: cum sicut beatus dicit Gregorius, veraciter est orare amarus in oratione gemitus, & non verba composita resonare. At contrà hi, qui sunt ore quidem orantes, sed mente foris vagantes, omni orationis fructu priuantur, putantes à Deo prece exaudiri,

quia nec ipsi qui fundunt audiunt. Quod antiqui hostis instinctu fieri quis animaduvertere nequeat? Sciens enim vtilitatem orandi, & inuidens hominibus gratiam impetrandi, immittit orationibus multimoda cogitationum leuium & aliquando etiam turpium nocentiūque phantasmata, quibus orationem impediat, adeo ut nonnunquam tales tantōque discurrentium cogitationum fluctus prostrati in oratione toleremus, quales nec in lecto resupini iacentes tolerare nouimus. Vnde necesse est, ut agnitum animum ab huiusmodi nebulis, quas hostis aspergere gaudet, in quantum possumus serenando, & pij defensoris perpetuum flagitando præsidium, qui potens est quamlibet indignis peccatoribus, & purè orandi & perfectè impetrandi concedere gratiam, si à precando non cessamus, imitantes cæcum illum, de quo in Euangelio dicitur, *Quia multo magis clamabat, fili David miserere mei.* Quia quanto grauiore tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi insistere ardentius debemus. Quia nimirum necesse est, ut vox cordis nostri, quo durius repellitur, valentiùs insistat, quatenus illicitæ cogitationis tumultum superet, atque ad pias aures Domini nimietate suæ importunitatis erumpat. Nam sæpe in ipso orationis nostræ sacrificio importunæ se cogitationes ingerunt, quæ hoc rapere vel maculare valeant, quod in nobis Deo flentes immolamus. Sed si Deus in oratione non quæritur, citiùs animus in oratione lassatur: quia cum illa quisque postulat, quæ fortasse iuxta occultum iudicium Deus tribuere recusat, ipsi quoque venit in fastidio qui non vult dare quod amatur. Sed se magis Dominus quàm ea quæ condidit vult amari, & æterna potiùs quàm terrena postulari, sicut scriptum est, *Querite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.* Qui enim non ait dabuntur, sed adiicientur vobis, profectò indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur: quia nobis in intentione æternitas, in usu verò temporalitas esse debet. & illud datur à Deo, & hoc nimirum ex abundantia additur super, & tamen homines sæpe, dum bona temporalia postulant, æterna verò præmia non requirunt, petunt quod adiicitur, & illud non desiderant vbi adiciatur: nec lucrum suæ petitionis esse deputant, si hîc sunt temporaliter pauperes, & illic beatitudine diuites in æternum viuant: sed solis ut dictum est visibilibus intenti, labore postulationis renuunt inuisibilia mercari. Qui si superna quærent, iam cum fructu laborem acciperent: quia cum mens in precibus ad auctoris sui speciem anhelat, diuinis desideriis inflammata supernis coniungitur, ab inferioribus separatur, amorem feruoris sui aperit ut capiat, & capiens in flamma amoris iam sursum ire est. dumque magno desiderio ad cælestia inhiat, miro modo hoc ipsum quod accipere quærit degustat. Vnde Abraham, cum ad occasum solis sacrificium offerret, insistentes aues pertulit, quas studiosè ne oblatum sacrificium raperent abegit. Sic nos

Marc. 10.
48.

Matt. 6. 33.

l. nichil.

Moralium
lib. 16. c. 19.
Gen. 15. 11.

nos dum in ara cordis holocaustum Deo offerimus, ab immundis hoc volucris custodiamus, ne maligni spiritus & perversæ cogitationes rapiant quod mens nostra offerre Domino vtiliter sperat.] Et sicut apud Isaac allophyli effossos puteos replere nituntur, ita nimirum immundi spiritus, cum nos studiosè cor fodere conspiciunt, per congestas nobis tentationum cogitationes rapiunt quod mens nostra offerre se Domino sperat vtiliter. Vnde mens euacuanda est, incessanterque fodienda, ne si indiscussa relinquitur, usque ad timorem perversorum operum cogitationumque super nos terra cumuletur. Et Iacob, qui cum Angelo contendit, vniuscuiusque perfecti viri & in contemplatione positi animam exprimit: quia videlicet anima, cum contemplari Dominum nititur, velut in quodam certamine posita, modò quasi exsuperat, quia intelligendo & sentiendo de incircumscripto lumine aliquid degustat: modò verò succumbit, quia & degustando iterum deficit. quasi verò vincitur Angelus, quando intellectu intimo apprehenditur Deus.] Sed tamen ad semetipsam protinus reuerberatur, atque ab ea luce quam superavit recedit. Sic & qui certat, in luctamine aliquando superat, aliquando verò eo cum quo contendit se inferiorem inuenit.] Vnde & in Psalmo dicitur, *Exaudiui te in abscondito tempestatis.* Abscondita tempestas est, cum in corde contrito cogitationum temporalium fluctus intumescunt, cum contra amoris sancti studia curarum sæcularium se tumultus inlidunt. In abscondito ergo tempestatis exauditur, quia clamor deprecantis est hæc ipsa tribulationis fluctuatio.]

Gen. 26. 15

Gen. 32. 24.
Hom. xiv.
in Ezech.Psal. 80. 8.
Moralium
xxii. cap.
10.

De pravis cogitationibus, cordisque munitia, & de castitate coniugali, & reconciliatione cum proximo. Quod iis post mortem aliorum vota prosint qui hoc in vita meruerunt. deque diuerso morientium exitu atque statu.

IX.

Et sciendum nobis est, quia triplex est cogitationum nequam modus. Vnus earum, quæ deliberatione & proposito peccandi mentem contaminant. quas cogitationes si iusta animaduersio districti iudicis respicit, non sunt iam cogitationes culpæ, sed operum: quia etsi rerum tarditates foris peccata differunt, intus hoc confessionis opere voluntatis effectus impleuerunt. De qualibus scriptum est, *Manus in manu non erit innocens malus.* quia si malum quod vult ex deliberatione confessionis non explet in operatione, complet tamen illud in voluntatis deliberatione. Alius earum, quæ delectatione quidem peccati mentem perturbant, nec tamen ad peccandi consensum pertrahunt. Tertius earum, quæ naturali motu mentem percurrentes, non tam hanc ad patranda vitia illiciunt, quàm à bonis quæ cogitare debuit impediunt. veluti est, cum phantasmata rerum, quæ aliquando superuacue gesta vel dicta nouimus, ad memoriam reducimus. quarum crebra retractatio, quasi importuna muscarum impro-

COGITATIONES
PRAVAE.

Prou. 11. 21.

bitas, oculos cordis circumuolare ac spiritalem eius aciem inquietare magis quàm excitare consuevit. Nihil quippe nobis est corde fugacius, quod à nobis totiens recedit, quotiens per prauas cogitationes defluit. Hinc etenim Psalmista ait, *Cor meum dereliquit me.* hinc ad semetipsum rediens dicit, *Inuenit seruus tuus cor suum ut oret te.* Cum ergo cogitatio per custodiam restringitur, cor quod fugere consuevit inuenitur. A cunctis autem his cogitationum nequam generibus castigari monuit Salomon cum dicit, *Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit.* Cuius monita sequentes, agamus solliciti, ut si quid consensu perpetrandi facinoris in animo deliquimus, cita hoc confessione & dignis poenitentiae fructibus abstergamus. Si delectatione peccandi nos tentari senserimus, mox eam delectationem crebris precibus ac lacrymis, crebra amaritudinis perpetua recordatione pellamus. Et si nos solos ad hanc propulsandum sufficere non posse viderimus, fratrum quæramus auxilia, ut quod nostris viribus nequimus, illorum consilio & intercessionem sumamus. *Multum enim valet deprecatio iusti assidua,* & sicut idem præmisit, *Oratio fidei saluabit infirmum, & alleuabit eum Dominus, & si in peccatis sit dimittentur ei.* Et quia superuacuis cogitationibus ad integrum carere non valemus, has in quantum possumus immissione bonarum cogitationum, & maximè frequenti scripturarum meditatione fugemus, iuxta exemplum Psalmistæ qui dicit, *Quomodo dilexi legem tuam Domine! tota die meditatio mea est.* Petamus supernam clementiam, quod est verè in nomine Saluatoris petere, ut cor nostrum rigore odiorum constringi non permittat, sed gratiam nobis puræ dilectionis infundat. ut infidelitatis nos interire venenis non sinat, sed fortitudinem fidei contra hostis antiqui tentamenta concedat. ut nos desperatione futurorum retro respicere non permittat, sed spem cælestium bonorum, per quam præsentia aduersa simul & prospera contemnere possimus, misericorditer tribuat. Cordis quoque nobis munditiam & boni operis efficaciam præstet. Multum autem iuuat orationis puritas, si in omni loco vel tempore nos ab actibus temperemus illicitis, si semper ab otiosis sermonationibus auditum pariter castigemus & linguam, si in lege Domini ambulare & testimonia eius adfuescamus toto corde seruare. Quæcumque enim sapiùs agere, vel loqui, aut audire solemus, eadem necesse est sapiùs ad animum quasi solitam propriamque recurrant ad sedem. Sicut ad volutabra porci, columbæ autem pura & limpida solent frequentare fluentia, ita cogitationes immundæ impuram mentem perturbant, & spiritales cogitationes castam mentem sanctificant. Et custodito corde, iuxta quod scriptura dicit, *Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit,* necesse est nos etiam corpora in sanctificatione & munditia custodire. Custodito namque & mundato à fluxu luxuriæ corpore, necesse est ut bona

opera subsequantur, sicut Dominus præcepit dicens, *Sint lumbi vestri præcincti & lucernæ ardentes in manibus vestris.* Duo autem sunt quæ iubentur, & lumbos restringere, & lucernas tenere, ut & munditia sit castitatis in corpore, & lumen veritatis in operatione. Redemptori etenim nostro vnum sine altero placere nequaquam potest, si aut is qui bona agit, adhuc luxuriæ inquinamenta non deserit, aut is qui castitate præminet, necdum se per bona opera exercet. Nec castitas ergo magna est sine bono opere, nec opus bonum est aliquid sine castitate.] Quid enim illi prodest qui se diabolo & sua donat Deo, cum scriptura dicat, *Miserere animæ tuæ placens Deo?* Misericordiæ enim opera quisque à se incipere debet, ut prius se Deo & postea sua Domino tri-
buat, iuxta quod scriptura præcipit, Declina à malo & fac bonum, & tunc inhabitabis in seculum seculi in domo Domini, in longitudinem dierum.

Luc. 12. 35.
Hom. XIII.

Eccle. 30.

24.

Psalm. 36. 27.

Et sciendum nobis est, quia non solum est castitas in virginibus, & viduis, & continentibus, sed etiam castitas est coniugalis in legitime coniugatis & legitima iura coniugij cōseruantibus. Quibus tamen scire necesse est, quia suscipiendæ prolis causa habentur coniuncti, & cum immoderata commixtione seruientes propagationis articulū in vsum transferunt voluptatis, perpendant quod libidini seruientes nimia, in ipso coniugio coniugij iura transcendunt. Vnde necesse est, ut crebris orationibus, & quotidianis eleemosynis, deleat quod pulchram copulæ speciem admixtis voluptatibus fœdant. Hinc est, quod peritus medicinae cælestis Apostolus, non tam sana instituit, quam infirmis medicamenta monstrauit dicens, *De quibus scripsistis mihi, bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat.* Qui enim fornicationis metum præmisit, profecto non stantibus præcepta contulit: sed ne fortasse in terram ruerent, lectum cadentibus extendit. vnde adhuc infirmantibus subdit, *Vxori vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro.* Quibus dum in magna honestate coniugij aliquid de voluptate largiretur, adiunxit, *Hoc autem dico secundum indulgentiā, non secundum imperium.* Culpa quippe esse innuitur, quod indulgeri perhibetur: sed quæ tanto citius relaxatur, quāto non per hanc illicitum quid agatur, si hoc quod est licitum sub moderamine nō tenetur.] Vnde cum Deo deprecatione funditur, nequaquam talis coniugum vita damnatur. De qua deprecatione quoque Paulus admonet dicens, *Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus ut vacetis orationi.* Quatinus mundiores & corde & corpore, abluti etiam carne & vestibus aqua, ad communionem corporis & sanguinis Domini veniant, ne ipsa inæstimabilis mysterij magnitudine grauentur. Nam & Dominus in Sinamonte locuturus ad populum, prius eundem populum abstinere à mulieribus præcepit, & ad Dauid de pueris suis à sacerdote dicitur, ut si à mulieribus mundi essent, panes propositionis acciperent. quos omnino non acciperent, nisi prius mundos esse Dauid à mulieribus

CASTITAS
CONIUGA-
LIS.

Pastoralis
PART. III.
cap. 28.

1. Cor. 7. 1.

Ibid. 6.

Ibidem
post alia.

1. Cor. 7. 5.

Exod. 19. 17

1. Reg. 21. 4.

fateretur. Omnes autem in communione, mundo corde & corpore purificato sacris mysteriis assistentes, necesse est ut nosmetipsos Deo in cordis contritione mactemus, quia qui passionis Dominicæ mysteria celebramus, debemus imitari quod agimus. Tunc ergo verè pro nobis hostia erit, cum nos ipsos hostiam fecerit.

Dialogorū
lib. 4. c. 59.
RECONCI-
LIATIO
PROXIMI.

Matt. 5. 23.

SED inter hæc sciendum est, quia ille rectè sui delicti veniam postulat, qui prius hoc quod in ipso delinquitur relaxat. Munus enim non accipitur, nisi antè discordia ab animo pellatur, dicente veritate, *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo & tunc veniens offeres munus tuum.* Qua in re pensandum est, cum omnis culpa munere solvatur, quàm grauis est culpa discordiæ, pro qua nec munus accipitur. Debemus itaque ad proximum, quamuis longè positum, longèque disiunctum, mente ire, eique animum subdere, humilitate illum ac beneuolentia placare, ut scilicet conditor noster, dum tale placitum nostræ mentis adspexerit, à peccato nos soluat qui munus pro culpa sumit. Veritatis autem voce attestante didicimus, quia seruus qui decem millia talenta debebat, cum pœnitentiam ageret, absolutionem debiti à domino accepit: sed quia conseruo suo centum sibi denarios debenti debitum non dimisit, & hoc est iussus exigi quod ei fuerat iam dimissum. Ex quibus videlicet dictis constat, quia si hoc quod in nos delinquitur ex corde non dimittimus, & illud rursus exigimur quod nobis iam per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus. Igitur dum per indultum temporis spatium licet, dum iudex sustinet, dum conuersionem nostram is qui culpas examinat expectat, consemus in lacrymis duritiem mentis, formemus in proximis gratiam benignitatis, & fidenter dico, quia saluari hostia per mortem non indigebimus, si ante mortem Deo ipsi hostia fuerimus.]

Matt. 18. 23

ET sciendum nobis est, quia illis sacra victima mortuis prodest, qui hîc viuendo obtinuerunt ut eos etiam post mortem bona adiuuent quæ hîc pro ipsis ab aliis fiunt. Ad hæc etiam veraciter credi debet, quia illum post mortem Deus non liberat, quem ante mortem gratia suam ad veniam non reformat. Hinc etenim Paulus dicit.

2. Cor. 6. 2.

Psal. 117. 1.

Eccle. 11. 3.

MORIEN-
TIUM DI-
VERSA
CONDITIO.

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Hinc Psalmista ait, *Quoniam in sæculum misericordia eius.* Quia nimirum, quem nequaquam modò misericordia eius eripit, sola post præsens sæculum iustitia addicit. Hinc Salomon ait, *Quia lignum in quocumque loco ceciderit, siue ad austrum, siue ad aquilonem, ibi erit.* Quia cum humani casus tēpore, siue sanctus, siue malignus spiritus egredientem animam claustris carnis acciperit, in æternum secum sine vlla permutatione retinebit, ut nec exaltata ad supplicium proruat, necmersa æternis suppliciis ultra ad remedium ereptionis ascendat, relictis æternaliter condemnatis. Scire debemus, quia est differentia in electis de corpore egressis, ut egre-

diēribus seu egressuris. quoniam sunt qui mox ut à carnis corruptione soluti sunt aut soluuntur, ad Dei contemplationem Angelis sociandi perueniunt, sicut sancti Apostoli, martyres, & confessores, & virgines, ceterique arctioris & perfectioris vitæ viri ac femina, quorum vnus certaminum suorum confcius non dubitauit de ipso testari dicens, *Cupio dissolui & cum Christo esse*. Ceterum sunt plures in Ecclesia iusti, qui post carnis solutionem continuò beata paradisi requie suscipiuntur, expectantes in magno gaudio, in magnis congaudentium choris, quando recepto corpore veniant & appareant ante faciem Dei. At verò nonnulli, propter bona quidem opera ad electorum societatem præordinati, sed propter mala aliqua, quibus polluti de corpore exeunt, per mortem seuerius castigandi, excipiuntur flammis ignis purgatorij, & vel vsque ad diem Iudicij longa examinatione de vitiorum sorde mundantur, vel certè piis amicorum fidelium precibus, eleemosynis, ieiuniis, fletibus, & hostiæ salutaris oblationibus absoluti pœnis, & ipsi ad beatorum perueniunt requiem. Sed inter hæc pensandum est, quòd tutior via sit, ut bonum quod quisque post mortem suam sperat agi per alios; agat ipse dum viuunt pro se. Beatius quippe est liberum exire, quàm post vincula libertatem quærere. Debemus itaque præsens sæculum, vel quia iam conspiciamus defluxisse, tota mente contemnere. quotidiana Deo lacrymarum sacrificia, quotidianas carnis eius & sanguinis hostias immolare, in assiduis etiam fletibus, in quotidiana nostra pœnitentia.

Quòd aduocatus noster in celo sit Christus, qui Incarnationis & passionis suæ mysterio nos redemit, & corpus ac sanguinem suum nobis in sacramento reliquit. X.

HABEMVS sacerdotem in cælis qui interpellat pro nobis, de quo etiam per Ioannem dicitur, *Si peccauerimus, aduocatum habemus apud patrē* 1. Ioan. 2.1. *Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris*. Ecce exultat animus, cum aduocati nostri potentiam audiuius: sed exultationem nostram iterum remordet timor, quia ipse qui nobis aduocatus est dicitur iustus. Nos enim causas iniustitiæ habemus, iustus verò aduocatus iniustas causas nullomodo suscipit, nec verba dare pro iniustitia consentit. Quid ergo agimus, carissimi fratres mei? Sed ecce occurrit animo quid agamus. mala quæ fecimus & accusamus & deploremus. Scriptum est enim, *Iustus in principio accusator est sui*. Quilibet Prou. 18.17. etenim peccator conuersus in fletibus iam iustus esse inchoat, cum ceperit accusare quod fecit. Cur enim iustus non sit, qui contra suam iniustitiam iam per lacrymas sæuit? Iustus igitur aduocatus noster iustos nos defendet in iudicio, quia nosmetipsos & cognoscimus & accusamus iniustos. Non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in aduocati nostri allegatione confidamus, qui sine intermissione pro

Exod. 33. 24

Moralium
lib. 18. c. 27.
Iob. 28. 19.

nobis holocaustum redemptor piissimus immolat, quia sine cessatione patri suam pro nobis incarnationem demonstrat. Ipsa quippe eius incarnatio nostræ est emundationis oblatio. Cumque se hominem ostendit, delicta hominis interueniens diluit, & humanitatis suæ mysterio perenne sacrificium immolat, quia & hæc sunt æterna quæ mundat, sacerdos pro nobis factus, & sacrificium, & altare. Vnde ad Israhel dicitur, *Altare de terra facietis mihi*. Altare enim de terra Deo facere est, incarnationem mediatoris adorare. Tunc quippe à Deo nostro munus accipitur, quando in hoc altari, id est super Dominicæ incarnationis humanitatem, nostræ humilitatis fidem solidamus. Homo namque in libertate propriæ voluntatis ad vitam conditus, sponte sua diabolo consentiens, factus est debitor mortis. Delenda ergo erat talis culpa, sed nisi per sacrificium deleri non poterat, & pro homine videlicet peccatore & rationali, nisi rationalis hostia, id est homo, & sine peccato, qui de homine assumpsit naturam non culpam, ad emundationem offerri non potuit. Fecit ergo pro nobis sacrificium corpus suum, exhibuit pro peccatoribus victimam sine peccato, quæ & humanitate mori, & iniustitiam mundare potuisset. Finis scilicet, non qui consumit, sed qui perfecit eum, in carne apparuit, & factus sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, tunc nouum testamentum, quod nobis de pane & vino aqua mixto, ipso sacrificante & viuificante atque benedicente, in vero corpore & sanguine suo mysterium fidei, donec specietenus veniat tradidit, manifestè perficiet, cum apertè diligentibus se, qui secundum propositum vocati sunt sancti, per patefactam maiestatis suæ speciem ostendet, quomodo ipsi gignenti non impar oriatur, & quomodo vtriusque Spiritus, vtrique coæternus ac consubstantialis, simul ab utroque procedat. quomodo is qui oriendo à patre est, ei de quo oritur subsequens non est. quomodo is qui processione producitur, à proferentibus non præitur. Quomodo & vnum diuisibiliter tria sint, & indiuisibiliter tria vnum: sed humanitatem veræ carnis animatæ rationali anima, vnà secum de Spiritu sancto & beata Maria semper virgine, in visceribus eius de carne ipsius conceptam, & mox sanctam in ciuitatem assumptam, suæ personæ, qui sine vllō initio perfectus Deus, vnigenitus æqualis patri, perfectus homo in fine sæculorum natus est, vnus Christus, verus filius Dei, per vterum eiusdem Virginis, quæ ancilla est ipsius hominis per diuinitatem, & mater Verbi per carnem. Cui ut scriptum est, *Non adequabitur topazium de Æthiopia*. quoniam aliud est natos homines gratiam adoptionis accipere, aliud vnum singulariter per diuinitatis potentiam Deum ex ipso conceptu prodiisse: nec æquari potest gloriæ vnigeniti habitæ per naturam ab aliis accepta per gratiam. Mediator quippe Dei atque hominum homo Christus Iesus, non est alter in humanitate, alter in deitate: quia non purus homo con-

conceptus atque editus, pòst per meritum vt Deus esset accepit: sed nuntiante Angelo, & adueniente Spiritu, mox Verbum in vtero, mox intra vterum Verbum caro, & manente incommutabili essentia, quæ ei cum patre & cum sancto Spiritu coæterna est, assumpsit intra Virginis viscera, vnde & impassibilis pati, & immortalis mori, & æternus ante sæcula temporalis posset esse in fine sæculorum. vt per ineffabile sacramentum, conceptu sancto, & partu inuiolabili, secundum veritatem vtriusque naturæ eadem Virgo, vt diximus, & ancilla Domini esset & mater. Sic quippe ei ab Elisabeth dicitur, *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* & ipsa Virgo concipiens dixit, *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Et quamuis ipse aliud ex patre, aliud ex Virgine, sed ipse est æternus ex patre, ipse temporalis ex matre, ipse qui fecit, ipse qui factus est, ipse speciosus præ filiis hominum per diuinitatem, & ipse de quo dictum est, *Vidimus eum, & non erat aspectus, & non est ei species, neque decor,* per humanitatem. Ipse ante sæcula de patre sine matre, ipse in fine sæculorum de matre sine patre. ipse conditoris templum, ipse conditor templi: ipse auctor operis, ipse opus auctoris. manens vnus ex vtraque & in vtraque natura, nec naturarum copulatione confusus, nec naturarum distinctione geminatus.] In natura diuinitatis æqualis & coæternus ac consubstantialis patri & Spiritui sancto: in natura humanitatis minoratus paulominus ab Angelis. in qua resurgendo à mortuis gloria & honore coronatus est, & constitutus super omnia opéra manuum patris, & data est ei omnis potestas in cælo & in terra, & clarificatus est claritate illa, quam in diuinitate habuit apud patrem priusquam mundus fieret, vt iisdem dilectoribus suis palam ostenderet, cum absorpta esset mors in victoria, mortale hoc nostrum induere immortalitatem ad suam felicitatis sempiternæ beatitudinem. Eius beatitudinis perpetuæ felicitatem anxie suspirantes & anhelantes, ingemiscimus grauatî in hoc tabernaculo, habêtes hunc fidei & spei ac dilectionis thesaurum in vasis fictilibus. Vnde nobis per Prophetam dicitur, *Constituite diem solemnem in cōfrequentationibus vsque ad cornu altaris.* Dies solemnis est Domino compunctio cordis nostri. Sed tunc in confrequentationibus dies solemnis constituitur, cum in lacrymas amoris eius assidue mens soluitur. At ne morientes, si non diceretur quandiu ista acturi sumus, tribulatione afficeremur, illico terminum quousque fieri debeat subiungit dicens, *vsque ad cornu altaris.* Cornu quippe altaris est exaltatio sacrificij interioris, vbi cum venerimus, iam nulla necessitas erit vt solemnem diem Domino de nostra lamentatione faciamus. Ad quod altare interioris sacrificij non accedit nisi iustus, ad quod ille peruenit qui ad istud præsens & visibile accedit gratia Dei iustificatus, & illic inueniet vitam suam, qui ad istud accedens discreuerit causam suam, vnde dispensatur victima salutaris, qua deletum est

Luc 1. 43.

Ibid. 38.

Esa. 53. 2.

Psal. 117. 27.

debitæ damnationis ac maledictionis nostræ chirographum quod erat contrarium nobis, & triumphatus est hostis computans nostra peccata, & quærens quid obiiciat, & nihil inueniens in illo in quo vincimus, credentes in eum qui pro nobis debitoribus mortis, mortis debitum quod non debebat exoluit, soluens inimicitias quas peccando contraximus in carne sua, bonus pastor animam suam ponens pro ouibus suis, ut in sacramento nostro corpus & sanguinem suum verteret, & oues quas redemerat carnis suæ alimento satiare.

Quod Christus pro nobis in altari quotidie immolatur, ad cuius participationem cum fide & bonis operibus accedendum est.

XI.

QUANDO hæc sacrosancta mysteria celebranda discipulis suis tradidit, inter cetera dixit, *Filius hominis secundum quod definitum est vadit. Verumtamen væ illi homini per quem tradetur.* Sed & hodie & in sempiternum væ illi homini, qui ad mensam Domini malignus accedit, qui infidiis mente conditis, qui præcordiis aliquo scelere pollutus, mysteriorum Christi secretis participare non metuit. Et enim ille in exemplum Iudæ filium hominis tradit, non quidem Iudæis peccatoribus, sed tamen peccatoribus, membris scilicet suis, quibus illud inæstimabile & inuiolabile Domini corpus violare præsumit. Ille Dominum vendit, qui eius amore ac timore neglecto, terrena & caduca, imò etiam criminosa, plus amare & curare conuincitur. Væ, inquam, illi homini, de quo Iesus, qui altaribus sacrosanctis inter immolandum, utpote proposita consecraturus, adesse non dubitatur, adstantibus sibi ministris cælestibus, queri cogitur, Ecce inquit manus tradentis me mecum est in mensa. De quibus dicit Apostolus, *Quicumque manducauerit panem vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans, id est, non discernens debita veneratione à cibis ceteris, corpus Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quotiens enim cumque manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* quia ut Ioannes dicit *Apostolus, Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Non solum autem à peccatis in sanguine suo, quando sanguinem suum dedit in cruce pro nobis, sed & quando quisque nostrum in mysterio sacrosanctæ passionis illius baptismi aquis ablatus est, quia pretium Christi sepultura nostra est. unde ager de pretio sanguinis eius emptus vocatur acheldemach, id est ager sanguinis. videlicet ager Iudæorum, sed sepultura nostra est. Nos enim peregrini fuimus & aduenæ, non habuimus ubi requiesceremus: ille crucifixus est & mortuus, & nos consepulti sumus cum illo per baptismum

in

in mortem. Quia quicumque baptizati sumus in Christo Domino, in morte ipsius baptizati sumus. qui non solum quando in cruce sanguinem suum dedit pro nobis, vel quando in baptismo lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, verum etiam quotidie tollit peccata mundi, lauatque nos à peccatis nostris quotidianis in sanguine suo, cum eiusdem beatæ passionis ad altare memoria replicatur, cum panis & vini creatura in sacramentum carnis & sanguinis eius ineffabili spiritus sanctificatione transfertur, sicque corpus & sanguis illius, non infidelium manibus ad perniciem suam funditur & occiditur, sed fidelium ore suam sumitur in salutem. Rom. 6.3.

Civis rectè figuram agnus in lege paschalis ostendit, qui semel AGNVS PASCHALIS populum de Ægyptia servitute liberans, in memoriam eiusdem liberationis per omnes annos immolatione sua eundem populum sanctificare solebat, donec ipse veniret, cui talis hostia testimonium dabat, oblatúsque patri pro nobis in hostiam odoremque suavitatis, mysterium suæ passionis oblato agno in creaturam panis vini que transferret, sacerdos factus in æternum secundum ordinem Melchisedech. Et sicut illi, qui etiam postquam educti sunt in sanguine agni de terra Ægypti, & baptizati sunt in nube & in mari, exigentibus culpis, serpentium moribus sternebantur, ut ex ordine flagelli exterioris agnoscerent quantam intus perniciem peccando paterentur, exaltatum pro signo serpentem æneum adspiciebant, sicut sacra Numerorum narrat historia, sanabantur ad tempus à temporalis morte & plaga, quam serpentium morsus intulerant: ita & qui mysterium dominicæ passionis credendo & confitendo sinceriter imitando adspiciunt, salvantur in perpetuum ab omni morte quam peccando in anima pariter & carne contraxerant, ut omnis qui credit in Christum non pereat, sed habeat vitam æternam. Serpens æneus. Num. 21.9. Et hoc inter illam figuram & istam veritatem distat, quia per illam figuram vita protelabatur temporalis, per hanc vita donatur sine fine manfura. Sed curandum solerter est, ut quod intellectus bene sentit operatio condigna perficiat, quatenus cum confessione rectæ nostræ fidei piè & sobriè conuersando ad perfectionem promissæ vitæ nobis mereamur attingere. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Ioan. 3.16. Ad quam ille perveniet, quisquis in recta fide & bonis operibus perseverarit usque in finem, quia & fides sine operibus mortua est, illa videlicet fides, quæ per dilectionem non operatur, & sine fide impossibile est placere Deo. In quibus unanimiter gratia Dei consistentibus perseverantia necessaria est usque in finem, quia nemo mittens manum in aratrum & adspiciens retro, aptus est regno Dei, in quo æternaliter viuunt Angeli & Sanctorum spiritus de ligno vitæ, sicut ipse dixit, Sicut in me vivit pater, & ego vivo in eo propter patrem, Ioan. 6.58. & qui manducat me, & ipse vivit propter me. Ego sum panis vitæ, & ego

sum panis de celo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit non moriatur. Ego sum panis vivas qui de celo descendi, si quis manducauerit ex hoc pane vivet in æternum, & panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, manet in me & ego in eo. Hic est panis qui de celo descendit. qui manducat hunc panem vivet in æternum. Et pridie quàm pateretur, cœnante eo cum discipulis suis, in nocte qua tradebatur, quando vetus in novum & æternum pascha nostrum convertit, in quo ipse immolatus est Christus, accepit panem, benedixit ac fregit, deditque discipulis suis & ait, Accipite & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. & accipiens calicem gratias egit & dedit illis dicens, Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hæc ille dixit & dicit, & perficit qui dixit & facta sunt, mandavit & creata sunt, & eo verbo quod est, & per quod facta sunt omnia, & per prophetas suos hydriam farinae & lecythum olei, & per vasa non pauca diffusum oleum multiplicavit, & Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, cum in vtero virginali sanctificavit tabernaculum suum altissimus, potest manum ponere in ambobus, & patrem scilicet diuinitatis æqualitate placare, & nostræ fragilitatem substantiæ assumendo, eam sine ullius culpæ contagio in unitate suæ personæ compati & misereri, & panes ac pisces iuxta veritatem Euangelicam sua benedictione multiplicavit, & aqua in vinum tacito nutu vertit, & naturas rerum mutat ut ipse volet. cuius veridicis verbis indubitanter credens Apostolus dicit, Calicem benedictionis cui benediximus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus noster Iesus Christus in qua nocte tradebatur accepit panem, & gratias agens fregit ac dixit, accipite & manducate, Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnavit dicens, Hic calix novum testamentum est in meo sanguine, hoc facite quotiescumque biberitis in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat.

1. Cor. 10.
16.
1. Cor. 11. 23

Quæ communicatio & participatio corporis & sanguinis Domini sicut ex omnibus recta fide offerentibus vna fit, ita & vna redit in omnes, non parte corporea, sed virtute diuina. Qui enim vnus semper & idē intelligi participaliter non potest, tamen à suis fidelibus participari dicitur, cum in eius substantiam pars nulla admittatur. Sed quia hunc exprimere perfectè sermone non possumus, humanitatis nostræ modulo quasi infantiae imbecillitate præpediri, eum aliquatenus balbutiendo resonamus. Cuius corpus Iudæi persequentes moliti sunt

quasi consumendo extinguere, & gentiles esurientem mentem suam desiderant per quotidianum immolationis sacrificium de eius carnibus satiari, & ipsius redemptoris sanguinem, quem persecutores sæuientes fuderunt, postmodum credentes biberunt, eumque esse Dei filium prædicauerunt. De quo videlicet sanguine scriptum est, *Terra ne operias sanguinem meum, neque inueniat locum in te latendi clamor meus.* Peccanri enim homini dictum est, *Terra es & in terram ibis.* Quæ scilicet terra redemptoris nostri sanguinem non abscondit, quia vnusquisque peccator redemptionis suæ pretium sumens confitetur ac laudat, & quibus valet proximis innotescit. Terra etiam sanguinem eius non operuit, quia sancta Ecclesia redemptionis suæ mysterium in cunctis iam mundi partibus prædicat. Neque inuenit in terra latendi locum clamor eius. Ipse enim sanguis redemptionis qui sumitur, clamor nostri redemptoris est. Vnde etiam Paulus dicit, *Et sanguinem asperfusionis melius loquentem quam Abel.* De Abel sanguine dictum fuerat, *Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra.* Sed sanguis Iesu melius loquitur quam Abel, quia sanguis Abel fratricidæ fratris mortem petit, sanguis autem Domini vitam persecutoribus impetrauit. Vt ergo in nobis sacramentum Dominicæ passionis non sit otiosum, imitari debemus quod sumimus, & prædicare ceteris quod veneramur. Locum enim latendi clamor eius in nobis inueniet, si hoc quod mens credidit lingua tacet. Sed ne in nobis clamor eius lateat, restat vt vnusquisque iuxta modulum suum viuificationis suæ mysterium proximis innotescat.] credens & confitens & adnuncians, quia sanguis Christi ideo nouum est testamentum, quia noua dilectio, qua vsque ad mortem in nouissimis sæculorum temporibus nos dilexit. Dilectio ista nos inno- uat, vt simus homines noui, heredes testamenti noui, sicut & Aposto- lus dicit, *Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti? & ideo noui testamenti mediator est.* Per hunc ergo sanguinem noui testamenti, qui effusus est in remissionem peccatorum, emundabit, id est, innouabit conscientiam fidelium, & fiunt iidem fideles, iuxta eundem Apostolum, heredes secundum spem vitæ æternæ, & repromissionem accipiunt qui vocati sunt æternæ hereditatis. Et ideo sanguis ille verè noui testamenti & æterni est, quia quos à vetustate innouat, ad æternam felicitatem perducit. Hinc Zacharias propheta velut ad ipsum Dominum loquens ait, *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua.* Quia videlicet per huius sanguinis effusionem, & antiqui iusti spe futuræ redemptionis deuincti ab inferni claustris educti sunt, & per eundem etiam omnes credentes à peccatorum vinculis, & de lacu miseriæ, & de luto facis eripiuntur. Item quod hîc dicitur *mysterium fidei*, & in illis verbis Domini quibus mysterium corporis

Moralium
lib. 13. c. 8.

Iob 16. 19.

Gen. 3. 29.

Heb. 12. 24.

Gen. 4. 10.

Hebr. 9. 1.

Ibid. 15.

Zach. 9. 11.

- & sanguinis sui tradidit non legitur, videtur de alio loco Euangelij sumptum esse, vbi secundum Ioannem de hoc eodem sacramento quibusdam discipulis non credentibus loquens ait, *Verba quæ locutus sum vobis spiritus & vita sunt, sed sunt quidam ex vobis qui non crediderunt.* Ostendit enim se magnum dixisse mysterium cum ait, *Verba quæ ego locutus sum vobis spiritus & vita sunt,* cum autem adiungit, *sed sunt quidam ex vobis qui non crediderunt.* Ostendit enim magnum istud mysterium non esse nisi fidei & fidelium, qui verba audiunt, & ideo eis spiritus & vita sunt, quia eos spiritaliter intellecta viuificant. Totum ergo quod in hac oblatione Dominici corporis & sanguinis agitur, mysterium est. Aliud enim videtur, aliud intelligitur. quod videtur speciem habet corporalem, quod intelligitur fructum habet spirituale. Sciendum verò est, quod eundem calicem Dominici sanguinis, iuxta obseruantiam Ecclesiæ catholicæ Apostolis traditam, nisi mixtum aqua offerri non licet, quia vnum fiunt in redemptionis nostræ mysterio cum ait, *Non bibam amodò ex hoc genimine vitis,* & de latere eius, quod lancea transfixum est, aqua cum sanguine egressa, vinum de vera carnis eius vite cum aqua expressum ostendit. Hæc enim sunt sacramenta Ecclesiæ, sine quibus ad vitam quæ vera vita est non intratur. Ille sanguis in remissionem fusus est peccatorum, aqua illa salutare temperat poculum, hæc & lauacrum præstat & potum. Hoc totum Dominicæ oblationis mysterium quanta pietate & amore agendum sit, commendat ipse Dominus dicendo, *Hæc quotiescumque feceritis in mei memoriam facietis.* Quod exponens Apostolus ad Corinthios ait, *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* Illius ergo panis & calicis oblatio mortis Christi est commemoratio & adnuntiatio, quæ non tam verbis quam ipsis mysteriis agitur, per quæ nostris mentibus mors illa pretiosa altius & fortius commendatur. Quid est enim mortis Christi commemoratio, nisi charitatis eius commendatio? quam nobis B. Euangelista commendans ait, *Sciens Iesus quia venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Id est vsque ad mortem eum dilectio illa perduxit. Quia tantum dilexit eos vt moreretur propter eos. Hoc enim testatus est dicens, *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Propterea & iturus ad passionem, & per resurrectionis & ascensionis gloriam discessurus è mundo, hoc sacramentum vltimum discipulis tradidit, vt memoriam tantæ charitatis, per quam solam saluamur, altius eorum mentibus infingeret. Quatenus semper memores simus, & quales, & quantum ab eo dilecti simus, ne de nobis gloriemur, quantum vt de illo speremus. Quod vtrumque diligenter amplius exponit & inculcat dicens, *Vt quid enim Christus, cum adhuc infirmus essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est?* Et post paululum dicitur, *Commendat autem,* inquit,

suam charitatem Deus in nobis, quoniam sicum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est, multo igitur magis iustificati nunc in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum. Hoc ergo agendum, hoc frequentandum commendauit Ecclesiæ, quousque ipse veniat in fine sæculi, quando erit sanctorum requies, non adhuc in sacramento spei, quo in hoc tempore consociatur Ecclesia, quandiu bibitur quod de Christi latere manauit, sed iam in ipsa perfectione salutis æternæ, cum tradetur regnum Deo & patri ut in illa perspicua contemplatione incommutabilis veritatis nullis mysteriis corporalibus egeamus.

Quòd per Christi humilitatem panis Angelorum panis noster factus sit: quòdque à Christo ipso fiat consecratio, & in imagine panis vera sit caro Christi, à nobis cum pœnitentia & mundo corde manducanda.

XII.

ERAT enim antea secundum ordinem Iudæorum Aaron sacrificium in victimis pecorum, & hoc in mysterio. Nondum namque erat sacrificium corporis & sanguinis Domini, quod fideles norunt qui Euangelium legerunt. Quod sacrificium nunc diffusum est toto orbe terrarum per eum de quo scriptum est, *Iurauit Dominus & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Hoc de Domino nostro Iesu Christo dictum est, quia voluit esse salutem nostram in corpore & sanguine suo, quæ commendauit nobis de humilitate sua. Nisi enim esset humilis, non manducaretur nec biberetur. Respice altitudinem ipsius, *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum.* Ecce cibus sempiternus. Sed manducant angeli, manducant supernæ virtutes, manducant cælestes spiritus, & manducant & saginantur, & integrum manet quod eos satiat & lætificat. Quis autem homo peruenire posset ad illum cibum? vnde cor idoneum illi cibo? Oportebat ergo ut mensa illa lactesceret, ut paruulis proueniret. Vnde autem fit cibus lac? vnde cibus in lac conuertitur, nisi per carnem traiciatur? Nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans: sed quia minùs est idoneus infans qui pane vescatur, ipsum mater incarnat, & per humiditatem mamillæ in lactis succum de ipso pane pascit infantem. Quomodo ergo de ipso pane pascit nos sapientia Dei? quia *Verbum caro factum est & habitauit in nobis.* Videte ergo humilitatem, quia panem Angelorum manducauit homo, ut scriptum est, *Panem cali dedit eis, panem Angelorum manducauit homo.* Id est, Verbum illud quo pascuntur Angeli sempiternum, quod est æquale patri, manducauit homo, quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualem se Deo. Saginantur illo Angeli, sed semetipsum exinaniuit, ut manducaret panem Angelorum homo. Formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo, humiliavit se factus obediens usque ad mortem, mor-

M iij

tem autem crucis, ut iam de cruce commendaretur caro & sanguis Domini nouum sacrificium. Quando loquebatur Dominus noster Iesus Christus de corpore suo, *Nisi*, inquit, *manducauerit quis carnem meam & biberit sanguinem meum, non habebit vitam in se. Caro enim mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus.* Intellectus spiritualis credentem alium facit, quia *littera occidit, spiritus est qui uiuificat.* Discipuli enim eius qui cum sequebantur expauerunt & exhoruerunt, sermonem non intelligentes, & putantes nescio quid durum dicere Dominum nostrum Iesum Christum, quod carnem eius quem videbant manducaturi erant, & sanguinem bibituri, & non potuerunt tolerare. Sed ipse, cum commendaret ipsum corpus suum & sanguinem suum, accepit in manus suas quod norunt fideles, & ipse se portabat quodammodo cum diceret, *Hoc est corpus meum.* Quia cum commendat corpus & sanguinem suum, humilitatem suam commendat. Ipsam enim humilitatem suam docuit Dominus noster in corpore & sanguine suo. Sapientia Dei, quam videbimus facie ad faciem, & omnes videbimus, & nemo zelabit, omnibus se exhibet & integra est & casta est omnibus. Illi mutantur in eum, & ipse in eos non mutatur. Ipse est veritas, ipse est Deus. Veritas verbum Dei est, sapientia Dei est, per quem facta sunt omnia, qui dixit, *Potestatem habeo ponendi animam meam.* Ipsa est humilitas Domini nostri Iesu Christi, ipsa multum commendatur hominibus, ad ipsam nos hortatur ut viuamus, sicut dicitur in Canticis canticorum, *Venies & pertransies.* Ab initio fidei venturi sumus facie ad faciem, sicut scriptum est, *Dilectissimi, filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Antequam ergo videamus facie ad faciem quod vident Angeli, opus est nobis accedere ad hanc humilitatem, & adhærere huic humilitati, quam commendat Dominus noster Iesus Christus, cum commendat corpus & sanguinem suum celebrari, quam humilitatem pro nobis suscipere dignatus est cum Verbum caro factum est. Accedite ergo ad eum & illuminamini. Accesserunt Iudæi ut tenebrarentur: accesserunt enim ad illum ut crucifigerent. Nos ad eum accedamus ut corpus & sanguinem eius accipiamus. Illi de crucifixo tenebrati sunt, nos manducando crucifixum & bibendo illuminamur. Ecce gentibus datur crucifixus Christus. Vnde accedunt gentes? Fide sectando, corde inhiando, caritate currendo. Pedes tui caritas est. Duos pedes, id est dilectionem Dei & proximi habe, ut non sis claudus, & istis duobus pedibus curre ad Deum. Sed dicit aliquis, Quomodo ad eum accedo? Tantis malis, tantis peccatis oneratus sum, tanta scelera clamant de conscientia mea, quomodo audeo accedere ad eum? Quomodo? Si humiliaueris te per pœnitentiam, & mundaueris cor tuum. *Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum vi-*

1. Cor. 3. 6.

2. Ioan. 3. 2.

Matt. 5. 8.

debunt. Aufer inde cupiditatum sordes, aufer labem auaritiæ, aufer tabem superstitionum, aufer sacrilegia & malas cogitationes, aufer odia, non dico solum aduersus amicum, sed etiam aduersus inimicum. Aufer illa quæ dicit Dominus in Euangelio de corde procedere.

De corde, inquit, exeunt cogitationes male, adulteria, fornicationes, immunditia, periuria, falsa testimonia, & reliqua quæ coinquinant hominem. & age

Matt. 15. 19.

pœnitentiam. Pœnitentia autem & munditia cordis facit te accedere ad Deum, & recipere stolam priorem, quam perdidit prodigus filius,

substantia, quam à patre suo acceperat, dissipata cum meretricibus viuendo luxuriosè. Hæc enim substantia nobis est à Deo donata,

omne quod viuimus, sapimus, cogitamus, in verba prorumpimus: & in dissipatione huius substantiæ stolam perdidimus, id est ve-

stem Spiritus sancti, vestem nuptialem, vestem innocentiae, quam qui non habuerit, non potest regis interesse conuiuio. Quam be-

ne conditus accepit homo, malè à serpente persuasus perdidit, quàmque in baptismo recepimus. Sed & post baptisma, per di-

gnos pœnitentiæ fructus gratiam Dei recipimus, & occiditur nobis vitulus saginatus, qui pro pœnitentis immolatur salute, id est ip-

se saluator, cuius quotidie carne pascimur, cruore potamur. quotidie pater filium recipit, semper Christus credentibus immolatur. De quo

dicitur, *Ite, adducite vitulum saginatum*, id est prædicate occisum, & offerre in suo mysterio immolandum, & quotidie pro vobis, id est

Luc. 15. 23.

pro peccatoribus mortuum credite. & quotiescumque ei hostiam suæ passionis offertis, totiens ad absolutionem vestram passionem illius re-

parari confidite. Epulemur itaque, id est in remissionem peccatorum nostrorum carnem & sanguinem eius fideliter credentes sumamus.

Igitur sicut scriptum est, *Gustate & videte quàm suavis est Dominus*, qui

Psal. 33. 9.

dixit, Nisi quis manducauerit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit in se vitam. Si autem non intellexeris, quomodo non in-

tellexerunt qui dixerunt, *Quomodo ipse poterit nobis dare carnem suam man-*

Ioan. 6. 53.

ducare, sicut legitur in titulo Psalmi xxxiii. immutabit faciem suam Dauid, id est Christus, & recedet à te, & dimittet te, & abiet. Beatus au-

tem vir qui sperat in eum. Quisquis non sperat in Domino, miser est. qui sperat in se, aut in aliquo alio homine, & ille miser est. Verè

magnus Dominus & misericordia eius. verè qui nobis manducare de-

dit corpus suum, in quo tanta perpeffus est, & sanguinem bibere, qui

est propitiatio peccatorum nostrorum, quia in peccatis suis moriuntur qui per eum non reconciliantur, & non delinquent omnes qui sperant

in eum. Iste est modus iustitiæ humanæ, vt vita mortalis quantumlibet proficiat, quia sine delicto esse non potest, in hoc non delinquat, dum

sperat in eum in quo est remissio delictorum, quæ non fit nisi per sanguinem Christi. Grandis enim maiestas & grandis potentia est sanguinis Christi, quo soluit manum diaboli, & redemit nos de

SANGVIS
CHRISTI
OLEVM.

manu ipsius inimici. Sicut enim sunt aliqua animalia, & stringunt ali-

quid intra se inclusum, hoc dicunt & medici & physici, ut nisi fractum fuerit, à se non diuidetur, nec dimittit illud quod intrinsecus clausum tenet: si autem missum fuerit oleum, statim dissoluitur, & quod strictum fuerat dissipatur & diuiditur in partes. sic & manum durissimam diaboli soluit sanguis Christi. Nolebat nos dimittere diabolus, sanguinem fudit Dominus quasi oleum misericordiae, & per ipsum nos liberauit. De hoc oleo misericordiae Christi per prophetam dicitur, *Computrescit iugum à facie olei*. Sub iugo quippe tenebamur diabolicæ dominationis, sed vncti sumus oleo Spiritus sancti, quo de immaculata Virgine conceptus & natus est Christus, per cuius sanguinem & à iugo dominationis diabolicæ sumus redempti, & à peccatis omnibus emundati, ut dicit nobis Ioannes Apostolus, *Sanguis Iesu Christi filij Dei emundat nos ab omni peccato*. Sacramentum namque Dominicæ passionis, & præterita nobis omnia in baptismo pariter peccata relaxauit, & quidquid quotidiana fragilitate post baptismum commisimus, eiusdem nostri redemptoris nobis gratia dimittit, maximè cum inter opera lucis quæ facimus humiliter quotidie nostros illi confitemur errores, cum sanguinis illius sacramenta percipimus, cum dimittentes debitoribus nostris nostra nobis debita dimitti precamur, cum memores passionis illius libenter aduersa quæque toleramus. Fidelis enim est Deus, qui non permittet nos tentari supra id quod possumus sufferre. Quidquid enim homo passus fuerit pro nomine Christi, & pro spe vitæ æternæ, & permanens tolerauerit, maior ei merces dabitur: qui si cesserit diabolo, cum illo condemnabitur. Sed opera misericordiae cum pia humilitate impetrant à Domino, ut non permittat seruos suos tentari plusquam possunt sustinere. Gustate & videte quàm suavis est Dominus, quàm beatus vir qui sperat in eo. Et audiamus veracem magistrum diuinum redemptorem commendantem nobis pretium nostrum sanguinem suum. Locutus est enim nobis de corpore & sanguine suo, commendans talem escam & talem potum, *Nisi manducaueritis carnem meam & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis*. Et hoc dixit de vita quis alius quàm ipsa vita? erit autem illi homini mors non vita, qui mendacem putauerit vitam. Ergo & de corpore ac sanguine suo dedit nobis salubrem refectionem. Manducant ergo qui manducant, & bibant qui bibunt, esuriant & sitiant, vitam manducant, vitam bibant. Qui illud manducas reficeris, sed sic reficeris ut non deficiat vnde reficeris. Illud bibere quid est nisi viuere? Manduca vitam, bibe vitam: habebis vitam, & integra est vita. Tunc autem hoc erit, id est, vita unicuique erit corpus & sanguis Christi, si quod in sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritaliter manducetur, spiritaliter bibatur.] Ad istam mensam quis nos inuitauit & quid præparauit? Inuitauit dominus seruos, & præparauit eis cibum seipsum. Quis audeat manducare dominum suum? &

Augustinus
serm. 2. de
verbis A-
postoli.
Ioan. 6. 51.

tamen ait, *Qui manducat me, & ipse uiuit propter me.* Quando Christus manducatur vita manducatur, nec occiditur ut manducetur, sed mortuos uiuificat. Quando manducatur reficit, sed non deficit. Non ergo timeamus, fratres, ipsum panem manducare, ne forte finiamus illum, & postea quid manducemus non inueniamus. manducetur Christus, uiuit manducatus, quia resurrexit occisus. Nec quando manducamus de illo partes facimus. & quidem in sacramento sic fit, & norunt fideles quemadmodum manducent carnem Christi. Vnusquisque accipit partem suam. Per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in cælo, manet integer in corde tuo. Totus enim erat apud patrem quando venit in Virginem implere illam, nec recessit ab illo. Veniebat in carnem ut eum homines manducarent, & manebat integer apud patrem ut Angelos pasceret. Et quando Christus factus est homo, panem Angelorum manducauit homo. Mysterium nostrum in mensa Domini positum est, mysterium nostrum accipitis, & ad id quod estis Amen respondetis, & respondendo subscribitis. Audis ergo corpus Christi, & respondes amen. Vtinam teneat cor quod dicit os, utinam habeat fides quod verbo respondes. esto membrum corporis Christi, ut verum sit Amen.

MYSTERIVM pacis vnitatis nostræ Christus in sua mensa consecrauit. & quis alius nisi ipse quotidie in sua mensa consecratur? Deus enim adest verbis suis Euangelicis, sine quibus sacramentum non consecratur, & ipse sanctificat sacramentum suum, & facit se ipsum, sicut ipse dicit, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* Sicut enim ad verbum illius, ut primum iusserat, germinat terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum, & impletur quotidie quod primum dixit, *Crescite & multiplicamini,* quæ benedictio etiam nec post peccatum hominis est abolita: ita & verba illius, qui totus vbique est, & semper est, etiam per peccatores prolata in sanctificatione corporis & sanguinis illius, per omnes mensas in catholica Ecclesia toto terrarum orbe diffusa, perfectam vim obtinent consecrandi corpus & sanguinem eius qui dixit, *Accipite & manducate, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: & accipite & bibite, Hic est sanguis meus, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hæc quotienscumque feceritis, in mei memoriam facietis.* Et sicut siue hæreticus, siue schismaticus, siue facinorosus, quisque in confessione sanctæ Trinitatis baptizet, non valet ille qui ita baptizatus est à bonis catholicis rebaptizari, ne confessio & inuocatio tanti nominis videatur annullari, quia ipse est, ut scriptum est, qui baptizat, qui discipulis suis iussit dicens, *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & Spiritus sancti.* Ita & cuiuscumque vel qualiscumque

Lib. xx.
contra
Faustum.

1. Cor. x. 6.

meriti sacerdos officium consecrationis sacramentorum corporis & sanguinis Christi secundum traditionem exerceat, ipse est qui eadem sacramenta consecrat per verba sua, qui dixit, *Accipite & comedite, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, & accipite & bibite, Hic est sanguis meus, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.* Qui autem accipit mysterium vnitatis, & non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se. Nulli est aliquatenus ambigendum, tunc vnumquemque fidelium corporis sanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptismo membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedat & calicem bibat, de hoc sæculo in vnitatem corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non priuatur, quando ipse hoc quod illud sacramentum viuificat inuenitur. Et panis ac calix Christi non qualibet sed certa consecratione mysticus fit nobis, non nascitur. Proinde quod non ita fit, quamuis sit panis & calix, alimentum est refectionis, non sacramentum religionis. nisi quod benedicimus, gratiasque agimus Domino in omni munere eius, non solum spiritali, verum etiam corporali. Nam & nos hodie accipimus visibilem cibum: sed aliud est sacramentum, quod præcessit in manna. Hunc panem significauit manna, hunc panem tribuit altare Dei. & *Bibebant*, inquit, *de potu spiritali sequente eos petra, petra autem erat Christus.* Inde panis, inde potus. Petra Christus in signo, verus Christus in verbo & carne. & quomodo biberunt? Percussa est petra de virga bis. Gemina percussio duo ligna crucis significat. Hic est ergo panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit non moriatur. Vnde dicit Apostolus, *Calicem benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Si quis manducauerit*, inquit Dominus, *ex hoc pane viuet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Quæ caro quibusdam est ad vitam, quibusdam ad exitium, sicut extitit Iudæ: non quia malum erat quod Iudas accepit, sed quia malus Iudas bonum malè accepit. Sacramentum quippe pietatis in iudicium sibi sumit indignus. Bene enim esse non potest malè accipienti quod bonum est. *Caro enim mea*, inquit, *verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Cum enim in cibo & potu id appetant homines, ut non esuriant, neque sitiant, hoc veraciter non præstat nisi iste cibus & potus, qui eos à quibus sumitur immortales & incorruptibiles facit. In hac enim mystica distributione spiritalis alimentum hoc impertitur, hoc sumitur, ut accipientes virtutem cælestis cibi, in carnem illius qui caro nostra factus est transeamus, quatenus vnum effecti cum illo, à mundi principe, à quo per peccatum rapti fuimus, non teneamur, facti vnum cum illo qui dixit, *Venit enim*

princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. Qui rursus dicit, Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. Sicut enim verus est Dei filius Dominus noster Iesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius ex substantia patris, ita vera caro sicut ipse dixit quam accipimus, & verus est eius potus.]

Sed fortè dicas, quod dixerunt tunc temporis etiam discipuli Christi, audientes dicentem, *Nisi quis manducauerit carnem meam,* Ioan. 6. 54
& biberit sanguinem meum, non manebit in me, nec habet vitam æternam,
 fortè dicas, quomodo? qui similitudinem video, non video sanguinis veritatem. Primò omnium dixi tibi de sermone Christi, qui operatur ut possit mutare & conuertere genera instituta naturæ, sicut de virga Moyse quæ mutata est in serpentem, & rursus in virgam, & flumina Ægypti mutata sunt in sanguinem, & rursus in aquam, & alia multa signa quæ in scripturis leguntur. Deinde ubi non tulerunt sermonem Christi discipuli eius, sed audientes quòd carnem suam daret manducare, & sanguinem suum daret bibendum recedebant, solus tamen Petrus dixit, *Verba vitæ* Ioan. 6. 70
æternæ habes, & ego à te quomodo recedam? Ne igitur plures hoc dicerent, veluti quidam esset horror eruoris, sed maneret gratia redemptionis, ideo in similitudinem quidem accipis sacramentum, sed veræ naturæ gratiam virtutemque consequeris. *Ego sum,* inquit *panis viuus qui de cælo descendi.* Sed caro non descendit è cælo, quo ergo descendit panis è cælo, & panis viuus? quia idem Dominus noster Iesus Christus consors est & diuinitatis & corporis, & tu qui accipis carnem diuinæ eius substantiæ, in illo participas alimento. Qui manducauerit hoc corpus, fiet ei remissio peccatorum, & non morietur in æternum. Ergo non otiosè dicis tu Amen, iam in spiritu Ambrosius de myste-
riis & de
sacramen-
tis.
 confidens quòd accipias corpus Christi. Cùm tu petieris, dicit tibi sacerdos, corpus Christi, & tu dicis Amen, hoc est verum. quod confitetur lingua, teneat affectus. Consecratio igitur quibus verbis est, & cuius sermonibus? nempe Domini Iesu. panis est ante verba sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Qui pridie quàm pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit ad cælum, ad te sancte pater omnipotens æternæ Deus, gratias agens benedixit, fregit, fractumque discipulis & Apostolis suis tradidit dicens, Accipite & edite ex hoc omnes, hoc est corpus meum quod pro multis confringetur. Similiter & calicem postquam cœnatum est, respexit ad cælum, ad te sancte pater omnipotens æternæ Deus, gratias agens benedixit, Apostolis & discipulis suis tradidit dicens, *Accipite & bibite ex hoc omnes. hic est enim sanguis meus.* Vide illa omnia verba Euangelistæ sunt vsque ad accipite, siue corpus siue sanguinem, inde verba sunt Christi. Antequam consecratur, panis & vinum aqua mixtum est, ubi autem verba Christi accesserunt, corpus & sanguis

est Christi, aduertimus igitur maioris esse gratiam quàm naturam. Quod si tantum valuit sermo Heliae vt ignem de caelo deponeret, non valebit Christi sermo, vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti, quia *ipse dixit & facta sunt*. Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potuit quæ sunt in id mutare quod non erant? Non enim minus est nouas dare res, quàm mutare naturas. Sed quid argumētis vtimur? Suis vtamur exemplis, incarnationis-que astruamus mysterij veritatem. Numquid naturæ usu processit, cum Iesus Dominus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta femina generare consuevit. Liquet igitur quod præter naturæ ordinem virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus Christi ex virgine est. quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam ipse Dominus Iesus ex virgine Maria carnem sumpserit, quæ crucifixa est, quæ sepulta est? Verè ergo carnis illius sacramentum est. Ipse clamat Dominus Iesus, *Hoc est corpus meum*. Ergo didicisti quod ex pane fiat corpus Christi, & quod vinum aqua mixtum in calice fiat sanguis consecratione Verbi cælestis.] Deinde ipse Dominus Iesus testificatur nobis quod corpus suum accipiamus & sanguinem, nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare? Corpus enim Dei corpus spiritale, corpus Christi corpus est diuini spiritus, qui spiritus Christi, vt legimus, spiritus ante faciem vestram Christus Dominus. & in Petri epistola habemus, *Christus pro nobis mortuus est*, Et Paulus dicit, *Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem & gratias agens benedixit, fregit ac dixit, accipite & manducate, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnauit dicens, hic calix nouum testamentum est in sanguine meo, hoc facite in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Denique, cor nostrum esca ipsa confirmat, & potus ipse letificat cor hominis, vt propheta memorauit. Cuius spiritualis escæ figura præcessit in manna, de quo qui plus collegit quàm iussu est, amplius non habuit, quia totus Christus in singulis, totus in omnibus est. Et huius spiritualis potus figura præcessit, cum iussit Deus Moyse vt tangeret petram de virga. Tetigit petram, & petra vndam maximam fudit, sicut Apostolus dicit, *Bibebant autem de spiritali consequenti eos petra, petra autem erat Christus*. Non immobilis petra, quæ populum sequebatur, & tu bibe, vt te Christus sequatur. Vide mysterium Dei, Moyse, hoc est petra sacerdos verbo Dei tangit petram & fluit aqua, & bibit populus Dei. Tangit ergo sacerdos, redundat aqua in calice, saliet in vitam æternam: & bibit populus Dei, qui Dei gratiam consecutus est. & vnus de militibus post mortem Christi lancea tetigit latus eius, & de latere eius aqua fluxit. aqua autem vt mundaret, sanguis vt redimeret. Hic est qui venit per aquam*

3. Reg. 18.
18.

Psal. 118. 5.

1. Pet. 3. 18.

1. Cor. 11.

Psal. 103. 13

Num. 20. 11

1. Cor. 10.

4.

Sanguis &
aqua de la-
tere Chri-
sti.

& sanguinem Iesus Christus. De cuius sponfi carne Ecclesia prodiit, quando ex latere crucifixi, manante sanguine & aqua, sacramentum redemptionis & regenerationis accepit. Et quotidie lauacro rigatur ac poculo, baptismatis scilicet abluta mysterio, corpus crucifixi in ara crucis torridum sumens, vnâ cum eius cruore roseo de latere crucifixi profuso. Aliter enim in sancta Ecclesia, quæ corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate ac veritate naturæ nos verus pontifex reconciliet, & verus immaculati agni sanguis emundet, qui licet sit in patris dextera constitutus, eadem tamen carne, quam assumpsit ex Virgine, sacramentum propitiationis exequitur, dicente Apostolo, *Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Et item Ioannes Apostolus, *Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* & item, *si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.* Habentes ergo, ut dicit prædicator egregius, *Pontificem magnum, qui penetrauit celos Iesum filium Dei, teneamus confessionem. Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam eius consequamur, & gratiam inueniamus, in auxilio opportuno.* Vnde nihil dubitantes, sed corde credentes ad iustitiam, & ore confitentes ad salutem, quando corpus & sanguinem illius sumimus, quod & Petrus quando hinc alij dubitauerunt Domino dixit, Domino cum Petro dicamus, *Domine verba vitæ æternæ habes, & nos credidimus, quia tu es Christus filij Dei viui.* Cuius caro fidelium vita est, si corpus ipsius esse non negligant. Fiant ergo corpus Christi, si volunt viuere de spiritu Christi, de quo non viuit nisi corpus Christi. Nam escam vitæ accipit, & poculum æternitatis bibit, qui in Christo manet, & cuius Christus inhabitator est. Qui autem à Christo discordat, nec carnem Christi manducat, nec sanguinem bibit ad vitam, etiam si tantæ rei sacramentum ad iudicium suæ præsumptionis quotidie indifferenter accipiat.

IN cuius acceptione sequenda est nobis discretio, quam sanctum Domini Aaron secutum fuisse didicimus, qui mente lugubri se non debere sumere sacrificium pro peccato oblatum nobis ostendit. Dicamusque debitæ humilitatis confessione, Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum. Quod Apostolus commonet dicens, ut non iudicium sibi manducet & bibat. quatinus à seipso iudicatus per pœnitentiam non iudicetur à Domino. Quæ actio pœnitentiæ tunc erit perfecta & Deo acceptabilis, si ascenderit homo aduersum se tribunal mentis suæ, & constituerit se ante faciem suam, ne hoc ei postea fiat sicut comminatur Dominus peccatori: atque ita constituto in corde iudicio, adsit accusatrix cogitatio, te

Rom. 8. 34.

1. Ioan. 2. 1.

1. Ioan. 1. 9.

Hebr. 4. 14.

Ioan. 6. 70.

Ex August.
Hom. 50.

stis conscientia, carnifex timor, deinde sanguis animæ per lacrymas profluat, postremo ab ipsa mente talis sententia proferatur, ut se indignum homo iudicet participatione corporis & sanguinis Domini, versetur ante oculos imago futuri iudicii, ut cum alij accedunt ad altare Dei, quod ipse non accedit, cogitet quàm sit contremiscenda illa pœna, qua percipientibus aliis vitam æternam, alij iudicium sibi manducant & bibunt. In qua actione pœnitentiæ magnopere cauenda est antiqui hostis astutia, qui sæpè cum mens à culpa resipiscit, atque admissum flere conatur, spes ac securitates vacuas ante oculos vocat, quatinus utilitatem pœnitentiæ subtrahat. Modò enim aliorum facta grauiora, modò nihil esse quod perpetratum est, modò misericordem Deum loquitur, modò adhuc tempus subsequens ad pœnitentiam pollicetur, ut dum per hæc decepta mens ducitur, ab intentione pœnitentiæ suspendatur, quatenus tunc bona nulla percipiat, quam nunc mala nulla contristant, & tunc plenius obruatur supplicis, quæ nunc etiam gaudet in delictis. Et memores vindictæ, quam sunt passi qui ignem alienum in conspectu Domini obtulerunt, sicut in Heptateuchò legitur, prouidendum nobis est, ne cum affectu peccandi, vel cum delectatione peccati, ad altare Domini accedamus, nec hoc quod ostendit Apostolus in epistola ad Corinthios

i. Cor. ii. 39. incurramus, *Ideo, inquit, multi inter vos infirmi & imbecilles sunt, & dormiunt multi.* Et postquam flamma cuiusque peccati & cordis delectatio à corde deferbuerit, atque post pœnitentiæ satisfactionem, sequamur quod de Zacchæo publicano in Euangelio legimus, quia

Luc. 19. 6. *excepit gaudens Dominum in domum suam, & fecit ei magnum conuiuium.* Cuius domus sumus nos, & cui cogitatio hominis confitetur, & reliquæ cogitationis diem festum agunt illi. Dies enim festus est Domino compunctio cordis nostri, cum in lacrymas pro amore eius assidue mouetur. Cum igitur redemptoris nostri corpus & sanguinem accipimus, debemus nos pro peccatis nostris in fletibus affligere, quatenus ipsa amaritudo pœnitentiæ abstergat a mentis nostræ stomacho peruersæ humorem vitæ. Et post orationis & communionis tempora, quantum iuuante Deo possumus, in ipso animum suo pondere & vigore seruemus, ne post cogitatio fluxa dissoluat, ne vana menti lætitia subrepat, & lucra compunctionis animæ per incuriam fluxa cogitationis perdat. Sic quippe quod poposcerat Anna obtinere meruit, quia se post lacrymas in eodem mentis vigore seruauit. De qua nimirum scriptum est, *Vultusque eius non sunt amplius in diuersa mutati.* Quia igitur non est oblita quæ petiit, non est priuata munere quod poposcit.

i. Reg. i. 18.

○ Hæc rex clarissime atque carissime, accepta opportunitate de epistola, quam vobis mitti iussistis, ex sensu ac verbis Catholicorum dulcioribus super mel & fauam, sagittis quoque potentis acutis cum carbonibus desolatoriis, & fulgurantibus hastis iræ Dei, & ma-

ximè de dictis faui, vt ita cum appellemus, diuini eloquij, scilicet beati Gregorij, qui veraciter dicere potuit, *Quàm dulcia faucibus meis elo-* Psalm. 118. 35.
quia tua Domine, super mel & fauum ori meo, qui quod Domino ori eius infundente suscepit nobis dulcissimè ministravit, quasi in vno fasciculo & vobis & nobis, sed & omnibus legere & intelligere & seruare volentibus, colligere studui pro modulo meo, ad instar illorum, qui ad complanandum Domini saluatoris iter ramos cædebant de arboribus. Insuper etiam scripsi per quæ vitia præcipuè, non solum generis humani fluuium absorbet, verum & vineam Domini Sabaoth, id est fideles quosque, aper de sylua & singularis ille ferus diabolus exterminare quantum potest non cessat, & de quibus cetera vitia oriuntur, sicut quilibet scire volens in libro Moraliū tricesimo primo potest legere. Quatenus & sapientia vestra, diaboli insidiis cognitis, iter ad regnum æternum facilius carpere, & ne simplicium fidelium Christi deuotio in via veritatis erret ædificari, & indignitas mea, pro imposito sibi ministerio, sermonis sonitum exhibens iram Domini quoquo modo possit effugere. Hinc enim Moyse præcipitur, vt tabernaculum sacerdos ingrediens tintinnabulis ambiatur: vt videlicet voces prædicationis habeat, ne superni inspectoris iudicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est, *Vt audiatur sonitus* Exod. 28. 35
quando ingreditur & egreditur sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur. Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Sed quia, nisi sit intus qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat, obsecranda est nobis diuina clementia, vt quod per nos loquitur in auribus vestris, per sancti Spiritus organum infundat cordibus vestris, qui cum coæterno patre suo, in vnitae eiusdem Spiritus sancti, viuit & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

LECTORI.

Libri sequentis Flodoardus inter Hincmari opera non meminit, nec in vetusto exemplari auctoris nomen exprimit inscriptio, quæ sic habet, *Collectio cuiusdam sapientis ex libris sancti Augustini, de diuersa & multiplici ratione anima.* Hincmari tamen esse multa persuadent, & Carolo Caluo regi ea soli conueniunt, quæ in Præfatione continentur.

III.

*DE DIVERSA ET MVLTIPlici ANIMÆ
ratione, ad Carolum Caluum Regem.*

Nunc primùm ex Codice Sancti Remigij Remensis.

P R Æ F A T I O.

RISCORVM sententia est virorum, vtilia semper
quærentium, & posteritati inuenta commendantium,
felices fore Respublicas, si eas aut sapientes regerent,
aut eas regentes sapientiæ studerent. Quam sententiam
præcessores nostri fauorabiliter susceperunt, vtiliter
dictam approbauerunt, & quia salubris visa est, et-
iam & litteris posteritati cognoscendam mandauerunt. Cui & nos fa-
uemus, & Deo gratias referimus, vt pote qui te, ô bone rex, & no-
stræ Reipublicæ præfecit, & menti vt veram sapientiam perquireret
radios sui amoris infundit. Et quia tam nostra quàm & illorum sen-
tentia est, Sapientis animum in inquisitione summi boni semper de-
bere versari, dicente Propheta: *Quærite Dominum, & confirmamini,
quærite faciem eius semper*, meritò gratulamur te illas Philosophiæ par-
tes & colere, quæ noscuntur ad arcem veræ soliûsque sapientiæ
tendere. Meminisse enim semper oportet mentem principis, quid
Spiritus sanctus eum admoneat per clarissimos eosdémque princi-
pes & verè sapientes: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram.
Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite discipli-
nam, nequando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.* itémque, *Di-
ligite iustitiam qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in
simplicitate cordis quærite illum.* Probamus quoque acrimoniam ac vi-
uacitatem ingenij, vt quia summum bonum quærere niteris, viam in-
quirendi purgare conaris, per quam ad cupita peruenire possis. Ne-
que enim vel gressibus corporis Deo propinquatur, vel oculis eius
diuina natura corporis maiestâsque perspicitur, sed illis passibus atque
luminibus vel adgreditur, vel cernitur, de quibus Propheta, *Accedite
ad eum*, inquit, *& inluminamini.* Animo ergo Deus quæritur, ani-
mo Deo propinquatur, animo Deus cernitur, in cuius visione to-
ta inquisitio summi boni adimpletur, in cuius cognitione tuum
nobilissimum ingenium occupari à nobis probatur, & rectè omni-
nò. Neque enim plenè potest nosse superiorem se qui non curat
scire se. Et quia mens humana vicina est Deo, non autem quod
Deus est hoc ipsa est, agit congruenter, vt quæ vult scire summa,
curet

curet antè scire summis vicina. Et indignum valde est vt perscrutetur diuina, qui non curat nosse quæ sint ipsius humana. Reddis ergo te generi auito hæc agens, qui corda mortalium ab scientia diuina & humana torpentia excitarunt. Auum & homonymum tuum dicimus, Ecclesiæ sanctæ doctrinæ & fidei propugnatorem: sed & genitorem, totius bonitatis atque pietatis decus insigne. Et honestè atque vtiliter tibi prospicis. Inhonestum namque est, eum qui præest in scientia deturpari. Porro vtile atque honestum est, principem & sensus venustate excellere, & per sapientiam atque morum probitatem tam sibi quàm & subditis prospicere. Scedulam ergo Capitulorum nobis allatam studiosè perspeximus, enucleatimque considerauimus, & ad singula pro captu ingenioli nostri, faultrice diuinitate, adiunctis etiam sanctorum exemplis doctorum, respondere disponimus, non nostra intelligentia nitentes, sed in Deo confidentes, qui digna se quærenti non negabit, & vt confidimus pro tuo desiderio satisfaciendo vias nostræ tarditatis referabit.

TITVLI CAPITVM.

1. V TRVM anima corporea sit.	les excedat.
2. Vtrum anima localiter teneatur in corpore.	6. Vtrum Deus per tempora & loca moueatur.
3. Vtrum anima cum corpore moueatur per loca.	7. Vtrum anima sola tempore moueatur.
4. Vtrum omnis creatura corporea sit, & solus Deus incorporeus.	8. Vtrum substantia diuinitatis corporalibus oculis post resurrectionem corporum videatur.
5. Vtrum natura anima terminos corpora-	

CAPVT I.

Vtrum anima corporea sit.

PRIMA ergo propositio eorundem Capitulorum est, Vtrum anima corporea sit. Porro nobis anima tanto minus corporea videtur, quanto minus ex illis, quibus cuncta corpora constant, elementis compacta dinoscitur. Neque enim eam ex aëre, aut igni, vel aqua, terræque consistere credimus: sed à Deo conditam dicimus, quantum quidem ad corpus spectat quod his elementis subsistit simplicem, si autem Creatori conferatur, multiplicem. Simplex enim est quantum ad corporis qualitatem spectat, quia creatio eius, vt dictum est, ex nullis subsistit elementis: collata tamen Deo multiplex, quia variis obnoxia passionibus, modò cupiens, modò concupita fastidians, modò læta, modò tristis, modò sapit, modò desipit. Quod in Deum nullomodò cadere sobrius capit intellectus, qui Spiritum sanctum intendit à creatura discernentem Creatorem, qui per Psalmistam dicit Deo, *Mutabis ea, & mutabuntur. Tu autem idem ipse es.* & iterum Psal. 101. 27

- Malac. 3. 6. ipsum loquentem, *Ego Dominus & non mutor*. Interea & si creatio hominis intenditur, non eam esse corpus facile deprehenditur. Fictio namque ex luto corpore à Deo, dicit scriptura, *Insufflauit Deus in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem*. Si enim corpus corpori neceretur, quid duorum corporum alterum viuificaret? Nunc autem dum dicitur quia insufflauit Deus in faciem hominis plasmati spiraculum vitæ, qualiscumque insufflatio illa fuerit, spiraculum tamen illud vitæ non corpus, sed spiritus fuit, qui potentior & melior terra est, & qualicumque corpore. Cuius coniunctione, & infra torpentia membra commixtione, factus est homo in animam viuentem. Non ergo eam corpus dicimus, sed spiraculum, imò spiritum vitæ, atque animam auctoritate scripturarum freti pronuntiamus. Propheta namque dicit, *Ego Dominus extendens celos, & fundans terram, & fingens spiritum hominis in eo*. Hinc est quòd Psalmista, cum conspiceret omnes homines subtracta anima morte dissolui, receptisque animabus in fine sæculi denuò reuiuiscere, ait, *Aufer spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur. Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ*. Hinc iterum idem Propheta de quibusdam principibus in hac vita superuenientibus ait, *Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam*. Nec tamen dicimus animam propriè spiritum nominari, cum Deus dicatur spiritus, sicut in Euangelio habes, *Deus spiritus est, & sancti Angeli spiritus vocentur, ut est, Qui facit Angelos suos spiritus*. Quod nomen etiam malignis aptari solet spiritibus. Vocatur etiam anima spiritus hominis. vnde dicitur per Salomonem, *Donec reuertatur puluis in terram suam unde sumptus est, & spiritus redeat ad Deum qui dedit illum*. Sed & aër commotus vento spiritus nuncupatur, sicut scriptum est, *Spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius*. Sed eadem substantia corpori viuificando atque regendo Creatoris munere attributa, anima propriè dicitur vocari, quasi anæma, id est à sanguine longè discreta. Videlicet quia non sicut in ceteris animantibus deficiente sanguine etiam & anima deficit, sicut scriptura dicit, *Animæ omnis carnis in sanguine est*: sed potius quòd deficiente corpore, magnum cuius sustentaculum est sanguis, anima nequaquam intereat. Dicitur etiam à quibusdam anima ab eo nominata, quòd animet, id est viuificet substantiam corporis. Vt autem quid de ea sentiamus plenius aperiāmus, non nostris, verum Creatoris credatur dictis, qui animam spiritus vocabulo à corpore seiungens, naturam & dignitatem potestatemque eius à corpore distinxit, cum ait, *Spiritus est qui viuificat, caro autem non prodest quicquam*. itēque, *Quod natum est de carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est*. Quamquam etsi non cum corpore, tamen cum similitudine corporis cernit vel cernitur, vel cum se abducit & remouet à sensibus corporis, quod fit in somnis cum multiplicibus visis occupatur, vel cum per

ecstasin, id est mentis excessum, in diuersa abducitur, seu cum tota separatur à corpore, quod fit in morte, & vel ad pœnas perpetuas, vel ad gloriam transfertur æternam. In his namque, etsi non corpus quod non est ipsa cernitur, tamen similitudinem corpoream habere creditur.

I I. *Vtrum anima localiter teneatur in corpore.*

SECUNDVM capitulum est, Vtrum localiter teneatur in corpore. Dicimus quidem, & firmiter retinemus, vt superiori Capitulo respondimus, animam non esse corpus sed spiritum, & spiritum non localiter, vt moris est corporibus, determinari, vt alibi maior, alibi fit minor. Atverò animam, cum sit spiritus, corpore contineri mirabili atque ineffabili modo, Scripturarum nouimus auctoritate sacrarum. Vt est in Iob, *Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem. Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut à tinea?* Itémque in oratione Helix, *Domine Deus, reuertatur oro anima pueri huius in viscera eius.* & post paululum, *Et reuersa est anima pueri intra eum, & reuixit.* Paulus quoque de se & similibus sibi loquitur, *Sed licet is qui foris est noster homo corrumpitur, tamen is qui intus est renouatur de die in diem.* & item, *Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.* Itémque, *Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati, eo quod nolumus exspoliari, sed superuestiri, ut absorbeat quod mortale est à vita.* Et post non multa, *Audemus autem, & bonam voluntatem habemus, magis peregrinari à corpore, & præsentem esse ad Deum.* Item ipse, *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Demonstrat etiam Euangelista mortis tempore animam à corpore prodire, cum de Domino dicit, *Et inclinato capite tradidit spiritum.* Quem locum exponens pater Augustinus dicit, *Quo significata est mors corporis anima exeunte.* De qua re melius Patrum auctoritati, quàm nostræ credatur assertioni. B. enim Ambrosius in libro Hexameron vi. ita dicit, *Quid enim est caro sine animæ gubernaculo, mentis vigore? Caro hodie sumitur, cras deponitur. caro temporalis, anima diuturna. caro amictus est animæ, quæ se induit quodam corporis vestimento. Non igitur tu vestimentum es, sed qui vestimento vteris.* Item ipse in Epistola ad Orontianum, *Vnaquæque anima, videns se corporeo isto clausam gurgustio, quæ tamen terrenæ huius habitationis consortio non degenerarit, ingemiscit grauata corporis huius coniunctione, quia corruptibile corpus grauât animam, & inclinat terrenum habitaculum mentem multarum cogitationum.* Ecce qualis & quantus vir amictum animæ corpus nominat, & intra corpus quasi quoddam gurgustium clausam asseuerat. B. porro

- Augustinus, vir cautissimus atque disertissimus, in libro de Quantitate animæ definitionem eius mirabili breuitate & veritate expressit,
 Cap. XIII. dicens, Nam mihi videtur esse, subauditur anima, substantia quædam rationis particeps, regendo corpori accommodata.] Et post non multa,
 Cap. XIV. Quid mirum, si anima neque corporea sit, neque vlla aut longitudine porrecta, aut latitudine diffusa, aut altitudine solidata, & tamen tantum valeat in corpore, ut penes eam regimen sit omnium membrorum, & quasi cardo quidam in agendo cunctarum corporalium motio-
 num?] Superius porro, cum sciret Deum omnia in mensura & numero & pondere disposuisse, spatium eius, quod Deus penes se no-
 tum habet, à corporali distinxit, cum ait: Nam profectò quoniam
 Cap. codic. corpus non est, (neque enim aliter in corpore vlla cernere valeret, ut superior ratio demonstrabat,) proculdubio caret spatio quo corpora metiuntur, & hoc rectè credi, aut cogitari, aut intelligi talis eius
 Cap. VI. quantitas non potest.] Quem sensum plenius in libro sexto de Trinitate isdem doctissimus vir multo manifestius excolit, dicendo, Ideo simplicior est corpore, subauditur anima, quia non mole diffunditur per spatium loci, sed in vnoquoque corpore & in toto tota est, & in qualibet eius parte tota est. Et ideo cum sit aliquid in quauis exigua particula corporis, quod sentiat anima, quamuis non fiat in toto corpore, illa tamen tota sentit, quia totam non latet.] Item ipse in libro de Ciuitate Dei vigesimo primo, Prima mors animam nolentem pellit de corpore, secunda mors animam nolentem tenet in corpore. Ab vtraque morte communiter id habetur, ut quod non vult anima, de suo corpore patiat.] Idem ipse in eodem. Iste alius modus, quo corporibus adhærent spiritus & animalia fiunt, omnino mirus est, nec comprehendi ab homine potest,
 Cap. VI. & hoc ipse homo est.] Ipse in libro vigesimo secundo, Si enim animæ tantummodo essemus, id est sine vlllo corpore spiritus, & in cælo habitantes terrena animalia nesciremus, nobisque futurum esse diceretur, ut terrenis corporibus animandis quodam vinculo mirabili neceremur, nonne multo fortius argumentaremur id credere re-
 nuentes, & diceremus naturam non pati, ut res incorporea ligamento corporeo vinciretur? Et tamen plena est terra vegetantibus animis hæc membra terrena miro sibi quodam modo connexa & implicita.] Idem ipse in eodem libro, In terreno ergo quid facit corpore? subauditur anima, in hac mole quid agit subtilior omnibus? in hoc pondere quid agit leuior omnibus? in hac tarditate quid agit celerior omnibus? Itane per huius tam excellentis naturæ meritum non poterit effici ut corpus eius leuetur in cælum? & cum valeat nunc natura corporum terrenorum deprimere animas deorsum, aliquando & animæ leuare sursum terrena corpora non valebunt?] Idem in libro septimo de Genesi ad litteram, Credatur ergo, si nulla Scripturarum auctoritas, seu veritatis ratio con-

tradicit, hominem ita factum sexto die, ut corporis quidem humani ratio causalis in elementis mundi, anima verò iam ipsa crearetur sicut primitus conditus est dies, & creata lateret in operibus Dei, donec eam suo tempore sufflando, hoc est inspirando, formato ex limo corpori infereret.] Sed & vir maximæ auctoritatis Hieronymus in Epistola ad Paulam consolatoria ita ponit, Postquam autem sarcina carnis abiecta ad suum anima reuolauit auctorem, & in antiquam possessionem diu peregrinata conscendit, ex more parantur exequiæ.] Idem ipse in Epitaphio Nepotiani. Vbi nunc decora illa facies? ubi totius corporis dignitas, quo veluti pulchro indumento pulchritudo animæ vestiebatur? Marcebat, prò dolor, flante austro lilium, & purpura violæ in pallorem sensim migrabat.] Beatus quoque Gregorius in libro v. Moralium ita dicit, Cum enim corporeas imagines deserit, in semetipsam mens veniens non modicum adscendit. Sed quamuis incorporea sit anima, quia tamen corpori inhæret, ex ipsa sui qualitate localis agnoscitur, quæ carnalibus locis detinetur. Quæ dum obliuiscitur scita, cognoscit incognita, meminit obliuioni mandata, hilarescit post tristitiam, addicitur post lætitiā, ipsa sui diuersitate indicat quantum à substantia æternæ & incommutabilis naturæ distat, quæ semper ut est idem est, vbique præsens, vbique inuisibilis, vbique tota, vbique incomprehensibilis.] Idem ipse in consequentibus. Luteas quippe domos habitamus, quia in corporibus terrenis subsistimus. Quæ benè Paulus considerans, ait: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.*] Et post non multa, Tinea autem de veste nascitur, & eandem vestem de qua oritur, oriendo corrumpit. Quasi verò quædam vestis animæ caro est. Sed hæc nimirum vestis habet tineam suam, quia ab ipsa carnalis tentatio oritur, ex qua laceratur.] Cassiodorus quoque, vir acerrimi ingenij & insignis eruditionis, in libro quem de Anima conscripsit, magistros sanctæ Ecclesiæ in hac re, sicut & in aliis, se sequi ostendit, cum dicit post alia, Mirum præterea videtur, rem incorpoream, membris solidissimis conligatam, & sic distantes naturas in vnam conuenientiam fuisse adductas, ut nec anima se possit segregare cum velit, nec retinere cum iussionem creatoris agnouerit. Clausa illi sunt vniuersa cum præcipitur insidere, aperta quoque redduntur cum iubetur exire. Nam si acerbus dolor vulneris infligatur, sine auctoris imperio non amittitur, sicut nec sine ipsius munere custoditur. Hinc est quod frequenter grauius vulneratos videmus euadere, & rursus leuibus occasionibus interire.] Ecce quot & qualibus non argumentis, sed documentis, ostenditur nobis animas corporibus vel indutas, vel conligatas, vel vinctas. Quorum auctoritati periculosum videtur nobis refragari. Restat ergo, si his non creditur, multa de diuinis libris abradi, & cum ipsis mulcatis tantorum virorum doctrinam labefactari, aut quod est gratius, contradictorem horum ab Ecclesiæ societate secerni.

Epist. 25 de obitu Blæfillæ.

Epist. 3. ad Heliodorū.

Cap. xxv.

Cap. 28.

2. Cor. 4. 7.

Ibidem.

Cap. vii.

III. *Utrum anima cum corpore moueatur per loca.*

TERTIVM Capitulum est, Vtrum anima cum corpore mouea-
tur per loca. Hoc Capitulum videtur esse subobscurum, quoniam
non aperte ostendit, vtrum perquirat, si anima cum aliquo corpore
exeat ex hoc quod gestat corpore, an cum isto, quod ei diuinitus
adiudicatum est, moueatur per loca. Sed si requiritur vtrum anima
cum aliquo corpore exeat è corpore, beatus Augustinus ad hoc re-
spondet in epistola ad Euodium, Si autem, inquit, breuiter vis au-
dire, quid mihi videatur, nullo modo arbitror animam è corpore
exire cum corpore, & cetera quæ in eadem epistola continentur.] Si
autem quæritur si cum corpore moueatur per loca, id est cum isto
corpore quod gestat, mirum quomodo dicatur moueri, cum non
moueatur à corpore, sed ipsa moueat corpus. Nam sine eius præsen-
tia vel nutu nullatenus corpora moueri, qui superiora intendit, ma-
nifestè cognoscit. Quam si abscedere contigerit, fiet quod scriptum
est, *Vt reuertatur puluis in terram suam, & spiritus redeat ad Deum qui
dedit illum.* Attamen sicut eius cum corpore copulam incomprehen-
sibilem dicimus, ita etiam potestatem & nutum illius, quo corpus
viuificatur, vegetatur, & regitur, spiritalem & ob id nobis incom-
prehensibilem dicimus. Viderit tamen aliquis, cum alicunde digredi-
tur, & aliò peruentum fuerit, vtrum animam se vegetantem & vi-
uificantem aliquo reliquerit, sine cuius, vt dictum est, præsen-
tia moueri corpus nequiverit. Quam circumscriptam esse aucto-
ritate Patrum constat, sicut & Angelicos spiritus. Qui vtique maio-
ris nunc sunt dignitatis, & crebrò ad ministeria mittuntur humana,
dicente Paulo, *Nonne omnes sunt administratorij spiritus in ministerium
missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis?* Vnde & beatus Papa
Gregorius in libro secundo Moralium ita dicit, In hoc itaque est
nunc natura Angelica à naturæ nostræ conditione distincta, quod
nos & loco circumscribimur, & cæcitatibus ignorantia coartamur:
Angelorum verò spiritus loco quidem circumscripti sunt, sed ta-
men eorum scientia longè super nos incomparabiliter dilatatur.]
Nec ignoramus beatum Augustinum quibusdam argumentationi-
bus ad hoc penè peruenisse, vt diceret animas moueri tempore, &
non loco. At verò, vt nobis videtur, considerans multa sibi obiici
posse, quæ isti viderentur sententiæ contraire, more suo quod asse-
rere visus est, moderatè studuit temperare, dicendo in libro de Ge-
nesi octauo, Vt dicere, inquit, cœperam, si de anima quisque hoc
non vult credere, non nimis vrgendus est.] Porro autem quid anima
in sensibus operetur corporis, & quia inter cetera etiam motu dele-
ctetur, idem beatus Augustinus attestatur in libro de Quantitate
animæ, Nunc quod institueram intende, quæ sit vis animæ in sen-

Epist. 100.

Eccle. 12. 7.

Hebr. 1. 14.

Cap. 2.

Cap. 21.

Cap. 33.

sibus, atque in ipso motu manifestioris animantis, quorum nobis cum his quæ radicibus fixa sunt nulla potest esse communio. Intendit se anima in tactum, & eo calida, frigida, aspera, lenia, dura, mollia, leuia, grauia sentit atque discernit. Deinde innumerabiles differentias saporum, odorum, sonorum, formarum, gustando, olfaciendo, audiendo, videndoque diiudicat. Atque in his omnibus ea quæ secundum naturam sui corporis sunt adsciscit atque appetit, reicit fugitque contraria. Remouet se ab his sensibus certo interuallo temporum, & eorum motus quasi per quasdam ferias reparans, imagines rerum, quas per eos hausit, secum cateruatim & multipliciter versat. Et hoc totum est somnus & somnia. Sæpè etiam gestiando ac vagando facilitate motus delectatur, & sine labore ordinat membrorum concordiam. Pro copulatione sexus agit quod potest, atque in duplici natura societate atque amore molitur vnum. In fœtibus non iam gignendis tantummodò, sed etiam fouendis, alendisque conspirat. Rebus inter quas corpus agit, & quibus corpus sustentat, consuetudine sese innectit, & ab eis quasi membris ægrè separatur.]

IV. *Vtrum omnis creatura corporea sit, & solus Deus incorporeus.*

QUARTVM locum tenet percontatio, vtrum omnis creatura corporea sit, & solus Deus incorporeus. Iam quidem in superioribus satis superque vt putabamus ostensum est, nec Deum esse corporeum, neque angelicam dignitatem, sed nec humanarum substantiam animarum: maximè cum filius Dei ipse Deus dicat de Deo & patre ac Spiritu sancto, *Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu &* Ioan. 4. 24 *veritate oportet adorare*, id est, non in templo, neque in monte, quæ sunt corpora, sed in spiritu & veritate, id est in mente, & non in aliqua imaginatione, quam sibi humanus animus de Deo solet confingere. Quod autem sancti Angeli spiritus sint, & non corpora. Spiritus sanctus per Psalmistam loquitur, de Deo dicens, *Qui facit* Psal. 103. 4 *Angelos suos spiritus*. Videlicet ostendens quia eos, quos Deus in ministerio suo semper spiritus habet, mittendo Angelos id est nuncios facit. Nomen enim Angelorum officium est, non natura. Sed & humanarum animarum substantiam non esse corpus, sed spiritum, testatur Paulus qui dicit, *Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi* 1. Cor. 2. 11 *spiritus hominis qui in ipso est?* Itaque & Deum, & Angelorum animarumque humanarum substantiam, non corpus dicimus, sed spiritum. Sed spiritum Deum tanquam creatorem: Angelos autem & animas spiritus quidem, sed tanquam à Deo creatos. Sed meritò mouet quomodo beatus Paulus Apostolus Deum laudans, immortalem & inuisibilem solum Deum dicit cum ait, *Regi autem sæculo-* 1. Tim. 1. 17

rum immortalis, inuisibili, soli Deo honor & gloria in secula seculorum, Amen, cum constet & Angelos immortales, animasque humanas, atque inuisibiles, quantum ad naturam spectat, conditas. Itemque in eadem epistola ad Timotheum, Quem suis temporibus ostendet beatus & solus potens, rex regum, & dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, lucem habitans inaccessibilem. Quomodo enim solus beatus ille, cum dicatur & Beatus vir qui non abiit in concilio impiorum, &c. & Beatus est vir qui timet Dominum, & Beatus ille seruus, quem cum venerit dominus eius inuenerit vigilantem? Quomodo solus potens, si beati viri semen potens erit in terra, quam intelligimus viuientium? Quomodo solus habet immortalitatem, cum nec Angeli mori possint, & animæ humanæ immortales sint creatæ? Sed intelligimus, quantum quidem ad naturam substantiamque earum attinet, inferiorumque creaturarum quæ sunt utique corporales, eas & inuisibiles atque sapientes, necnon & beatas & potentes & immortales munere Creatoris: conlatas tamen Creatori, propter excellentem magnitudinem nihil horum habere. Ipse enim hæc tanquam solus habet, qui à nullo accepit ut haberet. Porro autem, siue Angelici spiritus, siue humanæ animæ, ex eius fonte tanquam riuuli acceperunt, ut in eos hæc vena dignitatis emanaret. Porro in epistola ad Hebræos ita etiam dicit, *Viuis est enim Dei sermo & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis, & non est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda sunt & aperta oculis eius.* Quæ testimonia conlata nodum questionis propositæ perfectè absoluunt: quia qui solus est inuisibilis, & solus lucem inhabitat inaccessibilem, & quem vidit hominum nemo, sed nec videre potest, & qui exsuperat omnem sensum, de eodem item dicitur, quod non sit ulla creatura inuisibilis in conspectu eius, & omnia nuda sunt & aperta oculis eius. Cum ergo, ut iam dictum est, ipse dicatur inuisibilis, & inuisibilia omnia nuda & aperta sint oculis eius, id est, quia ipse quidem omnia tanquam nuda adspiciat, à nulla autem creatura, nisi quantum ipse gratuito munere permittit, videatur, certum est quod ea quæ natura sunt incorporea, comparatione illius habeantur quasi corporea. Vnde beatus Papa Gregorius in libro *Moralium* secundo, dum de his loqueretur ait, Angelorum itaque scientia comparatione nostræ scientiæ valdè dilatata est, sed tamen comparatione diuinæ scientiæ angusta. Sicut & ipsi illorum spiritus comparatione quidem nostrorum corporum spiritus sunt, sed comparatione summi & incircumscripti spiritus corpus. Et mittuntur igitur, & assistunt: quia & per hoc quod circumscripti sunt exeunt, & per hoc quod intus quoque præsentis sunt, nunquam recedunt.] Poteramus quidem & plura exempla ponere, in quibus sancti Patres solent Angelorum spiritus

1. Tim. 6. 15

Psal. 1. 1.

Psal. 111. 1.

Matt. 24. 46.

Psal. 111. 2.

Hebr. 4. 12.

1. Ioan. 4. 12.

Philip. 4. 7.

Cap. 2.

ritus corpora nominare: sed breuitati studentes de his studuimus reticere, dum hæc sola putamus sufficere.

V. *Vtrum natura animæ terminos corporales excedat.*

DEINDE ordine suo ponitur Capitulum, Vtrum natura animæ terminos corporales excedat. In qua re anceps noster fluctuat intellectus, quos terminos dicere velit corporales: vtrumve istos quibus circumdata est, membris scilicet carnalibus, an omnia corpora, vt sunt cælum, & terra, & quæ his continentur. Sed ad vtrumque respondemus pro captu nostro. Anima namque terminos corporis sui excedit, dum longius per oculos corporis videt, quàm ipsum corpus spatiatur, longius audit, longius odoratur, & extra se tactum porrigit. Dum ergo hos sensus vltra corpus extendit, & his aliquando aut delectatur placitis, aut asperatur ingratis, manifestum est eam hos terminos corporales excedere. Si autem de omni corpore quæritur, vtrum scilicet omnia corporalia excedat, manifestum est hæc non per sensus corporis sibi subiectos, sed per suos agere proprios, cogitatione scilicet, memoria, & coniectura. Hinc beatus Ambrosius ait, Non ergo caro potest esse ad imaginem Dei, sed anima nostra quæ libera est, & diffusis cogitationibus atque consiliis huc atque illuc vagatur, quæ considerando spectat omnia. Ecce nunc sumus in Italia, & cogitamus quæ ad Orientales aut Occidentales partes spectare videntur, & cum illis versari videmur, qui in Perside sunt constituti, & illos videmus quid agant in Africa. Si quos cognitos nobis ea terra susceperit, sequimur proficiscentes, inhæremus peregrinantibus, copulamur absentibus, alloquimur separatos. Defunctos quoque ad colloquium suscitamus, eosque vt viuentes complectimur & tenemus, & vitæ officia his vsúmque deferimus. Ea igitur est ad imaginem Dei, quæ non corporea æstimatur, sed mentis vigore quæ absentes videt, transmarina visu obit, percurrit adspectu, scrutatur abdita, huc atque illuc vno momento sensus suos per totius orbis fines & mundi secreta circumfert. Quæ Deo iungitur, Christo adhæret. Descendit in infernum, atque ascendit, libera versatur in cælo. denique audi dicentem, *Nostra autem conuersatio in cælis est.* Augustinus epistola ad Euodium, Visiones autem illæ, futurorumque prædictiones quomodo fiant, ille iam explicare conetur, qui nouit qua vi efficiantur in vnoquoque animo tanta cum cogitat. Videmus enim, planèque cernimus, in eo fieri multarum rerum visibilium, & ad ceteros corporis sensus pertinentium, innumerabiles imagines: quæ non interest quàm ordinatè vel turbidè fiant, sed tantum quia fiunt, quod manifestum est, qua vi & quomodo fiant, quisquis potuerit explicare, quæ omnia certè quotidiana sunt atque continua, audeat præsumere aliquid ac definire,

Lib. vi.
Hexamet.
Cap. viii.

Philip. 3. 20
Epist. 100.

etiam de illis rarissimis visis. Ego autem tanto minùs hoc audeo, quanto minùs id quoque in nobis, quod vita continua vigilantes dormientesque experimur, quo pacto fiat explicare sufficio. Nam cum ad te dictarem hanc epistolam, te ipsum animo contuebar, te utique absente atque nesciente, & quomodo possis his verbis moueri, secundum notitiam quæ mihi de te inest imaginabar: atque id quonam modo in animo meo fieret, capere ac inuestigare non poteram, certus tamen non fieri corporeis molibus, nec corporeis qualitatibus, cum corpori simillimum fiat.] Ex libro de Ciuitate Dei decimo quinto, Fieri ista in animo, vel ab animo nostro nouimus, & certissimi sumus. Quomodo autem fiant, quanto attentius valuerimus aduertere, tanto magis noster & sermo succumbit, & ipsa non perdurat intentio, ut ad liquidum aliquid nostra intelligentia etsi non lingua perueniat: & putamus nos, vtrum Dei prouidentia eadem sit quæ memoria, & intelligentia, qui non singula cogitando adspicit, sed vna & æterna, & immutabili atque ineffabili visione complectitur cuncta quæ nouit, tanta mentis infirmitate posse comprehendere? In hac igitur difficultate & angustiis libet exclamare ad Deum viuum, *Mirificata est scientia tua ex me, inualuit & non potero ad illam.* Ex me, inquit, intelligo quàm sit mirabilis & incomprehensibilis scientia tua qua me fecisti, quando nec meipsum comprehendere valeo quem fecisti: & tamen in meditatione mea exardescit ignis, ut quæram faciem tuam semper.

VI. *Vtrum Deus per tempora & loca moueatur.*

SEXTVM Capitulum succedit, Vtrum Deus per tempora & loca moueatur. Mirum & valdè mirabile est, si aliquis tam stolidus reperiatur, qui putet Deum per tempora moueri cõditorem temporũ. Quomodo enim moueri potest per tempora qui condidit tempora, quæ sunt mutabilitati obnoxia? Nam propheta Dauid, considerans eum nec initium habere, nec termino angustari, ait, *Initio tu terram fundasti Domine, & opera manuum tuarum sunt cali. Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnia ut vestimentum veterascent. Et sicut amictum mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Quisquis ergo considerat in his dictis, quòd initio, id est temporibus incipientibus, terram & cælum Dominus fundauerit, & quod his mutatis idem ipse sit, facillè videt, non eum vel initium cepisse cum tempore, vel finem sortiri cum temporibus, quibus incipientibus ipse fuerit, & quibus occidentibus idem ipse incommutabilis permaneat. Et quidem creaturam per tempora moueri iussit, dum & quædam sidera in motu constituit, temporaque ipsa sibi succedere iussit, aëris qualitatem variari voluit, terræ faciem diuerso modo vicissim atque alternatim succedere statuit, hominẽque per ætates varias vsque ad vltimum vitæ tempus vol-

luere iudicauit, seipsum tamen nulla mutabilitatis lege constrinxit. Vnde ad Moysen ait, *Ego sum qui sum, & dices filius Israel, Qui est misit* Exod. 3. 14.
me ad vos. Mouentur per tempora quæ sunt creata cum tempore. Solus porro ille cum tempore non potest moueri, quem constat nulla mutabilitatis lege vinciri. Porro per loca quis moueri Deum putet, cum ipse de semetipso dicat, *Calum & terram ego impleo* ? & item, Hier. 23. 24.
Quam domum edificabitis mihi, dicit Dominus, aut quis locus requietionis Act. 7. 49.
meæ ? nonne manus mea fecit hæc omnia ? Itemque Salomon sapientissimus ait loquens ad Deum, *Si enim calum & cali calorum te capere non* 3. Reg. 8. 27.
possunt, quanto magis hæc domus quam edificaui ? & iterum de Sapientia, quæ Deus est, scribitur, *Attingit autem à fine usque ad finem fortiter,* Sap. 8. 1.
& disponit omnia suauiter. Si ergo eius vis omnia penetrat, & angusta est creatoris magnitudini creatura per eum condita, Psalmista dicente, *Magnitudinis eius non est finis,* Psal. 144. 7. quis credere possit eum per locum moueri, cui non patet locus alibi secedendi ? Si enim omnia implet, nullus vacuus locus remanet. Vnde patet implere omnia qui condidit vniuersa. Augustinus in libro de Genesi ad litteram Cap. xix.
octauo, Dicimus itaque ipsum summum, verum, vnum ac solum Deum, patrem & filium & Spiritum sanctum, id est Deum, Verbumque eius, & vtriusque Spiritum, Trinitatem ipsam, neque confusam, neque separatam, Deum qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, quem nemo hominum vidit, nec videre potest, nec locorum vel finito vel infinito spatio contineri, nec temporum vel finito vel infinito volumine variari. Neque enim est in eius substantia qua Deus est, quod breuius sit in parte quam in toto, sicut necesse est esse in iis quæ in locis sunt : aut fuit in eius substantia quod iam non est, vel erit quod nondum est, sicut in naturis quæ possunt temporis mutabilitatem pati. Cap. xx. Hic ergo incommutabili æternitate viuens creauit omnia simul, ex quibus currerent tempora, & implerentur loca, temporalibusque & localibus rerum motibus sæcula voluerentur. In quibus rebus quædam spiritalia, quædam corporalia condidit. formans materiam, quam nec alius, nec nullus, sed omnino ipse informem ac formabilem instituit, vt formationem suam non tempore, sed origine præueniret.] Isidorus in libro Sententiarum, quod Deo nulla temporum successio adscribatur ita dicit, *Omnia tempora præcedit diuina æ-* Lib. 1. c. 6.
ternitas. Nec in Deo præteritum, præsens, futurumve aliquid creditur, sed omnia præsentia in eo dicuntur, quia æternitate sua cuncta complectitur. Alioquin mutabilis est Deus credendus, si ei successiones temporum adscribuntur. Si semper aliqua essent cum Deo tempora, non esset tempus, sed esset æternitas, nec mutarentur tempora, sed starent.]

VII. *Vtrum anima sola tempore moueatur.*

SEPTIMUM in ordine Capitulorum locum tenet, Vtrum anima sola tempore moueatur. De qua in superiori Capitulo dictum continetur. Stupemus autem, cur quæsitum sit, vtrum anima sola tempore moueatur, cum omnia quæ viuunt quidem succo & viriditate, sed & ea quæ viuunt quidem anima & carent ratione, subiecta sint motui per tempus. Frustra igitur de anima sola vtrum tempore moueatur requiritur, quod ei cum pluribus creaturis commune esse probatur. In hoc tantum distans, quod ea mutabilitas temporis, quæ aliis accidit plurimis increcendo, imminuendo, corporalibus utique modis, huic accidit spiritaliter, sicut est sapere & desipere. In his namque solis crescere & decrecere dicitur anima. Nam temporaliter mouetur, sicut iam præfatum est, cum de aliis ad alia transfertur, non cremento aut diminutione, sicut se habent plurimæ creaturæ, quæ mouentur corporali conuersione. Sed motio eius maximè consistit in morum voluntatisque permutatione. Ipsa tamen locum cardinis tenens, cum sit spiritus, viuificat ac mouet localiter suis nutibus corpus. Motionem namque eius propriam pater Augustinus more suo excellenter insinuat, in expositione Psalmi centesimi quadragesimi quinti dicens, Ecce homo stat, cantat Deo aliquanto prolixius, & sæpè labia mouentur ad cantum, cogitatio autem per nescio quæ desideria volat. Stabat ergo mens nostra quodam modo ad laudem Dei, & anima nostra per diuersas cupiditates vel curas negotiorum hac atque illac fluitabat. Quasi desuper attendit ipsa mens ad fluitantem hac atque illac, & eius inquietudine molestiarum quasi conuersa alloquitur, *Lauda anima mea Dominum*, quid est quod de aliis rebus satagis? quid est quod te occupat cura rerum terrenarum atque mortalium? Sta mecum, lauda Dominum. Et quasi ipsa anima prægrauata, & non valens ita consistere ut dignum est, respondet menti, *Laudo Dominum in vita mea*. Quid est in vita mea? quia modo in morte mea sum. Ergo prius exhortare te, & dic, *Lauda anima mea Dominum*. Respondet tibi anima tua, *Laudo quantum possum, tenuiter, exiliter, infirmiter*. Quare? quia quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Quare sic laudas Dominum, non perfectè, non stabiliter? Interroga scripturam, quia corpus quod corrumpitur adgrauat animam, & deprimit terrena habitatione sensum multa cogitantem. Tolle mihi corpus quod aggrauat animam, & laudo Dominum. Tolle mihi terrenam habitationem deprimentem sensum multa cogitantem, & à multis in vnum confluam ut laudem Dominum. Quandiu autem ita sum, non possum, prægrauor. Quid ergo? filebis, & non laudabis perfectè Dominum? *Laudabo Dominum in vita mea.*

Non longè
à principio

Sap. 9. 15.

VIII. *Utrum substantia diuinitatis corporalibus oculis post resurrectionem corporum videatur.*

OCTAVVM Capitulum, quod & vltimum est, requirit, Vtrum substantia diuinitatis corporalibus oculis post resurrectionem corporum videatur. Scimus quidem Sanctorum desideria in hac vita positorum ad hoc potissimum anhelare, vt Deum mereantur videre. Et hoc totum est, propter quod hîc carnem macerant ieiuniis & vigiliis, aliisque afflictionum generibus, sicut Paulus Apostolus dicit. propter quod & emolumenta cuncta contemnant temporalia, quantum fieri potest: & si necessitas exegerit, etiam & corpus suum multimodæ tradunt passioni. Et quia hîc positi, id est carnis onere prægrauati, eum videre nequeunt, sicut Dominus Moyse ait, *Non enim videbit me homo, & viuet*, fatagunt hîc corda mundare, & quantum posse est ad hoc purificare, vt ad ipsius visionem mereantur pertingere, hîc interim per speculum in ænigmate, & post facie ad faciem. Dicentes Deo intimis suspiriis, *Domine, dilexi decorem domus tue, locum habitationis gloriæ tuæ.* itémque, *Tibi dixit cor meum, exqui-* Exod. 33. 20.
suit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. Ne auertas faciem tuam à me, nec declines in ira à seruo tuo. Sed & illud, *Sitiuit anima mea ad Deum* Psal. 25. 8.
viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei mei? Certissime enim sciunt, quia remuneratio laborum eorum est visio conditoris sui. Quod ostendit Psalmista cum dicit Domino, *Satiabor dum* Psal. 26. 8.
manifestabitur gloria tua. Quod etiam ipse Dominus, qui summam beatitudinis constare demonstrat in adspectu Dominicæ visionis, dicendo, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* itémque pro- Psal. 41. 3.
mittendo illis, *Qui diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo meipsum illi.* Et non solum se, sed etiam patrem & Spiritum sanctum, inseparabilem scilicet trinum Deum, dilectoribus suis promittit adfuturum, cum dicit, *Qui diligit me, sermonem meum serua-* Matt. 5. 8.
bit, & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Sed & de Spiritu sancto promittit quod apud eos maneat, Ioan. 14. 23.
& in eis sit. Sed hæc visio vtrum per oculos corporeos fiat, an incorporeos, multo quæsitum inuestigatum est, & à sanctis patribus res tanta, eo quod sit obscurissima, maxima disputatione pulsata. Dicentibus aliis, quod Deus inuisibilis non posset videri per creaturam visibilem atque corpoream: sed quod Apostolus dicit, *Nunc per spe-* Ibid. 23.
culum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, hoc fit quod ait, Nunc 1. Cor. 13. 12.
cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum. Alij verò Ibidem.
asserunt congruè, vt corpori spiritali id adtribuatur muneris, vt quamuis corpus sit, quia spiritali tamen præditum est dignitate, ipsam Redemptoris sui mereatur gloriam contueri, pro cuius amore non dubitauit in hoc sæculo diuersis cruciatibus atque laboribus ad-

Lib. xxv.
de Ciuit.
cap. 9.

Psal. lxxv.

4. Reg. 5. 26

1. Cor. 13. 9.

2. Cor. 13. 13

4. Reg. 5. 26

fici. De qua re vnus hoc est beati Augustini dicta ponimus, qui præcessorum suorum sensus relegens quid de hoc senserit videamus. Quapropter cum ex me, inquit, quæritur quid acturi sint sancti in illo corpore spiritali, non dico quod iam video, sed dico quod credo, secundum illud quod in Psalmo lego, *Credidi propter quod locutus sum*. Dico itaque quod visuri sunt Deum in ipso corpore. sed vtrum per ipsum, sicut per corpus nunc videmus solem, lunam, stellas, mare, ac terram, & quæ sunt in ea, non parua quæstio est. Durum est enim dicere, quod sancti talia corpora tunc habebunt, vt non possint oculos claudere atque aperire cum volunt. durius autem, quod ibi Deum quisquis oculos clausit non videbit. Si enim propheta Helisæus puerum suum Giezi absens corpore vidit accipientem munera, quæ dedit ei Naaman Syrus, quem propheta memoratus à lepræ deformitate mundauerat, quod seruus nequam domino suo non vidente latenter se fecisse putauerat, quanto magis in illo corpore spiritali videbunt sancti omnia, non solum si oculos claudant, verum etiam vnde sunt corpore absentes? Tunc enim erit perfectum illud, de quo loquens Apostolus, *Ex parte enim cognoscimus*, inquit, *& ex parte prophetamus. cum autem venerit quod perfectum est, quod ex parte est euacuabitur*. Deinde vt quomodo posset aliqua similitudine ostenderet, quantum ab illa quæ futura est distet hæc vita, non qualiumcumque hominum, verum etiam qui præcipua hinc sanctitate sunt præditi, *Cum essem*, inquit, *paruulus quasi paruulus sapiebam, quasi paruulus loquebar, quasi paruulus cogitabam. Cum autem factus sum vir, euacuauit quæ paruuli erant. Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum*. Si ergo in hac vita, vbi hominum mirabilium prophetia ita comparanda est illi vitæ quasi paruuli ad iuuenem, vidit tamen Helisæus accipientem sibi munera seruum suum vbi ipse non erat, itane cum venerit quod perfectum est, nec iam corpus corruptibile aggrauabit animam, sed incorruptibile nihil impediet, illi sancti ad ea quæ videnda sunt oculis corporeis, quibus Helisæus absens ad seruum suum videndum non indiguit, indigebunt? Nam secundum Interpretes Septuaginta, ista sunt ad Giezi verba Prophetæ, *Nonne cor meum iit tecum, quando conuersus est vir de curru in obuiam tibi, & accepisti pecuniam?* &c. sicut autem ex Hebræo interpretatus est presbyter Hieronymus, *Nonne cor meum*, inquit, *in presenti erat, quando reuersus est homo de cursu suo in occursum tuum*. Corde suo ergo se dixit hoc vidisse Prophetam, adiuto quidem mirabiliter nullo dubitante diuinitus. Sed quanto ampliùs tunc omnes munere isto abundabunt, cum Deus erit omnia in omnibus? Habebunt tamen etiam illi oculi corporei officium suum, & in loco suo erunt, vteturque illis spiritus per spiritale corpus. Neque enim & ille Prophetam, quia non eis indiguit vt videret absentem, non eis vsus est

ad videnda præsentia, quæ tamen spiritus videre posset, etiam si illos clauderet, sicut vidit absentia ubi cum eis ipse non erat. Absit ergo ut dicamus illos sanctos in illa vita Deum clausis oculis non visuros, quem spiritu semper videbunt. Sed utrum videbunt etiam per oculos corporis, cum eos apertos habebunt, inde quæstio est. Si enim tantum poterunt in corpore spiritali, eo modo utique etiam ipsi oculi spirituales, quantum possunt isti quales nunc habemus, proculdubio per eos Deus videri non poterit. Longè itaque alterius erunt potentia, si per eos videbitur incorporea illa natura, quæ non continetur loco, sed ubique tota est. Non enim quia dicimus Deum & in cælo esse & in terra, ipse quippe ait per Prophetam, *Calum & terram ego impleo*, aliam partem dicturi sumus cum in cælo habere, & in terra aliam: sed totus in cælo est, totus in terra, non alternis temporibus, sed utrumque simul, quod nulla natura corporalis potest. Vis itaque præpollentior oculorum erit illorum, non ut acrius videant, quam quædam perhibentur videre serpentes & aquilæ, (quantalibet enim acrimonia cernendi eadem quoque animalia nihil aliud possunt videre quam corpora,) sed ut videant & incorporalia. Et fortasse ista virtus magna cernendi data fuerit ad horam, etiam in isto mortali corpore, oculis sancti viri Iob, quando ait ad Deum, *In obauditu auris audiebam te prius, nunc autem oculus meus videt te. Propterea despexi memetipsum, & distabui, & existimaui me terram & cinerem.* Quamuis nihil hinc prohibeat oculum cordis intelligi, de quibus oculis ait Apostolus, *Inluminatos oculos habere cordis vestri.* Ipsis autem videri Deum cum videbitur, Christianus ambigit nemo, qui fideliter accipit quod ait Deus ille magister, *Beati mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Sed utrum etiam corporalibus ibi oculis videatur, hoc in ista quæstione versamus. Illud enim quod scriptum est, *Et videbit omnis caro salutare Dei*, sine ullius nodo difficultatis sic intelligi potest, ac si dictum fuerit, & videbit omnis homo Christum Dei, qui utique in corpore visus est, & in corpore videbitur quando vivos & mortuos iudicabit. Quod autem ipse sit salutare Dei, multa sunt & alia testimonia scripturarum, sed evidentius venerandi illius senis Simeonis verba declarant, qui cum infantem Christum accepisset in manus suas, *Nunc, inquit, dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum.* Illud etiam quod ait supra memoratus Iob, sicut in exemplaribus quæ in Hebræo sunt inuenitur, *& in carne mea videbo Deum*, resurrectionem quidem carnis si ne dubio prophetauit, non tamen dixit, per carnem meam. Quod quidem si dixisset, posset Deus Christus intelligi, qui per carnem in carne videbitur. Nunc verò potest & sic accipi, *in carne mea videbo Deum*, ac si dixisset, in carne mea ero cum videbo Deum. Et illud quod ait Apostolus, *facie ad faciem*, non cogit ut Deum per faciem

Hier. 23. 24

Iob 42. 5.

Ephes. 1. 18.

Matt. 5. 8.

Luc. 3. 6.

Luc. 3. 29.

Iob 19. 26.

1. Cor. 13. 12.

hanc corporalem, ubi sunt oculi corporales, nos visuros esse credamus, quem spiritu sine intermissione videbimus. Nisi enim esset
 2. Cor. 13. etiam interioris hominis facies, non diceret idem Apostolus, *Nos autem reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur de gloria ad gloriam, tanquam à Domini spiritu.* Nec aliter intelligimus & quod in Psalmo canitur, *Accedite ad eum, & inluminamini, & facies vestrae non erubescunt.* Fide quippe acceditur ad Deum, quam cordis constat esse, non corporis. Sed quia spiritale corpus nescimus quantos habebit accessus, de re quippe inexperta loquimur, ubi aliqua, quæ aliter intelligi nequeant, diuinarum scripturarum non occurrit & succurrit auctoritas, necesse est ut contingat
 Sap. 9. 14. in nobis quod legitur in libro Sapientiæ, *Cogitationes mortalium timida, & incerta prouidentia nostra.* Ratiocinatio quippe illa Philosophorum, qua disputant mentis adspectu intelligibilia videri, & sensu corporis sensibilia, id est corporalia, ut nec intelligibilia per corpus, nec corporalia per seipsa mens valeat intueri, si posset nobis esse certissima, profectò certum esset per oculos corporis, etiam spiritales, nullo modo posse videri Deum. Sed istam ratiocinationem & vera ratio, & prophetica inridet auctoritas. Quis enim ita sit auersus à vero, ut dicere audeat Deum corporalia ista nescire? Numquid ergo corpus habet, per cuius oculos ea possit addiscere? Deinde quod de propheta Helisæo paulo antè diximus, nonne satis indicat etiam spiritu, non per corpus, corporalia posse cerni? Quando enim seruus ille munera accepit, utique corporaliter gestum est, quod tamen Propheta non per corpus, sed per spiritum vidit. Sicut ergo constat videri corpora spiritu, quid si tanta erit potentia spiritalis corporis, ut corpore videatur & spiritus? Spiritus enim est Deus. Deinde vitam quidem suam, qua nunc viuit in corpore, & hæc terrena membra vegetat, facitque viuentia, interiore sensu quisque non per corporeos oculos nouit. Aliorum verò vitas, cum sint inuisibiles, per corpus videt. Nam vnde viuentia discernimus à non viuentibus corpora, nisi corpora simul vitasque videamus, quas nisi per corpus videre non possumus? Vitas autem sine corporibus corporeis oculis non videmus. Quamobrem fieri potest, valdeque credibile est, sic nos esse visuros mundana tunc corpora cæli noui & terræ nouæ, ut Deum ubique præsentem, & vniuersa etiam corporalia gubernantem, per corpora quæ gestabimus, & quæ conspiciemus quaquaueversum oculos duxerimus, clarissima perspicuitate videamus. Non sicut nunc inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur per speculum in ænigmate, & ex parte, ubi plus in nobis valet fides qua credimus, quam rerum corporalium species, quam per oculos cernimus corporales: sed sicut homines, inter quos viuentes motusque vitales exercentes viuimus, mox ut adspicimus, non credimus viuere, sed videmus: cum eorum vitam
 sine

sine corporibus videre nequeamus, quam tamen in eis per corpora remota omni ambiguitate conspiciamus. Ita quacumque spiritalia illa lumina corporum nostrorum circumferemus, incorporeum Deum omnia regentem etiam per corpora contuebimur. Aut ergo per illos oculos sic videbitur Deus, ut aliquid habeant in tanta excellentia menti simile, quo & incorporea natura cernatur. quod vllis exemplis, sine scripturarum testimoniis diuinarum, vel difficile est vel impossibile ostendere. Aut quod est ad intelligendum facilius, ita Deus nobis erit notus atque conspicuus, ut videatur spiritu à singulis nobis in singulis nobis, videatur ab altero in altero, videatur in seipso, videatur in cælo nouo & terra noua, atque in omni quæ tunc fuerit creatura, videatur & per corpora in omni corpore, quocumque fuerint spiritalis corporis oculi acie perueniente directi. Patebunt etiam cogitationes nostræ inuicem nobis. Tunc enim implebitur quod Apostolus cum dixisset, *Nolite ante tempus quicquam iudicare*, mox addidit, *quoad usque veniat Dominus, & inluminet abscondita tenebrarum, & manifestabit cogitationes cordis, & tunc laus erit vnicuique à Deo.*] Huic Capitulo sufficere credidimus tanti ac talis viri auctoritatem, cauentes epistolaris scedulæ prolixitatem. Nam metuentes vestrum animum circa multa occupatum, & materiam responsionum, sic inter vtrumque medium incessum librare conati sumus, ut & veritas ad interrogata pateret, & occupatum animum longitudo non tæderet. Nam nec istius viri alia opera tangere modò libuit, & causa prælibata aliorum doctorum Opuscula ponere interdixit. Maluimus namque appetenti cibos spiritalis auiditatem concitare, quàm nimietate nostra tædium excitare. Adsunt ergo plurima in sanctis libris de his documenta, quæ & quærentem exerceant, & inuenientem dapili conuiuio reficiant. Hæc itaque delibauimus parua, ut dictum est, ut animum discendi auidum prouocemus ad maiora.

1. Cor. 4. 5.

Quæ sequuntur in veteri Codice post superiora subiiciebantur.

QVOD ANIMA SIT IN CORPORE.

AVGVSTINVS in sermone VIII. Euangelij Ioannis, Numquid hæc corpus, & non anima, id est habitatrix corporis agit? nec tamen videt oculis, & ex his quæ agit admirationem mouet. Quanta agit per corpus adtendite. cum subtrahitur corpori, cadauer iacet.]

Item in sermone XVIII. Ibi est imago Dei, in interiore homine habitat Christus, in interiore homine renouaris ad imaginem Dei, in imagine sua

cognosce auctorem eius. Vide quemadmodum omnes corporis sensus cordi intronunciant quid senserint foris. Vide quàm multos ministros habeat vnus interior imperator. Renunciant oculi cordi alba & nigra, & cetera quæ ibi sequuntur.]

In sermone XIX. Est ergo ipsa, etiam si sit insipiens, iniusta, impia, vita corporis. Quia verò vita eius est Deus, quomodo cum ipsa est in corpore, præstat illi vigorem, & reliqua.]

eodem de anima quòd in inferno. Quid euidentius, quid expressius? Iusti anima in sinu Abrahæ fuit, iniqui anima apud inferos torquebatur.]

In sermone xxix. Est homo interior, est & exterior. & ille quidem interior inuisibilis, exterior autem visibilis: sed melior interior, quàm exterior.]

In sermone xlii. Quid est ista mors? relictio corporis, depositio sarcinæ grauis. sed si alia sarcina non portetur, qua homo in gehennam præcipitur.] Item ibi, Inest corpus, sed nullus est sensus. habitatio iacet, habitator abscessit.] Item ibi, Nam cum illi lapides tollerent ut mitterent in eum, quid magnum erat, ut eos continuò dehiscentes terra forberet, & pro lapidibus inferos inuenirent?]

In sermone xlii. In illa nocte diues ardebat, & stillam aquæ de digito pauperis requirebat. dolebat, agebatur, fatebatur, nec ei subueniebatur.

Luc. 16. 28. & conatus est bene facere dicens, *Et dicat illis, ne & ipsi veniant in locum tormentorum.*]

Sub mediū. In sermone xlvii. Mori carni tuæ est amittere vitam tuam: mori animæ tuæ, est amittere vitam suam. Vita carnis tuæ anima tua, vita animæ tuæ Deus tuus. Quomodo moritur caro amissa anima, quæ vita est eius: sic moritur anima amisso Deo, qui vita est eius. Certè ergo immortalis est anima? planè immortalis, quia viuit & mortua est. Quod enim de vidua deliciosa dixit Apostolus, etiam de anima si Deum suum amiserit dici potest, *uiuens mortua est.*] Item post alia, Mortuus est enim pro nobis in cruce, sine dubio caro ipsius expirauit animam. ad tempus exiguum anima deseruit carnem redeunte anima resurrecturam.] & post aliquanta, Omnes enim homines quando moriuntur ponunt animam, sed non omnes in Christo ponunt, & nemo habet potestatem sumere quod posuerit. Christus autem & pro nobis posuit, & quando voluit posuit, & quando voluit sumpsit. Ponere ergo animam mori est. caro ergo ponit animam suam expirando.] & post paululum, Quid est, caro illum tradidit? caro illum emisit, caro illum expirauit.

Ideo dicitur enim expirare extra spiritum fieri. Quomodo est exfulare extra solum fieri, exorbitare extra orbitam fieri, sic expirare extra spiritum fieri, qui spiritus anima est. Cum ergo exit anima à carne, & remanet caro sine anima, tunc homo ponere animam dicitur.] & post aliquanta, Quære vbi est Apostolus modò. Si quis respondeat in requie cum Christo, verum dicit. Iterum si quis respondeat, Romæ in sepulcro, & ipse verum dicit. Illud mihi de anima, hoc de eius carne respondit. Nec tamen ideo duos dicimus Apostolos Paulos, vnum qui requiescit in Christo, alterum qui est positus in sepulcro.] & post paululum, Sed ex quo consortium carnis & animæ hominis nomen accepit, iam & singulum atque separatum vtrumlibet eorum nomen hominis tenuit.]

In sermone xlviii. Ingressi sumus credendo, egrediemur moriendo. Sed quomodo per ostium fidei ingressi sumus, sic fideles de corpore exeamus.]

In sermone xlix. Dormit ergo omnis mortuus, & bonus & malus. Sed quomodo interest in ipsis qui quotidie dormiunt & exsurgunt, quid quisque videat in somnis. alij sentiunt lata omnia, alij torquentia, ita ut euigilans dormire timeat, ne ad ipsa iterum redeat. Sic vnusquisque hominum cum causa sua dormit, cum causa sua surgit: & interest quali custodia quisque recipiatur, ad iudicem postea producendus. Nam & receptiones in custodiam pro meritis causarum adhibentur. Alios iubentur custodire lictores, humanum & mite officium atque ciuile. alij traduntur optionibus, alij mittuntur in carcerem, & ipso carcere non omnes, sed pro meritis grauiorum causarum, in ima carceris contruduntur. Sicut ergo diuersæ custodiæ agentium in officio, sic diuersæ custodiæ mortuorum, & diuersa merita resurgentium. Receptus est pauper, receptus est diues, sed ille in sinu Abrahæ, ille vbi sitiret, & guttam non inueniret. Habent ergo omnes animæ, ut ex hac occasione instruam caritatem vestram, habent omnes animæ, cum de sæculo exierint, diuersas receptiones suas. Habent gaudium bonæ, malæ tormenta: sed ut fa-

Et si fuerit resurrectio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorum tormenta grauiora, quando cum corpore torquebuntur. Recepti sunt in pacem sancti Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, boni fideles. omnes tamen in finem accepturi sunt quod promissit Deus. Promissa est enim resurrectio etiam carnis, mortis consumptio, vita æterna cum Angelis. Hoc omnes simul accepturi sumus. Nam requiem quæ continuò post mortem datur, si ea dignus est, tunc accipit quisque cum moritur. Priores acceperunt Patriarchæ, videte ex quo requiescunt, posteriores Prophetæ, recentius Apostoli, multo recentiores sancti Martyres, quotidie boni fideles. Et alij in ista requie iam diu sunt, alij non tam diu, alij paucioribus annis, alij recenti tempore. Cum verò de hoc somno euigilabunt, simul omnes quod promissum est accepturi sunt.]

Sub finem. In sermone LVII. Sed in eis qui iam de corpore exierunt, & carnis indumento exspoliati sunt, neque enim ab ea separati sunt, respondet Ecclesia, *Exui me tunicam meam, quomodo induar eam?* Recipietur quidem illa tunica, & in eis qui iam exiit sunt rursus carne vestietur Ecclesia.]

Sub mediū. In sermone LXV. Si enim mors est, quando de corpore anima exit, quomodo non est mors quando de mundo amor noster exit? Valida est ergo sicut mors dilectio.]

Cant. 3. 6. In sermone CXIX. *Inclinato capite tradidit spiritum.* Quis itaque vestem ponit quando voluerit, sicut se carne exiit quando voluit?]
 Ioan. 19. 17.

Sub finem. Augustinus in quarto libro de Trinitate capite decimo tertio, Nescit diabolus quomodo illo & insidiante & furiente vtatur ad salutem fidelium suorum excellissima sapientia Dei, à fine superiore, quod est initium spiritualis creaturæ, vsque ad finem inferiorem, quod est mors corporis, pertendens fortiter, & disponens omnia suauiter. Attingit enim vbique propter suam munditiam, & nihil inquinatum in eam incurrit. A morte autem carnis alieno diabolo, vnde nimium superbus incedit, mors alterius generis præparatur in æterno igne tartari, quo non

solum cum terrenis, sed etiam cum aëreis corporibus excruciaci spiritus possint.]

Idem in libro de vera Religione, Cap. 28. Quid igitur restat, vnde non possit anima recordari primam pulchritudinem quam relinquit, quando de ipsis suis vitiis potest? Ita enim sapientia Dei *pertendit à fine vsque ad finem fortiter.* Sap. 8. 1. Ita per hanc summus ille artifex opera sua in vnum finem decoris ordinata contexuit: ita illa bonitas à summo ad extremum nulli pulchritudini quæ ab ipso solo esse posset inuidit, vt nemo ab ipsa veritate deiciatur, qui non excipitur ab aliqua effigie veritatis. Quare in corporis voluptate quid teneat nihil aliud inuenies quàm conuenientiam. Nam si resistentia pariunt dolorem, conuenientia pariunt voluptatem. Recognosce igitur quæ sit summa conuenientia. noli ire foras, in te ipsum redi. in interiore homine habitat veritas.] Idem in eodem, Si nos Cap. 31. miracula spectaculorum & pulchritudo delectat, illam desideremus videre sapientiam, quæ *pertendit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.* Sap. 8. 1. Quid enim mirabilius vi incorporea mundum corporeum fabricante & administrante, aut quid pulchrius ordinante & ornante?]

Idem in libro de Quantitate animæ, Cap. xxx. Illud quod pati non potest oculus nisi adsit anima, id est quod videndo patitur. hoc solum ibi patitur vbi non est. ex quo cui non videatur nullo loco animam contineri? Idem in eodem, Cur Cap. xxxi. ergo non, cum tam multis argumentis superius editis, atque abs te firmissimè comprobatis, planum tibi factum sit, non loco animam contineri, atque ob hoc nullius esse talis quantitatis, qualem in corporibus cernimus? Idem in Cap. xxxiv. eodem, Animæ natura, nec terra, nec maria, nec sidera, nec luna, nec sol, nec quicquam omninò quod tangi aut oculis videri possit.]

Augustinus in libro XIII. de Trinitate, Modus autem iste, quo traditus Cap. xxi. est homo in diaboli potestatem, non ita debet intelligi, tanquam hoc Deus fecerit, aut fieri iusserit, sed quod tantum permiserit, iuste tamen. Illo enim deserente peccantem, peccati auctor

illico inuasit. Nec ita sanè Deus deseruit creaturam suam, ut non se illi exhiberet Deum creantem & viuificantem, & inter pœnalia mala etiam bona malis multa præstantem. Non enim continuit in ira sua miserationes suas, nec hominem à lege suæ potestatis amisit, quando in diaboli potestate esse permisit.]

Lib. I.
cap. II 7.

Idem in I. Arbitror sanè nonnullos tardiores in quibusdam locis librorum meorum opinaturos me sensisse quod non sensi, aut non sensisse quod sensi. Quorum errorem mihi tribui non debere quis nesciat, si velut me sequentes, neque adprehendentes, deuiauerint in aliquam falsitatem, dum cogor per quædam densa & opaca viam carpere: quandoquidem nec ipsis sanctis diuinorum librorum auctoritatibus vllomodo quisquam rectè tribuerit tam multos & varios errores hæreticorum, cum omnes ex eisdem scripturis falsas atque fallaces opiniones suas conentur defendere.]

Cap. x.

Idem in eodem, Ut in quantum Deus est cum illo nos subiectos habeat, in quantum sacerdos nobiscum illi subiectus sit. Quapropter cum filius sit & Deus & homo, alia substantia Deus, alia homo, homo potius in filio, quàm filius in patre: sicut caro animæ meæ, alia substantia est ad animam meam, quamuis in vno homine, quàm anima alterius hominis ad animam meam.] Item idem in eodem, Plerumque dicit filius, dedit mihi pater. In quo vult intelligi quod eum genuerit pater: non ut tanquam existenti & non habenti dederit aliquid, sed ipsum dedisse ut haberet, genuisse est ut esset. Non enim sicut creatura, ita Dei filius, ante Incarnationem & ante assumptam creaturam vnigenitus per quem facta sunt omnia, aliud est & aliud habet, sed hoc ipsum est quod est id quod habet.]

Lib. III. de
Trin. c. I.

Idem in tertio, Illud nunc videndum est, vtrum Angeli tunc agebant, & illas corporum species apparentes oculis hominum, & illas voces insonantes auribus, cum ipsa sensibilis creatura ad nutum seruiens conditoris, in id quod opus erat pro tempore vertebatur. sicut in libro Sapientiæ dictum est, Creatura enim tibi factori deseruiens extenditur in tormentum

Sap. 16. 24.

aduersus iniustos, & lenior sit ad bene faciendum his qui in te confidunt. Propter hoc & tunc in omnia se transfigurans, omnium nutrici gratia tua deseruebat ad voluntatem hominum, qui ad te desiderabant. Peruenit enim potentia voluntatis Dei per creaturam spirituales, usque ad effectus visibiles atque sensibiles creaturæ corporalis. Vbi enim non operatur quod vult Dei omnipotentis sapientia, quæ pertendit à fine usque ad finem fortiter? & reliqua.]

In Leuitico tertio, Anima quæ Leuit. 5. 4. intrauerit & protulerit labiis suis, ut vel malè quid faceret, vel bene, & id ipsum iuramento & sermone firmauerit, & protulerit labiis suis, ut vel malè quid faceret, vel bene, & id ipsum iuramento & sermone firmauerit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam pro peccato, & offerat agnam de gregibus siue capram, orabitque pro eo sacerdos, & pro peccato eius.] In eodem IV. Anima Leuit. 6. 2. quæ peccauerit, & contempto Domino negauerit depositum proximo suo, quod fidei eius creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, siue rem perditam inuenerit, & inficiens insuper periuravit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus peccare solent homines, conuicta delicti, reddet omnia, quæ per fraudem voluit obtinere integra, & quintam insuper partem domino, cui damnum intulerat. Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum sacerdoti iuxta æstimationem mensuræque delicti. Qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro singulis quæ faciendo peccauit.] In eodem Leuit. 19. 11. xxxvi. Non facietis furtum, Non mentimini, nec decipiat vnusquisque proximum suum. Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. ego Dominus.] In Deuteronomio Deut. 5. 11. III. Non usurpabis nomen Domini tui frustra, quia non erit impunitus qui super re vana nomen eius adsumpserit.] In libro Regum 2. Reg. 21. 1. II. cap. xcii. Facta est quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter. consulitque Dauid oraculum Domini, dixitque Dominus, Propter Saül, & domum eius, & sanguinem, quia occidit Gabaonitas. Vocatis ergo Gabaonitis, rex dixit ad eos, (porro Gabaonita non erant de filiis Israel, sed reliquie Amorrhæorum: filij quippe Israel intrauerant eis, & voluit Saul percutere eos

zelo, quasi pro filiis Israel & Iuda.) Dixit ergo David ad Gabaonitas, Quid faciam vobis, & quod erit vestri piaculum, ut benedicatis hereditati Domini? Dixeruntque ei Gabaonites, Non est nobis super argento & auro questio, sed contra Saül, & contra domum eius, neque volumus ut interficiatur homo de Israel. Ad quos ait rex? Quid ergo vultis ut faciam vobis? Qui dixerunt regi, Virum qui attriuit nos & oppressit iniquè, ita delere debemus, ut ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus Israel. Dentur nobis septem viri de filiis eius, ut crucifigamus eos in Gabaath Saul quondam electi Domini. & ait rex, Ego dabo. Pepercitque rex Miphiboseth filio Ionathan filij Saül, propter iurandum Domini quod fuerat inter David & inter Ionathan filium Saül.] In fine huius sententiæ dicitur, Et repropitiatus est Dominus terræ post hæc.] Salomon in Prouerbiis, Egestate compulsus furor, & periurum nomen Dei mei. In Hieremia propheta Hieronymus lib. 1. Et iurabis, Viuit Dominus in veritate & iudicio & iustitia, & benedicent eam gentes, ipsæque laudabunt. & quomodo Euangelium iurare nos prohibet? Sed hic iurabis pro confessione dicitur, & ad condemnationem idolorum, per quæ iurabat Israel. Denique auferuntur offendicula, & iurat per Dominum. Quodque dicitur, viuit Dominus, in Testamento veteri, iusiurandum est ad condemnationem mortuorum, per quos iurat omnis idololatria. Simulque animaduertendum, quod iusiurandum hos habeat comites, veritatem, iudicium, atque iustitiam. Si ista defuerint, nequaquam erit iuramentum, sed periurium.] Libro secundo, Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacij, qui non proderunt vobis, furari, occidere, adulterari, iurare mendaciter. Frustra eos in templo habere fiduciam sequentia peccata demonstrant. Quid enim prodest audacter ingredi limen domus Dei, erecta stare ceruice, non solum cor, sed & manus

habere pollutas, furto, homicidio, adulterio, periurio, sacrilegio? Hieronymus in Ezechiel. vol. 1. lib. v. Numquid prosperabitur vel consequetur salutem qui fecit hæc? & qui dissoluit pactum, numquid effugiet? Vno, Ezech. 17. 16. dicit Dominus Deus, quoniam in loco regis, qui constituit eum regem, cuius fecit irritum iuramentum, & soluit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur. Qui dissoluit, ait, pactum, numquid effugiet? Ex quo discimus etiam inter hostes seruandam fidem, & non considerandum cui, sed per quem iuraueris. Multo enim fidelior inuentus est ille, qui propter nomen Dei tibi credidit, & deceptus est, te qui per occasionem diuinæ maiestatis hosti tuo, imò am iamico, es molitus insidias. Ecce, inquit, dedit manum suam regi Ægypti, & tradidit se, & periurij contra Deum commisit sacrilegium. Numquid, ait, proderit ei? & cum omnia hæc fecerit non effugiet. Sententia sæcularis est, — Dolus, an virtus, quis in hoste requirat? Quam solent nobis opponere qui dicunt hostes fraude decipiendos. Cui ut adquiescamus, multo peius fecit Sedechias. Non enim hostem decepit, sed amicum, cui fœdere Domini fuerat copulatus. Ergo quamdiu non iures, & pactum in eas sub nomine Dei, prudentiæ est & fortitudinis, vel decipere vel superare aduersarium utcumque potueris. Cum te constrinxeris iuramento, nequaquam aduersarius, sed amicus est qui tibi credidit, & sub occasione iurandi, id est Dei nuncupatione deceptus est. Propterea scriptura nunc dicit, Iuramentum quod spreuit, & fœdus quod prauaricatus est, ponam in capite eius. Ac ne putaremus iuramentum & fœdus & pactum regis esse Babylonij, vel Sedechiæ qui fecerat, sequitur, In prauaricatione qua despexit me. Ergo qui contemnit iuramentum, illum despicit.

Ezech. 17: 19.

Ibid. 20.

IV.

ADMONITIO AD LVDOVICVM
Germania Regem, ab Hincmaro aliisque Episcopis ad eum
missa, cum ad occupandum Caroli fratris sui regnum venisset
anno DCCCLVIII.

Ex Capitularibus Caroli Calui, cap. XXIII.

DOMINO HLVDVVICO REGI GLORIOSO
Episcopi Remorum diœceseos atque Rotomagensis qui adesse potuimus.

CAPVT I.

Excusant cur ad conuentum Remensem venire non potuerint.

LITERAS dominationis vestræ quique nostrum habuimus, quibus iussistis, ut vobis vii. Kalendas Decembris Remis occurreremus: quatenus ibi nobiscum & cum ceteris fidelibus vestris de restauratione sanctæ Ecclesiæ, & de statu ac salute populi Christiani tractaretis. Sed nos ad placitum illud occurrere non potuimus, & propter incommoditatem & breuitatem temporis, & propter inconuenientem loci, & quod est lugubrius, propter confusionem tumultus exorti. Sed & diuinis legibus, quas & vos obseruatu-ros cum vestris fratribus nobis denuntiastis, cautum esse dinoscitur, quia sicut nec Archiepiscopi sine Coepiscopis, ita nec Episcopi sine Archiepiscoporum consensu vel iussu, nisi quæ ad proprias pertinent parochias debent præsumere: & in tam angusto tempore Archiepiscoporum litteras non valuimus de conuentu habere. Quapropter nouerit vestra sublimitas, quia mandatum vestrum nostra non contempsit humilitas: sed sicut longè est ante nos dictum, Qui iubet impossibilia, facit se contemptibilem.

II. *Queruntur quòd eorum monitis & consiliis hætenus non paruerit.*

SED & tractatum de restauratione sanctæ Ecclesiæ, & statu ac salute populi Christiani, quòd nunc vos nobiscum habere velle dicitis, iustiùs & rationabiliùs illud haberi potuisset, si nostris, quin potiùs diuinis consiliis, & obseruationibus atque obtestationibus, super-
 no respectu obtemperare voluissetis. quia non nostra scripsimus,

mandauimus, diximus: sed quæ dictante caritate, quæ Deus est, in litteris sacris inuenimus, & quæ naturæ insita recognoscimus. Ceterum quæ contra illa quæ scripsimus, mandauimus, diximus, acta sunt vel aguntur, naturalis legis morbus & vitium etiam à minus sapientibus esse dinoscitur. Qua de re prudens quisque resipiscat & sapiat quàm granditer Deus offenditur, quando in sic grandibus & apertis non ignoranter peccatur. Vnde scriptum est, *Descendant in infernum viuentes*, id est labantur in peccatum scientes. Quæ diuina permissione merito, mundi patientis, propter communia peccata nostra, pastorum scilicet & gregum, propter delicta regis & regni eueniunt, sicut scriptum est, *Immissiones per Angelos malos, viam fecit Dominus semitæ iræ suæ*. Tamen sicut veritas protestatur, non erit sine ultione vindictæ nec ipsa virga furoris Domini. Sic legimus, sic audiuius, sic vidimus, & pro certo sic citò videbimus. quoniam licet peccatores simus, sed pœnitentes, & in diuina clementia fortiter confidentes, ministerium sacrum operante Spiritu sancto suscepimus sine quo sacra non ministramus, & nobis dictum à veritate veraciter scimus, *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis*.

Psal. 54. 16.

Psal. 77. 49

Matt. 10. 20

III. Quod sæpius illum ad ineundam cum fratre concordiam hortati sint.

Et licet dominatio vestra melius nouerit de quibus scriptis, mandatis, & dictis dicamus, tamen non ab re est, si etiam & nos illa ad memoriam vestram reducamus. Primò quidem per Hildegarium venerabilem Episcopum scriptis & dictis, secundo per Æncam honorabilem Episcopum litteris & verbis, deinde per Hincmarum Remensem, & Wenilonem Rotomagensem Archiepiscopos, iterum per eosdem cum aliis quos ipsi vocastis, ea quæ saluti fuerunt congrua sufficienter audistis. Quando sicut & antè petiuimus vt frater vester & omnes fideles illius ante vestram fideliūque vestrorum præsentiam in rationes loco & tempore congruo venissemus, & quæ malè gesta forent vestro consilio & auxilio cum Dei adiutorio fierent emendata. Pro quibus omnibus dictis valde non obaudientibus timemus quod dicitur, *Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt*, & reliqua, quæ Dominus comminatur. Et si illa non sunt exaudita, putari potest & nec ista, quæ vos dicitis apud nos velle quærere & audire, exaudientur. Videreturque quibusdam, vt sicut Dominus, quando quæsiuit ficus in ficulnea cui maledixit, cum non esset teste Euangelio tempus ficuum, aliud voluerit significari: ita in hoc citato & incongruo conuentu, remota dominationis vestræ sinceritate, de qua nihil contra puritatem volumus autumare, alia quædam possint intelligi. Et quia beatus Petrus om-

Ioan. 15. 20.

Matt. 21.

1. Pet. 3.

nem monet Episcopum, ut paratus sit ad satisfactionem omni poscenti se rationem, quæ nunc videmus pro tempore damus fideliter dominationi vestræ consilia.

IV. *Ut consideret cur in fratris regnum venerit, & utrum talia sustinere velit, qualia facit.*

Psal. 73. 11.

PRIMO quidem in ipsa radice cordis aduentum vestrum in hoc regnum inspicite, & coram oculis Domini, cui secundum Psalmistam cogitatio hominis confitetur, statim æquitatis ponderate. & quicquid hortatores, & consiliarij ac laudatores vestri vobis dicant, ad cor redite: & quicquid ad accusationem & commendationem aduentus vestri inuenire & dicere potueritis, vestram conscientiam interrogate, & si talia sustinere vultis qualia facitis iudicate. Et illam horam, quam certi estis quia nullo modo poteritis effugere, quando anima vestra de corpore exiet, ante mentis oculos ponite, quando totum mundum, & omnem potestatem, & omnes diuitias, & ipsum corpus derelinquet. & sine adiutorio vxoris ac filiorum, & sine solatio & comitatu drudorum atque vassorum, nuda & desolata exhibet, & quicquid cogitauit & ordinare disposuit infecta dimittet,

Psal. 145. 4.

sicut dicit scriptura, *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* & videbit omnia peccata sua, & sentiet videns diabolos se constringentes & coartantes. & quicquid contra caritatem, & fidem debitam cogitauit, parabolauit, & fecit in isto sæculo, & per dignos pœnitentiæ fructus non emendauit, ante oculos semper habebit, & effugere volet & non valebit. Nam certum est, quia ad omnes homines, quando egrediuntur de corpore, veniunt diaboli, & ad iustos, & ad peccatores. sed & ad ipsum Christum venit, in quo suum nihil in-

Ioan. 14. 30.

uenit, sicut scriptum est, *Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam.* Et crede nobis veraciter, Rex utinam semper bone & Christiane, nec longè est, sed satis & plusquam speretur propè tibi est illa hora. Propterea non te seducant ista quæ vides. In tempore quippe patris vestri vidimus per aliquos incepta & facta, quæ in tempore isto per istos qui ista conficiunt videmus fieri, & per alios videbuntur compleri. Et quando tibi adueniet hora exitus tui, sicut rideant nunc, quando per te obtinent quæ volunt in hora voluntatis suæ, sic ridebunt & in hora exitus tui, & quærent quomodo per alium teneant quæ per te obtinuerunt. Quod & fieri potest ut quidam etiam quærant in tempore tuo. Sed & illi, nisi dignam pœnitentiam egerint, miserabiliter ad illam horam venient exitus sui, sicut venerunt & illi qui defecerunt à patre tuo cum fratre tuo. Nam ut illi ordinantes seditiones in paternam reuerentiam, sic & isti vos excitantes in fraternam dilectionem, nomen pacis & statum Ecclesiæ & salutem ac vnitatem populi obtendere studuerunt: & latebat sub melle

melle venenum. Et completum est in illis, completurque in istis Psalmistæ dictum, *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum*, & reliqua quæ sequuntur. Et receperunt illi in sæculo isto quæ nota sunt; & receperunt in sæculo altero, quæ in iudicio plenius cognoscentur. Quorum isti intuentes exitum timere debuerant actionem. & facient, si illos respexerit Dominus, qui respicit humiles, & custodit paruulos. Et sic *pestilente flagellato*, vt scriptum est, *sapientior erit paruulus*. & sapient quia non repellet Dominus plebem suam, nec obliuiscetur in finem. quoniam *propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus*. Alioqui sicut tunc dixit illis, ita & nunc dicit Dominus istis, *Ta- cui; numquid semper tacebo? quasi parturiens clamabo*. Nondum venit hora mea, sed nunc est hora vestra. & potestas tenebrarum. Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi. nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis, quia venient dies in te. Roga tibi, quæsumus in tali loco, vbi bene possis intendere, Homiliam sancti Gregorij legere in lectione Euangelij, *Videns Iesus ciuitatem fleuit super illam*. Precamur vos, Domine, vt & diem ante mentis oculos habeatis, quando cum omnibus anima vestra proprium corpus recipiet, & venietis ante faciem æterni iudicis in conspectu omnium Angelorum & hominum. In qua die, sicut dicit sanctus Paulus, iudicabit Dominus vnumquemque, non per alienum testimonium, sed occulta vniuscuiusque per cogitationes accusantes, aut etiam defendentes, quando recipiet vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum. Et non despicientur tunc nostra verba, quæ scripsimus, ab eis qui nunc illa contemnunt, quando sine dubio replicata erunt in testimonium in ipso tremendo iudicio. & nullus illorum te tunc adiuuabit, qui nec seipsum adiuuare sufficiet, quando ibunt qui talia agunt in ignem æternum, & isti qui iniusta patiuntur in viam æternam.

V. *De iis quæ crudeliter & impiè quæ transibat fiebant, vt ea prohibeat & compefcet.*

QVIA tanta & talia crudelia & abominanda fieri per parochias quas pertransitis audiuius, & quædam sentire timemus, & illis qui senserunt & sentiunt dolemus, quæ calamitatem & miseriam quam à paganis patimur superent, quoniam à Christianis in Christianos, à parentibus in parentes, à rege Christiano in regem Christianum, à fratre in fratrem, contra omnes leges diuinas & humanas aguntur. Contra quos clamat Ecclesia à paganis afflictæ, *Et super dolorem vultus meorum addiderunt*. Et nos omnes, cunctique patientes *sustinuimus pacem & non venit, quæsiuimus bona, & ecce turbatio*. Propterea talia prohibete, compefcite, & sedate. quoniam palatium

vestrum debet esse sacrum, & non sacrilegum. Palatium enim regis dicitur, propter rationabiles homines inhabitantes, & non propter parietes insensibiles, siue macerias. & rex à regendo dicitur, vt se sub Deo, & bonos cum Deo, puritate cordis, veritate oris, firmitate stabilitatis regat, & prauos à prauitate corrigat, & in rectitudinem dirigat. Et si quæ malè facta sunt emendare venistis, peiora quàm viderimus à Christianis in Christianos fieri ingerere non debetis. & si pacem facere aduenistis, pacem pacificè ab auctore pacis obtinere debetis. & si discordiam effugere, & caritatem redintegrare venistis, illam quam Christus per
2. Cor. 13. 5. Paulum docuit monstrare debetis. Ait enim, *Caritas non est ambitiosa, non agit perperam, non querit quæ sua sunt, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati.* quæ est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. quæ operatur per dilectionem, & non per potestatem & indebitam cupiditatem. Sine qua caritate, sicut scriptum est, etiam si quis tradiderit corpus suum vt ardeat, nihil illi prodest. quam omnibus Dominus in signum dedit, vt sciant, si quisque est
Ioan. 19. 35. Christianus, aut si intrabit in regnum Dei an non, dicens, *In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.* Nam qui in primordio fidei discipuli appellabantur, nunc Christiani dicuntur. Et ipsa est vestis nuptialis, quam qui non habuerit, de nuptiis cælestis conuiuij in futuro iudicio eiicietur in tenebras exteriores, & in ignem æternum. Ibi erit fletus, & stridor dentium.

VI. *Vt contra paganos potiùs arma conuertat, & eos qui ab illis fugiunt vexari à suis non sinat.*

IPSA caritas vos contra paganos accendat: vt quia tunc moti non sunt ad pietatem, vt nobiscum irent contra eos, qui de isto regno amplos habebant & habent honores, quòd si facerent, & zelo recto accensi vnanimiter vellent, expelli aut disperdi pagani adiuuante Domino poterant, vel nunc quacumque intentione à dominatu illorum per vestram ordinationem sancta liberetur Ecclesia, & regnum quod contra eos redimitur, à tributo indebito eripiat. Sed & qui fugiunt à facie paganorum, cùm in illas partes venerint in quibus degitis, refugium tranquillum inueniant, & non talem deprædationem, vt nec incolæ viuere, nec fugientibus solatium possint præbere. Quia nunc peccatis nostris exigentibus completur quod olim dictum est per prophetam, *Qui fugerit à facie furoris, inruet in vrsum:*
Iob 20. 14.
Amos 5. 19. *& cùm intrauerit domum, & innisus fuerit super parietem, mordebit eum coluber: & cùm effugerint arma ferrea, inruent in arcum arcum. In omni enim parte miseri, pro dolor, afflictionem inueniunt.*

VII. *Ut priuilegia & immunitates Ecclesiarum conseruet, rectoresque illarum non inquietet, nec possessiones diripi permittat.*

Er si Ecclesiam Dei, sicut nobis scripsistis, quæritis restaurare, debita Episcopis & sibi commissis Ecclesiis priuilegia intemerata, sicut diuinitus constituta sunt, custodite. Præcepta & immunitates, & honorem earum, sicut auus & pater vester conseruauerunt, conseruare curate: & quæ frater vester, dominus noster, qui & paterna donatione, & vobiscum, cum vestris vestrorumque fidelium mutuis firmitatibus, regni partem accepit, pro cultu & honore Ecclesiarum egit, similiter conseruate. & rectores ac pastores Ecclesiarum, vt patres & Christi vicarios colite, sicut sancta scriptura præcipit dicens, *Sacerdotes Dei sanctifica, & magnatis humilia caput tuum.* eorumque spiritalia consilia obaudite, iterum dicente scriptura, *Interroga patres tuos, & adnuntiabunt tibi: maiores tuos, & dicent tibi.* & item, *Interroga sacerdotes meos legem meam.* Et Dominus per Malachiam prophetam, *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirant ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.* Eosque tempore incongruo & inopportuno nolite inquietare: sed liceat eis ministerium sacrum, ad quod ordinati sunt, in populi salutem peragere. sibi que domestica cura subiectos nolite concutere. & non finatis dehonestare, siue opprimere. Vt presbyteris honor congruus, & iura debita, quæ canones & capitula aui & patris vestri statuerunt, conseruentur satagite. Vt Episcopi quietam libertatem suas parccias circumeundi, & prædicandi, ac confirmandi, atque corrigendi habeant ordinate. Vt missus reipublicæ, id est minister Comitum, cum ipsis si iusserint eat, qui liberos homines incestuosos, si per admonitionem presbyterorum venire ad Episcopum noluerint, eos ad Episcopi placitum venire faciat, commendate. Vt si Episcopus pro quacumque necessitate Ecclesiastica ad vos direxerit, ad quem suus missus veniat, per quem quæ rationabiliter petierit obtineat, in palatio vestro, sicut Comes palatii est in causis reipublicæ, ministerio congruum constitutum habete. Vt temporibus à sacris regulis constitutis comprouinciales Synodos cum Episcopis, & speciales cum presbyteris habere quietè possint annuite. Res & facultates Ecclesiasticas, quæ sunt vota fidelium, pretia peccatorum, stipendia ancillarum & seruorum Dei, deprædari & ab Ecclesiis discindi nolite sustinere: sed fortiter, vt rex Christianus & Ecclesiæ alumnus, resistite atque defendite. De quibus consecratis Deo rebus, quod habent liberi homines Ecclesiis seruientes, per dispositionem rectorum ipsarum Ecclesiarum ideo constituerunt Apostolorum successores hoc ordinari, vt quia creuerunt fidelium vota,

Eccli. 7. 31.

& 41.

Deut. 31. 7.

Aggæi 2. 14.

Malac. 2. 7.

& increuerunt infidelium mala, augetur per dispensationem Ecclesiasticam regni militia ad resistendam malorum nequitiam: quatenus ipsæ Ecclesiæ defensionem haberent & pacem, & Christianitas obtineret tranquillitatem. Quapropter sicut & illæ res ac facultates, de quibus viuunt clerici, ita & illæ sub consecratione immunitatis sunt, de quibus debent militare vassalli, & pari tuitione à regia potestate in Ecclesiarum vsibus debent muniri. Quia verò Carolus princeps, Pippini regis pater, qui primus inter omnes Francorum reges ac principes res Ecclesiarum ab eis separauit atque diuisit, pro hoc solo maximè est æternaliter perditus. Nam sanctus Eucherius Aurelianensium Episcopus, qui in Monasterio sancti Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum est sæculum raptus, & inter cetera quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiore torqueri. Cui interroganti ab Angelo eius ductore responsum est, quia sanctorum iudicatione, qui in futuro iudicio cum Domino iudicabunt, quorúmque res abstulit & diuisit, ante illud iudicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, & recepit simul cum suis peccatis pœnas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad sanctorum loca in luminaribus diuini cultus, & alimoniis seruorum Christi, ac pauperum, pro animarum suarum redemptione tradiderant. Qui in se reuersus, sanctum Bonifacium, & Fulradum Abbatem Monasterij Sancti Dionysij, & summum Capellanum regis Pippini, ad se vocauit, eisque talia dicens in signum dedit, vt ad sepulcrum illius irent, & si corpus eius ibidem non reperissent, ea quæ dicebat vera esse concredent. Ipsi autem pergentes ad prædictum Monasterium, vbi corpus ipsius Carli humatum fuerat, sepulcrúmque illius aperientes, visus est subito exisse draco, & totum illud sepulcrum interiùs inuentum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus, qui vsque ad nostram ætatem durauerunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viua voce veraciter sunt testati quæ audierunt atque viderunt. Quod cognoscens filius eius Pippinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum sancto Bonifacio Legatus Apostolicæ sedis, Georgius nomine. Nam & Synodum ipsam habemus, & quantumcumque de rebus Ecclesiasticis quas pater suus abstulerat potuit, Ecclesiis reddere procurauit. Et quoniam omnes res Ecclesiis, à quibus ablatae erant, restituere propter concertationem, quam cum Waifario Aquitanorum principe habebat, non præualuit, precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, & nonas ac decimas ad restorationes tectorum, & de vnaquaque casata duodecim denarios ad Ecclesiam vnde res erant beneficiatae, sicut in libro Capitulorum regum habetur, dari constituit, vsque dum ipsæ res ad Ecclesiam reuenirent. Vnde & dominus Carolus Imperator, adhuc in regio nomine constitutus,

edictum fecit, ut neque ipse, nec filius eius, neque successores huiusmodi rem agere adtentarent, quod manu propria firmavit: cuius plenitudinem habemus, & de quo Capitulum excerptum in libro Capitulorum eius, quicumque librum illum habet & legere voluerit, inuenire valebit. Hanc etiam relationem, & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam viua voce domnum Hludouicum Imperatorem patrem vestrum referre audiuius. Sed & sacri canones Spiritu sancto dictati eos qui facultates Ecclesiasticas diripiunt, & res Ecclesiasticas indebitè sibi vsurpant, Iudæ traditori Christi similes computant: & sancti, qui cum Deo in cælo regnant, & in terris miraculis coruscant, diuino iudicio tamquam necatores pauperum ab Ecclesiæ liminibus, & à cælesti regno secludunt. De quibus sacrilegis in prophetia Psalmi prædictum est, *Qui dixerunt hereditate possideamus sanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. & sicut ignis qui comburit siluam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos. imple facies eorum ignominia.* Psal. 82. 13.

VIII. *Vt Monasteria laicis à Carolo concessa religiosis personis restituat.*

MONASTERIA etiam religiosa, atque præcipua canonicorum, & monachorum, atque sanctimonialium, quæ ab antiquo tempore sub religioso habitus rectore vel rectrice fuerunt, & quando parentes vestri primatum regni tenuerunt, & etiam quando sanctus Remigius Francos ad fidem operante Domino conuertit, & cum rege ipforum baptizauit, & frater vester domnus noster partim iuuentute, partim fragilitate, partim aliorum callida suggestionem, etiam & minarum necessitate, quia dicebant petitores, nisi eis illa loca sacra donaret, ab eo deficerent, & ipse aliquando per vos, sicut nunc patet, aliquando per fratrem vestrum regnum destitutus ab eis perderet, talibus sicut scitis personis commisit, debito priuilegio restituite. Nam idem frater vester, & diuina inspiratione, & sacerdotali redargutione, & etiam ab Apostolica sede commonitus, ex aliqua parte quæ perperè egit correxerat, quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare posset gemebundus quærebat. Absit autem ut vos, qui pro restauratione sanctæ Ecclesiæ huc venistis, aut illa quæ ipse emendauit deterioretis, & sicut ille offendit & vos offendatis, aut quæ ipse necdum emendare potuit, inemendata sinatis. Qui sæpè, sicut & nos testes sumus, fratres vestros de talibus monuistis, & in omni adnuntiatione, quam communiter faciebatis, promptissimè inde disputabatis. sicut & secus Teudonis villam, in loco qui Iudicium dicitur, Capitula quæ habemus cum vestris fratribus acceptastis, & in chirographo apud Marfnam ma-

nu propria confirmastis. Contra quod si fortè aliquis egit, non propterea vos immunes eritis, si illud, quod teste Domino pepigistis & confirmastis, obseruare quod absit non studueritis. Neminem quippe adiuuat qui aliena mala reprehendit, nisi & ipse illa caueat. quod demonstrat Paulus dicens, *Putas, ô homo, quod tu euades iudicium Dei, qui eadem agis quæ iudicas?*

Rom. 2.3.

IX. *Ut rectores Monasteriorum sollicitè provideant, ut serui & ancilla Dei secundùm ordinem uiuant.*

RECTORES etiam Monasteriorum, quibus Monasteria committitis, firmiter & obnixè præcipite, ut secundùm ordinem, & habitum, & sexum, quo inhabitantes constituti sunt, sollicitè & sollerter provideant, ut secundùm debitum ordinem serui vel ancillæ Domini uiuant, & necessaria stipendia in victu & vestitu & ceteris quibusque habeant, & domos ac seruitores, prout competit, sicut religiosi & habitus & conuersationis rectores, eis provideant. Suspensionem etiam hospitem & pauperum nullo modo negligant. Et quia inconuenientes personæ, & res tales quæ religioni non congruunt, Monasteria non introducantur, non dicimus: quoniam religiosi rectores prouidentiam & curam debitam inde sumere debere non ignoramus.

X. *Ut hospitalia peregrinorum ad hoc ad quod deputata sunt Episcoporum consilio à rectoribus suis administrentur.*

HOSPITALIA peregrinorum, sicut sunt Scottorum, & quæ tempore antecessorum vestrorum regum constructa & constituta fuerunt, ut ad hoc ad quod deputata sunt teneantur, & à rectoribus Deum timen- tibus ordinentur, custodiantur, & dispensentur obtinete. Sed rectoribus Monasteriorum & Xenodochiorum, id est hospitalium, præcipite, ut sicut canonica docet auctoritas, & Capitula aui & patris vestri præcipiunt, Episcopis propriis sint subiecti, & Monasteria atque hospitalia sibi commissa ipsorum regant consilio. Qui Episcopi paternam sollicitudinem eis secundùm ministerium illorum studebunt impendere. Et quia sæpè unicuique in omni ordine competentem legem & iustitiam, vnà cum fratribus vestris frequenti adnuntiatione perdonastis, Ecclesiastici & religiosi habitus viri ac feminae, atque peregrini & pauperes, in quibus specialiter Christus suscipitur, perdonationem vestram sibi sentiant semper adesse.

XI. *Quòd regem ita vitam instituere conueniat, vt omnibus sit exemplo.*

Et quia de statu & salute populi Christiani, sicut nobis scripsistis, vultis quærere, primò à vobis ipsis incipite, qui alios debetis corrigere, sicut scriptum est, *Medice cura te metipsum.* & munda debet manus à sordibus esse, quæ alienas sordes curat detergere. & quæ in aliis debetis corrigere, nemo in vobis iustè valeat reprehendere. Super quantos enim estis in regni culmine, super tantorum moribus debetis seruire, & sicut lucerna super candelabrum in domo posita, bonitatis exempla monstrare. quia omnium oculi in vos debent intendere. quos si malo exemplo destruxeritis, qui per vos & à vobis in bonum debuerant ædificari, sub tantis sine dubio in futuro sæculo in pœnis vos necesse erit torqueri. Propterea oportet vt qui rex estis, & dominus appellamini, in illum semper suspenso corde suspiciatis, à quo videlicet regum rege & domino dominorum nomen regis & domini mutuatis. Et sicut ille disponit orbem terræ in æquitate, & ad hoc, sicut in libro Sapientiæ dicitur, constituit hominem, vt ipse similiter faciat, imitamini illum, si vultis regnare cum illo. quia qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare, qui dicit, *Estote & vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est.* Et si dixeritis, quomodo possum esse perfectus, cum alia scriptura dicat, *Si quis in verbo non offendit, ille perfectus est vir?* non cadit à perfectione, qui non peccat malitiæ cupiditate. *Septies enim cadit iustus & resurgit: impij autem corruunt in malum. & Iustus cum ceciderit non conlidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Qualitercumque verò quis peccat, cupiditatis voluntate, aut fragilitatis necessitate, nemo illi melius præualeat indicare, quàm conscientia sua, quæ non potest latere oculos inspectoris sui. Propterea ita oportet vos viuere, iudicare, & agere, etiam in occulto, quasi sitis semper in publico. quia sæpè talis vos verbo laudabit, qui corde acriter reprehendet: sæpè etiam illa quæ vobis & in vobis laudauerit, apud alios de vobis reprehensibilia iudicabit. Sic autem, vt dicimus, adiuvante Domino viuere, iudicare, & agere præualebitis, si vos non stimulauerit amor priuatus, si non vos inflammauerit cupiditas gloriæ, diuitiarum, possessionum, & potentatus, si non plus credideritis alienæ linguæ, quàm propriæ conscientiæ, si vos non roserit tinea adulationis, si non vos vsserit liuor alienæ felicitatis, si vos non vexauerit neglectus animæ & amor carnis, si credideritis regem Christum non pro se, id est non pro sua necessitate mortuum, sed pro nobis, vt viueremus qui mortui eramus. & vos rex plus studeatis aliis viuere in salutis suæ vtilitatibus, quàm vobis ipsis in propriis voluntatibus. si scieritis vos esse morituros, & vos credideritis

de factis propriis rationem Domino reddituros, & quæ dignè receperitis, sine fine & immutatione aliqua habituros.

XII. *Quomodo domesticos regere, quid Deo, quid subditis reddere, & quales palatij ac reipublica ministros constituere debeat.*

DOMVM vestram domesticam sic nutrite, regite, & disponite, ut quando regni populus ad vos conuenerit, in vobis & in domesticis vestris videant, qualiter se atque domum, cum quanta humilitate atque castitate, quàm sobriè, quàm iustè, quàm piè nutrire, disponere debeant, & gubernare. quia sicut quidam sapiens dixit, Secundùm mores domini erit familia custodita. Et ideo domus regis schola dicitur, id est disciplina. quia non tantùm scholastici, id est disciplinati & bene correcti sunt sicut alij, sed potius ipsa schola, quæ interpretatur disciplina, id est correctio, dicitur, quæ alios habitu, incessu, verbo, & actu, atque totius bonitatis continentia corrigat. Et vos, sicut paxillus non bene infixus, nisi in Domino virtutum innixi fortiter fueritis, & vos cadetis, & qui in vobis pendunt labentur. Quapropter sicut Dominus sub potestate constitutos ex tentatorum occasione docuit reddere quæ sunt Cæsaris Cæsari & quæ sunt Dei Deo: ita & vos qui sub Deo estis, & super homines estis, reddite quæ sunt Dei Deo, & sicut Cæsar æquus, quæ subditorum sunt subditis reddite. Reddite Deo puram & immaculatam fidem, & sincerissimum cultum in sacerdotibus, in Ecclesiarum priuilegiis, in sacris locis, in Ecclesiasticis & religiosis viris ac feminis, in defensione Ecclesiæ & Christianitatis, in æquitate & iustitia populi Christiani, in subleuatione & tranquillitate, & consolatione omnium indigentium, sicut præmisimus. Reddite illi quotidianum pensum in quotidiana oratione, in iustis & assiduis elemosynis. offerte illi deuotionem vestram in sacris oblationibus, & lacrymis secundùm magnitudinem ac multitudinem quotidianorum peccatorum profusis. Reddite subditis iudicium cum misericordia, iustitiam cum æquitate. Studete exaltare humiles & Deum timentes, & debellare atque humiliare superbos. Studete à bonis plus diligere, quàm timeri. Curate ut mali, si non propter Deum, vel propter timorem vestrum, malum agere metuant. Non plus apud vos lingua dolosa, manus plena, obsequium indebitum valeat, quàm

Esai. 33. 15. veritas, æquitas, & sinceritas, scientes scriptum, *Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit.* vnde consequenter intelligi debet, Et non alius. Munus est enim à lingua fauor, munus à manu dominatio, munus ab obsequio, indebita subiectio. Constituete ministros palatij, qui Deum cognoscant, ament, & metuant: qui maximam curam gerant, quatenus quicumque necessuosi palatium

latium adierint, & per quos perrexeritis, patrem & consolatorem mirantes, gaudento vos videre accurrant, non qualem dicere nolumus gemendo & maledicendo refugiant. Constituite Comites & ministros reipublicæ, qui non diligant munera, qui odiant auaritiam, qui detestentur superbiam: qui non opprimant, neque dehoneſtent pagenses: qui messes & vineas, & prata, & siluas eorum nequaquam deuastent. qui eorum pecora & friskingas, vel quæque illorum sunt, non prædentur atque diripiant, & per violentiam ac mala ingenia quæ illorum sunt nullo modo auferant. Qui Episcoporum suorum consilio, quæ Dei sunt & Christianitati conueniunt faciant. Qui placita non pro acquisitione lucri teneant, sed vt casæ Dei, & viduæ, ac pupilli, & populus iustitiam habeant: & plus litigantes ad concordiam salua iustitia reuocare studeant, quàm committere vt ipsi inde aliquod lucrum possint habere. Quos si pacificare non potuerint, tunc sicut rectum est, iustum iudicium decerni cum magna sollicitudine faciant: scientes scriptum esse, *Indicabo tibi homo quid sit bonum, id est facere iudicium & iustitiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* id est, vt quod illi placet, tibi placeat & facias, quod illi displicet, tibi displiceat & non facias. Quod si per fragilitatem feceris, non contumaciter vel pertinaciter in tuo malo facto perseueres: sed statim pedem sicut à ferro calido reuoca, & in viam voluntatis Domini tui dirige. Et sicut scriptum est, *Quia sunt viæ, quæ videntur hominibus bonæ, & ducunt ad interitum,* fac sicut scriptura tibi præcipit, quicumque es homo, *interroga de viâ bonâ & ambula per eam.* quia sicut dicitur in Euangelio, ampla via est quæ ducit ad perditionem, & multi vadunt per eam: & arcta & angusta via est quæ ducit ad vitam, & pauci inueniunt eam. Propterea quicumque es homo, audi Prophetam, & ora cum Propheta, *Legem pone mihi Domine viam iustificationum tuarum, & exquiram eam* semper. & *Deduc me in semita mandatorum tuorum, & viam iniquitatis amoue à me, & à lege tua miserere mei.* quia sicut Hieremias propheta dicit, *Non est hominis via eius, nec viri est vt ambulet & dirigat gressus suos: sed à Domino diriguntur gressus viri, & viam eius volet.* Ipsi Comites similiter, quantum potuerint, similes sibi timentes Deum & iustitiam diligentes per se ministros constituent, qui sicut seniores suos benignos & affabiles pagensibus suis viderint, & ipsi pro modulo suo illos imitari in omni bonitate & iustitia certent.

Mich. 6. 8. 7

Prou. 16. 25

Hier. 6. 16

Matt. 7. 13.

Psalm. 118. 17

Hier. 10. 23

XIII. *Vt eos qui propter has seditiones excommunicati sunt, ad Ecclesia pacem reuocare studeat.*

HOMINES etiam & potentes sæculi, qui inter istas seditiones legis iugum & iustitiam æquitatis refugerunt, & talia ac tanta fecerunt, pro quibus Ecclesiasticam & Episcopalem excommunicatio-

nem meruerunt, ad leges & iustitiæ tramitem reuocate, & ut ad suos Episcopos humiliter, sicut eis necesse est, veniant iubete vel cogite: & ut Ecclesiæ in quam peccauerunt, aut cum debita necessaria humilitate satisfaciant, aut humiliter & veraciter se excusent, qualiter absolui à Domino per ministerium Episcopale valeant, suade- te atque regia potestate præcipite. Et si fortè vos, vel quicumque alij de eorum societatis & coniunctionis communione infecti & condemnati sunt, pœnitentiam quisque se recognoscendo faciat: quia teste sacra auctoritate, non poterit absolui à suis, qui peccatis damnabiliter grauatur externis, sicut orans Dominum sanctus propheta David demonstrat dicens, *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce seruo tuo.*

XIV. *Iudices villarum regiarum quales constituendi sint.*

IVDICES denique villarum regiarum constituite, qui non sint cupidi, & non diligant auaritiam, & vsuras nec ipsi faciant, nec pecunias regias vel suas ad vsuras donent, neque à suis subditis vsuras fieri sinant. Quæ omnia vos super omnes ministros vestros ordine debetis & fugere. Et seruos regios iudices non opprimant, nec ultra quod soliti fuerunt reddere tempore patris vestri ab eis exigant: neque per angarias in tempore incongruo illos affligant, neque per dolos, aut per mala ingenia, siue inconuenientes preces, colonos condemnent. quia si per tales, vel alias huiusmodi factiones, pondus argenti vel auri habueritis in arca, maius & grauius pondus erit peccati, quod habetis in conscientia vestra & anima. Ædificent villas vestras moderatis castitiis, ut & honestas necessaria sit, & familia non grauetur. Laborent & excolant vineas in tempore cum debita sollicitudine: soluant & dispensent laborata cum fidei discretione. faciant nutrimenta congrua & necessaria. custodiant siluas, vnde habeant pastionem: defendant & excolant prata, vnde habeant pabula. quatinus non sit vobis necesse per quascumque occasiones quorumcumque hortatibus circuire loca Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, & Comitum, & maiores quam ratio postulat paratas exquirere, & pauperes Ecclesiasticos, & fidelium vestrorum mansuarios, in caricaturis & paraueredis contra debitum exigendis grauare, & peccatum de facultatibus indebitè consumptis in animam vestram congerere. Neque à Comitibus vel fidelibus vestris plus studeatis, quam lex & consuetudo fuit tempore patris vestri, de hoc quod de Francis accipiunt exquirere. Quin potius habeatis vnde sufficienter & honestè cum domestica curte vestra possitis viuere, & legationes palatium vestrum adeuntes recipere, & sicut scriptum est, vnde possitis de iustis laboribus necessitatem patientibus tribuere. quia rex & largus debet esse, & non quod largitur de iniustitia vel iniquitate debet conquirere. Iu-

dicēs verò villarum colonos dīstringant, & non Ecclesiasticos homines, vel Francos pauperiores, aut alienos seruos, propter priuilegium regum opprimant, aut siluas vel quæque aliorum sunt in sua vicinitate deuastent. Quia rex iustus, qui iustitiam debet diligere, ministros aut colonos impios & iniquos non debet habere, sed omnibus in se & in suis debet imitationem debitam demonstrare. Quia si ipse Deum dilexerit, omnes boni diligant illum: & si ipse Deum timuerit, omnes mali timebunt illum. Et rex atque sui ministri per amorem Dei bonum faciant, & omnes bona facere doceant, & per timorem Dei mala fugiant, & omnes in illis mala fugere discant. Missos etiam tales per regnum constituite, qui sciant qualiter Comites, & ceteri ministri reipublicæ, iustitiam & iudicium populo faciant. qui sicut Comitibus præponuntur, ita scientia & iustitia ac veritate eis præmineant.

XV. *Ut Synodus Episcoporum regni expectetur, in qua quid facto ipsis opus sit deliberent. Quanta reuerentia regibus debeat: & quod Episcopi ad sacramenta adigendi non sint.*

Et quia litteris vestris significastis, quod nobiscum de restauratione sanctæ Ecclesiæ, & statu ac salute populi Christiani tractare velletis, dominationi vestræ scripto respondere curauimus, quia & pro inclementia aëris, & pro inconuenientia temporis, & propter imminentem diem Domini nostri Natalis, venire ad præsentiam vestram nequiuimus. Operamini vos interim ista, quæ cum fidelibus vestris sine nostra corporali præsentia operari valetis: & cum tempus congruum, & sacris canonibus designatum aduenerit, quando & pro paganorum infestatione, & pro exorti tumultus ac depredationum atque rapinarum miserrima nimis confusione, nobis licuerit cum domnis & fratribus ac comprouincialibus Archiepiscopis & Episcopis Synodum faciente Domino celebrare, quæ his sunt residua cum eis sicuti cum magistris & patribus tractare, & vestræ dominationi debitum consilium dare studebimus. Et si Deus soliditatem & salutem Ecclesiæ atque regni in manu vestra adunare & prosperari decreuerit, quæ cum Archiepiscopis & Episcopis nostris plus congruere diuinis dispositionibus viderimus, agere sub famulatu recti regiminis vestri studebimus. Potens est enim Deus minus bonum initium in perfectè bonum commutare processum, cui noscitur esse possibile quod impossibile solent homines iudicare. Si enim sapientia vestra dignum iudicat loqui & tractare cum vicino rege eiusque fidelibus, secedente de ista parte regni domno nostro, fratre videlicet vestro, multo magis nos oportet expectare tempus canonicum ut cum fratribus & comprouincialibus Archiepiscopis & Episcopis

loquamur, quia generalis causa imminet totius Cisalpinæ Ecclesiæ. Maximè autem nobis necesse est loqui cum illis Archiepiscopis & Episcopis, qui consensu & voluntate populi regni istius, domnum nostrum fratrem vestrum vnixerunt in regem sacro chrismate diuina traditione: quémque sancta sedes Apostolica mater nostra litteris Apostolicis vt regem honorare studuit & confirmare. Legite libros regum, & inuenietis quanta reuerentia reprobatum & abiectum à Domino Saül ducere dignum duxit sanctus Samuel, cuius locum in Ecclesia nos licet indigni tenemus. Et attendite quàm magni pendit sanctus Dauid, in loco illius electus & vnctus à Domino, mittere manum in Christum Domini: cum Saül non solum ex alia progenie, verum ex alia tribu erat, & illum reiectum & se electum à Domino cognoscebat, & nihil firmitatis Saüli Dauid fecerat, sed plurimum adiutorium & deuotam seruitutem ei impenderat. Et neque bello auferre, neque ingenij dolo illi regnum subripere adtemptauit. Et cum multos ad hoc suasores & auxilarios habuisset, nulli aurem vt hoc moliretur accommodauit, quamuis multas persecutiones, & morti proximas ab eo sæpissimè sustinuerit. Insuper & bene scitis quid de illo iusserit, qui licet mendaciter, pro illius tamen gratia acquirenda se manum misisse in Christum, id est vnctum Domini, nuntiauit. Nam si est aliquis qui hæc ignoret, nos ei dicimus, quia gladio eum interficere iussit. Sic & qui infideliter & contumaciter in vnctum qualemcumque Domini manum mittit, dominum christorum Christum contemnit, & in anima proculdubio spiritualis gladij animaduersione perit. Hæc dicimus, non vt exaggerationes contra dominationem vestram incongruas exquiramus: sed vt euidentius pro qualitate nostri ministerij quid excepta debita fide & beneficentia, nobis in fratre vestro reuerendum sit, demonstramus. Talem vos nempe debemus & volumus credere, vt nec vos regni augmentum cum animæ vestræ detrimento velitis habere: neque nos cum tali dedecore ad adiutorium Ecclesiastici regiminis & gubernationis recipere, vt sine sacerdotio simus, quo priuati erimus si contra Deum & rationis auctoritatem nos Ecclesiæque nostras vobis studuerimus committere. Ecclesiæ siquidem nobis à Deo commissæ non talia sunt beneficia, & huiusmodi regis proprietas, vt pro libitu suo inconsultè illas possit dare vel tollere. Quoniam omnia quæ Ecclesiæ sunt, Deo consecrata sunt. Vnde qui Ecclesiæ aliquid fraudatur aut tollit, sacrilegium secundum sanctam scripturam facere noscitur. Et nos Episcopi Domino consecrati, non sumus huiusmodi homines sæculares, vt in vassallatico debeamus nos cuilibet commendare, seu ad defensionem & adiutorium gubernationis in Ecclesiastico regimine nos Ecclesiæque nostras committere, aut iurationis sacramentum, quod nos Evangelica & Apostolica atque canonica auctoritas vetat, debeamus quoquo

modo facere. Manus enim chrismate sacro peruncta, quæ de pane & vino aqua mixto per orationem & crucis signum conficit corporis & Christi sanguinis sacramentum, abominabile est, quicquid ante ordinationem fecerit, ut post ordinationem Episcopatus sæculare tangat ullo modo sacramentum. Et lingua Episcopi, quæ facta est per Dei gratiam clavis cæli, nefarium est, ut sicut sæcularis quilibet, super sacra iuret in nomine Domini, & Sanctorum inuocatione. nisi fortè, quod absit, contra eum scandalum acciderit Ecclesiæ suæ: & inde sic temperanter agat, sicut Domino docente constituerunt rectores Ecclesiæ Synodali Concilio. Et si aliquando sacramenta ab Episcopis exacta aut acta fuerunt, contra Deum, & Ecclesiasticas regulas, quæ Spiritu sancto dictatæ, & Christi sunt sanguine confirmatæ, acta sanctæ scripturæ paginis declarantur, & exigentes atque facientes medicamento exinde salutaris poenitentiae indigent. Propterea expectate Domine patienter, sicut princeps Christianus, & Ecclesiæ filius, & honorate Ecclesiæ sanctæ rectores, ut vos honoret qui nobis dixit, *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit me spernit. & honorantes me honorabo, & qui temnunt me, erunt ignobiles. & qui vos tangit tangit pupillam oculi mei.* Et in Psalmo, *Nolite tangere christos meos, & in prophetis meis nolite malignari.* quoniam qui malignantur, id est maligna agunt, exterminabuntur: *sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram*, hoc est regnum Dei. Et cum venerit tempus & locus, sicut superius diximus, loquimur cum nostris confratribus, & sicut Domini iustis dispositionibus viderimus, sine dubio faciemus. Et non est rationabilis causa, quæ contra hoc quod petimus vos, debeat stimulare. quia non sumus huiusmodi homines, ut cum cognouerimus voluntatem Domini, velimus aut debeamus quoquo modo resultare, & rixas, & dissensiones, seu seditiones, quas vulgus verras nominat, debeamus commouere, conferere, vel tenere, quos Dominus pacis prædicatores voluit ordinare. & peccata nostra, atque nobis commissorum, & etiam totius populi, constituit plangere & curare, & bellum cum vitiis, & pacem cum fratribus iussit habere. Nos siquidem pacem: & quietem non rixas & bella optamus & quærimus. quia sicut dicit Apostolus, *Non sunt nobis carnalia arma, sed spiritualia, & potentia*

Luc. 10. 36.

1. Reg. 2. 30.

Zach. 2. 8.

Psal. 104. 15

Psal. 36. 9.

1. Cor. 10. 4

stram non audiatis illos qui dixerint, si fortè vobis dixerint, Non tibi sit curæ, rex, quæ tibi referunt illi fellones atque ignobiles: hoc fac quod tibi dicimus, quoniam cum nostris, & non cum istorum parentibus tenuerunt parentes tui regnum. Nos autem obsecramus dominationem vestram, adrendite potius, si Christianus rex estis, sicut & Deo gratias estis, & in illum creditis, & per illum regnare vultis, *per quem*, sicut scriptum est, *reges regnant*, & cuius est regnum immo orbis terræ & plenitudo eius, quia idem Deus in carne veniens, qui solus rex fieri potuit & sacerdos, & in cælum ascendens, suum regnum, id est Ecclesiam, inter pontificalem auctoritatem & regiam potestatem gubernandum disposuit, & non elegit ad hoc diuites & nobiles, sed pauperes & piscatores. & sicut scriptum est, *Ignobilia & contemptibilia mundi elegit, ut confundat fortia*. Et fieri potest, ut tales vobis ista dicant, si fortè minus necessariò Deum timentes vobis dixerint, cum quorum parentibus diabolus, qui secundum scripturam *est rex super omnes filios superbiæ*, regnum Christi quod est Ecclesia conturbauerit, & nunc eos in regno suo, id est in inferno retineat, & secum in sæcula retinebit. Pro certo autem sciatis, quia cum nostris parentibus, id est cum Apostolis Christus rex regum regnum suum, id est Ecclesiam conquisiuit, ampliauit, & rexit, & per nos, & nobiscum, utinam non ad iudicium nostrum dicamus, eandem Ecclesiam, id est regnum suum quotidie acquirit, auget, atque gubernat idem Dominus Iesus Christus, sicut dictum est à Domino Ecclesiæ per prophetam, *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij*, id est pro Apostolis creauit tibi Episcopos, qui te regant & doceant. Cum qua Ecclesia nobis à Deo commissa, rex Christiane & domine, sicut literis vestris iussistis, ieiuniis & orationibus ac litanis Dominum summum gubernatorem in naui sanctæ Ecclesiæ fluctuante in hoc mare, id est in sæculo naufragoso, peccatis nostris communibus dormientem pulsare & excitare, & pro vobis deprecari studebimus, ut quantocius pro sua ineffabili pietate euigilet, & imperet ventis & mari, id est tentationibus diabolicis, & inquietudinibus sæcularium hominum, & redeat quantulacumque tranquillitas, gratia & misericordia eiusdem Domini nostri Iesu Christi, cui est & sit potestas, & honor, & gloria, & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

V.

DE COERCENDIS MILITVM RAPINIS,
ad Carolum Caluum Regem.

Cum in procinctu belli esset, ut Ludouici fratris impetum retunderet, +
anno DCCCLIX.

Nunc primùm edita ex Codice S. Remigij Remensis.

Domino glorioso salus & vita.

SCIO vos dolere de istis malis, quæ non solum à Pa-
ganis, sed quod magis timendum & dolendum
est, à Christianis in regno vestro fiunt, & quod
sine comparatione plus horrendum & detestan-
dum atque reprehendendum est, in palatio vestro,
quod sacrum appellari & esse debet, & in locis ubi vos
estis, & per quæ ambulatis. Non enim sine pauore cor vestrum trans-
ire potest quod Dominus per Esaïam dicit, *Rapina pauperis in domo* Esa. 3. 14.
vestra. & causa viduæ non ingreditur ad eos. & à planta pedis usque ad Esa. 1. 23.
verticem non est in eo, id est in regno isto, sanitas. & item, Adulte- Esa. 1. 6.
rium & homicidium & rapinæ inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Osee 4. 2.
id est crimen crimini se adiunxit. Et manifestum est quia ubi talia
sunt, Deus nisi ad iudicium esse non potest. Qui item per Prophe-
tam dicit ad eos qui in medio talium erant, *Propter quod, inquit,* 2. Cor. 6. 16
exite de medio eorum, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & 17. 18.
inhabitabo inter vos, & ero vobis in Deum, & vos eritis mihi in filios &
filias. Nihil enim est aliud quod isti faciunt, nisi præcursorio exercitus
Antichristi, cuius voce dictum est, *Non mouebo à generatione in ge-* Psal. 12. 6.
nerationem sine malo. id est, tanta mala faciam in vno loco, ut ante-
quam ad alium locum veniam, aduentum meum ibi habitantes ti-
meant, sicut & postea sentient. Vnde timere vos scio, quod omnis
propter hoc deprecatur Ecclesia, *Exurge Domine Deus, exaltetur manus* Ibid. 12.
tua, id est, ad vindictam ne obliuiscaris pauperem populum. & Domi-
nus qui non mentitur repromittit dicens, *Propter misericordiam ino-* Psal. 11. 6.
pum & gemitum pauperum nunc exurgam dicit Dominus. id est, iam iam-
que in proximo vindictam exercebo. Et pro talibus & his similibus,
vos contristantem sciens, simul cum peccatis meis, & cum afflictio-
nibus populi mihi indigno commissi, gemitibus vestris comparior
& gemisco. sed inuenire non possum qualiter me, nimis anxium
pro vestro & meo periculo, & totius populi perditione atque affli-
ctione, aliter valeam consolari, nisi quia viua voce non possum, vos

litteris inde commoneam, territus à pastore pastorum, qui dicit,
Ioan. 10. 12 *Mercenarius & qui non est pastor, videt lupum venientem, & dimittit oves & fugit.* Fugit autem, quia vidit iniquitatem & tacuit: vidit raptores & rapinas, & ceteras miseras in plebe sibi commissa crassari, & ab admonitione reticuit. Propterea, Domine, quod solum ex hoc valeo facio, id est Dei misericordiam inde peto, & vos exinde commoneo, & per villas, in quibus non solum homines caballarij, sed etiam ipsi cocciones rapinas faciunt, admonitiones presbyteris ut eas raptoribus relegant dirigo. quarum exemplar dominationi vestræ transmittito, ut secretè eum teneatis, & ad aliquem diem iubeatis venire fideles vestros, dicentes quia eis ad cognitare vultis vnde cumque vobis placet dicere, & antequam de paramento vestro ad mansiones redeant, commonete eos secundum sapientiam vobis à Deo datam. Et habeatis auunculum vestrum **R O D V L F V M**, qui Deum timet & malum odit, & vos ac regnum vestrum carum habet, de hoc commonitum, ut vos adiuuet, & alios tales fideles vestros, sicut scitis. Et cum mansuetudine intermiscendo, sicut nunc tempus se habet, rarò & non nimis duriter, comminationes si vobis videtur, non alias minas intentando, nisi quia in hoc videbitis qui Deo fidelis est, & vos carum habet, & de vobis ex regno vestro bene habere cupit, & illi mereri hoc studebitis, si vobis adiutor extiterit ad communem saluationem, ut ista mala de isto regno recedant. Et qui in talibus Dei adiutor, & vester amicus ac suus non fuerit, non poteritis habere delectamentum, ut illud bonum ei faciatis, quod faceretis si veraciter eum amicum cognouissetis. Vel isto, aut alio modo, quod melius scitis quàm ego vobis possim dicere, & melius cognoscitis fidelium vestrorum qualitates quàm ego, & ideo secundum quod scitis unicuique conuenire, temperate sermonem. Scimus enim, quia lenis sibilus, qui equorum ferocitatem mitigat, canum sagacitatem instigat. Et ad tales homines, quos modò non est vobis necesse tenere vobiscum, & qui ideo cum omni propè familia sua de suis mansionibus mouent, ut de alienis laboribus viuant, commendate quæ vobis sunt placita & necessaria, & redeant ad domos suas, vel cum paucis vobiscum stent, ut cum iustitia viuere possint, quia in solidiore regni vestri loco degitis, vsque dum plenitudo fidelium ubi condixeritis ad vos veniat, quando in aliquam necessitatem ire volueritis. Sed multum timeo, quia talis populus, qui sic Deum offendit & non se corrigit, nec vos nec seipsum, quando necesse fuerit, adiuuare valebit. Et mittite homines secundum consuetudinem prædecessorum vestrorum, qui in longiùs pergant propter fodrarios, & curam de pace accipiant. & tales mittite, qui non sint de his de quibus dicit Apostolus, *Qui prædicas non furandum furaris.* Transmittito vobis, sicut dixi, exemplar admonitionis nostræ, quam per villas direxi, ut si vobis placet, post admonitionem vestram,

Rem. 2. 21.

in conspectu vestro eam fidelibus vestris iubeatis relegere, & prædicetis illis, quia ista verba Dei sunt, & missi Dei sunt, & non ea debent in se vel in suis negligere. Et sic custodite ea quæ suggero & transmittito, vt antè nihil sciant nisi per vos: quia si scierint, potest fieri vt non eos pleniter habeatis. Vos tamen inde debetis consilium prendere, vt iubeatis alicui qui vestra vice quotidie eos admoneat, vt si tales sunt qui antea hanc admonitionem non audierint, eis quotidie quando ad paramentum vestrum venerint relegat: quatenus & ipsi inexcusabiles sint, & vos aliquam excusationem coram Deo habere possitis, si tantum facitis quantum per rationem potestis. Et nolite negligere illa Capitula, quæ Synodus de Carisiaco per Wenilonem & Erchanraum transmisit ad hunc Attiniacum præterito anno Hludouico fratri vestro, & me transmittente Hincmarus filius meus vobis dedit, quando vobiscum in Burgundia fuit. sed relegite ea diligenter, quia mihi credite plus pro vobis quàm pro illo facta fuerunt. Credebam enim quòd Dei misericordia vos reuocare debuisset, & illa admonitio vobis necessaria & utilis esse valeret. Ceterum Domine, tria ad me peruenerunt, quæ reticere vobis disposui, ne inter alia inde plus vester animus moueretur. Sed cogitavi melius esse vt vobis illa significem: quoniam quæ ad vestram notitiam non perueniunt, non potestis corrigere. & quantumcumque diuinum iudicium, quia etiam in non leuibus causis de ignorantia vapulaui, si illa ignoretis ad quem pertinet quod à subditis vestris in generali causa committitur, non potestis effugere: & sciens quæ vobis vtile est ad sciendum, si ad vestram notitiam non pertulero, periculum sine dubitatione incurro. De his tribus quæ audiui duo credere nolui, tertium satis inuitus credidi. Quorum primum est, quia per plurimorum ora vulgatur vos dicere, quoniam de istis rapinis atque deprædationibus nihil vos debeatis misculare, vnusquisque sua defendat vt potest. Quod licet mendacium esse cognouerim, nolui vobis abscondere, vt demonstretis opere quòd falsum est quod aut maliuoli aut dolentes diffamant rumore. quia cum regis ministerium sit, se & suos qui bene agunt in melius semper dirigere, & prauos à malis corrigere, impium est de regno sibi subiecto dona & seruitia à subiectis exigere, & eis vt quæ debentur & exiguntur habeant vnde reddere possint non prouidere, & ea quæ illi placent iubere atque disponere, & quæ Deo displicent non prohibere & amouere. Quod ideo suggerere vestræ dominationi præsumo, quia regno patris & aui vestri in multis diuiso, capitalia loca de regno vestro multa perdunt, & vobis pro regio honore qui vos condecet, necesse est vt nihil imminuatur de his quæ prædecessores vestri ex eisdem locis solebant habere, & Pagani ac falsi Christiani maximam partem de parte regni vestri absumptam vsurpant. Et si portiuncula, in qua vestri fideles vobiscum degere debent, ita ad-

nihilata perfuerit, nec vos nec illi ibidem poteritis conducere. Alterum est quia dictum est mihi, quoniam clamatores qui ad palatium vestrum veniunt, nullam consolationem, nec etiam bonum responsum ibi accipiant. quod similiter credere nolui, sciens vos corde retinere quod Dominus dicit, *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit & non exaudietur.* Et quando huiusmodi clamantes non exaudientur demonstrat Euangelium dicens, *Venient dicentes Domine Domine aperi nobis, & ille respondens dicet, Amen dico vobis nescio vos.* Nescire enim Dei quem nihil latet, reprobare est, quia ibi iam à Deo non potest mereri quod petit, qui hinc noluit audire quod iussit, & qui tempus congruæ poenitentiae perdidit, frustra ante regni ianuam cum precibus venit. Tertium est, quod satis inuitus credidi, quia post percepta omnia, quæ ad victum & potum necessaria sunt, de Ecclesiis raptores aut redemptionem exigunt, aut eas infringunt. Vnde cum gemitu graui dico quid de talibus poterit esse Christianis. Paulus enim ad testimonium deducit quæ inter grauiissima peccata grauiora putauit dicens, *Qui abominaris idola sacrilegium facis, & isti cum omnibus aliis accumulunt sacrilegium, & non abominantur idola, quia & idem sanctus Paulus, dicit, Et auaritia, quæ est idolorum seruitus.* Deus omnipotens secundum eundem Apostolum det vobis & velle & perficere pro bona voluntate quod vobis & nobis ac regno vobis commissio est opus.

VI.

*DE EADEM RE AD CLERICOS PALATII,
ut hominum suorum rapinas reprimant.*

Ex eodem Codice sancti Remigij Remensis.

Hincmarus Remorum Episcopus fratribus nostris, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & ceteris Clericis in palatio domno nostro Regi & domina Regina, ac illorum fidelibus Ecclesiastico ministerio consulentibus.

AUDIO de hominibus vestris, quia multa mala, rapinas scilicet & deprædationes, & fornicationes, & adulteria in parochia mea faciunt, & etiam de vobis audio, quia illis rapinis consentitis, ut videlicet qui de illis viuunt, & vestros homines atque caballos exinde pascitis. Vnde timendum est, ne & de vobis dicat Dominus per prophetam, *Et erit sicut populus, sic sacerdos.* Sed mihi non est necesse multum laborare admonendo in vobis, qui & ministerio & doctrina tales estis, ut non solum vos abstinere à malo, sed etiam alios à malo diuertere & bonum facere debere admonere sciatis & debeatis. Tamen pro mini-

sterio imposito admoneo vos cum Paulo Apostolo, & obtestor in Christo & per Christum, qui per Paulum locutus est, *ut exhibeatis* 2. Cor. 6. 3. & 4. vos sicut Dei ministros, ne vituperetur ministerium nostrum. Et qui ieiunia paschalia inchoastis, ante oculos habete quid in Pascha, id est in transitu suo ex hoc mundo ad patrem, Dominus Iesus tradendo corpus & sanguinem suum discipulis suis de reprobo discipulo dixit, *Ecce* Luc. 22. 21. manus tradentis me mecum est in mensa. *væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur.* Hoc pascha quotidie sacerdotes immolando, diaconi ministrando, subdiaconi obsequendo, & ceteri clerici Amen respondendo, celebratis pleno ore de rapina, pleno corde de iniquitate. An obliti estis quod scriptum est in Euangelio, *post buccellam introiit in Iudam Sa-* Ioan. 13. 27. *tanas?* id est, in quem introierat prius ut dominum traderet suadendo, tunc in eum introiit plenissime possidendo. sicut scriptum est, *Intra-* Luc. 22. 3. *uit autem Satan in Iudam qui dicitur Scarioth,* & item, *Iam enim miserat* Ioan. 13. 2. *diabolus in cor Iudæ, ut traderet Dominum.* ac deinde dictum est, *post buccellam introiit in eum Satan.* Quia cum intrauit sanctus panis in plenum de iniquitate ventrem, intrauit hostis antiquus, qui dicitur diabolus & Satan, in crudelem & impiam mentem. & ad quem finem illa communicatio ei peruenit, quam ideo accepit, ut malam conscientiam mentiretur atque celaret, ipsi melius scitis. Et ille enim, sicut ipsi legitis in scripturis, in exemplum Iudæ filium hominis tradit, non quidem Iudæis peccatoribus, sed tamen peccatoribus, membris videlicet suis, qui illud inæstimabile Domini corpus violare præsumit. Et *væ illi homini, qui ad mensam Domini malignus accedit, qui insidiis mente conditis, qui præcordiis rapina aut aliquo scelere pollutis, mysteriorum Christi secretis participare non metuit.* *Væ, inquam, illi presbytero, væ illi diacono, væ illi subdiacono, væ illi clerico, væ illi homini, de quo Iesus, qui altaribus sacrosanctis inter immolandum, ut pote proposita consecraturus munera, adesse non dubitatur, adstantibus sibi ministris cælestibus, queri cogitur quod in cœna discipulis de Iuda dixit, Ecce, inquit, manus tradentis me mecum est in mensa.* & *væ il-* Luc. 22. 21. *li, de quo dicit Paulus Apostolus, quod quasi speciali priuilegio in cœna Domini quando hæc sunt tradita legimus, Quicumque man-* 1. Cor. 11. 29 *ducat panem hunc aut calicem Domini bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit non diiudicans corpus Domini.* Sed sic ad mensam Domini accedat sine reuerentia & timore de peccatis suis, sicut lætus accedit, quando socius suus illum plena mensa pascit de rapinis suis. Et quod idem dicit Apostolus, *Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, &* Ibid. 30. *dormiunt,* id est moriuntur, multi, hoc monstratur in exemplo de infirmitatibus & mortibus corporalibus aliquorum, quod fit in anima in spiritalibus infirmitatibus atque mortibus omnium irreuerendorum. Et qua fronte accedit sacerdos immolare, & diaconus ministrare, ad sanctum altarium, ut pro aliorum peccatis Dominum pla-

catum faciant, qui non solum de præteritis suis peccatis illi non satisfaciunt, sed insuper quotidianis ac recentibus illum ad iracundiam prouocant? & cum quali fiducia aliquis homo talem intercessorem pro se ad Deum in altario ministrando transmittit, qui Deum quotidie non mediocriter offendit, quando si ad suum parem illum transmitteret qui ipsi intercessori iratus existeret, plus illum ad iracundiam quam ad placationem excitaret? Hoc enim Pascha, quod tunc Dominus in nouo mysterio egit, quotidie celebratis, quotiescumque missam agitis, sicut ipse tunc omnibus Episcopis & presbyteris & ceteris fidelibus celebrantibus atque adstantibus ad hoc terribile sacramentum in Apostolis suis dixit, *Hæc quotiescumque inquit feceritis, in meam memoriam facietis.* Videte quales cum Domino ad Domini passionem celebrandam acceditis, qui de talibus miseris coinquinati estis, si tamen ita ut audiui vestris hominibus consentitis. Vnde nisi vos correxeritis, quicumque de mea diœcesi sunt, sine dubio usque ad Synodum ab officio & communione priuabo: & qui de mea diœcesi non sunt, de mea parochia & diœcesi eos excommunicabo, & ad suos Episcopos, qui eos corrigant atque diiudicent, diuina auctoritate redire mandabo. Quod ut necesse non sit fieri, fratres & filij, & vos ac vestros corrigite, & alios admonete. quia sicut maius peccatum vos peccantes habetis quam populus, sic maiorem gloriam apud Deum habebitis, si vos ac vestros custodieritis, & alios admonueritis, scientes quia qui conuerti facit vnum peccatorem ab errore viæ suæ, quid inde sequitur. quanto magis si vobis & vestris, de quibus rationem reddetis, ad salutem consulere studueritis? Domino etiam nostro Regi & amabiliore & venerabiliore eritis, & securius vos ille Ecclesiis præficere, quando locus euenerit, & nos vos audacius & amabilius, nutu Dei & ipsius Domini nostri fauore, ordinare valebimus.

VII.

*DE EADEM RE, AD PRESBYTEROS
diœcesis Remensis, ut excommunicationem denuntient iis qui à
depradationibus admoniti non abstinuerint.*

Ex eodem codice sancti Remigij Remensis.

*Hincmarus Remorum Episcopus omnibus presbyteris in parochia
nostra consistentibus.*

ICUT vobis sæpè dixi, sacerdotes medici sunt spiritales, & infirmi homines sunt peccatores. Et licet nos peccatores simus, tamen dignatione Dei officium sanandi peccatores suscepimus: sicut sæpè medici corpore infirmi per magisterium medicinæ infirmos solent sanare. Et quando vñtata in-

firmitas venit in aliquo, vſitatam faciunt medicinam, quando autem inuſitata infirmitas naſcitur infirmo, de medicinæ experimento inuſitatam medici faciunt medicinam. Propterea, fratres, vnusquifque veſtrū quotieſcumque cantat Miſſam, vſque dum iſta quam patimur miſeria in parochia noſtra ceſſauerit, quoniam tales homines ſunt, qui non propter ſalutem, ſed propter conſuetudinem, ad Eccleſiam veniunt, & vſque ad Euangelium, iuxta quod iſta prædicare debueratis, in Miſſa ſtare ſolent & recedunt, ſtatim poſt Apoſtolum, id eſt poſt Epiſtolam, hanc admonitionem noſtram ab initio vſque ad finem, cum verbis Prophetæ vel Apoſtoli legite, quia vtinam non ad iudicium noſtrum dicamus, & nos Dei Apoſtoli, id eſt Dei miſſi ſumus. Vt quoniam ipſe per corporalem præſentiam eis qui in parochia noſtra tanta mala faciunt adnuntiare non poſſum, verbum Dei per nos ad illos tranſmiſſum, quod alligari quacumque infirmitate non poteſt, illis eorum ſalutem adnuntiet. Et orate pro illis & pro nobis omnibus, vt ipſi reſipiſcant à laqueis diaboli, à quo capti tenentur ad Dei voluntatem, & Deus nobis patientiam ſufferendi donet, & liberet nos à malis quæ patimur propter peccata noſtra, & det pacem in diebus noſtris. & admonitio noſtra ad illos talis eſt, **PRECOR** vos omnes in amore Dei, legationem eius portans, per Chriſtum, qui pro vobis crucifixus eſt, & per Spiritum ſanctum, per quem in baptiſmate ſanctificati eſtis, tam qui de parochia mea eſtis, quàm & vos qui de aliis parochiis in parochiam iſtam veniſtis & venitis, vt abſtineatis vos ab iſtis deprædationibus & fornicationibus, & aliis criminibus, quæ mergunt eos qui illa faciunt in infernum, & de illis quæ in mea parochia facta habetis, confeſſionem puram & dignam pœnitentiam faciatis. Quæ mala vobis & omnibus Chriſtianis Paulus Apoſtolus enumerat dicens, *Nolite errare, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriofi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt, ſi vel in vno de iſtis peccatis quicumque homines vitam iſtam finierint.* Et iterum idem Paulus Apoſtolus dicit, *Si quis frater, id eſt ſi quis Chriſtianus, nominatur, & eſt fornicator, aut auarus aut idolis ſeruient, aut ebriofus, aut maledicus, aut rapax, cū tali homine nec cibum debet verus Chriſtianus accipere.* Et iterum dicit, *Non ſolum qui faciunt, ſed & qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte.* Quoniam ſicut demonſtrat ſanctus Ioannes Apoſtolus, qui alicui conſentit talia mala facere, id eſt ſi in eum emendare poteſt, aut illi poteſt vetare vt non faciat, aut ſi talem non poteſt corrigere, & ab illius ſe poteſt communione ſeparare, & non facit, *communicat & particeps eſt operibus illius malignis.* Et ideo, fratres & filij, videte quantæ miſeriæ & de paganis & de aliis malis Chriſtianis ſuper nos veniunt, & quotidie qui iſta mala faciunt, de iſto ſæculo ex maiori parte ad tormenta, quæ ſine fine, pro malefactis quæ in paruo tempore fecerunt

1. Cor. 6. 9.

1. Cor. 5. 11.

Rom. 13. 2.

1. Ioan. 1. 7.

mortui vadunt. & timentes Dei iudicium retrahite vos ab ista rapina, & à ceteris malefactis. Maximè in isto tempore, quando alia peccata, quæ per totum annum sicut fragiles homines committitis, pœnitere & satisfacere Deo inde debetis, vt communionem corporis & sanguinis Domini in sanctissimo die redemptionis nostræ, non ad iudicium, sed ad salutem accipere possitis. Quia si quis de istis peccatis plenus ad illam sanctam communionem accesserit, sine dubio suam perditionem accipiet, sicut & Iudas fecit, qui Dominum tradidit, & laqueo strangulatus quo se suspendit medius crepuit, & diffusis visceribus in infernum perrexit. Quoniam sicut ille Dominum Iudæis tradidit, ita iste corpus & sanguinem Christi accipiens peccatoribus suis membris in condemnationem tradit. Et de hoc quod ille passus est in anima simul & corpore, multos expectat Dominus ad pœnitentiam, vt non patiantur in corpore. Omnes autem malè hanc communionem accipientes patiuntur in anima, & peribunt in æternum, nisi Dei gratia fuerint liberati per pœnitentiam. De istis quæ dico potest fieri vt diabolus humanæ salutis inimicus immittat in corda vestra, cùm auditis quòd tale periculum sit hanc sanctam communionem accipere, si ab iniquitatibus vestris vos non vultis retrahere, & dicatis, Si tale periculum est nobis, sicut iste Episcopus dicit, communicare, abstinemus nos ab illa communione, quia non retrahimus nos à mala operatione. Vnde iterum audite quibuscumque diabolus ista susurrat. Quoniam sicut Dominus dixit de baptismo quòd nullus potest fieri saluus, nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto: ita de hac sancta communione dixit, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et sicut dixit, Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, id est, si quod promisit in baptismo, diabolo & eius operibus abrenuntiando, & in Deum fide quæ per dilectionem est credendo, quod est vt in fide & bonis operibus permaneat, & si post baptismum peccauerit, per confessionem & dignam pœnitentiam illis qui in eum peccauerunt dimittendo, & bonis operibus insistendo, hoc quod malè fecit emendet. Ita etiam de hac sancta communione dixit, Qui manducat carnem meam & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. & Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Propterea attendite omnes Christiani, quia sine ista communione nec remissionem peccatorum potestis accipere, nec de inferno liberari, nec ad regnum Dei potestis peruenire. Et qui istam communionem cum odio & corde pleno de iniquitate, sicut dixi, & cum voluntate peccandi acceperint, iudicium & condemnationem sibi accipient. Et ideo nullum consilium aliud restat ei quicumque vult saluus fieri, nisi vt ab iniquitatibus cesset, & inde pœniteat & offerat Deo confessionem de præteritis peccatis, & professionem, vt in reliquum cesset à peccatis, quantum ei Deus adiutorium dederit, & bonis

Ioan. 3. 5.

Ioan. 6. 54.

Marc. 16. 16

Ioan. 6. 57.

Ibid. 52. 55.

infistat operibus, & confusus de misericordia Dei, mundo corpore & pura conscientia & contrito corde accipiat communionem corporis & sanguinis Domini. Et tunc non erit ei in condemnationem, sed in remissionem omnium peccatorum, & in fortitudinem, ut possit resistere diabolo, & ad regnum Dei peruenire. Quoniam sicut qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur, ita qui dignè communicat de ista communione vnus spiritus est cum Domino & in quo Deus habitat & ipse in Deo, & in tali homine in quo Deus habitat, & qui in Deo habitat, non habebit peccatum & peccati auctor atque hortator diabolus, damnabiliter locum. & si ita perseuerauerit, post mortem in refrigerio erit, & post resurrectionem in sanctorum Angelorum confortio cum Christo sine fine regnabit. Et nolite sperare, quia tantum ad terrorem vestrum, & non ex veritate hoc dicam. Testis est Deus, quia sicut ex ore Dei per scripturas accepi, ita & hîc ad salutem & correctionem vestram scripsi. Et sciatis, quia nisi vos correxeritis ut ista mala dimittatis, omnes qui in ista mea parochia ista mala facitis excommunicabo, & presbyteris mandabo ut nulli communionem scienter donent, qui ista mala post istam admonitionem relectam in mea parochia fecerit, neque illi qui facienti voluntariè communicauit, aut facienti mala consensit. Et omnibus ad communionem accedentibus presbyter quisque denuntiet, ut qui post istam admonitionem ab his malis non cessauit ad communionem non accedat, sciens quia condemnationem accipiet. Et ex verbo Dei mandabo, ut nullus presbyter in mea parochia de alia parochia veniens illis missam cantet qui se ab istis malis non correxerint, sicut in Christi amore vos deprecor. Et nemo despiciat dicens, Quid si iste Episcopus talia commendauerit? Sciat pro certo quia qualiscumque ego sim, Deus verax & omnipotens est qui dixit nobis, *Quaecumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in celo.* Et si aliquis dixerit, ad illos dies in alteram ibo parochiam, sciat quisque ille, non hominis sed Dei illusor & suus ipse deceptor, quia si in alteram parochiam communicare sic excommunicatus perrexerit, quoniam maius etiam iudicium coram Deo sustinebit, quia putat se illum effugere posse qui vbique est, & cuius verbo, non mea potestate secundum hominem, sed secundum diuinum ministerium, illum excommunicabo. Et non irascimini, dilecti fratres & filij, quia paterna dilectione vos moneo. Sed corrigite vos, attendentes comminationem Dei & ad me & ad vos factam. Ait enim Dominus unicuique qui officium sacerdotale suscepit, *Si adnuntiaueris iniquo iniquitatem suam, & conuersus fuerit ille iniquus ab impietate sua, ille vita viuet, & tu animam tuam liberaasti.* Et si non adnuntiaueris iniquo iniquitatem suam, & non fuerit conuersus ille impius ab impietate sua, ipse iniquus in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Quapropter fratres & filij attendite, quia Deus omnipotens est qui ista dixit, & ipse nos fecit, & ipse nos

Matt. 18. 18

Ezech. 3. 19

redemit, & ante illius iudicium omnes adstabimus, & ibi iudicati erimus nos sacerdotes, & principes ac seniores, qui vos admonere & castigare debemus, & pro nostris ac vestris peccatis: & vos etiam iudicati eritis, non solum de peccatis quæ fecistis, & non pœnitistis, sed etiam de admonitionibus & castigationibus quas contempnistis. Deus omnipotens, qui per me ista loquitur in auribus vestris, per se hæc loquatur in cordibus vestris.

VIII.

DE VERBIS PSALMI, HERODII DOMVS
dux est eorum, ad Ludouicum Germania Regem,

Nunc primùm edita ex Codice S. Remigij Remensis.

*Domino Hludouico regi glorioso Hincmarus nomine non merito Remorum
 Episcopus plebis Dei famulus.*

NUPER quando in Tusiaco cum domino meo rege Karo lovnico fratre vestro locuti estis, sicut bene reminisci valetis, quadam die, accersito Altfrido venerando Episcopo, apud exiguitatem meam, secundum sapientiam vobis à Deo datam, de quibusdam sacræ scripturæ abditis & difficilioribus sententiis quærere & subtiliter inuestigare cœpistis, de quibus, prout Dominus dedit, & opportunitas temporis ac loci permisit, respondere curavi. Sed inquisitio vestra eousque processit, ut & quæsitum atque disertum foret, cum iuxta veritatem scripturæ Genesis omnia opera Dei bona sint valde, quod & confirmat Apostolus dicens, *Omnia sunt munda mundis*, &, *nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur*, *Leuit. II. 4.* cur in lege quædam immunda & non percipienda Dei populo describantur. Et cum quæstio traditione catholicorum extitit absoluta, *Psal. 103. 18* interrogastis quid sibi vellet quod in Psalmo canitur, *Herodij domus dux est eorum*. Ad quæ præoccupans vocem meam, ut Saxo genere ac per hoc naturalis prudentiæ suatim me paratior in sermone, Altfridus venerandus Episcopus dixit, quod interpretum Septuaginta translatio diceret, *Fulicæ domus est eorum*. Post quem cum respondere inciperem, quia duo sunt genera herodiorum, sicut & duo sunt genera pellicanorum, unde in centesimo primo Psalmo ad discretionem cum additamento canitur, *Similis factus sum pellicano solitudinis*, quia est & alterius generis, fluuiialis scilicet pellicanus, superuenit dominus meus rex Karolus vnicus frater vester, & commonente illo perrexistis ad annuntiandum vestris fidelibus, quapropter conuentus vester extiterit: & in eundo seruituti meæ vestris bonis desideriis iniungere placuit, & promississe

Gen. I. 31.

Tit. I. 15.

I. Tim. 4. 4.

Leuit. II. 4.

Psal. 103. 18

Psal. 103. 7.

fisse me memini, vt quod tunc inde respondere debuëram, scripto alligare, & dominationi vestræ studerem transmittere. Quod quia antea exequedi opportunitatem non habui, nunc breuiter quæ ex magnorum inde traditione didici, vestræ sapientiæ auribus intimare, & promissionis meæ debitum exsoluere procurauì. De hoc vnde agitur, interpretante beato Hieronymo, Hebraica veritas ita habet, *Saturabuntur ligna campi, cedri libani quas plantasti, ibi aues nidificabunt, milui abies domus eius.* Septuaginta autem interpretum translatio, quam tertio, plurimis eam fallantibus, beatus emendauit Hieronymus, primo quidem Romæ, secundo Bethleem ad Paulam & Eustochium ipsis petentibus, deinde ad Sunniam & Fretelam scribens, sicut in eius inuenitur epistolis, & quam ipse exposuit, quæue Hierosolymitæ & Orientis Ecclesiæ, sed & nunc Galli vtuntur, ita dicit, *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani quas plantauit, illic passeret nidificabunt, herodij domus dux est eorum.* Translatio verò communis, quæ & vulgata, sic habet: *Saturabuntur omnia ligna campi, & cedri Libani quas plantasti, illic passeret nidificabunt, fulicæ domus dux est eorum.* De qua translatione Beatus Hieronymus in præfata epistola ad Sunniam & Fretelam ita dicit, Breuiter admoneo, vt sciatis aliam esse editionem, quam Origenes & Cæsariensis Eusebius, omnesque Græciæ tractatores *κοινή*, id est communem appellant atque vulgatam, & à plerisque nunc *Λοιπὸν* dicitur, aliam Septuaginta interpretum, quæ in hexaplis codicibus reperitur, & à nobis in Latinum sermonem fideliter versa est, & Hierosolymæ atque in Orientis Ecclesiis decantatur.] Et item idem in eadem epistola. *κοινή* autem ista, hoc est communis editio, ipsa est quæ & Septuaginta. Sed hoc interest inter vtramque, quod *κοινή*, pro locis & temporibus, & pro voluntate scriptorum, vetus corrupta editio est: ea autem quæ habetur in hexaplis, & quam nos vertimus, ipsa est quæ in eruditorum libris incorrupta & immaculata Septuaginta interpretum translatio reseruatur. Quidquid ergo ab hac discrepat, nulli dubium est quin ita & ab Hebræorum auctoritate discordat.] Hanc autem communem editionem, quæ dicit *Fulicæ domus dux est eorum*, qua tunc temporis omnes pene utebantur Latini, exposuit B. Augustinus, & post eum Prosper, deinde Cassiodorus. De qua volucre dicit B. Augustinus, Fulica sicut omnes nouimus marina auis est, vel in stagnis est, vel in mari est. habet quandam domum, non facilè in littore terræ, aut nunquam, sed in iis quæ in media aqua sunt, plerumque ergo in petris quas aqua circumdat.] S. quoque Prosper, Domus, inquit, fulicæ quæ marina est auis, non est in terræ foraminibus, neque in ramis arborum, sed in petra quæ aqua sit circumdata. petra verò intelligitur Christus.] Et Cassiodorus ex B. Augustini & Prosperi in expositione sensibus, Fulica mansueta auis & nigra est, anate quidem paruior, sed corporis positione consimilis, quæ in stagnis delectabiliter commoratur. Hæc ad baptizandos

Psalm. 103. 16

Epist. 135. in principio.

Psalm. 103. 17

Concione tertia
versus
finem.

bene refertur, qui in sacratissimi fontis gratia perseverant. Horum itaque mansiones, id est baptismatis perseveratio, dux est passerum qui in cedris nidificant: scilicet quia omnium Christianorum sacer fons dux est, dum eos ad cælorum regna perducit.] In libris denique Physicorum, qui de naturis volucrum, animalium, & serpētium, & arborum, atque herbarum scripserunt, de eadem aue ita relegi. Fulica, inquiunt, dicta est quòd caro eius leporinam sapiat. Lagoos enim lepus dicitur. vnde & apud Græcos λαγώς vocatur. Est enim auis stagnensis, habens nidum in medio aquæ, vel in petris quas aquæ circumdant, maritimòque semper delectatur profundo, quæ dum tempestatem persenserit, fugiens in vado ludit.] Sed & in eisdem libris legi quæ subiungere procurabo, vnde puto, sicut & vos poteritis coniicere, quia Symmachus fulicam pro herodio transtulit. Scribunt enim iidem Physici, dicentes Diomedias aues à fociis Diomedis appellatas, quos ferunt fabulæ in easdem volucres fuisse conuersos, forma fulicæ similes, magnitudine agnorum, colore candido, duris & grandibus rostris. Sunt autem circa Apuliam, in insula Diomedea inter scopulos littorum & saxa volitantes. Iudicant inter suos & aduenas. Nam si Græcus est, propius accedunt & blandiuntur: si alienigena, morfu impugnant & vulnerant, lacrymosis quasi vocibus dolentes vel suam mutationem, vel regis interitum. Nam Diomedes ab Illyriis interemptus est. Hæ autem aues Latine Diomedie vocantur, Græci eas herodios dicunt. Hinc beatus Hieronymus in præfata epistola ad Sunniam & Fretelam dicit, Pro herodio, quod in Hebræo dicitur *ASIDA*, Symmachus *ἰκτινόν* id est miluum interpretatus est. Denique & nos ita vertimus in Latinum, *Ibi aues nidificabunt, milui abies domus est.* quòd scilicet semper in excelsis & arduis arboribus nidos facere consueuerit. Vnde & sexta editio manifestius interpretata est, *Miluo cupressus ad nidificandum.* Pro abietibus autem & cupressis in Hebræo ponitur *BARVSIM*, quod magis abietes quàm cupressos significat.] Et quia duo sunt, sicut vobis tunc dixi, herodiorum genera, demonstrant beatus Hieronymus atque sanctus Gregorius. Vnum videlicet maius, quod nunc ex verbis Physicorum ostendi, de quo & B. Hieronymus in expositione huius versus dicit, Illic inquiens passeres nidificabunt, sapientes ædificabunt herodij, hoc est herodius domus dux est eorum. Maior est enim omnium volatilium, qui aquilam vincit & comedit. Alterum minus, de quo est in libro Iob scriptum, *Penna struthionis similis est pennis herodij & accipitris.* Vnde beatus dicit Gregorius. Quis herodium & accipitrem nesciat aues reliquas quanta volatus sui velocitate transcendant? Struthio verò pennæ eorum similitudinem habet, sed volatus eorum celeritatem non habet. A terra quippe eleuari non valet, & alas quasi ad volatum specie tenus erigit, sed tamen nunquam se à terra volando suspendit.] Et item, Accipitris quippe & herodij parua sunt corpora, sed pennis densioribus fulta, & idcirco cum celeritate trans-

versus finē
epistolæ.

Iob 39. 17.
Moralium
XXXI. c. v.

Ibid. post
pauca.

volant, quia eis parum inest quod adgrauat, multum quod leuat. At contra struthio raris pennis induitur, & immani corpore grauat, ut et si volare appetat, ipsa pennarum paucitas molem tanti corporis in aëre non suspendat. Hæc quoque ipsa struthionis penna ad penas herodij & accipitris similitudinem coloris habet, virtutis verò similitudinem non habet. Illorum namque conclusæ & firmiores sunt, & volatu aërem premere virtute suæ soliditatis possunt. at contra struthionis pennæ dissolutæ, & volatum sumere nequeunt, quo ab ipso quem premere debuerant aëre transcenduntur.]

HINC iuxta litteram de fulica & herodiorum generibus ex magnorum scriptis vestræ dominationi secundum iussione[m] vestram scribere studui. Ceterum quia nec vos iussistis, nec indigetis, quem Dominus docet qui docet hominem scientiam, & à cuius facie est sapientia & intellectus, iuxta typicam vel moralem intelligentiam quæ hinc catholici doctores tractauerunt, vobis latius scribere non præsumpsi, ne referretur mihi illud poëticum, *Tu ne fortè feras in siluam ligna viator*. Sed ne in totum præterisse mysticum sensum viderer, quædam potius significare quàm exponere censui. *Saturabuntur* Psal. 103. 17. inquit Psalmus, *ligna campi*, id est plebes populorum, gratia spiritali, & *cedri libani*, id est nobiles atque sublimes mundi, *quas Dominus plantauit*, qui etiam de diuitibus & inlustribus multos iustificauit, qui dicunt, Ipse fecit nos & non ipsi nos, quia sicut nos homines & illustres, ita nihilominus & iustos fecit, *Illic passeress nidificabunt*. scilicet in istis cedris Libani, quas gratia Dei plantat & satiat, nidificabunt passeress, hi videlicet qui elegerunt humilitatem, & relictis quæ habebant aut venditis, nihil sibi in hoc sæculo reseruauerunt, sed diuitum Christianorum domibus agrisque susceptis necessariis solatiis adiuuantur. Qui tamen licet in cedrorum altitudine requiescant, non ipsis cedris ducibus vtuntur, sed domus herodij dux est eorum. Herodius enim maioris generis, ut verbis Hieronymi diximus, maior est omnium volatiliu[m], qui aquilam, quæ rex volatiliu[m] sicut leo est bestiarum, vincit & comedit. Sæpe enim in Scripturis per aquilam significatur diabolus, & iuxta Euangelicam veritatem, fortem armatū custodientem atrium suu[m], & in pace sua possidentem, id est fortem diabolum, mundum qui in maligno positus est, vsque ad aduentum Saluatoris malè pacato porientem imperio, fortior superueniens Christus vicit, & vniuersa eius arma in quibus confidebat abstulit, & spolia eius quod est insigne triumphantis distribuit, quoniam astutias eius destruxit, & hominibus deceptis ab eo saluatis, captiuam ducens captiuitatem dona distribuit, id est Spiritus sancti dona, quæ Apostolus enumerat, pro vniuscuiusque captu donauit. Cuius herodij domus, id est rectores Ecclesiæ, dicente Paulo quæ domus sumus nos, duces passerum, mundi videlicet contemptorum, super egenum & pauperem intelligentium, sumptibus sustentatorum esse noscuntur. Et

nec in minore herodij genere hæc intelligentia abhorret à vero, cum dicitur, *Herodij domus dux eorum*. Quia iuxta Apostolum, Christus cum diues esset propter nos pauper factus est, ut nos ipsius inopia ditaremur. Et propheta de illo dicit, *Vidimus eum & non erat aspectus*, & cetera, usque dum, *nec reputauimus eum*. Qui nobis reliquit exemplum ut sequamur vestigia eius. Cuius herodij domus dux est passerum, id est mundi contemptorum. quia sæpe etiam in sæcularibus, in quorum cordibus per fidem habitat Christus, & in quorum opere ipsius lucent exempla, non solum Ecclesiastici vel monachi, in subditis prælati, in priuatis regia potestate præcelsi, videre valent quod imitentur: verum & vnde se reprehendant & erubescant, quia sunt interdum minores merito, qui sunt maiores nomine, & laudabiliore sanctitatis infructuoso honore. Vnde propheta dicit, *Erubescit Sidon*. ait enim *mare fortitudo maris dicens*. Per Sidon quippe, religionis nomine quasi quadam fortitudine muniti & decorati, per mare autem sæculares intelliguntur, qui ut verus herodius velocitate volatus & magnanimitate virtutis, quasi capiens volucres femina iuxta viam comedentes, id est dæmones verbum de corde audientium tollentes ne credentes salui fiant, coërcet & cōprimit, ne tantum possint tentare homines, velut docet, *Discite inquit à me, quia mitis sum & humilis corde*, parui sunt apud se in corde, & apud homines laude. Qui etsi cura rei familiaris ac terrena fragilitate aggrauati, quandiu in hac vita sunt sine culpæ contagio esse non possunt, tamen cum eis inest quod deprimat, multa virtus bonæ actionis suppetit quæ illos in superna sustollat. Vnde cum maximo timore ac tremore, cumque maxima sollicitudine continuè considerare atque timere debemus, ne nos qui plus ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur, ab auctore mundi grauius inde iudicemur. Cum enim augentur dona, rationes etiam crescunt donorum. Tanto ergo esse humilior atque ad seruiendum promptior quisque debet ex munere, quanto se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione. Sciens quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur, & iuxta scripturæ sententiam, *Potentes potenter tormenta patientur, exiguo concedetur misericordia*.

Accipite ista succinctius dicta. Si autem iusseritis, & de hoc & de aliis scripturæ sacræ sententiis, & pro imposito ministerio, & pro debita vobis obedientia, quoniam Apostolica auctoritas obedire in Christo & subiectos regi nos esse debere commendat, sciens scriptum vobis, *Interroga sacerdotes legem meam, & nobis, Audiens ex ore meo sermonem, nuntiabis eis ex me*, quæ ad salutem & instructionem eruditionis vestræ proficere poterunt, libentissimè quantum ipse dederit, qui fideli seruo promittit, *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud*, & verbis & litteris differere & vobis explanare curabo.

Tempora concedat Christus felicia regni

Huius & aeterni rex tibi care mihi.

Floreat aeternis tecum sapientia donis,

Vt tibi permaneat laus, honor, atque salus.

Dextera te Christi semper defendat ubique.

Vive Deo felix, & sine fine vale.

IX.

AD EPISCOPOS ET PROCERES PROVINCIAE

*Remensis, cum Ludouicus iterum Caroli, fratris sui regnum illo
absente impeteret anno DCCCLXXV.*

Ex editione Moguntina Ioannis Buxæi.

HINC MARVS EPISCOPVS AC PLEBIS DEI

famulus dilectis fratribus & venerabilibus Episcopis Remorum diæceseos.

CAPVT I.

DE communi anxietate nostra, de qua exiguitatem meam dilectio vestra consuluit, proponens mihi verba sancti Bonifacii Papæ, quibus dicit ad Hilarium Narbonensem Archiepiscopum, exponens capitulum Nicæni Concilij de priuilegiis singularum prouinciarum, Aduertat, inquit, caritas tua, adeo nos canonum præcepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitanus sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet,] quæ donante Domino ex doctrina Patrum nostrorum sentio scriptis vestræ caritati respondeo. Sanctus Ambrosius in Epistola ad Theodosium Augustum inter cetera dicit. Non est imperiale, libertatem dicendi negare: neque sacerdotale, quid sentias non dicere. Nihil enim in vobis Imperatoribus tam popolare & tam amabile est, quàm libertatem etiam in his diligere, qui obsequio militiæ vobis subditi sunt. Siquidem hoc interest inter bonos & malos Principes, quod boni libertatem amant, seruitutem improbi. Nihil etiam in sacerdote tam periculosum apud Deum, tam turpe apud homines, quàm quod sentiat non liberè pronuntiare. Siquidem scriptum est, *Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar.* & alibi, *Fili hominis, speculatorem te posui domus Israel.* In eo, inquit, vt si auertatur iustus à iustitiis suis, & fecerit delictum quia non distinxisti ei, id est non dixisti quid sit cauendum, non retinebitur memoria iustitiæ eius, & san-

Epist. 118.

Psalm. 118. 46

Ezech. 3. 17.

guinem eius de manu tua exquiram. Tu autem si dixeris iusto ut non peccet, & ipse non peccauerit, iustus vita viuet quia dixisti ei, & tu animam tuam liberabis.] Et Dominus in Euangelio. *Qui, inquit, me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, & patris, & sanctorum Angelorum.*

II. Igitur dicamus liberè Domini Sacerdotes, quæ dicuntur notabilia & reprehensibilia de Rege nostro, & quæ dicuntur laudabilia promissa de fratre eius domno rege Hludouico, qui venturus asseueratur in hoc regnum fratris sui, ut quæ frater eius in eo perperam egit ipse corrigat, & quod per negligentiam frater eius admisit, ipse per diligentiam emendare procuret. Quatenus si Rex noster ea legerit quæ de illo dicuntur, si vera sunt illa corrigat, si autem vera non sunt, de cetero admittere caueat. Si autem & frater eius domnus Hludouicus ea legerit, quæ de fratre illius dicuntur notabilia caueat, & quæ de illo laudabilia promittuntur exequi studeat. Nos autem Episcopi & regni primores, secundum ordines nostros, in maiorum doctrina seu exemplis, quid nobis sequendum, quidve cauendum sit, conspiciamus.

III. Et prætermisissis aliis vicissitudinibus altercationum de regno, inter principes nostros temporibus nostris habitis ante hos sexdecim annos, quando rex noster domnus Carolus & domnus Hludouicus cominùs, præparatis vtrinque armatorum cuneis & erectis vexillis, secus locum qui Breona dicitur conuenerunt, populus qui cum domno Karolo erat ex parte maxima illum reliquit, sicque eundem regem Karolum pridie Idus Nouembris inde abire coëgit. Tertio autem mense Karolo reuertente, qui cum domino Hludouico erant, ab eo separati, & solitario penè relicto, insequente illum Carolo, de pago Laudunensi ad propria redire destitutione sua fecerunt. Nunc autem, quia domnus Karolus nos & regnum istud spontè reliquit, & in Italiam perrexit, domnus noster Hludouicus multorum oribus accipere regnum istud hostiliter venturus asseueratur, & domnus Carolus bellatorum acies, quas vulgari sermone scaras vocamus, dispositas, & eisdem aciebus primores deputatos ad resistendum fratri suo, ne regnum illius occupare valeat, habere dicitur, qui iussione vxoris suæ, cum filio suo Hludouico, regnum suum ab omnibus tam Christianis quàm Paganis hostibus, cum consilio & auxilio Episcoporum ac ceterorum consiliariorum suorum defendant, donec ipse adepto regno ad quod accipiendum iuit, auxiliante Domino reuertatur in pace.

IV. Quia de re nobis Episcopis satis agendum est, ne in consilio, quod à nobis reipublicæ ministri secundum domni regis mandatum petierint, à nostro ministerio excidamus, & ne de auxilio, quantum Deus vnique nostrum posse dederit, abscedamus, sequentes sententiam Domini dicentis, *Reddite quæ sunt Caesaris Ca-*

sari, & quæ sunt Dei Deo. In auxilio igitur præbeamus arma diuina, ieiunia, orationes, lacrymas, implorationes ad Sanctorum suffragia, & auxilia diuina per nos nostrasque parochias, vt non effundatur sanguis Christianus seditionali certamine inter fratres & cognatos atque propinquos, sicut iam fuisse factum in Fontanido dolemus, & de omnibus hostibus tam Christianis, quàm paganis, per Sanctorum merita & intercessionem, det Dominus propitius pacem in diebus nostris, vt ope misericordiæ suæ adiuti, & à peccato simus semper liberi, & ab omni perturbatione securi.

V. Si enim contra Paganos bellum immineret, consilium darem bellatoribus nostris, & hortaremur eos adhortationibus, quas in litteris Ecclesiasticis legimus. Nunc autem, quia ciuile, & plusquam ciuile bellum inter Christianos instare opinamur, Patrum innitentes vestigiis, videamus quid ad hæc sit nobis agendum. Sanctus Ambrosius in epistola ad sororem suam historiam persecutionum suarum narrans inter cetera dicit, Domine, post lectiones atque tractatum, dimissis cathecumenis symbolum aliquibus competentibus in baptisteriis tradebam basilicæ. Illic nunciatum est mihi, comperto quòd ad Portianam basilicam de Palatio Decanos misissent vt vela suspenderent, populi partem eò pergere. Ego tamen mansi in munere, Missam facere cœpi. Dum offero, raptum cognoui à populo Castulum quendam, quem presbyterum dicerent Arriani. Hunc autem in platea offenderant transientes. Amarissimè flere, & orare in ipsa oblatione Deum cœpi vt subueniret, ne cuius sanguis in causa Ecclesiæ fieret, certè vt meus sanguis pro salute non solum populi, sed etiam pro ipsis impiis effunderetur. Quid multa? Missis presbyteris & diaconibus eripui iniuriæ virum.] Ep. xxxiii.

VI. PARIÀ & beatum Augustinum de Donatistis fidelium persecutoribus sensisse legimus. Et sanctus Gregorius in homilia Hom. 27. in Euang. Euangelij, Vna, inquit, & summa est probatio caritatis, si & ipse diligitur, qui aduersatur. Hinc est, quòd ipsa veritas & crucis patibulum sustinet, & tamen ipse suis persecutoribus affectum dilectionis impendit dicens, *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Luc. 23. 34. Quid ergo mirum si inimicos diligant dum viuunt, quando & tunc diligit magister inimicos cum occiditur? Sic & Stephanum Romanæ sedis Pontificem egisse in gestis eius legimus, quando ad Pippinum in Franciam venit pro S. Petri iustitiis super Haistulphum regem nefandissimum obtinendis. Nam cum inclytus Rex Pippinus nec precibus, nec munerum oblationibus posset obtinere apud præfatum regem quiddam de sancti Petri iustitiis, exercitum aduersus eum mouit. Sed Papa sanctus, ne sanguis effunderetur Christianorum, admonitiones & obsecrationes Apostolicas exhibuit, & apud domnum Pippinum obtinuit. Sed Haistulfus superbia elatus super

Francos, qui ad custodiam propriarum secundum iussione Pip-
 ni clusarum venerant, fidens in sua ferocitate subito aperiens clusas,
 super eos diluculo cum plurimis irruit exercitibus. Sed iustus iudex
 dominus Deus & saluator noster Iesus Christus victoriam paucissi-
 mis illis tribuit Francis, & multitudinem illam Langobardorum su-
 perantes trucidauerunt, & Haistulfus fugam arripuit, & à Pippino
 superatus Deo auspice fuit.

VII. EXHIBEAMVS etiam vnusquisque nostrum pro viribus
 contra omnes hostes sanctæ Ecclesiæ & Principis nostri milites de
 Ecclesiis nostris, qui cum primoribus ad hoc deputatis dimicent,
 prout Dominus auxilium dederit, & cooperari dignatus fuerit, vn-
 de sicut fuerit voluntas in cælo sic fiat. Consilium autem in huius-
 modi congressione, si à nobis requisierint primores acierum, quia
 Psal. 32. 10. scriptum est, *Dominus dissipat consilia gentium, reprobat autem cogitatio-
 nes populorum, & reprobat consilia principum, consilium autem Domini in
 æternum manet*, quod salubrius illis consilium dare possimus, quàm
 Luc. 14. 31. quod Dominus in Euangelio monstrat, inuenire nequimus. *Quis,
 inquit, rex iturus committere bellum aduersus alium regem, nonne sedens
 prius computat, si possit cum decem milibus occurrere ei, qui cum viginti mi-
 libus venit ad se? alioquin adhuc illo longè agente legationem mittens rogat
 ea quæ pacis sunt.*

VIII. QVIA longè ante nos de his qui anxietatibus & ingentibus
 malis premuntur, etiam apud nationes tritum vulgi sermone prouer-
 bium, *Inter malleum sunt & incudem*, legimus, & nos de frequentibus pa-
 ganorum infestationibus & ceteris anxietatibus, quibus diutiùs pre-
 mimur, verbis taceamus, & gemitibus ac suspiriis exclamemus. Inter
 duos Reges carne fratres, de hoc regno in quo degimus satagenti-
 bus, velut inter malleum & incudem, Episcopi sumus. Si enim,
 quia secessit longiùs in regnum aliud rex noster, in aduentu super-
 uenturi regis, Ecclesias nostras quaquaersum nemine persequente,
 vel præiudicium, vt dicitur, inferre moliente, fugientes discesseri-
 mus, & nos ad superuenturi tutelam regis non contulerimus, præ-
 fertim, cum superuenturus rex, vt fertur, dicat se non venire ad re-
 gnum inuadendum, sed ad destitutum restituendum & defendendum,
 & pacem ac iustitiam in eo procurandam, & sanctæ Ecclesiæ ac
 eius sacerdotibus debitum honorem ac defensionem exhibendam,
 & nos & oues nobis commissæ periclitari videbimur. Nos quidem,
 quia non pastores sed mercenarij & apud Deum & apud homines
 iudicabimur: oues autem nobis commissæ, quia sine pastore erra-
 bunt vel dispergentur, & facultates Ecclesiasticæ, quibus sustenta-
 ri debent, velut relictæ sine custodibus, diripientur ac vastabuntur,
 si de fuerit virtus Principis, cuius potestate defendantur, vel custo-
 des, qui pro ouibus & earum alimoniis Principi & defensori ac tu-
 tori Ecclesiæ suggerant.

IX. Si autem rex noster reuersus fuerit, infidelitatis nos arguet, sicut quosdam fecit, quando à Breona pergens, & nos desolatos relinquens, post aliquod tempus reuersus fuit: licet causa nostra à causa illorum, quos tunc redarguit, satis habeatur dissimilis. Nam nos quacunque ducti cupiditate, vel turpi lucro inlecti, regem alium in regnum istud, sicut illi fecerunt, non inuitauimus, neque regem nostrum reliquimus, & alteri nos absque necessitate contulimus, sed à rege nostro relictī, & alterius potestati expositi, nos iudicio regis regum expectantes commisimus. Sed inter hæc & vndique nos circumstant angustia. Si enim relictī à rege nostro superuenientis regis potestati nos contulerimus, mors nobis est: si autem non egerimus, Ecclesiarum nostrarum & ouium nobis commissarum custodia inuigilare nequibimus, & aut nunc in manum superuenturi regis, aut si rex noster reuersus fuerit, in manus illius incidemus.

X. Et quidam Apostoli Ioannis verba respondebimus dicentis, *Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare?* qui dicit, *Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis?* ac si aperte, inquit Gregorius, dicat, in hoc constat quia & cognosco patrem & cognoscor à patre, quia animam meam pono pro ouibus meis, id est, ea caritate, qua pro ouibus morior, quantum patrem diligam ostendo. Et idem præfatus Apostolus Ioannes dicit, *Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est.* Melius est igitur nos incidere in manus hominū, si Deus ita permiserit, quam derelinquere legem, id est, mandatum Dei, ut non deferamus oues nobis à Deo commissas, qui animam suam posuit pro ouibus suis. In quo ostensa est nobis via, quam sequamur, apposita forma cui imprimamur. Debemus ergo & nos, si necesse fuerit, pro fratribus nostris animas nostras ponere, & non oues nostras deferere.

XI. Nunc autem qualiter Regnum istud vndique à Paganis & falsis Christianis, scilicet Britonibus, sit circumscriptum, & ut ita dicamus, viscerali commotione de his, qui aliquandiu in eo fideles ac utiles visi fuerant extitisse, sit perturbatum: & quæ conditio de regnis nepotum suorum inter illum & fratrem eius sit sacramento firmata, utinam aut ignoraretur, aut inter eos ipsa conditio seruarietur, & neque discordia Ecclesiarum Præsules, & serui ac ancillæ Domini inquietarentur, & Christianus populus affligeretur, ac inter regni primores viscere bellum insurgeret, & rapinæ ac deprædationes rerum Ecclesiasticarum, atque diuitum seu pauperum conflagrarent. At si pro his dictis, (quæ non pro infidelitate Principum nostrorum ad suggillationem eorum, sed pro periculo eorum cum dolore ac gemitu dicimus) nobis sacerdotibus vis aliqua à quocumque fuerit inlata, sicut quidam Sapiens dixit, feramus æquo animo, & utamur foro, donec inuicta felicitas finem malis imponat.

XII. Scimus enim dicente Apostolo, quoniam *Omnes qui pie volunt viuere persecutionem patiuntur.* Sed *non sunt condignæ passionibus hu-*

1. Ioan. 2. 6.

Ioan. 10. 15.

Hom. 14. in Euang.

1. Ioan. 2.

2. Tim. 3. 12.

Rom. 8. 17.

ius temporis ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et Dominus beatos eos dicit *qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.* Neque enim dubitandum est, quia beatus Ioannes Baptista, ut pro Redemptoris nostri quem præcurrebat testimonio, carcerem & vincula sustinuit, pro ipso & animam posuit, cui non est dictum à persecutore ut Christum negaret, sed veritatem reticeret, & tamen pro Christo occubuit. Quia enim Christus ipse ait, *Ego sum veritas*, ideo utique pro Christo, quia pro veritate sanguinem fudit, constanter dicens regi, *Non licet tibi habere uxorem viuentis fratris tui.* Et nos, si quia dicimus, quod & à plebeiis conqueri audimus, quoniam non oportuerat regem nostrum regnum istud, à paganis vndique circumdatum, & intra commotum & non solidum, inconsultè dimittere, ac quos regendos & defendendos iudicio Dei suscepit, & qui ad hoc illi se commendauerunt, relinquere ac deferere, & quia dicimus, non debere fratrem suum regnum eius, post præstita inter eos sacramenta, quæ rex noster, quantum ex ipso est, seruare se velle dicit, inuadere, aliquod incommodum passi fuerimus, patienter inlata portemus pro Christo, quia pro veritate illa sustinebimus, imitatores pro modulo nostro eorum, qui *ibant gaudentes, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.*

XIII. VERVM, quia, ut prædiximus, inter malleum & incudem positi sumus, & quod inter malleum & incudem ponitur, aut frangitur vel conquassatur, vel producit & formatur, sicut in Numerorum libro legimus præcepisse Dominum Moyse, ut faceret tubas argenteas inter malleum & incudem productiles, quæ clangore suo ad solemnitates Dei populum excitarent, atque audientium animos ad bellum accenderent. Et sanctus Dauid dicit, *Psallite Domino in tubis ductilibus.* & Apostolus dicit, *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus.* & *Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis imitami fidei.* Quæramus tubas argenteas inter malleum & incudem productas, id est eloquia Domini, quod est *argentum igne examinatum, purgatum septuplum*, relucens & virtute vigens, quorum doctrina ad bellum necessarium & imminens discamus in perturbationis nostræ angore quid nobis agendum sit, ne inter malleum & incudem frangamur vel conquassemur, sed producamur atque formemur, ut per eorum vestigia inoffenso pede gradientes non aberramus.

XIV. SANCTVS AMBROSIVS in libello, quem obtulit Valentiniano Imperatori contra Auxentium, inter cetera ita dicit ad locum, *Vtinam Imperator non denunciaffes ut quò vellem pergerem.* Quotidie prodibam, nemo me asseruabat. Deuisti me quò volueras destinare, quem ipse omnibus offerebam. Nunc mihi à sa-

cerdotibus dicitur, non multum interesse, vtrum volens relin-
 quas an tradas altare Christi: cū enim reliqueris, trades.] Et hinc in ser- Orat. in
Auxetium
lib. 5. epist.
 mone ad populum in Ecclesia, Video vos præter solitum subito es-
 se turbatos atque obseruantes meī. Miror quid hoc sit, nisi fortè
 quia per tribunos me vidistis aut audistis imperiali mandato esse
 conuentum, vt quò vellem abirem hinc, & si qui vellent sequendi
 potestatem haberent. Metuistis ergo, ne Ecclesiam defererem, & dum
 salutem meam timeo, vos relinquerem? Sed quid & ipse mandauerim
 potuistis aduertere, deferendæ Ecclesiæ mihi voluntatem subesse
 non posse, quia plus Dominum mundi, quàm sæculi huius Impe-
 ratorem timerem. Sanè si me vis aliqua abduceret ab Ecclesia, car-
 nem meam exturbari posse, non mentem: paratum me esse, vt si il-
 le faceret quod solet esse regiæ potestatis, ego subirem quod sacer-
 dotis esse consuevit. Quid ergo turbamini? Volens nunquam vos
 deferam, coactus repugnare non noui. dolere potero, potero flere,
 potero gemere: aduersus arma, milites, Gothos quoque, lacrymæ
 meæ arma sunt. talia enim munimenta sunt sacerdotis. Aliter nec
 debeo, nec possum resistere. fugere autem & relinquere Ecclesiam
 non soleo, ne quis grauioris pœnæ metu factum interpretetur. Sci-
 tis & vos ipsi, quòd soleam Imperatoribus deferre, non cedere: sup-
 pliciis me libenter offerre.] *Et post aliquanta*, Petrus quoque Apo-
 stolus vtriusque rei vobis edit exemplum. Nam vbi eum Herodes Act. 12.]
 quæsiuit & cepit, recepit in carcerem. Non enim recesserat Dei
 seruulus, sed steterat timoris ignarus. Orabat pro eo Ecclesia, sed A-
 postolus in carcere quiescebat, quod est indicium non timentis.
 Missus est Angelus qui dormientem excitaret, per quem Petrus pro-
 ductus è carcere mortem ad tempus euasit. Idem Petrus postea vi-
 cto Simone, cū præcepta Dei populo seminare, doceret castimo-
 niam, excitauit animos gentilium, quibus eum quærentibus Chri-
 stianæ animæ deprecatae sunt vt paulisper cederet: & quamuis es-
 set cupidus passionis, tamen contemplatione populi precantis infle-
 xus est. Rogabatur enim, vt ad instituendum & confirmandum po-
 pulum se reseruaret. Quid multa? nocte muro egredi cœpit, & vi-
 dens sibi in porta Christum occurrere, urbemque ingredi, ait, Do-
 mine, quò vadis? Respondit Christus, Venio Romam iterum cruci-
 figi. Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere respon-
 sum. Christus enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem pas-
 sione susceptæ mortis exuerat. *Quod enim mortuus est, peccato mortuus* Rom. 6. 10.]
est semel: quod autem viuit, viuit Deo. Intellexit ergo Petrus, quòd
 iterum Christus crucifigendus esset in seruulo. Itaque sponte remea-
 uit, interrogantibus Christianis responsum reddidit, statimque cor-
 reptus per crucem suam honorificauit Dominum Iesum. Videtis
 igitur, quòd in seruulis suis pati velit Christus. *Et paulo post*, Ego
 ipse non quotidie vel visitandi gratia prodibam, vel pergebam ad

Martyres? non regiam palatij prætexebam eundo atque redeundo? & tamen nemo me tenuit, cum exturbandi me haberent ut prodiderunt postea voluntatem, dicentes, Exi de ciuitate, & vade quò vis. Expectabam, fateor, magnum aliquid: aut gladium pro Christi nomine, aut incendium. At illi delicias mihi pro passionibus obtulerunt: sed athleta Christi non delicias, sed passiones suas exigit. Nemo ergo vos turbet, quòd aut carrum præparauerant aut dura, ut videbatur sibi, Auxentij ipsius qui se dicit Episcopum ore iactata. Plerique narrabant percussores præmissos, pœnam mortis esse decretam. Nec illa timeo, & ista non defero. Quò enim abibo, ubi omnia plena gemitus sint atque lacrymarum?] In historia Theodoriti legitur, quia dum de Ecclesia Ambrosius iuberetur exire ait, Ego sponte hoc non ago, ne lupis ouium septa contradere, aut blasphemantibus Deum videar. Hic si placet occide. hoc loco mortem prona suscipio voluntate.

Lib. ix. c. 20

Orat. in
Auxent.

XV. Igitur nobis non solum sequendum, sed & amplectendum est pro fide ac veritate, si contigerit, quod de se beatus dicit Ambrosius loquens ad Ecclesiam suam, Volens nunquam vos deseram, coactus repugnare non noui. dolere potero, potero flere, potero gemere. aliter nec debeo, nec possum resistere. fugere autem & relinquere Ecclesiam non soleo.] Sic enim egerunt sancti prædecessores nostri, ut in Ecclesiasticis historiis legimus, beatus Hilarius Pictauiensis, Paulinus Treuerensis, Dionysius Mediolanensis, Eusebius Vercellensis, Ioannes Constantinopolitanus, & multi alij, quorum dicta & exempla usque hodie in sancta florent Ecclesia, quorum, iuxta Pauli vocem, *Intuentes exitum conuersationis imitari debemus fidem atque exempla.* Et de ita expulsis à sedibus suis Episcopis pro fide & veritate, sicut præfati sancti Episcopi expulsi Imperiali crudelitate fuerunt, sacri canones Sardicenses dicunt, Ut si aliquis Episcopus vim perpeffus est, & iniquè expulsus pro disciplina & catholica confessione, vel pro defensione veritatis, effugiens pericula innocens & deuotus ad aliam venerit ciuitatem, non prohibeatur immorari, quamdiu aut redire possit, aut iniuria eius remedium acceperit, etiam & larga benignitate humanitas ei est exhibenda.

Heb. 13. 7.

Can. xxi.

Lib. i. epist.
xliii.

XVI. Et hinc sanctus Gregorius ad vniuersos Episcopos per Illyricum, Fratres, inquit, coepiscoposque nostros, quos & captiuitatis diuersarumque necessitatum angustia comprimunt, debetis consolandos conuicturumque vobiscum in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere: non quidem ut per communionem Episcopalis throni dignitas diuidatur, sed ut ab Ecclesia iuxta possibilitatem sufficientia debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in vestris Ecclesiis auctoritatem tribuimus, sed tamen eos vestris contineri summopere hortamur.] Qualiter etiam, vel pro quibus cau-

sis Episcopi Ecclesias suas sine detrimento ordinis ac animæ suæ ad tempus deferere valeant, sanctus Augustinus in epistola ad Honoratum Episcopum inter cetera ostendit, dicens. Restat ut nos, quorum ministerium quantulacumque plebi Dei ubi sumus manenti ita necessarium est, ut sine hoc eam non oporteat remanere, dicamus Domino, *Esto nobis in Deum protectorem, & in locum munitum.* Sed hoc consilium propterea tibi non sufficit ut scribis, ne contra Domini præceptum vel exemplum facere nitamur, ubi fugiendum esse de ciuitate in ciuitatem monet. Recolimus enim verba dicentis, *Cum autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam.* Quis autem credat ita hoc Dominum fieri voluisse, ut necessario ministerio, sine quo viuere nequeunt, deserantur greges quos suo sanguine comparauit? Numquid hoc fecit ipse, quando portantibus parentibus in Ægyptum paruulus fugit, qui nondum Ecclesias congregauerat, quas ab eo desertas fuisse dicamus? Numquid quando Apostolus Paulus, ne illum comprehenderet inimicus, per fenestram in sporta submissus est, & effugit manus eius, deserta est quæ ibi erat Ecclesia necessario ministerio, & non ab aliis fratribus ibidem constitutis quod oportebat impletum est? Eis quippe volentibus hoc Apostolus fecerat, ut seipsum seruaret Ecclesiæ, quem propriè persecutor ille quærebat. Fugiant omnino de ciuitate in ciuitatem, quando eorum quisquam specialiter à persecutoribus quæritur, ut ab aliis, qui ita non requiruntur, non deseratur Ecclesia, sed præbeant cibaria conseruis suis, quos aliter viuere non posse nouerunt. Cum autem omnium, id est, Episcoporum & clericorum est commune periculum, ij qui aliis indigent non deserantur ab his quibus indigent. Aut igitur ad loca munita omnes transeant, aut qui habent remanendi necessitatem, non relinquuntur ab eis, per quos illorum est Ecclesiastica supplenda necessitas, ut aut pariter uiuant, aut pariter sufferant, quod eos paterfamilias uolet perpeti. Quod si contigerit, ut siue alij maius, alij minus, siue omnes æqualiter patiantur, qui eorum sint qui pro aliis patiuntur apparet, illi scilicet, qui cum se possent talibus malis eripere fugiendo, ne aliorum necessitatem desererent manere maluerunt. Hinc maximè probatur illa caritas, quam Ioannes Apostolus commendat dicens, Sicut Christus animam suam pro nobis posuit, sic & nos debemus animas pro fratribus ponere. Nam qui fugiunt, vel suis deuincti necessitatibus fugere non possunt, si comprehensi patiuntur, pro se ipsis non pro fratribus utique patiuntur. Qui verò propterea patiuntur, quia fratres, qui eis ad Christianam salutem indigebant, deferere noluerunt, sine dubio suas animas pro fratribus ponunt.]

XVII. Sic enim fecit sanctus Nicasius Remorum Episcopus, qui tempore Wandalorum in persecutione generali suam non deseruit ciuitatem, & intra parietes Ecclesiæ martyrio meruit coronari. Sic

eodem tempore sanctus Anianus, sicut in sacris historiis legitur. Sic beatus Lupus, ut in eius hymno canitur, Dum bella cuncta perderent, orando Treas muniit. Sic sanctus Remigius Remorum Episcopus, superuenientibus Francis paganis in Belgicam dioceseos suae prouinciam, Ecclesiam suam non deseruit, sed orationibus, & sanctis exemplis ferocitatem gentis perdomuit, & in verbis suis monstra placauit: & non solum prouinciam suam à gladio gentili eripuit, verum & gentem paganam ad fidem Christi cooperante gratia conuertit, & tria milia paganorum vnà cum rege in vigilia sancti Paschae ad gratiam baptismi perduxit, ritè obseruans quod sanctus Gregorius in Homilia Ezechielis prophetae Danielis exponens sententiam, *Thronus eius flamma ignis, rota eius ignis accensus*. Hi enim, inquit, qui animarum custodes sunt, & pascendi gregis onera susceperunt, mutare loca minimè permittuntur: sed quia vno in loco positi diuinitatis in se praesentiam portant & ardent, thronus Dei flamma ignis dicitur.] Et hinc sanctus Augustinus in praefata epistola ad Honoratum Episcopum ad locum dicit, Cur enim sibi putant indifferenter obediendum praeepto, ubi legunt de ciuitate in ciuitatem esse fugiendum, & mercenarium non exhorrent, qui videt lupum venientem & fugit, quoniam non est ei cura de ouibus? *et paulo post.* Fugit Apostolus, cum à persecutore propriè ipse quaereretur, aliis utique necessitatem similem non habentibus, à quibus illic ministerium absit ut desereretur Ecclesiae. Sic fugit sanctus Athanasius Alexandriae Episcopus, cum eum specialiter apprehendere Constantius cuperet Imperator.

XVIII. LEGIMVS etiam in epistolis magni Leonis Papae, quòd cum Eutychiana haeresis in Orientalibus partibus conflagraret, ab Imperatore idem Apostolicus Pontifex, sed & Hesperiarum partium Pontifices ad vniuersalem synodum fuerint euocati. Vnde idem sanctus Leo, ut propriè ipsius verba ponamus, inter cetera rescripsit ad Theodosium Augustum, Quamuis ad diem Concilij Episcopalis, què pietas vestra constituit, occurrere me ratio nulla permittat, quum nec aliqua ex hoc exempla praecesserint, & temporalis necessitas me non patiatur deserere ciuitatem.] Et ad Pulcheriam Augustam, Nam, inquit, illud quòd pietas Imperatoris etiam me credidit debere interesse Concilio, etiam si secundum aliquod praecedens exigeretur exemplum, nunc tamen nequaquam posset impleri, quia rerum praesentium nimis incerta conditio à tantae Urbis populis me abesse non sineret, & in desperationem quandam animi tumultuantium mitterentur, si per occasionem causae Ecclesiasticae viderer patriam & Apostolicam sedem velle deserere. Quia igitur ad publicam vtilitatem pertinuisse cognoscitis, ut salua clementiae vestrae venia, caritati me & precibus ciuium non negarem, &c.] Et in epistola ad Martianum Augustum. Sacerdotes prouinciarum omnium congregari praesentis tem-

Hom. v. in
Ezech.

Epist. 180.

Epist. xvii.

Epist. xii.

Epist. xlv.

poris necessitas nulla ratione permittit, quoniam illæ prouinciæ, de quibus maximè sunt euocandi, inquietante bello, ab Ecclesiis suis eos non patiuntur abscedere. Et in Canonibus Africa prouinciæ legimus Episcopos de Numidia prouincia iustè & rationabiliter excusatos, quia Legatos ad vniuersale Concilium etiam pro communibus & Ecclesiasticis negotiis non miserunt, quoniam tumultu rironum propriis necessitatibus in ciuitatibus suis, aut impediti, aut excusati remanserunt.

Cap. LVII.
de Episcopis
Numid.

XIX. HINC ergo est colligendum, si causæ fidei & generali Ecclesiasticarum definitionum negotio ciuium caritas, quæ attestante Apostolo maior est fide, præponi debet, sicut verbis sancti Leonis & sacrorum canonum demonstratur, vtrum pro quacumque alia causa Ecclesias & oues nobis commissas sine periculo valeamus dimittere, & in alias quascumque partes secedere. Denique cum partem Imperij contra Theodosium & Valentinianum Maximus vsurpauit, & cogeret Episcopos vel contra fidem agere, vel Ecclesias suas deserere, aut alio quolibet modo persequi, sanctus Martinus eiusdem Maximi præsentiam & colloquium non declinauit, minimè autem Ecclesiam suam deseruit. Sed cum plures ex diuersis partibus Episcopi ad Maximum ferocis ingenij virum & bellorum ciuiliū victoria elatum conuenissent, & fœda circa principem omnium adulatio notaretur, in solo Martino Apostolica auctoritas permanebat. Nam etsi pro aliquibus supplicandum regi fuit, imperauit potius quàm rogauit, & à conuiuio eius frequenter rogatus abstinuit, dicens se mensæ eius participem esse non posse, qui Imperatores, vnum regno, alterum vita expulisset. Postremò, cum Maximus se non sponte sumpsisse imperium affirmaret, sed impositam sibi à militibus diuino nutu regni necessitatem armis defendisse, & non alienam ab eo Dei voluntatem videri, penes quem tam incredibili euentu victoria fuisset, nullumque ex aduersariis nisi in acie occubuisse, tandem victus vel ratione vel precibus ad conuiuium venit.]

1. Cor. 13.

XX. ET item in vita illius scriptum est ita, Quo tempore primum Episcopus datus est, fuit ei necessitas adire comitatum. Valentinianus tum maior rerum potiebatur. Is cum Martinum ea petere cognouisset, quæ præstare nolebat, iussit eum palatij foribus arceri. Etenim ad animum illius imitem ac superbum vxor accesserat Arriana, quæ totum illum à sancto viro, ne ei debitam reuerentiam præstaret, auerteret. Itaque Martinus, vbi semel atque iterum superbum principem frustra adire tentauit, recurrit ad nota præsidia. Cilicio obuoluitur, cinere conspergitur, cibo potuque abstinet, orationes diebus noctibusque perpetuat. Et post aliquanta, Nec expectatis Martini precibus, prius omnia præstitit quàm rogaretur. Colloquio illum atque conuiuio frequenter adsciuit. & paulo post. Maximus Im-

Seuerus
dial. 11.
cap VI.

Cap. VII.

perator Rempubicam gubernabat, vir omni vitæ merito prædicandus, si ei vel diadema non legitimè tumultuante milite impositum repudiare, vel armis ciuilibus abstinere licuisset. Sed magnum imperium nec sine periculo renui, nec sine armis potuit teneri. Hic Martinum sæpius euocatum receptumque intra palatium venerabiliter honorabat. totus illi cum eo sermo, de præsentibus, de futuris, de fidelium gloria, de æternitate Sanctorum, cum interim diebus ac noctibus de ore Martini regina pendebat, Euangelico illo non inferior exemplo, pedes sancti fletu rigabat, crine tergebat. Martinus, quem nulla vnquam femina contigisset, istius assiduitatem, immo potius seruitutem, non poterat euadere. Non illa opes regni, non imperij dignitatem, non diadema, non purpuram cogitabat: diuelli à Martini pedibus solo strata non poterat. postremò à viro suo poposcit, deinde Martinum vterque compellunt, vt ei remotis omnibus ministris, præberet sola conuiuium. nec potuit vir beatus obstinatiùs reluctari. Componitur castus reginæ manibus apparatus: sellulam ipsa consternit, mensam admouet, aquam manibus subministrat, cibum quem ipsa coxerat apponit. & reliqua, quæ Lector in suis locis plenius inuenire valebit.

Ep. XXVII.

XXI. SANCTVS AMBROSIVS cum Imperatoribus suis Theodosio & Valentiniano agebat, & legationem ad Maximum ab Imperatore suo Valentiniano suscepit. Quam qui voluerit scire quomodo strenuè peregerit, & qualiter Maximum redarguerit, nec tamen eius colloquium declinauerit, legat librum ipsius, quem de legatione sua executi ad eundem Valentinianum conscripsit. Verum, sicut in vita beati Ambrosij à sancto Paulino postea Nolano Episcopo scripta legitur, egresso Theodosio de Italia, & Constantinopoli constituto, Valentiniano Augusto intra Gallias posito, Eugenius tyrannicè imperium vsurpauit, & aram Victoriæ, & sumptus cæremoniarum, quod Valentinianus augustæ memoriæ adhuc in minoribus annis constitutus petentibus denegauerat, oblitus fidei suæ concessit. Hoc vbi Ambrosius cognouit, relicta ciuitate Mediolanensi, ad quam Eugenius festinatò veniebat, ad Tusciam vsque descendit, declinans magis aspectum sacrilegi viri, quàm formidans imperantis iniuriam. Nam & epistolam ad eundem dedit, in qua conuenit conscientiam illius de sacrilegio: cuius aspectum atque colloquium non declinauit pro vsurpato imperio, sed pro admissio sacrilegio.

Ephes. 5. 11.

De verbis
Domini
serm. XVIII.

XXII. SIC secuti sunt beatus Martinus, atque S. Ambrosius sententiam Apostoli Pauli dicentis, *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem & redarguite.* Hinc beatus Augustinus, Duobus inquiens modis non te maculat malus: si ei non consentias, & si redarguas. hoc est non communicare, non consentire. communicatur quippe, quando factò eius consortium voluntatis vel approbationis adiungitur. Videte quemadmodum Aposto-
lus

Ius utrumque complexus est, Nolite communicare, magis autem & redarguite. Quid est, nolite communicare? nolite consentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid est, magis autem & redarguite? reprehendite, corripite, coercete. Deinde in ipsa correptione, vel coercitione alienorum peccatorum cauendum est, ne se extollat, qui alterum corripit, & Apostolica illa cogitanda sententia, Quapropter qui se putat stare, videat ne cadat. Foris terribiliter personet increpatio, intus lenitatis teneatur dilectio. Neque ergo consentientes simus malis ut approbemus, neque superbientes ut insultanter arguamus.] Hæc sunt quæ sancti prædecessores ac patroni nostri secundum tramitem sanctarum scripturarum iuxta Episcopale ministerium egerunt, & nobis in huiusmodi anxietatibus positæ agenda atque sequenda suis posteris reliquerunt.

XXIII. CETERVM qualiter & per quos agendum sit erga eos, qui regnum regis inuadunt, veridicæ monstrant historiæ. Ait enim Theodoretus, Cùmque audisset Maximus, quæ rursus contra Ambrosium magniloquum prædicatorem veritatis agerentur, scripsit Valentiniano, ut bellum quod agebatur contra Ecclesias solueretur, monens ut paternam non amitteret pietatem, adiecitque etiam minas belli, & nisi quiesceret, verba operibus adimpleret. Quamobrem sumens exercitum venit Mediolanum, ubi tunc ille degebat. Porro Valentinianus agnoscens eius inuasionem fugit in Illyricum, experimento cognoscens quæ mala matris consilio sustineret. Porro Theodosius audiens quæ à Iustina fuerant gesta, & à tyranno scripta, fugienti Valentiniano rescripsit, non esse mirandum, si Imperatori quidem terror, tyranno verò potestas accresceret, cùm Imperator impietati rebellis extitisset, tyrannus autem ei auxilia commoderet, & propterea ille quidem fugeret nudus, iste verò armaretur aduersus nudum.] Et Socrates, Verùm Imperator Theodosius dum tyrannum aggrediretur, cognoscentes Maximi milites præsentiam instructionis Imperialis, & signorum eius aduentum, ne famæ quidem ipsius impetum sustinere valuerunt, sed apprehendentes tyrannum vinctum ei protinus obtulerunt, qui eorum Consulatu peremptus est septimo & vicesimo die Augusti mensis.]

XXIV. Et in historia vitæ beati Ambrosij à sancto Paulino conscripta legitur, Profectus itaque sacerdos de Tusciæ partibus Mediolanum reuertitur, iam inde egresso Eugenio contra Theodosium Imperatorem, ibique Christiani Imperatoris præstolabatur aduentum, securus de Dei potentia, quod non traderet credentem in se hominibus iniustis, nec relinqueret virgam peccatorum super sortem iustorum, ne extenderent iusti ad iniquitatem manus suas. Promiserat enim Argobastes tunc Comes, & Fabianus Præfectus, Mediolano egredientes, cùm victores reuerterentur, stabulum se esse facturos in Ecclesia Mediolanensi, atque clericos sub armis pro-

turos. Sed miserandi homines, cum dæmonibus malè creduli sunt, & aperiunt os suum in blasphemiam contra Deum, spem sibi victoriæ ademerunt. Causa autem commotionis hæc fuit, quia munera Imperatoris, qui se sacrilegio commiscuerat, ab Ecclesia respuebantur, nec orandi illi cum Ecclesia societas tribuebatur. Sed Dominus, qui Ecclesiam suam tueri consuevit, de cælo iaculatus est iudicium, atque omnem victoriam ad religiosum Imperatorem transtulit [Theodosium.]

X X V. Si quærit denique aliquis, cur sanctus Martinus ac beatus Ambrosius Maximum, qui duos Imperatores, alterum vita, alterum regno expulit, à corpore & sanguine Domini non excommunicauerint, sed tantum redarguerint, & beatus Ambrosius Eugenium tyrannum & sacrilegum non excommunicarit, sicut religiosum & Christianum Imperatorem Theodosium pro excessu notissimo, accipiat de catholicorum & notissimorum virorum doctrina sibi redditam rationem. Ait enim beatus Ambrosius de obitu Theodosij inter cetera, Dilexi inquit virum, qui magis arguentem quam adulantem probaret. Strauit omne, quo utebatur, in signe regium, defleuit in Ecclesia publicè peccatum suum, quod ei aliorum fraude obrepserat, gemitu & lacrymis orauit veniam. Quod priuati erubescunt, non erubuit Imperator, publicè agere pœnitentiam: neque vllus postea dies fuit, quo non illum doleret errorem. Quid quòd præclaram adeptus victoriam, tamen quia hostes in acie strati sunt, abstinuit à consortio sacramentorum, donec Domini circa se gratiam filiorum experiretur aduentu.]

X X V I. Ex hoc manifesta ratio satisfacit quærenti, videlicet, quia pœnitentia non coacta sed voluntaria proficit pœnitenti, sicut scriptum est, *Voluntariè sacrificabo tibi. & ex voluntate mea confitebor illi.* Et in Exodo legimus, quia viri cum mulieribus, quicquid in cultu, in ornamento tabernaculi necessarium erat, voluntariè obtulerunt: interque donaria & pili caprarum dinumerantur. Per pilos enim caprarum, quibus cilicium conficitur, pœnitentia designatur, sicut in Euangelio Dominus demonstrat, dicens ciuitati reprobæ, *Si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* In cilicio quippe asperitas & punctio peccatorum, in cinere autem puluis ostenditur mortuorum. Et idcirco vtrumque hoc ad pœnitentiam adhiberi solet, ut in punctione cilicij cognoscamus quod per culpam fecimus, in fauilla cineris perpendamus quid per iudicium facti sumus. Considerentur ergo in cilicio pungentia vitia, consideretur in cinere per mortis sententiam subsequens iusta pœna vitiorum. Quia enim post peccatum carnis contumeliæ surrexerunt, videat homo in asperitate cilicij superbiendo quid fecit, videat in cinere quousque peccando peruenit.

Psal. 53. 8.
Psal. 27. 7.
Exod. 25.

Matt. 12. 21.

XXVII. Cvr autem sanctus Martinus & sanctus Ambrosius prædictos inuasores Imperij non excommunicauerint à corpore & sanguine Domini, & communem cibum cum eis sumpserint, sanctus Augustinus respondeat in libro de Pœnitentia, Nos, inquit, à communione quenquam prohibere non possumus, quamuis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo siue sæculari, siue Ecclesiastico iudicio nominatum atque conuictum. Quis enim sibi vtrumque audeat assumere, vt cuiquam ipse sit accusator & iudex? Cuiusmodi regulam etiam Paulus Apostolus in epistola ad Corinthios breuiter insinuassee intelligitur, cum quibusdam talibus commemoratis criminibus Ecclesiastici iudicij formam ad omnia similia ex quibusdam daret. Ait enim, *Scripti vobis in epistola, non commisceri fornicariis. non utique fornicariis huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis seruientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.* Non possunt enim homines in hoc mundo viuere nisi cum talibus viuere: nec eos possunt lucrifacere Christo, si eorum colloquium, conuictumque vitauerint. Vnde & Dominus cum publicanis & peccatoribus comedens, *Non est opus, inquit, sanis medicus, sed malè habentibus.* Non enim veni vocare iustos, sed peccatores. Et ideo sequitur Apostolus, & adiungit, Nunc scripsi vobis non commisceri, si quis frater nominatur in vobis aut fornicator, aut idolis seruientis, aut auarus, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec quidem cibum simul sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? nonne de his qui intus sunt vos iudicatis? de his autem qui foris sunt Deus iudicabit. Auferte malum à vobisipfis. Quibus verbis satis ostendit non temerè & quomodolibet, sed periudicium auferendos esse malos ab Ecclesiæ communione: vt si per iudicium auferri non possunt, tolerantur potiùs, ne peruersè malos quisque euitando, ab Ecclesia ipse discedens, eos quos fugere videtur vinciat ad gehennam. Quia & ad hoc nobis sunt in scripturis sanctis exempla proposita, vel in messe, vt paleæ sufferantur vsque ad vltimum ventilabrum, vel intra illa retia, vbi pisces boni cum malis vsque ad segregationem, quæ futura est in littore, hoc est in fine sæculi, æquo animo tolerantur.]

XXVIII. Et in libro de Baptismo, Ioannes dicit alienæ doctrinæ hominibus Aue non esse dicendum, Paulus autem Apostolus vehementiùs dicit, *Si quis frater nominatur inter vos, aut auarus, aut ebriosus, &c. cum huiusmodi nec quidem cibum simul sumere.* Et tamen cum collegis foeneratoribus, insidiosis, fraudatoribus, raptoribus, non priuatam mensam, sed Dei altare habebat commune Cyprianus. Et in Tractatu Psalmi, Diligamus inimicos, corripiamus, castigemus, & excommunicemus cum dilectione, à nobis etiam separemus. Videte enim quid dicat Apostolus, *Si quis autem non obedit verbo nostro, per epistolam hunc*

notate, & nolite commisceri cum eo. Sed ne subriperet tibi ex hoc iracundia, & turbaret oculum tuum, Non, inquit, ut inimicum eum existimetis, sed corripite ut fratrem, ut erubescat à quo indixit separationem, non præcidit dilectionem.] Et alibi, Superbo, inquit, oculo & insatiabili corde, huic non conuescebar. id est, non cum illo manducabam. Quomodo nobis proponit hæc quando ipse non fecit? Ad imitationem suam nos hortatur. videmus eum conuiuatum esse cum superbis, quomodo nos prohibet ne conuiuemur cum eis? Nos quidem, fratres, propter correptionem aliquam tenemus nos etiam à fratribus nostris, & non cum eis conuiuamur, ut corrigantur. Cum extraneis potius conuiuamur, & cum paganis, quam cum his qui nobiscum erant, & nobis adhærent, si viderimus eos malè viuere, ut erubescant & corrigantur, sicut dicit Apostolus, Si quis non obaudit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & nolite commisceri cum eo, & non ut inimicum eum existimetis, sed corripite ut fratrem. Facimus hoc plerumque propter medicinam, & tamen cum extraneis multis & cum impiis sæpe vescimur.]

XXIX. Et item in tractatu Psalmi, Respice ad munera ipsius Ecclesiæ, munus sacramentorum in baptismo, in Eucharistia, in ceteris sanctis sacramentis, quale munus est? hoc munus adeptus est & Simon magus. Prophetia quale munus est? prophetauit & Saul malus rex, & tunc prophetauit cum David sanctum persequeretur.] Et item in serm. Euang. Ioannis. Talis erat Iudas, & tamen cum sanctis discipulis vndecim intrabat & exhibat. Ad ipsam cœnam Dominicam pariter accessit, conuersari cum eis potuit, eos inquinare non potuit. De vno pane & Petrus accepit & Iudas, & tamen quæ pars fideli cum infideli? Petrus enim accepit ad vitam, Iudas ad mortem. quomodo enim ille odor bonus, sic ille cibus bonus. Sicut ergo odor bonus, ita & cibus bonus, bonos viuificat, malos mortificat. Qui enim manducauerit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, iudicium sibi, non tibi. Si iudicium sibi, non tibi, tolera malum bonus, ut venias ad præmium bonorum, ne mittaris in pœnam malorum.]

XXX. Et in tractatu Psalmi, Quàm multos Iudas implet Satanas, indignè accipientes buccellas ad iudicium suum? qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Non malum est quod datur, sed bonum malè in iudicium datur. bene esse non potest malè accipienti quod bonum est.] Et in sermone de verbis Apostoli, Illud etiam quod ait, Qui manducat meam carnem, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in illo, quomodo intellecturi sumus? Numquid etiam illos hinc poterimus accipere, de quibus dicit Apostolus quod iudicium sibi manducant & bibant, ut ipsam carnem manducant, & ipsum sanguinem bibant? Nunquid & Iudas magistri venditor, & traditor ipsius, quamuis ipsum primum manibus eius confectum sacramentum carnis & sanguinis eius cum

Psalm. 100. f.
August. in
Psalm. c.

1. Cor. 5.

In Psalm. c.
Conc. II.

Serm. I.
in Ioannē.

August. in
Psalm. XLVII.

1. Cor. II.

Serm. de
spiritu bla-
sphemie.
Ioan. 6. 57.

ceteris discipulis, sicut apertius Lucas Euangelista declarat, manducaret & biberet, mansit in Christo, & Christus in eo? Multi denique, qui vel corde ficto carnem illam manducant, & sanguinem bibunt, vel cum manducauerint & biberint apostatae fiunt, numquid manent in Christo, aut Christus in eis? Sed profecto est quidam modus manducandi illam carnem, & bibendi illum sanguinem, quo modo qui manducauerit & biberit, in Christo manet, & Christus in eo. Non ergo quocumque modo quisque manducauerit carnem Christi, & biberit sanguinem Christi, manet in Christo, & in illo Christus, sed certo quodam modo, quemadmodum utique ipse videbat, quando ista dicebat.

XXXI. Er in epistola Concilij ad Donatistas. Quisquis in hac Ecclesia bene vixerit, nihil ei præiudicant aliena peccata, quia unusquisque in ea proprium onus portabit, sicut Apostolus dicit, Et quicumque in ea corpus Christi manducauerit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Nam etiam hoc ipse Apostolus scripsit. Cum autem dicit, Iudicium sibi manducat, satis ostendit, quia non alteri iudicium manducat, sed sibi, quia communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorum, sed consensione factorum. Nam si in factis malis non eis quisque consentiat, portat malus causam suam, & personam suam, nec præiudicat alteri, quem in consensione mali operis socium non habet criminis.]

Tom. vii.
S. August.
Epist. 132.

XXXII. VERVM TAMEN legimus in vita beati Ambrosij à beato Paulino scripta, cum à communionis consortio Maximum segregasse, & admonuisse illum, ut effusi sanguinis domini sui, & quod est grauius innocentis, ageret pœnitentiam, si sibi apud Deum vellet esse consultum. Sed ille cum pœnitentiam declinat superbo spiritu, non solum futuram, sed etiam præsentem salutem amisit, regnumque, quod malè arripuerat, femineo quodam timore deposuit, ut procuratorem se reipublicæ nomine præfuisse confiteretur.] Et in epistola ad Eugenium scripsisse beatum Ambrosium, Quomodo, in-
quiens, meis vocibus, & apud Deum, & apud omnes homines te-
neor? Aliud mihi non licere intellexi, aliud non oportere, nisi
consulerem mihi, quia non potui tibi.] Cuius verba decretissima
atque saluberrima sequentes nos Episcopi domni nostri Karoli, si
acciderit ut consulere ei non possimus, sicuti cupimus, in tempora-
li sui regni defensione atque tuitione, & consulamus illi in debitæ
fidei obseruatione, consulamus & nobis, Dei cooperatione, in de-
bitæ fidei erga illum obseruatione, & continua mentis deuotione,
atque pro eo apud Deum & sanctos eius obsecratione. consulamus
& nobis, ne pro quacumque cupiditate, vel temporali emolumento,
ab illius debita fide exorbitantes, quemquam in illius regnum, missis
vel Episcopis vel quibuscumque internuntiis, inuitemus, nec pro
Abbatibus vel honoribus temporalibus, atque rebus vel facultatibus

In eadem
vita.

nos venundemus, Iudæ similes effecti, qui abiens ad Iudæos dixit,
 Matt. 26. 15 *Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?*

XXXIII. Est etiam, quoniam ab alio quocumque iuste & rationabiliter credi non poterimus neque debemus, si quocumque terreno lucro vel illata iniuria, salva in Deum fide, seniori nostro fidem non seruauerimus. In veteri namque populo Samuel propheta, cuius locum in Ecclesia nunc tenent Episcopi, adeo, ut sacra prodit historia, Saul regem pro peccatis suis à Domino reprobatum luxit, ut dixerit ei Deus, *Vsquequo tu luges Saul, cum ego abiecerim eum?*
 2. Reg. 16. 1. Et David vir bellicosus, & vnus de primoribus Saul, & etiam gener eius, qui in multis non solum regi, sed & regno profuit, & non tantum bellis contra aduersarios Saul & regni eius egit, sed & ipsum regem vexatum à maligno spiritu blandis obsequiis delinibat, quæsitus frequentissime à rege ut occideretur, seruans fideliter quod de proposito rege & domino dixerat, *Imposuisti homines super capita nostra*, dominum & regem ipsum persecutorem suum vocabat, & cum sæpè habuerit opportunitatem ut illum posset occidere, non solum non occidit, sed & socios ab eius occisione compescuit, dicens, *Absit, ut mittam manum in christum Domini, quia unctus Domini est.*
 1. Reg. 24. 4 Et quia, ut signum posset ostendere, quem locum habuerit, ut valeret illum occidere, abscidit oram chlamydis eius, & in se reuersus percussit cor suum, eo quod fœdauerat vestem domini sui.

XXXIV. Vnde beatus Gregorius in regula Pastoralis dicit,
 Past. 3. c. 5. Admonendi sunt subditi, ne cum culpas Præpositorum confiderant, contra eos audaciores fiant, sed sic, si qua valde sunt eorum praua, apud semetipsos diiudicent, ut tamen diuino timore constrikti, ferre sub eis iugum reuerentiæ non recusent. Quod melius ostendimus, si factum David ad medium deducamus. Saul quippe persecutor cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, illic cum viris suis David inerat, qui iam tam longo tempore persecutionis eius mala tolerabat. Cumque cum viri sui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos responsionibus, quia manum mittere in christum Domini non deberet. Qui tamen occultè surrexit, & oram chlamydis eius abscidit. Quid enim per Saul nisi mali Rectores, quid per David nisi boni subditi designantur? Saul igitur ventrem purgare, est prauos præpositos conceptam in corde malitiam usque ad opera miseri odoris extendere, & cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. & quasi oram chlamydis præsaliti silenter incidunt, quia videlicet, dum prælatæ dignitati saltem innoxie & latenter derogant, quasi regis superpositi vestem secant. Nam cum in Præpositis delinquimus, eius ordinationi qui eos nobis prætulit obuiamus.]

XXXV. CONSULAMVS etiam, quantum adiuuante Domino poterimus, sociis & commilitonibus nostris, exhortantes eos, ut

fidem debitam erga eum obseruent, & si qui fuerint, vt audimus, qui dicant, quòd omne regnum in manu sua & suorum specialium tenet, de quibus nemo per seruitium, vel per defensionem & vtilitatem regni nisi per pretium obtinebit, & nisi per pretium obtenta tenebit: & nemo, sicut nec de honoribus, ita nec de familiaritate, in eum potest habere fiduciam, cum omnes quos deliciosos & familiares habuerit, exosos dehonorauerit atque abiecerit: & qui improperant Ecclesiasticis viris, quòd nemo sic Ecclesias per diuersa ingenia oppresserit, atque despoliauerit, licet quædam de rebus pretio suscepto contulerit, & regnum sic omne vendiderit, de Domini fisci misericordia pro eo talia quærentibus proponamus, quia, si illum Deus reuerti cum prosperitate fecerit, quod bene cœpit & egit perficiet. & *quia non est homo in terra, qui faciat bonum, & non peccet,* Eccles. 7. 21 mutabitur in virum alium, & hæc erit mutatio dexteræ excelsi. Scriptum est enim, *Verte impios, & non erunt.* non quia non erunt in Prou. 12. 7 essentia, sed quia non erunt in impietatis culpa, sicut Paulus Apostolus de seipso dicit, *Viuo autem, iam non ego: viuit verò in me Christus.* Gal. 2. 20 Extinctus quippe fuerat sæuus ille persecutor, & viuere cœperat pius prædicator.

XXXVI. CONSULAMVS etiam ei, si fortè quis fuerit, qui in absentia eius regnum ipsius moliatur subripere, vt moneamus eum de sacramentis inter se & seniore nostrum factis, quæ rex noster se seruare velle fatetur, & proponamus ei sententiam Domini prolatam per Ieremiam prophetam contra Sedechiam, qui iurauit Nabuchodonosor gentili regi in nomine Domini, *Propterea,* Ezech. 17. 19 inquit scriptura, *iuramentum quod spreuit, & fœdus quod præuaricatus est, ponam in caput eius.* Vnde Hieronymus, Ne putaremus, inquit, iuramentum, & fœdus, & pactum, regis esse Babylonij, vel Sedechiæ qui fecerat, sequitur, *In præuaricatione qua despexit me.* Ergo qui contemnit iuramentum, illum despicit, per quem iurauit: illique facit iniuriam, cuius nomini credidit aduersarius. Propter quam causam, Expandam, inquit, super eum rete meum, & comprehendetur sagena mea, & adducam eum in Babylonem, & iudicabo eum illic. Quicquid igitur contra Sedechiam fecit Nabuchodonosor, non suis fecit viribus, sed ira Dei, in cuius nomine fuerat peieratum. Legimus enim Sedechiam captum ductum esse in Reblatha, 4 Reg. 25 ibique interfectis filiis excæcatum, & instar feræ clausum cauea translatus in Babylonem. & de grauissima periurij vindicta manifestum est grauissimum peccatum esse periurium, sicut & sanctus Ep. xxxix. in fine. Augustinus in libro ad consulta Hilarij monstrat.

XXXVII. Si autem & contra Præpositum suum agentibus consulere non potuerimus, secundum verba B. Ambrosij consulamus nobis, ne faciamus quacumque cupiditate, vel adulatione, vel deceptione, vel communicatione, vnde vituperetur ministerium no-

strum, & perdamus nomen bonum, quod Apostolica regula habere iubet Episcopum, etiam ab his qui foris sunt. Videlicet, si superuenerit Rex alius in regnum Senioris nostri, & non fuerit militaris manus quæ ei resistat, sequamur nos Episcopi, & in ordinatione ordinis nostri, & in conseruatione fidei erga seniore nostrum, patrum vestigia, & in receptione, & in ceteris, munus placationis erga superuenturum Regem, videlicet in receptione. Legimus enim sanctum Basilium cum Clero suo superuenientem etiam Iulianum apostatam honorabiliter recepisse, & non ob id ab orthodoxæ fidei regula deuiasse, sed quæ sunt Cæsaris Cæsari, & Deo quæ Dei sunt reddidisse. Sed & de Missarum sollemnis ac sacra altaris communione, verum & de communis mensæ, atque altaris sacramentorumque participatione satis sufficienter supra de Patrum dictis ostendimus.

XXXVIII. DE militia quoque ac vestigalibus, quæ iuxta morem antiquum & solitum, secundum quantitatem ac qualitatem Ecclesiarum nobis commissarum, solet exigere, beati Ambrosij verbis vti, & acta sequi debere putamus, quibus dicit in sermone, quem de persecutione sua ad populum orsus est, dicens, Videte quanto peiores Arriani sunt quàm Iudæi. Illi quærebant, vtrum soluendum putaret Cæsari ius tributi, isti Imperatori volunt dare ius Ecclesiæ. Sed vt perfidi suum sequuntur auctorem, ita & nos quæ nos Dominus & auctor noster docuit respondeamus. Considerans enim Iesus dolum Iudæorum dixit ad eos, Quid me tentatis? ostendite mihi denarium. Et cùm dedissent, dixit, Cuius imaginem habet & inscriptionem? Respondentes dixerunt, Cæsaris. Et ait illis Iesus, *Reddite quæ sunt Cæsari Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Ergo & ego dico illis, qui mihi obiciunt, Ostendite mihi denarium. Iesus Cæsaris denarium vidit, & ait, Reddite Cæsari quæ Cæsaris sunt, & quæ Dei sunt Deo. Numquid de Ecclesiæ basilicis occupandis possunt denarium offerre Cæsari? Sed in Ecclesia vnā imaginem noui, hoc est, imaginem Dei inuisibilis, de qua dixit Deus, *Faciāmus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Illam imaginem, de qua scriptum est, *Quia Christus splendor gloriæ, & imago substantiæ eius.* In ista imagine Patrem cerno, sicut dixit ipse Dominus Iesus, *Qui me vidit, vidit & patrem.* Non enim hæc imago à patre est separata, quæ vnitatem me docuit Trinitatis, dicens, *Ego & pater vnum sumus.* Et infra, *Omnia quæcumque habet pater, mea sunt.* Et de Spiritu sancto dicens, quia Spiritus Christi sit, & de Christo accepit, sicut scriptum est, *Ille de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Quid igitur? non humiliter responsum à nobis est? Si tributum petit, non negamus. agri Ecclesiæ soluunt tributum. Et sanctus Augustinus in libro de Catechizandis rudibus, Dicit & Apostolica, inquit, doctrina, vt omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, & vt reddantur omnibus omnia,

1. Tim. 3. 7.

Orat. in
Auxentium
de Basilicis.

Matt. 22. 21

Gen. 1. 26.

Hebr. 1. 3.

Ioan. 14. 9.

Ioan. 19. 30.

Ioan. 16. 14.

Cap. XXI.

Rom. 13. 1.

nia, cui vectigal vectigal, & cetera, quæ saluo Dei nostri cultu constitutionis humanæ Principibus reddimus, quando & ipse Dominus, ut nobis huius sanæ doctrinæ præberet exemplum, pro capite hominis quo erat indutus, tributum soluere non dedignatus est. Iubentur autem etiam serui Christiani, & boni fideles, dominis suis temporalibus æquanimiter fideliterque seruire: quos iudicaturi sunt, si usque in finem inimicos inuenerint, aut cum quibus æqualiter regnaturi sunt, si & illi ad verum Dominum conuersi fuerint. Omnibus tamen præcipitur seruire humanis potestatibus atque terrenis, quousque post tempus præfinitum, quod significant septuaginta anni, ab istius sæculi confusione, tanquam de captiuitate Babylonis, sicut Hierusalem liberetur Ecclesia.] Et sanctus Ambrosius in sermone ad populum, Allegatur, inquit, Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Respondeo, noli te grauare Imperator, ut putes te in ea quæ diuina sunt imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est, *Quæ Dei Deo, quæ Cesaris Cesari.* Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesia. Publicorum tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum.]

Matt. 17. 26

Ephes. 6. 5

Ep. xlii. ad

Marcellina

Matt. 22. 21

XXXIX. Et sanctus Gelasius in epistola ad Anastasium Imperatorem, Duo sunt, inquit, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas: in quibus tanto grauius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in diuino reddituri sunt examine rationem. Nosti enim, fili clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen Præsulibus diuinarum deuotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expetis: inque sumendis cælestibus sacramentis, eisque ut competit disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius, quam præesse. Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem.] Et sanctus Ambrosius in sermone ad populum de persecutione sua, Conuenior ipse à Comitibus & Tribunis, ut basilicæ fieret matura traditio, dicentibus Imperatorem iure suo uti, eo quod in potestate eius essent omnia. Respondi, si me peteret quod meum esset, id est fundum meum, argentum meum, ius huiusmodi meum non refragaturum, quanquam omnia quæ mea sunt essent pauperum: verum ea quæ diuina, Imperatoriæ potestati non esse subiecta.] Et in alio sermone, Me, si de meis aliquid posceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id quod mei iuris esset libenter offerre: templo Dei nihil posse decerpere, nec tradere illud, quod custodiendum non tradendum acceperim. Deinde consulere me etiam Imperatoris saluti, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat enim vocem liberi sacerdotis, si vult sibi esse consultum, recedat à Christi iniuria. Hæc plena humilitatis sunt,

Epist. 10.

Epist. xlii.

Orat. in

Auxentio

& vt arbitror, plena affectus eius, quem Imperatori debet Sacerdos.]

XL. IN his beati Ambrosij sententiis attendenda est discretio canonica de facultatibus, tam Episcopi, quàm Ecclesiæ. Aiunt enim sacri canones, vt quæ sunt Ecclesiæ, sub omni sollicitudine, & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat iudicâtque, seruentur: quæ etiam dispensanda sunt iudicio & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animæ quæ intra Ecclesiam congregantur. Manifesta verò sunt quæ pertinere videntur Ecclesiæ, cum notitia Presbyterorum & Diaconorum, qui circa ipsum Episcopum sunt, ita vt cognoscant, nec ignorent, quæ sint Ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat. vt si contigerit Episcopum migrare de sæculo, certis existentibus rebus quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant, nec quæ propria probantur Episcopi sub occasione rerum peruadantur Ecclesiæ. Iustum namque & acceptum est coram Deo & hominibus, vt sua Episcopus quibus voluerit derelinquat, & quæ Ecclesiæ sunt eidem conseruentur Ecclesiæ, vt nec Ecclesia aliquod patiatur incommodum, nec Episcopus sub occasione proscribatur Ecclesiæ.

XL I. ET sicut Episcopus & suas & Ecclesiasticas facultates sub debita discretionem in vita sua dispensandi habet potestatem, ita facultates Ecclesiæ viduatæ post mortem Episcopi penes Oeconomum integræ conseruari iubentur futuro successoris eius Episcopo, quoniam res & facultates Ecclesiasticæ, non in Imperatorum atque regum potestate sunt ad dispensandum, vel inuadendum, siue diripiendum, sed ad defensandum atque tuendum. Sunt enim sanctuaria, & hereditas Domini, sicut & in veteris & noui testamenti sanctarum Scripturarum paginis legimus. Sunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum. Et non solum in vectigalibus stipendiariis militiæ & Ecclesiis debitis Regibus deferuire iubemur, verum & in orationibus, sicut sanctus Augustinus in libro de ciuitate Dei ostendit. Quandiu, inquit, permixtæ sunt ambæ ciuitates, (scilicet Hierusalem, hoc est Ecclesia, & Babylon, quæ est mundana potestas) vtimur & nos pace Babylonis: ex qua ita per fidem Dei populus liberatur, vt apud hanc interim peregrinetur. Propter quod & Apostolus admonuit Ecclesiam, vt oraret pro Regibus eius atque sublimibus, addens & dicens, vt quietam & tranquillam vitam agamus cum omni pietate & castitate. Et propheta Hieremias cum populo veteri Dei venturam prænunderet captiuitatem, & diuinitus imperaret, vt obedierit in Babyloniam irent Deo suo etiam ista patientia seruientes, monuit & ipse, vt oraretur pro illa, dicens quia

Lib. XIX.
c. 26 & 27.

Jerem. 29 7

in pace eius erit pax vestra, vtique interim temporalis, quæ bonis malisque communis est. Pax autem nostra propria & hæc est cum Deo per fidem, & in æternum erit cum illo per speciem.] Pro quibus Apostolus Paulus iubet orari, etiam cum persequerentur Ecclesiam. Sic

enim dicit, Obsecro igitur primū omnium fieri obsecrationes, pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. Itaque per ipsos data pax est Ecclesiæ, quamuis ista non esse facienda æstimaret humanæ cogitationis infirmitas pro his à quibus persecutionem patiebatur Ecclesia, cū membra Christi ex omni essent hominum genere colligenda. Vnde adiungit, & dicit, *Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui* 1.Tim. 2.3 *omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.*

XLII. Si denique rex noster fuerit annuente Deo reuersus, recipiamus eum cum gaudio, & de sibi ac Ecclesiæ atque regno necessariis in postmodum procurare Episcopaliter illum commoneamus, & prosperitati suæ congaudeamus. Si verò, quod non optamus, aliter iudicio Dei contigerit, deuotionem ac fidem debitam erga illum sinceriter custodientes, sicut scriptum est, dicamus corde, dicamus & ore Domino, *Exultauerunt filie Iuda*, id est confessionis Ibid. 3. humillimæ, *in omnibus iudiciis tuis Domine.*

X.

AD LVDOVICVM BALBVM REGEM.

Novi regis instructio ad rectam regni administrationem.

Ex editione Moguntina Ioannis Busæi.

DOMINO HLVDOVVICO REGI GLORIOSO

sit semper salus & vita.

CAPVT I.

DOMINATIO vestra mihi mandauit, vt ad vos festinare venire, quia mecum de vestris, & sanctæ Ecclesiæ, ac regni vtilitatibus tractare velletis: vnde vobis humili ac certa responsione satisfactionem exhibeo. Sanctus Apostolus dicit, *Quæcumque scripta* Rom. 15. 4 *sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Legimus in antiquis historiis, quia sæpe, quando reges constituti sunt, inter regni primores discordia orta est, quoniam aliqui sine aliorum consilio eius constitutionem vindicare sibi voluerunt. Quæ discordia non sine impedimento fuit pacificata. Legimus quia boni reges constituti bonos sibi consiliarios adhibuerunt, & per bonos reges & bonos consiliarios regnorum populi multa bona habuerunt, & per malos reges & malos consiliarios regnorum populi multa mala sustinuerunt.

Tomus II.

Z ij

LIBRARY OF ST. JOHN'S.
BOSTON ECCLESIASTICAL SEMINARY,
BRIGHTON, MASS.

II. **U**t de recentioribus historiis vobis proponam exempla, Quando Pippinus abauus vester ægrotauit, in infirmitate de qua & mortuus est, apud monasterium sancti Dionysij regni sui primores conuocauit, & eorum consilio disposuit, qualiter post eum filij sui Carlomannus & Carolus, qui cum eo erant, regnum eius pacificè gubernarent. Mortuo autem illo, & cum magna deuotione sepulto, Carlomannus ad Sueffiones, & Carolus ad Nouiomum venerunt, & decimoquinto die post illius obitum consilio & auxilio regni primorum in reges leuati sunt, & vnusquisque de regni primoribus sine vlla contentione ad regem suum conuenit. Post tres circiter annos mortuo Carlomanno in Salmontiacò, venit Carolus ad Corbennacum, & regni primores, qui cum Carlomanno fuerunt, illuc ad eum conuenerunt, exceptis paucis, de quibus non est modò necessarium dicere.

III. **M**ORTUO autem Carolo Imperatore, & sepulto in Aquis palatio, regni primores, qui cum eo erant, miserunt ad Hludouicum auum vestrum, qui erat in Teutuado: qui trigesimo die post mortem patris sui venit Aquis, & cum regni primorum consilio pacificè regnum disposuit, donec causa emergente, quam non oportet nunc dicere, inter illum & filios eius est orta discordia, pro qua magna pars de regni primoribus cum Hlothario perrexit in Langobardiam.

IV. **M**ORTUO Hludouico Imperatore auo vestro, quidam de istius regni primoribus euocauerunt Hlotharium, & primores qui cum illo erant, de Longobardia in istud regnum. Et quidam de regni primoribus fuerunt cum Carolo patre vestro, & quidam cum Hludouico patruo vestro. Interea cœperunt regni primores, qui cum tribus fratribus erant, singillatim certare de honoribus, quique illorum, vnde maiores & plures possent obtinere: & parui pendentes sacramenta de diuisione regni facta, & plus certantes de illorum cupiditate, quàm de seniorum suorum & de sua salute, & de sanctæ Ecclesiæ ac populi pace, qui cum Hlothario erant, immiserunt illum in hoc, vt fratres suos exheredaret, & regni primores qui cum illis erant adnullaret, quoniam ipse primogenitus & in nomine Imperatoris erat. Illi autem qui erant cum Carolo & Hludouico, dicebant, quia seniores illorum Hlotharij fratres erant, & per sacramenta regnum inter eos diuisum fuerat, & illi nec genere, nec potestate inferiores erant, quàm illi qui cum Hlothario erant, & ideò non se contra illos concrederent. Vnde mala multa & maxima increuerunt in terra, vsque dum inter carne propinquos & Christianos tantum malum & tam grande periculum in Fontanido deuenit, quantum inter Christianos non accidit ex eo tempore, quo primùm Carolus cum Raganfredo in Vinciaco pugnavit. Sed non pro illa occisione, quæ facta fuit

in Fontanido, pax in regno prouenit. sed tamdiu illa miseria inter Christianum populum & carne propinquos mansit, donec, vel-
lent nollent, & seniores & regni primores in tres partes regnum diuiserunt, & per sacramenta ipsam diuisionem stabilem esse de-
bere confirmauerunt.

V. MORTVO Hlothario, filij eius regnum illius inter se diuise-
runt. Vnde adhuc illis viuentibus facta est firmitas per sacramen-
tum inter patrem vestrum & patruum vestrum Hludouicum. Mor-
tuo autem Hlothario filio Hlotharij, post multas controuersias facta
est diuisio inter patrem vestrum, & patruum vestrum Hludouicum,
de parte regni Hlotharij. Mortuo autem Hludouico fratre Hlotharij
in Langobardia, requisita est patri vestro à fratre suo & à filiis eius
pars de regno illius. vnde adhuc viuentem Hludouico, sed & anno
præterito, tales deueniunt miseriæ, sicut vobis sunt notæ, & hoc
anno talis prouenit lugenda infelicitas, quæ per vniuersum pe-
nè mundum, & per futura tempora meritò erit in opprobrium.

VI. PROPTEREA videtur exiguitati meæ, vestrum esse consilium,
vt de antiquis historiis quantum potestis attendatis, ne in exor-
dio regni vestri inter primores regni de vestro regimine oriatur dis-
cordia, quæ non sine impedimento possit esse sedata: & regni pri-
mores, qui vobiscum sunt, sic seipsos & suas voluntates contempe-
rent, ne alios istius regni primores ad scandalum per suam cupiditatem
aut negligentiam prouocent. Præsertim cum non habeatis fratrem,
ad quem populus debeat se diuidere, sicut nec diuisus est Carolo
Imperatore mortuo, sed se vniuit cum Hludouico illius vnico fi-
lio. Nam si illi boni Barones post mortem Pippini, cum duobus fra-
tribus sic sanò consilio egerunt, vt pax inter fratres reges & inter
regni primores ac populum esset, multo facilius, nisi se inuidia &
cupiditas intermiserint, vobiscum Deo adiuuante se ad Dei volun-
tatem, & suam salutem venire valebunt, attendentes quanta mise-
ria accidit de discordia, quæ facta est inter tres fratres post mortem
Hludouici Imperatoris.

VII. Vos scitis, quia pater vester prius Remis de constitutione
vestra post illum in regimine regni cum primoribus regni sui dis-
posuit: vbi, quantum recorder, maximè omnes regni primores
fuerunt, excepto venerabili Abbate Hugone, & Bernardo Comite
Aruernense: & omnes secundum dispositionem patris vestri in ve-
stra regia constitutione consenserunt. Et quando proximè in Cari-
fiaco inde disposuit, & nomina vobis descripta dedit, quorum con-
silio & auxilio regni negotia disponere deberetis, (inter quos
& Boso adscriptus est) omnes præsentés adfuerunt, excepto ipso
Bosone, & Hugone Abbate, & Bernardo Comite Aruernico: &
omnes qui adfuerunt in regia vestra constitutione consenserunt,
sed & illi qui cum patre vestro perrexerunt. Propterea sub celeri-

tate mittite ad Hugonem & Gozlenum Abbates, & ad Bosonem, & Conradum, & Bernardum, itémque Bernardum, Comites: & petite, vt talem locum, sicut eis commodius visum fuerit vobis & eis qui in istis partibus sunt, sed & ipsis qui in illis partibus sunt, conuenire prouideant, & vobis mandent, vt illuc veniatis cum primoribus qui in istis partibus sunt. Et taliter quique conueniant, vt regnum non depræderetur, nec deualtetur, vt communi consilio de communi necessitate & vtilitate tractetis, qualiter illa capitula, quæ pater vester proximè in Carisiaco adnuntiavit, ad effectum peruenire possint, quæ interim relegite & vos & illi qui vobiscum sunt, & mente recondite.

VIII. Credo etiam, quia pater vester, postquam sciuit se de sua infirmitate non posse conualescere, non dimisit vt vobis de regni dispositione, quæ ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ statum & vestrum honorem ac primorum regni, & populi necessitatem, & vtilitatem sciuit, quædam specialiter non mandauerit. Propterea necesse est, & bonum videtur, vt illi etiam intersint qui cum illo fuerunt, & omnes communiter de communi necessitate & vtilitate tractent. Ego etiam, licet minimus illorum, & debilis ac infirmus, in Dei & vestrum seruitium, & illorum obsequium Domino annuente libenter conueniam, & si aliquid vtilitatis valuero conferre, voluntariè faciam, quia necesse est vt cum Dei & vestris fidelibus tractetis & disponatis.

PRIMÒ, qualiter vos in regimine regni cum honore & saluamento, ac supplemento de his, quæ necessaria sunt, cum regno ac domo vestra possitis consistere. Secundò, vt præfatum capitulum à patre vestro nuper in Carisiaco denuntiarum, de honore sanctæ Ecclesiæ, & sacerdotum ac seruorum Dei debito priuilegio, ad effectum perducipossit: & vt Ecclesiæ in isto regno per occasionabiles circadas & per indebitas consuetudinarias exactiones, quæ tempore Pippini, Caroli, & Hludouici non fuerunt, ante annos viginti impositas non affligantur. Tertiò, qualiter regni primores cum debita securitate ac honore erga vos consistere possint, & ceteri nobiles homines in regno securitatem habeant, ne per diuersa ingenia à suis opibus quas habere potuerint despolientur: quia postquam radix omnium malorum cupiditas in regno isto exarsit, vt nullus aut penè nullus honorem aut aliquod bonum sine pretio posset acquirere, aut tenere, aut securitatem habere, pax & cõsiliu, & iustitia, atque iudiciu, sicut necesse fuerat, locum in isto regno non habuerunt. Quartò, vt inueniatis cum Dei & vestris fidelibus, qualiter istæ rapinæ & deprædationes in isto regno cessent, & miser iste populus, qui iam per plures annos deprædationes diuersas & continuas, & per exactiones ad Nortmannos repellendos affligitur, aliquod remedium habeat, & iustitia & iudiciu, quæ quasi emortua apud nos sunt, reuiuiscant, vt virtutem

nobis Deus reddat contra paganos: quia vsque modò iam ante plures annos locum in isto regno defensio non habuit, sed redemptio & tributum, & non solum pauperes homines, sed & Ecclesias quondam diuites iam euacuatas habent. Quintò, vt concordiam, quæ secundum Deum est, de qua nuper in Carisiaco pater vester mentionem habuit, inter fideles Dei & vestros haberi & vigere quantum potueritis satagatis, & vos talem erga eos præparetis, vt verum consilium vobis dare possint & audeant. Quia, sicut per multos audiui, multum deperit de vtilitate in isto regno, pro eo quia consiliarij quod sciebant bonum & vtile, dicere non audebant, nec vt dicerent locum habebant. Nullus enim homo est sic sapiens, vt alterius non indigeat consilio, sicut scriptum est, *Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit, & qui confidit cogitationibus suis impiè ager.* Sextò, vt inueniatis cum Dei & vestris fidelibus, qualiter pacem & amicitiam secundum Deum cum vestris forinsecutis patrui vestri filiis habeatis, & mutuam adiutorium vobis ad Dei voluntatem, & sanctæ Ecclesiæ ac vestrum honorem, atque communium fidelium vestrorum saluationem exhibeatis.

Prou. 1. 5. &
cap. 12. 2.

IX. CETERVM, qualiter hæc ad effectum perueniant, & cetera necessaria inueniantur & assequantur, Deus est exorandus, qui vnicuique deuoto promittit, *Si quis indiget sapientia, postulet à Deo, & dabitur illi.* & item dicit, *Indicabo tibi homo, quid sit bonum, & quid Deus requirat à te. id est, facere iudicium & iustitiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* Facienda est iustitia, non pro vllò terreno lucro, sed pro eo ipso quia iustitia est. sicut scriptum est, *Iuste quod iustum est exequeris.* Faciendum est iudicium pro ini-
quorum correctione, & pro iniuriarum sustinentium directione, non pro malevolentia ultione, nec pro iustam causam habentium oppressione. Nam qui iniuste iudicant, non iudicant iudicium, id est, iure ac legaliter dictum, sed præiudicium. Vnde, sicut Dominus dicit, *qui iniuste iudicant, iuste iudicati condemnabuntur.* Sollicitè vnicuique ambulandum est cum Deo suo, & Regi præcipuè, qui sub tantis erit poenis in futuro sæculo, si malus fuerit, super quantos fuit in isto sæculo, in quo se à malitia non correxit, & non fecit iudicium & iustitiam, & non ambulauit sollicitè cum Deo suo. Sicut enim homo subiectus vadit sollicitè cum seniore suo, vt ea faciat quæ illi placeant secundum Deum ad salutem, & secundum sæculum ad honorem & profectum, & si in aliquo fecerit quod seniori suo displiceat, hoc statim emendare festinat, vt ad gratiam illius reueniat: sic vobis necesse est, vt sollicitè ambuletis cum seniore vestro rege regum, vt de præteritis, quæ contra illius voluntatem fecistis, illi per confessionem & cordis contritionem, & per opera bona satisfaciatis, & ab illius mandatis de cetero non declinetis. & si per fragilitatem in aliquo lapsi fueritis sicut ille qui lubricat de

Iac. 1. 5.

Mich. 6. 8.

Deu. 16. 19.

vno pede', de altero pede vel manu sibi subuenit vt restitatur: sic iterum per deuotionem & bonam operationem certate, vt ad gratiam senioris vestri Domini Dei reueniatis. quia peccantes, & non poenitentes, Dominus diu vt conuertantur tolerat, sed non conuersos durius damnat. Sicut etiam in vestra ætate audire & videre potestis, & de vobis, ne similia vobis eueniant, timere & cauere debetis. Et talem vos erga cultum diuinum, & sanctam Ecclesiam, ac sacerdotes & seruos Dei, ceterosque fideles vestros in omni statu manentes, & erga populum vobis à Deo commissum exhibete, vt vos diligant, & eos delectet tam in spiritali seruitio, quàm in temporali adiutorio, vbi cumque vobis necesse fuerit, debitum obsequium exhibere. & plus vos delectet Christiana religio, & cordis humilitas, quàm vanæ pompæ & voluptates carnis. quoniam quantilibet molibus argenti & auri circumdetur, quibuscumque pretiosis vestibus induatur caro, quid est aliud quàm caro? id est, putredo, & filius hominis vermis, & puluis, ac cinis? Non vos tantum delectet per venationes insequi bestias siluestres, quantum pugnare contra carnis voluptates, & Dei ac sanctæ ipsius Ecclesiæ inimicos, tam corporales, quàm spirituales: quia sicut dicit Dominus per Apostolum, *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* & *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus spirituales nequitias.* Non vos delectent tantum diuitiarum possessionum auri & argenti atque gemmarum, vt inter eos computemini qui idola adorant, quoniam sicut dicit Apostolus, *Auaritia idolorum seruitus est,* quantum fides, spes, & charitas, iustitia, veritas, & iustum iudicium, quæ perducunt hominem in eis perseuerantem ad æternum regnum, & angelorum consortium.

Gal. 5. 17.

Ephes. 6. 12.

Coloss. 3. 5.

X. QVÆ nunc verbis dominationi vestræ dicerem, si corpore præsens adessem, hæc litteris suggero: quia de generalibus Ecclesiæ ac de Regni negotiis, sine generali primorum regni consilio & consensu, speciale dare consilium nescio, & consensum deliberare non valeo, nec præsumo. Propterea mihi iam & ætate & infirmitate ac debilitate attrito, non necesse est à dominatione vestra imponi, vt sine causa laborem, antequam ad placitum vestrum Dei & vestri fideles conueniant, & ego, qualitercumque potuero fauente Domino, sicut prædixi, in Dei & vestrum seruitium, & illorum obsequium veniam. Si autem, quod Deus auertat, interim alicuius perturbationis causa euenierit, & mihi notum facere dominationi vestræ placuerit, pro scire & posse, & consilio & auxilio in vestro obsequio fideliter laborabo.

XI.

*AD CAROLVM III. IMPERATOREM,
vt Ludouici Balbi sobrini sui filiis Regibus idoneos educato-
res & consiliarios constituat.*

Ex editione Moguntina Ioannis Busæi.

*DOMINO CAROLO IMPERATORI GLORIOSO
Hincmarus Episcopus ac plebis Dei famulus præsentem & futuram optat
prosperitatem & gloriam.*

VDIENS laudabilis fidei vestræ benignitatem er-
ga filios sobrini vestri Hludouuici, quondam senio-
ris nostri, gratias Deo retuli, petens vt qui dedit
vobis velle, donet quæ cœpistis perficere pro bona
voluntate: & hoc tam per me, quàm per familiares
& subiectos mihi Domini misericordiam oro, vt ve-
stra potestas atque prosperitas in sua voluntate corroboretur, & vt
in fide recta & operibus bonis perseuerantem de temporali regno
quandoque ad æternum perducatur.

CAP. I. PRECAMVR, Domine carissime, vt respectu Dei adiu-
toris & protectoris vestri regiminis, Regni huius Ecclesiam, quam
Christus acquisiuit sanguine suo, sicut & per vniuersum orbem dif-
fusam, apud nos in multis conlapsam, vestro sapienti consilio & po-
testatis auxilio releuetis, & regni diuisionem consolidetis, ac primo-
res ipsius compaginetis, & quæ in hoc regno propter dissensiones
perperam aguntur, euelli faciatis, & istos iuuenes, Reges nostros,
propinquos vestros, & pupillos sine patre loco filiorum teneatis, &
eis regnum ab antecessoribus illorum successionem dimissum per sug-
gestionem primorum regni huius disponatis, & qui de primori-
bus cuique illorum conuenient ordinetis. Et si forte fuerint ex no-
stratibus, qui potius quæ suæ voluntatis sunt, quàm quæ ad hono-
rem & defensionem sanctæ Ecclesiæ, ac ministrorum eius, & ad
regum ac regni pacem & tranquillitatem pertineant, facere ve-
lint, sapientia & potestate vestra eos reuocate, vel si fuerit ne-
cesse comprimite, atque exteros aduersantes istis vestris filiis, &
nobis omnibus vestræ dominationi fidelibus defensionem solatij
exhibete, quatenus & apud Deum debitam inde remunerationem,
& apud sæculum nomen celebre habeatis.

II. Et quia legimus de Alexandro Magno, cuius pædagogus
Leonides nomine fuit, quòd citatos mores & inhonestum inces-
sum habens in pueritia idem Alexander, ex præfato pædagogo

Horat. 1.
epist. 1.
3. Reg. 12.

fuo eadem accepit vitia, quæ adultus in seipso corrigere voluit, & cum omnia regna vicerit, seipsum in hoc vincere non potuit, quoniam, ut quidam sapiens scripsit, *Quo semel est imbuta recens serua- bit odorem testa diu*, & de filio Salomonis regis legimus, quia relicto senum, & iuuenum usus consilio, magnam partem regni perdidit, & non suo, sed aui sui David merito, paruam partem regni ei Dominus referuauit: istis iuuenibus fidelibus filiis vestris, Regibus nostris, maturos ac prudentes atque sobrios baiulos singulis constitui- te, qui oderint auaritiam, & eos verbo & exemplo iustitiam dilige- re doceant, secundum scripturam dicentem, *Diligite iustitiam qui in- dicatis terram*. quoniam, *qui diligit iniquitatem, odit animam suam*.

Sap. 1. 1.

Psal. 10. 6.

Eccli. 4. 7.

Luc. 10. 16.

1. Reg. 2. 30.

Psal. 18. 8.

Ioan. 14. 15.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

Ioan. 8. 47.

1. Ioan. 4.

Ioan. 8. 47.

Prou. 1. 16.

Sap. 1. 5.

ra perdere, parricidas & periurantes viuere non sinere, Ecclesias defendere, pauperes eleemosynis alere, iustos super regni negotia constituere, senes & sapientes & sobrios consiliarios habere, magorum & ariolorum, pythouissarumque superstitionibus non intendere, iracundiam differre, patriam fortiter & iuste contra aduersarios defendere, per omnia in Deo viuere, prosperitatibus animum non eleuare, cuncta aduersa patienter ferre, fidem catholicam in Deum habere, filios suos non sinere impiè agere, certis horis orationibus insistere, ante horas congruas cibum non gustare. *Va enim terra, cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt.* Hæc regni prosperitatem in præsentī faciunt, & regem ad regna cælestia meliora perducunt. Qui verò secundum hanc legem regnum non dispensat, multas nimirum aduersitates imperij tolerabit.] Et si rex his quæ præscripta sunt contraria senserit vel egerit, & in his contrariis perseuerauerit, sicut in throno hominum primus constitutus est, sic omnes quoscumque peccatores sub se in præsentī habuit supra se modo implacabili in illa futura pœna habebit. Et non solum regi, sed & omni qui in dominationis est potestate, tria necessariò habere oportet, terrorem scilicet, ordinationem, & amorem. Nisi enim ametur Dominus, & metuatur, ordinatio illius constare minimè poterit. Per beneficia ergo & affabilitatem procuret ut diligatur, & per iustam vindictam, non propriæ iniuriæ sed legis Dei, studeat ut metuatur. Et in his & aliis omnibus princeps semper Deum cogitet, & illi adhæreat: quia, nisi conditori suo pertinaciter adhæserit, & ipse, & omnes qui ei consentiunt, citò deperient. Omnis igitur qui præest hoc primitus tota animi intentione procuret, ut per omnia de Dei adiutorio omnino non dubitet. Si namque cœperit in actibus suis auxiliatorem habere Dominum, nullus hominum contemptui habere poterit eius dominatum. Non est enim potestas nisi à Deo. Ipse eleuat de stercore egenum, & sedere facit cum principibus populi sui. Deponit potentes de sede, & exaltat humiles.

VI. IPSI autem baiuli magnopere prouidere debent, ne super socios suos se extollant, sed iuxta Scripturam dicentem, *quanto magis es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.* Et, sicut de Ioiada legimus, quia Ioas Regem puerum eleuauit, & vnxit in regem, imponens ei diadema, & dans legem in manu eius, ut secundum illam viueret, & populum regeret, & docuit ipsum iuuenem Regem usque ad ætatem adultam. de quo scriptum est, quia bene regnauit ipse Ioas, *quandiu docuit eum Ioiadas.* Et sanctus Gregorius admonet nutritores filiorum Imperatoris Græcorum, ut ea illis loquantur, quæ eorum mentes in charitate circa se inuicem, & erga subiectos in mansuetudine coniungant, ne si quid odij inter se pueri conceperint, in aperto postea erumpat. Verba, inquiens, nutritientium, aut lac erunt si bona sunt, aut venenum si mala. Talia

ergo in pueritia eis suggerant, quæ postmodum ostendant quàm bona fuerint, quæ à nutritorum suorum ore suxerunt.

VII. DEBENT etiam prouidere, ne tales illis in familiaritate iungantur, per quorum suggestiones ad iniqua opera, vel ad discordias inter se & illorum subiectos corda illorum pertrahantur, quia scriptum est, *Corrumpunt mores bonos colloquia mala*. Debent autem illis baiuli eorum persuadere, vt non sint inuicem inuidentes, inuicem prouocâtes, sed mutua dilectione coniuncti, & ad inuicem se adiuuare parati, quia, vt scriptum est, *Frater fratrem adiuuet, & ambo consolantur*. Si enim, Domine mi rex, huius regni Ecclesia, & ministri eius ac populus, hæc per vos obtinuerint, quantam mercedem & remunerationem inde apud Deum, & bonum nomen apud sæculum habebitis, ex verbis Apostoli pensare potestis, qui dicit, *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viae suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum suorum*. Si ergo Apostolus spiritu Dei plenus de vno peccatore conuerso tantam remunerationem promittit, colligat sapientia vestra, quantam de tantorum salute ac profectu remunerationem apud Deum habebitis.

XII.

AD LVDOVICVM III. REGEM BALBI
filium, vt liberam Episcopi electionem in Bellouacensi Ecclesia
fieri permittat.

Collata cum antiquo exemplari Virdunensi.

DOMINO HLVDVVICO REGI GLORIOSO
Hincmarus Episcopus ac plebis Dei famulus.

CAPVT I.

EPISCOPI qui apud Martyrium sanctæ Macræ in nomine Christi conuenimus, non pro vlla indebita voluntate, sed pro sanctæ Ecclesiæ ac vestro & regni vobis commissi honore ac saluamento, sicut scripta demonstrant, quæ vobis per consacerdotes nostros transmisimus, relecta præsumptione cleri & plebis Ecclesiæ Beluacensis, qui personam regulis sacris incongruam, cum decreto singulorum manibus roborato, nobis præsentauerunt in Synodo, veluti iam fuit actum, quando Fromoldum quendam elegerunt, & reiecto illo propter insipientiam & improbitatem, Hodo ex vicina parochia ibidem cum decreto canonico fuit electus, relectis coram omnibus qui affuerunt sacris canonibus, secundum

eadem sacras leges constituimus designatos ex nomine dilectos fratres & venerabiles Coepiscopos nostros, per quos vestra dominationi litteras direximus, in quibus inter cetera hæc continentur, Vt sicut sacra leges & regulæ præcipiunt, Archiepiscopis & Episcopis conlimitanearum dioceseon electionem concedere dignemini, vt vndecumque, secundum formam regularem electionis, Episcopio talem eligant, qui & sanctæ Ecclesiæ utilis, & regno proficiuus, & vobis fidelis ac deuotus cooperator existat: & consentientibus clero & plebe cum vobis adducant, vt secundum ministerium vestrum res & facultates Ecclesiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendauit, suæ dispositioni committatis, & cum consensu ac litteris vestris eum ad Metropolitanum Episcopum ac Coepiscopos ipsius dioceseos, qui eum ordinare debent, transmittatis, & sic sine scandali macula ad sanctum sacerdotium prouehatur.] & reliqua, quæ inde ibi sequuntur.

II. IN quibus verbis nulla indebita cuiuscumque voluntas, nihil contra Domini voluntatem, nihil contra vestrum honorem, nihil contra regni vobis commissi resonat saluamentum: sed ordinis plenitudo, qualiter electus vitæ merito & sapientiæ doctrinâ Metropolitanano & prouinciæ Coepiscopis debeat iuxta Nicænum sanctum & magnum Concilium regulariter ordinari, vbi inter alia scriptum est, Illud, inquit, generaliter clarum est, quod si quis præter sententiam Metropolitanani fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus diffiniuit Episcopum esse non posse. firmitas autem eorum quæ geruntur per vnâquamque prouinciam Metropolitanano tribuatur Episcopo.] Et de hac mystica Nicæna Synodo sedes Apostolica contestatur, Quia tanto diuinitus priuilegio est consecrata, vt siue per pauciores, siue per plures Episcopos, Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum quicquid ab illius fuerit constitutione diuersum.] Debetis igitur incunctanter aduertere, sicut sanctus Papa Leo ad Leonem Augustum scripsit, regiam potestatem vobis non ad solum mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, vt ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendatis, & veram pacem his quæ sunt turbata restituatis. Quod & optare & quærere atque seruare debetis, sicut antecessores vestri Imperatores & Reges fecerunt. Et non debetis inflexibilem Dei voluntatem, qui si mutat sententiam, non mutat consilium, ad humanam & fragilem voluntatem vestram velle inflectere, quod fieri non potest: sed vestram voluntatem Dei voluntati subdere, sicut Christus nobis & omnibus Christianis, ex humanitate sua loquens, sequendum dedit exemplum, dicens, *Non veni voluntatem meam facere, sed voluntatem eius qui misit me patris.* Et, *Fiat non sicut ego volo, sed sicut tu vis, pater.* Si enim à diuina voluntate humana voluntas vestra perseueranter, quod non permittat Dominus, discordauerit, re-

Can. 6.

Can. 5.

Leo ep. 56.
ad Anatol.

Epist. 81.

Ioan. 5. 30.
& 6. 38.
Matt. 26. 39

Act. 5. 19. Spondenda sunt ministerio Episcopali Apostolorum verba, Obedi-
 Act. 4. 19. re oportet Deo magis quàm hominibus. & , Si iustum est in conspectu Dei,
 vos potiùs audire quàm Deum, iudicate. Non enim possumus quæ vidimus
 & audiimus non loqui.

III. NAM si quod à quibusdam dicitur, vt audiui, quando pe-
 titam apud vos electionem conceditis, illum debent Episcopi & cle-
 rus ac plebs eligere, quem vos vultis, & quem iubetis, (quæ non
 est diuinæ legis electio, sed humanæ potestatis extorsio) si ita est, vt
 dici à quibusdam audiui, ille malignus spiritus, qui per serpentem
 primos parentes nostros in paradiso decepit & inde illos eiecit, per
 tales adulatores in aures vestras hæc sibilat: quia hoc in scripturis
 tam veteris quàm noui testamenti non continetur, neque in catho-
 licorum dictis, vel sacris canonibus, nec etiam in legibus à Chri-
 stianis Imperatoribus & regibus promulgatis hoc scriptum vel de-
 cretum inuenitur, sed talia dicta infernus euomit. Christus enim
 Tit. 1. 9. per Apostolum loquens, talem iubet eligere, *Qui potens sit exhortari
 in doctrina sana, & eos qui contradicunt reuincere.* Et si quis contra hoc
 loquitur, iniquitatem contra Dominum loquitur, & inter blasphe-
 mos à sancto Spiritu computatur. Sic enim atauus vester Karolus
 & abauus Hludouicus Imperatores intellexerunt, & ideo in primo
 Cap. 84. de libro Capitulum suorum promulgauerunt scribentes, Sacrorum,
 Episcopis eligendis. inquit, canonum non ignari, vt in Dei nomine sancta Eccle-
 sia suo liberiùs potiatur honore, ad sensum ordini Ecclesiastico
 præbemus, vt scilicet Episcopi per electionem cleri & populi, se-
 cundum statuta canonum, de propria diœcesi, remota personarum
 & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum e-
 ligantur, vt exemplo & verbo sibi subiectis vsquequaque prodesse
 valeant.] Notandum est sanè quod dicitur, Secundum statuta ca-
 nonum eligantur, vt exemplo & verbo sibi subiectis vsquequaque
 Celestinus Decret. 18. prodesse valeant. Et sacri canones dicunt, Primum enim illi (quin
 clerici vniuscuiusque Ecclesiæ) reprobandi sunt, vt aliqui de alienis Ec-
 clesiis meritò præferantur.] Et item, Vt Episcopi iudicio Metro-
 politanorum, & eorum Episcoporum qui circum circa sunt, proue-
 hantur ad Ecclesiasticam potestatem: hi videlicet, qui plurimo tem-
 pore probantur tam verbo fidei quàm rectæ conuersationis exem-
 plo.] Attendendum est igitur, qualiter hoc imperiale Capitulum
 sacris regulis & antiquorum Imperatorum legibus congruat, osten-
 dens quoniam, sicut & leges & regulæ dicunt, in electione Episcopi
 assensio regis sit, non electio, in Episcoporum verò executione sit
 electio, sicut & ordinatio.

I V. S V N T qui dicunt, vt audiui, quia res Ecclesiasticæ
 Episcopiorum in vestra sint potestate, vt cuicumque volueritis
 eas donetis. Quòd si ita est, ille malignus spiritus, qui, vt su-
 periùs præmissum est, primos parentes nostros perdidit, perditio-

nem vestram in aures vestras susurrat. Sanctus namque Spiritus per eos qui cum Christo in cælo regnant, & in terris miraculis coruscant dixit, & usque ad nos scriptis peruenire fecit dicens, Res & facultates Ecclesiasticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota sunt fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonialia pauperum: si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ & Saphiræ, & oportet huiusmodi tradere Satanæ, ut spiritus saluus sit in die Domini.] Quod præfati gloriosi Imperatores Karolus & Hludouicus in primo libro Capitulorum suorum ita inseruerunt dicentes, Quia iuxta sanctorum patrum traditionem, Lib. r.
cap. 83. nouimus res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonialia pauperum, cuique non solum habita conseruare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Tamen ut ab Ecclesiasticis de non diuidendis rebus Ecclesiæ suspicionem dudum conceptam penitus amoueremus, statuimus, ut neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, vllam penitus diuisionem aut iacturam patiatur.] Quod & vos seruare oportet, si feliciter vultis regnare, qui minoris potestatis & ætatis atque sapientiæ adhuc estis, quàm & illi fuerunt, qui hæc & seruauerunt & seruanda promulgauerunt.

V. RECORDAMINI, quæso, professionis vestræ, quam in die consecrationis vestræ promissistis, sicut ab illis qui interfuerunt accepimus, quàmque manu propria subscripsistis, & super altare coram Episcopis omnibus qui adfuerunt Domino obtulistis: & diligenter relegi eam facite coram vobis, & fidelibus vestris, quorum consilio & auxilio sanctam Ecclesiam & regnum vobis commissum gubernare debetis, & si aliquid per ignorantiam, vel aliorum suggestionem, ab ea exorbitastis, nolite negligere inde Domino satisfacere. Et quod in epistola mihi directâ & in Synodo relecta scripsistis, sicut vobis expedit attendite. Sic enim ibi est scriptum, Iungamur simul, ut ego Rex, & vos sacerdos Dei, ministerium condignè tam in diuinis quàm in humanis adimplere valeamus officii.] Quatenus deuotione & operatione ostendatis, quia Christus, à quo legitimus omnis Episcopatus cepit exordium, & omnis principatus accepit prouectum, auctor sit vestri regiminis, & protector fiat vestræ sublimitatis. Per quem vos obsecro Episcopali ministerio, talia vestro tempore in sanctam Ecclesiam introducere non tentetis, qualia magni Imperatores & antecessores vestri suis temporibus introducere non præsumperunt. Et quoniam sine sancto Spiritu ministerium Episcopale non agitur, non sit vobis leue in Episcopis contristare Spiritum sanctum, cum Dominus terribiliter comminans dicat, *Qui scandalizauerit unum de pusillis istis, expedit ei* Mat. 18. 6. *ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.*

Ephes. 4. 30 & Apostolus, *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei.* Et item idem
 Ephes. 3. 17. Apostolus dicit, *Per fidem habitare Christum in cordibus nostris*, qui
 Act. 9. 4. iam sedens ad dexteram patris de cælo Saulo intonuit dicens, *Saule, Saule, quid me persequeris?* Demonstrans quoniam in membris suis
 Christus persequitur & scandalizatur, & in membris suis suscipitur,
 Matth. 25. 40. velut se dicturum electis in iudicio pollicetur, *Quamdiu uni de minoribus meis fecistis, mihi fecistis.* Et sanctus Spiritus in eis in quibus habitat
 contristatur, sicut ex Apostoli verbis supra ostendimus. Et quia iam
 tempus transiit, ultra quod sacri canones spiritu Dei conditi &
 totius mundi reuerentia consecrati decernunt ut ordinationes Epi-
 scoporum non differantur, sicut Synodus apud Martyrium sanctæ
 Macræ secundum leges & regulas diffiniuit, electionem Episcopo-
 rum, qui designati ad hoc negotium exsequendum vnâ cum con-
 sensu vestro fuerunt in Synodo, sicut in epistola vobis directâ ab
 eadem Synodo scriptum habetur, dominatio vestra consentiat, &
 non differatis accelerare, ut vobis suggestimus, quatenus ipsa Eccle-
 sia diu contra sancti Spiritus promulgationem non vacet pastore,
 & vos (quod absit) non mediocriter incurratis periculum. Quia enim
 Conc. An-
 tioch. can.
 26. sacri canones perfectum dicunt esse Concilium, ubi cum suis Suf-
 fraganeis interfuerit Metropolitanus Antistes, multo magis ratum
 teneri debet, quod Metropolitanus cum Episcopis diuersarum pro-
 uinciarum secundum sacras leges & regulas decreuerunt. Sexcenti
 namque triginta & eò amplius Episcopi, quorum nomina scripta
 sunt in cælo, quorumque nomina habemus scripta in libris nostris,
 Conc. Chal-
 ced. can. 25. in Chalcedona ciuitate apud Martyrium sanctæ Euphemie in Christi
 nomine congregati, constituerunt ut ultra tres menses ordinatio-
 nes Episcoporum non differantur, cum decreto iudicio, ut qui ausi
 fuerint, post diffinitionem magnæ & vniuersalis huius Synodi, quic-
 quam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decreuit sancta Syno-
 dus à proprio huiusmodi gradu recedere. Et Dominus in Euange-
 lio dicit, *Vbi fuerint congregati duo aut tres in nomine meo, ibi sum in*
 Math. 18. 18. 19. 20. *medio eorum.* & *Si duo ex vobis de omni re consenserint super terram, fiet.*
 & *Quæcumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis.* Si ergo
 adesse dignabitur vbi duo vel tres fuerint, quanto magis vbi tanti
 ex sanctis patribus congregati hæc inrefragabiliter decreuere ser-
 uanda?

VI. DE eo quod in litteris vestris, quas pridie Nonas trans-
 acti mensis Maij, deferente clerico nomine Teutberto relegi, vo-
 luntariè vos subiicere velle exiguitatis meæ consiliis, & secundum
 quod hortatus fuero, agere & disponere in Ecclesiasticis, & sæcula-
 ribus negotiis, & meæ fiduciæ vosmetipsos subiicere velle, & secun-
 dum datum à me consilium regni vestri iura componere: vestræ
 dominationi rescribo, ut Domini voluntatem vestræ voluntati præ-
 ponere in omnibus studeatis: cuius voluntatem per sanctas Scriptu-
 ras,

ras, & per eos qui iam in cælo cum illo regnant, & in terris miraculis coruscant, & per sacras leges à Christianis Imperatoribus & Regibus promulgatas, sicut ipse dicit, *Per me reges regnant, & conditores legum iusta decernunt*, potestis cognoscere: sed & per scripta à nobis ex Synodo apud Martyrium sanctæ Macræ habita, & per confacerdotes nostros vobis directa, potestis agnoscere. Sed satis doleo, & multum timeo, quia (vt cum venia vestra dicam) quantum in hac causa de qua agitur paret, plus intenditis sequi propriam voluntatem, quàm diuinam auctoritatem, & eorum qui se importunè ingerunt cupiditatem, quàm sanctæ Ecclesiæ vtilitatem: & eorum, de quibus dicit Apostolus, *quoniam nesciunt quæ loquuntur, neque de quibus affirmant*, adulationis fauorem, quàm vestram ipsam salutem. Quod scripsistis, vota omnium, qui commorantur in Beluacensi Ecclesia, in Odacrum concordare, non est mirum si stulti & improbi ac cupiditate cæcati toties taliter agunt, non correcti de reiectione prauæ suæ electionis in Fromoldum, & reprobaro Rodulfo, & à se electo Honorato sacro Episcopali ordini adhuc fidei doctrina incongruo, perdiderunt electionem, sicut ostensum est illis in Synodo, & per sacras regulas non vltius illorum, sed Episcoporum esse electionem, quam non præire sed subsequi, & non se ab ea debere excidere. & nunc contra regulas & leges sine visitatore præsumpserunt electionem. Vnde referendum est eidem plebi illud propheticum, *Frons mulieris meretricis facta est tibi, nescis erubescere*. Hier. 3.3. Et Iacobus Apostolus, tam tales clericos quàm plebeios redarguit dicens, *Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Deo?* Adulteros enim rectè nuncupat, quos derelicto amore sapientiæ cælestis, quæ dicit, *Leges meas custodite*, ad amplexum potius amicitia mundialis esse deflexos increpat. Quapropter potius merentur excommunicatione corrigi, quàm corrupti in voluntatibus suis audiri. Sed fortè non est ita vt vobis est dictum. Dominationi autem vestræ ostendo quod scriptum est Spiritu sancto dictante in Decretis Apostolicæ Sedis, Quod si & omnes sacerdotes, & mundus errori assentiat, damnatio consentientes inuoluit, non præuaricationis damnationem consensus absoluit. Non enim crimen minuitur, sed accrescit, cum generale sit ex priuato. Hoc enim Deus indicauit, qui mundum peccantem generali diluuio interemit. Genes. 9.

VII. QVOD scripsistis, vt sicut semper regibus prædecessoribus vestris in omni vtilitate regni proficius & deuotus fui, ita vobis fidelis & deuotus existam. Quod & hætenus obseruavi, & obseruare cupio. Vos autem sanctæ Ecclesiæ, & eius rectoribus, atque mihi seruate quod illi conseruauerunt: & pro deuotionis fidelitate, quam vobis cum ceteris fidelibus vestris in electione vestra, non sine magno labore, ad prouectionem regiminis, quo iam nomine, det Dominus etiam virtute potiti estis, nolite retribuere mihi mala pro

bonis, suadentes, non tamen auxiliante Domino persuadentes, ut in senecta mea declinem à sacris regulis, quod nec pro cupiditate, nec pro amore vel timore hætenus feci, ut à gradu Episcopali, quo per triginta & sex annos gratia Dei usque modò functus fui, meritò decidam. Non enim excidit mihi à mente sententia Saluatoris, qua dicitur, *Quid enim proficit homo, si lucretur uniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & animæ suæ detrimentum faciat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Et sacri canones Spiritu sancto decreti, Si quis, inquiunt, contra suam professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore priuabit. Et si vobis consensero, ut contra diuinas & humanas leges, & contra vestram & meam, coram pluribus in Synodo Episcopis conhibentibus, professionem faciatis, me perdam, & vos non saluabo, dicente Apostolo, *Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte*, Et sicut in Ecclesiasticis, & in mundanis legibus scriptum habetur, Praua facientes, atque consentientes, par iudiciorum pœna constringit: nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdusque receperit.

Luc. 9. 15.

Matt. 16. 25

Concil.
Carth. 2.
Can. 13.

Rom. 1. 32.

VIII. QVOD scripsistis, ut per meam voluntatem & ministerium Beluacensis Ecclesiæ Episcopatum dilecto filio meo & fidei vestro Odacro tribuere valeatis:] Si vestræ dominationi de illo est cura, hoc nullatenus faciatis, ne fortè si feceritis, & ipse Episcopium illud, & pastore vacantem Ecclesiam, contra sacras Ecclesiæ regulas inuadere præsumpserit, sacris legibus & regulis exigentibus, quod non opto, contingat ut vltèrius, nec in vita mea, nec post mortem corporis mei, in Diœcesi Remensi in gradu Ecclesiastico valeat ministrare.

IX. DE eo quod scripsistis, Quia si vestræ voluntati, Ecclesiasticis videlicet regulis contrariæ, obsecutus fuero, eos quos mihi cariores & familiariores cognoueritis, honorare in omnibus curabitis, tantummodò ut in hac petitione vestra vobis consentiam,] non meis, sed sacrorum canonum verbis respondeo, quia secundum eosdem sacros canones, pro indigentibus, & mihi coniunctis, & pro aliis, sicut præcipiunt, ad salutis vestræ augmentum & potestatis honorem, regiam potestatem vestram petitionibus adire curabo, quamdiu Dominus me in corpore morari præceperit. Verùm sicut sanctus Innocentius Papa dicit, Sollicitos vos pro salute libenter audio: contra caput autem non libenter admitto. Et sanctus Gregorius exponens sententiam Euangelij, *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus*, dicit, Quoniam quisquis iam æterna concupiscit, in ea quam aggreditur causa Dei, extra patrem, extra matrem, extra uxorem, extra filios, extra cognatos, extra semetipsum fieri debet, ut eo vltèrius cognoscat Deum, quo in eius causa neminem recognoscit.]

Hom. 37. in
Euang.
Luc. 14. 26.

Vnde in hoc Episcopali ministerio carnalem propinquum, nec amicum videlicet animi familiarem, carnali affectu recognosco, sed sententiam Domini attendo, qui dicit, *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, hic fur est & latro.* Et ideo neminem eligo, neminem recognosco, neminem recipio, nisi qui vita & moribus, & scientiæ catholicæ doctrina, per claves Ecclesiæ ad hoc Episcopale ministerium accedit, & sciat & faciat quod sacrum ministerium postulat. Et quoniam *non est Deus personarum acceptor, sed in omni gente qui timet eum & operatur iustitiam acceptus est illi,* in hac causa nullius personam accipio, sicut sanctus propheta virum iustum describens dicit, *Qui excutit manus suas ab omni munere.* Neque enim dixit tantum à munere, sed addidit ab omni, id est à munere manus, à munere linguæ, à munere obsequij, sicut iam vobis scripsi, si mente voluissetis recondere.

X. VESTRAM denique caram mihi dominationem sollerter atque attentè ante mentis oculos oportet habere, quòd, sicut iam vobis scripsi, qui contra sacros canones ordinantur, & ordinatores & ordinati hæretici sunt, sicut sanctus Gregorius, & ceteri catholici Ecclesiæ sanctæ doctores atque rectores multoties in libris suis ostendunt. quam hæresim sanctus Petrus primùm in Simonem magum æterno anathemate condemnauit. Sed & huiusmodi non ordinationis sed exordinationis mediatores, præfatum magnum & sanctum Chalcedonense Concilium, si clerici sunt, proprio gradu priuari, si verò laici aut monachi fuerint, sine vlla exceptione aut respectu alicuius personæ, anathematizari præcipit. Propterea hortor dominationem vestram, ut à tali mediatione vel interuentione vos caueatis. Ne verò pro alicuius temporali placiditate æternum periculum incurratis, sed & dilectus filius meus, fidelis vester, pro quo satagitis, non obliuiscatur quod iam in Epistola vobis directâ, cappellanis vestris me inter alia scripsisse recordor, canonicam decretam sententiam, qua dicitur, Sicut is, qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouendus, sic qui vltro ambit, vel qui importunè se ingerit, est proculdubio repellendus. Quæ itaque præmissa sunt, non mea, neque à me excogitata sunt verba, sed à Christo, & per Apostolos, ac eius sanctos, Spiritu sancto prolata. Propterea illi, qui audire ea non sufferunt, vel obaudire contemnant, timeant Dominum dicentem, quæ nuper quintodecimo die ante sanctum Pascha legi omnes in Ecclesia audiuiamus, *Qui est ex Deo verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Vnde sanctus Gregorius, Si enim ipse verba Dei audit qui ex Deo est, & audire verba eius non potest quisquis ex illo non est, interroget se vnusquisque si verba Dei in aure cordis percipit, & intelliget unde sit. Et sanctus Paulus Apostolus, per quem ipse locutus est Christus, *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis autem*

Ioan. 10. 1.

Act. 10. 34.

Esa. 55. 15.

Act. 8.

Can. 4.

Ioan. 9. 47.
Hom. 18. in
Euang.

Ephes. 5. 12.

^{2. Thess. 3.} ^{24.} *redarguite. Et item idem Apostolus, Si quis non obaudit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo, ut confundatur.* Vnde sacri canones excommunicatis communicantes excommunicatos esse decreuerunt. Hæc de cælo Christus, & sancti eius Apostoli, atque sancti ipsius cum eo iam in cælo regnantes intonant: & nos, licet peccatores, in terra Episcopi, & Christi vicarij, atque Apostolorum successores in terra, eius virtute & ministerio diuino prosequimur, imitari desiderantes quod de sancto viro cantamus, Quia pro lege Dei sui certauit vsque ad mortem: fundatus enim erat supra firmam petram. ^{1. Cor. 10. 4} *Petra, inquit Apostolus, erat Christus.* Conueniant ergo in pace Christi, sicut statutum secundum sacros canones fuit, in Synodo Episcopi & Clerus ac plebs Beluacensis Ecclesiæ cum libero consensu vestro, sicut regium ministerium decet, & iuxta legalem ac regularem formam electio exequatur, & ordinatio prosequatur.

XIII.

*AD EVNDEM LVDOVICVM III. REGEM
De Odacro inuasore Ecclesiæ Beluacensis.*

Nunc primùm edita ex codice Viridunensi.

*DOMINO HLVDVVICO REGI GLORIOSO
Hincmarus Episcopus ac plebis Dei famulus.*

Ex litteris sigillo vestro subter signatis, quas mihi Warinus clericus Idibus præsentis Iunij mensis ex vestra parte donauit, non statui ad singula vobis rescribere, quoniam de præcedentibus mandatis & litteris vestris iam sufficienter vobis rescripsi. Verumtamen quia & ex his à me vobis rescribi rogastis, quæ ita inter se dis-
sentiunt, vt à principiis media, & à mediis vltima dissonent, sicut de quodam monstro antiquus poëta dicit,

Prima leo, postrema draco, media ipsa chimæra,
fatigatus missis & litteris vestris, pro Beluacensi Ecclesia rescribere vobis ad quædam loca Domino adiuuante curabo, secundum pro-
uerbium, quod in antiquorum libris iuuenis legeram, *Bos lassus fortius figit pedem.*

I. DE eo quod in prioribus mihi datis litteris ad locum scriptum habetur, *Petitionem filij dilecti iustam nullomodo oportet respuere patrem,* hoc exiguitas mea, sed & Dominus approbat dicens discipulis suis, ^{Ioan. 16. 23.} *Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Nomen enim Domini Iesus id est saluator interpretatur, & illa petitio iusta est, quæ ad

veram salutem pertinet. Quam petitionem quoniam Dominus non respuit, nec quilibet Christianus debet respuere. Si autem contra veram salutem quilibet petierint, audient à Iacobo Apostolo, *Petitis* Iac. 4. 3. *& non accipitis, eo quod malè petatis.*

II. DE eo quod ibidem subsequitur, Nostræ petitioni ac voluntati clementer faueatis, & desiderium nostrum ad præsens adimpleatis,] rescribo vt velitis & desideretis quod Dominus vult, cui Psalmista dicit, *Domine ante te omne desiderium meum.* securus voluntati Psalm. 37. 10. vestræ fauebo, & quantum potero vestrum desiderium adimplere curabo. Vos autem attendite, quòd omni homini qui Domino placere vult, dicit scriptura, *Post concupiscentias tuas*, scilicet improba- Ecclesi. 18. 10. biles, *non eas, & à tua voluntate*, carnali videlicet, *auertere: & Sunt viæ* Prou. 16. 25 *quæ videntur hominibus rectæ, quarum finis vsque ad profundum inferni dimergit.*

III. DE eo quod ibidem subsequitur ex Odacro, in præcedentibus litteris satis vobis respondi.

IV. De eo quod mox subsequitur, Quia meus missus Altramnus monachus vobis retulit ex mea parte, nihil aliud me velle ex hoc agere, nisi illud quod vos & Hugo abbas & Theodoricus Comes ceterique vestri fideles decernerent, scio istud mandatum ex me non processisse, nec ipse frater mihi talia se dixisse professus est. Remitto autem illum ad vos, vt coram fidelibus vestris, aut profiteatur se ita dixisse, aut veraciter deneget talia vobis ex mea parte non ambasciasse. Vnde puto vt sicut in nomine interpretisum est, ita sit & in ambasciato. Nam iste frater noster à vobis ad me rediens ambasciauit mihi ex vestra parte, vt pedem meum basiaret, & peteret vt ad opus Odacri honorarem vos de Episcopo Beluacensis Ecclesiæ. cui respondi, quoniam sicut melius & honorabilius atque salubrius sciui, vos inde honorare curavi: hortans vt sicut professi estis in die consecrationis vestræ, in regimine regni more prædecessorum vestrorum honoretis Deum, consentiendo ei, conseruando sanctæ Ecclesiæ ac ipsius rectoribus leges eius qui dixit, *Honorificantes me honorificabo.* velut in litteris scriptum ha- 1. Reg. 2. 30. betur quas per eum vobis direxi. Dixit etiam mihi quid de voluntate Hugonis abbatis ex hoc dixeritis, & quàm moderatè ad interrogationem exinde vestram Theodoricus Comes responderit.

V. IN eo quod in primordiis litterarum, quas post præmissas prædictus clericus mihi dedit, scriptum habetur, Si vobis in ordinatione Odacri non consensero, pro certo scietis non me velle vestrum benignè tractare honorem, nec decus debitum & priuilegia prædecessorum vestrorum vobis consentire velle, sed in omnibus vestræ reniti voluntati,] scriptor vester & sensu & litteratura mentitus est.

VI. DE honore prædecessorum vestrorum Imperatorum &

Regum, & qualiter priuilegia sanctæ Ecclesiæ, ac rectorum & ministrorum ipsius, decreuerunt & conseruauerunt, in aliis litteris sufficienter vobis scribere studui: quæ si vobis non profuerint, nec plura proderunt.

VII. DE eo quod ibidem subsequitur, Qualiter contra similem vestrum honorem vestrum euindicaretis pro viribus, quanto magis oportet eum contemnere, me videlicet, qui vestræ ditioni commissus vestrum abicere satago ne pollens præualeat honorem,] qui vobis hoc scribere mihi qualicumque ministro Christi persuasit, non bene Dominum, neque scripturas eius cognouit. Sicut enim iam vobis ex Scripturis diuinitus inspiratis innotui, duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas: in quibus tanto grauius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in diuino reddituri sunt examine rationem. & Pontifices reges ordinare possunt, reges autem Pontifices consecrare non possunt. & Pontificibus dixit Deus, *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, id est contemnit & despicit, me contemnit. & qui contemnunt me, erunt ignobiles.* Non ergo debueratis ita inuerecundè qualicumque Pontifici scribere, vestræ ditioni commissum: quia sicut dixit Dominus Apostolis suis, quorum minimus sum merito, successor autem officio, *Non vos me elegistis, sed ego elegeri vos,* ita & ego iuxta modulum meum humili corde ac voce dicere possum, Non vos me elegistis in prælatione Ecclesiæ, sed ego cum collegis meis, & ceteris Dei ac progenitorum vestrorum fidelibus, vos elegeri ad regimen regni, sub conditione debitas leges seruandi.

Luc. 10. 16.

1. Reg. 2. 30.
Ioan. 15. 16.

VIII. DE eo quod ibidem subsequitur, Ex hoc facto, id est quia Odacro Ecclesiam Beluacensem pastore vacantem commisit, (facientes contra regulas Ecclesiasticas, contraque antiquorum & Christianorum regum leges, contraque prædecessorum ac progenitorum vestrorum promulgationes, sed & contra illorum consuetudinem,) nihil ampliùs facietis præter quod factum habetis, donec fratri vestro, & consanguineis vestris regibus illud mandetis, & eorum iussionibus vel imperio ac vestro, omnes conuocentur Archiepiscopi & Episcopi ex eorum regnis & vestro, & sic ex hoc auctoritatiua diffiniatur ratio, vestri honoris dignitate plena,] vos videre, ne pro hoc inlicito facto canonicas sustineatis sententias, vel in hoc sæculo, vel in futuro. Nam nos ex hoc quod egimus non timemus coram Archiepiscopis & Episcopis reddere rationem: quia nos non habemus alias Euangelicas, vel Apostolicas literas: sed neque alios canones vel decreta Sedis Romanæ Pontificum, nec etiam alias sacras leges, quibus vnà cum sanctis canonibus catholica moderatur Ecclesia, quàm illi. Nam cum illis iam, & etiam in domini Papæ Synodo, de sanctis scripturis & sacris regulis ac legibus probabilem habuimus rationem.

IX QVOD mandastis, quia nihil aliud ex illo inlicito facto facietis nisi quod factum habetis, si vos non facietis, faciet Dominus quando illi placuerit. Non vixit tot annos Hludouicus Imperator quot pater suus Karolus, non vixit tot annos Karolus auus vester quot annos pater suus vixit, non vixit pater vester tot annos quot pater suus. & quando statis in illo statu, vbi auus vester & pater vester steterunt apud Compendium, inclinate oculos vbi iacet pater vester, & si nescitis, interrogate vbi mortuus fuit & vbi iacet auus vester, & non exaltetur cor vestrum ante eum qui mortuus fuit pro vobis & pro nobis omnibus, & resurrexit à mortuis & iam non moritur: & certi estote quia moriemini nescitis qua die vel qua hora. & ideo necesse est & vobis & nobis omnibus secundum aduocationem Domini paratos esse, quia nescimus qua hora veniet nobis finis: & ideo non exaltetur cor vestrum contra eum, in cuius manu vita diēsque nostri consistunt. Vos citò deficientis, & sancta Ecclesia cum suis rectoribus sub Christo rectore secundum promissionem eius permanebit *sicut luna perfecta in æternum.*

Psal. 88. 32.

X. DE eo quod ibidem subsequitur, Insuper aliud exinde si necessitas fuerit quod rectum est faciemus,] vt intelligo ad timorem mihi incutiendum, quatenus iussioni vestræ licet inuitus obediam, scribere voluistis. Vnde respondeo, Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. & Dominus illuminatio mea, & salus mea quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? & alia scriptura dicit, Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. & ipse Dominus ad Præsidem ante quem stetit, Non haberes, inquit, in me potestatem, nisi tibi datum fuisset de super. & summus quondam Archangelus nec vnā ouiculā Iob serui Dei rapere potuit, nisi Domino permittente. Sed vtinam aut per vos, aut per quemcumque sibi placuerit, educat me Dominus de isto carcere, videlicet infirmo & senili corpore, ad eum quem sua gratia largiente ex toto corde desidero videndum, non meis meritis, quæ nulla nisi mala sunt, sed sua indebita misericordia, & gratuita gratia. Sed & de eo quod dixistis, Quia insuper & aliud si necesse fuerit quod rectum est facietis,] amplector quod promittitis, quod rectum est erga me facietis. Igitur rectum est, vt scriptura ostendit, vt per quæ quis peccat, per hæc & torqueatur. Nam quia contra plurimorum voluntates, & minas, atque suggestiones, in electione vestra consensi, opto & gaudeo, vt si inde peccaui, Domino permittente, hîc per vos & non in futuro per Dominum talionem recipiam, sicut legimus de sancto Paschasio, qui per ignorantiam errans in cuiusdam electione consensit.

Sap. 11. 17.

XI. ET quoniam tantopere satagitis de ordinatione Odacri, mandate mihi tempus constitutum, quando Episcopi Remorum diœceseos, sed & venerabiles Episcopi ac dilecti fratres nostri, qui à Synodo apud Martyrium sanctæ Macræ habita ad vos cum litte-

ris directi fuerunt, valeant conuenire ad eundem locum, & faciam me, vita & possibilitate comite, illuc obuam eis portari, & veniat vester Odacrus cum electoribus suis siue palatinis, siue Ecclesiæ Beluacensis, & si vobis placet, etiam illuc venite, aut missi vestri, & Domino dicente, *Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, hic fur est & latro.* &, *qui intrat per ostium in ouile ouium, huic ostiarius aperit.* Ego, inquit, *sum ostium.* per me si quis introierit saluabitur. & videte, aut per missos vestros audite, si vestro Odacro ostiarius aperiet ostium ouilis sui, & intret securus, vt audiant oues vocem eius, & non sit mercenarius sed pastor, & Ecclesia Beluacensis sub mercenario non gemat. Et notum sit nobis, sed & ipse Odacrus pro certo sciat, quia si ad nos non venerit, & in obstinatione suæ præuaricationis manere delegerit, dicente Apostolo, *quia verbum Domini non est alligatum*, in sermone Domini, qui est viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, nos ad eum ibimus, vbicumque fuerit in Remensi prouincia, & quod sacri canones de contemptore suo & Ecclesiæ contra leges & regulas inuasore iudicant, in illum quod ad nos pertinet exequi procurabimus, vt nunquam vel nusquam in Remensi prouincia in Ecclesiastico gradu ministret, & omnes de cetero in hoc illi communicantes, secundum sacros canones spiritu Domini conditos, & Christi sanguine confirmatos, excommunicati vsque ad Ecclesiæ satisfactionem erunt. Sed & qui contra auctoritatem ac rationem, contraque ipsam suam salutem, in hac causa vos stimulat, sicut dicit Apostolus, *portabit iudicium quicumque est ille.* Paulus Apostolus necessitate compulsus, scripsit Corinthiis, *Factus sum insipiens, vos me coegistis.* & ex quanto dolore vobis compellentibus hæc scripsi, ille videt cui gemitus meus non est absconditus. Et scitote certissime, quia Domino adiuuante, nec quibuscumque vel quorumcumque terroribus vel blanditiis, ex hac causa vnde agitur, à sacris legibus & regulis deuiabo.

XIV.

AD PROCERES REGNI.

PRO INSTITVTIONE CAROLOMANNI REGIS,
& de ordine palatij ex Adalardo.

Ex editione Moguntina Ioannis Busæi.

HINC MARVS EPISCOPVS AC PLEBIS
Dei famulus.

CAPVT I.

PRO ætatis & sacri Ordinis antiquitate, posteriores tempore, boni & sapientes viri, rogatis exiguitatem meam, vt qui negotiis Ecclesiasticis & Palatinis, quando in amplitudine & vnitæ regni prosperè agebantur interfui, & consilia doctrinamque illorum qui sanctam Ecclesiam in sanctitate & iustitia rexerunt, sed & eorum qui soliditatem regni tempore superiore prosperius disposuerunt audiui, quorum magisterio traditionem maiorum suorum didici, post obitum etiam domni Hludouici Imperatoris, in eorum obsequio, qui pro filiorum eius tunc temporis Regum nostrorum concordia fategerunt, pro modulo meo frequentibus itineribus, verbis & scriptis laboraui, ad institutionem istius iuuenis & moderni Regis nostri, & ad reerectionem honoris & pacis Ecclesiæ ac regni, ordinem Ecclesiasticum, & dispositionem domus regiæ in sacro palatio, sicut audiui & vidi demonstrarem, quatenus in nouitate sua ea doctrina imbuatur, vt in regimine regni Deo placere, & in hoc sæculo feliciter regnare, & de præsentis regno ad æternum valeat peruenire. Experimento quippe cognoscimus, quia vas nouum, quo prius sapore & odore imbutum fuerit, illud in posterum diu retinebit, sicut & quidam sapiens dicit, *Quo semel est imbuta recens serua- bit odorem Testa diu.* Et legimus quomodo Alexander in pueritia sua habuit baiulum nomine Leonidem, citatis moribus & incompposito incessu notabilem, quæ puer quasi lac adulterinum fugens ab eo sumpsit. Vnde in adulta ætate sapiens & rex fortis se ipsum reprehendebat, & vitare volebat, sed vt legitur, cum omnia regna vicerit, in hoc seipsum vincere non potuit.

Horat. l. i.
epist. 2.

Quintil.
l. i. c. 12.

II. INTELLEGAT igitur dominus rex, ad quod officium est prouectus, & obaudiat commonitionem atque comminationem regis Regum dicentis ei cum aliis regibus, *Et nunc reges*, inquit, in-

Tomus II.

C c

telligite, erudimini. qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. sicut multos hanc commonitionem & comminationem negligentes perisse legimus, audiuius, & etiam nostro tempore scimus. Obaudiat etiam sanctam scripturam sibi præcipientem, Diligite iustitiam qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum. quia in maliuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

Sap. 1.1.

III. EGO autem, & pro imposito ministerio, & pro bona & rationabili vestra iussione, aggrediar exequi quod rogatis, non meo sensu, neque verbis meis, sed ut præmissi maiorum traditione, attendens dicentem Dominum ad prophetam, *Tu autem audiens nuntiabis eis ex me. Ex me, inquit, & non ex te. quia sicut ipse dicti, Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam querit.* Sancta scriptura in omni ordine & professione unicuique administratori præcipit, ut intellegat cuncta quæ ait, Quoniam si intelligit administratio quam gerit unde exordium cepit, sollicitius satagit, ut de administrationis talento sibi credito rationem redditurus, *Omnes enim adstabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque quæ per corpus gessit, siue bonum, siue malum.* Non audiat à iusto iudice, quod Dominus in Euangelio seruo malo & pigro responsurum se fatetur: sed audire mereatur, *Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui.*

Ezech. 3.17

Ioan. 7.18.

Rom. 14.10

Matt. 25.21

1. Paral. 24.

IV. LEGIMVS in sancta Scriptura veteris testamenti, quia Dauid rex simul & propheta, præfigurans Dominum nostrum Iesum Christum, qui solus rex simul & sacerdos fieri potuit, duos in sacerdotibus ordines constituit, in summis videlicet Pontificibus, & in minoris ordinis sacerdotibus, qui nunc presbyteratus funguntur officio. ea videlicet prouisione, ut dum quilibet Pontificum vita decederet, quicumque sacerdotum optimus putaretur, ei in Pontificatum succederet. Et in nouo testamento, Dominus noster Iesus Christus de multitudine discipulorum suorum, sicut in Euangelio legimus, duodecim elegit, quos & Apostolos nominauit. Horum in Ecclesia locum tenent Episcopi, sicut sacra Scriptura & catholici doctores ostendunt. Designauit etiam alios septuaginta duos, qui sub duodecim Apostolis figuram presbyterorum, id est, secundi ordinis sacerdotum præmonstrauerunt: ut decedentibus Episcopis, de his secundi & inferioris ordinis sacerdotibus, secundum sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, ad summi sacerdotij apicem loco decessorum Episcoporum prouehantur, sicut sacra Scriptura Actuum Apostolorum patenter ostendit, dicente Petro ad confratres suos, quando Iudas, qui connumeratus fuerat in ordine Apostolorum, & sortitus sortem ministerij Apostolatus, abiit in locum suum, *Oportet,*

Luc. 6.13.

Act. 1.21.

inquiens, *ex his viris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis.* Et venit electio diuina super Mathiam, qui annumeratus est cum vndecim Apostolis.

V. Et in sacra Regum historia legimus, quia Principes sacerdotum, quando sacra vñctione reges in regnum sacrabant, coronam significantem victoriam ponentes super capita eorum, legem in manum eius dabant, vt scirent qualiter seipsum regere, & prauos corrigere, & bonos in viam rectam deberent dirigere. Vnde sicut beatus Papa Gelasius ad Anastasium Imperatorem ex sacris Scripturis Epist. 107 demonstrat, & in his quæ nuper apud Martyrium sanctæ Macræ in Synodo gesta sunt continetur, duo sunt quibus principaliter vnà cum specialiter cuiusque curæ subiectis mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas: in quibus personis sicut ordinum sunt diuisa vocabula, ita sunt & diuisa in vnoquoque ordine ac professione ordinationum officia. Diligenter igitur quisque debet in ordine & professione sua quo nomine censetur attendere, & magnopere providere ne à nomine discordet officio. Primum namque, vt beatus Cyprianus dicit, ab Episcopo quid sui De abus. cap. 10. nominis dignitas teneat inquiratur, quoniam Episcopus, cum Græcum nomen sit, speculator interpretatur. Quare verò speculator ponitur, & quid à speculatore requiratur, Dominus ipse denudat, cum sub Ezechielis prophetæ persona, Episcopo officij sui rationem denuntiat, ita inquiens, *Speculatorem dedi te domui Israel.* Ezech. 3. 17. Speculatoris officium est, vt commisso sibi populo, exemplo & verbo qualiter viuere debeat incessanter annuntiet: sicut de Christo, qui sequi se id est imitari præcipit, scriptum est, *quæ capit Iesus* Act. 1. 1. *facere & docere.* & sic vitam ac mores sibi commissorum speculatur attendere, & postquam attenderit, sermone si poterit & actu corrigere, & si non poterit, iuxta Euangelicam regulam scelerum operarios debet declinare.

VI. Et rex in semetipso nominis sui dignitatem custodire debet. Nomen enim regis intellectualiter hoc retinet, vt subiectis omnibus rectoris officium procuret. Sed qualiter alios corrigere poterit, qui proprios mores ne iniqui sint non corrigit? quoniam iustitia regis exaltatur solium, & veritate solidantur gubernacula populorum. Quæ verò sit iustitia regis, idem B. Cyprianus in nono abusionis gradu sufficientissimè monstrat.

VII. HABET quippe Ordo sacerdotalis leges diuinitus promulgatas, qualiter quisque ad culmen regiminis, videlicet Episcopatus, venire debeat, atque ad hoc rectè perueniens, qualiter viuat, & bene viuens, qualiter doceat, & rectè docens, infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cognoscat. qualiter etiam ministros sibi subpositos regere debeat: quam pura etiam intentione sacros

Cælest. ep. Ecclesiasticos ordines dispensare : & qua discretionem ligare vel soluere subditos debeat. De quibus legibus in eisdem scriptum est ita, Nulli sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obuiare. Quia non minùs in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in ipsius Domini iniuriam profilitur.] Quod tale est, quia, vt sacra monstrat auctoritas, cognata sunt schisma & hæresis. ac si aliis verbis dicatur, Non minùs schismaticus delinquit, cùm prauaricatione sanctarum regularum per contemptum se ab vnitatem sanctæ Ecclesiæ, quæ corpus Christi est, diuidit, quàm hæreticus, qui de Deo, capite videlicet ipsius Ecclesiæ, malè sentit.

Lib. de vera Relig. c. 31. VIII. Et sicut dictum est de legibus Ecclesiasticis, quòd nulli sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod patrum possit regulis obuiare : ita legibus sacris decretum est, vt leges nescire nulli liceat, aut quæ sunt statuta contemnere. Cùm enim dicitur, nulli liceat leges nescire, vel quæ sunt statuta contemnere, nulla persona in quocumque ordine mundano excipitur, quæ hac sententia non constringatur. Habent enim reges & reipublicæ ministri leges, quibus in quacumque prouincia degentes regere debent. habent Capitula Christianorum regum ac progenitorum suorum, quæ generali consensu fidelium suorum tenere legaliter promulgauerunt. De quibus beatus Augustinus dicit, quia licet homines de his iudicent, cùm eas instituunt, tamen cùm fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit iudicibus de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.

Ioan. 10. 1. IX. MVLTÒ minùs autem regi vel cuilibet in quocumque ordine contra leges diuinas licet agere per contemptum. Vnde principi terræ magnopere prouidendum atque cauendum est, ne in his Deus offendatur, per quos religio Christiana consistere debet, & ceteri ab offensione saluari. Et ideo, quia res Ecclesiasticas diuino iudicio tuendas & defensandas suscepit, consensu eius, electione Cleri ac plebis, & approbatione Episcoporum prouinciæ, quisque ad Ecclesiasticum regimen absque vlla venalitate prouehi debet : quia sicut Dominus in Euangelio dicit, *Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.* Ecclesiasticis regulis sine difficultate omnimodis debet fauere, si non vult regem regum offendere. Et sicut Episcopi ac rex prouidere debent, vt nullius rei intuitu eligatur Episcopus, nisi Dei solius, id est, non pro aliquo munere dationis, nec pro aliquo obsequio humano, vel propinquitate consanguinitatis, seu amicitia, vel seruitio temporali, aut aliqua occasione, quæ contraria esse possit veritati, aut diuinæ auctoritati : ita rex custodire debet, sicut sanctus Augustinus demonstrat, ne muneribus, vel blanditiis cuiusquam scelerati pelliciat, & adulationibus decipiatur : nec quibuscumque propinquitatis

De Ciuit. lib. 5. c. 24.

necessitudinibus coniunctis, contra Deum sanctamque Ecclesiam atque Rempublicam peruersè agentibus, affectu carnali parcat, dicente Dei spiritu per David prophetam, *Nonne eos qui oderunt te Deus oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.* Inimicos enim Dei perfecto odio odisse est, ad quod facti sunt diligere, & quod faciunt increpare, mores prauorum premere, vitæ prodesse.

X. TALES etiam Comites & sub se iudices constituere debet, qui auaritiam oderint, & iustitiam diligant, & sub hac conditione suam administrationem peragant, & sub se huiusmodi ministeriales substituant. Et quicumque in omni ordine & professione in dominatione constituuntur, & domini appellantur, sicut sanctus Cyprianus in sexto abusionis gradu demonstrat, dominationis virtutem auctore & cooperatore Domino teneant: quia nihil proficit dominandi habere potestatem, si dominus ipse non habeat & virtutis rigorem. Sed hic virtutis rigor non tam exteriori fortitudine, quæ & ipsa sæcularibus dominis necessaria est, indiget, quàm animi interiori fortitudine, bonis moribus exerceri debet. sæpe enim dominandi per animi negligentiam perditur fortitudo. Tria ergo necessaria hos qui dominantur habere oportet, terrorem scilicet, & ordinationem, & amorem. Nisi enim ametur dominus pariter & metuatur, ordinatio minimè constare illius potest. Per beneficia ergo & affabilitatem procuret vt diligatur, & per iustas vindictas, non propriæ iniuriæ sed legis Dei, studeat vt metuatur. Propterea quoque, dum multi pendent in eo, ipse Deo adhærere debet, qui illum in ducatum constituit, qui ad portanda multorum onera ipsum veluti fortiorem solidauit. Paxillus enim nisi bene fortè firmetur, & alicui fortiori adhæreat, omne quod in eo pendet citò labitur, & ipse solutus à rigore suæ firmitatis, cum oneribus ad terram delabitur. Sic & princeps nisi suo conditori pertinaciter adhæserit, & ipse, & omne quod continet, citò deperit.] Et sciat, quòd sicut in principatu hominum primus constitutus est, ita quoscunque peccatores sub se in præsentia habuit, nisi se & illos correxerit, supra se modo implacabili in illa futura pœna habebit.

XI. IN memoratis namque gestis apud Martyrium sanctæ Marcræ, & de his quæ ad sanctæ Ecclesiæ ac rectorum ipsius honorem & vigorem, & de his quæ ad regis & regni soliditatem atque curam pertinent, nec non & de domus regię dispositione, ex Catholicorum secundum sanctarum scripturarum tramitem promulgationibus, atque ex Christianorum Regum constitutionibus, per capitula breuiter ac salubriter, si teneantur & exequantur, collecta continentur. Veruntamen quia Samaritanus, verus videlicet custos humani generis, stabulario, id est, Pontificali ordini, cuius curæ vulneratum quemque commiserat ad sanandum, dans duos denarios,

Luc. 10. 35. *vetus scilicet ac nouum testamentum, dixit, Quod supererogaueris, ego cum rediero reddam tibi, eisdem gestis, velut ex supererogatione, quæ præmissa sunt in hoc opusculo, & quæ sequuntur, adicere studeo.*

XII. ADALHARDVM senem & sapientem domni Caroli magni Imperatoris propinquum, & monasterij Corbeie abbatem, inter primos Consiliarios primum in adolescentia mea vidi. Cuius libellum de ordine Palatij legi & scripsi, in quo inter cetera continetur, duabus principaliter diuisionibus totius regni statum constare, anteposito semper & vbique omnipotentis Dei iudicio. Primam videlicet diuisionem esse dicens, qua assidue & indeficienter regis palatium regebatur & ordinabatur. alteram verò, qua totius regni status secundum suam qualitatem studiosissime prouidendo seruabatur.

XIII. IN prima igitur dispositione, regis palatium in ornamento totius palatij ita ordinatum erat. Anteposito ergo rege & regina, cum nobilissima prole sua, tam in spiritualibus, quàm & in sæcularibus, atque corporalibus rebus, per hos ministros omni tempore gubernabatur. Videlicet per Apocrisarium, id est, responsalem negotiorum Ecclesiasticorum: cuius ministerium ex eo tempore sumpsit exordium, quando Constantinus magnus Imperator Christianus effectus, propter amorem & honorem sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, quorum doctrina ac ministerio ad Christi gratiam baptismatis sacramenti peruenit, locum & sedem suam, urbem scilicet Romanam, Papæ Siluestro edicto priuilegij tradidit, & sedem suam in ciuitate sua, quæ antea Byzantium vocabatur, nominis sui ciuitatem ampliando ædificauit: & sic Responsales tam Romanæ sedis, quàm & aliarum præcipuarum sedium, in palatio pro Ecclesiasticis negotiis excubabant.

XIV. ALIQUANDO per Episcopos, aliquando verò per Diaconos Apostolica sedes hoc officio fungebatur. Quo officio beatus Gregorius in Diaconi Ordine functus fuit, & ex aliis præcipuis sedibus per Diaconos id officium exequiebatur, sicut sacri canones iubent. Et in his Cisalpinis regionibus, postquam Hludouicus prædicatione beati Remigij ad Christum conuersus, & ab ipso cum tribus milibus Francorum in vigilia sancti Paschæ baptizatus extitit, per successiones regum sancti Episcopi ex suis sedibus, & tempore competenti palatium visitantes, vicissim hanc administrationem disposuerunt. A tempore verò Pippini & Caroli interdum per presbyteros, interdum per Episcopos regia voluntate, atque Episcopali consensu, per Diaconos vel Presbyteros magis quàm per Episcopos hoc officium executum extitit: quia Episcopi continuas vigilias supra gregem suum debent assidue exemplo & verbo vigilare, & non diutius secundum sacros canones à suis abesse parochiis.

XV. NEQVE iuxta decreta ex sacris canonibus promulgata beati Gregorij, prætoria, quæ nunc regia, & vltatiùs palatia nomi-

nantur, debent inutiliter obseruare, ne incurrant iudicium, vt contra placita canonum sibi in ordinatione sua tradita facientes, ipsi se honore priuent Ecclesiastico. Et vt de licitis exempla ponamus, & de inlicitè vsurpatis non taceamus, tempore Pippini & Caroli hoc ministerium consensu Episcoporum per Fulradum presbyterum, tempore etiam Caroli per Engelramnum & Hildiboldum Episcopos, tempore denique Hludouici per Hilduinum presbyterum, & post eum per Fulconem item presbyterum, deinde per Drogonem Episcopum, extitit hoc ministerium executum.

XVI. APOCRISIARIVS autem, quem nostrates Capellanus, vel Palatij Custodem appellant, omnem clerum Palatij sub cura & dispositione sua regebat. Cui sociabatur summus Cancellarius, qui à secretis olim appellabatur, erantque illi subiecti prudentes & intelligentes ac fideles viri, qui præcepta regia absque immoderata cupiditatis venalitate scriberent, & secreta illis fideliter custodirent. Post eos verò, sacrum palatium per hos ministros disponebatur, per Camerarium videlicet, & Comitem palatij, Senescalcum, Buticarium, Comitem stabuli, Mansionarium, Venatores principales quatuor, Falconarium vnum.

XVII. Er quamuis sub ipsis, & ex latere eorum, alij ministeriales fuissent, vt ostiarius, saccellarius, dispensator, scapoardus, vel quorumcumque ex eis iuniores, aut decani fuissent, vel etiam alij ex latere, sicut bersarij, veltrarij, beuerarij, vel si qui adhuc supererant: verumtamen, quamuis & ipsi singuli iuxta suam qualitatem ad hoc intenti essent, nō tamen ad eos, sicut ad ceteros principaliter, vt subter insertum est, totius regni confœderatio in maioribus vel minoribus, singulis quibusque quotidianis necessitatibus occurrentibus, cum palatio conglutinabantur. Sed nec ipsi superiores omnes æqualiter, propter ministeriorum diuersitatem, qualitatem, vel conuenientiam, prodesse poterant: cū tamen nullus se, propter fidei seruandam veritatem regis & regni, vt prædictum est, subtrahere potuisset, vel etiam voluisset. De quorum personis vel ministeriis, quanquam plura sint quæ dicantur, hæc tamen præcipuè habebantur.

XVIII. IMPRIMIS, vt iuxta cuiuscunque ministerij qualitatem vel quantitatem, minister nobili corde & corpore constans, rationabilis, discretus & sobrius eligeretur. Sed nec illa sollicitudo deerat, vt si fieri potuisset, sicut hoc regnum, Deo auctore, ex pluribus regionibus constat, ex diuersis etiam eisdem regionibus, aut in primo, aut in secundo, aut etiam in quolibet loco, iidem ministri eligerentur, qualiter familiariùs quæque regiones palatium adire possent, dum suæ genealogiæ vel regionis consortes in Palatio locum tenere cognoscerent.

XIX. His ita breuiter de eligendis & constituendis ministris prædictis, nunc ad eorundem ministrorum & ministratorum or-

dinem qualiter currebant veniendum est. Nam quamvis præfati ministri, unusquisque de suo ministerio, non sub alio, vel per alium, nisi per seipsum, solum regem, vel quantum ad reginam vel gloriosam prolem regis respiciebant, caput ponerent: non tamen omnes æqualiter de ceteris rebus, vel ceterorum necessitatibus Regem adibant, sed mensura sua quisque contentus erat, & ubi vel ubi ratio poscebat, solatium alterius requirebat. E quibus præcipuè duo, id est Apocrisiarius, qui vocatur apud nos Capellanus, vel palatij Custos, de omnibus negotiis Ecclesiasticis vel ministris Ecclesiæ, & Comes palatij de omnibus sæcularibus causis, vel iudiciis suscipiendi curam instanter habebant: ut nec Ecclesiastici, nec sæculares, prius domnum Regem, absque eorum consultu inquietare necesse haberent, quousque illi præuiderent, si necessitas esset ut causa ante regem meritò venire deberet. Si verò secreta esset causa, quam prius congrueret regi quàm cuiquam alteri dicere, eundem dicendi locum eidem ipsi præpararent, introducto prius rege, ut hoc iuxta modum personæ, vel honorabiliter, vel patienter, vel etiam misericorditer susciperet.

XX. APOCRISIARIUS quidem de omni Ecclesiastica religione vel ordine, nec non etiam de canonicæ vel monasticæ alteratione, seu quæcumque palatium adibant pro Ecclesiasticis necessitatibus sollicitudinem haberet, & ea tantummodò de externis regem adirent, quæ sine illo plenius definiri non potuissent. Ceterum, ut non solum de his, quæ ad eos specialiter de omni ornamento vel officio Ecclesiastico infra palatium agenda pertinebant, verum quoque & omnem consolationem spiritalem, siue consilium totius palatij quicumque quæreret, apud eum ut necesse erat fideliter inueniret: & qui non quæreret, & tamen ipse apud aliquem necessarium esse sentiret, iuxta personæ qualitatem, & à peruerso sensu vel opere retrahere, & ad viam salutis conuertere studeret. Et cetera spiritualia, quæcumque palatio, tam ab assidue conuersantibus, quàmque & à superuenientibus, siue secundum Deum, siue secundum sæculum, ut prouiderentur & præuiderentur erant necessaria, quæ enumerare longum est, ad eius specialiter curam pertinebant. Non ita, ut aliter ullus, siue palatinus, siue externus superueniens, sapientia & vera deuotione per Dei gratiam illuminatus, tale aliquid minimè ageret: sed maximè consuetudo erat, ut aut cum eodem Apocrisario pariter, aut certè per eius consilium quod erat agendum ageret, ne fortè quid minus utile aut indignum regi subriperet.

XXI. COMITIS autem palatij, inter cetera penè innumerabilia, in hoc maximè sollicitudo erat, ut omnes contentiones legales, quæ alibi ortæ propter æquitatis iudicium palatium aggrediebantur, iustè ac rationabiliter determinaret, seu peruersè iudicata ad æqui-

quitatis tramitem reduceret, ut & coram Deo propter iustitiam, & coram hominibus propter legum observationem, cunctis placeret. Si quid verò tale esset, quod leges mundanæ hoc in suis diffinitionibus statutum non haberent, aut secundum gentilium consuetudinem crudeliùs sancitum esset, quàm Christianitatis rectitudo, vel sancta auctoritas meritò non consentiret, hoc ad regis moderationem perduceretur, ut ipse cum his qui utramque legem nossent, & Dei magis quàm humanarum legum statuta metuerent, ita decerneret, ita statueret, ut ubi utrumque seruari posset, utrumque seruaretur: sin autem, lex sæculi meritò comprimeretur, iustitia Dei conseruaretur.

XXII. DE honestate verò palatij, seu specialiter ornamento regali, nec non & de donis annuis militum, absque cibo & potu, vel equis, ad reginam præcipuè, & sub ipsa ad Camerarium pertinebat: & secundum cuiusque rei qualitatem, ipsorum sollicitudo erat, ut tempore congruo semper futura prospicerent, ne quid dum opus esset vllatenus opportuno tempore defuisset. De donis verò diuersarum legationum, ad Camerarium adspiciebat: nisi fortè iubente rege tale aliquid esset, quod reginæ ad tractandum cum ipso congrueret. Hæc autem omnia & his similia eò intendebant, ut ab omni sollicitudine domestica vel palatina, in quantum rationabiliter & honestè esse poterat, domnus rex omnipotenti Deo spem suam indefinenter committens, ad totius regni statum ordinandum vel conseruandum animum semper suum promptum haberet.

XXIII. AD tres autem ministeriales, Senescalcum, Buticularium, & Comitem stabuli, secundum vniuscuiusque ministerij qualitatem vel quantitatem pertinebat, ut cum communi consensu de suo quisque ministerio admonendi non essent segnes, ut quanto- ciùs esse potuisset, omnes actores regis præscirent, ubi vel ubi rex illo vel illo tempore, tanto vel tanto spatio manere debuisset, propter adductionem, vel præparationem: ne fortè tardè scientes, dum inopportuno tempore, vel cum nimia festinatione exigeretur, familia regalis per negligentiam sine necessitate opprimeretur. Quæ videlicet cura quamquam ad Buticularium vel ad Comitem stabuli pertineret, maxima tamen cura ad Senescalcum respiciebat, eo quòd omnia cetera, præter potus vel victus caballorum, ad eundem Senescalcum respiceret. Inter quos etiam & Mansionarius intererat, super cuius ministerium incumberebat, sicut & nomen eius indicat, ut in hoc maximè sollicitudo eius intenta esset, ut tam supradicti Actores, quàmque & susceptores, quo tempore ad eos illo vel illo in loco rex venturus esset, propter mansionum præparationem, ut opportuno tempore præscire potuissent: ne aut inde tardè scientes, propter afflictionem familiæ importuno tempore peccatum, aut hi propter non condignam susceptionem, ac si bene noluisent, cum

certè non volendo, sed non valendo offensionem incurrerent.

XXIV. SIMILITER quoque quatuor Venatores, & quintus Falconarius, cum eadem vnanimitate secundùm temporis qualitatem admonere studebant, qualiter ea, quæ ad singulorum ministeriorum curam pertinebant, vt opportuno tempore, & non tardè consideraretur, quando tanti vel quando tanti, quando toti & quando nulli, aut in palatio retinerentur, aut more solito foris nutriendi vsque ad tempus mitterentur, aut tempore congruo per denominata loca venandi causa pariter & nutriendi disponderentur. Sed & hoc & illud, id est, & intra & extra palatium, ita semper cum mensura & ratione ordinaretur, vt quantum prodesset esset, & quantum non prodesset non esset: quia in ipsis ministeriis non sic facilè certus numerus, aut hominum, aut canum, aut auium diffiniri potest: ideò in ipsorum arbitrio manebat, quanti & quales essent. Sensus autem in his omnibus talis erat, vt nunquam palatio tales vel tanti deessent ministri, propter has præcipuè inter ceteras necessitates vel honestates.

XXV. PRIMò, vt siue generaliter maioribus, siue specialiter vel singulariter quibusque minoribus recedentibus, omni tempore & multitudine congrua, sine qua rationabiliter & honestè esse non posset, semper esset ornatum palatium, & consiliariis condignis nunquam destitutum fuisset. Et vt qualiscumque legatio, siue speculandi, siue etiam subdendi gratia veniret, qualiter omnes quidem honestè suscipi potuissent. Deinde primus consilij rectitudinem, secundus misericordiæ & benignitatis consolationem, tertius verò versutiæ seu temeritatis sermo referret medicinam. Et vt ex quacumque parte totius Regni, quicumque desolatus, orbatus, alieno ære oppressus, iniuste calumnia cuiusque suffocatus, seu cetera his similia, quæ nunc enumerare perlongum est, maximè tamen de viduis & orphanis, tam seniorum quàmque & mediocrium, vniuscuiusque secundùm suam indigentiam, vel qualitatem, dominorum verò misericordiam & pietatem, semper ad manum haberet, per quem singuli ad pias aures Principis perferre potuissent.

XXVI. SIMILITER, qui propter diutinum seruitium digni erant vt remunerari debuissent, & locus talis occurrebat, vbi ex prædictis indigentibus nemo sine mensura destitueretur, similiter secundùm eorum qualitatem ad memoriam Principum reuocarentur, non tam ipsis vrgentibus, quàm eorum, de quibus supra dictum est, fidem & debitum exigentibus, vt in eis id fieret primò propter quod cum iustitia & misericordia Deo placeret. Deinde in militia remanentibus certissimam fideliter seruiendi fidem & constantiam ministrarent. Deinde vt etiam longè positis per totius regni ambitum lætitiā & gaudium demonstrarent. Et si aliquis ex ministerialibus vel consiliariis decedebat, loco eius congruus & utilis restituebatur.

XXVII. Et ut illa multitudo, quæ in palatio semper esse debet, indeficienter persistere posset, his tribus ordinibus fouebatur. Vno videlicet, ut absque ministeriis expediti milites, anteposita Dominorum benignitate, & sollicitudine, qua nunc victu, nunc vestitu, nunc auro, nunc argento, modò equis, vel ceteris ornamentis, interdum specialiter, aliquando prout tempus, ratio, & ordo condignam potestatem administrabat, sapiùs porrectis, in eo tamen indeficientem consolationem, nec non ad regale obsequium inflammatum animum ardentius semper habebant, quòd illos præfati Capitanei ministeriales certatim de die in diem, nunc istos, nunc illos, ad mansiones suas vocabant, & non tam gulæ voracitate, quàm veræ familiaritatis seu dilectionis amore, prout cuique possibile erat, impendere studebant: sicque fiebat, ut rarus quisque infra hebdomadam remaneret, qui non ab aliquo pro huiusmodi studio conuocaretur.

XXVIII. ALTER ordo per singula ministeria discipulis congruebat, qui magistro suo singuli adhærentes, & honorificabant & honorificabantur, locisque singuli suis, prout opportunitas occurrebat, ut à Domino videndo vel alloquendo consolarentur. Tertius ordo item erat, tam maiorum, quàm minorum, in pueris, vel vasallis, quos vnusquisque, prout gubernare & sustentare absque peccato, rapina videlicet vel furto poterat, studiosè habere procurabant. In quibus scilicet denominatis ordinibus, absque his qui semper eundo & redeundo palatium frequentabant, erat delectabile, quòd interdum & necessitati, si repentè ingrueret, semper sufficerent: & tamen semper, ut dictum est, maior pars illius propter superiùs commemoratas benignitates, cum iucunditate & hilaritate prompta & alacri mente persisterent.

XXIX. SECUNDA diuisio est, qua totius Regni status, anteposito sicuti semper & vbicumque omnipotentis Dei iudicio, quantum ad humanam rationem pertinebat, conseruari videbatur, hæc est. Consuetudo autem tunc temporis talis erat, ut non sæpiùs, sed bis in anno, placita duo tenerentur. Vnum, quando ordinabatur status totius Regni ad anni vertentis spatium, quod ordinatum nullus euentus rerum, nisi summa necessitas, quæ similiter toto Regno incumbebat, mutabatur. In quo placito generalitas vniuersorum maiorum tam clericorum quàm laicorum conueniebat. seniores, propter consilium ordinandum: minores, propter idem consilium suscipiendum, & interdum pariter tractandum, & non ex potestate, sed ex proprio mentis intellectu vel sententia confirmandum.

XXX. CETERVM autem propter dona generaliter danda, aliud placitum cum senioribus tantùm & præcipuis consiliariis habebatur: in quo iam futuri anni status tractari incipiebatur, si fortè talia aliqua se præmonstrabant, pro quibus necesse erat præmeditan-

do ordinare, si quid mox transacto anno priore incumberet, pro quo anticipando aliquid statuere aut providere necessitas esset. verbi gratia, si inter Marchifos in qualibet regni parte ad aliud tempus dextræ datæ fuissent, quid mox post dextras exactas agendum esset, vtrum renouandæ, an finiendæ essent: iuxta ceterarum partium imminetibus rixa & pace, vt secundum id quod tunc temporis ratio poscebat, si ex vna parte hinc aut inde vel facienda vel toleranda inquietudo necessariò incumberebat, ex aliis partibus tranquillitas ordinaretur. Et cum ita per eorundem seniorum consilium, quid futuri temporis actio vel ordo agendi posceret, à longè considerarent: & cum inuentum esset, sub silentio idem inuentum consilium, ita funditus ab omnibus alienis incognitum vsque ad aliud iterum secundum generale placitum, ac si inuentum vel à nullo tractatum esset, maneret: vt si fortè tale aliquid aut infra aut extra regnum ordinandum esset, quod præscientia quorundam, aut destruere, aut certè inutile reddere, aut per aliquam diuersam astutiam laboriosius faciendum conuertere voluisset, hoc nullatenus facere potuisset. In ipso autem placito, si quid ita exigeret, vel propter satisfactionem ceterorum seniorum, vel propter non solum mitigandum, verum etiam accendendum animum populorum, ac si ita prius exinde præcogitatum nihil fuisset, ita nunc à nouo, consilio, & consensu illorum & inueniretur, & cum magnanimis ordo Domino duce perficeretur. Ita autem anno priore terminato, præfato modo ordinaretur & de secundo.

XXXI. CONSILIARII autem, quantum possibile erat, tam clerici quàm laici, tales eligebantur, qui primò secundum suam quisque qualitatem vel ministerium Deum timerent, deinde talem fidem haberent, vt excepta vita æterna nihil regi & regno præponerent, non amicos, non inimicos, non parentes, non munera dantes, non blandientes, non exasperantes, non sophisticè vel versutè, aut secundum sapientiam solummodò huius sæculi quæ inimica est Deo sapientes, sed illam sapientiam & intellegentiam scientes, qua illos qui in supradicta humana astutia fiduciam suam habuissent, pleniter per iustam & rectam sapientiam non solum reprimere, sed funditus opprimere potuissent. Electi autem Consiliarij vnà cum Rege hoc inter se principaliter constitutum habebant, vt quicquid inter se familiariter locuti fuissent, tam de statu Regni, quàmque & de speciali cuiuslibet persona, nullus sine consensu ipsorum cuiuslibet domestico suo, vel cuicumque alteri prodere debuisset, secundum hoc quòd res eadem siue die, siue duobus, siue ampliùs, seu annum, vel etiam in perpetuo celari, vel sub silentio manere necesse fuisset: quia sæpe in tali tractatu de qualibet persona, talis interdum propter communem utilitatem agendam vel cauendam sermo procedit, qui ab eo cognitus, aut valdè turbat, aut quod magis est in desperationem tra-

hit, vel quod grauissimum est, in infidelitatem conuertit, & ab omni profectu, quem fortasse multipliciter exercere potuit, inutilem reddit, cum tamen nihil ei obesset si eundem sermonem minimè sciret. Quale de homine vno, tale de duobus, tale de centum, tale de maiori numero, vel etiam de progenie vna, vel tota qualibet simul prouincia, si magna cautela non fuerit, fieri poterit.

XXXII. APOCRISIARIVS autem, id est, Capellanus, vel Palatij Custos, & Camerarius semper intererant: & idcirco cum summo studio tales eligebantur, aut electi instruebantur, qui meritò interesse potuissent. Sed & de ceteris ministerialibus, qui talem se ostendebat, vt ad hoc vel præsens, vel futurus, nunc discendo, postmodum verò consiliando, loco eorumdem honorificè substitui potuisset, cum summa intentione mentis intendendo singulis quæ agebantur interesse iubebatur, saluans credita, discens incognita, retinens ordinata & constituta. vt si fortè tale aliquid extra aut infra regnum oriretur, aut insperatum & ideò non præmeditatum nuntiaretur, (rariùs tamen necesse esset vt consilium altius tractaretur, & tamen tempus aptum non esset, in quo præfati Consiliarij conuocarentur,) ipsi Palatini per misericordiam Dei, ex eorum assidua familiaritate, tam in publicis consiliis, quàmque ex domestica in hac parte allocutione, responsione, & consultatione, studium haberent, prout tunc rei vel temporis qualitas exigebat, aut consilium plener dare quid fieret, aut certè quomodo ad præfinita tempora cum consilio, & absque vllò detrimento res eadem expectari vel sustentari potuisset. Hæc de maioribus.

XXXIII. DE minoribus verò, vel propriè Palatinis, ita vt diximus. non generaliter ad regnum pertinentibus, sed specialiter ad personas quasque respicientibus, quæ specialiter Palatio imminabant, cum eis dominus rerum ita inconfusè ordinare potuisset, vt exinde non solum detrimentum vllum oriretur, verum etiam ortum aut imminens vtiliter aut mitigari, aut funditus extinguì, aut etiam euelli potuisset. Si verò talis esset causa, vt velocitati immineret, & tamen aliquatenus vsque ad generale placitum quoquo pacto sustentari, vel sine peccato, aut sine contumelia potuisset, ipsi modum eiusdem sustentationis ex prædicto maiori vsu consilium dandi scirent, & sapientiam priorum imitari placitè Deo, & vtiliter regno interim dare potuissent. Præfatorum autem Consiliariorum intentio, quando ad palatium conuocabantur, in hoc præcipuè vige-
bat, vt non speciales vel singulares quascumque vel quorumcumque causas, sed nec etiam illorum, qui pro contentionibus rerum aut legum veniebant ordinarent, quousque illa quæ generaliter ad salutem vel statum regis & regni pertinebant, Domino miserante ordinata habuissent. Et tunc demum, si fortè tale aliquid domno rege præcipiente reseruandum erat, quod sine eorum certa conside-

ratione determinari à Comite Palatij, vel ceteris, quibus congruebant, non potuisset.

XXXIV. PROCERES verò prædicti, siue in hoc, siue in illo præfato placito, quin & primi Senatores regni, ne quasi sine causa conuocari viderentur, mox auctoritate regia per denominata & ordinata capitula, quæ vel ab ipso per inspirationem Dei inuenta, vel vndique sibi nuntiata post eorum abscessum precipuæ fuerant, eis ad conferendum vel ad considerandum patefacta sunt. Quibus susceptis, interdum die vno, interdum biduo, interdum etiam triduo, vel amplius, prout rerum pondus expetebat accepto, ex prædictis domesticis palatij missis intercurrentibus, quæque sibi videbantur interrogantes responsûmque recipientes, tam diu ita nullo extraneo appropinquante, donec res singulæ ad effectum perductæ gloriosi Principis auditui in sacris eius obtutibus exponerentur, & quicquid data à Deo sapientia eius eligeret, omnes sequerentur, ecce sicut de vno, ita de duobus, vel quotquot essent capitulis agebatur, quousque omnia Deo miserante illius temporis necessaria expolirentur.

XXXV. INTERIM verò, quo hæc in Regis absentia agebantur, ipse Princeps reliquæ multitudini, in suscipiendis muneribus, salutandis proceribus, confabulando rariùs visis, compatiendo senioribus, congaudendo iunioribus, & cetera his similia tam in spiritalibus, quàmque & in sæcularibus, occupatus erat: ita tamen, ut quotienscunque segregatorum voluntas esset, ad eos veniret, similiter quoque quanto spatio voluissent cum eis consisteret, & cum omni familiaritate, qualiter singula reperta habuissent referebant, quantâque mutua hinc & inde altercatione vel disputatione, seu amica contentione decertassent, apertius recitabant. Sed nec illud prætermittendum, quomodo si tempus serenum erat, extrâ, sin autem, intrâ diuersa loca distincta erant, ubi & hi abundanter segregati semotim, & cetera multitudo separatim residere potuissent, prius tamen ceteræ inferiores personæ interesse minimè potuissent. Quæ vtraque tamen Seniorum susceptacula sic in duobus diuisa erant, ut primò omnes Episcopi, Abbates, vel huiusmodi honorificentiores clerici, absque vlla laicorum commixtione congregarentur. Similiter Comites, vel huiusmodi Principes sibimet honorificabiliter à cetera multitudine primo mane segregarentur, quousque tempus siue præsentis siue absente rege occurrerent: & tunc prædicti Seniores more solito, Clerici ad suam, Laici verò ad suam constitutam curiam, subselliis similiter honorificabiliter præparatis, conuocarentur. Qui cum separati à ceteris essent, in eorum manebat potestate, quando simul vel quando separati residerent, prout eos tractandæ causæ qualitas docebat, siue de spiritalibus, siue de sæcularibus, seu etiam commixtis. Similiter, si propter quamlibet vespescendi vel inuestigandi causam quemcumque conuocare voluissent,

& re comperta discederet, in eorum voluntate manebat. Hæc interim de his, quæ eis à rege ad tractandum proponebantur.

XXXVI. SECUNDA autem ratio regis erat, interrogatio quid vnusquisque ex illa parte regni, qua veniebat, dignum relatu, vel retractatu secum adferret, quia & hoc eis non solum permissum, verum etiam arctius commissum erat, vt hoc vnusquisque studiosissime, vsque dum reuerteretur, tam infra, quam extra regnum perquireret, si quid tale non solum à propriis vel extraneis, verum etiam sicut ab amicis, ita & ab inimicis inuestigaret, intermissa interim, nec magnopere vnde sciret inuestigata persona. Si populus in qualibet regni parte, regione, seu angulo turbatus, quæ causaurbationis esset, si murmur populi obstreperet, vel tale aliquid inæquale resonaret, vnde generale consilium tractare aliquid necessarium esset, & cetera his similia. Extra verò, si aliqua gens subdita rebellare, vel rebellata subdere, si necdum tacta insidias regni moliri, vel tale aliquid oriri voluisset. In his verò omnibus, quæcumque cuilibet periculo imminerent, illud præcipue quærebatur, cuius rei occasione talia vel talia orirentur.

XXXVI. POST illa, quæ in Synodo apud Martyrium sanctæ Macræ de maiorum constitutionibus collecta, & regi Hludouico nuper defuncto fuere directa, hæc de ordine Palatii & dispositione regni, vobis ad institutionem istius regis nostri ac ministrorum eius regniq̃ue prouisorum, sicut scriptis & verbis Seniorum didici, & ipse adhuc in adolescentia mea vidi, deuotè iussioni vestræ obediens obtuli. Personas autem hominum, & mores ac qualitates illorum, per quos si aliqua sunt collapsa restituantur, vestra sollertia providebit, quoniam de his, quos tempore domni Hludouici Imperatoris vidi Palatii procuratores & regni præfectos, neminem scio esse superstitem: scio ramen de illorum nobilitate natos pro patribus filios, licet illorum mores ac qualitates ignorem. Ipsi verò procurent, vt non sint moribus ac virtute, atque pro ætatis quantitate, vel temporis qualitate, sapientia & studiis bonis degeneres. quatenus merito patrum loca & officia suppleant, & se in ipsa suppletionē cautè custodiant, ne, vt sanctus Gregorius dicit, in culmine honoris positi vfu gloriæ permutentur, sicut Saul, qui prius in electione honoris extitit humilis, postea reprobari meruit propter elationem tumoris.

XV.

AD EPISCOPOS REGNI.
 ADMONITIO ALTERA PRO CAROLOMANNO
Rege apud Sparnacum facta.

Ex editione Moguntina Ioannis Busæi.

HINC MARVS EPISCOPVS AC PLEBIS
Dei famulus.

CAPVT I.

OCTRINA est Christiana, secundum sanctarum Scripturarum tramitem, prædicationemque maiorum, qua Deo ac Domino nostro Iesu Christo conditore & redemptore nostro, qui simul solus rex & sacerdos fieri potuit, in cuius nomine omne genu flectitur, cælestium terrestrium, & infernorum, disponente, sicut beatus

Epist. 10.

Gelasius in
Tom. anna
thematicis.

2. Petr. 2.

1. Tim. 2.

Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem dicit, & in gestis quæ nuper apud Martyrium sanctæ Macræ in Synodo gesta sunt partim continetur, duo sunt, quibus principaliter, vnà cum specialiter cuiuscumque curæ subiectis, mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas: in quibus personis, sicut ordine sunt diuisa vocabula, ita sunt & diuisa in vnoquoque ordine ac professione ordinationum officia. Quamuis enim membra veri regis atque Pontificis secundum participationem naturæ, magnificè vtrumque in sacra generositate sumpsisse dicantur, vt simul regale genus & sacerdotale subsistant, memor tamen Christus fragilitatis humanæ, quod suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperans, sic actionibus propriis, dignitatibusque distinctis officia potestatis vtriusque discreuit, suos volens medicinali humilitate saluari, non humana superbia rursus, (vt ante aduentum eius in carnem pagani Imperatores, qui iidem & maximi Pontifices dicebantur,) intercipi, vt & Christiani reges pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium cursu rerum imperialibus dispositionibus vterentur: quatenus spiritalis actio à carnalibus distaret incurfibus, & ideò militans Deo minimè se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur qui esset negotiis secularibus implicatus, vt & modestia vtriusque ordinis curaretur, ne extolleretur vtroque suffultus, & competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur.

III. DILIGENTER igitur quisque debet in ordine & professione sua quo nomine censetur attendere, & maiorem in modum providere, ne à nomine discordet officio. Quia, sicut legimus in sacra historia, Ozias rex præsumens incensum ponere, quod non Regij, sed sacerdotalis erat ministerij, lepra est à Deo percussus, & de templo à sacerdotibus eiectus, & in domo sua est vsque ad mortem reclusus. Et sanctus Cyprianus in decimo gradu abusuum, per quem sæculi rota, si in illo fuerit, decipitur, & ad tartari tenebras nullo impediante iustitiæ suffragio, per iustum Dei iudicium rotatur, de negligente Episcopo dicit, Si fuerit Episcopus negligens, qui gradus sui honorem inter homines requirit, sed ministerij sui dignitatem coram Deo, pro quo legatione fungitur, non custodit. Primum namque ab Episcopo, quid sui nominis dignitas teneat, inquiratur: quoniam cum Episcopus Græcum nomen sit, speculator interpretatur. Quare verò speculator ponitur, & quid à speculatore requiratur, Dominus ipse denudat, cum sub Ezechielis prophetæ persona Episcopo officij sui rationem denuntiat, ita inquit, *Speculatorem dedi te domui Israel,* & reliqua, quæ non perfunctoriè neque rarò legere & meditari debemus qui vocamur hoc nomine.

IV. IN veteri testamento Dauid rex simul & propheta, præfigurans Dominum nostrum Iesum Christum, qui, vt præmisimus, 1. Paral. 14. solus rex simul & sacerdos fieri potuit, duos in Sacerdotibus ordines constituit, in summis videlicet Pontificibus, & in minoris ordinis sacerdotibus, qui nunc presbyteratus funguntur officio: ea videlicet prouisione, vt dum quilibet Pontificum vita decederet, quicumque Sacerdotum optimus putaretur, ei in Pontificatum succederet. Et in nouo testamento Dominus noster Iesus Christus de multitudine discipulorum suorum, sicut in Euangelio legimus, duodecim elegit, quos & Apostolos nominauit. Horum in Ecclesia locum tenent Episcopi, sicut sanctus Gregorius, & ceteri catholici Doctores ostendunt. Designauit etiam & alios septuaginta duos, quia vt duodecim Apostolos formam Episcoporum exhibere simul & præmonstrare nemo est qui dubitet, sic & hos septuaginta duos figuram Presbyterorum, id est, secundi ordinis Sacerdotum gessisse scien-

Philip. 1.
Tit. 1.
1. Tim. 3.
Act. 20.

Cælest. ep. 2.
ad Episc.
per Apul.
& Cal.

In cap. 4. ad
Ephes.

dum est : tametsi primis Ecclesiæ temporibus, ut Apostolica scriptura testis est, utrique presbyteri, utrique vocabantur Episcopi, quorum vni sapientiæ maturitatem, alteri industriam curæ pastoralis significant, quorum licet in quibusdam sint discreta officia dignitatum, vno nomine sacræ regulæ comprehendunt. Nulli, inquit, sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod patrum possit regulis obuiare,] quia non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in ipsius Domini iniuriam profilitur. id est, non minus schismatici in sanctarum traditionum sanctiones delinquentes, quàm hæretici à recta fide discedentes, donec conuertantur, & unitati sanctæ Ecclesiæ incorporantur, ab eadem Ecclesia sunt separandi. In Episcopis enim, ut beatus dicit Ambrosius, omnes ordines sunt, quia primus sacerdos est, hoc est, princeps sacerdotum, & propheta, & euangelista, & ceterorum ministrorum in se officia continens ad implenda ea in ministerio fidelium.

Ioan. 10.

2. Tim. 3.

Ioan. 1.
Act. 8.

V. QUALITER autem consensu principis terræ, qui res Ecclesiasticas diuino iudicio ad tuendas & defendendas suscepit, electione cleri ac plebis quisque ad Ecclesiasticum regimen absque vlla venalitate prouchi debeat, & Dominus in Euangelio, & sacri canones aperte demonstrant, dicente Domino, *Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.* Quales autem ad Episcopatum debeant promoueri, Apostolica & canonica decernit auctoritas. Vnde principi terræ magnopere prouidendum atque cauendum est, ne in his Deus offendatur, per quos religio Christiana consistere debet, & ceteri ab offensione saluari. Nullius enim rei intuitu eligendus est Episcopus, nisi Dei solius, id est, non pro aliquo munere præsentis vel futuræ sub spe retributionis, nec pro aliquo obsequio humano, vel propinquitate consanguinitatis, seu amicitia, vel seruitio temporali, aut aliqua occasione, quæ contraria esse possit veritati, aut diuinæ auctoritati: sicut & de presbyteris, sicut sacra demonstrat auctoritas.

Hom. 4.

Hom. 17.

Hom. 39.

Hom. 26.

VI. QUALITER autem ordinati ministros sibi suppositos regere debeant, sacri canones & decreta sedis Romanæ Pontificum, sed & sextus decimus liber Legum, quibus vnà cum sacris canonibus sancta moderatur Ecclesia, patenter ostendunt. Quàm pura etiam intentione sacros Ecclesiasticos ordines debeant dispensare, beatus Gregorius in homilia Euangelij, *Misit Iesus duodecim discipulos suos, præcipiens eis & dicens, In viam gentium ne abieritis,* & in homilia Euangelij, *Designauit Dominus & alios septuaginta duos,* & in homilia Euangelij, *Vidit Iesus ciuitatem, & fleuit super illam,* aperte ostendit. Qua verò discretionem ligare vel soluere debeant subditos, in homilia Euangelij, *Cum serò factum esset vna sabbatorum,* luculenter demonstrat. Qualiter autem quisque ad culmen regimi-

nis videlicet Episcopatus veniat, atque ad hoc rectè perueniens qualiter viuat, & bene viuens qualiter doceat, & rectè docens infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cognoscat, beatus Gregorius in Pastoralis regula sufficienter & eloquentissimè docet.

VII. QVALIS denique rex debeat esse, beatus Cyprianus in Cap. 9. nono abusionis gradu demonstrat docens, Etenim regem non iniquum, sed correctorem iniquorum esse oportet. Inde in semetipso nominis sui dignitatem custodire debet. Nomen enim regis intellectualiter hoc retinet, vt subiectis omnibus rectoris officium procuret. Sed qualiter alios corrigere poterit, qui proprios mores, ne iniqui sint, non corrigit? Quoniam in iustitia regis exaltatur solium, & in veritate regis solidantur gubernacula populorum. Iustitia verò regis est, neminem iniuste per potentiam opprimere, sine personarum acceptione inter virum & proximum suum iuste iudicare; aduenis, & pupillis, & viduis defensorem esse, furta cohibere, adulteria punire, iniquos non exaltare, impudicos & histriones non nutrire, impios de terra perdere, parridas & periurantes viuere non sinere, Ecclesias defendere, pauperes elemosynis alere, iustos super regni negotia constituere, senes & sapientes & sobrios consiliarios habere, magorum & ariolorum pythouissarumque superstitionibus non intendere, iracundiam differre, patriam fortiter & iuste contra aduersarios defendere, per omnia in Deo confidere, prosperitatibus animum non eleuare, cuncta aduersa patienter tolerare, fidem catholicam in Deum habere, filios suos non sinere impie agere, certis horis orationibus insistere, ante horas congruas cibum non gustare. *Væ enim terræ, cuius rex puer est, & cuius principes manè comedunt.* Ecclesi. 10. Hæc regni prosperitatem in præsentī faciunt, & regem ad cælestia regna meliora perducunt. Qui verò regnum non secundum hanc legem dispensat, multas nimirum aduersitates imperij tolerabit. Idcirco enim pax sæpè populorum rumpitur, & offendicula etiam de regno suscitantur, terrarum quoque fructus diminuuntur, & seruitia populorum præpediuntur, multi & varij dolores prosperitatem regni inficiunt, carorum & liberorum mortes tristitiam conferunt, hostium incursus prouincias vndique vastant, bestiarum armentorum & pecorum greges dilacerant, tempestas aëris & hyemis turbata rerum fecunditate maris ministeria prohibent, & aliquando fulminum ictus segetes & arborum flores & pampinos quosque exurunt. Super omnia verò regis iniustitia non solum præsentis imperij faciem offuscat, sed etiam filios suos & nepotes, ne post se regni hæreditatem teneant, obscurat. *Propter piaculum enim Salomonis regnum domus* 3. Reg. 12. *Israel Dominus de manibus filiorum eius dispersit, & propter iustitiam Dauid regis lucernam de semine eius semper in Hierusalem reliquit.* Ecce quantum iustitia regis sæculo valet, intuentibus perspicuè patet. Est

enim pax populorum, tutamen patriæ, immunitas plebis, munimentum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aeris, serenitas maris, terræ fœcunditas, solatium pauperum, hereditas filiorum, & sibimetipsi spes futuræ beatitudinis. Attamen sciat rex, quod sicut in throno hominum primus constitutus est, sic & in pœnis, si iustitiam non fecerit, primatum habiturus est. Omnes namque quoscumque peccatores sub se in præsentem habuit, supra se modo implacabili in illa pœna futura habebit.

VIII. Et sextus abusionis gradus est, qui non solum regi, sed & omnibus, qui dominorum censentur nomine, conuenit, Dominus sine virtute: quia nihil proficit dominandi habere potestatem, si dominus ipse non habeat virtutis rigorem. Sed hic virtutis rigor, non tam exteriori fortitudine, quæ & ipsa sæcularibus dominis necessaria est, indiget, quàm animi interiori fortitudine bonis moribus exerceri debet. Sæpè enim dominandi per animi negligentiam perditur fortitudo, sicut in Heli sacerdote factum fuisse comprobatur. qui dum seueritate iudicij peccantes filios non coërcuit, in eorum vindictam Dominus, velut consentienti, ferociter non pepercit. Tria ergo necessaria hos qui dominantur habere oportet, terrorem scilicet, & ordinationem, & amorem. Nisi enim ametur dominus pariter & metuatur, ordinatio minimè constare illius potest. Per beneficia ergo & affabilitatem procuret ut diligatur, & per iustas vindictas, non propriæ iniuriæ, sed legis Dei, studeat ut metuatur. Propterea quoque dum multi pendent in eo, ipse Deo adhærere debet, qui illum in ducatum constituit, qui ad portanda multorum onera, ipsum veluti fortiorem solidauit. Paxillus enim, nisi bene fortè firmetur, & alicui fortiori adhæreat, omne quod in eo pendet citò labitur, & ipse solutus à rigore suæ firmitatis cum oneribus ad terram delabitur. Sic & princeps, nisi suo conditori pertinaciter adhæserit, & ipse, & omne quod continet, citò deperit. Quidam namque per dominandi officium plus Deo appropinquant: quidam imposito sibi dignitatis honore deteriores fiunt. Moyses namque accepto populi ducatu familiaris Dei locutionibus utebatur: Saul verò filius Cis, postquam sceptrum regni suscepit, per inobedientiæ superbiam Deum offendit. Rex Salomon postquam patris sui David sedem obtinuit, Deus illum ultra omnes mortales velut ad numerosi populi gubernationem sapientiæ munere ditauit. Econtrariò verò Hieroboam seruus Salomonis, postquam regni domus David occupauit partem, ad idolorum culturam decem tribus Israel, quæ erant in parte Samariæ attraxit. Per quæ exempla euidenter ostenditur, quosdam in sublimiori statu ad maiorem perfectionem crescere, quosdam verò per supercilium dominationis ad deteriora defluere. Per quod utrumque intelligitur, eos qui ad meliora condescendunt, per virtutem animi, & Dei auxi-

1. Reg. 2.

Exod. 33.

1. Reg. 15.

3. Reg. 3.

3. Reg. 12.

lium posse id facere, & eos qui ad deteriora deuertuntur, per mentis imbecillitatem pariter & negligentiam errare. Vnde & dominum absque virtute fieri non decet, qui virtutem sine Dei auxilio nullatenus habet. Qui etenim multa tuetur, si non habet fortitudinem animi, non valet id agere, quoniam magna magnis infestationibus, vel aduersitatibus solent laborare. Omnis ergo qui præest hoc primitus animi tota intentione procuret, vt per omnia de Dei adiutorio omninò non dubitet. Si namque cœperit in actibus suis auxiliatorem habere Dominum dominorum, nullus hominum contemptui poterit habere eius dominatum. Non enim est potestas nisi à Deo. Ipse enim eleuat de stercore egenum, & sedere facit cum principibus populi sui: & deponit potentes de sede, & exaltat humiles, vt subditus fiat omnis mundus Deo, & egeat omnis gloria Dei.]

Rom 13.
Psal 112.
Luc. 1.
1. Cor. 2.

IX. QVALES sibi adhibere debeat rex consiliarios, sed & illi, qui in principatu positi domini appellantur, Ambrosius in libro Officiorum ostendit, Talis, inquit, debet esse qui consilium alteri dat, vt seipsum formam aliis præbeat ad exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate: vt sit eius sermo salubris atque irreprehensibilis, consilium vtile, vita honesta, sententia decora. Talis igitur debet esse consiliarius, qui nihil nebulosum habeat, nihil fallax, nihil fabulosum, nihil simulatum, quod vitam eius ac mores refellat, nihil improbum ac maleuolum, quod auertat consulentes. Alia sunt enim quæ fugiuntur, alia quæ contemnuntur. Fugimus ea quæ possunt nocere, quæ malitiosè possunt in noxam serpere, vt si is qui consulitur, dubia sit fide, & pecuniæ auidus, vt possit pretio mutari, si iniuriosus, hic fugitur ac declinatur. Qui verò voluptarius, intemperans, etsi alienus à fraude, tamen auarus & cupidior lucri turpis, hic contemnitur. Quis enim in cœno fontem requirat? quis è turbida aqua potum petat? Itaque vbi luxuria est, vbi intemperantia, vbi vitiorum confusio, quis inde sibi aliquid hauriendum existimet? Quis non despiciat morum conluuionem, quis vtilem causæ alienæ iudicet, quem videt inutilem vitæ suæ? Quis iterum improbum, maleuolum, contumeliosum non fugiat, & ad nocendum paratum? quis non eum omni studio declinet? Quis verò quamuis instructum ad consilij opem, difficilem tamen accessu ambiat, in quo sit illud, tanquam si quis aquæ fontem præcludat? Quid enim prodest habere sapientiam, si consilium neges? Si consulendi intercludas copiam, clausisti fontem, vt nec alius influat, nec tibi prosit. Admirandus mihi & suspiciendus consiliarius, quem propitius Dominus patribus dedit, offensus abstulit. Promptius tamen nos iusto viro, quam prudenti committimus. Pulchrum est igitur bene velle, & eo largiri consilio vt prosis, non vt noceas.]

Lib. 2.
cap. 17.

Ibid. c. 11.

X. A QVIBVS vnà cum ceteris prauitatibus se rex debeat custodire, & quales Comites ac Iudices debeat constituere, sanctus Augustinus demonstrat dicens, Caueat Princeps, ne muneribus vel blanditiis cuiusquam scelerati pelliciatur, vel adulationibus decipiat, quia est munus à dato, munus à fauore, munus ab obsequio. Et ideo debet omnis iudex cauere ne iustum iudicium vendat, aut testis verum testimonium, aut aduocatus iustum patrocinium, & iurisperitus verum consilium vendat, ne Iudæ, qui Christum qui est veritas & iustitia vendidit, socius fiat. Et ne quisquam in principatu quocumque positus adulationibus decipiat, diligenter attendat quod in Regum historia legitur. Benadab fugiens ingressus est ciuitatem in cubiculum, quod erat intra cubiculum, dixeruntque ei serui sui, *Ecce audiuiimus, quod reges domus Israel clementes sint. Ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, ut egrediamur ad regem Israel, forsitan saluabit animas nostras.* Quo facto dixerunt ad regem Israel, *Seruus tuus Benadab dicit, uiuat, oro te, anima mea.* Et ille ait, *si adhuc uiuit, frater meus est.* Quod acceperunt viri pro omine, & festinantes rapuerunt verbum ex ore eius, atque dixerunt, *Frater tuus Benadab.* Et dixit eis rex Israel, *Ite & adducite eum ad me.* Quo veniente, pepigit cum eo fœdus, & dimisit eum. Vnde audiuit à Propheta, *Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.*

XI. SED & cauendum est principibus, ne sceleratorum amicitiiis coniungantur, vel huiusmodi in familiaritate suscipiant. Maiorum, inquit beatus Gregorius, cum incautè amicitiiis iungimur, culpis ligamur. Vnde Iosaphat, qui tot de antea acta vita præconiis attollitur, de Achab regis amicitia pænè periturus increpatur. Cui à Domino per Prophetam dicitur, *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia iungeris: & idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inuenta sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iuda.* Ab illo enim qui summè rectus est, eo ipso iam discrepat, quo peruersorum amicitiiis vita nostra concordat. Hinc Dauid, dum totum se ad fœdera pacis internæ constringeret, testatur quod cum malis concordiam non teneret, dicens, *Nonne qui oderunt te Deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.* Inimicos autem Dei perfecto odio odisse est, ad quod facti sunt diligere, & quod faciunt increpare, mores prauorum premere, vitæ prodesse.

XII. QVOD rex propter ministerium regium, nec quilibet princeps, etiam quibuscumque propinquitatis necessitudinibus coniunctus, contra Deum, sanctamque Ecclesiam atque Rempublicam peruersè agentibus affectu carnali parcere debeat, ex verbis Domini dicentis, *Qui non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.*

scipulus, in homilia Euangelij beatus Gregorius demonstrat dicens, Hom. 37.
 Si vim præcepti perpendimus, vtrumque per discretionem agere
 valeamus, vt eos qui nobis carnis cognatione coniuncti sunt, & quos
 proximos nouimus, diligamus, & quos aduersarios in via Dei pa-
 timur, odiendo & fugiendo nesciamus. Quasi enim per odium di-
 ligitur, qui carnaliter sapiens, dum praua nobis ingerit, non audi-
 tur. Ametur quilibet in hoc mundo etiam aduersarius: sed in via
 Dei contrarius non ametur etiam propinquus, vt eo veriùs cogno-
 scat Deum, quo in eius causa neminem recognoscit.]

XIII. SICVT suprà est positum, quòd nulli sacerdoti suos liceat ca-
 nones ignorare, nec quicquam facere, quòd Patrum possit regulis ob- Cap. 4.
 uiare: ita in legibus sacris decretum est, vt leges nescire nulli liceat, aut
 quæ sunt statuta contemnere. Cùm enim dicitur, nulli liceat leges ne-
 scire, vel quæ sunt statuta contemnere, nulla persona in quocumque
 ordine excipitur, quæ hac sententia non constringatur. Oportet enim,
 vt qui iudex est iudicum pauperes ad se ingredi permittat, & dili-
 genter inquirat, ne fortè illi, qui ab eo constituti sunt, & vicem e-
 ius agere debent in populo, iniuste aut negligenter pauperes pati op-
 pressiones permittant, terrorque eius iniquos comprimant, & bene-
 uolos atque indigentes sua auctoritate subleuet. Periculum quippe
 est cuilibet, officium suum per alios in tantum peragere, vt se ab eo
 diutiùs subtrahat. Legimus antiquitus iudices in porta ad iudican-
 dum sedisse, vt nullus accedendi difficultatem haberet. Vnde beatus
 Hieronymus in Zachariam prophetam, Veritatem, inquit, & iudi- Cap. 8.
 cium pacis iudicatio in portis vestris. In iudicio prima sit veritas at-
 que iustitia, deinde sequatur misericordia. Quod sequitur, in por- Amos 5.
 tis vestris, illi prophetico congruit, Oderunt in portis corripientem,
 & verbum sanctum abominati sunt. & in alio loco, Non confun- Psalm. 129.
 dentur, cùm loquentur inimicis suis in porta. Dauid quoque iudi- 2. Reg. 19.
 cabat in portis, quando Abessalon veritatem iudicij repromittens pa-
 tri tendebat insidias. Et quæritur, quare apud Iudæos in portis lo-
 cus fuerit iudicandi. Ne cogerentur agricolæ intrare vrbes, & ali-
 quod subire dispendium, iudices in portis residebant, vt tam urba-
 nos quàm rusticos, & in exitu & introitu vrbis audirent, & finito
 negotio vnusquisque confestim ad sedes proprias reuerteretur.]

XIV. QVI autem post regem populum regere debent, id est,
 Duces & Comites, necesse est vt tales instituantur, qui sine pericu-
 lo eius qui eos constituit, quos sub se habent cum iustitia & æqui-
 tate gubernare intelligant, atque cum bona voluntate quod intel-
 ligunt adimplere procurent, scientes se ad hoc positos esse, vt ple-
 bem saluent & regant, non vt dominantur & affligant. neque vt
 populum Dei suum æstiment, aut ad suam gloriam sibi illum sub-
 iici, quod pertinet ad tyrannidem & iniquam potestatem. Valdè e-
 nim exigit necessitas, quia rex æquissimo iudici de commisso sibi

ministerio rationem redditurus est, ut etiam singuli qui sub eo sunt ministri diligentissime ab eo inquirantur, & tales constituentur, ne ipse pro eis iudicium incurrat diuinum. De oppressione pauperum prouidendum est, quia in eorum afflictione Deus offenditur, sicut Psalmista dixit, *Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.* Prouidendum est ne affligantur in ædificiis superfluis, in exactiōe hostili, si Deus pacem pro sua misericordia tribuerit, ne contra Capitulum domni Imperatoris Karoli, ut nemo ad mallum, vel ad placitum cogeretur venire, nisi scabini, & qui causam suam quærit, & cui quærat.

XV. COMITES & vicarij, vel etiam decani, plurima placita constituent, & si ibi non venerint, compositionem eius exsoluere faciant. Et quia prius per manninas veniebant, excogitauerunt quidam, ut per bannos venirent ad placita, quasi propterea melius esset, ne ipsas manninas alterutrum soluerent. Hæc ideo facientes, ut ipsi bannum acciperent, & in tantum exinde affligerentur pauperes, ut vnde prius in exercitu plures ire poterant, vix aliqui modò ire præualeant. Et in his omnibus non solum non soluunt fasciculos secundum Isaiam deprimentes, sed etiam superaddunt super miseros & egentes. Quando enim sperant aliquid lucrari, ad legem se conuertunt: quando verò per legem non æstimant acquirere, ad Capitula confugiunt: sicque interdum fit, ut nec Capitula pleniter conseruentur, sed pro nihilo habeantur, nec lex. Omnia enim mala lex veteris testamenti damnat. Sed Dominus dixit discipulis suis de omnibus Christianis, *Amen dico vobis, nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum.*

XVI. DE legibus à quibusdam Imperatoribus malè constitutis, à quibusdam verò bene constitutis, sanctus Augustinus ad Bonifacium dicit, Imperatores quando pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perseverantes. Quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sæuientes, & corriguntur intelligentes.] Et ad Marcellinum de moribus bonis principum, & de Republica augenda dicit, Ex parua, inquit, republica & inopi magnam opulentamque fecerunt qui accepta iniuria ignoscere quàm persequi malebant. Quomodo Cæsari utique administratori reipublicæ, mores eius extollens Cicero dicebat, quòd nihil obliuisci soleret nisi iniurias. Dicebat enim hoc tam magnus laudator, aut tam magnus adulator: sed si laudator, talem Cæsarem nouerat, si autem adulator, talem esse debere ostendebat principem ciuitatis, qualem illum fallaciter prædicabat.] Apud veteres namque tale prouerbium erat, *Rex eris, si rectè facias: si non facias, rex non eris.*

XVII. REGIÆ virtutes præcipuè duæ sunt, iustitia videlicet & pietas. Verumtamen in regibus plus laudatur pietas. nam iustitia per

per se sine pietate seuera est. De rapinis compescendis, & pace restituenda, & sacris Scripturis, Ecclesiasticarum legum definitionibus, ac legum sacrarum constitutionibus, sufficienter ex Synodali conuentu apud Martyrium beatæ Macræ nuper habito collecta fratri huius regis nostri nuper defuncto per Episcopos missimus, quæ hîc replicare non necessarium, immò superfluum duximus.

XVI.

COMMVNI EPISCOPORVM NOMINE

AD REGEM,

DE COERCENDO ET EXSTIRPANDO
raptu viduarum, puellarum, ac sanctimonialium.

Ex Paralipomenis Ioannis Bufæi.

DOMINO CHRISTIANISSIMO, GLORIOSO

& piissimo Principi, humiles serui Christi Galliarum & Germaniarum
 Episcopi, pro cultu & sanctimonia domus Domini, quæ est Ecclesia Dei
 veri, columna & firmamentum veritatis.

CAPVT I.

MAXIMA & grauiissima necessitate compellimur omnes nos, qui his nouissimis & periculosissimis temporibus Episcopale ministerium & gubernationem Ecclesiarum Dei, licet indigni & minimi sortiti sumus, vt periclitanti gregi Dominico, & nouis insidiis atque infestationibus hostis antiqui de die in diem miserabiliùs laboranti, communi intentione & studio, in quantum Deus facultatem tribuit, vigilanter & strenuè prospiciamus. Quamuis enim potestas regni temporalis diuino iudicio in hoc Christianorum regno ad præsens videatur diuisa, vna est tamen in omnibus & ex omnibus Christo Domino protegente Ecclesia, vnus Dominus, vna fides, vnum genus electum, regale sacerdotium, vna gens sancta, vnus populus acquisitionis, quem ipse Dominus & Saluator de tenebris vocauit in admirabile lumen suum, pro cuius acquisitione & perpetua vnitione etiam mortem gustare dignatus est, dicente Euangelio, *Quia Iesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed* Ioan. II. 23
vt filios Dei qui erant dispersi congregaret in vnum. Vnde & ipse admirabili dignatione loquitur dicens, *Sicut nouit me pater, & ego agnosco* Ioan. 10. 15

patrem, & animam meam pono pro ouibus meis. Habeo quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ouile & unus pastor. Cum ergo omnis populus Dei, tanto pretio redemptus & adunatus, vnus grex sit sub vno pastore, & omnes huius gregis pastores per vnitatem fidei, & vnanimitatem sollicitudinis, tanquam vnus pastor existere debeant sub vno & in vno principe pastorum, tanta necesse est sint caritate vniti, tanta spiritus societate copulati, vt inuicem onera sua libentissimè compartiantur & portent, & sit eis instantia quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum, vt si quid patitur vnum membrum, compatiantur omnia membra, siue gratulatur vnum membrum, congaudeant omnia membra. Hæc enim semper sollicitudo in beatis Apostolis, hæc in beatorum Apostolorum successoribus, id est, Ecclesiarum Dei rectoribus, fecit vnum gregem dominicum, vnam religionis custodiam, vnam matrem Ecclesiam vna mente diligere, atque vnanimi deuotione seruare.

II. QVAPROPTER obsecramus Christianissimam pietatem, & gloriosam sublimitatem vestram, vt religiosè regni Dei constitutos ministros, & populi Christiani rectores, & diuinæ religionis atque Ecclesiasticæ sanctitatis conseruatores ac defensores, vt ea quæ pro salute animarum fidelium, & Christiani regni conseruatione ac tranquillitate emendanda suggeruntur, cum diuini timoris honore & metu futuri iudicij audiat, audita iusto iudicio examinetis, examinata competenti seueritate rescetis. Nihil enim ita omnipotentis Dei iracundiam exasperat, & regni pacem perturbat, vt contemptus diuinæ legis, & conculcatio paternæ auctoritatis, & profanatio Ecclesiasticæ munditiei & sanctitatis. Vnde aduersus impios legis suæ contemptores ipse Deus loquitur dicens, *Et oblita es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego.* De quibus & alibi scriptum est, *At illi subsannabant nuntios Dei, & paruipendebant sermones eius, donec ascenderet furor Domini in populum suum, & esset nulla curatio.* Redeat ergo semper in memoriam lex Dei, nec spernantur ac subsannentur nuntij Dei, sancti videlicet patres antiqui, de quibus ipse Dominus in Euangelio dicit, *Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit.* Habeat vos sancta mater Ecclesia pios pudicitiae & castimoniae custodes ac defensores. Quæ in tantum ab illa omnipotens Deus exigit, vt terribiliter Apostolus testetur & dicat, *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Dominum.* & iterum, *Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus sanctus habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* & iterum, *Nescitis quia corpora vestra membra Christi sunt? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit.* & iterum, *Et non estis vestri. empti enim estis pretio magno, glorificate & portate Dominum in corpore vestro.* Istud est templum

Osee 4. 6.

1. Paral. 36.
16.

Luc. 10. 16.

Heb. 12. 14.

1. Cor. 3. 16.

1. Cor. 6. 15.

Ibid. 20.

Dei, & domus Dei viui, de qua scriptum est, *Domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.* De qua & beatus patriarcha Iacob, qui cognominatus est Israel, in mystica laude ait, *Non est hic aliud, nisi domus Dei & porta cali.* Quia videlicet & nunc habet habitatorem Dominum, & post præsentem vitam de mundo mittit ad cælum. Psal. 92. 5.
Genes. 28. 27.

III. PROPTER hanc sanctimoniam & munditiem à contagiis diabolicis, Ecclesia à Christo dilecta, & eius passione comparata, & lauacro baptismi purgata est & expiata, testante Apostolo ac dicente, *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid eiusmodi: sed ut sit sancta & immaculata.* Quicumque igitur huius matris filius, huius corporis membrum, huius templi portio veraciter esse desiderat, audiat & obaudiat fideliter eidem Apostolo admonenti atque dicenti, *Vos enim estis templum Dei viui, sicut dicit Dominus, & inhabitabo & inambulabo in illis, & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus.* & post paululum, *Has igitur habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.* De talibus enim membris & lapidibus viuis constituitur illa ciuitas regis magni, noua nupta & sponsa agni, de qua in Apocalypsi legitur, *Beati qui lauant stolas suas, ut sit potestas eorum in ligno vitæ, & portis intrent in ciuitatem, foris canes, & impudici, & venefici, & omnis qui amat & facit mendacium.* Huius gloriosæ domus Dei decorem, & locum habitationis gloriæ eius, fidelissimè diligere & zelari debent, non solum Episcopi & sacerdotes in sedibus, sed etiam reges in regnis & palatiis suis, & regum Comites in ciuitatibus suis, & Comitum vicarij in plebibus suis, & quicumque patresfamilias in domibus suis, in vnum diues ac pauper, in mente & actibus suis. Hunc zelum præcipuè Apostolus exercuit, & nobis suo exemplo exercendum commendauit dicens, *Æmulor enim vos Dei æmulatione.* Ephes. 5. 25.
2. Cor. 6. 16
2. Cor. 7. 1.
Apoc. 22. 14
2. Cor. 11. 2.
Psal. 68. 19.
Ioan. 2. 15.
despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. De hoc & ipse Dominus loquitur in Psalmo, *Zelus domus tuæ comedit me.* Quem zelum tam terribiliter exercuit, ut non verbo, quo etiam dæmones fugabat, sed manu & flagello profanatores domus Dei simul cum suis oblationibus & sacrificiis, quæ præparare videbantur, extruserit.

IV. OBSECRAMVS igitur, ut & pietas vestra ex hac sancta matre generata, ipsius Saluatoris imitatrix effecta, cuius misericordia & tuta & exaltata consistit, arripiat zelum pro domo Dei, & æmuletur eam Dei æmulatione, coercens & extirpans, & flagello iustæ seueritatis exterminans quorundam hominum impudentissimam audaciam, qui calcatis Dei legibus, & sanctissimorum patrum auctoritate contempta, absque vlla diuini siue humani pudoris re-

uerentia, tanquam bruta & irrationabilia iumenta, templum Dei, quod est sanctimonia fidelium, violare non metuunt, & ipsum altare Domini, quod est sacerdotale ministerium, illi dicatum, & eius cultui sequestratum, suis calcibus, quantum in se est, destruere & euertere moliuntur. dum in nonnullis regni huius partibus, propter eorum publicam infestationem, nec viduarum miseranda desolatio legitimam habere libertatem permittitur, nec filia in ætate puellari & parentum domibus constituta, iuxta leges diuinas & humanas, eorumdem parentum suorum votis atque auctoritate, matronalibus nuptiis honestari vllatenus sinuntur: & ipsarum quoque sanctimonia-
 Dan 5. lium Deo dicata deuotio, contra professionem sanctitatis, & reuerentiam diuinæ consecrationis, dissoluitur & profanatur. Ita ille antiquus humani generis hostis quondā per Baltasar impium & sacrilegū regem vasa domus Dei aurea atque argentea polluit: nunc per istorum profanam insolentiam atque impietatem multo pretiosiora & Deo cariora commaculare & ludibrio atque insultationi dæmonum subiicere non cessat. Hi sunt publici raptores & prædones, cum satellitibus & sociis impietatis suæ, non alicuius hominis exteriores res vel substantiam deuastantes, sed ipsius omnipotentis Dei familiam depopulantes. Cum quibus vtique nec cibum sumere oportet, sicut
 1. Cor. 5. 11. de omnibus rapacibus Apostolica auctoritas præscribit. In quibus isti primum obtinent locum, raptores videlicet viduarum & puellarum, & sanctimonialium, contemptores sacerdotum, violatores templi Dei, non timentes illud Apostolicum, *Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.* Et rectè, si aliquod templum Dei ex lignis & lapidibus manu factum incenderent, siue destruerent, ab omnibus sacrilegi & puniendi iudicarentur: quanto magis qui Dei viui templum subuertere & dissipare non metuunt, dum ex raptu arbitrantur fieri posse coniugium, & ex iniquo contubernio legitimum matrimonium, quod nulla vnquam lex, nulla humanitatis consuetudo permisit? Nam & in exordio mundi ad propagationem generis humani masculum & feminam Deus fecit, eosque sua benedictione coniunxit dicens, *Crescite & multiplicamini.*
 Gen. 1. 28.

V. Cuius rei imitatione etiam sancta Ecclesia antiquitus solemniter & venerabiliter custodiuit, eos qui in illa velut in paradiso Dei coniugio copulandi essent, diuina benedictione & Missarum celebratione coniungens. Quæ videlicet honesta & religiosa coniunctio, Deo auctore cœpta, & eius benedictione firmata, etiam inter gentes, quæ nullam legem acceperunt, nullam Dei habuerunt notitiam, legitimo ordine & naturali lege seruata est. Nec vnquam rem pacis, caritatis atque concordia, per discordiam, & violentiam, & impietatem fieri licitum fuit. Testantur hoc publicæ Romanorum leges, quibus orbem vniuersum viuere sub sua dominatione constituerunt: in quibus manifestè præcipitur, & viros raptores & fe-

minas raptas, si eis, siue ante raptum, siue post raptum, consensum præbuerint, pœnis vltimis esse puniendos: adiutores quoque & ministros raptorum ignibus concremandos, & conciliatorum ac mediatorum tanti facinoris plumbo liquenti atque feruenti ora damnanda. Nec villo modo illam, quæ se raptam esse conqueritur, excusari posse, quæ se nec dormituram custodire studuit, nec vocibus vicinorum solatia atque auxilia flagitauit. Quod mirabiliter diuinæ legi ^{Deut. 23. 24.} consonat, vbi puella desponsata, si ab aliquo in ciuitate oppressa fuerit, lapidibus obrui iubetur, quia non clamauit cùm esset in ciuitate, vbi vel concursu ciuium, vel subsidio domesticorum poterat liberari. Vnde & beata illa Susanna laudatur, quam parentes eius cùm essent iusti erudierant secundum legem Moysis: quia cùm lauaretur sola in pomario viri sui, non solum iniquis senibus non præbuit assensum adulterij, sed etiam voce magna exclamauit, vt famuli domus audirent, & succurrerent, atque ita ab impiorum impietate protegeretur, sicut & factum est. ^{Dan. 13. 24.}

VI. SED & tam sanctum atque inuiolabile voluit esse lex Dei fœdus & vinculum nuptiarum, parentali auctoritate & legitima postulatione initiatum, vt puellam desponsatam, etiam ante copulam nuptiarum, uxorem eius cui desponsata est esse confirmet dicens, *Si puellam virginem desponderit vir, & inuenerit eam aliquis in ciuitate, & cubuerit cum illa, educes utrumque vsque ad portam ciuitatis illius, & lapidibus obruentur, puella quia non clamauit cùm esset in ciuitate, vir quia humiliavit uxorem proximi sui.* Inde est quòd etiam in Euangelio de beata & gloriosa Dei genitrice Maria, cùm esset desponsata Ioseph, dicitur illi per Angelum, *Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* Et in Osea propheta, si puellæ desponsatæ ab aliis violatæ fuerint, adulteræ nuncupantur, dicente Domino, *Non visitabo super filias vestras, cùm fuerint fornicatæ, neque super sponsas vestras cùm adulterauerint.* Hos autem raptos, & oppressores, ac violatores, lex Dei latronibus & homicidis comparat, & interfici iubet. vbi de puella, quæ in agro violenter oppressa fuerit, loquitur dicens, *Sin autem in agro vir repererit puellam quæ desponsata est, & apprehendens concubuerit cum illa, ipse morietur solus, puella nihil patietur, nec est rea mortis. Quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum, vt occidat animam eius, ita & puella perpeffa est. sola erat in agro, clamauit, & nullus adfuit qui liberaret eam.* ^{Deut. 22. 23} ^{Matt. 1. 20.} ^{Osee 4. 14.} ^{Deut. 22. 25}

VII. AGNOScant se ergo qui eiusmodi sunt & latrones & homicidas, & animarum interfectores, & dignos morte. Nec distat aliquid inter illos qui in agro tantam violentiam perpetrant, & istos qui siue in ciuitatibus, siue in viis vel domibus, etiam cum turba & armis similia committunt: nisi quòd illi similes sunt latronibus, qui in siluis & desertis locis occultè insidiantur, isti verò similes atrocissimis & apertissimis prædonibus, qui vel nocturno silentio, vel

clara luce ciuibus infesti & perniciosi existunt. Qui cū nec diuinæ legis ordine, nec parentalis voluntatis auctoritate, nec Ecclesiasticæ sanctitatis pietate, coniugalem copulam sortiti sunt, sed insuper pro benedictione sacerdotali excommunicationem publicam ex auctoritate canonum meruerunt, qua fronte sacrilegium videri volunt esse coniugium, & latrocinium matrimonium, & violentiam pietatem? Cū nec sine fundamento possit consistere ædificium, & extirpata arboris radice, nequaquam ramī virides pullulent. & de huiusmodi nequaquam legitimo connubio, sed adulterino contubernio, nullatenus dici possit quod Dominus in Euangelio ait, *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet, sed potius, Quod homo impiè & improbè coniunxit, Deus sua æquitate dissociet.* Isti sunt qui per violentiam & potentatum suum, post contemptum omnipotentis Dei, contemnunt etiam Ecclesiam Dei, contemnunt sacerdotes Dei, nullam excommunicationis Christi reuerentiam habentes, qui ministris & rectoribus Ecclesiæ suæ hanc potestatem contulit dicens, *Quod si Ecclesiam non audierit, videlicet quilibet præsumptor & contumax, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* & statim subiunxit, *Amen dico vobis, quia quæcumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in calis.* Isti autem è contrario, Ecclesiæ inobedientes, ac per hæc velut ethnici & publicani habendi, & temporali iudicio excommunicati, violenter Ecclesias ingrediuntur, & diuinis mysteriis iniuriam facere non timent, & ad christianitatis cultum non humilitate, & pietate, atque obedientia, sed contumacia & improbitate seipsos aggregare conantur: non recogitantes scriptum etiam ipso Domino Christo dicente, *Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam, & facientes prauaricationes odi.* & iterum, *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* & quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Si enim hæc cogitare dignarentur, deponerent superbiam suam, & illud per piam humilitatem promereri studerent, quod scriptura alibi promittit dicens, *Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde. & humiles spiritu saluabit.* Et Iacobus Apostolus qualiter vnusquisque, & à diabolo longè fieri, & Deo appropinquare valeat, ita admonet, *Subditi igitur estote Deo, resistite autem diabolo, & fugiet à vobis. appropinquate Domino, & appropinquabit vobis. Emundate manus peccatrices, & purificate corda duplices animo. Miseri estote, & lugete, & plorate. risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos.*

VIII. Nunc autem cū violenter in Ecclesias irruunt, cū se turbæ fidelium indiscipline & improbè permiscent, cū ipsis sacerdotibus, nisi illis præsentibus diuina mysteria celebrauerint, exitia comminantur, quid aliud faciunt, nisi quòd bis se suo gladio confodiunt, Ecclesiasticum contemnendo iudicium, & sacri altaris

myſteria temerando? Quæ ſicut fidelibus & humilibus ac piis ad remedium, ita contemptoribus & impudentibus proficiunt ad iudicium & tormentum. Quibus etiam illi ſtulti & improbi ſunt ſociandi, qui ab aliis Eccleſiis & ſacerdotibus excommunicati, in aliis atque apud alios fraudulentè communicare poſſe credunt. Cùm omnibus fidelibus certiffimè manifeſtum eſſe debeat, in vniuerſo mundo, & ciuitatibus, & populis, non eſſe niſi vnam Chriſti Eccleſiam, & vnum Chriſti altare, & vnum ſacrificium, quod vbique vni Deo & vna religione conſtituitur & offertur. Et ideo nullus omninò poſteſt in parte eſſe excommunicatus, & in parte communicans: ſed vnde in vna Eccleſia meruit ſeparari, in nulla prorſus, niſi per legitimam ſatisfactionem, poterit ſociari. ſicut membrum de loco ſuo præciſum, in nulla vltèrius corporis parte valet aptari, niſi fortè diuinæ virtutis miraculo, vnde diuulſum fuerat potuerit reformari. Ex his nonnulli tam immites, & non humanæ affectionis, ſed beluina immanitatis inueniuntur, vt prioribus vxoribus ex ſuſpicionè adulterij nulla lege, nulla ratione, nullo iudicio, ſola ſua animoſitate & crudelitate occiſis, adhuc cruenti & ſanguine madentes, non ſolùm nulla pœnitentia compungantur, aut aliqua humilitate Deo & Eccleſiæ ſatisfaciant, ſed exultantes in ſuperbiis ſuis, incunſtanter ad altare Domini accedant, & indifferenter ſacra myſteria contingere præſumant. Cùm etiamſi illæ miſerrimæ mulierculæ veraciter adulterium perpetrauerint, & ob hoc iuſtè punitæ eſſe videantur, tamen lex Dei, ex qua omnis Chriſtianus in die iudicij iudicabitur vt recipiat ſecundùm opera ſua, nullum reum, nec ipſos adulteros vel adulteras puniri permittit, niſi ſub legitimis iudicibus & teſtibus, quos etiam publico iudicio à populo lapidari præcipit. Vnde & admirabilis illa Suſanna, cùm falſo adulterij crimine accuſa-

Dan. 13.

retur, & publico iudicio condemnata, & publico legitur abſoluta.

Et illa mulier in Euangelio, quæ veraciter in adulterio fuerat deprehenſa, primùm iuxta legem ad Pharifæos, qui poteſtatem iudicij in populo exercebant, deinde etiam tentandi gratia ad Domini iudicium perducta eſt, vbi eius admirabili pietate, & à lapidationis ſupplicio, & à criminis reatu meruit liberari. Et in libro Numeri præcipitur, vt ſi qua mulier vel adulterij rea, vel falſa ſuſpicionè fuerit appetita, & vir eius zelo aduerſus eam concitetur, adducat illam ad ſacerdotem, & diuino iudicio vel damnandam offerat, vel liberandam.

Ioan. 8.

Num. 5.

IX. QVOD etiam antiqui Romani legitimo coniugio fieri debere, legibus ſuis antiquitus ſtatuerunt, & ſeruauerunt, non ſolùm iam effecti Chriſtiani, ſed etiam cùm adhuc eſſent pagani, ſicut apertiffimè oſtendit lex Antonini pagani Imperatoris, quam beatus Auguſtinus quodam loco hoc modo commemorat & commendat

Ad Pollent.
lib. 2. c. 8.

dicens, Quibus diſplicet vt inter virum & vxorem par pudicitia forma ſeruetur, & potiùs eligunt, maximèque in hac cauſa, mundi

in certis
titulis, VI.

Cap. I.

legibus subditi esse quàm Christi, quoniam iura forensia non eisdem quibus feminas pudicitiae nexibus viros videntur distingere, legant quid Imperator Antoninus, non utique Christianus, de hac re constituerit, ubi maritus uxorem de adulterij crimine accusare non finitur, qui moribus suis non praeiuit castitatis exemplum, ita ut ambo damnentur, si ambos pariter impudicos conflictus ipse conuicerit. Nam supradicti Imperatoris haec verba sunt, quae apud Gregorianum leguntur. Sanè, inquit, litterae meae nulla ex parte causae praedudicabunt. Neque enim si penes te culpa fuit ut matrimonium solueretur, & secundum legem Iuliam Euphrasia vxor tua nuberet, propter hoc rescriptum meum adulterij damnata erit, nisi constet esse commissum. Habebunt autem ante oculos hoc inquirere, an cum tu pudicè viueres, illi quoque bonos mores colendi auctor fuisti. Periniquum enim mihi videtur esse, ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipse non exhibet. quae res potest & virum damnare, non ob compensationem mutui criminis rem inter vtrumque componere, vel causam facti tollere. Si haec obseruanda sunt propter decus terrenae ciuitatis, quanto castiores quaerit caelestis patria & societas Angelorum?] Haec de legibus pagani Imperatoris Antonini beatus Augustinus scribit. In libro Esther manifestè legitur, Vaste uxorem potentissimi & ferocissimi regis Assueri, cum eius animos contemptu & contumacia offendisset, nequaquam sola illius indignatione & furore ex imperij honore depositam fuisse, sed publico iudicio, & sententia principum, ac iudicum Medorum atque Persarum. Ita cum essent pagani & idolorum cultores, naturaliter quae legis sunt facientes, etiam in causis coniugum, non crudelitatem & sauitiam, sed iustitiam & aequitatem decernere ac definire debere docuerunt.

Exod. 21. 26

X. C E R T E diuina lex etiam inter dominum & seruum siue ancillam, iustitiam & iudicium conseruari praecepit: & cum praecipiat publico iudicio talioni suae oculum pro oculo, & dentem pro dente restitui: tamen si quis dominus seruo vel ancillae suae priuata indignatione & furore vel oculum erueret, vel dentem excuteret, statim eum eiusdem serui vel ancillae amissione damnabat. Ita namque scriptum est, *Si percusserit quispiam oculum serui sui, aut ancillae, & luscus eos fecerit, dimittet liberos pro oculo quem eruit. dentem quoque si excusserit seruo vel ancillae suae, similiter dimittet eos liberos.* Noluit itaque & aequissima & misericordissima lex Dei, neque ipsis seruis & ancillis à dominis suis absque iudicio aliquas debilitates vel deformitates infligi: ita ut si quis hoc praesumeret, eiusdem serui iusta amissione plecteretur, cuius subiectione iniuste abusus fuisset. Multo minùs occidi eum permisit priuata domini sui indignatione & furore. quod si fecerit, reatu homicidij condemnatur, dicente eadem lege, *Qui percusserit seruum suum vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus eius, criminis reus erit.*

Ibid. 20.

XI. HANC iudicij & iustitiæ æquitatem beatus Iob erga familiam suam, etiam antequam lex illa per Moysen daretur, diuina inspiratione & naturali consideratione seruabat, sicut ipse testatur dicens, *Si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disceptarent aduersum me. Quid enim faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? Numquid non in utero fecit me qui & illum operatus est, ac formauit me in vulua unus?* Inde & sancti Patres nostri, pro istiusmodi reatu, ita in sacris canonibus statuerunt. Si quis seruum proprium sine conscientia iudicis occiderit, excommunicatione biennij effusionem sanguinis expiabit. Nam & liber Ecclesiasticus loquens de disciplina domini & serui hoc ipsum præscribit dicens, *Verumtamen sine iudicio nihil facias graue.* Et præcipue Apostolus ita admonet dicens, *Domini quod iustum & æquum seruis præstate, remittentes minas, scientes quod & vos dominum habetis in celo.* Si igitur in domo vniuscuiusque Christiani, tanta æquitas & bonitas etiam erga seruilem conditionem seruanda est inter dominum & seruum, quanto maior & vberior ac plenior custodienda est inter maritum & uxorem, inter virum & coniugem, inter caput & corpus? Quoniam sicut Apostolus docet, *Vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ, ipse saluator corporis eius. Ita & viri debent diligere uxores suas ut corpora sua.* Qui suam uxorem diligit seipsum diligit. Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit: sed nutrit & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam. Vnde rursus idem Apostolus dicit, *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo.* Certè in his Apostolicis verbis tanta inter virum & uxorem, & tam præcipua atque excellens dilectio commendatur, salua tamen in ipso coniugio prælatione viri & subiectione feminae, ut illa coniunctione semel à Deo instituta & legitime conciliata maior esse nec debeat, nec possit. Quid enim venerabilius, quàm ut coniugium mysterium sit Christi & Ecclesiæ? quid sanctius, quàm ut sic diligant viri uxores suas, sicut Christus dilexit Ecclesiam, tradens seipsum pro ea, ut illam sanctificaret atque mundaret? Quid carius atque coniunctius, quàm ut vir caput sit mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ, ipse saluator corporis? Qui etiam in Euangelio de hac coniugij vnione testatur dicens, *Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Erunt enim, inquit, duo in carne una.* addit adhuc Apostolus dicens, *Viri diligite uxores, & nolite amari esse ad illas.* Si ergo viri erga uxores suas non debent esse amari, quanto minùs sæui, crudeles, cruenti, nullam eis seruantes legem, nullam rationem, nullum iudicium, quod etiam erga seruos Christiana religione custodiendum est: sed mox ut eis placuerit, indignatione & furore impio concitati, tanquam ad macellum illas deduci faciant laniandas, & cocorum suorum gladiis, more veruecum

Iob. 31. 13.

Concil.
Agath.
can. 62.

Eccli. 33. 30.

Coloss. 4. 1.

Ephef. 5. 23.
& 28.

Ibid. 15.

Matt. 19. 6.

Coloss. 3. 19

atque porcorum emactari præcipiant, vel ipsi etiam manu & mucrone proprio eas trucidauerint, nequaquam semetipsos ad imitationem Domini Iesu Christi tradentes pro eis, ut illas sanctificent & mudent, sed potius zelo libidinis suæ ipsas in æternum disperdentes, & se earum sanguine impiè polluentes. cum in eiusmodi causa tanto iustius expectandum esset legitimum iudicium, quanto facilius maritali zelo potest perpetrari homicidium.

XII. DEFENDANT se quantum volunt qui huiusmodi sunt, siue per leges, si vllæ sunt, mundanas, siue per consuetudines humanas, tamen si Christiani sunt, sciant se in die iudicii nec Romanis, nec Salicis, nec Gundobadis, sed diuinis & Apostolicis legibus iudicandos. Quamquam in regno Christiano etiam ipsas leges publicas oporteat esse Christianas, conuenientes videlicet & consonantes Christianitati. Lex namque omnipotentis Dei in tres species diuidit omnia quæ homines in mundanis rebus subdita habere vel possidere videntur, cum in Decalogi præceptis definit & dicit, *Non desiderabis uxorem proximi tui, non seruum, non ancillam, non bouem, non ouem, non asinum, non omnia quæ illius sunt.* In quibus verbis sine dubio aliter considerata est dignitas vxoris, aliter conditio seruorum & ancillarum, & aliter vilitas brutorum animalium, siue insensibilium rerum, & ideo omnia ista suis metis tractanda, suis gradibus discernenda ac diuidenda sunt. Hæc dicimus ut considerent qui eiusmodi sunt, viliorum apud se esse conditionem vxorum quam seruulorum. Et de seruo absque conscientia iudicis occiso dominus eius homicidij reus existit, nec effusionem sanguinis nisi per pœnitentiam potest expiare, quid de coniuge statuendum sit. Qui etiam vsque ad tantam stultitiam & cæcitatem prorumpunt, ut eas quas in primis contra omnes & diuinas & humanas leges, & contra ipsius iura humanitatis per violentiam & raptum sibi coniungunt, vel etiam ex professione & habitu sanctimoniali sacrilega impietate commaculare non metuunt, postea blanditiis delinitas, & parentibus earum artificiosa, immò ignominiosa adulatione placatis, putant se & diuinum & humanum euasisse iudicium, & tam illicitum atque iniquum contubernium volunt videri velut legitimum & honestum coniugium, cum sicut iam supra ostensum est, & feminas quæ raptoribus suis consensum præbuerint, & parentes earum, nisi reclamauerint, etiam antiquæ Romanorum leges pari seueritate iudicent puniendos, & per Ecclesiasticum iudicium, quicumque eiusmodi sint, vel vsque ad separationem excommunicandos siue anathematizandos, vel etiam post separationem ab omni aspectu publico arcendos, & vsque ad diem mortis sub arctissima pœnitentia in ergastula iubeat contradendos. in tantum ut etiam si timore publicarum rerum ad Ecclesiam raptorum cum rapta confugerit, ipsa quidem quæ violentiam perpeffa est, intercessu Ecclesiæ excusata parentibus restitui iubeatur, raptor ve-

Exod. 20.
17.

rò, quia manifestè vim intulit, similiter ob reuerentiam sanctuarij, legum impunitate concessa, in seruitutem parentum eius quam rapuit redigatur, nisi fortè illi vt se redimat concedatur.

XIII. NVNC autem, his omnibus & diuinis & humanis legibus contemptis atque calcatis, publicam per eos Ecclesia impugnationem, publicam iniuriam & contumaciam patitur: in tantum vt etiam sacerdotibus suis, tam iniqua & funesta prohibentibus, insidias moliri, & seditiones concitare non metuant. Quòd si quis tam insanus est, vt istud profanum & violentum contubernium idcirco putet legitimum fieri posse coniugium, quia Dauid regem iustum & sanctum, sed in quibusdam vt hominem delinquentem, scriptura refert vxorem Vriæ Hethæi adulterasse, & postea ipso Vria crudeliter interfecto etiam in coniugium sumpsisse, attendat quàm grauitè & terribiliter omnipotens Deus hoc totum per Prophetam suum increpauerit, improbauerit, atque damnauerit, dicens, *Vriam Hethæum occidisti, & vxorem illius accepisti vxorem, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon. Quamobrem non recedet gladius de domo tua vsque in sempiternum, eo quòd despexeris me, & tuleris vxorem Vriæ Hethæi, vt esset vxor tua.* Et quidem statim illi alto dolore compuncto, & pœnitenti atque humiliter confitenti, tantæ iniquitatis reatus dimissus est. Ait namque breui sermone, magno & profundo cordis gemitu, *Peccaui Domino, & statim audire meruit per Prophetam, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.* Verumtamen sic ei dimissum est peccatum, vt non euaderet temporale flagellum quod ei fuerat denuntiaturum. Nam & filius, qui exinde natus fuerat, confestim diuino iudicio percussus est & mortuus, & ipse postea grauissimis tribulationibus, & regni sui amissione per filium suum Absalon ita afflictus est & vexatus, ac velut in fornace ignis excoctus atque purgatus, vt verè sola diuina clementia euasisse videatur. Quòd autem coniugium illud, tam grauitè increpatum, & improbatum, atque flagellatum, ita manere permissum est, manifestè non est cuiquam ad imitandum propositum, vt quilibet in iniusto ordine credat se habere iustum coniugium. Sed potiùs diuinum extitit miraculum vel sacramentum, ita illum virum vera & admirabili pœnitentia fuisse purgatum, atque ab omni adulterina subreptione sanatum, vt posset & ex tali coniunctione castum & legitimum esse coniugium, sicut & in extremo vitæ suæ tempore, mira & speciali virtute, Abisag Sunamitidem speciosissimam virginem, & ex cunctis finibus regni Israel, electam, habuit sibi adsiduè ministrantem, & secum assiduè cubantem atque dormientem, quam tamen nunquam cognouit.

XIV. HÆC ergo vel ita admiranda sunt, vt penitus non possint esse imitanda, vel ita illi tempori Mosaicæ legis concessa, vt adueniente Domini & Saluatoris nostri Euangelica gratia sint penitus remouenda, vel quoniam, sicut Apostolus dicit, omnia hæc

1. Cor. 10.
II.

in figura contingebant illis, diuinis sint mysteriis applicanda. Quamquam si non præcessisset in illa muliere adulterium, nec viri eius interfectio fuisset adiuncta, quis non videat potuisse eam mortuo viro proprio, & debita iam curatione deplorato, cui vellet honesto & legitimo matrimonio copulari? Sed & regem, qui pro conditione temporis illius non prohibebatur plures habere uxores, potuisse legitime accipere cuiuslibet defuncti uxorem? Illud verò in gestis eius magnificum & valde imitandum claret, quòd uxores siue concubinas, quas fugiens reliquerat ad custodiendam domum, à filio impio incestatas atque pollutas nunquam ulterius agnouit, sed tanquam vim perpeffas aluit eas tantummodò clementer, & fecit eas habitare clausas vsque ad diem mortis suæ in viduitate viuentes. Sed & illud nequaquam abhorret ab ordine & obseruantia religionis, cum adhuc regnaret in Hebron super tribum Iuda tantummodò, & Isboseth filius Saul obtineret regnum Israel, misit ad Abner principem militum & gubernatorem domus regiæ, vt restitueret ei Michol filiam Saul, quæ fuerat vxor eius, & quam sibi desponsauerat centum præputiis Philistinorum, quàmque Saul pater ipsius, illo hostiliter etiam extra terminos regni sui effugato, alteri viro traderat coniugem. Iustum namque erat, vt illa persecutione & effugatione finita, regressus in patriam, quod sibi iure competebat reciperet etiam in qualibet possessione terrena, quanto magis in coniugij societate, sicut etiam sacri canones simili æquitatis deliberatione obseruandum esse decernunt.

Iud. 20.
& 21.

XV. POSSUNT etiam istiusmodi prauis atque distorti homines, siue fautores ac deceptores eorum, illud quasi iustè & licenter assumere in exemplum, quod de viris tribus Benjamin refertur in libro Iudicum. qui cum pro culpa superbiæ & prauitatis suæ, qua ciuium suorum detestandum atque immanissimum scelus, aduersus Deum & totius populi iudicium, improbè & impiè defendere ausi sunt, & contra omne regnum rebeli obstinatione pugnare, diuino iudicio in bello corruissent, & vsque ad internecionem penè fuissent deleti, cum vniuersis vxoribus & filiis suis remanserint ex tota illa tribu sexcenti viri tantummodò. Vnde vniuersus populus Israel, qui in illo certamine aduersus eos processerat, eosque prostrauerat gladio, iuxta diuinam iussionem in ultionem nefandi sceleris vehementi & religioso dolore permotus est, quòd ex duodecim tribubus eiusdem populi, sicut ab initio fuerant institutæ, & de Ægypto liberatæ, & in terram repromissionis inductæ, & sortis distributione hereditatem adeptæ, vna tribus tam nobilis atque præclara videretur etiam sublata. Quapropter nimium dolentes & flentes, atque ululantes. quòd videlicet illud sacrosanctum mysterium duodecim tribuum, quod in humeris summi sacerdotis intrantis in Sancta Sanctorum gestabatur in duobus pretiosis lapidibus in pectore, & etiam

in aliis duodecim lapidibus pretiosis, sed & in mensa in duodecim panibus incessanter offerebatur, & futuro gloriosissimo Apostolorum choro hæc omnia præparabantur, tam subita clade ac lugubri casu videretur esse decurtatum atque truncatum, altare exstruxerunt, victimis atque oblationibus & sibi & illis Dominum placauerunt, & diuina gratia miserante & cooperante omni cura ingentique studio egerunt, ut & plenitudo populi Dei, vel tanti mysterij insigne apud eos nullatenus deperiret. sicut mirabiliter postmodum etiam in nouo Testamento per beatos Apostolos sancto Spiritu agente procuratum est, ut eiusdem duodenarij numeri sacramentum, quod pereunte Iuda videbatur esse mutilatum, electione & subrogatione Mathiæ maneret instauratum atque perfectum. Et quoniam, ut iam dictum est, ex tota illa tribu sexcenti viri tantummodò superfuerant, quadringentis ex eis quadringentas virgines prouiderunt, atque in coniugium tradiderunt: ducentis verò qui remanserant, quia nec filias suas tradere poterant, constricti iuramento & maledictione qua iurauerant nequaquam se eis daturus de filiabus suis uxores, nec alias inuenire poterant quas eis liberè traderent, sicut fecerant ex habitatoribus Iabes Galaad, qui nec in illo iuramento interfuerant, & postea in tam publico & religioso bello adesse neglexerant, ac per hoc legitimè interfici iussi sunt, & ex eis quadringentæ tantum virgines resignatæ, quæ ad reparationem tribus Beniamiticæ adducerentur. Erant itaque residui habitatores Silo, ubi tunc constitutum erat tabernaculum Dei, qui nec in illo iuramento, nec in illa pugna, forsitan immunitate sanctuarij, cui pro vicinitate familiaris vel etiam assidue famulabantur, fuisse credendi sunt. & idcirco licenter dare potuisse istas filias suas in coniugium, sed quadam duritia & execratione illius facinoris, quod à tribu Benjamin fuerat perpetratum, facere noluisse.

XVI. RESTABAT igitur, ut quia nec parentes legitimè compelli poterant, ut nolentes darent filias suas, & rem voluntatis ex necessitate facerent, nec ipsæ filiæ hostiliter eis essent auferendæ, ipsis virginibus procedentibus solemnissimo die ad sanctuarium Domini, chorosque ducentibus, ducenti illi viri absque coniugibus, ex consultu & consilio atque auctoritate populi & seniorum, pro redintegratione eiusdem populi, & conuersatione diuini mysterij, repente eis occurrerent, & ex his singuli singulas sibi uxores acciperent. In qua re iam nulla metuenda esset diuina indignatio, cum pro amore & honore diuino, & pro Dei causa totum ageretur. Qui illi tribui penè usque ad internecionem deletæ, & in transacto bello iam restituerat quod merebatur, & in præsentis consultu occulta eis inspiratione & prouidentia miserebatur. Seruata ergo ubique iustitia, cum neque illæ puellæ aliqua lasciuia vel contumacia, sed necessitate sola à parentum suorum regimine abductæ essent, nec illi

Iud. 21. 22.

qui eas ceperant, aliquid suo libitu vel temeritate, sed populi & seniorum iussione atque auctoritate fecissent: restabat sola parentum querimonia rationabili satisfactione sopienda, de qua eis maiores natu ita dixerunt, *Cumque venerint parentes eorum, & aduersum vos queri coeperint atque iurgari, respondebimus eis, Misere mini eorum. Non enim ceperunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut daretis, & non dedistis, & à vestra parte peccatum est.* Totum igitur istud rationabiliter prouisum, rationabiliter factum, rationabiliter finitum, pro publica utilitate, publica auctoritate, atque intercessione, ita singulare est & minimè imitandum, vel potius mysticum, ut semel legatur gestum, & nunquam ulterius iteratum.

XVII. QUAPROPTER quod scriptura Dei narrat ad memoriam pietatis, vel ad commendationem mysterij spiritualis, absit ut stulti & impudenti petulantia dissoluti vsurpare permittantur ad exemplum vel defensionem suæ procacitatis, ut putent se isto exemplo, cum non facile impetrant à parentibus, licere sibi rapere quas voluerint, & postea complacatis parentibus, quasi legitimo eas matrimonio detinere: cum hoc, sicut iam dictum est, non sit scriptum ad exemplum, unde nec vnquam postea est vsurpatum, sed sit in his admirandæ deuotionis commemoratio, & profundi mysterij commendatio. Et ibi quidem propitiato & placato omnipotenti Deo, cuius cultu & honore totum gerebatur, sola parentum misericordia implorata est, ut parcerent illis ducentis viris, ne vel in hac parte inueniret in eis diuinæ legis æquitas quod damnet. Quamquam & à parentum parte verè precatum esse videatur, quia in consulendo tantæ & tam publicæ necessitati duriores extiterunt, in tantum ut nec rogantibus primò dare voluissent. Hic verò Deo exasperato & ad iracundiam prouocato, cuius lex contemnitur, cuius Ecclesia & sacerdotes conculcantur, cuius sanctum templum sacrilega & nefaria præsumptione violatur, qua stultitia atque dementia putant placatis & pacificatis parentibus pacatam se habere posse Ecclesiam Dei, & eorum auctoritate stare posse confidunt quod diuinæ legis & sanctorum Patrum auctoritate destruitur, cum tantæ præuaricationis & impietatis malum, aduersus Deum & Ecclesiam eius commissum, nulla ratione, nullis argumentis emendari possit, nisi omnipotentis Dei & Ecclesiæ iudicio ac satisfactione? Ibi igitur ostendenda est tanti facinoris emendatio, ibi suppliciter venia postulanda, ibi sollicitè satisfactio exhibenda, id est in Ecclesia Dei, apud sacerdotes Dei, ubi solummodò veraciter obtineri potest & remissio peccati, & propitiatio eius qui offensus est omnipotentis Dei.

XVIII. ADICIUNT istiusmodi homines malis suis etiam illam nimis audacem & puniendam præsumptionem, ut adulterinis & execrandis non coniugiis, sed colluuiionibus suis, postulando ac supplicando auctoritatem vel mediationem religiosorum Principum

adquirant. quod absit à fidelibus & ministris regni Christi principibus, ut cuiusquam improbitas eorum interdictis vel interuentionibus adiuuetur. cum leges Romanæ, & Christianissimi illorum temporum Imperatores manifestissimè & iustissimè censuerint, eos qui iniustis & fraudulentis petitionibus, & maximè in tali causa, principales aures inquietauerint, & indulto beneficio carere, & insuper exilio deportari, & filios qui ex huiusmodi ignominiosis & adulterinis coniunctionibus fuerint procreati, nequaquam legitimos deputandos, nec hereditatis successionem honestandos. Obsecramus igitur mansuetissimam tranquillitatem vestram, Christianissime & gloriosissime Princeps, ut preces & supplicationes nostras, quas pro Ecclesia Dei & sanctificatione atque honore corporis Iesu Christi Domini & Saluatoris nostri deferimus, clementer audiat, prompta deuotione suscipiat, & insitæ religionis affectu ac zelo strenuè atque sollicitè effectui mancipetis. Nec reprehendendam iudicetis curam & solertiam pusillitatis nostræ, quod hæc Deo protegente non vbiq̃ue, sed in plerisque regni huius partibus contagia funesta grassantur. Quia nobis licet indignis & minimis, & exemplo Apostolico cura debet incumbere omnium Ecclesiarum, & omnino vigilanter admonenda & prædicanda sunt ista etiam vbi non fiunt. Quoniam & ante venenum est adhibendum antidotum, & vulnus, dum adhuc crescendo malè proficit, vel ressecandum est vel curandum. Oramus itaque & imploramus à vobis auxilium, quod illi sine dubio debetis, cuius munere floretis atque polletis, ut tres Ecclesiæ ordines, immò triplex agri diuini fructus, videlicet tricesimus, sexagesimus, atque centesimus, etiam vestro terrore atque præsidio, velut quadam sepe atque munimento, integer & sincerus custodiatur, crescat, atque proficiat. tricesimus in copulatione coniugij, sexagesimus in continentia viduali, centesimus in pudore atque integritate sanctimoniali. ut quicumque his fructibus tanquam brutæ & perniciosæ bestiæ insidiantur, vestra custodia repellantur, vestra etiam seueritate corrigantur.

XIX. AUDIATUR & teneatur quòd sancti Patres definiunt de bono coniugali ita dicentes, Quod bonum habent nuptiæ, peccatum esse nunquam potest. Hoc autem tripartitum est, fides, proles, sacramentum. In fide attenditur, ne præter vinculum coniugale cum altera vel altero concumbatur. In prole, ut amanter suscipiatur, benignè nutriatur, religiosè educetur. In sacramento, ut coniugium non separetur, & dimissus aut dimissa nec causa prolis alteri coniungatur. Hæc est tanquam regula nuptiarum, quia vel natura decoratur fœcunditas, vel innocentia regitur prauitas.] Audiatur & illud quòd de reliquis duobus ordinibus, in quanta sanctitate & reuerentia haberi debeant, his verbis iterum dicunt, Dauid cum magno suū pudore furtim ad militis sui intrasse fertur vxorem, nec tamen

August. lib.
9. de Gene-
si ad lit. c. 7.

evadere potuit ultionem. Tu ad sponfam regis Christi remerandam, cubiculum Domini dominorum impudenter ingressus, quomodo esse poteris impunitus? Ac si fortè vidua, aut quæcumque fuerit illa, nondum professa continentiam castitatis, quælibet illa sit, vxor dici non potest prostituta, vterque vestrum nota semper inuretur infamiae, nec aliter tanti criminis macula poterit aboleri, nisi aut publica legum sæcularium sæuiente censura adulterium mortibus expiatur, aut certè profundis afflicti cordis gemitibus & veræ pœnitentiæ iugibus dum viuitur lacrymarum fontibus abluatur. Exeat ergo qui dicat crimen hoc nuptiis emendandum, & de scelere statim nomine coniugium censeat esse vocandum. A me inuitus veraciter audiet, adulterium nullatenus dici coniugium. coniugium enim religiosi nominis vocabulum est.

X X. His sanctorum patrum verbis atque sententiis subiungemus adhuc paucas ex sacris canonibus sententias, quas in contemplationem domini nostri Iesu Christi, & honorem ac pietatem sanctæ matris Ecclesiæ, cuius visceribus Deo nati, cuius honoribus illustrati estis, & æternaliter illustrandos vos esse confiditis, religiosa quæsumus deuotione audiat, & instructissima cura atque industria, in commisso vobis Christiano populo agnosci, reuereri, atque obseruari, Domino in omnibus protegente & cooperante faciatis. Tanta namque res ista est, pro qua satagimus & supplicamus, id est, castimoniam & sanctitatis custodia, vt pro ea commendanda atque tuenda etiam nos ipsos offerre libenter debeamus, exemplo beati & gloriosi Baptistæ Ioannis, qui inter cetera prædicationis suæ præconia, etiam regem ipsum Herodem propter istiusmodi adulterinum coniugium tanta constantia increpauit, atque corripuit, instanter annuntians & dicens illi de vxore fratris sui Herodiade, (quam plusquam raptor, etiam virtute & potentia regiæ potestatis obtinuerat & detinebat,) Non licet tibi habere eam. vt pro huiusmodi causa & vincula & carcerem æquanimiter sustinens, nouissimè gladio maluerit obtruncari, quàm à veritatis & iustitiæ prædicatione cessare. Et ideo verè Martyr Christi, quia ipsius veritatis & iustitiæ martyr.

Matt. 14. 4.

EXCERPTA EX SACRIS CANONIBVS
& sanctorum Patrum gestis, de cultu sanctimoniam,
& constantia annuntiandæ veritatis.

Ex Decretis Papæ Siricii cap. iv. *Quod non liceat alterius sponfam ad matrimonij iura sortiri.*

DE coniugali autem violatione accipere, hoc ne fiat modis omnibus requisiti, si desponsatam alij inhihemus: quia benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cuius-

cuiusquam sacrilegij instar est, si vlla transgressione violetur.

In Ancyrano Concilio cap. x.

De desponsatis puellis, & ab aliis corruptis.

DESPONSATAS puellas, & post ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi quibus antè fuerunt desponsatæ, etiam si eis à raptoribus vis inlata constiterit.

Ex decretis Innocent. Papæ. c. xx.

De virginibus non velatis, si deuierint.

HÆ verò, quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere, licet velatæ non fuerint, si fortè nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolui, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solui sine vindicta non debet? Nam si Apostolus Paulus, quæ ex proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto potius virgines, quæ prioris promissionis fidem frangere sunt conatæ?

Ex decretis Papæ Leonis, c. xxvii.

Quod illæ quæ non coactæ, sed voluntate propria virginitatis propositum susceperunt, delinquant si nupserint, & si nondum fuerant consecratæ.

PVELLÆ quæ non parentum coactæ imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligant, præuaricantur, etiam si nondum eis gratia consecrationis accesserit: cuius utique non fraudarentur munere si in proposito permanerent.

Item eiusdem Papæ Leonis ad Rusticum.

De puellis quæ iam consecratæ sunt, si postea nupserint, & propositi & consecrationis duplex crimen admittunt.

DE his quæ iam consecratæ sunt, si postea nupserint, ambigi non potest magnum crimen admitti, vbi & propositum deseritur & consecratio viola-

Tomus II.

tur. Nam si humana pacta non possunt impunè violari, quid eos manebit, qui ruperint diuini fidem sacramenti?

Ex decretis Papæ Gelasij. cap. xx.

Quod hi qui se sacris virginibus sociant, & fœdera incesta commiscant, communicare non possint, nisi publicam pœnitentiam egerint.

VIRGINIBVS autem sacris temerè se quosdam sociare cognouimus, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera sacrilegæque miscere. quos protinus æquum est à sacra communione detrudi, & nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi: aut his certè viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint non negari.

Ex decretis Papæ Siricij, cap. vi.

De monachis & virginibus propositum non seruantibus.

PRÆTEREA monachorum quosdam atque monacharum, abiecto proposito sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciuiam, vt prius clanculò, velut sub monasteriorum prætextu, illicita ac sacrilega se contagione miscuerint, postea verò in abruptum conscientia desperatione perducti, de illicitis amplexibus liberè filios procrearint. quod & publicæ leges & Ecclesiastica iura cōdemnant. Has igitur impudicas detestabilesque personas à monasteriorum cœtu Ecclesiarumque conuentibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continua lamentatione desflentes, purificatorio possint pœnitundinis igne decoquere, vt eis vel ad mortem saltem solius misericordia intuitu per communionis gratiam possit indulgentia subuenire.

Item ex Conc. B. Papæ Gregorij.

GREGORIUS Apostolicus Papa, ante corpus venerabile Christi Apostolorum principis, in ferendo sententiam dixit: Si quis monacham, quam Dei ancillam appellant, in coniugium duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, Anathema sit. Si quis commatrem spirituales duxerit

Hh

in coniugio, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis fratris uxorem duxerit in coniugio, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis consobrinam duxerit in coniugium, anathema sit. & responderunt omnes anathema sit. Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, vel consentiens ei, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit. Si quis virginem, quam sibi non desponsauerit, furatus fuerit in uxorem, vel consentiens ei, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit. Gregorius Episcopus sanctæ catholicæ atque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ huic constituto à nobis promulgato subscripsi. & subscripserunt alij Episcopi **xxii.** Presbyteri **xiv.** Diaconi **v.**

De Concilio Aurelian. I. cap. II.

DE raptoribus autem id constitutum esse censuimus, ut si ad Ecclesiam raptor cum rapta confugerit, & feminam ipsam violentiam pertulisse constiterit, statim liberetur de potestate raptoris, & raptor, mortis vel pœnarum immunitate cōcessa, ad seruiendi conditionem subiectus sit, aut redimendi se liberam habeat facultatem. Si verò quæ rapitur patrem habere constiterit, & puella raptori consenserit, potestati patris excusata reddatur, & raptor à patre superioris conditionis satisfactione teneatur obnoxius.

Ex Concilio Valentino, cap. II.

De puellis Deo deuotis, si ad terrenas nuptias transferint, ut pœnitentia deputentur.

DE puellis verò quæ se Deo vouerint, si ad terrenas nuptias spontè transferint, id custodiendum esse decreuimus, ut pœnitentia his nec statim detur, & cum data fuerit, nisi plenè satisfecerint Deo, in quantum ratio poposcerit, earumdem communio differatur.

Ex Concil. Eliberitano, cap. XIII.

De virginibus Deo sacratis, si adulterauerint.

VIRGINES quæ se Deo dicarunt, si pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini seruierint, non intelligentes quid amiserint, placuit nec in fine eis dandam communionem. Quod si semel persuasæ, aut infirmi corporis lapsu vitiatæ, omni tempore vitæ suæ huiusmodi feminæ egerint pœnitentiam, ut abstineant se à coitu, eo quod lapsæ potius videantur, placuit eas in fine communionem accipere debere.

Ex Concil. Toletano I. cap. XVI.

Deuota si adulterauerit, decem annis pœniteat. Si maritum duxerit, non permittenda ad pœnitentiam, nisi maritus decesserit.

DEVOTAM peccantem non recipiendam in Ecclesiam, nisi peccare desierit, & si desinens egerit pœnitentiam aptam decem annis, sic accipiat communionem. Prius autem quam in Ecclesiam admittatur ad orationem, ad nullius conuiuium Christianæ mulieris accedat. quod si admissa fuerit, etiam hæc quæ eam receperit habeatur abstenta. Corruptorem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, nisi adhuc viuentem ipso marito castè viuere cœperit, aut postquam ipse decesserit.

Ex Conc. Toletano. IV. cap. LVI.

De discretionem viduarum secularium & sanctimonialium.

DVO sunt genera viduarum, sæculares & sanctimoniales. Sæculares viduæ sunt, quæ adhuc disponentes nubere laicalem habitum non deposuerunt. Sanctimoniales sunt, quæ iam mutato habitu sæculari, sub religioso cultu in conspectu sacerdotis vel Ecclesiæ apparuerunt. Hæ si ad nuptias transferint, iuxta Apostolum, non sine damnatione erunt: quia se primum Deo vouentes, postea castitatis propositum abiecerunt.

Ex Concilio Toletano X. cap. V.

OMNES feminæ, quæ iam in præ-

teritum religionis veste fuisse probantur induta, nihil ad excusationem valeat oppositionum quælibet obiectio, quamuis diuersis aut callidis adumbrare se velint fallaciæ argumentis: sed ad sacratissimas sanctiones disciplina sanctior eas teneat religatas atque subiugas. Commoueantur sanè sacerdotis auctoritate vt spontè redeant, quæ si redire noluerint, impulsu sacerdotis ad religionis habitum reducantur, & in monasteriis redactæ excommunicationis condignæ sententia feriantur.

In Edictis piorum Imperatorum
CCCXXV.

SI quis diuinis mysteriis vel aliis sanctis mysteriis celebrandis in sancta intrauerit Ecclesia, & Episcopo vel clericis, vel aliis ministris Ecclesiæ iniuriam fecerit, iubemus eum tormentis subiectum in exilio mori. Sed & si quis sancta oratoria vel diuina mysteria in aliquo conturbauerit, capitali supplicio puniatur. Hoc eodem obseruando & in Litanis, in quibus Episcopi vel clerici inueniuntur. vt si quidem contumeliam fecerit, tormentis & exilio tradatur: sin autem litaniam turbauerit, capitali periculo subiaceat. Non enim tantum volumus omnia loca Deo dicata ab omni incurfione libera, sed multo magis omnes Episcopos & clericos eorum ab omni periculo essetutissimos: vt quicumque Præses vel Iudex, aut militaris, si contra eos manus aut contumelias inferre ausus fuerit, nullo pacto illud aliter expiare possit, nisi aut æterno exilio, aut sanguine.

In Taurinensi vel Aquilegensi Concilio, cap. ix. & xv.

SI peccatis agentibus contigerit post

obitum alicuius sancti Episcopi, vt annus transeat, antequam substituat in ciuitate ipsa vnde decessit Episcopus alter, quia hoc munus præuidere debent Metropolitani, ne vltra mensem, vel multo plus tres menses, sine pastore vacua remaneat ciuitas, placuit nobis, vt abs modo culperetur Metropolitanus pro tanta negligentia, & clerus ac populus, pro eo quod salutis memor non fuit, vt ad Metropolitanum petiturus Episcopum accurreret: & deinde ordinetur Episcopus eis. Si autem ipsi de se talem non habuerint, aut prouidere sibi & eligere iubente Metropolitano suo neglexerint, tunc iudicio & potestate sua, electa apta persona, Metropolitanus cum aliis Episcopis ordinet & faciat Episcopum, ne plebs Dei sine pastore sit vacua, & facultates Ecclesiæ dispereant. Si tunc presbyteri aut maiores ciuitatis non adqueuerint, vt rebelles anathematizentur.

In Edictis piissimorum Imperatorum.

IVRENT maiores ciuitatis ad Evangelia de persona electa ad Episcopatum, quod neque uxorem habuerit procertam neque concubinam, neque sit curialis vel taxiota, sed sanctus & literatus, & canonicas leges intelligens, & in clero vel monasterio nutritus, & tunc ordinetur. Sin autem hi qui debent Episcopum eligere, talia decreta intra sex menses non fecerint, tunc Metropolitanus propter periculum animæ suæ, omnibus his exquisitis quæ diximus, ordinet & consecret sua potestate clero & populis Episcopum.

DEINCEPS QUÆ AD PROPRIA HINC MARI NEGOTIA,
Rothadi nempe ac Wlfadi sociorumque eius causam
spectant, & Gothescalci.

XVII.

AD NICOLAVM PAPAM,
DE VACATIONE SEDIS CAMERACENSIS,
& de Balduini & Judith coniunctione: deque Rothadi
depositione, ac heresi Gothescalci.

Ex libro III. Flodoardi, cap. XII.

DOMINO VNICE SINGVLARITERQVE SVSCIPIENDO

patrum patri, & summa veneratione honorando, reuerentissimo Papa
Nicolao, Hincmarus nomine non merito Remarum Episcopus, ac plebis
Dei famulus.

Epist. Nic. l. 63.

N epistola vestrae sanctitatis, per Odonem Episcopum Episcopis in regno Lotharii pro praedicio Cameracensis Ecclesiae directa, relege vestram auctoritatem sciscitaturum, cuius neglectu eadem Ecclesia ultra decimum mensem pastore vacaret. Vnde ne ut negligens a vestro Apostolatu succensere, indico auctoritati vestrae, post directas Lothario & Episcopis regni eius, atque Hilduino, qui eandem Ecclesiam irregulariter occupat, ita ut antequam ipsas mitteretis epistolas, haecenus praedictum permanere: meque Lotharium regem & legatis & litteris, prout potui, saepe & eo usque commonuisse, donec regiis suis litteris mihi respondit, Hilduinum ad vestram auctoritatem suum legatum misisse, & nihil aliter de praefata Ecclesia nisi ut egerat disponere debuisse, donec a vobis inde responsum acciperet.

BALDVINVS quoque in proximo nunc decurso mense Octobrio, quinto Kalendas Nouembris, per duos homines suos mihi litteras auctoritatis vestrae direxit, in quibus continetur, ut easdem litteras Coepiscopis prouinciae nostrae legerem, & Judith paternis ac maternis obtutibus praesentandam susciperemus, si tamen intelligeremus, quod confestim praefatus excellentissimus rex noster, quae de illa vobis scriptis & verbis per Legatos vestros Apostolatui vestro renuntianda sponderet, adimplere vellet. Quod si eorum animos ad id protelandum esse intentos inuestigare possemus, nequaquam eam reciperemus. Alioquin, id est, si aliter egissemus, gratia & communione vestra frui nequaquam valeremus. Quam vestrae auctoritatis epistolam ut oportuit reuerenter suscepi, & Coepiscopis nostris eam relege, & pro praefata Judith apud patrem & matrem illius quan-

cum potuimus, vt mandastis communiter interuenimus, & paternis ac maternis obrutibus eam præsentare studuimus. Post quæ voluimus, quia sic nobis secundum sacras regulas, sicut eas intelligimus, visum fuerat, (non enim sine dignis pœnitentiæ fructibus absolui posse putamus, quod anathematis vinculo à sacris regulis innotatum videmus) vt iuxta Ecclesiasticam traditionem prius Ecclesiæ quam læserant satisfacerent, & sic demùm quod præcipiunt iura legum mundialium exequi procurarent. Sed quoniam litteras vestras, quæ inde nihil præceperunt, immo etiam nullam protelationem in eorum coniunctione fiendam significauerunt, sibi sufficere voluerunt, & sine vestra auctoritate, ad quam clamauerant, cogi nisi alio se modo submitterent non debuerunt: ex altera epistola vestræ sanctitatis eis retuli, quod non leges Ecclesiasticas dissoluistis, sed preces pro eo misistis, qui puniri secundum leges mundanas poterat, quatenus locum pœnitendi haberet quod contra leges diuinas admiserat. Sic & Saluator noster, qui vult omnes homines saluos fieri, & neminem vult perire, in cruce apud patrem iure sacerdotis pro suis persecutoribus intercessit. quod in eis qui post passionem eius crediderunt, & compuncti pœnitentiam egerunt, qui cum patre omnia donat efficaciter impetrauit. Ad cuius instar Apostolorum vicarius, ad quorum limina confugerunt, & catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ summus Pontifex, quod in hominem regem & in leges mundi peccatum est perdonari petistis: vt quod in regem cæli & terræ, & in leges cælestis regni offensum erat, haberent inducias per pœnitentiam abolendi. Econtrà carnales, & etiam quidam eorum qui antea coniunctioni huiusmodi contradicebant, hac defensione vt eis visum fuerat se protegentes, sed sicut se habet veritas salute nudantes, ab istius nouissimæ vestræ epistolæ verbis recedere noluerunt, quam sine protelatione eorum coniunctionem debere fieri demonstrare dicebant. Dicenti verò mihi, quia pro nulla potestate terrena quod de Ecclesiasticis regulis intelligeretur dimittere deberem: maximè cum etiam mecum, immo cum Deo, domnus rex noster filius vester Carolus faceret: quasi consulendo mihi quidam hoc dederunt consilium, in quo non meis sed verbis eorum vtar, quæ mansuetudo vestra, velut exemplum & doctrix disciplinæ Dei, mitis & humilis corde ac patiens æquanimiter sustinebit, dicentium, vt quia non sæcularis sed Ecclesiastica pietas de hoc mihi negotio imperaret, conspiracyonem resistentium aliquantulum declinarem, ne quisquam æmulus noster vestræ sanctitati suggereret, quasi in contemptum sancti Apostolatus vestri & sedis Apostolicæ hoc egissent, & vestræ mansuetudinis erga me animum commoueret, & quamcumque excommunicationem, sicut pro Rothado actum fuerat, (quod tamen ad me non peruenit, nisi quantum Odo Episcopus, & postea Luido detulit,) antequam ad au-

storitatem vestram gestorum seriem inde mittere valuissimus, vel
 quomodo res gesta fuerit per Legatos vestros resciretis) obtineret.
 Præsertim cum in hac epistola vestra auctoritatis legatur, quod si
 aliter egissemus quam in ea scriptum est, gratia & communione ve-
 stra frui nequaquam valeremus. Quo contra mihi dicenti hoc in
 epistola vestra ob id posuisse, ne femina illa à nobis deciperetur,
 & non ob hoc, ne Ecclesiæ satisfaceret, responderunt, cur aliter
 vellem vestram epistolam intelligere, quam vobis placuit eam com-
 ponere, cum de in præterito mihi transmissis eius sensum possem
 manifestè cognoscere. Quapropter memor præteritarum epistola-
 rum mihi & Episcopis regni filij vestri domni Caroli à vobis missa-
 rum, attendens etiam quæ in epistola nuper per Luidonem mihi be-
 nignitas vestra mandauerat, (hæc enim in Autifiodoro post aduen-
 tum Luidonis ventilabantur) inter metum præteritarum & spem
 posterioris epistolæ mihi mitiora monstrantis, contentionem in hac
 causa dissimulando vitavi, & condescensionem quasi in tempus a-
 liud differendo dissimulaui: expectans ut in causæ huius quæ instat
 dispositione vestra, ex Rothado discere valeam qualiter de reliquo
 in huiusmodi agere debeam. Sicque nihil nobis de Ecclesiastico mi-
 nisterio eis interdicentibus, sed tamen quod valuimus nostram præ-
 sentiam ab hoc negotio subducentibus, Balduinus & Iudith iura
 legum sæcularium quæ elegerunt exequi studuerunt. Domnus etiam
 noster rex filius vester huic desponsationi & coniunctioni interesse
 non voluit: sed missis publicæ rei ministris, sicut vobis promisit,
 secundum leges sæculi eos vxoria coniunctione adinuicem copula-
 ri permisit, & honores Balduino pro vestra solummodò petitione
 donauit.

DENIQUE ad epistolam vestra auctoritatis, ad quam me misi-
 stis, obedienter audiendam, generaliter omnibus Episcopis regni
 domni nostri Caroli regis gloriosi pro Rothadi causa per Odonem
 Episcopum transmissam, sicut litteris exiguitati meæ directis san-
 ctitas vestra præcepit, conueni, & simul cum eisdem venerabilibus
 Episcopis, quantum ex me fuit, mox antequàm synodus soluere-
 tur, vestram iussionem de eodem Rothado, ne aliqua mora vestra
 præceptionis implendæ, aut de superuentione paganorum, aut de
 alia qualibet causa interueniret, adimplere curaui, sicut & Legati
 domni regis ac nostri & litteræ pleniter vestra notum facient san-
 ctitati. Sed quoniam causa interueniente, quam vobis ipsi Legati
 referent, statim ut præcepimus datis litteris, & designatis nostris vi-
 cariis, ad vestram præsentiam cum eodem Rothado ire non potue-
 runt, & ob id diutius quam voluerimus immorati fuerunt: interea
 Luido Legatus domni nostri regis à vestra rediens sanctitate pridie
 Kalend. Decembris vestras Apostolicas litteras domno nostro regi
 filio vestro in ciuitate Autifiodoro detulit. & quia filius eius atque

æquiuiocus Carolus, qui patris animum in quibusdam offenderat, & ob id ad eius præsentiam quorundam suggestionem aliquantulum venire distulerat, patrem Legatis suis petiit, ut meam paruitatem cum aliis quibusdam suis fidelibus pro eo ad ipsius vestigia deducendo transmitteret: quatinus nostro interuentu patrem placabiliorem inuenire valeret, exiguitatem humilitatis meæ domnus rex illuc in suum venire seruitium iusserat. Quò mox ut veni, mihi litteras vestras legendas donauit. In quibus licet pro sua dignatione sublimitas vestra humilitatem meam sine vlla meriti prærogatiua benignè tractauerit, & à mea insipientia scripta, sapientia vestra, supra id quod scio atque intelligo, non tamen absque inducto cauterio, laudare dignata fuerit: tamen in eis videor mihi videre vobis multiloquium meum increfcere. Vnde dignetur sanctitas vestra dignanter suscipere, quod beatus Augustinus de suo multiloquio Domino dominorum audaciter non dubitauit dicere, cum se inde apud eum voluit excusabilem reddere, inter alia scribens, Loqui multum non est nimium, si tamen est necessarium.] Qua de re, sanctissime domine & pater reuerentissime, æquanimiter sustinete modicum quid insipientiæ meæ, sed & supportate me, si adhuc quiddam de Rothadi causa vobis iam sufficienter notissima quasi repetens scribo. Cum quo, quia vobis placet cui cuncta bona placent, mittimus vicarios nostros, non ut accusatores ad confligendum, sed ut à Rothado, atque à vicinis nostris, qui causam pleniter ac veraciter aut nesciunt aut scire non volunt, accusati. quòd non in contemptum sedis Apostolicæ, appellantes Rothadum secundum Sardicenses canones sedem Apostolicam, sed cum qui ad electorum iudicium de certis capitulis prouocauit, iuxta Carthaginenses & Africanos canones, ac decreta beati Gregorij, regulariter iudicauimus vestræ summæ auctoritati humiliter intimandum. Absit enim à nobis, ut priuilegium primæ & summæ sedis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontificis pro sic paruo pendamus, ut controuersias & iurgia tam superioris quàm etiam inferioris ordinis, quæ Nicæni & ceteri sacrorum Conciliorum canones, & Innocentij atque aliorum sanctæ Romanæ sedis Pontificum decreta, in Synodis prouincialibus à Metropolitanis præcipiunt terminari, ad vestram summam auctoritatem fatigandam ducamus. At si fortè de Episcopis causa nata fuerit, vnde certa & expressa in sacris regulis non habeamus iudicia, & ob id in prouinciali vel in comprouinciali nequeat examine diffiniri, ad diuinum oraculum, id est, Apostolicam sedem nobis inde est recurrendum. Si etiam de maioribus causis à prouinciali Episcopo ad electorum iudicium non fuerit prouocatum, & in aliqua causa idem Episcopus fuerit iudicatus, id est à gradu suo in comprouinciali Synodo deiectus, & putat se bonam causam habere, & appellauerit qui deiectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, &

Lib. xv. de
Trinit. in
fine.

Ezech. 40.
45.

Epist. 82. ad
Anastasium

voluerit se audiri: si iustum putauerit ut renouetur examen, scribendum est ab his, qui causam examinarunt post iudicium Episcopale, eidem summo Pontifici, & ad illius dispositionem secundum septimum Sardicensis Concilij capitulum renouabitur examen. Nam de Metropolitano per sacras regulas constituto, qui ex antiqua consuetudine ab Apostolica sede pallium accipit, sicut Leo ad Anastasium, quod & Nicænum Concilium innuit, & ceteri Romanæ sedis Pontifices in decretis suis ex sacris canonibus monstrant, sedis ipsius Pontificis etiam ante iudicium est sententia præstolanda. Is enim est, qui secundum Ezechielem prophetam moratur in Gazophylacio quod respicit viam meridianam, & excubat in custodiis templi. & nos Metropolitani ad comparisonem illius sumus, qui in ministerio altaris, quod est ante faciem templi, in quo carnes incenduntur, seruimus, & controuersias carnalium in synodis prouincialibus laborantes dirimimus, & de maioribus ac maiorum causis ad examen summæ sedis Pontificis post iudicium referre curamus. Homines enim sub illius potestate sub nobis commilitones habemus, & dicimus huic vade & vadit, & alio veni & venit: quoniam ut Leo dicit, & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est ut ceteris præmineret. De qua forma Episcoporum quoque orta est distinctio, & magna ordinatione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & per quos ad vnam beati Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil usquam à suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam præpositum, non molestè ferre debet aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat.] quam Rothadus à suis exigere magis, quam sacris regulis sategit dependere, cum etiam sancti Angeli in cælo legantur suis potioribus obedire. & ideo ad hoc peruenit ut deiici promeruerit, quem per plures annos & beneficiis impensis, & monitis atque obsecrationibus, per me & per Coepiscopos, ac per quoscumque familiares potui, ad obediendum sacris regulis commonere curavi. Multotiens etiam & per litteras Metropolitanas, & ex Apostolicæ sedis auctoritate, minas ei inculcare curavi, & ex lectione Catholicorum quàm grauitè offendebat ei ostendere studui. ad quæ respondebat, quia nihil aliud facere sciebam, nisi ei meos libellos tota die ostendere. Vnde à multis & frequentissimè redargutus fui, cur incorrigibilem & ministerio sacro inutilem tandiu scienter contra Dei voluntatem & sacram auctoritatem portarem. Ego verò, quamuis sapissimè & regem, & Coepiscopos ac vicinos suos, & etiam me multo sapius, quasi ex studio ad iracundiam prouocare satageret, licet non posset, sciens periculosissimum esse in sacerdote perturbatam & præcipitem iram, præ-

cipi-

capitēque proferre sententiam, & persecutionum supplere scuitiam, dissimilitudines morum, contumacias inobedientium, & malignarum tela linguarum, diu illum non sine timore de periculo animarum sibi commissarum portavi, & cum ampliùs portare non debui, ad plurimorum Episcoporum Concilium, ut vel eos audiret, deduxi: quorum non audire consilium, sed aduersum me postulare iudicium maluit. Ad cuius petitionem ut ei satisfacerem, ut vel sic erubesceret, & à cœpta se stultitia reuocaret, iudicio me deuinxi, velut iam vestræ sanctitati plenius aliis litteris intimaui, & replicare me pro vestræ auctoritatis satisfactione cogit necessitas, ut cognoscatis quoniam nihil in eum egi animo inimico, sed zelo diuino, quantum in conscientia mea perspicere valeo. Sed & domno regi, ac Episcopis regni eius, & quamplurimam Ecclesiasticis quam secularibus viris, hæc sunt nota quæ dico. Post depositionem autem illius, obtinui ut vnā Abbatiam valdè bonam ei domnus rex & Episcopi consentirent, & omnes nos illi sicut patri de nostris impendiis seruiremus: quatenus qui in deliciis vitam semper perduxerat, non frangeretur. tantum ut seditiosus & molestus Ecclesiæ cui præfuerat esse non decertaret. Quod primum quidem acquieuit. sed ut dicunt qui hoc se scire testantur, quidam Episcoporum regni Lotharij, zelo amaro contra nos ducti, quia illorum consiliis de Waldrada non acquieuimus, & etiam aliqui de Germania, ut quidam dicunt, ad Ludouici sui regis suasionem, quoniam cum eo non feci sicut Rothadus in fratris sui de regno expulsionem, persuaferunt eidem Rothado, ut non se à seditione mouenda concrederet, & ipsi apud vos obtinerent ut restitueretur. Nunc autem, sicut iussistis, ad vestram præsentiam & dispositionem illum perducere apud domnum nostrum regem filium vestrum obtinuimus, credentes quia quod Domino inde placabilius erit, cordi vestro inspirare dignabitur. De quo quia benignissima dignatio vestra mihi seruo per Luidonem dignata est scribere, ut iuncto mihi integro collegio fratrum, secundum modum ibi descriptum, vestra Apostolica censura fretus, studerem illum pristino reintegrare decenter officio: sciat reuerentissima & amantissimè colenda dulcissima vestra paternitas, hoc me agere nequiuisse, pro his quæ continentur in subditis. Videlicet quia cum litteris ad vestram auctoritatem deferendis idem Rothadus iam commissus erat eis, qui ad vestram præsentiam illum deducerent, & mihi non erat possibile integrum fratrum collegium conuocare: quoniam, ut supra scripsi, à diocesi nostra longius eram remotus, in filij vestri regis nostri seruitio: & quoniam sine illorum iudicio, qui in eius depositione fuerant, & quibus inde scripsistis, restitui regulariter non valebat: & Episcopi aliarum prouinciarum per meam conuocationem in multis occupati congregari non poterant. Sed & Coepiscopi Remorum prouinciæ ab ipsa Synodo, in

qua epistolam sanctitatis vestrae audiui, causa resistendi Normannis ad suas sedes festinare maturauerunt. Pauci etiam numero Episcopi, qui mecum in filij vestri regis nostri erant obsequio, cum eis benignitatis vestrae commendationem de Rothado relegi, responderunt non se scire talem vitam atque intelligentiam, taleque studium sacri ministerij in eo fuisse, ut in hoc se miscere auderent: praesertim cum is, qui antea aliquam reuerentiam de deiectione sua habebat, & semper inobediens & sacris regulis, & regiae dignitati, & metropolitano priuilegio fuerat, nunc effrenatius ad multorum malum exemplum, & plurimorum beniuolentium scandalum, desuauire & negligentius atque perniciosius viuere voluntatibus suis seruiens cum libertate deberet. De eo autem quod benignitas animi vestri, pensans non belluinum, sed humanum hominis animum, scripsit dicens, Fortasse cognoscet delictum suum, & sua sponte in iudicio quo iudicatus est perseverare deliget. quod si fecerit, apud regem Carolum, dilectissimum videlicet filium vestrum, agendum est, ut liberalitate sua eidem congrua beneficia, quibus sufficienter cum suis sustentari ac honorifice degere possit, benigno mentis largiatur affectu:] sciat dignatio vestra, non illum esse huiusmodi temperantiae. Nam ab eo quod coepit nunquam potuit reuocari. Quae etiam ego famulus vestrae dominationis meditatus sum cum corde meo, & conferens cum fidelissimo filio vestro domno meo rege glorioso, in hac causa prouidi, vestrae sapientissimae auctoritati scribere dignum duxi. Id est, quia licet fretus vestrae auctoritatis litteris, per Luidonem meae exiguitati directis, quarum mentionem fecistis in epistola, quam filio vestro domno nostro regi misistis, quasque illi relegi, apud eum obtinere possem, ut missis suis, qui Rothadam ad vestram deducendum praesentiam susceperunt, mandaret, quatinus ab arripiendo Romam itinere expectarent, donec opportunum tempus Episcopos regionum nostrarum conuocandi adueniret: quia non erat ratio, ut aliis notificaretur, cur Rothadi transmissio tardaretur antequam Episcopis vestrae auctoritatis epistola legeretur, poterat fieri, ut qui me diuina clementia & sua benignitate & amoris deuotione colunt, & aliquid aestimant esse cum nihil sim, cognoscentes meo obtentu id accidisse, in me scandalum paterentur, quasi contemni aut negligi facerem vestram commendationem, qui intra constitutos à vobis dies in epistola per Odonem Episcopum missa, ad obediendum vestram accelerari fecerim quantum potui iussionem. Et si quando in vnum conuenirent, Episcopos, qui sciunt & me vna cum eis scire norunt Rothadi negligentiam & diutinam in sacro ministerio inutilitatem, de eius restitutione alloquerer, omnes me insufflarent, & amentem penitus iudicarent. Si etiam Rothado, ut se concrederet, quod non suae salutis intuitu faceret, beneficia nos impetraturos promitteremus, quoniam penè

omnes in istis prouinciis sciunt, quia secundum Carthaginenses & Africanos canones, & decreta beati Gregorij, electorum se commisit iudicio, & amplius quam quingenti interfuerunt diuersi ordinis viri, videntes quando calix aureus cum gemmis à caupone & tabernaria per missum regis de illius pignore sumptus & delatus fuit in Synodum, & scientes coronas argenteas à Iudæo, cui illas dederat, resumptas, & facultates Ecclesiasticas ab eo suppressas, & latenter commendatas, indeque receptas & Ecclesiæ redditas, & vascula argentea, quæ non pauci ponderis à longo tempore in Ecclesia penderunt. Sed & alia, quæ sui decessores ac prædecessores, ceterique fideles pro remedio animæ suæ eidem Ecclesiæ obtulerunt, ab eo sine consensu Metropolitanæ ac Coepiscoporum, & sine Oeconomi ac presbyterorum & diaconorum suæ Ecclesiæ consensu prohibitu suo donata. Cum etiam beatus Gregorius multotiens in epistolis suis ex sacris canonibus scribat, quæcumque Episcopus post ordinationem Episcopatus adquisierit, omnia esse Ecclesiæ in qua extitit ordinatus. vnde constat, quia nec ipse sine Oeconomo & conscientia clericorum illa debeat dispensare. Sed & omnes vrbs incolæ ac populi, qui cum rege & Episcopis ad Synodum conuenerunt, & vt reuera ad spectaculum currentes, eum viderunt vsque ad ostium Synodi venientem, & inde vt maniacum redeuntem: quique sciunt quantam benignitatem regis & fratrum spernens, qualiter de certis capitulis, vnde sacri canones expressa decreuerunt iudicia, iudicatus lacrymantibus rege & Episcopis durior saxo recesserit, putarent nos, qui eum secundum sacros canones, (sicut eos intelleximus, iudicauimus, & postea vt ipsi præcipiunt canones per Coepiscopum nostrum qui eidem iudicio interfuit, prius iudicium nostrum de eo referre, & nunc illud ipsum cum nostris litteris atque vicariis, sicut iussistis, ad Apostolicam sedem, quæ paternos canones seruandos confirmat, & confirmatos ac obseruandos sua obseruatione demonstrat, dirigere procurauimus,) de vestræ auctoritatis iustitia & æquitatis libramine dubitare, & ideo vt se concederet locarium ei promittere, sicque nos vt insanos merito denotarent. cum etiam si fieri posset, quod ab illa prima & sancta sede ac summo Apostolatu vestro fiendum non creditur, vt talis à vobis cognitus restitutus in ordine nominetur, nulla nobis de cetero conscientia de sibi à vobis commissis animabus esset periculum. Et cum omnes in istis regionibus sciant quàm negligens & contemptor sacrorum canonum, & quandiu quàmque patienter atque benignè fuerit toleratus, & à quàm inuitis, quia se corrigere noluit, secundum sacras regulas, sicut eas intelleximus, fuerit iudicatus, nullam habere possemus verecundiam de restitutione illius, si foret facta à vestri summi Pontificatus pietate, quia omnes senes cum iunioribus scimus, nostras Ecclesias subditas esse Romanæ Ecclesiæ, & nos Epi-

scopos in primatu beati Petri subiectos esse Romano Pontifici, & ob id salua fide, quæ in Ecclesia semper viguit, & Domino coope-
 rante florebit, nobis est vestra Apostolica auctoritati obediendum.
 Luc. 2. 51. Nobis quippe cum aliis quibusque scriptum est, quia Iesus erat subdi-
 Heb. 13. 17. tus parentibus suis, nobisque item scriptum est, *Obedite praposis vestris,*
 Philip. 2. 3. *& subiaccete eis, & nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, & si*
 1. Cor. 11. 16. *quis vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ec-*
clesia Dei. Propterea locutus cum fidelissimo filio vestro, domno meo
 rege glorioso, illi replicaui, quod sæpè inculcaui, quodque libentis-
 simè accepit & adimplere cupit, quia sicut Domini est terra & pleni-
 tudo eius, orbis terrarum & vniuersi qui habitant in eo, & ipsius est
 regnum & cui voluerit dabit illud, ita ipse supra fundamentum A-
 postolicæ petrae suam fundauit Ecclesiam, quam & ante passionem,
 & post resurrectionem suam, speciali cura & singulari priuilegio bea-
 to Petro, & in illo suis commisit vicariis. cuius sedem suæque sedis
 Matt. 10. 40 Pontificem qui honorat, illum honorat qui dixit *Qui accipit si quem*
 1. Reg. 2. 30. *mifero, me accipit.* & ab ipso honorabitur dicente, *Honorantes me ho-*
norificabo, & qui contemnunt me erunt ignobiles. Idcirco quia multi sciunt,
 qualiter se Rothadi reclamatio habeat, & quidam inde aliter dicunt,
 & omnes generaliter sciunt, quoniam vestra auctoritas illum cum
 nostris vicariis ad suum præcepit destinari iudicium, dignum & ius-
 tum est, vt quemcumque Episcopum Romanus Pontifex ad se Ro-
 mam venire mandauerit, si infirmitas vel grauior quæcumque ne-
 cessitas vel impossibilitas, sicut sacri præfigunt canones, eum non
 detinuerit, ad illum venire studeat, multo magis etiam is, quem pro
 tali querela ad se quocumque modo clamantem præsentia suæ in-
 dicat exhibendum. Et quicumque viderit vel audierit, quod Rex &
 Episcopi Apostolicæ sedis summum Pontificem promptè obau-
 diunt, & honorant, & promptius & humilius eis subiecti sui obe-
 dient. Nam, vt beatus Gregorius dicit, sicut languente capite sub-
 iecta membra in cassum vigent: ita gloria & honore coronato, id
 est, honorificato ac decorato capite, subiecta membra eius honore
 ac decore fulgebunt. & Rothado in nullo poterat melius satisfieri,
 quàm si ad vestram pergeret præsentiam, & ei tantorum subscri-
 ptionibus Episcoporum, qui Deo & vobis mentiri nolunt, & alle-
 gationibus tot vicariorum eorundem Episcoporum, fuerit illum
 bonam causam nequaquam habere ostensum. Quamobrem sibi ipsi,
 & non vobis reputare debet, quia sine bona causa se & multos
 alios fatigauit. Vnde illum vestra discretissima pietas, quæ compas-
 sionem proximo, & rectitudinem dictare vitiis nouit, suis Aposto-
 licis litteris sufficienter præmonuit: quique inter alias secordias tan-
 tæ duritiæ esse dinoscitur, vt cum multotiens sine vlllo respectu ti-
 moris vel amoris diuini, & absque vlla humana verecundia, per tot
 annos & in tantis causis, totiens sacris canonibus, & decretis sanctæ

sedis Romanæ Pontificum, & suæ Metropolis priuilegio, ac syno-
dalibus iudiciis resultauerit, & per tantos annos tantisperque tole-
ratus à sua stultitia se reuocare contempserit, à rege & Episcopis
multipliciter obsecratus in hoc adduci potuit, vt sacris canonibus
& decretis sanctæ sedis Romanæ Pontificum, & secundum ea suæ
Metropolis priuilegio de cetero se obediturum subscriberet, quo-
niam sine horum obseruatione nemo nostrum potest esse Episco-
pus, & sic pace fraterna in omnibus potiretur. Postea autem sua
sponte in libello suæ professionis, per quem ad electorum iudicium
prouocauit, hæc se obseruasse impudenter, quia scientibus cunctis
mendaciter, Synodo misit, & sic ad iudicium prouocauit, quæ se
seruaturum ne iudicaretur subscribere detrectauit. Quod ideo,
sicut postea nobis dixerunt qui ab ipso audierunt, subscribere no-
luit, quod & nos percepimus, ne vinceretur: sed si in nostra rex &
Episcopi permaneremus sententia, Romam iret antequam vincere-
tur, & quando illuc veniret, his per vestram iussionem, cum à vo-
bis foret nobis nolentibus absolutus, subscriberet: non intelligens,
immo intelligere non valens, (excæcauit enim eum malitia sua) ve-
stram auctoritatem sapientissimè intelligere, quare Dominus de calo
alloquens Paulum & dicenti, Quid me iubes Domine facere? non
omnia quæ agenda illi erant exposuit, sed ad Ananiam, à quo agenda
auditurus & accepturus erat, illum direxit. Sic & Angelus Corne-
lium, postquam illum exauditum esse denuntiauit, ad Petri doctri-
nam atque obedientiam misit. Quem licet ante baptismum sancto,
vt ita dicamus, spiritu baptizatum, beatus Petrus illius baptismo,
qui baptizat in Spiritu sancto, & in quo credentium corda fide pu-
rificantur, baptizari præcepit. Vnde facta quæstione contra eum
etiam à minoribus suis, tamen fidelibus, cur ad gentes intrauerit, is-
dem Apostolorum princeps summorum gratia donorum repletus,
& innumerabilium miraculorum potestate suffultus, querelæ non
ex potestate, sed ex ratione respondit, causamque per ordinem ea
mansuetudine exposuit, qua humilitate præfato Cornelio se adora-
re volenti dixit, *Vide ne feceris: nam & ego ipse homo sum, sicut & tu.*
Si enim in querela fidelium, vt Gregorius dicit, aliquid de sua po-
testate diceret, profectò doctor mansuetudinis non fuisset. Humili
ergo eos ratione placauit, atque in causa reprehensionis suæ humili-
ter rationem reddidit, & etiam testes adhibuit, dicens, *Venerunt au-*
tem mecum & sex fratres isti. Cuius humilem auctoritatem, & man-
suetissimam potestatem, & rectissimam prædicationem dicentis,
Non dominantes in clero, sed forma facti gregi, secutus beatus Gelasius
in decretis suis ad omnes Episcopos de institutis Ecclesiasticis dicit,
Cumque nobis contra salutarium reuerentiam regularum cupia-
mus temerè nihil licere, & cum sedes Apostolica super his omnibus,
fauente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio, deuo-

Act. 9. 6.

Act. 10. 5.

Ibid. v. 26.

Act. 11. 12.

1. Petr. 5. 3.

Epist. 6. ad
vniuersos
Episcopos.

tóque studeat tenere proposito, satis indignum est, quemquam vel Pontificum, vel ordinum subsequendum, hanc obseruantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat & docere: satisque conueniens sit, vt corpus Ecclesiæ in hac sibi met obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciat, vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum.] De Barnaba quoque, & Saulo dicente veraciter, Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum & Dominum patrem. Qui postquam diutius fructi sunt Apostolorum consortio, non ipsis Apostolis, sed iuxta fidem sacræ historiæ, ministrantibus Domino Prophetis & Doctoribus, qui erant Antiochiæ, dixit Spiritus sanctus, *Separate mihi Barnabam & Saulum in opus ministerij, ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.* Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt vocati Apostoli, & in sequenti anno, id est xiv. post passionem Domini, licet qui operatus est Petro in Apostolatam circumcissionis, operatus sit & Paulo inter gentes, tamen iuxta condictum Iacobi, Cephæ, & Ioannis, gentium magistrum vnà cum Barnaba Paulus accepit. Idem quoque Paulus apud Corinthios negligentibus rectoribus de incestuoso scripsit, *Congregatis vobis & meo spiritu, tradidi huiusmodi in interitum carnis Satana, vt spiritus saluus sit in die Domini.* Ipsi enim Corinthiorum rectores illum tradiderunt in interitum carnis Satana: & Paulus cognito eius opere, sua auctoritate cum illis, & comperta eius poenitentia, ipsi eum restituerunt, & Paulus sua auctoritate cum illis, Cui, inquit, *aliquid donastis, & ego. nam & ego si quid donavi, propter vos in persona Christi.* Hinc beatus Gregorius, A bono, inquit, vestro non dissentio. meum sit quod ipsi fecistis. Cui velut si dicere præsumamus, quare ita cautè discipulis te copulas? quare vel te illorum, vel illos tuis actionibus tam sollicita mente discipulorum confirmas? *vt non circumueniamur,* inquit, à Satana. Non enim ignoramus cogitationes eius, id est, ne hoc quod bene mens inchoat ipse in malitiæ finem vertat.] Et Innocentius, Hæc ad Corinthios Apostolica est declarata benignitas, vt in vno spiritu ductam ac reductam sententiam boni semper indifferenter sequantur.] & Leo ex Apostolo, *Nemo quod suum est querat, sed quod alterius. & vnusquisque proximo suo placeat in bono ad adificationem.* Non enim poterit vnitatis nostræ firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum caritatis adstrinxerit: quoniam sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alterius membra. Connexio totius corporis vnā sanitatem, vnā pulchritudinem facit. & hæc quidem connexio totius corporis vnanimitatem requirit, sed præcipuè exigit concordiam sacerdotum, quibus & si ordo est generalis, non tamen communis est dignitas omnibus.]

Act. 13. 2.

1. Cor. 5. 4.

2. Cor. 2. 10

Moral. lib.
33. cap. 8.

Ibid. v. 11.

1. Cor. 10.

Rom. 15. 2.

Leo epist.
88. ad Anastasium.

Hæc autem seruata altiori intelligentia circa supradictos sunt acta, & à prædictis docta, vt cognoscatur, qualiter minores potioribus debeant obedire, & potiores minoribus prouidere, & ordo à Deo dispositus ab omnibus & in omnibus valeat conseruari. Vnde summus Ecclesiæ pastor docet, *Si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus*, qui seruis suis commisit negotia sua, & vnicuique secundum propriam virtutem. sicut & de Spiritu sancto scriptum est, qui dona diuidit singulis prout vult. Et hinc iuxta Sardicense Concilium, summus primæ & sanctæ sedis Romanæ Pontifex, pro examinis renouatione ad se reclamantis & confugientis cum sua clamoratione deiectionis prouincialis Episcopi, non statim singularitate priuilegij & auctoritatis suæ restituit: sed remittens eum ad prouinciam, vbi caussa patrata fuerat, & in qua iuxta Carthaginenses canones, & iura legis Romanæ, caussa potest diligenter inquiri, & quod non sit difficile testes producere, veritas inueniri, aut finitimis Episcopis dignatur scribere, aut è latere suo mittit, qui habentes eius auctoritatem præsentibus cum Episcopis iudicent, & diligenter causam inquisitam diffiniant, aut dignatur credere Episcopos sufficere, vt negotio terminum possint imponere. Et Innocentius, si quæ causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris, fuerint exortæ, congregatis secundum Synodum Nicænam eiusdem prouinciæ Episcopis iurgium præcipit terminari. Et Bonifacius de Maximo scribit, vt ad prouinciam venire cogatur, & illic se constituto præsentare iudicio, & quidquid de illo duxerint prouinciæ Episcopi decernendum, cum ad eum relatum foret, sua firmaretur auctoritate: quatenus, vt idem ad Hilarium scribit, Metropolitani sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. sicut scriptum est in Nicæno Concilio, vt sicut apud Alexandriam, quia & vrbs Romæ Episcopo parilis mos est, similiter & apud Antiochiam, ceterasque prouincias, suis priuilegia seruentur Ecclesiis. Vnde bene placuit annis singulis per vnamquamque prouinciam bis in anno Concilia celebrari, vt communiter omnibus simul Episcopis congregatis prouinciæ, discutiantur huiusmodi quæstiones. Et hæc dico, non quod absit præiudicans summæ sedis Apostolicæ, & sancti Apostolatus vestri in aliquo potestatem, cui in omnibus sum, sicut rectum est, obedire paratus: sed quia summum auctoritati vestræ obsequium præstare me puto, cum ea quæ sentio, aut ad probationem, aut ad correctionem humiliter sapientiæ vestri magisterij pando, & Rothadi mores vobis intimare procuro, ne mea negligentia, qui eos noui, vos lateant, quatinus certiùs quod vobis placuerit de illo vestra auctoritas decernere valeat. Quem si nunc in depositione iudicium vestrum manere decreuerit, scimus de benignitate & modestia ac pietate filij vestri domni nostri regis Caroli,

1. Pet. 4. 11

Can. VII.

Epist. 1. ad
VictoriciuEpist. 2. ad
Episcopos
Galliar.

Epist. 3.

quoniam quidquid de illo præfato filio vestro præceperitis, & rationabiliter poterit adimplere, sine vlla retractatione obediet. Sed & Coepiscopi nostri de Ecclesiarum suarum stipendiis abundantissimè illi impendent. Mea etiam exiguitas, sicut nunquam ad retributionem mali propter contemptus & contumelias ab illo mihi illatas peruenire volui: ita quicquid benignitatis potero, libentissimè abundantius etiam quàm vnquam fecerim, impendere procurabo. Si verò sine vlla satisfactione tam diutini contemptus sacrorum canonum, & sedis Apostolicæ decretorum, ac suæ Metropolis priuilegij, atque Synodaliū iudiciorum, quibus nec obedire, nec se obediturum de cetero profiteri vel subscribere voluit, & absque professione, vel subscriptione suæ correctionis & obedientiæ, coram fratribus suis, quorum multotiens regularia spreuerat monita, cū inde pluraliter in Leonis & Gregorij epistolis relegatur. Si etiam, vt illa prætereamus, quæ ob sacerdotij verecundiam & opprobrium sæcularium, sequentes Africanum Concilium, nec ad notionem in Synodum deduci permisimus, parui pensis & sine aliqua correctione dimissis eis capitulis auctoritati vestræ sub fidei adstipulatione directis, pro quibus fuerat iudicatus ab Episcopis, ad quorum iudicium prouocauerat, secundum expressa sacrorum canonum & Apostolicæ sedis decreta, Cælestino dicente, Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permessa frangatur? me vestræ pietati placuerit illum restituere, vt primæ sedis & matris ac magistræ omnium Ecclesiarum Pontificis, cunctorumque Episcoporum patris atque magistri, regulare iudicium ferre conuenit, æquo animo feram. Credo tamen diligentissimam discretionem vestram prouisuram contemptum ac contumaciam subiectorum erga prælatos suos, & libertatem impunè delinquendi contra canones sacros, quæ hinc in nostris regionibus poterunt, vt quibusdam videtur, noxias vires accipere: præsertim cū sapientissimæ auctoritati vestræ constet esse notissimum, demonstrare Sardicense Concilium in septimo suo capitulo, qualiter deiecti & ad se clamantis Episcopi restitutionis vel in depositione permanſionis executio, cum indemnitate simpliciter iudicantium, ab Apostolica sede debeat celebrari. Quod & Innocentius, & Bonifacius, verum & Leo in decretis, & Gregorius euidentius in epistolis suis demonstrant, Carthaginensis Concilij, immo Apostolicæ sedis, quæ in suis eidem præsedet vicariis, decreta sequentes: videlicet vt à quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauati, vnde nobis & conscientia perhibet testimonium, & omnibus qui interfuerunt notum factum fuisse dinoscitur, quoniam

Epist. 2.
Episcopis
per Apul.
& Calab.

niam illum seruare quàm iudicare maluimus, si pro sacrorum cano-
num neglectu eorum iudicio, per quos Spiritu sancto inspirante
promulgati sunt, cum eo quem corrigere nequibamus damnari pa-
riter non timeremus. Et idcirco nullo inimico animo, nulla cupi-
ditate aut gratia deprauati, flentes illius incorrigibilem secordiam
& irreuocabilem pertinaciam, regularia in eum iudicia executi su-
mus, quæ ab eo suspendere diutiùs non præsumpsimus. Vestra etiam
sapiens & summa auctoritas in decernendo attendet Apostolum do-
centem, quia *quorundam peccata præcedentia sunt ad iudicium, quorum-*
dam etiam & subsequuntur. Quæ sicut beatus exponit Ambrosius, ac
si posita in balance, in iudicio sunt examinanda, vtrum bona opera
ampliùs pensando remuneranda præcedant, & mala facta minima
misericorditer dimittenda demonstrent, an malè facta ampliùs pen-
sando præcedant, vt mereantur damnationis iudicium, & bona
paucula suffocent. Quia & nos pro modulo nostro, non solùm vti-
litatem, verùm & noxietatem in Rothado cum factis suis pensau-
mus, & velut ficulneam infructuosam, terram rationalem diutiùs
inutiliter occupantem, & etiam post plura tempora, plurèsque ad-
monitiones, quasi cophinos pinguedinis sibi appositos non reci-
pientem, sed sterilem permanentem, non sine dolore cordis succi-
dendum prouidimus. Et cùm hæc ita se habeant, absque dubita-
tione confido, quia illud, quod in præfato Carthagenensis Concilij
capitulo sine vlla interpellatione subsequitur, decretum vestri mo-
deraminis nequaquam præteriret, Sanè, inquit, si ex consensu par-
tium electi fuerint iudices, etiam à pauciore numero quàm consti-
tutum est, non liceat prouocari. Qui numerus constitutus in duo-
decimo superiori capitulo demonstratus, & consensus partium ex-
petitus, in diiudicatione Rothadi constat fuisse completus. Quo-
rum & si iudicium pro quacumque causa fortè rationabiliore, &
adhuc nobis incognita, vestræ summæ auctoritati, quam multa
nobis occulta non transeunt, placuerit refragari, quia meum est
mea vobis obediendo committere, & non iudicia vestra discutere,
sustinebo, & contra vestram restitutionem regularem, si fortè in eo
agenda visa fuerit, (in qua vestra disponet auctoritas, qualiter isdem
victor, vt solet, & voti compos quæ sunt Episcopi de reliquo faciat)
non recalcitrabo: ducens pro magno, si à diutinis & multis mole-
stis, quas ab illo & pro illo passus sum, iam tandem aliquando va-
leam respirare, & nunquam mihi contingat vlteriùs contra illius
inquietudines inutiliter laborare. Et quòd non solùm ab Ecclesia-
sticis personis, verùm & multo magis etiam à sæcularibus nostra
iudicia contemnuntur, & pro nihilo ducuntur, dicentibus eis, & ad
medium deuocantibus illa, quæ mihi vestræ auctoritati non sunt
adscribenda, vt non animum dulcedinis vestræ in aliquo moueam,
quod summopere cauere desidero. Si qui in prouincia nostra, quo-

1. Tim. 5. 24

In Apolog.
Dauid c. 6.Concil.
African.
can. 89.

2. Cor. 9.
Rom. 2. 6.

rum querela illo restituto ad vos valeat peruenire, de maioribus causis de cetero quædam commiserint, sicut de quibusdam rebus frequentius quàm in istis retroactis temporibus committuntur, ne à Deo damner silentio, eos commonere studebo, & si corrigere se voluerint congaudebo, sin autem, ad vestrum eos iudicium prouocabo. Qui si ire voluerint, vestra sancta sapientia quid inde melius viderit decernere procurabit. Si autem ire noluerint, facient quod sibi vtile iudicauerint. Me vtinam hinc à diuina damnatione sententia sancti Ambrosij liberet, qua dicit, Si, inquit, quis potestatem non habet quem scit reum abicere, aut probare non valet, immunis est. Sicque, vt puto, quia in multis occupatus, & itineris longitudine atque insoliditate obstrictus, de omnibus, antequam insolentium querela ad vos perueniat, ad Apostolicam sedem referre non valeo, infirmitate grauat, & gratias Deo termino iam vicinus, potero præcauere ne à quocumque sanctitatis vestræ animus erga me moueatur, vt aliqua mihi excommunicatio intentetur. Et licet nouerim secundum Apostoli Euangelium, redditurum Dominum unicuique secundum opera eius, testimonium reddente illis conscientia, & inter se inuicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium, in die qua iudicabit occulta hominum: & vt Leo dicit, Si quid per seruitutem nostram, videlicet sacerdotalem, bono ordine & gratulando impletur affectu, non ambigamus per Spiritum sanctum nobis fuisse donatum, & quod secus fuerit, ratum esse non poterit: modis omnibus, quantum ipse donauerit, à quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, prouidere studebo, ne à communione sedis Apostolicæ, quod absit, quolibet modo extorrem me vltimus dies, qui mihi incertus est, & subito venire potest, inueniat. Erit enim, quamuis tardiùs quàm necesse sit, quoniam ego grauis peccator, graui carcere corporis diu inclusus teneor, meritò in multis afflictus, prouidentissimo Domino prouidente, & tempus & persona in Remorum Ecclesia, quando & in qua ab Apostolica auctoritate priuilegium integratum sibi ex antiqua consuetudine collatum & conseruatum habebitur: quæ nunquam excepto Romano Pontifice primatem habuit, nisi quando eiecto sine vilo crimine ab ea suo Pontifice Rigoberto violentia tyranni Milonis, tempore Caroli principis pastore vacans, Bonifacio Apostolicæ sedis legato aliquandiu, sicut & Ecclesia Treuerensis, commissa fuit. inter quas, Remensem scilicet & Treuerensem Ecclesiam, (has enim duas tantum prouincias Belgica regio habet) hæc semper distinctio fuit, sicut in Ecclesiasticis monumentis inuenimus, & vetustissimam consuetudinem semper obtinuisse compertimus, vt isdem Episcopus non loci, sed dignitate ordinis prior secundum sacras regulas haberetur, qui foret in qualibet istarum Ecclesiarum Metropoli antea ordinatus. Mihi verò necesse erit, me

taliter gerere, ne toriens auctoritatis vestræ epistolas excommunicationes intentantes & obiurgationes, quas rarò & magna necessitate fiendas in Apostolicorum virorum litteris legimus, ferentes de reliquo accipiam, sicut istis temporibus, peccatis meis merentibus, frequenter accepi. Quòd si sanctitati vestræ placuerit, non vobis opus agere in postmodum erit, donec Apostolica vestra iussio me inobedientem in aliquo contra regulas sacras per contemptum, quod absit, inuenerit. Qui enim quare Dominus in Euangelio Centurionis fidem laudet dicentis *Dic verbo & sanabitur puer meus* intelligit, Matt. 8. 8. quàm operatorium sit Episcopi, immo sicut in Paulo in se loquentis Christi, quanto magis Pontificis Apostolicæ sedis verbum, & quàm obedienda sit ipsius præceptio, etiam sine vlla admirationis adiectione cognoscit. Quod & scientibus inculcare, & nescientibus intimare sapientibus & insipientibus debitores debemus Episcopi: quibus si de reliquo verba iniquorum præualuerint aduersum nos, sicut iactitant proferentes, non erit necesse de prouincialibus Synodis, in quibus hætenus laborauimus, magnopere laborare: quippe quoniam erit & lex & spes sibi quisque. Quod quidem vestra humilitati meæ scripsit sublimitas, primò vos commotos esse ad Rothadi causam inquirendam cura, qua pro vniuersis fratribus vestris constringimini, cum debita reuerentia gratanter accepi, intelligens quia in numero fratrum nos qualescumque Metropolitanis computari debemus. Ea propter, sicut vestræ discretionis prouidendum est, ne subiecti Episcopi à Metropolitanis irregulariter condemnentur, ita nihilominus prouidendum est, vt Metropolitanis à subditis suis Episcopis non irregulariter contemnantur. Deinde quòd perspectissimè scripsistis secundò, quoniam sedem Apostolicam Rothadus noscitur appellasse, & ne videamini Ecclesiæ vestræ priuilegiorum detrimenta diebus vestris æquanimiter tolerare, & hoc nihilominus à nobis & ab omnibus est rectissimè suscipiendum, & solertissimè conseruandum. Quod & ego pro modulo meo seruandum esse volui & volo, & fauente Domino in hac deuotione manebo, sciens priuilegium Metropolitanæ sedis Remorum, cui me diuina dignatio seruire disposuit, in summo priuilegio sanctæ sedis Romanæ manere, & priuilegium esse sedis Romanæ, si sua auctoritate priuilegium sibi subiectæ sedis fecerit vigere, & studuerit confirmare. De eo verò quod tertio loco ad medium deuocastis, scribere aliud nihil præsumpsi, nisi quia causa Rothadi à causis illorum, de quibus scripsistis, est penè in cunctis dissimilis. De eo quod tandem Apostolica vestra benignitas indignitati meæ scribere est dignata, vt hæc vobiscum cogitem, & quod de Rothado decernitis approbem, & non ad mei iniuriam id vos egisse aliquantulum autumem: quantum valeo totis medullis cordis, cum omni supplicatione & debita ac submissa humilitate, immensas gratiarum actio-

nes sancto Apostolatui vestro rependo, cum omni sinceritate animi rescribens, quia sicut mihi scribere dignati estis, ita per omnia credo. & quia priuilegium vestri summi Pontificatus, ut concedet & omnes desideramus, euindicatum habetis, quod nemo nostrum contradixerat, in deductione Rothadi sicuti praecepistis ad vestram praesentiam, ut perdonare dignati estis, videre desidero, & visurum me esse confido, quia non aliud nisi ut supra monstraui, quod regulae sacrae praecipunt, & mihi petendum, & vobis concedendum est. Postulo videlicet, ut sic Rothado ab auctoritate vestra compassio exhibeatur, ut vigor Ecclesiasticus non dissoluatur: & sic vigor Ecclesiasticus conseruetur, ut debita misericordia & necessaria sufficientia ei non denegetur. quatinus nec ipsius exemplo ad excedendum alij prouocentur, nec quibus in istis regionibus, longius ab Apostolica sede remotis, censurae Ecclesiasticae moderatio est commissa, hinc quod absit conspiciant, vnde aut negligentia, aut dissolutione tepescant, vel terminos quos statuerunt patres transgrediendi materiem se sumere posse dicant, quos sicut intelleximus nos hactenus seruasse putamus. Vos videbitis quid inde facto melius erit, & nobis in iudicio vestro videndum est quid Deus velit: quoniam iniusta esse non poterunt diuina iudicia, quae a soliditate confessionis Apostolicae petrae, aduersus quam inferi portae, id est, suggestiones vel operationes pravae non praeualebunt, dictante iustitia proferentur. Epistolam, quam mihi auctoritas vestra cum obtestatione praecepit Rothado dirigere, dominus noster rex, filius vester, mox ut ad eum venit, per abbatem suum Rothado direxit. Rodulfus quoque, eiusdem filij vestri domni nostri regis auunculus, tertio Idus nunc elapsi mensis Decembris a Ludouico Germaniae rege reuertens, cum valde vesperi a corte regis nostri ad mansiones nostras super fluuium Ligerim, secus confinium regni Aquitaniae festinare, misit ad me hominem suum nomine Rodulfum, mandans quia praefatus rex Ludouicus quendam hominem Rothadi, cum epistolis vestrae sanctitatis, manui & fidei suae commisit, quatinus ita ad praesentiam domni nostri regis Caroli cum eisdem Episcopis eum perduceret, ut nullum malum ei inferret. Est enim apud domnum nostrum regem idem homo accusatus, quod fraudatus sit res & thesaurum Ecclesiae, & post periurium inde commissum, fuga lapsus ad Ludouicum regem perrexerit. Vnde idem Rodulfus petiit, ut ego illum inde apud domnum nostrum regem adiuuarem, ut quoniam praedictum hominem in sua fide acceperat, nullum malum haberet. Cui respondi, ut teneret ipsum hominem secum, ne interim vllum malum pateretur, donec ad cortem redirem, & quantum possem inde illum adiuuare curarem. Ipsum autem hominem nec tunc nec postea vidi, nec quod abscesserit cum Episcopis audiui. Quae idcirco sanctitati vestrae scribere studui, ut

si aliquis maliuolorum nostrorum more suo vobis quiddam finistri ex hoc suggerere voluerit, quid inde verum sit cognoscatis, & erga me vestrum animum non moueatis. Rationem denique, quam reddidi coram electis iudicibus, de quibus per libellum prouocationis ad electorum iudicium fueram à Rothado impetratus, ipsi venerabiles Episcopi vestræ auctoritati transmittunt. De gestis verò à Rothado post excommunicationem suam in prouinciali Synodo compilatis, quæ per vicinos nostros ad vos in derogationem nostram peruenisse audiuius, Episcopi Remorum prouinciæ per communes Legatos nostros vestræ sanctitati quæ sciunt intimare curarunt. *Item post aliquanta de promotione ipsius domni Hincmari ad Episcopatum, qua iam superius partim prænotata non curauimus hic iteranda.* Denique præfato Ebone defuncto, Ecclesia sed & parochia nostra, secundum consuetudinem quam ex antiquo habuit etiam de his Episcopis qui in Episcopatu vsque ad obitum in eadem Ecclesia non permanserunt, ipsius nomen inter sacrosancta mysteria in Episcoporum catalogo recitare pietatis gratia cœpit, & hætenus facit. Quod ego, ne scandalizarem deuotos, quasi inuidens saluti fraternæ, maximè autem quiescentis in Domino animæ, qui non pro exorbitatione à catholicæ fidei sanitate anathematus, sed sua conscientia stimulante primùm à seipso, & postea à Synodo, sed & Apostolica sede damnatus extitit, hoc prohibere sine Apostolicæ sedis auctoritate nequaquam præsumpsi, dicente beato Cælestino Papa, quia nefas est hæc pati religiosas animas, quarum afflictione, qui membra nostra sunt, nos quoque conuenit macerari. Nunc autem in epistolis sanctitatis vestræ, quas Engeluinus diaconus nobis attulit, inuenimus vt Teotgaudum & Guntarium in catalogo Episcoporum non recipiamus. & Antiochenum Concilium, (vt præmi- Cant. 43 simus, & melius ipsi scitis) de eo qui post damnationem iuxta præcedentem consuetudinem Episcopale præsumit ministerium, quod Ebonem fecisse non dubium est, rescribere mihi dignetur Apostolica vestra auctoritas, vtrum eundem Ebonem inter Episcopos in sacris dypticis in Ecclesia nostra nominare permittam, an ne de cetero in Episcoporum catalogo nominetur prohibere debeam: quatenus vestra auctoritate fultus, quid in nostra Ecclesia inde sit obseruandum, sine ambiguitate decernentibus vobis demonstrarem.

CETERVM Luido mihi dixit, quòd cum eo rationem de damnatione & reclusionem Gothescalci habuissetis. Vnde quoniam per alios iam audieram ad sanctitatem vestram verba venisse, misi auctoritati vestræ quædam ex verbis & catholicorum sensibus in rotula, qualiter contra ipsius pestiferi hominis sensum sentiam, per Odonem Episcopum, & nihil inde responsionis accipere merui. De quo nihilominus vt redderem rationem, quidam Episcopi, quorum nihil de illo intererat, quoniam nec eos, vt ipsi manifestis indiciis

prodiderunt, ad hoc caritas commouebat, nec auctoritas deducebat, me ad conciliabulum nuper Metis habitum, quod vocari Synodum vetuistis, sicut intelligo, irregulariter quarto die antequam congregaretur, cum ego longius quam octoginta, & idem Gothescalcus plusquam centum millibus ab ipsa ciuitate disparati essemus, nihil me inde ante præmonitum per quendam laicum hominem literis vocauerunt. Et nunc ideo breuiter de eo sanctitati vestræ suggero, quoniam antequam ad Episcopatus ordinem peruenirem, sicut Abbas suus & monachi, inter quos fuerat conuersatus, ei testimonium perhibent, in Metropolis Ecclesiæ Remorum monasterio in Sueffonica parochia, quod Orbacus dicitur, habitu monachus, mente ferinus, quietis impatiens, & vocum nouitate delectans, ac inter suos mobilitate noxia singularis, de omnibus quæ in his regionibus peruersè tunc temporis sensa cognouerat, quædam sibi elegit Capitula, ut nouitate vocum innotesci valeret, utque simplicium & deceptorum sensus pervertere, & magistri nomen usurpando post se discipulos trahere, illisque qui ad sua vota prurientes auribus magistros sibi coaceruare decertant, quærere indebitè, quoniam legitimè non poterat, simulatione vitæ religiosæ & doctrina præesse. Quique à Remorum Chorepiscopo, qui tunc erat, contra regulas presbyter ordinatus, à monasterio irregulariter exiens, per agratis regionibus plurimis, & exitiosa semina sator pessimus seminans, tandem in Moguntina ciuitate habitæ Synodo, & Rabano Archiepiscopo libellum sui erroris porrigens, damnatus ab omnibus Germaniæ Episcopis, cum litteris synodalibus ad Metropolim Remorum, cui iam auctore Domino præeram, est remissus. Postea autem à Belgicæ Remorum ac Galliarum prouinciarum Episcopis auditus, & inuentus hæreticus, quia resipisci à sua prauitate non voluit, ne aliis noceret qui sibi prodesse nolebat, iudicio præfatarum prouinciarum Episcoporum, in nostra parochia, quoniam Rothadus, de cuius parochia erat, illi nesciebat resistere, & nouitates amans timebatur à nobis ne disceret praua sentire, qui noluit discere recta docere, nève idem Gothescalcus, cum aliis communem vitam ducens, errori suo faceret esse communes, monasteriali custodia mancipatus est, docente Apostolo, hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuita, sciens subuersum esse huiusmodi & proprio iudicio condemnatum. Qui ut Leo Papa de Eutyche dicit, cum videret insipientiæ suæ sensum catholicis auribus displicere, reuocare se à sua opinione debuerat, nec ita Ecclesiæ Præsules commouere, ut damnationis sententiam mereretur excipere. quam utique, si in suo sensu voluerit permanere, nullus poterit relaxare. A qua damnatione si voluisset ad sensum catholicum resipiscere, paratus semper fui & sum, quoniam sic venerabiles iudicauerunt Episcopi, eum in catholicæ Ecclesiæ communionem

recipere, sicut ei iubeo quæ sunt corpori necessaria ministrare. Si autem vestra catholica sapientia vult scire quæ contra catholicam fidem ex veteri hæresi Prædestinariana, quæ primùm in Africa, postea in Galliis per idem tempus, quando & Nestoriana hæresis est exorta, & tempore Cælestini Papæ, ipsius auctoritate, & instantia sancti Prosperi est reuicta, dicere videatur, de multis pauca vobis numero, sed non pondere, capitulatim significamus. Dicit quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinauit ad mortem æternam. Dicit quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam non vult Deus omnes homines saluos fieri, sed tantum eos qui saluantur, omnes autem saluari quoscumque ipse saluare voluerit, ac per hoc quicumque non saluantur, penitus non esse voluntatis illius ut saluentur. quoniam si non omnes saluantur quos vult Deus saluos fieri, non omnia quæcumque voluit fecit: & si vult quod non potest, non omnipotens, sed infirmus est. Est autem omnipotens qui fecit quodcumque voluit, dicente scriptura, *Omnia quæcumque voluit* Psal. 134. 6. *Dominus fecit in calo & in terra, in mari & in omnibus abyssis.* & item, *In voluntate tua Domine cuncta sunt posita, & non est qui possit resistere tue voluntati. si decreueris saluare nos, continuo liberabimur.* Dicit quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, quod non pro totius mundi redemptione, id est, non pro omnium hominum salute & redemptione Dominus & Saluator noster Iesus Christus sit crucifixus & mortuus, sed tantum pro his qui saluantur. Dicit quoquo modo, dispari traditione, sed pari errore, quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, exponens sententiam Apostoli Petri, *eum qui emit eos negantes.* 1. Pet. 2. 12. Baptismi, inquit, sacramento eos emit, non tamen pro eis crucem subiit, neque mortem pertulit, neque sanguinem fudit. Quod autem baptismi perceptio redemptio nuncupatur, doctor gentium manifestè fatetur, *Nolite contristare,* inquit, *Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis.* Ephes. 4. 30 At illa quæ propria & specialis est solum omnium electorum, quam eis tantummodò crucifixus impertiuit pius Redemptor ipsorum, sicut à præteritis, ita nimirum à præsentibus, natos & nascituros, viuos & mortuos, videlicet omnes pariter electos redemit, eruit, abluatque peccatis. Ipsi prorsus, ipsi sunt mundus pro quo passus est Dominus, ut ipse dixit, *Panis quem* Ioan. 6. 52. *ego dedero, caro mea est pro mundi vita.* Et item alibi idem Gothescalcus scribit, Absit procul à me, ut vel illud solummodò velim somniare, nedum semel susurrare, ut vllum eorum perpetualiter secum periturum antiquus rapere valeat anguis, pro quibus redimendis tam pretiosus Deo patri Domini nostri filij sui fusus est sanguis, Amen.] Et item loquens ad Deum, Clarere itaque satis apertè, quod nullus tibi perit, quisquis redemptus est per sanguinem crucis tuæ. Quod Prædestinatiani veteres non dixerunt, iste ut audaciùs ita pernicio-

Psal. 32. 7.

suus dicit, Deitatem sanctæ Trinitatis trinam esse. Sunt & alia quæ ipse & alij plures in istis partibus dicunt, quæ nobis sanæ fidei aduersari videntur. quæ dum per alium quàm per vilitatem personæ meæ auctoritas vestra cognouerit, fortè attendet solertiùs, & quæ inde timenda sunt docere studebit quantociùs. Erit enim in proximo inde necessitas: quia & si eorum corda in insania peruersi sensus ebulliunt, orthodoxi tamen regis nostri tempore praua quæ sentiunt eloqui non præsumunt. Ita vt apertè videamus impleri quod scriptum est, *Congregans sicut in vtre aquas maris*. Aqua enim maris sicut in vtre congregata est, quia amara hæreticorum scientia quicquid hodie in isto regno filij vestri domni Caroli prauum sentit, in pectore comprimit, & apertè dicere non præsumit. Meam quoque exiguitatem & occultè canino dente corrodunt. facile autem adiuuante Domino portare valebo. quia & mihi paucum superest temporis spatium, & si inter filios Ecclesiæ, permittente Deo, in me acceperint potestatem corporaliter affligendi, diuina gratia adiuuante, exercebunt patientiam. Sed etsi tantummodò malè sentiendo aduersabuntur, exercebunt quantulamcumque scientiam, & vt etiam inimici secundùm præceptum Domini diligantur, exercebunt beniuolentiam. Præfatum autem Gothescalcum, si vestra auctoritas mihi scripserit, vt cum à custodia soluam, & aut vt ad vos eundi, vt per vos eius doctrinam experiamini, aut ad quemcumque ex nomine designatum pergendi licentiam donem, quia vt melius ipsi scitis, sicut absolute quisque ordinari non valet, ita nisi ex ipsius consensu, cuius esse dinoscitur, certæ personæ commendandus, & ad certum locum monachus, vel quisque sub regula constitutus, à loco suo absolui iuxta regulas sacras non valet, vestris iussionibus nullomodò resultabo. Tantùm vt auctoritatem vestram habeam, ne tantorum Episcoporum iudicium mea præsumptione parui pendere videar. Non enim illius delector, quam iustè sustinet pertinaciter contumax, quantulumque reclusionis molestia: sed doleo à qua reuocari non potest perfidiam. Quem si cuicumque commendandum vestra auctoritas viderit, hoc in commendatione etiam prouidebit, vt cui commendabitur catholicus sit, & grauitatem Ecclesiasticam, & vigorem ac scripturarum scientiam habeat. quia non solùm scripturas ad suum sensum violenter inflexas, sed & catholicorum dicta detruncata per totum diem sine respiratione aliqua præualet memoriter decantare. Vnde non solùm idiotas in admirationem suam abducere, verùm & sciolos & incautos, atque zelum Dei sed non secundùm scientiam habentes, in sententiam suam solitus erat traducere. Et non solùm doctorum suorum doctor videri appetit, sed & hoc solerter satis intendit, vt secum loquentes vel in sermone capere valeat: & si de veritate non poterit, inuincibiliter sacramentis affirmare curabit, ea secum loquentes dixisse, quæ fortè non dixerunt, vt ipse

ipse verax, & illi qui ei contradicunt probentur esse mendaces, & aduersus suam doctrinam docentes.

XVIII.

AD EPISCOPOS SYNODI SVESSIONENSIS,

DE VULFADO ET COLLEGIS, QUORVM
iudicium Nicolaus Papa iusserat in hac Synodo renouari.

Tomo III. Conciliorum Gallix ex Cod. Laudunensi.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS,

Remigio, Vveniloni, & ceteris Archiepiscopis & Episcopis, domni Papæ Nicolai auctoritate ad Synodum, quò & exiguitatem meam cum Coepiscopis nostris venire præcepit, in hanc Suefforum ciuitatem pro causa Vulfadi & collegarum eius conuocatis.

I vobis visum fuerit per quoscumque ad rei notitiam, secundum seriem litterarum domni Apostolici, canonicè per ordinem cuncta, quæ in superscriptis fratribus gesta sunt, examinare & subtiliter inuestigare, vt quod iustum & pium sensum fuerit de causa eorum sine contradictione, sicut idem dominus Apostolicus & fraternitati vestræ & humilitati meæ scripsit, possitis perficere, deuotè ac libenter accipiam. Et si hanc quæ sequitur breuem responsionem, quantum ex me est, ad Apostolica scripta videritis vobis sufficere, non ingratum fortè habebitur, quòd ad rem pertinentia succinctissimè refero. Videlicet quia Remensis Ecclesiæ filij de collegio Wlfadi, ab Ebone post depositionem suam ordinati, non meo iudicio, nec ab Episcopis solummodo Remorum prouinciæ, primùm suspensi & postea deiecti, vt meo vel communi cum eis tantum placito, iuxta Nicænos & Antiochenos canones, humaniorem aut alteram suscipere sententiam valeant: sed prius suspensi, & processu temporis à Synodo Episcoporum quinque prouinciarum, ad quam prouocauerant, secundum decreta Innocentij ad Rufum & Eusebium, inspectis quæ scripsit ad Martianum, & iuxta Zosimi successoris Innocentij decreta ad Patroclum Arelatensem Episcopum & ad Massiliensem Ecclesiam, sed & alias plures Ecclesias, de his quos Proculus vitæ suæ conscius, datis litteris in abdicationem suâ, per professionis atque subscriptionis suæ libellum sacerdotio submotus ordinauit, iuxtaque sacros ca-

Nicæn.
can. 5. An-
tioch. c. 4.

Innocent.
ep. 21. & 22.
Zosimus
ep. 6. 11. &
12.

Epist. r. ad
Episcopos
Campaniæ.

Cone Afr.
can. 92.

Hebr. 13. 17.

1. Cor. I. II.

nones, & Leonis ac ceterorum Romanæ sedis Pontificum decreta, quæ hîc ponere prætermisi, & studio breuitatis, & vt vobis notissima, sunt iudicati, & ab Ecclesiasticis ordinibus deiecti, præiudicante Leone Papa, atque dicente, Omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] In qua, vt regulæ sacræ dicunt, perfecta & canonica Episcoporum quinque prouinciarum Synodo, quoniam Ecclesiæ mihi commissæ filij finitimos Episcopos pro causa sua interpellarunt, & huiusmodi Africæ prouinciæ canones vicinos Episcopos audire, & inter eos ac proprium Episcopum adhibitos ab eis Episcopos iubent querimoniam diffinire: ego Wlfadum & collegas eius non iudicaui, neque ab ordinibus Ecclesiasticis pepuli vel deieci, nec etiam cum iudicibus eorum subscripsi, sicut norunt qui interfuerunt, & ipsa etiam Episcopalia gesta, eorum inconuulsis subscriptionibus subnixa à quibus fuere patrata, præsentialiter monstrant. Vnde iubentibus eisdem Episcopis tantum baiulus fui, causam videlicet Ecclesiæ mihi commissæ ab illis diffinitam ad sedem Apostolicam deferendi. Quæ domni Apostolici Benedicti priuilegio sub anathematis interpositione, vt inde quæstio nullis aliquando temporibus oriatur, sunt confirmata: & demùm domni Nicolai Papæ confirmatione, sicut sanctæ recordationis Benedictus Pontifex illam confirmauit, saluo Romanæ sedis in omnibus iussu atque iudicio, sub terribili anathemate, vt quæcumque persona, magna vel parua, temerario ausu contra hoc suum Apostolicum decretum agere præsumpserit, anathematis vinculo sit innodatus, sunt roborata: velut hîc potestis retexere, & sigilla eorum salua, ac incorruptas scripturas atque subscriptiones valetis inspicere. Et quia sedes Apostolica, vt in decretis suorum Pontificum legimus, in hoc prorsus sua sibi magnopere iura conseruat, & aliena custodit, immo sua propria facit, vt omnis quæstio ad eam relata iudicio & suæ confirmationis decisione finem accipiat, omnem ex hac causa suspensionem querulitatis hæ duorum præclarissimorum luminarium confirmationes atque subscriptiones à nostris regionibus & mentibus abstulerunt. Nunc verò, quia isdem dominus & pater noster Nicolaus Papa suis epistolis ex hoc negotio à vobis sanxit refricari iudicium, monente Apostolo, *Obedite præpositis vestris, & subiaceite eis*, quod priuilegio Apostolicæ sedis de ipsis fratribus decernit vel decreuerit, vt comperit meæ subditiōi, obedio & obediā, sicut hætenus conseruaui ea, quæ domni Benedicti & sua fuerunt auctoritate firmata. Et item dicente Apostolo, *Idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata*, sicut seruauī vsque in præsens quæ prædecessores quorundam vestro-

rum cum quibusdam ex vobis regulariter ex iisdem fratribus diffinierunt : ita & quæ de ipsis canonicè iuxta tenorem epistolarum domni Apostolici diffinieritis, priscis, vt dicit Gelasius, pro sui reuerentia manentibus constitutis, & reseruato per omnia sententiæ ac iuris priuilegio Apostolicæ sedis, regularibus vestris diffinitionibus, sollicitus seruare vnitatem Spiritus in vinculo pacis, consensum. Qui istorum fratrum, de quibus agitur, vel quorumcumque aliorum felicitati non inuideo, nec per quamcumque malitiam eos nocere festino : quorum salubrem ac regularem statum & cupiui & cupio, & quæsiui & quæro, & de quorum deiectione dolui satis ac doleo, quia nemo maius dispendium de illorum deiectione habet, quàm ego. Quos, sicut mihi domnus Apostolicus dignatus est scribere, iustum quid vel pium sentiens, sine retractatione in suis ordinibus consensu ac iudicio Coepiscoporum Remensis prouinciæ restituere maturarem, si illos ab eisdem gradibus cum eorum tantum iudicio deiecissim. Ad quod me, iuxta eius verba discretissima, quia eos non deieci, flecti munda conscientia non permisit. Et hoc meo ausu facere vereor, quoniam à vobis, aut à decessoribus vestris, quinque videlicet prouinciarum Episcopis, quorum meo consensu expetierunt iudicium secundum sacros canones electorum ex consensu partium diffinitione fuere deiecti. Et idcirco aliorum opus in illorum restitutione nullatenus vsurpare præsumpsi : quia, sicut scitis, regulæ sacræ vsque ad similem excusationis vindictam decernunt, vt ab aliis deiecti ab aliis non recipiantur, minimè autem restituantur : sed aut eorumdem, aut maioris Concilij Episcoporum discussiones ac iudicia præstolentur. Et quia Leo dicit, vt in his quæ vel dubia fuerint, aut obscura, id nouerimus sequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inueniatur aduersum, & domnus ac pater noster Nicolaus Papa vobis vt mihi videtur scripsit, quoniam quæ statuta sunt de præfatis viris, violanda non ducat, nisi forsan sacris legibus inueniantur aduersa, simplici ac sincera cordis intentione ex regulis sacris perspicuè tarditati sensus mei monstrari expecto, vtrum quæ diffinierunt fratres & Coepiscopi nostri, sicut hætenus obseruata sunt, de cetero vt regulis concordantia debeant obseruari, an illorum diffinitio vt inuenta legibus sacris aduersa debeat refutari. Sed & mihi ostendi expecto apertius, quàm in suis sacris litteris intelligere valeam, si domni Benedicti, ac eiusdem domni Nicolai, super eandem diffinitionem sub anathemate confirmationis priuilegia, nisi fortè illa ipse sua singulari auctoritate dissoluenda & immutanda viderit, quorum summam firmitatemque nobis omnibus scripsit in Apostolicæ sedis reseruata arbitrio potestatis, nos sine regularum & sedis Apostolicæ præiudicio, sinèque nostro communi periculo, dissoluere & immutare possimus, Cælestino dicente, quæ à nobis res digna ser-

Decr. cap. 2.

Epist. 95. ad
Rusticum
Narbon.

Epist. 7.

Epist. 84.

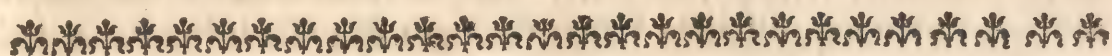
Lib. ix.
epist. 79.Epist. I ad
Æonium.Epist. xi. ad
Dardanos.

uabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permessa frangatur? Sed & à nobis non est parui pendenda granditer Leonis Papæ ad Leonem Augustum de se scripta sententia, Si quæ, inquit, destruxi hæc ædifico, præuaricatorem me constituo, & eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ Martiani, sed etiam ego mea confessione firmaui. De quibus ultionum conditionibus quid à sancto Spiritu per Concilia prouinciæ Africæ, quidue Dei sapientia, qua, ut scriptum est, conditores legum iusta decernunt, legibus sit decretum, melius ipsi scitis. Quod si etiam hoc de se intelligens, & his legum conditionibus subdi tantus Papa & primæ sedis Pontifex præcauendo refugit, qualiter eisdem ultionum conditionibus subdi præcauendo timere nos debeamus subiecti, patenter ostendit. Sed & de contempto anathemate necessitate, (quanto magis deliberatione?) ritè prolato, quod in præfatis priuilegiis continetur, quid sanctus Gregorius ad Theoctistam patriciam dicat, sapientiam vestram à Deo doctam non latet. Et Symmachus dicit ad ipsam sacrosanctam catholicam religionem pertinere, cuius omnis potestas infringitur, nisi vniuersa, quæ à Domini sacerdotibus semel regulariter statuuntur, perpetua sint. quod aliàs contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ gesta sunt, faciat rata esse quæ gesserit. Et Gelasius, Patres, inquit, nostri catholici videlicet doctique Pontifices, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque Apostolica, secundum scripturarum tramitem, traditionemque maiorum, facta semel congregatione sanxerunt, inconuulsum voluerunt deinceps firmumque constare: nec in hac eadem causa denuò quæ præfixa fuerant retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt. Sapientissimè peruidentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosque prorsus errores stabile persisteret Ecclesiæ constitutum, ac semper iisdem furoribus rediuiuis omnis integra diffinitio turbaretur.] Hæc itaque de litteris diuinitus inspiratis accepta, vel pro rei notitia manifestata, non ad resultandum, quod absit, in aliquo domni Papæ decretis Apostolicis, vel ad resistendum vestris regularibus diffinitionibus profero: sed ut quomodo his quæ in deiectione illorum diffinita sunt hactenus obediui, sic in eorum restitutione, cuius estis à domno Apostolico arbitri constituti, si à vobis fienda canonicè inuenta & patrata fuerit, quantum ex me est, præfatis regulis sacris, & Episcopalis atque Apostolicæ sedis exinde confirmationibus, periculosè non obuiem, & à præceptionibus, quæ in Apostolicis epistolis continentur, à quibus Domino annuente vel transuerso, ut dicitur, yngue scienter & per contumaciam non exorbitabo, in nullo per ignorantiam deuiem, & qualiter absque discrimine sequi debeam

regularem vestram, quorum ex delegatione sedis Apostolicæ interest, diffinitionem, per ipsarum regularum tramitem liquidò cognoscere valeam. Ad hoc enim vel maximè ad Synodum venit Episcopus, ut aut discat, aut doceat, aut corrigatur, aut corrigat. Et Cælestino dicente, ut nulli sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obuiare, necesse est ut ea hinc decernatis, ne aut in quæstionem reueniant, aut occasio exinde alicuius præsumptionis exsurgat, aut illa dissoluere temporibus nostris vel successorum nostrorum oporteat. Quanta, inquit Symmachus, vicariis beatissimi Petri Apostoli iudicabitur esse reuerentia, si quæ in sacerdotio præcipiunt eisdem transeuntibus dissoluantur? quia, ut idem dicit, non potest ex parte firmum esse quod generalitatis tangit iniuriam.

Decret. 10.
Episcopis
per Apu-
liam, &c.

Epist. 1. ad
Æonium.

XIX.

AD EANDEM SYNODVM SVESSIONENSEM,

DE EBONE REMENSI, QVOD AB
Episcopatu iure deiectus, nec legitimè postea restitutus, clericos
ordinare non potuerit, & quòd hi quos ordinarat, in Synodo
Meldensi suspensi, in Sueßionensi gradu spoliati sint.

Tomo III. Conciliorum Gallia, ex Codice Laudunensi.

HINCMARVS REMORVM EPISCOPVS

sancta Synodo domni Papæ Nicolai auctoritate conuocata.

cc 865 v. 271

CAPVT I.

DE Ebone, vnde quidam loquuntur, qui causam eius nesciunt, vel scire aut audire non volunt, cum quocumque per contentionem nullam conferam quæstionem, quia nec domnus Apostolicus mihi agendum hoc scripsit, nec cum eodem Ebone in vita sua extiti altercator, nec post mortem eius illius sum derogator, nec eius sedis inuasor extiti, quam ab eo secundum regulas sacerdotio defuncto quartus, post eos qui eam tenuerunt, canonicè in ea electus & ordinatus regendam suscepi. Ratione autem dictante, quam omni poscenti negare non debeo, veritatem proferre licitè valeo. Idem namque à se, iuxta sacras regulas, & traditionem Ecclesiasticam, ac decreta sedis Romanæ Pontificum, Zosimi, Ioannis, atque Gregorij, sicut ab eis constitutum multoties

Leo ep. 36.

legitur, per professionis suæ libellum, ea moderatione, quam Leo magnus Papa decreuit ad vniuersos Episcopos per Samnium, Picenum, & Tusciam, dictatum & propria manu subscriptum, in Synodo se deposuit, & Episcopali ministerio spoliavit, atque secundum suam professionem & subscriptionem à quadraginta tribus Episcopis iudicium depositionis suscepit: sicut ille ipse libellus, quem Synodo porrexit, & notitia Synodalis, quæ habemus, euidenter ostendunt. Vt enim dicit Gelasius, ideo vocatur ad iudicium certa quæcumque persona, ut aut fateatur obiecta, aut ut conuincatur obiectis. Sed hunc & actio penè omni mundo nota conuicit, & ipse propria se voce & subscripta professione damnauit. Postea verò sine vlla regulari restitutione idem ministerium Episcopale, quo se priuauerat, contra sacros canones vsurpauit. Et demùm sub Papa Sergio Romam veniens, ab eo, ut damnatus in laica tantùm communionem maneret, districta sententia, sicut & gesta ipsius Papæ demonstrant, condemnatus fuit. Qui cùm Metropolis Remorum, in qua fuerat ordinatus, per decennium post depositionem eius pastore vacaret, sed & vsque ad terminum vitæ suæ, cùm ferè decem & septem annis post damnationem suam vixerit, eandem sedem, qua regulariter se priuauit, canonicè non repetiit, nec obtinuit, neque vllum canonicæ suæ restitutionis documentum Synodo cuiilibet, vel principibus terræ, ac populis, qui eum damnatum fuisse nouerant, secundum regulas sacras ostendit. Et si quis vult dicere, eum fuisse regulariter, consensu Episcoporum, vel sedis Apostolicæ restitutum, sicut sanctus Gelasius in decretali sua epistola de Acacio dicit, quem sui complices ac fautores restitutum fuisse fingebant, doceat à quibus & vbi ille consensus restitutionis sit gestus, si secundum Ecclesiæ regulas celebratus, si paterna traditione profectus, si maiorum more prolatus, si competenti examinatione depromptus, si ad primam sedem, cuius intererat, de sententia qua tenebatur obstrictus, secundum Ecclesiæ regulas est relatum, si eadem quæ ligauit absoluit. Si hæc ita gesta non sunt, cùm nec à Pontificibus legitimè & Ecclesiasticis legibus fuerit expeditus, nulla seculari potestate potuit præter Ecclesiæ tramitem prorsus absolui. Nec quisquam ei post depositionem quasi restituto communicare debuerat, in ea dumtaxat causa, vnde à seipso & ab Episcoporum Concilio, insuper & ab Apostolica sede excommunicatus extiterat, sine restitutionis suæ canonicis litteris, ab eis à quibus fuerat restitutus secundum morem confectis, sicut sacri canones, & decreta Felicis Papæ demonstrant. Quapropter, ut Leo ad Theodorum scribit, quod manens in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. Vnde taliter visum est de illo tenendum, sicut Gelasius de Acacio dicit, Talis est, inquit, dictus, qualis ligatus est, talis vsque in finem permansit, talis esse non destitit. Ita talis est hodie,

In Tomo
de anath.
vinculo.Felix in Synodo Rem.
Epist. 19.De Tomo
Anathem.

qualis est & dictus, non talis esse iam non potest. nunquam igitur talis permanendo soluendus est. Et constat quia comedens fructus viæ suæ, suisque consiliis saturatus, docente Innocentio, qui particeps factus est damnato, quomodo debeat honorem accipere inuenire non possum, dimisit reliquias suas paruulis suis. Sed & de eo omnem quæstionem, secundum leges Ecclesiasticas & mundanas, quas probat Ecclesia, qui damnatus fuit anno Incarnationis dominicæ DCCCXXXV. Indictione XIII. sub die Kalendarum IV. Nonas Martij, iam tricennale & amplius eo tempus excludit.

II. SED dicitur vsque ad vitæ suæ terminum Episcopale ministerium in omnibus Ecclesiasticis muniis peregrisse. Quæ præsumptio à sanum sapientibus non sumitur in exemplum: quia & in veteri & in nouo sacerdotio vetus hoc artificium est diaboli, & quia plures hoc præsumperunt, sicut Bonosus, contra cuius morbum Innocentius, & Proculus, aduersus quem laborauit non modicè Zosimus, & Acacius, quem deiecit Felix, & sequens sacros canones, ac decreta prædecessorum suorum, cum præsumptione & usurpatione sua peremit & extinxit Gelasius. Et plures alij fuerunt, qui in hanc præsumptionis sententiam transierunt, & transeuntibus consenserunt, de quibus in nostro sæculo quosdam audiuius, quosdam etiam qui hoc egerunt vidimus. Sed monente scriptura non debemus turbam sequi ad malè agendum, & vt Innocentius loquens de Bonoso dicit, Quotiens à populis, aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum soleat transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo maxima sollicitudine præcauendum.] Et de incongruo sacris scripturis ac sanctorum decretis multorum consensu, item in decretis Apostolicæ sedis legitur, quia etsi omnes sacerdotes, & mundus assentiat, damnatio consentientes inuoluit, non præuaricationem consensus absoluit. Non enim crimen minuitur, sed adcrefcit, cum generale fit ex priuato. Hoc enim Deus omnium indicauit, qui mundum peccantem generali diluio interemit: & sacrum dicit Nicæ-
Decret. 56

III. QVIA denique in Moguntina prouincia ministravit, contra omnem auctoritatem esse cognoscitur. Nam Antiocheni canones de vacante Episcopo, & vacante Ecclesia regulam præfixerunt: sed & de illo, qui manus impositionem Episcopatus accipit & ministrare detrectat, necnon & de illo qui ordinatus nullo suo vitio
Can. 16. 17.
18.

Can. 21.

ad parochiam, in qua ordinatus fuerat, non accedit. De quibus regulis nulla Eboni conuenit. Et canones Sardicenses de vim iniuste patientibus, & pro disciplina & catholica confessione, vel pro defensione veritatis expulsis, vel pericula euadere quærentibus, quid teneri debeat manifestè demonstrant. Sed nec ista regula Ebonem absoluit: cum & sacerdotes, & omnis penè mundus, & ipsa etiam sedes Apostolica, eius falsis criminibus appetitum, & quadam traditione pro honoribus cum iuramento exinde acceptis venditum, & ab imperio, atque ab ipso Ecclesiæ aditu, pium Augustum Hludouicum satagente ipso abiectum grauissimè ingemuerit, & innoxium à criminibus inuentum, & iustissimè restitutum, totus in orbe terrarum mundus gaudio exultauerit, & Ebonem deiiciendum, qui inreuerentiùs manum in christum Domini miserat, ut reum maiestatis, vnà cum ipso clamauerit. Sed neque necessitate cogente, propria

Can. 10.

amissa prouincia, secundum Chalcedonenses canones, ciuitate in qua ordinatus fuerat captiuata, pulsus ab hostibus extitit, ut alibi incardinari valeret, sicut in decretis beati Gregorij, & aliorum sedis

Can. 3.

Romanæ Pontificum inuenimus: nec iniuste & contra regulas sacras deiectus, & regulariter sedi suæ secundum Sardicenses canones iussu sedis Apostolicæ refricato iudicio restitutus, vlllo documento canonico inuenitur. Quapropter ab ipsa, vbi immorabatur, parochia contra Concilium Africanum appetitus, ut ibi decretum est, potestate iudiciaria per rectorem prouinciæ protinus excludi, & neque ab Ecclesiis quibus præfuit, neque à quolibet homine defensari debuerat. Constat ergo iuste deiectum ea quæ sua non fuerant præsumpsisse. cuius non necesse est nos merita actusque discutere, cum habeat conscientia & operis sui testem quem habet & iudicem.

Epist. 84. ad
Leonem
Augustum.

Nam, ut Leo dicit, quæ patefacta sunt quærere, & quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt diffinita conuellere, quid aliud est, quàm de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?

Heb. 9. 17.

IV. DE mea etiam ordinatione, cui fortè si aliqui occultè, quod apertè non audio, derogant, in nullam altercationem contra quemcumque intrabo, quia sicut dicit Apostolus, in mortuis testamentum est confirmatum. Nam cum Remensem Ecclesiam Folco ferè per nouem annos sine vlla regulari Ebonis reclamazione tenuisset, & post eum Noto penè per annum & dimidium eandem sedem similiter sine vlla Ebonis repetitione tenuisset, sub Sergio Papa in Synodo plurimorum Archiepiscoporum & Episcoporum apud Bellouacum diœceseos Remorum habita, à clero & plebe ipsius Metropolis, sed & ab Episcopis eiusdem prouinciæ petitis, & ab Archiepiscopo tunc meo, & proprio Episcopo, necnon & à Coepiscopis ipsius prouinciæ, secundum Laodicense Concilium, cum consensu Abbatis mei, & fratrum monasterij in quo degebam, Episcopis

Can. 12.

pis Remensis prouinciæ, & clero ac plebi ipsius Metropolis per canonicas litteras traditus, & cum decreto canonico, præsentia vel consensu omnium suffraganeorum ipsius Metropolis, & à Metropolitanò meo, qui me illis tradiderat, sum in eadem Ecclesia, omnibus acclamantibus, absque ullius contradictione vel repetitione, canonicè & secundùm decreta sedis Romanæ Pontificum ordinatus: ipsaque ordinatio mea non solùm Remorum prouinciæ Episcoporum, ordinatorum videlicet meorum, secundùm Africanum Concilium subscriptionibus est roborata, verùm & omnium penè Galliarum, atque Neustriæ, necnon & Aquitaniæ Episcoporum manibus subscripta epistola ad præfatum Sergium Papam vnanimiter dirigenda: sed & edicto domni regis Karoli manu propria confirmato, & sigillo ipsius corroborato, est comprobata. Quæ omnia Sergio, antequàm mittere ad illum concurrerem, in breui defuncto, Leoni Papæ sunt missa. Indèque à domno Imperatore Hlothario, suam epistolam eidem Leoni Papæ dirigente, in qua scripsit quantum pro restitutione Ebonis apud Sergium Papam sategerit, & nihil obtinere potuerit, fauoribus prosecuta, & ab eodem Leone Papa & usu pallij, & priuilegio sedis Apostolicæ, ac pluribus Apostolicis suis epistolis, vt videlicet in loco pastoris sacerdotio defuncti, est multoties adprobata. Quàmque ordinationem meam, sanctæ memoriæ gratia & nomine Benedictus, sed & domnus ac pater noster Papa Nicolaus, suis priuilegiis eam corroborarunt. Quæ in Episcopali Concilio, & ante ordinationem electio, & postea ordinatio canonicè patrata fuisse, non contra cuiuscumque quæstionem, sed aduersus susurrantium atque occultè musitantium derogationes, vt omnis iniquitas oppilaret os suum, ex sacris regulis est demonstrata. Sed & illud in causa est, cur inde in nullam altercationem contra quemcumque modò intrare non deliberem, quoniam domnus Papa suis Apostolicis litteris mihi non scripsit, vt cuicumque inde per quæstionem debeam reddere rationem. Quod non de diffidentia dico, quasi documentorum probamentis ad ista deficiam, in quò iure si quis audet, audeo & ego: sed & Leonis ad Leonem Epist. 84. Augustum verba pro modulo meo sequens, dicentis, quia de rebus & apud Nicæam, & apud Chalcedonem, sicut Deo placuit definitis, nullum audemus inire tractatum, tamquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per sanctum Spiritum fixit auctoritas. Cùm tantus ac tantæ sedis Papa se ad hæc dixerit non audere, ego tantillus homuncio super ea quæ tot Conciliorum & tantorum Pontificum sedis Apostolicæ de ordinatione mea, qualiscumque plebis Dei famuli, sicut certissima monimenta declarant, adprobauit & fixit auctoritas, tanquam de re dubia vel infirma, nullum audeo inire certamen.

V. DE his autem fratribus nostris, de quibus nuper nobis com-
Tomus II. M m

munitur domnus Apostolicus scripsit, si vobis ad Apostolica scripta non sufficit brevis à me data responsio, ecce habetis gesta Episcopalia, & priuilegia domni Benedicti & domni Nicolai, quæ vobis demonstrant quæ ratione & quo ordine, quæ auctoritate, & à quibus, & ubi, & quando patrata sint quæ in eos acta fuerunt. Quibus omnibus perscrutatis, secundum domni & patris nostri Apostolici Papæ discretissimum ac regulare mandatum, quod iustum & piū inueneritis, secundum canones sacros decernite, & absque vlla, quantum ex me est, contradictione perficite: quia sicut in præcedenti scedula vobis scripsi, nec illius Apostolicis præceptis, nec vestris regularibus definitionibus contradicam.

VI. CETERVM si vestræ beneplacitæ voluntati necessarium visum fuerit, non ad vllam contentionem, nec aduersum alieuius quæstionem, sed ob pleniorē rei notitiā, vt de Ebonis adhuc latius regulari depositione, & nulla canonica restitutione, sed & de mea qualiter celebrata sit ordinatione, vel qua ratione fratres & Coepiscopi nostri in Synodo Meldensi filios Remensis Ecclesiæ, de quibus agitur, suspenderunt, vel vnde accepit Sueffonica Synodus non debere in gradibus Ecclesiasticis eos manere, rationem & ordinem, atque auctoritatem, quæ ibi ostensa, & à sollicitudine exiguitatis meæ suscepta sunt, ne offendam reticens dicendam in tempore veritatem, vestræ fraternitati pandere non negabo. Tantum vt non vos morosa, & fortè vobis si nota est non necessaria ratio tædeat, & sic veritas à me possit ostendi, quatenus vestræ vnanimitatis caritas erga me debeat conseruari. Qui absque nostro detrimento non solum fratribus, sed & inimicis prodesse desidero, & Apostolicis mandatis quacumque contumacia non resulto, nec fraternis vestris monitis & regularibus diffinitionibus intensionem vel manus obuias tendere parō. ea tamen conditione, quod & vos velle & studere cognosco, vt regularum status & sedis Apostolicæ priuilegium maneat, & commune periculum nostrum vitari præualeat.

POST hanc scedulam, Synodo ostensa sunt gesta Episcopalia Sueffonica Synodi per manus Hincmari Laudunensis Episcopi, & gesta Synodi Bituricensis prouinciæ per manus Raginelmi Tornacensis Episcopi, & priuilegium domni Benedicti per manus Erchanraui Catalaunensis Episcopi, & priuilegium domni Nicolai per manus Hodonis Beluacensis Episcopi. Et post hæc omnia, data est quæ sequitur scedula, qualiter priscis, vt dicit Gelasius, pro suâ reuerentia manentibus constitutis, & saluis Apostolicæ sedis priuilegiis, cum eorum etiā saluamento, qui Synodo subscripserunt, in qua fratres de quibus agitur fuere deiectioni, per indulgentiam & auctoritatem domni Papæ in suis ordinibus recipi & prouehi possint absque contradictione, migratis iam omnibus, qui in Ebonis depositione fuerunt, Episcopis excepto solo Rothado: sed & eis qui illi excom-

municato dicebantur communicasse, & aliis in eorum locis substitutis, ac per eos, vt ita dicamus, innumeris ordinatis. tantum vt de cetero scandala, quæ hinc valent emergi, domni Apostolici auctoritate & prouidentia deuitentur.

X X.

AD EPISCOPOS SYNODI SVESSIONENSIS,
*QVOD ABSQVE NECESSITATE MVTARI
 non debeant quæ semel in Conciliis statuta vel iudicata sunt.*

Tomo III. Conciliorum Galliarum, ex Codice Laudunensi.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS

Remigio, Veniloni, & ceteris Archiepiscopis & Episcopis, domni Papæ Nicolai auctoritate ad Synodum, quod & exiguitatem meam cum Coepiscopis nostris venire precepit, in hanc Suefforum ciuitatem pro causa Vulfadi & collegarum eius conuocatis.

EGIMVS scribente beato Innocentio, quod de quibusdam obseruatio prior durior, posterior interueniente misericordia inclinatio est. Et sanctus Leo dicit, quia sicut quædam sunt, quæ nulla possunt ratione conuelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum, oporteat temperari. velut & de quodam indulgentiæ iure dicit, in quo inquiring non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus. Et facundissimus Gelasius, Priscis, inquit, pro sui reuerentia manentibus constitutis, quæ vbi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia regulariter conuenit custodiri. Hic proculdubio, qui in Ecclesiasticarum narratur altitudine dignitatum, & in cuius virtute bonis operibus corda ponenda sunt, gradibus vtique distributis, cunctis Deus noster & rector populis prædicandus est Christianis. vbi nemo sibi met aliquid iam æstimet imminutum, cum & de vniuscuiusque gradus perfectione nil deperit, & conuenienter retinendo quod cælesti dispensatione conlatum est, pariter nobis & cognoscibilem Deum fieri, & tribuit esse rectorem. Nam etsi quid indulgetur de temporum quantitate, moribus adgregata strenuitate pensatur, si vitæ iam proposito continetur, quod protelata fuerat ætate curandum: dummodo illa nullatenus dissimulata subripiant, quorum quodlibet si inesse claruerit, meritò clericalibus infulis reprobabilem conuincat esse personam. Et si illa nonnunquam sinenda

Epist. 2. ad
 Exuperiū.

Epist. 95. ad
 Rusticum.

Epist. vi.

Tomus II.

Mm ij

Can. 93.

Can. 95.

Epist. ad
Exuperiū.

sunt, quæ si ceterorum constet integritas, sola nocere non valeant: illa tamen sunt magnopere præcauenda, quæ recipi sine manifesta decoloratione non possint. Et Africanum Concilium, de virginum velatione retractans, ita manere constitutionem prioris Concilij, vbi nulla perurget necessitas, decreuit, vt non obsit posteriori Concilio certis pro causis ea quæ constituta fuerant immutanti, nec posterius Concilium priori obuiet, vbi nulla illud perurget necessitas immutare. Sed & de Donatistis decreuit, vt consentientibus fratribus & Coepiscopis, maximè autem Apostolica sede, à quibus inde fuerat diffinitum, quatenus secundum vniuscuiusque Episcopi catholici voluntatem atque consilium, qui in eodem loco gubernat Ecclesiam, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, sicut prioribus eiusdem diuisionis temporibus factum esse manifestum est: quod multarum & penè omnium Africanarum Ecclesiarum, quibus talis error exortus est, exempla testantur. Non vt Concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissoluatur: sed vt illud maneat circa eos qui sic transire ad catholicam volunt, vt nulla per eos vnitatis compensatio procuretur. Per quos autem vel omnimodo perfici, vel adiuuari manifestis fraternarum animarum lucris catholica vnitas in locis quibus degunt visa fuerit, non eis obsit quod contra honores eorum, quamuis salus nulli interclusa sit, in transmarino Concilio statutum est.] Vnde manentibus statutis, absque regularum & Apostolicæ sedis præiudicio, & iudicantium vllò discrimine, quos non solùm auctoritas Carthaginensis Concilij ab omni næuo defendit, si eorum fuerit soluta sententia, qui conuinci non possunt vel inimico animo iudicasse, aut aliqua cupiditate aut gratia deprauati: verùm & idem Concilium, sed & Antiochenum, atque decreta sedis Romanæ Pontificum, Innocentij, Zosimi, atque Leonis, eos commendant, per quæ sua confirmauere iudicia, quæ fratres & Coepiscopi nostri in Sueffonica Synodo Remensis Ecclesiæ filiis, ab Ebone post depositionem suam ordinatis, censura Ecclesiasticæ seueritatis iudicauerunt, vbi eos non iudicauit, nec cum iudicibus eorum subscripsi. manente etiam, vt oportet & necesse est, auctoritate priuilegiorum domni Benedicti, & domni ac patris nostri Nicolai Papæ: si illi placet cui cuncta bona placent, vt decessoris sui Benedicti & sua priuilegij à se confirmati sententia de his fratribus propter misericordiam per indulgentiam immutetur, vbi exinde scriptum habetur, saluo Romanæ sedis in omnibus iussu atque iudicio: & aliter decretum confirmetur, nobisque tenendum mandetur, iuxta moderationem Innocentij, qui obseruationem priorem duriores, posteriorem autem interueniente misericordia inclinatiorem dicit. & vestra fraternitas, qui eosdem fratres iudicastis, vel quorum decessores illos iudicauerunt, vnanimi benignitate, iustitia, pietate condita

consenserit atque decreuerit, sicut sacra & mystica Nicæna Synodus de Nouatianis, & per indulgentiam, in epistola ad vniuersos Episcopos per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim constitutos, de Meletio damnato clementi consilio, dum subtili verâque ratione nullam veniam mereretur, & ab eo post damnationem illius ordinatis, quos Meletianos appellat, decreuit. Nam idem Meletius, vt in veraci & recipienda historia legimus, vnius ciuitatis Ægyptiorum Episcopus, sub Petro Alexandrinæ ciuitatis Archiepiscopo, qui suscepit Diocletiano imperante martyrium, depositus est, & propter alias multas causas, & maximè quia in persecutione fide negata sacrificauerat. Ergo damnatus habuit multos sequaces, & hæresiar-ches factus est eorum qui hætenus ab eo in Ægypto Meletiani vocantur, nullam iustitiæ satisfactionem habens cur remanserit ab Ecclesia separatus. Dicebat quidem iniustitiam se passum, & obloquebatur sibi, derogabátque Petro. Sed Petrus in persecutione percepta martyrij palma defunctus est. iste verò retulit detractiones in Achillam, qui post Petrum suscepit Episcopatum, & rursus in Alexandrum, qui post Achillam noscitur ordinatus. Inter hæc igitur superuenit quæstio Arriana, & Meletius vnâ cum suis defendebat Arrium, conspiratione facta cum eo aduersus Episcopum. De quo Meletio, & eius complicibus, præfata sacra Synodus in præscripta epistola, pacis redintegrandæ & vnitatis gratia, hæc decreuit ad locum, Placuit, inquit, Meletium quidem clementi consilio, dum subtili verâque ratione nullam veniam mereretur, manere quidem in propria ciuitate, nullam verò omnimodis habere potestatem neque eligendi, neque ordinandi, nec in prouincia, nec in qualibet ciuitate, purumque nomen tantummodò possidere. eos autem qui ab eo sunt constituti, mystica ordinatione firmatos habere honorem & ministerium, vt tamen sequentes sint modis omnibus vniuersorum in singulis parochiis & Ecclesiis à carissimo & comministro nostro Alexandro consecratorum, vt in his nulla potestas sit placitos sibi eligere, aut nomina eorum præferre, aut omnino aliquid agere præter voluntatem Ecclesiæ catholicæ præfulis Alexandri. Gratia namque Dei, & orationibus vestris, in nullo schismate repertos, sed sine macula in catholica & Apostolica Ecclesia permanentes, dignum est potestatem habere & eligendi quemlibet, & nomina eorum dandi qui clero sunt digni, & absolute facere omnia secundum legem & sanctiones Ecclesiæ. Si quem verò contigerit requiescere in Ecclesia, tunc prouchi in honorem defuncti eos qui nuper adsumpti sunt, solummodò si videantur digni, & populus eos elegerit, condecernente simul & consignante maximæ Alexandriæ ciuitatis Episcopo. Hoc itaque aliis quidem concessum est omnibus: in persona verò Meletij nequaquam eadem placuerunt propter priorem indisciplinationem eius, & propter procacitates

Epistola
Conc. Ni-
cæni ad Æ-
gyptios.

Epistola
vnica.

Dan. 12. 4.

eius, ac perulantia voluntatem, ne vlla daretur auctoritas vel potestas homini, qui posset rursus easdem indisciplinationes instruire.] Et Anastasius iunior Papa, ad Anastasium Imperatorem scribens de ordinatis à damnato Acacio, recipiendos in suis ordinibus dicit. Quamquam eadem epistola sacris canonibus, & decretis Innocentij, Zosimi, & Leonis, atque Gelasij, à quibusdam non conuenire dicatur. quia vt ambigua sententia in eadem epistola idem Anastasius scribit, & baptizauit catholicè, non canonicè: nec secundum sacras regulas, neque secundum Ecclesiæ catholicæ consuetudinem sacerdotes vel leuitas damnatus ordinauit Acacius. quia possunt etiam interdum laici catholici baptizati, vt dicit Gelasius, catholicè baptizare, & etiam criminosi adhuc sedentes super cathedram, sicut Scribæ & Pharisei, & sicut Iudas, pro ministerij dignitate inter Apostolos sibi commissa, & nondum iudicio aperto amissa, pro suo officio quæ in eodem ministerio operanda sunt operari. Sunt & alia, quæ hîc poni poterant, nisi obuiari eis ab aliis constitutis sanctorumque decretis manifestè cognosceretur. quoniam, vt Daniel dicit, *pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia*, aliter de huiusmodi decreta fuisse inueniuntur. Et idcirco ista posuisse sufficiat, quæ indulgentiæ potiùs misericordiam sequi, quàm censuram iustitiæ intentare videntur. His ergo ita se habentibus, quantum ex me est, sedis Apostolicæ benignitati, & vestræ fraternitatis beneplacitæ consensioni, sollicitus seruire vnitatem spiritus in vinculo pacis, in fratrum istorum regulari statu non obuio. Quorum, sicut in præcedenti scedula vobis porrecta præmisi, salubrem ac regularem statum & cupiui & cupio, & quæsiui & quæro, & de quorum deiectione dolui satis & doleo, quia nemo maius dispendium habet de illorum deiectione, quàm ego. Et hæc quidem scripsi pro mediocritate ingenioli mei, deuotionem mentis meæ circa fratres ostendens, priscis, vt dicit Gelasius, pro suâ reuerentia manentibus constitutis, & reseruato per omnia sententiæ ac iuris priuilegio Apostolicæ sedis, & non præiudicans vestræ vel cuiuscumque rationabili, seu plus tenendæ, ac maioris auctoritatis sententiæ, quam si mihi ostensa fuerit paratus sum sine contradictione aliqua sequi. Illa tamen modis omnibus in istorum statu, si tamen à vobis vnanimiter inde consensum, & à domino Papa fuerit confirmatum, conditione seruata, quam & Apostolica sedes pro Ecclesiastico vigore ab omnibus petimus faciat conseruari, & à vestra fraternitate necesse est prouideri, ne hac, quod absit, occasione auctoritatem in sacris ordinibus ministrandi vsurpent, qui aut penitus non acceperint, aut contra regulas acceperint, vel quibus regulariter ministerium fuerit interdictum. quoniam si hoc impunè fuerit licitum, omnis ordo & vigor Ecclesiasticus non tantum nutabit, quantum penitus confundetur. Sunt cum istis & alia, de quibus prouidè domni Apostolici

summa auctoritas, & sub eius magisterio hinc vestra solers considerabit sagacitas, quæ in alio diplomate mea vobis ostendet humilitas, ne sub huius rei occasione in Ecclesia possint emergi. Vestra autem prudentia & hæc clariùs, & alia, quæ sensus mei paucitas non potest attingere, contemplabitur, & domni Apostolici supereminens sapientia multo sollicitiùs & videbit quæ prouidenda sunt, & præsentibus medelam & futuris imponet custodiam.

XXI.

AD EPISCOPOS SYNODI SVESSIONENSIS,

DE VULFADO, QVOD LINGONENSEM Ecclesiam pastore viduatam usurpare præsumpserit, ac per satisfactionis libellum nunquam se ulterius ad gradum Ecclesiasticorum administrationem adspiraturum professus sit.

Tomo III. Conciliorum Galliae ex Cod. Laudunensi.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS,

Remigio, Vveniloni, & ceteris Archiepiscopis & Episcopis, domni Papæ Nicolai auctoritate ad Synodum, quò & exiguitatem meam cum Coepiscopis nostris venire præcepit, in hanc Suefforum ciuitatem pro causa Vulfadi & collegarum eius conuocatis.

QVOD inuitus dico, & suppressere in totum non audeo, ne fortè mihi ab his qui hoc sciunt imputetur quòd calliditate aliqua occultauerim veritatem, & si hæc causa, iuxta veterum constitutionem iudicio Synodali decreta, sine diffinitione Synodalis sententiæ modo quolibet fuerit refragata, dilecto fratri nostro Wlfado ad noxam cuiuscumque rediuiuo furore valeat deputari. Idem namque dilectus frater noster, post omnia quæ de sua & collegarum suorum adiudicatione à Synodo Episcoporum quinque prouinciarum diffinita, & à sedis Apostolicæ auctoritate sub anathematis interpositione sunt confirmata, sine audientia & consilio Episcopalis Concilij sacerdotum qui eum iudicauerunt, sineque auctoritate Romani Pontificis qui ipsa iudicia confirmavit, inconsulta etiam Remensi Ecclesia, extra prouinciam eius, in qua baptizatus, & in clericum tonsus, atque per plures annos in Ecclesia publicè sacras scripturas legit, vbi sicut Africanum decreuit Concilium cap. LVIII. postquam semel legit, ab alia Ecclesia in-

Can. 25.

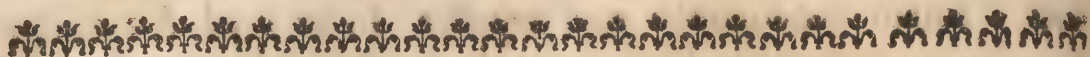
Can. 12.

Epist. 3.

Epist. 12.

consultè recipi non debuerat, sicut idem Concilium cap. xxi. manifestè demonstrat, Lingonensem Ecclesiam pastore viduatam, ut ibi ordinaretur Episcopus, sub nomine vocati Episcopi usurpare præsumpsit, eiusque facultates, quæ secundum Chalcedonense Concilium penes œconomum futuro debuerant reservari Episcopo, suis suorumque usibus arrogavit. decernente ipso Concilio, ut eos qui ausi fuerint post diffinitionem magnæ & vniuersalis huius Synodi quicquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decreuit sancta Synodus à proprio huiusmodi gradu recedere. & Antiocheno Concilio, de damnatis aliquid præsumptibus de ministerio, ut nullo modo liceat eis nec in alia Synodo spem restitutionis habere. Et ab hac præsumptione synodali auctoritate, cuius habemus constitutionem, reuocatus, iubente Domino, si peccauerit frater tuus, increpa illum, & si pœnitentiam egerit, dimitte illi, per satisfactionis libellum propria manu firmatum recipere communionem, qua regulariter secundum Nicænos & Chalcedonenses canones ac decreta Gelasij fuerat priuatus, promeruit, sicut idem ipse libellus, qui præ manibus habetur ostendit. In quo sub iureiurando per sanctam Trinitatem vnius deitatis professus est se nunquam & nusquam ad sibi interdictam præsumptionem, & ad graduum Ecclesiasticorum administrationem vltiùs adspiraturum, neque aliam huiusmodi temeritatem, qua pax Ecclesiæ valeat perturbari, & quies sacerdotalis possit inquietari, scienter vel libenter vltiùs moliturum. Quem libellum coram Episcopis Pardulo Laudunensi, Guntberto Ebroicensi, Ænea Parisij, coramque rege & quamplurimis aliis, nobis iudicibus suis à Synodo constitutis porrexit. decernente beato Gregorio, ut reuertentes à schismate iureiurando profiteantur & subscribant, se nunquam ad schisma quo redierant reuersuros. & secundum traditionem Leonis Papæ scribentis ad Ianuarium Episcopum, Saluberrimum est, inquit, & spiritalis medicinæ vtilitate plenissimum, ut siue presbyteri, siue diaconi, vel cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, prius errorem suum damnari à se sine ambiguitate fateantur: ut sensibus prauis & dudum peremptis nulla adspirandi supersit occasio, nec vllum membrum Ecclesiæ talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria cœperit obuiare.] Et ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum de erroneo ab Ecclesiastica disciplina, Si, inquit, fideliter aut vtiliter dolet, & quàm rectè mota sit Episcopalis auctoritas vel serò cognoscit, vel si ad satisfactionis plenitudinem, omnia quæ ab eo malè sunt sensa, viua voce & præsentis subscriptione damnauerit, non erit reprehensibilis erga correctum quantulacumque misratio, quia Dominus noster verus & bonus pastor, qui animam suam posuit pro ouibus suis, & qui venit animas saluare non perdere, imitatores nos suæ vult esse pietatis, ut peccantes iustitia coerceat, conuersos

uersos autem misericordia non repellat. Et item ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum de Attico presbytero scripsit, Epist. 33.
 vt remota omni dubitatione Chalcedonensis Synodi diffinitionem de fide, quam & Apostolicæ sedis firmavit auctoritas, profiteatur se per omnia seruaturum, adiecta subscriptione manus propriæ, quæ in Ecclesia populo præsentē recitetur. Quibus constat, eos qui ab Ecclesiastica traditione deuiant per contemptum, taliter recipi debere: quoniam, vt Hilarus dicit, non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini profilitur. Epist. 42.
 De quibus, si à sua professione vel subscriptione exorbitauerint, Carthaginense dicit Concilium, Si quis iniquiens contra suam Concilium Carth. II. can. 13.
 professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore priuabit. & sanctus Gregorius ad Maximum Episcopum Salonitanum de Andrea diacono dicit, quia flagitari iudicium non debet de causa quam ipse iudicauit. Sed quia contempta fuerat indebita præsumptione, non solum diffinitio synodalis Episcoporum, sed & Apostolicæ sedis domni Benedicti Papæ auctoritas, opportunitate inuenta, per venerabilem fratrem & Coepiscopum nostrum Hodonem exemplar priuilegij domni Benedicti sub fidei adstipulatione dirigens domni Nicolai Papæ auctoritati, ab eo quod suus decessor firmauerat corroborari poposci: non ad iniuriam, quod absit, sedis Apostolicæ, quasi eius adhuc in ambiguum sententia duceretur, & ob id non sufficerent quæ ab ea semel domni Benedicti Papæ auctoritate, vt inde quæstio nullis aliquando temporibus oriatur, & adspirantes indebitè anhelitus compressi funditus perpetuò maneant, fuerant confirmata: sed quoniam incauta præsumptio vt constitutio geminaretur exegit, quatenus si obstinatio permanere deligeret, se post tot prohibitiones diffinita impunè non posse tentare cognosceret. Hæc non per malitiam dicta, sed ne vt putarentur per vassitatem tacita, ad vestram notitiam necessarium duxi perducere, qui canonicè cuncta per ordinem, quæ in præfato fratre nostro Wlfado & collegis eius gesta sunt, secundum præceptionem domni nostri Papæ, examinare & subtiliùs inuestigare, & si quid iustum piùmque sensum fuerit, de illorum reformatione debetis perficere, ne quid fortè prætermissum videatur, quod vobis scire, & vnde à vobis conueniat diffiniri.

XXII.

AD NICOLAVM PAPAM,
 + PER EGILONEM MISSA CVM ACTIS
 Synodi Sueffionensis anno DCCCLXVI.

Ex veteri codice Bibliothecæ Thuanæ.

DOMINO SANCTISSIMO ET REVERENTISSIMO
 Patrum Patri Nicolao prima ac summa sedis Apostolicæ & vniuersalis
 Ecclesiæ Papa, Hincmarus Remorum Episcopus, & vestra sanctissime
 paternitatis deuotissimus famulus.

DECIMO QUINTO Kalend. Septembris XIV. Indi-
 ctionis, secundum vestram Apostolicam iussione[m],
 ad Suefforum ciuitatem, cum fratribus ac Coepisco-
 pis Remorum prouinciæ, Archiepiscopis & Episco-
 pis illuc ex mandato vestro conuenientibus occurre-
 re festinaui, quod etiam dilectum fratrem nostrum
 Wlfadum venire commonui. Eos etiam fratres nostros de ipsius
 collegio, qui sub nostra cura degunt, mecum adduxi. Quos sicut
 mihi scribere dignati estis, iustum quid vel pium sentiens, sine re-
 tractatione in suis ordinibus consensu ac iudicio Coepiscoporum
 Remensis prouinciæ restituere maturarem, si illos ab eisdem gradi-
 bus cum eorum tantum iudicio deiecissem. Sed quoniam Synodi
 Episcoporum quinque prouinciarum, quorum meo consensu expe-
 tierunt iudicium, diffinitione fuere deiecti: & sicut melius sapien-
 tia vestra nouit, sacri canones vsque ad similem excommunicatio-
 nis vindictam decernunt, ut ab aliis deiecti ab aliis non recipian-
 tur, minimè autem restituantur, sed aut eorumdem aut maioris
 Concilij Episcoporum diffinitiones ac iudicia præstolentur, aliorum
 opus in illorum restitutione nullatenus vsurpare præsumpsi, quos
 meo arbitrio ab officio non suspendi, & in præfata Synodo Episco-
 porum quinque Prouinciarum, non tantum non iudicaui vel deieci,
 verum nec cum iudicibus eorum subscripsi. quia mihi commissæ
 Ecclesiæ filij finitimos Episcopos iuxta canones Sardicenses pro cau-
 sa sua interpellarunt, & Africæ Prouinciæ canones huiusmodi vici-
 nos Episcopos audire, & inter eos ac proprium Episcopum adhibitos
 ab eis Episcopos iubent querimoniam diffinire. Vnde humiliter ob-
 secro, ne pro inobedientia mihi reputetis, quoniam eos non statim
 restitui, qui ad Synodum, sicut præcepistis, hoc solo meo ausu agere
 veritus, obedienter occurri, & his quæ fratres & Coepiscopi nostri,

vestræ sanctissimæ paternitatis deuotissimi filij, vestra fulti auctoritate, de illorum restitutione decreuerunt, secundum quod mystica Nicæna Synodus, scribens ad diocesim Ecclesiæ Alexandrinæ, de ordinatis à Meletio damnato Episcopo clementi consilio statuit, videlicet vt mystica ordinatione firmati haberent honorem & ministerium, & proueretur quilibet eorum in honorem Episcopi in Ecclesia defuncti, si visus foret dignus, & eum populus elegisset, cum consensu Alexandrini Episcopi, sub cuius cura diocesis illa degebat, condecernente quodammodo similia Africano Concilio de Donatistis, quæ non vobis vt incognita ingeruntur, sed vt notissima inculcantur, sacrorum canonum & sedis Apostolicæ manentibus constitutis paratissimè annuere, & sollicitus seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, obtemperare curavi: reseruato per omnia sententiæ ac iuris priuilegio eiusdem Apostolicæ sedis, & salua diffinitione ac confirmatione expectatæ vestræ discretionis, atque auctoritatis. Et quia Synodo, per hunc venerabilem Archiepiscopum Egilonem, qui interfuit actionibus, dirigente epistolam omnium nostrum, qui adesse potuimus, cum ipso voce loquentem, quoniam si eis manum porrigitis, vobiscum pariter porrigemus, Vulfado & eius collegis pro disceptatione diuersa iudicantium, in eadem Synodo omnibus consonanter idipsum sentientibus, sedem Apostolicam non fuit necessarium appellare. Idcirco huiusmodi Legatum, qui meam vobis representans personam, cuiuscumque diuersa sentientis allegationibus, quæ modò nullæ sunt, responderet, & vestram exinde diffinitionem referret, omisi dirigere. quia quæ verbis & scriptis mihi per istum religiosum Archiepiscopum exinde sequenda atque tenenda mandaueritis, pro scire & posse obedire & conseruare curabo, sicut hætenus ea, quæ inde fuerant statuta & confirmata, seruavi. Nec causa inobedientiæ missum meæ subditionis cum hoc venerando Archiepiscopo dimisi transmittere: sed quia sic intellexi in litteris vestræ auctoritatis contineri, tunc solum, vt verbis earum utar, si disceptantibus, vel fortassis alia atque alia decernentibus nobis, præfati deiecti sedem appellauerint Apostolicam, & eius speciali se iudicio damnari vel absolui petierint, si ego, vel si Wlfadus, aut socij eius, ad vos venire per nos non possemus, vicarios nostros ad hoc negotium ventilandum & finiendum, mox post consummatum Concilium xv. Kalend. Septembris præsentis xiv. Indictionis auctoritate vestra collectum, nostras præsentaturos vobis personas, nullam penitus excusationem prætendentes, vtrique ad sedem beati Petri mitteremus. Vnde supplico, vt merear scripto hinc vestram diffinitionem recipere, quam paratus sum, vt oportet, obnixius obseruare. Gestorum autem seriem de omnibus quæ in Concilio relata, examinata, atque reperta sunt, quæ sicut veneranda decreta statuunt, discretionis vestræ dirigi præcepistis, vt quæ sa-

lubria videbuntur corroborentur : si fortè aliqua supersunt epistolæ Synodali, quæ debeant explanari, hic venerandus ac religiosus sanctitatis vestræ deuotissimus filius, & vnanimis frater ac confacerdos noster Egilo Archiepiscopus, plena fidelique relatione Apostolicæ auctoritati vestræ poterit patefacere, & sicut ea visu & auditu comperit ac episcopaliter contulit intimare. Sed & de præfatis fratribus nostris, Remorum Ecclesiæ filiis, ab Ebone post depositionem suam ordinatis, qui inter canonicos & monachos, vrbanos & parochianos, vnà cum Wlfado apud nos non sunt amplius quàm nouem, de quibus sanctissima vestra paternitas mihi scripsit, vt cum deiectionis suæ causam venire ad examen optauerint, nullam ex his quilibet indignationem meam sustineat, nullum ad cæpta peragenda per suggestionem meam patiatur incommodum, qualiter me antea & postea erga eos egisse in Synodo fratres & Coepiscopi nostri vnà cum eo repererint, sufficienter dignationi vestræ præualeat enarrare. quorum salubrem ac singularem statum & cupiui & cupio, & quæsiui & quæro, & quorum deiectioni condolui, & statui eorum congaudeo. De Teutberga etiam regina, vnde sublimitati vestræ ab humilitate mea mandari rogastis, quia Hlotharium vel ipsam Teutbergam, postquam Arsenius venerandus Episcopus & sanctæ Ecclesiæ Romanæ Apocrisiarius, ab Attiniaco palatio domni Karoli regis gloriosi perrexit, non vidi, certæ salubritatis rationem vobis mandare non valeo. *Et alia manu.* Deus omnipotens sanctitatem vestram, ad doctrinam & correctionem sanctæ suæ Ecclesiæ, in suo apto seruitio per annorum multa curricula conseruare dignetur, Domine sanctissime & reuerentissime Patrum Pater in Domino. Data Kalendis Septemb. Indiēt. xiv.

X XIII.

AD EGILONEM ARCHIEPISCOPVM
SENONENSEM.

ROMAM EVNTEM INSTRVIT DE IIS
*qua in Synodo gesta sunt in causa Wlfadi, & quemadmodum
in Urbe gerere se debeat.*

Nunc primùm ex Codice S. Mariæ Laudunensis.

HINC MARVS NOMINE NON MERITO
*Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, sanctissimo & reuerentissimo
Egiloni Archiepiscopo, & carissimo ac unanimi atque fidiſſimo mihi, plu-
rimam in Salvatore salutem.*

VANTA fiducia vestra vtar dilectione, ex vestra men-
te pensare potestis. Non enim aliter in mente mea
vos teneo, quàm me alterum exceptis peccatis meis.
Quapropter sicut in vobis & de vobis confido, &
sicut vobis & pro vobis in omnibus esse cupio, ita
erga me in omnibus sitis. Ceterùm exemplar episto-
læ domni Apostolici ad domnum Karolum, quod non mandastis,
sed & exemplar epistolæ mihi directæ, sicut mihi mandastis, di-
lectioni vestræ transmittito. Exemplar autem epistolæ, quæ vnifor-
miter per Archiepiscopos istius regni directæ est, vos habetis, sine
qua ire non debetis. Mitto etiam vobis Capitula, in quibus summa
continetur de omnibus epistolis, quas pro ista causa nobis omni-
bus domnus Apostolicus misit. Et necesse vobis erit, vt ipsa Ca-
pitula bene cognita habeatis, & memoria teneatis quæ sparsim in
ipsis epistolis continentur, vt si illi quos scitis more suo sua di-
cta inuoluere voluerint, habeatis veritatem quam illis respondere
possitis. De scriptis denique quæ porrexī in Synodo, de quibus
mandastis vt discernere si vobis ad portandum necessaria forent,
non mihi visum est vos vllam habere necessitatem: sed videtur mi-
hi, quia si ostensa fuerint Apostolico aut Romanis, vt aliquam du-
bitationem possint adferre domno Apostolico, quasi contentiones
inter nos fuerint in restitutione Wlfadi, & vnà cum vestro missa-
tico suspecta Synodi & mea epistola fiat, inde aliquod impedi-
mentum & dilatio ad ea quæ senior noster citò obtinere vult de
ipso Wlfado. Et puto non displicebit quibusdam, si aliqua occa-
sio interciderit, vnde ad illos sit ei necesse recurrere. & sicut mihi
iam mandatum est, increſcit Apostolico & Romanis tanta legere.

In scripto quippe quod primum dedi, nihil aliud habetur, nisi quia ego non suspendi eosdem fratres ab officio, neque iudicaui, neque à gradibus Ecclesiasticis eos deieci, neque cum iudicibus eorum subscripsi, sed Synodus Episcoporum quinque prouinciarum, & quod vos regulariter inde inueniretis, ego sine cunctatione sequerer secundum tenorem epistolarum domni Apostolici. vnde & Synodus & ego rationem reddimus in epistolis nostris domno Apostolico, quare eos ego non restitui. Alterum autem scriptum ideo dedi, quia sicut scitis non putabat me Wlfadus ad illum condescendere velle. & licet non in mea præsentia, tamen audiebam per alios illum dicere interdum, Ebonem non fuisse regulariter depositum, interdum autem regulariter restitutum. Et ideo demonstraui eundem Ebonem regulariter depositum, & non regulariter restitutum. qui damnatus anno Incarnationis dominicæ DCCCXXXV. IV. Nonas Martias, & per decem & septem annos postea in carne viuens, suam sedem regulariter in Synodo non repetiit, neque obtinuit, nec etiam suam canonicam restitutionem, aut à sede Apostolica, aut à Synodo regulariter factam, secundum canones & decreta sedis Romanæ vlli Synodo in vita sua ostendit, & omnem quæstionem de illo, secundum leges Ecclesiasticas & humanas iam tricennale & eo amplius tempus excludit. quoniam vt Leo ad Theodorum scribit, quod manens in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. De cuius depositione admodum plura habeo quam in Synodo modò ostenderim, sicut & in ipso scripto in Synodo est relectum, vbi me canonicè electum & canonicè ordinatum monstraui. In quibus sicut scitis & rex & omnes concordauerunt, scientes me non in duritia velle contra Wlfadum persistere, qui interdum etiam dicebat quòd meus non esset clericus, angustians sicut scitis vt qualicumque modo gradus posset habere. Quæ etiam scripta vobis non ad ostendendum sed ad habendum mitterem, si notarius noster infirmus illa transcribere concurrisset. Postea autem ostensa est Synodus, cui ego non subscripsi. in qua ab ipsis, qui Ebonis damnationi interfuerunt, & verbis & scriptis atque auctoritatibus, coram rege comprobatum fuit, qualiter Ebo à se, iuxta decreta Zosimi, Leonis, Ioannis & Gregorij, per libellum professionis manu sua subscriptum, & à quadraginta tribus Episcopis, secundum suam professionem & subscriptionem, regulariter depositus fuit, & regulariter restitutus non fuit. & ob id, secundum decreta Innocentij, qui scribens ad Martianum Naxitanum Episcopum, iussit eos recipi in suis ordinibus quos Bonosus ante damnationem suam ordinauit. postea scribens ad Rufum & Eusebium ac ceteros Mæcedoniæ Episcopos, eos quos post damnationem suam idem Bonosus ordinauit, nequaquam recipi in ordinibus Ecclesiasticis permisit. Et secundum decreta Zosimi ad Aurelium, & ad vniuersos Episcopos per Afri-

Epist. LIX.
sub mediū

Epist. 18.

Epist. 17.

Epist. 6.

cam & ceteras prouincias constitutos, & ad Massiliensem Ecclesiam, & ad Patroclum Arelatensem Episcopum, de his quos post damnationem suam Proculus ordinauit, qui selibello professionis suæ subscripto in Synodo deposuit. & secundum decreta Leonis & sacrorum canonum, qui excommunicato communicarunt in deiectione permanere isti fratres iudicati fuerunt. Ostensa est etiam Synodus Episcoporum prouinciæ Bituricensis, cui præfedit Rodulfus, manibus eorum subscripta. in qua ab ipsis qui interfuerunt, & ab Aiulfo qui vnus fuit de iudicibus Ebonis audierunt, comprobatum fuit eundem Ebonem regulariter fuisse depositum. Deinde ostensa sunt priuilegia domni Benedicti & domni Nicolai, qui suis subscriptionibus & Ebonis depositionem & istorum deiectionem confirmauerunt. Quæ si omnia vobis longum fuerit enarrare, breuiter poteritis dicere, quæ bene firma tenere debetis, quia scitis quales sunt quidam. & peto vt non displiceat vobis quod talia vobis mando firma tenere debere, quasi me putem vobis sapientiore, quia ex caritate hoc dico, & talia mihi à vobis mandari vellem, si tale missaticum haberem sicut vos habetis. Verba autem quæ vos firma habere debetis, & etiam vestri, si aliquis inde fuerit tentatus, ista sunt, Quia secundum tenorem epistolarum domni Apostolici, sicut in eis scriptum habetur, cuncta per ordinem quæ in istis fratribus gesta sunt canonicè examinantes, inuenistis Ebonem iustè & regulariter depositum & non regulariter restitutum, & istos fratres non à me, sed à Synodo Episcoporum quinque prouinciarum iudicatos secundum sacros canones, & decreta Innocentij, Zosimi, & Leonis, sicut in Synodali epistola continetur. Et quia in domni Apostolici epistolis continetur, vt quæ statuta sunt non ducat dissoluenda, nisi sacris legibus inueniantur aduersa. & in eisdem epistolis intelligens Synodus ipsius benignitatem erga hos fratres, inuenta est ista auctoritas Nicæni Concilij de ordinatis à Meletio quondam damnato Episcopo, quam Episcopi in Synodali epistola illi vnanimiter mandant, vt priscis, sicut dicit Gelasius, pro sui reuerentia manentibus constitutis, & saluis Apostolicæ sedis priuilegiis, cum eorum etiam saluamento qui Synodo subscripserunt, in qua fratres de quibus agitur fuere deiectioni, per indulgentiam & auctoritatem ipsius in suis ordinibus recipi & prouchi possint absque contradictione, migratis iam omnibus qui in Ebonis depositione fuerunt Episcopis, excepto solo Rothado. Verum & illi Episcopi, qui eidem Eboni post depositionem suam dicebantur communicasse, iam ad diuinum iudicium migrauerunt, & aliis in eorum locis substitutis, ac per eos, vt ita dicamus, innumeris ordinatis, à nullo istorum fratrum restitutio contradicatur. Tamen si vos non grauaret, multum vellem, vt omnem plenitudinem suprascriptam de Ebonis depositione, & de istorum adiudicatione domno Apostolico referretis. quod sapientiæ vestræ

committo arbitrio, cui melius credo, quàm si ipsa scripta transmittam. Est etiam, quoniam si aliqua scripta per vos mitterem, & vos illa portassetis, nisi tantum epistolam Synodalem, & meam epistolam concordantem eidem epistolæ, scitis quales sumus. posset fieri ut aliquorum mentes inde contra nos scandalum sumerent. quod & modò in Synodo quantum potui deuitalui, ubi sicut comprobatum est istos fratres non iudicaui, nec eidem Synodo subscripsi. Et erant auctoritates canonicæ, & decretorum sedis Romanæ Pontificum, quibus ipsi Episcopi hos fratres iudicauerunt. & qui eidem Synodo subscripserunt, me tacente necesse habebant hoc statuere quod iudicauerunt & subscripserunt, aut contra professionem & subscriptionem suam euntes, secundum Carthaginense Concilium se honore priuarent. & priuilegia sedis Apostolicæ duorum Pontificum qualia sunt, & quæ confirmauerunt quod ipsi Episcopi iudicauerunt, ipsi vidistis & audistis. Tamen ne scandalum fieret, secutus exemplum Domini qui dixit ad Petrum, Nos censum non debemus, sed ne scandalizemus eos, videlicet qui censum exigebant, *da staterem de ore piscis pro me & pro te*, vitato scandalo & præiudicio sedis Apostolicæ, ut non nos, sed ipsius auctoritas si voluerit, soluat & immutet suam sententiam quam ligauit & confirmauit, seruandam vnitatem spiritus in vinculo pacis, similiter & in hoc sicut & ibi, ut nullum ego scriptum mittam, nec vos aliud portetis, nisi quod cum rege & cum Episcopis nobis conuenit. Eamus simpliciter, quia sicut scriptura dicit, *Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter*. Sed si locum videritis, domno Apostolico aperire debetis, quoniam multi iam dicunt, si illa firma non fuerunt quæ tunc inde confirmata sunt, nec ista quæ modò sunt firma erunt. Et nihil est iam firmum quod Episcopi & Apostolica sedes decernunt. neque de nostris iudiciis, nec etiam de excommunicatione curant. nec presbyteri à nobis degradati pro nostro iudicio suum ministerium dimittent, quia nihil est firmum quod agimus: sed sicut vult rex, & sicut nos aut odium mouet, aut gratia, aut cupiditas, aut timiditas, ita & nostra & Apostolicæ sedis vadunt iudicia. Et recordari debetis Apostolico, qualiter de sua excommunicatione & propriæ manus confirmatione fecit Guntharius. Qua de re prouidendum est in talibus, quia iam homines plus procliuus & voluntarij sunt ad impune peccandum, quàm ad regularem disciplinam suscipiendam & obseruandam. Et si dominus Apostolicus à vobis quæsierit ipsas auctoritates, qualiter isti deiciendi iudicati fuerunt, potestis si vobis videtur illi respondere, quia vnanimiter Episcopi suum studium ad hoc conuerterunt, ut isti fratres restituerentur. unde illi miserunt auctoritatem quam inuenerunt. Et quia non fuit eorum studium ut in deiectione permanerent, illas auctoritates sacrorum canonum, & decretorum Innocentij, Zosimi, Leonis, quæ suprà dictæ sunt, & illi sunt satis cognitæ,

ei transmittere omiserunt. De quorum restitutione, si Wlfadus in causa non foret, satis Ecclesia indurare potuisset, qui inter canonicos & monachos, vrbano & parochianos, vnà cum Wlfado non sunt ampliùs quàm nouem. Ego dico quod mihi videtur caritatis affectu. vestra autem prudentia, & ad hæc & ad plura alia, Deo gratias satis sufficiet. Peto etiam, vt ad hoc quod dominus Apostolicus mihi scripsit de duritia Pharaonis, sicut in epistola mihi missa legistis, ei ex ordine condicatis quàm benignè eosdem fratres & antea & postea tractaui, sicut coram ipsis in Synodo comprobaui, ne talem me æstimet, sicut me æmuli mei illi depingunt. Et habete exemplaria de epistola synodali, & de mea epistola: vt si aliqui inde quiddam voluerint dicere, postquam illas Apostolico dederitis, habeatis earum exemplaria, & habeatis eas bene cognitæ. Similiter fatagite, vt illas epistolas, quas dominus Apostolicus de ista causa facere iubebit, legatis antequàm huc mittantur, ne aliquem dolum in eis scriptores, sicut dicuntur facere, possint imponere. Et non obliuiscamini vt faciatis certum Apostolicum, quia illa epistola quarti Leonis Papæ de istorum fratrum reclamazione, quam memorat in suis epistolis, istis Cisalpinis regionibus non innotuit, nisi per suas nuper missas epistolas. & rogate aliquem de vestris memorosum hominem, qui vos sæpè admoneat, quoniam occupati eritis, vt non obliuiscamini impetrare gesta Pontificum, ab initio gestorum Sergij Papæ, in quibus inuenitur Ebo fuisse damnatus, vsque ad præsentem annum istius præsulatus, quia nos in istis regionibus satis hoc indigemus. Nam aliorum Pontificum gesta, si vos non habetis, per me aut per Fulcrum habere poteritis. De omnibus istis quæ dilectioni vestræ mando, qualiter vobis placeant, aut qualiter displiceant, quantum vobis placuerit & licuerit, & quæ mitto qualiter ad vos salua peruenerint, per istum missum nostrum mihi litteris remandate. In conclusione autem vobis scribo, quod sanctus Petrus Apostolus Apollinari dixit, quando cum Rauennam prædicare transmisit, Dominus meus Iesus Christus mittat Angelum suum coram te, qui custodiat vias tuas ante te, & annuat quæ postulaueris.

XXIV.

AD EGILONEM EVNDEM ARCHIEPISCOPVM,
DE GOTHESCALCO EIVSQUE ASSERTIONIBVS,
& de Prudentio Episcopo, ut suggerat Pontifici.

Nunc primum ex Codice Laudunensi.

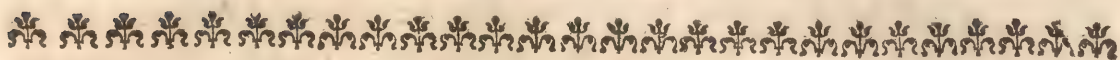
CARISSIMO ET FIDISSIMO MIHI PLVRIMAM
in Christo salutem.

N aliis litteris ideo tanta vobis scripsi, ut haberetis rei ordinem & plenitudinem, ac veritatem de his quæ fuerunt gesta in Synodo, quia domnus Apostolicus, sicut in vobis directæ legetis epistola, cuncta quæ ibi gesta fuerunt plena fidelique narratione ad se referri præcepit, & animus vester, ad iter subitaneum & difficile occupatus, intendere fortè ad cuncta non potuit, licet inde in epistola Synodi sufficienter sit positum, & etiam de aliis quæ scribo, mihi verbis vobiscum conferre non licuit, quæ peto, sed & ista quæ sequuntur, ut in talium manus non veniant, unde scandalum possit oriri. Post illas autem scriptas litteras, nuntiatum est mihi, de Cella nostra, quæ vocatur Altumuillare, monachum nostrum nomine Guntbertum aufugisse cum libris, & vestimentis, & caballis, & aliis etiam quæ furari potuit. Qui sæpè pro suis negligentis regulariter correptus fuit: & quia sæpè Gothescalco furtim se coniunxerat, & litteras ei dederat, & ab eo acceperat, secundum regulam in grauioribus culpis missus fuit, & dicitur illius peruersa doctrina deprauatus. Et sicut mihi dictum est, quasi ipsius Gothescalci reclamationem vult perferre ad domnum Apostolicum, videns qualiter illa aduersum me, quæ de istis partibus ad illum veniunt, suum cursum accipiunt. Et audiens, quod domnus Apostolicus domno regi Karolo de me scripsit, quia semper me tegere non debet à talibus, nec valet: ut prouiderem ne pro eis tandem aliquando incurram quæ non opto, & ipse frater & alij licenter quæ volunt aut moluntur, aut faciunt. Nam ego nescio in quibus domnus Apostolicus tam sæpè se texisse me dicat. Si enim de Rothado dicit, non singulariter mea auctoritas, sed Episcoporum regni domni nostri Karoli, ad quos contra me prouocauit, eum deiecit, sicut subscriptiones eorum demonstrant. Si de istis ordinatis dicit, sicut modò comprobatum vidistis & audistis, ego eos non iudicaui, neque deieci, neque cum iudicibus eorum subscripsi. Si de Gothescalco di-

cit, de quo, sed & de præfatis ordinatis, ab Arsenio scripto interrogatus scriptis rationem reddidi, eundem Gothescalcum à duabus Synodis damnatum, iubentibus Episcopis postquam iudicatus fuit custodiendum accepi, ne alios sua peruersa doctrina noceret qui sibi prodesse nolebat. De quo etiam litteris domno Apostolico suggesti, qualis eius sit doctrina, & utrum vellet ut ei licentiam ad eum eundi darem, an alteri eum per suam iussionem commendarem, ne sine auctoritate duarum Synodorum diffinitionem dissoluerem. Si illi placet per seipsum audire, mandet, & ego illum dimittam ut ad eum vadat: quia si rex illum non miserit, ego non habeo tantos custodes qui eum deducant. Si etiam illi placet ut alius eum recipiat, & suam doctrinam siue Synodus, siue quilibet Episcopus audiat, & si bona est sequatur, si praua est, ab eis qui eum audierint refellatur. & illi quibus hoc commendauerit, facient de illo quod sacris regulis viderint conuenire, sicut illi de eo fecerunt qui se sacras regulas intellexisse putarunt, nihil mea interest. Tamen si aliquis vos interrogauerit de sua doctrina, hanc esse illi respondere potestis, sicut & verba & scripta illius demonstrant. 1. Dicit enim deitatem sanctæ Trinitatis trinam esse, sicut sunt tres sanctæ Trinitatis personæ. 2. Dicit ita geminam esse Dei prædestinationem, ut sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinauerit ad mortem æternam. 3. Dicit quod non vult Deus omnes homines saluos fieri, sed tantum eos qui saluantur: omnes autem saluari quoscumque ipse saluare voluerit. ac per hoc quicumque non saluantur, penitus non esse voluntatis illius ut saluentur. 4. Dicit quod non pro totius mundi redemptione, id est, pro omnium hominum salute & redemptione, Dominus & saluator noster Iesus Christus sit crucifixus & mortuus, sed tantum pro his qui saluantur. 5. Dicit exponens sententiam Apostoli Petri, *eum qui emit eos Dominum negantes*, Baptismi, inquit, sacramento eos emit, non tamen pro eis crucem subiit, neque mortem pertulit, neque sanguinem fudit. unde latius dicta in suis scriptis inueniuntur, quæ in altera scedula vobis mitto, ut si fuerit vobis visum, domno Apostolico eam monstretis à me vobis directam, non ad illi ex mea parte ostendendam, sed ad vobis habendam. Sunt & alia quæ dicit, quæ mihi videntur esse perniciofa & fidei catholicæ contraria, quæ si ad hoc venerit probabunt sapientes atque catholici. Mihi de tantis ac talibus taliter impetito sufficit sedere in angulo domatis, & non conferere contentionum manus cum muliere litigiosa in domo communi: & sufficit ut sit mihi anima mea pro spolio. Nam idem Gothescalcus, vel quia iam tempus est ut veniat quod Paulus prædixit Apostolus de ultimis temporibus, vel inuidia mei, quasi me tangat quod iussu Episcoporum illum custodio, dicitur multos habere fautores. sicut habuit domnum Prudentium, sicut scripta

ipsius testantur, quæ à pluribus qui illa habent possunt proferri. Qui etiam, videlicet domnus Prudentius, in Annali gestorum nostrorum Regum, quæ composuit, ad confirmandam suam sententiam, gestis anni Dominicæ Incarnationis DCCCLVIII. indidit dicens, Nicolaus Pontifex Romanus de gratia Dei & libero arbitrio, de veritate geminæ prædestinationis, & de sanguine Christi, ut pro credentibus omnibus fusus sit, fideliter confirmat & catholicè decernit.] quod per alium non audiuius, nec alibi legimus. Vnde quoniam ipsa gesta, quibus hæc conscripta sunt, iam in plurimorum manus deuenierunt, necesse est ut taliter de hoc domno Apostolico suggeratis, ne scandalum inde in Ecclesia veniat, quasi ipse quod absit talia sicut Gothescalcus sentiat. Et precor ut de mea parte nihil ei dicatur, quia commotum dicitur habere suum animum erga me, multis ad eum contra me scribentibus, & mihi derogantibus, ne scandalum in me inde retorqueat unde culpam non habeo. Ipsum autem Annale quod dico rex habet, & ipse est ille liber, quem coram vobis in Ecclesia, ubi vos nobis commendauit, coram vobis ab illo mihi præstitum ei reddidi. Plura denique vobis de ipso Gothescalco scribere poteram, quàm perniciosus sit, & multò magis noxius erit multis, si ab ipsa custodia fuerit absolutus: quia pro certo talia dicit & talia facit, in quibus euidenter cognoscitur aut dæmoniacus esse, aut maniacus. & scitis quoniam mania esse non solet absque dæmone. Et si aliquis vos interrogauerit de ipsius custodia, talem esse veraciter illi respondere potestis. quicquid fratres in cibo & potu habent, hoc ei quotidie sine vlla negligentia ministratur. vestimenta illi ad sufficientiam offeruntur, si vult ille accipere: ligna ad focum faciendum illi sufficienter dantur. In mansione in qua degit caminatum habet, & necessarium. Lauacra illi non denegantur: sed postquam in eandem mansionem intrauit, non solum corpus lauare noluit, verum nec manus, nec faciem. Antea enim, sicut illi testantur inter quos conuersatus erat, turpissimus & adhuc quantum potest in sua turpitudine manet. Et sciatis quia maxima nausea in ista Ecclesia commouebitur, si ad Synodum venire iussus fuerit, aut de ipsa custodia absolutus extiterit. Quæ non pro me dico, quia nulla mihi inde est cura nisi pro aliis, sed vos probabit me verum dicere. Tales enim surgent qui adhuc latent.

X X V.

AD EGILONEM EVNDEM ARCHIEPISCOPVM.

GOTHESCALCI EIVSDEM DOCTRINÆ

uberior expositio, quam precedenti episto'la promittebat.

Nunc primùm edita ex Codice Laudunensi.

HINC MARVS NOMINE NON MERITO

*Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, sanctissimo & reuerentissimo
Egiloni Archiepiscopo,*

I aliquis vos interrogauerit de Gothescalci doctrina, unde vobis iam quædam scripsi, hanc esse interroganti respondere potestis, sicut & verba & scripta illius demonstrant. 1. Dicit enim deitatem sanctæ Trinitatis trinam esse, sicut sunt tres sanctæ Trinitatis personæ. 2. Dicit ita geminam esse Dei prædestinationem, vt sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinauerit ad mortem æternam. 3. Dicit quòd non vult Deus omnes homines saluos fieri, sed tantùm eos qui saluantur: omnes autem saluari, quoscumque ipse saluare voluerit. ac per hoc quicumque non saluantur, penitus non esse voluntatis illius vt saluentur. *Omnia, inquit scriptura, quacumque voluit Dominus fecit in celo* Psal. 134. 6.
& in terra, in mari & in omnibus abyssis. &, In voluntate tua Domine Esther. 13. 9
cuncta sunt posita, & non est qui possit tue resistere voluntati. Ergo non vult omnes saluos fieri, sed tantùm eos qui saluantur: quia si vult quod non potest, omnipotens non est. 4. Dicit quòd non pro totius mundi redemptione, id est non pro omnium hominum salute & redemptione, Dominus & saluator noster Iesus Christus sit crucifixus, sed tantùm pro his qui saluantur. 5. Dicit exponens sententiam Apostoli Petri, *eum qui emit eos Dominum negantes*, Baptismi, 2. Petr. 2. 1.
inquit, sacramento eos emit, non tamen pro eis crucem subiit, neque mortem pertulit, neque sanguinem fudit. Vnde latiùs dicta in suis scriptis inueniuntur. Ex quibus mortiferis Capitulis quanta exitiosa prodeant, catholicus & litteratus quisque conspiceret potest. Gen. 3. 5.
1. Hinc enim adinventione diaboli dicentis ad Adam, *eritis sicut dii*, pluralitas Deorum inducitur: quoniam si trina est deitas, tres dii erunt. Vnitatem quippe in Trinitate, non eadem persona, sed eadem implet essentia, id est deitas, quæ Trinitatis est vnitas. Et in lege Domino dicente, *Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est.* Dent. 6. 4.
& in Euangelio, *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine pa-* Matt. 28. 19

Efa 6.3. *tris, & filij, & Spiritus sancti. & cantantibus Seraphim, Sanctus, Sanctus,*
 Psal. 66.3. *Sanctus Dominus Deus Sabaoth. & concinente Dauid, Benedicat nos*
Deus Deus noster: benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.
 Rom. II. 36. & confitente Paulo, *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ipsi*
gloria. Cum esse Deus vnus dicitur, & in nomine, non in nomini-
 bus, credens quique baptizari præcipitur, & à Seraphim ter Sanctus
 cantatur, & vnus Dominus Deus Sabaoth confitetur, & à Dauid ter
 Deus nominatur, & metui per omnes fines terræ vnus oratur, & à
 Paulo post Trinitatis confessionem vnus Deus glorificatur, trium
 personarum sanctæ Trinitatis vna deitas, quæ Trinitatis est vnitas,
 demonstratur. ac per hoc, quantum ex se est, ista perniciosissima hæ-
 resi, idololatriæ videlicet matre, à mystica Nicæna Synodo gladio ver-
 bi Dei perempta, & ab isto nuper resuscitata, fides in qua baptizati
 sumus, & qua corde creditur ad iustitiam, & ore confitetur ad sa-
 lutem, euertitur. 2. Liberi arbitrij opera, siue bona siue mala, nihil
 valere ad meritum, sed siue ad vitam siue ad mortem, cuncta Dei
 prædestinationem agere, ab ista praua doctrina enucleatur. à qua
 & reprobis tollitur meritum damnationis, & iustis meritum aufer-
 tur salutis. ac per hoc nec illi iustè damnantur, qui iusti esse non
 possunt: nec isti iustè remunerantur, quia aliud quàm iusti esse non
 possunt. Nec iniustis ergo quiddam acquirit meritum, nec in ele-
 ctis aliquid gratia operatur: sed in vtraque parte & perditio & salus
 non est ex iudicio propriæ actionis, sed ex præiudicio Domini vo-
 luntatis, totumque Dei opificio reputabitur. Non enim potest di-
 cere figmentum ei qui se finxit, quare me fecisti sic? Non igitur
 aliquis libero arbitrio condemnabitur, nec quisquam pro gratia mi-
 sericordias Domini in æternum cantabit. Si enim, quod cæcus iste
 in meridie palps non videt, liberum non esset arbitrium, vnde to-
 tus in massa perditionis Adam perditus, cum suis etiam additis iustè
 iudicaretur mundus? Et rursus, nisi Dei gratia esset, quomodo ex
 eadem massa perditionis electus, id est, gratia lectus saluaretur mun-
 dus? *Misericordia*, inquit Psalmus, *& veritas obuiauere sibi, iustitia*
& pax osculata sunt. Misericordia quidem est, qua saluantur electi:
 veritas autem est, qua in massa perditionis deseruntur relictæ. Iusti-
 tia quidem est, quia non adsumuntur reprobi: pax verò his est,
 qua de vna eademque massa perditionis gratia fiunt probi. vnde
 Rom. 6.13. Paulus dicit, *Stipendia enim peccati mors, gratia autem Dei vita æterna.*
 3. Sed & malè interpretando scripturam, *Omnia quaecumque voluit*
 Psal. 134. 6. *Dominus fecit in celo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. & In vo-*
 Esther 1. 9. *luntate tua Domine cuncta sunt posita, & non est qui possit tue resistere vo-*
luntati, iniquus Deus, qui infert iram his qui contra prædestinatio-
 nem & voluntatem eius saluari non possunt, & his qui alieno, id
 est primi parentis peccato venditi sunt, & pro quibus non est data
 redemptio, ab illo asseueratur. Et vel non intelligens, vel scienter

mendaciter interpretans ex scripturis quod bene & verè dictum est, dum Deum infirmum dicere vitat, iniquum facit, dedignans, usus pessimo præceptore seipso, ab alio discere qualiter debeat intelligere, quia sunt quædam quæ dicitur non posse omnipotens, docente Paulo, *Deus fidelis permanet, seipsum negare non potest.* qui etiam mutari, mentiri, 2. Tim. 2. 13. falli, peccare, miser fieri, vinci ac mori non potest. Quæ & his similia si posset, vel si hæc velle posset, omnipotens non esset. Vnde nunc longum est scribere, & si hic nebulo in his sanum sensum haberet, in hac sententia non erraret, qui dum dedignatur fieri discipulus veritatis, si ei liceret, magister fieri vellet erroris. 4. Nec non & loquente de seipso in magno Petro, *Non tardat Dominus promissis suis, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reuerti.* & in diuino Paulo, *Omnes homines vult saluos fieri, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* & *Gratia Dei pro omnibus gustauit mortem.* & *Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sumus, & pro omnibus mortuus est Christus.* & in Propheta cum iuramento propter incredulos, *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat.* Et in omni catholica Ecclesia, quæ pro omnibus hominibus ex traditione Apostolica illi supplicans, legem hinc credendi lege nobis statuit supplicandi, veritatem mendacem dogmatizat. Et cum Christus de diabolo dicat, *Mendax est ab initio, & pater eius,* si idem Christus iuxta istius doctrinam mendax est, suis ipsis verbis, quod nefas est dicere, similis ei, id est diabolo, mendax esse conuincitur. Est autem Deus verax, & Gothescalcus mendax, quia vnus idemque Sol iustitiæ Christus, vt repararet omnium vitam, recepit omnium causam. inde in omnes manante iustitia, vbi est omnis humana suscepta natura, non culpa. qui omnibus ortus est, omnibus venit, & pro omnibus passus est, & omnes vult saluos fieri qui pro omnibus passus est: sed non ab omnibus videtur, & non omnes saluantur. Lux enim lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt. quod non pertinet ad culpam lucis, sed ad tenebrarum. Lux quippe venit in mundum dicens, *Ego sum lux mundi.* qui Ioan. 8. 12. *sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite.* Sed dilexerunt homines tenebras magis quàm lucem. Erant enim eorum mala opera. Et item comprehendentibus lucem tenebris, ipsa lux per Apostolum dicit, *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Quod Ephes. 5. 8. autem quidam sequentes lucem saluantur, saluantis est donum: & quod quidam in tenebris remanentes pereunt, pereuntium est meritum. Vniuersæ enim viæ Domini misericordia & veritas. vt enim reus damnetur, inculpabilis Dei iustitia est: vt autem reus iustificetur, ineffabilis Dei gratia est. Et redemptio humani generis omnibus proposita est, sed fidelibus dat salutem. Sic enim dilexit Deus mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. qui autem non credit,

iam iudicatus est. Quod & Dominus ostendit quando sacramenta passionis suæ discipulis & Apostolis suis tradidit dicens, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. & Hic est sanguis meus, qui pro vobis & pro multis effundetur.* Vtrumque enim in Euangelio inuenitur. Inter quos, quibus hæc tradidit, erat & Iudas reproborum tenens partem, sicut & ceteri discipuli electorum partem ferebant. Idem quippe non pro omnibus sed pro multis dixit, quia non omnes credituri erant. Effusio enim sanguinis Christi, iusti pro iniustis, tam fuit diues ad pretium, ut si vniuersitas captiuorum in redemptorem suum crederet, nullum diaboli vincula retinerent. Qui autem non credunt, ipsi sibi damnationem adquirunt. Nam sicut incarnatio, prædicatio, miracula, ita & mors Christi, salus & honor est credentibus, non credentibus autem lapis offensionis & petra scandali, veluti in scripturis multoties & passim qui legunt inueniunt, & in natura creaturarum conspicitur, per quas inuisibilia Dei cognosci à Paulo dicuntur. Vnus namque ac idem sol lutum stringit, & ceram liquat, & conditor ac redemptor, atque saluator noster, non alia cogitatione iustos adiuuat, atque alia iniustos damnat: sed vna eademque vi naturæ singularis, sibi semper indissimilis, dissimilia disponit vna prædestinatione sua, quæ semper in bono est, & sic est gemina, sicut vnus sanctus Spiritus & duo eiusdem data, vna caritas & duo ipsius præcepta. Vna Dei prædestinatio, aut ad donum pertinens gratiæ, aut ad retributionem iustitiæ. Non ut Deus reprobos prædestinasse credatur, quod absit, ad pœnam, sicut creditur electos prædestinasse ad gloriam, & eis gloriam præparasse perennem: sed eius prædestinatione, veluti ei canitur à Propheta, *Misericordia & veritas præcedent faciem tuam*, per misericordiam conferantur quæ ad donum pertinent gratiæ, & ad veritatem iusti iudicii referantur quæ redduntur retributione iustitiæ. Bonus est enim & iustus in omnibus Dominus, quoniam bonum est cum debitum redditur, & iustum est, cum indebitum sine cuiusquam fraude donatur. sicut scriptum est, *Cui vult miseretur, & quem vult indurat.* Miseretur nimirum Deus, gratis impartiendo misericordiam, & auferendo nequitiam: obdurat autem, non impartiendo malitiam, sed iuste non impartiendo misericordiam. sicut dicitur obdurasse cor Pharaonis, id est per gratiam non emollisse, & tradidisse quosdam in reprobum sensum, id est, ex retributione iustitiæ per gratiam non liberasse à reprobo sensu. Et multa alia hoc genere locutionis dicta in scripturis inueniuntur. 5. Et qui locutus est per Prophetas, dicente Dei spiritu per Apostolos & Euangelistas, *Vnus est Deus, vna fides, vnum est & baptisma.* in quo sanctificatio spiritus per asperisionem fit sanguinis Christi, quo redempti sumus de vana nostra conuersatione paternæ traditionis. Sanguis enim eiusdem Iesu Christi filij Dei emundat nos ab omni peccato, qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus.

non

non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. & spiritus est qui te-
 stificatur quoniam Christus est veritas : quia tres sunt qui testimo-
 nium dant, spiritus, aqua, & sanguis, & tres vnum sunt : spiritus uti-
 que sanctificationis, & sanguis redemptionis, & aqua baptismatis.
 quæ tria vnum sunt, & indiuidua manent, nihilque eorum à suâ
 connexionem seiungitur. Et hac fide viuit & proficit catholica Eccle-
 sia, mundata lauacro aquæ in verbo. quoniam non est vnum & sa-
 lutare baptisma, quod in eadem catholica celebratur Ecclesia, vel
 aqua sine verbo, vel verbum sine aqua : sed cum accedit verbum ad
 elementum, efficitur sacramentum, spiritu qui in principio fereba-
 tur super aquas sanctificatum, quod vno militum lancea aperiente
 latus Christi in cruce, continuo exiuit de secreto diuinæ humanita-
 tis & humanæ diuinitatis, scilicet sanguis & aqua, vnde lauacro ri-
 gatur & poculo Ecclesia credentium, quorum corda fide quæ datur
 per spiritum purificantur, quique spe salui fiunt, quoniam caritas
 Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus
 est nobis, in quo credentes signati sumus spiritu promissionis san-
 ctæ. Et item eodem dicente Apostolo, *in quo signati sumus in die red-*
emptionis, id est in eodem sacramento baptismatis, in quo nulla est
 discretio renatorum, dicente Apostolo, *Quicumque baptizati sumus in*
Christo, in morte ipsius baptizati sumus. & *Quicumque in Christo baptizati*
estis, Christum induistis. Non est Iudeus neque Græcus, non est seruus ne-
que liber, non est masculus neque femina. omnes enim vnum estis in Christo
Iesu. Quoniam quos aut sexus in corpore, aut ætas discernit in tem-
 pore, ab immaculato diuini fontis vtero omnes in vnâ parit gratia
 mater infantiam, & renatus ex aqua & spiritu, non solum spiritalis,
 sed etiam inuisibiliter fit spiritus, & per adoptionis gratiam Dei fi-
 lius, cum visibiliter videntibus appareat caro & hominis filius. Con-
 tra quæ omnia, ipsius vnus eiusdemque baptismatis veritas isto pe-
 stilentissimo dogmate euacuatur, quod nullam credentibus spem
 salutis relinquit, nec à quo credentes salutem sperare possimus, fa-
 ciens Deum iniquum atque mendacem, & personarum acceptorem,
 dimittit. Quæ, sed & aliæ ipsius blasphemix, scripturarum aucto-
 ritate, & catholicorum traditione, qui in se loquente Domino, à
 cuius facie est sapientia & intellectus, & qui docet hominem scien-
 tiam, hæc praua in directa & aspera in vias planas fecerunt, facile
 posse reuinci cognoscitis. Non igitur est perfunctorie transcendendum
 quod Cælestinus scripsit pro talibus atque de talibus. Merito, in-
 quiens, causa nos respicit, si silentio faueamus errori. Ergo corri-
 piantur huiusmodi. non sit his liberum habere pro voluntate sermo-
 nem. Desinat, si ita res sunt, incessere nouitas vetustatem. desinat Ec-
 clesiarum quietem inquietudo turbare. Alioquin, vt Leo dicit, infe-
 riorum ordinum culpæ ad nullos magis sunt referendæ, quàm ad
 desides negligentisque rectores, qui inultam sæpè nutriunt pestilen-

1. Ioan. 1. 7.

1. Ioan. 5. 6.

Ephes. 4. 30

Rom. 6. 3.

Gal. 3. 27.

Epist. viii.
ad Episcopos
Galliæ.

tiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Multa vobis scribere poteram de his, sed & de aliis exitiosissimis dictis huius procacissimi hominis, si licuisset, & antea hinc vobis scribere meditatus fuisset. Sed quia in articulo iam profectiois missi nostri, quem ad vos dirigebam, nuntiatum est mihi, habitu tantummodo monachum nostrum, eiusdem Gothescalci complicem, in partes Italiae quò pergitis, cum his quæ furari de monasterio potuit aufugisse, necessarium duxi accito notario, vel hæc parua & tumultuario sermone quæ mens ori suggestit emissa, vestra sapientia intimare, ut si fortè isdem pestifer in illis partibus de zizania magistri sui aliqua seminauerit, & à quibusdam inde interrogati fueritis, habeatis quæ illis de doctrina eius certa respondere possitis, & ne pro multis detentus missus noster, tam diu morari cogeretur, ut ei necesse foret vos longius sequi.

XXVI.

AD NICOLAVM PAPAM.

*RESPONDET INCREPATORIIS EIVS LITTERIS,
purgans se de tumore ac dolo, & de obiectis in causa Ebonis &
Uulfadi, tum de Benedicti Papæ privilegio, & actis Synodi
Suessionensis, deque immoderato usu pallij.*

Nunc primùm edita ex codice S. Mariæ Laudunensis.

DOMINO SANCTISSIMO ET REVERENTISSIMO
Patrum Patri Nicolao, primæ ac summæ sedis Apostolicæ & uniuersalis
Ecclesiæ Papæ, Hincmarus Remorum Episcopus, & vestra sanctissima
paternitatis deuotissimus famulus.

DECIMO-TERTIO Kalend. Iunij præsentis xv. Indictionis, mandatus à domno nostro, deuotissimo filio vestro, Karolo rege glorioso, obuiam illi eunti ad colloquium fratris sui Hludouici regis gloriosi ad Metis ciuitatem, quò secum me duxit, ad palatium eius quod Salmontiacus dicitur in Laudunensi parochia veniens, & secundum iussionem illius fratres nostros de Wlfadi collegio mecum ducens, quò & fratres ac consacerdotes nostri, Rothadus Suessorum Episcopus, & Hincmarus Laudunensis Episcopus conuenerunt, conueniente etiam præfato dilecto fratre nostro Wlfado, litteras sanctissimæ paternitatis & præcellentissimæ auctoritatis vestrae coram eodem domno rege & prædictis fratribus nostris, ab Egilone venerabili Archiepiscopo Sennensi accepi. In

quibus, sed & in litteris generaliter ad Episcopos qui in Synodo vestra auctoritate congregata apud Sueffiones fuerunt ibidem relectis, tantas & tales increpationes indignitati meæ à dignitate vestra inlatas inueni, sicut peccata mea merentur. Vnde si præsens corpore vobis adessem, quod sanctus Spiritus per os beati Benedicti in Regula ab ipso dictata præcipit, sine cunctatione vel aliqua mora exsequi procurarem. Si quis, inquit, frater pro quauis minima causa à quocumque priore suo corripitur, quolibet modo vel si leuiter fenderit animos prioris cuiuscumque contra se iratos vel commotos quamuis modicè, mox sine mora tamdiu prostratus in terra ante pedes eius iaceat satisfaciens, vsque dum benedictione sanetur illa commotio.] Quod quia corporaliter ante vestræ sanctitatis vestigia implere non valeo, mente & spiritu vbicumque sum cum debita mentis deuotione adimpleo. suadente beato Gregorio, sanctitatis vestræ prædecessore, atque dicente in expositione Euangelicæ sententiæ, *Si offers munus tuum ad altare*, ac reliqua. Debemus, inquit, Matt 5.23 ad proximum quamuis longè positum longèque disiunctum mente ire, eique animum subdere, humilitate illum ac beneuolentia placare. & scilicet conditor noster, dum tale placitum nostræ mentis adspexerit, à peccato nos soluet, quia munus pro culpa sumet.] Et quia tempus annuum, quod in litteris humilitati meæ directis de causa fratris Wlfadi collegarumque eius inueni, ex benignitatis vestræ commotione mihi concessum intellexi, diutiùs sustinere passus non fui, quin post reuersionem de præfato itinere, nunc consequenter isto qui instat mense Iulio præsentis xv. Indictionis, cum domino nostro rege in hoste ex omni regno suo collecta contra Brittones & Nortmannos illis coniunctos, sicut & ceteri confratres ac confacerdotes nostri, secundum nostrarum regionum grauem consuetudinem, cum suis vadunt, quàm longè infirmitate attritus poterò, cum hominibus commissæ mihi Ecclesiæ perrecturus, quanto ciùs potui vestræ sublimitati satisfactorius, has humilitatis meæ litteras ad vestræ sanctitatis vestigia, quoniam propter insidias principum mihi infestorum, quibus ad sua vota placere non audeo, apertè non valui, modo quo potui transmittere maturavi. Denique post præfatas vestræ auctoritatis epistolas, relectum est in supradicto loco decretum vestræ præceptionis de restitutione prædictorum fratrum nostrorum, & quod decreuistis libenter amplexi sumus. Et quod præfatus venerandus Archiepiscopus Egilo mihi ex vestro mandato inde iniunxit, sine retractatione exequi procuravi. Quod de re nil aliter, nisi veluti à vestra auctoritate est diffinitum, in postmodum repetere cupio, sicut in processu horum doloris mei apicem pro commotione erga me vestra explanans plenius inculcabo. in quibus vt legitur à doloroso dictum, *Si locutus fuero non quiescet* Iob 16.7. *dolor meus, & si tacuero non recedet à me.* Scio enim quia nisi multam

rubiginem in me conspiceret fictor meus, non totiens me isto igne purgationis, ex Apostolicæ sedis auctoritate quorundam factione aduersus exiguitatem meam commota, tam duriter conflaret, & vti-
nam expurgaret. Sic enim bonæ memoriæ domnus Hlotharius in initio ordinationis meæ, apud Sergium, & postea apud successorem ipsius Leonem, pro contentione regni quam erga fratrem suum habebat domnum Karolum, cuius obsequiis fideliter adhærebam, sat-
egit. Vnde postea Deo inspirante pœnitentiam egit, & litteris ad sedem Apostolicam missis quod excefferat corrigere studuit. Per quos etiam serenissima sanctitatis vestræ tranquillitas erga indigni-
tatem meam totiens & adeo sit commota, non debet à me conqui-
ri, nec indebitis suspicionibus debeo agitari. Duo tamen sunt, quæ tenere me veraciter puto, & tertium quod in mente mea cognosco. Scilicet quia commotio animi vestri erga humilitatem meam, non ex vestris propriis motibus, sed alienis procedat suggestionibus. Et si vera essent quæ vobis de me à quibusdam audio dicta, non solum meritò erga me taliter moueremini, verum & incomparabiliter se-
uerius quàm moueamini zelo rectitudinis accenderemini. Sed gra-
tias illi cuius gratia sum id quod sum, quia perhibente mihi testi-
monium conscientia mea, licet in aliis sim peccator, tamen in his de quibus me apud auctoritatem vestram audio denotari, non talis sum in oculis diuinis, qualis depingor in auribus humanis. De tu-
more namque erga sedem Apostolicam, omnium Ecclesiarum ma-
trem atque magistram, iam apud sanctæ recordationis Sergium at-
que Leonem fueram denotatus: sed debitis obsequiis, cooperante Domino, quocumque se locus mihi præbuit, demonstraui quòd fi-
delis & deuotus, humilis quoque atque subiectus semper in omni-
bus & vbique erga sedem Apostolicam & eius rectores extiterim: & modò cum tumore, quem quantum potui ab ineunte ætate vita-
ui, dolositate atque crudelitate, apud sanctam & prudentissimam simplicitatem vestram videor denotari. Qui postquam sensualiter percepi dictum à sancto Spiritu, & imprecari à sancta Dei Ecclesia, de his qui in corde & corde loquuntur, *Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa. ac muta fiant labia dolosa. & vt virum sanguinum, ita nihilo-*
minus & dolosum abominari à Domino, dolositatem & crudelita-
tem quasi à facie colubri fugiens execrari curauit, sciens beatos esse misericordes, & iudicium illi futurum sine misericordia, qui non fa-
cit misericordiam. De quibus vitiis in istis partibus Ecclesia mihi commissa, sed nec vicinæ Ecclesiæ aduersum me hætenus fuere con-
questæ, sed nec modò conqueruntur. Vnde datur intelligi, quoniam illi qui de me ista falsò disseminant, si vel similitudines aliorum cri-
minum in me percepissent, (quod non ad excusandum excusatio-
nes in peccatis fateor) vtique vobis non tacuissent. Sed benedictus Dominus, qui hætenus non dedit me in captionem dentibus eo-

Psal. xi. 4.

Psal. 30. 19.

Psal. 5. 7.

Eccli. 21. 2.

rum, qui sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, & non potuerunt mihi, protegente Domino, qui de multis tribulationibus eripuit me, in quem spero quia & adhuc eripiet. Hæc, domine & pater sanctissime, cum omni animi contritione, & qua possum humilitate deosco, vt pensantes quanto cordis mœrore sint dicta, non aspernanter accipiat, & non subdolè auctoritati vestræ subiectionem meam scripsisse vobis à quoquam persuaderi sinatis. Nec ea quæ modò dignationi vestræ scribere fîsus de clementia vestræ benignitatis præsumo, ad hoc scripta intelligatis, quasi increpationibus vestris duriter susceptis, contumaci corde resistere, & quæ scripsistis inreuerenti fronte vel erecta cordis ceruice dissoluere, aut vestris Apostolicis iussionibus, vel diffinitionibus resultare modo quolibet vel in modico velim, qui sicut domino famulus & patri filius, in omnibus satisfacere & parere Apostolicæ vestræ auctoritati desidero. Ceterum de Ebone, de quo humilitati meæ sanctitatis vestræ sublimitas scripsit, multa & in regum & in gestis Episcoporum, qui iam nos ad Dominum præcesserunt, & adhuc nobiscum in suis monumentis atque subscriptionibus viuunt, habentur, quæ apud nos & apud alios in nostris regionibus conseruantur, multa etiam in scriinio sanctæ & summæ sedis Romanæ haberi non dubito. Vnde ne videar quasi meî causa mortuo derogare, & sepulti reprehensibilia gesta velle resuscitare, de actis quæ apud nos exinde conseruantur, cur & qualiter depositio eius acciderit, rationabilius videtur à nobis fileri, quàm pleniter & ex ordine dici. Sed & contra multiplicem sapientiam vestram, quæ excedit nostrum sensum atque intelligentiam, & contra vestram summam auctoritatem, quæ supereminet nostram subiectionem, de illius qualicumque depositione quamcumque contentionem, quod absit, conferere, vel quamcumque resultationem inire non volo, non præsumo, non debeo. Præsertim cum & ipse, & illi qui eum non clamantem vel resistentem, sed potius, quantum ab eis qui interfuerunt videri potuit, spontè conuiuentem, ante triginta & tres annos iam euolutos iudicauerunt, illic proculdubio sint, vbi vnusquisque sub tanto iudice, cuius oculis nuda & aperta sunt omnia, non possunt perdere sui meriti qualitatem. Verum tamen vt pauca ex eorum gestis ob rei notitiam vobis suggerendam commemoremus, Hildemanno Ecclesiæ Belgiuacorum Episcopo calumniis, quibus fuerat denotatus, regulari satisfactione exuto, Ebo, qui pridem cum aliis Archiepiscopis & Episcopis libellum, quem habemus, de restitutione Imperatoris Hludouici manu sua cum additamento Archiepiscopi edidit, in eadem Synodo secundum traditionem Apostolicæ sedis, velut Zosimus de Proculo, Ioannes de Contumelioso, Gregorius de Paulo decernentes ostendunt, & sicut Gregorius multoties de Episcopo non valente pro infirmitate corporis ad ministerium Episcopale adsurgere,

quòd si voluerit hoc modo, videlicet dato libello, ab Episcopatu se remouere valeat scripsit, datis litteris in abdicationem suū sacerdotio se sponte amouit. Quem, vt Alexander Papa in decretis suis ostendit, metus aut vis vel fraus, quæ à nemine pertulit, innoxium vel excusabilem reddere nequuerunt. neque, vt Gregorius de Pompeio monstrat, violentia aut afflictio, quæ à nullo sustinuit. nec etiam reclamatio ad Apostolicam sedem, quam præsens in iudicio non emisit, ei consulere debuerunt, qui nullo cogente, nec etiam postulante, sed propria sponte, conscius criminum, de quibus partim in Synodo fuerat accusatus, partim autem, nisi locum peteret quærendi consilium cum quibusdam Episcopis, foret nihilominus accusandus, & de quibus se purgare non poterat, secundum eorundem Episcoporum consilium, sequentium Africanum Concilium, propter Ecclesiæ opprobrium, & insolentem insultationem sæcularium, ne dignitas sacerdotalis pollueretur, libellum temperantia, quam beatus Leo ad vniuersos Episcopos per Campaniam & Samnium ceterasque prouincias decreuit, manu sua subscriptum, propriæque confessione attestatum, Synodo sine vlla resultatione porrexerit. Et Africani canones testimonio Episcopi, etiam de se mentientis, adeo credi debere dicant, vt Episcopatum amittat, sicut & Dominus in Euangelio monstrat dicens, *Ex ore tuo te iudico, & ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* & David propheta mentienti quòd occiderit Saul, *Sanguis tuus super caput tuum. os enim tuum locutum est aduersum te.* Et sanctus Gregorius de Andrea, Quia flagitari iudicium non debet de causa quam ipse iudicauit, quia si verum de se confessus fuit, (sicut in libello suæ professionis quem habemus scriptum est, cuius exemplar cum exemplari notitiæ Synodalis sanctæ memoriæ Leoni Papæ directum est, in quo pro reatibus suis à pontificali ministerio alienum se reddidit, & alium in loco suo absque repetitione canonica consecrari decreuit,) tamquam criminofus suo testimonio à ministerio Pontificali cessare, & iuxta Leonis & Gregorij decreta, ad promerendam misericordiam Dei, priuatam secessionem expetere debuit. Et si falsum de se protulit, tamquam falsus contra semetipsum testis abiiciendus fuit, prohibente Domino, *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.* Quòd si non licuit contra proximum, multo minùs contra semetipsum. Et idcirco, vt iudices sui dixerunt, iustè & rationabiliter à Pontificali ministerio alienum vnà cum ipso eum reddiderunt. De quibus, quantum rescire possumus, qui in nomine Episcopi tunc fuerunt, in istis Cisalpinis regionibus nemo in corpore viuit, nisi solus Rothadus: licèt adhuc plures supersint, qui Ecclesiam & prouinciam suam eum priùs nullo impetente deseruisse contra regulas sacras nouerunt, & post eius depositionis ordinem cognouerunt. Et Apostolus

Luc. 19. 22.

Matt. 12. 37.

2. Reg. 1. 16.

Exod. 20.
16.

Heb. 7. 9.

illius loco ordinauerunt, non habentur superstites, nisi præfatus Rothadus & Erpoinus. quamuis in istis prouinciis, Remorum scilicet, Treuironum, Agrippinensium, Moguntinæ, Lugdunensium, Arêlatensium, Narbonensium, Rotomagensium, Turonensium, Senonum, Bituricensium, Burdegalensium, non facile plures inueniri possint Episcopi, vel presbyteri, aut diacones, qui aut ab illis non sint ordinati, qui in Ebonis depositione fuerunt, & me quidam eorum & ab eis ordinati ordinauerunt, aut qui in ordinatione mea consentientes non subscripserunt, seu qui à me aut ab illis non sint ordinati: quos ego Dei gratia ordinaui. Qui post decennium quàm idem Ebo, sicut Cisalpini Episcopi dixerunt, depositus fuerat, & sine regulari repetitione vel reclamazione permanserat, atque post annum quàm à Sergio Papa sententiam notam susceperat, quam rectissime auctoritas vestra, vt videlicet diuinæ legis oraculum, in epistola Synodali per Egilonem directâ nobis exposuit, in Synodo apud Belgiuacum ciuitatem Remensis prouinciæ, à clero & plebe Remorum Metropolis, sed & ab Episcopis eiusdem prouinciæ petitus & electus, & cum decreto canonico præsentia & vnanimitatis consensu omnium Suffraganeorum ipsius Metropolis, cunctis adclamantibus, nullo autem reclamante vel contradicente, regulariter in eadem Ecclesia sum ordinatus, sicut epistolæ de ordinatione mea sanctæ memoriæ Leoni Papæ directæ, & scripta Ecclesiasticæ traditionis, quæ in Remensi Ecclesia conseruantur, ostendunt. In quibus inter cetera secutos se fore dixerunt Episcopi, ordinatores videlicet mei, auctoritatem Africani Concilij, quod missis Episcopis, Ecclesiæ diutino tempore pro fuga Equitij destitutæ iussit ordinari Episcopum. Et Damasi Papæ decreta, ad Paulinum Episcopum à congregata in vrbe Roma Synodo directâ, de Episcopis adhuc etiam in statu suo manentibus, & contra regulas transmigrantibus. Eos, inquit, qui de Ecclesiis ad Ecclesias migrauerunt, tamdiu à communione nostra habemus alienos, quamdiu ad eas redierint ciuitates in quibus primùm sunt constituti. Quòd si alius alio transmigrante, in loco viuentis est ordinatus, tam diu vacet sacerdotij dignitate qui suam deseruit ciuitatem, quamdiu successor eius quiescat in Domino.] Ego autem decernentibus sacris canonibus Carthaginensis Concilij, vt quicumque clerici vel diaconi, pro necessitatibus Ecclesiarum non obtemperauerint Episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua Ecclesia promouere, nec illic in gradu suo ministrent, vnde recedere noluerunt: quod & sanctus Gregorius in epistola ad Galliarum Episcopos adprobat dicens, Sicut is qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus ad-

Epist. 3.

Lib. 7. epist.
110. Ind. 11.

uotrone, sicut tunc mihi videre videbar, agere non præsumpsi. Qui in monasterio, vbi ab ipsis rudimentis infantiae sub canonico habitu educatus, indeque eductus, in palatio domni Hludouici Imperatoris non modico tempore mansi. Conuersis autem ad regularem vitam & habitum fratribus in monasterio sancti Dionysij, vbi nutritus fueram, in illud, sæculum fugiens, sine spe vel appetitu Episcopatus, aut alicuius praelationis, diutius degui: & exinde adsumptus, familiaribus obsequiis præfati Imperatoris, ac Episcoporum conuentibus, pro sola obedientia mihi iniuncta inseruiens, post aliquot annos monasterij quietem repetij. A quo, peccatis meis exigentibus, rupto ancoræ fune, quo me in portu negligenter deuinxeram, sub obtentu salutis plurimorum, persuasus hortamentis eorum, quibus facilius quàm mihi necesse foret credidi, ad tempestates maris magni & spatiosi periculosissimè sum reiactatus. Emenso autem anno post ordinationem meam, Hlotharius Imperator, vt prædixi, causa fratris sui erga me commotus, epistolas à Sergio Papa exegit, sicut postea mihi innotuit, pro refricando Concilio de Ebonis depositione, quasi discordia esset in Remensi Ecclesia pro mea ordinatione, quod nullatenus constitit. Vnde isdem dominus Apostolicus litteras domno Karolo misit, præcipiens vt Guntboldum Rotomagensem Archiepiscopum, cum ceteris Episcopis regni sui quos prædictus Guntboldus ad hoc sibi eligeret, obuiam missis eius Treueris ad hanc causam discutiendum dirigeret, & me ad ipsam Synodum venire faceret. Ipsi quoque Guntboldo inde litteras misit, vt cum post diem sanctæ Resurrectionis missos suos idem dominus Papa in seruitium Imperatoris mitteret, ad prædictum locum cum Episcopis hanc causam diffiniturus adiret. Sed & mihi inde litteras misit, vt ad idem venirem Concilium. Nos autem expectauimus eosdem missos vsque ad conditum terminum, & non venerunt. Quapropter auctoritate litterarum domni Papæ Sergij, annuente domno nostro rege Karolo, cum consensu Archiepiscoporum & ceterorum Episcoporum regni ipsius, Guntboldus Synodum condixit, quò Ebonem litteris, quarum exemplar habemus, per Erpoinum prouinciæ Remensis Episcopum directis, ex auctoritate prædicti Papæ conuocauit, vt secundum eius commendationem hanc causam regulariter diffiniret, & diffinitionem ipsius rei ad sedem Apostolicam secundum sacras regulas referre curaret. Quò isdem Ebo sibi conscius venire non voluit, nec vt apud sedem Apostolicam, à qua notam sententiam suscepit, absolueretur sategit, cum eundi illuc facultatem habuerit, quoniam diu in Italia immoratus, & proprietatem de facultatibus Remensis Ecclesiæ comparatam possederit, & Abbatiam sancti Columbani apud Hlotharium obtinuerit, sed & in istis regionibus alteram Abbatiam adeptus fuerit, quas & habuit vsque dum legationem in Græciam à Hlothario susceptam exequi

exequi detrectauit, & ob id honores quos à præfato Imperatore acceperat perdidit, & per clementiam Hludouici regis Germaniæ in prouincia Moguntina conductum promeruit. Et nullum documentum canonicum de sua restitutione, vel à sede Apostolica absolutione, sicut præcipiunt regulæ, in vita sua Synodo ulli ostendit. Qui sine documenti testimonio, vel litteris de sua restitutione, ut Felix Papa decreuit, ministrare vel recipi in ministerio sacro non debuit, à se & à plurimarum prouinciarum Metropolitanis cum suis Coepiscopis in iudicio præsens, & ad sedem Apostolicam non reclamans, consonanter exclusus. Maximè quia per tot annos, etiam post acceptam sententiam à sede Apostolica, innocentiam suam non asseruit, quam demonstrare non potuit: sed & quia ante regularem audientiam, vel ante prolatam & confirmatam atque ostensam à sede Apostolica suam restitutionem, per edictum imperiale Hlotharij Imperatoris, quod habemus, ministerium Episcopale præsumpsit, quod, ut Gelasius in epistolis suis de Acacij damnatione ostendit, manifestissimè sacris est canonibus inimicum, qualia & quanta iudicia incurrerit meliùs ipsi scitis. Nam & si, ut prædiximus, exigente Imperatore Hlothario, à sede Apostolica litteræ missæ fuerunt pro Synodo ex hac causa congreganda, cum legatus ipsius Sedis in has partes veniret: tamen sicut ad nullam Synodum, sed nec ad eam, quam Guntboldus auctoritate litterarum domni Sergij Papæ congregauit, isdem Ebo conuenit: ita nec missus à Sede Apostolica pro Synodo ex hoc congreganda in istas partes aduenit, veluti & epistola ipsius Imperatoris, necnon & Episcoporum Belgicæ Galliæ, Neustriæ, & Aquitanix prouinciarum epistola, cum litteris domni regis Karoli, sanctæ memoriæ Leoni Papæ directæ, quas in scrinio Romano credimus seruari, demonstrant. Sicque sæpeditus Ebo, absque vlla repetitione vel reclamatione suæ sedis apud quamcumque Synodum, vel apud sedem Apostolicam, à qua fuerat decretum ut nec communionem inter clericos susciperet, post datas litteras Papæ Sergij pro Synodo ex hac causa congreganda, cum missos suos in istas partes dirigeret, & post Synodum auctoritate litterarum ipsius congregatam, quò vocatus, ut prædiximus, non conuenit, vsque ad obitum suum permansit. Videlicet, sicut superiùs memoratæ litteræ auctoritatis vestræ demonstrant, talis à sede Apostolica & Papa Sergio habitus, qualis ab aliis non ignorabatur haberi, id est, ut codex Episcopalis ostendit, pro criminibus suis honore priuatus, & ab Ecclesia pulsus, & ideo, ante Synodalis examinis discussionem, ad quam Dei iudicio non peruenit, secundum sacros Nicænos canones non receptus. Quod ergo, ut Leo scribit, manens in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. sicut sanctus Gelasius de Acacio dicit, qui à sede Apostolica damnatus & non restitutus, licet Anastasius Papa, sicut in libro

Episcopali legimus, cum recipere voluerit, vitam finiuit. Talis est in-
 quiens, dictus qualis signatus est nunquā esse soluendus, talis vsque in fi-
 nem permansit, talis esse non destitit. Ita talis est hodie qualis est & di-
 ctus, non talis esse iam non potest. nunquam igitur talis permanendo
 soluendus est. De dilecto autē fratre nostro Wlfado & eius collegis, de
 quibus mihi Summa dignitatis vestræ auctoritas quæ sibi placuit scri-
 pfit, nihil aliud sanctitati vestræ scribere præsumpsi, nisi quod incre-
 pationes vestras non negligenter sed diligenter suscipio, & præceptio-
 nes obedienter obaudio. & quia illis sufficere debet præstabilis au-
 thoritatis vestræ benignitas, & mihi abundanter sufficiet, si satisfa-
 ctionem humilitatis meæ suscipientes, credere dignati fueritis me
 vobis simpliciter scripsisse. Nam secundum ordinatorum meorum
 præceptionem, qui mihi necdum duobus exactis mensibus post or-
 dinationem meam, in Synodo apud Meldis ciuitatem habita præ-
 ceperunt, catenus ignoranti, quod Ebo post depositionem suam a-
 liquos in Remensi Ecclesia ordinauerit, vt eis mecum vsque ad di-
 ligentiorum tractatum ministrare non permetterem, egi. Et hoc ip-
 sum eisdem fratribus, decernente Carthaginensi Concilio vt ordina-
 tis Episcopis vel clericis prius ab ordinatoribus suis placita Con-
 ciliarum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Con-
 cilij fecisse pœniteant, per Pardulum tunc diaconum Ecclesiæ Re-
 mensis qui interfuit Synodo mandauerunt. quoniam canones po-
 steriores anterioribus iubent deferre, post Synodum apud Sueffio-
 nes habitam, cum eorum litteris, quarum exemplar habemus, &
 quas in Romano scrinio inueniri posse existimo, cum meis pro eo-
 rum petitione litteris, & cum aliis petitionibus meis, ad sedem Apo-
 stolicam domno Papæ Leoni pro confirmandis eorum gestis ex eis-
 dem fratribus ad Synodum non coactis, quæ non scripsi, nec eis
 subscripsi, sicut & in Synodo vestra auctoritate collecta ostendi, me
 direxisse non denego. In quibus gestis veram præfatorum fratrum
 prosecutionem aduersum me silentio non firmaui. Vnde ex commu-
 ni consensu, secundum canones sicut eos intelleximus, iudices postu-
 laui. quorum sententiam sequendam vidi vsquequò maioris aucto-
 ritatis aliter exinde diffinitionem acciperem. Recepta autem dom-
 ni Papæ Leonis excusatoria epistola cur eadem gesta non confirma-
 uerit, dicens inter cetera, Causas pro quibus hoc vsque ad tempus
 suspendimus caritati vestræ dicemus. Prima igitur hæc est, quia sicut
 ab Episcopis prænominata Synodus vtiliter ventilata siue sopita est,
 ita per aliquos ex eis, vt dubitatio foret radicitus euulsa, statuta ve-
 stræ Synodi destinare debuistis.] nesciens quia nos Metropolitani in
 istis regionibus non habemus potestatem, vt sine consensu vel ius-
 sione regis, aut nos ipsi ire, aut Coepiscopos nostros quoquam lon-
 giùs possimus dirigere. Subiunxit autem idem Pontifex in suis A-
 postolicis litteris dicens, Alia autem iuxta votum vestri desiderij id

nos perficere minimè permisit, eo quòd legati sedis Apostolicæ præ-
sentes ibidem non fuerunt, neque Imperialis epistola nobis talis est
præsentata, quæ hoc quod expetendum misistis specialiter indicare
potuisset. Quarta scilicet causa hæc est, quia hi, quos depositos cari-
tas vestra auctoritate Synodi fore adfirmat, per proprias litteras se-
dem Apostolicam appellati sunt, & volunt iterum nostra se Apo-
stolica audiri præsentia, & tunc si culpabiles inuenti fuerint, non se
abnuunt canonicam subire censuram.] Et postquam has litteras dom-
ni Papæ Leonis accepi, sicut mihi innotuit, dominus Hlotharius,
petente quodam Episcopo regni sui qui adhuc viuit, per Petrum
Aretinum Episcopum præfato domno Papæ mandauit, vt gesta E-
piscoporum de eisdem clericis non firmaret. Quæ cum ad fratres &
Coepiscopos nostros retuli, rogantibus eis apud Hlotharium Impe-
ratorem, epistolam exinde, ipso ex animo largiente, per missos meos
obtinuei, vbi inter cetera ita scriptum habetur. Sed ad nostras peti-
tiones exequendas & obtinendas Petrum venerabilem & dilectissi-
mum nobis Spoletinum Episcopum viua voce nostra vice executo-
rem instruximus: & alium Petrum, venerabilem æquè & amantissi-
mum Episcopum Aretinum, litteris commonuimus, & alios fideles
vestros atque nostros similiter inde monuimus, & reliqua.] Sicque
cum ista epistola, & cum legatione Imperatoris, per præfatum vene-
rabilem Episcopum missos meos cum litteris Romam direxi. qui-
bus in via nuntius venit de obitu Papæ Leonis. Peruenientes autem
Romam cum præfatis litteris, & interuenientibus prædictis Episco-
pis, dominus nomine & gratia Benedictus mihi quod nostis priuile-
gium inde direxit. Synodum autem pro sæpè dictis clericis, aut à
Petro Spoletino, aut ab alio aliquo in istis regionibus, nec fama nec
veritate ex Apostolica auctoritate congregatam, vel congregari ius-
sam, sicut & per alios in istis partibus rescire potestis, vniquam au-
diui. nisi illam quæ anno præterito vestræ auctoritatis iussione ex-
stitit congregata. in qua eorum restitutioni secundum traditionem
maiorum paratissimè annui. Quam posteaquam litteras vestræ au-
toritatis inde suscepi, salubrem ac regularem cupiui. & idcirco ab
ipsis qui eos destituerunt, vel non à minori numero, vnà cum meo
consensu eos restitui peroptaui. & propterea inde vsque ad Syno-
dum expectaui, & plenius à sede Apostolica vestra auctoritate fir-
mandam cupiui, cuius arbitrio potestatis reseruata erat summa ac
firmitas priuilegiorum Apostolicæ sedis, sicut & vestræ epistolæ no-
bis directæ continent, & in epistola Synodali, cuius exemplar ha-
bemus, sanctæ auctoritati vestræ directæ communi consensu scri-
psimus. In qua nullam mentionem de quacumque Ebonis deposi-
tione habuimus. Sed & litteris meæ exiguitatis simplici mente in-
serui inter cetera dicens, Quia Synodo per hunc venerabilem Archi-
episcopum Egilonem, qui interfuit actionibus, dirigente epistolam

omnium nostrum qui adesse potuimus, cum ipso voce loquentem: quoniam si eis manus porrigitis, vobiscum pariter porrigemus. & item post aliquanta. Quæ verbis & scriptis mihi per istum religiosum Archiepiscopum exinde sequenda atque tenenda mandaueritis, pro scire & posse obedire & conseruare curabo.] Quam epistolam idcirco vt veraciter vobis confitear figillatam non misi, quia Synodus epistolam à se directam non figillauit, ducens incongruum, vt quoniam Archiepiscopus de ipsa Synodo, qui eidem vestris ad eam vocatus Apostolicis litteris interfuit, ad vos mittebatur, quasi incredulo epistola figillata committeretur, & quod Synodus non egit ego agere, ne scandalum cuiquam generarem, non præsumpsi. Sanctitas igitur vestra, caritate quæ omnia credit repleta, veraciter mihi credat, quia simpliciter & absque vlllo dolo in restitutione prædictorum fratrum, postquam vestram dispositionem inde rescui, ex beniuola mente consensi, & simpliciter ac sine vlllo dolo scripsi quæ vestræ sanctitati transmisi. A quo consensu modo quolibet postea non diuertere, nisi veluti in præfatis litteris vobis scripsi, dicens, reseruato per omnia sententiæ ac iuris priuilegio Apostolicæ sedis, & salua diffinitione ac confirmatione expectatæ vestræ discretionis atque auctoritatis. Nunc autem, suscepta diffinitione de illorum restitutione, quam vestra sicut decuit & ordo poposcit summa auctoritas præcessit, & subsequente Synodali consensu vestræ perfectionis confirmationis corroborauit, nunquam vel nusquam exinde quancumque querimoniam contra quemcumque molior vel dispono, intendendo vel cupio habere, remouere, excitare siue conferere. nec meditatus sum, litteris pro hoc vestræ benignitatis acceptis, à consensu in Synodo, contra ipsius diffinitionem & vestram confirmationem, aliquid remouere extunc in postmodum vsque in sempiternum. Quia enim nullo crimine proprio denotati, nescientes Ebonem damnatum, non importunè ad ordinationem, sicut ipsi dicunt, & non est qui contradicat, se ingesserunt, sed electi & vocati obedierunt, sicut secundum excellentiam sapientiæ vestræ domno regi Karolo scripsistis, si nollent obedire volenti eos ad maiorem gradum prouehere, omnes illi velut procaciter renitentes reprehenderentur, & tamquam contumaces circa sacros canones damnarentur, veluti in epistola Episcopis, qui per gratiam Dei & decretum vestrum apud Sueffionis urbem conuenerunt, directa intimastis. qualiscumque fuerit vel quæcumque pertulerit Ebo, à se ordinatis, qui nihil præter humilitatem & obedientiam exhibuerunt, nullum prorsus intulit offendiculum: quoniam & beatissimus Leo ad Mauros scribens, ita de quodam Maximo præcipit dicens, Maximum quoque, licet reprehensibiliter ordinatum, tamen si Donatista iam non est, & à spiritu schismaticæ prauitatis alienus est, ab Episcopali, quam quoquomodo adeptus est, non repellimus dignitate.] Et Anastasius eiusdem Apo-

Epist. 97.
sub finem.

stolicæ sedis Præsul, quod mali bona ministrando sibi tantummodò noceant, nec Ecclesiæ sacramenta commaculent, ad Anastasium principem scribens, euidentissima ratione demonstrat. Cui sanè p^{ro} sensui, sicut in eorum decretis cum additamento conditionum legimus, iuxta quendam modum non inconuenienter coaptari posse videtur quod beatus Augustinus scripsit, de cuius sensu ac verbis Anastasius Papa in præfata epistola hinc quædam adsumpsit. Si quem fortè, inquit, coëgerit extrema necessitas, vbi catholicum per quem accipiat non inuenerit, & in animo pacem catholicam custodiat, per aliquem extra vnitatem catholicam positum acceperit quod erat in ipsa catholica vnitatem accepturus, si statim etiam de hac vita emigrauerit, non eum nisi catholicum deputamus. Si autem fuerit à corporali morte liberatus, cum catholicæ congregationi etiam præsentia corporali redierit, vnde nunquam corde discesserat, non solum non improbamus quod fecit, sed etiam securissimè verissimèque laudamus, quia præsentem Deum credidit cordi suo, vbi vnitatem seruabat. Exemplar denique priuilegij sanctæ memoriæ Benedicti, sine vlla mutilatione vel adiectione seu immutatione, per venerabilem fratrem & Coepiscopum nostrum Hodonem sanctissimæ paternitati vestræ transmissi. De quo & in epistola à me per illum vobis directæ, inter alia si placet potestis relegere, vbi scriptum habetur, Mitterem inquam ipsam authenticam priuilegij chartam, quam beatæ recordationis præcessor vester dominus Benedictus mihi sua auctoritate direxit: sed timui ne mihi inde aliquid sinistri in via contingeret, & solatio, quod inde aduersus insurgentium impetus habeo, fierem destitutus. Vestra verò dignatio in scrinio sanctæ Romanæ Ecclesiæ ex more exemplar illius potest requirere, & vtrum ita se habeat euidenter agnoscere. In quo si vestræ sanctitati placet, necesse est nobis vt quædam superaddatis, quæ hic frater ac filius noster, iuxta quod necessitates nostras cognoscit, vestræ suggeret sanctitati. Quia sicut S. Augustinus dicit, necesse est vt ad noua morborum genera noua quærantur medicamentorum experimenta. Sed & de Synodo apud Sueffionis habita, de qua, factione cuiusdam clerici nostri, qui à nobis negligentis suis territus aufugerat, quiddam ibi sub quadam dubitatione est positum, hic frater ac filius noster vobis rei veritatem potest narrare, qui eidem Synodo interfuit, & adhuc in nomine Abbatis subscripsit.] Hæc sunt verba mea in epistola sanctæ paternitati vestræ directæ, Nam si inde quod ibi est positum *si ita est* erasissem, superfluè quod quiddam ibi sub quadam dubitatione esset positum scriberem. Et si aliquid ibi adderem, mutarem, vel demerem, vt in scrinio sanctæ Romanæ Ecclesiæ exemplar illius requireretur, & vtrum ita se haberet agnosceretur, scribere non aude- rem. Ceterum si quocumque modo, quacumque occasione, à quocumque aliter ad vos delatum fuit, tamen ego per præfatum vene-

rabilem Coepiscopum nostrum, sicut se habet, exemplar ipsius priuilegij vobis direxi. Quòd si vobis non fuerit tædium reseruato in Romano scrinio illud quod per eum misi conferre, verum inuenietis. Sed & illum ipsum priuilegij tomum, & non exemplar, Synodo vestra auctoritate congregatæ cum priuilegio vestræ sanctitatis ostendi, & incorruptas scripturas atque sigilla monstraui, & ex integro, coram filio vestro domno rege Karolo, audientibus omnibus Episcopis & qui Synodo interfuerunt, relegi feci. Vnde in epistola Synodi vestræ auctoritati directæ scriptum inter cetera habetur ad locum, In suis ordinibus restituere maturaremus, quin prædictos fratres, nisi priuilegiis sanctæ Romanæ sedis, per reuerendum confratrem nostrum Hincmarum Archiepiscopum nostræ vnanimitati prolatis, quæ de ipsis viris quædam statuerunt, debita reuerentia exhiberetur: quorum summa perfectæ & integra firmitas, vt claret & iustum est, in Apostolicæ sedis reseruata est arbitrio potestatis.] Quod Synodus vobis non scriberet, si integra priuilegia eis non ostendissem. De eo quòd benignissima & sanctissima paternitas vestra mihi est dignata scribere, vt non arbitrarer ad discrimen quodlibet quæ mihi mandata sunt exaggerasse, cùm meliora esse vulnera diligentis, quàm fraudulenta odientis oscula esse non nesciam, sed ne adeo in priuilegiorum meorum defensionem vel elationem immoderatiùs erigar, vt Apostolicæ sedis iura quoquomodo temerè tetigisse videar, veraciter fateor, hoc nunquam in cor meum ascendit, qui semper & Apostolicæ sedi, & eius rectoribus, postquam me nosse potui, pro meo scire & posse fidelis & deuotus, & humilis ac subiectus extiti, sum, & adiuuante Domino permanebo. Priuilegia autem sedis Apostolicæ non ideo petij, vt mihi non sufficeret quod sacri canones & decreta sedis Romanæ Pontificum cuique Metropoli sedi concedunt, & nec alia, vel ampliùs quàm Ecclesiæ Remorum conlatum est ex antiquo, mihi largiri specialiter petij, neque appeto. Sed quia non solùm diœcesis, verùm & parochia mea, inter duo regna sub duobus regibus habetur diuisa, & res mihi commissæ Ecclesiæ sub multorum principum potestate coniacere videntur, de quibus aut parum aut nihil vtilitatis Ecclesia nostra potest habere: quia veteres constitutiones iam quasi pro vili apud quosdam habentur, his nouis decretis carnales & animales homines terri, quiddam reuerentius contra Ecclesiam indignitati meæ commissam agerent. De quibus priuilegiis, quorum defensionem mihi non arrogo, sed nec de aliis quibuscumque est vnde inflari valeam vel efferri, qui & si iustus fuero, non leuabo caput saturatus afflictione & miseria. Postremò de pallio, à mea præsumptione non certis temporibus & iuxta morem aliis Metropolitanis diffinitis vso, vnde vestræ sanctitatis auribus intimatum esse indignitati meæ scripsistis, auctoritati vestræ veraciter fateor, quod & in istis regionibus per alios

si vobis placuerit rescire valebitis, quia nisi in die Natalis dominici, & in die sanctæ Resurrectionis eius, vix in toto anno eodem pallio vtor. quoniam de illorum numero peccatis meis exigentibus factus, de quibus scriptum est, Impedimenta sæculi fecerunt eos miseros, raro in decretis festiuitatibus, quo pallio vti Metropolitanis conceditur, in sede mea, propter multas occupationes & necessitates Ecclesiæ & regni, esse mihi permittitur. & nisi quando in eadem sede sum in decretis festiuitatibus, non solum non, totiens sicut mihi concessum est, verum vix aut nunquam eodem pallio vtor. Pro cuius usu apud sedem Apostolicam nihil petij, nisi sicut decessores ac prædecessores mei eo vti & in Episcopi ordinatione solebant. Non enim vsum pallij esse meæ dignitatis puto, sed genij sedis Metropolis esse cognosco. Et cum multi sint sancti Episcopi, qui eodem pallio non vtuntur, non nescio quia si sine virtutibus, quas exponente beato Gregorio pallium signat, pallio vtor, etsi excellentiorem ceteris Remorum prouinciæ sedibus Metropolim sedem pallij vsus demonstrat in oculis hominum, non tamen maiorem me facit in oculis Domini. Et veraciter confiteor sanctæ vestræ paternitati, quia si Episcopus ordinatus non essem, non solum pallij vsum non quærerem, quoniam scio, sine ordinatione Episcopali, fide recta & operibus bonis per Dei gratiam vitam æternam me potuisse acquirere. in isto sæculo cognoscens illud, sicut modò cognosco, Episcopalem ordinem non subirem, si vitare valerem. Sed & nunc iam sufficit mihi anima mea pro spolio. Ego enim multis afflictus infirmitatibus, & ætate grauatus, ac iniuriis fatigatus, iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. Quapropter licet alius ab amicis meis Cisalpinis in partibus Romanis, vt à multis iactatur, confingar, ad aliud me oportet tendere, & de aliis cogitare, quàm alicui pompæ ac ostentationi, minimè autem in Ecclesiastico ministerio adplaudere, aut modo quolibet inseruire. Hæc autem, de quibus clarissimæ sanctitati & famosissimæ sapientiæ vestræ scripsi, non ad vllam controuersiam, vel contumacem resultationem, quod absit, protuli: sed animatus veridica sententia vestræ immo diuinæ auctoritatis, quam mihi scribere dignati fuistis, dicentes quia veritas liberet, mendacium verò perdat, humiliter veritatis narrationem suggesti. Tandem meæ seruituti à vestra dignatione remandari depono de fratribus nostris, Remensis Ecclesiæ filiis, vestra auctoritate in suis ordinibus repositis, quoniam venerandus Archiepiscopus Egilo ex vestra auctoritate eis præcepit, vt in suis gradibus ministrarent, & ad altiores ascendere non præsumerent, vtrum debeam eos ad altiores gradus prouehere, si confratres ac comministri nostri illos elegerint: quoniam eorum animos mea incuria lædere nolo, & ne contra vestram iussionem ac dispositionem agam modis omnibus deuiare cupio, qui Apostolicæ sedis decretis in omnibus parere deside-

ro. Deus omnipotens sinceritatem vestram, ad doctrinam & correctionem sanctæ suæ Ecclesiæ, in suo apto seruitio per annorum multa curricula conseruare dignetur, domne sanctissime & reuerentissime patrum pater in Domino.

XXVII.

AD NICOLAVM PAPAM.

EIVSDEM ARGVMENTI CVM SUPERIORE, maximâque ex parte iisdem verbis contexta.

Ex editione Parisiensi, iis omissis quæ in superiore continentur.

DOMINO SANCTISSIMO ET REVERENTISSIMO

Patrum Patri Nicolao, primæ ac summæ sedis Apostolicæ & vniuersalis Ecclesiæ Papæ, Hincmarus Remorum Episcopus, & vestra sanctissimæ paternitatis deuotissimus famulus.

ITTERAS sanctissimæ paternitatis & præcellentissimæ auctoritatis vestræ, XIII. Kalendas Iunij xv. Indictionis ab Egilone venerabili Archiepiscopo Senensi accepi, in quibus, sed & litteris generaliter ad Episcopos, qui in Synodo vestra auctoritate congregata apud Sueffiones præterito anno fuerunt, tantas & tales increpationes indignitati meæ à dignitate vestra inlatas inueni, sicut peccata mea merentur. Quibus ad omnia respondere, & humilitati meæ præsumptiosum, & sublimitati vestræ constat incongruum. præsertim cum post multa, pusillitatem meam refouentes, mihi scribere dignati fueritis dicentes, Hæc ne nos arbitreris ad discrimen quodlibet tuæ sanctitatis vel dignitatis exaggerasse, cum meliora esse vulnera diligentis, quàm fraudulenta odientis oscula non nescias. Ceterum quoniam propter multas & maximas ac penè continuas infestationes paganorum atque falsorum Christianorum, quas patimur, continuè laborantibus antea Episcopis regionum nostrarum, in vnum conuenire non licuit, vt nobis communiter vestræ sanctitatis epistola communiter missa relegeretur, & sicut iussistis, quæcumque super hac re, de qua agitur, scripta tam à vobis prius & nunc, quàm à nobis edita reperiuntur, & quid inde humilitas mea, & illi deiecti clerici sedi Apostolicæ suggesserimus vel retulerimus, in volumen vnum ordine quo missa sunt redigerentur, & Apostolicæ sedi, vt competens est, eorum nobis exemplaribus reseruatis, summo studio dirigerentur. Nunc in aliqua regni parte aliquantulum de paganorum infestatione respirantes, sed aliarum anxietatum gemitibus laborantes, & adhuc gra-

graviora quæ imminent metuentes, & fratres ac Coepiscopi nostri deuotissimi filij vestri, quæ iussistis, videlicet de Ebonis deiectione, & de ipsius restitutione, ac fratris Wlfadi & collegarum eius promotione, & de præfati Ebonis iterata repulsione, atque ad aliam Ecclesiam migratione, sed & quæ de ordinatione mea compererunt, exequi studio fideli procurant. & humilis mea seruitus, de his quæ indignitati meæ vestra scripsit dignatio, omni humilitate ac puritate conscripta, his quæ auctoritati vestræ collectis dirigunt, subiungenda & suggerenda atque perferenda secundum vestram præceptionem eis porrexij. De dilecto scilicet fratre nostro Wlfado & eius collegis, de quibus mihi summa dignitatis vestræ auctoritas quæ sibi placuit scripsit, nihil aliud sanctitati vestræ scribere præsumo, nisi quòd increpationes vestras non negliger, sed diligenter suscipio, & præceptiones obedienter obaudio. Et quia illis sufficere debet præstabilis auctoritatis vestræ benignitas, & mihi abundanter sufficere, si satisfactionem humilitatis meæ suscipientes credere dignati eritis, me vobis simpliciter ac veraciter inde scripsisse. Nam secundum ordinatorum meorum præceptionem, qui in Ebonis deiectione fuerunt, & mihi necdum duobus exactis mensibus post ordinationem meam, in Synodo apud Meldis ciuitatem habita præceperunt, eatenus ignoranti quòd Ebo post deiectionem suam aliquos in Remensi Ecclesia ordinauerit, vt eis mecum vsque ad diligentiorum tractatum ministrare non permetterem, egi. & hoc ipsum eisdem fratribus, decernente Carthaginensi Concilio, vt ordinatis Episcopis vel clericis prius ab ordinatibus suis placita Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse pœniteant, per Pardulum, tunc diaconum Remensis Ecclesiæ, qui interfuit Synodo, mandauerunt. Ab ea autem Synodo Pardulus mecum Remis reuersus, eisdem fratribus, qui nobiscum erant & de quibus agebatur, hoc quòd mihi præceperunt Episcopi retulit, & vt non in gradibus, quos ab Ebone post depositionem suam acceperant ministrarent, vsque ad diligentiorum tractatum obseruarent præcepit. Frater quippe Wlfadus adhuc mecum non erat: sed post plures euolutos menses, si ritè remetior, antequam ferè anni spatium compleretur, de alia prouincia ad me veniens, cum benignitate est & cum liberalitate susceptus, & honorabiliter habitus, vsquequò domno nostro regi Carolo ipso petente illum commendaui. Defuncto autem Ebone anno Incarnationis Dominicæ DCCCLI. Indictione XIV. XIII. Kalend. Aprilis, quia præfati fratres nostri ab eo ordinati qui mecum erant, post annos circiter octo suæ ab officio suspensionis, anno scilicet Incarnationis Dominicæ DCCCLIII. me petierunt, eisdem fratribus ad Synodum ire permisi, & his qui indiguerunt, subsidium necessarium, vt ad ipsum Concilium sine difficultate ire possent, ministrari præcepi. Vbi

eos non iudicaui, neque deieci, nec etiam cum iudicibus eorum subscripsi, sicut norunt qui interfuerunt, & ipsa Episcopalia gesta, quæ authentica cum subscriptionibus Episcoporum qui eis subscripserunt, sine mea subscriptione, præterito anno in Synodo vestra auctoritate apud Sueffiones habita ostendi, demonstrant. Et quoniam canones posteriores anterioribus iubent deferre, præcipientibus eisdem Episcopis, cum eorum litteris, quarum exemplar habemus, & quas in Romano scrinio inueniri posse existimo, cum meis pro eorum petitione litteris, & cum aliis petitionibus meis ad sedem Apostolicam domno Papæ Leoni pro confirmandis eorum gestis, quæ non scripsi, me direxisse non denego. In quibus gestis veram præfatorum fratrum prosecutionem aduersum me silentio non firmaui. Vnde ex communi consensu secundum canones, sicut eos intelleximus, iudices postulauimus, quorum sententiam sequendam vidi, usquequo maioris auctoritatis aliter exinde diffinitionem acciperem. Recepta autem domni Papæ Leonis excusatoria epistola, & cetera, ut supra pag. 306. usque ad finem epistolæ.

XXVIII.

AD MONACHOS ALTOVILLARENSIS

MONASTERII.

Vt Gothescalco, si ante mortem resipuerit, spiritalem & corporalem humanitatem exhibeant. Flodoard. lib. III. cap. 28.

Nunc primum edita ex Codice S. Remigij Remensis.

RO tempore, sicut mihi licuit, dixi vobis qua conditione, si se Gothescalcus, antequam anima illius egrediatur de corpore, recognouerit, & spiritalem & corporalem humanitatem illi exhibeatis. Sed ne quid vobis desit in vlla gratia, auctoritatem inde Ecclesiasticam ex verbis orthodoxorum vobis transmittito.

Epist. xxi.
ad Flavianum.

Leo ibid.

Ait enim de huiusmodi Leo, ut si fideliter & utiliter dolet, & quam rectè mota sit erga eum Episcopalis auctoritas vel serò cognoscit, vel si ad satisfactionis plenitudinem, omnia quæ ab eo malè sunt sensa, vel viua voce vel signo competenti damnauerit, reconciliatio & communio illi non denegetur, sicut Cælestinus, & Leo, & sacri canones decreuerunt. Et si in hac confessione ac communione obierit, sicut ceteris fratribus, ita & illi communem sepulturam, ac sepeliendi officium & orationem post obitum exhibete. Quia Dominus noster, verus & bonus pastor, qui animam suam posuit pro ouibus suis, & qui venit animas hominum saluare, non perdere,

imitatores nos suæ vult esse pietatis, vt peccantes quidem iustitia coërceat, conuersos autem misericordia non repellat.] Si autem in obstinatione sua vsque ad mortem permanferit, tenendum nobis de illo est, quod sanctus Leo de communione priuatis & ita defunctis dicit, Horum inquiring causa Dei iudicio reseruanda est, in cuius manu fuit, vt talium obitus vsque ad communionis remedium non differretur. Nos autem quibus viuentibus non communicauimus, mortuis communicare non possumus.] Et item, Si, inquit, aliquis eorum pro quibus Domino supplicamus, quocumque interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia peruenerit, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non recepit, consequi exutus corpore non poterit. Nec necesse est nos eorum qui sic obierint merita actusque discutere, cum Dominus Deus noster, cuius iudicia nequeunt comprehendere, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suæ iustitiæ reseruauit.] Et sanctus Ioannes Apostolus dicit, *Est peccatum ad mortem. non pro illo dico vt quis roget.* Peccatum, inquit Gregorius, est vsque ad mortem. quia scilicet peccatum quod in hac vita non corrigitur, eius venia frustra post mortem postulatur.] Peccatum quippe vsque ad inferos dicitur, quod ante finem vitæ præsentis per correctionem ac pœnitentiam non emendatur. Et talium memoriam, scilicet in peccato perseuerantium vsque ad mortem, minimè licet inter sacra altaris mysteria celebrari, in quibus pro eis oratur, qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis, in Christo videlicet quiescentes. Dormiunt ergo, vt catholici doctores dicunt, in somno pacis, qui ab vnitæ & societate Christi Ecclesiæ nec per hæreses, nec per schismata, nec per mortalia crimina separati sunt. In quibus etsi aliquando fuerunt, tamen per pœnitentiam sanati, & per orationem Ecclesiæ, cui in Petro dictum est, *Quodcumque* solueris super terram, erit solutum & in celis, reconciliati & redemptionis mysterio sociati, vtique in pace obierunt, miserante illo, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuatur. Neque enim piorum animæ mortuorum separantur ab Ecclesia, quæ regnat nunc cum Christo in viuis & mortuis. Propterea enim, sicut dicit Apostolus, *mortuus est Christus, vt & viuorum & mortuorum dorminetur.* vnde & alibi ait, *Quoniam non posuit nos ad iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis, vt siue vigilemus siue dormiamus, simul cum illo viuamus.* Quiescentes autem in Christo sunt, de quibus dicit Apostolus, *Et mortui qui in Christo sunt resurgent primi.* & de quibus item scriptum est, *Beatus qui habuerit partem in resurrectione prima: non laedetur à morte secunda.* Vnde & Iuda Pontifex, sicut in libro Machabæorum legimus, pro his qui cum pietate dormitionem acceperunt, misit Hie-

Epist. 95. ad Rusticum.

Epist. 59. ad Theodoriū.

1. Ioan. 5. 16

Moral. xvi. cap. 18.

Matt. 16. 19

Rom. 14. 9

1. Thess. 5. 9

1. Thess. 4. 16.

Apoc. 20. 6.

2. Mac. 12. 46.

rosolymis offerenda. Et si, vt præmisi, in obstinatione sua permanens mortuus fuerit, sicut ex auctoritate beati Gregorij & sacrorum canonum accepimus, cum psalmis & hymnis ad sepulturam deportari, vel in communi fratrum sepultura sepeliri non debet: priuatæ autem sepulturæ humanitas, sicut vobis dixi, ei non est deneganda.

DEHINC QUÆ AD HINCMARI LAVDVNENSIS
causam spectant, & mutux inter vtrumque
Hincmarum epistolæ.

XXIX.

AD CAROLVM CALVVM REGEM.

PRO HINCMARO LAVDVNENSI;
quod in iudiciis publicis discuti Episcoporum causa non debeant.

Nunc primùm in lucem edita ex Codice Sueffionensi.

DOMINO CAROLO REGI GLORIOSO
Hincmarus nomine non merito Remorum Episcopus, plebis Dei famulus.

ICET antea quàm nunc proximè Remis venerim, vnde mox litteras dominationi vestræ direxi, quædam ex his de quibus scripturus sum auditu compererim, plenius tamen non incerta relatione eorum postea historiam didici. Et vtique causa, quæ initio rationabili, scilicet sacris legibus non contrario, & aliquanto progressu, quia cum audientia Episcopali, & non in loco publico, sed in priuato & familiari examine cœpta est discuti, si eodem fine terminata fuisset, sermonem non occupem inde. Dicam vnde plus doleo. Audiui namque, quia residentibus vobis cum fidelibus vestris, coram fratre & Coepiscopo nostro Hincmaro, filius Liudonis ad vestram dominationem se reclamauit, quia isdem frater noster ab eo exenium acceperit, & patris sui beneficium ei donaue- rit, & deinde ab eo irrationabiliter tulerit, & ex hac ratione, forte

minùs necessaria grauitatis cautela, quæ in Episcopo non modicum est ornamentum, adeo animus vestræ serenitatis fuerit commotus, vt eundem Episcopum coram omnibus, & voce publica, quàm plurimis contumeliis affeceritis, quæ sacerdotali ordini à nullo homine, minimè autem à rege, in quem sicut & in Episcopum omnium oculi sunt intendentes, impeti competit, missa ante oculos & seruata reuerentia Dei, qui dicit quod sanctus Paulus de sacerdote est interpretatus, *Principem populi tui non maledices.* & *Diis ne detrahas,* Act. 23. 5. Exod. 22. 28 id est sacerdotibus. Detrahit enim & ille sacerdotibus qui contumelias inrogat. De quibus item Dominus dicit, *Nolite tangere christos* Psal. 104. 15 *meos,* & *in prophetis meis nolite malignari.* & *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* & *Qui vos audit me audit,* & *qui vos spernit me spernit:* Zach. 2. 8. Luc. 10. 16. *qui autem me spernit, spernit eum qui me misit.* & *Honorificantes me honorificabo,* & *qui contemnunt me erunt ignobiles.* 1. Reg. 2. 30. Deinde iussistis præfatum Episcopum, vt die & loco denominato veniret ad causas vestras, id est ad iudicia sæcularia, & suum aduocatum de suo capite, videlicet de suo quod ipse egit actu, idem non conscio quocumque Coepiscopo suo donaret. Qui mittens ad dominationem vestram, excusationem impossibilitatis suæ illuc veniendi mandauit. Requisita est quam patriotica lingua nominamus exoniam, quia venire nequiuert, quod hætenus est inauditum. Et requisito & non inuento aduocato illius, qui de eius capite ex prædicta causa redderet rationem, excepta Ecclesia & Episcopij domo, ac clericorum claustro, quicquid de rebus & facultatibus Ecclesiasticis, sibi in Episcopali ordinatione munere Spiritus sancti ad gubernandum & dispensandum commissis acceperat, iussione vestra per Vicecomitem ipsius pagi in bannum, quod ius lingua Latina proscriptio confiscandi vocatur, est missum. Et postea, sicut audiui, per Cancellarium palatij vestri mandastis Vicedomino & Præposito istius Ecclesiæ, cum non modica interminatione, vt prouiderent, quatenus nullum obsequium ab Ecclesiæ ipsius hominibus, nullumque subsidium de facultatibus Ecclesiasticis, per clericum vel laicum, ipse Episcopus posset habere: & Vicedominus laicos cum carris & operariis, & Præpositus clericos habentes beneficia huc secum adducerent. Et impletum est quod olim prædictum est, *Et erit sicut populus sic sacerdos,* Esa. 24. 2. nulla discretionis lege distans à vulgo. & illud nihilominus, quod more scripturæ ponens præteritum pro futuro prædixit beatus Ioannes Apostolus, cui cum aliis Apostolis dictum est, *Beati oculi qui vident* Luc. 10. 23. *quæ videtis,* infelicibus oculis nostris videmus. & *Sol,* inquit, *factus est* Apoc. 6. 12. *niger tanquam saccus cilicinus.* In extremo quippe hoc tempore Sol quasi cilicinus saccus ostenditur, quia fulgens vita prædicantium nos præcedentium Episcoporum, in nobis miseris ante sæcularium oculos aspera & despecta monstratur. Et licet credendum sit de vestræ Christianitatis religione, quoniam ad correptionem ipsius Episcopi

hòc egeritis, tamen miranda est vestra sapientia, quæ sic medicamentum illius vulneri temperauit, vt de medicamento ipsa vulneraretur, cum Dominus mensuram in proximi dilectione talem ponat, vt proximum sicut nos ipsos, & non plus nos ipsos diligamus. Fama enim, quin potius infamia, hæc Burgundiam & Prouinciam atque Italiam penetrans Romam perueniet, & per regnum nepotis vestri, non solum vsque ad citeriorem, verum & vsque Germaniam vltiorem perueniet, Aquitaniam & Septimaniam per Neustriam volitans occupabit. Et quis oculum simplicem, id est rectam intentionem, quam in vobis nescit putabit, vbi factum Deo contrarium, & inimicum sacris canonibus, sicut beatus Leo scribit, spiritu Dei conditis, & totius mundi reuerentia consecratis, quorum conditores in cælo cum Deo regnantes, & in terris miraculis coruscantes, adhuc nobiscum in suis constitutionibus viuunt, sed & legibus, quibus vnà cum eisdem sacris canonibus sancta moderatur Ecclesia, constat esse aduersum? Quid enim dicent de vobis qui audierunt quòd detestabamini, & eos reprehendebatis, qui Dei Ecclesias non venerabantur, & sacerdotibus honorem debitum non exhibebant, & præcipuè Romano Pontifici, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium Ecclesiarum matri, cum audient quòd illius filiam, ac per hoc illam ipsam, quin immo vniuersalem Ecclesiam, præiudicio potius quàm iudicio laicorum proscripsistis, quod nec in legibus, nec in libris Ecclesiasticis quemquam Christianorum principum fecisse legimus? Et talium etiam, vt fertur, quarundam personarum præiudicio istud commissum admissum est, quæ & in legibus & in sacris canonibus infames personæ notantur, & si vigor Ecclesiasticus sic vigeret, sicut tempore antecessorum vestrorum & nostrorum prædecessorum vixit, inter criminosos, quia videlicet vt à multis dicitur criminosi, à liminibus Ecclesiæ forent extorres: nunc autem nostra dissolutione, vt quidam dicunt, in Ecclesiam ipsi infiliunt, qui ab Ecclesia separari debuerant. Et hoc nostris peccatis, in quos fines sæculorum deuenerunt, meritò reputamus, qui ad nostram contumeliam, non ad Ecclesiæ gloriam sacerdotes dicimur, qui à talibus inculcamur: & ipsi de sacerdotum capitibus iudicant, quorum iudicium vel compellationem liberi & sani capitis laici in iudicio publico legaliter non reciperent, si reiicere vellent. In quo facto, vt sanctus Cælestinus scribit, non est agentium causa solum, vniuersalis Ecclesia quacumque nouitate pulsatur. Nouum est enim quod nunc factum est. quia non est de sub isto cælo auditum, vt Episcopus cum sua Ecclesia proscriptionis titulo ab vllò religioso principe laicorum iudicio vsque modò fuerit confiscatus, postquam Constantinus magnus Imperator legem vniuersis clericis dedit dicens, Constantinus clericis salutem dicit. Iuxta sanctionem, quam dudum meruisse perhibemini, fundos & mancipia vestra nul-

lus nouis collationibus obligabit, sed vacatione gaudebitis.] Cum enim dicit nullus, nemo excipitur, verum in hac comprehensione etiam principalis potestas concluditur. Constantius quoque, licet Arrianus fuerit, & Constans hanc immunitatem dederunt Ecclesiæ Cod. codē L. xvi. dicentes, In qualibet ciuitate, in quolibet oppido, vico, castello, municipio, quicumque voto Christianæ legis meritum eximie singularisque virtutis omnibus intimauerit, securitate perpetua potietur. Gaudere enim & gloriari ex fide semper volumus, scientes magis religionibus, quam officiis, & labore corporis vel sudore, nostram rempublicam contineri.] Valentinianus quoque & Valens decreuerunt dicentes, Vniuersos, quos constiterit custodes Ecclesiarum esse, vel sanctorum locorum ac religiosi obsequiis deferuire, nullius attentationis molestiam sustinere decernimus.] Archadius nihilominus, & Honorius, Quæcumque, inquit, à parentibus nostris diuersis sunt statuta temporibus, manere inuiolata atque incorrupta circa sacrosanctas Ecclesias præcipimus. Nihil igitur à priuilegiis immutetur, omnibusque qui Ecclesiis seruiunt tuitio deferatur: quia temporibus nostris addi potius reuerentiæ cupimus, quam ex his quæ olim præstita sunt immutari.] Et item iidem, Non tam nouum aliquid præsentis sanctione præcipimus, quam illa quæ olim videntur indulta firmamus. Priuilegia igitur, quæ olim reuerentia religionis obtinuit, mutilari sub pœnæ etiam interminatione prohibemus: ita ut hi quoque qui Ecclesiæ obtemperant, ipsius beneficiis perfruantur.] Et item iidem Augusti, Si quis in hoc genus sacrilegij proruperit, ut in Ecclesias catholicas iruens, sacerdotibus & ministris, vel ipso cultui locoque aliquid importet iniuriæ, quod geritur litteris ordinum magistratuum, & curatorum, & notariis apparitorum, quos stationarios appellant, deferatur in notitiam potestatum: ita ut vocabula eorum, qui agnosci potuerint declarentur. Et si per multitudinem commissum dicitur, si non omnes, possunt tamen aliquanti cognosci, quorum confessione sociorum nomina publicentur. Atque ita prouinciæ moderator, sacerdotum & catholicæ Ecclesiæ ministrorum, loci quoque ipsius & diuini cultus iniuriam capitali in conuictos siue confessos reos sententia nouerit vindicandum. Nec expectet ut Episcopus iniuriæ propriæ ultionem deponat, cui sanctitas ignoscendi solam gloriam dereliquit. Sitque cunctis non solum liberum, sed etiam laudabile, factas atroces sacerdotibus aut ministris iniurias, veluti publicum crimen persequi, ac de talibus reis ultionem mereri. Quod si multitudo violenta ciuilis apparitionis executione & adminiculo ordinum possessorumve non potuerit præsentari, quod se armis aut locorum difficultatibus tueatur, Iudices armatæ apparitionis præsidium, datis ad virum spectabilem Comitem Africæ litteris, prælato legis istius tenore deponant, ut rei talium criminum non euadant.] Item Cod. codē L. xxx. Ib. L. xxxi.

iidem Augusti. Si Ecclesiæ venerabilis priuilegia cuiusquam fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta, commissum quinque librarum auri, sicut etiam prius constitutum est, condemnatione plectatur.] Multa etiam hinc poni poterant, quæ ab omnibus salubriter regnantibus, & iustè iudicantibus, longo tempore conseruata sunt: sed scio sapientiam vestram ex iis, quæ de decimo sexto libro Theodosianæ legis sunt posita, debere comprehendere plura. Et horum Imperatorum imitantes religionem antiqui etiam & moderni reges Francorum, immunitates Ecclesiis & seruis Dei facere consueuerunt, quas qui non seruant, de illorum eleemosyna sua peccata accumulunt. Itaque cum de aliis memorabilibus Imperatoribus ac legibus loquimur, aui vestri magni Imperatoris Caroli non est prætereunda memoria. Cui cum sicut assolet adulantium linguis subreptum fuerit, vt Ecclesiis de rebus suis præiudicium quoddam inferret, obsistentibus Episcopis, & specialiter Paulino patriarcha, sicut vobis bene notum esse cognosco, adeo se recognouit, & Ecclesiæ ac Episcopis satisfecit, vt præsens oris sui confessio ei non suffecerit, sed ad posteros suos, qui ex illius progenie exorturi erant, confessionis & correctionis suæ scriptum manu sua firmatum transmissit. De quo edicto partem in libro vestro, qui appellatur Liber Capitulorum Imperialium, scriptum habetur capitulo LXXVII. vbi scriptum est, Quia iuxta sanctorum patrum traditionem nouimus res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non solum habita conseruare, verum etiam multa Deo opitulante conferre optamus: tamen vt ab Ecclesiasticis de non diuidendis rebus illius suspicionem dudum conceptam penitus amoueremus, statuimus vt neque nostris, neque filiorum & Deo dispensante successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, vllam penitus diuisionem aut iacturam patiat. Sicut enim Symmachus Papa ad Æonium scripsit, non licet cuiquam decessorum suorum ordinatione sub necessitate qualibet transgredi, sed roborando quæ à decessoribus suis bene gesta sunt facere debet rata esse quæ gesserit. Vnde non solum ea quæ à decessoribus & prædecessoribus vestris bene statuta sunt seruando, vos firmitatē eis dare oportet: verum & illa quæ ipsi gessistis, & manu propria subscripsistis, & cum maxima obtestatione vos seruatuos perpetuò promittentes, in manibus sacerdotum ad vicem Dei tradidistis, ante oculos & mentis & corporis reuocare debetis: & non modica necessitas vobis incumbit, vt si contra ea in aliquo egistis, hoc quantocius emendare, & de cetero ne contra illa faciatis, cauere summo opere procuretis. Quia enim post illam vnctionem, qua cum ceteris fidelibus meruistis hoc consequi quod beatus Petrus Apostolus dicit, *Vos genus electum, regale sacerdotium*, Episcopali & spiritali vnctione ac benedictione regiam digni-

Lib. I. Capitulum. c. 83.

Epist. r.

1. Pet. 2. 9.

gnitatem, potius quàm terrena potestate consecuti estis, attendere subtili intellectu debetis, quoniam à definitione sancti Spiritus, quam Synodali auctoritate protulit, excepti non estis. Si quis, inquit, contra suam professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore priuabit. Quod licet non fiat sicut sæpè solet accidere in oculis hominum, fit tamen semper in oculis Domini. Sed sicut Dauid superbiendo, quia initium omnis peccati superbia, faciens contra professionem suam, quam professus est dicens, *Viu*^{1. Reg. 6. 24}
dominus, quia ludam ante Dominum, & ero humilis in oculis meis, prophetiæ gratiam & dignitatem regiam, quam peccando perdidit, confessus coram Nathan pœnitendo recuperavit: & sicut Petrus faciens contra professionem suam, quam professus est dicens, *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo*, quia terriò Dominum negauerat, terriò confessus, vt beatus ostendit Gregorius, coram omnibus Apostolis, quia fleuit amarè quod negauerat lacrymis lauit, & Apostolatum, quem negando perdiderat, confitendo & flendo recepit: ita etiam quisque, confitendo & pœnitendo ac corrigendo quæ perperè contra professionem & subscriptionem suam fecit, ad honorem redire & in honore præualeat Domino miserante manere. Alioqui contra clauas datas Ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est, *Quaecumque solueritis super terram, erunt soluta & in calo*. Christus enim ^{Matt. 18. 18.}
Iesus, vt catholica tenet & docet Ecclesia, hanc Præpositis eiusdem Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, (quæ satisfactio pœnitentiæ in ipsa iam cognoscitur confessione peccati,) per reconciliationis gratiam restituerent. Et hæc restitutio reconciliationis quomodo non sit contraria sacris regulis, hîc ponere non permiserunt breuitas operis & angustia temporis. Hæc namque cum aliis, quæ ibidem continentur, anno Incarnationis dominicæ DCCCXLV. mense Aprili, anno VI. regni vestri, in Belgiuaco ciuitate, cum maxima contestatione cunctis diebus vitæ vestræ vos seruaturos promissistis eisdem Episcopis qui præsentés aderant, & ceteris regni vestri Episcopis qui corpore præsentés non aderant, & omnibus eorum successoribus, & omnibus Episcopis in regno vestro consistentibus, & in manus eorundem Episcoporum ad petitionem eorum dedistis. CAP. I. Vt ius Ecclesiasticum & legem canonicam nobis ita conseruetis, sicut antecessores vestri, qui hoc bene & rationabiliter obseruauerunt, iuxta quod sciri poterit, & Deus vobis posse dederit, nostris prædecessoribus conseruauerunt. II. Quòd in mea persona, nec in meo ordine, nisi fortè, quod absit, in antea contra Deum & contra vos manifestè fecero, vt damnari canonicè debeam, aduersum me & meum ordinem ita damnabiliter non faciatis pro quacumque præterita causa, vt mihi dehonoriatio aut damnatio veniat. III. Quòd res ad Ecclesiam mihi commis-

sam pertinentes, & tempore principatus vestri ablatas, ita presentatim restituatis, & restitutas conseruetis, sicut tempore aui & patris vestri fuerunt, & excepto superposito, quod in vsus possidentium vel ex ædificiis absumptum est, quomodo tunc erant, quantum ad hoc quod res vsitato nomine appellamus, constat quando vos inde illas tulistis. I V. Vt præcepta inlicita de rebus Ecclesiæ mihi commissæ à vobis facta rescindantur, & vt de cetero ne fiant caueatis. V. Vt ab Ecclesia mihi commissæ indebitas consuetudines & iniustas exactationes de cetero non exactetis, sed sic eas conseruetis, sicut tempore aui & patris vestri conseruatae fuerunt. VI. Vt contra deprædatores & oppressores Ecclesiarum nostrarum, & rerum ad easdem pertinentium, defensionem secundum ministerium vestrum, quantum posse vobis Deus dederit, exhibeatis. VII. Vt præcepta, quæ auus & pater vester Ecclesiis nobis commissis fecerunt, & firmauerunt, & stabilia conseruauerunt, quæ etiam vos confirmastis, de cetero rata conseruetis. VIII. Vt si vos contra hæc Capitula, aut nos, quod absit, non malitia nec peruerso studio, sed aut per humanam fragilitatem, aut per ignorantiam vel subreptionem, non damnabiliter egerimus, mutuo hoc consilio corrigamus, & firmata deinceps conuenientia maneat.] Et hæc sequentia apud Carisiacum palatium anno Incarnationis dominicæ DCCC-LVIII. regni autem vestri XVIII. XII. Kalendas Aprilis, vos seruatu-
 ros Episcopis & ceteris fidelibus vestris manu propria vestra firmastis. Quantum sciero & rationabiliter potuero, Domino adiuuante, vnumquemque vestrum secundum suum ordinem & personam honorabo & saluabo, & honoratum ac saluatum absque vilo dolo ac damnatione vel deceptione conseruabo, & vnicuique competentem legem & iustitiam conseruabo, & qui illam necesse habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo, sicut fidelis rex suos fideles per rectum honorare & saluare, & vnicuique competentem legem & iustitiam in vno quoque ordine conseruare, & indigentibus & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere. & pro nullo homine ab hoc, quantum dimittit humana fragilitas, per studium aut maliuolentiam, vel alicuius indebitum hortamentum deuiabo, quantum mihi Deus intellectum & possibilitatem donauerit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cum hoc recognouero, voluntariè illud emendare curabo.] Sed & alia ex hoc firmastis, quæ hic non posui. Et post hæc omnia, & alia quæ sæpe fidelibus vestris, & etiam in Carisiaco, quando veniam petentes ab Episcopis qui adfuerunt, manus impositionem accepistis, quin & in villa Breona promissistis. Nunc tantam Laudunensis Ecclesia, immo in ea omnis Ecclesia, iacturam patitur, vt quod antea inauditum est, titulum proscriptionis sustineat contra decreta omnium sanctorum Episcoporum, qui sedi

Apostolicæ præfederunt. quoniam omnium decreta hîc nimis est longum inferere : vnde quædam causa compendij studui ponere. Ait enim sanctus Urbanus Papa & martyr, hinc inter cetera loquens, Epist. r. Innitendum est omnibus & fideliter custodiendum, & vllius vsurpationis contumelia depellenda, ne prædia sibi secretorum caelestium dicata à quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos iure promenda est, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ damnationis deportetur. quoniam iuxta Apostolum tradere oportet 1. Cor. 5. 5. *huiusmodi hominem Satanae, ut Spiritus eius saluus sit in die Domini.* Sanctus quoque Lucius omnibus Episcopis in partibus Occidentibus tam in Galliis quàm in Hispaniis consistentibus scripsit dicens, Epistola vnica verus finem. Res Ecclesiarum vestrarum, & oblationes fidelium, quas significastis à quibusdam irruentibus vexari, vobisque ac Ecclesiis vestris auferri, indubitanter maximum est peccatum.] Et post pauca, Qui rapit pecuniam proximi sui iniquitatem facit : qui autem pecunias vel res Ecclesiasticas tulerit, sacrilegium facit. Vnde & Iudas, qui pecuniam fraudauit, quæ vsibus Ecclesiæ, id est pauperibus, quos Ecclesia pascere debet distribuebat iussu Saluatoris, cuius vicem Episcopi tenent, non solum fur, sed & fur sacrilegus effectus est.] Et item post aliquanta, Hæc fieri Prophetæ, hæc Apostoli, hæc successores eorum, & omnium catholicorum patrum vetant decreta. & tales præsumptiones sacrilegia esse diiudicant. Quorum nos sequentes exempla, omnes tales præsumptores, & Ecclesiæ raptores, atque suarum facultatum alienatores, vnà vobiscum à liminibus sanctæ matris Ecclesiæ anathematizatos Apostolica auctoritate pellimus & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus. & non solum eos, sed & omnes consentientes eis, quia non solum qui faciunt rei iudicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim poena & agentes & consentientes comprehendit.] Et sanctus Stephanus Epist. 17. sub initium. Papa & martyr, Quicquid in sacratis Deo rebus & Episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputabitur.] Et quia scriptum est, Matt. 18. 16. *in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum*, pro omnium hæc similiter decernentium sedis Apostolicæ Pontificum decretis, ista tria luminaria ad illuminanda corda eorum, qui in Deum credunt, & iussa atque mandata illius custodire desiderant, sufficere putamus. Attendere tamen, & in Dei honore non solum venerari, sed & reuereri debetis vnum per omnes Episcopos sanctissimum sacerdotium : quia, vt sanctus Symmachus Papa scribit, ad Trinitatis instar, Epist. 1. ad Eonium. cuius vna est atque indiuidua potestas, vnum est per diuersos Antistites sacerdotium,] nec sanctius in iusto, nec minus in peccatore. sicut & Sol iste visibilis, quando splendet in aurum, non ipse est pulchrior, sed aurum splendidius reddit : quando autem radios suos emittit in finem, clarius finis quod est apparet, Sol autem cum

radios suos inde retrahit, nullam inde immunditiam contrahit. Et
 siue sanctus, siue peccator sacramenta cælestia vobis tribuat, ipsa
 sacramenta in se sunt inuiolabilia & perfecta. quia quisquis in no-
 mine sanctæ Trinitatis baptizet, vt Euangelica veritas monstrat,
 super quem Baptista Ioannes Spiritum descendisse, & in eo man-
 sisse vidit, *ipse est qui baptizat.* quisquis autem sacramenta cælestia
 catholicè consecrat, qui dixit, *Hæc quotiescumque feceritis, in mei me-*
moriæ faciatis, ipse est qui consecrat. Non igitur vilipendatis, si in
 nobis reprehensibilia videtis: quia quid in secreto suæ diuinitatis
 de nobis vel de vobis disponat terribilis in consiliis super filios ho-
 minum ignoratis. Recordari denique potestis, vos mihi dixisse,
 quia sicut vobis dixeram ordinem discussionis, quando quis de be-
 neficio ab Episcopo sibi tulto ad vos se reclamauerit, qualiter ipsam
 rationem discuti iubere deberetis, ita & postea legisse vos contigit,
 & hoc antecessores & progenitores vestros tenuisse, & vos velle te-
 nere. Quem ordinem si tenueritis, & Dominum in vestra iussione
 non offendetis, & Ecclesiasticam auctoritatem seruabitis, & dignita-
 tem vestram honorabitis, & æquitatem atque iustitiam erga eum de
 quo reclamatur, & erga illum qui se reclamauerit exequemini. Et
 hoc sancti & clarissimi progenitores vestri viderunt & seruauerunt.
 & vos adulantium, & fortè aliter quàm se veritas habeat vobis sug-
 gerentium, linguis facilè ad sensum contra vestram, quod absit, salu-
 tem & ministerij dignitatem accommodare nequaquam debetis.
 Porrò Episcopus, dispositis quæ sunt Ecclesiæ ac suis, Ecclesiasti-
 corum nihilominus & pauperum hospitumque subsidiis, cum de re-
 bus Ecclesiæ propter militiam beneficium donat, aut filiis patrum,
 qui eidem Ecclesiæ profuerunt, & patribus vtiliter succedere po-
 terunt, quoniam vt quidam scripsit, nisi vitulus nutriatur, bos ara-
 tro non iungitur, aut talibus dare debet, qui idonei sunt reddere
 Cæsari quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei Deo, exceptis huiusmo-
 di beneficiis, quæ ministris Ecclesiæ & sibi necessariis, sine quibus
 esse nec debemus nec possumus, tribuenda sunt iubente Domino,
Non obturabis os boui trituranti. Qui homines militares studere de-
 bent, vt secundum quantitatem & qualitatem beneficij, illud erga
 Episcopum, ac per hoc erga Ecclesiam, fideliter & vtiliter deseruiant,
 & regio obsequio, ad defensionem generaliter sanctæ Dei Ecclesiæ,
 sed & specialiter ipsius Ecclesiæ proficere valeant. A quibus, vel
 ab eo, qui diu & Ecclesiæ vtilitatibus ac necessitatibus profuit, & rei-
 publicæ ac militiæ utilis fuit, & infirmitate vel ætate confectus
 iam per seipsum ea exequi non valet, præcipuè autem sibi seruien-
 tem filium habenti, qui pro eo hæc valeat exequi, si Episcopus be-
 neficium quacumque occasione abstulerit, & à vicini Episcopi moni-
 tis & precibus, vel cuiusce alterius, iustitiam obtinere nequiverit,
 non abhorret à ratione, si non accuset Episcopum ad publicos iudi-

ces, quod non licet, sed ad vos se reclamatione de beneficio militiæ, quasi de stipendiis & roga, quæ antea sicut hodiè que fit alibi, dabantur militibus de publico, & aucta fidelium deuotione, apud nostrates beneficia de rebus Ecclesiasticis, quæ sunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonium pauperum, alimoniam Domini seruorum & ancillarum, cum aliis exeniis obsecutoribus Principis dispensandis, causa suæ defensionis regi ac reipublicæ vectigalia, quæ nobiscum annua dona vocantur, præstat Ecclesia, seruans quod iubet Apostolus, *Cui honorem honorem, cui vectigal vectigal*, subauditur præstare regi ac defensoribus vestris. Qui ergo stipendia Ecclesiæ, cuiuscumque sint ordinis, loci, vel dignitatis, accipiunt, si pro illius salute ac quietis honore atque defensione sollicitè ac pro viribus non laborant, indignè quin & ad iudicium illa sibi vsurpant. quia sicut res & facultates Ecclesiæ sunt Episcopo ad disponendum & dispensandum commissæ, ita regiæ potestati commissæ sunt ad defendendum atque tuendum, & per iura regum Ecclesia possidet possessiones, sicut S. Augustinus in sermone Ioannis Euangelij dicit, Leguntur in-
*quiens leges manifestæ, ubi præceperunt Imperatores eos qui præter Ecclesiæ catholicæ [communicationem vsurpant nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine Ecclesiæ audeant possidere. * * ** Mansuetudinis nostræ lege prohibemus in iudiciis Episcopos accusari, ne dum ad futura] ipsorum beneficio impunitas æstimatur, libera sit ad arguendos eos animis furiarum copia. Si quid est igitur querelarum, quod quispiam defert, apud alios potissimum Episcopos conuenit explorari, ut opportuna atque commoda cunctorum quæstionibus audientia commodetur. Et interpretatio eiusdem legis. Specialiter prohibetur, ne quis audeat apud iudices publicos Episcopum accusare, sed in Episcoporum audientiam perferre non differat quicquid sibi pro qualitate negotij putat posse competere, ut in Episcoporum aliorum iudicio quæ adserit contra Episcopum debeant diffiniri.] Et item Valens, Gratianus, & Valentinianus, Qui mos est causarum civilium, idem in negotiis Ecclesiasticis obtinendus est, ut si quæ sunt ex quibusdam dissensionibus, leuibusque delictis, ad religionis obseruantiam pertinentia, locis suis & à suæ diœceseos Synodis audiantur, & reliqua.] & interpretatio eiusdem legis, Quoties ex qualibet re ad religionem pertinente, inter clericos fuerit nata contentio, id specialiter obseruetur, ut conuocatis ab Episcopo diœcesaneis presbyteris, quæ in contentionem venerint iudicio terminentur, & reliqua.] Et Theodosius Christianissimus Imperator, & beati Ambrosij, immo per eum Domini humillimus auditor, ad Optatum Augustalem inlata lege ad locum, Continua lege sancimus, nomina Episcoporum, vel eorum qui Ecclesiæ necessitatibus seruiunt, ne ad iudicia siue

Rom. 13. 7.

Tia. 6. vi.

Cod. Th.
de Episco-
pis. L. 12.Cod. eodē
L. xxiii.Cod. eodē
post finem
libri xvi.

Cod. eodē
L. xli.

Epist. i.

Conc. Afri-
canū can.
95. 96.
Matt. 19. 18.
1. Cor. 15. 50

ordinariorum, siue extraordinariorum iudicum pertrahantur. Habent illi iudices suos, nec quicquam his publicis commune cum legibus, & reliqua.] Et item idem, Clericos, inquit, non nisi apud Episcopos accusari conuenit. Igitur si Episcopus, vel presbyter, diaconus, & quicumque inferioris loci Christianæ legis minister, apud Episcopum, si quidem alibi non oportet, à qualibet persona fuerint accusati, siue ille sublimis vir honoris, siue vilius alterius dignitatis, qui hoc genus inlaudabilis intentionis arripit, nouerit docenda probationibus, monstranda documentis se debere inferre. Si quis ergo contra huiusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate huius sanctionis intelligat se iacturæ famæ propriæ subiacere, vt damno pudoris existimationisque dispendio discat sibi alienæ verecundiæ impunè insidiari saltem de cetero non licere.] Quæ sit autem iactura infamiæ propriæ, & quæ sint personæ infames, leges Romanæ ac canones, sed & decreta sedis Romanæ Pontificum multotiens inde loquentes exponunt. Inter quos beatus Stephanus sancto Hilario scribens, ita dicit, Quod verò consulisti sedem Apostolicam, qui sint infames, aut qui ad gradus Ecclesiasticos non sint admittendi, & nosse te credimus, & pro auctoritate sedis Apostolicæ te informare non denegamus. Infames autem eas esse personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia. id est, omnes qui Christianæ legis normam abiiciunt, & statuta Ecclesiastica contemnunt. Similiter fures, sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos. Sepulcrorum quoque violatores, & Apostolorum, atque successorum eorum, reliquorumque sanctorum patrum statuta libenter violantes, & omnes qui aduersus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. Similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptos, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates Ecclesiæ abstrahunt iniuste, & qui fratres calumniantur, aut accusant & non probant, vel qui contra innocentes Principum animos ad iracundiam prouocant, & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos, & omnes quos Ecclesiastica vel sæculi leges infames pronuntiant. Hos verò non ad sacros ordines licet promouere, nec seruos ante legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec digamos, nec eos qui curiæ deseruiunt, vel qui non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem vel intellectum, aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur. Hi omnes nec ad sacros gradus debent prouehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec rectam fidem vel dignam conuersationem non habentes, summos sacerdotes possunt accusare.] Et secundum Africanæ prouinciæ canones, criminosi, quos dicit Dominus ex his quæ de corde procedunt coinquinatos, quosque docet Apostolus à regno Dei exclusos, excommunicati etiam, & omnes infamiæ

maculis aspersi, omnesque quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt, Ecclesiasticos clericos nisi in propriis causis accusare non possunt, nec ad testimonium aduersus eos recipiuntur. Quia verò Christiani ac religiosi principes, sicut & suprâ ostendimus, Ecclesiæ clericos ad iudicia publica trahi vel inuitari noluerunt vel permiserunt, in edicto Honorij & Theodosij luce clariùs manifestatur, & qualiter eum habuerint, qui hoc agere contra Deum præsumpsit, in eodem edicto demonstrant dicentes, Priuilegia Ecclesiarum omnium, quæ sæculo nostro Tyrannus inuiderat, prona deuotione reuocamus. scilicet vt quæcumque à diuis principibus constituta sunt, vel quæ singuli quique Antistites pro causis Ecclesiasticis impetrarunt, sub pœna sacrilegij iugi solidata æternitate seruentur. Clericos etiam, quos indiscretim ad sæculares iudices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, Episcopali audientiae referuamus. Fas enim non est, vt diuini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.] Vnde sanctus Leo, cum Synodo Romæ habita, Sarmationi & ceteris Episcopis scribit dicens, Tantam sæculi potestates circa sacerdotalem ordinem reuerentiam præualere voluerunt, etiam hi quos sub imperiali nomine terris diuina potentia præesse præcepit, vt ius distringendorum negotiorum Episcopis sanctis iuxta diuina constituta permiserint. Quod cum & iuris antiqui edictis & inlatis frequentius sit legibus confirmatum, præsentis tempore à plerisque inuenimus fuisse calcatum. Nam prætermisso sacerdotali iudicio, passim ad examen sæcularium transierunt. Quocirca nobis visum est, vt hanc & sacrarum legum & nostri ordinis contumeliam, & ad præsens vlcisceretur plena districtio, & obseruandam formulam constitueret in futurum. Censemus itaque, vt quicumque, prætermisso sacerdote Ecclesiæ suæ, ad disceptationem venerit sæcularium, sacris liminibus expulsus, à cælesti arceatur altario, & reliqua quæ inde ibi prosequitur.] Episcopi siquidem, & reliqui Ecclesiastici clerici, secundum Apostolicam doctrinam, & sacros canones, ac leges, ex quarum sensu magna pars in eisdem, sed & in decretis sedis Romanæ Pontificum, ad regularia exequenda iudicia habetur inserta, veluti de singulis subter commemoratis ibidem potestis relegere, si accusantur, in eis locis vnde sunt ipsi accusati causa finietur: & nemo eorum rebus vel suis facultatibus spoliatus, à quoquam de quacumque causa interpellatus, reddet canonicè ac legaliter rationem, donec inde restitutus, & eis legitimè vsus, & sic demùm regulariter sit ad iudicium euocatus. & non de crimine, neque de ciuili causa apud sæculares iudicari, neque ad sæcularia iudicia debent inuitari vel trahi, sicut tunc temporis fiebat, quando Christi nomen ab infidelibus non reuerebatur. Vnde Iacobus Apostolus scribit fidelibus, *Nonne diuites per potentiam opprimunt vos, & ipsi trahunt vos ad iudicia?* Nec clericus, minimè autem Episcopus,

Cod. Th.
de Episco-
pis, &c.
L. XLVI.

Epist. XLVI.

Iac. 2. 6.

publicis iudiciis se potest purgare, quia nec potest ullius alterius, nisi Episcoporum & suorum regularium iudicium, subdi vel teneri iudicio: neque cuiquam licet Episcopum, vel alicuius ordinis clericum, quolibet modo damnare, nisi canonico Episcoporum iudicatum iudicio, vel si causa exegerit, regulari eorum petitione. Quot autem & quibus modis excedens Episcopus ab aliis Episcopis debeat corripri vel iudicari, canones sacri demonstrant. quos qui diligenter aduertit, in eisdem regulis comprehendit. quos & ego hinc ponerem, si necesse fore putarem. De sibi autem commissæ Ecclesiæ rebus ac mancipiis, quæ licet legaliter, (nam aliter non debent,) in bannum mittantur, tamen sicut ipsi melius scitis, sicut res hominum liberorum non possunt in fiscum redigi, quia sunt Deo dicata, Episcopus secundum leges quas Ecclesia recipit, & venerabiliter comprobat, & secundum sacros canones ac decreta sedis Romanæ Pontificum, aduocatum publicis iudiciis dare debet: ex capite autem suo, tam pro crimine quam pro civili causa, aut apud electos iudices, de quibus & sicut sacræ leges definiunt, aut ipse in Synodo coram Episcopis debet reddere rationem. sicut Arcadius, Honorius, & Theodosius in edicto suo decreuerunt dicentes, Priuilegia quæ Ecclesiis & clericis legum decernit auctoritas, hac quoque præceptione sancta & inuiolata permanere decernimus, atque hoc ipsis præcipuum ac singulare deferimus, ut quæcumque de nobis ad Ecclesiam tantum pertinentium specialiter fuerint impetrata, non per coronatos, sed per aduocatos eorum arbitrato, & iudicibus innotescat, & sortiatur effectum. Sacerdotes verò prouinciæ erunt solliciti, ne sub hac scilicet priuilegij excusatione, etiam contra eorum vtilitatem aliquid his inferatur incommodum.] In hoc namque Capitulo euidenter ostenditur, quia de his quæ sunt Ecclesiæ, & quæ ab Imperatoribus, id est eorum liberalitate, ac per eorum leges collata ad Ecclesiam pertinent, Ecclesiastici clerici aduocatos iudicibus & non de se dare debent. Cum enim dicunt, quæcumque de nobis ad Ecclesiam tantum pertinentium specialiter fuerint impetrata, non Ecclesiastici clerici, minimè autem caput Episcopi comprehendit, cui tuendi clericos curam committit. Et in primo libro Capitulorum nostrorum Imperatorum, vestrorum autem progenitorum, præcipitur ut Episcopi suffraganei ad Metropolitanum respiciant, & clerici Ecclesiastici, si culpam incurrerint, vel inter se negotium aliquod habuerint, apud Ecclesiasticos iudicentur, non apud sæculares. Et sanctus Papa Gelasius in decretis suis, ad Episcopos paruipendentes fratrum vexationes cum digna increpatione scribit, dicens, Cur non compassi estis tantis fratribus vestris? cur non adistis Imperatorem? cur non Ecclesiæ causam & sacerdotum miserabilem decolorationem continuatis vocibus defleuistis, allegantes nunquam de Pontificibus nisi Ecclesiam iudicasse? Non est hu-

Cod. Th.
de Episco-
pis, &c. l.
xxxviii.

Lib. i. Ca-
pitul. c. 8.
& 10.

Epist. ad
Orientales

humanarum legum de talibus ferre sententiam absque Ecclesiæ principaliter constitutis Pontificibus. obsequi solere principes Christianos decretis Ecclesiæ, non suam præponere potestatem: Episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitibus iudicare. Vnde constat quia si non licet principi, nec cuiquam alteri licet nisi Episcopis, de Episcoporum capitibus iudicare. Quin etiam ipsæ leges publicæ, Ecclesiasticis regulis obsequentes, tales personas non nisi ab Episcopis sanxerunt iudicari. Et item Gelasius ad ^{Epist. x.} Anastasium Imperatorem, Duo sunt, inquit, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum & regalis potestas. in quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in diuino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, fili clementissime, quoniam licet præsideas humano generi dignitate rerum, tamen Præsulibus diuinitatis intuitu deuotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expetis, inque sumendis cælestibus sacramentis, eisque ut competit disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius quam præesse. Itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Si enim, quantum ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione conlatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obuiare sententiæ, quo oro te decet affectu & conuenit eis obedire, qui prærogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis? Proinde sicut non leue discrimen incumbit Pontificibus, siluisse pro diuinitatis cultu quod congruit, ita his quod absit non mediocris periculum est, qui cum debeant parere despiciunt.] Vnde carissimum & venerabilissimum mihi caput, verbis beati Gregorij ex Homilia Euangelij deuotissimam Christianitatem vestram alloquar dicens, Si nos indignos & qualescumque sacerdotes forsitan dignè despicitis, in mente tamen vestra vocantis vos per indignitatem nostram ad cælestia regna Domini reuerentiam seruare. Sæpe enim solet euenire quod dico, ut persona potens famulum habeat despectum. Cumque per eum suis fortè vel extraneis aliquod responsum mandat, non despicitur persona loquentis serui, quia seruatur in corde reuerentia mittentis domini, nec pensant qui audiunt per quem, sed quid vel à quo audiunt.] Et si in nobis discernitis mores & conuersationem, at dignitatem attendite. Episcopis autem & res ac facultates Ecclesiasticas, Domini & Apostolorum eius traditione, ipsius sanctæ & primæ sedis omnes Pontifices commiserunt. De quibus propter prolixitatem operis, & breuitatem temporis, & festinantiam, hæc ad vos transmissionis collectione hic omisi connectere, & in suis locis, si vobis placet, potestis ex integro legere. Sed & Antiocheni canones ita inde præcipiunt. Quæ sunt Ecclesiæ, sub omni

Homil. 36.
in Euang.

Can. xxi.

sollicitudine, & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat iudicatque seruentur. quæ etiam dispensanda sunt iudicio & potestate Pontificis, cui commissus est populus & animæ quæ intra Ecclesiam congregantur.] *Et item*, Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reuerentia & timore Dei. participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis quàm fratrum qui ab eo suscipiuntur necessariis vñibus profuturis, & reliqua.] Et

Can. xiv. Gangrenses canones dicunt, Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit præter conscientiam Episcopi, vel eius cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio, anathema sit.] *Et item*, Si quis dederit vel acceperit oblata præter Episcopum, vel eius qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat & qui accipit anathema sit.] Et adeo res & facultates Ecclesiæ potestati Episcopi sancto Spiritu decernente committuntur, vt à magna Synodo Chalcedonensi, etiam post mortem Episcopi, redditus Ecclesiæ viduatæ futuro Episcopo penes Oeconomum eiusdem Ecclesiæ integræ conseruari iubeantur. De quibus, siue viuentem, siue defuncto Episcopo, quicumque quocumque ingenio, vnde grauetur Ecclesia, per angarias vel indebitas pensiones exigunt, sine timore ne sacrilegium admittant esse non possunt: etiam si violenter non rapiant, sed quasi prudenter ingenio iniuste accipiant, cum eos conscientia quacumque sinistra intentione in conspectu Domini cor intuentis

Can. xv. accuset. præsertim cum Ioannes dicat, *Si cor nostrum non reprehenderit nos, maior est Deus corde nostro, & nouit omnia.* * * * per multas nequitias pereunt, & eos ad infernum tendere negligenter videmus. Sed quando nos vitam corrigere valeamus alienam qui negligimus nostram? Curis enim sæcularibus intenti, tanto insensibiliores intus efficimur, quanto ad ea quæ foris sunt studiosiores videmur. Vñ quippe curæ terrenæ à cælesti desiderio obdurescit animus, & dum ipso suo vñ durus efficitur per actionem sæculi, ad ea emolliri non valet quæ pertinent ad caritatem Dei. & reliqua, quæ ibidem idem sanctus de negligentibus sacerdotibus prosequitur.] Vnde quanto minoris meriti sumus, vt Dominum contra vos si iratus fuerit tenere possimus, tanto magis non solum actus vestros corrigere, verum ne in præceptionibus vestris, quas vel verbo vel scripto decernitis, vel decreuistis, siue decreueritis, quod absit, aliqua iniustitia vel præsumptio siue indiscretio sit, sollicite prouidere debetis, timentes comminationem æterni iudicis qui dicit, *Va his qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt, vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei, vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis & calamitatis de longè venientis? ad cuius auxilium confugietis? & ubi derelinquetis gloriam vestram, ne*

1. Ioan. 3. 20

Esa. 10. 1.

incurruemini sub vinculo, & cum interfectis cadatis. Super omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.] Et quia, sicut supra Epist. 2. ostendi ex verbis beati Gelasij, duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas, in quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in diuino reddituri sunt examine rationem, sol-
 lenter prouidere debetis, ne extra ministerium vestrum, sicut Deo gratias haftenus prouidistis, manum in sacerdotalem ordinem, & in his quæ eidem ordini Spiritus sancti dono commissa sunt, contra præceptum Domini extendatis. lectione frequentantes, & mente condentes, quod scriptum est in secundo libro Paralipomenon, 2 Paral. 26.
*Fecit, inquit, Ozias rex quod erat rectum in oculis Domini, & exquisiuit Dominum. Cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus, & adiunxit eum contra Philisthim & contra Arabes qui habitabant in Carbaal, & contra Ammonitas, & diuulgatum est nomen eius usque in introitum Ægypti propter crebras victorias. & habuit multa pecora tam in campestribus quam in eremi vastitate. vineas quoque habuit & vinitores in montibus & in carmelo. erat quippe homo agricultura deditus. Et fuit numerus totius exercitus eius trecentorum decem millium & centum. Sed cum roboratus esset, eleuatum est cor eius in interitum suum, & neglexit Dominum suum. ingres-
 susque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, restiterunt regi atque dixerunt, Non est tui officij, Ozia, ut adoleas incensum Domino. Sacerdotum, hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium, est istud officium. Egredere de sanctuario, ne contempseris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. Iratus est Ozias, & tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus: statimque orta est lepra in fronte eius, coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus accelerauit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini. Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suæ, & habitauit in domo separata plenus lepra, ob quam & eiectus fuerat de domo Domini. In quo facto, quia sicut scri-
 ptura dicit, 1. Cor. 10.
Hæc autem in figura contingebant illis, scripta sunt autem pro-
 pter nos, diligenter attendendum est, quoniam quandiu Ozias Do-
 minum coluit, pacificè regnum tenuit, & contra vicinas & alienigenas gentes crebras victorias habuit. Postquam autem officium non suum præsumpsit, sed in sacerdotale ministerium contra fas manum præsumptionis extendit, usque ad diem mortis suæ lepra plenus in domo separata permansit. & victoriam nullam fecit, nec cum aliis qui bellabant bella Domini pro inimicis Israel qui Ecclesiæ typum tenuerat, perfusus lepra, id est, graui peccato percussus atque percussus, habitare præualuit. Sic & eorum iudicio, qui-*

bus dicit Dominus, *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris mei qui loquitur in vobis*, & per quos eodem spiritu promulgati sunt canones, voluntariè atque ex deliberatione quicumque violans & conuolens constituta diuina, quia docente Petro, *Non est personarum acceptor Deus*, ab Ecclesiæ corpore separatus, nisi per pœnitentiam & sacerdotalis indulgentiæ reconciliationem eidem Ecclesiæ fuerit reincorporatus, erit ab æterna Ecclesia separatus. Vnde & Apostolus præcipit cum hu * * * sentientes Episcopi aut maiestatis rei, aut criminibus accusati. Verùm Arrius & Eutyches presbyteri, non nisi Conciliorum iudicio gradibus spoliati, & eorum decreto ab Imperatoribus leguntur proscripti, & in exilium deportati. Ego verò verbis non possum exprimere, quanta cōstringar in mente angustia, quoniam per ora multorum audio volitare, quia homines omnium gentium, etiam & Iudæi Christianæ legis inimici, passim legum suarum iudicantur iudicio, bubulcus quoque, & subulcus, atque opilio, habent legem. & contra omnem consuetudinem Christianorum principum, (& contra præcepta Domini dominorum, dicentis in lege, & in Propheta, atque in Euangelio, & in Apostolo, *Non facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis. Iuste iudica proximo tuo, & Si verè utique iustitiam loquimini. Iuste iudicate filij hominum*, quia, in quo iudicio iudicaueritis indicabitur de vobis. videlicet aut iusto iudicio damnabimini pro eo quod fratrem iniusto iudicio condemnastis, aut iuste iudicantibus vobis iustitia respondet, ergo sic loquimini, & sic facite, sicut per legem libertatis incipientes iudicari, hoc est per legem libertatis scilicet Euangelij iudicandi.) Episcopus qualicumque cum sua Ecclesia, legem Ecclesiasticam, laicorum ac quarundam infamium personarum non iudicio sed conludio atque ludibrio à vobis ignominiosè proscriptus, habere non potuit. Vnde legalis sententia, quam, vt & prædecessores illius, beatus Gregorius in commonitorio Ioanni dato decreuit esse canonicam dicit, *Necesse est vt quod contra leges actum est firmitatem non habeat.* Et sanctus Augustinus in libro de vera religione dicit, *In istis temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent cum eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. Conditor tamen legum temporalium, si vir bonus est & sapiens, illam ipsam consulit æternam, de qua nulli animæ iudicare datum est, vt secundum eius incommutabiles regulas quid sit per tempora iubendum vetandumque discernat. Æternam igitur legem mundis animis fas est cognoscere, nefas est iudicare.*] de qua beatus Prosper dixit,

Lex æterna Dei stabili regit omnia nutu.

Non mutat vario tempore consilium.

Nam si Imperatores Romanorum suam legem æternam ac perpetuam appellauerunt, multo magis lex illa æterna est, quæ est sancto Spiritu promulgata. De qua sanctus Leo post discretionem quæ in ea

Matt. 10. 20

Act. 10. 34

Leuit. 15.

Psal. 57. 1.
Matt. 7. 2.

Libro xi.
Epist. xiv.

Cap. xxxi.

Epist. xli.

Epist. 95. ad
Rusticum.

est ostensam dicit, In his quæ vel dubia fuerint vel obscura, vel id nouerimus sequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis Sanctorum inueniatur aduersum. Quæ, inquit Epist. 2. sanctus Cælestinus, à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permissa frangatur? Et sacrum Carthaginense Concilium sub Grato Episcopo Conc. I. cap. 13. & 14 dicit, De quibus apertissime diuina scriptura sanxit, non differenda sententia est, sed potius exequenda. Nemo contra prophetas, nemo contra Euangelia, nemo contra Apostolos facit sine periculo, & quæ vel facta vel dicta superius comprehensa sunt, vel aliis Conciliis conscripta, quæ secundum legem inueniuntur, custodire nos oportet. Si quis verò statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putauerit, si laicus est communione, si clericus honore priuetur.] Quia yt sanctus Papa Hilarius decernens dicit, non Epist. 4. minus in sanctarum traditionem delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini profilitur.] Qua de re flens dico, & corde mœre nti gemens pronuntio, quia nunc lex Domini inreprehensibilis nostris infelicibus & periculosissimis temporibus tantum vigorem non habet reuerentia diuinitatis, sicut antequam nomen Christi in honore per vniuersum orbem fieret, leges Romanæ habebant timore Imperatoris. Legimus quippe in actibus Apostolorum, quoniam cum Paulus & Silas cæsi in carcerem missi sunt, quia miserunt magistratus vt dimitterentur, Paulus autem dixit eis, Act. 16. 37. *Cæsos nos publicè indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem & nunc occultè nos eiiciunt. Non ita, sed veniant & ipsi nos eiician. Nuntiauerunt autem magistratibus lictores verba hæc, timueruntque audientes quòd Romani essent, & venientes deprecati sunt eos, & eiicientes rogabant vt egrederentur de vrbe.* Et item in eadem sacra historia, Act. 25. 16. *Quia non est consuetudo Romanis, damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur præsentibus habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.* Et item cum torquendus esset, dicens se esse Romanum dimissus est. Vnde non perfuntoriè audire de

* * *

Hic desinit vetus exemplar, in quo, note alioqui non infime, tanta erat partium aliquot Epistolæ perturbatio, vt de his etiam quas asteriscis distinximus, incertum sit an suum locum teneant.

XXX.

AD HINC MARVM LAVDVNENSEM.
 DE NIVINO EIVSQUE FRATRE BERTRICO.
quos ut sceleribus infames è parochia Remensi eiecerat.

Nunc primùm edita ex Codice Laudunensi.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS
Hincmaro Coepiscopo nostro salutem.

vid. p. 540.

IVINVS in parochia mea sacrilega infamia est diffamatus de quadam sanctimoniali, ab infantia in Monasterio Deo dicata, & à sacerdote velata, quòd clanculò eam priùs corruperit, & postea ab ipsis Monasterij claustris furtim educi fecerit, & in parochia mea aliquandiu multis scientibus habuerit, ac demùm latenter in alteram prouinciam abduxerit. Vnde recogitandi, siue ad noxam confitendam, siue ad infamiam suam purgandam, ei legales ac regulares consilio & consensu clericorum ac nobilium laicorum nostrorum inducias dedi: sed ipse nec confiteri peccatum, nec ab infamia se purgare legaliter adqueuit. Quapropter, quia non est de mea prouincia, illum à mea parochia excommunicauì, donec aut confiteretur, aut se ab obiectis purgaret. Nunc verò dici à multis audio, quoniam in altera prouincia res proprietatis suæ in pretium ab eo accipias, & illi res ac facultates Ecclesiasticas, quas in ordinatione Episcopali ad regendum & regulariter dispensandum sine pretio suscepisti, ad turpis lucri præmium in beneficium dones. Quod satis superque sanctarum scripturarum auctoritati contrarium, & canonum est sacrorum decretis aduersum: & si ita est, vt passim à multis, & etiam publicè in publicis placitis diuulgatur, quantum periculum ac detrimentum inde incurras, quantàmque vituperationem sacerdotali ministerio ingeras, si sanum sapis, intelligis. Bertricum etiam, ipsius Niuini fratrem, frequentissimè de adulteriis & aliis incestis pollutionibus regulariter correptum, & non correctum, & diutiùs toleratum, atque vt à prauitatibus suis se cohiberet expectatum, quoniam à suis iniquitatibus eum coërcere non potui, quia non est de mea prouincia, à mea parochia regulariter exire cum suis præcepi. Quæ tibi, sicut sacri præcipiunt canones, nota facere procurauì. Data Idibus Februar. præsentis tertix Indictionis.

HINCMARI LAVDVNENSIS AD REMENSEM.

Purgat Niuinum seque ipsum in eius negotio, & Hincmarum Remensem perstringit.

Nunc primùm edita ex Codice Laudunensi.

Reuerentissimo Remorum Archiepiscopo HINCMARO, Laudunensis Ecclesiæ minimus Episcoporum HINCMARVS, debitam in Christo deuotionem.

EATEOR nunquam me voluisse aut velle vobis loqui aut scribere, quod contingat vestræ serenitati refraganda perniciæ obuiare, aut fucabili decoloratione displicere, memor Cham, Sem, & Iaphet, scilicet maledictionis paternæ ac benedictionis. At modò ipsa temporis ratio pauca de his quæ instantè scripsistis exigit respondenda. De Niuii videlicet à parochia vestra excommunicatione mihi intimata, sic erat de ordinabiliter accusato, & se purgare nolente, aut non valente, nec confiteri ad quiescente, vel à scientibus conuicto agendum. Sed tamen quæ aliter audiui, scilicet quòd à vestra accepto dominatione spatio, tenorèque suscepto, nullo tamen accusante nisi vestra probabilitate, pro æmulorum quidem suggestionem, ei imputante, vt se ab octo ex paternâ parte propinquis, & à quatuor æquè ex materna purgaret, venerit die locoque statuto ad hæc exequenda paratus, & nec vos ibidem nec missum repererit vestrum. & post hoc iterum coram vobis vestrisque, quamuis inopinatè remonitus, legaliter se expurgare voluerit ac valuerit. sed vos illi cum sua tertia manu quæsisse denominatim tales qui eum non curabant, ipso resultante quòd Francus esset, & vt liber se defendere vellet & quiret, & quidem cum ita idoneis quibus nullum posset crimen imponi. hoc refutantes eundem excommunicaueritis, vt in parochia vestra non ampliùs vna consisteret nocte, obsecrantes & contestantes nihilominus, vt nihil de suo collaborato perciperet. nullatenus credere potui, sicut non debui, quia quod vestra dignum est auctoritate, vestram non potest latere aut effugere sapientiam. Non enim detractoribus faciliè credendum est. præsertim minimè de his qui vobiscum vnà in beatum Iob veraciter decantant, *Causam* Iob 29.16. *quam nesciebam diligentissimè inuestigabam.* ad quos benedictio perituri peruenit, qui cor viduæ consolantur iustitia velut veste amicti, in iudicio etiam diademate redimiti. qui sunt oculus cæco & pes claudò, quos sentit pauper patres, quique conterunt molas iniqui, & de dentibus eius auferunt prædam. Quod autè madicitis, vos à multis audisse me proprietatis suæ res in pretium ab eo accipere, & illi res ac facultates Ecclesiasticas ad turpis lucris præmium in beneficium donare, mentiri audistis. possèmque mirari talia nunc vobis talia ac tanto dici, nisi sapiùs similia vos audisse, ac falsò audita pro veris recepisse atque tenuisse scissem atque sensissem. de quibus non est modò dicendum per singula. Scio satis à beato Papa Anacleto dici, Nemo inuito audi- *Epist. iiii.* rori libenter refert. Nec inde debetis acidari, si de his loquor, quæ scitis, quia nihil possum loqui de scripturarum tramite, saltem si sit chreston, quod nesciatis. Nam quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Et quod scimus loqui licet, & ea quæ vidimus & audiimus testari possumus, & quod nescimus temerè veridicare non licet. Vnde Papa Victor inquit, Au- *Epist. i.*

diuimus namque apud vos vestrosque diuersa iudicia fieri & incerta iudicare. Incerta carissimi nullatenus iudicemus, quoad vsque veniat Dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. quia quamuis vera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis indiciis comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciali ordine publicantur.] Nam nunquam hactenus ab ineunte ætate, Deo miserante, de vilius turpis lucris præmio accepto me reprehendistis, aut exercuisse cognouistis, nec cognoscitis, nec Deo protegente cognoscetis. Negotij qualitas vnumquemque aut excusat, aut vt aiunt Apostolici canones accusat. Addo quod homines vestri Eutrannus & Humarus nouerunt, quia actis retro annis idem Niuius quasdam suæ proprietatis res mihi gratis per eorundem manus delegauit, quia cum meis adiacebant, à suis autem longè distabant, quærens à me suffragari, quia multis indigebat. ego tamen & eum sponte in quibus potui carituosè adiuui, & easdem res, sicut præcipuè Eutrannus cognoscit, qui me ex hoc postea sæpè monuit vt eas requirerem, recipere nolui. quas etiam ipse Niuius iam quoque, me neque resistentē, alteri dedit. Ecce quibus indiciis declaratur falsum esse quod mihi imponitur. Ego autem non reuereor vllis de alicuius turpis lucris præmio notari argumentis. nec nego in quibus debeo & possum, fraterna caritate velle ac optare indigentibus subuenire. Oportet enim Episcopum in omnibus benefacere, omnesque recipere fideles. Nec recognosco me alicui parentum meorum velut fargæ dedisse beneficium. ex quo & reipublicæ probitas, & Ecclesiæ cui licet indignus præsideo vtilitas non respondeat. Habeo quoque, nec dengo, tales mihi consanguinitate coniunctos, quos si adiuuo tam in rebus adquirendis, quàm & in aliis eorum necessitatibus, non Ecclesiæ infero detrimentum, immo statui eius confero augmentum, quin & reipublicæ addo expeditibile adminiculum. Nullum tamen tam mihi secundum carnem habeo carum, pro cuius turpis lucris præmio à se ab aliquo altero in acquisitione rerum mercato consentiam, quod meo non congruit proposito, aut ad dantis vel accipientis periculosum redundet dispendium. quod ait Dominus, *Qui amat patrem aut matrem, aut fratrem, aut uxorem, aut agros plusquam me, non est me dignus.* Gratias autem ago de eo quod testificamini, quia res ac facultates Ecclesiasticas in ordinatione Episcopali ad regendum & regulariter dispensandum sine prærio suscepi. Sed & quod Deo miserante vestris sum affecutus studiis, ingratus vobis fieri nunquam optaui, sed humillimus famulator extitisse contendi. Prosequimini satis superque sanctarum scripturarum auctoritati contrarium, & canonum sacrorum esse decretis aduersum. Ergo vt ratione liquet, nec in hoc probor sacris iniuriam scripturis irrogare, nec canonum sacrorum decretis obuiare, à quibus Apostolica dumtaxat auctoritate roboratis, nunquam opto me deuiare, nec etiam reor me ab eis in præterito deuiasse. Annectitis quoque, si ita est, vt passim à multis & etiam publicè in publicis placitis diuulgatur, quantum periculum ac detrimentum inde incurram, quantumque vituperationem sacerdotali ministerio ingeram, si sanum sapio intelligere me. Istud mihi mirum est, quod passim à multis & etiam publicè in publicis placitis illud diuulgatur, quod nec occultè à me cogitatur. Vtrum verò aliqui ex his placitis fecissent à vobis pro hoc petitionem negotio miror, inculcante beato Papa Callisto: Nullus ergo doctorem per scripta accuset, nec sine fideli & legitimo, qui etiam inreprehensibilem vitam ac conuersationem ducat, accusatore respondeat.] Et Papa Eleutherus testatur, Qui fratres accusant vel infestant, non eos diligunt, sed magis negligunt, & peccant, dicente Apostolo, *Dilectio proximi malum non operatur.* Item idem, *Frater autem fratrem adiunans exaltabitur, & allidens dissipabitur.*] Et Papa Felix, ex diuino nos admonens oraculo, suis hæc ita profecutus est institutis pro loco. Nam & à nostris antecessoribus, atque reliquis sanctis Patribus, multoties inhibitum est, ne quis

Domi-

Matt. 10. 37

Epist. 1.

Epist. vnica
sub finem.

Rom. 13. 10

Prou. 18. 10

Domini sacerdotibus detractiones irroget, quanto magis accusationes non ex radice caritatis prolatis? Quiescite, inquit, & nolite persequi eos qui Deo perfecte ministrant, quorum orationibus & terrena bella sedantur, & recedentium à Deo Angelorum pelluntur incursus, quique omnes demones corruptores precum assiduitate confundunt. Induciæ namque non sub angusto tempore, sed sub longo spatio concedendæ sunt, ut accusati se præparare, & vniuersos communicatores in prouinciis positos conuenire, & testes præparare, atque contra insidiatores se pleniter armare valeant. Iudices enim & accusatores tales esse debent, qui omni careant suspicione, & ex radice caritatis suam desiderent promere sententiam. His igitur tam legaliter, quàm & canonicè prolatis, etiam omnium Christianorum reuerentiam congaudere deposcimus, spirituali intercedente dilectione, & timore dominico, per quem humana remouetur offensus, & Ecclesiarum ædificatio præponitur vniuersis, ut magis vniuersi ad ædificationem fratrum laborent, quàm ad damnationem, quoniam, inquit Dominus, *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem.* Iam enim formam dedimus, & à prædecessoribus nostris datam esse cognouimus, ut si quis se cognouerit Christianum, illud feruet quod ab Apostolis noscitur esse traditum, dicente Apostolo Paulo, *Si quis vobis annuntiauerit præter quod accepistis, anathema sit.* Christus enim Dei filius Dominus noster humano generi per propriam passionem salutem plenissimam condonauit, ut nos liberaret. Et si Deus in tantum nos dilexit, ut etiam proprio filio non parceret, sed pro nobis omnibus illum traderet, ut nos liberaret: ut quid nos non diligimus fratres, aut eos temerè iudicamus, cum prædictus dicat Apostolus, *Nolite iudicare inuicem, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum?* Nam si illi qui fratres diligunt, ex Deo nati sunt, & vident Deum, quid ergo erit illis qui eos persequuntur, & eos detrahendo, machinando, accusando, infestando damnare moliantur? Si illi filij Dei, proculdubio hi filij sunt diaboli, qui semper sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret, ita fratres insequuntur ut perdant. Qui verò adiuuare fratres refugiunt, maius peccatorum onus adquirunt, & fraternitatis solatio rei existunt. *Væ,* inquit Propheta, *qui potum dat amico suo mittens fel suum.* Et iterum sapientissimus Salomon ait, *Quoniam qui loquitur iniqua non potest latere, nec præteriet illum corripiens iudicium.* In cogitationibus ergo impij interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Dominum perueniet ad correptionem iniquitatum illius. quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abscondetur. Hæc enim si amplecti voluissent proprio & sano sensu, ad reprobum sensum minimè laberentur: sed per Dei timorem sermonum suorum præcauentes custodiam, piam sanctorum patrum definitionem sine quadam nocuementi præsumptione utique conseruarent. quoniam dicit sacrum eloquium, *Consilium bonum conseruabit te, & mens bona custodiet te.* Non enim de fontibus salutaris spiritualiter ad acquisitionem æternæ vitæ procedunt tales accusationes & detractiones. atque ideo competenter nos B. Paulus Apostolus præmonens ait, Non debere plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. In diffinitione pietatis perduremus. Qui enim hanc prætereunt, non tantum ipsi sunt decedentes à corroboratione sua, sed insipientiæ suæ dereliquerunt omnibus memoriam, ut in his in quibus peccauerunt minimè latere potuissent.] Et Papa Damasus vniuersis Episcopis per Italiam constitutis scripsit: Relatum est enim ad sedem Apostolicam, vos accusationes fratrum per scripta suscipere absque legitimo accusatore. quod deinceps in omni orbe terrarum fieri Apostolica auctoritate prohibemus, & quod nuper factum est, absque vlla retardatione corrigi rogamus, nec vnquam prius per scripta eorum qui accusantur causam discutere liceat, quàm per querulantium institutiones vocati canonicè ad Synodum veniant, & præsens per præsentem agnoscat veraciter & intelligat quæ ei obiciuntur. quod bene & per sapientiam Salomonis dicitur, *Antequàm scruteris non*

Felix II.
epist. i.

Ioan. 13.35

Gal. 1.9.

Rom. 14. 1.

Abac. 2. 15.

Sap. 1. 8.

Prou. 1. 11.

Rom. 12. 3.

Epist. 17.

Eccl. 11.

reprehendas. intellige prius & tunc increpa. antequam audieris, non respondeas. Et licet apertissima sit contrariorum reprehensio, verumtamen oportet his qui dati sunt ad eorum examinationem ordinem seruari ab his qui secundum Deum perscrutari deputati sunt: quatinus ita cum operatione cooperante inueniamus & confessorum Deum, qui dicit, *Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Nam & Dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat: sed quia non est presentaliter accusatus, ideo non est eiectus. nec vos villo modo agere oportet quod ille noluit facere. Leges enim sæculi accusatores presentes exigunt, & non per scripta absentes. Vnde canonica patrum constituta non semel sed sæpissimè clamant, nec accusationes, nec testimonia vllum per scripta posse proferre, nec de aliis negotiis quicumque testimonium dicant, nisi de his quæ sub presentia eorum acta esse noscuntur. Similiter & qui accusare alium elegerit, præsens per se & non per alium accuset, inscriptione videlicet præmissa. neque vllus vnquam iudicetur, antequam legitimos accusatores presentes habeat, locumque defendendi accipiat ad ablucenda crimina. Curandum quoque est, ne ira quemquam surripiat, faciaturque citius omne quod non licet.] Et Papa Hadrianus, longè post Papam Innocentium eius Petrique successor, cum aliis quamplurimis suis prædecessoribus ac successoribus, vt pro omnibus causa compendij vno vtar, ita constitutis inquit suis. Nullus Metropolitanus Episcopus, absque ceterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorū audiat causas: quia irritæ erunt, immo etiam causam in Synodo pro facto dabit. Nec reliquorum aliquis Episcoporum suorum sacerdotum causas audiat absque presentia clericorum suorum: quia irrita erit sententia Episcopi, nisi presentia clericorum suorum confirmetur.] Nec obliuisci oportet quod & Damasus Papa edocens testatur, Discutere verò Episcopos, & summorum Ecclesiasticorum causas negotiorum, Metropolitanis vnà cum omnibus suis comprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negotiis, licet. sed diffinire eorum atque Ecclesiarum summas querelas, vel damnare Episcopos, absque huius sanctæ sedis auctoritate minimè licet. quoniam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciris auxilio oportet. Nam vt nostis Synodum sine eius auctoritate fieri non est ratum, nec Episcopus nisi in legitima Synodo, & suo tempore Apostolica vocatione congregata, diffinitè damnari potest. neque vlla vnquam Concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta Apostolica auctoritate.] Ecce patet qui canones recipiendi, venerandi, ac obseruandi habeantur. Hinc autem ad superiora redeamus. Quia ergo nisi nomen sciatur, consequenter cognitio rerum perit, eadem facilitate poterant à vobis falsò, & sine villo præcedente argumento, audita de me talia, vel iam nunc relici, aut discredere quæ videbantur probari, vt illud præcepit Sapientis, *Antequam interroges, ne vituperes quemquam.* & item, *Antequam audias, non respondeas verbum.* & illud, *Sepe aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam.* Et ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis. Aurum tuum & argentum conflat, & verbis tuis facito stateram, & frenos, ori tuo rectos. & illud, *Qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habebit impios.* portas enim mortis aures suas efficit. & illud, *Susurro & bilinguis maledictus, multos enim turbabit pacem habentes.* Sanum autem me sapere non iacto, cum scriptum sit, *Via stulti recta in oculis eius.* Sed de hoc me, quo à vobis tam præproperè succensor aliquod periculum aut detrimentum incurrere, ita mihi conscius non timeo, vituperationem etiam sacerdotali ministerio de hoc ingeri nullis formido indiciis. Sed vt de aliis Deo miserante ac protegente custodiar, infelix homo eiusdè Dei gratiam pro scire & posse exoro, atque si auderem vos pro me id ipsum efflagitare, quem scio illud facilius posse apud eundem Dominum obtinere, obnixè & suppliciter deposcerem. Denique de Bertrico quæ subiungitis, illud maximè in causa est quod finitiuè supponitis dicendo, quæ tibi sicut sacri præcipiunt canones, nota facere procuravi. Vbi quærendum est ad quid illud mihi innotescitis. vtrum vt pro excommunicato eum tenere debeam,

Mar. 18. 20

In canoni-
bus Angil-
ramno da-
tis.

Can. xiv.

Epist. 11.

Eccli. 11. 7.

Ibid. 8.

Eccli. 18. 18.

Prou. 19. 12.

Eccli. 18. 15.

Prou. 12. 15.

quem vòs vt dicitis, quia ex vestra prouincia non est, à vestra parochia regulariter exire cum suis præcepistis, & non dicitis excommunicastis, aut si nec etiam in vilius comprouincialis vestri Coepiscopi ei non liceat immorari parochia. Nam ex Nicæno didicimus Concilio, eiectiones ab aliis recipi non debere. Modum ^{Can. 5.} autem istius eiectionis nosse conuenit. Ac si de adulteriis & aliis incestis pollutionibus regulariter correptus, sed non correctus, & diutius, vt asseritis, toleratus est, sciendum est modus correptionis vtrum fuerit secretus an publicus. vtrum à Christianorum consortio, aut à corpore & sanguine Domini fuerit segregatus, quem publicæ deditum pœnitentiæ non audiui. Peto etiam me instrui, si de vestra esset prouincia, non autem ex vestra parochia, qualiter ex eo acturi essetis. Deus pacis & dilectionis sit semper nobiscum, vt omnia nostra monente Apostolo cum caritate fiant, non per contentionem, neque per ^{1. Cor. 16.} inanem gloriam. ^{14.} Philip. 2. 3.

XXXI.

AD HINC MARVM LAVDVNENSEM.

*INTERCEDIT PRO HADVLFO PRESBYTERO,
quem Hincmarus Laudunensis excommunicarat.*

Nunc primùm edita ex Codice Laudunensi.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS

Hincmaro dilecto fratri & venerabili Coepiscopo nostro salutem.

FRATER Clarentius communis compresbyter noster ad me veniens ex tua parte mihi dixit, quia fratri Hadulfo compresbytero nostro missaticum tuum ad Witgarium Episcopum de ciuitate Augustiburg pro libro Paterij & aliis quæ tibi placuerunt commiseris, de quo missatico non se excondixit. postea verò audisti, quòd in alias partes ire vellet, & misisti pro eo mandans illi per clericum tuum ex diuina & Episcopali auctoritate, vt ad te rediret, & dixisti homines tuos qui eum si redire noller ad te reducerent. Veniens verò ad tuam præsentiam, non sic humiliter tibi respondit sicut debuerat & tibi placuit, & rogasti eum, vt iret Laudunum, & expectaret ibi vsque dum tu illuc venires, & coram fratribus cum illo rationes haberes. Isdem autem Hadulfus perrexit in Ecclesiam quæ est in Anisiaco, vbi & tu morabar, & proiecit se ad orationem ante altare. Tu verò misisti post eum fratrem Clarentium, & diaconum tuum cum eo, & iussisti eis vt interdicerent Hadulfo ex diuina & Episcopali auctoritate ne in parochia tua communicaret, & Hadulfus missis digitis suis in auriculas ab eis in viam suam perrexit. Postea autem venit ad me præscriptus Hadulfus, & similiter vt Clarentius de missatico sibi iniuncto & reuersione sua ad te mihi dixit: de contumaci autem responsione non similiter. Sed & excom-

municationem ex parte tua, antequam ego illi dixerim, se non audisse professus est. & voluit ire Laudunum, quò vnà cum missis tuis præmisit hominem suum, & clausæ sunt obuiam illi ianuæ Ecclesiæ & porta claustrī, & postea nihil de his quæ in mansione sua habuit obtinere præualuit. Nunc autem petit me interuenire apud te, quatinus ei liceat communicare in tua parochia, & locum ac mansionem suam, & ea quæ apud te proseruierat pleniter habere, & cum pace canonicè tibi seruire. Et si hoc tibi graue fuerit, habeat tantum communionem in parochia tua, & liceat ei sub religione, vbicumque locum sibi aptum inuenire potuerit, conuersari, & sit tibi fidelis. Propterea, sicut tua prudentia nouit quàm sanctificati instent dies, in quibus præcipuè pax peti, & pax petentibus dari, etiam non petentibus pax & indulgentia debet concedi, & omnes colligationes impietatis dissolui, & fasciculi deprimentes absolui, sed & imperia dura curuari, remanda mihi præsentialiter litteris tuis, & per aliquem communium ministrorum nostrorum, de Ecclesiæ Laudunensis canonica qualiter tibi de ipso fratre Hadulfo placet. vtrum ei communionem tuæ parochiæ, & locum, & mansionem, ac ea quæ apud te proseruierat cum pace tua pleniter habere, & tecum canonicè conuersari valeat, an ei concessa communione in parochia tua, vbicumque locum sibi aptum inuenire potuerit, vt sub religione degat, hoc cum tua licentia facere valeat, & ei fidelitatem suam, quam erga te habet, vbicumque potuerit deuotè exhibeat. Data XIII. Kalend. April. Indictione III.

HINC MARI LAUDVNENSIS AD REMENSEM.

Hadulfo in Hincmari gratiam pristinae mansionis locum permittit, communionem suam nondum concedit.

Nunc primùm edita ex Codice Laudunensi.

*Reuerentissimo Remorum Archiepiscopo HINC MARO, Deo miserante
Episcopus Laudunensis Ecclesiæ HINC MARVS debitam
in eodem Domino deuotionem.*

D quædam super his quæ nuper de Hadulfo mandastis, nunc instanter respondere dignum ratione videtur. Nam tenor rei finisque tenoris, & tempus & locum non inconuenienter congruum præstolantur. Quòd scribitis, quia petit idem Hadulfus vos interuenire apud me, quatinus ei liceat communicare in mea parochia, & locum & mansionem suam, & ea quæ apud me proseruierat pleniter habere, & cum pace canonicè mihi seruire. & si hoc mihi graue fuerit, habere tantum communionem in parochia mea, & licere ei sub religione, vbicumque locum

sibi aptum inuenire potuerit, conuersari, & sit mihi fidelis. De proseruitione quidem sua præsens contra me calumniosè etiam inter cetera conquestus est. de qua ei cum de ceteris tempore & loco congruo, cumque audire dignatus fuerit, pleniter respondebo. Nunc autem illud pro ratione vobis respondeo, quia potestis, si vobis placet, illum vos petentem, vósque audientem, vobisque loquentem non ab re interrogare, cur ea quæ nunc repetit, nullo cogente, nullo suadente, per pilum vestimenti sui à se terra tenus eiectum, non tantum dereliquit, quantum abominando despexit, adiciens multo sibi melius fuisse, ac esse sine his quæ ei dederam. Ergo quod ipse execratus taliter fuerat, nunquid tunc non alius, qui gratosè illud recipere ac habere optabat, adipisci debuerat? Igitur pro vestra interuentione suæ canonicæ locum ac sibi prius à me concessam permitto mansionem: communicare etiam omnibus sibi volentibus exin quo reuersus fuerit adquiesco. Verum meam specialiter, quam ipse obdurato corde obturatisque auribus, cum clamoris in me detestationibus tam pertinaciter quam perneciter aufugiendo, nullo tamen eum persequente aut aliquam vim ei inferente spreuit, communionem, à qua me volente fraudatus non esset, tempore suo locoque congruo, aut iudicialiè recipiet, aut satisfactoriè obtinebit. Itaque decet probitatem vestram, dum à vobis modò reuersus fuerit, ita leporis vestri sale redeat conditus, vt non appareat his cum quibus conuersatus fuerit adeo onerosus, velut prius à vobis ad me veniens mihi extitit, quod antea nunquam fuerat, contumeliosus. quoniam qui dixit, *Habete sal in vobis*, & ipse addidit, & *pacem habete inter vos*. Data v. Kalend. April.

Marc. 9. 49.

HINCMARI LAVDVNENSIS AD REMENSEM.

De Senati clerici ordinatione, deque carcerali sua detentione, & proclamatione ad sedem Apostolicam.

Nunc primum edita ex Cod. Laudunensi.

Reuerentissimo Remorum Archiepiscopo HINCMARO, Laudunensis Ecclesiæ minimus Episcoporum HINCMARVS debitam in Domino deuotionem.

RELEGI cursim scripta vestræ celsitudinis, quæ mihi perferenda destinastis, instante anniuersario meæ traditionis perpetratæ meæ in parochia, & loco qui dicitur Siluacus. Meæ autem non meæ scripsi traditionis, vt remoueat amphibologia ambiguitatis inter tradentem & traditum ex possessiuo pronominis. Liquet enim ex primitiuo genitiui me traditum fuisse, non traditorem extitisse. Dispectis autem vestræ magnitudinis apicibus, me solito more morderi perspexi, sed lædi me Deo gratias non sensi. Pleniùs ergo abhinc vobis non respondere, tantis impetitus iaculis, tantoque notatus nauo, hætenus sustinere paratus & diffimulare conatus, integro quoque fugatus anno, ab instat Abner præterire volens, ferris tritus non permittor. Itaque de causa Haimeradi compresbyteri nostri eo regulariter & canonicè audito rescribam. De diffinitione autem, quam dicitis super eodem à me factam negotio, ab his qui interfuerunt & viuunt, quosque vestris designatis scriptis, similiter mihi erit, velut non omnium memori, requirendum, & sic respondendum. Inter quos & Hadulfum in Synodo Idus

Vu iij

Maiaa Lauduno habenda adesse oportet, & nobis operæ pretium est. Miror verò, cur illum tam diu remorantem non remittitis, præsertim cum super eo vestra ut iustum erat annui interuentioni. Igitur causam quam nescimus diligenter inuestigantes, & eorum, ut puta homines, quæ per nos non reminiscimur, per alios rescientes certi facti, certitudinem pronuntiabimus, & ut veraces Deo propitiante veritatem ore & corde proferemus. At quod de clerico vestro Senato mihi ita scribitis ad locum, Propterea, si ipse clericus criminofus non est, & docibilis est, quod etiam in Episcopo canones sacri requirunt, quoniam à nobis tibi ordinandus offertur, non debes illum ab ordinatione in Ecclesia ipsa reicere, cui per tanta tempora eandem Ecclesiam consensisti.] Quod dicitis me consensisse, nescio unde hoc scitis, quoniam res nota est, nec per casus aut formas saltem verisimiles inflectitur. Et ideo nec me consensisse scitis, nec illud probare potestis, præfigentibus sacris canonibus de omni Episcopo sub singulari numero, ut caueat Episcopus ne dicat in quemquam quod euidentibus probare non potest documentis. Et item canon, Qui vnum crimen probare non poterit, ad aliud admitti non debet. Nam & ipse in subsequenter scribitis, quia presbytero vestra parochia ad me misso respondi, quia sicut mihi fecistis in vestra parochia de mea Ecclesia, ita & ego vobis faciam de vestra Ecclesia in mea parochia.] Ecce quia non sentiebam. Quod autem illi respondi, assistentibus presbyteris, diaconibus, ac laicis respondi, ne irrita mea aut calumniosa in postmodum reperiretur sententia. Videlicet Sigeberto remandans, qui eum ad me miserat, de loco ac tempore rememorando, quando & ubi per me ipsum iam de eadem Ecclesia ei fueram locutus, scilicet iuxta pontem in Cadamo. Non enim vel tunc ex vlla motione animi, sed pacifice eum monui, non rectè egisse quod eum clericum me nesciente, & sine rationabili apud Haimeradum diffinitione, in eadem constituerit Ecclesia. Qui respondit, non hoc sine ministrorum meorum se consensu fecisse. Me autem persistente, quorum exposuit Hadulfum. Tale autem super hoc à me recepit responsum, quod essem locuturus cum Haimerado presbytero, & si ille cedere vellet sine querela, suis annuerem petitionibus: sin autem, quod ratio & auctoritas dictaret exequerer, quod & feci. Sed obtinere hoc apud eundem Haimeradum nullatenus præualui, & eidem Sigeberto id ipsum iam etiam per Lairadum hominem suum remandaui. Hæc autem presbytero suo ad me misso computare necessarium non duxi. sed ut recoleret quas rationes apud eum ex hoc, videlicet istas, habuerim remoueri. Et quod post hoc in Synodo, sicut sæpè solebat, idem Haimeradus se reclamauerit ostendi, in qua idem clericus requisitus, sicut nec in aliis, inuentus non est. Unde ei denuntiaui, ut antequam ad iudiciale hoc perferret negotium sententiam, emendaretur eidem Haimerado pacifice, quod illi derogatum sine Ecclesiastico fuerat iudicio, & hoc gratiosè ferebam, essetque restitutus quibus illegaliter extiterat spoliatus. & sic idem Sigibertus, si iustam in postmodum se putaret habere querimoniam, loco & tempore congruo & canonico deferret. Sciebam enim illud Capitulum, quod quasi contra me, quod agit pro me, ita vestris ad locum inseritis inquentes scriptis. Cum sit constitutum in primo libro Capitulorum synodali tempore Augustorum nostrorum à nostris maioribus conseruatorum, ut sine auctoritate vel consensu Episcoporum presbyteri in quibuslibet Ecclesiis non constituentur, nec expellantur.] Item in eisdem & istud contineri. De his qui sine consensu Episcopi presbyteros in Ecclesiis suis constituunt, vel de Ecclesiis eiciunt, & ab Episcopo, vel à quolibet misso dominico, admoniti obedire noluerint, ut bannum nostrum reuadiare cogantur, & per fideiussores ad palatium nostrum venire iubeantur: & tunc nos decernamus utrum nobis placeat, ut aut illud bannum persoluant, aut aliam harmiscaram sustineant.] Et ideo Sigibertum præmonui, quod sine meo consensu actum erat, sine detrimento sui corrigeret. Ergo redeamus ad vestra, in quibus post alia additis, Et si eundem clericum in eadem

Lib. i. c. xc.

Lib. v.
cap. XLIII.

Ecclesia vis ordinare, scribe mihi secundum morem, & ego illi libertatem Ecclesiasticam dabo. Si autem ipse clericus, cui per tanta tempora ipsam Ecclesiam in Follanebraio habere, & in ea laborare consensisti, non placet, & per rationem, aut pro crimine, aut pro indocibilitate illum reieceris, quem contra regulas sine mea licentia, & sine mea libertate canonica ordinasti, ostende & alterum inueniemus.] Ad quæ primum perquiro, cur à tanto tempore de sua irregulari ordinatione non requisistis: de meo autem non consensu iam respondi. Sed mea inscitia, fateor, vestram in hoc miratur sapientiam, dum asseritis quia eum contra regulas ordinaui, quod nondum probastis, eo quod promittitis, si eundem in eadem Ecclesia volo ordinare, ut scribam vobis secundum morem, & vos illi libertatem Ecclesiasticam dabit. Nam difficile est, ut Apostolica intonat tuba, ut habeat bonum processum, quod habuit malum initium. Verum si illud vobis in me placeret custodire Sapientis, *Priusquam interrogas, ne vituperes quenquam*, ubi nemo excluditur, prius erat modus ordinationis cognoscendus, & sic aut ordinator aut ordinatus iure iudicandus, aut utrique canonico percellendi cauterio. Ergo Capitulum quod ex Augustorum nostro-
Lib. I. c. 88.
rum libro, quasi contra me, quod agit pro me, detruncatum posuistis, integrum resumite. DE ORDINATIONE SERVORVM. De seruorum ordinatione, qui passim ad gradus Ecclesiasticos indiscretè promouebantur, placuit omnibus cum sacris canonibus concordari debere. Et statutum est, ut nullus Episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promouere præsumat, nisi prius à dominis propriis libertatem consecuti fuerint. Et si quilibet seruus dominum suum fugiens, aut latitans, aut adhibitis testibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate vel fraude, ad gradus Ecclesiasticos peruenerit, decretum est ut deponatur, & dominus eius eum recipiat. Si verò auus aut pater, ab alia patria in aliam migrans, in eadem prouincia filium genuerit, & ipse filius ibidem educatus, & ad gradus Ecclesiasticos promotus fuerit, & utrum seruus sit ignoratum fuerit, & postea veniens dominus illius legibus eum adquisierit, sancitum est, ut si dominus eius illi libertatem dare voluerit, in gradu suo permaneat. Si verò eum catena seruitutis à castris dominicis extrahere voluerit, gradum amittat. quia iuxta sacros ordines vilis persona manens sacerdotij dignitate fungi non potest. De rebus verò illorum vel peculiari, qui à propriis dominis libertate donantur, ut ad gradus Ecclesiasticos iure promouentur, statutum est, ut in potestate dominorum consistat, utrum illis concedere an sibi vindicare voluerint. Ceterum si post ordinationem aliquid adquisierint, illud obseruetur quod in canonibus de consecratis nihil habentibus constitutum est. De Ecclesiarum verò seruis, communi sententia decretum est, ut Archiepiscopi per singulas prouincias constituti nostram auctoritatem, suffraganei verò illorum exemplar illius penes se habeant, & quandoque de familia Ecclesiæ utilis inuentus aliquis ordinandus est, in ambone ipsa auctoritas coram populo legatur, & coram sacerdotibus vel fidelibus laicis ante cornu altaris, sicut in nostra auctoritate continetur, remota qualibet calliditate libertatem consequantur, & tum demum ad gradus Ecclesiasticos promouentur. Similiter quoque de his agendum est, quos præpositi canonicorum aut monachorum ordinandos expetierint, eadem forma seruanda est.] Huius autem Capituli tenore perspecto, responsum de ordinatione clerici vestri meum, si à me factum est, tempore & loco cum congruo tunc canonico expectate, & interea de mea irregulari ordinatione iudicare desistite, quoniam accusator simul & iudex non eritis. Aduertite nihilominus in hoc quid ipsi de posterioribus scribitis canonibus, ut nullus seruilibus colonariisque conditionibus obligatus iuxta statuta sedis Apostolicæ ad honores Ecclesiasticos admittatur, nisi prius aut testamento, aut per tabulas eum legitime constituterit absolutum. Quæ si quis Episcoporum, eius qui ordinatur conditionem sciens, transgredi per ordinationem inhibitam fortasse voluerit, anni spatium Missas facere non præsumat. De scientia huius clerici conditio-

Epist. r.

Leo ibidē
in fine.

Can. vi.

nis, & de transgressionem per ordinationem inhibitam patet quod decerneretur, quæ prius si placet opponenda est, & aut confesso aut conuicto inculcandum erit iudicium, quod iam licet de me non conuicto nec confesso, absque vlla Synodo, sine vlla huiusmodi interrogatione, aut requisitione, aut præsentis interpellatione, officium accusatoris simul & iudicis, tam de absente quàm absenti scripto vobis vindicantes, exercueritis ita pronuntiando, Quia verò ipsum clericum contra regulas ordinasti, regulæ sacræ demonstrant dicentes, Admittuntur, inquit Leo in epistola ad vniuersos Episcopos per vniuersas prouincias constitutos, passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur, & qui à dominis suis libertatem consequi minimè potuerunt, ad fastigium sacerdotij, tãquam seruilis vilitas hunc honorem capiat prouehuntur, & probari Deo posse creditur, qui domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod & sacrum ministerium talis consortij vilitate polluitur, & dominorum, quantum ad illicitæ vsurpationis temeritatem pertinet, iura soluuntur. Ab his itaque, fratres carissimi, omnes vestræ prouinciæ abstineant sacerdotes. & non tantum ab his, sed & ab aliis etiam, qui originali alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari. nisi fortè eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis, qui diuinæ militiæ fuerit aggregandus, vt à castris dominicis, quibus nomen eius adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.] Et quasi hæc in me exponendo, hæc sequentia subinfertis. Et post decretam natalium honestatem, mores ordinandorum describens, hanc conclusionem subiungit, Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio submouendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ.] Atque adiungitis, Sciendum verò est, hinc non vacare à discretionem & rationis specialitate Hæc pronomen pluralis numeri, Si quis fratrum contra hæc constituta venire tentauerit, & reliqua vsque dum prosequimini, reperamus superiora huius epistolæ. Scitote nec istud Hoc singulare, quod pertinet ad omnes, à beato Papa Leone positum, nec ista Hæc pronominis, quæ respiciunt ad vnumquemque, quæ vel superius de eiusdem statutis Papæ præposuistis, aut inferius subiungitis, & sicut vultis exponitis, in hac de qua agitis querela quiddam mihi obuiare. quia nec intelligo, nec intellexi admittendos ad ordines sacros seruituti obnoxios, nisi libertate dominorum suorum donatos, neque inuentos aut detectos statuo retinendos, neque ad hos gradus viduarum maritos, aut quibus numerosa fuerint coniugia, vlllo pacto adquiesco vel adqueui suscipiendos. neque aliquod turpis lucris fœnus, aut suo aut aliquo nomine aliquem clericorum impunè duco exercentem : & ideo & illud Hoc, & ista Hæc, cum reliquis quæ prohibita sunt execror. Sed &, si libet, prius officium accusatoris iudiciario ordine assumite, & canonicè illud exequimini, & canonicè paratus ero ostendere, qualiter contra me ista non cognosco pertinere. & qualiter ea intelligam & amplectar, paratus ero verbum ex verbo vsque ad iota vnum, ex fidei subtemine quæ ab eodem Papa contexta sunt exerere. Scribitis quoque ad locum, Hos autem Gallicanos canones, quibus sæpè in tuis scriptis vteris, & per quos te reclamas, scio quia non abicies.] Et quia nunc longum ac superuacuum videtur, cum per singula de ceteris omnibus, tunc & de eorum receptione pleniter respondebo. Quod autem de vestro scripsistis clerico ita, Si autem ideo illum vis ad Synodum tuam venire, quoniam Chalcedonenses canones dicunt nullum absolutè ordinari debere presbyterum aut diaconum, nec quemlibet in gradu Ecclesiastico, & reliqua.] Quæ reliqua quia non tetigistis apponimus, Nisi specialiter Ecclesiæ ciuitatis, aut possessionis, aut martyrij, aut monasterij qui ordinandus est pronuntietur. Qui verò absolutè ordinantur, decreuit Synodus irritam haberi huiusmodi manus impositionem, & nusquam posse ministrare ad ordinantis iniuriam.] Scio me non aliter vnquam ordinasse quenquam

quā, qui taliter non pronuntiaretur. quod si fecissem, irrita haberetur manus impositio, nec ministrare ordinatus ad meam posset iniuriam. Quod Concilium Can. viii. post istud Capitulum, concinendo hoc depromit secundum. Clerici qui præficiuntur prochiis, vel qui ordinantur in monasteriis, & basilicis Martyrum sub Episcoporum qui in vnaquaque ciuitate sunt, secundum sanctorum Patrum traditiones, potestate permancant, nec per contumaciam ab Episcopo suo dissiliant. Qui verò audent peruertere huiusmodi formam quocumque modo, nec proprio subiiciuntur Episcopo, si quidem clerici sunt, canonum correptionibus subiacent: si verò laici vel monachi fuerint, communione priuentur.] Ergo ordinationis modus indagandus est & subditis. Vt item oblitus per illum discas, cuius suasionem illum contra regulas ordinaueris, quatenus si fortè in Synodo Episcoporum inde compellatus fueris, habeas quid respondeas: manda mihi, & ego illum, quoniam nostræ Ecclesiæ est mancipium nulla libertate donatum, per meos missos tibi in Synodum tuam transmittam, vt discas quod beatus Leo ad Epist. 87. Anatolium Constantinopolitanum Episcopum scribit, quia sicut in mala suasionem delinquitur, ita & in mala consensione peccatur.] Stupeo & in his & in ipsis, quæ superius cum beato Gregorio prædicabilibus proposuistis præsentialiter scriptis dicentes, Præsertim cum neminem pastoris fungentem officio latere debeat, quia in exequendo diuino ministerio, sicut nullius gratia ad indebita prouocari, ita & debita nullius odio vel priuati studij zelo debeat retardare, siue peruertere.] Ecce in mala suasionem delictum, & in mala consensione peccatum depromitur. & sicut vos sentitis quod mihi malè suatum est, & à me malè consensum, vos pariter consentire videmini, dicentes quæ iam præmissi, vt scribam vobis si eum ordinare volo secundum morem, & vos illi libertatem Ecclesiasticam dabitis, quem taliter ad gradus Ecclesiasticos peruenisse diuulgatis. An hîc aut odium alicuius bullit, aut gratia alicuius scaturit? Vt capiatur ordinator, fortè malè est & irregulariter clericus vester ordinatus. Vt verò intentioni ipsius malè hunc instituentis alterius in loco non refrageretur, libertatem dabitis promouendi. Illudne odium parturit? istudne gratia gignit? Vt autem prælibaui, quondam gratiosa eiusdem Sigiberti allocutione etsi delibutus, tamen clericum hunc irregulariter suscipere quasi gratia illectus non præsumpsi. Nunc autem, licet illo mihi insidiante, nullo odio motus, quod ratio & auctoritas dictauerit exequendum, si suæ abhinc, quod hactenus non fecit, voluntati iustitia fauerit, via iustitiæ à nobis prosecutionis iter non retardabit. Præfatum autem clericum ideo ita commonitoriè ad Synodum vocaui, quia ab Haimerado presbytero accusatur. Sed & nunc, quia à vobis de sua ordinatione calumniatur, vt adueniat peruoco, & quod meum est ei propinabo. Si autem missos vestros, aut cum eo, aut post eum ad Synodum dirigere disponitis, qui cum seruituti obnoxium comprobent, aut si ipse negare non potuerit, suam audiant professionem, non mihi displicet. Ille tamen si intrauerit per ostium, retinebit eum ouile ouium: sin autem ascendit ex aduerso, ac velut fur aliunde, expelletur vt latro. Quod autem mihi de eodem scribitis ita, Ipse autem nullam rationem, spoliatus contra rationem & auctoritatem, tibi inde in Synodo regulariter reddere debet. O vtinam mihi qualicumque Episcopo, carcerali sicut scitis custodiæ tradito, & nullo crimine appetito, neque Synodale vnquam aut vsquam diffugienti iudiciū, hoc ipsum ea conditione conseruaretis, vt contra rationem, & Apostolicæ sedis auctoritatem, dolorem super vulnus addentes, & inferentes mihi & parochiæ meæ, contra Apostolicorum omnium decreta, etiam ab Apostolica sede vocato, & eam appellanti, præiudicium non exigeretis à me responsum, vsque ad Synodalem saltem conuentum. qui non solum eram spoliatus rebus ac facultatibus cunctis, verum & potestate corporis, decernente beato Felice Papa, cum prædecessoribus suis Iu- Felix II. epist. 1. lio Papa, & Lucio, Calixto, Zephyrino, Victore, Aniceto, Hygino, Xysto, & Alexandro, ac successoribus Damaso, Gelasio, & Adriano. Si quis Episcoporum suis fuerit rebus exspoliatus, aut à sua Ecclesia vi aut timore expulsus, quod

In eadem
sub mediū.

omni Christiano nomini est inimicum, oportet & decet Episcoporum propositum semper prima fronte certare, ut omnia quæ ei ablata sunt potestati eius legaliter reddantur, & Præsul prius restituatur, & postea non statim, sed diu & per spatiosa tempora suis potestatiue dispositis, & ad suam necessitatem præparatis, ad tempus veniat ad causam, & si iuste visum fuerit, accusatoribus respondeat suis.] ET IN SVBSEQUENTIBVS, Quotiens Episcopi se à suis comprouincialibus, vel à Metropolitano putauerint prægrauari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent sedem, ad quam eos absque vlla detentione, aut suarum rerum ablatione, liberè ire liceat. & dum prædictam Romanam matrem appellauerint Ecclesiam, aut ab ea se audiri exposcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum sedes surripere, aut eorum res auferre, aut aliquam vim eis inferre præsumat, antequàm amborum causa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quod si aliter à quoquam præsumptum fuerit, nil erit, sed viribus carebit. Nam nec hoc perperè præsumimus, sed & id ipsum in Nicæna Synodo constitutum, & antecessores nostros egisse, bene Athanasi nostri. quoniam quando tu, & Paulus Constantinopolitanus, Asclepius Gazæ, & Lucianus Adrianopolites ab Orientalibus Episcopis, inconsulto sanctæ memoriæ Iulio prædecessore nostro, damnati estis, & ad eum, quasi ad totius orbis caput, ut semper huic sanctæ sedi licitum fuit, confugistis, cognita eorum nequitia, & vestra iustitia, vos in communionem suscepit, & omnium vestrum curam gerens, propter sedis propriæ dignitatem, singulos suis reddens Ecclesiis, Orientalibus scripsit, culpans eos quod non rectè tractassent, viros inculpabiles de suis Ecclesiis expellentes, & constituta Nicæni Concilij minimè conseruantes. E quibus ad certum diem nonnullos sibi met adesse præcepit, ut de talibus certam præsumptionibus redderent rationem, & coram eis ostenderet iustum se super eis protulisse decretum. Interminatus est etiam, non talia deinceps fratres esse passuros, & nisi ab huiusmodi præsumptionibus cessarent, à propriis esse gradibus eos recessuros. Tali enim huius sanctæ sedis priuilegio tu & fratres tui proprias recepistis Ecclesias cum omnibus sibi pertinentibus. His & aliis quamplurimis documentis manifestum est, nullum damnari, aut suis exspoliari rebus debere Episcopum, qui hanc sanctam sedem interpellauerit, aut sibi defensatricem adsciuerit, donec iudicium de eo nostræ Apostolicæ auctoritatis, hoc est principis Apostolorum Petri agnoscat, quia solummodo Christus Iesus huic sanctæ sedi, id est Apostolicæ hoc facere commisit. Ut pote quoniam solus atque præ omnibus præfatus princeps Apostolorum creditus est, atque percipere meruit à rege regum Christo Deo clauces regni cælorum.] Ista felicia cum isto Felici pariter tonant duodecim mundi luminaria, per quæ reclamo cum eorum prædecessoribus ac successoribus, nec quicquam habebitur ratum, quicquid ab eorum cōstitutionibus fuerit diuersum. Ergo in isto & isti vana loquuntur cum cunctis prædecessoribus eorum, quia sic vniuscuiusque successoris auctoritas habebitur rata, si prædecessoris sui actibus, ut ait Symmachus Papa, tribuerit firmitatem. Itaque vnde ille vester clericus spoliatus sit nescio, neque vnde vestitus esse debeat adhuc ignoro. Si autem aut reclamationis aut expiationis vocem, aut accusationis aduersus aliquem habet in mea parochia, vtrum ad Synodum à paruitate mea habendam debeat venire penitus à vobis poterit discere. Data Kalend. Maij præsentis tertiz Indictionis.

EX EPISTOLA VICTORIS PAPÆ,
Theophilo Alexandrino Epi-
scopo directa, qui fuit quintus
decimus post Petrum.

EX EPISTOLA CALLISTI PAPÆ,
ad omnes Galliarum urbium E-
piscopos, qui fuit decimus se-
ptimus post Petrum.

Epist. I.

AVDIVIMVS namque, apud vos
vestrosque diuersa iudicia fieri, &
incerta iudicari. Incerta carissimi nul-
latenus iudicemus, quoad vsque veniat
Dominus, qui latentia producet in lu-
cem, & illuminabit abscondita tene-
brarum, & manifestabit consilia cor-
dium. Quia quamuis vera sint, non ta-
men credenda sunt, nisi quæ manifestis
iudiciis comprobantur, nisi quæ mani-
festo iudicio conuincuntur, nisi quæ
iudiciario ordine publicantur. Simili-
ter ea vos iudicare ad Apostolicam de-
latum est sedem, quæ præter nostram
vobis diffinire non licet auctoritatem,
id est Episcoporum causam. Vnde ita
constitutum liquet à tempore Aposto-
lorum, & deinceps. Placuit vt accusa-
tus vel iudicatus à comprouincialibus
in aliqua causa Episcopus, licenter ap-
pellet & adeat Apostolicæ sedis Pon-
tificem, qui aut per se aut per Vicarios
suos eius retractare negotium procu-
ret. & dum iterato iudicio Pontifex
causam suam agit, nullus alius in loco
eius ponatur aut ordinetur Episcopus.
quoniam quanquam comprouinciali-
bus Episcopis accusata causam Pontifi-
cis scrutari liceat, non tamen diffinire
inconsulto Romano Pontifice permis-
sum est, cum beato Petro Apostolo
non ab alio quàm ab ipso dictum sit
Domino, Quæcumque ligaueris super
terram, erunt ligata & in cælis, & quæ-
cumque solueris super terram, erunt
soluta & in cælis. & alibi in statutis le-
gitur Apostolicis, Si quis putauerit se à
proprio Metropolitano grauari, apud
patriarcham vel primatem dioceseos,
aut penes vniuersalis Apostolicæ Ec-
clesiæ iudicetur sedem. Nihil aliud est,
fratres, talis præsumptio, nisi Aposto-
lorum suorumque successorum termi-
nos transgredi, eorumque decreta vio-
lari. Culpantur enim vt scriptum est
fratres, qui aliter circa Episcopos iudi-
care præsumunt, quàm Apostolicæ se-
dis Papæ fieri placuerit.]

Tomus II.

NULLVS primas vel metropolita-
nus dioceseani Ecclesiam, vel parochia-
num, vel aliquid eius parochiæ, præsu-
mat excommunicare, vel iudicare, ali-
quidve agere absque eius consilio vel
iudicio. Sed hoc obseruent, quod ab A-
postolis ac patribus & prædecessoribus
nostris est statutum, & à nobis confir-
matum, id est, Si quis Metropolitanus
Episcopus, nisi quod ad suam solum-
modò propriam pertinet parochiam,
sine consilio & voluntate comprouin-
cialium Episcoporum extra aliquid a-
gere tentauerit, gradus sui periculo
subiacebit, & quod egerit irritum ha-
beat & vacuum. Sed quicquid de
prouincialium Coepiscoporum causis,
eorumque Ecclesiarum & clericorum,
atque sæcularium necessitatibus, age-
re aut disponere necesse fuerit, hoc
cum omnium consensu comprouincia-
lium agatur Pontificum, non aliquo
dominationis fastu, sed humillima &
concordi administratione. sicut Domi-
nus ait, *Non veni ministrari, sed mini-*
strare. & alibi, *Qui maior est vestrum,*
erit minister vester. & reliqua. **I**TEM
VNDE SUPRA, DE PRIMATIBVS ET
METROPOLITANIS. Nullus Pri-
mas, nullus Metropolitanus, nullus-
que reliquorum Episcoporum, alterius
adeat ciuitatem, aut ad possessionem
accedat, quæ ad eum non pertinet, &
alterius Episcopi est parochiæ, super cu-
iusquam dispositione, nisi vocatus ab
eo cuius iuris esse dinoscitur, vt qui-
dam ibi disponat vel ordinet, aut iudi-
cet, si sui gradus honore potiri voluerit.
Sin aliter præsumpserit damnabitur: &
non solum ille, sed cooperantes ei que
consentientes. quia sicut ordinatio, ita
eis & iudicatio, & aliarum rerum dis-
positio prohibetur. Nam qui ordinare
non poterit, qualiter iudicabit? Nulla-
tenus proculdubio iudicabit, aut iudi-
care poterit. quoniam sicut alterius vxor,
nec adulterari ab aliquo, vel iudicari
aut disponi, nisi à proprio viro eo viuente

Epist. II.

Matth. 20.

26. & 28.

Ibidem

post alia.

Xx ij

permittitur. sic nec vxor Episcopi, quæ eius Ecclesia vel parochia indubitanter intelligitur, eo viuere, absque eius iudicio & voluntate, alteri iudicare vel dispo-
 nere, aut eius cōcubitu frui, id est ordi-
 natione, vllatenus conceditur. Vnde ait
 1. Cor. 6. 39. Apostolus, *Alligata est vxor legi, quandiu
 vir eius viuit. Eo verò defuncto, soluta est à
 lege viri.* Similiter & sponsa Episcopi,
 quia sponsa vxorque eius dicitur Eccle-
 sia, illo viuente est ei alligata. Eo verò
 defuncto soluta est, cui voluerit nubat,
 tantum in Domino, id est regulariter.
 Si enim eo viuente alteri nupserit, ad-
 ulterata iudicabitur. Similiter & ille,
 si alteram spontè duxerit, adulter æsti-
 mabitur, & communione priuabitur.
 Si autem persecutus in sua fuerit Ec-
 clesia, fugiendum est illi ad alteram,
 ei que est sociandus, dicente Domino,
 Matt. 10. 23. *Si persecuti vos fuerint in vnâ ciuitatem,
 fugite in aliam.* Si autem vtilitatis cau-
 sa fuerit mutandus, non per se hoc ag-
 gat, sed fratribus inuitantibus, & au-
 thoritate huius sanctæ sedis faciat, non
 ambitus causa, sed vtilitatis.

IN DECRETALIBVS LVII PAPÆ,
 de Metropolitanis Episcopis,
 qui fuit vicesimus tertius post
 Petrum.

Epist. vnica

Si quis Metropolitanus Episcopus,
 nisi quod ad suam solummodò pro-
 priam pertinet parochiam, sine consilio
 & voluntate omnium comprouincia-
 lium Episcoporum, extra aliquid agere
 tentauerit, gradus sui periculo subia-
 cebit, & quod egerit irritum habeatur
 & vacuum. Similiter autem auctori-
 tate fulti Apostolica præcipimus, vt nul-
 lus Metropolitanus, absque ceterorum
 omnium comprouincialium Episco-
 porum instantia, aliquorum audiat
 causas, quia irritæ erunt, & ipse cau-
 sam pro facto dabit.

IN DECRETALIBVS IVLII PAPÆ,
 de Metropolitanis Episcopis,
 qui fuit tricesimus sextus post
 Petrum.

Epist. 1.

QVONIAM sanctam Romanam
 Ecclesiam primatem omnium Eccle-

siarum esse voluerunt. vt sicut beatus
 Petrus Apostolus primus fuit omnium
 Apostolorum, ita & hæc Ecclesia, ipsius
 nomine consecrata, Domino instituen-
 te prima & caput sit ceterarum, & ad
 eam quasi ad matrem atque apicem,
 omnes maiores Ecclesiæ causæ & iudi-
 cia Episcoporum recurrant, eiusque ius-
 ta terminum sumant sententia. Nec
 extra Romanum quicquam ex eis de-
 cerni debere Pontificem. quatinus non
 ita proteruè & pro libitu cuiusquam
 suo proprio arbitrio, quibusque Me-
 tropolitanis, sicut agere solebant, li-
 ceat inconsulto Romano Pontifice, aut
 maiores Ecclesiæ causas deturbare, aut
 Episcopos damnare: sed communi san-
 ctæ Romanæ sedis Episcopi consilio,
 & concordia actione, quæque sunt Chri-
 sti zelo agenda disponant. vnanimiter-
 que rectè sentiant, & quæ senserint
 non sibi met discrepando, sed Deo pla-
 citè perficiant. ET POST PAUCA,
 Si quis ab hodierna die & deinceps E-
 piscopum præter huius sanctæ sedis
 sententiam damnare, aut propria pel-
 lere sede præsumpserit, sciat se inrecu-
 perabiliter esse damnatum, & proprio
 carere perpetim honore. ITEM EIVS-
 DEM, EX DECRETIS QVÆ SVMPST
 EX NICÆNO CONCILIO. Vt om-
 nes Episcopi, qui in quibusdam grauio-
 ribus pulsantur vel criminantur cau-
 sis, quoties necesse fuerit liberè Apo-
 stolicam appellent sedem, atque ad
 eam quasi ad matrem confugiant, vt
 ab ea sicut semper fuit piè fulciantur,
 defendantur, & liberentur. Cuius dis-
 positioni omnes maiores Ecclesiasticas
 causas, & Episcoporum iudicia, anti-
 qua Apostolorum, eorumque succes-
 sorum, arque canonum auctoritas re-
 seruauit. quoniam culpantur Episcopi,
 qui aliter erga fratres egerint, quàm
 eiusdè sedis Papæ fieri placuerit. Placuit
 vt accusatus vel iudicatus à comprou-
 incialibus in aliqua causa Episcopus
 licenter appellet & adeat Apostolicæ
 sedis Pontificem, qui aut per se aut per
 Vicarios suos retractari negotium pro-
 curet. & dum iterato iudicio Ponti-
 fex causam suam audit, nullus alius in
 eius loco ponatur aut ordinetur Epi-
 scopus. quoniam quanquam compro-

Epist. 11. ad
 Orientales

Matt. 16.

uincialibus Episcopis accusati causam Pontificis scrutari liceat, non tamen diffinire inconsulto Romano Pontifice permissum est. cum beato Petro Apostolo non ab alio quam ab ipso dictum sit Domino, *Quaecumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis, & quaecumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis.* Si quis putauerit se à proprio Metropolitano grauari, apud Primatem dioceseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ Ecclesiæ Papam iudicetur. **ET POST PAUCA,** Nullus Episcopus alterius parochianum præsumat retinere, aut ordinare absque eius Episcopi voluntate, vel iudicare, salua tamen in omnibus Apostolica auctoritate. quia sicut irrita erit eius ordinatio, ita & diiudicatio. Quoniam censemus nullum alterius iudicis nisi sui sententiæ teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare vllatenus poterit.

EX CAPITVLIS SANCTISSIMI Archiepiscopi Felicis, ex Nicæna Synodo sumptis.

Epist. II.

QUANTVAM comprouincialibus Episcopis, vnà cum eorum Metropolitano, suæ prouinciæ causas Episcoporum liceat caritatiuè & concorditer agitare: non tamen, sicut in prædicta re præsentè est constitutum Synodo, licet diffinire absque Romani Pontificis auctoritate. Quod si secus à quibusdam præsumptum fuerit, ipsi qui hoc egerint, suæ præsumptionis suscipiant damnum, & illi qui ab eis perperam excommunicati aut damnati fuerint, auctoritate huius sanctæ sedis, & beati præceptoris nostri clauigeri Petri potestate soluantur atque restituantur. Ipsi enim ait Dominus, *Quaecumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis.* **CAPITVLO XX.** Quotiens Episcopi se à suis comprouincialibus, vel à Metropolitano putauerint prægrauari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent sedem, ad quam eos absque vlla detentione, aut suarum rerum ablatione, liberè ire liceat. & dum prædictam Romanam matrem appellauerint Ecclesiam, aut ab ea se audiri expoposcerint, nullus eos ex-

communicare, aut eorum sedes surripere, aut eorum res auferre, aut aliquam vim eis inferre præsumat, antequam amborum causa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quod si aliter à quoquam præsumptum fuerit, nil erit, sed viribus carebit. Nam nec hoc perperè præsumimus: sed ipsum & in Nicæna Synodo constitutum, & antecessores nostros egisse, bene Athanasi nostri. quoniam quando tu, & Paulus Constantinopolitanus, Asclepius Gazæ, & Lucianus Adrianopolites, ab Orientalibus Episcopis, inconsulto sanctæ memoriæ Iulio prædecessore nostro, damnati estis, & ad eum, quasi ad totius orbis caput, vt semper huic sanctæ sedi licitum fuit, confugistis, cognita eorum nequitia, & vestra iustitia, vos in communionē suscepit, & omnium vestrū curam gerens, propter sedis propriæ dignitatem, singulis suas reddens Ecclesias, Orientalibus scripsit, culpans eos quod non rectè tractassent, viros inculpabiles de suis Ecclesiis expellentes, & constituta Nicæni Concilij minime cōseruantes. E quibus ad certum diem nonnullos sibi met adesse præcepit, vt de talibus certam præsumptionibus redderent rationem, & coram eis ostenderet iustum se super eis protulisse decretum. Interminatus est etiam, non talia deinceps fratres esse passuros, & nisi ab huiusmodi præsumptionibus cessarent, à propriis esse gradibus eos recessuros. Tali enim huius sanctæ sedis priuilegio, tu & fratres tui proprias recepistis Ecclesias cum omnibus sibi pertinentibus. His enim & aliis plurimis documentis manifestum est, nullum damnari, aut suis expoliati rebus debere Episcopum, qui hanc sanctam sedem interpellauerit, aut sibi defensatricem adsciuerit, donec iudicium de eo nostræ Apostolicæ auctoritatis, hoc est principis Apostolorum Petri agnoscat, quia solummodò Christus Iesus huic sanctæ sedi, id est Apostolicæ, hoc facere commisit, vt pote quoniam solus prænominatus princeps Apostolorum creditus est, atque percipere meruit à rege regum Christo Deo claues regni cælorum.

DAMASVS EPISCOPVS, QUI FVIT
tertius Felicis II. successor, &
fuit tricesimus nonus post Pe-
trum, scripsit ad Stephanum
Archiepiscopum, De Archi-
episcopis qui facile damnari
volunt Episcopos, dicens,

Epist. II.

DISCVTERE verò Episcopos, ac
summorum Ecclesiasticorum causas
negotiorum, Metropolitanis, vnà cum
suis prouincialibus, ita vt nemo ex eis

desit, & omnes in singulorum concor-
dēt negotiis, licet. Sed diffinire eorum
atque Ecclesiarum summas querelas,
vel damnare Episcopos, absque huius
sanctæ sedis auctoritate, minimè licet.
quam omnes appellare, si necesse fue-
rit, & eius fulciri auxilio oportet. Nam
vt nostis, Synodum sine eius auctori-
tate fieri non est ratum, nec Episcopus
nisi in legitima Synodo, & suo tempo-
re Apostolica vocatione congregata,
diffinitè damnari potest. Neque vlla
vnquam rata Concilia leguntur, quæ
non sunt fulta Apostolica auctoritate.]

Epist. 88.
sub initio.

Felicitas II.
epist. II.
cap. 20.

H A S Apostolicæ sedis etiam in aliis rotulis auctoritates me meminisse iam vobis
scripsisse. Sed & nunc ideo iteratò vobis rescribo, vt sciatis quia licet libellum,
in quo has & alias eiusmodi collegi, vobis retineatis, per quem in Synodo ha-
bita in Attiniaco proclamaui ad vniuersalem sanctæ Romanæ sedis Pontificem
domnum Adrianum, cum litteris ab eo mihi suæ vocationis directis. quod neu-
trum tunc profuit, non tamen, quandiu halitus in me manebit, ab istis dissentiam
obseruadis. Et quia me sæpe de subscriptione redarguitis, quam in eadem Synodo
primò violenter per regiam potestatem, & postea fraudulenter à me extorsistis,
compendiosè aliqua nunc respondebo, plura si necesse fuerit suo reseruans in
tempore. Nam sicut iam vobis rescripsi, ad illam Synodum pro responsione ad
litteras domni Apostolici me vocastis. ad quam veniens, non illam me introi-
re permisistis, sed extra fores, vt priuilegio vestræ sedis subscriberem manda-
stis, & ego respondi, quia nunquam contra priuilegium vestrum fecissem, vnde
nec necessitas, nec ratio erat, vt à me illam subscriptionem requireretur. Dum
autem ex hoc magis ac magis in crastinum fatigarer, reclamaui me per epistolam
Papæ Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum directam, qua ait ad
locum, Non enim necessarium fuerat, vt obligaretur scripto, qui obedientiam
suam ipso iam voluntarij aduentus probabat officio.] Denique cum nec hoc adiu-
uaret, proclamaui per libellum de quo superius memoraui, legens capitulum istud,
Quotiens Episcopi se à suis comprouincialibus vel à Metropolitano putauerint
prægrauari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent sedem.] & sic
vsque ad finem capitulum percurri, quod & superius integrum descripsi: legi
etiam meæ vocationis à domno Apostolico litteras. quod neutrum mihi profuit.
Me autem hæc agente, domnus rex vestra factione instigatus, qui priori die dixe-
rat se mihi nihil ex sua parte discredere, minatus est quia tantum me meos-
que oneraret, quantum plus valeret, nisi illam subscriptionem facerem. De
me autem mihi parum erat. Videns autem quia mei homines cogerentur reuua-
diare quòd me in villam Pauliacum secuti fuerant, cum iam domum cum Har-
duico Archiepiscopo iturus essem, accessit ad me Frotarius Archiepiscopus, allo-
quens cur non acquiescerem vt subscriberem, quia nihil mihi periculi erat. Cui
respondi, quia aliter hoc non facerem, nisi & vos debito Ecclesiæ meæ priuile-
gio mihi scriberetis seruando, vti Antiochenum constituit Concilium, ne de-
mum mihi, quasi pro occasione huius subscriptionis, aliquod præiudicium nitere-
mini inferre. Qui respondit, Certè ille hoc tibi nullatenus contradicet. Et spopondi
eo tenore me hoc esse facturum. Et petij mihi ipsam subscriptionem ostendi.
Quam dū mihi ostenderetis, quædam quibus non adqueui deleta sunt, & quædā
addita, videlicet vt ibi haberetur, secundum decreta sedis Apostolicæ. Est autem
ipsa subscriptio talis. Ego Hincmarus Laudunensis Ecclesiæ Episcopus, amodò &
deinceps domno seniori meo Karolo regi sic fidelis & obediens secundum ministe-

rium meum ero, sicut homo suo seniori, & Episcopus per rectum suo regi esse debet, ac priuilegio Hincmari Metropolitani prouinciæ Remorum Ecclesiæ, secundum sacros canones, & decreta sedis Apostolicæ ex sacris canonibus promulgata, pro scire & posse meo obediturum profiteor.] Quam mecum deferens domum, hanc mihi vobis subscribendam dictavi. Et ego Hincmarus Remorum Archiepiscopus, tibi Hincmaro Laudunensis Ecclesiæ Coepiscopo, tuum debitum sacris præcipientibus canonibus priuilegium conseruabo, & in quibusque Ecclesiasticis negotiis indigueris, secundum sacras regulas debitum tibi iure adiutorium Archiepiscopali auctoritate adhibebo.] Hanc autem vobis per Fredigisum Harduici Archiepiscopi presbyterum misi, & remandastis mihi per eundem, quia voluntariè illud faciebatis: & sic in Synodo relegi & subscripsi. Vos autem penitus subscriptionem quam promiseratis dimisistis: sed verbis fuistis professi, quòd in quibuscumque me iustè ac rationabiliter possietis secundum vestrum ministerium adiuuare fecissetis. Ego autem nunquam contra priuilegium sedis vestræ quicquam egi, neque contra vllius Episcopi priuilegium, Deo propitiante, vnquam acturus ero. Vtrum autem vos iuxta professionem vestram erga me in reliquum egissetis, qui legerit litteras, ex eodem loco Attiniaco mihi à vobis per Hittonem diaconum missas, de quibus iam vobis respondi, vnde hîc nunc eas apponere superuacuum est, facile poterit dinoscere. Scitis etiam & vos, quale adiutorium mihi post hanc professionem vestram præbuitis, dum ad vos has scripsi litteras.

Reuerentissimo Remorum Archiepiscopo HINCMARO, sanctæ Laudunensis Ecclesiæ HINCMARVS Deo miserante Episcopus, debitam in Christo deuotionem.

VOS scitis quia ab vniuersali sanctæ Romanæ Ecclesiæ Papa, patre quoque nostro Hadriano, bis vocatus existo, & vos ipsi, in quaternionibus à vobis in Attiniaco palatio coram Archiepiscopis & Episcopis qui affuerunt datis, quòd ad eandem sedem venire totidem vocatus detrectem, me reprehendistis, si vitio scriptoris pro detrectè, quod est dissimulem vel differam, detractem, quod valdè tractem non ab re accipi potest, intercharaxatum nō fuit. Vnde vos nunc pro amore Dei omnipotentis & reuerentia S. Petri exposco, sicut & in eadem Synodo in eodē Attiniaco à vobis conuocata, quod impetrare non valui, exposulaui, ac iam etiam per integrum efflagitaui annum, & præcipuè in Synodo apud Vermeriam palatium olim ab horno habita, obsecrando declamaui, nunc quoque & obsecro & item declamo, & vt hætenus egi, quo vestra Archiepiscopali auctoritate apud domni nostri gloriosissimi regis Karoli clementiam obtineretis, quatinus domni & vniuersalis Papæ Adriani præceptis ac institutionibus Ecclesiasticis mihi, vt omnibus expedit, liceat obedire, velut ei qui de omni Ecclesia fas habet iudicandi. videlicet vt limina sanctorum Petri & Pauli merear, vt deuoui, & ab eodem insuper vocatus sum, penetrare. Alioquin me vobis abhinc, vt Archiepiscopo coepiscopus obtemperare debet, sciatis obsequi non posse: quia vt decernit beatus Papa Gelasius, nesciunt quid loquuntur qui decretis sanctæ Romanæ sedis Præfulum quasi canones opponunt, quibus contraire contra canones est ipsos se erigere.] Iste Gelasius Papa venerabilis & sanctus decretales Epistolas venerabiliter sanxit suscipiendas. nec eas venerabiliter suscipit, licet ad totum caput inclinet, qui eis non obedit, sed potiùs porrò obuias manus inferens, quod sine periculo agi non potest, respuit, vt pote qui de se iudicari non prospicit. Nam velimus nolimus, aut eis parebimus, aut eorum iudicio percelleremur, quorum neminem aliqui quique reprobare valemus. De Archiepiscopis autem Remigio ac Harduico, quod mihi per Teutlandum diaconem mādastis, priuilegio sanctæ Romanæ Ecclesiæ non præiudicant, sed quod eis eadem sancta sedes de me voluit

ac disposuit committere commisit. Vos verò quod vestrum est agite. In domino Iesu Christo bene valete.

Epist. I.

Matt. 15. 19

Lib. VIII.
epist. 30.

Ac fietiam in subscriptione illa aliquid haberetur, quod fortè intolerabile foret, beatus Papa Alexander, quintus post principem Apostolorum Petrum, mihi manum porrigeret, qui suis ita inquit decretis ad locum, Similiter si huiusmodi personis quædam scripturæ quoquomodo per metum aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel ut se liberare possint, quocumque ab eis conscriptæ vel roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præiudicium aut nocumentum provenire censemus: neque ullam eos infamiam vel calumniam, aut à suis sequestrationem bonis, vnquam auctore Domino, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus sustinere permittimus. Confessio verò in talibus non compulsæ, sed spontanea fieri debet, ipso attestante qui ait, *Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemie, & cetera, quæ sunt ad hæc pertinentia.* Nec tantum attendenda sunt quæ fiunt, quantum quo animo fiant.] Si non sunt tantum attendenda quæ fiunt, quantum quo animo fiant, quo animo ego illud fecerim, neque parum sciens poterit ignorare. qui etiam multo plura tunc esset facturus, ut meos qui innoxij erant, & causa meæ opprimebantur, possem liberare. Et ne solus hic sanctus Papa Alexander hæc decreuisse puretur, quid beatus Gregorius, quem venerabiliter suscipitis, de hoc sentiat appareat ad Constantium Mediolanensem Episcopum de Pompeio Episcopo scribens ita, Nunc igitur, quoniam illa quæ contra eum dicta sunt, non sub illa quæ decuit distinctione quæ sita sunt, & gesta, quæ exinde apud fraternitatem vestram confecta sunt, neque ad condemnationem, neque ad absolutionem eius probantur posse sufficere, non levis res agitur, ut incautè vel in transcurso non debeat diffiniri. Nam graue est satis & indecens, ut in re dubia certa dicatur sententia. Et hæc quidem gesta esse poterant ad diffiniendum satis idonea, si accusati ea confessio sequeretur: si tamen eandem confessionem subtilitas examinis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret, quæ frequenter hoc agit, ut noxios se fateri etiam cogantur innoxij. Nam postquam præfatus Episcopus, ut dicitur, cruciati custodia cremarique fame se asseruit, scire debetis si ita est, verum noceat si sic fuerit extorta confessio. Certè si non nocet extorta confessio, non obest extorta subscriptio.] O utinam tunc de me qualicumque Episcopo illud voluissetis rationabiliter attendere, quod de vestris mihi scripsistis frustra villanis, meis autem parochianis, quod & superius prælibaui, ubi dixistis quia appellantes quamcumque violentiam pati non deberent, an mihi appellanti ad summam Apostolicæ sedis auctoritatem, mihi que ab eadem vocato, perque eius auctoritatis litteras præsentialiter legendo reclamanti, deceret privilegium vestræ sedis ullam inferre violentiam. Ratum est nempe, ut privilegium vestræ sedis obsecundetur ad caritatis concordiam, non officiat ad disceptationis socordiam. Præterea scripsistis mihi hæc, Te latere non potest, quanta mala Karlomanni complices in Remorum diocesi fecerunt. Propterea cum fratribus & consacerdotibus nostris qui affuerunt, tenore subiuncto eos excommunicandos decreuimus. Et ideo his quæ subter annectuntur relectis præsentialiter, mihi per comministrum tuum litteras tui consensus in hac excommunicatione canonica mitte, ut per singulos Archiepiscopos diuersarum prouinciarum eam concurrant dirigere, antequam malum quod coeperunt grauius grassari, & longius ac latius serpendo possit excrescere.

AD EPISCOPOS PROVINCIÆ LVGDVNENSIS.

De Karlomanno eiusque complicibus excommunicandis.

Nunc primum edita ex Codice Laudunensi.

XXXII.

HINC MARVS Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, cum Remorum diæceseos venerabilibus consacerdotibus nostris, **REMIGIO** reuerentissimo Lugdunensium Archiepiscopo, & ipsius diæceseos venerandis Episcopis salutem.

KARLOMANNVS, domni nostri Karoli regis gloriosi carne filius, in diæcesi Remorum Spiritu sancto regeneratus, & à patre sacro altari oblatus, religiosi diuini seruitij obsequiis mancipandus ac in clericum tonsus, in diæcesi verò Senonensi, & in parochia Meldensi ab Hildegario eiusdem ciuitatis religioso Episcopo per singulos gradus vsque ad ordinem Diaconatus prouectus, nuper à patre, post plurima benignitatis ac beneficentiae dona sibi collata, fuga lapsus congregauit secum plurimos filios Belial, qui inaudita nostris temporibus mala in parochiis diæceseos Remorum exercuerunt, in rapinis & deprædationibus, & homicidiis atque adulteriis, & Ecclesiarum violationibus, aliisque quamplurimis flagitiis ac facinoribus, quæ diabolica instigatione & humana crudelitate possunt patrari. Quem piè domnus noster rex Karolus, sed & complices eius benignè ac misericorditer, sicut in mandato quod eis direxerat potestis relegere, quater studuit reuocare. Verùm & ego Hincmarus Remorum Episcopus, illum ac suos satellites per meipsum ore ad os ter alloquens, & postea quarta vice per comministrem nostrum, vnà cum quibusdam collegis & Coepiscopis nostris, eum & suos complices publicè commoneri faciens, quantum mihi Dominus dedit, & suauitatem regni cælestis, & æternorum tormentorum terrorem illis proposui, & quàm grauissimè Deum ipse offenderit in patris sui ac sanctæ Ecclesiæ totiùsque Christianitatis læsione, atque raptorum à se congregatorum consensione atque fauore ostendi, & si mala cœpta defereret, & ad patrem suum rediret, quàm benignè illum & Ecclesiastica pietas & paternus affectus debuisset recipere demonstraui, & quæ clementia illis qui cum eo erant offerebatur innotui, & si hæc negligeret, vel despiceret, atque in apostasiæ suæ cœpta obstinatione perseuerare ipse & complices sui deligerent, inculcaui eis qualiter post hanc quartam conuentionem, secundùm præceptum Domini sicut Ethnicus & publicanus forent nobis habendi, & gladio spiritus quod est verbum Dei Episcopali auctoritate secundùm sacros canones, spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, iuxtaque Apostolicæ sedis decreta Pontificum, vt reuera apostatæ, à corpore & sanguine Domini, atque vnitæ corporis Ecclesiæ, omnium videlicet fidelium Christi societate, essent modis omnibus abscidendi.

Quem, sed & quosdam suos, nec intentatæ poenæ terruerunt, nec promissæ dulcedines inuitauerunt. Et ideo, quod flentes dicimus, gementes denuntiamus, complices illius, qui sunt de Remensi diœcesi, & nostræ sunt curæ commissi, ac in nostris parochiis tanta & talia ut præmissimus crimina commiserunt, & totiens commoniti resipiscere à cœptis malis, & ad sinum piæ matris Ecclesiæ redire ut satisfacerent noluerunt, sed in peius quod dictu nefas est excreuerunt, quia sicut dicit Apostolus, huiusmodi regnum Dei non possidebunt, & cum talibus verat vel cibum sumere, iudicio sancti Spiritus à corpore & sanguine Domini, & Christianorum societate atque consortio segregamus, & Episcopali auctoritate, post v. Idus Mart. præsentis quartæ Indictionis, si se antea non correxerint, secernimus, donec si forte, iuxta eundem Apostolum, eos respiciens det illis Deus poenitentiam, ut ad eius voluntatem resipiscant à laqueis diaboli, à quibus capti tenentur, & per dignos poenitentiae fructus satisfaciant Ecclesiæ quam læserunt, ea videlicet conditione, ut secundum formam mystici Nicæni Concilij, & Africae prouinciæ canonum, iuxtaque Apostolicæ sedis decreta Pontificum, Siricij, Innocentij, Cælestini, Leonis, ubicumque fuerint, vltima poenitentia, & necessarij viatici communio petentibus non negetur. Eos autem qui de Remorum diœcesi non sunt, nec specialiter sunt nostræ curæ commissi, & memorata mala in nostris parochiis commiserunt, ab eisdem nostris parochiis, post v. Idus Martias præsentis quartæ Indictionis, si se antea non correxerint, excommunicatos esse decreuimus, eo tenore, ut nullam participationem in eis, vel in communione Ecclesiastica, vel in societate Christi fidelium nobis commissorum habeant: quia nulla participatio est Christi cum Belial, nec pars esse debet fidei cum infidei, donec consilio & iudicio eorum quorum interest, Deo & sanctæ Ecclesiæ satisfaciant. Et quia essentialiter ac summè bonus pastor, qui animam suam posuit pro ouibus suis, neminem vult perire, & venit quærere & saluum facere quod perierat, ostendit nobis viam quam sequamur, & formam cui imprimamur, decernimus, ut si fortè in præscriptis parochiis nostris cuiquam illorum imminens vrgentis mortis * * *

LECTORI.

Subsequentis operis meminit Hincmarus in epist. xxxv. ad Hincmarum Laudunensem, his verbis, Deinde ex præfatis epistolis Romanæ sedis Pontificum, ante Nicænam Synodum scriptis, libellum à te collectum, & versiculis in nomine domni regis Caroli titulum, per venerabilem quondam Archiepiscopum Wanilonem in Gundulfi villa coram Episcopis qui adfuerunt mihi dixisti.

HINC MARI EPISCOPI LAUDVNENSIS

*Collectio altera ex antiquis epistolis Romanorum Pontificum, Hinc-
maro Remensi apud Gundulfi villam missa per
Vvenilonem Archiepiscopum.*

Nunc primum edita ex veteri Codice Ecclesiæ Laudunensis.

P R Æ F A T I O.

ISTE pitatiolus planè depromit & aptè,
Sedem appellandam liberè Apostolicam.
Quin appellantem haud vinclis artarier ullis,
Responsum à victo rite nec exigier.
Archique Pontifici distinguit iusque, modumque,
Cum Compresulibus ceu teneat sobrius.
Sitque pio regi Karolo pax, vita, potestas,
Qui probus hæc cernens præ probitate probet.
Cui si surripitur humanis nisibus ullis,
Cassando reicit, res ubi certa redit.
Sic sua mens adeo veri deferuet amore,
Rectè frustrandum ne sinat esse ratum.
Namque animum seruat mitis sapientia fortem,
Præ cunctis propriè quem redimit pietas.
O quàm Rex felix, virtutum fortis amator,
Tam bene quem superat sola boni pietas.
At te Christe Deum noscens dum diligit ultro,
Quæ spernis spernit, quæ statuis statuit.
Se tibi committens in te tua verba veretur,
Nunc & in æternum tūque tuere tuum.

EX DECRETIS ALEXANDRI PAPÆ,
qui fuit quintus post Petrum.

ALEXANDER Episcopus
omnibus diuino sacerdo-
tio fungentibus pax &
misericordia multiplice-
tur, & sapientia atque
bona voluntas in omni-
bus augeatur & fructifi-
cetur in Domino. Gratia Dei, fratres ca-
rissimi, sumus id quod sumus. Idcirco
Tomus II.

nobis prouidendum est, & oppidò de-
certandum, ne in ea vacui inueniamur,
sed eadem nobis cooperante gratia,
fructum Domino plurimum repor-
temus. Quod aliter fieri non potest, nisi
sapientiam scrutando, eiusque præce-
pta lectionibus & hymnis meditando,
atque eo adminiculante implendo,
orando, vigilando, voluntatem eius
in quantum ipse largitus fuerit per-
ficere studeamus. Nec enim negli-
gendam gratiam nobis Dominus de-

Yy ij

dit, sed fideliter exercendam tribuit. Dilectio enim sine simulatione in nobis esse & apparere debet, quia omnis qui odit fratrem suum homicida est. qui verò diligit Deum in Deo manet, & Deus in eo. Vnde & Apostolus ait, *Rom. 14. 13. Nolite iudicare fratres in inuicem, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculū fratribus vel scandalum. Et Dominus inquit, Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias. Et alibi, In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem.* Et Salomon ait, *Eccli. 15. 2. Sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate.* Summa enim iniquitas est, fratres detrahere & accusare. Vnde scriptum est, *1. Ion. 3. 15. Omnis qui detrahit fratrem suum homicida est, & omnis homicida non habet partem aut hereditatem in regno Dei.* Et alibi, Caute vos, fratres carissimi, ne participes efficiamini, quod absit, malis eorum: & non solum vos caute ab omnibus, sed & alios cauere ab eis & auertere docete.

EX EPISTOLA SIXTI PAPÆ
secunda, vniuersis Ecclesiis directa, qui fuit sextus post Petrum.

Epist. 11.

SI quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & Apostolicam appellet sedem: & adeam quasi ad caput suffugium habeat, ne innocens damnetur, aut Ecclesia sua detrimentum patiatur. Si autem ei necesse euenerit, eamque appellare minimè ausus fuerit, & vocatus tamen ab hac sancta sede fuerit, non renuat venire, sed confestim ut ei nuntiatum fuerit venire festinet, & causas pro quibus vocatus est prudenter disponat, atque si necesse aliquid corrigere fuerit, cum his quos hinc primos inuenerit corrigat. Ad Ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, quam hinc litteris Apostolicis vel formatis pleniter instructus atque purgatus sit, si fuerit unde. Ut postquam domum reuersus fuerit, cognoscant vicini sui qualiter hinc suam aliorumque causam finierit, quatinus eam absque aliqua ambiguitate nuntiare & prædicare omnibus possit. Ab hac enim sancta sede

à sanctis Apostolis tueri, defendi, & liberari Episcopi iussi sunt. ut sicut eorum dispositione, ordinante Domino, primitus sunt constituti, sic huius sanctæ sedis, cuius dispositioni eorum causas & iudicia seruauerunt, protectione futuris temporibus sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi. Vnde culpantur hi, qui aliter circa fratres egerint, quam huius sedis rectoribus placere cognouerint. His taliter consideratis, atque cum reliquis Episcopis decretis, tanquam omnium curam gerentes, propter sedis propriæ apicem decernimus, ut nemo Pontificum aliquem suis rebus exspoliatum Episcopum, aut à sede pulsum, excommunicare aut iudicare præsumat, quia non est priuilegium quo exspoliari possit iam nudatus. Si quis autem aliter agere præsumpserit, sciat censuram huius sanctæ sedis cum omnibus membris suis sibi esse venturam: & sicut egerit, ita recipiet. si bene, bene, si graue, graue. si pessimè, pessimè. quoniam dignus est operarius mercede sua. Nos fratres nullum perdere volumus, sed ipse se perdit, qui pia considerata auertit, & qui Apostolorum & huius sanctæ sedis decreta libenter violat. Sed & nunc fratres commendamus vos omnes Domino, & verbo gratiæ eius, qui potest perficere, & dare hereditatem vobis cum omnibus sanctis. Ipse autem Deus pacis & consolationis det vobis id ipsum sapere secundum Iesum Christum, ut vobis inuicem succurratis, & non sitis diuisi. ut vnanimes vno corde honorificemus eum in concordiam & consolationem fratrum, qui potens est confirmare vos secundum Euangelium eius, iuxta reuelationem mysterij æterni, temporibus scilicet perpetuis, quibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera.

IN DECRETALIBVS HYGINI PAPÆ,
qui fuit decimus post Petrum,
De Metropolitanis Episcopis.

CETERVM fratres, saluo in omnibus Romanæ Ecclesiæ priuilegio, nulus Metropolitanus, absque ceterorum omnium comprouincialium Episcopo-

Epist. 12.

rum instantia, aliquorum audiat causas Episcoporum, quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in conspectu eorum omnium ventilatæ, & ipse si fecerit coerceatur à fratribus. Criminationes maiorum nati per alios non fiant, nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni & irreprehensibiles apparuerint, & actis publicis docuerint omni se suspitione carere & inimicitia, atque irreprehensibilem fidem & conuersationem ducere. Necnon & peregrina negotia & iudicia prohibemus, quia indignum est ut ab externis iudicentur, qui comprouinciales & à se electos debent habere iudices. Nos quidem ex omni parte arripiendo occasiones abscedimus. Nos supernæ memores disciplinæ quibuscumque cadentibus dexteram porrigimus, & à ruinæ præcipitio quos possumus releuamus, & defensionis adminiculum totis viribus præbere cupimus. Certè vel si mens sit recti conscia, vindicta dignus est qui alij existit causa periculi: qui verò innocentem vel fratrem quocumque ingenio persequitur, ipse in se iugulum mortis impingit, ut ait diuinus & beatus præco, *Noli detrahare ne eradicaris. noli accusare ne accuseris. noli iudicare, ne iudicaris. quia in quo iudicio iudicaueris, iudicabitur de te. Nemo creditur nos odisse, quorum relatione non læditur. Dicit enim Domi-*

Matt. 12. 25 nus, *Omne regnum in se diuisum non stabit. & omnis scientia & regula aduersum se diuisa non stabit. Ideoque necesse est, ut concorditer salubres suscipiatis hortatus, nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium deuotionis vnanimis diuinis & Apostolicis constitutionibus pareatis.*

IN DECRETALIBVS ANICETI
Papæ de Metropolitanis contumacibus, qui fuit tertius decimus post Petrum.

Epistola
vniuersa.

IPSE autem Archiepiscopus nihil de Coepiscoporum causis, aut aliis communibus, iuxta statuta Apostolorum, absque cunctorum illorum agat consilio: nec illi, nisi quantum ad proprias parochias pertinet, sine suo. quoniam

tali gaudet ex concordia altissimus, & gloriatur in membris suis. Reliqui verò, qui alias Metropolitanas sedes adepti sunt, non Primates sed Metropolitanii nominentur. Si autem aliquis Metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium præsentia vel consilio Episcoporum, aut eorum, aut alias causas agere, nisi eas tantum quæ ad propriam suam pertinent parochiam agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus districtè corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Si verò incorrigibilis eisque inobediens apparuerit, ad hanc Apostolicam sedem, cui omnia Episcoporum iudicia terminare præcepta sunt, eius contumacia referatur, ut vindicta de eo fiat, & ceteri timorem habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris asperitatem, graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit, tunc ad eius Primatem causa deferatur, & penes ipsum huius sanctæ sedis auctoritate iudicetur. Similiter si aliquis Episcoporum proprium Metropolitanum suspectum habuerit, apud Primatem dioceseos, aut apud hanc Apostolicam, sedem audiatur. Qui maior est vestrum secūdum dominicam iussionem, sit vester minister, & quanto maior es in omnibus humilia te ipsum. Carissimi, nolite inter vos contendere, nec quærat aliquis maior esse: sed iuxta Apostolum, diligite vos inuicem, quoniam caritas ex Deo est, & omnis qui diligit ex Deo natus est, & cognoscit Deum: qui non diligit, non nouit Deum, quoniam Deus caritas est.

EX EPISTOLA VICTORIS PAPÆ,
Theophilo Alexandrino Episcopo directæ, qui fuit quintus decimus post Petrum.

AVD I V I M V S namque, apud vos vestrosque diuersa iudicia fieri, & incerta iudicari. Incerta carissimi nullatenus iudicemus, quoadvsque veniat Dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. quia quamuis vera sint, non tamen creden-

da sunt, nisi quæ manifestis indiciis comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudicario ordine publicantur. Similiter ea vos iudicare ad Apostolicam delatum est sedem, quæ præter nostram vobis diffinire non licet auctoritatem, id est Episcoporum causas. Vnde ita constitutum liquet à tempore Apostolorum, & deinceps placuit, ut accusatus vel iudicatus à Comprouincialibus in aliqua causa Episcopus licenter appellet & adeat Apostolicæ sedis Pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos, eius retractari negotium procuret. & dum iterato iudicio Pontifex causam suam agit, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur Episcopus. quoniam quàmquam à comprouincialibus Episcopis accusati causâ Pontificis scrutari liceat, non tamen diffinire incòsulto Romano Pontifice permissum est, cum beato Petro Apostolo, non ab alio quàm ab ipso dictum sit Domino, *Quicumque ligaueris super terram, erunt ligata & in calis.* Et alibi in statutis legitur Apostolicis, Si quis putauerit se à proprio Metropolitano grauari, apud Patriarcham vel Primatem dioceseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ Ecclesiæ iudicetur sedem. Nihil aliud est, fratres, talis præsumptio, nisi Apostolorum suorumque successorum terminos transgredi, eorumque decreta violare. Culpanitur enim, ut scriptum est, fratres, qui aliter circa Episcopos iudicare præsumunt, quàm Apostolicæ sedis Papæ fieri placuerit.

Matt. 16. 19

EX EPISTOLA CALLISTI PAPÆ,
ad omnes Galliarum vrbium
Episcopos, qui fuit decimus
septimus post Petrum.

Epist. 11.

NULLVS Primas vel Metropolitanus diocesani Ecclesiam vel parochiã, aut aliquem de eius parochia præsumat excommunicare vel iudicare, aliquid agere, absque eius consilio vel iudicio. sed hoc obseruent, quod ab Apostolis, & patribus, & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum. Id est, Si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam so-

lummodò propriam pertinet parochiã, sine consilio & voluntate omnium comprouincialium Episcoporum extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Sed quicquid de comprouincialium Coepiscoporum causis eorumque Ecclesiarum & clericorum atque sæcularium necessitatibus, agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu comprouincialium agatur Pontificum, non aliquo dominationis fastu, sed humillima & concordie administratione, sicut Dominus ait, *Non veni ministrari, sed ministrare.* & Matt. 20. 28 alibi, *Qui maior est vestrum, erit minister* Ibid. 26. *vester.* & reliqua. ITEM VNDE SVpra, DE PRIMATIBVS ET METROPOLITANIS. Nullus Primas, nullus Metropolitanus, nullusque reliquorum Episcoporum adeat ciuitatem, aut ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet, & alterius Episcopi est parochiæ, super cuiusquam dispositione, nisi vocatus ab eo, cuius iuris esse dinoscitur, aut quidquam ibi disponat vel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præsumpserit, damnabitur. & non solum ille, sed cooperantes eique consentientes. quia sicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit, qualiter iudicabit? Nullatenus proculdubio iudicabit, aut iudicare poterit. Quoniam sicut alterius vxor, nec adulterari ab aliquo, vel iudicari, aut disponi, nisi à proprio viro, eo viuente, permittitur: sic nec vxor Episcopi, quæ eius Ecclesia vel parochia indubitanter intelligitur, eo viuente, absque eius iudicio & voluntate, alteri iudicari vel disponi, aut eius concubitu frui, id est ordinatione, vllatenus conceditur. Vnde ait Apostolus, *Alligata est vxor* 1. Cor. 7. 39 *legi, quandiu vir eius viuit: eo verò defuncto, soluta est à lege viri.* Similiter & sponsa Episcopi, quia sponsa vxorque eius dicitur Ecclesia, illo viuente ei est alligata: eo verò defuncto soluta est, cui voluerit nubat, tantum in Domino, id est regulariter. Si enim eo viuente alteri nupserit, adultera iudicabitur. Similiter & ille, si alteram sponte duxe-

Post pauca.

rit, adulter æstimabitur, & communione priuabitur. Si autem persecutus in sua fuerit Ecclesia, fugiendum illi est, ei que sociandum, dicente Domino, *Si persecuti vos fuerint in una ciuitate, fugite in aliam.* Si autem utilitatis causa fuerit mutandus, non per se hoc agat, sed fratribus inuitantibus, & auctoritate huius sanctæ sedis faciat, non ambitus causa, sed utilitatis.

IN DECRETALIBVS LVCII PAPÆ,
de Metropolitanis Episcopis,
qui fuit vicesimus tertius post
Petrum.

Epistola
vnica.

SI quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam solummodò propriam pertinet parochiam, sine consilio & voluntate omnium comprouincialium Episcoporum, extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Similiter autem auctoritate fulti Apostolica præcipimus, vt nullus Metropolitanus, absque ceterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas, quia irritæ erunt, & ipse causam pro facto dabit.

IN DECRETALIBVS IVLII PAPÆ,
de Metropolitanis Episcopis,
qui fuit tricesimus sextus post
Petrum.

Epist. 2. ad
Orientales

QUONIAM sanctam Romanam Ecclesiam primatem omnium Ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut beatus Petrus Apostolus primus fuit omnium Apostolorum, ita & hæc Ecclesia suo nomine consecrata, Domino instituyente, prima & caput sit ceterarum, & ad eam quasi ad matrem atque apicem, omnes maiores Ecclesiæ causæ & iudicia Episcoporum recurrant, eiusque iusta terminum sumant sententia, nec extra Romanum quicquam ex eis discerni debere Pontificem. Quatinus non ita proteruè, & pro libitu cuiusquam, suo proprio arbitrio quibusque Metropolitanis, sicut agere solebant, liceat inconsulto Romano Pontifice, aut maiores Ecclesiæ causas deturba-

re, aut Episcopos damnare: sed comuni sanctæ Romanæ sedis Episcopi consilio, & concordie actione, quæque sunt Christi zelo agenda disponant, vnanimitèrque rectè sentiant, & quæ senserint, non sibi met discrepando, sed Deo placitè perficiant. ET POST PAUCA. Si quis ab hodierna die & deinceps Episcopum, præter huius sanctæ sedis sententiam, damnare aut propria pellere sede præsumpserit, sciat se irrecuperabiliter esse damnatum, & proprio carere perpetim honore. ITEM EIVSDEM, EX DECRETIS QUÆ SUMPSIT EX NICÆNO CONCILIO, Vt omnes Episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur vel criminantur causis, quotiens necesse fuerit, liberè Apostolicam appellent sedem, atque ad eam quasi ad matrem confugiant, vt ab ea, sicut semper fuit, piè fulciantur, defendantur, & liberentur. cuius dispositioni omnes maiores Ecclesiasticas causas, & Episcoporum iudicia, antiqua Apostolorum, eorumque successorum, atque canonum auctoritas reseruauit. quoniam culpantur Episcopi, qui aliter erga fratres egerint, quàm eiusdem sedis Papæ fieri placuerit. Placuit vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa Episcopus licèter appellet & adeat Apostolicæ sedis Pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos, eius retractari negotium procuret, & dum iterato iudicio Pontifex causam suam audit, nullus alius in eius loco ponatur, aut ordinetur Episcopus. Quoniam quanquam à cōprouincialibus Episcopis accusati causam Pontificis scrutari liceat, non tamen diffiniri, inconsulto Romano Pontifice permissum est, cum beato Petro Apostolo, & non ab alio quàm ab ipso dictum sit Domino, *Quacumque ligaueris super terram erunt ligata & in calis, & quacumque solueris super terram, erunt soluta & in calis.* Si quis putauerit se à proprio Metropolitanano grauari, apud Primate diceceos, aut penes vniuersalis Ecclesiæ Papam iudicetur. ET POST PAUCA, Nullus Episcopus alterius parochianum præsumat retinere, aut ordinare absque eius voluntate. quia sicut

Epist. 2. ad
Orientales

Cap. 2.

Cap. 3.

Matt. 16. 19

Cap. 4.

Cap. 6.

irrita erit eius ordinatio, ita & diiudicatio. quoniam censemus nullum alterius iudicis nisi sui sententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare ullatenus poterit. **ITEM EX EIVSDEM.** Quod non aliæ Metropolitanæ Ecclesiæ Primates sint, nisi illæ quæ prius Primates erant, & post Christi aduentum, auctoritate Apostolica & Synodali primatum habere meruerunt. reliquæ verò non Primates sed Metropoles vocentur, earumque Episcopi non Primatum, sed aut Metropolitanorum, aut Archiepiscoporum nomine fruantur. Infames esse censentur omnes, qui suam aut Christianorum præuaricantur legem, aut canonicam postponunt auctoritatem. Saluo in omnibus Romanæ Ecclesiæ privilegio, nullus Metropolitanus, absque ceterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia aliquorum audiat causas eorum, quia irrita erunt, immò & ipse causam in Synodo pro facto dabit. **ET POST PAUCA.** Salua Apostolicæ Ecclesiæ auctoritate, nullus Episcopus extra suam prouinciam ad iudicium deuocetur. Sed vocato eo canonicè, in loco omnibus congruo, tempore Synodali ab omnibus comprouincialibus Episcopis audiat, qui concordem super eum canonicamque proferre debent sententiam. quoniam si hoc minoribus tam clericis quàm laicis concessum est, quanto magis de Episcopis seruari conuenit? Nam si ipse Metropolitanus aut iudices suspectos habuerit, aut infestos senserit, apud primatem diocesanos, aut apud Romanæ sedis Pontificem iudicetur. **ITEM EX EIVSDEM.** Placuit ut à quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, ubi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, audientia non negetur. Si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parochiam, sine consilio & voluntate omnium comprouincialium Episcoporum aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacet, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Sed quicquid de comprouincialium Episcoporum causis, suarumque Ecclesiarum & clericorum at-

que secularium necessitatibus agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu comprouincialium agatur Pontificum, non aliquo dominationis fastu, sed humillima & concordie administratione, sicut Dominus ait, *Non veni ministrari, sed ministrare.* & alibi, *Qui maior est vestrum, erit minister vester,* & reliqua. Similiter & ipsi comprouinciales Episcopi, cum eius consilio, nisi quantum ad proprias parochias, agant iuxta sanctorum constituta patrum, ut vno animo vno ore concorditer sancta glorificetur Trinitas in sæcula. Caueant iudices Ecclesiæ, ne absente eo cuius causa ventilatur sententiam proferant, quia irrita erit, quippe & rationem pro actione reddent in Synodo. & ut proditoris calumnia nec eorum postea vox audiat. **ET POST PAUCA.** Primates accusatum discutientes Episcopum, non antè sententiam proferant damnationis, quàm Apostolica freti auctoritate, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes & canonicè examinatos regulariter testes conuincatur. Irritam esse iniustam Episcoporum damnationem decernimus. idcirco à Synodo retractandam, ita ut oppressis ab omnibus in cunctis subueniatur causis. Detractores, qui diuina auctoritate eradicandi sunt, & fautores inimicorum, ab Episcopali summuemus accusatione. Similiter ne summorum quispian minorum accusationibus impetatur aut dispereat. Neque in re dubia certa iudicetur sententia. nec vllum iudicium nisi ordinabiliter habitum teneatur. Plura de his ideo hinc non inseruimus, ne vacuare, vilemve facere prædictam Synodum videremur, aut fastidium legentibus audientibusque proluxa faceret Epistola. Si quis autem de his ampliora atque abundantiora scire voluerit, in sacro nostræ sedis scrinio, & ea quæ prædiximus inuenire poterit. Verum me dicere testis est diuinitas.

EX CAPITVLIS SANCTISSIMI
 Archiepiscopi Felicis, ex Nicænâ Synodo sumptis.

SI Primates accusatores Episcoporum

Mat. 23.
 18.
 Ibid. 26.

Epist. 1.
 rum

rum cum eis pacificare minimè potuerint, tunc tempore legitimo eos ad Synodum canonicè conuocent, & non priusquàm eis per scripta significant quid eis opponitur, vt ad responsionem præparati adueniant. Nam si aut vi, aut timore eiekti, aut suis rebus exspoliati fuerint, nec canonicè vocari ad Synodum possunt, nec respondere æmulis debent, antequàm canonicè restituantur, & sua omnia eis legaliter reddantur. v. Si quis Episcoporum suis fuerit rebus exspoliatus, aut à sua Ecclesia vi aut timore expulsus, quod omni Christiano nomini est inimicum, oportet & decet Episcoporum propositum semper prima fronte certare, vt omnia quæ ei ablata sunt potestati eius legaliter reddantur, & Præsul prius restituatur, & postea non statim, sed diu & per spatiosa tempora, suis potestatiue dispositis, & ad suâ necessitatem præparatis, ad tēpus veniat ad causam, & si iustè visum fuerit, accusatoribus respondeat suis. ITEM EX SVBSEQUENTIBVS. Primates illi & non alij sint, qui in prædicta Nicæna Synodo sunt constituti. Reliqui verò, qui Metropoles tenent sedes, Archiepiscopi vocentur, & non Primates, salua in omnibus Apostolicæ sedis dignitate, quæ ei ab ipso Domino est concessa, & postea à sanctis Patribus roborata. ITEM EX EIS DEM, Quamquàm comprouincialibus Episcopis, vnà cum eorum Metropolitano, suæ prouinciæ causas Episcoporum liceat caritatiue & concorditer agitare, non tamen, sicut in prædicta te præsentem constitutum est Synodo, licet diffinire absque Romani Pontificis auctoritate. Quòd si secus à quibusdam præsumptum fuerit, ipsi qui hoc egerint, suæ præsumptionis suscipiant damnum, & illi, qui ab eis perperam excommunicati aut damnati fuerint, auctoritate huius sanctæ sedis, & beati præceptoris nostri clauigeri Petri potestate soluantur, atque restituantur. Ipsi enim ait Dominus, *Quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in calis.* CAPITVLO XX. Quotiens Episcopi se à suis comprouincialibus, vel à Metropolitano putauerint prægrauari, aut eos suspectos habuerint,

Tomus II.

mox Romanam appellent sedem, ad quam eos, absque vlla detentione, aut suarum rerum ablatione, liberè ire liceat. & dum prædictam Romanam matrē appellauerint Ecclesiam, aut ab ea se audiri expoposcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum sedes surripere, aut eorum res auferre, aut aliquam eis vim inferre præsumat, antequàm amborum causa Romani Pontificis auctoritate finiatur. Quòd si aliter à quoquam præsumptum fuerit, nil erit, sed viribus carebit. Nam nec hoc perperè præsumimus, sed id ipsum, & in Nicæna Synodo constitutum, & antecessores nostros egisse, bene Athanasii nosti. quoniam quando tu, & Paulus Constantinopolitanus, Asclepius Gazæ, & Lucianus Adrianopolites, ab Orientalibus Episcopis, inconsulto sanctæ memoriæ Iulio prædecessore nostro, damnati estis, & ad eum, quasi ad totius orbis caput, vt semper huic sanctæ sedi licitum fuit, confugistis, cognita eorum nequitia, & vestra iustitia, vos in communionem suscepit, & omnium vestrū curam gerens, propter sedis propriæ dignitatem, singulis suas reddens Ecclesias, Orientalibus scripsit, culpans eos quòd non rectè tractassent, viros inculpabiles de suis Ecclesiis expellentes, & constituta Nicæni Concilij minimè conseruantes. E quibus ad certum diem nonnullos sibi met adesse præcepit, vt de talibus præsumptionibus certam redderent rationem, & coram eis ostenderet, iustum se super eis protulisse decretum. Interminatus est etiam, non talia deinceps fratres esse passuros, & nisi ab huiusmodi præsumptionibus cessarent, à propriis esse gradibus eos recessuros. Tali enim huius sanctæ sedis priuilegio tu & fratres tui proprias recepistis Ecclesias, cum omnibus sibi pertinentibus. His enim & aliis quamplurimis documentis manifestum est, nullum damnari aut exspoliari rebus debere Episcopum, qui hanc sanctam sedem interpellauerit, aut sibi defensatricem adsciuerit, donec iudiciū de eo nostræ Apostolicæ auctoritatis, hoc est principis Apostolorum Petri agnoscat. quia solummodò Christus Iesus huic sanctæ

Z z

fedi, id est Apostolicæ, hoc facere commisit, ut pote quoniam solus atque præ omnibus præfatus princeps Apostolorum creditus est, atque percipere meruit à rege regum Christo Deo clauis regni cælorum.

DAMASVS PAPA, QVI FVIT istius Felicis successor, & fuit tricesimus nonus post Petrum, scripsit ad Stephanum Archiepiscopum, de Archiepiscopis qui facile damnare volunt Episcopos, dicens,

Epist. 4.
cap. 2.

DISCVTERE verò Episcopos, & summorum Ecclesiasticorum causas negotiorum, Metropolitano vnà cum omnibus suis comprouincialibus, ita ut nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negotiis, licet: sed diffinire eorum atque Ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel damnare Episcopos, absque huius sanctæ sedis auctoritate minimè licet: quam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nam, ut nostis, Synodum sine eius auctoritate fieri non est ratum, nec Episcopus nisi in legitima Synodo, & suo tempore Apostolica vocatione congregata, diffinitè damnari potest: neque vlla vnquam Concilia rata leguntur, quæ non sint fulta Apostolica auctoritate.

EX GRÆCIS ET LATINIS canonibus, & Synodis Romanis, atque decretis Præsulum ac Principum Romanorum, à Papa Adriano Ingilramno Mediomatricæ vrbis Episcopo prolatis.

Cap. 14.

NVLLVS Metropolitanus Episcopus, absque ceterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas eorum, quia irrita erunt, immo etiam causam in Synodo pro facto dabit. Nec reliquorum aliquis Episcoporum, suorum sacerdotum causas audiat, absque præsentia clericorum suorum: quia irrita

erit sententia Episcopi, nisi præsentia clericorum confirmetur.

EX DECRETIS EVSEBII PAPÆ.

OVS ergo, quæ pastori suo commissæ fuerint, eum nec reprehendere, nisi à recta fide exorbitauerit, debent, nec vllatenus accusare possunt: quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quanquam rectè reprehendenda videantur. Ideo ista dicimus, quia in scriptis vestris reperimus, quosdam Episcopos vestris in partibus à propriis ouibus accusatos, aliquos videlicet ex suspitione, & aliquos ex certa ratione: & idcirco quosdam suis esse rebus exspoliatos, quosdam verò à propria sede pulsos. Quos sciatis nec ad Synodum comprouincialem, nec ad generalem posse vocari, nec in aliquid iudicari, antequàm cuncta quæ eis sublata sunt legibus potestati eorum redintegrentur. Prius ergo oportet omnia illis legibus redintegrari, & Ecclesias quæ sibi sublatae sunt, cum omni priuilegio suo restitui. & postmodum, non sub angustii temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum exspoliati vel expulsi esse videntur, antequàm ad Synodum conuocentur, & ab omnibus quisque suæ prouinciæ Episcopis audiatur. Nam nec vocari ad causam, nec iudicari potest exspoliatus vel expulsus: quia non est priuilegium, quo exspoliari possit iam nudatus. Vnde & antiquitus decretum est, ut omnes possessiones, & omnia sibi sublata, atque fructus cunctos, ante litem contestatam perceptor vel primas possessori restituat. Et alibi scriptum habetur, Ille qui violentiam pertulit, vniuersa in statu quo fuerant recipiat, & quæ possedit securus teneat. Et alibi in synodalibus Patrum decretis, & regum editis legitur statutum, Redintegranda sunt omnia exspoliatis vel eiectionis Episcopis, præsentia litem ordinatione Pontificum, & in eorum vnde abscefferunt loca funditus reuocanda quacumque conditione temporis, aut dolo, aut captiuitate, aut virtute maiorum, aut per quascumque iniustas causas, res Ecclesiæ, vel proprias aut substantias suas

Epist. 2.
sub finem.

perdidisse noscuntur ante accusatio-
nem, aut regularem ad Synodum vo-
cationem eorum, & reliqua. Est etiam
in antiquis Ecclesiæ statutis decretum,
vt qui aliena inuadit non exeat impu-
nitus, sed cum multiplicatione omnia
restituatur. Vnde & in Euangelio scri-
ptum est, *Quod si aliquid defraudauit,*

Luc. 19. 8.

reddo quadruplum. & in legibus sæcula-
ribus cautum habetur, Qui rem surri-
pit alienam, illi cuius res direpta est in
decuplum quæ sublata sunt restituatur.

Deut. 27. 17.

Et in lege diuina legitur, *Maledictus*
omnis qui transfert terminos proximi sui,
& dicet omnis populus Amen. Talia ergo
non præsumantur absque ultione, nec
exerceantur absque sua damnatione.
Pacem, & non damnum aut iniusti-
tiam alicuius sectamini in inuicem, &
in omnes. Veritatem autem facientes
in caritate, crescamus in illo per omnia,
qui est caput Christus: ex quo totum
corpus compactum & connexum per
omnem iuncturam subministrationis,
secundum operationem in mensuram
vniuscuiusque membri, augmentum
corporis facit in ædificationem suam in
caritate. De cetero, carissimi, gaudete,
& perfecti estote: exhortamini, idem
sapite, pacem habete, & Deus pacis &
dilectionis erit vobiscum. Dominus
custodiat vos, & nunc, & in die æter-
nitatis. Amen. Data ix. Kalend.
Octobr. Constantio v. c. CONS.

EX EPISTOLA ZEPHYRINI PAPÆ,
Ægyptiis directæ, qui fuit de-
cimus sextus post Petrum.

Epist. 11.

NVNTIATVM est enim sedi A-
postolicæ per apocrisarios vestros,
quosdam fratrum nostrorum, Episco-
porum videlicet, ab Ecclesiis & pro-
priis sedibus pelli, suæque eis auferri
supellectilia, & sic nudos exspoliatos
ad iudicia vocari, quod omni ratione
caret, cum constituta Apostolorum
eorumque successorum, & præcepta
Imperatorum, ac constitutiones le-
gum, id ipsum habeant, & Apostolicæ
sedis auctoritas id ipsum fieri vetet.
Præceptum est ergo in antiquis statutis,
Episcopos eiectos, atque suis rebus ex-
spoliatos, Ecclesias proprias recipere, &

Tomus II.

primò sua omnia eis reddi, & tum de-
mum, si quis eos iustè accusare voluerit,
æquo periculo facere, iudices esse de-
cernentes Episcopos recta sapientes, &
in Ecclesia conuenientes, vbi testes ef-
sent singulorum qui oppressi videban-
tur: nec prius eos respondere debere,
quàm omnia sua eis & Ecclesiis eorum
legibus integerrimè restaurentur.

EX EPISTOLA IVLII PAPÆ,
quæ fuit rescripta Eusebio,
Theognio, Theodoro, ac Be-
rinto, & reliquis Orienta-
libus Episcopis, culpans eos
quòd Athanasium & Paulum,
ceterosque sequaces eorum,
absque sedis Apostolicæ con-
sultu damnare, & à propriis se-
dibus pellere, contra canoni-
cam præsumpsere auctoritatē.

DECVERAT vos aduersus san- Epist. 11. ad
ctam Romanam & Apostolicam Eccle- Orientales
siam limatè & non ironicè loqui, quo-
niā & ipse Dominus noster Iesus Chri-
stus eam decenter allocutus ait, *Tu es,*
inquit, *Petrus, & super hanc petram ædifi-* Matt. 16. 18
cabo Ecclesiam meam, & porta inferi non
preualebunt aduersus eam. Et tibi dabo cla-
ues regni celorum. Habet enim potesta-
tē, singulari priuilegio sibi concessam,
aperire & claudere ianuas cælestis re-
gni quibus voluerit. Nam si ei detra-
here, quæ Domini ore sacrata atque
superexaltata est, non renuitis, nec mi-
rum si fratribus irrogare iniurias mi-
nimè cessatis. Vnde iam silentio non
teguntur, quæ vestro in Concilio tur-
bulenter atque cum tempestate decre-
ta sunt. Apparet enim, quoniam qua-
dam tumultuosa indiscipline veritas
est oppressa: vobis quippe incon-
siderantibus quæ placent Deo, propter
iurgia quæ contra proximos vestros ha-
betis, & vota vestra ineuincibilia esse
contenditis. Sederit opus diuinæ pro-
uidentiae, quatinus & cōtrario apertè
possint euacuari, & quicquid illic con-
ueniētes, sine qualibet gratia, odio aut
inimicitiarum causa gessistis, funditus
repelli. Quapropter cum omni festina-

Zz ij

tione vos omnes ad huius sanctæ sedis reuerentiam volo concurrere, quatinus gestorum apud vos integritatem per vos ipsos possitis ostendere. Nam nec dubitare vos credo, Athanasium sacre legis doctorem, non solum à nobis, sed etiam à Nicæna Synodo veræ fidei cultorem esse comprobatum. qui defecto Alexandro mirabili sene, qui Arrij prostrauerat blasphemias, post quinque menses Nicæni Concilij, Alexandrinorum Ecclesiæ suscepit præsulatum. Aduersus quem eiusque sectatores, multa mendacia texentes, & nudas valde calumnias quasi veras accusationes componentes, multorum malorum eum causam & caput esse perhibuistis. & non solum apud Ægyptum, sed etiam apud Palæstinam, & Phœnicem, vicinasque gentes, scriptis vestris illum perturbatorem esse significastis. Qua de re, Ecclesiasticam sequentes regulam, vos & illòs Romæ regulariter ad iudicium die statuta, non sub angusto temporis spatio, ut excusatio locum non inueniret, litteris & apocryphicis euocauimus, illique vocatione suscepta ad diem præstitutum venere. sed vos, ne vestris mendaciis caperemini, vestraque calumnia nudarentur, venire distulistis. Nec his machinationibus solummodo contenti estis: sed etiam, videntes oues pastoribus desolatæ, lupos pro pastoribus super eas posuistis. Decuerat ergo ut ad regularem veniretis conuocationem, qualiter de his & de aliis vestris præsumptionibus veram redderetis rationem, quoniam occurreret veritas si falsitas displiceret, & nullus dubitat, quod ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum eum nocens ut absolueretur requirit. Nec suspicione caret, qui alium calumniis derogat, falsa dixisse, cum ipse ad iudicium ut probet quæ intulit euocatus venire distulerit. Vellem enim vos magis ad iam dictam canonicam conuenire vocationem, ut coram vniuersali Concilio redderetis rationem, cur Synodum ad statum Ecclesiarum & fratrum in Antiochia subuertendum, & Nicæni magni Concilij destructionem fecistis, aut cur nobis inconsultis, Episcopos in eam conuoca-

stis, ad quam nec Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio, canonibus quippe in Nicæna Synodo iubentibus, non debere præter sententiam Romani Pontificis ullo modo Concilia celebrari, nec Episcopos damnari. aut cur in prædictorum loco fratrum alios adulteros posuistis, antequam penes nos, aut nostros apocryphicos, eorum causa canonicè esset examinata, finemque perciperet rectum. Isti enim, qui ad memoratam regularem venire vocationem, volentes vos à prædictis subtrahere calumniis, multa aduersus vos lacrymabilia & doloribus plena referunt, accusantes vos & dicentes multa se importabilia à vobis esse passos. Vos ergo refugientes venire, illòsque perseuerantes in vera ratione, suasque calumnias reclamantes, super quibus & Ægyptiorum Episcopi litteris nobis missis protestantur suis, falsa esse quæ contra Athanasium suòsque sectatores machinantur, cunctaque Arrianorum machinata blasphemias. Talibus namque figmentis liquet eos esse inculpabiles, vosque culpabiles: quia si de vera consideretis innocentia, nullomodo à iam dicta vos canonica subtraheretis euocatione, quæ non subito, sed spatiosè denunciata est: sed omni subducta apologia, absque tardatione venire & causas reddere festinaretis. Quibus ita gestis, scripsi vobis & omnibus qui in Antiochia contra Apostolicam canonicamque regulam nobis inconsultis fueratis congregati, arguens vos primum de iniuriis litterarum: deinde cur Athanasium suòsque confectatores ad vestrum Concilium conuocassetis, canonibus scilicet præcipientibus nihil extra Romanum decerni Pontificem, cui hæc & maiora Ecclesiarum negotia, tam ab ipso Domino, quam ab omnibus vniuersorum Conciliorum patribus, speciali sunt, ut iam dictum est, privilegio contradita. Vobis verò refugientibus, & ad Concilium toties conuocatis adesse nolentibus, illis quoque in sua reclamatione & iusta ratione persistentibus, vestraque cognoscentes crimina, & illorum iustam examinantes rationem, omnesque eos Nicæno Con-

cilio comperientes, & nostris Apostolicis iussionibus obtemperantes, visum est nobis ac vniuerso Concilio, vt vos, diuinis præceptis & Apostolicis monitis informati, qui pro omnium Ecclesiarum statu impigro vigilare debemus affectu, si quicquam reprehensioni vsquam inuenitur obnoxium, celeri sollicitudine aut ab ignorantia imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus. His taliter consideratis atque decretis, tanquam omnium curam gerentes, propter sedis propriæ dignitatem, suscepimus eos in communionem, singulisque cum suis, auctoritate huius sanctæ sedis, rebus suas proprias reddidimus Ecclesias. quoniam huic sanctæ sedi propter prauorum hominum insidias, ipso Domino instituyente, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus per singula Concilia roboratibus, hoc semper licuit licebitque, Domino auxiliante, in perpetuum. Vnde qui se scit aliis esse præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obtemperantiâ, quam ab aliis requirit, gratis & ipse dependat. Quapropter increpando vobis scribo, quia non rectè tractastis viros inculpatores, & à nobis minimè examinatos, de suis Ecclesiis communione priuatos pellentes, & Ecclesiasticæ disciplinæ iniuriâ irrogantes, constitutumque Nicæni Concilij minimè seruantes, talia indiscipline agere non formidastis. Idcirco, quoniâ dudû venire renuistis, modò ad certû diem, id est xv. Kal. Nouembris, vos iterum regulariter literis missisque euocamus, vt coram vobis ostendamus, nos iustam in eos protulisse sententiam, & de cetero non talia esse passuros. Est etenim in antiquis Ecclesiæ statutis decretum, vt qui aliena inuadit non exeat impunitus, sed cum multiplicatione restituat, Vnde & in

Luc. 19. 8. Euangelio scriptum est, *Quod si aliquid defraudauit, reddo quadruplû.* In lege quoque cautum est: *Maledictus omnis qui transfert terminos proximi sui, & dicit omnis populus, amen.* Quare miror vos tam audaces esse, & tam impudenter egisse, & terminos ac iura beati Petri Apostolorû principis inuasisse. Si enim, vt paulo superius prælibatum est, iuris erat vt absque eius sanctæ sedis auctoritate

nullus deberet aut Concilia celebrare, aut Episcopos ad Synodum conuocare, vel eos damnare, aut propriis pellere sedibus, aut alios in eorum loco ordinare, omnia vos temerare non timuistis. Quid ergo est aliud talis præsumptio, nisi quod Apostolorum suorumque successorum decreta transgredi, & maledictionem superius comprehensam, in lege scilicet cautam, quam omnis populus vno ore consonaque responsione per Amen, id est fiat, confirmauit, suscipere non timuistis? I T E M E X E A D E M, Nemo enim debitorem amplius potest cognoscere, quàm ille qui iniuriam eiusque sustinuit nequitiam. E T P O S T P A V C A. Quod enim scripsistis non posse cum à pauciore numero Episcoporum restitui quàm depositus fuerat, non ita est, nec hæc regula orthodoxorum sanctæ Ecclesiæ est Episcoporum, sed Arrianorum, sociorum videlicet vestrorum, hæc inuentio ad perditionem orthodoxorum Episcoporum contexta est. Nam, vt nobis à veracibus est testibus relatum, quando Antiochiæ pro damnatione fidei de consubstantialitate prolata fuistis congregati, odio prædicti Athanasij hanc regulam protulistis, quæ nullas habet vires, nec habere poterit, quoniam nec ab orthodoxis Episcopis hoc Concilium actum est, nec Romanæ Ecclesiæ legatio interfuit, canonibus præcipientibus sine eius auctoritate Concilia fieri non debere, nec vllum ratum est aut erit vquam Concilium, quod eius non fuerit fultum auctoritate. Igitur de fuga super qua Athanasium reprehenditis, non rectè agitis, cum ipse Dominus mandatum nobis hoc dederit, *Cum persecuti vos fuerint in vnâ ciuitatem, fugite in aliam.* Et ipse Dominus per semetipsum exemplum demonstrans, quando Pharisæi consilium fecerunt aduersus eum vt eum occiderent, sciens autem Iesus discessit inde. Et alibi, *Tulerunt lapides Iudei, vt mitterent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiit de templo, & transiens per medium eorum abiit, & ita discessit.* Nam & discipuli propter metum Iudeorum recesserunt, celantes semetipsos. Et Paulus in Damasco à principe gentis quæsitus, de muro porta depositus est, & ma-

Matt. 10. 23.
Ioan. 8. 59.
2. Cor. 11.

Matt. 10.

nus querentis effugit. Et alij quamplurimi & innumerabiles sancti, tam in veteri, quam in nouo testamento, fugisse leguntur. Si ergo fugam improperatis fugientibus, erubescite potius persequi, & quiescite insidiari, quiescentque continuo fugientes. Nam siue perimatis eos, mors semper contra vos exclamat: siue rursus exilia superponatis, vbique in vos mali memoriam destinare noscimini, & illi patiendi sibi proficiunt. Vnde & Dominus ait, Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. sed potius eum time, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Multos enim cognouimus pessimis machinationibus iniuste depositos. Ideo summopere mihi, cui vice principis Apostolorum vniuersalis Ecclesiae cura commissa est, prouidendum est, auxiliante ipso summo Apostolo, ne deinceps talia fiant. quoniam ideo huic sanctae sedi praefata priuilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis Conciliis, ac restitutionibus Episcoporum, quam de summis Ecclesiarum negotiis, ut ab ea omnes oppressi auxilium & iniuste damnati restitutionem sumant, & talia ab improbis nec praesumantur absque ultione, nec exerceantur absque damnatione. ET POST ALIQVANTA. Noluit itaque Dominus tam leuiter suos tractari ministros sicut facitis, aut a vobis damnari, sed sicut memoratum est, aut ab hac sancta sede cui commissi sunt, aut suo reseruari iudicio. Ait enim, Qui vos contristabit me contristabit. qui fecerit iniuriam vobis, recipiet id quod inique gessit. Et quanta poena expectet eos qui Domini scandalizant discipulos, Euangelium sufficienter exponit, ubi de scandalizantibus discipulos loquitur. Nam quod a vobis non sint dandam, sed aut ab hac sancta sede, ut praefatum est, aut sibi reseruandi, ipse manifeste dat exemplum, quando peccatores sacerdotes, quorum locum modo in sancta Ecclesia Episcopi tenet, non per alium, sed per semetipsum, vendentes & ementes eiecit de templo, & mensas nummulariorum proprio euerit flagello, & eiecit de templo. Et ipse alibi ait,

Psal. 81. 1.

Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos discernit. & reliqua talia &

his similia. Et alibi idem ipse ait, *Nolite* Matt. 7.
iudicare ut non iudicemini, nolite condemnare ut non condemnemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Quapropter non tam temere, ut vos facitis, quisquam suam praesumat euomere iniquitatem: sed iudicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, nec de illis, quae ei inconcessa sunt, vllomodo iudicium praesumere, interrogandi ac proponendi, adiciendique patientia praebita ab eo, ut ibi actio partium limata sit pleniter: nec prius litigantibus sua velit sententia obuiare, nisi quando ipsi, peractis omnibus, iam nihil amplius habuerint in quaestione quod proponant. Nec oportet ququam iudicari aut damnari, antequam suos accusatores praesentes habeat, locumque defendendi accipiat spatiosum ad abluenda crimina. Similiter in iam facta Nicæna Synodo statutum est, ut ultra prouinciae terminos accusandi licentia non progrediatur, nisi ad hanc Apostolicam fuerit sedem prouocatum, ad quam omnes qui voluerint liberè & absque vlllo impedimento a quibusdam agendo, confluere debent. ITEM EX SVBSEQUENTIBVS. Iudices autem alij esse non debent, nisi quos ipse qui impetitur elegerit, aut quos suo cum consensu hac sancta sedes, aut eius primates auctoritate huius sanctae sedis delegauerint. Ex his enim & aliis, quae tam in hac sancta sede, quam & ab Apostolis eorumque successoribus sunt statuta, nil praefatis Episcopis concessistis: sed vim eis inferentes, iniusteque, ut superius commemoratum est, eos damnantes, aliquos absentes expulistis, quod omni Christianae legi est inimicum. In quibus apparet quod nec Domino sua seruastis iura, nec huic sanctae matri & Apostolicae Ecclesiae, quae, ut praescriptum est, eos suo iudicio aut huic sedi voluit reseruari, ne a tam prauis, sicut estis, hominibus damnarentur aut eiicerentur. In his omnibus vos stultos & prauaricatores Euangeliorum & canonum esse, nulli sanè sapientium est absconditum. Nec his contenti in vestra estis prauaricatione, sed etiam quod prius expulsos eos, & suis exspoliatis rebus, quasi vocastis atque damnastis,

cum nullus regulariter aut vocari, aut iudicari possit antequam sit regulariter restitutus, & sua omnia ei legibus sint integerrimè reformata. Est namque in sæpèdicta sancta Synodo ab omnibus vnanimiter decretum, & Apostolica auctoritate roboratum, vt si quis Episcoporum suis fuerit rebus expoliatus, & in accusatione pulsatus, ordinatione Pontificum oportet & decet sanctum propositum prima fronte certare, vt omnia quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat, legaliter primò potestati eius ab honorabili Concilio redintegrentur, & Præsul regulariter prius statui pristino reddatur, & ipse dispositis ordinatisque suis, tunc ad tempus veniat ad causam, & si ita iustè videtur, accusantium propositionibus respondeat. Quare ergo transgressi estis terminos patrum, iudicantes & damnantes eos quos non debuistis? quare iudicastis eos quos non regulariter approbastis? Nec obseruastis quod in Regnorum libro scriptum est,

1. Reg. 16. 7. Non quomodo videt homo, videt & Deus: quia homo videt in facie, Deus autem in corde. & in Paralipomenon, *Omnia corda scrutatur Deus, & omnem cogitationem nouit.* Et alibi scriptum est, Non potest humano condemnari examine, quæ Deus suo reseruauit iudicio. Hæc omnia summopere præcauenda sunt, nec accusatio Episcoporum facile est recipienda, dicente Domino, *Non suscipias vocem mendacij.* & Apostolus inquit, *Aduersus presbyterum inscriptionem non recipiendam, absque duobus vel tribus idoneis testibus.* Si hæc de presbyteris vel ceteris fidelibus sunt præcauenda, quâto magis de Episcopis? Quibus cognitis, magis vos dominari velle manifestum est, quàm consulere fratribus aut sustentare eos. quia honor inflat ad superbiam, & quod prouisum est ad concordiam, tendit ad noxam. Decuerat nâque vos, iuxta præfatas regulas, si aliquid egissent contra suum ordinem, mandare nobis, & expectare quid ad vestra consulta rescriberemus, in tantum, vt si etiam quicquam graue intolerandumque committerent, nostra præstolaretur censura. & nihil prius aut aliud decerneretis, quàm quod nobis

placere cognouissetis. ita vt à regulis præstitutis nulla, aut negligentia, aut præsumptione recederetis. Cesset huiusmodi pressa nostra auctoritate præsumptio. vitentur huiusmodi nocumenta, quia nequaquam talia patienter ferre possumus machinamenta. quoniam conuenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes.

EX EPISTOLA SANCTISSIMI Archiepiscopi Felicis & eius sancti Concilij, Athanasio, & vniuersis Ægyptiorum, Thebaidorum, & Libyorum Episcopis rescripta: in qua consultationibus eorum, quas super Episcoporum persecutionibus & accusationibus direxerunt, canonicè respondetur.

NON ita in Ecclesiasticis agendum est negotiis, sicut in sæcularibus. Nam in sæcularibus, postquam legibus vocatus venerit, & in foro decernere cœperit aliquis, non licet ante peractam causam recedere: in Ecclesiasticis verò, dicta causa recedere licet, si necesse fuerit, aut si se prægrauari viderit. ITEM EX EODEM. Iam enim formam dedimus, & à prædecessoribus nostris datam esse cognouimus, vt si quis se agnouerit Christianum, illud seruet quod ab Apostolis noscitur esse contradictum, dicente Apostolo Paulo, *Si quis vobis annuntiauerit præter quod accepistis, anathema sit.* Christus enim Dei filius, Dominus noster, humano generi per propriam passionem salutem plenissimam condonauit, vt nos liberaret. Et si Deus in tantum nos dilexit, vt etiam proprio filio non parceret, sed pro nobis omnibus illum traderet, vt nos liberaret, vt quid nos non diligimus fratres, aut eos temerè iudicamus, cum prædictus dicat Apostolus, *Nolite iudicare inuicem, sed hoc indicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum?* Nam si illi qui fratres diligunt, ex Deo nati sunt & vident Deum, quid ergo erit illis, qui eos persequuntur, & eos detrahendo, ma-

Felix II.
Epist. 1.

Gal. 1. 8.

Rom. 14. 13.

1. Reg. 16. 7.

1. Paral. 28.

9.

Exod. 23. 1.

1. Tim. 5. 19

chinando, accusando, infestando, damnare moliuntur? Si illi filij Dei, proculdubio hi filij sunt diaboli, qui semper sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret, ita fratres infrequuntur ut perdant. Qui verò adiuuare fratres refugiunt, maius onus peccatorum acquirunt, & fraternitatis solatio rei existunt. ET POST PAUCA, Non enim de fontibus salutiferis, spiritualiter ad acquisitionem æternæ vitæ, procedunt tales accusationes & detractio-
Rom. 12, 3. nes, atque ideo competenter nos beatus Paulus Apostolus admonens ait: *Non debere plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* In diffinitione pietatis perduremus. Qui enim hanc prætereunt, non tantum ipsi sunt decedentes à corroboratione sua, sed insipientiæ suæ dereliquerunt omnibus memoriâ, ut in his in quibus peccauerunt minimè latere potuissent. Gloria enim & cõtumelia in loquela, & in lingua hominis casus illius est. Ideoque conueniens est, hanc quidẽ ostensionem reprehensionum illorũ nostris actibus inseri, ne ulterius iã talia patiamini, seminãtibz illis zizania & scandala, sed lætari in officiis & dogmatibus vestris mereamini. Igitur erubescant talia, & huiusmodi blasphema subtrahere festinet, si noluerint à sacerdotali nostro collegio segregari, & à Christiani populi societate diuelli. Licet namque de his plura & pernecessaria, quæ in decretis sedis Apostolicæ, & ab Apostolis eorũque successoribus statuta inueniuntur, dicere & conscribere potuissemus, tamen nobis melius visum est, ut epistolam oratione claudamus. Deus omnipotens, & huius vnigenitus filius & saluator noster Iesus Christus, hoc vobis tribuat incitamentum, ut omnibus fratribus, & coepiscopis nostris, quibuscumque tribulationibus laborantibus, totis succurratis viribus, & cum eis compatientes, crucem eiusdem Domini saluatoris portetis, ut veri ipsius discipuli corã omnibus appareatis: ut & vos, & qui vobiscum sunt, hinc & in futuro meliora possideatis, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se, per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem &

cum quo, omnipotenti Deo patri gloria in sæcula sæculorum. Amen. Valere vos opto, carissimi fratres. Data Idibus Februarij, Agario & Iuliano vv. cc. CONSS.

ITEM EX GRÆCIS ET LATINIS canonibus.

NAM si suis rebus fuerit exspoliatus Cap. v. Episcopus, aut quod absit, quod alienum ab omnibus debet esse fidelibus, à sede propria eiectus, aut in detentione aliqua à suis ouibus fuerit sequestratus, tunc canonicè, antequàm in pristinum restituatur honorem, & sua omnia quæ insidiis inimicorum suorum ei ablata fuerat redintegrentur, nec conuocari nec iudicari poterit, nisi ipse pro sua necessitate, minimè tamen iudicandus, aduenire spontè elegerit. Nec omnino à quoquam respondere cogatur, antequàm integerrimè omnia, quæ per suggestionem inimicorum suorum amiserat, potestati eius ab honorabili Concilio redintegrentur, & præsul prius statui pristino reddatur, & ipse dispositis ordinatisque liberè ac securè suis, tunc canonicè conuocatus, ad tempus Synodo in legitima & canonica veniat ad causam, & si ita iustè videretur, accusantium propositionibus respondeat.

EX DECRETIS CÆLESTINI Papæ.

NVLLI sacerdotum liceat canones Epist. 11. Episcopi Calab. & Apul. ignorare, nec quicquã facere quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium normam constitutorum, pro aliquorum libitu, licetia populis permissa, frangatur? CAPITULO III. QVOD DOCENDVS SIT POPVLVS, NON SEQVENDVS. Docendus est populus, non sequendus. Nõsque, si nesciunt, eos quid liceat quidve non liceat commonere, non his consensum præbere debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram sedis Apostolicæ minimè defuturam. Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per seueritatem congruentem regulis vindicemus. Per tota hoc ergo, quæ propriis
Incadem. recto-

reſtoribus carent, Eccleſias volumus in-
notefcat, vt nullus ſibi ſpe aliqua forſi-
tan blanditiis illudat. Data xii. Kal.
Auguſti Florentio & Dionyſio Conſſ.

EPISTOLA DECRETALIS SIXTI
Papæ.

Epist. III.
Xysti III.

Coloss. 3. 14

Matt. 10. 23

Ioan. 15. 19

SIXTVS *Episcopus omnibus Orienta-
libus Episcopis in Domino salutem.*] Gra-
tias vestræ referimus ſanctitati, quòd
in tribulatione & perſecutione noſtra
nos viſitare miſiſtiſ, & cauſæ noſtræ ſi-
nem bonum ſcire & eſſe optatiſ, pre-
cibùſque Deum exoraſtiſ, vt mihi
in tribulatione ſuccurreret mea, me-
que adiuuaret, & ab æmulis tribulan-
tibus & perſequentibus me liberaret.
O quàm bona eſt caritas, quæ abſentes
per imaginem, præſentes ſibi metiſſis
exhibet per amorem: diuiſa quoque v-
nit, ac cõfuſa ordinat, inæqualia ſociat,
imperfecta confirmat. Quàm rectè præ-
dicator egregiuſ, Apoſtoluſ videlicet
Pauluſ, *vinculum perfectionis* vocat. quo-
niam virtuteſ quidem ceteræ perfectio-
nem generant, ſed tamen eaſ caritateſ ita
ligat, vt ab amantiſ mente diſſolui iam
nequeant. Hac quoque virtuteſ, fratres,
voſ pleneſ Spirituſ ſancti gratia eſſe re-
perio, dum ſolatiari mihi in meiſ anxie-
tatiſ ſentio. Nec mirum, cariſſimi, ſi
me perſequuntur æmuluſ mei, cum caput
noſtruſ, quod eſt Chriſtuſ, olim æmuluſ
ſanctæ Dei Eccleſiæ, ſeruorũque eiſ,
ſint perſecuti. vnde & ipſa per ſe veritateſ
dicit, *Si patrem-familiæ Beelzebub voca-
uerunt, quanto magis domesticos eiſ?* quæ
iterum dicit, *Si de hoc mundo eſſetiſ, mun-
duſ quod ſuum erat diligeret. ſed quia de hoc
mundo non eſtiſ, ſed ego elegi voſ de mun-
do, propterea odit voſ munduſ.* Hæc fra-
treſ cum & noſ ſciamuſ, & aliis noſ ſæ-
pe prædicemuſ, voſque ea perfectè ſci-
re non dubitemuſ, propter inſidiantium
vituperationeſ aut accuſationeſ, vel
propter laudantium adulationeſ, nec
ad dexteram, nec ad ſiniſtram declina-
re debemuſ: ſed inter verba laudan-
tium ſiue vituperantium, ad mentem
ſemper recurrenduſ eſt. Et ſi in ea non
inuenitur bonuſ quod de nobiſ dicitur,
magnam triſtitiã generare debet.
Et ruruſ, ſi in ea non inuenitur maluſ
quod de nobiſ homineſ loquuntur, in

Tomus II.

magnam debemuſ lætitiã proſilire.
Quid enim ſi omneſ laudēt, & cõſcien-
tia noſ accuſet? aut ſi omneſ accuſent,
& cõſcientia noſ libereſ demonſtret?
Habemuſ Pauluſ dicentem, *Gloria no-
ſtra hæc eſt, teſtimonium cõſcientiæ noſtræ.*
Iob quoque dicit, *Ecce in celo teſtiſ meuſ.*
Si ergo eſt nobiſ teſtiſ in celo, teſtiſ in
corde, dimittamuſ ſtultoſ foriſ loqui
quod volunt. Quid enim aliud detra-
henteſ faciunt, niſi in puluerem ſuf-
flant, atque in oculoſ ſuoſ terram ex-
citant? vt vnde pluſ detractioſis per-
flant, inde magiſ nihil veritateſ videant.
Vocandi tamen ſunt etiam ipſi, & tran-
quillè admonendi, eiſque ſatiſſieri mo-
diſ omnibuſ debet, ſcienteſ quod de
Iudæiſ veritateſ dicit, *ne forte ſcandalizemus eoſ.* Si autem ſatiſſieri ſibi ex ve-
ritate noluerint, habet conſolatio-
nem quam in Euangelio adſpicias, quia
cum Domino dictuſ fuiſſet, *Sciſ quia
audito Iudæi hoc verbo ſcandalizati ſunt,*
*reſpondit, Sinite illoſ, cæci ſunt, duceſ
cæcoruſ.* Pauluſ quoque Apoſtoluſ ad-
monet dicent, *Si fieri poteſt, quod ex
vobiſ eſt, cum omnibuſ hominibuſ pacem
habenteſ.* Dicturuſ cum omnibuſ homi-
nibuſ pacem habenteſ, quia hoc diffici-
le eſſe perſpexit, præmiſit *ſi fieri poteſt,*
& ſubiunxit quod poteſt fieri, cum di-
cit *quod ex vobiſ eſt.* Quia ſi noſ in men-
te caritateſ erga odienteſ ſeruare cu-
pimuſ, & ſi illi nobiſcum pacem non
habent, noſ tamen cum illiſ ſine dubio
habemuſ. Quod ergo mandaſtiſ, vt
ſcriberemuſ vobiſ, qualiter inſtans iur-
giuſ contra me ſuſcitatuſ ſit, vel à
quo, vt veſtro adminiculo pelleretur,
& cauſa mea firmaretur, ſcitote me cri-
minari à quodam Baſſo, & iniuſtè per-
ſequi. Quod audiens Valentinianuſ Au-
guſtuſ, noſtra auctoritate Synoduſ cõ-
gregari iuſſit. & factuſ Concilio cum
magna examinatione ſatiſſaciendūſ omni-
buſ, licèt euadere aliter ſatiſ poſſem,
ſuſpicionē tamen fugiendūſ, coram omni-
buſ me purgaui. me ſcilicet à ſuſpicionē
& æmulationē liberandūſ, ſed nō aliis qui
noluerint, aut ſpontē hoc non elegerint
faciendūſ, formam exemplūſ-
que danſ. cum ſcriptuſ ſit, *Si quiſ cri-
men obicere voluerit, ſcribat ſe priuſ
probatuſ.* & alibi, *Criminationeſ*

2. Cor. 1. 11

Iob 16. 20

Matt. 17. 26

Rom. 12. 18

Aaa

aduersus doctorem nemo suscipiat. & iterum, Si quis Episcopus, presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud Episcopum à qualibet persona fuerint accusati, quicumque fuerit, siue ille vir sublimis honoris, siue vllius alterius generis persona, qui hoc genus inlaudabilis intentionis arripuerit, nouerit docenda probatoribus, monstranda documentis se debere inferre. Si quis ergo circa huiusmodi personas non probanda detulerit, intelligat se iacturam infamiae sustinere, & sub magna excommunicatione exilio deportari. Ista omnia postposui, non aliis, vt paulo superius prælibatum est, exemplum dando, sed me à præfata infamia & suspicione liberando. Condemnatus est autem memoratus Bassus à iam dicta Synodo, ita tamen vt in vltima die viaticum ei non denegetur, propter humilitatem pietatis Ecclesiae. Valentinianus quoque antè dictus Imperator scripto eum condemnauit, cum Augusta matre Placidia, & omnia prædia facultatum eius, futuris de talibus dans hominibus formam ita facienda, Ecclesiae catholicae sociauit. Sæpè dictus ergo Bassus nutu diuino non multo post moritur. Cuius corpus licet dignum non esset sepulturæ, propter misericordiam tamen sepeliui eum in cubiculo parentum eius. Et quanquam ipse erga me stultè & impudenter egisset, ego verò misericorditer circa eum egi, cogitans illud quod Dominus in Euangelio loquitur dicens, Si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra. Et in ipsa Dominica oratione, quam Saluator noster discipulos suos orare docuit, quotidie supplicando Domino dicimus, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. & multa alia his similia. His ita de me peractis, quia contra voluntatem omnium Episcoporum qui nobiscum erant, propter humilitatem sensus mei, nullius compulsus iudicio, aut vim passus, sed spontè eligens, hæc, non formam vt iam dictum est aliis dando, sed me purificando feci. In aliis tamen Episcopis competens

Matt. 6.

adhibenda est talibus medela vulneribus, ne immatura curandi facilitas mortifera capitis peste nihil possit, sed segniùs tracta perniciēs reatu non legitimæ curationis inuoluat pariter fauciatos & medentes. Ob id ergo statuentes decernimus, vt hi qui non sunt bonæ conuersationis, & quorum vita est inexcusabilis, vel quorum fides, vita, & libertas nescitur, non possint Domini sacerdotes accusare, ne viles personæ ad accusationem eorum admittantur. Similiter hi qui in aliquibus criminibus inretiti sunt, vel qui sūt suspiciosi, vocem aduersus maiores natu non habeant accusandi, quia suspiciosa vox & inimica veritatē solet opprimere. Peregrina verò iudicia, salua in omnibus Apostolica auctoritate, generali sãctione prohibemus. Vnde oportet, si aliquis Episcoporum super certis accusetur criminibus, vt ab omnibus audiatur, qui sunt in prouincia Episcopis, quia non oportet accusatum aliubi quàm in foro suo audiri. Si quis verò iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat. Appellanti autem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare custodia, sed liceat appellatori vitiatam causam appellationis remedio subleuare. Liceat etiam in causis criminalibus appellare, nec appellandi vox denegetur ei quem supplicio sententia destinari. Pulsatus ante suum iudicem causam dicat, & ante non suum iudicem pulsatus, si voluerit taceat: & vt pulsatis quoties voluerint induciæ dentur. Si quis ergo iratus crimen aliquod cuilibet temerè obiecerit, conuitium non est pro accusatione habendum, sed permissio tractandi spatium, id quod iratus dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur. vt si fortasse resipiscens quæ præ iracundia dixit, iterare aut scribere noluerit, non vt reus criminis teneatur. Omnis ergo qui crimen obicit, scribat se probaturum. Reuera ibi semper causa agatur, vbi crimen admittitur: & qui non probauerit quod obicit, pœnam quam intulerit ipse patiatur. Placuit etiam, vt si Episcopus accusatus appellauerit Apostolicam sedem, id statuendum quod eiusdem sedis Pontifex censuerit. Hæc tamen omnino in

sacerdotum causa forma seruetur, ne quemquam sententia non à suo iudice dicta cōstringat. Occurrere quoque quibusque fidelium ruinis debet oppressorum & miserorum subsidio, quo valeant ex releuatione alienæ vindictæ à se Dei remouere vindictam. Libat enim Domino prospera, qui ab afflictis pellit aduersa. Vnde scriptum est, *Frater fratrem adiuvans exaltabitur.* Ecclesia enim Dei sine macula & ruga debet existere, & ideo non oportet eam à quibusdam conculcari aut maculari, quia scriptum est, *Vna est columba mea, perfecta mea.* Hinc iterum Dominus ad Moysen ait: *Est locus penes me, & stabis super petram.* Quis est locus, qui non sit Domini, dum cuncta in ipso per quem creata sunt continentur? Sed tamen locus apud eum, videlicet sanctæ Ecclesiæ vnitas est, in qua super petram stat, dum confessionis soliditas humiliter tenetur. Vos quoque, & omnes fratres nostros, Ecclesiam Christi sanguine redemptam regentes, monemus vt omnes à præcipitio, in quo fratres & Domini pastores detrahendo & persequendo verbis & factis labuntur, laqueis quibus potestis retēteris, & labi eos in ima non permittatis, quia scriptum est, *Ira viri iustitiam Dei non operatur.* Hinc rursus dicitur, *Sit omnis homo velox ad audiendum, & tardus ad loquendum, & tardus ad iram.* Hæc autem vos auctore Deo omnia seruare nō ambigo: sed occasione admonitionis exorta, bonis vestris desideriis & operibus me furtiue subiungo, vt quod non admoniti facitis, quando vobis & admonens additur, iam non soli faciatis. Quapropter fratres oportet vos & omnes fideles diligere inuicem, & non detrahare aut accusare alterutrum. Scriptum est enim, *Dilige proximum, & coniungere fide cum illo.* Quod si denudaueris absconsa illius, non persequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit anem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non eum capies. non illum sequaris, quoniam longe abest. Effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima eius. ultra eum non poteris colligare. Et maledicti est

concordatio. Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis. annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abiciet. In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur. Nouissime autem peruerteret os suum, & in verbis tuis dabit scandalum. Multa odiui & non coequaui ei, & Dominus odiet illum. Qui in altum mittit lapidē, super caput eius caderet, & plaga dolosi diuidet vulnera. Qui fodit foveā, decideret in illam, & qui statuit lapidē proximo, offendet in eo, & qui laqueum alij ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consilium super ipsum denoluetur, & non agnoscit unde adueniat illi. Illusio & improprium superborum, & vindicta sicut leo insediabitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor autem consumet eos antequam moriantur. Ira & furor utraque execrabilia, & vir peccator continens erit illorum. Qui vindicari vult, à Domino, inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Homo homini seruat iram, & à Deo quarit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur altissimum? Ipse cum caro sit reseruat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Memento nouissimorum, & desine inimicari. Tabitudo enim & mors imminent in mandatis eius. Memorare timorem Dei, & non irascaris proximo. Memorare testamentum altissimi, & despice ignorantiam proximi. Abstine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna sylua sic ignis exardescit: & secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit, & secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem, & lis festinans effundit sanguinem. & lingua testificans adducit mortem. Si sufflaueris in scintillam, quasi ignis exardebit: & si expueris super illam, exstinguetur. & utraque ex ore proficiuntur. Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, & dispergit illos à gente in gentem. Ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concit-

Ibid. c. 18. f.

dit, & gentes fortes dissoluit. Lingua ter-
tia mulieres irritas eiecit, & priuauit illas
de laboribus suis. Qui respicit illam, non
habebit requiem, nec habitabit cum requie.
Flagelli plaga liuorem facit: plaga autem
lingua comminuit ossa. Multi ceciderunt in
ore gladij: sed non sic quomodo qui inter-
ierunt per linguam suam. Beatus qui tectus
est à lingua nequam, & qui iracundiam
illius non transiit. & qui non attraxit
iugum eius, & vinculis illius non est liga-
tus. Iugum enim illius iugum ferreum est,
& vinculum illius, vinculum areum est.
Mors illius mors nequissima, & utilis po-
tius infernus quam illa. Persuerantia il-
lius non permanebit, sed obtinebit vias
iniustorum, & in flamma sua non comburet
iustos. Qui derelinquunt Deum incident in
illam, & exardescet in illis, & non extin-
guetur, & immittetur in illos quasi leo, &
quasi pardus ledet eos. Sepi aures tuas
spinis, & noli audire linguam nequam, &
ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis.
Aurum tuum & argentum tuum conflagra,
& verbis tuis facito stateram, & frenos
ori tuo rectos. & attende ne forte labaris
in lingua tua, & cadas in conspectu ini-
micorum insidiantium tibi, & sit casus
tuus insanabilis in mortem. Ista caueant
omnes, vt cohibeant linguas à malo, &
labia eorum ne loquantur dolum. De
cetero, carissimi, confortamini in Domi-
no, & in potentia virtutis eius. Induite
vos armaturam Dei, vt possitis stare aduer-
sus insidias diaboli. quoniam non est no-
bis colluctatio aduersus carnem & sangui-
nem, sed aduersus principes & potesta-
tes, aduersus mundi rectores tenebra-
rum harum, contra spiritualia nequitiae
in caelestibus. Propterea accipite arma
Dei, vt possitis resistere in die malo, &
in omnibus perfecti stare. State ergo
succincti lumbos vestros in veritate, &
induti lorica iustitiae, & calceati pe-
des in praeparatione Euangelij pacis. In
omnibus sumentes scutum fidei, in quo
possitis omnia tela nequissimi ignea ex-
tinguere, & galeam salutis assumite,
& gladium spiritus, quod est verbum
Dei. Hæc, fratres, quæ vobis scripsi-
mus, generaliter omnibus nota fieri
volumus, vt quæ ceteros tangunt, om-
nibus nota fiant. Omnipotens Deus,
vos & reliquos fratres nostros vbique

consistentes protegat vsque in finem,
qui cunctum mundum dignatus est red-
imere, Iesus Christus Dominus noster,
qui est benedictus in sæcula. Amen.
Data Kalendis April. Valentiniano &
Florentio vv. cc. CONSS.

Item ex superscriptis Capitulis.

SANCTA Synodus Romana dixit, Hæc Cap. 12
sunt quæ deinceps, propter malorum ho-
minum insidias, qui in Ecclesiam & in
Ecclesiasticos indefinenter sæuiunt vi-
ros, conseruari firmissimè volumus in
sæcula. Si quis Episcopus ab illis ac-
cusatoribus qui recipiendi sunt fuerit
accusatus, postquam ipse ab eis carita-
tiuè conuentus fuerit, vt ipsam causam
emendare debeat, & eam corrigere
noluerit, non olim, sed tunc ad summos
primates causa eius canonicè deferatur.
Qui in cōgruo loco infra ipsam prouin-
ciam tempore à canonibus præfixo Nicæ-
nis Conciliū canonicè vocare debebūt,
ita vt ab omnibus eiusdem prouinciæ Epi-
scopis in eo audiatur. In quo & ipse ca-
nonicè conuocatus, si eum aut infir-
mitas aut alia grauis necessitas non de-
tinuerit, adesse debebit: quia vltra prou-
inciæ terminos accusandi antè licetia
non est, quàm audientia rogetur. Nam
si suis rebus fuerit exspoliatus, aut quod
absit, quod alienum ab omnibus debet
esse fidelibus, à sede propria eiectus,
aut in detentione aliqua à suis ouibus
fuerit sequestratus, tunc canonicè, ante-
quam in pristinū restituatur honorē, &
sua omnia quæ insidiis inimicorum suorum,
ei ablata fuerant ei redintegrentur, nec
conuocari nec iudicari poterit, nisi ipse
pro sua necessitate, minimè tamen iudi-
candus, aduenire spontè elegerit. Nec
omnino à quoquam respondere cogat-
ur, antequam integerrimè omnia, quæ
per suggestiones inimicorum suorum
amiserat, potestati eius honorabiliter
redintegrentur, & præsul prius statui
pristino reddatur, & ipse dispositis ordi-
natissq; liberè ac securè suis, tunc cano-
nicè conuocatus ad tempus Synodo in
legitima & canonica veniat ad causam,
& si ita iustè videretur, accusantium pro-
positionibus respōdeat. Nam hoc sum-
mopere prouidendum est, ne ante-

quàm hæc omnia fiant coactus respondeat, quia contentio sempervitanda est, Adim namque Episcopo Episcopatū, antequam causæ eius exitus appareat, nulli Christiano videri iure potest.

Cap. xiv.

ITEM EX EISDEM, Nullus Metropolitanus Episcopus, absque ceterorū omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas eorū, quia irrita erunt, immo etiam causam in Synodo pro facto dabunt. Nec reliquorum aliquis Episcoporum suorum sacerdotum causas audiat, absque præsentia clericorum suorum: quia irrita erit sententia Episcopi, nisi præsentia clericorum confirmetur.

EX EPISTOLA PAPÆ GELASII, ad Anastasium principem de Acatio, in Concilio Chalcedonenſe à sede Apostolica competenter fuisse damnatum.

Epist. xi.
ad Episcop.
Dardaniam.

Nec planè taceamus, quod cuncta per mundum nouit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum, sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluendi, ut pote quæ de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio, siquidem ad illā de qualibet mūdi parte canones appellari voluerint, ab illa autē nemo sit appellare permissus. Sed nec illa præterimus, quod Apostolica sedes, ut frequenter dictum est, more maiorum, etiam sine vlla Synodo præcedente, & exsoluendi quos Synodus iniquè damnauerat, & damnandi, nulla existente Synodo, quos oportuit habuerit facultatem. ET POST PAUCA. Sanctæ memoriæ quippe Athanasium Synodus orientalis addixerat. quem tamen exceptum sedes Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absoluit. Sanctæ memoriæ nihilominus Ioannem Constantinopolitanum Synodus etiam catholicorum Præfulem certè damnauerat: quem simili modo sedes Apostolica etiam sola, quia non consensit, absoluit. Itemque sanctum Flavianum Pontificem Græcorum congregatione damnatum, pari tenore, quoniam sola sedes Apostolica non consensit, absoluit, potiusque qui illic

In eadem.

receptus fuerat, Dioscorū secundæ sedis Præfulem sua auctoritate damnauit, & impiam Synodum non consentiendo summouit, ac pro veritate, ut Synodus Chalcedonenſis fieret, sola decreuit. In qua ergo sola ius habuit absoluendi eos quos Synodica decreta perculerant, sic etiam sine Synodo in hac eadem causa plurimos etiam damnasse cognoscitur. ITEM DE EADEM RE. Post quingentos annos constituta Christi eos velle subuertere, cum triginta annorum lex hominum non possit abrumpi. Sanctum Athanasium ideo non fuisse damnatum à Synodo Orientis, quia sedes ista non consenserit. sanctum Ioannem Constantinopolitanum, sanctum Flavianum. Si ea ergo non consentiente sola, qui damnati sunt à Synodo, qui eadem sola damnante damnatus fuerit, damnatus sit.

* *

S. GREGORIUS IN EPISTOLA ad Theoctistam Patriciam dicit.

Si qui verò sunt qui dicunt, quia compulsi quispiam necessitate, si anathematizatus fuerit, aut contra ea quæ sub anathemate prohibita sunt præsumpserit, anathematis vinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt, quia Christiani non sunt, quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ vanis se æstimant conatibus soluere, ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant, si ligaturas eius valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia per omnia despicendi & anathematizandi sunt, & unde fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veraciter ligantur, Si qui sunt igitur, qui sub nomine Christiano hæc aut prædicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere, proculdubio hos anathematizamus, & ego & omnes catholici Episcopi, atque vniuersa Ecclesia, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur.

Lib. ix.
epist. 19.
sub finem.

QVOD SI QVIS SACERDOTVM contra hæc interdicta fecerit à suo officio submouendus sit,

A a a iij

Leo per vniuersas prouincias
Episcopis constitutis.

Epist. i.

Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc statuta venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio summouendum, nec eum communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid verò sit, quod prætermisum à nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium prædecessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.

EX PERIOCHA V. NICOLAI PAPÆ,
præsentis Hadriani Papæ prædecessoris, Michaëli Græcorum Imperatori directæ.

Epist. viii.

DECRETALIA autem, quæ à sanctis Pontificibus primæ sedis Romanæ Ecclesiæ sunt instituta, cuius auctoritate atque sanctione omnes Synodi & sancta Concilia roborantur, & stabilitatem sumunt, cur vos non habere vel obseruare dicitis, nisi quia vestræ ordinationi contradicunt, & ex laico subito ad culmen patriarchatus transuolare resistunt, contra illud Apostolicum,

1. Tim. 5. 21.

Nemini citò manum imposueris? Quod si ea non habetis, de neglectu atque incuria estis arguendi: si habetis & non obseruatis, de temeritate estis corripiendi & increpandi. ITEM IPSE, Sancti Chalcedonensis Concilij sanctiones ad memoriam reducamus, quæ ita decernunt, Si clericus habet causam aduersus Episcopum proprium, vel aduersus alterum, apud Synodum prouinciæ iudicetur. quod si aduersus eiusdem prouinciæ Metropolitanum Episcopus vel clericus habet querelam, petat Primatem dioceseos, aut sedem regie vrbs Constantinopolitanæ. In quo hic tenor obseruandus est, vt si videlicet clericus aut Episcopus aduersus Metropolitanum habet querelam,

Cap. 9.

& tanta vrgetur necessitate, vel si hoc graue non ferat, vbicumque sit positus, Primatem dioceseos petat. quod si iuxta Constantinopolitanam urbem quisquam eorum constitutus, & solius Præsulis eius iudicio velit esse contentus, petat eandem regiam urbem. Cum enim dixisset, petat primatem dioceseos, præceptum posuit eadem sancta Synodus, regulamque constituit. cum verò disiunctiua coniunctione addidisset, aut sedem regie vrbs Constantinopolitanæ, liquet profectò quod hoc secundum permissionem indulgit. Ergo saltem nunc non videtis ad maiora esse properandum? Et quanto magis ad potioris auctoritatis iudiciū tenditur quærimonia, tanto adhuc ampliùs maius culmen petendum est, quousque gradatim perueniatur ad eam sedem, cuius causa aut à se negotiorum meritis exigentibus in melius commutatur, aut solius Dei sine quæstione reseruatur arbitrio. Quem autem Primatem dioceseos sancta Synodus dixerit, præter Apostoli primi vicarium nullus penitus intelligitur. Ipse est enim primas, qui & primus habetur & summus. quæ viritim, si locus exegerit, in subditis demonstrabimus. Ne verò moueat, quia singulari numero dioceseos dictum est, sciendum est quia tantumdem valeret dixisse Primatem dioceseos quantum si perhibuisset dioceseon. Plenæ sunt enim sanctæ scripturæ tali forma locutionis. Denique scriptum est, *Fons*

ascendebat è terra irrigans vniuersam superficiem terræ. Qui enim non ait, vnus fons ascendebat è terra. sed ait, fons autem ascendebat è terra, pro numero plurali posuit singularem. vt sic intelligamus fontes multos per vniuersam terram loca vel regiones proprias irrigantes, sicut dicitur miles, & multi intelliguntur, sicut dicta est locusta & rana in plagis quibus Ægyptij percussi sunt, cum esset innumerabilis locustarum numerus & ranarum. Ita & hic diocesim singulariter dixit, sed hanc propter vnitatem pacis & fidei, pluraliter intelligi voluit. ITEM IPSE, Cum beato Gelasio nostræ sedis Antistite cōsultè dicemus. Necessaria rerum dispositione constringimur, & Apostoli-

Gen. 1.

Gelasio
epist. 6. ad
Episc. per
Luc. & Brut.

ce sedis moderamine conuenimur, sic canonum paternorum decreta librare, & retro Præfulum decessorūque nostrorum præcepta metiri, vt quæ præsentium necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri temperemus. Et quoniam de persona Ignatij atque Photij, nihil discretius atque mitius, necnon & salubrius arbitramur, quam vt vterque Romam ad renouandū examen veniat, hoc magnopere volumus, & vt vos annuntietis salubriter admonemus. Sed hoc secundū indulgentiam concedimus, non licentiam id efficiendi prohibitu cuiuslibet tribuimus. Quoniam cum secundū canones, vbi est maior auctoritas, iudicium inferiorum sit deferendum, ad dissoluendum scilicet vel ad roborandum, patet profectō sedis Apostolicæ, cuius auctoritate maior non est, iudicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permissus. Iuxta quod & Bonifacius atque Gelasius sanctissimi Præfules, non suis adinventionibus, sed Ecclesiæ Romanæ consuetudinem non ignorantes dicunt, Bonifacius quidem Rufo & ceteris Episcopis per Thessaliam & alias prouincias constitutis scribens: Nemo ait vnquam Apostolico culmini, de cuius iudicio non licet retractare, manus obuias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit iudicari.] Gelasius autem in commonitorio Fausto magistro fungenti legatione Constantino-polim dato, Nobis, inquit, opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipso venire se prodūt, quod primæ Sedi sana rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad huius Sedis examen voluere deferri, ab ipsa verò nusquam prorsus appellari debere sanxerunt. ac per hoc illam de tota Ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commere iudicium, nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, sententiāque illius con-

stituerunt non oportere dissolui, cuius potius sequenda decreta mandarunt.] Ergo de iudicio Romani Præfulis non retractando, quia nec mos exigit, quod diximus comprobato. Non negamus eiusdem sedis sententiā posse in melius cōmutari, cum aut sibi subreptum aliquid fuerit, aut ipsa, pro consideratione ætatum vel temporum seu grauium necessitatum, dispensatoriē quidam ordinare decreuerit. Quoniam & egregium Apostolum Paulum quādam fecisse dispensatoriē legimus, quæ postea reprobasse dinoscitur. Quando tamen illa, Romana videlicet Ecclesia, discretissima consideratione fieri delegerit, non quando ipsa quæ bene sunt diffinita retractare renuerit. Porro ne dicatis, præter Ecclesiæ legem Ignatium & Phorium Romam venire sanxisse, scitote nos antiqui patris & prædecessoris nostri Iulij in hoc esse secutos exemplum, qui iuxta quod in epistola sua reperitur, his qui conuenerant Antiochiæ hoc præcepisse dinoscitur. & Theodorus historiographus Lib. II.
cap. IV. in his hoc ipsum verbis ostendit. Verum, inquit, Eusebius eiusque confortes calumnias in Athanasium factas Iulio Romano Pontifici destinauerunt. qui Ecclesiasticam sequens legem, etiam ipsos Romam venire præcepit, & venerabilem Athanasium ad iudicium regulariter euocauit: ille continuo euocatione suscepta venit.] Quod si ad hoc dicitis, ille quidem vocauit, sed ipsi venire contempserunt, audire sequentia, & videbitis vtrum in laudem, an in vituperium, ista sit illis reputata contemptio. Subiunxit enim idem Historiographus dicens. Calumniarum verò sarcinatores Romam quidem profecti non sunt, scientes facile suum capi posse mendacium.] Ne ergo dicatis nos præter Ecclesiæ legem præfatos Romam venire sanxisse, quoniam sicut ex Historiographo ecce audistis, beatus Iulius & accusatum & accusatores Romam venire præcepit, & venerabilem Athanasium ad iudicium euocauit. Sed ille, qui bonam conscientiam gerebat, nihil reluctans venit: illi verò, qui malam, contempserunt, scientes profectō, sicut ibi legi-

tur, facile suum posse capi mendacium. **ITEM IPSE.** Volumus & ita decernimus, istiusmodi Pontificem digna pro factis recipere, ut sacerdotale decus penitus non vilescat, nec tam facile pontificalis apex terra tenus incuruetur. Ita inquam volumus & decernimus, hunc, immo quemcumque Pontificem, iustæ subdi sententiæ, ut non à sæcularibus quibuscumque iudicetur, non tyrannicè pellatur, non ante audientiam Ecclesia sua priuetur. non ab inferioribus sed à maioris auctoritatis persona recti calculi sententiam consequatur. Ita denique volumus, & ita decernimus istius, immo verò cunctorum sacerdotum causas examinare, culpæve punire, ut paternos terminos non transgrediamur, sacros canones non conculcemus, nec decretalia sedis Apostolicæ constituta, quibus Ecclesia tota fulcitur atque munitur, quoquomodo violemus. Ad extremum ita volumus & ita decernimus Pontificem qualiscumque sit iudicari, ut Ecclesiæ cui præest iura nulla temeritate, nulla præsumptione frangantur. Nullum quippe poterit Ecclesiæ ius dignum seruari, si præsul eius à quibuscumque, vel quandolibet, aut quomodolibet impediatur, & pro libitu cuiuscumque tanta facilitate pellatur. Quod cum ita sit, non possumus interim fratrem nostrum Ignatium, qualiscumque sit, non inter sanctissimos & beatissimos Patriarchas connumerare, qui licet apud vos sit tot opprobriis, tot persecutionibus fatigatus, à nobis tamen non nisi qualis à decessoribus meis est habitus cre-

ditur & veneratur. Nullo quippe nostro examine alicuius criminis reus, nullo est nostro speciali iudicio reperi- tus obnoxius. Ac per hoc nulla est nostra sententia cõdemnandus, aut à nostri Ecclesiæque nostræ communione collegij sequestrandus, aut aliquibus nisi honorabilibus vocabulis appellandus. **ITEM IPSE.** Prælati iudicium semper inferioribus formidandum est: ne si ei non obedierint, licet ab eo fortassis iniuste ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est inobedientia, mereantur. Igitur Prælatos damnare indifferenter oportet horrescere. Quicumque verò minoris auctoritatis sunt, damnari sollicitè caueant, nec maiorum suorum sententiam transgrediantur. Alioquin, licet iniuste nonnunquam damnati sunt, ex ipsa temeraria præuaricatione, culpa, quæ nondum fortè perpetrata fuerat, & ultio, quam culpa necdum merebatur, proculdubio subsequenter. Nihil quippe lignum vetitum in se mortiferum habuit, sed qui inobedienter ex eo comedit, mortem sibi & posteris propinavit: non quia lignum malum, cum Deus quod fecit totum fecerit bonum, sed quod mala sit transgressio, & nolenti subici per eam meritò sit orta damnatio. **ITEM IPSE.** Sicut ex Apostolicis canonibus edocemur, solui ab eo qui eum sequestravit, aut certè à prima sede iure possit absolui.

Ecce hæc euidentissimè ostenditur, ut si quis contra Romanorum Pontificum decreta obloqui præsumpserit, iure temeritatis arguatur.

Hæc succinctè quidem excerpti, ac passim pro qualitate negotij contexendo, promiscuèque conferendo, ordine cum præpostero, tum composito, sed & sensim connexo adscitui, quæ plenius, directo tramite seruato, ex Romanorum Pontificum decretis, in alio codicello, examussim de multis modica deflorando, collegi.

XXXIII.

OPVSCVLVM LV. CAPITVLORVM,

ADVERSVS HINCMARVM LAVDVNENSEM.

Ex editione Parisiensi recognita.

INDEX CAPITVM.

- I**N Epistola capite offenditur quæ mihi mandauit, & quæ illi remandauit, & quàm insulsa illius mandatio fuerit, dicens quod ego illi insinuauit, ut suam excommunicaret parochiam, & non attendit qualiter seipsum inlaqueauit.
- CAP. I.** Redditur ratio de Capella, de qua mihi mandauit.
- II.** De administratione Palatij & Abbatia adeptis contra canones: & quoniam vocatus ad Episcopi ordinationem non venit, & quid inde correptus respondit, & de irregulari excommunicatione Amalberti.
- III.** De irregulari excommunicatione in diuersorum Episcoporum parochianos intentata.
- IV.** De hoc quod mandauit, ut scripta pro dissoluenda inlicita excommunicatione illius, sibi & parochia sue directæ, incenderem.
- V.** De eo quod gloriari dicitur quia mihi potest resistere, & me audet contemnere: & quia duo mea iudicia à sede Apostolica sunt cassata, mihi non debeat respondere.
- VI.** De eo quod dicitur solere dicere, quoniam degradari debeam, quia in sua parochia solui quæ ipse ligauit.
- VII.** De eo quod non Ecclesiastico sed seculari consultu à sibi impetitis purgari quesuit.
- VIII.** De epistolis domno Regi & mihi pro reclamatione sua à domno Apostolico missis.
- IX.** De monacho à se excommunicato.
- X.** De compilatione ex epistolis Apostolicæ sedis mihi in quaterniunculis missis, & verbo promulgo, & capitulo Leonis Papæ.
- XI.** Quod latius de sacris ordinibus, & ca-
- nonum disciplinis, ex orthodoxorum verbis & sensibus sit dicendum.
- XII.** Qui sint ordines in celo, & in Ecclesia, & in terrena republica.
- XIII.** Quod si ordo generalis est omnibus Episcopis, non tamen communis est dignitas omnibus.
- XIV.** Quod & in republica, ad instar celestis militia, diuersi sint ordines.
- XV.** De paternitatibus & incolatibus à Deo constitutis in celo, ad quorum instar sunt paternitates & incolatus diuinitus distributa in Ecclesia & in republica.
- XVI.** De certa metropoli Remorum prouincia, & castro Lauduno. & quia licet tribus principalibus sedibus Episcopi tres præsideant, una tamen sedes sunt Petri. & de epistola Hormisdæ sancto Remigio directæ, & quod sanctus Remigius ordinans Episcopum in castro Lauduno, in subsellio sua Metropolis consedere, & inter sedes computari fecit.
- XVII.** De rebellionē minorum sacerdotum erga potiores & in veteri & in nouo testamento: & de Metropolitanis, & Archiepiscopis, & Primatibus, ac Patriarchis, & de Apostolica sede. & de Constantinopolitana Ecclesia rebellante aduersus Apostolicam sedem, & usurpante sibi nomen vniuersalitatis, & quid de eodem nomine sanctus Gregorius Papa ad diuersos scribens decreuerit.
- XVIII.** Quod humilia videre non possit albuginem habens in oculo, id est, arrogantiam in mente: & qualiter insanæ mentis homines per indiscretionem in scripturis sanctis errauerint.
- XIX.** Quod similiter in sanctarum traditionum sanctiones homines vesani male intelligentes errauerint, & delectantur.

tes vocum nouitates per diuersas occasio-
nes se ab Ecclesia separauerint.

XX. Qualiter caueat ne scandalum sibi
sumat in intelligentia scripturarum atque
sacrorum canonum: & quomodo propaga-
ta sit processu temporū doctrina Ecclesia-
stica. Et de epistolis Pontificum Apostolica
sedis ante sacra Concilia ad diuersos pro
diuersorum consolatione datis: & quod sic-
ut in publicis legibus quaedam sint abro-
gata, & quaedam immutata, quaedam et-
iam superadiecta, ita & ex decretis ca-
tholicorum, pro tempore & ratione atque
necessitate prolatis, postea quaedam abroga-
ta vel immutata fuerunt. & de quibus-
dam formis canonum. & de eo quod S.
Augustinus ad Bonifacium de pœnitentia
scripsit. & de diuersitate constitutionum
in prædictis epistolis, unde suam compila-
tionem confecit. Et de sex generalibus Sy-
nodis. & de nomine vniuersalitatis. Et
quid de canonibus Gallicanis Apostolica
sedes senserit. & de priuilegio ac clanibus
regni calorum beato Petro traditis, & in
eo omni electorum Ecclesie. Et de epistolis
Iulij, & Felicis, & Sardicensi Concilio:
& unde opinio sit exorta plura quàm xx.
fuisse capitula in Nicæno Concilio facta.

XXI. Qua ratione quaedam ex his, quæ in
epistolis antiquorum Apostolica sedis Pon-
tificum scripta inueniuntur, à successori-
bus eorum vsa non fuerint, & quaedam
in decretis eorum posita, & à Conciliis in-
ter canones sacros inueniuntur adsumpta.
& quod non nisi xx. capitula, quæ habem-
us, in Nicæno Concilio fuerint cōstituta.

XXII. De quatuor capitulis à beato Grego-
rio in epistola ad Theoctistam patriciam
memoratis, de quibus quaedam impostu-
rans hic frater noster præuè interpretatus
est, sicut quondam & alij fecisse leguntur,
unde in generali Synodo reuicti & degra-
dati fuerunt.

XXIII. Quod Apostolica sedes partem
noni capituli, cum recapitulatione ipsius in
cap. xvii. non recipiat, sicut beatus Leo
Papa demonstrat.

XXIV. Quod ea, quæ inde Apostolica se-
des refutauit, quidam releuare ac restituere
conati sint, allegantes quoniam Syno-
dus Chalcedonensis, aut rata in totum te-
nebitur, aut in totum annullanda duce-
tur: & quod Apostolica sedes fidem Con-
stantinopolitani Concilij temporibus Da-

masi Papa & Gratiani principis celebrati
recipiat, canones autem ipsius Concilij non
recipiat. Et quod canones Chalcedonensis
Concilij, præter illud unum capitulum in
xvii. recapitulatum, recipiat. Et de ca-
nonibus qui dicuntur Apostolorum. & de
sententiis, quæ dicuntur ex Græcis & La-
tinis canonibus, & Synodis Romanis, at-
que decretis Præsulum ac ducum Roma-
norum, collectæ ab Adriano Papa, & An-
gelramno Metensium Episcopo data. &
de præfatione Isidori in libro epistolarum.
Et de eo quod dicit hic frater noster, quia
non ego solus sapio canones, & quia me
reprehendit, quoniam dico antè me cog-
nouisse canones quàm ipse natus fuisset:
& quia necessaria posset querere, quàm
talìa quæ sibi ad suam intentionem non
sunt profutura. & de scedula quam illi
in Gundulfi villa per domnum Vvenilo-
nem direxi. & de eo quod dicit, Si quis
contra Romanorum Pontificum decreta
obloqui præsumpserit. & quod, sicut ipse
dixit, ordine præpostero suam compilatio-
nem exercuit, & ego coactus sum anfra-
ctus eius vestigando mille viis, ut dicitur,
explicare.

XXV. Danielis explicatur sententia di-
centis, Pertransibunt plurimi, & Daniel
& multiplex erit scientia. Et de eo
quod beatus Gelasius dicit in Catalogo,
in quo descripsit qui libri ab Ecclesia Ca-
tholica recipiantur: & quam differentiam
faciat inter sacra Concilia, & memora-
tas epistolas Pontificum Apostolica sedis
ad diuersos pro diuersorum consolatione
datas. & quod Apostolus de lege veteri
dicit, & de ceremoniis ipsius legis veteris.
Et quid sanctus Augustinus ex verbis
Cypriani de consuetudine dicat, & quam
differentiam in libris de Baptismo demon-
stret inter epistolare colloquium, quo iste
epistole Apostolicorum, de quibus agitur,
condite sunt, & regionale ac plenarium
Concilium: & inter priora & posteriora
Concilia, & inter sacram scripturam &
Episcoporum Concilia. & de mystica Ni-
cæna Synodo. & quid de Conciliis in aliis
libris suis beatus Augustinus dicat.

XXVI. Adiectio ex supererogatione poni-
tur, quid de Conciliis B. Augustinus ad
Ianuariū dicat, & quid inde in edicto
Iustiniani super quintam Synodum dica-
tur. Et quid de Antiochena Synodo beatus

dicat Hilarius. Et quod de Nicano Concilio nihil à catholicis sit abrogatum vel immutatum. Et quid Apostolica sedis Pontifices de Metropolitanis & suffraganeis Episcopis decreuerunt. Et quid beatus Ambrosius & Hilarius de privilegio Nicani Concilij dicant. Et quid inde passim Leo scripserit.

XXVII. De eo quod hic frater noster dicit in metrica titulatione compilationis suæ, Responsum à vincto ritè nec exigier. Sed & de eo quod mihi per comministros meos ad se directos mandauit, quia respondere de sibi mandatis non debuerit. Et quid de obedientia Suffraganei erga Metropolitanum sacri canones & Apostolica sedes decreuerint.

XXVIII. De irregulari excommunicatione ab hoc fratre nostro intentata in ministros Ecclesiasticos suæ parochiæ. & qui aequaliter ab Episcopo excommunicari debeant. Et quia sicut duo sunt peccata, & duo genera peccatorum, & duo sunt aduentus Domini, unus occultus, alter manifestus, ita & duo sint iudicia, vnum occultum, alterum manifestum, & duo iudicarij ordines, & qualiter ipsi duo ordines sint exequendi.

XXIX. Quid sacri canones dicant de his qui à singulis Episcopis provincialibus, pro incognitis causis Primate prouinciæ & ceteris Episcopis, excommunicantur: quos ante cognitionem nullus debet presumere, ut eos communioni societ. Et qualiter agendum sit erga eos, quorum causa manifesta sunt & plurimis cognita, & irregulariter excommunicantur.

XXX. Qua ratione & auctoritate per sacras regulas soluit quæ irregulariter in parochia sua hic frater noster ligauit: & quia suæ excommunicationes, non Ecclesiastica alligationes, sed commoti animi sui, contra Euangelicam veritatem, & Apostolicam atque sacrarum regularum constitutionem, maledictiones fuerunt. & quos sacri canones excommunicatos ab aliis recipi non prohibeant, vel quos recipi vetent. & quid beatus Gregorius de Episcopali alligatione decreuerit, & quid inde sacri canones dicant, & quid leges, quas Ecclesia recipit, de eo, qui iniuste excommunicauit decernant, & quid ex eisdem legibus sedes Apostolica promulgauerit.

Tomus II.

XXXI. De eo quod paruulos, qui sæpe discrimine mortis periclitantur, baptizari prohibuit.

XXXII. De eo quod pœnitentiam denegari, & viatico munere non subueniri morientibus contra Nicanos & Africanos canones, & decreta Syriacj, & Innocentij, atque Celestini, nec non & Leonis, precepit. Et de capitulo Celestini, in quo quiddam prætermisit. Et quid sanctus Gregorius de anathemate dixit in quemcumque, qui contra sacrum Nicenum Concilium & cetera veneranda Concilia, eas personas ligant quas ipsa soluant, & eas soluant quas ipsa ligant: & sacrum Nicenum Concilium dicit, Vt generaliter omni cuiilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratia non denegetur. & beatus dicit Gregorius, Quisquis aliud sapit anathema sit. Can. 19.
l. 1. ep. 24.

XXXIII. De eo quod sepulturam mortuis, sicut in petitione à Laudunensi Ecclesia mihi porrecta continetur, denegari precepit.

XXXIV. Quia de certis & manifestis causis, quæ in nullo nobis sunt dubiæ vel obscuræ, de quibus diffinitiuas sententias, quæ nulla possunt ratione conuelli, à sanctis Patribus promulgatas habemus, Synodalem consultum, vel Coepiscoporum prouinciæ nostræ consilium vel consensum non de eo expectare, nec à regulis præstitutis vlla aut negligentia aut presumptione discedere, nec etiam sedem Apostolicam inde requirendo inquietare, sed secundum ipsas diffinitiuas sententias quæ sunt præstituta decernere, & ligare, vel soluere.

XXXV. Quod quicumque Primates prouinciarum à Domino constituti, & Apostolica auctoritate confirmati sumus, sed & quique catholici Episcopi, de certis & manifestis rebus, de quibus expressa iudicia, & inrefragabiliter atque inconuulse seruandas diffinitiuas habemus sententias, secundum sacros canones, & decreta sedis Romanæ Pontificum, quæque decernimus & iudicamus, Apostolica sedes, & catholica Ecclesia Apostolorum fundamento fundata, ut in ordinandis coordinat, ita & in decernendis canonicè condecernit, & in indicandis conindicat. Et quod firmatis legibus, non de eis, sed secundum ipsas sit indicandum. Et quod sua irregulari subscriptione hic frater noster ligare non valeat quod

Bbb ij

secundum sacros canones, & decreta sedis Romana Pontificum, regulariter solui. Et de his quæ ex Lucio, & diuersis decessoribus ac prædecessoribus eius, qui ante sacrum Nicenum Concilium extiterunt, in suis compilationibus misit. Et quod non bene intelligit, ut nullus Metropolitani absque ceterorum omnium prouincialium Episcoporum instantia aliquorum audiat causas. Et de differentia inter auditionem, & auditionem vel audientiam, & de differentia inter nominationem, & nominationem atque cognitionem: & item de differentia inter cognitionem & agnitionem. Et quid sit columbas vendere, & quam graue periculum sit de impositione manus, qua Spiritus sanctus accipitur, munus quodcumque accipere.

XXXVI. De eo quod me replicare cogit necessitas, quia si quod malè admisit corrigere detrectassem, à præstitutis regulis negligentia discederem, à quibus presumptione ipse discessit. Et de capitulis Papæ Leonis. Et qualiter se habeat ipsius irregularis subscriptio, de qua per singula quid sentiendum sit, ex sacris scripturis & traditione maiorum ponere me coegit necessitas. Et quia contra institutionem beati Hilarij illic litteram postulauit, ubi sensus conscientia non periclitabatur, & fecit subscribi quod salutare non est confiteri, si tamen sacro Niceno Concilio, & Romana sedis Pontificum decretis post Nicenum Concilium habitis, & ex sacris canonibus promulgatis, in aliquo est contrarium quod ab eo & suis complicibus constat esse subscriptum.

XXXVII. Monetur, ut contra Prophetam & Apostolum non sit prudens apud semetipsum, & de discretione in pace tenenda.

XXXVIII. Monetur, ut sacra scripturae verba, sed & sacras regulas, sicut à sancto Spiritu, quo & sacra scriptura sunt condita, intelligat.

XXXIX. Admonetur & obsecratur, ut remoueat à me dolorem, à se periculum, & ab utrisque nostrum à plurimis inlatum improprium.

XL. De eo quod dicit, quoniam quicquid illi de suis hominibus, & de hominibus à Rege ad Laudunum directis, contrarij actum est, & quod eum rex commendauit, hoc meo instinctu & consilio atque

consensu patratum extiterit.

XLI. Quod si inde me recognoscerem, quia prima salutis spes est confessio, deinde dilectio, non dimitterem quin inde salubrem indulgentia medicinam expeterem, non pro humano, sed pro diuino timore & fraterno amore.

XLII. De auferendo à nobis ambobus opprobrio à multis inlato.

XLIII. De eo quod audio, illum me apud multos infamare, quoniam sacras scripturas soleam detruncare, & ad meum sensum inflectere, quod illum egisse iam quater possum ostendere. Et de Epistola à me illi directâ, de duobus à mea parochia, quoniam de aliena erant prouincia, excommunicatis, quia satisfactionem de quibus reputabantur in mea parochia agere contempserunt. Et de eo quod commemoratis dictis Anacleto, Victoris, Callisti, & Eleutheri, qui ante Nicenum Concilium pro quorundam consolationibus, sicut dicit Gelasius, ad diuersos suas epistolas direxerunt, subiunxit, Ecce pater, qui canones recipiendi, venerandi, ac obseruandi habeantur: & quid de canonibus Apostolicæ sedis Pontifices senserint. Et de eo quod posuit de proscriptione secundum leges accusatoris aduersus accusatum: & de differentia inter admonitionem & de accusatione indicationem, & inter hoc quod dixi, si ita est ut passim à multis & etiam publicè in publicis placitis diuulgatur: & quid de petitione porrecta senserit Apostolica sedes: sed & de auditione sine petitione vel accusatione, verum & de accusatione Episcopi, aut cuiuslibet ordinis clerici: & quod per mandatum nullus accuset, & apud quem Episcopus accusandus debeat accusari. Et quod sæpè dicta epistola venerabiliter suscipienda sunt, à sede Apostolica pro diuersorum consolatione data, quas ipse canones vocat, & Concilia à sanctis Patribus instituta, ad auctoritatem sunt custodienda & recipienda. Et quod verba obstrusa, & undecumque per glossulas collecta, ad ostentationem dictis suis immiscet. Et de instructione quam ironicè ex Bertrico mandauit. Et de hoc quod mihi obiicit, se scisse atque sensisse, sapius me audiisse, ac falsa audita pro veris recepisse, atque tenuisse: & quia volunta-

riè audio verba mendacij, & detractoribus suis aurem libenter accommodo. Et quia sæpe illum verbis & scriptis secreto admonui, sicut & in hoc Capitulo documentis sanctorum facio.

XLIV. Qualiter redire valeat ad paternam caritatis dulcedinem, à me quondam sibi impensam. Et qui ordines & distinctiones Episcoporum, ac sacros canones, & decreta sedis Romana Pontificum, nec non & leges, quas Ecclesia probat & seruat, præsumit conuellere, seipsum ab universali Ecclesia studet præcidere.

XLV. Admonetur, ut reducat ad memoriam, cum quanta benignitate in primis diebus, quando ad Episcopatum venit, à domno rege suscipiebatur, & quanta dulcedine mea fruebatur, quanta unanimitate cum fratribus & Coepiscopis nostris utebatur, cum quanto amore à Palatinis & ab aliis huius terre hominibus colebatur, cum quanta amoris reuerentia à sibi commissis, sed & à nostris, à quibus, & cum quibus, & inter quos nutritus fuerat, venerabatur, qui nunc est omnibus in cantico tota die. Et quia dicit, se mihi nolle consentire, ut sedes Apostolica suam potestatem non habeat.

XLVI. De eo quod dicitur per vanitatem iactitare, quoniam quacumque incepit, aut contra regem, aut contra me, aut contra quoscumque suorum, siue clericos, siue laicos, qui contra suam voluntatem fecerunt, vel contra vicinos suos, qui se contra eum erexerunt, totum ex parte maxima semper vicit, & quod restat euincet.

XLVII. Et quia victum se dicere non dignabitur, & quæ ad instructionem suam & correptionem sibi scripta sunt, non ad edificationem suscipiet, sed ad contentionem, ex verbis beati Gregorij tria illi proposui, peccatum scilicet, & causam peccati, ac pœnam peccati, qui etiam si negare velit admississe conuincitur. Sed & alia tria ex verbis beati Augustini illi proponuntur, ut, sicut scriptum est, videat, & sciat, & recogitet, & intelligat pariter: & de differentia, quam beatus Augustinus in libris de Baptismo ostendit, inter idolum fabricatum atque adoratum, & incensionem prophetici libri ira regis contemptoris, & schisma attentatum: & de eo quod in sua peruersa subscriptione misit, Si aliqui secus nolentes fieri socij

huius discipline, nec habeantur participes communionis nostræ. Et quia in sola catholica unitate, per hæreses vel schismata non diuisa, vera sunt ligamenta, ut vera sunt sacramenta. Et quia spirituales etiam ab aliis iniuste non diuiduntur ab Ecclesia, nisi se ipsi diuidant: & quid sacri canones de seipsos diuidentibus ab Ecclesia presbyteris, diaconibus, & Episcopis dicant. Et quod, sicut in latrone in cruce conuerso monstratur, aliquando baptismi vicem passio implet: & de Cornelio cum suis ante baptismum Spiritum accipiente, & de baptismo Ioannis, & quia in latrone perfecta salus est, quoniam per pietatem spiritualiter ei adfuit quod per necessitatem corporaliter defuit, sicut & paruulis, cum pro eis ab aliis respondetur, & non tantumdem valeat si quis pro se valeat respondere. Et quod paruuli participatione corporis & sanguinis Christi ac beneficio non priuantur, etiam si antequam panem illum comedant, & calicem bibant, de hoc seculo in unitate corporis Christi constituti abscedant. & quid beatus Ambrosius de Valentiniano sine corporali baptismo obeunte dicat.

XLVIII. Monetur, ut ex his diligenter attendat, quid illi sentiendum sit de paruulis sua iussione sine baptismo mortuis, & de his qui eius præceptione sine viatico munere obierunt, & quid inde regula sacra dicant: & quid sanctus Augustinus dicat de his qui nimis amant sententiam suam, vel inuidendo melioribus, usque ad præcidenda communionis, & condendi schismatis vel hæresis sacrilegium perueniunt: & beati Cypriani pulchra laudatio, qui licet aliter de baptismo senserit quam debuerit, tamen ab unitate Ecclesiæ se per contumaciam non diuisit. Et quod primatus non sit, nisi in sancta conuersatione & vita bona. Et quod in hæresi vel schismate, nec ligari aliquid possit, nec solui. Et quod Spiritus sanctus, qui in sola catholica per manus impositionem dari dicitur, maiores nostri caritatem intelligi voluerunt, quam caritatem non habet, qui ab Ecclesiæ catholica unitate se segregat. Et quod communio corporis & sanguinis Christi signum sit unitatis. Et quod qui schismatico assenserit, schismaticus esse negari non poterit, & si de pane celesti gustat,

indiciū sibi manducat. & quod post reuelationem factam, qui in eo quod errauerat perseuerat, prudens & sciens sine venia ignorantie peccat. Et sequitur consiliū orthodoxorum, qualiter ipse quod perperè egit, sed & ab illo traducti vel inlecti se corrigant.

XLIX. Admonetur, ut talentum intellectus, quod Dominus sibi gratuito dedit, non negligat.

L. De eo quod dicitur à quibusdam, quia portare patienter non potest, ut ei à quocumque dicatur, quod quisquam sibi bonum aliquod sine suo merito exhibuerit.

LI. De eo quod à multis dicitur, quia clericos & laicos sibi commissos in multis exeniis per diuersas occasiones grauet. unde ex sanctorum verbis monetur, ut si verum est à talibus respiscat, & de cetero caueat.

LII. De eo quod à multis denotetur, quia superbia efferatur, & vana gloria iactetur, atque arrogantia superetur. unde admonetur, ut se corrigat, & qui ad humilitatis exemplum positus est, locum de tractionis non prebeat. Admonetur etiam de eo quod dicitur apud plurimos gloriari

de fortitudine & agilitate sui corporis: & quia de praeliis, atque, ut nostratum lingua dicitur, de vassaticis frequenter ac libenter sermonem solet habere, & qualiter ageret, si laicus fuisset, irreuerenter referre. Sed & alia, quæ sibi non conueniunt dicere & agere, nec mihi enunciare.

LIII. Et quoniam à multis reprehenditur de motibus corporis inordinatis, ex verbis sanctorum monetur qualiter illa caueat.

LIV. Monetur, ut non se permittat decipi à flore iuuentutis & sanitate corporis, & mundi inlecebris, habens semper ante mentis oculos quod hinc sanctus Spiritus dicit.

LV. In conclusione horum omnium illi dicitur, quod beatus Helias Spiritu sancto repletus ad Heliseum eodem Spiritu sancto replendum dixit, quod meum fuit feci tibi. Quæ conclusio epistolæ in oratione terminatur, Vt quod nostris meritis non valemus, diuinagratia, scilicet gratis data, obtineamus.

TITVLATIO METRICA COMPILATIONIS

Hincmari Laudunensis Episcopi ad domnum
Carolū regem facta.

HSTE pitatiolus planè depromit & aptè,
Sedem appellandam liberè Apostolicam,
Quin appellantem haud vinculis artarier vllis,
Responsum à vincto ritè nec exigier.
Archique pontifici distinguit iūsq̃ue modūmque
Cum compresulibus ceu teneat sobrius.
Sitque pio regi Carolo pax, vita, potestas,
Qui probus hac cernens præ probitate probet.
Cui si surripitur humanis nisibus vllis,
Cassando reicit, res ubi certa redit.
Sic sua mens adeò veri deferuet amore,
Rectè frustrandum ne sinat esse ratum.
Namque animum seruat mitis sapientia fortem,
Præ cunctis propriè quem redimit pietas.
O quàm rex felix, virtutum fortis amator,
Tam bene quem superat sola boni pietas!

*At te, Christe, Deum noscens dum diligit ultro,
 Quæ spernis spernit, quæ statuis statuit,
 Se tibi committens in te tua verba veretur,
 Nunc & in æternum tūque tuere tuum.*

RESPONSIO.

*Hoc tibi de titulo, iuuenis Hincmare sacerdos,
 Respondere mihi conuenit arte pari.
 Ne tibi sis sapiens multum, quod cecat hominem,
 Collige de veris hæc tua ficta fore,
 Sicut & ipsa tui primordia carminis esse
 Clarè demonstrant degeneri genere.
 Namque pitatiolum neutro dixere priores,
 Et caput hoc languens cetera fluxa docet.
 Quæ compilasti vario pro tempore & actu
 Condita de verbis sedis Apostolicæ,
 Conciliis certis præponens talia sensu,
 Cui bonus interpres Spiritus almus abest
 Cor fugiens fictum, quod disciplina salubris
 Non regit, atque simul quæ tua vota vomunt.
 Congruit unde tibi sapiens quod dixerat olim,
 Non tenuem sensum venter obesus habet.
 Et mens inflato sensu distenta videre
 Noxia gesta nequit, quæ tamen ipsa gerit.
 Hinc alios gestit semper clamare nocentes,
 Sæpe putat mundam, si nitidos maculat.
 At cor contritum, Domino placabile munus,
 Dat mala cuncta sibi, dat bona cuncta Deo.
 Tu fugiens culpam, culpam nihilominus addis,
 Innocuos carpens conscius unde tibi.
 Moribus & factis turgens, ut corpore, corde,
 Moribus atque nimis diceris ore leuis.
 Viscera qui matris, dum te gestaret in aluo,
 Rumpere non quisti, nunc laniare cupis.
 Parta piè suboles, donorum oblita parentis,
 Quæ te nutritam fecit honore sacram.
 Non Rex, ut dicis, surreptus nisibus ullis,
 De te reiecit quæ bene nota tenet.
 Sæpius expertus quàm sit laudatio fixa
 Hæc tua, quæ variat tempore & ore simul.
 Sed prudens animo pariter non omnia profert,
 Qui discreta tenet tempora mente sua.
 Et pardi pellem noscens te linquere nolle,
 Sustinet ut propriis casibus ipse ruas.*

Congeris & quædam tibi met quæ valde resistunt,
 Tæque magis pungunt, quæ tibi grata putas.
 Multa quidem ex studiis à te dimissa videntur,
 Quæ quia contemnis, fraude doloque taces.
 Impurus quædam falsasti, immittere mendas
 Non veritus, quoniam non tibi pura placent.
 Nam sacra depromunt Canonum decreta patenter,
 Iuræque confirmant sedis Apostolicæ,
 Metropolitanum curam regionis habere,
 Ut præsit sollers ore manûque sagax,
 Ad quem concurrant quæcumque negotia iuris
 Cuncti poscentes, præminet ipse quidem.
 Regmine sub cuius constat provincia tota,
 Ut sanctis semper legibus aptet eam.
 Rebus in obscuris, dubiis quoque, certa requirat,
 Consilio fratrum sicque tenenda legat.
 Quæ scriptura tamen, sanctorum & dicta, perennes
 Leges duxerunt nulla molesta ferant.
 Cui quia subiicitur regionis Episcopus omnis,
 Sit humilis humili, sit rigidus rigidis.
 Corde manens mitis, zelo sit fervidus, atque
 Sollicitus seruet quæ Canones statuunt;
 Ætates, causas, personas, tempus, & actus,
 Et loca discernens, penset agenda simul:
 Illius in cunctis semper moderamina fratres
 Expectent, sicut regula sancta docet.
 Ut pater & fratres caritatis nexibus unum
 In Christo facti, schismata nulla sient.
 Angelicæ sortes cælo nam culmine præstant,
 Suppositis aliis ordine composito,
 Vnde sacerdotum constat distinctio certa,
 Et mundi populos ordo regit varius.
 Plurima membra tuo gestas in corpore toto,
 Quæ servire vides officiis propriis.
 Quapropter sensus pompa fallente superbos
 Deprime sub Domini iussibus almificis,
 Cuius non metuis postponere dicta tremenda,
 Insuper ipsa tumens euacuare cupis,
 Idque proculdubio nequam tibi spiritus omne
 Suggestit, & semper quæ sua sunt adhibet.
 Qui rex est horum, quos cæca superbia vincit,
 Cuius sunt facti sponte sua geniti.
 Denique quod dicis depromptum ritè vel aptè,
 Sedem appellandam liberè Apostolicam:

Quis hæc ignorat quæ tu te nosse fateris?
 Aut tibi sunt soli cognita quæque Dei?
 Nempe sacri canones, nec non & Romula dicta,
 Ac leges clamant, omnibus atque liquet,
 Qualiter, & quando, atque ubi, quis quoque, de quibus ipsam
 Appellet sedem non leuitate vaga,
 Et quis, proque quibus sedem appellauerit illam,
 Vinciri nullo debeat ab homine.
 Et quis, proque quibus, propriis nudatus ad vlla
 Non det responsum, cum fuerit monitus,
 Indicat ipsa tibi manifestè regula sancta,
 Qualiter his fieri debitus ordo queat.
 Si leges scires, canonum quas trames honorat,
 Perspicuè nosses quæ benè cuncta patent,
 Et tu conspiceres, nisi magna albugine plenus
 Mulceret visus, hæc tibi nota fore.
 Quæ tibi dum tribuis, iactas & scire superbe,
 Cordis inest oculo nox tenebrosa tuo.
 Hinc etenim Domino panes offerre vetaris,
 Tangere quinetiam iura ministerij.
 Hanc auctore geris lapsò de luce superbo,
 Qui sublime quidem letifer omne videt.
 Hic te mirari monitat quod perficis ipse,
 Quod non est mirum, sed potius miserum,
 Ac detestandum veri ratione tenoris,
 Non attestandum prorsus ut illicitum.
 Propter hoc autem tantum clamare videris
 Securos aditus sedis Apostolicæ,
 Ut quod valde libet valeas patrare licenter:
 Non tamen omne licet, quod tibi fortè libet.
 At magis id certas, quia non vis ipse subesse
 Vlli, ceu poscit regula iustitia.
 Hinc imitans illum, qui nulli spontè subesse
 Gestiuit, labens per mala quæque miser,
 Qui vitio proprio talis iam factus habetur,
 Ut nullum timeat, nec mala post metuat.
 Hunc & in hoc sequeris, dum non resipiscere quicquam
 A prauè cæptis vel tibi serò placet,
 Sicut & ipse nequit, postquam super omnia sese
 Extulit, & miserè primus ad ima ruit.
 Sed si fortè animos vincas ad cuncta proteruos,
 A quibus ex studio valde tenere tuo,
 Confestim poteris securè vera tenere,
 A quibus & nolens vinceris ipse modo.

*Vtque duplex animo, inconstans per cuncta viando,
 Lingua assentantis regia corda linis.
 Quem contemnendo nosti te ledere crebro,
 Non parens dicto legis Apostolica,
 Quod demum sancti canones, seu publica iura,
 Et quod hinc sedes sancit Apostolica.
 Scilicet ut subsit quævis prouincia sedi
 Metropolitanae semper ubique suæ.
 Si vis, si non vis, firmum constabit in æuum,
 Sic verè sanctus Spiritus instituit,
 Vt tibi conscripta in paruo diplomate misi
 Remorum præsul Metropolita tuus:
 Quæ mundus totus sequitur, veneratur, honorat,
 Et reprobare nequis, si malè fortè velis.*

*Versibus inuersis, iuuenis Hincmare sacerdos,
 Reddita sume tuis fontibus hausta sacris.
 In sinibus propriis capiens hinc septupla, vates
 Vt poscit iusti de manibus Domini.*

HINCMARVS SANCTÆ METROPOLIS ECCLESIAE

Remorum Episcopus, Hincmaro Laudunensi Coepiscopo nostro salutem.

P R Æ F A T I O.

NUPER, quando transacto tempore, sicut tibi & aliis multis est cognitum, apud Gundulfi villam in obsequio domni nostri regis cum plurimis Archiepiscopis & Episcopis, ac ceteris fidelibus suis fuimus, quia me, sicut alij tuî priores ordine, & potiores ordinis dignitate, ac seniores ætate, consacerdotes nostri & venerabiles Archiepiscopi atque Episcopi fecerunt, & te specialius oportuerat facere, exiguitatem meam adire, mihi que pacis osculum dare noluisti, nec etiam vllum verbum mecum loqui dignatus fuisti, non dicam magnum, sed miserum multis spectaculum præbuiisti. Qua de re, sicut mihi dixit, venerabilis Archiepiscopus Wenilo tecum locutus, interrogauit te, cur mecum debitam pacem non haberes, & debitam obsequij venerationem impendere detrectares. Vnde à te responsum accepit, quoniam si scripta, quæ tibi & Ecclesiæ tibi commissæ, de à te intentata excommunicatione tuæ parochiæ transmiseram, quæ ibidem tecum habebas, coram aliis incederem, & annullanda dicerem, meque contra rationem fecisse profiterer, tunc mecum pacem habere velles. Dixit etiam, te mihi mandaf-

se, quia quod de illa excommunicatione fecisti, ego tibi insinuavi. Habes enim quandam villam in mea parochia, & quia homines eiusdem villæ rogasti ad illam Ecclesiam dare illorum decimam, ad quam eam dare debebant, excommunicauerim illos, & habebas imbreuiatos quot infantes sine baptismo, & quot homines sine communione inde obierint, quæ mihi in publicum obicere nolles, ne postea tibi improperarem, quod si alia mala de me scires, illa etiam diceres. Vnde tibi statim per eum remandavi, quia & inde, & de quibuscumque velles, quæ tibi viderentur obiceres, sed de hac causa verum non diceres. Habeo enim scriptum peruersè à te collectum, & peruersius quæ collegisti interpretata, quod per manus Hadulfi Archipresbyteri tui accepi: sed & gesta, quæ de ipsa Ecclesia tu egisti, & qualiter & quæ inde ego egi, vera narratione conscripta, & quandocumque velles, aut cum quibusdam fratribus & sacerdotibus nostris, aut si velles in Synodo tibi ostenderem. Tacitè autem in hac confessione tua, qua dixisti, quia quod de illa excommunicatione fecisti ego tibi insinuavi, tria consideraui. Primum quidem, quoniam si ratio inter te & clericos Laudunensis Ecclesiæ agitata foret, de petitione ex causis in ea continentibus ab eisdem mihi porrecta, virum esset an non veritate subnixa, nullam quæstionem deberet recipere, postquam tuæ confessionis attestazione firmatur. Aliud verò, quia silentio suppressis bonis, quæ tibi insinuavi atque insinuari feci, imputando mihi quod malè tibi de hac excommunicatione quam perpetrasti insinuauerim, reum te confessus es, quia scienter malè fecisti, ac per hoc, secundum decreta Hilari Papæ, tuum contra regulas factum deberes ipse dissolvere, quod si nolles, auctoritas Metropolitana illud deberet adnihilare. Tertium, quia ut tecum me posses inlaqueare, si fortè, ut adsolet improuisa menti accidere, tibi statim hæc falsa de me reiiciendo imparatus & ira commotus non responderem, & te iactitare valeres me in aliquo inde concredidisse, voluntariè tibi de tali confessione laqueum studuisti iniicere, & pro bonis mala retribuens, non ut quondam proditorum primicerius, simulando pacem osculo quam non habebas in pectore, sed exerto linguæ gladio me apertè ac impudenter decreuisti impetere, & quasi me qualicumque patrono ac benefactore atque ordinatore tuo tradito, talis confessionis de tantis impietatibus laqueo te suspendere. Sed benedictus Dominus, qui secundum promissionem suam, qua dixit, *A flagello linguæ absconderis*, liberando animam meam à labiis Iob 5. 22. iniquis & à lingua dolosa, adiuuit me, & consolatus est me, mox telum falsitatis scuto veritatis respondendo reieci. Quæ animi dolore compunctus, non amaritudinis liuore stimulatus dico, sciens capiti ac saluatori nostro mendaciter multa fuisse obiecta, sed & productos aduersus cum falsos testes fuisse. Nam & Romanæ sedis

Pontificibus Damaso, Sixto, & Leoni tertio, verum & aliarum insignium Ecclesiarum præsulibus, Athanasio scilicet Alexandrino, Iohanni Constantinopolitano, Cæciliano Carthaginiensi, sanctitate fidei & operationis atque scientiæ doctrina præclaris, necnon & quamplurimis aliis venerandis Episcopis, ab hominibus invidis, & eorum locum ac bonæ opinionis famam obtinere volentibus, sed non habere meritum illorum studentibus, mortalia & nefaria crimina falso impacta, & vsque ad Ecclesiastica iudicia & cognitionem publicam fuisse perducta legimus. Sunt enim huiusmodi vipereæ nequitiae homines, qui licet prius eorum mentes propria rodant invidia, in hoc tamen suas tegere posse iniquitates putant, si alios infamia modo quolibet maculare curauerint, Quorum criminationes iidem viri sancti patientissimè tolerauerunt, & constantissimè adiuuante Domino reuicerunt. Et horum, sicut scriptum est, intuens exitum conuersationis, fidem mihi necesse est imitari. & vsu compertus, & de te in me prorsus expertus, quia phreneticus sæpe nulli maiorem alapam dare solet, quàm ipsi medico qui eum curare volet. Sed & multum miratus sum, vbi sensum tuum habuisti, quando de tantæ auctoritatis & sapientiæ atque religionis viro, sicut dominus est Wenilo, dixisti, & ad plurimorum Episcoporum notitiam peruenire fecisti, quod si in iudicio regulari dixeris probare non poteris, præsertim te reum de hoc ipso confessus, & confitendo te talia egisse, quæ etsi non confitereris, perpetrasse negare non posses, te ipsum inlaqueasse videre non potuisti: cum leges quas probat Ecclesia dicant, Sanè hi, qui crimina sua in quæstione confessi sunt, de aliis si dicere voluerint, à iudice non credantur: quia iure & legibus constitutum est, vt spontanea professione reus reum non faciat, neque illi de altero credatur, qui se criminofum esse confessus est.]

Cod. Th. De accusat. l. xix. Et item, Non credendum est contra alios eorum confessioni, qui in criminibus accusantur, nisi se prius probauerint innocentes: quia periculosa est, & admitti non debet, rei aduersum quemcumque professio.] Et canones dicunt, Vt ad accusationem non admittantur, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt. Et quotienscumque clericis ab accusatoribus multa crimina obiiciuntur, & vnum ex ipsis, de quo prius egerit, probare non valuerit, ad cætera iam non admittatur.] Et item canones dicunt, Vt ordinandis Episcopis, vel clericis, prius ab ordinatoribus suis placita Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse pœniteant.] Quæ à me tibi ordinando inculcata sunt. inter quæ habentur & illa, quibus & in hac inlicita excommunicatione, & in contemptu obediendi, non solum semel & secundò, sed & tertio, ex scripturis & regulis sacris conscriptis admonitus vt eam corrigeres, obuiaſti, cum scriptum sit, *Melior est obedientia quàm victima, & auscultare magis quàm offer-*

Ibid. l. xii.

Conc. Afr. can. 96. 97.

Conc. Carthag. can. 18.

1. Reg. 18. 22.

re adipem arietum, quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle adquiescere. Sed & tu, coram Remensi Ecclesia, in qua nutritus fuisti, & coram Ecclesia Laudunensi tibi committenda, sed & coram Episcopis qui adfuerunt, & coram legatis eorum Episcoporum qui corporali præsentia defuerunt, post fidei confessionem, ea quæ tibi inculcata erant, & specialiter de obedientia tuæ metropolitani atque tuo metropolitano regulariter exhibenda, te obseruaturum manu propria confirmasti: & quando tibi librum sacrorum canonum, & regulam pastorem beati Gregorij, coram altare sanctæ Mariæ, in præsentia omnium qui adfuerunt, in manum misi, obtestans ut ita, quantum tibi Deus scire & posse daret, seruares in viuendo, docendo, & iudicando, sicut ibidem descriptum erat, & ipsos libros, sub testimonio diuino & prædictæ fidelium Ecclesiæ susceptos, te ita obseruaturum consensione tua confirmasti. Vnde Concil. Carth. II. cap. XIII. sacri Canones dicunt, Si quis contra suam professionem, vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore priuabit.] Et sanctus Epist. 84. per Philoxenum. Leo Papa ad Leonem Augustum scribit de sua erga leges consensione si contra illam fecerit, Eis, inquit, me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Martiani, sed etiam ego mea consensione firmaui.] Et Canones Conc. I. Carthag. c. XIV. Carthaginenses dicunt, Quæ vel facta vel dicta superius comprehensa sunt, vel ab aliis Conciliis conscripta, quæ secundum legem inueniuntur, custodire nos oportet. Si quis verò statuta supergressus corruerit, vel pro nihilo habenda putauerit, si laicus est, communionem, si clericus, honore priuetur. Vniuersi dixerunt, placet, placet.]

CAPVT PRIMVM.

De Capella in Attola curte sita.

CETERVM causa de ipsa Capella, de qua mihi mandasti, hoc modo se habet. Nam & cum à longo tempore ipsa Capella in Attolæ curte sita, subiecta fuerit Ecclesiæ in Iuiniaca villa, sicut infra ostendam, Bertharius Præpositus tuus, ut dicebatur à plurimis, & etiam rei effectum claruit, tua iussione ad eandem Capellam venit, & decimam dari presbytero parochiæ nostræ, cui commissæ erat, & qui in ea ordinatus iam ante triginta annos fuerat, prohibuit, & sicut sibi visum fuit, eandem decimam dispertiri præcepit. Insuper & scuriam ipsius presbyteri interclusit, & annonam de terris dominicatis collectam, sine licentia ipsius presbyteri in ea misit, omnemque potestatem inde presbytero abstulit, antequàm aliqua quæstio inde ad me, aut ad commissarium meum veniret, cum etiam si aliquid inde rationis haberes, Canones Africani dicant, Ut Episcopi quascumque Ecclesias vel plebes, quas ad suam cathedram existimant perti-

Conc. Afr. can. 87.

nere, non ita repetierint, ut causas suas Episcopis iudicantibus agant, sed alio renitente intruerint, siue volentibus, siue nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur, & cetera quæ ibidem sequuntur.] Audiens autem quæ hinc gesta fuerant frater & compresbyter noster Aufoldus, cui delegata est pars parochiæ nostræ in qua ipsa Capella consistit, sæpè inde ad Bertharium misit, sed nullam rationem regulis congruentem obtinere prævaluit. Vnde quia tunc in parochia Remensi non eram, præcepit ut in ipsa Capella missa non celebraretur, antequàm homines villæ ipsius suam decimam presbytero suo secundum antiquam consuetudinem darent: si autem missam vellent audire, ad Ecclesiam quæ est in Iuuniaca villa pergerent. Nulli autem baptismus vel communio est denegata, & quantum rescire veraciter potui, quod mihi mandasti quosdam infantes sine baptismo, & quosdam sine viatico munere exisse de sæculo, non est verum. Nam & si inde aliquid verum esset, quia sæpè per inde transitum habui, & iidem homines frequenter ad confirmationem ac prædicationem ad me venerunt, sine dubio inde aliqua reclamatio ad me veniret. Postea etiam quàm mihi ea quæ præmissi per præfatum venerabilem Archiepiscopum mandasti, diligenter inquirere si inde aliquid verum esset curavi, & per omnia quod mihi mandasti mendacium esse inueni. Ipsa quidem Capella in villa quæ nominatur Attolæ curtis, quam sicut fertur, Attola Episcopus Laudunensis Ecclesiæ partem inde, quæ suæ proprietatis fuit, ad ipsam Ecclesiam in qua fuerat ordinatus donauit, excepto atriolo ad sepulturam, & excepta cellula manselli ipsius Capellæ, cum hortulo, ex potestate sanctæ Mariæ Laudunensis Ecclesiæ non habet, nisi de terra arabili bunnaria duo semis, & de alia terra, quam franci homines in eadem villa in suis proprietatibus commanentes dederunt pro loco sepulturæ ad ipsam Capellam, bunnaria quatuor semis, quæ in summa sunt de terra arabili bunnaria septem. Nihil autem de vinea, nihilque de prato, vel quiddam de pascuali, sed & mancipium nullum habet. Et sunt in eadem villula de potestate S. Mariæ Laudunensis Ecclesiæ mansi ingenuiles nouem, seruiles vndecim. Et ipsa Capella à longo tempore vnita fuit Ecclesiæ sitæ in Iuuniaca villa, & parochiæ illi subiecta, quia sine sylua, vel aqua, aut palude, aut spatij longiquitate, vel alicuius alterius interpositione impeditenti, sunt contiguæ, tempore seniorum istorum, quorum subscripta sunt nomina, præter illos quos commemorare non possumus, qui ambas illas villas per regium beneficium tenuerunt, videlicet tempore Reme-gaudi Comitis, Bertmundi Comitis, Bernardi, Odonis, Gibuini, Rothardi, Godefridi, Angelboldi, Frederici, in quorum temporibus, præter eos quos commemorare non possumus, isti presbyteri eadem Ecclesias insimul habuerunt, Tetgrimmus presbyter, Ermen-

ricus presbyter, item Ermenricus presbyter. In qua Ecclesia, sita in villa Iuuniaca, simul cum præfata Capella, istum presbyterum, qui adhuc eas tenet, nomine Ermenricum, Ebo, quando Bertmundus Comes easdem villas insimul per beneficium Imperatoris Hludouici tenebat, quarto anno ante depositionem suam ordinavit, qui Ebo depositus fuit anno incarnationis dominicæ DCCCXXXV. & tempore præfatorum seniorum, qui Bertmundo in eadem villa successerunt, eandem Capellam simul cum Ecclesia tenuit, usque dum Pardulus Episcopus apud istum dominum Karolum ipsa mansa impetrauit Ecclesiæ Laudunensi restitui, & iste ipse Ermenricus, quandiu Pardulus vixit, ipsam Capellam Ecclesiæ suæ subiectam sine vlla inquietudine tenuit. & hoc regulariter per presbyteros, quorum habemus nomina, approbatum fuit, inter quos quidam Rattramus presbyter iam nonagenarius testatus est, quia ex quo sensum habuit quod hoc cognoscere potuisset, semper vidit presbyterum de Iuuniaca villa habere cum illa etiam Ecclesia Capellam de Attolæ curte. nec non & legaliter per francos in eadem villa commanentes, sed & per vicinos circummanentes, etiam & per colonos, quorum habemus nomina, hoc in tuorum missorum præsentia comprobatum fuit. Quod autem à quibusdam tuorum dicitur, quod ipsa Capella antiquior sit quàm Ecclesia in Iuuniaca villa, etiam si verum foret, tunc illi antiquitas sua suffragium adferret, si in antiquitate sua usque ad tempora moderna persisteret. Nam Atrebatibus, Viromandis, & Bononia, ex cuius territorio es natiuus, antiquiores sedes cum Episcopis propriis in Remorum prouincia extiterunt, quàm castrum Montis Lauduni inter sedes computaretur, in quo es ordinatus Episcopus. Sed quoniam à longo tempore, certis euentuum ac necessitatum causis accidentibus, sicut & de pluribus ciuitatibus in quibusdam prouinciis legimus, illæ aliis subiectæ ciuitatibus suum priuilegium perdiderunt, quod non recuperant, & castrum Montis Lauduni conualuit, quia secundum leges, ac sacros canones, atque decreta sedis Romanæ Pontificum, pro id appellare, idque refragari non licet, quod legum tempus excludit.

CAP. II. *De administratione palatij & Abbatia contra canones adeptis, & quod vocatus ad Synodum non venerit, & de irregulari excommunicatione Amalberti.*

SED & tempore tuo nullam inde inquietudinem habuit, quo usque te commouisti contra me, quia redarguere te præsumpsi, quoniam contra sacras Antiochenas regulas, præcipientes vt præter me agere non debeas, secundum antiquam à patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad tuam parochiam pertinent, possessionesque subiectas, sine mea vel Coepiscoporum nostrorum

Conc. Antioch. c. 9.

conscientia , administrationem in palatio domni Regis obtinuisti : sed & his quæ inde de sacris regulis tibi legeram contemptis , postea contra interdictum meum canonicum , eandem administrationem Palatij readeptus fuisti , contra Sardicenses canones , redarguentes passim Episcopos , qui Archiepiscopi sui salutaria consilia spernunt atque contemnunt , vt non solum ad comitatum multas & diuersas Ecclesiæ non profuturas perferant causas , sed & dignitates sæculares & administrationes quærant , sed & scandala excitent.]

Conc. Sardic. can. 8. Quicumque ergo preces habuerint vel acceperint , per diaconum suum mittant , quia persona ministri inuidiosa non est , & quæ impetrauerit , (scilicet de pauperum , & viduarum , ac pupillorum causis , & Ecclesiæ suæ necessariis vel profuturis ,) celerius poterit referre. Et hoc consequens esse videtur , vt de qualibet prouincia Episcopi ad eum fratrem & Coepiscopum preces mittant , qui in Metropoli consistit , & ille & diaconum eius , & supplicationes destinet , tribuens commendatitias epistolas pari ratione ad fratres & Coepiscopos , qui illo tempore in his regionibus & vrbibus morantur , in quibus felix & beatus Augustus rempublicam gubernat. Si verò Episcopus habet amicos in palatio , qui cupit aliquid quod tamen honestum est impetrare , non prohibetur per diaconum suum rogare , ac significare his , quos scit benigna intercessione sibi absenti posse præstare.]

Ibid. can. 9. Scimus enim & ipsi , sæpissimè propter paucorum impudentiam , religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus voluerit ambitioni magis placere , quàm Deo , is debet scire , causis redditis honorem dignitatèque se amissurum.] & paulo post , Si verò , vt superius memorauit sanctitas vestra , propter desideria & ambitiones ad comitatum pergit , neque in litteris eius subscribatur , neque in communione recipiatur : si vobis placet , omnium sententia confirmari debet. Et vniuersi dixerunt , honestum esse , & placere sibi hanc constitutionem.] Sed & cum eadem administratione palatij , prælationem Monasterij in tertia prouincia sine meo consensu , vel ipsius Episcopi , in cuius parochia idem Monasterium erat , obtinuisti contra sacros Antiochenos canones , qui dicunt etiam Metropolitano non licere , quod tu prouincialis Episcopus præsumpsisti , Nullus , inquit , Episcopus ex alia prouincia audeat ad aliam transgredi , & ad promotionem ministerij aliquos in Ecclesiis ordinare , licet consensum videantur præbere nonnulli , nisi litteris tam Metropolitanis , quàm ceterorum qui cum eo sunt Episcoporum , rogatus adueniat , & sic ad actionem ordinationis accedat. Si verò , nullo vocante , inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus , & Ecclesiasticis negotiis ad eum non pertinentibus componendis , irrita quidem quæ ab eo geruntur existant , ipse verò in compositi motus sui & irrationabilis audaciæ subeat ultionem , ex hoc iam damnatus à sancto

Conc. Antioch. c. 13.

sancto Concilio.] Attende intelligenter, quia sicut non tibi licuit in eodem Monasterio quenquam irregulariter ordinare, ita & non licuit Ecclesiastica quæcumque negotia ad te non pertinentia inconsultè componere. De quibus negotiis à te ibidem irregulariter actis, per eos quorum intererat gesta mihi quæ habeo fuere oblata, sicut tibi paterna dilectione innotescere studui. Sed quia principalis potestas, te exaggerante, contra te admodum erat commota, ne super vulnere dolorum tuorum adderem, inde agere satis omisi, spe ac studio cautelæ ac correctionis tuæ in reliquum: excusationem rationabilem ne inde satagerem proferens, quia gesta illa non constitutis pariter partibus, sed ex vna parte confecta fuerunt, & ideo secundum leges ac regulas exinde quæstionem agere, & iudicium Synodale proferre non possem. Ad quod Monasterium irregulariter adeptum in tertia prouincia, sine mea licentia, quotiens tibi placuit, etiam irregulariter perrexisti, contra Hilari Papæ decreta dicentis, Illud non potuimus præterire, quod solitudine diligentiore curandum est, ne præter Metropolitanorum suorum litteras, aliqui ad quamlibet prouinciam audeant proficisci, quod etiam in omni genere officij clericalis per singulas debet Ecclesias custodiri.] Et sanctus Gregorius ad Vincentium & ceteros Episcopos, Hortamur, inquit, fraternitatem vestram, vt si quenquam vestrum pro causis propriis vbicumque longius compulerit ambulare necessitas, à Metropolitano vestro secundum inditam à sanctis patribus regulam petere licentiam debeatis, nec eum postponere in aliquo præsumatis, excepto si, quod non optamus, contra eundem Metropolitanum vestrum vos habere aliquid causæ contingat, vt ob hoc sedis Apostolicæ iudicium requiratis. Nam iis qui petere festinant licentiam, quod scitis, per canones etiam antiquorum patrum institutione habere permissum est.] In eodem denique Monasterio in tertia prouincia sito, ad quod irregulariter, vt dixi, sine mea licentia quotiens tibi placuit perrexisti, diutius contra canones Sardicenses immorans. Et semel ac secundo litteris canonicis euocatus ad ordinationem Episcopi in Ecclesia Cameracensi prouinciæ nostræ pastore destituta, vnde Apostolica sedes me suggerente non modicè laborauit, nec ipse venisti, nec pro te vicariam personam, vt regulæ sacræ præcipiunt, ad me direxisti. vnde Symmachus Papa ad Æonium ex sacris canonibus promulgauit, Vt si quilibet Episcopus Metropolitano Pontifici iuxta canonum diffinitionem vocatus, obtemperare noluerit, nouerit succidendum se, quod non optamus, Ecclesiastica disciplina. De persona autem pro te, cum tractoria & rationabili excusatione, si venire non potuisti dirigenda, sacri Nicæni canones dicunt, Quia Episcopum conuenit maximè quidem ab omnibus qui sunt in prouincia Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tri-

Lib vii.
Ind. xi.
epist. 8.

Can. 14. 15.

Conc. Nia.
c. 4.

Conc. Antioch. c. 19.

Conc. Afr. cap. 43.

Ibid. can. 20.

Conc. Nic. c. 6.

bus tamen omnimodis in idipsum conuenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus, tunc ordinatio celebretur: firmitas autem eorum quæ geruntur per vnamquamque prouinciam Metropolitano tribuatur Episcopo.] Et Antiocheni canones, explanantes sententiam Nicæni Concilij, dicunt, Episcopus præter Synodum & præsentiam Metropolitanum nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus coram posito, melius quidem est ut omnes simul adsint eiusdem prouinciæ sacerdotes, quos Metropolitanus Episcopus aduocare debet, & reliqua, quæ sicut & præcedentia Nicænis concordant canonibus.] Et quoniam hunc conuentum Episcoporum Antiocheni canones, explanantes ut diximus sententiam Nicæni Concilij, Synodum vocant, & perfectum esse Concilium dicunt, ubi interfuerit Metropolitanus Antistes, quod regulariter euocatus venire aut pro te personam consensum tuum deferentem mittere neglexisti, non te pertransire debet, quia prouinciæ Africæ canones decreuerunt, ut Episcopus à Primatæ suo vocatus ad Synodum competenter occurrat: quod si non potuerit occurrere, nisi rationem impedimenti sui apud suum Primatem reddiderit, Ecclesiæ suæ communionem debere esse contentum.] Et qui non fuerit concors circa Metropolitanam Ecclesiam, & circa sacerdotale Concilium, sed inflatus & ab hoc consortio separatus putat propriæ plebi incubandum, & nonnunquam conuentus ad Concilium venire detrectat, circa hunc non tantum diocesim non esse seruandam, verum & de propria Ecclesia, quæ illi malè fauerit, omnimodo adnitendum ut etiam auctoritate publica reiciatur, atque ab ipsa principali cathedra remoueatur.] Quia verò semel ac secundo, ceteris Coepiscopis nostris ad ordinationem secundum sacras regulas conuenientibus, & absentibus per scripta consentientibus, tu semel ac secundo regulariter conuocatus, venire, vel regularem consensum tuum mittere detrectasti, secundum præfatos sacros canones, prædictum Ecclesiæ Cameracensis regulariter electum, cum his qui conuenerant, vel per scripta consenserant, ordinauimus. Si, inquit, communi cunctorum decreto rationabili, & secundum regulam Ecclesiasticam comprobato, duo aut tres propter contentiones proprias contradicunt, obtineat sententia plurimorum.] præsertim cum nec tuam contentionem audierimus, sicut nec consensionem habere meruimus. Vnde, quia fratres nostros non modicè scandalizasti, adhibito mecum fratre Hodone venerabili Ecclesiæ Beluacensis Episcopo, te corripiens dixi tibi quantum inde incurreris. Sed aliam recognitionem vel satisfactionem à te recipere non potui, ostendens quia hinc te regulæ non modicè succenseant, nisi quod indignatione plenus respondisti, Non sumus adhuc inquit ad hoc: & post hanc & alias correptiones, à me tibi litteris ac verbis adhibitas, in eadem contumacia permansisti,

& hæcenus permañes, qua & antè parochianum meum Amalbertum contra regulas pro causa tibi illicita excommunicasti: scilicet quia vxor illius, quam in tua parochia legaliter obtinuit, & in meam parochiam adduxit, post plures annos quàm illam habuit, per mandatum eum apud te accusauit, quòd cum illa non posset concumbere, cum leges diffiniant, Vt neque accusator per alium accusare, neque reus per alium defendi potest, nisi ingratum libertum patronus accuset, aut rei absentia defendatur.] & item, Obseruare iudices specialiter debent, vt in omnibus causis sententia, quæ deliberata fuerit, constitutis pariter partibus recitetur, vt ab his, à quibus causa dicta est, ad integrum quæ dicta fuerit sententia cognoscatur.] Et regulæ dicunt, Vt ad accusationem non admittantur quos leges publicæ non admittunt.] Et hanc quoque inrationabilem excommunicationem à te factam, etiam scriptum, contra rationem & auctoritatem, & non veritate subnixum, sed à te fabulosè conscriptum, ostendit, quòd mihi inde dedisti. Vnde etiam tertio tibi suasi, vt sententiam tuam contra regulas prolatam immutares, decernente Antiocheno Concilio, Vt si Episcopus, nullo vocante, inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus, & Ecclesiasticis negotiis ad eum non pertinentibus componendis, irrita quidem quæ ab eo geruntur existant: ipse verò incompressi motus sui, & inrationabilis audaciæ subeat ultionem, ex hoc iam damnatus à sancto Concilio.] Non enim Metropolitanus eras, vt sollicitudo totius prouinciæ ad te pertineret. Sed quòd tibi honestum fuerat, & præcipiunt regulæ, obtinere non potui, donec placitum, te propter pacis caritatisque custodiam conhibente, in confinio parochiarum nostrarum condixi, quòd quidam ex Coepiscopis nostris, & multi Ecclesiastici, & laicalis ordinis, ac nobiles, & mediocri conditionis viri conuenerunt. vbi causa inrationabiliter & inhonestè à te acta, regulariter atque legaliter diffinita, non solum mihi, & aliis Coepiscopis ac confratribus nostris, verum etiam permultis laicis morigeratis maximam verecundiam de tuis verbis verecundosis, ac moribus incompressis, & clamoribus inconditis, contra bonum nomen quòd Apostolus iubet habere Episcopum incussisti. Quam 1. Timot. 3. turpis rei Episcopo indecentem historiam, prò dolor multis nimium cognitam, pudet me scribere.

Conc. Afr.
can. 96.

Conc. Antiochen.
can. 13.

CAP. III. *De excommunicatione in aliorum Episcoporum parochianos intentata.*

VERVM nec isti excessus tibi suffecerunt admittere, nisi etiam his alios superadderes. Quæ non ad tuam, quòd absit, damnationem, si non tu ipse in contumacia perseuerando exegeris, sed ad correctionem sicut & sequentia dico. Cum enim princeps Apo-

1. Pet. 2. 20. stolorum beatus Petrus dicat, *Qua est enim gratia, si peccantes & colaphizati suffertis? sed si benefacientes patienter sustinetis, hac est gratia apud Deum.* Causa iniuriarum tuarum, meos & aliorum Primatum atque Episcoporum diuersarum prouinciarum parochianos, non confessos, neque conuictos de aliquo crimine in parochia tua vel alicubi admissio, sine meo vel eorum ad quorum curam pertinebant consensu, contra diuinas & humanas leges anathematizare, & ab omni omnium Christianorum societate alienare praesumpisti. Vnde multos scandalizasti, & maximum scandalum non solum Ecclesiae, sed & Regi ac regno intulisti, cum lex prohibeat, Deut. 23. 25. Vt per alienam messem transiens falcem non mittas, sed manu spicas conteras & manduces. Falcem, inquit beatus Gregorius, iudicii mittere non potes in ea segete, quae alteri videtur esse commissa: sed per effectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum paleis spolia, & in Ecclesiae corpus monendo & persuadendo, quasi mandando conuerte.] Leges etiam saeculi, quas probat Ecclesia, & sacri canones, atque decreta sanctae sedis Romanae Pontificum, certa & fixa depromunt iudicia de his, qui aduersus ea per contumaciam pertinaciter agunt, sicut egisti.

Lib. XII.
epist. 32. ad
Interrog.
IX. August.

CAP. IV. De eo quod scripta contra se prolata incendi postulabat.

DE aliis etiam, quae mihi per supradictum venerabilem Archiepiscopum Wanilonem mandasti, scilicet quoniam si scripta, quae tibi & Ecclesiae tibi commissae, de à te intentata excommunicatione tuae parochiae transmisi, quae ibidem tecum habebas, coram aliis incenderem, & annullanda dicerem, meque contra rationem & auctoritatem fecisse profiterer, mecum pacem habere velles, meditatus cum corde meo, satis apud me mirari non potui unde & quomodo haec tibi in sensum venerint, ut talia mihi mandare posses. Nam diabolus loquens ad primos parentes nostros, sed & ad Redemptorem ac Saluatorem nostrum, non ex deiectione, sed ex prouectus & sublimitatis avaritia eos tentauit. Tu supergressus, si dici fas est, Psal. 36. 9. diaboli malignitatem, oblitus scriptum esse, *Qui malignantur exterminabuntur*, me stultissime nimis ex deiectione tentasti, sciens quia quae tibi & Ecclesiae tibi commissae in eisdem scriptis direxi, de Euangelica veritate, & Apostolica atque prophetica, nec non & canonica auctoritate, sed & de Apostolicae sedis constitutione, sicut acceperat eadem sancta sedes beatorum Apostolorum traditione, constant esse conscripta. Et sanctus Hieronymus, ex sanctarum scripturarum auctoritate, comprobatur quia ignoratio scripturarum ignoratio Christi est. Et Apostolus, Si quis ignorat, ignorabitur. Profecto, inquit Gregorius, hi qui ea quae sunt Domini nesciunt, à Domino nesciuntur, & sanctarum scripturarum traditores & incenso-

Proem. in
Isaiam.

1. Cor. 14.
38.

res inter sacrilegos computari debere legimus. Si ergo illa, quæ de Euangelio, & Apostolis, atque Prophetis, nec non & sacris regulis spiritu Dei conditis, sine admixtione alicuius hæreseos vel schismatis conscripsi, videlicet mensuram tritici, à comburendis paleis & zizania puri, reuera de horreo dominico in tempore tibi, ac Ecclesiæ tibi commissæ, & sollicitudini meæ subiectæ, prolata incenderem, & vera negarem, sine dubio Christum, qui in eis prænuntiatus & ostensus est, & per quæ Christum cognouimus, quique illa locutus est, me nosse & in eum credere, ac per hoc me Christianum negarem: & si sacros canones & decreta Catholicæ Ecclesiæ incenderem & abdicarem, me proculdubio non solum ab Episcopatu ipse deiicerem, verum & ab Ecclesia catholica diuisum & alienum, id est, schismaticum & anathematizatum publicis & Ecclesiasticis legibus efficerem, sicut sanctus Leo Papa, scribens ad Leonem Augustum, etiam de se dicit, Si secundum Apostolum, inquit, quæ destruxi hæc ædifico, præuicatore me constituo, & eis me conditionibus ultionum subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Martiani, sed etiam ego mea consensione firmaui.] Quapropter, etsi me infirmum, ac fragilem atque imbecillum, ut reuera sum, adeo æstimasti, ut minis vel promissionum blanditiis ad hæc agenda trahi vel inuitari valerem, non tamen Episcopus dubitare debueras, verum esse quod ab eo qui perficit in infirmitate virtutem, ore veridico promittitur: *Dominus, inquit, dabit verbum euangelizantibus virtutem multam.* Veruntamen quia sicut legimus, In discendo mora nulla est, ubi Spiritus sanctus doctor adest, ipso inspirante qui dicit, *Dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri,* non meo merito, sed gratia sua, dedit mihi Dominus subito recogitare, quia scriptum est, *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Et quod prænosens æquanimiter te portare non posse ab aliquo reprehendi vel argui, & non audens authenticæ scripturæ verba mutare, ne me ipsius notes falsarium, ratione coactus, (cum venia sacerdotalis reuerentiæ dicam, *Ne respondereas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis: & responde stulto iuxta stultitiam suam; ne sibi sapiens esse videatur,*) distuli tibi quæ tunc poteram respondere. Et de his quæ mihi mandasti, tibi mox remandaui, ut quoniam à confratribus nostris, quibus ea ostendisti, audieram te contra me, & contra eadem scripta quædam collegisse, & etiam cuidam scripto te subscripsisse, & à canonicis Ecclesiæ Laudunensis, & postea à presbyteris tuæ parochiæ, contra me & contra eadem scripta subscribere fecisse. Sed & te dicere, quia ipsa scripta, quæ ego tibi, & Ecclesiæ Laudunensi, de præfata excommunicatione à te facta direxeram, membratim dissoluisse, & secundum sanctarum tramitem scripturarum, traditionemque maiorum, nullius esse auctoritatis vel rationis monstrasse: coram tantis & talibus de con-

fratribus & Coepiscopis nostris qui ibi aderant, quos & quantos tu eligeres, eadem scripta, quæ ego tibi & Laudunensi Ecclesiæ pro ratione prædicta transmiseram, ostenderentur. Sed & tu ea quæ collegeras, verum & illa quibus subscripseras, & subscribi feceras, nec non & illa per quæ scripta à me directæ te dissoluisse dicebas, in medium nostrum deportares, & legerentur per ordinem, & quicquid tunc ibi à præfatis fratribus & Coepiscopis nostris iuste & rationabiliter secundum sacram auctoritatem, & catholicæ fidei convenientiam, inuentum & decretum, & inter nos conuentum foret, voluntariè sequerer, & pacem, quam tecum in corde habebam, & exterius si velles eam tibi non denegarem, & à te mihi oblatam susceperem, & tibi dilectionem sinceram ut fratri & filio exhiberem. Ad quam meam responsionem tibi referendam, isdem venerabilis Archiepiscopus Wenilo domnum Aduentium gloriosum Pontificem, qui vnà cum eo meam responsionem audierat, ire poposcit. Quod & isdem venerabilis Episcopus libentissimè egit, & post communem colloquutionem vestram, detulit mihi ex tua parte venerabilis Archiepiscopus Wenilo quosdam quaterniunculos, sibi à te in præsentia mea datos, & versibus ad domnum nostrum regem Karolum titulos, & dixit mihi, te sibi respondisse, quoniam illa alia scripta quæ requirebam, te ibi non habere, & propterea illa mihi non mitteres. Ego autem ipsos quaterniunculos, ad mansionem nostram iam vesperi veniens, lectione citissima perlustraui: de quibus tibi in crastina, in scedula breui respondi, quam tibi per præfatum venerabilem Archiepiscopum Wenilonem transmissi, per quem mihi eosdem quaterniunculos miseras. Quos secundum auctoritatem ac morem, ut prouincialis Episcopus suo Archiepiscopo facere debet & solet, offerre non voluisti, & velut quibusdam visum fuit dedignatus fuisti. Ego autem præfatam scedulam ideo per meipsum tibi non dandam, sed per eum, per quem mihi sæpè fatos quaterniunculos miseras, dirigendam necessariò duxi, ne si de mea manu ipsam scedulam recipere refutares, maliuolis si fortè aliqui aderant plausus excitaretur, & beniuolis qui plurimi aderant dolor incuteretur. Expectaui autem postea vsque modò, ut mihi illa scripta, quæ tunc apud te non habere mandaueras, mitteres. Sed quoniam illa hætenus non misisti, dignum censui, ut à te mihi ea mitti reposcerem: & idcirco has litteras exiguitatis meæ tuæ fraternitati dono, petens ut ipsa scripta mihi per teipsum tribuas, & ne diutiùs differas: quatenus illis inspectis, salua fide & auctoritate, inde simul sequamur quod catholicæ & fraternæ paci atque dilectioni conuenire dinoscitur, sequentes Apostolum dicentem, *Pacem sequimini, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Ipse enim frater nosti dicere veritatem, quia omnis qui male agit odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in

Ioan. 3. 20.

Heb. 11. 14.

Deo sunt facta. Propterea sicut, licet non regulariter, ostendisti mihi quæ collegisti ex Apostolicæ sedis Pontificum Epistolis, vnde tibi succinctè respondi, si necesse foret latius responsurus, ostende etiam scriptum cui subscripsisti, & subscribi fecisti, sed & illa per quæ te dissoluisse dicis scripta à me tibi & Ecclesiæ tuæ directæ, vt manifestum sit, cum ad lucem venerint, si in Deo sint facta. Ego autem quæ tibi & Ecclesiæ tibi commissæ scripsi de præfata excommunicatione à te facta, primum quidem ad te illa direxi, quæ non ex me illa scripsi, sciens dictum, *Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam querit.* per me autem, ex Euangelica veritate, & Apostolica atque Prophetica auctoritate, sed & Apostolicæ sedis, & sanctorum Conciliorum constitutionibus, illa scripta & à me tibi & Ecclesiæ tibi commissæ directæ non denego, sciens dictum à Domino, *Tu autem audiens nuntiabis eis ex me.* Eapropter iustitiam eius non abscondi in corde meo, veritatem eius & salutare suum dixi. Non abscondi misericordiam eius, & veritatem eius à concilio multo, vt non elonget à me miserationes suas, sed misericordia & veritas eius suscipiant me. Sed quia vt homo, & in multis diuini sensus ignarus, errare possum, quod in hac causa me adhuc fecisse non concredo, si mihi rationem & auctoritatem ostenderis secundum sanctarum scripturarum tramitem, traditionemque catholicorum Patrum, quam hinc debeam sequi, debitum assensum præbere non abnuo, qui etiam à minoribus meis corrigi, & eorum benè dicta sequi non renuo. quia sæpè iuniori Dominus reuelat quod melius est, & Apostolus dicit, *Si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat.* Venerandum quippe, ac cum omni deuotione imitandum teneo, quod beatum Gregorium dixisse lego, Ego, inquit, & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, vt bona quæ viderit discere contemnat.

Ioan. 7. 18.

Ezech. 33. 7.

Psalm. 39. 12.

1. Cor. 14. 30

Lib. vii.
Ind. ii.
epist. 2.

CAP. V. *De duobus Hincmari iudiciis, quæ à sede Apostolica rescissa dicebat.*

DENIQUE dictum est mihi, quoniam apud plurimos glorieris, quia mihi potes resistere, & me audes contemnere, sicut de iuvene iactantiæ vento repleto legitur, qui Ephesi domum Dianæ incendit, & interrogatus cur hoc egerit, respondit, vt quia bonis non poterat, vel malis innotesceret. Et ad hanc gloriationem tuam respondeo tibi ex verbis Apostoli, *frater, non bona gloriatio tua.* Quid enim, quantum sibi à potentia superna permittitur, non potest homo temporali potestate suffultus, qui Deum non timet, & hominem non reueretur? Nam & nos aliquid possumus, sed vtinam semper in Deo possimus qui nos confortat. Et quoniam non est potestas nisi à Deo, discernendum est in potestate, quid nobis Deus

1. Cor. 5. 6.

Boet. de
conf. phil.
lib. 3. met. 5.

1. Ioan. 2. 18

Sap. 2. 25.

Act. 7.

Num. 16.

Prou. 19. 29

Prou. 26. 9.

concedat propitius, & quid permittat iratus, ut concessa cum timore & tremore humiliter exequamur, & permissa in nostri perniciem non abutamur, & qui gloriatur in potestate, in Domino sicut & in aliis gloriatur, atque iuxta dictum Sapientis, *Qui se vult esse potentem, animos domet ille feroces.* quia beati mites quoniam ipsi possidebunt terram, æternæ scilicet hæreditatis. Si enim gloriaris quia mihi potes resistere, time quia in quo mihi contra regulas sacras resistis, Dei ordinationi resistis, qui per sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, me tibi præposuit, & te mihi supposuit. Et si gloriaris quia me audes contemnere, time, quoniam illum, qui suo vitio factus est ut nullum timeret, & specialiter in illo filio perditionis qui Antichristus dicitur operabitur imitaris, & nunc, inquit Ioannes Apostolus, *antichristi multi sunt.* & ut item scriptum est, *Imitantur illum qui sunt ex parte ipsius.* Vnde si gloriaris quia contra me tumes, meque tumendo contemnis, ac per hoc Dei ordinationi resistis, quoniam humilibus, quibus Deus dat gratiam, & pro veritate loquentibus, & his qui contra veritatem se erigunt resistentibus, aperitur cælum, vel occulta nobis vel manifesta diuina operatione, sicut de beato Stephano legimus: superbis autem, quibus Deus resistit, & Dei ordinationi resistentibus, contraque maiores suos tumentibus, vel occulta nobis vel manifesta diuina operatione infernus aperitur, sicut de Chore, Dathan & Abiron legimus, quos dehiscente sub pedibus eorum terra infernus absorbit. Dementia quoque tua, sic enim vocatur à plurimis, per ora multorum volitat, dicentium te quasi mente captum disseminare, quoniam si de aliqua causa te in Synodo compellauero, si visum tibi non fuerit, mihi non respondebis, pro eo quod iam duo mea iudicia à sede Apostolica sint cassata. Vnde tibi breuiter, potius significando, quam plenam rationem reddendo, censui respondere, donec aut ipse mihi hoc dicas in Synodo, aut quod nudo sermone diceris susurrare, alligatum scripto deliberes, quod non æstimo, intimare, (nam, ut scriptura dicit, *parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corporibus,*) habeo hinc paratas iudiciales sententias, malleorum vice socordiae tuæ stultitiam percutientes, si ratio postulauerit in medium proferendas. velut item scriptum est, *Sicut spina in manu temulenti, ita in ore stulti parabola.* Quia temulentus spinam in manu gestans prius seipsum vulnerat, ita & tu, si hæc dicis, non me tantum, sed & plurimos plurimarum prouinciarum Episcopos, immo & teipsum, quod non denegas, quia & denegare non potes, comparticipem in omnibus iudicio nostro mendaciter impetis, non videns quod te laqueo strangules, quoniam iudicium nostrum à maioris auctoritatis iudice immutari, non autem aliter cassari canonicè poterat, si contra regulas inimico animo, vel aliqua cupiditate aut gratia, deprauatum

no-

nobiscum te iudicasse confiteris, decernente Africano Concilio de Episcopo, qui se dixerit mentiendo eos communicasse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam Episcopatum amittat. Conc. Afr. c. 91.

Quia verò apud se humilis & discretus, sciens scriptum, *Tempus tacendi, & tempus loquendi*, gloriatur in Domino, dicens, Dedit mihi Dominus linguam eruditam, ut sciam in tempore proferre sermonem, succinctè tibi respondeo, quia nostrum iudicium, per regulas executum, sedes Apostolica non cassauit: sed Rothado, qui ad eam fecit confugium, humiliter poscenti, (quoniam legati nostri, qui causam eius examinauimus, cum litteris, sicut præcipiunt canones, prius non venerunt clusas transire prohibiti, quàm ab eo, sed & ab aliis plurimis, suggestionem inde susciperet,) sicut suo sapientissimo consilio iudicauit, solatij benignitatem impendit. Quoniam vniuersæ, inquit Leo Papa, viæ Domini misericordia & veritas, cogimur secundum sedis Apostolicæ pietatem, ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quæ constant non vnius esse mensuræ, quædam diffiniamus utcumque toleranda, quædam verò penitus amputanda: & remissio peccati non dat licentiam delinquendi, nec quod potuit aliqua ratione concedi, amplius patiemur impunè committi. Et nostra vnanimitas, ut par est & regulæ præcipiunt, venerabiliter ac humiliter præcellentis auctoritatis decretum Apostolicæ sedis, (cui, ut Innocentius scribit, in omnibus causis debet reuerentia custodiri, & ad quam de maioribus causis, si fuerint in medium deuolutæ, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post iudicium Episcopale debet referri, sicut & scribes, Bonifacius ad Gallicanos, & Leo ad Anastasium, & ad Mauros Episcopos, decreuerunt,) sine vlla contentione vel reful-
 ratione suscepit, quoniam sic & Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit. Quoniam quidem sacra & mystica Nicæna Synodus, cui cessit in decretis Synodalibus omnis antiquitas, & quam in fidei definitione, vel legum latione, conuellere non præsumpsit catholica vlla posteritas, suggerente sibi sancto Spiritu censuit, Ut secundum antiquam consuetudinem, Alexandrinus Episcopus suorum omnium habeat potestatem, quia & Episcopo Romano parilis moest. Similiter & apud Antiochiam, ceterasque prouincias suis priuilegia seruentur Ecclesiis.] Et inde sequentes sancti canones, & in decretis suis Romanæ sedis Pontifices promulgauerunt, Ut vnaquæque prouincia suo metropolitano contenta sit, nec usurpationi locus alicui sacerdoti in alterius concedatur iniuria. Sit concessis sibi contentus vnusquisque limitibus, alter in alterius prouincia nihil præsumat, sed Metropolitanus sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. Et quisquis Episcoporum accusatur, ad primatem prouinciæ ipsius accusationem deferat accusator, & accusatus die statuta litteris regulariter euocatus, præsens si confidit ad obiecta re- Eccles. 3. 7.
Leo epist.
Conc. Nic. can. 6.
Cælest. ep. 2. c. 4.
Bonif. ep. 5.
Conc. Carthag. c. 19.
Bonif. ep. 2
Innoc. ep. decret. c. 10

Conc. Sardic. cap. 3.

Matt. 16.
18. 19.

Luc. 22. 32.

Ioan. 21. 26
Conc. Sardic. can. 3.

Ibid. c. 4.

spondeat. Sed & si quæ causæ vel contentiones, inter clericos tam superioris ordinis quàm etiam inferioris, fuerint exortæ, congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis, iurgium terminetur: nec alicui liceat, relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias.] Eodem sancto Spiritu inspirante, quo & præmissa diuersis oribus diuersisque temporibus decreta sunt, venerandum Sardicense Concilium statuit, Vt si in aliqua prouincia aliquis Episcopus contra fratrem suum Episcopum litem habuerit, ne vnus è duobus ex alia prouincia aduocet Episcopum cognitorem. Quòd si aliquis Episcopus iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere vt iterum Concilium renouetur, sancti Petri Apostoli (cui ob robur solidissimæ fidei Christus petra à se nomen Petri indidit, dicens, *Tu es Petrus, & super hanc petram, scilicet rectæ fidei, quam patre tibi reuelante confessus es, edificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo clauis regni calorum, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, videlicet Pasce oues meas,*) memoriam honorari constituit, Vt scribatur ab his qui causam examinarunt Romano Episcopo, & si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur & det iudices: si autem probauerit talem esse causam, vt non refricentur quæ acta sunt, quæ decreuerit confirmata erunt. Et cum aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamauerit agendum sibi negotium in vrbe Roma, alter Episcopus in eiusdem cathedra, post appellationem eius qui videtur esse depositus, omninò non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata.] Iustum namque ac ratione plenissimum Sardicense vidit Concilium, vt quia secundum sacros Nicænos canones, vnaquæque prouincia suo Metropolitano debet esse contenta, nec vsurpationi locus alicui sacerdoti in alterius conceditur iniuria, neque vt alter in alterius prouincia quiddam præsumat, sed vnaquæque prouincia Metropolitanæ suæ in omnibus rebus ordinationem semper expectet, ne iudicatus in prouinciali iudicio quilibet innocens damnetur Episcopus, si necesse illi fuerit, Apostolicam beati Petri sedem appellet, & cum appellatione sua ad successorem illius confugiat, vt ipse, de prouincialium metropolitanarum sedium atque Episcoporum iudiciis, misericors & iustum decernat iudicium, quia in illius primatu ipse beatus Petrus cunctorum onera portat, cuius principatus auctoritate mediator Dei & hominum homo Christus Iesus sedem Romanam super omnes sedes sublimauit, Alexandrinam decorauit, Antiochenam confirmauit, & per ceteras prouincias priuilegia suis Ecclesiis conseruari ac corroborari decreuit. Ordinem autem exequendi iudicij de appellante Episcopo idem Concilium explanat dicens, Placuit vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis

ipsius, & de gradu suo eum deiecerint, si appellauerit qui deiectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri, si iustum putauerit ut renouetur examen, scribere his Episcopis dignetur qui in finitima & propinqua prouincia sunt, ut ipsi diligenter omninò requirant, & iuxta fidem veritatis diffiniant. Quod si is, qui rogat causam suam audiri iterum, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, ut è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit, & quid æstimet: & si decreuerit mittendos esse qui præsentibus cum Episcopis iudicent, habentes eius auctoritatem à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit Episcopos sufficere, ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio iudicauerit.] Lege epistolam ipsius Sardicensis Concilij ad omnes vsquam Episcopos, & inuenies hoc modo Athanasium Alexandrinum, & Paulum Constantinopolitanum, sed & alios Apostolicæ sedis auctoritate in eadem Synodo absolutos ac restitutos. Lege decretalem epistolam Leonis Epist. xcx. ad Episcopos per Cæsariensem Mauritaniam constitutos, & inuenies Lupicinum, secundum huius Synodi tenorem, in prouincia iussum audiri, cum ratione reddita quare communionem ante auditionem meruerat. Et non præiudicatis Apostolicæ sedis statutis, nec prædecessorum suorum suisque decretis, Donatum Salicinensem conuersum directo fidei libello gregi dominico præsedisse. Maximum etiam ex laico reprehensibiliter ordinatum, similiter dato libello, ab Episcopali, quam quoquomodo adeptus fuerat, dignitate non repelli. Aggari denique & Tiberiani causam, qui per tumultus & seditiones dicebantur ordinati, prouincialium Episcoporum iudicio commissam fuisse, & ad Apostolicam sedem statuta referenda præceptum fuisse inuenies. & si quæ causæ emerferint, quæ ad statum Ecclesiarum, & ad concordiam pertineant sacerdotum, in prouincia sub timore Domini ventilari, & de compositis ac componendis omnibus ad sedem Apostolicam plenissimam relationem mitti, ut ea quæ iuxta Ecclesiasticum morem iustè & rationaliter fuerint diffinita, ipsius sententia roborentur.] Sed & de altero Maximo à sancto Bonifacio decretum inuenies, intra prouin- Bonifac. II. epist. 2. ciam esse debere iudicium, & congregari Synodum, ut si adesse voluerit præsens, si confidit, ad obiecta respondeat: si adesse negligeret, dilationem sententiæ de absentia non lucraretur. Et quicquid de eo prouinciales Episcopi ducerent decernendum, ad Apostolicam sedem referrent, ut eius auctoritate firmaretur.] In decretis quoque Innocentij Photinum, de quo sedi Apostolicæ per falsum rumorem subreptum & elicitum per insidias dicebatur, quia causa ad salutem redierat, inuenies restitutum. Sed & à Felice Papa, non per subreptionem, sed per rationem damnatum Misenum, suscepto ab eo libello pœnitentiæ, legimus à beato Gelasio absolutum. In re- Felix III. epist. 4. In Synodo Rom.

gesto nihilominus beati Gregorij, in epistola ad Maximum, manifesta lectione reperies dicere, nullomodo posse ordinationem, quæ ab excommunicatis in excommunicato est acta.] Et in epistola ad Columbum, oblata sibi petitione à diaconibus Ecclesiæ Pudentiænæ, iussit in Numidia prouincia cum misso suo vniuersale Concilium congregari, & Maximianum Episcopum regulariter conuictum deponi: & si accusatores pro sua culpa ferendi forent, pro eo quod se Romam fatigauerunt non eis esse parcendum.] Et in epistola ad Ioannem Syracusanum, Lucillum Melicitanæ ciuitatis Episcopum, adhibitis secum tribus vel quatuor Coepiscopis, vt ipsis præsentibus satisfacta veritate, debere deponi: & alter in eius loco præcipitur eligi, quia, vt ipse beatus Gregorius ad Neapolitanos scribit, canonicis est regulis constitutum, vt defuncto vel sublato pastore, Ecclesia diu sacerdote priuari non debeat.] Et in epistola ad Natalem Salonitanum Archiepiscopum, sed & in epistola ad Antoninum subdiaconum, habes, vt Florentium Episcopum à quibusdam in criminalibus causis accusatum, & nullis canonicis probationibus exquisitis, nec sacerdotalis Concilij proueniente iudicio, à sui eum honoris officio, non iure sed potestate depositum, quia non potest quisquam Episcopatus gradu, nisi iustis ex causis concors sacerdotum submouere sententia, eundem Florentium Episcopum ab exilio quo erat retrusus debere eici, & causam eius Episcopali disceptatione perquiri: & si in his, in quibus accusatus fuerat, canonica foret probatione conuictus, canonica proculdubio ultione plectendum, & præfati Archiepiscopi in eum proprium robur obtinere debere sententiam. sin autem generali iudicio fuisset absolutus, nullius deinceps præiudicio subiaceret, & suæ res sibi restituerentur.] Et in epistola ad Ioannem Primæ Iustinianæ Archiepiscopum, de Paulo Diadinæ ciuitatis Episcopo inuenies, vt qui post depositionem suam, inuerecundè ac mente peruersa de Episcopatu loqui est ausus, & rursus ad hoc adspirare præsumpsit, vt dominici corporis & sanguinis communionem priuatus, in monasterio vsque ad diem sui obitus deberet retrudi, viatico tantum munere redonatus.] Lege quoque decreta Gelasij, & inuenies eum commemorare quæ longè ante sua tempora constiterunt, de Athanasio, de Ioanne Constantinopolitano, atque Flauiano, eandem primam sedem egisse, sicut & de multis aliis in documentis certissimis reperimus. Lege etiam qualiter Athanasius in Synodo Hierosolymitana, sed & in Alexandrina, suæ absolutionis ac restitutionis auctoritatem à sede Apostolica sumptam, & in Sardicensi Synodo executam relegit, & vniuersam fraternitatem quæsiuit, sicut & in nostra Synodo de fratre & confacerdote nostro de quo agitur factum fuit. Quia sicut & de redemptore nostro in Ezechiele propheta legimus, Apostolica sedes funiculum in manu tenens, diuinæ dispositionis intuitu, alte-

Lib. II.
epist. 33.Lib. VII.
Ind. II.
epist. 62.

Lib. II. ep. 3.

Lib. II. Ind.
XI. ep. 8. & 9

Lib. I. ep. 33

Ezech. 47.

rum intra mensuram electorum misericordia adsciscit, & alterum iudicio foras relinquit: vt & redemptor noster, dum alios à suis iniquitatibus abstrahit, & alios in sua iniquitate derelinquit, alibi funiculum trahit, & aliunde retrahit, & huc ducit quem aliunde subducit. quoniam in eadem sede Dominus, velut in throno suo præfidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter, vt videlicet de sede sua, dispensat. Verùm sicut nos ipsius Apostolicæ sedis præstantiam fuimus amplexi, ita & ipsa sedes Apostolica scripto sacrorum canonum auctoritatem nobis rependit, & benignitatem paternitatis exhibuit, velut Concilium Carthaginense decreuit, Placuit, Conc. Carthag. c. xv. inquit, vt à quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauari. Sanè si ex consensu partium electi fuerint iudices, etiam à pauciore numero quàm constitutum est, scilicet in superiori capitulo, non liceat prouocari. Quapropter, quoniam benignitas Apostolicæ sedis nos inimico animo, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauatos iudicasse non inuenit, neque succensere decreuit: & sicut sanctæ memoriæ domno Papæ Nicolao litteris nostris communiter intimauius, causa huius sententiæ, in loco fratris nostri ordinatus decessit, ad se confugienti suæ auctoritatis manum porrexit, & quod sapientissimo suo consilio iudicauit, exequi procurauit, & nobis executà seruare mandauit. cuius præceptionem nostra humilitas, vt dignum fuit, obedienter suscepit. Quis enim cum Christo, qui Ephes. 2. est pax nostra, & soluto medio pariete fecit vtraque vnum, pacem habere desiderans, non amplectatur quod dicit Apostolus, *Solliciti* Ephes. 4. 3. *seruare unitatem spiritus in vinculo pacis?* Quod ab Apostolo rectè dictum, tu in quadam præsumptiosa subscriptione tua incongruè posuisti. Quis Ecclesiæ catholicæ filius non potissimè desiderat fratris correctionem, atque erectionem, & non doleat deiectionem? Quis non totis præcordiis congaudeat in omni Christiano, maximè autem in ministerij collega, benignissimis Euangelicis sententiis piissimi Domini ore prolatis, *Oporteret & te, inquit, fili, gaudere, quia frater tuus mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus est.* Et quod sanato dicit, *Ecce sanus factus es, iam amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* & *Vade in domum tuam, & adnuntia quanta tibi fecerit Dominus?* Luc. 15. 32. Ioan. 5. 14. Marc. 5. 19.

DE altero autem quasi meo iudicio, quod dicere diceris ex Wulfado & eius collegis, cassato à sede Apostolica, sentiri potest quod Salomon dicit, *Qui, inquit, quod nouit loquitur index iustitiæ est,* Prou. 12. 17 *qui autem mentitur testis est fraudulentus.* Et item, *Iaculum, & gladius,* Ibid. 25. 18. *& sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.* Et vt ostendit Apostolus, *His qui charitatis veritatem non re-* 2. Thess. 2. 10.

cipiunt, immittit illis Deus, scilicet ex retributione iustitiæ, operatio-
 nem erroris, ut credant mendacio, ut iudicentur omnes qui non credide-
 runt veritati, sed consenserunt iniquitati. Non debueras namque falle-
 re, aut falli posse, quod auribus audisti, manibus contrectasti, ocu-
 lis legendo vidisti, sed non illis auribus, neque illis oculis, de qui-
 bus Dominus Prophetæ dicit, *Auribus tuis audi, & oculis tuis vi-*
de. Quia vnde agitur iudex non fui, inter iudices connumera-
 tus non extiti, in loco iudicis non sedi, iudicium inde non ter-
 minaui, cum iudicibus vel aliis consentientibus non subscripsi. Sed
 quoniam sedi Apostolicæ non placuit inde cum his qui iudicaue-
 runt, & iudicio illi subscripserunt, rationem habere, & quibusdam
 suadentibus, me voluit, quod sibi bonum videbatur, & Episcopi re-
 gionum nostrarum, & Princeps terræ volebat, vnanimiter con-
 sentire, secundum auctoritatem sacri Nicæni Concilij, & Africa-
 næ prouinciæ canonum, quæ de quibusdam iuxta instantiam tem-
 poris decreuerunt, consensi, obtestante Apostolo *ut idipsum dica-*
mus omnes, & non sint in nobis schismata. Qui ostendit quod iussit, ite-
 rum dicens etiam suis minoribus, *Si cui aliquid donastis, & ego: & ego*
quod donauit, propter vos in persona Christi, ut non circumueniamur à Sa-
tana, non enim ignoramus astutias eius. qui sæpè suadet, ut vnde alter mi-
 seretur, alter irascatur. Contra quas Diaboli astutias, pacem sequi
 debemus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Quod
 pro modulo meo sequi etiam in hoc negotio studui, sicut aduertere
 poteras, si de alia sagina, quàm Sanctus postulat dicens, *Sicut adipe*
& pinguedine repleatur anima mea, cor impinguatum non haberes. quia
 Synodalis epistola hinc à nobis communiter missa, ita per omnia sin-
 cera, ad sedis Apostolicæ lectionem, meæ infirmationis & alterius con-
 firmationis causa non venit, veluti ex epistolis nobis à sede Aposto-
 lica de ea re scriptis euidenter ostenditur, sicut coram Rege & nobis
 in Synodo relecta fuit. Et tamen inde nullam quæstionem mouere,
 vel contentionem conferere volui, nec de his, quæ à nobis vnanimi-
 ter in Synodo consensa, & à sede Apostolica diffinita sunt, in perpetuum volo: quia bonæ memoriæ Nicolai Papæ litteræ, postquam
 inde veritatem rescivit, per meum missum directæ, mihi abundan-
 tissimè suffecerunt. Sed & alias litteras Synodicas, quas audisti, per
 eundem missum mihi direxit, quibus de collectionibus ab eo præ-
 ceptis, non mihi ut iusserat, sed Regi, ut tibi ad ostentationem
 tuam placuit, porrectis, quamquam eis non indiguerim, sicut soli-
 tus es obedisti. Quin & de his quæ in Synodo Tricassina, in qua
 quæ non rapui, de his rationem reddendo, quæ ad me non perti-
 nebant, relictis eis quorum inde intererat, exsolui. Sed & de his, quæ
 post eandem Synodum est aduersum me actitatum, domni Adriani
 Papæ per Actardum venerabilem Episcopum epistolæ missæ, ad-
 eò omnem angoris nebulam à mente mea sudario suæ magnæ be-

nignitatis absterferunt. vt placidissima voluntate sequi me libeat quod monet Apostolus, *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam & Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes: & quod item scriptum est, Non quæras ultionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.* atque totis medullis cordis Domino dicere, Exultauerunt filia Iudæ in omnibus iudiciis tuis Domine, & fiat pax in virtute Hierusalem, quæ virtus, vt Augustinus exponit charitas est, cui sancta ciuitati, videlicet sancta Ecclesiæ, dictum est, *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis.* Intento mentis oculo, sollicitudine pia suspiciens quod de actione huiusmodi Leo dicit, Superest vt concordie obedientia salubres suscipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium deuotionis vnanimes, diuinis & Apostolicis constitutionibus seruatis, & in nullo patiamini pia canonum decreta violari. Quæ enim nunc certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta posthac ultione plectamur, & reliqua.]

Philip. 2. 3.

Gal. 5. 26.

Leuit. 19. 18.

In Psal. 121.

Epist. xcr.
Episcopis
per Cæsar.
Mauritan.

CAP. VI. De eo quod dicebat Hincmarum degradari debere.

DICTVM est etiam mihi, te plurimis solere dicere, vt quoniam quæ in tua parochia ligasti, sine tuo consensu dissolui, quin potius quæ contra regulas exordinasti, secundum regulas ordinasti, hoc agere & obtinere poteris, & ages & obtinebis, vt ego missam non cantem, & si ego illam cantauero, tu illam non cantabis. Ad quod tibi mitius responderem, nisi iratum fuisse Dominum contra Heli, qui filios suos lenius quàm debuerit corripuerat, legissem: & proinde hinc tibi, si tamen hoc dicis, respondeo quod de Moab scriptum est, *Audiuius superbiam Moab. superbus est valde, superbia eius & arrogantia eius plusquam fortitudo eius.* Et si tu me degradare posse te minaris, arrogas tibi plusquam possis, ac per hoc in hac causa superbia tua & arrogantia tua plus est quàm fortitudo tua. Citius enim facere potes, vt tu missam non cantes, quàm facere vt ego degradatus fiam: immo hoc facere potes, vt tu missam non cantes, sed hoc facere non potes vt ego degrader. Non es enim mihi prælatus, sed velis nolis in ordinis dignitate subiectus, & de illorum societate in ordinis qualitate, quibus sacri canones non permittunt apud se celebrare Concilia, & de quibus magna Synodus Chalcedonensis dicit, *Decreuit sancta Synodus secundum canones patrum, bis in anno Episcopos in idipsum in vnaquaque prouincia conuenire, quò metropolitanus Antistes probauerit, & corrigere singula, si quæ fortassis emerferint, & reliqua.]* Ego te ad Synodum debeo conuocare, tu me non potes ad Synodum regulariter prouocare, & si ad Synodum à me vocatus non veneris, aut dignam excusatio-

1. Reg. 3.

Esa. 16. 6.

Concil.
Chalced.
c. 19.

Heb. 7. 7.

Cap. 6.

nem cum tractoria per comministrum tuum mihi directâ, in quâ impossibilitatis vel necessitatis tuæ causas ostendas, cur ad Synodum non venisti, non miseris, ego te valeo & debeo iudicare: tu pro huiusmodi vel pro alia causa, tua auctoritate me non præuales iudicare. Et si accusâdus fueris, accusator tuus ad me primatem prouinciæ de te accusationem debet deferre: nemo autem me apud te regulariter ad iudicandum præualet accusare. Non enim tuum est de me iudicare, nec mihi iudices dare, quia sicut scriptum est, *minor à maiore benedicitur*, ita & iudicatur. Vnde sacri canones, & decreta Apostolicæ sedis, me ad sequentis ciuitatis Episcopi iudicium ire inuitum non patiuntur. Et si de meo quis iudicio queritur, euidenter regulæ monstrant qualiter & à quibus debeat retractari. Ego verò tibi iudices, aut consentire electos, aut à me etiam deputatos dare debeo, si causa poscerit. Ego locum debeo & possum eligere, vbicumque mihi visum fuerit, in tota mea prouincia ad Synodum conuocandam, vel ad ordinationem celebrandam, quò si te vocauero debes concurrere. Tuum non est, locum ad Synodum conuocandam, vel ad ordinationem celebrandam, eligere, nec me quò tu decreueris euocare. Si in Remensi prouincia præter meam sententiam quis fuerit à quibuscumque & quantiscumque prouinciæ huius Episcopis factus Episcopus, sicut mystica Nicæna Synodus diffiniuit, *non oportet eum esse Episcopum*. Si autem, communi ceterorum decreto Episcoporum rationabili & secundum regulam Ecclesiasticam comprobato, tu aut alij duo tui complices tecum propter constitutiones proprias contradixeritis, mea cum pluribus ad ordinandum Episcopum obtinebit sententia, & mihi non tibi firmitas eorum quæ geruntur, de ordinationibus vel aliis rebus Ecclesiasticis in Remensi prouincia tribuetur. In qua si fuerit defunctus Episcopus, ego & non tu Visitatorem ipsi viduatæ designabo Ecclesiæ, electionem cum decreto canonico præcipiam fieri, & si in partes se eligentium vota diuiserint, meum & non tuum erit eligere, qui maioribus ad ordinandum studiis iuuetur & meritis, & meum est, ordinandum examinare, non tuum. Tuum est autem cum aliis mecum ordinare Episcopum, & litteris canonicis, quas ordinatus ab ordinatoribus suis iubetur accipere, post me in tuo loco subscribere. qui non debes ulli nouæ rei, quæ ad generalem obseruantiam Domini sacerdotum pertinent, sine conscientia vel sententia mea subscribere. Tu iuberis à sacris regulis, decreto vel relationi meæ, si præcepero tibi, salua fide subscribere, & non ego tuo decreto vel relationi subscribere debeo: quia tu decreto, vel relationi cuicumque, vel cuiuscumque, de his quæ ad parochiam tuam non pertinent, præter me non debes subscribere. Sed & nec de tua parochia, nisi de rebus & possessionibus, quas cum notitia presbyterorum, & diaconorum Ecclesiæ tuæ regere debes, & dispensare, vel commutationibus earum

cum

cum conhibentia clericorum subscribere. De tuo iudicio iudicati vel iudicandi ad me possunt, & si necessitas eis fuerit ad me prouocare debent, non autem de meo iudicio ad tuum iudicium quis prouocabit. Tu de rebus Ecclesiæ tuæ vendendis vel distrahendis me iuberis consulere, ego de huiusmodi causa ad tuum consultum ire non iubeor. Si tu presbyterum, vel diaconem, vel alium quemcumque excommunicaueris, & patienter accipere nolueris, ut per finitimos Episcopos negotium discutiatur, & vel probetur sententia tua à plurimis, vel emendetur, & tibi ante Synodum non placuerit humaniorem pro eo ferre sententiam, congregatis prouinciæ Episcopis, vnà cum eis, si rationabile nobis visum fuerit, possumus & debemus, etiam si nolueris, tuam immutare, & alteram proferre sententiam. Sed & illa non bene intelligis, ut in tuis collectionibus potiusque compilationibus inueni, ut ego ad tuam parochiam nisi à te inuitatus non veniam, & quæ corrigenda ibi sunt corrigam: & hunc prauæ intelligentiæ tuæ sensum, & plura sacrorum Concilia canonum, & Apostolicæ sedis decreta redarguunt, reuincunt, atque repellunt. Si causa in prouincia mea orta fuerit, aut in Concilio perfecto debet finire, (*perfectum*, inquit canon, *Concilium illud est, ubi interfuerit Metropolitanus Antistes*,) aut per Episcopos iudices, siue quos ego conquirentibus dederò, siue quos ipsi vicinos ex consensu delegerint. Mihi sollicitudo totius prouinciæ est commissa. propter quod ad me omnes vndique ex tota prouincia, qui negotia Ecclesiastica videntur habere, debent concurrere, & ego illorum causas, sicut & de tua parochia, debeo regulariter diffinire. Tu autem contentus esse debes, ut regas tuam parochiam iuxta reuerentiam singulis competentem, & prouidentiam geras omnis possessionis quæ sub tua est potestate: ita ut presbyteros, & diaconos ordines, & non exordines, & singula, non autem prouinciæ generalia, tuo iudicio comprehendas. Nec tibi licet, si contra fratrem tuum aliquem Episcopum litem habueris, ex alia prouincia aduocare Episcopum cognitorem, nec etiam tibi licet, pro terminando iurgio præter me ad alias conuolare prouincias. Sed si necesse fuerit, pro meæ prouinciæ ambiguitatis absolutione, ego à vicina prouincia iudices, si decreuero, conuocare præualeo. Et si cum Episcopo alterius prouinciæ de causa contenderis, & in mea prouincia causa coniacet finienda, ego debeo dare iudices, qui eandem causam regulariter finiāt, nihil autem horum tui est pontificij. Ego de dubiis & obscuris rebus, de quibus certam diffinitionem non habemus, si fortè emerferint, & de his, quæ sine plurimorum iudicio Episcoporum finire non possunt, cum Coepiscopis prouinciæ, inter quos annumeraris, debeo consilium quærere, qualiter ita finiantur, ut nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inueniatur aduersum. Tibi autem in

Conc. Antiochen.
can. 16.

Leo ep. 92.

tum, nihil præter me agere licet, quin nec vales implere. Si in causis dubiis vel obscuris aliquid dubitas, me debes interrogare, & si ego nesciero, ego apud alios, vel si necesse fuerit apud sedem Apostolicam debeo requirere, & tibi absolvere. Tu autem sine me de causis generalibus, nec etiam ad sedem Apostolicam debes requirere, antequam studeas me inde consulere. & si pro causis propriis vbi-
cumque longius cogente necessitate tibi fuerit ambulandum, à me secundum indictam à sanctis patribus regulam petere licentiam debes, & ad quamlibet prouinciam sine meis litteris regulariter proficisci vel mittere longius ad comitatum comministrum tuum non potes, nec me in aliquo postponere debes præsumere, excepto si contra me aliquid causæ non habueris, ut ob hoc Apostolicæ sedis iudicium regulariter expetas, sicut Sardicenses canones monstrant, & Innocentius ad Victricium, & Gregorius ac ceteri Romani Pontifices in decretis suis commemorant, atque leges Imperatoriæ, quas Ecclesiasticæ regulæ approbant, euidenter ostendunt. Ego pro huiusmodi negotio, nec tua licentia, nec litteris tuæ singularitatis indigeo. De his denique, ex quibus certas & manifestas, atque inuolabiliter & inrefragabiliter sine vlla immutatione tenendas, secundum tramitem scripturarum, sanctorum Conciliorum, & Apostolicæ sedis habemus sententias, si contra eas feceris, non debeo expectare prouinciale vel generale Concilium, vel Coepiscoporum nostrorum consultum siue consilium, sed statim secundum maiorum & orthodoxorum patrum sententias ea corrigere debeo, quæ contra eorum diffinitionem admiseris, quia ut beatus monstrat Gelasius, In his non nouæ constitutionis auctor, sed veteris constitutioni executor existam.

CAP. VII. *De eo quod seculari consultu purgari quaesierit.*

Tu autem contra veteres constitutiones, non solum totiens, ut præmisi, à prouincia Remorum, sine licentia regulari, inordinato more, pro quibusdam negotiis sicut tibi visum fuerat deproperasti, sed & postea inde, sine meo ac Coepiscoporum nostrorum consultu siue consensu, non Ecclesiastico sed seculari comitatu adscitus in aliam prouinciam perrexisti: & si vim ab aliquo fuisti perpeffus, ut ab ea irregulariter vel coactus exires, nihil apud me, sicut præcipiunt regulæ, inde questus fuisti, sed antequam scires quid ex eodem negotio acturus essem, vel quid obtinere valerem, sine mea conscientia, sicut & iam altera vice fecisti, reclamationem ad Apostolicam sedem misisti, cum præcipiant regulæ, Ut nullus Episcopus Metropolitanum suum in aliquo præsumat postponere, excepto si contra eum aliquid causæ non habuerit, ut ob hoc sedis Apostolicæ petat iudicium, quod per canones antiquorum patrum est

Greg. lib. 7.
Ind. 2, ep. 8.

institutione permissum. Verum & priusquam inde responsum acciperes, relicto Ecclesiastico, publico iudicio, videlicet principalis potestatis reipublicæ præsentis, de his quæ tibi inflata fuerant purgari, ut quorundam etiam sæcularium interuentu ac rei prouentu claruit expetisti. quia cum bis ad te missos & litteras miserim, & quidam tuorum tecum loquendi habuerint facultatem, & tecum locuti fuerint, nec meum vel Coepiscoporum nostrorum expetisti auxilium, nec nostro voluisti uti consilio, sicut iam aliis vicibus egisti, quando pro te & verbis & scriptis apud domnum regem satagemus, & commotionem illius à te sine causa & inrationabiliter excitatam placauimus. Hinc autem Ecclesiasticum expetere contempsisti iudicium, & Episcopali sicut præcipiunt regulæ uti noluisti consilio, neque ullam inde postea satisfactionem Ecclesiæ vel Ecclesiasticis regulis exhibuisti: sed ut scriptum est de ea quæ tergit os suum, & dicit non sum operata malum, ita aut non intelligens, aut intelligere peruicacia tua dissimulans, hætenus in indomabili contumacia tua persistis. me quoque postposito, ac relictis prouinciæ meæ communibus Coepiscopis, scilicet meis ac tuis, in alia prouincia, & aliarum prouinciarum Episcoporum inde uti consilio magis quam nostro contra regulas delegisti, cum ego in vicinitate loci ubi domnus rex immorabatur tunc fuero, & quidam Coepiscoporum nostrorum cum illo deguerint. Sicque sine mea ac Coepiscoporum prouinciæ meæ sententia ac conscientia, transiens secus locum in quo eram, adeo tibi proximum ut me videre posses si velles, quia te vidi, quando sine vlla necessitate, velocius quam Episcopali grauitati conueniat, per inde transiens, irregulariter ad sedem tuam rediisti, antequam Episcopali examini redderes rationem, qua de re à parochia tua, & Remensi prouincia irregulariter aut voluntate abscesseris, aut de quacumque causa à quocumque reputatus vi abductus extiteris. Ideo, inquit sanctus Gelasius, vocatur ad iudicium certe quacumque persona, ut aut fateatur obiecta, aut conuincatur obiectis.] & Antiocheni canones, In Conciliis, inquit, adsint omnes qui se læsos existimant, & Synodi experiantur examen.] Debueras igitur de noua nouiter causa, vel à te acta, vel tibi inflata, expetere Synodum, ut aut de quacumque obiectione aut de læsione Synodi experireris examen: sed tu è contra, inconsultè rediens ad sedem tuam, decreto contra sacros canones & constituta sedis Romanæ Pontificum subscripsisti, & Ecclesiæ tuæ clericos subscribere fecisti.

Cap. 20.

CAP. VIII. De epistolis Papa pro eius reclamatione scriptis.

EPISTOLAS quoque, domno Regi & mihi pro reclamatione tua à domno Apostolico per missos tuos directas, non secundum domni

Papæ iussionem mihi, ut iussa illius exequerer, dari fecisti, sed per aliarum & etiam longin quarum regionum Archiepiscopos domno regi & mihi in parochia mea, in qua degebamus, dari obtinuisti, & cum domnus rex de his, ex quibus eum ad sedem Apostolicam accusasti, sicut in domni Apostolici epistola sibi directa inuenit, apud me primatem Remorum prouinciæ querelam deposuerit, quia contra rationem & veritatem, inconsultè atque irregulariter illum accusaueris, etiam post sibi à te præstitum sacramentum, cui accusatio tua dicitur obuiare, sine meo vel Coepiscoporum nostrorum consilio ac iudicio, & in alia prouincia, eidem principali potestati satisfactionis modum, sicut tunc vobis visum fuit, exhibere maluisti, cum notum sit quid sacræ regulæ de cuiuslibet ordinis clerico dicant, qui siue de criminali, siue de ciuili causa, relicto Ecclesiastico, publico se iudicio purgari voluerit, vel qui pro terminando iurgio, relictis his sacerdotibus qui in eadem prouincia Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias præsumunt conuolare prouincias. Quæ ignorare non poteras, quoniam quando te ad me reclamasti, quædam à domno rege, sed & ab aliis quibusque, tibi inlata, quid de eisdem tibi inlatis, & Ecclesiasticæ regulæ & iura publica dicant, sufficienter in scripto domno regi à me vnà cum venerabilibus Coepiscopis nostris apud Pistas porrecto legisti, unde obtinuimus quod nobis visum fuit tibi tunc suffecisse. Nam & quando eadem principalis potestas, nec non & omnis præfectura totius regni sui, insolentia tua exigente, contra te fuere commotæ in Vermeria Palatio, iterum inde scriptum quod legisti porrexisti.

CAP. IX. *De monacho à Laudunensi excommunicato.*

SED & cum domnus Rex monachum ac presbyterum quendam inter suos religiosum ex venerabili Monasterio S. Dionysij, ad Monasteriū in Lauduno situm, ad doctrinæ atque religionis institutionem, non autem ad irregularem prælationem accersit, & inconsultè illum, pro animositate, quam contra regem habebas, excommunicasti, iussus à domno rege, adhibito mecum fratre & Coepiscopo nostro Hodone, remonui, quatenus in rationabilem tuam mutares sententiam: sed nihil apud te inde obtinere præualui. Quapropter domnus rex misit alios Episcopos, aliarum etiam regionum, ad te pro hac eadem causa. quorum monitis obedisti, ostendens quod Metropolitæ obedire in me non digneris, qui secundum morem Ecclesiæ nostræ, cum fidei professione ac subscriptione professus fuisti, ac subscripsisti, te obediturum regulariter priuilegio Metropolis sedis Remorum. Et si iurgium aliquod inter te & alium aliquem tam superioris quam inferioris ordinis foret, meo ac Coepiscoporum nostrorum consilio ac iudicio terminari debuerat, & de à te excommunicato in tua vel à tua

parochia, si antea tibi non placeret, tua sponte vel finitimorum Episcoporum consilio tuam immutare sententiam, meo ac Coepiscoporum nostrorum consilio vel iudicio confirmari vel immutari secundum regulas sacras debuerat. Quæ verò iudicia de huiusmodi excessibus regulæ sacræ sententiis diffinitiuis decernant, hîc intendendo ponere differo, quia sicut Papa Simplicius dicit, Nolumus Epist. xvi. exaggerare quæ gesta sunt, ne cogamur iudicare quæ iusta sunt.

CAP. X. *De compilatione ex epistolis Apostolicæ sedis in quaterniunculis missis, & de verbo promulgo, & capitulo Leonis Papa.*

HÆC autem, quæ nuper contra regulas sacras egisti, in subscriptione detestandi decreti, & in compilatione quarundam sententiarum ex epistolis Apostolicæ sedis Pontificum, quam mihi vt suprâ commemoravi misisti, contra priuilegium metropolis tuæ, volens illa aduersum sancti Spiritus scita defendere, quæ tibi non licuit agere, silentio præterire non valeo. Attende igitur diligenter atque intelligenter, quid beatus Leo ad omnes Episcopos per vniuersas prouincias constitutos dicat de omnium decessorum suorum epistolis: Omnia, inquit, decretalia constituta, tam beatæ recordationis Epist. i. in fine. Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, vt si quis illa contempserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Aduerte quoniam illa dicit obseruanda, quæ à decessoribus suis de Ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis. Quapropter, quoniam de nouo vtre tuo adhuc grammaticæ artis mustum & ponderationes verborum ebulliunt, primò videamus de verbo *promulgo*, vnde fit per coniugationis deductionem *promulgatum*, ex cuius plurali numero hîc Leo posuit *promulgata*, quia etiam panni veteres quæsi sunt, quibus Hieremias suffultus, fanius ac suauius educere Hierem. 38 tur de lacu in quo missus fuerat, quia locutus fuit in nomine Domini, quærenda nobis est priscorum auctoritas & doctrina, quibus valeamus tutius expediri à circumposita nobis omnibus Metropolitanis à te muscipula. Et vt certius credas quæ de hoc etiam verbo dicemus, reuolue libros veterum, & illum nihilominus codicem quondam meum, à sobrino tuo Anselmo receptum, & tibi à me præstitum, sed postea sicut nec quosdam alios tibi à me commodatos obtentum, & inuenies dixisse veteres *promulgo*, *promo vulgo*, siue, *primum in vulgus edo*, & esse hoc verbum *promulgo*, secundum regulam grammaticæ artis compositum, vt quibusdam placuit, ex duobus corruptis *promo* & *vulgo*, & vt quibusdam placuit, ex duobus integris, scilicet *pro* præpositione & *vulgo*, sicut & *produco*. à quo

simplici verbo *vulgo* componitur & *diuulgo*. Vnde Cicero explanans verborum sensum dicit, Proditum, memoria traditum, prouulgatum, prouulgauit, exposuit, prodidit, elocutus est, effatus est, retulit, narrauit, nuntiauit, indicauit, locutus est, verbum fecit, disse-ruit, disputauit, tractauit, sermonem habuit, orationem habuit, orsus est. Et huius verbi simplicis præteritum Nonius Marcellus in libro, quem inscripsit De proprietate sermonum, ponens dixit, *vul-gauit, honestè positum, vile habuit, & quasi in vulgus dedit*. De compo-sito autem hoc verbo, quod est *promulgo*, Paulus in Glossis suis dicit hoc modo, *Promulgari leges dicuntur, cum in vulgus eduntur*. Habet igitur sensum compositio, *promulgare, in vulgus promere, dare, manife-stare, & edere*: Glossa autem, *promulgauit, ac si primum in vulgus dedit, protulit, ac prorogauit*. Et huius verbi simplicis sensum, id est *vulgo vulgas*, sanctus Hieronymus pro manifesto posuit, & inde vulgatam editionem, id est, omnibus notam & manifestam dici osten-dit. Compositi autem verbi huius sensum & Euangelium Lucæ de-monstrat, dicens, *Et super omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc*, Cuius verbi *diuulgabantur* sensum Beda sequens beatum Ambrosium ita expo-suit, *Quia nota facta fama innotuit*. Isidorus quo-que, ut ipse dicit auctore Tullio, exposuit dicens, *Promulga-tum est, foras prolatum, ut lex dicitur promulgata, & promulgatum pro-prie, ad omnium notitiam & totius vulgi intimatum*. Et Placiades vnum su-peradiiciens verbum, cetera dicit similiter, *Promulgatum*, inquiens, *est foras prolatum, vel constitutum, ut lex dicitur promulgata, promulga-tum autem, ad omnium notitiam & totius vulgi intimatum*. Præterea Glossæ antiquorum taliter hoc verbum explanauerunt, *promulgans, porrigens: promulgare, edere: promulgar, profert: promulgar, crescit, incre-mentat, promit, prædicat, pronuntiat: promulgata, prolata, deprompta, pro-pagata, patefacta*. Et hoc, ut Priscianus præpositis de verborum ex-planatione auctoribus dicit, ipse omnibus validior vsus ostendit. Differentiam verò sensus inter *diuulgata* & *prouulgata* siue *promulga-ta*, enucleatores verborum hanc voluerunt esse, ut *diuulgata* simpli-citer tantum dicantur ad notitiam omnium propalata, *prouulgata* verò vel *promulgata*, ad conseruandum decreta, & in omnium noti-tiam, ut illa sine refragatione conseruent, deprompta intelligantur. Vnde beatus Gregorius exponens sententiam Domini ad Iob di-centis, *Numquid alligabis rhinocerotam ad arandum loro tuo?* Sæpè, inquit, vidisse me memini, quod cum se ad ferendum grauiter hic rhinoceros accenderet, & quasi eleuato cornu bestiolis minimis mortis exilia, damnationemque subiectis immensis terroribus in-tentaret, repente fronti signo crucis impresso omne in se incendium furoris extinxit, conuersus minas deposuit, & quia ad deliberata progredi non posset, ligatus agnouit. & non solum in se iras edo-mat, sed subiectorum etiam sensibus omne quod rectum est infere-

Iob 39.
Greg. Mor.
lib. 31. c. 3.

re festinat, utque omnes sanctam Ecclesiam ex intima cogitatione venerentur, exemplo ipse suæ humilitatis demonstrat.] & post alia quanta, Ad horum duritiam dissoluendam nonnunquam sancta Ecclesia, quia propria virtute non sufficit, rhinocerotis huius, id est, terreni principis opitulationem quærit, ut ipse super iacentes glebas conterat, quas Ecclesiarum humilitas, quasi planities vallium portat. Has itaque glebas rhinoceros pede premit ac comminuit, quia prauorum potentumque duritiam, cui Ecclesiastica humilitas resistere non valet, principalis religio ex potestate dissoluit. quod quia sola diuina virtute agitur, ut terreni regni culmina ad prouectum regni cælestis inclinentur, rectè nunc dicitur, aut confringet glebas vallium post te.] Et paulo post, Quis ergo in initio nascentis Ecclesiæ crederet, dum contra eam ille indomitus principatus terræ tot minis & cruciatibus sæuieret, quia rhinoceros iste Deo sementem redderet, id est, acceptum prædicationis verbum operibus repensaret? quis posset tunc infirmorum credere quod eius arcam congregaret? Ecce enim modò pro Ecclesia leges promulgat qui dudum contra eam per varia tormenta sæuiebat. Ecce quolibet gentes capere potuerit, ad fidei illas gratiam suadendo perducit, eisque æternam vitam indicat, quibus captis præsentem seruat.] Ecce de origine sermonis, & proprietate sensus eius quid sensere maiores. Nunc videamus de proprietate dictorum beati Leonis, qui mandauit omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quam omnium decessorum suorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, custodiri. Vnde primùm nobis sciendum est, aliud esse promulgare sacros ordines, & canonum disciplinas, aliud promulgare de sacris ordinibus, & canonum disciplinis, sicut aliud est promulgare leges, & aliud promulgare de legibus. Promulgare autem leges, est leges condere: promulgare verò de legibus, est de illis iudicia sumere, & secundum illas iudicare, earumque obseruationem & iudicia omnibus intimare, sicut sanctus Augustinus in libro De vera religione ostendit, dicens, *Æ-* Cap. 31.
ternam legem mundis animis fas est cognoscere, iudicare non fas est. Lex ipsa etiam ipse fit, secundum quam iudicat omnia, & de qua iudicare nullus potest: sicut in istis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent cum eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. Conditor tamen legum temporalium, si vir bonus est & sapiens, illam ipsam consulit æternam, de qua nulli animæ iudicare datum est, ut secundum eius immutabiles regulas, quid sit pro tempore iubendum vetandumque discernat.] Et in libro Confessionum, Spirituales ergo, siue qui præsunt, siue qui obtemperant, spiritaliter iudicant.] Sacros verò ordines promulgare, est à Domino constituere. *Ipsi, inquit, inuocabunt me, & ego benedicam:* Num. 6. 17.

- Act. 1. 26. Scilicet Episcopos, per Episcopos, sicut per Apostolos à Domino ordinatos, Mathias est ordinatus Apostolus, & per prophetas ac doctores qui & Episcopi ac Apostoli erant, apud Antiochiam iubente Spiritu sancto atque dicente, *Separate mihi Barnabam & Saulum ad opus ministerij, ad quod elegi eos*, ipsi Barnabas & Saulus sunt ordinati. Et per Moysen à Domino ordinatum Aaron & filius eius Eleazar, & per eos reliqui minores sacerdotes ordinati sunt. Et congregans, inquit sacra
- Num. 11. 24 historia, *Moyse septuaginta viros de senioribus Israel, quos stare fecit circa tabernaculum, descenditque Dominus per nubem, & locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse*, scilicet non tollendo, sed in alios propagando, vel promulgando, & dans septuaginta viris. Qui spiritus & Moyse dicitur, sicut & spiritus Heliae vocatur, eo locutionis genere, quo & Dominum in oratione petimus, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*. Dei enim idem panis est & spiritus, à quo illum ex munere dantis accipimus, & noster fit veraciter per
- Num. 11. 25 acceptionem, qui illum ab eo accipimus. Cumque, inquit historia, *requievisset in eis spiritus, prophetauerunt, nec ultra cessauerunt*. Quod sicut Moyse Domino, in quem non cadit obliuio, qui tamen dicit, *Recordabor pacti fœderis mei*, ad obtinenda quæ petebat patres obtulit,
- Gen. 9. 15. dicens, *Memento Abraham, Isaac, & Iacob seruorum tuorum, quibus iurasti*, id est firma pollicitatione dixisti. Et Episcopi commemorant in ordinatione presbyterorum, ut ipse quod suum est in eorum, videlicet Episcoporum, ministerio exequatur, dicentes, Sic in cremo per septuaginta virorum prudentium mentes Moyse spiritum propagasti, quibus ille adiutoribus usus in populo, innumeras multitudines facile gubernauit. Sic & in Eleazaro & Ithamar filiis Aaron paternæ plenitudinis abundantiam transfudisti, ut ad hostias salutare, & frequentioris officij sacramenta sufficeret ministerium sacerdotum. Hac prouidentia, Domine, Apostolis filij tui doctoribus fidei comites addidisti, quibus illi orbem totum secundis prædicatoribus impleuerunt.] Qui scilicet Episcopi & presbyteri, in primordio nascentis Ecclesiæ, & usque non ad paruum temporis progressum, vno nomine in singulis officiis vocabantur, sicut in epistola Petri, & in epistolis Ioannis, & in epistolis Pauli manifestatur, & sicut Hieronymus ad Euiagrium presbyterum ex auctoritate scripturarum ostendit. Sed & reliqui per eos, qui à Domino ad hoc constituti sunt, Ecclesiastici ordines promulgantur, eorum scilicet ministerio, Domino quod suum est exequente. De sacris autem ordinibus promulgare est, qui & quot sint, & quales ac qualiter, & à quibus vel quando sint ordinandi, & quomodo ac quantum in singulis gradibus debeant ministrare, qualiter etiam ab ostiario usque ad summum sacerdotium quique valeant prouehi. Et quæ sint ex eis à sedis Romanæ Pontificibus promulgata, omnibus in Ecclesiasticis dogmatibus exercitatis constat esse notissimum. & quia inde quæ-

quæstionem non moues, superfluum duco ea differere. Quia verò, vt superius dixi de legibus & sacris ordinibus, quoniam aliud est leges & sacros ordines promulgare, & aliud sicut ostendi de legibus & sacris ordinibus promulgare, ostendendum est quia similiter aliud est sacros canones promulgare, & aliud est de sacrorum cano-
Innocent. epist. 1.
disciplinis cōstituta decretalia promulgare. Qui namque sint canones, de quorum disciplinis promulgata adeò conseruari à sancto Leone Papa iubentur, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari, memoratus ab eo beatus Innocentius, in disciplina ex eisdem sacris canonibus decreta, ad Victricium Rotomagensem Episcopum patenter ostendit, Si quæ inquiring causæ vel contentiones inter clericos, tam superioris ordinis quàm etiam inferioris, fuerint exortæ, vt secundum Synodum Nicænam, congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis, iurgium terminetur, & reliqua.] & ibi post aliquanta, Si quæ autem maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, scilicet Sardicensis, & vetus consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referatur.] Et ad Alexandrum Antiochenum Episcopum, Reuoluentes, Idem ep. 10. inquit, auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ vna omnium per orbem terrarum mentem explicat sacerdotum, quæ censuit de Antiochena Ecclesia, cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus, esse necessarium custodire, qua super dioccesim suam prædictam Ecclesiam, non super aliquam aliam prouinciā, recognoscimus constitutam.] Et inde promulgauit de ordinatione Metropolitanorum, quorum plures ipsa Ecclesia subiectos sibi habet, sicut & Alexandrinus Episcopus ex antiqua consuetudine, & Thessalonicensis Episcopus ex delegatione sedis Apostolicæ. Et ad Macedones Episcopos, ex eisdem sacris canonibus apud Nicæam constitutis, promulgauit Nouatianos ad Ecclesiam venientes per manus impositionem in suis ordinibus recipi: & opinionem eorū, qui ne in Ecclesia scandalum fieret, Anisium [aiebant] sequendum in recipiendis Bonosiacis ab eodem Bonoso post damnationem suam ordinatis, manifestè refellit. Sed & ex præfatis Nicænis canonibus promulgauit Paulianistas ad Ecclesiam venientes baptizari, alios autem ab hæreticis in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos non baptizari debere. Et Zosimus ad vniuersos Episcopos per Gallias & septem prouincias constitutos, decretas inde disciplinas promulgatas direxit. Bonifacius quoque ad Rusticum Narbonensem Episcopum hinc ita dicit, Epist. ad Hilarium. Nul-
li, inquiring, videtur incognita Synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, vt eadem propriè verba ponamus, Per vnamquamque prouinciā ius Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subiectas. Quod illi, quia aliter credendum non est, seruandum sancto Spiritu suggerente sibimet censuerunt.] & paulo post, Quod idcirco dicimus, vt aduertat caritas tua, adeò nos ca-
Tomus II. Ggg

Epist. 1.

Epist. 2.

Epist. 4.

Epist. 58.

Ibid. paulo
superius.

nonum præcepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitanus sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem expectet.] Et Cælestinus ad vniuersos Episcopos per Viennensem, & Narbonensem prouinciam constitutos scribit, similiter & ad vniuersos Episcopos per Apuliam & Calabriam constitutos, Nulli, inquit, sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permessa frangatur? Et non solum isti sui decessores sacrorum canonum, de quorum disciplinis decretalia constituta promulgauerunt, hoc modo vt præmissi, eosdem sacros canones ad auctoritatem duxerunt: sed & Damasus ad Paulinum, ita in obseruatione sacrorum Nicænorum canonum, sicut & in fide, ad Ecclesiam redeuntibus subscribere iussit, verum & successores eiusdem beati Leonis, vt de multis quosdam designem ex nomine, Hilarus scilicet, Simplicius, Felix, Gelasius, Symmachus, Hormisdas, & beatus Gregorius, eosdem sacros canones, sed & alia Concilia quæ catholica Ecclesia recipit, seruat, ac veneratur, & Apostolica sedes docuit esse seruanda, in suis decretis, quæ ex eorum disciplinis promulgauerunt, ad auctoritatem deducunt, præcipientes vt in singulis sacris ordinibus, atque in singulis sacrorum ordinum dignitatibus, canonicam normam tenere, seruare, atque sequi procurent, & nulli ab eorum constitutione deuiare præsumant, nullique eisdem sacris canonibus impunè obuiare præualeant, nulli etiam suum arbitrium ad quoslibet iudicandos sequantur, sed per rectum eorum tramitem non declinantes ad dexteram neque ad sinistram incedant, & singuli, sicut iidem venerandi canones decreuerunt, obedientiam, quam à suis minoribus exigunt, suis maioribus reuerenter dependant, & sicut non volunt grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeant aliis importabile pondus imponere, nec de obscuris vel dubiis constituere, quod præceptis Euangelicis contrarium & decretis sanctorum inueniatur aduersum, & singuli mensuram & ordinem à Deo sibi decretum per eosdem sacros canones seruent. Sed & isdem beatus Leo, scribens ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum, sacros canones, de quorum disciplinis sua decretalia constituta promulgauit, ita commemorat, Sancti, inquit, illi & venerabiles patres, qui in vrbe Nicæna, sacrilego Arrio cum sua impietate damnato, mansuras vsque in finem mundi leges Ecclesiasticorum canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt, & si quid vquam aliter quàm illi statuerunt præsumitur, sine cunctatione cassatur.] Et item idem ad eundem, Illa Nicænorum canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio nulla vnquam est parte solubilis. Nulla sibi met de multiplicatione congregationis Synoda-

lia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Episcopis, quantumlibet copiosior numerus sacerdotum, vel comparare se audeat, vel præferre: cum tanto diuinitus priuilegio Nicæna sit Synodus consecrata, ut siue per pauciores, siue per plures Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.] Et item idem Epist. 66. ad Maximum Antiochenum, Quicquid, inquit, præter speciales causas Synodaliū Conciliorum ad examen Episcopale defertur, potest aliquam diiudicandi habere rationem, si nihil de eo est à sanctis patribus apud Nicæam diffinitum. Nam quod ab illorum regulis & constitutione discordat, Apostolicæ sedis nunquam poterit obtinere consensum.] Et Chalcedonense Concilium dicit, Can. 1. Regulas sanctorum patrum, per singula nunc usque Concilia constitutas, proprium robur obtinere decreuimus.] Et item Leo ad Anastasium dicit, Epist. 88. Secundum sanctorum patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, ius traditæ sibi antiquitatis dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut à regulis præstitutis nulla aut negligentia aut præsumptione discedant.] Et quia non necesse est tibi exponi ab aliquo, quid intelligere debeas in eo quod dicit à regulis præstitutis, inspicere canonum libros, & videbis omnia illa Concilia, quæ à maioribus seruanda suscepimus, celebrata ante Chalcedonensem Synodum, quæ decreuit regulas sanctorum patrum per singula eatenus Concilia constitutas proprium robur obtinere, à quibus omnibus Leo præcipit Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos nulla aut negligentia aut præsumptione discedere. Et hinc Gelasius in generali decreto ad omnes Episcopos de institutis Ecclesiasticis dicit, Epist. 6. Cum nobis contra salutarium reuerentiam regularum cupiamus temerè nil licere, & cum sedes Apostolica super his omnibus, fauente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio deuotòque studeat tenere proposito, satis indignum est, quendam vel Pontificum, vel ordinum subsequendum, hanc obseruantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat & docere: satisque conueniens sit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciet, ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum.] Et sanctus Gregorius ad Gallicanos scribens Episcopos, inter alia & cum aliis dicit, Omnia, inquit, quæ sanctis canonibus sicut prædiximus sunt aduersa, districtè sub anathematis interpositione damnentur.] Qui beatus Gregorius sæpenumerò in suis decretalibus epistolis præstitutas Conciliorum regulas obseruari, & ab eis in nullo declinari decernit. Et beatus Hormisdas sancto Remigio, vices Apostolicæ sedis ei committens, inter alia ita scripsit, Paternas scilicet regulas, & decreta

sanctissimis diffinita Conciliis, ab omnibus seruanda mandamus. In his vigilantiam tuam, in his curam & fraternæ monita exhortationis ostendimus. His ea quanta dignum est reuerentia custoditis, nullū relinquit culpæ locum sanctæ obseruationis obstaculum. Ibi fas, nefasque perscriptum est: ibi prohibitum ad quod nullus audeat adspirare, ibi concessum quod debeat mens Deo placitura præsumere.] His, frater, appone sensum tuum, his suppone mentem tuam, his accommoda animum tuum, his subde intelligentiam tuam, & non errabis, neque diffues per vanas autumationes tuas, quibus es quasi vento pastus, potiùsque inflatione distentus, dum tuis compilationibus, nihil tibi ad ea quæ intendis profuturis, quinimmo plurimum obfuturis, incumbis. Quid, inquit beatus Leo, iniquius quàm impia sapere, & sapientioribus doctioribùsque non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cū ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad Apostolicas litteras, nec ad Euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt, & ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt. Audis quia venerabiles Patres leges vsque in finem sæculi mansuras condiderunt? audis quia quicquid ab eorum regulis fuerit diuersum, erit penitus irritum? audis sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, à quibus nulla negligentia aut præsumptione à quolibet deuiari conceditur? audis quia contra eosdem canones nec etiam Apostolica sedes sibi licere aliquid temerè cupiat? audis vt omnia quæ sanctis canonibus sunt aduersa districtè sub anathematis interpositione damnentur? audis quoniam ibi fas nefasque perscriptum est, ibi prohibitum ad quod nullus audeat adspirare, ibi concessum quid debeat mens Deo placitura præsumere, & studes tergiuersationes exquirere vt nulli possis subesse, qui non potes cunctis præesse? Audi etiam quid de his sacrorum Conciliorum canonibus cum aliis orthodoxis etiam B.

Epist. 118. Augustinus, vir in omni catholica scientia & doctrina opinatissimus, ad Ianuarium scribens sentiat, Illa, inquit, quæ non scripta sed tradita custodimus, quæ quidem in toto terrarum orbe seruantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri. Omnia itaque talia, quæ neque sanctarum scripturarum auctoritatibus continentur, nec Conciliis Episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix aut omnino nunquam inueniri possint causæ, quas in eis constituendis homines secuti sint, vbi facultas tribuitur, sine vlla dubitatione resecanda existimo.] Et Damasus Papa, ex cuius Epistola quædam tuis commentis inseruisti, non intelligens vel intelligere nolens quæ ipse dixit, & quæ tu loqueris, vel de quibus affirmas, scribens

vt præmisimus per Vitalem ad Paulinum Antiochenum Episcopum, ita de obseruatione canonum, sicut & de integritate fidei, iubet resipiscentes & ad Ecclesiam catholicam reuertentes profiteri, atque propria subscriptione firmare, post alia. Quicumque, inquit, huic Epist. 4. Epistolæ subscribere voluerit, ita tamen vt in Ecclesiasticis canonibus, quos optimè nosti, & in Nicæna fide antè subscripserit, hunc debebis absque aliqua ambiguitate suscipere: non quo hæc ipsa quæ nos scripsimus, non potueris conuertentium susceptioni proponere, sed quo tibi consensus noster liberum in suscipiendo tribuat exemplum.] Et sanctus Leo ad Rauennium Arelatensem Episcopum, Ecclesiasticarum, inquit, legum non ignara est dilectio tua, vt intra earum regulas atque mensuras omnia potestatis tuæ iura contineas. Iusto quippe ideo dicitur lex non esse posita, quia normam 1. Tim. 4. præceptionis implet iudicio voluntatis, cum verus recti amor in semetipso habet, & Apostolicas auctoritates, & canonicas sanctiones: quarum deuotus sectator & diligens executor in eorum proculdubio consortio gloriaberis, qui creditorum sibi profectibus talentorum audire meruerunt, *Euge serue bone & fidelis*, & reliqua.] Et S. Gregorius Quiriaco, & ceteris Episcopis catholicis in Hibernia, ita scripsit, Lib. ix. Ind. 4. Epist. 61. dicens, Quicumque à peruerso errore Nestorij reuertuntur, coram sancta fraternitatis vestræ congregatione eundem Nestorium cum omnibus suis sequacibus, ac reliquas hæreses anathematizantes, venerandas quoque Synodos, quas vniuersalis Ecclesia recipit, recipere & venerari promittant, & absque vlla dubitatione sanctitas eos vestra, seruatis eis propriis ordinibus, in suo cœtu recipiat.] Et hinc sanctus Gelasius in Epistola ad Episcopos per Dardaniam constitutos: Epist. 11. sub initium Confidimus, inquit, quod nullus iam veraciter Christianus ignoret, vniuscuiusque Synodi constitutum, quod vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus, nullam magis exequi sedem præ ceteris oportere, quàm primam, quæ vnâquamque Synodum, & sua auctoritate confirmat, & continua moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper & retinet.]

CAP. XI. *Quod latius de sacris ordinibus & canonum disciplinis ex orthodoxorum verbis & sensibus sit dicendum.*

HÆC quidem sufficere posse credo non alta sapienti, sed humilibus consentienti. Verùm quia ista tibi non credo debere sufficere, non dicam perfectiùs siue plenius, quia, vt iam longè ante nos dictum est, perfectio incrementum, & adiectionem plenitudo non recipit, latius de præfatis sacris ordinibus, & canonum disciplinis, hîc quædam ex orthodoxorum verbis ac sensibus ad reprimendum sensus tui tumorem, & ad repellendam compilationum tuarum ca-

lignem, ponere dignum duxi. Sancta quippe Ecclesia, quam B. Paulus Apostolus supernam Hierusalem, ac matrem nostram, & manentem ciuitatem, & ædificationem ex Deo, domum non manufactam appellat, ex angelis & hominibus constat. quæ partim ex hominibus societate Angelica in ordinibus distinctis perfruens, iam cum Deo in cælo regnat: partim verò in ordinibus distinctis adhuc peregrinatur in terra, & ad supernam societatem suspirat, ubi est secundum Apostolum tabernaculum non manufactum, neque huius creationis. Ad cuius instar per Moysen factum est tabernaculum, de quo dixit ad eum Dominus, *Omnia fac iuxta quod tibi in monte ostensum est.* In quo superno & vero tabernaculo, quod fixit Deus, & non homo, in interiora velaminis, id est, in ipsum cælum, confessionis nostræ antistes summus, & sempiternus Pontifex, sempiternum habens sacerdotium, sacerdosque magnus secundum ordinem Melchisedech, per proprium sanguinem introiit semel in sancta, æterna redemptione inuenta: sedensque ad dexteram patris, id est, in gloria paternæ maiestatis, interpellat, non voce sed miseratione, pro nobis. Idemque rex regum, & dominus dominantium, per quem reges regnant & conditores legum iusta decernunt, cælestem ac terrenum principatum, cunctam videlicet rempublicam regens, & vniuersam militiam tam cælestem & spiritalem, quàm terrenam & temporalem, distinctis in ordinibus disponens ac moderans, & supernæ atque mundanæ curiæ præsidens, miro ordine, angelorum hominumque ministerio, pro temporum varietate & opportunitate dispensat, & quæ singulis quibusque temporibus vel personis congruit, sua vel occulta inspiratione, vel euidentiori inlustratione, vel patefacta præceptione decernit.

CAP. XII. *Qui sint ordines in cælo, & in Ecclesia, & in terrena republica.*

ET quia legimus sacros ordines in cælo & in terra, & in testamento veteri & in nouo, dispositos à Deo, ex quo iuxta Apostolum omnis paternitas in cælo & in terra nominatur, qui sint ordines, id est paternitates in cælo, & in Ecclesia, & in terrena republica, sancti doctores nostri, *haurientes aquas de fontibus saluatoris*, id est, bibentes scientiæ doctrinam de sanctis scripturis, patenter ostendunt. Vnde beatus Dionysius Areopagites, antiquus scilicet & venerabilis pater, sicut didicit à Paulo Apostolo, qui raptus vsque ad tertium cælum vidit secreta cælestia, duos libros de Angelico & Ecclesiastico principatu scripsit. Et beatus Gregorius in libris Moralium, & latius in Homilia Euangelij, *Erant adpropinquantes ad Iesum publicani & peccatores*, quæ in suis locis lector inueniet, succinctius autem in epistola ad Episcopos Galliarum scribens ostendit, in qua

Heb. 9. 11.

Heb. 3. 7. &
9.

Rom. 8.

Apoc. 19.
Prou. 8.

Ephes. 3. 15.

Luc. 15. 1.
Hom. 34.

dicat, Ad hoc diuinæ dispositionis prouisio gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordia fieret ex diuersitate contextio, & rectè officium gereret administratio singulorum. neque vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentia ordo seruaret. Quia verò creatura in vna eademque æqualitate gubernari vel viuere non potest, cælestium militiarum exemplar nos instruit: quia dum sint angeli, sint Archangeli, liquet quia natura æquales sunt, sed in potestate & ordine, sicut nostis, differt alter ab altero. Si ergo inter hos, qui sine peccato sunt, ista constat esse distinctio, quis hominum abnuat huic se libenter dispositioni submittere? Hinc etenim pax & charitas mutuò se inuicem complectuntur, & manet firma concordia in alterna & Deo placita dilectione sinceritas, quia vnumquodque tunc salubriter completur officium, cum fuerit vnus ad quem possit recurri præpositus.]

CAP. XIII. *Quòd si ordo generalis est omnibus Episcopis, non tamen communis est dignitas omnibus.*

ORDINES quoque ministrantium in Ecclesia veteris populi, quæ vltiore nomine Synagoga vocatur, fuisse legimus per Moysem à Deo dispositos: qui quales, & qualiter ac quando ordinari deberent, & quando ac qualiter, & quantum in singulis officiis ministrare deberent, historia sacra demonstrat. Sed & nunc in Ecclesia, quæ regnum cælorum appellatur, ad instar cælestium ordinum, ministros Domini institutione & Apostolica traditione legimus & cognoscimus distinctè esse dispositos: qui quales, & qualiter & à quibus debeant ordinari, & qualiter quique in suis officiis debeant ministrare, vt superius memorauimus, apertissima nobis lectione monstratur, de quibus modò non est dicendum per singula. Tantùm de eo vnde agitur ordine, & vnde ad rem de qua agitur pertinet, beatus Leo, sicut tibi nuper in suprafata scedula inter alia scriptum dedi, veluti traditione Apostolica decretum didicit, ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum scripsit, Et si ordo, inquit, generalis est omnibus sacerdotibus, non tamen communis est dignitas omnibus: quia & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est vt ceteris præmineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna ordinatione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in maioribus vrbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliolem, per quos ad vnā Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura

Epist. 84.

Zach. 2.

conflueret, & nihil usquam à suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam præpositum, non molestè ferat sibi aliquem esse prælatum, sed obedientiam quam exigit etiam ipse dependat.] Nam si, ut legimus, angelus angelo dicit, curre & loquere, & angelus obedit angelo, non debet homo dedignari homini obedire: præsertim cum inobedientia parentis primi perditionis causa sit generis humani, & obedientia Saluatoris nostri, qui factus est obediens patri usque ad mortem crucis, reparatio sit humanæ salutis. Diabolus quippe superbus hominem superbientem perduxit in mortem: Christus humilis hominem obedientem reduxit ad vitam. Quia sicut ille elatus cecidit, & deiecit consentientem, sic iste humiliatus surrexit, & erexit credentem.

CAP. XIV. *Quòd & in republica ad instar celestis militia diuersi sint ordines.*

Dan. 10.

Lib. 17.
Moral. c. 8.

1. Pet. 2.

Lib. 21.
Mor. c. 10.

QVIA etiam sint angeli gentibus prælati, doctores catholici ex verbis Angeli per Daniele prophetam ostendunt, dicentis, *Ego veni propter sermones tuos. princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti & uno diebus, & ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium mihi.* & paulo post. *Nunc reuertar ut praelier aduersus principem Persarum.* Cum enim egrederer, apparuit princeps Græcorum adueniens. Quos, inquit beatus Gregorius, alios principes gentium nisi angelos appellat? quia certa angelorum ministeria dispensandis singulis quibusque gentibus sunt prælata, cum subiectorum mores aduersus se vicissim præpositorum spirituum opem merentur, ipsi qui præsunt spiritus contra se venire referuntur. Is namque angelus, qui Danieli loquebatur, captiuus Israelitici populi in Perside constitutis prælatus agnoscitur: Michael autem eorum qui ex eadem plebe in Iudæa terra remanserant, præpositus inuenitur. Vnde & ab hoc eodem angelo paulo post Danieli dicitur, *Nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester, de quo dicit, Et ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium mihi.* Qui dum nequaquam simul esse, sed venire in adiutorium dicitur, apertè ei populo prælatus agnoscitur, qui captiuus in alia parte tenebatur. Quid est ergo angelum dicere, *Ego veni propter sermones tuos: princeps autem regni Persarum restitit mihi, nisi sua subditis opera nuntiare?* Et his beatus Hieronymus consona dicit, quæ plenius qui voluerit in suis locis legere potest. Ad quod instar sunt ordines in sæculo Dei ordinatione distincti, sicut monstrat Apostolus, dicens: *Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi tamquam præcellenti, siue ducebatur tamquam ab eo missis.* Liqueat, inquit beatus Gregorius, quòd omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritorum ordine, alios aliis culpa postponit. Ipsa autem diuersitas, quæ accessit ex vi-

tio, diuino iudicio dispensatur, vt quia omnis homo æquè stare non valet, alter regatur ab altero.]

CAP. XV. *De paternitatibus & incolatibus in celo, & in Ecclesia & republica.*

ET quia per distinctos ordines sunt paternitates & incolatus à Deo constituti in celo, de quibus per Danielem dicitur, *Mil-^{Dan.7.} lia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia adfistebant ei,* quibus electorum quoque hominum numerus iungitur, & aliud est ministrare, aliud adfistere, ad instar huius cælestis dispositionis, & in mundo, non solum dimensiones Ecclesiasticorum incolatum, sed & terrenorum, dispositæ à Deo existunt, sicut & in veteri populo extiterunt, veluti libro Pentateucho demonstratur, in dimensione terræ promissionis per duodecim tribus filiorum Israel. Vnde & Paulus in Synagoga apud Antiochiam faciens sermonem, dixit, *Deus plebis Israel elegit patres nostros. & paulo post, destruens gentes septem in terra Chanaam, sorte distribuit eis terram eorum. Eiecit, inquit Psalmus, à facie eorum gentes, & sorte diuisit^{Psal.77.} eis terram in funiculo distributionis.* Et beatus Ioannes in Apocalypsi dicit, audisse se numerum de vnaquaque tribu duodecim millia signatorum. Hoc enim numero diffinito, vt catholici doctores exponunt, innumerabilis significatur totius Ecclesiæ multitudo, quæ de patriarchis, vel prosapia carnis, vel fidei est imitatione progenita. Si ^{Gal.3.} enim, inquit, *vos Christi, ergo Abraham semen estis.* Ad augmentum autem perfectionis pertinet & ipsa duodecim duodecies multiplicari, & ad summam millenarium perfici, qui est denarius numerus quadratus solidus, significans stabilem Ecclesiæ vitam. Propterea quippe duodenario numero sæpius Ecclesia figuratur, quia per orbem quadratum in fide consistit sanctæ Trinitatis. Ter enim quaterni decusdipondius faciunt. Denique & Apostoli, eandem mundo fidem prædicaturi, duodecim sunt electi, numero scilicet mysterium operis sui figurantes. Missi sunt enim per quadratum mundum prædicare fidem sanctæ Trinitatis, & incarnatum de Spiritu sancto ex Maria virgine Dominum Iesum Christum, & hunc crucifixum, sicut in Symbolo continetur. quo signo crucis, & per Ezechielem in fi- ^{Ezech.9.} gura, & per Ioannem in speciei veritate, fideles signati monstrantur. ^{Apoc.7.} Nam & ipsa crucis figura dilatatum vbique Domini significat regnum, & monarchiam fidei ipsius signi, sicut vetus distichon probat.

Respice distinctis quadratum partibus orbem,

Vt signum fidei cuncta tenere probes.

Neque enim frustra in fronte Pontificis nomen Domini tetragrammaton scribebatur, nisi quia hoc est signum in fronte fidelium, de

Psal. 8.

quo in Psalmo pro torcularibus canitur, *Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra. &c.* vsque dum ait, *Vt destruas inimicum & defensorem.* Ipsosque incolatus parochiarum

Homil. in
Psal. LXX.

ac regionum, olim sancto Spiritu ante incarnationem Christi per prophetam prædictos, & post ascensionem in cælum eodem sancto Spiritu per sanctos Dei homines dimetiendos fore, demonstrat sanctus Basilius tractans versum quo dicitur, *Conuallum tabernaculorum dimetiar.* Hanc, inquit, præcipuam & velut priuatam quondam plebem, scilicet Israeliticam hereditatem populi, in diuisionem vocabo, & communem cum ceteris omnibus faciam. Cum autem diuisum fuerit testamentum in omnes, & cum eius utilitas vniuersis cœperit esse communis, Deo pro nobis aliquid melius prouidente, tunc etiam conuallis tabernaculorum dimetietur, hoc est, vniuersus orbis terrarum, qui vallis tabernaculorum pro habitaculis corporum dictus est, hic velut quadam sorte diuisus atque dimensus, per singula loca Ecclesiarum Dei parochiis & incolatibus diuidetur. Tunc etiam ea quæ diuisa sunt, in vnitatem fidei congregabit ille qui pacificat per sanguinem crucis suæ, siue quæ in terra sunt, siue quæ in cælis, & qui medium parietem soluens, fecit vtraque vnum.] Hinc

Psal. 47.

iterum scriptum est, *Distribuite domos eius*, videlicet vniuersalis Ecclesiæ, per custodiarum parochias prædicando, *Vt enarretis in progenie altera, quoniam hic est Deus noster, & ipse reget nos in sæcula.* Ad quod instar, secundum constitutionem Anacleti, Dionysius Papa rusticanis parochiis terminos certos posuit, ac ponendos disposuit, de quibus etiam Chalcedonense Concilium quæ sunt nota decreuit. De prouinciarum autem dimensione, & ciuitatum priuilegiis, quæ ad instar duodecim tribuum Israelitici populi ethnici statuerunt, & Apostolica sunt postea constitutione firmata, sanctus Clemens in prima epistola ad Iacobum Hierosolymitanum Episcopum, qui & frater Domini appellatur, scripsit, quod tu in compilatione tua sicut & nec præcedentia verba Leonis ponere voluisti, ne inueniretur in eis quòd tu alicui, præter Apostolicæ sedis Pontifici, deberes aliquo modo subdi, inaniter putans, quòd si tu hæc in tuo pitaciolo non poneres, alij non haberent libros vbi ea legere potuissent. Sed quis ea quæ nosti ignorat? Prius enim quàm formareris in vtero illa nouimus, & antequam exires de vulua sæpissimè legimus, & discretiùs quàm tu scripturas sacras & canones sacros intelligas intelleximus. Ait enim beatus Clemens inter alia in præfata epistola, iussisse beatum Petrum, In illis, inquit, ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi Flamines eorum, atque primi legis doctores erant, Episcoporum primates poni vel patriarchas, qui reliquorum Episcoporum iudicia & maiora quotiens necesse foret negotia in fide agitarent, & secundum Domini voluntatem, sicut constituerunt sancti Apostoli, ita ut ne quis iniuste periclitaretur, diffinirent.

Epist. 2. sub
medium.

In illis autem ciuitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant ethnicos eorum Archiflamines, quos tamen minores tenebant quàm memoratos primates, Archiepiscopos institui præcepit, qui non tamen primatum, sed Archiepiscoporum fruerentur nomine. Episcoporum quoque iudicia, vt superius memoratum est, & maiora Ecclesiarum negotia, si ipsi reclamauerint, aut aliquem timorem, aut istos vel alios suspectos habuerint, ad iam dictos Primates vel Patriarchas, ne aliquis innocenter periret, transferri perdocuit. In singulis verò reliquis ciuitatibus, singulos, & non binos vel ternos aut plures, Episcopos constitui præcepit, qui non Primatum, aut Archiepiscoporum, aut Metropolitanorum nomine, quia matres ciuitatum non tenent, sed Episcoporum tantum vocabulo potirentur: quoniam nec inter ipsos Apostolos par institutio fuit, sed vnus omnibus præfuit. Hoc tamen præuidendum instituit, ne in villis, aut castellis, vel modicis ciuitatibus instituerentur Episcopi, ne vile eorum nomen fieret. Episcopos ergo vicem Apostolorum gerere Dominum docuisse dicebat, & reliquorum discipulorum vicem tenere presbyteros insinuabat debere.] Et sanctus Anacletus, successor Clementis, à beato Petro Apostolo presbyter ordinatus, in prima epistola ad omnes Episcopos & ceteros fideles, Priuilegia, inquit, Ecclesiarum & sacerdotum sancti Apostoli, iussu Saluatoris, intemerata & inuiolata æuis decreuerunt manere temporibus. Leges Ecclesiæ Apostolica firmamus auctoritate, & peregrina iudicia submouemus. Vnde & Dominus mentionem faciens Loth, per Moysen loquitur dicens, Ingressus es quidem, inquiunt, vt aduena, numquid vt iudices? Vnaquæque enim prouincia, tam iuxta Ecclesiasticas, quàm iuxta sæculi leges, suos debet iustos & non iniquos habere iudices, & non externos, nisi Apostolicæ huius sedis decreuerit auctoritas. quatenus quicumque causam habuerit, apud suos iudices iudicetur, & non ad alienos, causa vagandi, stimulante proteruia, suam despiciens patriam transeat, sed ad duodecim eiusdem prouinciæ iudices, ad quorum iudicium omnes causæ ciuitatum referuntur, deferatur negotium. Si autem fuerit Ecclesiasticum, apud Episcopos, interueniente Primare, si maior causa fuerit: si verò minor, Metropolitano. Si verò fuerit sæculare, apud eiusdem ordinis viros, iudicio tamen Episcoporum, cùm Apostolus priuatorum Christianorum causas magis ad Ecclesias deferri, & ibidem sacerdotali iudicio terminari voluit.] Et in secunda epistola ad Episcopos in Italia constitutos dicit, Prouinciæ autem multo ante Christi aduentum tempore diuisæ sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis, & beato Clemente prædecessore nostro, ipsa diuisio est renouata. Et in capite prouinciarum, vbi dudum Primates legis erant sæculi, ac prima iudiciaria potestas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur, quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatorum vel regum

Epist. i. sub
finem.

Gen. 19.

Epist. ii.
sub finem.

Epist. III. in
principio

confugere non poterant, vel quibus permissum non erat confugere, pro oppressiōibus vel iniūstitiis suis [cōfugiebant,] ipsosque appellabant quotiens opus erat, sicut in lege eorum praeceptum erat, ipsis quoque in ciuitatibus vel locis nostri Patriarchas vel Primates, qui vnam formam tenent, licet diuersa sint nomina, leges diuinæ & Ecclesiasticæ poni & esse iusserunt, ad quos Episcopi, si necesse fuerit, confugerent eosque appellarent, & ipsi nomine Primatum fruerentur, & non alij: reliquæ verò metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant, licet maiores Comitibus essent, haberent Metropolitanos suos, qui prædictis iuste obedirent primatibus, sicut & in legibus sæculi olim ordinatum erat, qui non Primatum, sed aut Metropolitanorum, aut Archiepiscoporum nomine fruerentur. Et licet singulæ metropoles ciuitates suas prouincias habeant, & suos Metropolitanos habere debeant Episcopos, sicut prius Metropolitanos iudices habebant sæculares, primates tamen, ut præfixum est, & tunc & nunc habere iussæ sunt, ad quos post sedem Apostolicam summa negotia conueniant, ut ibidem quibus necesse fuerit releuentur & iuste restituantur, & hi qui iniuste opprimuntur iuste refoventur atque fulciantur, Episcoporumque causæ & summorum negotiorum iudicia, salua Apostolicæ sedis auctoritate, iustissime terminentur.] & in tertia epistola, De primatibus, inquit, carissimi, super quibus me quidam vestrum consuluerunt, aut si esse deberent, an non, quantum hactenus de his à beato Petro Apostolo, & à reliquis Apostolis, & à beato Clemente nostro sancto prædecessore & martyre nouimus statutum, denegare vobis minime possumus. Et quis est, qui quærentibus fratribus denegare possit dubitationem vel necessitates eorum? Sacerdotum, fratres, ordo bipertitus est, & sicut Dominus illum constituit, à nullo debet perturbari. Scitis autem à Domino Apostolos esse electos & constitutos, & postea per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos. Cum verò messis cœperat crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adiumentum septuaginta eligi præcepit discipulos. Episcopi verò Domini Apostolorum, presbyteri quoque septuaginta discipulorum locum tenent. Episcopi autem non in castellis aut modicis ciuitatibus debent constitui, sed presbyteri per castella & modicas ciuitates atque villas debent ab Episcopis ordinari & poni, singuli tamen per singulos titulos suos. & Episcopus non ab vno, sed à pluribus debet Episcopis ordinari, & ut dictum est, non ad modicam ciuitatem, ne vilescat nomen Episcopi, aut alicubi, sed ad honorabilem urbem titulandus, & denominandus est: presbyter verò ad qualemcumque locum vel Ecclesiam in eo constitutam est præficiendus, atque in ea diebus vitæ suæ durandus. Amplius quàm isti duo ordines sacerdotum, nec nobis à Deo conlati sunt, nec Apostoli docuerunt. Episcoporum verò ordo vnus est, licet

sint primates illi qui primas ciuitates tenent, qui & in quibusdam locis patriarchæ à nonnullis vocantur. Illi autem, qui in metropoli à beato Petro, ordinante Domino, & prædecessore nostro prædicto sancto Clemente, seu à nobis constituti sunt, non omnes Primates vel Patriarchæ esse possunt. Sed illæ vrbes quæ præfatis & priscis temporibus primatum tenuere, Archiepiscoporum, Patriarcharum, aut Primatum nomine fruantur: reliquæ verò metropoles Archiepiscoporum, aut metropolitanorum, & non Patriarcharum aut Primatum vtantur nominibus, quia hæc eadem & leges sæculi in suis continerent principibus. Aliæ autem primæ ciuitates, quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus, à sanctis Apostolis & à beato Clemente, siue à nobis Primates prædicatores acceperunt. Hæc verò sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, non ab aliis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, sicut ipse beato Petro Apostolo dixit, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.] & paulo post, Prima ergo sedes est cælesti beneficio Romanæ Ecclesiæ, quam, vt memoratum est, beatissimi Petrus & Paulus suo martyrio consecrarunt. Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine à Marco eius discipulo atque Euangelista consecrata est, quia ipse & in Ægypto primum verbum veritatis directus à Petro prædicauit, & gloriosum suscepit martyrium, cui venerabilis successit Habilius. Tertia verò sedes apud Antiochiam, id est, beati Petri Apostoli habetur honorabitur, quia illic priusquam Romam veniret habitauit, & Ignatium Episcopum constituit, & illic primum nomen Christianorum nouellæ gentis exortum est. Reliquas verò, vt prædiximus, in quodam tomo, prolixitatem vitantes epistolæ, vobis conscriptas direximus. Inde namque & beati Apostoli inter se statuerunt, vt Episcopi singularum scirent gentium quis inter eos primus esset, quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Nam & inter beatos Apostolos quædam fuit discretio, & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen à Domino est concessum, & ipsi inter se idipsum voluerunt, vt reliquis omnibus præesset Apostolis, & Cephas, id est, caput & principium teneret Apostolatus, quia & eandem formam suis successoribus, & reliquis Apostolis tenendam tradiderunt. Et non solum hoc in nouo testamento est constitutum, sed etiam in veteri fuit. Vnde scriptum est, Moyfes & Aaron in Sacerdotibus eius, id est, primi inter eos fuerunt.] Inde sacrum Nicænum Concilium paucioribus quidem verbis, sed non minori auctoritate decreuit, quatenus antiqua consuetudo, scilicet quæ apud ethnicos statuta fuerat, & Apostolica est postea constitutione firmata, seruetur, vt Alexandrinus Episcopus suorum omnium habeat potestatem, quia & vrbs Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter & apud Antiochiam, ceterasque prouincias suis priuilegia seruentur Ecclesiis.] His autem prætermis-

Psalm. 17.
Can. 6.

Epist. 1.

Epist. 2.
non longe
ab initio.

sed & quæ Zephyrinus decreuit, vt quilibet Episcopus accusatus à duodecim iudicetur Episcopis, ad Callistum, & ad Lucium te contulisti, & quæ Stephanus statuit, qui post eos fuit, contingere noluisti, qui dicit: Nullus præfati ordinis, videlicet Episcopalis, vir accusari potest, aut respondere suis accusatoribus debet, priusquam regulariter à suo Primatè vocatus sit, locumque defendendi & inquirendi accipiat ad abluenda crimina. Nulli enim Metropolitanis, aut alij Episcopi appellentur primates, nisi hi qui primas sedes tenent, & quorum ciuitates antiqui primates esse censuerunt. Reliqui verò, qui ciuitates metropolitanas adepti sunt, non primates aut Archiepiscopi, sed Metropolitanis vocentur. Vrbes enim & loca, quibus primates præsidere debent, non modernis, sed etiam multis ante aduentum Christi sunt statutz temporibus, quarum primates etiam gentiles pro maioribus negotiis appellabant. In ipsis verò vrbibus post Christi aduentum Apostoli & successores eorum Patriarchas vel primates posuerunt, ad quos Episcoporum negotia, salua in omnibus Apostolica auctoritate, & maiores causæ post Apostolicam sunt sedem referendæ. Et licet, Apostolo prohibente, inter Christianos non debeant accusationes exerceri, si prohiberi non poterunt, accusationes Episcoporum ad memoratos primates debent ab accusatoribus deferri. Studendum est tamen Episcopis, vt dissidentes fratres magis ad pacem, quàm ad iudicium cohortentur. Episcopus autem aliter non debet audiri vel iudicari, nisi in præsentia omnium comprouincialium, & ab omnibus comprouincialibus Episcopis, qui ipsis absentibus iudicari nec debet, nec potest.] Deinde plurima ex plurimis exponens, quæ tibi visa fuerunt tecum facere, sed reuera probatur redarguere, Pelagium decessorem S. Gregorij transilisti, & verba successoris eius B. Gregorij ad Theoctistam patriam, à suo sensu, quantum ex te fuit, alienans, alienis à beato Gregorio verbis imposturasti. Ait enim idem Pelagius ad Episcopos, qui iniusta vocatione Ioannis ad Synodum Constantinopolim vt decernerent eum vniuersalem vocari constituerunt, De cetero, inquit, fratres, super prouinciæ causa, vnde sedem Apostolicam dudum consulere voluistis, videtur nobis sufficienter tractatum à sanctis prædecessoribus nostris. Sed quia denuo nostram mediocritatem de eadem re interrogare dignum duxistis, scitote certam prouinciam esse quæ habet decem vel vndecim ciuitates, & vnum regem, & totidem minores potestates sub se, & vnum Episcopum, aliòsque suffragatores decem vel vndecim Episcopos iudices, ad quorum iudicium omnes causæ Episcoporum, & reliquorum sacerdotum, ac ciuitatum causæ referantur, vt ab his omnibus iustè consona voce decernantur, nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab his qui iudicandi sunt appellatum. Vnde non oportet vt degradetur vel deshonoretur vnaquæque prouincia, sed apud semetipsam habeat iu-

Pelag. II.
epist. 1. sub
finem.

dicēs sacerdotes, & Episcopos singulos, videlicet iuxta ordines suos, & quicumque causam habuerit, à suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis, id est à suæ iustis iudicibus prouinciæ, & non ab externis, nisi vt iam prælibatum est à iudicandis fuerit appellatum. Si verò in qualibet prouincia ortæ fuerint quæstiones, & inter ipsius prouinciæ Episcopos discrepare cœperit ratio, atque inter ipsos diffidentes non conueniat, ad maiorem tunc sedem referantur, & si illic facile & iustè non discernuntur, vbi fuerit Synodus regulariter congregata canonicè & iustè discernantur. Maiores verò & difficiles quæstiones, vt sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, ad sedem Apostolicam semper referantur.]

CAP. XVI. *De Metropoli Remorum, & castro Lauduno. & quòd tres primaria sedes vna fuit sedes Petri. Hormisdæ ad sanctum Remigium epistola.*

VIDE, frater, vtrum certa sit prouincia metropoli Remorum ex antiquo subiecta. quæ metropolis vndecim ciuitates sub se habuit etiam antequam beatus Remigius auctoritate Africani Concilij ordinaret Episcopum in Castello, in quo & tu metropolis tuæ suffragator es ordinatus Episcopus, & refragator ipsius dignitatis atque auctoritatis, asse vt dicitur excreuisti de pusillo magnus apud te oppidanus Episcopus. Quod, sicut Eutropius antiquus historiographus dicit, auctore Marcobrio prætorè conditum, ab exordio suū in paganismo, inter ciuitates vel prouinciales sedes nomen & locum non habuit. Et postquam B. Sixtus à Sixto sedis Romanæ Pontifice primus ad Remensem Metropolim fuit directus Episcopus, in Christianismo per quindecim Archiepiscoporum tempora, plurimis annorum euolutis curriculis, in Remensi parochia, sicut & alia municipia quæ hodièque ibidem consistunt, municipalem locum tenuit, sicut & tomus, quem Anacletus Episcopis de sedium priuilegiis se interrogantibus se misisse dicit, patenter ostendit, veluti ipse legere potes in eodem breuiario, in quo descriptis ciuitatibus metropoli Remorum subiectis, nomen Castelli, in quo es ordinatus Episcopus, nequaquam inuenies. Sed & per plures annos tempore eiusdem B. Remigij, qui, vt veraces nostratium historiæ monstrant, LXXIV. & eo amplius annos in Episcopatu degens, & multis insignis virtutibus clarus, iam in senectâ sua ibidem ordinauit Episcopum, & rebus Ecclesiasticis (quoniam secūdum sacras regulas quicquid rerum & mancipiorum in ordine Episcopatus acquirit Episcopus, sicut & illæ quæ antè fuerunt Ecclesiæ, habentur Ecclesiasticæ,) idem Episcopium sufficienter ditauit. Quamobrem sicut sedes Ecclesiarum, scilicet Romanæ, Alexandrinæ, atque Antiochenæ, idcirco specialiter legimus sedes dici, cū plurimæ sedes & Apostolorum, sicut Iacobi Hiero-

Epist. 7.

Lib. VIII.
epist. 42.

Epist. xx.

Epist. 66.

solymæ, & Ioannis apud Ephesum, in qua sedit & Timotheus beati Pauli discipulus, & multæ aliæ principalium ciuitatum, quoniam sedes sunt, quin potius, licet disparentur longinquitate terrarum, vna sedes sunt magni Petri Apostolorum principis: ita pro modo suo Remorum metropolis, & Laudunensis parochia, specialiter inter ceteras sedes prouinciales Remorum prouinciæ vna est sedes, quia beatus Remigius eandem sedem Laudunensem in subsellio Remensis metropolis consedere fecit, quam à sua parochia, non autem à diœcesis prouincia, scidit. Quia verò Alexandrina, & Antiochena sedes, sicut & Romana, beati Petri sint sedes, Leo ad Dioscorum Alexandrinum Episcopum monstrat, dicens, Cùm enim beatissimus Petrus Apostolicum à Domino acceperit principatum, & Romana Ecclesia in eius permaneat institutis, nefas est credere quòd sanctus discipulus eius Marcus, qui Alexandrinam primus Ecclesiam gubernauit, aliis regulis traditionum suarum decreta formauerit, cùm sine dubio de eodem fonte gratiæ vnus spiritus & discipuli fuerit & magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quàm quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, vt cùm vnus nos corporis & fidei fateamur, in aliquo discrepemus, & alia doctoris, alia discipuli instituta videantur.] Et sanctus Gregorius ad Eulogium Alexandrinum Episcopum, Veritatis, inquit, minister, Petri sequax, & sanctæ Ecclesiæ prædicator, scit quia illa loqui potuisti, quæ de sede Petri Apostoli per os doctoris sonare debuerunt.] & item idem ad eundem, Sit ergo illi laus, sit in excelsis gloria, cuius dono adhuc in sede Petri clamat vox Marci.] De Antiochena autem Ecclesia sanctus Innocentius ad Alexandrum Antiochenum Episcopum dicit, Reuoluentes itaque auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ vna omnium per orbem terrarum mentem explicat sacerdotum, quæ censuit de Antiochena Ecclesia cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus, esse necessarium custodire, quæ super diœcesim suam prædictam Ecclesiam, non super aliam aliquam prouinciam, recognoscimus constitutam. Vnde aduertimus, non tam pro ciuitatis magnificentia hoc eidem attributum, quàm quòd prima primi Apostoli sedes esse monstretur, vbi & nomen accepit religio Christiana, & quæ conuentum Apostolorum apud se fieri celeberrimum meruit, quæque vrbi Romæ sedi non cederet, nisi quòd illa in transitu meruit, ista susceptum apud se consummatumque gaudet.] Et Leo ad Maximum Antiochenum Episcopum, Oportet, inquit, dilectionem tuam toto corde conspicere, cuius Ecclesiæ gubernaculis te Dominus voluit præsidere, & eius meminisse doctrinæ, quam præcipuus Apostolorum omnium beatissimus Petrus, per totum quidem mundum vniformi prædicatione, sed speciali magisterio in Antiochena & Romana vrbe fundauit, vt illum in suæ glorificationis domicilio præminentem ea intelligas

telligas reposcere instituta quæ tradidit, sicut ab ipsa quam confessus est veritate suscepit. Neque vlllo modo finas in Orientalibus Ecclesiis, maximèque his quas Antiochenæ sedi sacratissimorum patrum Nicæni canones deputarunt, ab improbis hæreticis Evangelio resultari.] & post aliquanta, Dignum est enim te Apostolicæ sedi in hac sollicitudine esse conforsem, & ad agendi fiduciam priuilegia tertiæ sedis agnoscere, quæ in nullo cuiusquam ambitione minuitur: quia tanta apud me est Nicænorum canonum reuerentia, vt ea quæ sunt à sanctis patribus constituta, nec permiserim, nec pariar aliqua nouitate violari. Etsi enim diuersa nonnunquam sunt merita præsulum, tamen iura permanent sedium, quibus possunt æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem.] Et sanctus Gregorius ad Anastasium Antiochenum Episcopum, Ecce in sancta senectute beatitudo vestra multis tribulationibus laborat, sed perpendat, cuius sedem teneat. numquid non illius, cui voce veritatis dictum est, *Cum senueris, alius te cinget, & ducet quod non vis?*] & item ad eundem, Amen, gratia. quæ videlicet verba de scriptis vestris accepta, idcirco in meis epistolis pono, vt de sancto Ignatio vestra beatitudo cognoscat, quia non solum vester est, sed etiam noster. Sicut enim magistrum eius Apostolorum principem habemus communem: ita quoque eiusdem principis discipulum nullus nostrum habet priuatum.] Hunc enim Ignatium beatus Petrus, quando Romam petiit, Antiochiæ pro se ordinauit Episcopum. Et licet beatus Petrus antea in Antiochia sederit, quàm Romam venerit, vnde Marcum Alexandriam misit: non tamen ideo Antiochia secunda, sed tertia sedes, & Alexandrina Ecclesia secunda sedes dicitur, propter priuilegium Euangelij, quod sanctus Marcus Euangelista ore Petri excepit atque conscripsit, quod & in Alexandria prædicauit, & Alexandrinum populum, cum subiectis eidem magnæ ciuitati vrbibus, veræ fidei fundamento fundauit, sicut & sanctus Gregorius ad Eulogium Alexandrinum Episcopum inter cetera scribit dicens, Est aliquid quod nos erga Alexandrinam Ecclesiam quadam peculiaritate constringit, & in eius amore proniores existere speciali quodammodo lege compellit. Nam sicut omnibus liquet quod beatus Euangelista Marcus à S. Petro Apostolo magistro suo Alexandriam sit transmissus, sic huius nos magistri & discipuli vnitate constringimur, vt & ego sedi discipuli præsidere videar propter magistrum, & vos sedi magistri propter discipulum. Ad hanc autem vnitatem cordium etiam vestræ sanctitatis meritis ligamur, quos auctoris sui salubriter sequi instituta cognoscimus, & semper ad magistri sui gremium, vnde illic prædicatio salutis exorta est, tota se conferre deuotione sentimus.] Et item, quod tres illæ sedes, scilicet Romana, Alexandrina, & Antiochena, vna sit Petri sedes, ad eundem Eulogium Alexandrinum Episcopum

Lib. vii.
epist. 3.

Ioan. 21.

Lib. xv.
epist. 37.Lib. v.
epist. 60.

Lib. vi.
epist. 37.

Matth. 16.

Luc. 22.

Ioan. 21.

Ioan. 17.

scribit, Suauissima, inquit, mihi sanctitas vestra multa in epistolis suis de sancti Apostolorum principis Petri cathedra locuta est, dicens quod ipse in ea nunc usque in suis successoribus sedeat. Et quidem ego, indignum me esse non solum in honore praesidentium, sed etiam in numero stantium agnosco: sed cuncta quae dicta sunt in eo libenter accepi, quod ille mihi de Petri cathedra locutus est, qui Petri cathedram tenet, & cum me specialis honor nullo modo delectet, valde tamen laetatus sum, quia vos sanctissimi quod mihi impendistis, vobismetipsis dedistis. Quis enim nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum principis soliditate confirmatam, qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus à petra vocaretur, cui veritatis voce dicitur, *Tibi dabo claves regni caelorum: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* & iterum, *Simon Ioannis amas me? Pasce oues meas.* Ita & cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu, sola Apostolorum principis sedes in auctoritate conualuit, quae in tribus locis vnus est. Ipse enim sublimauit sedem, in qua etiam quiescere & praesidendo vitam finire dignatus est. Ipse decorauit sedem, in qua Euangelistam discipulum misit. Ipse firmavit sedem, in qua septem annis quamuis discessurus sedit. Cum ergo vnus atque vna sit sedes, cui ex auctoritate diuina tres nunc Episcopi praesident, quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo: si quid de me boni creditis, hoc vestris meritis imputate. quia in illo vnum sumus, qui ait, *Vt omnes vnum sint, sicut & tu pater in me & ego in te, ut & ipsi in nobis vnum sint.* Si ergo, frater, immemor beneficiorum à me tibi impensorum oblitus, aduersum me rebellare non times, time tamen rebellare aduersum beatum Remigium, qui sicut modò audisti, nunc usque in suis successoribus qualibuscumque sedet: & quia sedes illius est, in qua resides ex auctoritate diuina, & ipsius beati Remigij benignitate, inter sedes, quod antea non fuerat, computata: quicquid de me, qui sedeo in sede illius, boni audis, tibi imputare debes: quia quicquid de te boni audio, mihi imputo, & quicquid de te sinistrum audio, non tantum tuis, sed & meis peccatis imputo, per cuius manus impositionem Dei iudicio te in illa sede residere cognosco. Desine ergo ab ea quam cepisti mentis improbitate, & adsume mentis humilitatem cum virtute sanctae obedientiae, ut in illo vnum simus, qui ait, *Vt omnes vnum sint, sicut & tu pater in me & ego in te: ut & ipsi in nobis vnum sint.* Quoniam, sicut & ex verbis Apostolicae sedis audisti, licet harum Ecclesiarum, Alexandrinae scilicet & Antiochenae, praesules beati Petri sedes tenere se cognoscant, quod & Romani Pontifices attestantur, non tamen subditas easdem sedes Romanae sedi denegant, nec ipsi Romano Pontifici subdi modo quolibet dedignantur: nec tui decessores ac praedecessores subdi dedignati sunt Remorum Episcopis, & de rebus Ecclesiae Remorum metropolis, de quibus ditatum est Episco-

pium Laudunense, quando in ipsam venerunt parochiam, humiliter ac benignè Remensi Ecclesiæ famulari, ex quo beatus Remigius sanctum Genebaudum in Laudunensi castello Episcopum non solum constituit, sed etiam, ut ostendit antiqua traditio, & monumentum reclusionis, qua eum propter excessum notissimum secundum regulas reclusit, post dignam satisfactionem restituit: sicut & mihi decessores tui Simeon & Pardulus, cui successisti, exhibuerunt usque ad tuam prælationem, quem Remensis Ecclesia ab ipsis, ut ita dicam, cunabulis dulci benignitate nutriuit, & pannis infantia eluit, atque exuit, & ad virum perduxit, atque ad Episcopatum prouexit. de quo nunc per ora sibi seruientium cum suspiriis ac gemitibus dicit, Ex nobis exiit, sed non erat ex nobis: si enim fuisset ex nobis, permanisset utique nobiscum. Et attendens qualiter Episcopi ciuitatum suæ prouinciæ, quos non nutriuit, sed regulariter ordinauit, ei benignitatis & humilitatis atque obedientia impendant obsequia, dicit, Populus quem non cognoui seruit mihi, in auditu auris obedit mihi: filius autem alienus mentitus est mihi, filius alienus inueterauit. videlicet, quia quod agit, ad hominem uetustum pertinet, & claudicat à semitis suis, quas in mandatis Domini per humilitatem & obedientiam debuerat currere, & sumens lamentum Domini de Esaia, *Filium*, inquit, *nutriui & exaltaui, ipse autem supernit me.* Et licet tu hoc fortè non recogites, neque timeas, certus tamen esse potes, quia sanctus Remigius à te reposcet in conspectu Domini obedientiam dependendam suis successoribus, & tuis præpositis, quam instituit quando in eodem castello, in quo ordinatus es, consecrauit Episcopum. sicut de verbis beati Leonis ad Maximum Antiochenum Episcopum, præposui beatum Petrum, in suæ glorificationis domicilio præminentem, ea reposcere instituta, quæ in Antiochia tradidit. Attamen, uelis nolis, sanctus Hormisdas Papa tibi ostendet Primatem esse huius prouinciæ illum, qui in sede beati Remigij apud Remorum Metropolim est ordinatus Episcopus. Ait enim in epistola ad eum directâ, *Dilectissimo fratri Remigio Hormisdas. Suscipiens plena fraternitatis tuæ congratulatione conloquia, quibus nos germanæ salutis tuæ latificauit indicio, corporali cum spiritalibus officiis incolumitate subnixo, congruum esse perspeximus, hanc ipsam, quam mente gerimus, uerbis aperire latitiam. Agis enim summi documenta Pontificis, dum & prædicanda facis, & ea insinuare non differs. Prærogatiuam igitur de nostri sumpsimus electione iudicij, quando id operatum te esse didicimus, quod ceteris agendum obnixius imperamus, ut in prouinciis tanta longinquitate disiectis, & Apostolicæ sedis vigorem, & patrum regulis studeas adhibere custodiam. Vices itaque nostras per omne regnum dilecti & spiritalis filij nostri Clodouei, quem nuper, adminiculante superna gratia, plurimis & Apostolorum temporibus æquiparandis signorum miraculis prædicationem salutiferam concomitantibus, ad fidem cum gen te integra conuertisti.*

& sacri dono baptismatis consecrasti, saluis priuilegiis quæ Metropolitanis decreuit antiquitas, præsentī auctoritate committimus, augentes studij huius participatione ministerij dignitatem, releuantes nostras eiusdem remedio dispensationis excubias. Et licet de singulis non indigeas edoceri, à quo iam probauimus acutiùs vniuersa seruari, gratius tamen esse solet, si ituris trames ostenditur, & laboraturis iniuncti operis forma monstratur. Paternas igitur regulas, & decreta sanctissimis diffinita Conciliis ab omnibus seruanda mandamus. In his vigilantiam tuam, in his curam & fraternam monita exhortationis ostendimus. His ea quanta dignum est reuerentia custoditis, nullum relinquit culpæ locum sanctæ obseruationis obstaculum. ibi fas nefasque perscriptum est, ibi prohibitum, ad quod nullus audeat adspirare, ibi concessum quod debeat mens Deo placitura præsumere. Quotiens vniuersale poscit religionis causa Concilium, te cuncti fratres euocante conueniant, & si quos eorum specialis negotij pulsat intentio, iurgia inter eos oborta compesce, discussa sacra lege determinando certamina. Quicquid autem illic pro fide & veritate constitutum, vel prouida dispensatione præceptum, vel personæ nostræ auctoritate fuerit confirmatum, totum ad scientiam nostram instructa relationis attestacione perueniat. eo fiet ut & noster animus officij caritate dati, & tuus securitate perfruatur accepti. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Sed & Adrianus Papa Tilpino prædecessori nostro talia suæ auctoritatis priuilegia, & sibi commissæ Ecclesiæ dedit, sicut scripta quæ habemus demonstrant. Quæ exiguitas mea nec meruit, nec ambit, nec appetit, nec requirit, quanquam & quarti Leonis, & nomine ac gratia Benedicti auctoritas, mihi priuilegia non à me quæsita contulerint, quia sufficiunt mihi quæ per sacros canones vnicuique sunt Metropolitano conlata. Vnde sicut omnibus generaliter Episcopis conuenit pro Romano Pontifice, & speciali Petri vicario Dominum exorare, veluti & traditio demonstrat Ecclesiastica, (de qua Cælestinus dicit, Obsecrationum sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita in toto mundo atque in omni catholica Ecclesia vniiformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi,) eidemque ab omnibus obediri oportet, sicut ex Euangelica & Apostolica auctoritate, maiorum traditione, atque antiqua consuetudine noscitur esse decretum: sic ab omnibus prouinciæ Coepiscopis, qui à primatē suæ Metropolis ordinantur, conuenit secundum sacras regulas obediri, & pro eo Dominum supplicari, quoniam incolumitas præfidentis salus est subditorum. Sed & te in his vigilantiorē curam exhibere conuenerat, quem taliter, ut præmissi, à se nutritum Remorum Metropolis in subsellio sedis suæ ordinauit Episcopum. Quæ non meo, sed ex scripturarum sensu beati Leonis institutione profero. Instante, inquit, passione sua Dominus, quæ discipulorum erat turbatura constantiam, ait, Simon, ecce Satanas expostulauit, ut vos cerneret veluti triticum: ego autem rogavi pro te ne deficiat fides tua, &

Post epist.
VIII.

Serm. 3. in
anniuersa-
rio die e-
iusdem As-
sumptionis

tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. & omnibus Apostolis, Luc 22.
Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. Commune erat om- Matth. 28.
 nibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & diuinæ
 protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus om-
 nes exagitare, omnes cupiebat elidere: & tamen specialis à Do-
 mino Petri cura suscipitur, vt pro fide Petri propriè supplice-
 tur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens prin-
 cipis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur,
 & diuina gratia ita ordinatur auxilium, vt firmitas quæ per Chri-
 stum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur.] Cum ita-
 que & vobis prouinciæ Coepiscopis, per primatem eius, orationibus
 & manus impositione in ordinatione gratia sancti Spiritus & Epi-
 scopalis ordo tribuitur, iustum esse perpenditur, vt Papa Romano
 prælato, ei à vobis orationis deuotio, & obeditionis dilectio repen-
 datur. quod & in illis temporibus actum legimus, in quibus non
 adeò abundauit iniquitas, & refriguit caritas, sicut modo in nostris
 agitur. Lege nimirum epistolam Leonis ad Anastasium, & inuenies
 cum Attico Metropolitano Episcopos prouinciæ suæ Romam ve-
 nisse sine datis induciis, non retardatos metu sublimissimæ inter mun-
 danos apices potestatis, per sæuitiam hyemis, per iter asperum, &
 periculis plenum, per inuias niues, cum tanto labore atque disci-
 mine, vt ex his qui Episcopum comitati sunt quidam defece-
 rint, vt cum eo de indignissima afflictione quam pertulit, lacryma-
 bili actione conquererentur. Quod tu quomodo ageres, si Metro-
 politanum tuum hoc indigere videres, qui quantiscumque potes mo-
 litionibus certas, vt tuæ metropoli auctoritatem ex antiquo per sa-
 cras regulas attributam deroges, ac per hoc omnibus Metropolita-
 nis debita iura tollas? Sicut enim Apostolus Corinthiis dicit, *Et si* 1. Cor. 9.
aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus
mei vos estis in Domino. & si aliis primas fortè non essem, tibi tamen
 apud te primas esse debueram. nam signaculum primatus mei tu es,
 quem sine interrogatione primatis alterius, cum consensu Coepi-
 scoporum Remensis prouinciæ, potui ordinare Episcopum. qui me
 tunc vehementer ac inhianter cupiebas esse primatem totius prouin-
 ciæ, tantum vt vel in vno oppidulo posses esse Episcopus, & etiam,
 si vellem & auctoritas ac ratio foret, honoris ac potestatis cupidus,
 vicarius fieri consentire Episcopus, qui Græcè vocatur Chorepisco-
 pus, sicut nunc paret, qui humilitatis ministerio, ac potestate abu-
 teris in cupiditatis ac superbix vanitate.

CAP. XVII. *De rebellionem minorum sacerdotum erga potiores, & de Constantinopolitana sede reluctantem aduersus Apostolicam.*

Et cum hæc ita se habeant, non miror si te ad hoc potuit pro-
 uocare, vt aduersum me tumeres, & nolles secundum diuinam dis-
 positionem esse subiectus, qui conditori suo nolens subici, de celo
 cum suis complicibus in hunc caliginosum aërem miserabiliter est
 deiectus, æternis suppliciis cruciandus. Nam & in veteri testamen-
 to minoris dignitatis sacerdotes contra potiores suos se eleuaue-
 runt, Chore scilicet cum suis complicibus : vnde vindictam debi-
 tam à Domino susceperunt, sicut veneranda narrat historia. In no-
 uo nihilominus testamento, inter sacros ordines legimus seditiones
 exortas. & primum quidem diaconibus se aduersus presbyteros,
 itémque presbyteris & Chorepiscopis aduersus Episcopos efferen-
 tibus, vnde nunc necesse non habemus sermonem in longum pro-
 trahere, quæ nouimus à sacris canonibus esse composita. Tantum
 de Episcopali ordine dicamus, quem etiam ignis cupiditatis, & ra-
 pina altitudinis adeò potuit inflammare, sicut scriptum est, *Aperi*
Libane portas tuas, & consumat ignis cedros tuas, vt quique Dei ordi-
 nationi resistere non metuerunt, & cum obtinere non potue-
 runt, vt sibi præpositis non subessent, etiam hæreses & schis-
 mata condiderunt, seque ipsos ab vnitatem Ecclesiæ proiecerunt,
 sicut multis documentis ostendere possumus. Rebellantes quo-
 que Episcopi aduersus Metropolitanos siue Archiepiscopos suos,
 (his enim duobus nominibus huius excellentiæ dignitas designa-
 tur,) itémque Metropolitanis vel Archiepiscopis aduersus primates
 vel patriarchas, qui in his duobus nominibus vno prioratu fun-
 guntur, sed & quidam Archiepiscopi vel Metropolitanis prima-
 tes prouinciarum, multoties in sacris canonibus inueniuntur : il-
 li videlicet, qui in loco defunctorum Archiepiscoporum vel Me-
 tropolitanorum, ab Episcopis vniuscuiusque prouinciæ, sine inter-
 rogatione alterius primatis præualent ordinari, & ex antiquæ con-
 suetudinis lege, à sede Apostolica pallij solent genio insigniri, & in
 loco decedentium Episcoporum, sine consultu vel licentia primatis
 alterius, in sua prouincia quique possunt Episcopos ordinare, sicut
 sanctus Gregorius scribens ad Augustinum Anglorum Episcopum,
 euidenter ostendit, In Galliarum, inquit, Episcopos nullam tibi
 auctoritatem tribuimus : quia ab antiquis prædecessorum meorum
 temporibus pallium Arelatensis Episcopus accepit, quem nos pri-
 uare auctoritate percepta minimè debemus.] Et post aliquanta, Ip-
 se auctoritate propria Episcopos Galliarum iudicare non poteris,
 sed suadendo, blandiendo, bona quoque tua opera eis imitanda
 monstrando, prauorum mentes ad sanctitatis studium reforma-

Num. 16.

Zach. 11.

Lib. xii.
epist. 31.
Interrog. 9.

quia scriptum est in lege, *Per alienam messem transiens, falcem mittere non debes, sed manu spicas conterere & manducare.* Falcem enim iudicij mittere non potes in ea segete, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum paleis expolia, & in Ecclesiæ corpus monendo & persuadendo, quasi mandendo conuertere. Quando verò ex auctoritate agendum est, cum prædicto Arelatenſi Episcopo agatur, ne prætermitti possit hoc quod antiqua patrum institutio inuenit.] Et quod de hoc vno primatu Gallicano, qui à sede Apostolica pallium acceperat, dixit, hoc & de reliquis Galliarum, & Belgicorum, atque Germanicorum primatibus est vtrique intelligendum. Inter quos, sicut & inter reliquos Episcopos, hæc conditio regularis seruatur, vt qui prius fuerit ordinatus, prior habeatur, velut idem sanctus Gregorius in epistola ad præfatum Augustinum patenter ostendit. De quibus primatibus & Africæ prouinciæ Concilia dicunt, Quisquis, inquit, Episcoporum accusatur, ad primatem prouinciæ ipsius causam deferat accusator.] & item, Qui prouocandum putauerint, ad primates suarum prouinciarum, sicut & de Episcopis sæpè constitutum est, prouocent.] & item, Quod si & ab eis, scilicet vicinis Episcopis, prouocandum putauerint, non prouocent nisi ad Africana Concilia, vel ad primates prouinciarum suarum.] Et item, Vt vnaquæque prouincia propter longinquitatem primatem habeat proprium. Placuit vt Mauritania Sitifensis, vt postulauit primatem prouinciæ Numidiæ, ex cuius cœtu separatur, suum habeat primatem, quem consentientibus omnibus primatibus prouinciarum Africanarum, vel omnibus Episcopis, propter longinquitatem habere permissa est.] Et Episcopus qui ad Synodum non occurrerit, ad primatem suum iubetur rationem impedimenti sui reddere: & ille primas debet dare iudices, in cuius prouincia locus est constitutus, & causæ finienda sunt per iudices Episcopos, siue quos primates dederint, siue quos inter se conquirentes vicinos ex consensu delegerint. Et Episcopi trans mare proficisci non debent, nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cuiusque prouinciæ.] S. quoque Zosimus vniuersis Episcopis per Gallias & septem Prouincias constitutis scripsit, Quia quisquis, prætermissa metropolitani sui formata, siue ille Episcopus, seu presbyter, siue diaconus, aut deinceps inferioris gradus sit, ad eum peruenierit, sciat se suscipi omnino non posse.] Et Hilarus Papa in decretis ad quinque prouincias, Illud etiam non potuimus præterire, quod sollicitudine diligentiore curandum est, ne præter metropolitanorum suorum litteras, aliqui Episcopi ad quamlibet prouinciam audeant proficisci, quod etiam in omni genere officij clericalis per singulas debet Ecclesias custodiri.] Et sanctus Gregorius ad Vincentium & ceteros Episcopos scribit: Hortamur, inquit, fraternitatem vestram, vt si quemquam vestrum pro causis propriis

Conc. Carthag. c. 19.

African. can. 92.

Conc. Carth. can. 17.

Conc. Carthag. can. 23.

Epist. v.

Epist. viii.

Lib. vii. epist. 8. Indict. 11.

vbicumque longius compulerit ambulare necessitas, à Metropolitano vestro secundum inditam à sanctis Patribus regulam, petere licentiam debeatis, nec eum postponere in aliquo præsumatis, excepto si, quod non optamus, contra eundem Metropolitanum vestrum vos habere aliquid causæ contigerit, ut ob hoc sedis Apostolicæ iudicium hi qui petere festinant licentiam habeant, quod scitis per canones, etiam antiquorum Patrum institutione permis- sum.] In promptu est enim illum de Sardicensibus canonibus dice- re, de quibus & Innocentius ad Viêtricium memorat, & hinc mul- totiens idem beatus Gregorius in epistolis suis ad Gallicanos & ad alios Episcopos scripsit. Sed & leges Romanæ à Iustiniano Impe- ratore promulgatæ, quas probat Ecclesia, decernunt de Episcopo- rum sine Metropolitani sui auctoritate protectione. Cuius partem constitutionis hîc, quantum conuenire putavi, subiunxi hoc modo: Non liceat Episcopis suas quidem Ecclesias relinquere, in alienas autem prouincias peruenire: sin autem ex causa fecerint necessaria, ostendant vel litteras patriarchæ aut Metropolitani sui, & reliqua.]

Cap. 9. Et secundum canones Sardicenses, De qualibet prouincia Episcopi ad eum fratrem & Coepiscopum preces mittere debent, qui in me- tropoli consistit, si longius ire voluerint.] De quibus primatibus ac metropolitans Nicænum dicit Concilium, Episcopum, inquit, con- uenit maximè quidem ab omnibus qui sunt in prouincia Episco- pis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omni- modis in idipsum conuenientibus, & omnibus quoque pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus, tunc ordinatio cele- bretur: firmitas autem eorum quæ geruntur, per vnamquamque prouinciam, Metropolitano tribuatur Episcopo. Illud autem ge- neraliter clarum est, quod si quis præter sententiam Metropolitani fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus diffiniuit Episcopum esse non oportere.] Et hinc Innocentius ad Viêtricium scribit, Pri- mùm, inquit, ut extra conscientiam Metropolitani, Episcopum nullus audeat ordinare.] Et Leo ad Theodorum Episcopum, Solli- citudinis quidem tuæ is ordo esse debuerat, ut eum Metropolitano tuo de eo quod quærendum esse videbatur conferres. Quia in cau- sis, quæ ad generalem obseruantiam pertinent omnium Domini sa- cerdotum, nihil sine optimatibus oportet impleri.] In quo Metro- politanorum, & Archiepiscoporum, atque primatum ordine, inueni- tur in sacris canonibus quædam honoris consequentia, de qua mysti- ca Nicæna Synodus statuit, ut Æliæ, id est Hierosolymorum, honore- tur Episcopus. Videlicet, ut quæ gratia mysteriorum domini Dei regis & sacerdotis nostri Iesu Christi, ciuitas sancta meruit appellari, et- iam eius Episcopus consequentiam honoris haberet. Quia, inquit Ni- cænum Concilium, consuetudo obtinuit & antiqua traditio, ut Æliæ Epi-

Episcopus honoretur, habeat honoris consequentiam, salua metropoli propria dignitate. Et hac constitutione ipsius ciuitatis Episcopus inter Patriarchas & primates meruit computari, salua metropolis propria dignitate: sicut & Constantinopolis ciuitas, quæ antè Lychos vel Byzantium dicebatur, Heracleotis suffraganea, sanctione imperiali, & consensu Apostolicæ sedis ac generalis Synodi, salua metropoli propria dignitate, æquè inter Patriarchas vel primates decreta est computari. Quam honoris consequentiam, salua metropoli dignitate, & beatus Gregorius seruari ostendit, quando Syagrius Augustodunensi Episcopo petenti pallium, pro genio & honore Ecclesiæ suæ tribuit dicens, Ne indumenti huius munificentiam tibi nudam videamur quoquo modo contulisse, hoc etiam pariter perspeximus concedendum, vt metropoli suo per omnia loco & honore seruato Ecclesiæ, ciuitas Augustodunum, cui omnipotens Deus præesse te voluit, post Lugdunensem Ecclesiam esse debeat, & hunc sibi locum ac ordinem ex nostræ auctoritatis indulgentia vindicare. Ceteros verò Episcopos secundum ordinationis suæ tempus sibi ad confedendum in Concilio, seu ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua tenere loca decernimus, & suorum sibi prærogatiuam ordinum vindicare: quia omnino rationis ordo nos admonet, vt cum vsu pallij aliqua simul largiri priuilegia debeamus.] Hos namque, qui huiusmodi priuilegia, siue per imperialem pragmaticam formam, siue per pallij ab Apostolica sede largitionem, adepti sunt, Græci secundos Metropolitanos appellant, de quibus & in gestis Chalcedonensis Concilij, & in eiusdem Synodi canonibus, & decretis Innocentij inuenimus. Quibus & aliis sacrorum canonum, & decretis sedis Romanæ claret sententiis, eosdem Metropolitanos primates esse singulos singularum prouinciæ, qui ex antiqua vt præmissimus consuetudine, & Apostolica traditione, secundum sacros Nicænos canones, & conuocare Synodos, & ordinare Episcopos, & ordinari à prouincialibus Coepiscopis sine cuiusquam alterius primatis interrogatione possunt, & disponere regulariter quæque per suas prouincias queunt. Quorum etiam priuilegium Antiocheni canones manifestant, dicentes ad Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius prouinciæ pertinere, qui ad tollendam controuersiam inter Episcopos suæ prouinciæ exortam, à vicina prouincia debet iudices alios conuocare. Illi autem Archiepiscopi, vel metropolitani, qui hæc sine consultu primatis non possunt exequi, Archiepiscopi tantum vel Metropolitani habentur, sicut & in gestis Chalcedonensis Concilij, & in eiusdem Synodi canonibus, & decretis Innocentij, & in epistola Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum inuenimus. Ait enim Innocentius ad Alexandrum Antiochenum Episcopum, Reuoluentes, inquit, auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ vna omnium per or-

Lib. vii.
epist. 112.
Indict. 11.

Cap. 96

Epist. 267

Epist. 88.

bem terrarum mentem explicat sacerdotum, quæ censuit de An-
 tiochena Ecclesia cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus, esse ne-
 cessarium custodire. quia super diocesim suam prædictam Ecclesiam,
 non super aliquam aliam prouinciam recognoscimus constitutam.] Et post aliquanta, Itaque arbitramur, frater charissime, vt sicut Me-
 tropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic & ceteros non sine
 permisso conscientiaque tua sinas Episcopos procreari.] In quibus
 hunc modum rectè seruabis, vt longè positos litteris datis ordina-
 ri censeas ab his, qui nunc eos suo tantum ordinant arbitratu: vici-
 nos autem, si æstimas, ad manus impositionem tuæ gratiæ statuas
 peruenire. quorum enim te maximè spectat cura, præcipuè tuum de-
 bent mereri iudicium.] Et Leo scribens ad Anastasium Thessaloni-
 censem Episcopum, euidenter ostendit quam prælationem primas
 Metropolitanorum ex delegatione Apostolicæ sedis habere debeat,
 dicens, De persona consecrandi Episcopi, & de cleri plebisque con-
 sensu, Metropolitanus Episcopus ad fraternitatem tuam referat, quod-
 que in prouincia bene placuit scire te faciat, vt ordinationem ritè
 celebrandam tua quoque firmet auctoritas. Metropolitanus verò de-
 functo, cum in loco eius alius fuerit subrogandus, prouinciales Epi-
 scopi ad ciuitatem metropolim conuenire debebunt, vt omnium cleri-
 corum atque omnium ciuium voluntate discussa, ex presbyteris eiusdem
 Ecclesiæ, vel ex diaconibus, optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam
 notitiam prouinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium,
 cum quod ipsis placuit tibi quoque placuisse cognouerint.] Et item,
 In euocandis à te Episcopis moderatissimum esse te volumus, ne per
 maioris diligentia speciem fraternis gloriari videaris iniuriis. Vnde si
 causa aliqua maior erit, ob quam rationabile ac necessarium sit
 fraternum aduocare conuentum, binos de singulis prouinciis Epi-
 scopos, quos Metropolitanus crediderint esse mittendos, ad fraternita-
 tem tuam venire sufficiat, vt non amplius ab statuto Concilij tem-
 pore quàm dies quindecim remorentur Episcopi.] Quos Metro-
 politanos contra suos Primates se eleuasse in gestis Chalcedonensis Sy-
 nodi reperimus, quosque eadem Synodus iustè redarguit, & aucto-
 ritate repressit. Patriarchas quoque vel primates, qui duobus his no-
 minibus in vnius prioratus funguntur officio, non solum aduersus
 tertiam & secundam sedem, verum & contra primam & Apostoli-
 cam sedem legimus extulisse, adeò vt Episcopus Constantinopoli-
 tanæ ciuitatis, olim Heracleotis suffraganeæ, contra regulas tertiæ se-
 dis Episcopum ordinare præsumpserit, & secundæ sedi se à Synodo
 & ab Imperiali potestate præferri contra regulas obtinuerit. Et quia
 mens potentia auida non potest concessis sibi limitibus esse con-
 tenta, ad hoc usque prorupit, vt contra primam & Apostolicam
 sedem vniuersalem vocari se fecerit, sicut in epistolis magni Leo-
 nis Papæ, ac beati Gregorij, & nuper Nicolai relegimus. Cuius pro-

fani vocabuli præsumptio, rapina scilicet altitudinis, qualiter repulsa sit à beato Leone, vnà cum arrogantia appellationis indebitæ à Constantinopolitano Episcopo vsurpatæ, quia tuæ compilationis perplexitas eius dicta alibi exigit ponere, suo loco inuenies. Et quid de eodem vocabulo beatus Gregorius senserit & decreuerit, hîc pro loci opportunitate duxi ponendum, cuius verba latiùs ac plenius in eisdem epistolis, de quibus hîc quædam deflorauî, lector poterit inuenire. Ait enim in epistola ad ipsum Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, qui se vniuersalem Episcopum satagebat vocari, Rogo, inquit, deprecor, & quanta possum dulcedine exposco, vt fraternitas vestra cunctis sibi adulantibus atque erroris nomen deferentibus contradicat, nec stulto ac superbo vocabulo appellari consentiat.] & item, Perpende rogo quia in hac præsumptione temeraria pax totius turbatur Ecclesiæ, & gratiæ contradicitur communiter omnibus effusæ.] & item, Quis rogo in hoc tam peruerso vocabulo nisi ille ad imitandum proponitur, qui despectis Angelorum legionibus secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, vt & nulli subesse, & solus omnibus præesse videretur?] & item, Certè Petrus Apostolorum princeps membrum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ, Paulus, Andreas, Ioannes, quid aliud quàm singularum sunt plebium capita, & tamen sub vno capite omnes membra, atque vt cuncta breui cingulo locutionis adstringam, sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratia, omnes hi perficientes corpus Domini, in membris sunt Ecclesiæ constituti, & nemo se vnquam vniuersalem vocari voluit. Vestra ergo sanctitas agnoscat quantum apud se tumeat, quæ illo nomine vocari appetit, quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit. Numquid non, sicut vestra fraternitas nouit, per sanctum & venerandum Chalcedonense Concilium huius Apostolicæ sedis Antistites, cui Deo disponente deseruio, vniuersales oblato honore vocati sunt? Sed tamen nullus vnquam tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit, ne si sibi in pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur.] & item, Quid ergo, frater carissime, in illo terribili examine venienti iudici es dicturus, qui non solum pater, sed etiam generalis pater in mundo vocari appetis? Ecce ex hoc nefando elationis vocabulo Ecclesia scinditur, fratrum omnium corda ad scandalum prouocantur.] Et in epistola ad Sabinianum diaconum in Constantinopoli responsalis fungentem officio, Ad hoc, inquit, vsque peruenit, (quin Ioannes Constantinopolitanus Episcopus) vt sub occasione presbyteri Ioannis gesta huc transmitteret, in quibus se penè per omnem versum œcumenicum patriarcham nominaret.] & post aliquanta, In isto enim scelesto vocabulo consentire nihil est aliud quàm fidem perdere. vnde sicut tibi

Lib. 4. ind.
13. epist. 38.

Lib. 4. ind.
13. epist. 39.

Lib. 4. ind.
13. epist. 34.

Lib. 4. ind.
13. epist. 36.

Philip. 1.
1. Petr. 3.

iam transactis epistolis scripsi, nunquam cum eo procedere præsumas.] & ad Constantinam Augustam, Cum se noua præsumptione atque superbia idem frater meus vniuersalem Episcopum appelleret, ita vt sanctæ memoriæ decessoris mei tempore adscribi se in Synodo tali hoc superbo vocabulo faceret, quamuis cuncta acta illius Synodi sede Apostolica contradicente soluta sint: triste mihi aliquid serenissimus Dominus innuit, quod non eum corripuit qui superbit, sed me magis ab intentione mea declinare studuit, qui in hac causa Euangeliorum & canonum statuta humilitatis atque rectitudinis virtute defendo. Qua in re à prædicto fratre & confacerdote meo, contra Euangelicam sententiam, contra beatum quoque Petrum Apostolum, & contra omnes Ecclesias, contraque canonum statuta agitur.] & paulo post, Triste tamen valde est, vt patienter feratur, quatenus despectis omnibus prædictus frater & Coepiscopus meus solus conetur appellari Episcopus. Sed in hac eius superbia quid aliud nisi propinquam Antichristi esse tempora designantur?] Et in epistola ad Eulogium Alexandrinum, & ad Anastasium Antiochenum Episcopos, à pari. Sicut, inquit, veneranda mihi vestra sanctitas nouit, per sanctam Chalcedonensem Synodum Pontifici sedis Apostolicæ, cui Deo disponente deseruio, hoc vniuersitatis nomen oblatum est. Sed nullus vnquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo vti consensit: quia videlicet, si vnus patriarcha vniuersalis dicitur, patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc, absit à Christiani mente, id sibi velle quempiam arripere, vnde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacumque parte videatur. Cum ergo nos hunc honorem nolumus oblatum suscipere, pensate quàm ignominiosum sit hunc sibi quempiam violenter vsurpare voluisse. Propterea sanctitas vestra in suis epistolis neminem vnquam vniuersalem nominet, ne sibi debitum detrahat, cum alteri honorem offert indebitum.] & item, Si enim hoc dici licenter permittitur, honor patriarcharum omnium negatur: & cum fortasse is in errore perit qui vniuersalis dicitur, nullus iam Episcopus remansisse in statu veritatis inuenitur. Obtestor ergo vt constanter ac sine præiudicio seruetis sicut accepistis Ecclesias, & nihil sibi in vobis hæc tentatio diabolicæ vsurpationis adscribat. State fortes, state securi, scriptaque cum vniuersalis nominis falsitate, nec dare vnquam, nec suscipere præsumatis. Omnes Episcopos curæ vestræ subiectos ab huius adulationis iniquatione prohibete. Vniuersa vos Ecclesia Patriarchas, non solum in bonis operibus, sed etiam in veritatis auctoritate cognoscat. Si qua autem forsan aduersa subsequantur, vnanimiter persistentes, etiam moriendo debemus ostendere, quia in generalitatis damno nostrum specialiter aliquid non amamus. Dicamus cum Paulo, *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.* Audiamus quod primus omnium pastorum dicit, *Si quid*

patimini propter iustitiam, beati eritis. Mihi enim credite, quia honorem quem pro prædicanda veritate suscepimus, si necessitatis causa exigat, securius pro eadem veritate relinquimus quàm tenemus. Pro me autem, sicut vestram carissimam beatitudinem decet, orate ut hoc quod vobis loqui audeo, operibus ostendam.] Et item in epistola ad Eulogium Alexandrinum Episcopum: Indicare quoque vestra beatitudo studuit, iam se quibusdam non scribere superba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt, & mihi loquitur dicens, *Sicut iussistis.* Quod verbum iussionis peto à meo auditu remouete, quia scio qui sum, qui estis. Loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo iussi, sed quæ utilia visa sunt, indicare curavi. Non tamen inuenio vestram beatitudinem hoc ipsum, quod memoriæ vestræ intuli, perfectè tenere voluisse. Nam dixi, nec mihi vos, nec cuiquam alteri tale aliquid scribere debere, & ecce in præfatione epistolæ, quam ad meipsum qui prohibui direxistis, superbæ appellationis verbum, vniuersalem me Papam dicentes, imprimere curastis. Quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat, quia vobis subtrahitur quod alteri plusquam ratio exigit præbetur. Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus: nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est, honor vniuersalis Ecclesiæ, meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego verè honoratus sum, cùm singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim vniuersalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse quod me fatetur vniuersum. Sed absit hoc. recedant verba quæ vanitatem inflant, & caritatem vulnerant. Et quidem in sancta Chalcedonenſi Synodo, atque pòſt à ſubſequentibus patribus, hoc eſt deceſſoribus meis, oblatum veſtra ſanctitas nouit. Sed tamen nullus eorum vti hoc vnquam vocabulo voluit: vt dum in hoc mundo honorem ſacerdotum diligerent omnium, apud omnipotentem Deum cuſtodirent ſuum.] Et in Epistoſa ad diuerſos Archiepiſcopos à pari, Cognoscat fraternitas veſtra, Ioannem quondam Conſtan-
Lib. 7. ind.
1. epist. 4.

tinopolitanæ ciuitatis antiſtitem, contra Deum, contra pacem Eccleſiæ, in omnium deſpectu & iniuria ſacerdotum, modeltiæ ac menſuræ ſuæ terminos exceſſiſſe, & inlicitè in Synodo ſuperbum ac peſtiferum œcumenicum, hoc eſt vniuerſalis, ſibi vocabulum uſurpaſſe. Quod beatæ recordationis Pelagius deceſſor noſter agnoſcens, omnia geſta eiſdem Synodi, præter illa quæ illic de cauſa venerandæ memoriæ Gregorij Epicoſpi Antiocheni ſunt habita, valida omnino deſtructione caſſauit, diſtriſtiſſima illum increpatione corripiens, vt ſe à nouo & temerario ſuperſtitionis nomine cohiberet. adeo vt ſuum cum eo diaconum, niſi tantum nefas emendaret, procedere prohiberet. Cuius nos rectitudinis zelo per omnia inhærentes, ſtatuta ipſius ſine refragatione, Deo protegente, ſeruamus.

Lib. VII.
 Indict. 2.
 epist. 69.

quia dignum est, ut rectam decessoris viam gressibus inoffensis incedat, qui de eodem loco ad reddendam rationem æterni iudicis tribunal expectat.] Et paulo post, Hortor atque suadeo, ut nullus vestrum hoc nomen aliquando recipiat, nullus consentiat, nullus subscribat, nullus ubi fuerit scriptum admittat, vel subscriptionem suam adiiciat, sed sicut omnipotentis Dei ministros decet, integrum se ab huiusmodi venenata infectione custodiat, & callido insidiatori in se locum non præbeat, quoniam hoc & in totius Ecclesiæ iniuria ac discissione, & sicut diximus, in omnium vestrum despectu fit. Nam si vnus, ut putat, vniuersalis est, restat ut vos Episcopi non sitis.] & post aliquanta, Nam si quis, quod non credimus, scripta præsentia aliqua in parte neglexerit, à beati Petri Apostolorum principis pace se nouerit segregatum. Ita ergo vestra fraternitas agat, ut cum pastor pastorum in iudicio venerit, de loco regiminis quem accepit, reatum habere non possit.] Et in epistola ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum, Ioannis Episcopi successorem, In hoc, inquit, vos medullitus amplectimur, in hoc sacerdotes esse recognoscimus, si repulsa vanitate verborum, sanctitatis locum cum sancta humilitate teneatis. Ecce enim in nefandi appellatione nominis scandalizati sumus, & non minimas querelas seruamus in mente, promimus in voce. Vestra autem fraternitas nouit, quia veritas dicit, *Si offers munus tuum ad altare*, & reliqua. Qua in re pensandum, quia cum omnis culpa oblato sacrificio deletur, tantum est malum scandali alieno corde generati, ut ab eo qui peccauerit, nec ipsum sacrificium Dominus accipiat, quod delere peccatum solet. Curate ergo cordis nostri scandalum festinè detergere, ut possit omnipotens Deus oblationis vestræ sacrificium acceptabile habere.] & item in alia epistola ad eundem, Oportet, inquit, ut mihi, atque omnibus fratribus vestris, eius caritatis pulchritudinem in hoc primum opere monstretis, ut verbum superbiæ, per quod graue scandalum in Ecclesiis generatur, auferre festinetis, hoc modis omnibus implentes quod scriptum est, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. & rursus, Nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia. Tunc enim ostensa caritas vera est, si per typhum superbiæ inter nos scissura non fuerit. Ego enim Iesum testem inuoco in anima mea, quia à summo vsque ad vltimum nulli hominum dare scandali occasionem volo: omnes esse magnos & honorabiles cupio, quorum tamen honor honor non detrahit omnipotentis Dei. Nam quisquis se contra Deum honorari appetit, mihi honorabilis non est.] & paulo post, Quia hostis omnipotentis Domini Antichristus iuxta est, studiosè cupio ne proprium quid inueniat, non solum in moribus, sed neque in vocabulo sacerdotum. Ea ergo quæ nouo modo introducta sunt, ipso ordine quo inlata sunt auferantur, & pax

Lib. 6. ind.
15. epist. 4.

Matt. 5.

Lib. 6. ind.
15. epist. 18

Ephes. 4.
1. Tim. 5.

nobis in Domino inlibata permanebit. Nam quæ erit inter nos dulcedo, quæ caritas, si nosmetipsos voce refouemus, & rebus pungimus?] Et in epistola ad Mauritium Augustum, Eundem, inquit, Lib. 6 ind.
13. epist. 30. fratrem & confacerdotem meum (quin Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum) studiosè admonere curavi, vt si habere pacem omnium concordiamque desiderat, ab stulti vocabuli se appellatione compescat. De qua re mihi in suis iussionibus dominorum pietas præcepit dicens, vt pro appellatione friuoli nominis inter nos scandalum generari non debeat. Sed rogo vt Imperialis pietas penset, quia alia sunt friuola valdè innoxia, atque alia vehementer nociua. Numquid non, cum se Antichristus veniens Deum dixerit, friuolum valdè erit? sed tamen nimis perniciosum. Si quantitatem sermonis attendimus, duæ sunt syllabæ: si verò pondus iniquitatis, vniuersa perniciēs. Ego autem fidenter dico, quia quisquis se vniuersalem sacerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione sua Antichristum præcurrit, quia superbiendo se ceteris præponit. nec dispari superbia ad errorem ducitur: quia sicut peruersus ille Deus videri vult super homines, ita quisquis iste est, qui solus sacerdos appellari appetit super reliquos sacerdotes. Sed quoniam veritas dicit, Luc. 14. *Omnis qui se exultat humiliabitur*, scio quia quælibet elatio tanto citiùs rumpitur, quanto ampliùs inflatur. Illis ergo pietas vestra præcipiat, ne quod per appellationem friuoli nominis scandalum gignant, qui in superbia & typho ceciderunt. Nam peccator ego, qui auctore Deo humilitatem teneo, admonendus ad humilitatem non sum.] Et in epistola ad Anastasium Antiochenum Episcopum, In suscipienda Lib. vi.
epist. 24. fratris & confacerdotis nostri Cyriaci Synodica epistola dignum non fuit vt pro causa profani vocabuli moras facerem, ne unitatem sanctæ Ecclesiæ perturbarem. sed tamen de eodem supersticioso & superbo vocabulo cum admonere studui, dicens quia pacem nobiscum habere non posset, nisi elationem prædicti verbi corrigeret, quam primus apostata inuenit. Vos tamen eandem causam nullam esse dicere non debetis, quia si hanc æquanimiter portamus, vniuersæ Ecclesiæ fidem corrumpimus. Scitis enim quanti, non solùm hæretici, sed etiam hæresiarchæ de Constantinopolitana Ecclesia sunt egressi. & vt de honoris vestri iniuria taceam, si vnus Episcopus vocatur vniuersalis, vniuersa Ecclesia corruit, si vnus vniuersus cadit. Sed absit hæc stultitia, absit hæc leuitas ab auribus meis. In omnipotente autem Domino confido, quia quod promissit citiùs impleturus est, *Omnis qui se exultat, humiliabitur.*]

CAP. XVIII. *Quod insana mentis homines per indiscretionem in scripturis sanctis errauerunt.*

HANC Euangelicam sententiam, frater, intelligenter attende, & tenaciter mente reconde: sed & illam beati Gregorij, quam ut paulo antè legisti, huic Euangelicæ sententiæ subiunxit dicens, Scio quia quælibet elatio tanto citius rumpitur, quanto amplius inflatur.] Recognosce igitur modum & mensuram tuam, tibi à Deo per canones sacros decretam, & esto humilis in oculis tuis, attendens quod Dominus dixit Sauli, *Nonne cum esses paruulus in oculis tuis, caput in Israel feci te?* Nunc quia magnus es apud te, *abieci te ne sis Rex.* Et istos veteres & emortuos cineres, à sacris canonibus dudum sepultos, eorum qui contra prælatos suos rebellauerunt, moliri desiste resuscitare. Sed timeo quoniam ea quæ vera & humilia sunt videre non poteris, albuginem habens in oculo, id est arrogantiam in mente. unde Dominus ad Moysen dicit, *Qui habuerit albuginem in oculo, non offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius.* Quade re inculco tibi sententiam beati Augustini ad Iulianum Episcopum iuuenem, & per superbiam malè sentientem, ab Ecclesia catholica segregatum, in alio scripto iam à te lectam, sed utinam non neglectam. Quando, inquit, animositatem qua teneris viceris, tunc veritatem poteris tenere qua vinceris.] Quam scilicet veritatem si relictà animositatē non tenueris, discretionem in sanctis scripturis & in sacris regulis habere non poteris, sicut nec illi qui eas discretè intelligere noluerunt, & ideo errauerunt quidam eorum, voces earundem scripturarum non discernendo. sicut hoc quod Dominus dicit, *Ego & pater unum sumus*, Arrius dictum de vnitatē substantiæ *unum* intelligere noluit, Sabellius ad personarum proprietatem *sumus* non retulit, & vterque idcirco errauit. In vnitatē quoque vnius eiusdemque personæ ex duabus & in duabus substantiis, id est naturis, diuinitatis scilicet & humanitatis, subsistens Dominus noster Iesus Christus, hoc quod item dixit, *Pater maior me est*, Arrius non humanitati, sed diuinitati adscripsit, & ideo indignam vitam digna morte finiuit. Quidam verò eorum easdem scripturas malè interpretando, sicut beatus Petrus de sancti Pauli Epistolis dixit, *In quibus, inquit, sunt quedam difficilia ad intelligendum, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem.* Difficilia autem intellectu in Epistolis Pauli, quæ ab indoctis & instabilibus dicit deprauata, illa sunt maximè, in quibus de gratia Dei loquitur, quæ iustificat impios, hoc est ex impiis facit iustos. Dicit enim ipse Paulus, *Vbi autem abundauit peccatum, superabundauit gratia.* quod indocti & instabiles non intelligentes, putabant eum dicere, faciamus mala,

mala vt veniant bona. Absit autem, vt Paulus suos auditores ad prome- Rom. 3.
 renda bona doceat facere mala, cuius omnis intentio est à malis coerce-
 re, & ad bona agenda quoscumque potest aduocare. Sed cum dicit, Vbi
 autem abundauit peccatū, superabundauit gratia, donum gratiæ per
 hoc vehementius commendat, quæ & magna solet conuersis & minora
 dimittere peccata: & quanto quis maiora ante conuersionem peccata
 commisit, tanto maiorem gratiæ donantis indulgentiam cōuersus ac-
 cipit.] Quidam autem ex eisdem scripturis quædā eraserunt, de quibus
 reuinci timebant, sicut cōstat Arrianos de Euangelio erasisse quod Sal-
 uator ait, *Quia Deus Spiritus est*, quoniam credere nolebāt quod Spiritus Ioan. 4.
 S. Deus esset omnipotens. Quidam etiam de epistola Ioannis erase-
 runt, *Et omnis Spiritus qui soluit Iesum ex Deo non est*. ne scilicet per au- 1. Ioan. 4.
 ctoritatem B. Ioannis reuincerentur. Vnde Nestorius nescire se pro-
 didit hanc authenticis exemplaribus inditam fuisse sententiam, at-
 que ideò soluere non timuit Iesum, dicens beatam virginem Ma-
 riam non Dei sed hominis tantum genitricem, vt aliam personam
 hominis, aliam faceret deitatis: neque vnum Christum in Verbo Dei
 & carne atque anima credens, sed separatim alterum filium Dei, al-
 terum hominis prædicans. Quidam nimirum ipsas scripturas verbis
 inlicitis imposturauerunt, sicut Macedonius Constantinopolitanus
 Episcopus, qui ab Anastasio Imperatore ideò à ciuitate expulsus le-
 gitur, quoniam falsauit Euangelia, & illum Apostoli locum vbi dicit,
Quod apparuit in carne, iustificatum est in spiritu, per cognationem Græ- 1. Tim. 3.
 carum litterarum O & Θ hoc modo mutando falsauit. Vbi enim habuit
 Qui, hoc est, O Σ, monosyllabum Græcum, littera mutata O in Θ ver-
 tit & fecit Θ Σ, id est, vt esset Deus apparuit per carnem. quapro-
 pter tamquam Nestorianus fuit expulsus. Et multa alia sunt in scri-
 pturis, de quibus malè intelligentes scandalum sibi sumpserunt: &
 quia noluerunt fieri discipuli veritatis, magistri sunt facti erroris.
 Sicut de hoc quod dicit Apostolus, *Mediator Dei atque hominum ho-* 1. Tim. 2.
mo Christus Iesus, quo testimonio ad auctoritatem hæresis suæ Pho-
 tinus est vsus. & de Epistola ad Philipenses, *habitu repertus vt ho-* Cap. 2.
mo, Marcion phantasiā corporis confessus est esse in Christo, non
 corpus. Sed & Agnoitæ hæretici hoc ad suum confirmandum erro-
 rem protulerunt quod dictum est, *De die autem & hora nemo scit, ne-* Matth. 24.
que Angeli in celis, nec filius, nisi pater solus. & de hoc quod in Genesi
 scriptum est, *post noctem diem cæptum*, tenebras coæuas Deo, qui in-
 accessibilem lucem habitat, dixerunt hæretici. Et ex eo quod ibi di-
 ctum est, *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, Dia- Cap. 1.
 bolus primum hominem idololatriam docuit dicens, *Eritis sicut dij*. Ibid.
 Et quia Mathusalæ anni ætatem diluuij excedunt, non tantum octo Gen. 3.
 animæ reseruatae sunt dictæ. Et clamores Sodomorum repletis iam
 peccatis Deus audiens, tamquam ignorans clamorem, descendit vt
 videret an plena essent. Et quod Moyse sepulchrum nemo scierit;

Isai. 45.

Gen. 1.

nec etiam sepelientes sepultum. & lex diuersa sibi ipsi sit hostis. & Dominus non mittere potuerit Spiritum sanctum, de quo ipse natus legatur. nec mortem gladio vsuris denuntiauerit, qui gladium passurus emi præcepit. nec ad inferos descendit, qui in paradiso cum larrone intrauit. & Apostoli reperiuntur in crimine, qui baptizare in nomine patris & filij & Spiritus sancti iussi, tantum in Iesu nomine baptizauerunt. & de hoc quod dictum est, *Ego Deus creans mala.* & *Fecit omnia,* & ecce bona valde. Et multa sunt alia, quæ longum & non necessarium est nobis modò annumerare, de quibus sapientissimè atque sanctissimè dictis, insulsi & scelerati tenebrosissimè perditionem suam adinuenerunt.

CAP. XIX. *Quòd in sanctarum traditionum sanctiones malè intelligentes errauerint.*

Lib. 2. hist.
trip. c. 13.

Et quia, vt Hilarus Papa dicit, Non minùs in sanctarum traditionum sanctiones delinquitur, quàm in ipsius Domini iniuriam profilitur, de Ecclesiasticis regulis quidam sumpserunt scandala, & hæreses ac schismata condiderunt, sicut Meletius à Synodo Ægypti Episcoporum depositus, à quo Meletiani sunt dicti, qui ab eo post depositionem suam fuerunt ordinati, quos Nicæna Synodus sub conditione in gradibus suis recepit, ea necessitate, ne cum Arrianis cum quibus iuncti fuerant remanentes, acriùs Ecclesiam catholicam impugnarent. Sed & Nouatianos æquè sub conditione Synodus prædicta recepit. Hæc enim hæresis à Nouato presbytero Romanæ tunc Ecclesiæ, postea autem contra regulas à consortibus suis facto Episcopo, sumpsit exordium. Qui Nouatus se ab Ecclesiæ Romanæ communione suspendit, quoniam Cornelius Episcopus fideles, qui sacrificauerant tempore factæ persecutionis à Decio, immutata Concilij Episcopalis acerbissima sententia, quam Innocentius in decretis suis commemorat, in communione receperat. Quorum scilicet Nouatianorum Episcopo, nomine Acesio, Constantinus Imperator vocato ad Nicænum Concilium, & in dogmate fidei & Paschalis festiuitatis consentienti, sed pœnitentes ad pœnitentiam recipere renuenti, Imperator mirabilis dixit, O Acesi, pone scalam, & si potes ascende solus in cælum. Ex qua condescensione circa Nouatianos & Meletianos causa necessitatis proueniente, cum illi, quos ante damnationem suam Bonosus ordinauerat, in gradibus recepti fuerint, etiam eos qui à catholica ad hæresim transierunt, & à Bonoso damnato ordinati fuerunt, Anisius quidam cum suis collegis recipi in ordinibus suis debere decreuit, ne cum eodem Bonoso remanerent, ac non mediocre scandalum Ecclesiæ catholicæ fieret. quod sanctus Innocentius dissoluit & repulit. Et quia idem Concilium Paulianistas hæreticos ad Ecclesiam venientes baptizari præcepit,

quidam etiam alios hæreticos baptizandos esse dixerunt, quod Apostolica sedes, & plenaria Concilia, (sicut decreta Romanorum Pontificum monstrant, & sanctus Augustinus verbis & sensibus copiosis libris ostendit,) penitus abdicarunt. Sed & alia hinc deuocare in medium poteram, nisi prolixitatem vitarem.

CAP. XX. *Quod in antiquis epistolis sedis Apostolicæ, sicut in legibus, quædam post abrogata vel immutata fuerint. De sex Synodis generalibus, & de septima apud Græcos, deque Synodo Francica, & epistolis Iulij Papæ ac Felicis.*

NE igitur causa indiscretæ intelligentiæ, de his quæ collegisti ad tuam intentionem firmandam, scandalum sumas, animaduertere debes, quia sicut de sacramentis humanæ salutis, quæ ab exordio mundi vsque ad aduentum Domini saluatoris pro temporum varietate diuersa, ad vnitatem tamen vnius fidei recurrentia extiterunt, quædam spiritaliter intelligenda sunt tradita, quædam verò immutata, & quædam penitus abolita, quædam etiam permanent vt fuisse decreta: ita nullum fuit tempus sæculi à sanctis alienum doctoribus, qui siue verbis, siue exemplis, siue etiam scriptis, viam vitæ mortalibus pro temporum varietate demonstraerunt. Vnde sunt plura, non solum in canonibus, atque in Romanorum Pontificum decretis, sed & in veteris ac noui testamenti sanctis scripturis, eodem spiritu inspiratis quo & sacri promulgati sunt canones, quæ quidem inter se contraria esse videntur, & non sibimet sunt contraria, sed pro temporum & rerum ac qualitate causarum disposita vel disponenda. vt Salomon coniunctim dicit, *Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, & responde stulto iuxta stultitiam suam: Et Dominus per Prophetam, Nolo mortem peccatoris, & de Heli filiis legitur, quia non poterant patrem audire, quoniam voluit eos Deus occidere.* Prou. 26. Ezech. 33. 1. Reg. 2. Et in Euangelio, *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona. & nemo bonus, nisi solus Deus.* Matth. 12. Luc. 18. Et, *Venit filius hominis querere & saluare quod perierat, qui dicit, Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel.* Luc. 19. Et item discipulis dicit, *In viam gentium ne abieritis. itémque, Ite, docete omnes gentes.* Matth. 19. Matth. 10. Et, *Deus neminem tentat, & tentat vos Dominus Deus vester.* & 18. Iacob. 1. Et Paulus, *Si hominibus placerem, Christi seruus non essem, itémque sicut ego per omnia omnibus placeo.* Deut. 1. Gal. 1. Et item, *Optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis secundum carnem.* 1. Cor. 10. Rom. 9. & item, *Quis nos separabit à charitate Christi, & reliqua.* Rom. 8. Sap. 7. Quia spiritus unicus & multiplex, stabilis & mobilis, vt in libro Sapientiæ scriptum est, per organum hominis sibi artificissimum non simul & insemel omnia profert: & etiam ipsis sanctis discipulis, quia nemo hominum purus repente fit summus, qui incessanter diuino adhærebant magisterio, per incrementa temporum fides & scientia est adaucta. qui & dixerunt, *Domine ad-* Luc. 17.

Iean. 16.

auge nobis fidem. & Dominus ipsis, *Adhuc*, inquit, *multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modò: cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Sed & post legem naturæ data est lex litteræ populi congruens duritiæ, quæ propter transgressiones posita est: quæ lex Euangelij tempore posterior sed gratia prior est subsecuta, quæ per incrementa temporum ab Apostolis eorūque successoribus est propagata. Nam sicut in Actibus Apostolorum legimus, primū credentes de circumcissione, sic Euangelij sacramenta suscipiebant, vt à legalibus ceremoniis non discederent: & quæstione facta de Gentilibus, si credentes legis ceremonias obseruare deberent, tria tantū capitula ab Apostolis susceperē seruanda. Deinde Apostolicæ sedis Pontifices, ante constitutionem sacrorum Conciliorum, & si non fide sibi aduersa, tamen stylo diuerso, in suis Epistolis ad diuersos pro diuersis causis emergentibus datis, de Episcopis statuere iudicia, considerantes qualitatem personarum, necessitatem rerum, & opportunitatem temporum. Vnde & Anacletus in epistola ad vniuersos Episcopos in Italia constitutos dicit, Electionem, inquit, summorum Sacerdotum sibi Dominus reseruauit, licet electionem eorum bonis Sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset.] ex quo aliter in præcedenti epistola scripserat. Et Constantinum Imperatorem in Nicæna Synodo tale quid dixisse Triperita narrat historia. Non ob id tamen dimisit decernere Nicæna Synodus,

Act. 15.

Epist. 1.

Can. 2.

Si quis, inquit, præter hæc fecerit, quasi contra magnum Concilium se efferens, ipse de clericatus honore periclitabitur.] In quo decreto cum dicit *Si quis*, neminem tam de superiori quàm inferiori ordine excipit, quod & in aliis euidenter ostendit. Sed & idem Constantinus, & post eum alij orthodoxi Imperatores, leges de Episcopis promulgare non fuere cunctati. Sed & post Anacletum, quidam ante Nicænum Concilium, Iulius autem & alij quidam post Nicænum Concilium, iudicia Episcoporum ante diffinitionem ad sedem Apostolicam referri iusserunt. Innocentius verò & successores ipsius, postquam à sacris Conciliis, & Romanæ sedis Pontificibus, de certis capitulis expressius fuerunt decreta iudicia, de dubiis vel obscuris ante iudicium, de certis autem atque decretis, (quoniam & Ecclesiasticæ & publicæ leges confessum vel conuictum sine dilatione vel retractatione iudicari præcipiunt,) post Episcopale iudicium, secundum Sardicenses canones, sub gestorum testificatione ad sedem Apostolicam referri iusserunt. quorum decreta in vsu Ecclesiastico etiam à tempore maiorum nostrorum præualuisse comperimus. Verum & vt de legibus publicis quædam sunt abrogata, quædam verò immutata, quædam etiam superadiecta, ita nihilominus quædam decreta catholicorum pro tempore & ratione atque necessitate prolata, sed postea abrogata vel immutata fuerunt: quod & Innocentius demonstrat dicens, De his, inquit, obseruatio prior durior, posterior

interueniente misericordia inclinatio est, & reliqua.] Et Africa prouincia canones de velatione virginum, & baptizatis paruulis à Donatistis, & de diocesis, aliter quàm primùm decretum fuerit diffinierunt. Et S. Gelasius, Priscis, inquit, pro suæ reuerentia manentibus constitutis, quæ ubi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia, regulariter cōuenit custodiri, & reliqua.] Et Innocentius longè antè ad Episcopos Macedones excusantes de temporis necessitate quod egerāt, dixit, Ergo quod necessitas pro remedio reperit, necessitate cessante debet utique cessare pariter quod urgebat: quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio quam ad præsens fieri tempus impellit. & aduertite, quod utique ut dicitis necessitas imperauit, in pace iam Ecclesias constitutas non posse præsumere.] Et Leo ad Rusticum Narbonensem Episcopum, Sicut quædam, inquit, sunt quæ nulla possunt ratione conuelli, ita nonnulla sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari, illa semper conditione seruata, ut in his, quæ vel dubia fuerint vel obscura, id nouerimus sequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum patrum inueniatur aduersum.] Quas singillatim singulas formas & sanctus Paulus demonstrat ad Corinthios dicens, *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium*, & reliqua. *1. Cor. 7.* *His autem qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego sed Dominus, uxorem à viro non discedere*, & sequentia. Et Concilium Africanum in vno capitulo de Donatistis ad locum, Propter Ecclesiæ pacem & utilitatem, ut ex ipsis Donatistis, quicumque clerici correcto consilio ad catholicam vnitatem transire voluerint, secundum vniuscuiusque Episcopi catholici voluntatem atque consilium qui in eodem loco gubernat Ecclesiam, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, sicut & prioribus eiusdem diuisionis temporibus factum esse manifestum est: non ut Concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissoluatur, sed ut illud maneat circa eos, qui sic transire ad catholicam volunt, ut nulla per eos vnitatis compensatio procuretur, & reliqua quæ ibi prosequitur.] Sed & Leo utrasque has formas de vna eademque re in vno capitulo ostendit ad Rusticum Narbonensem Episcopum dicens, Nulla, inquit, ratio finit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à comprouincialibus Episcopis cum Metropolitanis iudicio consecrati. Vnde cum sæpè quæstio de malè accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis essetribuendum, quod non docetur fuisse conlatum? Si qui autem clerici ab istis pseudoepiscopis in eis Ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios Episcopos pertinebant, & ordinatio eorum consensu & iudicio præsidentium facta est, potest rata haberi, ita ut in ipsis Ecclesiis perseuerent. aliter autem vana habenda est consecratio, quæ nec loco fundata est, nec auctoritate munita.] & item

Epist. 27.
post mediūEpist. 95. in
Præfat.

1. Cor. 7.

Can. 35.

Epist. 95.
cap. 1.

Cap. 10.

Epist. LIX.

Epist. 50.

2. Reg. 12.

Matth. 26.

ad eundem in eadem epistola, In adolescentia constitutus, si urgente aut metu mortis, aut captiuitatis periculo, poenitentiam egit, & postea timens lapsum incontinentiae iuuenilis copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si praeter coniugem nullam omnino cognouerit. in quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius aestimamus. Nam secundum veram cognitionem, nihil magis ei congruit qui poenitentiam gessit, quam castitas perseverans & mentis & corporis.] Et in epistola ad Theodorum Foroiulensem Episcopum, Vt in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, nullis praesidium poenitentiae & mox reconciliationis implorantibus denegetur, etiam si amisso vocis officio ea per indicia integri sensus expostulent. vel si sub praesentia sacerdotis significare non valent, testimonia fidelium circumstantium eis prodesse debebunt, vt simul & poenitentiae & reconciliationis beneficia consequantur, seruata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum à fide discedendo peccauerunt.] Sed & quidam de his, ex quorum epistolis quaedam sunt à te collecta, lapsos & poenitentes in gradibus suis manere debere dixerunt. Postea autem aliter ex sacris canonibus à sequentibus est constitutum. Vnde beatus Augustinus ad Bonifacium scripsit dicens, Vt enim constitueretur in Ecclesia, ne quisquam post alicuius criminis poenitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericali maneat, non desperatione indulgentiae, sed rigore factum est disciplinae. Alioquin contra clauas datas Ecclesiae disputabitur, de quibus dictum est, Quae solueritis in terra, soluta erunt & in caelis. Sed ne forsitan etiam detectis criminibus spe honoris Ecclesiastici animus intumescens superbe ageret poenitentiam, seuerissime placuit, vt post actam de crimine damnabili poenitentiam nemo sit clericus, vt desperatione temporalis altitudinis, medicina maior & verior esset humilitatis. Nam & sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit poenitentiam, & tamen in honore suo perstitit. Et beatum Petrum, quando amarissime lacrymas fudit, utique Dominum negasse poenituit, & tamen Apostolus mansit. Sed non ideo superuacua putanda est posteriorum diligentia, quia vbi saluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo salus tutius muniretur, experti credo aliquorum fictas poenitentias per affectatas honorum potentias. Cogunt enim multas inuenire medicinas multorum experimēta morborum. Verum in huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum scissuras, non huius aut illius hominis est periculum, sed populorum strages iacent, detrahendum est aliquid seueritati, vt maioribus malis sanandis caritas sincera subueniat.] Sic multitudinibus per schismata & haereses pereuntibus Ecclesia catholica subuenire consuevit. Et de hac discretionē Gelasius in quadam sua epistola, & beatus Gregorius in suis

epistolis, & in aliis suis dictis mirabiliter differuerunt. Verum & de translationibus Episcoporum, aliter antiqui censuerunt Pontifices, aliter autem Concilia episcopalia, & ex his sequentes Romanæ sedis Pontifices quæ tenenda sunt decreuerunt. Scriptum est etiam in præfatis epistolis, vt accusationes Episcoporum non recipiantur, & in eisdem habetur qualiter recipiantur, & vt à suis ouibus Episcopi accusari non valeant. Et in constitutionibus sancti Siluestri, Vt nullus laicus crimen clerico audeat inferre, & vt presbyter non aduersus Episcopum, non diaconus aduersus presbyterum: & iterum, à quantis accusari valeant ab eo constitutum. Et Africæ prouinciæ, canones cum legatis Apostolicæ sedis, eos tantum accusatores vel testes à clericorum accusatione, vel contra clericos testificatione, remoueri præcipiunt, quos ad accusanda vel attestanda publica crimina leges publicæ non admittunt. Et Nicænum Concilium neophytum Episcopum à duobus vel tribus testibus redargutum abstinere à clero præcepit, si aliquod delictum animæ circa personam reperiatur huiusmodi. Et Apostolus aduersus presbyterum accusationem non recipi, nisi sub duobus aut tribus testibus præcipit. Sed & per prædictos Africæ prouinciæ canones, omnibus quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non negatur. Et de purgatione accusatorum, sed non conuictorum, vel confitentium, decreta sedis Apostolicæ quæ tenemus constituerunt. Quidam etiam, quod de accusatis & de testibus Silvester constituit, velut in libro Episcopali legitur, ex hoc tenendum in auctoritate dicunt, quia Gelasius in Catalogo de libris recipiendis, actus illius legendos dicit. Sed alia est scriptura actuum illius, in quibus, & scripturarum auctoritate, & miraculorum virtute, Iudæos Christum Iesum Deum verum negantes reuicit, qui legendi scribuntur: alia de constitutionibus illius in libro Episcopali, quas sicut & alias quasdam constitutiones aliorum Pontificum quæ in eodem libro leguntur, à præcedentibus temporibus vniuersalis non seruat Ecclesia: quædam verò ex eisdem constitutionibus, sicut & ex dictis epistolarum de quibus agitur, recipit & custodit. Sed & in eisdem epistolis scriptum est, non debere vel posse conuocari Synodum sine iussione vel consensu Romani Pontificis. & sacri Nicæni canones dicunt, Bene placuit annis singulis per vnamquamque prouinciam bis in anno Concilia celebrari, vt communiter omnibus simul Episcopis congregatis prouinciæ, discutiantur huiusmodi quæstiones.] & Chalcedonense Concilium, Decreuit, inquit, sancta Synodus secundum canones patrum, bis in anno Episcopos in idipsum in vnaquaque prouincia conuenire, quò metropolitani Antistes probauerit, & corrigere singula, si quæ fortassis emerferint.] Sed & Antiocheni & Africæ prouinciæ canones his

Can. 96.

Can. 5.

Can. 19.

Conc. Antioch. can. 10.

Conc. Afr.
can. 62.

Lib. 7. ind.
2. ep. 112.
in fine.

Matth. 18.

concinunt constitutis. Et Innocentius ad Victricium, Si quæ causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis quàm etiam inferioris fuerint exortæ, vt secundum Synodum Nicænam, congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis, iurgium terminetur, patenter ostendit. Et Leo ad Anastasium scripsit, De Conciliis, inquit, Episcopalibus non aliud indicimus, quàm sancti patres salubriter ordinarunt, vt scilicet bini conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diuersos Ecclesiæ ordines nasci assolent iudicetur.] Et sanctus Gregorius ad Gallicanos Episcopos scribit, Nec nos, inquit, in hac sollicitudinis parte relinquimus, quod de habendis per parochias Conciliis patrum prouidentia vtilitatis causa sancitum est. Vnde ne qua inter fratres dissensio, ne qua inter præpositos & subiectos sint fomenta discordiæ, in vnum sacerdotes conuenire necesse est, vt de incidentibus causis disceptatio, & sit salubris de Ecclesiastica obseruatione collatio.] Non igitur absque sedis Apostolicæ auctoritate Metropolitanus Episcopus & primates prouinciarum Synodos conuocamus, Quatinus, vt beatus dicit Gregorius, dum per hoc, & præterita corriguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens vbique Dominus fratrum concordia conlaudetur, cuius nobis adesse præsentiam si hæc obseruamus scimus, quia scriptum est, Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Si ergo adesse dignabitur vbi duo vel tres fuerint, quanto magis non deerit vbi plurimi conuenerint sacerdotes?]

Constat ergo de generali fidei causa hoc dixisse Apostolicam sedem. Vnde cum plura catholica habeantur Concilia, sex Synodi tantum generales specialiter appellantur, quia pro generali ad omnes Christianos causa pertinente sunt conuocata, quæ sine speciali iussione sedis Apostolicæ regulariter congregari non poterant, neque possunt. Quarum Synodorum vniuersalium, à catholica Ecclesia receptissimarum, prima est quæ in Nicæna congregata extitit contra Arrium CCCXVIII. patrum, temporibus Siluestri Papæ, sub Constantino principe. Secunda in Constantinopoli CL. patrum, contra Macedonium & Eudoxium, temporibus Damasi Papæ, & Gratiani principis, quando Nectarius eidem vrbi est ordinatus Episcopus. Tertia in Epheso CC. patrum, contra Nestorium Augustæ vrbis Episcopum, sub Theodosio magno principe, & Papa Cælestino. Quarta Chalcedone, patrum CCXXX. sub Leone Papa, temporibus Martiani principis, contra Eutychem nefandissimum præfulem monachorum. Quinta item in Constantinopoli temporibus Vigilij Papæ, sub Iustiniano principe, contra Theodorum & omnes hæreticos. Sexta item in Constantinopoli sub Agathone Papa, qui ex rogatu Constantini, Heraclij, & Tiberij principum piissimorum, misit in regiam urbem legatos suos, in quibus erat Ioannes Romanæ Ecclesiæ tunc diaconus, non longè post Episcopus, pro adunatione facienda

cienda sanctorum Dei Ecclesiarum : qui benignissimè suscepti à reuerentissimo fidei catholicæ defensore Constantino , iussi sunt , remissis disputationibus , pacifico conloquio de fide vera perquirere , datis eis de bibliotheca Constantinopolitana cunctis antiquorum patrum quos petebant libellis. Adfuerunt autem & Episcopi CL. præsidente Georgio patriarcha regiae urbis , & Antiochiæ Macario , & conuicti sunt qui vnam voluntatem & operationem adstruebant in Christo , falsasse patrum catholicorum dicta perplurima. Finito autem conflictu , Georgius correctus , Macarius verò cum suis sequacibus , simul & præcessoribus Cyro , Sergio , Honorio , Pyrrho , Paulo , & Petro anathematizati , & in locum eius Theophanius Abba de Cilicia Antiochiæ Episcopus factus. tantæque gratia legatos catholicæ pacis comitata est , vt Ioannes Portuensis Episcopus , qui erat vnus ex ipsis , Dominica octauarum Paschæ missas publicas in Ecclesia sanctæ Sophiæ coram principe & patriarcha Latinè celebraret. Septima autem apud Græcos vocata vniuersalis pseudosynodus de imaginibus , quas quidam confringendas , quidam autem adorandas dicebant , neutra verò pars intellectu sano diffiniens , sine auctoritate Apostolicæ sedis , non longè ante nostra tempora , Constantinopoli est à quampluribus Episcopis habita , & Romam missa , quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit . Vnde tempore Karoli magni Imperatoris , iussione Apostolicæ sedis , generalis est Synodus in Francia , conuocante præfato Imperatore , celebrata , & secundum scripturarum tramitem , traditionemque maiorum , ipsa Græcorum pseudosynodus destructa & penitus abdicata. De cuius destructione non modicum volumen , quod in palatio adolescentulus legi , ab eodem Imperatore Romam est per quosdam Episcopos missum. In cuius voluminis quarto libro hæc de vniuersali nomine scripta sunt ,

Vniuersitas ab vno cognominatur , quod vno multotiens verso propagatur. Nam multitudo unitatum vertente in vnum collecta , vniuersitas efficitur. Sicut enim Ecclesia vniuersalis est , quæ Græco eloquio catholica dicitur , ita nimirum omne quicquid ab eius unitate non discessit , catholicum nuncupari potest. Omnis enim doctrina Christiana , vel quælibet constitutio siue traditio talis esse debet , vt vniuersali conueniat Ecclesiæ. quod nequaquam hæretici obseruauerunt , qui per diuersas mundi partes , aliquibus regionum partibus coarctati , conuenticula quædam statuerunt , quibus & se & quamplures ab Ecclesiasticæ unitatis consortio segregauerunt. Cum ergo duarum & trium prouinciarum Præsules in vnum conueniunt , si antiquorum canonum institutione muniti aliquid prædicationis aut dogmatis instituunt , quod tamen ab antiquorum patrum dogmatibus non discrepat , catholicum est quod faciunt , & fortasè dici potest vniuersale : quoniam quamuis non sit ab vniuersi orbis Præsulibus actum , tamen ab vniuersorum fide & traditione non

Cap. 28.

discrepat, quod crebrò factum in plerisque mundi partibus quibusdam necessitatibus incumbentibus scimus. Multa enim Concilia gesta sunt, quorum institutionibus sancta munitur & corroboratur Ecclesia. Si verò duarum aut trium prouinciarum præsules in vnum conuenientes, noua quædam statuere cupientes, conuenticula quædam faciunt, quæ non cum vniuersi orbis Ecclesia sentiunt, sed ab ea quadam ex parte dissentiunt, non est catholicum quod faciunt, & ideo vniuersale nuncupari non potest. Omne quod Ecclesiasticum est, catholicum est, & omne quod catholicum est, vniuersale est. omne autem quod vniuersale est, profanis vocum nouitatibus caret: omne igitur quod Ecclesiasticum est, profanis vocum nouitatibus caret. Et si hæc Synodus vocum nouitatibus caret, antiquorum patrum dogmatibus contenta, vniuersalis dici poterat. non autem antiquorum patrum dogmatibus contenta est: non igitur vniuersalis dici potest. Vniuersalem planè eandem Synodum non cunctaremur profiteri, nisi eam vniuersalis Ecclesiæ dogmatibus sentiremus refragari.] Claret etiam hæc de causa, vt prædixi, vniuersales ac generales Synodos nominari, cum plures Episcopi, quàm in quibusdam præfatis Synodis fuerint congregati, Apostolicæ sedis iussione, & Imperiali conuocatione: sicut Sardicenis Synodus, in qua ab Hesperiiis partibus plusquàm trecenti conuenerunt Episcopi. Et in Africanis Synodis, cum legatis Apostolicæ sedis celebratis, interdum ampliùs quàm ducenti fuerunt congregati Episcopi: non tamen inter illa vniuersalia Concilia computantur, cum constet esse catholica, & à sede Apostolica atque vniuersali Ecclesia receptissima. Vnde sanctus Gregorius in Synodica epistola ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum de Eudoxio, Si quis cum veraciter de catholicis patribus damnat, eius proculdubio sententiam sequimur: vos tamen si in synodica vestra epistola eos quoque nominatim damnare voluistis, qui extra sanctas Synodos per patrum scripta damnantur, multos scriptis vestris vestra fraternitas minùs posuit: si autem eos quos generales Synodi respuunt, hunc vnum ampliùs.] Et in Africano Concilio legimus, Concilium vniuersale non nisi necessitate faciendum. Placuit vt non sit vltra fatigandis fratribus anniuersaria necessitas: & quotiens exegerit causa communis, id est totius Africæ, vndecumque ad hanc sedem de hac re datæ litteræ fuerint, congregandam esse Synodum in eas prouincias vbi opportunitas persuaferit. Causæ autem, quæ communes non sunt, in suis prouinciis iudicentur.] Et Leo Papa ad Maximum Antiochenum scripsit, Quicquid, inquit, propter speciales causas synodali Concilio ad examen episcopale deferretur, potest aliquam diiudicandi habere rationem, si nil de eo est à sanctis patribus apud Nicæam diffinitum. Nam quod ab illorum regulis & constitutione discordat, Apostolicæ sedis nunquam po-

Lib. 6. ind.
15. ep. 4. in
fine.

Can. 62.

terit obtinere consensum.] Et Antiochena Synodus dicit perfectum illud esse Concilium, ubi interfuerit Metropolitanus antistes.] Et Zosimus Papa Aurelio & vniuersis Episcopis per Africam constitutis, sed & vniuersis Episcopis per Gallias & septem prouincias constitutis, & vniuersis Episcopis per Hispaniam constitutis, à pari inter cetera scribens, prouincialem Gallicanorum Episcoporum Synodum approbat ita dicens, Lazarus, inquit, dudum in Taurinensi Concilio grauissimorum Episcoporum sententiis pro calumniatore damnatus, cum Briccij innocentis Episcopi vitam falsis obiectionibus appetisset, post verò indebitè à Proculo, qui inter ceteros in Synodo damnationi eius assenserat, sacerdotium consecutus est, à quo se ipse, vitæ suæ conscius, datis litteris in abdicationem suâ sponte sum-mouit.] Sed & Sardicenses canones in capitulo decimo quarto, quamquam non designato nomine, sed posita constitutione Elib-
Can. 16.
Conc. Elib. c. 11.
ritani Concilij, quod eodem tempore, sub Constantino Imperatore, Paulino & Iuliano Consulibus, quo & Nicænum Concilium factum est, memorante Osio, ad auctoritatem deuocauerunt. Et Carthaginensis Synodi decretam constitutionem quasi propriam, Apostolica sedes per Innocentium & Cælestinum amplectitur. Sic igitur vniuersales Synodi specialiter Apostolicæ sedis auctoritate conuocantur, & æquè prouinciales canonicæ Synodi, decreto sedis Apostolicæ, à Metropolitanis & prouinciarum primatibus conuocantur. Sicut de conlatis clauibus regni cælorum, id est, ligandi & soluendi pontificio, specialiter sancto Petro dato, & simul omnibus Apostolis, & in eis catholicis Episcopis conlato, sancta & vniuersalis tenet Ecclesia. Vnde beatus Leo in sermone sui natalis inter cetera dicit, Quod dicitur beatissimo Petro, *Tibi dabo cla-*
Matt. c. 16.
ues regni calorum, & quacumque ligaueris super terram, erunt ligata & in calis, & quacumque solueris super terram, erunt soluta & in calis, transiuit quidem etiam in alios Apostolos ius istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ principes decreti huius constitutio commeauit, sed non frustra vni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideò hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma proponitur. Manet ergo Petri priuilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate iudicium: nec nimia est vel seueritas vel remissio, ubi nihil est ligatum, nihil solutum, nisi quod beatus Petrus aut ligarit, aut soluerit.] Qui regem cælorum, vt Augustinus & ceteri doctores exponunt, maiori præ ceteris deuotione confessus est, meritò præ ceteris ipse conlatis clauibus regni cælestis munere donatus est, vt constaret omnibus, quia absque ea confessione ac fide regnum cælorum nullus possit intrare. Claues autem regni cælorum ipsam discernendi scientiam potètiâque nominat, qua dignos recipere in regnum, indignos secludere deberet à regno. vnde manifestè subiungit, *Et quodcumque li-*
Matth. 16.
gaueris super terram, erit ligatum & in calis: & quodcumque solueris super ter-

ram, erit solutum & in celis. Quæ soluendi ac ligandi potestas, quamuis soli Petro data videatur à Domino, absque vlla tamen dubietate noscendum est, quia & ceteris Apostolis datur, ipso teste qui post passionis resurrectionisque suæ triumphum apparens eis insufflauit, & Ioan. c. 20. dixit omnibus, *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Nec non etiam nunc in Episcopis ac presbyteris omni Ecclesiæ officium idem committitur. vt videlicet agnitis peccantium causis, quoscumque humiles ac verè pœnitentes aspexerit, hos iam à timore perpetuæ mortis miserans absoluat: quos verò in peccatis quæ egerunt persistere cognouerit, illos perennibus suppliciis obligandos insinuet. Vnde alias Dominus de correpto semel & iterum ac tertio, sed non pœnitente fratre præcipit dicens, Matth. c. 18 *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Et ne leue quisque putaret Ecclesiæ se iudicio condemnari, mox terribiliter adiunxit, *Amen dico vobis, quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in calo: & quaecumque solueritis super terram, erunt soluta & in calo.* Omni igitur electorum Ecclesiæ, iuxta modum culparum vel pœnitentiæ, ligandi ac soluendi datur auctoritas. Sed ideo beatus Petrus, qui Christum vera fide confessus vero est amore sequutus, specialiter claues regni cælorum & principatum iudiciariæ potestatis accepit, vt omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque ab vnitæ fidei vel societatis illius quolibet modo semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolui, nec ianuam possint regni cælestis ingredi. Et quia deuitans prolixitatem epistolæ, per singula sicut poteram, si tempus fuisset & otium, & non vererer legentium tædium, tibi ostendere de his quæ collegisti, illa ipsa te redarguere, quæ putas plurimum tecum facere, de quibusdam tibi tantum ex his quæ collegisti, specialiter respondebo. scilicet de epistolis Iulij, & Felicis, quasi de capitulis Synodi Nicænæ confectis, ante Sardicense quidem Concilium, cui Athanasius anno xviii. ordinationis suæ cum litteris Constantis ab Occidentalibus partibus, in quibus exulauerat, Alexandriam rediens legitur interfuisse, quodque iuxta Chronicorum & litterarum Ecclesiasticarum fidem, vndecimo mortis Constantini, patris Augustorum Constantij & Constantis, Rufo & Eusebio Consulibus, anno decimo sexto Iulij Papæ, qui successit Marco successori Siluestri, cuius tempore celebrata est sacra Nicæna Synodus, cuique ad vicem Siluestri præfederunt Osius Cordubensis Episcopus, Victor & Vincentius presbyteri vrbs Romæ. Anno verò circiter vigesimo tertio post Nicænam Synodum Antiochena Synodus habita est, & eadem epistola Iulij per idem tempus facta esse dinoscitur, in qua plura capitula modo diuerso collecta tenentur, quæ si de vna Synodo fuissent adsumpta, non taliter dissonarent. Et si de appellatione, sicut in Sardicensi Concilio constitutum est,

in Nicæno Concilio fuisset antea statutum, nulla foret necessitas, ut iterum in hoc Concilio inde constitueretur, sed sicut in aliis Conciliis legitur scriberetur videlicet, ut ea, quæ sunt in Nicæno Concilio constituta, ab omnibus conferrentur. Epistola verò Felicis ex epistola Iulij pendet. Hic enim est mos Apostolicæ sedis Pontificibus, ut verba decessorum suorum quasi propria in suis ponant epistolis, sicut qui legit intelligit. Ceterum quod in epistola ex nomine Athanasij & Episcoporum Ægyptiorum, ad Marcum successorem Siluestri habetur, LXXX. fuisse capitula, XL. scilicet à Græcis Græca edita lingua, & similiter XL. à Latinis Latina edita lingua, & ab Episcopis CCCXVIII. in LXX. redacta fuisse capitula, si numerantur illa quæ in epistola Iulij designantur, & illa quæ designata prætermittuntur, sed & quæ in epistola Felicis leguntur, plura quàm LXX. & inter se diuersa inueniuntur. & in eisdem epistolis non inueniuntur memorari, minimè autem cõnumerari, illa capitula quæ ex Nicæno Concilio sumpta seruauit antiquitas, & hætenus tenet ac veneratur Ecclesia. De hoc autem quod reuerentissimus Iulius in epistola sua dicit, Plura de his, scilicet capitulis Nicænæ Synodi, ideo hîc non inseruimus, ne vacuare vilè mve facere prædictam Synodum videremur, aut fastidium legentibus audientibusque prolixa facere epistola: si quis autem de his ampliora atque abundantiora scire voluerit, in sacro nostræ sedis Ecclesiæ scrinio & ea quæ prædiximus inuenire poterit, verum medicare testis est ipsa diuinitas, à nullo est contradicendum: quia nisi ipsa quæ misit haberet, mittere nullo modo poterat, & quia plura habebat, esse utique verum constat: quia & illa quæ sacrum Concilium Nicænum constituit, certum est in Romano scrinio conseruari, de quibus & ipsius sanctæ sedis Pontifices sua decreta promulgauerunt, & suis posteris tenenda & seruanda reliquerunt. Fuit autem opinio apud maiores nostros etiam non incerta, quia Osius quædam de capitulis à se Synodi Nicænæ delatis, aliter prius renuntiauerit, quàm postea inuentum extiterit: qui & apud Sirmium, contra fidem Nicæni Concilij cui subscripserat, sacrilegam professionem atque subscriptionem proferre & exhibere præsumpsit, sicut de eo historiæ Ecclesiasticæ perhibent, & sanctus Hilarius in libro de Synodis dicit, Apud Sirmium, inquit, per im-

Paulo post
medium.

In fine.

scilicet Nicænum, Antiochenum, Sardicense, & alia quædam posteriora celebrata fuerunt, isdem sanctus & doctor catholicus in carne deguit, & verus de eis relator extitit, & credenda nobis in suis scriptis reliquit. Refutanda est igitur falsa opinio de quorundam scriptis exorta, quod Nicænum Concilium tempore Iulij fuerit celebratum, cum constet eandem sacram Synodum fuisse habitam anno post Alexandrum 10CXXXVI. sub Constantino Imperatore, die mensis secundum Græcos Desij XVIII. quod est x. Kalendarum Iuliarum, consulatu Paulini & Iuliani, tempore Siluestri Papæ, sicut veridicæ Chronicæ & Ecclesiasticæ historiæ produnt. Verum Iulius successor Marci, qui Siluestro successit, Romæ Synodum celebravit, sub Constantio & Constante Augustis, anno quarto sub die octaua Kalendarum Octobris, indict. sexta, Consulatu Feliciani & Maximiani, & eandem Nicænam Synodum Apostolicæ sedis auctoritate per se, sicut prædecessor illius Silvester per legatos suos, firmavit. Capitula quoque in eodem Concilio constituta ipse omnibus validior antiquitatis usus, & antiqua maiorum traditio, reuerentissimo vigore tenenda corroboravit.

CAP. XXI. *Quod non nisi viginti Capitula in Concilio Nicæno fuerint constituta.*

Et qua ratione quædam ex his, quæ in epistolis antiquorum sedis Romanæ Pontificum scripta inueniuntur, à successoribus eorum vsa non fuerint, licet ad instructionem valeant plurimum, quædam verò in decretis eorum posita, & à Conciliis inter canones sacros inueniantur adsumpta, & vnde opinio exorta extiterit, plura quàm in canone inueniantur in Nicæna Synodo decreta fuisse capitula, quod ex litteris antiquitatum seriem deferentibus accepimus, tibi ex parte scribo, non veritus ne mihi calumnias struas, sicut iam fecisti de his quæ scripsi de Stephano, sensum dictorum meorum peruertens, & scripta mea decurtans in scripto quod mihi de Amalberto dedisti, volens me ex verbis meis reuincere, & me ad tortitudinem tui iudicij contorquere, & si easdem calumnias sciero, necesse mihi sit inde rescribere, & tempus inutilitati expendere: si autem eas nesciero, ad derogationem meam tibi credentes aliquo modo possis adducere. Dicam autem ex verbis veterum quæ didicimus de capitulis Nicænae Synodi, ut si te delectat bellare, cum eis possis bellum conferere, & ego valeam repausare. Historia si quidem tripertita Athanasium dixisse scribit ita, In Nicænum Concilium venientes Episcopi viginti conscripserunt de conuersatione Ecclesiastica sanctiones.] & item, Meminit veltra patientia factum in Nicæa ciuitate Concilium, cui & ego ipse conscientia meæ cultum decenter exhibui.] & item in eadem historia scriptum est, Synodus

corrigere volens hominum vitam & in Ecclesia commorantium, posuit leges quas canones appellamus.] Et decimus historiæ Ecclesiasticæ liber Rufini, qui in catalogo Apostolicæ sedis inter recipiendos libros describitur, apertè ostendit, post confessionem fidei, viginti duo tantum capitula canonum in eodem Concilio, & de Paschali solemnitate fuisse decreta. Duo autem, quæ super viginti sunt illic constituta, in vigintialibus capitulis apud nos habentur conclusa.] Vnde & in eodem libro ita scriptum habetur, De singulis quibusque Ecclesiasticis observationibus certa statuta figentibus, Concilium diremptum est.] & post capitula ex ordine & numero constituta, Igitur cum de his, inquit, prout diuinarum legum reuerentia poposcerat decreuissent, sed & de observatione Paschæ antiquum canonem, per quem nulla de reliquo varietas oriretur, Ecclesiis tradidissent, omnibus ritè dispositis, Ecclesiarum pax & fides in Orientis atque Occidentis partibus vna atque eadem seruabatur. Cuius historiographi dictis (salua auctoritate Apostolicæ sedis, quæ suo principatu Domini ore percepto, & Ecclesiæ profutura constituit, & constituta conseruando confirmat) & Carthaginense adstipulatur Concilium, quod dicit, Exemplaria fidei, & statuta Nicænæ Synodi, quæ ad nostrum Concilium per beatæ recordationis Cæcilianum Carthaginensem Episcopum, qui interfuit, allata sunt, sed & quæ patres exemplaria sequentes hîc constituerunt, vel nunc communi tractatu statuimus, his gestis Ecclesiasticis inserta manebunt.] Nam quia Cæcilianus Nicænæ Synodo interfuerit, & subscriptio illius testatur, & historiæ ac chroniæ Ecclesiasticæ adstruunt, in quibus scriptum est, quia tertio anno post Nicænam Synodum, Ianuario & Iusto consulibus, Donatus agnoscitur, à quo per Africam Donatistæ, qui primùm propter ordinatum contra voluntatem suam Cæcilianum Ecclesiæ Carthaginensis Episcopum, schisma fecerunt, obiiicientes ei crimina non probata, & maximè quòd à traditoribus diuinarum scripturarum fuerit ordinatus: sed post causam confictam atque finitam, pertinaci discordia in hæresim transierunt.] Sed & epistola Cyrilli Alexandrini Episcopi, cuius prædecessor Alexander, cum legatis Apostolicæ sedis, Osio videlicet Cordubense Episcopo, & Vincentio ac Victore Romanis presbyteris, mediante Constantino Imperatore præsedet, cum integritate ipsius Concilij, per Innocentium presbyterum missa. Itémque epistola Attici Constantinopolitani Episcopi, cum integritate nihilominus ipsius Concilij per Marcellum subdiaconum Carthaginensi Synodo directæ. & verba Faustini Episcopi ac legati sedis Apostolicæ prolata in Synodo Carthaginensi. Epistola quoque ipsius Concilij ad Cælestinum Papam honorabiliter, vt par est, destinata. Sed & actio duodecima Chalcedonensis Concilij, in qua scriptum habetur regula nonagesima quinta, de vacante Episcopo. & paulo post

Leontius ex eodem codice legit regulam nonagesimam sextam, De his qui ad Episcopatum vocati euitant. Quas regulas, connumeratis à capite viginti capitulis Nicæni Concilij, si quis per singula consequentia Concilia ex ordine numerauerit, in Antiocheno Concilio loca præfatorum numerorum tenere inueniet. Vnde manifestum est, non nisi tantum viginti quæ habemus capitula fuisse in Nicæno Concilio constituta. Verum & longissimarum ætatum ex antiqua consuetudine prolixa tempora, per quæ ipsius Concilij hæc tantum viginti capitula fuere suscepta, verbis præfati historiographi indubitabilem faciunt fidem.

CAP. XXII. *De quatuor Capitulis à beato Gregorio in epistola ad Theoctistam Patriciam memoratis.*

SED & quod de anathemate, ex verbis sancti Gregorij ad Theoctistam Patriciam, in supradicta compilatione tua improprie posuisti, bene & rationabiliter dicta male intelligi tradidisti, & non secundum illum sensum, quem beatus Gregorius illud in eadem epistola posuit, interpretari studuisti. Apud Græcos siquidem nouitate vocum delectantes, quatuor hæretica Capitula inuenerunt, de quibus sanctus Gregorius ad Theoctistam Patriciam scripsit. Quorum primum est, quia sub obtentu religionis etiam non ex ambo-
 rum consensu coniugia dissocianda dicebant, contradicente Domi-
 no, *Quod Deus coniunxit homo non separet.* Aliud verò, quod baptis-
 ma peccata penitus non auferret, cum Dominus dicat, *Qui lotus est,*
non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus. Tertium verò, quia
 si de iniquitatibus suis quis pœnitentiam in triennium ageret, post-
 modum peruersè viuere ei liceret, cum scriptum sit, *Qui baptiza-*
tur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lauatio eius? Baptiza-
 tur ergo à mortuo, & iterum tangit eum, qui praua opera quæ se
 egisse meminit deplorat, sed eisdem se iterum post lacrymas im-
 plicat. Quartum verò est, quod non suo sensu posuisti, quia si com-
 pulsi aliqui, de quibus reprehendebantur contra catholicam sensis-
 se Ecclesiam, anathematizare se dicerent, anathematis vinculo nullo
 modo teneri. De quibus sanctus dicit Gregorius, *Quia ipsi sibi te-*
stes sunt quia Christiani non sunt: quoniam ligamenta sanctæ Ec-
clesiæ vanis se æstiment conatibus soluere, ac per hoc nec absolu-
tionem sanctæ Ecclesiæ quam præstat fidelibus veram putant, si li-
gaturam eius valere non æstiment.] Vnde in orthodoxorum scri-
 ptis legimus, ex ipsis qui in Nicæna sancta synodo conuenerunt,
 & expositæ ab ea fidei diffinitioni vel symbolo subscripserunt, &
 ab eadem subscriptione apostatauerunt, & iterum per catholi-
 cam subscriptionem ad vniuersalem Ecclesiam redierunt, quosdam
 fuisse susceptos, sicut & in aliis Synodis, & in epistolis Leonis, at-
 que

Matth. 19.

Ioan. 13.

Eccl. 34.

que Gregorij legimus. Constat igitur, quia non sunt ligamenta vel solutiones sanctæ Ecclesiæ, quæ contra sanctam Ecclesiam fiunt, vel quæ ab his fiunt, qui contra dogmata catholicæ Ecclesiæ sentientes, contraria ipsi sanctæ Ecclesiæ ligant vel soluunt. Sancta quippe Ecclesia dicit, Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Lauabo inter innocentes manus meas. Denique eisdem verbis beati Gregorij, quibus dicit, Si qui verò sunt qui dicunt, quia compulsus quispiam necessitate se anathematizauerit, anathematis vinculo non tenetur,] verbis tuis imposuisti, immittens & superadiiciens, aut contra ea quæ sub anathemate prohibita sunt præsumpserit. In eo autem loco ubi dixit, Si qui sunt igitur, qui sub nomine Christiano, hæc quæ prædiximus errorum capitula, aut prædicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere,] detruncasti & peruertisti dicens, Si qui sunt igitur, qui sub nomine Christiano hæc aut prædicare audent, non timens sententiam sanctæ sextæ Synodi in duodecima Actione prolatam hoc modo, Inueteratum Macarium in impietatis dogmatibus, & non solum vniuersam Christo amabilem plebem, quæ hanc à Deo conseruandam regiam urbem inhabitat, euerfione turbulenta potantem, testimoniâque sanctorum & probabilium patrum falsantem, & quædam quidem abscidentem, quædam verò addentem, & secundum quod ei videbatur in deuiam mittentem piissimum & à Deo coronatum principem per oblata ab eo codicia: sed & à solis ortu vsque ad occasum, per litteras suas, & per homines quos mittebat, vniuersos perturbantem, & à fide vera segregantem, & iuste atque rationabiliter à Pontificali habitu denudatum, nullatenus diuina regula de cetero suscipit in doctoris sede residere, ne ex hoc propriæ suæ hæreseos multo iam recrudescere faciat intelligentiam, & fiant, iuxta quod scriptum est, nouissima illius hominis deteriora prioribus.] Et Macedonius Constantinopolitanus Episcopus, vt suprâ dixi, ab Imperatore Anastasio legitur expulsus, quoniam Euangelia falsasset, & maximè illud Apostoli dictum, *Quod apparuit in carne, iustificatum est in spiritu.* & peruer-
Matth. 12.
 tisse, vt legeretur, *vt esset Deus, apparuit per carnem.* Quales redarguit
1. Tim. 3.
 Paulus Apostolus, de se & suis fociis dicens, *Non enim sumus,* inquit,
2. Cor. 12.
sicut plurimi adulterantes verbum Dei. Adulterare est, inquit beatus Gregorius, verbum Dei, aut aliter sentire quàm de illo est, aut ex eo non spirituales fructus, sed adulterinos fœtus quærere laudis humanæ.] Vnde Gelasius ad Episcopos per Dardaniam constitutos, in
Epist. xi. in principio.
 decretis suis scripsit, Quia maiores nostri necessariò præcauerunt, vt
 contra vnamquamque hæresim, quod acta semel Synodus pro fide, communione, & veritate catholica atque Apostolica promulgasset, non finerent nouis post hæc retractationibus mutilari, ne prauis occasio præberetur quæ medicinaliter fuerant statuta pullandi. sed

auctore cuiuslibet infaniæ, ac pariter errore damnato, sufficere iudicantur, ut quisquis aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia damnationis eius esset obstrictus, quoniam manifestè quilibet vel professione sua vel communione posset agnoscere.] & post aliquanta, Quoniam idem ipse error, qui semel est cum suo auctore damnatus, in particeps quolibet prauæ communionis effecto execrationem suam gestat & poenam.] Hæc igitur, qui beati Gregorij verba imposturasti, attendens quæ beatus dicit Gelasius, & ante oculos mentis ponens, quia Macarius & Macedonius idcirco à sacerdotio, etiam ante humanos oculos, iudicio synodali & potestate principali fuerunt deiectioni, accelera satisfacere terribili in consiliis super filios hominum.

CAP. XXIII. *Quòd Apostolica sedes partem noni Capituli Chalcedonensis non recipiat, sicut B. Leo Papa demonstrat.*

SENTENTIAM denique Chalcedonensis Concilij, quam tuæ compilationi apposuisti, à quocumque expositam qui adinuenit de ea quid diceret, Ut si clericus habet causam aduersus Episcopum proprium, vel aduersus alterum, apud Synodum prouinciæ iudicetur: quòd si aduersus eiusdem prouinciæ Metropolitanum Episcopus vel clericus habet querelam, petat primatem dioceseos, aut sedem regie vrbs Constantinopolitanæ, & apud ipsum iudicetur, quod & in capitulo decimo septimo recapitulauit. Lege gesta Synodi Chalcedonensis, & Breuiarium de duabus hæresibus Nestorianorum & Eutychianorum, collectum à sancto Liberato Archidiacono Ecclesiæ Carthaginis regionis sextæ, sed & epistolas sancti Leonis Papæ, & inuenies hoc ipsius Concilij nonum capitulum, in cuius fine dicitur, Petat primatem dioceseos, aut sedem regie vrbs Constantinopolitanæ, & apud ipsum iudicetur, & quod de diuisione diocesis inter Antiochenum & Hierosolymitanum Episcopos conuenit, ab Apostolica sede non fuisse recepta. Sed nec illud capitulum Constantinopolitani Concilij, in quo Synodus ipsa constituit præferendam Constantinopolim secundæ & tertiæ sedi, & post Romanum Pontificem habere primatum, quod & per pragmaticam formam imperialis potestatis obtinuit, & Chalcedonensis Synodus, in absentia legatorum sedis Apostolicæ, confirmando quibusdam non consentientibus renouauit, & post, reclamantibus de sacrorum canonum & priuilegij Apostolicæ ac primæ sedis iniuria & præiudicio eisdem legatis ipsius Apostolicæ sedis, Synodus in sententia sua patrocinate Imperatore permansit. Egit enim Anatolius tunc Constantinopolitanus Episcopus apud Synodum, & apud Imperatorem, nacta occasione de damnatione Dioscori secundæ sedis Alexandrinæ Episcopi, hac calliditate, quoniam mens potentia auida nec absti-

net vetitis, nec gaudet concessis, ut quia in Constantinopolitana
 C. L. Episcoporum Synodo Nectarius obtinuerat quatenus Constan-
 tinopolis prælata secundæ & tertiæ sedi, post Romanum Pontificem
 primatum haberet, istud capitulum aliis necessariis interpositum de
 appellatione Episcoporum & clericorum ad sedem regiæ vrbis Con-
 stantinopolitanæ foret: quatenus constitutionem Sardicensis Conci-
 lij de appellatione clericorum apud finitimos Episcopos, & appella-
 tionem Episcoporum de regionali Concilio ad sedem Apostolicam,
 eidem Apostolicæ sedi abriperet, & sibi adscribi faceret. quo, sicut
 mox claruit, primatum sedis Apostolicæ liberiùs contra sacros ca-
 nones & antiquam consuetudinem vsurparet, & vniuersalis appel-
 laretur & esset. Vnde sanctus Leo, de his apud Synodalem conuen-
 tum obtentis ad Maximum Antiochenum Episcopum scribens di-
 cit, Nunc autem ad omnia generaliter pronunciare sufficiat, quòd Epist. 85.
 si quid à quoquam contra statuta Nicænorum canonum in quacum-
 que Synodo vel tentatum est, vel ad tempus videtur extortum, ni-
 hil præiudicij potest inuiolabilibus inferre decretis, & facilius erit
 quarumlibet consensionum pacta dissolui, quàm prædictorum ca-
 nonum regulas ex vlla parte corrumpi. Subripiendi enim occasio-
 nes non prætermittit ambitio, & quotiens ob intercurrentes causas
 generalis congregatio facta fuerit sacerdotum, difficile est ut cupi-
 ditas improborum non aliquid supra mensuram moliatur appetere.
 Sicut etiam de Ephesina Synodo, quæ impium Nestorium cum dog-
 mate suo perculit, Iuuenalis Episcopus ad obtinendum Palæstinæ
 prouinciæ principatum credidit se posse sufficere, & insolentes
 ausus per commentitia scripta firmare. Quod sanctæ memoriæ Cy-
 rillus Alexandrinus Episcopus meritò perhorrescens, scriptis suis mi-
 hi quid prædicti cupiditas ausa esset indicauit, & sollicita prece
 multum poposcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur assensio.
 Nam cuius epistolæ ad nos exemplaria direxisti sanctæ memoriæ
 Cyrilli, eam in nostro scrinio requisitam nos authenticam noueris
 reperisse. Hoc tamen proprium diffinitionis meæ est, ut quantum-
 libet amplior numerus sacerdotum aliquid per quorundam subre-
 ptionem decernat, quod illis trecentorum decem & octo constitu-
 tionibus inueniatur aduersum, id iustitiæ consideratione cassetur:
 quoniam vniuersæ pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri,
 nisi sua canonibus reuerentia intemerata seruetur. Si quid sanè ab his
 fratribus, quos ad sanctam Synodum vice mea misi, præter id quod ad
 causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitus
 firmitatis: quia ad hoc tantum ab Apostolica sunt sede directi, ut
 excisis hæresibus catholicæ essent fidei defensores. Quicquid enim
 præter speciales causas synodaliū Conciliorum ad examen Episco-
 pale defertur, potest aliquam diiudicandi habere rationem, si nihil
 de eo est à sanctis patribus apud Nicæam diffinitum. Nam quod ab

Epist. 58.

illorum regulis & constitutione discordat, Apostolicæ sedis nunquam poterit obtinere consensum.] & ad Pulcheriam Augustam, Frater, inquit, & Coepiscopus meus Anatolius, parum considerans quantum, pietatis vestræ beneficio, & mei fauoris assensu, Constantinopolitanæ Ecclesiæ sacerdotium fuerit consecutus, non tam de adeptis gauisus, quàm de immodicis appetendis supra mensuram sui honoris accensus est, credens huic tam intemperanti cupiditati posse prodesse, quòd ei quorundam consensum suum præbuisse dicitur extorta subscriptio: cum tamen destruendis mox conatibus contradictio fratrum Coepiscoporumque meorum, vicem meam agentium, fideliter & laudabiliter obuiaret. quoniam contra statuta canonum paternorum, quæ ante longissimæ ætatis annos in vrbe Nicæna spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuiquam audere conceditur: ita vt si quis diuersum aliquid decernere velit, se potius minuat, quàm illa corrumpat. Quæ si vt oportet à cunctis Pontificibus intemerata seruentur, per vniuersas Ecclesias tranquilla erit pax & firma concordia, nullæ de mensura honorum dissensiones, nullæ de ordinationibus lites, nullæ de priuilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni vsurpatione certamina: sed æquo iure caritatis rationabilis & morum officiorumque ordo seruabitur, & ille verè erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus, dicente Domino, Qui-

Matt. 20. cumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister. Et quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus, sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Et tamen hæc illis tunc insinuabantur, qui de pusillo volebant crescere, & de infimis ad summa transire. Constantinopolitanæ verò præful Ecclesiæ, quid ampliùs quàm affecutus est concupiscit? aut quid illi satisfaciet, si tantæ vrbis magnificentia & claritudo non sufficit? Superbum nimis est & immoderatum, vltra proprios terminos tendere, & antiquitate calcata alienum ius velle præripere, atque vt vnius creseat dignitas, tot Metropolitanorum impugnare primatus, quietisque prouinciis, & olim sanctæ Synodi Nicænæ moderatione dispositis, bellum nouæ perturbationis inferre, atque vt venerabilium patrum decreta soluantur, quorundam Episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negauit effectum. Nam sexagesimus ferè annus huius cõhibentiæ esse iactatur, qua se prædictus Episcopus æstimat adiuuari, frustra cupiens id sibi prodesse, quòd etiam si quisquam ausus est velle, nullus tamen potuit obtinere.] De hoc siquidem, quia appellationem clericorum ex Sardicensi Concilio ad finitimos Episcopos, & appellationem Episcoporum ad Sedem Apostolicam sibi voluit arrogare, & vniuersalis & appellari & esse, & legati sedis Apostolicæ in Synodo reclamauerunt, isdem B. Leo ad Martianum Augustum scribit dicens, Apud Christianum, & verè religiosum, verèque orthodoxum principem loquor, multum Anatolius Episco-

Epist. 57.

pus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat sicut optamus Constantinopolitana ciuitas gloriam suam, & protegente Dei dextera, diuturno clementiæ vestræ fruatur imperio: alia tamen ratio est rerum sæcularium, alia diuinarum: nec præter illam petram, quam Dominus in fundamento mirè posuit, stabilis erit vlla constructio. propria perdit, qui indebira concupiscit. Satis sit prædicto, quod vestræ pietatis auxilio, & mei fauoris assensu, Episcopatum tantæ vrbs obtinuit. Non dedignetur regiam ciuitatem, quam Apostolicam facere non potest sedem, nec vlllo modo speret, quod per aliorum offensiones possit augeri. Priuilegia enim Ecclesiarum, sanctorum patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate violari.] In quo opere auxiliante Christo fideliter exequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum: quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tenderet reatum, si paternarum regulæ sanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen spiritu Dei instruente sunt conditæ, me quod absit conhibente violentur, & maior sit apud me vnus fratris voluntas, quàm vniuersæ domus Domini communis vtilitas. Et ideo sciens gloriosam clementiam vestram Ecclesiasticæ studere concordie, & his quæ pacificæ congruunt vnitati piissimum præstare consensum, precor & sedula suggestionem vos obsecro, vt ausus improbos, vnitati Christianæ pacique contrarios, ab omni pietatis vestræ abdicetis assensu, & fratris mei Anatolij nocituram ipsi, si perstiterit, cupiditatem salubriter comprimatis: ne ea quæ vestræ gloriæ atque temporibus inimica sunt cupiens, maior suis velit esse prioribus, liberumque illi sit, quantis potuerit splendere virtutibus, quarum non aliter particeps erit, nisi caritate magis voluerit ornari, quàm ambitione distendi. Hanc autem improbi desiderij conceptionem nunquam quidem debuit intra cordis sui recipere secretum: sed cum illi fratres & Coepiscopi mei qui vice mea aderant obuiarent, ab illicito appetitu ex eorum saltem contradictione cessasset. Nam & vestræ pietatis apices, & ipsius scripta declarant, legatos sedis Apostolicæ, sicut oportuit, contradictione iustissima restitisse, vt inexcusabilior esset præsumptio, quæ se nec increpata cohibuit. Vnde quia conuenit fidei vestræ vel gloriæ, vt sicut hæresis Deo per vos agente destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur, agite quod & Christianæ est probitatis & regiæ, vt prædictus Episcopus parcat patribus, consulat paci, neque sibi æstimet licuisse, quod Antiochenæ Ecclesiæ, sine vlllo exemplo, contra statuta canonum, Episcopum ordinare præsumpsit: quod nos amore reparandæ fidei, & pacis studio, retractare cessauimus. Abstineat ergo ab Ecclesiasticarum iniuria regularum, & illicitos declinet excessus, ne se ab vniuersali Ecclesia, dum ini-

Epist. 77.

mica paci tentat abscondat : quem opto magis inreprehensibiliter
 agentem diligere, quàm in hac præsumptione, quæ illum ab omni-
 bus separare poterit, perdurare.] Et quia videns Anatolius nullo mo-
 do se posse vel per se vel per Imperatorem obtinere quod voluit,
 se inde recediderit, idem sanctus Leo demonstrat, scribens ad eun-
 dem Anatolium, Si firmo, inquit, incommutabilique proposito di-
 lectio tua curam gratiæ communis habuisset, nihil profectò quod
 ullam anxietatem tibi ingereret extitisset. Non enim sinebat ratio,
 ut eius caritatem spernerem, quem amore pacis, & studio reparan-
 dæ catholicæ fidei, inter ipsa episcopatus rudimenta iuuissem, o-
 ptans in Ecclesiasticis curis talem habere consortem, ut mihi de san-
 ctis præcursoribus tuis, nec Ioannis spiritalem copiosamque doctri-
 nam, nec auctoritatem Attici, nec industriam Procli, nec fidem
 beati Flauiani deesse sentirem, & ita studiis tuis vterer, ut nullus au-
 deret vel fidei catholicæ resultare, vel Nicænis venerabilium patrum
 regulis contraire. Sed cum in iniuriam canonum, ut agnoscis, illa
 tentata sint, quæ omnibus Ecclesijs scandalum maximum genera-
 rent, quid aptius ac modestius facerem, quàm ut te primum, ut ab
 hac intentione discederes, fraterno animo missis litteris admonerem
 ad quas cum non rescriberes, ipse te à conloquij mei consortio se-
 parasti. Denique inde iam tacui, sed clementissimo principi custo-
 di fidei frequenti litterarum petitione suggesti, ut pro pace Eccle-
 siarum, quam tibi maximè prodesse cognoscis, hæc quæ nunc à tua
 dilectione facta sunt implerentur. Cui ineffabiles gratias ago, quòd
 secundum eruditionem Spiritus sancti, cuius est virtute plenissimus,
 sacerdotali dignatur studere concordia, sciens sibi orationes sup-
 plicantium copiosius profuturas, si famuli vnus Domini in nullo
 sint à veræ pacis vnitæ diuisi.] & post aliquanta, Illam, inquit,
 culpam, quam de augenda potestate aliena ut asseris adhortatione
 contraxeras, efficacius atque sincerius tua caritas diluisset, si quod
 tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola clericorum con-
 silia transtulisses : quia sicut in mala suasionem delinquitur, ita & in
 mala consensione peccatur. Sed gratum mihi, frater carissime, est,
 quòd dilectio tua profitetur sibi displicere, quod tunc etiam place-
 re non debuit. Sufficit in gratiæ communis regressum professio di-
 lectionis tuæ, & attestatio principis Christiani : nec videtur tarda
 correctio, cui tam venerabilis assertor accessit. Abiciatur penitus
 inconcessi iuris qui dissensionem fecerat appetitus. Sufficiant limi-
 tes, quos sanctorum patrum prouidentissima decreta posuerunt, ut
 quæta sit suis meritis & antiquis priuilegiis dignitas omnium sacer-
 dotum. Renouetur & maneat in te Dominicæ caritatis affectio,
 ad quam dilectionem tuam sæpius cohortatus sum, cum fratre &
 Coepiscopo nostro Iuliano, qui communem gratiam semper opta-
 uit, cuius industria & sollicitudines tuæ releuabuntur, & fides ca-

tholica muniatur. Super omnia autem fraterna caritate hortor & moneo, ut ea quæ ad gloriam vel ad munimen pertinent sacerdotalis officij, Nicænorum canonum vniuersalis Ecclesiæ pacem seruantia decreta custodias. Sic enim inter Domini sacerdotes inuiolata caritas permanebit, si paribus studiis quæ sunt à sanctis patribus constituta seruentur.]

CAP. XXIV. *De eodem canone Chalcedonensi, & de canonibus Apostolorum, deque sententiis Angilramno datis, & de epistolis Pontificum collectis ab Isidoro.*

QVIA verò iterum quidam hæc releuare ac restituere conati sunt, allegantes quoniam Synodus Chalcedonensis aut rata in totum tenebitur, aut in totum annullanda ducetur, beatus Gelasius explanat, & vanas opiniones atque obiectiones destruit, & quæ sunt tenenda in decretis suis ostendit, dicens, Ne fortè, quod solent, dicant, quin Græci, quòd si Synodus Chalcedonensis admittitur, omnia constare debeant quæ illic videntur esse deprompta. Aut enim ex toto eam admitti oportere, aut si ex parte repudianda est, firmam ex toto constare non posse. Cognoscant igitur, quoniam illud secundum scripturas sanctas traditionemque maiorum; secundum canones regulasque Ecclesiæ, pro fide communi & veritate catholica & Apostolica, pro qua hanc fieri sedes Apostolica delegauit factamque firmavit, à tota Ecclesia indubitanter admitti. Alia autem, quæ per incompetentem præsumptionem illic prolata sunt, vel potius ventilata, quæ sedes Apostolica gerenda nullatenus delegauit, quæ mox à Vicariis sedis Apostolicæ contradicta manifestum est, quæ sedes Apostolica, etiam petente Martiano Principe, nullatenus approbauit, quæ præsul Ecclesiæ Constantinopolitanæ tunc Anatholius, nec se præsumpsisse professus, in Apostolicæ sedis antistitis non negauit posita potestate, quæ ideo, sicut dictum est, sedes Apostolica non recepit, quia quæ priuilegiis vniuersalis Ecclesiæ contraria probantur, nulla ratione subsistunt. Quid enim quia in libris sanctis, quos utique veneramur & sequimur, quoniam quorundam illic & profanitates esse feruntur & scelera gesta narrantur, ideo nobis pariter aut veneranda sunt aut sequenda, quia in illis sanctis libris & venerabilibus continentur? Sanctus Petrus primus Apostolorum, sic æstimans noui Testamenti gratiam prædicandam, ut à legis veteris non recederet institutis, quædam per simulationem legitur inter Iudæos Gentilesque gessisse: numquid ideo aut illa eius sequenda sunt, quæ meritò & Coapostolus eius facta redarguit, & postea consequenter ipse vitauit, pariter assumenda sunt cum his quæ utpote primus Apostolus salubria prædicauit? Numquidnam aut eius recta doctrina cum his quæ humanitus accesserant repudianda est,

In tomo de
anathem.
vinc.

Theff. 1.

Post multa.

Lib. vi.
Epist. 31.

aut illa adhuc imbecillis inscitia cum perfecta eius doctrina suscipienda est? Numquidnam in ipsorum hæreticorum libris non multa quæ ad veritatem pertineant posita releguntur? Numquidnam ideo veritas refutanda est, quia illorum libri, ubi prauitas inest, refutantur: aut ideo prauis libri suscipiendi sunt eorum, quia veritas quæ illic inserta est non negatur? Ait Apostolus, Omnia probate, quæ bona sunt tenete. Scimus Apostolum etiam de paganorum libris aliqua posuisse. numquid ideo etiam cuncta recipienda sunt, quæ cum his pariter sunt prolata? Ipse Apostolus ait multos prædicatores aliter atque aliter Christum prædicare, ubi licet, quocumque modo, Christum prædicatum oportet admitti. Tamen non ideo illum morem, quo non rectè prædicatum est, non admonet euitare. Malos operarios ipse conqueritur, quorum alia refutanda, alia docet esse sectanda. Hæc & huiusmodi exempla nos edocent, & testimonia diuina confirmant, non omnia passim à quocumque dicta, vel ubicumque scripta, indifferenter accipere, sed retentis bonis quæ noceant refutare.] Et item, *Quod firmanit in Synodo sedes Apostolica, hoc robur obtinuit: quod refutauit, habere non potuit firmitatem. & sola rescidit quod præter ordinem congregatio Synodi putauerat usurpandum.*] Et item, *Nobis, inquit, opponunt canones, quin Orientales Episcopi, dum nesciunt quid loquantur, contra quos ipsi se venire produnt, quod primæ sedi sana re-ctaque suadenti parere refugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationem totius Ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri.*] Et item idem, *Viderint ergo si alios habent canones, quibus suas ineptias exequantur. Ceterum isti, qui sacri, qui Ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, non solum sedem Apostolicam ad iudicium vocare non possunt, & reliqua.*] Itemque idem. *Sed velint nolint, ipsius iudicio, scilicet Apostolicæ sedis, antiquæ canonum constitutiones firmantur. Sed religiosi viri atque perfecti secundum canones concessam sedi Apostolicæ potestatem nimirum conantur eripere, & sibi met eam contra canones usurpare contendunt. O canonum magistros atque custodes! Et post aliquanta, Quantum ad religionem pertinet, non nisi Apostolica sedi iuxta canones debetur totius summa iudicij.*] Et item, *Apostolicæ sedis auctoritas quod cunctis sæculis Christianis Ecclesiæ prelata sit vniuersæ, & canonum serie paternorum, & multiplici traditione firmatur.*] Et item, *Si quidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo sit appellare permissus.*] Beatus quoque Gregorius eadem passus à Ioanne, & post eum à Cyriaco, Constantinopolitanis Episcopis, quæ & Leo ab Anatolio de præfatis Constantinopolitanis canonibus, pari modo scribens ad Eulogium Alexandrinum Episcopum, & ad Anastasium Antiochenum Episcopum, in suis epistolis inter cetera dicit hoc modo, *Canones quidem Constantinopolitani Concilij Eudoxianos damnant, sed quis fuerit eorum auctor Eudoxius, nequaquam dicunt. Romana autem Ecclesia eosdem canones, vel gesta Synodi illius, hætenus non habet, nec accipit: in hoc autem*

can-

eandem Synodum suscepit, quod est per eam contra Macedonium diffinitum. Reliquas verò hæreses, quæ illic memoratæ sunt, ab aliis iam patribus damnatas reprobant. De Eudoxianis verò nihil hætenus agnouit.] Et cum idem beatus Gregorius sæpè in suis epistolis dicat ita se quatuor Synodos recipere sicut quatuor Euangelia, aperte demonstrat eodem modo, sicut præmisit, Synodum Constantinopolitanam recipere, scilicet, ut quod de fide contra hæreticos in ea est diffinitum Apostolica sedes recipiat, canones autem vel gesta Synodi illius contra Nicænos canones, ut suprà ostensum est, nequaquam recipiat. Quia verò sedes Apostolica canones Chalcedonensis Concilij, præter illud vnum capitulum in xvii. recapitulatum, quod contra Nicænos canones est constitutum, recipiat, idem beatus Gregorius in epistola ad Secundinum, & in homilia Euangelij decima septima euidenter ostendit, Quinam sunt, inquit, in templo Dei hodie qui columbas vendunt, nisi qui in Ecclesia pretium de impositione manus accipiunt, per quam videlicet impositionem Spiritus sanctus cælitus datur? Columba igitur venditur, quia manus impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretium præbetur. Sed Redemptor noster cathedras vendentium columbas euertit, quia talium negotiatorum sacerdotium destruit. Hinc est quod sacri canones Simoniacam hæresim damnant, & eos sacerdotio priuari præcipiunt, qui de largiendis ordinibus pretium quærunt. Cathedra ergo vendentium columbas euertitur, quando hi qui spiritalem gratiam venundant, vel ante humanos vel ante Dei oculos sacerdotio priuantur.] Nulla quippe Synodus ex hac re decreuit iudicium nisi Chalcedonense Concilium, licet inde habeatur decretum & in canonibus qui vocantur Apostolorum, quia non Episcopali Conciliorum auctoritate sunt constituti, sed à primis temporibus traditione viritum Apostolicorum virorum fuerunt mentibus commendati, & partim verbis, partim sensu, ac sparsim diuersis quorundam epistolis pro qualitate causarum & personarum ac temporum inditi, atque exinde, antequam Episcopi Concilia liberè inciperent celebrare, à deuotis quibusque collecti. In quibus quædam receptibilia, quædam verò sunt non seruanda. De quibus interdum quædam adsumpta sunt in Conciliis, quædam etiam à maximis & præcipuæ auctoritatis viris in suis opusculis, sicut & de apocryphis, adsumpta fuisse legimus, quoniam in quibusdam ad instructionem valent. Et ideo, sicut maiorum traditione didicimus, seorsum ante Concilia in canonum libris ad instructionem & propter vulgatam eorum famam ponuntur: in quibusque codicibus sacrum Nicænum & vniuersale Concilium regionalibus Conciliis, quæ ante illud acta fuerunt, propter auctoritatem suæ magnitudinis præponitur. Ceterum iidem canones qui vocantur Apostolorum, non ab Apostolis conscripti esse creduntur quoniam, sicut in sacra historia legi-

mus, & inde scriptum ab Ecclesiæ magistris accepimus. Prima Synodus Apostolorum habita est Hierosolymis, de electione duodecimi Apostoli pro Iuda. secunda, de electione septem diaconorum. tertia, de Circumcisione, ne credentibus ex gentibus imponeretur. quarta facta est de credentibus ex Iudæis illo tempore, ne prohiberentur, ubi necessitas exigeret, etiam legalibus ceremoniis initiari, ob deuitandum videlicet eorum scandalum, qui putabant eos ita Mosaica decreta tamquam idololatriæ dogmata damnassee, quod etiam antè facere consueſſe Timothei maximè circumſiſione probatum est. Quintam verò Synodum Apostolorum patres nostri fuiſſe tradunt, quando ſecundùm quod prædictum est tempus adimpletionis aduenit, vt in omnem terram exiret ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, & ſecundùm Domini dictum, Euangelium prædicaretur in toto mundo per Apostolos, quibus dixit, *Ite, docete omnes gentes.* Et tunc Symbolum, ſicut vniuerſaliſ tenet Eccleſia, condiderunt, ſinguli ſingulas ſententias proferentes, ſicut & Leo ad Pulcheriam Auguſtam demonſtrat, Siquidem ipſa, inquit, catholici Symboli breuiſ & perfectæ conſeſſio, quæ duodecim Apostolorum totidem eſt ſignata ſententiis, tam inſtructa ſit munitione cæleſti, vt omnes hæreticorum opiniones ſolo ipſius poſſint gladio detruncari. Cuius Symboli plenitudinem ſi Eutycheſ puro & ſimplici voluiſſet corde concipere, in nullo à decretis ſacratiffimi Nicæni Concilij deuiaret, & hoc à ſanctis patribus intelligeret conſtitutum, vt contra Apoſtolicam fidem, quæ non niſi vna eſt, nullum ſe ingenium, nullum eleuaret eloquium.] Denique poſt hæc nulla Synodus ab Apoſtolis legitur celebrata, qui fuerunt per omnem terram ad verbum fidei ſeminandum progrediendo diſperſi. Sed & beatus Gelafius in catalogo qui libri ab Eccleſia catholica recipiantur deſcripto, authenticis ſcripturis, & Nicænæ, Constantinopolitanæ, ac Ephelinæ, Chalcedonenſis quoque Synodi, & aliis Conciliis à ſanctis patribus inſtitutis, & orthodoxorum opusculis, atque decretalibus epistoſis Apoſtolicæ ſedis Pontificum, aliſque ſcripturis diſcretè commemoratis, de his Apoſtolorum canonibus penitus tacuit, ſed nec inter apocrypha eos miſit. Quapropter in lectione illorum ſequenda eſt cautela ab eodem S. Gelafio præmonita, Cum hæc, inquit, ad catholicorum manus aduenerint, beati Pauli Apoſtoli præcedat ſententia, qua dicit, *Omnia probate, quod bonum eſt tenete.*] Sicut & in illis capitulis, quæ dicuntur ex legibus Romanis Latina & Græca lingua conſcriptis, & ex præſatis epistoſis diuerſè collecta, & ſatagente Ofio ad Synodum Nicænam delata, ſed non niſi ea quæ ibidem conſtituta tenemus, ad ſeruandum fuiſſe decreta. Vnde identidem iſdem Ofius quædam in Synodo Sardicenſi recitauit, quæ cum legatis Apoſtolicæ ſedis ab eadem Synodo corroborata Eccleſia catholica recipit. In qua Synodo, cui præſederunt legati Apo-

Matth. 21.

Epist. xv.
in fine.

1. Theſſ. 5.

stolicæ sedis, idem Osius Cordubensis Episcopus, & Vincentius Capuanus, atque Calepodius Neapolitanus, fuerunt de Hesperiiis partibus Episcopi quasi trecenti, ex Orientalibus sex & sexaginta, sub Constantio Imperatore, Rufo & Eusebio Consulibus: & Orientalibus Arrianis à Synodo fuga recedentibus, Hesperij catholici remanentes quæ tunc agenda fuerant exequi studuerunt. Recordare quando hæc & plura hinc tibi dixi ex traditione historiæ veteris, cum mihi eras dulcissimus filius, & ubi etiam ista de Apostolorum canonibus, & de in præfatis Synodis, Osius satagente, recitatis capitulis legere potuisti, si non neglexisti, & contra auctoritatem veterum, qui veraci attestazione confirmant non plura fuisse capitula sacri Nicæni Concilij, quàm illa quæ ex antiqua consuetudine catholica tenet & veneratur Ecclesia, his adquiescere nolens contendere, si dicentem Apostolum nolueris obaudire, *Si quis, inquit, vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* I. Cor. 12. Ego autem ex hac causa cæsus iam depositos non resumam, cum sufficiant mihi quæ sedes Apostolica & catholica docet Ecclesia. Et quod addidisti tuis commentis, non esse primatem dioceseos præter Apostoli primi vicarium, sufficienter suprâ legisti quæ sacri canones & decreta sedis Romanæ Pontificum de prouinciarum primatibus intellexerunt ac decreuerunt.

De sententiis verò, quæ dicuntur ex Græcis & Latinis canonibus & Synodis Romanis atque decretis præsulum ac ducum Romanorum collectæ ab Adriano Papa, & Engelramno Metensium Episcopo datæ, quando pro sui negotij causa agebatur, ex quibus quædam tuis commentis interposuisti, quàm dissonæ inter se habeantur, qui legit satis intelligit, & quàm diuersæ à sacris canonibus, & quàm discrepantes in quibusdam ab Ecclesiasticis iudiciis habeantur, ut hîc quædam de plurimis ponam, euidenter manifestatur, Delatori, inquit, Cap. 49. aut lingua capuletur, aut conuicto caput amputetur. Iudex criminorum discutens, non antè sententiam proferat capitalem, quàm aut reus ipse confiteatur, aut per innocentes testes conuincatur. Cap. 57. Testes autem sine aliqua sint infamia, uxores & filios habentes, & Cap. 73. omnino Christum prædicantes. Testimonium clerici aduersus laicum nemo suscipiat.] Quæ quantum aliena sint à sacris canonibus, & quantum inimica sint Ecclesiasticis iudiciis, nemo est qui ignoret. & quàm tibi tuisque nuperrimis factis, de quibus reprehenderis, sint in quibusdam aduersæ, ex quibusdam de plurimis hîc ostensis patenter quilibet potest agnoscere. Placuit, inquit, Cap. 23. ut nullus Episcoporum quemquam clericorum iudicare aut damnare præsumat, nisi accusatus legitimos accusatores præsentis habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.] & post aliquanta: Nec priùs litigantibus sua velit, quin iudex, sententia obuiare, nisi quando ipsi, peractis omnibus, iam nihil ampliùs

Cap. 51.

habuerint in quaestione quod proponant, & tamdiu actio ventiletur, quo usque ad rei veritatem perueniatur, & reliqua. Caueant Iudices Ecclesiae, ne absente eo cuius causa ventilatur sententiam proferant, quia irrita erit, immo & causam in Synodo pro facto dabunt.]

Cap. 17.

Contra quas sententias fecisti, quando excommunicationes Deo & praeceptis eius contrarias, de quibus te scriptis redargui, exercere praesumpisti. Et item in eisdem sententiis scriptum est: Sunt nonnulli, qui indiscussos potestate tyrannica non canonica auctoritate damnant, & sicut nonnullos gratia fauoris sublimant, ita quosdam odio inuidiaeque permoti humiliant, & leui opinionis aura condemnant, quorum crimina non adprobant. Ideoque communi decreto censemus, ut quandocumque aliquis Episcoporum criminatur, congregatis omnibus eiusdem prouinciae Episcopis causa eius audiat, ut non occulte iudicetur vel damnetur, quia ab aliis prius iudicari non potest, nisi ab his à quibus ordinari potuit. quod si aliter factum fuerit, nullas vires habebit.] Bona hora, tantum laborasti ut nulli subditus esses nisi Apostolicae sedis Pontifici, & nullus te iudicare posset nisi Apostolica sedes, cum ex ipsis sententiis, quas ad defensionem tui muniminis protulisti, hoc contra te proferatur, quia ipsis es subditus, & ab his potes iudicari, à quibus potuisti ordinari. Miranda, vel potius miseranda tua mirabilis immo miserabilis sapientia, quia haec in ipsis sententiis videre non potuisti, vel videre non voluisti, cum legas Episcopus sancta animalia Ezechielis ostensa plena esse oculis ante & retro, & arrogantem Pharisaeum ibi oculum non habuisse, ubi iactando enumerans bona sua publicano se praetulit. Hinc etiam de te intelligi potest quod Salomon dicit, *Doctrina sua noscitur vir: qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.* Et Seneca penè Christianus, & Apostolo Paulo familiaris, *Videndum*, inquit, *ne per quae admiratio paratur, ridicula & odiosa sint.* Et item Salomon, *Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.* Et Cato,

Prou. 12.

Prou. 26.

Audit quod non vult, qui pergit dicere quod vult.

Vlcus proserpit, quod stulta silentia celant.

Tolle mali testes, leuius mala nostra feremus.

Prou. 22.

Vnde item Salomon, *Eiice derisorem, & exhibet cum eo iurgium, cessabuntque causae & contumeliae.* Si verò ideo talia quae tibi visa sunt, de praefatis sententiis, ac saepe memoratis epistolis, detruncando, & praeposterando, atque disordinando collegisti, quia fortè putasti neminem alium easdem sententias, vel ipsas epistolas, praeter te habere, idcirco talia liberè te existimasti posse colligere, res mira est, cum de ipsis sententiis plena sit ista terra, sicut & de libro collectarum epistolarum ab Isidoro, quem de Hispania allatum Riculfus Moguntinus Episcopus, in huiusmodi, sicut & in capitulis regis, studiosus obtinuit, & istas regiones ex illo repleri fecit. In cuius pra-

fatione idem Isidorus dicit de Apostolorum canonibus, quod à quibusdam dicantur apocryphi, & plures eos recipiant, & sancti patres eorum sententias Synodali auctoritate roborauerunt, & inter canonicas constitutiones posuerunt. quod de quibusdam sententiis verum est, sicut alibi in hoc opusculo potes legere. Differentiam quoque inter epistolas quas collegit, & sacros canones, ex verbis beati Gelasij, quibus & sua verba interposuit, fecit. De Nicæno autem Concilio non est ita ut scripsit, sicuti multis auctoritatum testimoniis adprobatur: & quod de Pascha ex epistola Theophili protulit, qui Ecclesiasticas historias legit, in eodem Concilio de Pascha cum capitulis ibidem constitutis epistolam conditam reperit. De cuius scilicet Isidori dictis, sed & de epistola Damasi, quam suæ præfationi supposuit, & collectioni præposuit, quædam possem prolixius ostendere. Sed cum ad ea quæ hinc sunt opus, Apostolicæ sedis Leonis, & Gelasij, ac ceterorum pontificum Romanorum post Damasum, sufficientissimè auctoritas & explanatio suppetat, superfluum duxi non necessaria in medium deuocare, ne illud poeticum mihi obiiceret, *Tu ne fortè feras in syluam ligna viator.* Tu dicis, ut audiui, quia non ego solus sapio canones, & verum dicis. Accepto prorsus hoc dictum, non quia tuum est, sed quia verum est. Et ego dico, quia non tu solus bene intelligis canones, & verum dico. Recipe igitur hoc dictum, non quia meum est, sed quia verum est. Et si tu te putas scire quæ non didicisti, ego illum hominem solum dico esse, qui sciuit quæ non ab homine didicit, de quo admirantes dicebant Iudæi, *Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?* & ideo potuit per Ioan. 7. idiotas & piscatores docere oratores, & subiugare sibi Imperatores. Et quia ego dico illum solum hominem esse, qui sciuit quæ ab homine non didicit, tu videbis de Paulo, qui dicit se non didicisse ab homine, sed per reuelationem Iesu Christi, quem idem Paulus hominem esse non denegauit, quando dixit, *se nihil scire, nisi Iesum Christum,* 1. Cor. 2. & hunc crucifixum. quia Iesus Deus & homo, quoniam diuinitas crucifigi non potuit, homo est qui crucifixus fuit. Tu me reprehendis quia dico, quoniam antequam tu fuisses natus, ego canones sciui, iactans te cur non tibi liceat scire, qui post me didicisti, quod ego scio qui ante te didici. Sed Paulus non est de tuo corde locutus, qui legens dictum à Moysè, *Interroga patrem tuum & adnuntiabit tibi,* Deut. 32. maiores tuos & dicent tibi, gloriatur se didicisse legem ad pedes Ga- Act. 22. malielis: & sciens quia quando superbus erat, de cælo est prostratus à Domino, & qui prædicator futurus erat, non tamen mox ut prædicaret quod viderat audiuit, sed ei iacenti dicitur, *Ingredere in* Act. 9. *ciuitatem,* & dicetur tibi quid te oporteat facere. Et hoc Dominus eum ab Anania discere voluit, vnde ipse eum statim & in momento per reuelationem potuit docere. Deinde venit Hierosolymam videre Petrum. Deinde post annos quatuordecim ascendit Hierosolymam secundum Galat. c. 1. & 2.

Ibid. reuelationem, & contulit cum antecessoribus suis Apostolis Euan-
 gelium quod prædicabat in Gentibus: seorsum autem cum his qui
 videbantur præstantiores, ne fortè in vacuum curreret aut cucurrisset.
 Job 12. Et hæc dico non ignorans de quibusdam dictum fuisse, *In antiquis
 est sapientia*, & de quibusdam, *Canis hominis, sapientia eius*. Similiter
 de quibusdam, *Quanto iuniores, tanto perspicaciores*, & de quibusdam
 intelligendum, *Quanto iuniores, tanto peruicaciores*, de quibus Pau-
 lus dicit, *Erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua de-
 sideria coaceruabunt sibi magistros*, & reliqua. Et quoniam scimus ubi,
 & quanto tempore, & à quibus, & quæ ac quanta didicisti, qui
 Ezech. 28. non es doctus in schola Danielis, de quo dicitur, *Numquid tu Da-
 niele sapientior?* quandiu talia tibi ad intentionem tuam non pro-
 futura, quæ in commentis tuis continentur, vadis fodiendo, vtilius,
 immo quia hæc inutilia sunt vtile tibi foret illa quærere, quæ ad
 tuam & commissorum tibi saluationem debueras baiulare. Scilicet
 quomodo in regulis sacris debeas intelligere, quia quidam iubentur
 vsque ad missam catechumenorum manere in Ecclesia, quidam au-
 tem sola intra Ecclesiam fidelium oratione iungi sacre mysteriorum
 celebritati, à Dominicæ autem mensæ conuiuio segregari. Et Leo
 Epist. 91. dicit, His qui in tempore necessitatis, & periculi vrgentis instantia,
 c. 4. præsidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec sa-
 tisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda.] Et Inno-
 centius dicit, Vt quæ Christo spiritualiter nubunt, & à sacerdote ve-
 lantur, si postea vel publicè nupserint, vel se clanculò corruerint,
 non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is cui se iun-
 xerant de mundo recesserit.] Et Cælestinus dicit, Vt nulli sit vltima
 Epist. 1. c. 1. pœnitentia deneganda.] Cum enim nullus dicitur, nemo excipitur. Et
 Leo sicut præmisimus, Implorantibus nec satisfactio, inquit, inter-
 dicenda est, nec reconciliatio deneganda.] Et hæreticos ac schisma-
 ticos legimus ad Ecclesiasticæ fidei & pacis vnitatem redeuntes per
 manus Episcopalis impositionem in ordinibus suis debere recipere,
 & presbyteros vel diaconos in aliqua grauiori culpa conuictos, qua
 eos à ministerio necessesit remoueri, non eis manus tanquam pœni-
 tentibus debere imponi. Sciendum ergo nobis est, cur hæreticis & schis-
 maticis redeuntibus manus imponitur, & lapsis diaconibus vel pres-
 byteris ad reconciliationem nequaquam manus imponitur, de qui-
 bus Leo dicit, Huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam
 Dei priuatam esse expetendam secessionem, vbi illis satisfactio, si
 fuerit digna, sit etiam fructuosa.] Et idem Leo dicit, Vt si quis in re-
 gulas sacras commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Et
 S. Gregorius, ac ceteri Romani Pontifices, sed & sacri canones di-
 cunt, Lapsos in ordine non debere restitui, sicut nec publicè pœniten-
 tes ad Ecclesiasticum ordinem promoueri. Quomodo ergo pœniten-
 tia, si fuerit digna, esse poterit fructuosa, si in gradibus suis huiusmodi

pœnitentes non valebunt restitui? Quid enim prodest triticum seminare, & fructum illius non colligere? aut domum construere, & non illic habitare? *Numquid qui cadit non adiiciet ut resurgat?* Et quorundam hæreticorum, quorum baptisma probatur, clericos in ordinibus suis recipi, quosdam autem legimus recipi non debere, & à quibusdam quosdam hæreticos vel schismaticos cū chrismatis vñctione, à quibusdam quosdam per manus impositionem sine chrismatis vñctione, à quibusdam quosdam sine manus impositione, cum professione simul & subscriptione, à quibusdam quosdam tantum professione recipi debere legimus. Et item in sacris canonibus legimus, Vt hi qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad sæculum redeunt, & postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pœnitentia communionem penitus non accipiant. & Pœnitentes qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint.] Et legimus, quia sicut vnum est baptisma, ita & vna debet esse pœnitentia, quæ tamen publicè agitur. Et sunt in nostris parochiis plurimi, qui post pœnitentiam & reconciliationem per manus impositionem, & post communionem, iterum labuntur, non solum semel, sed & secundo ac tertio: quomodo nobis de his faciendum sit, cū, sicut præmisimus, sine pœnitentia communionem non accipient, vel quomodo qui accipiunt Eucharistiam, & sic moriuntur, absoluti erunt, qui non essent absoluti sine manus impositione, si superuiverent. Et in sacris canonibus legimus, Eorum, qui pœnitentia accepta in bono vitæ cursu satisfactoria compunctione viuentes, sine communione inopinato nonnumquam transitu in agris aut in itineribus præueniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera ac deinceps memoriam Ecclesiastico affectu prosequendam.] Et Leo dicit, Horum causa Dei iudicio reservanda est, in cuius manu fuit, vt talium obitus vsque ad communionis remedium differretur. Nos autem quibus viuentibus non communicauimus, mortuis communicare non possumus.] Sed & quomodo distinctos gradus pœnitentium, de quibus in canonibus legimus, pœniteant pœnitentes secundum præfixos gradus, intelligere quot sint, & qui sint, & obseruare erga pœnitentes in Ecclesia debeamus, ne contra sacras regulas faciamus, nosse ex canonibus sacris debemus. de quibus quædam, si in opusculo isto diligenter attenderis, & ea reducere ad memoriam volueris, quæ iam tibi dixisse me recolo, quando videbaris dignationem discendi habere, & velle docenda discere, poteris intelligere. Sunt & alia plurima, quæ hinc tibi poteram computare, sed mihi, præsertim inter spinas seminanti, esse longum & tibi infructuosum fore existimo, quia voluntatem tuam ac desiderium ad ea tendere inhianter audio & video, *quæ tamquam fœnum velociter arescent, & sicut olera herbarum citò decident.* De quibus iterum scriptum est, *Dormie-*

Amos c. 9.

Conc. Arq.
lat. II. can.
25.Conc. Vā.
sen. can. 2.Epist. 92. ad
Rust. Narb.
cap. 8.

Psal. 39.

Psal. 75.

runt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Ab increpatione tua, Deus Iacob, dormitauerunt qui ascenderunt equos. In morte animæ, inquit Gregorius, mentis oculos à veritatis luce clauferunt, qui in præsentis vitæ honore confisi sunt: qui temporalis amor & honor, tum sicut fumus deficient, nisi ad tempus fueris inde conuersus, quando transibit ætus, manebit tibi reatus.] Ideo oportuerat te illa, quæ hîc tibi prodesse inciperent, & in semper existenti sæculo amplius prodesse, quando, sicut dicit Apostolus, *veniet quod perfectum est, & euacuabitur quod ex parte est*, tota mentis deuotione amplecti, de quibus si hodie aut cras interrogatus fueris, vera & salubria respondere valeres. Sed quia vsus pessimo præceptore teipso, dedignaris scire quod nescis, cum inde interrogatus fueris, aut hæsitando dissimulabis respondere, aut incerta studebis peruersè docere. Tandem ab eo quod in fine pitacioli tui misisti, Decretalia, inquires, quæ à sanctis Pontificibus primæ sedis Romanæ Ecclesiæ sunt instituta, cuius auctoritate atque sanctione omnes Synodi & sancta Concilia roborantur, & stabilitatem sumunt, cur vos non habere vel obseruari dicitis, nisi quia vestræ ordinationi contradicunt?] Miror quare non vidisti te manifestè redargui & increpari, cum illa, quæ tibi in parua scedula apud Gundulfi villam dedi, & in hoc opusculo suprâ posui, quæ certum est te habere, penitus prætermiseris, nisi, vt tu ipse ex alterius verbis in tuo pitaciolo scripsisti, quia tuæ ordinationi, id est, tuæ voluntati, & tuæ intentioni contradicunt. Vnde inferri tibi rectè potest quod scriptum est, *Ex verbis tuis te iudico*, sicut ipse scripsisti dicens, Ecce hîc euidentissimè ostenditur, si quis contra Romanorum Pontificum decreta obloqui præsumpserit, iure temeritatis arguetur.] Igitur lege illam præfatam scedulam, & suprâ scripta Pontificum Romanorum decreta ex sacris canonibus promulgata, & inuenies te obloqui Pontificum Romanorum decretis. & quando altera vice sic accuratè dictabis, studiosius polire linguam tuam curabis, ne vitiosè contra tuam grammaticam dictes, sicut hîc fecisti dicens, Si quis contra Romanorum Pontificum decreta obloqui præsumpserit. Nos enim simplices ac idiotæ, si hinc loqui contingeret, diceremus, aut contra Romanorum Pontificum decreta loqui, aut Romanorum Pontificum decretis obloqui. Idem enim est, aut contra Romanorum Pontificum decreta loqui, aut Romanorum Pontificum decretis obloqui, vt non contemnendæ auctoritatis falsator dicit, *Obloquitur numeris septem discrimina vocum*. Vnde tuus Seruius, *obloquitur numeris*, dicendo *obloquitur*, chordarum expressit laudem, quas dicit verbis locutas. obloqui enim non est nisi contra loquentem loqui. Qua de re, si talionem mihi reddere voveris, & in dictis meis reprehensiones quærens inueneris, ego iam spretis iactantibus puerorum plausibus, qui manente integro sensu, in verbis me magis intelligi quæro, quàm admirari, cum Pau-

lo dicam, *Et si imperitus sermone, non tamen scientia.* Tibi autem nouo grammatico, qui, ut frondosa & condensa arbor, foliis ornatus verborum phaleris debes incedere, & tua figmenta grandisonis pompare modis, & in omnem ventum inflatis buccis grammaticas spumas exspuere, hoc dicere non licebit. In clausula verò tui pitacioli posuisti, Hæc, inquit, succinctè quidem excerpti, ac passim pro qualitate negotij contexendo promiscuèque conferendo, ordine cum præpostero, tum composito, sed & sensim connexo, adsciui.] Vnde parcat mihi tua prudentia, & cuiuscumque alterius lectoris patientia, si tumultuario, & sæpiùs repetito, non autem recti trauitit vel ordinato sermone, necessitate compulsus hoc opusculum designare potiùs quàm perficere studui: quoniam tuis compilationibus confuso, & sicut ipse dixisti, præpostero ordine positis, & nunquam in eodem statu manentibus, aliter respondere non potui, nisi, ut venatores feræ lustra sequentes agere auditu & lectione puer scholarius in libro qui inscribitur *Cynegeticon* Carthagenensis Aurelij didici, hac illacque discurrendo, retrograda etiam vestigia repetendo, anfractus tuos vestigando, explicare studerem: quod adhuc mihi erit necessarium facere, & in explicanda de inceptis ratione, & in ostendenda causali actione de his quæ admisisti, & pro quibus tibi & Ecclesiæ tibi commissæ scripsi, contra quæ irregulariter subscripsisti, ac subscribi fecisti, & etiam cum tuam nouam subscriptionem, quin potiùs tuam nouam præsumptionem adiens,

—mille vias, tristisque labores,

Discursusque citos, securi praelia ruris,

& sincero corde lites domesticas subire compellar.

CAP. XXV. *De auctoritate & differentia Conciliorum & epistolarum sedis Apostolica Pontificum.*

DE cetero quod Daniel dicit, *Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia,* Dominus demonstrat ad Moysen dicens, *Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, & nomen meum Adonai non indicaui eis.* & longè post Moysen Dauid dicit, *Super seniores meos intellexi, & super omnes docentes me intellexi.* & Apostoli viderunt & audierunt quòd multi antiqui iusti desiderantes non viderunt vel audierunt. Quod beatus Gelasius, sapientiæ & scientiæ spiritu repletus, in catalogo, qui libri ab Ecclesia catholica recipiantur, post descriptionem authenticarum scripturarum, & Nicæna, Constantinopolitana, ac Ephesina, Chalcedonensi quoque Synodis commemoratis, subiunxit, *Et si qua sunt Concilia à sanctis patribus instituta, post horum quatuor auctoritatem & custodienda & recipienda decreuimus.* Commemoratis etiam opusculis orthodoxorum ex nomine designatorum, adiunxit dicens, *Item opuscula atque tracta-*

Theff. 5.

Gelas. epist.
11. ad Dar-
danos.Epist. 51. vel
53. ad Ana-
tol.

tus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo à sanctæ Ecclesiæ Romanæ consortio deuiarunt, nec ab eius fide vel prædicatione seiuncti sunt, sed ipsius communioni per gratiam Dei vsque ad vltimum diem vitæ suæ fuere participes, legenda decernimus.] Deinde dicit, Item decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum patrum consolatione dederunt, venerabiliter suscipiendas.] Et sic de Martyrum passionibus coniunctim loquens, & de vitis sanctorum, & de actibus beati Siluestri, & ex scriptura de inuentione dominicæ Crucis, & de inuentione capitis beati Ioannis, Baptistæ sollertissimè ac discretissimè addidit dicens, Sed cum hæc ad catholicorum manus aduenerint, beati Pauli Apostoli præcedat sententia, *Omnia probate, quod bonum est tenete.* Sed & in ipsis apocryphis discretionem teneri debere subinuit, De quibus quædam in totum sunt reiicienda, quædam autem propter hæreticorum calumnias inter apocrypha sunt computanda, sed non penitus abominanda, de quibus viros catholicos in suis opusculis testimonia legimus adsumpsisse, sicut & beatus Iudas Apostolus in epistola sua egit.] Animaduertenda igitur est discretio ex verbis beati Gelasij inter synodalia Concilia, & Apostolicorum virorum epistolas, quas ante Concilia celebrata diuersis temporibus, pro diuersorum patrum consolatione dederunt, quasque venerabiliter suscipiendas dicit: si qua sunt autem Concilia à sanctis patribus instituta post quatuor Conciliorum auctoritatem, custodienda & obseruanda decreuit. Vnde item idem in decretis suis dicit, Patres, inquit, nostri catholici doctique Pontifices, in vnaquaque hæresi quolibet tempore suscitata, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque Apostolica, secundum scripturarum tramitem, prædicationemque maiorum, facta semel congregatione sanxerunt, inconuulsum voluerunt deinceps firmumque constare, nec in eadem causa denuò quæ præfixa fuerant retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt.] Quantum enim distet inter illa scilicet Concilia, quæ custodienda & recipienda decreuit, & inconuulsa firmæque deinceps patres catholici manere voluerunt, & illas epistolas, quæ diuersis temporibus pro diuersorum consolatione datæ fuerunt, quas venerabiliter suscipiendas dicit, nemo in dogmatibus Ecclesiasticis exercitatus ignorat. Si enim quædam ex his, quæ in quibusdam illis epistolis continentur, tenere & custodire velle inceperimus, contra alia plurima illarum epistolarum facere incipiemus. Et rursus, si alia contra quæ feceramus, tenere & custodire inceperimus, aduersus ea quæ antea seruare voluimus faciemus, & à Conciliis sacris, quæ perpetuò nobis recipienda, tenenda, ac custodienda, atque sequenda sunt deuiabimus: sed & à consuetudine quam catholica Ecclesia habuit, ex quo in sacrum Nicænum Concilium patres nostri conuenerunt, qui adhuc, sicut Leo dicit, nobis-

cum in suis constitutionibus viuunt, perniciosissimè discedemus, & nihil certi tenentes in sectam Genethliacianorum, id est Mathematicorum offendemus, qui diffinierunt omnia in incertum. Nam & beatus Gelasius easdem epistolas, non solum sacris canonibus in quibusdam aduersas, sed etiam sibi ipsis diuersas ostendit, cum dicit, illas diuersis temporibus pro diuersorum consolatione datas. Et hinc fortè aduersum me dices, Ergo calumniaris Apostolicam sedem in sanctis eius Pontificibus, eo quòd malè senserint, & non tenenda decreuerint. Vnde tibi respondeo, quod de lege non Iudaicè seruanda, contradicentibus sibi & dicentibus, *Lex ergo aduersus promissa Dei?* respondit Apostolus, *Absit. Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum,* sed personis & temporibus suis congrua. *quæ propter transgressiones posita est, donec veniret semen cui repro-* Gal. 3. 21.
miserat Deus, ordinata per Angelos in manu mediatoris. Et illas epistolas sanctorum & Apostolicorum virorum, diuersis temporibus pro diuersorum consolatione, sicut & beatus Gelasius dicit, à sede Apostolica datas, & per eosdem Domini sacerdotes qui & Angeli secundum scripturam appellantur ordinatas, cum beato Gelasio Apostolico viro venerabiliter suscipiendas dico. Quæ suis temporibus congruentes fuerunt, donec per sacra Concilia patres nostri in vnum conuenientes, sicut eiusdem Apostolicæ sedis Pontifices protestantur, suggerente sibimet sancto Spiritu, quoniam aliter credendum non est, mansuras vsque in finem sæculi leges condiderunt. Et sicut de lege dicit Apostolus, *Si enim esset lex quæ posset* Galat. 3. 19.
viuificare, verè ex lege esset iustitia, ita salua reuerentia sedis Apostolicæ dico, quia si illa, quæ in eisdem epistolis continentur, & suis temporibus congrua fuerunt, subsequenter temporibus, ita vt in eis continentur, omnia & insimul custodiri valerent, & seruari ac teneri congruerent, patres nostri, catholici videlicet doctique Pontifices, in Conciliis sacris leges mansuras vsque in sæculi finem non conderent. Suscipiendas ergo illas epistolas venerabiliter cum beato Gelasio dico, & cum leguntur, sicut ipse præcipit Gelasius, Apostolica illa præcedat sententia, qua dicit, *Omnia probate, quod bonum est tenete.* Et hæc 1. Thess. 5.
dico, non quo quædam in eis dicam esse non bona, sed non per omnia sacris canonibus, patrùmque Conciliis consona, sicut & Apostolus dicit, *Lex quidem bona & sancta, & mandatum sanctum, &* Rom. 7. 12.
iustum & bonum, sed in temporibus suis. Et Dominus de Iudæis, quibus ipsa lex data fuerat, dicit, *Dedi eis præcepta non bona,* id est, quædam tempore reuelatæ gratiæ immutanda, quia lex dicitur in allegoria, vt Apostolus de duobus Abrahamæ filiis interpretatur. Et patres, Gal. 4. 24.
inquit, *nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & omnes eandem spiritalem escam manducauerunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt. bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Et lex in 1. Cor. 10. 4.

decalogo quod non est immutatum accipitur, & lex in ceremoniis & legalibus sacrificiis dicitur, quæ *futurorum umbras* appellat Apostolus, & ut longè superius prælibaui, immutata nunc spiritualiter in Ecclesia conseruantur. Quid enim agebatur in illo populo Iudæi nescierunt, sed nec modò sciunt. De illis quippe dictum est, *Quamdiu legitur Moyses, velamen super cor eorum positum est.* ibi velamen figura est, sed ablata est figura, & apparet veritas. Audi Apostolum quando ablatum est velamen, *Cum transieris, inquit, ad Dominum, auferetur velamen.* Propitiatus ergo peccatis nostris & impietatibus per illud sacrificium vespertinum, quando Christus extendit manus in Cruce ut diceretur, *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum,* sicut nouimus quia Dominus circa vesperam pependit in cruce, ipse sacerdos, ipse victima, ipse oblato, ipse oblatio. Ipse sacerdos est, qui nunc ingressus est in interiora veli, solus ibi ex his qui carnem gestauerunt interpellat pro nobis. In cuius rei figura, in illo primo populo, & in illo primo templo, vnus sacerdos intrabat in Sancta sanctorum. Populus omnis foris stabat, & ille, qui solus ingrediebatur in interiora veli, offerebat sacrificium pro populo foris stante. Propitiatis ergo peccatis nostris & impietatibus per illud sacrificium vespertinum, transimus ad Dominum, & aufertur velamen. Propterea & Domino crucifixo velum templi scissum est. Itaque nec carnem præputij circumcidimus iuxta ritum Mosaicæ legis, nec abstinemus carnibus quas eadem lex dicit immundas, nec sabba, & neomenias, & dies festos eorum carnaliter obseruamus, nec victimas pecorum sacrificamus Deo, nec Pascha in oue & azymis similiter celebramus, & si qua alia fuerunt vetera sacramenta, quæ omnia, ut dixi, *umbras futurorum* appellat Apostolus, quia ea significabant suo tempore reuelanda, quæ nos reuelata percipimus, ut remota umbra, nuda eorum luce fruamur. Nam & exuendo veterem hominem circumcidimur in expoliatione corporis carnis, & quos cibos illi vitant in pecoribus, nos vitamur in moribus, & exhibemus corpora nostra *hostiam viuam, sanctam, Deo placentem*, cui & animas nostras in desideriis sanctis pro sanguine intelligenter effundimus, & Christi velut agni immaculati sanguine ab omni iniquitate mundamur: qui propter similitudinem carnis peccati, etiam caprino pecore in veteribus sacrificiis figuratur, nec eum negat in crucis cornibus taurum, qui in illo cognoscit maximam victimam. In illo requiem cum inuenimus, verè sabbatizamus, & lunæ nouæ obseruatio, vitæ nouæ est sanctificatio, & Pascha nostrum est Christus, & azymum nostrum sinceritas veritatis fermentum non habens vetustatis. Et propter hanc vitæ nouitatem, primus mensis in anni mensibus celebrationi huic attributus est, nam ipse dicitur & mensis nouorum. Quia ve-

rò in toto tempore sæculi nunc tertium tempus apparuit, ideo resurrectio Domini triduana est. Primum enim tempus est ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia, ubi iam manifestatio est sacramenti prius occulti in prophetico ænigmate. hoc ergo & in lunari numero significatur. Quia enim septenarius numerus solet in scripturis ad quandam perfectionem mysticus apparere, tertia hebdomada Lunæ Pascha celebratur, id est, qui dies occurrit à quarta decima in vicesimam primam. Et quæcumque alia illis veteribus adumbrata sunt signis, in isto habent finem, cuius regni non erit finis. In illo quippe omnia oportebat impleri, qui venit legem & prophetas non soluere, sed implere. Proinde illa vetera signa rerum non euacuauit arguendo, sed mutauit implendo, ut alia essent quæ nuntiarent venisse iam Christum, quàm fuerant illa quæ prænuntiabant esse venturum. Similiter & in illis Apostolicorum virorum epistolis, quædam demonstrantur etiam apud Gentiles fuisse ante aduentum Domini significatiua, sicut de prouinciis & privilegiis ciuitatum, & primatibus Flaminum & Archiflaminum, quæ ad instar legis Mosaicæ, longè ante Gentilium dispositionem, & in legistatione, & in eis quibusque distinctionibus existentis, ut supra ostendi, & in diuisione tribuum ac incolatum, & privilegiorum, ac primatum ordinum singulorum Gentiles disposuerunt, & ut Clemens atque Anacletus ostendunt, Apostolica traditione in Ecclesia hodièque seruantur in diuisione regionum, & parochiarum, & privilegiis sedium, & Episcoporum, ac Metropolitanorum, atque primatum. Quæ Apostolica vera traditio etiam ratione & prisca consuetudine sufficientissimè est confirmata. Planè, inquit Augustinus, verum est, quia ratio & veritas consuetudini præponenda est: sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri. Quædam denique, sicut in eisdem epistolis ab Apostolis tradita leguntur, vel ex legibus Romanis adsumpta inueniuntur, ita plenariorum Conciliorum auctoritate firmata seruantur: & quædam ex his in Conciliis immutata fuerunt. Sed & quædam de his, quæ in regionalibus fuere statuta Conciliis, plenariorum Conciliorum auctoritate immutata, vel in postmodum inrefragabiliter conseruanda tenentur, sicut catholici doctores & Ecclesiæ magistri demonstrant, & partim ex eorum dictis supra ostendi. & præter ea quæ de verbis beati Augustini in hoc opusculo posui, in libris De baptismo dicit. primum quidem ostendens differentiam esse inter epistolare colloquium, quo istæ epistolæ Apostolicorum, de quibus agitur, conditæ sunt, & regionale ac plenarium Concilium. Video, inquit, quid adhuc à me possit inquiri. videlicet, ut respondeam verisimilibus illis rationibus, quibus vel antè Agrippinus, vel ipse Cyprianus, vel illi qui eis in Africa consenserunt, vel si fortè aliqui ex transmarinis terris longè discretis, nullo quidem siue plenario siue saltem regionali Con-

Matth. 5.

Lib. 4. de
bapt. cōtra
Donatist.
cap. 5.Lib. 3. de
bapt. cap. 2.

Lib. 2. de
bapt. cap. 3.

Ibid. c. 9.

cilio, sed epistolari conloquio, commoti sunt, ut hoc esse faciendum putarent, quod & consuetudo Ecclesiae pristina non habebat, & postea catholicus orbis terrarum robustissima firmitate consensionis exclusit, ut quod per disputationes eiusmodi in aliquorum mentes inrepere coeperat, de salute veniens unitatis potentior veritas & vniuersalis medicina sanaret.] Item differentiam inter regionalia & plenaria Concilia ostendit hoc modo, Nobis, inquit, tutum est in ea non protrahi aliqua temeritate sententiae, quae nullo in catholico regionali Concilio coepta, nullo plenario terminata sunt. Id autem securum est sententia vocis adserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri & saluatoris Iesu Christi vniuersalis Ecclesiae consensione roboratum est.] Item differentiam ostendit inter authenticas scripturas, & regionalia & plenaria Concilia. Quis, inquit, nesciat sanctam scripturam catholicam, tam veteris quam noui Testamenti, certis suis terminis contineri, eamque omnibus posterioribus Episcoporum litteris ita praeponi, ut de illa omnino dubitari & disceptari non possit, utrum verum vel utrum rectum sit, quicquid in ea scriptum esse constiterit? Episcoporum autem litteras, quae post confirmatum canonem vel scriptae sunt, vel scribuntur, & per sermonem forte sapientiore cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Episcoporum grauiorem auctoritatem, doctorumque prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, si quid in eis forte a veritate deuiatum est: & ipsa Concilia, quae per singulas regiones vel prouincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quae fiunt ex vniuerso orbe Christiano, sine vllis ambagibus cedere: ipsaque plenaria saepe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine vlllo typho sacrilegae superbiae, sine vlla inflata ceruice arrogantiae, sine vlla contentione liuidae inuidiae, cum sancta humilitate, cum pace catholica, cum caritate Christiana.] & item, Quapropter illud vnum isti considerent, quod omnibus patet. Si auctoritas Cypriani sequenda est, magis eam sequendam esse in unitate seruanda, quam in Ecclesiae consuetudine commutanda. Si autem Concilium eius attendimus, huic esse vniuersae Ecclesiae posterius Concilium praeponendum, cuius se membrum esse gaudebat, & ut se in totius corporis compage retinenda ceteri imitarentur, saepius admonebat. Nam & Concilia posteriora prioribus apud posteros praeponuntur, & vniuersum partibus semper optimo iure praeponitur. Cyprianus enim sanctae Ecclesiae catholicae vniuersitas non fuit, sed in eius vniuersitate permansit: cuius radicem nunquam deseruit, sed in cuius radice foecundus, ut esset foecundior, ab agricola caelesti purgatus est.] Haec de aliis Conciliis a beato Augustino sunt dicta. Ceterum de sacra & mystica Nicæna Synodo, sicut supra ex verbis Leonis & aliorum ostendi, ni-

hil vnquam à quoquam, vel Apostolicæ sedis Pontifice, vel à plenario Concilio, minimè autem à regionali, est immutatum, quod non sit penitus irritum. Sicut & sanctus Gelasius in decretis suis dicit, Non inquit nos latet, in tempestate persecutionis Arrianæ, plurimos Pontifices de exiliis pace reddita respirantes, per certas prouincias, congregatis secum fratribus, Ecclesias composuisse turbatas: non tamen vt illius Synodi Nicænæ quicquid de fide & communione catholica diffiniuerat immutarent, nec noua quemquam pro lapsu damnatione percellerent: sed illius tenore decreti, nisi resipuisset, iudicare damnatum, essetque consequens, vt nisi corrigeret, damnationi proculdubio subiaceret.] Suscipe igitur illas epistolas, de quibus tua commenta compilasti, venerabiliter vt dicit Gelasius, & serua inuiolabiliter sacra Concilia vt decreuit Gelasius, & ceteri catholici videlicet doctique decreuerunt Pontifices. Sicut & de sanctorum imaginibus decreuerunt, reprehendentes eos, veluti & beatus Gregorius in epistolis ad Secundinum & ad Serenum Massiliensem demonstrat Episcopum, qui sub hac quasi occasione ne adorari debuissent, confringenda easdem imagines dixerunt, & laudantes eos, qui illas non adorandas, sicut neque confringendas, sed ad instruendas solummodo mentes fuisse nescientium collocandas constituerunt: quoniam in adoratione solius omnipotentis sanctæ Trinitatis humiliter prosterni debet, & si quis imagines Dei & sanctorum ad instructionem facere voluerit & habere, non debet vlllo modo prohiberi. Et quia, vt scriptum est, *Quomodo in aquis resplendent vultus perspicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.* & *Aqua profunda verba ex ore viri.* & *Diriuentur fontes tui foras.* ex verbis sanctorum, quasi ex eorum imaginibus, ipsos, videlicet corda & promulgationes eorū, cognoscere possumus, quæ sint quæ singuli quique pro consolatione vel instructione quorundam, iuxta temporum & actuum qualitatem, & quæ communiter atque vnanimiter in Conciliis sacris ad auctoritatem generaliter custodienda & recipienda perpetuò decreuerunt, Tu hac discretione, vt præmisi ex verbis B. Gelasij, suscipe ad instructionem illas epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum patrum consolatione dederunt, legendas venerabiliter, & serua sacra Concilia, quæ sedes Apostolica & omnis sequitur Ecclesia, inuiolabiliter. Et vt Dominus ex lege confirmat in Euangelio, *In ore duorum vel trium testium* *stabit omne verbum*, quia mihi non pigrum, tibi autem est necessarium, repetam tibi quod de sacris Conciliis ad Ianuarium dicit beatus Augustinus, Omnia itaque talia, quæ neque sacrarum scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersalis Ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis motibus innumerabiliter variantur, ita vt vix aut omnino nunquam inueniri causæ possint, quas in eis

Epist. ii. ad Dardanos.

Prou. 27.

Prou. 18.

Prou. 5.

Matth. 18.

Epist.

constituendis homines secuti sint, vbi facultas tribuitur, sine vlla dubitatione rescanda existimo.] Quæ verba B. Augustini quomodo placeant tibi, tu videris, exiguitati autem meæ tutius & salubrius videtur cum illo sacra sequi Concilia, & omnibus qui me audire voluerint inculcare, non sequi relictis sacris Conciliis illa quæ ipse existimat rescanda, quàm illa quæ tu rescata & dissecata proponis sectanda, quoniam sibi ipsis diuersa, ostendunt se esse non posse omnibus & in omnibus seruanda atque sequenda. Oportet igitur, inquit Innocentius ad Decentium Eugubinum Episcopum, eos, quin Domini sacerdotes, hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos principium accepisse non dubium est, ne, dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere.] Quid sit autem quod Ecclesia Romana custodit, & Domini sacerdotes oporteat sequi, demonstrat Gelasius, Confidimus, inquit, quod nullus iam veraciter Christianus ignoret, vniuscuiusque Synodi constitutum, quod vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus, nullam magis exequi sedem præ ceteris oportere quàm primam, quæ vnquamque Synodum & sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper & retinet.] Ecce habes secundum legem & Euangelium, plenitudinem testium testificantium de sequendis inconuulsa Conciliis, & de non studendis peregrinis assertionibus, Apostolo etiam præcipiente, *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci*. Peregrinas autem eas assertiones ideò cum Innocentio dico, quia ex quo sacra Concilia in Ecclesia catholica celebrari cœperunt, illa quæ suo tempore partim viguerunt, nisi quantum ex eis sacra Concilia assumenda viderunt, ab vsu Ecclesiastico effluerunt, vsquequo nuper à te, quantum ex te est, recrudescere inceperunt, vt ad ea, quæ adspiras libenter, transire possis in affectum cordis licenter, & à nullo coerceri vel iudicari valeas regulariter. sed non sentiunt tecum, neque tibi consentiunt doctores & magistri Ecclesiæ.

Epist. 11. ad
Dardanos.

Heb. 13.

CAP. XXVI. *De eadem differentia iterum, & de Conciliis plenariis, Synodique Nicana prerogativa.*

Vnde quasi ex supererogatione superadiicio tibi quod item beatus Augustinus ad Ianuarium dicit, Primò, inquit, tenere te volo quod est huius disputationis caput, Dominum nostrum Iesum Christum, sicut ipse in Euangelio loquitur, leni iugo suo nos subdidisse & sarcinæ leui. Vnde sacramentis numero paucissimis, obseruatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem noui populi colligauit, sicut est baptismus Trinitatis nomine consecratus, communicatio corporis & sanguinis ipsius, & si quid aliud in scripturis

Epist. 118.

pturis canonicis commendatur, exceptis his quæ seruitutem populi veteris pro congruentia cordis illorum & prophetici temporis onerabant, quæ & in quinque libris Moyfi leguntur. Illa autem quæ non scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe seruantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cælum, & aduentus de cælo Spiritus sancti, anniuersaria solemnitate celebratur, & si quid aliud tale occurrit, quod seruatur ab vniuersis quacumque se diffundit Ecclesia.] Et in edicto Iustiniani Imperatoris, de rectæ fidei confessione, & refutatione hæresium quæ aduersantur catholicæ Dei Ecclesiæ, à Synodo quinta dictato, & ab eodem Imperatore confirmato, scriptum est, Oportet, inquit, etiam illud attendere eos qui veritatem perscrutantur, quod forsitan in Conciliis quædam à certis ibi conuenientibus dicuntur, aut per fauorem, aut per contrarietatem, aut per ignorantiam: nemo autem attendit ea quæ per partem à quibusdam dicuntur, sed sola illa quæ ab omnibus communi sensu diffiniuntur. Si enim aliquis secundum illos voluerit attendere huiusmodi contrarietates, vnaquæque Synodus inuenietur semetipsam destruens.] Quæ discretionem prudentius te intelligens Antiochena Synodus, quam sanctus Hilarius, illo in carne viuens tempore quando celebrata fuit, in epistola ad Imperatorem Constantium, & in libro de Synodis monstrat fuisse catholicam, quàmque Chalcedonensis comprobatur: & sciens, post tempora quorundam eorum, de quorum epistolis quædam collegisti & quædam dolo omisisti, habitum Nicænum Concilium, cui à sequentibus sanctis Conciliis, sicut nihil contrarium est additum, ita ab eo nihil est abrogatum, nihil mutilatum vel immutatum, licet à quibusdam non præualentibus fuerit adtentatum, constituisse vt per singulas prouincias suis priuilegia seruentur metropolitanis Ecclesiis, ita vt horum omnium, videlicet sibi commissorum, Metropolitanus habeat potestatem, decreuit dicens, Per singulas regiones Episcopos conuenit nosse, Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius prouinciæ gerere, propter quod ad metropolim omnes vndique, qui negotia videntur habere concurrant.] & item, Nullus Episcopus ex alia prouincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in Ecclesiis ordinare, licet consensum videantur præbere nonnulli, nisi litteris tam Metropolitanis, quàm ceterorum qui cum eo sunt Episcoporum, rogatus adueniat, & ad actionem ordinationis accedat.] Quod manifestum est de quolibet Metropolitano, ne in prouincia Metropolitanis alterius quod non est suum non petitus vel vocatus præsumat, & non de tuo Metropolitano in tua parochia illi subiecta dicere. Vnde & Innocentius ad Alexandrum Antiochenum Episco-

Conc. Nic.
can. can. 6.

Conc. Antioch.
can. 6.

Can. 13.

- Epist. 10. pum, Reuoluentes, inquit, auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ vna omnium per orbem terrarum mentem explicat sacerdotum, quæ censuit de Antiochena Ecclesia, cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus, esse necessarium custodire, quia super diœcesim suam prædictam Ecclesiam, non super aliquam prouinciã, recognoscimus constitutam.] Et Bonifacius Papa ad Hilarium Narbonensem
- Epist. 3. Episcopum, Nulli, inquit, videtur incognita Synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, vt eadem propriè verba ponamus, Per vnãquamque prouinciã ius Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse posse subiectas: quod illi, quia aliter credendum non est, seruandum sancto Spiritu suggerente sibi met censuerunt.] & paulo post, Quod idcirco dicimus, vt aduertat caritas tua, adeò nos canonum præcepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitanus sui vnaquæque prouinciã in omnibus rebus ordinationem semper expectet.] Et his consona Cælestinus, Iuxta decreta, inquit, canonum vnaquæque prouinciã suo Metropolitano contenta sit, vt decessoris nostri data ad Narbonensem Episcopum continent constituta: nec vsurpationi locus alicui sacerdoti in alterius concedatur iniuriã. Sit concessis sibi contentus vnusquisque limitibus, alter in alterius prouinciã nihil præsumat.] Vnde & Africanum Concilium ad Cælestinum Papam scribit dicens, Decreta Nicæna, siue inferioris gradus clericos, siue ipsos Episcopos, suis Metropolitanis apertissimè commiserunt. Prudentissimè enim iustissimèque viderunt, quacumque negotia in suis locis vbi orta sunt finienda: nec vnique prouinciæ gratiam sancti Spiritus defuturam, qua æquitas à Christi sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissimè teneatur.] Et Leo ad Anatolium,
- Epist. 56. Illa Nicænorum canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio nulla vnquam est parte solubilis. Nulla sibi met de multiplicatione congregationis synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Episcopis quantumlibet copiosior numerus sacerdotum, vel comparare se audeat, vel præferre: cum tanto diuinitus priuilegio Nicæna sit Synodus consecrata, vt siue per pauciores, siue per plures Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.] De cuius priuilegio & beatus Ambrosius dicit,
- Lib. 1. de f. de cap. 9. Non humana industria, non compositione aliqua, trecenti decem & octo Episcopi ad Concilium conuenerunt. sed vt in numero eorum, per signum suæ passionis & nominis, Dominus Iesus suo probaret se adesse Concilio, crux in trecentis, Iesu nomen in decem & octo est sacerdotibus.] Et mihi, inquit Hilarius, ipse ille numerus hic sanctus est, in quo Abraham victor regum impiorum ab eo qui æterni sacerdotij est forma benedicitur.] Et item beatus Leo Papa, Sancti illi & venerabiles patres, qui in vrbe Nicæna sacrilego Arrio cum
- Epist. 36. Anatolio.

sua impietate damnato, mansuras vsque in finem mundi leges Ecclesiasticorum canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt, & si quid vsquam aliter quàm illi statuere præsumitur, sine cunctatione cassatur.] Et hinc sanctus Leo ad Pulcheriam Augustam, Contra statuta, inquit, canonum paternorum, quæ ante longissimæ ætatis annos in vrbe Nicæna spiritalibus sunt fundata decretis, nihil cuiquam audere conceditur: ita vt si quis diuersum aliquid decernere velit, se potius minuat, quàm illa corrumpat. Quæ si vt oportet à cunctis Pontificibus intemerata seruentur, per vniuersas Ecclesias tranquilla erit pax & firma concordia, nullæ de mensura honorum dissensiones, nullæ de ordinationibus lites, nullæ de priuilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni vsurpatione certamina: sed æquo iure caritatis, rationabilis & morum officiorumque ordo seruabitur, & ille verè erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus.]

Epist. 58.

CAP. XXVII. *De canonibus & sententiis ab eo prauè intellectis & usurpatis.*

QVOD ergo de tua parochia, quasi ego ad aliquid in ea diffiniendum illam adire non possim, ex verbis Callisti & aliis, tuis compilationibus tecum non facientibus, adfirmate conaris, prauè intelligis. Sed his & aliis regularum constitutionibus inuenies hoc obseruare debere vnumquemque Metropolitanum in prouincia alterius Metropolitanæ, quod tu tibi peruersè arrogas de tua parochia metropolitanæ sedi Remorum subiecta. Vnde ea quæ supra posui non meæ personæ arrego, sed metropolitanæ sedis dignitati adscribo: quia sicut beatus Leo dicit, Etsi nonnunquam diuersa sunt merita Præsulum, iura tamen permanent sedium, quibus possunt æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem.] Sed nec sensu sacris canonibus concordante in metrica titulatione compilationis tuæ domno Regi porrigendæ scripsisti, *Responsum à victo ritè nec exigier.* & mihi per comministros meos ad te directos remandasti, ne cogerem te respondere, quandiu in custodia & absentia clericorum tuorum eras. Vnde tibi tunc scripto respondi, & nunc ostendo te, vt dixi, non recto sensu ponere ex sacris regulis, quod de non respondendo in tua excusatione dixisti, asserente sancto Papa Hilario, Nos, inquit, in nullo volumus seueritatem ultionis exercere: sed qui in causis Dei con-

In Concil.
Rom. c. 4.

In eodem
Conc. c. i.

Epist. 56.

Eccl. 18.

nodum respondere deberes, sicut & in præcedentibus & in subsequen-
tibus istius opusculi ex sacris regulis, & tu & quilibet alius
qui legerit potest cognoscere. & ideo tibi scribere studui, ut quæ
in causis Dei contumacia vel contemptu deliquisti, & quæ perpe-
rè commisisti, abolere curares, & factum tuum, quo malè exor-
dinasti, sicut idem Hilarus iubet de eo qui malè ordinauit, ip-
se dissolueres: quatenus seueritatem ultionis in te exerceri ab eis
quorum interest non exigeres, & ego in me non inuenirem quod in
te non refecare curauerim: quia, ut isdem dicit, Nulli fas est sine sta-
tus sui periculo, vel diuinas constitutiones, vel Apostolicæ sedis de-
creta temerare. quia nos, qui potissimi sacerdotis administramus of-
ficia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desi-
des fuerimus inuenti. quia meminimus, quod timere debemus, qua-
liter comminetur Dominus negligentia sacerdotum: siquidem rea-
tu maiore delinquit, qui potiore honore perfruitur, & grauiora facit
vitia peccatorum sublimitas dignitatum.] Scripsi ergo tibi secundum
decreta Leonis, ut salubres suscipere curares hortatus, & nihil per
contentionem agentes, sed ad omne studium deuotionis vnanimes,
diuinis & Apostolicis constitutionibus pareremus, & in nullo pa-
teremur prouidentissima canonum decreta violari. Tu autem cogitans
consilia quæ non poteris stabilire, inobedientiam tuam, ne corrigas
quæ perperè admisisti, & effrenationem desideratæ libertatis, indebitè,
ut non sis Metropolitano subiectus, de appellatione, & non reddenda
compellatus de iniustis iudiciis tuis responsione, secundum sensum
tuum, sed non rectum, interpretata vis palliare: cum sicut Africæ
prouinciæ canones manifestè demonstrent à quibus non licet prouo-
cari, ita Sardicenses canones patenter ostendant, appellatio Episco-
pi ad sedem Apostolicam quando, ubi, & pro quibus fieri & qua-
liter exequi debeat, sed & Innocentius, ac Bonifacius, atque Leo id-
ipsum decernant. qui etiam & pro quibus appellans constringi non
debeat, leges concordantes regulis eloquuntur. Attende igitur con-
uenienter quod item idem beatus Leo Anatolio Constantinopolita-
no Episcopo extollenti se supra mensuram suam scripsit dicens, Vi-
rum catholicum, & præcipuè Domini sacerdotem, sicut nullo erro-
re implicari, ita nulla oportet cupiditate corrumpi. Dicente quip-
pe sancta scriptura, *Post concupiscentias tuas non eas, & à volunta-
te tua vetare*, multis mundi huius inlecebris, multis vanitatibus resi-
stendum est, ut veræ continentia obtineatur integritas, cuius pri-
ma est labes superbia, initium transgressionis & origo peccati. Quo-
niam mens potentia auida, nec abstinere vetitis, nec gaudet concess-
is, dum inordinato prauoque progressu excrescunt culpæ, quæ tole-
ratæ sunt studio reparandæ fidei & amore concordia.] Quapropter
reuoca oculos mentis tuæ à prauis progressionibus, & rectos gressus
fac pedibus intentionis tuæ & actionum tuarum, ut qui nunc de te

gemimus, de te in Domino gaudeamus. Et attende quod beatus Gregorius ad Felicem Episcopum in Serdica scripsit, Qualiter, in-
 quiens, obedientia vel sit reuerentia præpositis exhibenda, ex tuis Lib. 4.
Epist. 10.
 quoque subiectis ipse non ambigis. In qua re valde est vtile, si id
 quod disciplinæ vigor imponit, nullo cogente humilitas laudanda
 seruauerit. Peruenit ad nos itaque quod fraternitas tua Ioanni fra-
 tri nostro, primæ Iustinianæ Episcopo, secundum morem constitutum
 parere despiciat, & nec decreto eius, nec relationi iuxta consuetu-
 dinem voluisset subscribere. Quod si ita est, contristamur, quia su-
 perbiæ de te manifestæ præbes indicium, quod quàm sit præcipue
 in sacerdote culpabile, diuinæ clementia admonitionis eloquitur.
 Propterea hortamur, vt mentis tumore deposito, antedicto fratri &
 Coepiscopo nostro humilem te exhibere & parere non desinas, qua-
 tenus & Deus gaudeat in fraternitatis vestræ concordia, & alij de te
 sumant bonitatis exemplum. Nam si, quod non credimus, te in
 superbia permanere contigerit, districtam canonicamque discipli-
 næ correctionem contumaciæ tuæ scito sacros canones vlciscenter
 imponere. Bene ergo facis, talem te sponte salubri consideratione præ-
 bere, qualis esse canonica coercitione exigente compelleris. Nam nec
 tibi denuò post hanc nostram admonitionem licebit ad tuæ voluntatis
 arbitrium contra morem maioribus tuis inobedientem existere, nec
 nos tantæ indiscipline Ecclesiasticam cognoscas dissimulare vel
 differre vindictam.] Et item idem S. Gregorius ad Vincentium, & ce-
 teros Episcopos, Hortamur, inquit, fraternitatem vestram, vt si quem-
 quam vestrum pro causis propriis vbicumque longius compulerit
 ambulare necessitas, à Metropolitano vestro, secundum indictam à
 sanctis patribus regulam, petere licentiam debeatis, nec eum post-
 ponere in aliquo præsumatis, excepto si, quod non optamus, con-
 tra eundem Metropolitanum vestrum vos habere aliquid causæ con-
 tingat, vt ob hoc sedis Apostolicæ iudicium requiratis. Nam iis qui
 petere festinant licentiam, quod scitis, per canones etiam antiquorum
 patrum institutione permissum.] Manifestum est enim, qui cano-
 nes hanc licentiam à Metropolitanis petendam ab Episcopis decre-
 uerunt. Quin Antiochenum Concilium, à Synodo Chalcedonensi fa-
 uorabiliter comprobatum. Sed & Sardicenses canones dicunt, Vt Lib. vii.
Ind. ix.
Epist. 8.
 de qualibet prouincia Episcopi ad eum fratrem & Coepiscopum
 nostrum preces mittant, qui in Metropoli consistit, vt ille & dia-
 conum eius, & supplicationes destinet, tribuens commendatitias e-
 pistolas, & reliqua.] De iudicio etiam Apostolicæ sedis expetendo
 aduersus Metropolitanum, si Episcopo necesse fuerit, iidem Sardi-
 censes canones decreuerunt, sicut & Innocentius ad Victricium
 Rotomagensis Episcopum patenter ostendit. & Hilarus Papa dicit,
 Illud etiam non potuimus præterire quod sollicitudine diligentiore Gan. 9.
Epist. 8. ad
Metropol.
Galliar.
 curandum est, ne præter Metropolitanorum suorum litteras ali-

qui Episcopi ad quamlibet prouinciam audeant proficisci, quod etiam in omni genere officij clericalis per singulas debet Ecclesias custodiri.] Et sanctus Leo ad Theodorum Foroiulensem Episcopum dicit, Sollicitudinis tuæ is ordo esse debuerat, ut cum Metropolitano tuo de eo quod quærendum videbatur esse conferres, ac si id quod ignorabat dilectio tua etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis: quia in causis, quæ ad generalem obseruantiam pertinent omnium Domini sacerdotum, nihil sine primatibus oportet inquire.]

Epist. 5. Et Symmachus ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, Si quilibet, inquit, Episcopus Metropolitano Pontifici, iuxta canonum diffinitionem vocatus, obtemperare noluerit, nouerit succidendum se, quod non optamus, Ecclesiasticæ disciplinæ.] Et Africæ prouinciæ canones dicunt, Ut Episcopus à primate suo vocatus ad Synodum competenter occurrat. Quod si non potuerit occurrere, nisi rationem impedimenti sui apud suum primate reddiderit,

Can. 20. Ecclesiæ suæ communionem debere esse contentum.] & Qui non fuerit concors circa Metropolitanam Ecclesiam, & circa sacerdotale consortium, sed inflatus, & ab hoc consortio separatus, putat propriæ plebi incubandum, & nonnunquam conuentus ad Concilium venire detrectat, circa hunc non tantum diocesim non esse seruandam, verum & de propria Ecclesia, quæ illi malè fauerit, omnimodo adnitendum ut etiam auctoritate publica reiiciatur, atque ab ipsa principali cathedra remoueatur.]

Can. 19. Ca. thag. & Si accusatus ad rationem reddendam venire refugerit, & excommunicatus à primate suo extiterit, tempore quo non communicat, nec in sua Ecclesia vel parochia communicet.] Et sanctus Hilarus Papa ad Leontium, & ceteros Episcopos scribit, Quia non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in iniuriam ipsius Domini profilitur.] Et Dioscorus in Synodo Chalcedonensi, sicut in gestis eiusdem Concilij, sed & in edicto Iustiniani super quintam Synodum demonstratur, non quia in fidem peccauerit, sed propter solum Ecclesiasticum ordinem, & quia contra suum Archiepiscopum sacris canonibus obuians rebellauerat, est damnatus. Et Acacius Constantinopolitanus Episcopus propter præuaricationem Nicæni Concilij à Felice Papa est condemnatus, sicut idem Felix ad eum scripsit dicens, Multarum transgressionum reperiris obnoxius, & in venerabilis Nicæni Concilij contumelia es sæpè versatus.] Hæc mentis oculo perspice, & ne illa, quod absit, incurras sollertissime caue.

Epist. 4.

CAP. XXVIII. *De malè ab eo excommunicatis. qui & qualiter excommunicari debeant, & qui ordo in iudiciis Ecclesiasticis observandus.*

NAM cùm dicat beatus Petrus Apostolus, *Si bene facientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum*, causa iniuriarum tuarum, sicut in petitione mihi ab Ecclesia Laudunensi data continetur, presbyteros & diaconos, ac reliquos clericos, non accusatos, nec confessos, neque conuictos, ab omni Ecclesiastico officio excommunicasti, & ut nemo sacra Missarum officia in tua parochia celebraret, interdixisti: cùm sacri canones neminem ab officio remoueri permittant, nisi aut sponte confessum, aut regulariter conuictum, aut eum qui regulariter vocatus ad reddendæ rationis iudicium venire noluerit, sicut scriptum est in capitulo XIX. Carthaginensis Concilij de Episcopis, & in XX. de presbyteris & diaconibus, ac reliquis clericis. Si, inquiunt, presbyteri vel diaconi fuerint accusati, adiuncto sibi ex vicinis locis proprius Episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, id est, vnà secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres, ipsorum causas discutiant, eadem dierum, & dilationum, & à communionem remotionum, & discussione personarum inter accusatores & eos qui accusantur forma seruata.] Scilicet sicut de Episcopis in præcedenti capitulo est diffinitum: reliquorum autem clericorum causas etiam solus Episcopus loci agnoscat & finiat. Et item, Presbyteri, diaconi, vel ceteri inferiores clerici, in causis quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos diffiniant: vel ad primates suarum prouinciarum prouocent, sicut & de Episcopis sæpè constitutum est.] Et secundum Antiochenos canones, Ad Metropolim omnes vndique qui negotia videntur habere concurrant. Et, In canonicis Conciliis adsint presbyteri, & diaconi, & omnes qui se læsos existimant, & Synodi experiantur examen. Nullis verò liceat apud se celebrare Concilia, præter eos quibus Metropolitana iura videntur esse commissa.] Et hinc S. Augustinus, doctor famosissimus, atque ab Apostolica sede receptissimus, qui Carthaginensi Concilio, in quo hæc quæ ex eo præmisimus, Apostolica auctoritate firmato interfuit, & plenissimè sensum nouit, quo eadem Synodus capitulum illud constituit, de quo in epistola ad clerum & plebem Hipponiensium inter alia dicit, Nuper in Concilio Episcoporum constitutum est, nullum clericum, qui nondum conuictus est, suspendi à communionem debere, nisi ad causam suam examinandam se non præsentauerit.] Ipsam autem præsentationem idem demonstrat Concilium, videlicet, ut aut ipse accusatus, ad causam suam dicendam electorum iudicum die statuta litteris euocatus

1. Petr. 2.

Can. XX.

Can. 18.

Can. 9.

Can. 20.

Epist. 137.

Conc. Carthag. can. 19.

occurrat, aut aliquas veras necessitatis causas probet, quibus occurrere non potuisse manifestum sit.] Et attendendum, quia dicit *non potuisse*, & non dicit *non voluisse*. Sic & de accusatore dicit, Vt nec ipse adimatur facultas causæ suæ peragenda, si se ad diem occurrere non valuisse probauerit.] Sic & iterum de accusato, si ad Concilium vniuersale anniuersarium occurrere noluerit, dicit, Quod si accusatus vel accusator occurrere voluit & non valuit, excusabilem quemlibet eorum Synodus esse voluit.] Hoc quippe Africana Synodus patenter ostendit, dicens, Vt si intra annum excommunicationis causam suam purgare contempserit.] Vnde & Carthaginense Concilium dicit, Quisquis Episcoporum accusatur, ad primatem prouinciæ ipsius causam deferat accusator, nec à communione suspendatur cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicum die statuta litteris euocatus minimè occurrerit.] Qua sententia euidenter ostenditur, quia accusator accusare non potest nisi in accusatione præsens fuerit, potest autem accusare absentem: & qui non potest accusari nisi per præsentiam accusatoris, potest absens iudicari, immo etiam ab his qui hoc decreuerunt iam iudicatus est, si ad iudicium litteris euocatus secundum quod decretum est non occurrerit, vel aliquas veras necessitatis causas, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, non probauerit. Similiter vt de Episcopo, ita & de presbytero, vel diacono subsequenti capitulo demonstratur. Hinc Bonifacius ad septem prouincias scripsit, dicens de Maximo, Si adesse voluerit, præsens si confidit ad obiecta respondeat: si adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur. Nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto & totiens delegato iudicio, purgandi se occasione non vtitur.] Qui autem ad accusationem admitti non debeant, leges dicunt, Sanè hi qui crimina sua in quæstione confessi sunt, de aliis si dicere voluerint, à iudice non credantur: quia iure & legibus constitutum est, vt spontanea professione reus reum non faciat, neque illi de altero credatur, qui se criminofum esse confessus est.] & item, Non credendum est contra alios eorum confessioni, qui in criminibus accusantur, nisi se prius probauerint innocentes, quia periculosa est, & admitti non debet rei aduersum quemcumque professio.] Et Concilium Africanum demonstrat, Qui postea, inquiens, quam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue sit laicus, accusare voluerit. Omnesque serui, vel proprii liberti, ad accusationem non admittantur, vel omnes quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est, histriones, aut turpitudinibus subiectæ personæ. Hæretici etiam, siue pagani, seu Iudæi. Sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non est neganda.] Et quotienscumque

Can. 46.

Can. 19.

Epist. 2.

Can. 96.

Can. 97.

Can. 98.

que clericis ab accusatoribus multa crimina obiiciuntur, & v-
 num ex ipsis, de quo prius egerit accusator, probare non value-
 rit, ad cetera iam non admittatur. Testes autem ad testimo-
 nium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præ-
 cepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de sua domo produxe-
 rit: ad testimonium autem intra annos quatuordecim ætatis suæ
 non admittantur.] Et sanctus Augustinus dicit, Quamuis, in-
 quiens, vera sint quædam, non tamen iudici facile credenda sunt,
 nisi certis indiciis demonstrantur.] Qui fecit quod docuit, cum
 in reddita ratione ad primatem suæ provincie Xantippum scribens,
 quendam presbyterum suum Abundantium à se iudicatum esse de-
 monstrat, de eo dicens, Insinuo prudentiæ tuæ, Abundantium
 quendam in fundo Strabonianensi pertinente ad curam nostram
 ordinatum fuisse presbyterum. Qui cum non ambularet vias servorum
 Dei, non bonam famam habere cœperat, qua ego conterritus, non
 tamen temerè aliquid credere volens, sed planè sollicitior factus,
 operam dedi, si quomodo possem ad aliqua malæ conversationis e-
 ius certa indicia peruenire. Ac primò comperi, eum pecuniam cuius-
 dam rusticani de vino apud se commendato interuertisse, ita ut nul-
 lam inde posset probabilem reddere rationem. Deinde conuictus
 atque confessus est, die ieiunii natalis Domini, quo etiam Gippita-
 na Ecclesia sicut & ceteræ ieiunabat, cum tanquam perrecturus ad
 Ecclesiam suam valefecisset collegæ suo presbytero Gippitano ho-
 ra ferè quinta, & cum secum nullum clericum haberet, in eo-
 dem fundo restitisse, & apud quandam malæ famæ mulierem, &
 prandisse & cœnasse, & in vna domo mansisse, & hoc negare non
 potuit. Nam quæ negavit Deo dimisi, quæ occultare permissus non
 est, iudicaui. Timui ei committere Ecclesiam, præsertim inter hæ-
 reticorum circumlatrantium rabiem constitutam. Hæc autem me
 prudentiæ tuæ præcipuè intimare oportebat, ne aliqua tibi fallacia
 subreperet.] Sciebat enim iste vir Domini canones, & non contem-
 nebat secundum eosdem sacros canones, primati suo, minori scien-
 tia & fortè merito, sed potiori loco subdi, obaudiens dicentem A-
 postolum, *Obedite præpositis vestris in Domino.* Vbi autem inter accu-
 satores & accusatos causa debeat agitari, Carthaginense Concilium
 statuit dicens, Vt accusatus vel accusator in eo loco vnde est qui ac-
 cusatur, locum sibi eligat proximum, quò non sit difficile testes pro-
 ducere vbi causa finiatur.] & hinc leges dicunt, Criminum discussio
 ibi agitanda est, vbi crimen admissum est: nam alibi criminum reus
 prohibetur audiri.] & item, Si quis aduersarium aut repetitione, aut
 criminis obiectione pulsauerit, in provincia, in qua consistit ille qui
 pulsatur, suas exerat actiones: nec æstimet aduersarium suum alibi
 aut longiùs ad iudicium pertrahendum. Ille verò qui pulsatus fue-
 rit si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare.] Et Carthaginen-

Can. 98.

Epist. 236.

Heb. 13.

Can. 308.

Can. 15.

se dicit Concilium, Vt à quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauati. Sanè si ex consensu partium electi fuerint iudices, etiam à pauciori numero quàm constitutum est, non liceat prouocari.] Qualiter autem sententia finiri debeat, leges & sacri canones monstrant, dicentes vt vel in Synodo, vel per iudices, siue quos conquirentes primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consensu delegerint. Deputati autem iudices Episcopi, vt Africanum dicit Concilium, ab illo primato sunt dandi, in cuius prouincia causa versatur: si autem ex communi placito conquirentes vicinos iudices elegerint, aut vnus eligatur, aut tres, & si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum.] Et Chalcedonense Concilium

Can. 28.

dicit, Si quis clericus aduersus clericum habet negotium, non deferat Episcopum proprium, & ad sæcularia percurrat iudicia: sed prius actio ventiletur apud Episcopum proprium, vel certè consilio eiusdem Episcopi, apud quos vtræque partes voluerint, iudicium continebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subiacebit.] Et sanctus Innocentius ad Victricium Episcopum,

Can. 9.

Si quæ, inquit, causæ, vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis quàm etiam inferioris fuerint exortæ, vt secundum Synodum Nicænam congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis iurgium terminetur: nec alicui liceat, (sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias. Quod si quis fortè præsumpserit, & ab officio cleri summotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post iudicium episcopale referantur.] Et quia sicut

Epist. 1.

duo sunt peccata, & duo genera peccatorum, (aut enim in Deum peccat homo, aut in hominem,) & duo sunt aduentus Domini, qui venit peccatores saluos facere, *Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei*, vnus occultus, & alter manifestus, vnus, de quo scriptum est, *Descendit sicut pluuia in vellus*, & alter de quo scriptum est, *Deus manifestè veniet*, vnus de quo dicitur, *Venit filius hominis*, non vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum, alter quando veniet iudicare viuos & mortuos & sæculum per ignem. Ita duo sunt iudicia, vnum occultum, & alterum manifestum, & duo iudiciarij ordines, vnus de quo dicit Apostolus, *Si quis frater nominatur fornicator*, &c. eam nominationem intelligi volens, vt dicit Augustinus in libro de Pœnitentia, quæ fit in quemquam, cùm sententia ordine iudiciario & cum integritate profertur. Noluit enim hominem ab homine iudicari ex

Psal. 78.
Psal. 49.
Ioan. 5.

1. Cor. 5.
Cap. 3.

arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario vſurpato iudicio : ſed
 potiùs ex lege Dei ſecundùm ordinem Eccleſiæ, ſiue vltro confeſ-
 ſum, ſiue accuſatum atque conuictum. Nam ſi nominatio ſufficit,
 multi damnandi ſunt innocentes, quia ſæpè falſò in quemquam cri-
 men nominatur. Qui ordo iudiciarius qualiter exequi debeat, bea-
 tus Gregorius in commonitorio ad Ioannem defenſorem euntem
 in Hiſpanias dicit : videlicet, Vt alij ſint accuſatores, & alij teſtes : Lib. 11. ind.
6. epiſt. 32.
 deinde cauſarum qualitas eſt examinanda. & vt præſente accuſa-
 to ſub iureiurando dicatur teſtimonium ſcriptis allegatum, & accu-
 ſatus reſpondendi & defendendi ſe locum habeat, & examinatio
 perſonarum accuſantium ac teſtificantium regulariter fiat.] Quem Luc. 8.
 iudiciarij ordinis modum etiam Dominus innuit, cùm in reſuscita-
 tione puellæ in domo iacentis mortuæ, ac ſi in reuelatione non om-
 nibus cauſæ notæ, quorſdam diſcipulorum ſuorum teſtes, ſed & pa-
 trem & matrem puellæ ſecum adhibuit. Alter verò iudiciarij ordi-
 nis modus eſt eorum, quæ non ſub paucorum notitia, quaſi adhuc
 in cubiculo conteſta, vt patrata credantur teſtibus indigent, ſed Luc. 7.
 quaſi iam extra portam ciuitatis multa turba comitante elatus, ad
 multorum cognitionem delata eſſe noſcuntur. De quo iudiciarij
 ordinis modo, dicit Apoſtolus, *Ego quidem abſens corpore, præſens au-* 1. Cor. 5.
tem ſpiritu, iam iudicauit vt præſens eum qui ſic operatus eſt, in nomine Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Do-
mini Ieſu, tradere huiusmodi hominem ſatanæ in interitum carnis. & paulo
ſuperiùs, vt tollatur de medio veſtrùm qui hoc opus fecit. Vnde Ambro-
 ſius cognito opere pellendum peccantem fuiſſe de cœtu fraternitatis dicit.
 Omnes enim crimen eius ſciebant, in qua re neque teſtibus opus e-
 rat, neque tergiuerſatione aliqua poterat tegi crimen. De patratore
 autem manifeſtorum, & ſi ad iudicium adduci non poteſt, Bonifa-
 cius Papa ad ſeptem prouincias decernens dicit de Maximo, qui con-
 uentus etiam deuitabat, & adeſſe minimè volebat, Nullus, inquit, Epiſt. 26.
 dubitat, quòd ita iudicium nocens ſubterfugit, quemadmodum vt
 abſoluatur qui eſt innocens quærit. Sed aſtuta cauillatio eorum, qui
 verſutias agendi credunt eſſe conſilia, nunquam innocentia nomen
 accipiet. Conſitetur enim de omnibus quiſquis ſe ſubterfugere iu-
 dicium dilationibus putat. Nihil enim intereſt vtrum in præſenti
 examine omnia quæ dicta ſunt comprobentur, cùm ipſa quoque
 pro confeſſione procurata totiens conſtet abſentia. Quòd ſi adeſſe
 neglexerit, dilationem ſententiæ de abſentia non lucretur.] Sic Cæ- Epiſt. 27.
 leſtinus de Daniele Galliarum quondam Epiſcopo iudicauit. Et quia
 nemo præproperè, vel præpoſterè, ſcilicet non commonitus, neque
 conuentus eſt iudicandus, de conuentione huiusmodi patratoris ma-
 niſtorum criminum lex dicit, Quicumque tribus auctoritatibus
 iudicis conuentus, vel tribus edictis ad iudicem fuerit prouocatus,
 aut vno pro omnibus peremptorio, id eſt, quod cauſam extinguit,

Can. 15.

Lib. v.
Epist. 3.

Can. 67.

Lib.
epist.

fuerit euocatus, & præsentiā suā apud eum iudicem à quo ei denunciatum est exhibere noluerit, aduersus eum quasi in contumacem iudicari potest, quinimmo nec retractari per appellationem negotia possunt, quotiens in contumacem fuerit iudicatum.] Et hanc sententiā de tribus auctoritatibus conuentis ex Euangelica veritate, Cælestinus ad Nestorium scribens, & Ephesina Synodus de eodem decernens, & beatus Gregorius ad Ioannem scribens comprobant. De peremptorio autem scripto, Africanum Concilium monstrat de Cresconio, Vt si conuentus resipiscere detrectauerit suo contemptu & contumacia faciente, auctoritate iudiciaria protinus excludatur.] Et item beatus Gregorius de sententiā in contumacem scribens ad Maximum præsumptorem Salonitanum Episcopum dicit, Hortamur vt ad nos venire omni postposita excusatione festines, quatenus seruata iustitia, hæc de quibus accusaris & cognoscere & finire secundum canonica instituta Christo reuelante possimus. Ita autem fac, vt ad veniendum ampliùs iam moras non ingeras, ne ipsa te magis absentia obnoxium his quæ dicuntur adsignet, & nos in te hæc res, non solum propter dicta crimina quæ purgare subterfugis, sed etiam propter inobedientiæ culpam, duriùs scilicet vt in contumacem cogat ex Concilio ferre iudicium.] Et Africanum Concilium, ad suggestionem vel postulatum Laurentij Episcopi, post recitatam scedulam quam obtulit Placentinus, Debuisse quidem ex sancto Concilio aduersus contumaces Episcopos, qui præcepti fuerant à primate suo vt occurrerent ad Concilium, & non venerunt, secundum mensuram sacerdotalem ferri sententiā: sed seruata Ecclesiastica mansuetudine, dati sunt de Concilio electi iudices, & missæ sunt litteræ ad eorundem Episcoporum primatem.] Qualiter autem examinatis omnibus, & ad liquidum cognitis, sententiā regulariter ac legaliter proferri debeat, & Ecclesiasticæ & publicæ leges demonstrant dicentes, Obseruare iudices specialiter debent, vt in omnibus causis sententiā, quæ deliberata fuerit, constitutis pariter partibus recitetur, vt ab his à quibus causa dicta est ad integrum quæ dicta fuerit sententiā cognoscatur.] & item, Quicquid præsentibus partibus in causis fuerit ordinatum, habebit plenissimam firmitatem, nec poterit immutari.] & item, Ea quæ, altera parte absente decernuntur, vim rerum iudicatarum non obtinent.] Et item, quod & sanctus Gregorius in commonitorio ad Ioannem defensorem euntem in Hispanias ex legibus Nouellæ constitutionis capitulo decimo sexto de testibus posuit, & canonicum esse decreuit, Hoc quoque inquit sapiùs agnouimus, quoniam quidam, aut apud locorum defensores, aut apud clarissimos prouinciarum iudices, aut etiam vt adsolet hîc apud clarissimum magistrum census ingrediuntur & queruntur, tanquam ab alio passi aliquid contra leges, aut aliter iniustitiā sustinentes, aut damnificati

testes volunt producere. At ne postea obiiciatur eis quia per vnam partem gesta confecta sunt, oportet & illum qui impetitur, in ipsa ciuitate constitutum vbi testimonia dantur, admonitum à iudice siue à defensore, aduenire aut audire testes. Si verò noluerit aduenire, sed contempserit vt ex hoc ab vna parte testimonia aduersus aliam inutilia sint, sancimus huiusmodi testimonia ita valere, tanquam si non ex vna parte consisterent, sed etiam ipso præsente fuissent facta. Si enim repudiauerit, & venire noluerit & audire quæ deponuntur, cum vti- que in publico sit & non ex ineuitabili quadam necessitate venire non possit, æqualiter erunt tanquam si aduenisset, & nulla vtilitas ex contemptu suo ei adhibebitur, sed videbuntur quidem in vtriusque præsentia facta.] Ecce, inquit sanctus Gregorius, admonendus est semper aduersarius, vt ad audiendos testes adueniat, alioquin necesse est vt quod contra leges actum est firmitatem non habeat.] Quales autem testes, vel cuius opinionis, ad testimonium admittendi sunt, plurimæ leges ostendunt, quæ penè nulli habentur incognitæ, quæ etiam & illud sanciant, *Vt vilissimis testibus etiam sine corporali discussione credi non debeat.* & item in libro sexto, titulo decimo nono, inter alia præcipitur, *Vt sententia, si sine scripto dicta fuerit, nec nomen sententiae habere mereatur.* Quod legale decretum & in passione Domini, super cuius caput posuerunt causam ipsius scriptam, & in Martyrum passionibus, quando iudicati sunt, obseruatum multoties legimus, & legatos Apostolicæ sedis, auctoritate Leonis Papæ, Dioscorum in Chalcedonensi Concilio, & Felicem Acacium, & Siluerium Papam Vigilium, & ceteros Romanæ sedis Pontifices per scripturam plures qui resipiscere noluerunt legimus condemnasse.

CAP. XXIX. *Quid canones statuunt de irregulariter excommunicatis.*

VIDE, frater, si has sacras leges fuisti secutus, quando presbyteros & diaconos parochiæ tuæ ab officio Ecclesiastico generaliter excommunicasti, cum certissimum atque notissimum & nobis & omnibus in hac Remensi prouincia habeatur, quòd nec accusati, nec confessi, neque conuicti de aliquo crimine fuerint. Quia verò certum est te non secundum has regulas iudicasse, nec ex consensu partiū electus in hac iudicatione iudex fuisti, à te iudice Ecclesiastico ad me maioris auctoritatis iudicem Ecclesiasticum iudicati, sicut & fecerunt, debuerant prouocare, & tua iniusta sententia à me est competenter soluta. Placuit, inquit Carthaginense Concilium, *vt à quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios indices Ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati, & reliqua.*

Can. 5.

Quæ sententia vtrum te an non tangat, ratio ipsa demonstrat. Nunc videamus quid sacri canones dicant de his, qui à singulis Episcopis prouincialibus, pro incognitis causis primati prouinciæ & ceteris Episcopis excommunicantur, De his, inquiunt Nicæni canones, qui communione priuantur, seu ex clero seu ex laico ordine, ab Episcopis per vnamquamque prouinciam, sententia regularis obtineat, vt hi qui abiiciuntur ab aliis non recipiantur, requiratur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet Episcopi vitio videatur à congregatione seclusus. Vt hoc ergo decentius inquiratur, bene placuit annis singulis per vnamquamque prouinciam bis in anno Concilia celebrari, vt communiter omnibus simul Episcopis congregatis prouinciæ, discutiantur huiusmodi quæstiones, & sic qui suo peccauerunt euidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, vsquequò vel in communi, vel Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam.] Et

Can. 6.

Antiochenum Concilium, Si quis à proprio Episcopo communione priuatus est, non antè suscipiatur ab aliis, quàm suo reconcilietur Episcopo, aut certè ad Synodum quæ congregatur occurrens pro se satisfaciat, & persuadens Concilio sententiam suscipiat alteram. Hæc autem diffinitio maneat circa laicos, & presbyteros, & diaconos, omnesque qui sub regula esse monstrantur.] Et Carthaginense Concilium, quod in capitulo vigesimo dixerat, vt statuto numero vniti Episcopi cum proprio Episcopo presbyterorum & diaconorum causas terminarent, reliquorum clericorum querelas solus Episcopus cognosceret & finiret, capitulo vigesimo octauo dicit, Vt presbyteri, diaconi, vel ceteri inferiores clerici, in causis quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos diffiniant adhibiti ab eis Episcopi. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent ad transmarina iudicia, sed ad Primates suarum prouinciarum, sicut & de Episcopis sæpè constitutum est. Ad transmarina autem qui putauerint appellandum, à nullo intra Africam in communionem suscipiantur.] Et Africanum Concilium capitulo nonagesimo secundo hæc eadem diffiniuit. Qui canones propter longinquitatem primatum, ad finitimos Episcopos, presbyteros, vel diaconos, ac reliquos clericos præcipiunt prouocare, sicut iidem canones apertè demonstrant in capitulo de visitandis tempore Concilij prouinciis, sed & in eo vbi Carthaginense Concilium dicit, Vt vnaquæque prouincia propter longinquitatem primatem habeat proprium. Vnde & Mauritania Sitifensis postulauit primatem prouinciæ Numidiæ, ex cuius cœtu separatur, vt suum habeat primatem, quem, consentientibus omnibus primatibus prouinciarum Africanarum, vel omnibus Episcopis, propter longinquitatem habere permissa est. Quapropter in vnaquaque Prouincia quæ primatem habet, omnes qui negotia videntur habe-

Can. 17.

re, secundum Antiochenos canones, *ad metropolim debent concurrere*: quia ut Africanum Concilium ad Cælestinum Papam scribit, De- Can. 9. creta Nicæna, siue inferioris gradus clericos, siue Episcopos ipsos, suis Metropolitanis apertissime commiserunt. Prudentissime enim iustissimeque viderunt, quæcumque negotia in suis locis ubi orta sunt finienda, nec unicuique prouinciæ gratiam sancti Spiritus defuturam, qua æquitas à Christi sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissime teneatur: maxime quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilium suæ prouinciæ vel etiam vniuersale prouocare.] Quod & Innocentius ad Victricium ex Nicænis decreuit canonibus, & ex eis Bonifacius ad Hilarium Narbonensem Episcopum dicit, Aduertat, inquiens, caritas tua Epist. 1. adeo nos canonum præcepta seruare, ut ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitanis sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.] & similiter Cælestinus, & alij sedis Romanæ Pontifices decreuerunt. Sardicenses quoque canones, propter præfatam longinquitatem primatum, ad finitimos Episcopos, veluti & Africæ prouinciæ canones, prouocare permiserunt, sicut & in eisdem Sardicensibus canonibus demonstratur, memorante Osio importunitates Africanorum Episcoporum, quos dicit se cognouisse sanctissimi fratris & Coepiscopi sui Grati salutaria consilia spernere atque contemnere. Vnde in præfato Sardicensi Concilio scriptum est, Osius Episcopus dixit, Quod me adhuc mo- Can. 17. uet reticere non debeo, si Episcopus quis fortè iracundus, quod esse non debet, citò & asperè commouetur aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem. & ideo habeat potestatem is qui abiectus est, ut Episcopos finitimos interpellat, & causa eius audiat, ac diligentius tractetur, quia non oportet ei negare audientiam roganti. Et ille Episcopus, qui iuste aut iniuste eum abiectus, patienter accipiat ut negotium discutiatur, ut vel probetur sententia eius à plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerat à communione separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere ut eum communioni societ.] Attendendum quippe nobis est quod discretissime sacri canones dicunt, ut eum qui fuerat à communione separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere ut eum communioni societ. Quia sicut sanctus Leo ad Rusticum Narbonensem Episcopum scribit, In his quæ vel dubia fuerint aut obscura, id nouerimus sequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inueniatur aduersum.] & item, Quia sacerdotum Domini matura volumus esse iudicia, nihil possumus in rebus incognitis in cuiusquam partis præiudicium diffinire, priusquam vniuersa quæ gesta sunt veraciter audiamus.] & item alibi Epist. 95. in præfatus.

Moralium
212. c. 14.

Genes. 18.
21.

Sap. 11. 18.
Eccl. 5. 4.

Ioan. 12. 26

Genes. 18.
20.

Ibid. 21.

egregiè dicitur, Non esse iustum mediatorem, qui in incertis sic vnam partem audit, vt alteri parti nihil referuet.] Et S. Gregorius, Ira, inquit, sacerdotis nequaquam debet esse præceptus & perturbata, sed magis ex consilij grauitate mitiganda.] Et item, Ad proferendam, inquit, sententiam nunquam præcipites esse debemus, nec temerè indiscussa iudicemus, ne quælibet mala audita nos moueant, ne passim dicta sine probatione credamus. Quod profectò perpetrare pertimescimus, si auctoris nostri subtiliùs facta pensamus. Ipse quippe, vt nos à præcipiti sententiæ prolatione compesceret, cum omnia nuda & aperta sint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, qui ait, *Descendam, & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita, vt sciam.* Omnipotens itaque Dominus, & omnia sciens, cur ante probationem quasi dubitat, nisi vt grauitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum antè præsumamus credere quàm probare? De manifestis autem & plurimis cognitis mox ibidem subsequitur. Ecce per Angelos ad cognoscenda mala descendit, moxque facinorosos percutit: atque ille patiens, ille mitis, ille de quo scriptum est, *Tu autem, Domine, cum tranquillitate iudicas*, ille de quo rursum scriptum est, *Dominus patiens est redditor*, in tanto crimine inuolutos inueniens, quasi patientiam prætermisit, & diem extremi iudicij expectare ad vindictam noluit, sed eos igne iudicij ante iudicij diem præuenit. Ecce malum quasi cum difficultate credidit cum audiuit, & tamen sine tarditate percussit cum verum agnoscendo reperit: vt nobis videlicet daret exemplum, quod maiora crimina & tardè credenda sunt cum audiuntur, & citiùs punienda cum veraciter agnoscuntur.] Et qui à patre accepit omne iudicium, & in spiritali & in sæculari sua republica, pro se ad iudicandum ministros suos constituit, sicut scriptura dicit, eisque sibi in iudicio etiam ministrare præcepit, dicens, *Si quis mihi ministrat, me sequatur*, id est, me imitetur. In qua ministracione idem qui est via, veritas, & vita, viam iudicandi hoc modo iudicibus sacra lectione, qui fuerint Sodomorum accusatores ostendit, *Clamor*, inquit, *Sodomorum venit ad me*, id est, non solum magna, sed & manifesta perseuerantia peccata eorum ad iudicandum prouocant me. Qui fuerint testes accusationis eorum subsequitur dicens, *Descendam & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non, vt sciam.* Dominus itaque omnia sciens, vt ex verbis sancti Gregorij præmisimus, & alij catholici doctores exponunt, iudicandi nobis modum proponit, vt quæ non sunt manifesta non iudicemus, & quæ manifesta sunt sine tarditate & hæsitacione aliqua iudicemus, sicut suprà ex verbis beati Ambrosij Apostoli sententiam exponentis ostensum est, *Cognito*, inquit, opere pellendum peccantem fuisse de cœtu fraternitatis dicit Apostolus. Omnes enim crimen eius sciebant, in qua re neque

que testibus opus erat, neque tergiuersatione aliqua poterat regi crimen.]

CAP. XXX. *Qua ratione solui queant excommunicationes non legitima, & de iis qui iniuste excommunicant.*

QVIBVS sententiis sanctarum scripturarum, & sacrorum canonum, atque decretorū sedis Romanæ Pōtificum, fultus atque suffultus, & sicut adhuc in processu ostendā, metropolitana auctoritate, execrabilem atque exitiabilem, non excommunicationem, sed maledictionem tuam, in eos iaculatam, qui non accusati, nec confessi, nec conuicti, nec etiam à te fuere secundum Domini iussione[m] commoniti, ac de his, pro quibus eos excommunicaueras, sicut non solum mihi sed & penè omnibus in Remensi prouincia erat notum, innoxij, & tanti simul à sacro officio & sacra communione, atque à societate Ecclesiæ catholicæ, solo tuo furore & causa tuæ iniuriæ, ad multorum exitium fuere depulsi, irritam & nullius momenti esse decreui. præsertim cum sacre regulæ nulli in mortis urgente periculo constituto baptisma denegari, nulli poscenti vltimam pœnitentiam & viatici muneris communionem interdici præcipiant, nulli etiam sepulturæ humanitatem abrogari permittant, & in tua parochia nemo in necessitate mortis ab eis quorum interest baptizari, nemo communionis gratia reconciliari, nemo sepeliri cum debita commendatione poterat, si ministri Ecclesiæ suis forent priuati ministeriorum officiis. Et tua ligamenta non fuerunt sanctæ Ecclesiæ alligationes, sed tuæ maledictiones. Vnde beatus Gregorius respondens Petro interroganti, Nunquidnam valde esse graue credimus, si fortasse cuilibet exagitati iracundia maledicamus? In libro dialogorum dicit, Pensa, in-
Lib. 3. dia-
log. cap. 15.
 quiens, quàm grauis est culpa quæ separat à regno vitæ, cum Paulus dicat, *Neque maledici regnum Dei possidebunt.* Et interroganti ei-
1. Cor. 6. 10
 dem Petro, Quid si homo non fortasse ex malitia, sed ex linguæ incuria, maledictionis in proximum iaculatur verbum? respondit, Si apud districtum inquiring iudicem, Petre, otiosus sermo reprehenditur, quanto magis noxius? Pensa ergo quantum sit damnabilis qui à malitia non vacat, si & ille sermo pœnalis est qui à bonitate vtilitatis vacat.] Et in libro Moraliū, Sciendum est, inquit,
Lib. 4.
cap. 6.
 quòd scriptura sacra duobus modis maledictum memorat, aliud videlicet quod approbat, aliud quod damnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iustitiæ, aliter liuore vindictæ. Contra maledictum quippe liuore iustitiæ depromptum, voce Pauli prædicantis admonemur, qui ait, *Benedicite, & nolite maledicere.* & rursus dicit, *Neque maledici regnum Dei possidebunt.* Nam & sancti viri, cum maledictionis sententiam proferunt, non ad hanc ex voto vltionis, sed ex iustitiæ examine erumpunt. Intus enim subtile Dei iudicium adspi-

Rom. 12. 14

ciunt, & mala foras exurgentia quia maledicto debeant ferire cognoscunt, & eo in maledicto non peccant, quo ab interno iudicio non discordant.] Tu verò à iudicio iustitiæ in tuis maledictionibus discordasti, qui non iudicio iustitiæ, sed liuore vindictæ, & causa iniuriarum tuarum eas protulisti, non videns quoniam à te irregulariter maledictos sacri canones non vetant ab aliquo Episcopo regulariter recipi, multo magis autem ab eo qui tibi præest innuunt eos debere absolui. Scriptum est enim in Carthaginensi Concilio, *Augustinus Episcopus legatus prouinciæ Numidiæ dixit, Hoc statuere dignamini, vt si qui fortè merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsi sunt, & siue ab aliquo Episcopo vel presbytero fuerint in communionem suscepti, etiam ipse paricum eis crimine teneatur obnoxius, refugientes sui Episcopi regulare iudicium.*] & item, *Qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, siue Episcopus, siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communionem præsumpserit, ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam.*] Sentisne quid audis? intelligisne quæ legis? Hi enim sacri canones eos ab aliis recipi prohibent, qui merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsi sunt, & qui refugiant sui Episcopi regulare iudicium, & qui pro suo neglectu excommunicati sunt, & ante audientiam tempore excommunicationis communionem præsumunt. Laudunenses autem clerici, nec pro suo neglectu excommunicati à te fuerunt, nec regulare iudicium refugerunt, nec ante audientiam & cognitionem communionem contra regulas præsumpserunt. Regula quippe, vnde & qualiter quique excommunicari debeant, nobis est manifestè deprompta, dicente Domino, *Si peccauerit in te frater tuus, & reliqua vsque dum dicitur, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quacumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in celo.* Et hac regula, atque hoc regulari iudicio, canonicoque ordine, in ab Ecclesiæ communione medicinaliter, vsque dum conuertantur & ad pœnitentiam redeant, separatos constat rata à Deo prolata sententia, *Quacumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in celo.* Et sacri canones taliter à propriis Episcopis abiectos vel excommunicatos, vel si dubium fuerit vtrum taliter necne abiecti vel excommunicati fuerint, interim non recipi ab aliis præcipiunt, si antè per finitimos Episcopos, vel per electos aut deputatos iudices, causæ eorum finiri nequiverint, donec in prouinciali Synodo, quo Metropolitanus Antistes probauerit, discutiantur, & regulariter sententiam communiter inuentam abiecti suscipiant, sicut Nicæni canones apertè demonstrant dicentes, *Hi qui abiiciuntur, ab aliis non recipiantur.* Requiritur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet Episcopi vitio, videantur à congregatione seclusi.] Manifestum est enim, quoniam dubia vel obscura iubentur requiri, non certa vel manifesta. Et Antiochenum

Can. 9.

Can. 29.

Matt. 18.

Ibid.

Can. 5.

Concilium, Communionem, inquit, priuatus à proprio Episcopo, Can. 6.
non antè recipiatur ab aliis, donec proprio reconcilietur Episcopo,
aut occurrens ad Synodum quæ congregatur, pro se satisfaciat, &
persuadens Concilio sententiam suscipiat alteram.] Et Sardicenses
canones, Ille, inquit, Episcopus, qui iustè aut iniustè cum abie- Can. 17.
cit, patienter accipiat vt negotium discutiatur, vt vel probetur sen-
tentia eius à plurimis, vel emendetur.] Scilicet vt discussione facta
de antè dubiis & obscuris, sententia rationabiliter dicta probetur,
vel inrationabiliter prolata emendetur. Et hoc de vno, vel duobus,
aut tribus, decem quoque, vel viginti, aut triginta, & de dubiis vel
obscuris seruari patienter aliquo modo poterat. At vbi manifestissi-
mè, sicut omnibus constat esse notissimum, sine aliqua ratione, vel
culpa abiectorum, contra omnem auctoritatem, trecenti, vel quadrin-
genti, siue quingenti, solo tuo furore & causa iniuriarum tuarum
abiecti erant, in quorum abiectiōe, vt beatus Augustinus dicit, Epist. 50.
non huius aut illius hominis erat periculum, sed populorum strages
iacebat in perditione, etiam qui in tuis iniuriis non peccauerunt,
sed potius doluerunt, pro quibus illi abiecti erant, cui Christiano
seruari vsque ad examinationem, sicut de dubiis & obscuris & ni-
hil periculi habentibus, videri debuerit? Maximè erga non peccantes
in tuis iniuriis, sed dolentes: cùm Deus hanc retributionem modis
omnibus detestetur, *cùm retribuuntur mala pro bonis.* Non ergo ante cog- Psal. 34.
nitionem, sicut Sardicenses canones iubent, sed post manifestam
cognitionem, præfatos clericos à te maledictos communioni regu-
lariter sociaui. Et si fortè aliquid rationis vel auctoritatis haberet Epist. 50.
quod fecisti, vbi tantorum populorum strages & pericula immine-
bant, detrahendum foret, vt idem beatus Augustinus demonstrat,
aliquid seueritati, vt maioribus malis sanandis subueniret caritas
quæ cooperit multitudinem peccatorum.] Et si tantum in eos, qui
auctores vel patratores iniuriarum tuarum erant, maledictiones tuas
iaculando exeres, fortè portari ab aliis poterant, vsque dum syno-
dali conuentu tibi demonstraretur te contra rationem egisse, do-
cente beato Petro Apostolo, *Hæc est enim gratia, si propter conscien-* 1. Pet. c. 2.
tiam Dei sustinet quis tristitias patiens iniustè. Quæ enim gratia si peccantes
& colaphizati suffertis? Sed si bene facientes patienter sustinetis, hæc est gra-
tia apud Deum. In hoc enim vocati estis, quia & Christus passus est pro no-
bis, relinquens vobis exemplum, vt sequamini vestigia eius, qui peccatum
non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, qui cùm malediceretur, non ma-
ledicebat, cùm pateretur non comminabatur, tradebat autem iudicanti se in-
iustè. & Paulus, Benedicite, & nolite maledicere, non reddentes malum pro Rom. 12.
malo, nec maledictum pro maledicto. Et hinc per semetipsam Veritas di-
cit, *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Orate pro per-* Matt. 5.
sequentibus & calumniantibus vos. Virtus, inquit Gregorius, est coram Hom. xxxv
hominibus aduersa tolerare, sed virtus coram Deo diligere: quia in Euang.

Matt. 5.

Ep. xxvii.
sub finem.

Ezech. 13.

Can. 5.

hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante eius oculos in altari bonæ operationis flamma caritatis incendit.] Et Dominus illos dicit beatos, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, non propter nequitiam, nisi fortè per ipsam persecutionem conuertantur ad correctionem, & consequantur purgationis beatitudinem. Tu autem, si contra leges diuinas & humanas in te quiddam à quocumque extitit perpetratum, mihi hoc notum facere, & per aliquod temporis spatium patienter debueras expectare, vsque dum inde cum fratribus & Coepiscopis nostris satagerem, sicut etiam egeram, & non tuas molestias aliorum perditionibus vindicare. Et si fortè, quærens resistendi suffugia, & potiùs perniciosum factum tuum elegeris defendere, quàm recognoscere atque corrigere, obiicere mihi volueris quod Innocentius ad Macedones scripsit Episcopos dicens, Sed vt sæpè accidit, quotiens à populis aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum solet transire, priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo maxima sollicitudine præcauendum,] reiicio tibi, vt vel in populos, aut in turbam peccantem, & non in populos & in turbam innoxiam, has maledictiones tuas exereres, qui nulli maledicere, etiam in te peccanti, minimè autem non peccanti, præciperis. De aligatione autem Episcopali, quod nobis satis tremendum, & cauendum, atque obseruandum est, sanctus Gregorius in homilia Euangelij vigesima sexta dicit, Sæpè in ligandis ac soluendis subditis pastor suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit, vt ipsa hac ligandi & soluendi potestate se priuet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subiectorum moribus exercet. Vnde rectè per Prophetam dicitur, *Mortificabant animas quæ non moriuntur, & viuificabant animas quæ non viuunt.* Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat: & non victurum viuificare nititur, qui reum supplicio absolvere conatur.] ac sæpè agitur, vt vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus soluat. Non igitur nouum, sed veterum regularum constitutum est, quod egi in absolute à te maledictorum: quia vt Gelasius de suo decessore dicit, Non nouæ constitutionis auctor, sed veteris sum executor.] Sicut Carthaginenses canones manifestè demonstrant dicentes, Nouellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ à nobis formam accipient. ceterum de quibus apertissimè diuina scriptura sanxit, non est differenda sententia, sed potiùs exequenda. Proinde quod in laicis reprehenditur, id multò magis in clericis oportet prædamnari. Vniuersi dixerunt, Nemo contra Prophetas, nemo contra Euangelium facit sine periculo.] & post pauca, Reliqua verò, quæ vel facta vel dicta superiùs comprehensa sunt, vel aliis Conciliis conscripta, quæ secundum legem inueniuntur, custodire nos oportet, Si quis verò statuta supergres-

sus corruperit, vel pro nihilo habenda putauerit, si laicus est, com-
 munionem, si clericus est, honore priuetur. Vniuersi dixerunt, pla-
 cet, placet.] Et post istam Synodum, Chalcedonense celebratum
 Concilium dicit, Regulas sanctorum Patrum per singula, nunc vfi-
 que Concilia constitutas proprium robur obtinere decreuimus.] Et
 item post aliquanta, Eos verò qui ausi fuerint post diffinitionem
 magnæ & vniuersalis huius Synodi, quicquam ex his quæ sunt prohi-
 bita perpetrare, decreuit sancta Synodus à proprio huiusmodi gradu
 recedere.] Et hîc si obicere mihi volueris quod supra dixi de capi-
 tulo huius Synodi à sede Apostolica non recepto, refero tibi vt le-
 gas superiùs, & videas quantum dixi, quòd de eodem capitulo se-
 des Apostolica non recipiat. scilicet, Si aduersus eiusdem prouin-
 ciæ Metropolitanum Episcopus vel clericus habet querelam, petat
 sedem regiæ vrbis Constantinopolitanæ, & apud ipsam iudicetur.]
 Et adhuc tibi refero, quia idem Concilium hoc quod de Constanti-
 nopolitana sede petenda dixit, non prohibuit, sed concessit: in
 hoc autem supposito capitulo dixit, Qui ausi fuerint ex his quæ
 sunt prohibita perpetrare. Quia igitur constat in his te inimico
 animo iudicasse, & cupiditate vincendi deprauatum fuisse, secun-
 dùm Carthaginenses canones, obest tibi tua soluta sententia. Et
 quoniam in rotulis tuis, domno regi & mihi per comministros Ec-
 clesiæ tuæ directis, multotiens ac multipliciter ad confirmandas tuas
 sententias, cum sacris canonibus, & decretis Apostolicæ sedis Pon-
 tificum, etiam legales sententias catholicorum Imperatorum posui-
 sti, proponam tibi legalem sententiam Iustiniani catholici Impera-
 toris, quam probat & seruat Ecclesia catholica, qua constitutione
 cxviii. capitulo ccccxli. decreuit, Vt nemo Episcopus, nemo
 Presbyter excommunicet aliquem antequàm causa probetur, pro-
 pter quam Ecclesiastici canones hoc fieri iubent. Siquis autem ad-
 uersus ea excommunicauerit aliquem, ille quidem qui excommu-
 nicatus est, maioris sacerdotis auctoritate ad gratiam sanctæ com-
 munionis redeat, is autem, qui non legitimè excommunicauit, in
 tantum abstineat à sacra communionem tempus, quantum maiori sacer-
 doti visum fuerit, vt id quod iniuste fecit, ipse iuste patiatur. Et hinc S.
 Gregorius ad Ioannem Episcopum iniuste excommunicantem inter
 cetera scripsit dicens, Cassatis priùs atque ad nihilum redactis præ-
 dictæ sententiæ tuæ decretis, ex beati Petri Apostolorum principis
 auctoritate decernimus, triginta dierum spatium sacra te communionem
 priuatum, ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus veniam cum
 summa pœnitentia ac lacrymis exorare. Quòd si hanc sententiam no-
 stram te cognouerimus implexisse remissiùs, non iam tantum iniusti-
 tiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas iuuante Domi-
 no seueriùs puniendam.] Et item alibi, Quòd si contra hæc quæ sta-
 tuimus quolibet tempore, qualibet occasione, vel subreptione venire

Can. i.

Can. 10.

Cœc. Chal-
ced. can. 9.Lib. ii.
Ind. xi.
Epist. 72.

tentaues, sacra scias te communione priuatum, nec eam te, excepto ultimo vitæ tuæ tempore, nisi cum concessa Romani Pontificis discernimus iussione percipere. Hæc enim consona sanctis patribus definitione sancimus, vt qui sacris nescit obedire canonibus, nec sacris administrare, nec communionem capere sit dignus altaribus.]

CAP. XXXI. *De eo quòd paruulos, qui sæpè discrimine mortis periclitantur, baptizari prohibuit.*

DENIQUE sicut in petitione mihi ab Ecclesia Laudunensi data continetur, causa iniuriarum tuarum paruulos baptizari, qui sæpè discrimine mortis periclitantur, prohibuisti. In quo capitulo Pelagius & tu facti estis, vt ex maiori parte egregius Poëta dicit,

Ambo errore pares, quamuis diuersa sequentes.

Pelagius docuit paruulos recentes ab vteris matrum non baptizandos in remissionem peccatorum, quia nihil trahebant ex Adam, quod lauacro regenerationis expiaretur, certans ostendere nos vacuè à Christo redemptos, contradicente sibi Apostolo, *Per unum hominem peccatum in mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiuit, in quo omnes peccauerunt.* Et tu sciens verum esse quod Dominus dicit, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum,* præcepisti non baptizari in tua parochia paruulos, etiam in mortis periculo constitutos, ne saluari valerent, cum scriptum sit, *Non venit filius hominis animas perdere, sed saluare,* obuians etiam decretis Siricij, Leonis, Gelasij, & Africani Concilij, sicut iam tibi scriptis non solum semel sed & secundò mandauit. Vnde quia ex integro iam tibi illa decreta scripto direxi, breuiter tibi quædam exinde commemoro. Nam de infantibus baptizandis, qui necdum baptizati noscuntur, quotiens necessitas exegerit, regula Ecclesiastica per beatum Siricium est prolata, cuius regulæ conclusio constat hoc modo, Nunc præfatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ petre, super quam Christus vniuersalem construxit Ecclesiam, soliditate diuelli.] Et S. Leo, In mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragij, nullo tempore hoc veræ salutis singulare præsidium cuiquam denegari decreuit.] Et Africanum Concilium, sed & idem S. Leo, Etiam eis infantibus, de quibus non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque vllò scrupulo eos baptizandos esse iusserunt. Et sanctus Gelasius, Etiam si necessitas extrema compulerit, à laicis Christianis huiusmodi baptizari debere ostendit.]

Rom. 5.

Ioan. 3.

Luc. 9.

Epist. 1.
Himerio.

Epist. 92.
Rustico.

Iuo P. 1.
cap. 252.

CAP. XXXII. *De eo quòd pœnitentiam & viaticum morientibus dari vetuit.*

IN eo verò capitulo, quo vltimam pœnitentiam denegari, & viatico munere subueniri morientibus contra Nicænos & Africanos canones, & decreta Siricij, & Innocentij, atque Cælestini, nec non & Leonis, vetuisti, sicut Innocentius, & ceteri doctores catholici ostendunt, Nouati hæretici, licet diuerso itinere, sed non diuerso discrimine, sequipes extitisti. Nouatiani enim dogmatizant recipi non debere lapsos ad pœnitentiam atque communionem: & tu sciens, iuxta Nicænos canones quouis tempore non esse denegandam pœnitentiam & communionis gratiam postulanti, causa iniuriarum tuarum præcepisti, sicut in petitione à Laudunensi Ecclesia mihi porrecta continetur, etiam in exitu mortis positis pœnitentiam & communionis gratiam denegari, ne permittente Salvatore nostro à perpetuo exitio vindicari valerent, cum per se de se Veritas dicat, *Venit filius hominis quærere & saluare quod perierat, qui non venit iustos sed peccatores vocare in pœnitentiam*, multis voce Domini reclamantibus sanctis & Ecclesiæ catholicæ doctoribus, vt præsidium regenerationis, ac pœnitentiæ, sacræque communionis, in mortis periculo positis & petentibus à quoquam nullatenus denegetur. Vnde tibi ex integro quid sacri Nicæni canones, quid sanctus Siricius, quid sanctus Innocentius, quid sanctus Cælestinus, quid sanctus Leo decreuerint, tibi scribere studui, sed & iudicium, quod de hæc contemnentibus sanctus Leo protulerit, præfatis subiunxi, tibi que mandauì. Ait enim, Ne quid verò sit quod prætermis-
Luc. 19.
Epist. 1.
missum à nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Vnde quia ignorare non potes quid sanctus Cælestinus prædecessor beati Leonis decreuerit, cuius decretorum partem tuæ collectioni interposuisti, quibus dicit, Nulli Sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa frangatur?] satis mirari non valeo, quomodo te ipsum nescire, & tam grandem causam, sicut contra decreta Cælestini egisti, obliuisci valens, inter cetera in tuo pitaciolo verba eiusdem Cælestini Papæ ponere ausus fuisti. quæ, etsi in professionis tuæ decreto à te subscripto hanc beati Cælestini sententiam decretalem præscripsisti, non solum suo, sed & tuo iudicio, te secundum sacros Carthaginenses canones, ho-

Can. 13.

nore priuasti, qui dicunt, Si quis contra suam professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore priuabit.] Fecisti enim quod patrum regulis obuiat, cum pœnitentes, contra decreta Cælestini, & ceterorum Pontificum Romanorum, atque contra sacros canones, ad pœnitentiam suscipi, & morientibus viatico munere subueniri prohibuisti, & pro tuo libitu vsurpata à te sententia, decretalium normam constitutorum fregisti. Sed fortè noluisti intelligere illa constituta tuos esse canones, & ob id in tuo pitaciolo misisti, Nulli sacerdoti liceat canones ignorare, omit- tens quod ibi habetur *suos*. Non igitur radendum, vel omittendum est pronomen *suos*, de verbis Cælestini: quoniam canones & patrum regulæ canones & regulæ sunt sacerdotum, eo modo sicut lex Moyfi dicitur & lex Iudæorum, de qua Dominus ad Iudæos. *In lege*, inquit, *vestra scriptum est*, & de eis iterum, *In lege eorum scriptum est*. Aut ergo quilibet non est sacerdos, & sui non sunt canones: aut qui sacerdos est, sui sunt canones. Non ut sicut Iudæi legem, eosdem canones pro suo libitu ad suum sensum inflectant, sed ut sensum eorum præceptis obediendo accommo- dent: quatenus eorum præcepta sequendo, gressus rectos faciant pedibus suis, & de scripturarum lumine promulgatos lucernam eos ponant actionibus suis, ut possint dicere cum Psalmista, *Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen semitis meis*. Si aliqua etiam tortitudo sensibus, vel præceptionibus, atque actionibus suis inesse videtur, eorum regulis corrigatur, & ad ea quæ sentienda, tenenda, & sequenda sunt dirigatur. Lege igitur decreta Siricij, & eiusdem Cælestini, & sacros canones, & inuenies te contra illorum decreta, immo contra Euangelicam veritatem, & Apostolicam auctoritatem, ausu nefario talia prohibuisse, sicut semel, & secundò iam tibi scripsi. Sed fortè hæc, & ea quæ dicimus esse canones, tenere non vis pro canonibus, sed illa de quibus tua commenta finxisti. Ideo peregrino sensu Cælestini verba interposuisti. Reductamen ad memoriam quæ in eodem tuo pitaciolo ex verbis Cælestini posuisti, Quæ, inquit, sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per seueritatem congruentem regulis vindicemus. Per totas hoc ergo, quæ propriis rectoribus carent, Ecclesias volumus innotescat, ut nullus sibi spe aliqua forsitan blanditus inludat.] Quapropter obseruandum tibi est de cetero, ne per ipsas regulas iudicaris, quas de verbis sancti Cælestini tuis collectionibus immisisti, sicut & ego seruare studui quod præcepit, scilicet notum faciens quæ seruare debeat Ecclesiæ Laudunensi. Et quoniam, ut suprà ostendi, verba beati Gregorij à proprio eorum sensu, quantum ex te fuit, alienasti, & imposturasti, atque detruncasti, ut anathema, quod in eodem capitulo conuenienti sensu miserat, ad eos quibus non conuenerat retorqueres, tibi scribere dignum duxi, quod de

ana-

anathemate in synodica epistola, quam secundum morē, in ordinationis suæ exordio patriarchis, Alexandrino scilicet, Antiocheno, Hierosolymitano, & Constantinopolitano direxerat, scripsit, Præterea, L. b. r. ep. 24 inquit, quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me profiteor: Nicænum scilicet, in quo peruersum Arrij dogma destruitur, Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur, Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur, Chalcedonense verò, in quo Eutychis, Dioscorique prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima probatione custodio, quia in his, velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit. Et cuiuslibet vitæ atque actionis existat, quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola quæ Iba dicitur erroris plena reprobatur, Theodorus personam mediatoris Dei & hominum in duabus subsistentiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur, scripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò quas præfata veneranda Concilia personas respuunt respuo, quas venerantur amplector: quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut soluere quos religant, aut ligare quos soluunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis verò præfatarum Synodorum fidem tenet, pax ei sit à Deo patre per Iesum Christum filium eius, qui cum eo viuit & regnat consubstantialiter Deus in vnitatem Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.] Et sacrum Nicænum Concilium dicit, De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua Can. 13. regularisq; seruabitur, ita vt si quis egreditur è corpore, vltimo & necessario viatico minimè priuetur. quòd si desperatus & consecutus communionem, oblationisq; particeps factus, iterum conualuerit, sit inter eos qui cõunionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuiuslibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter ex oblatione dare debet.] Ecce audisti, frater, quòd sacri Nicæni canones generaliter omni cuiuslibet in exitu posito, & poscenti communionis gratiam, non denegari, sed per eandem communionem obeuntem absolui præcipiunt. Et ecce audisti decernentem beatum Gregorium, Quisquis præsumit, aut soluere quos præfata Concilia, quorum primum est Nicænum, religant, aut ligare quos soluunt. quisquis, ergo aliud sapit, anathema sit.] Imitare igitur sanctum David, qui audiens à Nathan Propheta de peccato quod fecerat, ex cordis intimo dixit, *Peccaui Domino.* & item, *Quia percussit cor suum, eo quòd fasset vestem Christi Domini.* Et vestis Domini est Ecclesia, de qua 2. Reg. 12.
1. Reg. 24.

Esai. 49. 18. scriptum est, *Vino ego dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris.* Et Apostolus, *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Percute pectus tuum, quia percussio pectoris ostendit contritionem cordis, & dic cum profusis lacrymis, *Peccaui Domino, ut merearis audire, Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris.*

CAP. XXXIII. *De eo quod sepulturam mortuis in parochia sua denegari praecepit.*

IN eo verò capitulo, quo sepulturam mortuis, sicut in petitione à Laudunensi Ecclesia mihi porrecta continetur, denegari iussisti, nimia inhumanitate contra sacras historias sacrosque canones agere non erubuisti, cum sicut in historia veneranda libri Regum legimus etiam eorum corpora, qui ad consultum Domini propter peccatum Saul, ob quod facta est fames in diebus David tribus annis iugiter, crucifixi fuerant, laudabiliter custodita legamus à concubina Saul, ne lacerarentur ab auibus per diem, neque à bestiis per noctem, *Donec stillaret aqua super eos de celo.* sicque sepulta sunt cum ossibus Saul & Ionathæ. Et in Euangelio legimus, quia petente Ioseph, *Pilatus iussit reddi corpus Domini, quem quasi nefarium petentibus Iudæis crucifigi adiudicauit, unde & cum iniquis, secundum scripturam, deputatus est.* Et Iudæi, ne remanerent etiam sceleratorum corpora in cruce die sabbati inhumata, obtinuerunt à Pilato ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. Et antiquorum patrum regulæ, etiam eorum corpora, qui sibi quolibet modo mortem intulerint, vel qui pro suis sceleribus puniuntur, ad sepulturam, licet sine hymnis & psalmis, deferri præcipiunt, & non sepultura in ventre matris omnium, id est terræ, carere etiam talium cadauera præceperunt. Si verè utique iustitiam loqueris, iustè iudica fili hominis, & vide si secundum præfatas regulas ac leges, metropolitana auctoritate pontificium habuerim hæc corrigere, quæ contra sacras regulas præsumpsisti.

CAP. XXXIV. *Quod in rebus certis & definitis, nec Synodus conuocanda, nec sedes Apostolica inquietanda sit, sed quæ statuta sunt obseruanda.*

AT si tu in contumacia tua, & in contemptu meo permanere delegeris, & quæ hinc vera sunt profiteri nolueris, quia de certis & manifestis causis, quæ in nullo nobis sunt dubia vel obscura, de quibus definitiuas sententias, quæ nulla possunt ratione conuelli, à sanctis patribus promulgatas habemus, Synodale consultum, vel Coepiscoporum prouinciæ nostræ consilium vel consensum, non debeo expectare, nec à regulis præstitutis vlla aut negligentia aut præsum-

ptione discedere, nec etiam sedem Apostolicam inde requirendo inquietare, dicat S. Innocentius scribens ad Macedones Archiepiscopos atque Episcopos inde quid sentiat, Cum tradidisset epistolas, Epist. 27. quin Vitalis Archidiaconus, vestrarum portitor litterarum, eas præcepi illicò recenseri. in quibus multa posita esse peruidi, quæ stuporem mentibus nostris inducerent, facerentque nos non modicum dubitare, vtrum aliter putaremus, an ita illa essent posita quemadmodum personabant. Quæ cum sæpiùs repeti fecissem, aduerti sedi Apostolicæ, ad quam relatio quasi ad caput Ecclesiarum missa currebat, fieri iniuriam, cuius adhuc in ambiguum sententia duceretur. Vnde de quibus iam dudum scripsisse me memini, nunc iterare formam argumentis euidentialibus relationis vestræ percunctatio geminata compellit.] Et ad Felicem Episcopum Nucernum, Epist. 3. Stupimus prudentem virum de his voluisse consulere, quæ omnibus sunt certa ratione comperta.] Et sanctus Zosimus, Sciet quisquis Epist. 1.
Hesychio. hoc postposita patrum & Apostolicæ sedis auctoritate neglexerit, à nobis districtiùs vindicandum, vt loci sui minimè dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impunè posse tentari. Contumeliæ enim studio sit quicquid interdictum toties vsurpatur.] Et sanctus Cælestinus quod & tu in tuis collectionibus, vt præmisimus, posuisti, Nulli sacerdotum suos liceat Epist. 11.
Episcopis
Apul. &
Calab. canones ignorare, nec quicquam facere quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permessa frangatur?] Et post aliquanta, Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est per seueritatem congruentem regulis vindicemus.] Et Leo, quod iterare non piget, Omnia decretalia Epist. 1.
Episcopis. constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.] Et item idem Leo ad Leonem Augustum, Quæ patefacta sunt quærere, & quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt diffinita conuellere, quid aliud est, quàm de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?] Et item idem S. Leo ad eundem Leonem Epist. 34. Augustum dicit, Quia de rebus & apud Nicæam, & apud Chalcedonem sicut Deo placuit diffinitis, nullum audemus inire tractatum, tanquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per sanctum Spiritum fixit auctoritas.] Et Hilarus Papa dicit, Quia non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini prosilitur.] Et Gelasius, Satis indignum est quenquam vel Pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc obseruantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat & docere, satisque

Epist. xi.
in princip.

conueniens sit, vt totum corpus Ecclesiæ in hac sibi met obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciat, vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum.] Et item ad vniuersos Episcopos per Dardaniam constitutos, Patres inquit nostri, catholici videlicet doctique Pontifices, in vnaquaque hæresi quolibet tempore suscitata, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque Apostolica, secundum scripturarum tramitem, prædicationemque maiorum, facta semel congregatione sanxerunt, inconuulsum voluerunt deinceps firmumque constare, nec in eadem causa denuò quæ præfixa fuerant retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt: sapientissimè peruidentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosque prorsus errores stabile persisteret Ecclesiæ constitutum, ac semper eisdem furoribus rediuiuis omnis integra diffinitio turbaretur. Nam si limitibus etiam præfixis positarum semel Synodaliū regularum, non cessant elisæ pestes resumptis certaminibus contra fundamentum sese veritatis attollere, & simplicia quæque corda percutere, quid fieret si subinde fas esset perfidis inire Concilium, cum quamlibet illa manifesta sit veritas, nunquam desit quod perniciofa depromat falsitas, & si ratione vel auctoritate deficiens, sola tamen contentione non cedens? Quæ maiores nostri diuina inspiratione cernentes, necessariè præcauerunt, vt contra vnamquamque hæresim quod acta semel Synodus pro fide, communione, & veritate catholica atque Apostolica promulgasset, non finerent nouis post hæc retractationibus mutilari, ne prauis occasio præberetur quæ medicinaliter fuerint statuta pulsandi: sed auctore cuiuslibet insanix ac pariter errore damnato, sufficere iudicarunt, vt quisque aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia damnationis eius esset obstrictus, quoniam manifestè quilibet, vel professione sua, vel communione posset agnosci.] Et si volueris hoc tantum de suscitatis hæresibus intelligere, pariter quoque quod dicit intellige, Auctore inquit cuiuslibet insanix ac pariter errore damnato, sufficere iudicarunt, vt quisque aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia damnationis eius esset obstrictus.] Quæ enim maior potest esse vesania, vel quis deterior error, aut grauius contra catholicam Ecclesiam schisma, quàm sanctorum Conciliorum & Apostolicæ sedis decreta contemnere, & leges quas probat Ecclesia conculcare, & Christianam pietatem abdicare, & innoxios contra omnes leges diuinas & humanas gradu ac communione priuare, atque ex proprio crimine innocentes in mortis vrgentis periculo per baptismi gratiam non subueniri, obeuntibus & petentibus communionis gratiam denegari, mortuis sepulturæ humanitatem non tribui? Quicquid ergo, inquit Gelasius, pro fide, communione, & veritate

catholica atque Apostolica maiores nostri promulgauerunt, non fuerunt nouis posthæc retractationibus mutilari, ne prauis occasio præberetur quæ medicinaliter statuta fuerunt pulsandi: sed generaliter auctore cuiuslibet insanix ac pariter errore damnato, sufficere iudicarunt, vt quisque aliquando huius erroris communicator existeret, principali sententia damnationis eius esset obstrictus, quoniam manifestè quilibet vel professione sua, vel communionem posset agnosci.] Et item idem Gelasius dicit, Decessorem, in-
In Com-
monitorio.
 quiens, meum executorem fuisse veteris constituti, non nouæ constitutionis auctorem: quod non solum præfati Apostolico facere licet, sed cuicumque Pontifici.] Quia verò non vetera constituta retractari vel refragari liceat, sed de nouis emergentibus rebus nouæ constitutiones requiri debeant, quæ tamen Euangelicæ veritati non habeantur contraria, nec decretis Sanctorum aduersa, idem sanctus Gelasius in decretis suis, his enumeratis qui diffinitione constituta viritim & per diuersa tempora fuere damnati, hoc modo demonstrat, Synodus, inquit, semel gesta condemnans, quin præfatos, vltiùs
Epist. xi.
sub initio.
 ad noua Concilia venire non fuit, sed vniuersos quocumque modo in has blasphemias recidentes tradito sibi limite synodali refutauit Ecclesia: nec vnquam rectè cessisse manifestum est, qualibet necessitate cogente, nouiter quæ fuerant salubriter constituta temerasse.] & post aliquanta, Quoniam idem ipse error, qui semel est cum suo auctore damnatus, in particeps quolibet prauæ communionis effecto, execrationem sui gestat & pœnam.] & item, Quia & noua in vtroque Pontifice causa esset exorta, & nouam discussionem consequenter inquireret, vt sicut semper esset effectum, sacerdotali Concilio de sacerdotibus iudicia prouenirent.] & item, Cum nouæ essent causæ, noua debuit Ecclesiastica prouenire discussio.] & item, Nouæ certè erant causæ, & his consequenter noua Synodus debebatur.] & item, An hæc licuit sæculari potestati, & actis talibus Acacio
Ibid. post
alia.
 consentiente, absque vlla Synodo, quam ipsa rerum nouitas exigebat, absque sedis Apostolicæ consultatione perficere, & sedi Apostolicæ non licuit, secundum tenorem Synodi Chalcedonensis, in veteri vtrique causa, & veteri constituto, iusta diffinitione damnata, inimicis Synodi Chalcedonensis Acacium communicantem à sua communione depellere?.] & item, Nec opus fuit noua Synodo, cum ve-
Ibidem
mox.
Post alia.
 teris constituti sufficienter hoc forma præscriberet.] & item, Quæ congregatio facta Pontificum, non contra Chalcedonensem, non tanquam noua Synodus contra veterem primamque conuenit: sed potius secundum tenorem veteris constituti particeps Apostolicæ executionis effecta est.] & item, Nec dubium quòd sicut in vnaquaque hæresi, quod incessabiliter repetendum est, quia firmum esse nullus ambigit Christianus, omnes complices, sectatores, communicatores damnatæ semel prauitatis pari sorte censentur.] & item;

Lib. VIII.
Epist. 9.

Lib. eodem
Epist. 10.

Conc. I.
Can. 13.

Inauditos, indiscussos, inconuictos non debere percelli, maxime cum nouæ causæ & noua rerum facies appareret, vt rectores isti plebium repentinis incursionibus, pro mundanæ potentia voluntate, sacris dignitatibus priuarentur, ex nulla veteri causa, ex nullo collegio reatus, nec participatione cuiuslibet erroris iam antè damnati, teneri eos conuincique consortes, vt tanquam ex præterita diffinitione iudicarentur obstricti.] Sed & beati Gregorij condigna inuentione ad Vitalianum Episcopum Sipontinum memoriam meam non transiit, quando tuam alligationem, quin immo execrabilem maledictionem dissolui, qua idem beatus homo dicit, Si custos religiosi habitus, aut esse nosse Episcopus, filia glorioſæ memoriæ Tulliani magistri militiæ, te illic posito, nec proiectis religiosis vestibus ad secularem reuerti habitum, nec ad nos licuisset peruersam epistolam destinare. Nam si, vt præfari sumus, sollicitus extitisses, prius ad nos ultio mulieris prauissimæ quàm culpa debuit peruenire.] Et hinc ad Sergium defensorem, Si homo esses, aut discretionem aliquam habuisses, ita regularis disciplinæ debuisti custos existere, vt ea quæ illic illicita committuntur, antè vindicta corrigeret, quàm ad nos eorum nuntius perueniret.] & post pauca. Nam si quolibet modo in hac re negligens vel lentus extiteris, ita in te noueris districtissimè vindicandum, vt quod ex te nescis, pœna possis referante cognoscere: quia sicut diximus, si intellectum hominis habuisses, hæc quæ modò facere præciperis, à te debueramus etiam cum ultione antè facta cognoscere.] Quid etiam hinc sacri canones per singula Concilia decernant, deuitans prolixitatem, & quia notissima sunt, hinc ponere præmitto. Tantùm de Carthaginensi Concilio testimonium, quod & supra posui, vnum pono, Gratus Episcopus dixit, Nouellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ à nobis formam accipient. Ceterum de quibus apertissimè diuina scriptura sanxit, non differenda sententia est, sed potius exequenda.] Lege Breuiarium Africæ prouinciæ canonum, sedi Apostolicæ missum, & ab eadem sede corroboratum, & hæc in fronte canonum ipsorum inuenies.

CAP. XXXV. *Quod Apostolica sedes cum Episcopis coniudicet, qui secundum canones indicant, & quod non bene intelligat, vt Metropolitanus absque prouincialium instantia causas non audiat.*

Q V I C V M Q V E igitur Primates prouinciarum à Domino constituti, & Apostolica auctoritate confirmati, sed & quique catholici Episcopi, de certis & manifestis rebus, de quibus expressa iudicia, & inrefragabiliter atque inconuulsè conseruandas diffinitiuas habemus sententias, secundum sacros canones, & decre-

ra sedis Romanæ Pontificum, quæque decernimus & iudicamus, Apostolica sedes, & catholica Ecclesia, Apostolorum fundamento fundata super angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in nobis pro patribus natis filiis, id est, pro Apostolis creatis Episcopis, ut in ordinandis coordinat, ita & in decernendis canonicè condecernit, & in iudicandis coniudicat. Nos autem, qui sacros canones, & decreta sedis Romanæ Pontificum sub ipsius Apostolicæ petreæ iudicio exequimur, nihil aliud quàm iustè iudicantium fautores, & iustorum iudiciorum executores, obedientiam sancto Spiritui, qui per eos locutus est, & sedi Apostolicæ, à qua rivus religionis, & Ecclesiasticæ ordinationis, atque canonicæ iudicationis profluxit, dependentes existimus. Quoniam quicumque baptismo catholico baptizent, sicut ad Ioannem Baptistam dictum est, ipse est Christus videlicet Iesus qui baptizat, & quicumque sacrificent, ipse est sacerdos secundum ordinem Melchisedech, sempiternum habens sacerdotium, qui sanctificat. quia ut sanctus Leo dicit, Si quid per servitutem nostram bono ordine & gratulando impletur effectu, non ambigimus per Spiritum sanctum nobis fuisse donatum, & operi nostro ipse Saluator interuenit, nec vnquam ab his abest, quæ ministris suis exequenda commisit dicens, *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi.*] Et item Leo, De his qui in Nicæno Concilio, suggerente sibimet sancto Spiritu, quia aliter credendum non est, mansuras vsque in finem mundi leges Ecclesiasticorum canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt, & si quid vsquam aliter quàm illi statuere præsumitur, sine cunctatione cassatur.] Et S. Augustinus dicit, Æternam legem mundis animis fas est cognoscere, non est fas iudicare. In istis autem temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent, cum eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.] Non ergo ea, quæ per me qualemcumque Metropolitani, & Primatem Remorum prouinciæ, ad cuius curam, secundum sacros canones & decreta sedis Romanæ Pontificum, sollicitudo pertinet totius prouinciæ, sedes Apostolica, & sancti patres nostri, qui cum Deo in cælo regnant, & in terris miraculis coruscant, quin ipse ut præmiseram Saluator noster dissoluit, ex his quæ prouincialis Episcopus contra diffinitivas sanctarum regularum sententias alligasti, quantacumque & qualicumque tua & complicum tuorum subscriptione potes ligare, nec ea, quæ secundum præfixas regulas à sanctis patribus ligo, potes absoluere. quia ut Gelasius in decretis suis dicit, veluti potes in libro, quem tibi ante altare sanctæ Mariæ in die ordinationis tuæ commisi, relegere, Inferior potiore absolueret non potest, potior autem inferiorem conse-

Ioan. 1.

Epist. 91.

Matth. 28.

De veritate
lig. c. 31.

Luc. 19.

quenter absoluit. Proinde inferioris loci Pontifices, qui nullatenus se nouerant potiorē sibi sine prima sede posse resolvere, præcipuē quem eius sententia nouerant obligatum, præuaricatoria absolutione non illum penitus exuerunt, sed se præuaricatione potius nexuerunt. Sed & quia Dominus ad quendam dicit, *Ex verbis tuis te iudico*, licet in tuis compilationibus non mittere, sed potius omittere delegeris ex eorum verbis de quibus testimonia collegisti, quæ te mordere non ignorasti, vnum pro omnibus quasi peremptorium edictum tibi proponam. Cum enim quædam posuisti de diuersè collectis à Lucio Papa ex diuersis decessorum ac prædecessorum suorum dictis, interscripsisti, Similiter, inquit, auctoritate fulti Apostolica præcipimus, vt nullus Metropolitanus, absque ceterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas, quia irritæ erunt, & ipse causam pro facto dabit: putans te alligare onus graue & importabile, & imponere in humeros Metropolitanorum, quod tibi coniunctim idem Lucius scripsit, digito tuo mouere noluisti. Ait enim consequenter sine vlla interpositione, Episcopi verò per singulas prouincias obseruent, ne posteriores se prioribus suis præferant, nec eis inconsultis, nisi quantum ad propriam pertinet parochiam, aliquid agant: sed omnes de communibus eorum causis consonam sententiam proferant & determinent, quoniam aliter actæ nullas vires habebunt, nec Ecclesiasticæ reputabuntur.] Quia igitur partim Lucius, & post eum plenius

Can. 9. Antiocheni canones decreuerunt, Vt Episcopus præter Metropolitanum nihil agat, nisi ea tantum quæ ad suam parochiam pertinent, possessionesque subiectas, vt regat iuxta reuerentiam singulis competentem, & prouidentiam gerat omnis possessionis, quæ sub eius est potestate, ita vt presbyteros & diacones ordinet, & singula suo iudicio comprehendat, debes limatè attendere quod dicitur, Presbyteros, inquit, & diacones ordinet, & non exordinet: quia quos solus Episcopus ordinare potes, solus, nisi vt venerandi præfigunt canones, à sacris officiis submouere vel suspendere nequaquam potes. Et singula, inquit, non autem generalia, tuo iudicio comprehendas, quem conuenit nosse Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius prouinciæ gerere, propter quod ad Metropolim omnes vndique qui negotia videntur habere concurrant.] Et Leo tibi dicit, Quoniam in causis, quæ ad generalem obseruantiam pertinent omnium Domini sacerdotum, nihil sine primatibus oportet impleri.] Et Lucius tibi ante Leonem prædixit, quod & canones Africa prouinciæ dicunt, Ne tuis prioribus inconsultis, nisi quantum ad propriam pertinet parochiam, aliquid agas, quoniam aliter actæ nullas vires habebunt, nec Ecclesiasticæ reputabuntur.] Quia ergo illa quæ malè contra Euangelicam veritatem, & Apostolicam auctoritatem, contraque sacrorum canonum & Apostolicæ sedis constitutiones

Ibid.

tiones, sine consilio Metropolitanis, in quo tibi consentire non debuit, sicut nec fecit, ligasti, secundum Lucij verba nullas vires habent, nec Ecclesiasticæ reputantur, liberè potui soluere quod non licuit tibi ligare. Sed & hoc benè, ut patet, non intellexisti, & certum est quia non recto sensu posuisti quod Lucius dixit, Vt nullus Metropolitanus absque ceterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia aliquorum audiat causas.] Quia pro omnibus reprehensibilibus, quæ de te per omnium, ut ita dixerim, ora volitant, & ad me non peruenire non possunt, semper quando easdem reprehensiones tuas audiero, omnes Episcopos prouinciales, ut eas mecum audiant, congregare non possum. Si enim bene intellexisses Carthaginenses canones quibus dicitur, Vt Episcopus nullius causam audiat sine præsentia clericorum suorum, in hac de auditione sententia non errares: cum alio sensu accipiendum sit quod Iacobus dixit ad Paulum, *Audient*, quin Iudæi, te *superuenisse*, & Paulus de se, *Audiant omnes gentes*, & *liberatus sum de ore leonis*. & alio sensu quod dicit ad Corinthios, *Audio inter vos scissuras esse*, id est schismata, & *ex parte credo*. & alio quod item ad eos dicit, *Auditur inter vos fornicatio*. & Heli filiis suis, *Non bona est fama, quam ego audio de vobis*. Vnde intelligere debes, inter auditionem & audientiam vel audientiam esse differentiam, sicut & scripturæ demonstrant. De audientia quippe Felix ad Paulum, *Audiam te*, inquit, *cum accusatores tui venerint*, & canones, *Non oportet negare audientiam roganti*. & aliter intelligenda est auditio in eo loco ubi dicitur, *Domine, audiui auditionem tuam & timui*, & aliter ubi dicitur, *Iustus ab auditione mala non timebit*. Similiter differentiam intelligere debes inter nominationem, & nominationem atque cognitionem. ut item Paulus dicit, *Si quis frater nominatur fornicator*. & *Ecce ego Paulus dico vobis, Et veniam citò ad vos, si Dominus voluerit, & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem*. Hinc sicut in legibus atque in canonibus inuenitur, inter cognitionem quoque & agnitionem esse differentiam intelligere debes, sicut ostenditur in Africæ prouinciæ canonibus, in quibus scriptum est, *Quicumque ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum expetuerit, honore proprio priuetur*.] Sed & alibi iidem ac Sardicenses canones glossam cognitionis exprimunt. Et sanctus Gregorius in Homilia Euangelij differentiam agnitionis, quæ significationibus vel relatu percipitur, ut Paulus, *Significatum est mihi de vobis ab his qui sunt Chloes*, & reliqua, à cognitione, quæ legali ac regulari iudicio comperitur, demonstrat loquens ad Episcopos de Simoniaca hæresi, quam si per cognitionem in personis certis compertus fuisset, sine iudicio Ecclesiastico non dimisisset. Vobis, inquit, sacerdotes, lugens loquor, quia non nullos vestrum cum præmiis facere ordinationes agnouimus, spiritalem gratiam vendere, & de alienis iniquitatibus cum peccati dam-

Conc. Carthag. IV.
can. 23.

Act. 21.

1. Tim. 4.

1. Cor. 11.

1. Cor. 5.

1. Reg. 2.

Act. 23.

Habac. 3.

Psal. 111.

1. Cor. 5. &
4.

Can. 71.

1. Cor. 1.

Greg. hom.
17. in Euag.

Matth. 10.

no temporalia lucra cumulare. Cur ergo ad memoriam vestram non redit quod vox diuina præcipiens dicit, *Gratis accepistis, gratis date?* Cur non ante mentis oculos reuocatis, quod templum Redemptor noster ingressus, cathedras vendentium columbas euertit, & numulariorum effudit æs? Quinam sunt in templo Dei hodie, qui columbas vendunt, nisi qui in Ecclesia pretium de impositione manus accipiunt, per quam videlicet manus impositionem Spiritus sanctus cælitus datur? Columba igitur venditur, quia manus impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretium præbetur: sed Redemptor noster cathedras vendentium columbas euertit, quia talium negotiatorum sacerdotium destruit. Hinc est quod sacri canones simoniacam hæresim damnant, & eos sacerdotio priuari præcipiunt, qui de largiendis ordinibus pretium quærunt. Cathedra ergo vendentium columbas euertitur, quando hi, qui spiritalem gratiam vendunt, vel ante humanos, vel ante Dei oculos sacerdotio priuantur.] De hac agnitione & beatus Augustinus in libro de Pœnitentia dicit, Plerique inquiens boni Christiani tacent, & sufferunt aliorum peccata quæ nouerunt, quia documentis sæpè deseruntur, ut ea quæ ipsi sciunt iudicibus Ecclesiasticis probare non possint. Quamuis enim vera sint quædam, non tamen iudici facile credenda sunt, nisi certis indiciis demonstrantur. Nos verò à communione quemquam prohibere non possumus, quamuis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut spontè confessum, aut aliquo, siue sæculari, siue Ecclesiastico iudicio accusatum atque conuictum. Quis enim sibi vtrumque audeat adsumere, ut cuiquam ipse sit & accusator & iudex? Non enim temerè & quomodolibet, sed per iudicium, ab Ecclesiæ communione separandi sunt mali, ut si per iudicium auferri non possunt, tolerantur potius velut palea cum tritico, usque ad vltimum ventilabrum, vel pisces mali cum bonis usque ad segregationem, quæ futura est in littore, hoc est in fine sæculi.] De qua agnitione ad me peruenta, bene reminisci potes me iam te commonuisse, quoniam per multos audiui, sed & usque ad aures domni regis peruenit, quia & de impositione manus in ordinatione Ecclesiasticorum graduum, etiam à manu munera accipiebas, & de Ecclesiarum datione, quæ etiam non ampliùs quàm dotem suam, id est mansum, quem sub immunitate, sicut in capitulis Ecclesiasticis continetur, habent cum decima fidelium, præmia requirebas, & à diffamatis presbyteris, ne discuterentur, redemptionem accipiebas. Vnde & ab Ecclesiæ tuæ filiis isdem dominus rex veritatem audire quæsiuit, & requisitionem, interueniente tali causa quæ nota est, prosequi destitit, tibi quæ quàm terribiliùs potui, interdixi, ut his facinoribus nullo modo communicares. Sed & ante altare sanctæ Mariæ, ante quod Episcopus es ordinatus, à medicum audisti, & accepisti, si fortè obaudisti, & mente condidisti,

Cap. 3.

vt quod gratis accepisti, gratis etiam aliis, secundum præceptum Domini dares: quia dextera ad pretium ordinantium, dextera est iniquitatis. Sed & quando hæc de te audiui, & à domno rege hæc requisisse cognoui, tibi & præscripta verba B. Gregorij dixi, & hæc quæ subsequuntur inculcare curavi, quibus in Homilia Euangelij trigesima nona dicit, Ingressus, inquit, Dominus Iesus templum, cœpit eiicere vendentes & ementes de illo. Sicut templum Dei in ciuitate est, ita & in plebe fidei vita religiosorum. Et sæpè nonnulli religionis habitum sumunt, & dum sacrorum ordinum locum percipiunt, sanctæ religionis officium in commercium terrenæ negotiationis trahunt. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc quod quibusdam iure competit, ad præmium largiuntur. Iustitiam enim vendere est, hanc pro præmij acceptione seruare. Ementes verò in templo sunt, qui dum hoc persolvere proximo quod iustum est nolunt, dumque rem iure debitam facere contemnunt, dato patronis præmio emunt peccatum. Quibus bene dicitur, *Domus mea domus orationis est, vos autem fecistis illam speluncam latronum.* quia dum nonnunquam peruersi homines locum religionis tenent, ibi malitiæ suæ gladiis occidunt, vbi viuificare proximos orationis suæ intercessione debuerunt.] Et item in Homilia quarta, *Gratis*, inquit Dominus, *accepistis, gratis date.* Præsciebat namque nonnullos hoc ipsum donum accepti Spiritus in vsum negotiationis inflectere, & miraculorum signa ad avaritiæ obsequium declinare. Hinc est enim quòd Simon per impositionem manus edita miracula concupiscens, percipere donum Spiritus sancti pecunia voluit, scilicet vt deterius venderet quòd malè comparasset. Hinc de templo Redemptor noster flagello de resticulis facto turbas eiecit, cathedras venditium columbas euerit. Columbas quippe vendere est, impositionem manus, qua Spiritus sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, sed ad præmium dare. Sed sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis solummodò retributionem quærunt. Hi nimirum, quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt, quia de impenso officio sanctitatis nummum fauoris expetunt. Vnde bene cum iustum virum describeret Propheta ait, *Qui excutit manus suas ab omni munere.* Neque enim dicit, qui excutit manus suas à munere, sed adiunxit, ab omni: quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obsequio est, subiectio indebitè impensa, munus à manu, pecunia, munus à lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit.] Et in epistola ad Ioannem Corinthiorum Episcopum, Peruenit, inquit, ad nos, quòd in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perueniat.

Matth. 10.

Sub mediū.

Luc. 19.

Esai. 56.

Matth. 10.

Esai. 55.

Lib. 4. ep. 55.

Quod si ita est, flens dico, gemens denuntio, quia cū sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex Euangelio, quid Redemptor noster per semetipsum fecerit, quia ingressus templum cathedras vendentium columbas euerit. Columbas enim vendere est, de Spiritu sancto, quem Deus omnipotens consubstantialē sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. ex quo, ut prædixi, malo iam innuitur quid sequatur, quia qui in templo Dei columbas vendere præsumpserunt, eorum Deo iudice cathedræ corruerunt. Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque, qui præmio ad sacrum honorem perducitur, iam in ipsa prouectus sui radice vitiatus, paratior est aliis venundare quod emit. & ubi est quod scriptum est, *Gratis accepistis, gratis date?* Et cū primò contra sanctam Ecclesiam Simoniaca hæresis sit exorta, cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum, quem quis cum pretio ordinat, prouehendo agit ut hæreticus fiat? Quia igitur hanc nefandissimam prauitatem vniuersalis damnat Ecclesia, hortamur fraternitatem vestram, ut tam detestabile & immane peccatum de locis omnibus, quæ sub se sunt, sollicitudinis suæ compescat omnibus modis instantia. Nam si quid tale deinceps fieri senserimus, iam non verbis, sed canonica ultione corrigemus, & de vobis, quod non oportet, aliud incipiemus habere iudicium.] Et hinc in multis epistolis suis ad multos Episcopos terribilia & grandia scripsit, quæ per te in suis locis legere potes, & cauere debes. Dixi etiam tibi, quia verba Dei, quæ sanctus Petrus Apostolorum princeps, qui hanc hæresim in Simone mago damnauit, in omnes ex tunc & nunc, & vsque in finem sæculi, veridica & valentia permanent. Et sicuti cum illo pecuniā sua extitit in perditionem, ita & omnes qui hinc munera dant vel accipiunt, nisi dignam inde poenitentiam egerint, in perditione & manent & sine fine manebunt. Et cū uterque sint hæretici, scilicet, & qui pro impositione manus pretium donant, & qui munus accipiunt, reatu tamen maiore delinquit, qui potiore honore perfruitur, quia grauiora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum. Et det Dominus ut non sint vera, quæ per multos ex hoc de te audio, & obtestor te per sanctam & inseparabilem Trinitatem, & per crucem & sanguinem Iesu Christi filij Dei viui, ex quo, & à quo, & per quem omnis Episcopatus Ecclesiasticus cepit exordium, & per ipsum sanctum Spiritum, qui maxime in ordinationibus operatur, & per omnem sanctorum Angelorum militiam, ac per sanctam omnium electorum Ecclesiam conscriptam in cœlis, & per futurum iudicium, quo Christus veniet iudicare viuos & mortuos, & sæculum per ignem, & reddere unicuique secundum opera sua, ut nec ipse, contra diuinas & canonicas constitutiones, te huic Deo contrariæ negotiationi quolibet modo vel quacum-

que excogitata adinventionem immisceas, nec alicui, quantum ex te est, & quantum ad te pertinet, immisceri consentias: immo tuis, quanta potes obtestatione, interdicare studeas. Quam obtestationem non noua præsumptione exero, sed pro modulo meo B. Pauli sequor exemplum, scribentis ad Timotheum, quem iuuenem ordinauit Episcopum, licet non de hac causa, sed de aliis, de quibus necessarium duxit, huiusmodi obtestationem exeruit. cuius verba, per quem locutus est Christus, etiam tibi inculco, *Testificor*, inquit, ^{1 Tim. 5. & 6.} *coram Deo, & Christo Iesu, & electis Angelis, ut hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in aliam partem declinando. & Præcipio tibi coram Deo, qui viuificat omnia, & Christo Iesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, ut serues mandatum sine macula inreprehensibile usque in aduentum Domini nostri Iesu Christi.* De Lucij autem epistola, quæ ante Nicænum Concilium facta fuit, non ideo tibi scripsi, quasi non sufficiant ad auctoritatem, quæ sacrorum Conciliorum canones, & ex his promulgata decreta alia sedis Apostolicæ dicunt, sed ut scientiam tuam quæ inflat, sine charitate quæ ædificat, vento distentam esse demonstrem. Hæc, frater, patienter atque benignè suscipe, & apud peritos medicos disce sapientiam, quia illis imponentibus sæpe funem portat phreneticus unde ligetur. Et illa, de quibus me comprehendi à te posse existimas, discretè intellige: quoniam alia sunt quæ Metropolitanus sine consilio atque consensu omnium Coepiscoporum prouinciæ agere non debet, sicut causas accusantis Episcopum, ad discutiendum, vel ipsum canonicè iudicandum, siue noxium vel purgatum decernere, vel in loco decedentis Episcopi ordinare, & de quibuscumque nouiter emergentibus causis, vel dubiis aut obscuris: & alia sunt, de quibus certa & expressa in sacris regulis habemus iudicia, quæ refragari vel conuelli non licet, sed sine retractatione exequi auctoritas & ratio ipsa compellit.

CAP. XXXVI. *De irregulari subscriptione, quam collectioni suæ apposuit.*

HIS igitur documentis certissimis constat, quod me replicare cogit ipsa necessitas, quia si in parochia tua, quæ mihi cū sollicitudine totius Remorum prouinciæ commissa est, secundum priuilegium mihi datū, quod malè admisisti corrigere detrectassem, à præstitutis regulis negligentia discederem, à quibus præsumptione tu discessisti. Egi ergo secundum ius Metropolitanæ auctoritatis, in quo iure Metropolitanæ dignitatis, me à te, subiectæ ciuitatis Episcopo, mihi velis nolis subiecto, capitulum beati Leonis discreuit, quo iussit Metropolitanis singularum prouinciarum ius traditæ sibi antiquitè dignitatis intemeratum seruare, ita ut à præstitutis regulis nulla, aut negligen-

Epist. 1.

C. 5a. Afric.
can. 53.

Leo epist. 59

tia, aut præsumptione discedant. Aliud autem capitulum eiusdem beati Leonis me tibi ordinis societate coniunxit, in Epistola ad omnes Episcopos per diuersas prouincias constitutos, de sacris ordinibus & canonum promulgata disciplinis, cum dicit, Hoc admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se noverit officio submouendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ.] Pensamus igitur non dolosa sed recta statera, quem nostrum pressius istud contingat Capitulum, vtrum me, qui ea, quæ inrefragabiliter obseruanda sunt constituta, auctoritate metropolitana in parochia prouinciæ mihi commissæ conseruare decreui, an te, qui in illa, quæ inuiolabiliter conseruanda sunt constituta, & temerasti & conuelli fecisti, & præter me, Primatem tuum, contra statuta Ecclesiastica subscripsisti & subscribi fecisti, cum sicut statuta Ecclesiastica docent, sine me nihil decernere valeas, quæ ad generalem obseruantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, sicut Africanum decreuit Concilium dicens, Vt posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Qua de re, inquit Aurelius, dico, prout captus animi mei retinet, eos qui putauerint spretis maioribus aliquid præsumendum, competenter esse ab omni Concilio coercendos.] Et hinc Leo ad Theodorum Foroiuliensem Episcopum dicit, Quia in causis, quæ ad generalem obseruantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, nihil sine Primatibus oportet impleri.] Contra constituta ergo venisti, cum ea, quæ ipsa præcipiunt nulli poscenti negari, omnibus in tua parochia denegari iussisti. prohibita quidem fuisti ausus admittere, cum aduersus ea me postposito subscripsisti & subscribi fecisti, quod etiam nec in rectis agere debuisti, Subscriptio namque tua, sicut à multis dicitur, habetur huiusmodi.

Hincmarus Deo miserante Ecclesiæ Laudunensis Episcopus, his sanctorum Apostolicæ sedis Patrum decretis obtemperandum subscripsi. Qui quoque mihi eodem Deo auctore commissi sunt, & in his similiter sentiunt, solliciti seruare unitatem spiritus in vinculo pacis, hac mecum pace potiantur. Si verò aliqui secus nolentes fieri socij huius disciplinæ, nec habeantur participes communionis nostræ. Actum Lauduno VIII. Idus Iulias.

Lib. 9. ep. 9.

Qua subscriptione tua manifestissimè claret, quia si Nicæno Concilio, & aliis generalibus catholicis Synodis, eorumque fixis & immobilibus decretis contraria sentis in aliquo, te tibi que complices à catholica communione segregasti, dicens, His decretis obtemperandum subscripsi. Vnde verbis beati Gregorij alloquentis Serenum Massiliensem Episcopum te alloquor, dicens, Dic frater, à quo factum sacerdote aliquando auditum est quod fecisti? Si non aliud, vel illud te debuit reuocare, vt despectis aliis fratri-

bus solum te sanctum & esse crederes sapientem. Præcipue cum sacrorum canonum prohibitio te ab hac præsumptione modis omnibus reuocet. Hoc verò quod dicis, Deo miserante Ecclesiæ Laudunensi te esse Episcopum, oramus vt verum sit. Legimus tamen de quibusdam dicere Dominum, *Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui.* Et, *Dedi eis Regem in ira mea, & principem in furore meo. Qui facit hypocritam regnare propter peccata populi.* In eo quod subscripsisti, *Actum Lauduno VIII. Idus Iulias*, intelligimus secundum leges quas probat Ecclesia, atque secundum sacros canones, hanc tuam sine Consule prolatam non valere sententiam. Alia namque sunt, quæ subscribuntur ad notitiam rei vel temporis, alia quæ, scripto prolata sententia, subscriptione alligantur ad observationem constitutionis, aut professionis, seu accusationis, vel petitionis. Sententia, inquit leges, si sine scripto dicta fuerit, nec nomen habere sententiæ mereatur. Et, Si qua post hæc edicta siue Constitutiones sine die & consule fuerint deprehensa, auctoritate careant.] Et hinc Africæ prouinciæ canones Episcopis litteras ab ordinatoribus suis manu eorum conscriptas iubent accipere, continentes consulem & diem.] De eo, quod subnexuisti, *Qui quoque mihi commissi sunt, & in his similiter sentiunt, hac mecum pace potiantur*, videris non simplici intelligentia posuisse, *hac mecum pace potiantur*. quia non est pax vera, nisi in vnanimitate catholica. alioquin dicentes, vt scriptum est, *Pax, pax, cum non esset pax. Non est pax impiis, dicit Dominus.* Impij namque dicuntur, qui aut per fidem rectam Ecclesiæ catholicæ non incorporantur, aut ab ea fide vel opere per hæreses aut schismata recedunt. Et in vnanimitate catholica non subscripsisti, neque tibi commissos subscribere fecisti, si vt dixi contra Nicænos canones, & alia generalia Concilia, fixaque decreta sentis vel sensisti, ac per hoc sollicitus seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, nequaquam in ista subscriptione fuisti. Sicut enim in edicto quintæ Synodi scriptum est, Solent prauè sentientes, vt simpliciores decipiant, vocibus quidem vti, quæ ab orthodoxis piè dicuntur, rectum autem earum intellectum & expositionem ad suam impietatem transferre. quoniam est quando eadem voces, cum benè exponuntur & intelliguntur, cum pietate sunt: quando autem malè à prauè sentientibus interpretantur & proferuntur, impietatem habent.] Et sanctus Gregorius in homilia x. Ezechielis dicit, *Quia quisquis expositor in explanatione sacri eloquij, vt fortasse auditoribus placeat, aliquid mentiando componit, sua & non Dei verba loquitur, si tamen placendi vel seducendi studio mentiatur.*] Et tu, si hanc sententiam Apostoli tuis dictis interposuisti, vt ad subscribendum, quod non licet, comministros tuos faciliùs posses seducere, de auro & argento Dei, id est, de sensu & eloquio diuino, sicut per Prophetam Dominus ad idololatram populum dicit, tuo sensu tibi

Osee 8.
& 13.
Iob 34.

Cod. Th.
Lege 1. de
cōst. prinē.
Can. 56.

Hierem. 23.
Esai. 48.

& illis idolum fabricasti. Manifestum est enim, quia sententia Apostolica, quam in eadem tua subscriptione ad tuam confirmandam sententiam peruersè misisti, non eo sensu dicta est à beato Paulo Apostolo, sicut eam ibi posuisti, Non enim, quando illam subscriptionem firmasti, quin potius te & subscribentes tecum infirmasti, sollicitus fuisti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, sed sollicitus fuisti dissoluere vnitatem spiritus contra vinculum pacis. Vnde prouidendum est tibi, ne inter adulteratores verbi Dei computeris, quos, vt suprà posui, redarguit Paulus Apostolus. Sed & de hac sententia idem dicit, *Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, vnum corpus, vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestrae.* Vnde beatus Gregorius, Ad vnam igitur vocationis spem nequaquam pertingitur, si non ad eam vnita cum proximis mente curratur. *Est, inquit Dominus ad Moysen, locus penes me, & stabis super petram.* Locus quidem apud Dominum est sanctæ Ecclesiæ vnitas, qua supra petram statur, dum confessionis eius soliditas vtiliter tenetur. Hi enim in loco qui penes Dominum est, & supra petram stant, qui per hæreses, vel per schismata ab vnitatem se Ecclesiæ non diuidunt. Quia, vt sanctus Hilarus Papa dicit, sicut & suprà posui, Non minùs in sanctarum traditionum sanctiones delinquitur, quàm in ipsius Domini iniuriam profilitur.] Credimus namque, ac cum Ecclesia catholica confitemur, sacros canones Spiritu Dei conditos: vnde qui per contemptum pertinaciter à sacris canonibus deuiant, in Spiritum sanctum quo sunt conditi peccant. Pertinaciter autem addidi, quoniam Dominus dicit, quòd in Spiritum sanctum peccantibus nec hîc esse, nec in futuro sæculo remittendum. Et multos hæreticos legimus & credimus ad fidem catholicam reuertentes, & hîc remissionem suæ percepisse blasphemix, & in futuro spem indulgentiæ consequendæ sumpsisse. Nec tamen eius refragatur sententia, qui alibi dixit, *Verte impios, & non erunt.* Non quidem vt non sint per essentiam, sed non erunt quod fuerant per impietatis culpam: sicut & Paulus dicit de se, *Viuo autem, iam non ego, viuit verò in me Christus.* Extinctus quippe fuerat sæuus ille persecutor, & viuere cœperat pius prædicator. Hinc etiam adhuc dico, quod cum catholica credo Ecclesia, & confiteor, quia Spiritu Dei, vt Leo cum aliis orthodoxis adfirmat, canones sacri sunt conditi. Qui siquidem Spiritus est patris, Spiritus est filij, & pater, & filius, & Spiritus sanctus, quorum est vna substantia, vna voluntas & operatio, vnus est Dominus, ac per hoc à patre & filio & Spiritu sancto, tota scilicet Trinitate vno Deo & Domino, canones sacri sunt conditi, à quibus qui per contemptum pertinaciter deuiant, in patrem & filium & Spiritum sanctum, scilicet in Deum ac Dominum peccant. Constat igitur, quia, vt Hilarus Papa scribit, non minùs in sanctarum traditionum sanctiones delin-

qui-

quitur, quàm in ipsius Domini, patris scilicet & filij & Spiritus sancti, iniuriam profilitur. Et consequenter iterum pertinaciter, id est, perseveranter addidi, quia beatus Ioannes Apostolus dicit, *Est peccatum ad mortem*, non dico ut oretur pro eo: *Et est peccatum non ad mortem*, dico ut oretur pro eo. Est quidem peccatum ad mortem, in eodem peccato manentibus: est peccatum non ad mortem, ab eodem peccato recedentibus. Nullum est quippe peccatum, pro quo aut non oret Ecclesia remittendum, aut quod data sibi diuinitus potestate discedentibus ab eo non possit absolvere, vel pœnitentibus relaxare, cui dicitur, *Quaecumque dimiseritis super terram, dimissa erunt & in calis, & quaecumque solueritis super terram, erunt soluta & in calis.* Cum enim dicitur, *Quaecumque solueritis*, omnia quaecumque sint, & quantacumque sint, & qualiacumque sint, ex quocumque statu, vel ex quocumque lapsu comprehenduntur: veraci nihilominus eorum manente sententia, quæ nunquam soluenda esse denuntiantur, in eodem tenore consistentibus, non etiam ab hoc eodem peccato postea recedentibus. Ex his igitur manifestissimè claret de eadem tua subscriptione, in qua dicis, *His, quin à te specialiter excerptis, sanctorum Apostolicæ sedis patrum decretis obtemperandum subscripsi.* Quia si, ut suprà dixi, & nunc iterum dico, Nicæno Concilio, & aliis generalibus ac catholicis Synodis, eorumque fixis & inrefragabilibus decretis, quæ Apostolica sedes & cuncta Ecclesia catholica recipit, veneratur, & seruat, contraria in aliquo sentis, vel teneri ac seruari decernis, te tibi que complices à catholica communione segregasti, & quando catholicæ obseruantix contrariis subscripsisti, sollicitus seruare unitatem spiritus in vinculo pacis nequaquam in ista subscriptione fuisti. Et beati Leonis decernentis, *Quia in causis, quæ ad generalem obseruantiam pertinent omnium Domini sacerdotum, nihil sine primatibus oportet impleri, non fuisti socius disciplinæ.* Vnde timendum est, ut non sis etiam confors communionis suæ, à cuius communionem si quod absit fueris alienus, cum his, quorum decreta conuelli fecisti, sicut ex sacris canonibus & decretis Romanæ sedis Pontificum tibi scripto direxi, ac per hoc cum Ecclesia catholica communionem habere non poteris. Et non leue tibi vllò modo videatur quod suprà ex verbis eiusdem beati Leonis posui, quibus dicit, *Quæ patefacta sunt quærere, & quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt diffinita conuellere, quid aliud est, quàm de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?* Sed cum magna cordis intentione considera, cui peccato peccatum quod admisisti diffinita conuellens compareret, scilicet quod non nisi sanguine Filij Dei præuallet expiari. videlicet quod à primo parente commissum in omnes posteros pertransiuit, sicut dicit Apostolus, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines*

1. Ioan. 5. 16

Matth. 18.
18.

Epist. 112.

Epist. 84.
ad Leonem
Augustinum.

Rom. 5. 12

Gelasius
Epist. xi. in
fine.

pertransiit, in quo omnes peccauerunt. sicut & per te in omnes tecum subscribentes contra diffinita à sanctis patribus peccatum pertransiit, qui te agente in hoc peccauerunt, quia in illa subscriptione non te penitus exuisti, sed eos prauaricatione potius nexuisti, volens me ostendere canonum prauaricatorem, qui quasi contra canones in tua parochia solui quæ ligasti, & certans me nota damnationis inurere, quam conscientia tua nequibat effugere, & ideo plus veritus humanam verecundiam, ne vilis fieres ex his quæ perperè gessisti tuis subditis, quàm reatum ante diuinos oculos, quod humili resipiscencia corrigere poteras, ad illud argumentum te conuertisti, vt hanc irregularem, immo tragœdialem subscriptionem excogitares, & hac adinuatione Dominum ad iracundiam ampliùs prouocares, & tecum alios neçteres. Lege igitur in decretis Gelasij sententiam de Acacio, & de Episcopis qui cum regulariter contendebant posse absolutum dicere, & eam tibi & his quos tecum fecisti subscribere applica, & quid egeris recognosce. Et quod ibi de sede Apostolica leges, de tua Metropoli, quæ iussa sedis Apostolicæ executæ est, dictum puta. Ait enim, Ideo cum sede Apostolica minime congruebant, quia in sortem reciderant prauaricatoris Acacij, & illius se sine dubio peruidebant sententia consequenter adstringi, ob hoc eum videri nolebant esse damnatum, quia se cognoscebant in eadem prauaricatione esse damnatos, in qua hodièque manere persistunt. Sed sicut hi simili conditione constriçti, complicem suum non possunt iudicare non iure damnatum, neque rei reum possunt competenter absolvere: sic illo iustè prauaricatorem damnato, ipsi quoque pari iacent damnatione prostrati, neque nisi resipiscentes inde poterunt prorsus absolui. quia sicut per vnum scribentem eorum omnium vulgata transgressio est, qui in eandem perfidiæ reciderant actionem, sic in vno eodémque, qui pro omnibus scripserat, vel scribendo omnium prodiderat voluntates, transgressionem punita, pariter quoque cum eodem, vel in eodem est complicum transgressio punita cunctorum.] Et S. Hilarius in epistola de Synodis, quam de exilio ad Gallicanos misit Episcopos, dicit, Nihil, inquiès, mirum videri vobis debet, fratres carissimi quod tam frequenter exponi fides cœptæ sunt. necessitatem hanc furor hæreticus imposuit, & necessitas consuetudinem intulit exponi fides, & expositis subscribi. Vbi enim sensus conscientia periclitatur, illic littera postulatur, nec sanè subscribi impedit, quod salutare est confiteri.] Conuerte igitur oculos mentis tuæ ad actum tuum, quod inrationabiliter, & contra auctoritatem atque sine vlla necessitate in hac præsumptiua subscriptione tua perpetrare nō timuisti, & tibi subditos agere compulisti, ne furor tuus, etsi diuerso modo, non diuerso dolo, in hoc facto furori hæreticorum æquetur, qui illic litteram postulasti, vbi sensus conscientia non periclitabatur, & fecisti subscribi quod salutare non est confi-

teri, si tamen sacro Nicæno Concilio, & Romanæ sedis Pontificum decretis post Nicænum Concilium habitis, & ex sacris canonibus promulgatis, in aliquo est contrarium, quod à te & tuis complicitibus constat esse subscriptum. In quo pernicioso facto à te non leuiter est erratum, in quem à beato Gelasio ostenditur transgressio punienda cunctorum, qui omnibus præscripsisti, & ab omnibus comministis tuis subscribi fecisti. Vnde idem Gelasius dicit, Quoniam idem ipse error, qui semel est cum suo auctore damnatus, in particeps quolibet prauæ communionis effecto, execrationem sui gestat & pœnam.] Et in epistola ad Anastasium, Cùm dicat Apostolus, non solum qui non facienda faciunt reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus? Proinde sicut non potest, peruersitatis communicatore suscepto, non pariter peruersitas approbari: sic non potest refutari peruersitas complice sectatore peruersitatis admissio. Legibus certè vestris criminum conscios, susceptoresque latrocinantium par iudiciorum pœna constringit: nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdusque receperit.] Et in edicto quinti Concilij scriptum est, Miramur eorum dementiam, qui diuinæ scripturæ contraria agunt, euidenter dicenti, quia æqualiter horribilia sunt apud Deum impius & impietas eius. Actio enim cum actore puniatur.] Si autem similiter impietas horribilis est Deo, & ille qui impiè agit, certè separatus est talis à Deo, & anathemati iustè subiicitur. Anathema enim nihil aliud significat nisi à Deo separationem, sicut in veteri & in nouo testamento iudicium de anathemate significat. In mente igitur habe scriptum à beato Paulo, Sic autem peccantes in fratres, & percutientes eorum infirmam conscientiam, in Christum peccatis. Grauitur autem illi in Christum peccant, qui periculosissimo, & maximè detestando mendacio in religione mentientes, infirmorum conscientias percutiunt, de quibus specialiter scriptum est, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et in decretis Apostolicæ sedis scriptum est, Quoniam quisquis schismatico assenserit, schismaticus esse negare non poterit. Schisma enim à scissura est animorum, ut catholici doctores dicunt, vocatum. Eodem enim cultu, eodem ritu credit ut ceteri, solo congregationis delectatur discidio, & schismaticus est, licet sic credat ut catholica credit Ecclesia, si in dogmatibus Ecclesiasticis ab Ecclesia se scindit catholica, cui quisquis assenserit, schismaticus esse negari non poterit: quod & si omnes sacerdotes & mundus assentiat, damnatio consentientes inuoluit, non præuaricationem consensus absoluit. Non enim crimen minuitur, sed accrescit, cùm generale sit ex priuato. Hoc enim Deus omnium indicauit, qui mundum peccantem generali diluio interemit. Quorum perditionem euidenter catholica demonstrat Ecclesia, quæ ut pro hæreticis, ita coniunctim & pro

Epist. x. sub
medium.
Rom. i.

Sap. 14.

1. Cor. 8.

Psalm. 5.

Marc. 9.

schismaticis orat, ut ad fidei & pacis redeant unitatem, sciens hæreticos & schismaticos in hæresi ac schismate permanentes regnum Dei non intraturos: quia nisi ad iudicium, in scissura mentium Deus non est, ut beatus dicit Gregorius. Deus quippe in unitate est, & illi eius habere gratiam merentur, qui se ab inuicem per sectarum scandala non diuidunt. Vnde per se Veritas admonet dicens, *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.* Ut quisquis habere sal sapientiæ studet, curet necesse est quatenus à pace concordia nunquam recedat. Sed sunt nonnulli, qui dum plus sapere quam necesse est student, à proximorum pace resiliunt, dum eos velut hebetes stultosque contemnunt, sicut tu egisti, qui cum tuis complicibus, & tecum subscribentibus, à vinculo & unitate pacis Ecclesiasticæ diuisti, contemnens auctoritatem tuæ Metropolis, & contradicens atque resistens his quæ de Euangelica veritate & Apostolica atque Ecclesiastica auctoritate tibi & Ecclesiæ Laudunensi Metropolitana sollicitudine scripsi, & eadem catholicæ Ecclesiæ auctoritate, considerans periculum imminens, quod malè ligasti pro officio loci mei dissolui.

CAP. XXXVII. *Ut non sit prudens apud semetipsum, & de discretionem in pace tenenda.*

Esa. 5.

Rom. 12.

1. Cor. 8.

1. Cor. 3.

Rom. 7.

Iacob. 3.

Psal. 103.
& 64.

Marc. 9.

Ioan. 14.

VNDE, frater, & me & te moneo, ut attendamus quod Dominus per Prophetam dicit, *Vae qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.* & per Apostolum, *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos.* & *Si quis se existimat aliquid scire, nondum cognouit quomodo oporteat eum scire.* & *Si quis vult inter vos sapiens esse, stultus fiat ut sit sapiens, quia sapientia huius mundi inimica est Deo.* & per Iacobum Apostolum monstrat, *Quia superba & contentiosa sapientia terrena, animalis est & diabolica: sapientia autem quæ de sursum est, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens.* Scientia etenim virtus est, humilitas custos virtutis, & miranda actio cum elatione non eleuat, sed grauat. Qui enim sine humilitate virtutes congregat, in ventum puluerem portat, & vnde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. Hinc etiam scriptum est, *Qui emittit fontes in conuallibus. & conualles abundabunt frumento.* A montibus namque aqua dilabatur, quia superbas mentes veritas doctrinæ deserit: sed fontes in conuallibus surgunt, quia corda humilium verbum prædicationis accipiunt. Vnde per se Veritas admonet dicens, *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.* Ut quisquis habet sal sapientiæ, studiosè curet necesse est, quatenus à pace concordia nunquam recedat. Et ne in pace tenenda quis erret, per semetipsam veritas, cum terrenam pacem à superna distingueret, atque ad venturam discipulos ex præsentī prouocaret, ait, *Pacem meam relinquo vobis, pa-*

cem meam do vobis. relinquo scilicet transitoriam, do mansuram. Si ergo in ea cor quæ relicta est figitur, nunquam ad illam quæ danda est peruenitur. Pax igitur præsens ita tenenda est, ut & diligere debeat & contemni. quæ si immoderate diligitur, diligentis animus in culpa capitur: & dum nimis humanam pacem desiderat, prauos hominum mores nequaquam redarguit, & consentiendo peruersis ab auctoris sui se pace disiungit, & dum humana foras iurgia metuit, interni fœderis discussione feritur. Hinc David, dum totum se ad fœdera pacis internæ constringeret, testatur quod cum malis concordiam non teneret, dicens, *Nonne qui te oderant oderam illos, & super* Psal. 138.
per inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi. Inimicos etiam Dei perfecto odio odisse est, ad quod facti sunt diligere, & quod faciunt increpare, mores prauorum premere, vitæ prodesse. Pensandum est igitur, quando ab increpatione quiescitur, qua culpa cum pessimis pax tenetur, si Propheta etiam velut in hostiam Deo obtulit, quod contra se pro Domino prauorum inimicitias excitauit.

CAP. XXXVIII. *Vt sacra scriptura verba, & sacras regulas rectè intelligat.*

ADMONEO etiam tuam dilectionem, ut cum sacre scripturæ verbis etiam sacras regulas, sicut à sancto Spiritu quo & sacre scripturæ sunt conditæ, intelligas: quoniam qui sacre legis verba non rectè intelligunt, saluberrimum vini potum in veneni sibi poculum vertunt, ac per medicinale ferrum vulnere se mortali feriunt, dum per hoc in se sana perimunt, per quod salubriter abscidere sauciata debuerunt. quos videlicet ad intellectum prauum intentio peruersa non raperet, nisi prius superbia inflaret. dum enim se præ ceteris sapientes arbitrantur, sequi alios ad melius intellecta despiciunt: atque ut apud imperitum vulgus scientiæ sibi nomen extorqueant, student summopere & ab aliis rectè intellecta destruere, & sua peruersa roborare. quorum sapientia *sicut nouacula acuta facit dolum,* quia Psal. 51.
sicut nouacula acuta sæpe assimilat se agere vultus nitorem, & genas vulnere suo sauciat, ita dolosa versutia dolo prauæ intelligentiæ vulnerat quos sano sensu sanare se simulat. Vnde bene per Prophetam dicitur, *Secuerunt prægnantes Galaad ad dilatandum terminum* Amos 1.
suum. Quia nimirum bene dicta prauè intelligentes, fidelium mentes, quæ iam aliquid de veritatis intellectu conceperant, peruersa doctrina perimunt: & dum scientiæ sibi nomen extendunt, paruulorum corda iam de verbi conceptione grauida erroris gladio scindunt, & quasi doctrinæ sibi opinionem faciunt. Quibus primum necesse est ne inanem gloriam quærant: quia si radix elationis absciditur, consequenter rami prauæ assertionis arefiunt. Nam catholici docto-

res, & Ecclesiæ sanctæ rectores, qui de hæresibus scripserunt, eos qui verba diuini eloquij non rectè intelligunt, vel non rectè interpretantur, sed ad suos sensus illa allegorizant, in catalogo prauè sentientium hæreticis connumerantes adscribunt.

CAP. XXXIX. *Vt ab eo remoueat dolorem, à se ipso periculum, & ab utroque improprium.*

ADMONEO te paterna & fraterna dilectione, vt remoueas à me dolorem, à te periculum, & ab vtrisque nostrum à plurimis inlatum improprium. A me quidem dolorem, quia vt sanctus Gregorius dicit, minorem dolorem mala ingerunt, quæ ab extraneis inferuntur, plus verò in nobis ea tormenta sæuiunt, quæ ab illis patimur, de quorum mentibus præsumebamus, quia cum damno corporis mala nos cruciant amissæ caritatis.] Hinc est enim quod de Iuda traditore suo per Psalmistam Dominus dicit, *Et quidem si inimicus meus maledixisset mihi, supportassem utique: & si is qui oderat me super me magna locutus fuisset, absconderem me utique ab eo. Tu verò homo unanimes dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Domini ambulauimus cum consensu. Et rursum, Homo pacis meæ, in quo sperabam, & qui edebat panes meos ampliauit aduersum me supplantationem. Ac si de traditore suo apertis vocibus dicat, Transgressionem eius tanto grauius pertuli, quanto hanc ab eo qui meus esse videbatur sensi. Omnes ergo electi, quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passionibus sequuntur, vt ipsos aduersarios in sua morte sentiant, de quorum vita præsumebant, & tanto eis crescat merces operis, quanto eis virtutis lucrum proficit & ex alienæ damno caritatis. Et quoniam minùs iacula feriunt quæ præuidentur, & nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc per præscientiæ clypeum munimur, eo ista de te tolerabilius porto, quo longè antè per Prophetam à Domino dictum lego, *Vnusquisque, inquit, à proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam, quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquetur. Et paulo post, In ore pacem cum amico suo loquetur, & occultè ponet ei insidias, numquid super his non visitabo, dicit Dominus? Et per semetipsam veritas dicit, Inimici hominis domesticus eius. Et cum scriptum sit, Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem, quæ inter alia dicit Honora patrem tuum & matrem tuam, requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Tu è contra, ne magnitudo miserationum Domini, quas de manu illius gratuita gratia sine merito villo suscepi, extollat me, datus es mihi stimulus recognoscendæ infirmitatis meæ, Angelus Satanæ, vt me & matrem tuam Remorum Metropolim, quæ te nutriuit, elatis mori-**

Psal. 54.

Greg. hom.
35. in Euāg.

Hierem. 9.

Matth. 10.

Malac. 2.

Exod. 20.

bus & inobedientiis colaphizes. Sed sciens quia virtus in infirmitate perficitur, libenter gloriabor in his, quæ infirmitatibus meis, aut à Deo per corporales molestias, aut à diabolo per tentationes, aut ab homine per quolibet immisiones inferuntur, vt inhabitet in me infirmo virtus Christi, qui perficit in infirmitate virtutem. Periculum quoque discordiæ, quam contra auctoritatem & rationem, contraque salutem tuam erga me videris habere, à te quantocyus amoue: certissimè sciens, quoniam quantilibet virtutibus polleas, spiritalis nullatenus fieri potes, si vniri per concordiam mihi & ceteris fratribus tuis neglexeris. Scriptum quippe est, *fructus spiritus est caritas, gaudium, pax*: qui autem serua- Galat. 5.
re pacem non curat, ferre fructum spiritus recusat. Certus enim es, si sanum sapis, quoniam tamdiu nullum boni operis Deo sacrificium immolas, quamdiu à proximorum caritate discordas: multo minus autem, si à dilectione mea discordas, qui te benignè nutriendum suscepi, orphanum dulci dilectione nutriui, in clericum totondi, litteris per me & per quoscunque potui erudiui, per singulos gradus ad ordinē Episcopatus prouexi, familiaritatem & dulcedinem dilectionis domni nostri Regis tibi obtinui. Pensare enim cum magno timore debes quod scriptum est, *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quoniam frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum.* Ex qua scilicet præceptione considerare debes, quàm intolerabilis eius culpa monstratur, cuius hostia repellitur. Nam cum mala cuncta bonis sequentibus diluantur, pensandum nobis est quanta sint mala discordiæ, quæ nisi extincta funditus fuerint, bonum sequi non permittunt: quia quælibet in nobis bona opera fuerint, si caritas desit, per malum discordiæ locus aperitur in acie, vt ad feriendum nos valeat hostis intrare. Ego, crede mihi, non tecum, sed cum tuis improbabilibus moribus & actuum motibus, de quibus te sæpè & verbis & litteris reprehendi & castigauī, & vt doleo, dolui, discordiam habeo. Fac quod salubriter tibi cupio, & tuo conuenit ministerio, & me placabilem ac præstabilem in cunctis habebis. Alioquin expectabo, si per Dei gratiam verbum Domini, quod inter me & te adhuc laborat, tandem requiescere valeat. *Si peccauerit, inquit, in te frater tuus, increpa illum: si pœnitentiam egerit, dimitte illi.* Interim autem, donec hoc verbum Domini inter me & te laborabit, vtar continuè salubris antidoti medicina contra mortiferum discordiæ poculum mihi à te propinatum, quam Dominus & Saluator noster conscius infirmitatis nostræ largiri dignatus est, dicens, *Cum stabitis ad orandum, remittite si quid habetis aduersus aliquem in cordibus vestris, vt & pater vester cælestis dimittat vobis peccata vestra.* Et scilicet Conditor noster, dum tale placitum nostræ mentis adspexerit, à peccato nos soluet, quia munus pro Matth. 5.23.
Marc. 11.25.

culpa sumet. Quod munus etiam holocaustum gratia Dei misericordis fiet, si fuerit simila oleo conspersa, & in zeli sartagine frixa. scilicet cum misericorditer eum diligimus, & inter sacra pro eo oramus, quem zeli salutaris feruore insequi videmur, vel à quo inuidiæ liuore insequimur. imitantes illum qui mori etiam pro inimicis venerat, & tamen positurum se animam pro amicis dicebat, vt profectò nobis ostenderet, quia cum diligendo lucrum facere de inimicis possumus, etiam ipsi amici sunt qui persequuntur. Quæ non ideo dico, vt persecutionem tuam in damnis temporalibus vel in contumeliis timeam, aut magnopere sentiam, quibus etiam etsi voles me nocere non potes: sed de illa persecutione dico, licet sim iniustus, qui me veraciter & ex corde peccatorem profiteor, de qua
 2. Petr. 2. beatus Petrus dicit, *Quoniam inter quos Loth habitabat, iniquis operibus de die in diem eius animam cruciabant*, & de qua Apostolus recolens
 Gal. 4. historiæ veteris, *Quomodo, inquit, tunc is, qui secundum carnem erat, persequeretur eum qui secundum spiritum, ita & nunc*. Quia, vt ita dicamus, ferrum nostræ animæ nequaquam perducitur ad subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit alienæ lima prauitatis.

CAP. XL. *Verum non esse quod dicere solebat, Hincmari consilio Regem ipsi aduersatum esse.*

ET quia dictum est mihi, te plurimis solere dicere, quoniam quicquid tibi, de tuis hominibus, & de hominibus suis ad Laudunum directis, & de eo quod te commendauit Conrado, contrarium domnus noster rex egerit, hoc meo instinctu & consilio atque consensu egisse, tibi refero non esse verum, sicut & scriptis ad eundem domnum nostrum regem, sed & ad alios inde in eodem tempore directis possum ostendere, & coram plurimis Episcopis apud Pistas domno nostro regi dixi me audisse quod sic diceres, & idem domnus noster rex coram eisdem Episcopis respondit, sicut & pro certo verum dixit, quod nec meo instinctu, nec meo consilio, neque meo consensu hoc egerit, licet quædam fuerint & sint, de quibus metropolitana auctoritate, vel synodali conuentione, ac regia potestate corripere debueris atque debeas. Quæ non ideo dico, vt me apud te excusare operæpretium ducam, cum stultum esse maiores nostri demonstrent, si eis placere quærimus, vel displicere timeamus, quos bonorum iudiciis non placere cognoscimus: sed vt in quibus ex veritate possum, quantum ex me est, quantumque sufficio, idoneum reddam bonum nomen, quod Apostolus etiam ab his qui foris sunt habere iubet Episcopum. Quia verò auctoritate diuina Regi obedire iubemur, ipsius iussione respondisse me ex scripturis & sacris legibus atque sanctorum verbis tuis litteris ad eum directis non nego. In qua responsione si quid perperè dixisse vel egisse
 me

me inuenisti ostende, & aut rationabiliter sine contentione defendam, aut humiliter sine disceptatione recognoscam.

CAP. XLI. *Quòd si culpam agnosceret, pro diuino timore indulgentiam expeteret.*

CETERVM, si me contra auctoritatem & debitam fraternæ dilectionis vnanimitatem, quæ vt suprâ dixi te mihi reputasse audiui, egisse recognoscerem, quia dicente beato Ioanne Apostolo, 1. Ioan. 1. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est Dominus, vt remittat nobis peccata nostra*, & prima salutis spes est confessio, deinde dilectio, *Quia charitas operit multitudinem peccatorum*, non dimitterem quin inde salubrem indulgentiæ medicinam expeterem, non pro humano, sed pro diuino timore, & fraterno amore, ac propria saluatione. Non enim perfunctoriè nobis sacerdotibus legendum & tenendum est, quod etiam laicis & feminis Spiritus sanctus per beatum dicit Gregorium, Est vbi se quisque interroget, & in confessione Christi Homil. XXXII. in Euang. se veraciter probet. Veremur sæpè à proximis despici, dedignamur iniurias verbi tolerare. Si contingat iurgium fortassè cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cor quippe carnale, dum huius vitæ gloriam quærit, humilitatem respuit: & plerumque ipse homo qui irascitur, discordantem sibi reconciliari appetit, sed ire ad satisfaciendum prior erubescit. Pensemus facta veritatis, vt videamus quo iaceant nostræ prauitatis actiones. Si enim membra summi capitis sumus, imitari eum cui connectimur debemus. Quid namque ad nostræ eruditionis exemplum Paulus egregius prædicator dicit? 2. Cor. 5. *Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.* Ecce inter nos & Deum discordiam peccando fecimus, & tamen ad nos Deus suos legatos prior misit, vt nos ipsi qui peccauimus, ad pacem Dei rogati veniamus. Erubescat ergo humana superbia, confundatur quisque si non satisfaciatur prior proximo, quando post culpam nostram, vt ei reconciliari debeamus, & ipse quoque qui offensus est legatis interuenientibus obsecrat Deus.]

CAP. XLII. *De auferendo à nobis ambobus opprobrio à multis inlato.*

AUFER ergo, faciendo quæ debes, & quæ opto ac oro, & vti-
nam dignus exaudiri fuisset, à me & à te opprobrium quod mihi
à multis reputatur, quia talem, sicut & contra diuinæ ordinationis
dispositionem, & contra regem, & erga me, & erga Ecclesiam tibi
commisam, & erga plurimos alios effectus es, Episcopum ordina-
uerim. Sed qui mihi hæc reputant, non attendunt, quia non vt Iu-

Tomus II.

Yyy

LIBRARY OF ST. JOHN'S
BOSTON ECCLESIASTICAL SEMINARY
BRIGHTON, MASS.

1. Reg. 9.

dam electum præsenti iustitia, & ut per eum diuina dispositio im-
 pleretur, Apostolum, sicut & Saul regem postea reprobatum, de quo
 scriptum est, *Erat vir electus & bonus, & non erat vir de filiis Israel
 melior illo*, Deus omnia sciens per prouidentiam ordinauit, & nil
 culpæ contraxit, qui peccare non potuit, sed ut homo nesciens
 quod futurum erat, te per improuidentiam ordinaui, & diuini iu-
 dicij non iniusti minister extiti, quia sicut timeo aliis peccatis
 meis hoc esse promerui. Quamquam & sancti Apostoli cum beato
 Stephano & aliis Diaconibus Nicolaum ordinauerint, nec tamen
 dictis & factis illius, improbabilibus postea comprobatis, per ma-
 num suarum impositionem communicauerunt, quem ordinantes
 bonum crediderunt, & mansurum perpetuò in bonitate optauerunt:
 sicut nec Samuel culpam contraxit in ordinatione Saul, quem diui-
 na iussione à se ordinatum, & à Domino postea reiectum, sicut de
 te doleo, diutissimè fleuit, velut sacra narrat historia. Reputatur
 etiam mihi, quòd te nepotem meum gratia propinquitatis Episco-
 pum ordinauerim. Quasi non & alij per me sint ordinati Episcopi,
 qui non sunt mihi carne propinqui. & nolunt attendere mihi hoc
 reputantes, quia non impedit ad quemquam ordinandum carnis
 propinquitas, si ordinandus fuerit electus & petitus secundum Ec-
 clesiasticas regulas. Nam & Dominum, à quo & per quem cœpit
 Episcopatus, carne sibi propinquos legimus ordinasse Apostolos.
 Sed licet in te nepote meo egerim unde gemo, quia nescio qualiter
 de hoc & de aliis meis factis, terribilis in consiliis super filios hominum
 in occulto suo iudicio, qui posuit tenebras latibulum suum disponat:
 scio tamen omnipotentem aduocatum, & misericordem iudicem
 meum, ante quem est omne desiderium meum, & cui gemitus meus
 non est absconditus. Si enim obaudieris monita beati Pauli Timotheo
 à se iuvene ordinato Episcopo directæ, & à me & à te opprobrium
 tuæ ordinationis tolles, in quibus inter cetera dicit, *Nemo adolescen-
 tiam tuam contemnat*. id est, talem te exhibe, ut propter ætatis adole-
 scentiam nemo te contemptibilem habeat, quia cuius vita despici-
 tur, restat ut & prædicatio contemnatur. Si hæc, frater, tibi in ali-
 quo dura sunt, quæ non sunt dicta ea intentione, ut velim quod
 absit in aliquo tuam damnationem, vel dehonorationem, sed potius
 salutem & correctionem, attende quia, ut beatus dicit Gregorius,
 per amarum poculum confectionis, peruenitur ad effectum optatæ
 salutis.] & Salomon dicit, *Meliora sunt vulnera amici, quàm odientis
 inimici oscula*. Et Dominus dicit, *Ego quos amo, arguo & castigo. &
 Quem diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit.*

1. Tim. 4.

Prov. 27.

Apoc. 3.

Heb. 12.

CAP. XLIII. *De sacrarum scripturarum falsatione, & responso eius ad litteras de Neuino. Qui canones sint recipiendi. & de imperitia & iactantia eiusdem. De Bertrico item, & de eo quod sæpè illum admonuit.*

PER plures denique audio te apud multos me infamare, quoniam sacras scripturas soleam detruncare, & ad meum sensum inflectere. Quod ut pro certo adhuc credo nec in vno loco me egisse, si tamen hoc quod dicis poteris approbare, & si hoc ad approbationem volueris ducere, ostende coram quantis & quibus tibi libuerit, & aut patenter ostendam te mea verba bene non intelligere, aut ab aliquo illa falsata fuisse: & si fortè me, quod dicis, si tamen dicis, egisse cognouero, quantocyus corrigere procurabo. Quod enim de me dicere diceris, Gothescalcus hoc de scripturis facere consuevit, illas scilicet detruncare, & ad suum sensum violenter inflectere: sed & ea quæ in canonicis libris non continentur auditoribus suis proferre, sicut & suprà priscos hæreticos facere consueuisse ostendi. quia sicut B. dicit Gregorius, Sæpè hæretici, dum sua student peruersa adstruere, ea proferunt, quæ profectò in sacrorum librorum paginis non tenentur.] Vnde & discipulum suum prædicator egregius admonet dicens, *1. Tim. 6.*
O Timothee, depositum custodi, deuitans profanas vocum nouitates. Quia dum laudari hæretici tanquam de excellenti ingenio cupiunt, quasi noua quædam proferunt, quæ in antiquorum patrum libris veteribus non tenentur: sicque fit ut dum videri sapientes desiderant, miseris suis auditoribus stultitiæ semina spargant. Et quoniam hæc egisse Gothescalcus in conuentu Episcopali reuictus fuit, idem Concilium, sicut scriptum est *Qui imponit stulto silentium, iras mitigat, silentium* *Prou. 2.6.* ei imposuit, mihi que illum ad custodiendum commisit. sicque complicum eius, qui iam sicut vermes in putredine scatentes ebulliebant, iræ partim sunt mitigatæ, & congregatæ sunt à Domino quasi in virem aquæ maris, cum amaritudo peruersarum mentium nondum apud nos, de his quæ Gothescalcus eos docuerat, erumpit exterius in vocem prauæ libertatis. Et quod de sanctis scripturis Gothescalcus agebat, & tu me agere notaris dicere, ut cum pace tua dicam, tu de sacris canonibus, & Ecclesiasticis regulis, atque de legibus soles agere, sicut iam quater egisse te possum ostendere. Scilicet in rotula per Hadulphum Archipresbyterum tuum mihi transmissa, in qua de canonibus & legibus quædam detruncando, quædam de suo sensu expulsa prauè interpretando, de Capella parochiæ meæ in Attolæ villa sita nonnulla aduersum me concinnasti. Similiter in rotula à te mihi data, in qua fabulam de Amalberto & vxore eius contexens plurima in eum captasti. In rotulis nihilominus domno Regi & mihi per comministros tuos directis, in quibus historias altercationum

inter te & eundem domnum Regem, & item inter te & Norman-
num descripsisti, & vorum ac factorum tuorum nouitates expli-
cuisti, sententias scripturarum & canonum atque legum te ferientes
tuo sensu in alios detorsisti, veluti ex ore & opere tuo, & ex eisdem
sententiis, maiorum adstipulante doctrina, singillatim ac viritim pos-
sum ostendere. In quaterniunculis quoque, à te mihi per Wenilonem
venerabilem Archiepiscopum missis, plurima inter se diuersa colle-
gisti, quæ tecum facere aestimasti, non videns, quin potius videre
non valens, aut non volens, quia inter se dissonabant, & de illis ipsis
Epistolis, ex quibus eandem tuam collectionem compilaisti, coniu-
ctim sequentia dolo penitus omisisti. sed & illa quæ cuncta catho-
lica Ecclesia recipit, tenet, sequitur, veneratur, honorat, amplecti-
tur, quæque tibi in diplomate, paruo corpore, sed maximo merito,
tibi per præfatum venerabilem Archiepiscopum Wenilonem remissi,
nec ad memoriam reducere voluisti. Nimia sunt quæ dico, si hæc
ita esse illa ipsa tua scripta quæ habeo non attestantur, & lex, quam
catholica Ecclesia recipit, manifestè decernit dicens, Confiteri quis
in iudicio non tantum sua voce, sed & litteris, & quocumque mo-
do potest, conuinci autem non nisi scriptura aut testibus potest.]
Et tu his scriptis hæc quæ dico denegans, si necesse fuerit, in iudi-
cio reuinci valebis. Et Gelasius in decretis suis ad Episcopos per
Dardaniam constitutos dicit, quoniam manifestè quilibet vel pro-
fessione sua vel communione possit agnosci.] Præterea per Hed-
donem, clericorum tuorum Præpositum, conscriptam nuperri-
mè more tuo solito mihi rotulam direxisti, contra litteras de in
mea parochia delinquentibus à me tibi directas, quæ ita se habent.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS

Hincmaro Coepiscopo nostro salutem.

NIVINVS in parochia mea sacrilega infamia est diffamatus de quadam
sanctimoniali ab infantia in monasterio Deo dicata, & à sacerdote velata,
quod clanculo eam prius corruperit, & postea ab ipsis monasterij claustris fur-
tim educi fecerit, & in parochia mea aliquandiu multis scientibus habuerit, ac
demum latenter in alteram prouinciam abduxerit. Vnde recogitandi, siue ad
noxam confitendam, siue ad infamiam suam purgandam, ei legales ac regula-
res, consilio ac consensu clericorum ac nobilium laicorum nostrorum, inducias
dedi. Sed ipse nec confiteri peccatum, nec ab infamia se purgare legaliter ad-
quieuit. Quapropter, quia non est de mea prouincia, illum à mea parochia ex-
communicauit, donec aut confiteretur, aut se ab obiectis purgaret. Nunc verò
dici à multis audio, quoniam in altera prouincia res proprietatis suæ in pre-
tium ab eo accipias, & illi res ac facultates Ecclesiasticas, quas in ordinatione
Episcopali ad regendum & regulariter dispensandum sine pretio suscepisti, ad
turpis lucri præmium in beneficium dones: quod satis superque sanctarum scri-
pturarum auctoritati contrarium, & canonum est sacrorum decretis aduersum.
& si ita est ut passim à multis, & etiam publicè in publicis placitis diuulga-

tur, quantum periculum ac detrimentum inde incurras, quantâque vituperationem sacerdotali ministerio ingeras, si sanum sapias intelligis. Bertricum etiam, ipsius Niuini fratrem, frequentissimè de adulteriis & aliis incestis pollutionibus regulariter correptum, sed non correctum, & diutius toleratum, atque ut à prauitatibus suis se cohiberet expectatum, quoniam à suis iniquitatibus eum coercere non potui, quia non est de mea prouincia, à mea parochia regulariter exire cum suis præcepi. Quæ tibi, sicut sacri præcipiunt canones, nota facere procuravi. Data idus Februarij Indict. III.

Et has litteras non ita, ut debueras, recepisti, sed ex eis nacta occasione amaritudinem, quam erga me in animo geris, verbis euaporando exhalasti, volens ostentare tuam sapientiam & meam insipientiam, & demonstrare me Niuino iniuste & contra auctoritatem egisse, & os mihi obstruere, ut de his quæ ex te audieram, non te auderem corripere, ut si fortè vera forent te corrigeres, fin autem, ne illa incurreres præcaueres: cum sicut derogantium linguas nostro vitio non debemus, quantum ex nobis est, ad derogandum acuere, ita debemus derogantium detractiones, prout rationabiliter potuerimus compescere. Sed non talis est tuus animus, ut ea quæ benignè tibi dicuntur vel scribuntur, nisi talia fuerint qualia versantur in corde tuo, benignè & patienter possis audire. vnde Salomon ait, *Acetum in nitro ei qui cantat carmina cordi pessimo.* Prou. 25. Acetum, inquit Gregorius, si mittatur in nitrum, feruescit nitrum, protinus & ebullit: & peruersa mens, quando per increpationem corripitur, aut per prædicationis dulcedinem ad bona suadetur, de correptione fit deterior, & inde in murmurationis iniquitate succenditur, vnde debuit ab iniquitate compesci.] Litteris autem meis, quas per singulas periodos dissoluere voluisti, non eis conuenientibus auctoritatibus respondisti, nec recto sensu eum in hoc es imitatus, qui tuis scriptis istiusmodi tenore, veritate subnixis auctoritatibus solitus est respondere: quia non in hoc iure rationem studes attendere, sed tuam intentionem modo quolibet confirmare. Non enim ille, qui taliter tuis solet scriptis respondere, talis responsionis modum ab his didicit à quibus hæc studuit discere. De Niuino autem, ut me oportuit, ea quæ gesta sunt tibi nota facere procuravi. Cuius aduocationem non videtur mihi ut oporteat te suscipere. Quod & si aduersum me illam volueris suscipere, & ratio atque auctoritas consentit, quantum ex me est, inde tibi non refugio respondere. Ceterum isdem ætatem habet, ipse de se loquatur. Et si legaliter ac regulariter me accusare voluerit, aut de excommunicationis, aut de conlaborationis, aut de alterius cuiusque rei præiudicio, rationem inde ei reddere non recuso. Nemo tamen potest me apud te regulariter accusare, nec de meo iudicio ad tuum iudicium prouocare, nec sollicitudo totius Remensis prouinciæ cum mea parochia est tibi commissa, ut inde ampliùs tibi red-

Luc. 16.

dere debeam rationem, nisi ut tibi scribere studui. Scrutare epistolam beati Augustini ad Xantippum primatem suum, quam suprapositam legere praeuales, & inuenies te debere mihi de tuis iudiciis reddere rationem: & si de tuo iudicio quisquam ad meum iudicium prouocauerit, ego debeo inde veritatem inuestigare, & singula quaeque canonicè terminare. Tu autem, quando hæc audisti quæ mihi post litteras meas tibi inde directas rescripsisti, debueras mihi aut humiliter suggerere quæ inde audisti, ut si perperè inde actum haberem, corrigere procurarem: sin autem, fraterna ac paterna benignitate veritatem inde tuæ filiali dilectioni rescriberem, quod & faceres si apud te humilis esses, & erga me caritatem haberes. Verumtamen pro modulo meo secutus beati Apostoli Petri exemplum, qui etiam minoribus suis quærentibus cur ad Gentiles intrasset, rationem per ordinem reddidit, & testes suæ rationi adhibuit, bonum duco, quocumque modo tu mihi ea quæ scripsisti mandaueris, ut iteratò quæ inde sunt vera tibi rescribam. Videlicet quia, ut scripsisti, nullius praua vel mendosa suggestionem illi ea de quibus diffamatus est imputavi, nec ad comprobationem sui sceleris testibus causa indiguit, quia sicut ipse scripsisti, negotij qualitas vnumquemque aut excusat, aut accusat. vnde & Dominus de eo quòd quidam pater-familias ei, qui apud eum diffamatus est quasi dissipasset bona illius, dixit, *Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ.* Et suprà sufficienter habes in quibus negotiis testes legaliter atque regulariter examinati requirendi sunt, & in quibus negotiis ratio non indigeat testibus. Manifestum est enim & presbyteris, & aliis clericis, & laicis, ac feminis, & nobilibus, & villanis in nostra ciuitate, quia sanctimoniam, de qua tibi scripsi, ab infantia in monasterio Deo dicatam, & à sacerdote velatam, clanculò priùs de ipso monasterio furatam, in mansione in qua manebat apud hortos per plurimas noctes habuit, consentiente portario, cuius factione ipsa egrediebatur de monasterio, & à Niuini hominibus abducebatur: in quo monasterio ipsa sanctimonialis regulariter inde est disciplinata. Quapropter cum fama excrescere cœpit, & ego ad ciuitatem reuerti incepti, misit suos homines, Walchanonem scilicet & Lupum, qui eam scalis pretio locatis de ipso monasterio noctu eduxerunt, & ad beneficium, quod ei dederam in nostra parochia, deduxerunt, & ibi per plures dies eandem sanctimoniam Niuinus habuit, sicut & presbyteri, & circummanentes homines ac villani manifestissimè sciunt. Et cum ministeriales nostri ipsam sanctimoniam cœperunt requirere, per eosdem suos homines illam in Calmontensem deduci fecit. De placitis autem sibi à me datis quot & quanti spatij fuerint, canonici & monachi, & fideles ac nobiles laici, ac presbyteri parochiani cognoscunt, in quorum præsentia & quorum consilio inde egi, quæ secundum regulas sacras in-

ueni. De eo verò quod dicis, me ab illo quæsisse qualiter famam suam purgaret, non ideò ab eo quæsiui, vt non scirem quia hoc agere non poterat, sed vt vel ita eum ad confessionem & pœnitentiam, atque pòst ad indulgentiam possem compellere, quem voluntarium ad ea non poteram prouocare. & eo vsque illum perduxì, vt si præfati sui homines, quia non liberæ conditionis sunt, aut cum aqua calida, aut cum aqua frigida, inde ad iudicium Dei exirent, quid inde Deus ostenderet mihi sufficeret. Et cùm se ratione conuictum atque constriictum vidit, in contumaciam & contumelias profiliuit. cui dixi, quòd nisi aut confiteretur, aut satisfaceret parochiæ meæ vnde infamabatur, ipse & illi sui homines, qui eandem sanctimoniam cum eo furati fuerant, in mea parochia habitare non possent. & progrediente illo ad contumelias atque calumnias, quia de mea parochia, vel de mea prouincia non erat, & res & mancipia in regno senioris nostri non habebat, per quæ illum constingere ad reddendam rationem valerem, & per beneficium vel per peculiare noluit sustinere distringi, excommunicauì illum à mea parochia. Quod dicis, *oportet Episcopum omnibus bene facere, omnes recipere fideles*, verum est, & vtinam ita facias. Sed aliter vicini & parochiani tui de te dicunt, & tibi specialiter commissi aliter sentiunt. Ceterum de his quæ tibi mandauì ex te me audisse, si alteri sic mandarem, scio quia gratias mihi inde referret, & tu sic faceres quantum intelligo, si amaritudo animi tui tibi permetteret, & occasionem inuenire non velles, vt mihi de his quæ in quaterniunculis per venerabilem Archiepiscopum Wenilonem à te missis compilasti, iterum licet non ad rem pertinentia inculcando conscriberes, & me dicere prouocares, vnde in sermone capere posses. Quod euidenter ipse in præfato tuo scripto demonstras. quia commemoratis dictis Anacleti, Victoris, Callisti, & Eleutheri, qui ante Nicænum Concilium pro quorundam consolationibus, sicut dicit Gelasius, ad diuersos suas epistolas direxerunt, subiungis, Ecce pater, qui canones recipiendi, venerandi, ac obseruandi habeantur. Et quia patrem me, vt paret, irrisione potiùs quàm veneratione vocasti, dico tibi, Et si pater ego sum, vbi est honor meus? Dicam tamen tibi, Fili pro arbitrio tuo vel proprie vel aliene, si isti sunt canones recipiendi, venerandi, ac obseruandi, quos commemorasti, qui sunt illi, quos & Apostolica sedes, & omnes Episcopi per vniuersum orbem, à primæ sedis Apostolicæ Pontifice vsque ad illum qui modò nouissimè etiam post te est ordinatus Episcopus, immò & omnis catholica Ecclesia, canones appellant? quique à Nicæno Concilio, quod primum in nostris codicibus, quos ab Apostolica sede maiores nostri acceperunt sequendos per ordinem vsque ad Africanum Concilium pro canonibus recipiendis, venerandis, & obseruandis retinent, & Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Cælestinus, Leo, Hilarus, Symma-

Mal. r.

Sivis omitti hoc in loco
3o casu vide enim p. 545.

Gelasius in
commoni-
torio ad
Faustum.

Epist. iiii.
Hilario
Narbon.

Epist. 88.
cap. i.

chus, Gelasius, Hormisda, Gregorius, & ceteri quique obseruandos canones nominant? Inter quos & istas epistolas Apostolicæ sedis Pontificum, quas canones appellas, Gelasius, vt suprâ posui, differentiam facit, & illa Concilia canonum obseruanda decreuit, has autem epistolas pro consolatione quorundam directas, venerabiliter suscipiendas dicit. & item in decretis suis inter alia dicit, Nobis, inquit, opponunt canones, quin Orientales Episcopi, dum nesciunt quid loquantur, contra quos ipsi se venire produnt, qui primæ sedis sana rectaque suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri.] Quod manifestum est de Sardicensibus canonibus illum dicere, de quibus & Innocentius ad Victricium, & Gregorius ad Vincentium his consona dicunt, quæ in hoc etiam legis Opusculo. Et ibidem post aliquanta, Viderint ergo si alios habent canones, quibus suas ineptias exequantur. Ceterum isti, qui sacri, qui Ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, non solum sedem Apostolicam ad iudicium vocare non possunt, & Constantinopolitanæ Episcopus ciuitatis, quæ utique per canones inter sedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfidorum non debuit submoueri? Nam vt ipse demonstrat, Heracleotes suffraganea fuit. Hoc autem Gelasium dicere patet de sacris Nicænis canonibus, qui priuilegia sedium constituerunt, sicut in sexto ipsorum capitulo aperte monstratur. Vnde Bonifacius, Nulli, inquit, videtur incognita Synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, vt eadem propriè verba ponamus, Per vnâquamque prouinciâ ius Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse posse subiectas. Quod illi, quia aliter credendum non est, seruandum sancto Spiritu suggerente sibi met censuerunt.] & paulo post, Quod idcirco dicimus, vt aduertat caritas tua, adeo nos canonum præcepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitanî sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.] Et Leo ad Anastasium, Secundum sanctorum patrum canones, spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos ius traditæ sibi antiquitatis intermeratum habere decernimus.] Et item Gelasius, vt suprâ ostendi, post descriptionem authenticarum scripturarum, & Nicænæ, Constantinopolitanæ, ac Ephesinæ, Chalcedonensis quoque Synodi, addidit, Et si qua sunt Concilia à sanctis patribus instituta, post horum quatuor auctoritatem, & custodienda, & recipienda decreuimus.] Ipsas autem epistolas, vt prædixi, & sæpè dicere necessitas ipsa compellit, pro diuersorum patrum consolatione diuersis temporibus datas, à sede Apostolica venerabiliter suscipiendas, sicut & facimus, dicit. Addam etiam, Si illa quæ de præfatorum Pontificum Apostolicæ sedis epistolis dicis recipiendos venerandos cano-

nes

nes esse, qui quod vis sanctum dicis & licitum, & quod non vis non sanctum & illicitum, ac si in voluntate tua cuncta sint posita, & non sit qui tuæ possit resistere voluntati, pande nobis quæsumus, quid censeas de eorum decretis, qui post Nicænum Concilium, & alia catholica Concilia, obseruanda decretalia constituta de eisdem sacris canonibus promulgata sanxerunt, sicut Siricius, Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Cælestinus, Leo, Hilarus, Symmachus, Gelasius, Hormisda, Gregorius, & quique alij, quorum decreta Ecclesia catholica, & patres ac prædecessores nostri seruanda tenuerunt, & venerati sunt. Et quoniam in quibusdam à præfatis, quos appellas canones, dissonant, magistrali censura decerne, quæ ex his sequi & quæ refutare debeamus: quoniam nisi tu ferula singularis auctoritatis de nostra consuetudine ista reieceris, quæ sicut & patres nostri, mentibus nostris tenenda & seruanda imbibimus, non videtur mihi vt faciliè ab Ecclesiastico vsu illa quæ tenemus generaliter valeas remouere, de quibus satis superque superius potes relegere, quæ si tibi non suffecerint, nec plura sufficient. Tantùm de vna re superadiiciam, videlicet quoniam qui dicis, Ecce qui canones recipiendi, venerandi, ac obseruandi habeantur, non satis eosdem canones perscrutatus es, in quibus, sicut scripsisti, habetur vt qui accusare alium elegerit, præsens per se & non per alium accuset, inscriptione videlicet præmissa. Quod quia ad munimen tui conuerrere studuisti, legere debueras, quia ipsa sententia de antiquis legibus Romanis fuit assumpta, in quibus legibus. In capituli interpretatione edicti Valentiniani de Episcopali iudicio, posteriore videlicet constitutione, ita scriptum habetur, Lex ista de diuersis rebus multa constituit, sed in primis de clericis quod dictum est, vt nisi per compromissi vinculum iudicium Episcopale non adeant, posteriore lege Maioriani abrogatum est.] Quam constitutionem, sicut petiit & obtinuit, ita ex tunc hætenus Ecclesia conseruauit. Sed & sicut in litteris meis legisti, differentiam intelligere debueras inter admonitionem & de accusatione iudicationem, & inter hoc quod dixi, si ita est vt passim à multis & etiam publicè in publicis placitis diuulgatur, & hoc quod non dixi, quia ita est. Vnde à multis & etiam publicè, quod non licet, in publicis vel à publicis placitis accusaris. Et quod confusè dixisti, te mirari si aliqui ex his placitis fecissent à vobis pro hoc petitionem negotio, ex verbis Callisti adiungens, nullus doctor per scripta accusetur, non bene distinxisti, quia nec bene intellexisti ex legibus & canonibus differentiam inter petitionem & accusationem. Reuolue hinc leges, & decreta sedis Apostolicæ, & disce quæ nescis. Vnde iterum quasi vestigans, sequar te per angulosos anfractus, & dicam tibi ad notitiam pauca de pluribus, sed quibus te consequi valeam. Innocentius ad Maximum & Seuerum Episcopos scripsit, Nuper Maximilianus filius noster agens in rebus

v. supra p. 543.

Interp.
Nouellæ
Valent.

Epist. 4.

Lib. vii.
Ind. ii.
epist. 46.

cuiusmodi querelam detulerit, libelli eius series annexa declarat.] & Gregorius Sabino subdiacono, Clerus Ecclesiæ Regitanæ multa contra reuerentissimum fratrem nostrum Bonifacium Episcopum suum data nobis petitione conquestus est, petens ut ad nos debuisset habere veniendi licentiam, quatenus causæ ipsæ hîc subtiliter probarentur. Sed quia nos interim prædictum fratrem nostrum huc modò non præuidimus deducendum, visum nobis est illic personam deputare ad causam eandem cognoscendam. Et ideò mediis sacrosanctis Euangelis, experientia tua, vnà cum Paulino, Proculo, Palumbo, Venerio, atque Martiano reuerentissimis fratribus Coepiscopisq; nostris, sine cuiusquam personæ respectu, tam clericorum querelam, quam aduersus suum, sicut diximus, habent Episcopum, vel si quam fortè contra eos ille habuerit, cum omni æquitate ac sollicitudine perscrutetur: & quicquid in veritate cognouerit, nobis vnà cum prædictis nostris fratribus subtiliter diligentérque significet, ut renuntiatione vestra redditi certiores, quid fieri debeat decernamus.]

Lib. xi.
Epist. 28.

Et ad prædictos Episcopos, Clerus Ecclesiæ Regitanæ contra reuerentissimum fratrem nostrum Bonifacium Episcopum suum data nobis petitione conquestus est, & reliqua.] Sed & de auditione, sine petitione vel accusatione, ad Sabinum idem B. Gregorius scripsit, Peruenit ad nos, inquit, reuerentissimum Palumbum fratrem & Coepiscopum nostrum, quod dici graue est, Ecclesiæ suæ, vel parochiarum causas vtilitatésque negligere.] & post aliquanta, Ideòque experientia tua prædictum fratrem nostrum studeat commonere, ut res Ecclesiæ, vel parochiarum suarum, siue ministeria, rationabiliter vindicet atque defendat, & reliqua.] De accusatione autem Episcopi, aut cuiuslibet ordinis clerici, ex sacris canonibus sufficienter suprà potes relegere. Verumtamen oportet te discretè intelligere quod de accusatione leges dicunt, In criminalibus, inquit, causis, vel obiectionibus, per mandatum nullus accuset, nec si per rescriptum principis hoc potuerit impetrare: sed ipse qui crimen intendit, præsens per se accuset. ut scias quo sensu de accusatione hoc dicant.] Et canones dicunt, Quisquis Episcoporum accusatur, ad primatem prouinciæ ipsius causam deferat accusator, nec à communione suspendatur cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicum die statuta litteris euocatus minimè occurrerit.] Manifestum est autem, quia Episcopus accusatus apud Primate non esse præsens ostenditur, qui litteris euocari præcipitur. Et Bonifacius de Maximo dicit, Si adesse voluerit, præsens si confidit ad obiecta respondeat, scilicet præsentis accusatori: si adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur.] Accommoda ergo sensum tuum bene dictis, & non prauè intelligi tradas bene dicta, ad tuum sensum illa inflectens. Velis enim vel nolis, illi erunt canones, quos catholica Ecclesia canones vocat, & non erunt illi canones, quos

Conc. Carthag. c. 19.

Epist. 2.

tua socordia ad effrænationis tuæ libertatem canones aduocas. Erunt autem Epistolæ venerabiliter suscipiendæ, à sede Apostolica pro diuerforum patrum consolatione datæ, quas canones vocas. & Concilia à sanctis patribus instituta, ad auctoritatem erunt custodienda & recipienda, sicut decreuit Gelasius, & ceteri sedis Romanæ Pontifices, atque illi qui in eisdem Conciliis, suggerente sibimet sancto Spiritu, sacros canones condiderunt, & quos sedes Apostolica, & Ecclesia catholica canones vocat. Verba quoque obstrusa, & vndecumque per glossulas collecta, & sine ratione posita, quæ in hoc scripto tuo posuisti, sicut & in aliis domno Regi & mihi olim directis congelessisti, redarguunt te typo iactantiæ, cum dicat Apostolus, *Vocum nouitates deuita*, & *Malo quinque verba loqui in Ecclesia ad edificationem, quàm decem millia verborum in lingua.* 1. Tim. 6.
1. Cor. 14. Qui enim linguam, in qua natus es, non solum non loqui, verum nec intelligere nisi per interpretem potes, cum suppeterent sufficienter verba Latina, quæ in his locis ponere poteras, vbi Græca, & obstrusa, & interdum Scottica & alia Barbara, vt tibi visum fuit, nothata atque corrupta posuisti, paret quia non ex humilitate, vel ad manifestationem, ea quæ dicere voluisti Græca verba, quæ ipse non intelligis, inconuenientissimè posuisti, sed ad ostentationem illa insipientissimè inseruisti, vt omnes, qui illa legerint, intelligere possint, te illa velle vomere quæ non glutiiisti. Hunc namque morem etiam à pueritia habuisti in his quæ te dictare rogabam, maximè autem in versibus, & præcipuè in figuris Porphyriacis, in quibus verba linguæ alienæ, atque obstrusa, impropria & vtilitate sensus carentia, quæ nec ipse intelligebas, studiosè ponebas. Quod mente percipiebam, & mihi admodum displicebat. sed cum viderem te per iactantiam amore laudis flagrare, & me non posse sentirem in ætatis adolescentia te ad tantum robur mentis accendere, vt ad discendi ac versificandi studium te prouocarem, & iactantiæ à te prauitatem eraderem, ne acriori correptione fractus reuocareris ab studio, permisi te interim tantum, vt studio litterali incumberes, de scientia iactitare, donec in maturiori ætate ab illo etiam vitio possem compefcere, secutus pro modulo meo Apostolum, qui cum infirmum auditorem suum perpenderet, aut praua adhuc velle agere, aut de actione recta humanæ laudis retributione gaudere, ait, *Vis non timere propestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa.* Rom. 13. Interea, quia illud, quo hæc agere cogitabam, tempus ante tempus excessit, cum præceptione Apostoli, iubentis vocum nouitates vitare, ab hac iactantia & ostentatione te doctorem & Episcopum cohibere debueras: quoniam sancti & sapientes ac magnæ auctoritatis viri, & etiam vtriusque linguæ Græcæ videlicet & Latinæ periti, suis scriptis verba Græca, nisi ea quæ in scripturis, vel canonibus, siue legibus, sine interpretatione sunt posita, & veluti Latina in vsu habita, verum & obstrusa suis

dictis immittere ad ostentationem noluerunt. De Hebræa verò lingua Alleluia, & Osanna, atque Amen, propter auctoritatem primæ linguæ, & reuerentiam sensus sine interpretatione vñ fuerunt. Nos etiam moderni Glossarios Græcos, quos suatim Lexicos vocari audiuius, sed & sapientum scripta de nominibus obstrusis habemus, & adeò sensatuli sumus, vt nostras dictatiunculas eo vsque circumducere & producere possimus, quatenus verba Græca vel obstrusa de Glossariis adsumpta in admirationem vel stuporem nescientibus seu scalpentes aures habentibus proferre possimus, cui vanitati obuiat scriptura dicens, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Et timeo, quia sicut agis de verbis, & canonum ac legum sensibus, nouitates vocum in eis delectando requirens, ad hoc vsque te perducatur elatio cordis, & iactantia inflatæ ac inanis scientiæ, vt ita in scripturarum sensibus facias & aberres, quia vt scriptura dicit, *Qui modica spernit, paulatim decedit*. Quoniam qui minora corrigere, ac deuitare negligit, ad maiora proruens, ab statu iustitiæ, non quidem repente, sed partibus totus cadit. Attende igitur quod dicit Apostolus, *Si quis existimat se aliquid scire, nondum scit quemadmodum oporteat eum scire*. &, *Si quis vult inter vos sapiens esse, stultus fiat, vt sit sapiens*. &, *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos, &, Non alta sapientes, sed humilibus consentientes*. Beatus quoque Gregorius in epistola sua dicit, quoniam domnæ Dominicæ salutes mandans ideo non rescripsit, quia cùm esset Latina ei Græcè scribere voluit, paruipendens illi rescribere, quoniam à corde pensauit quæ per sermonem in scripto suscepit. De eo quod petis à me te instrui, si Bertricus de mea esset prouincia, non autem ex propria parochia, qualiter ex eo acturus essem, illo inspirante, qui cognita nequitia sibi dicentium, *Magister scimus quia veraces, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum, dic nobis, si licet censum dare Cesari, an non, respondeo tibi, Interrogabo te & ego vnum sermonem*. Rescribe mihi per ordinem & ex integro, qualiter ego feci & dixi, & qualiter tu fecisti & dixisti in placito confinium parochiarum nostrarum, te conhibente condicito de Amalberto parochiano meo, qui in tua parochia & mea prouincia legaliter vxorem accepit, & in parochiam meam duxit, quem tu irregulariter excommunicasti, & vxorem suam legaliter acceptam, quæ per mandatum tibi suggessit quoniam idem vir eius cum ea non posset concumbere, de parochia mea apud Laudunum ad tuum iudicium reduci rogasti, & ego dicam tibi qualiter facerem de Bertrico, si de mea esset prouincia, & non esset ex propria mea parochia. De hoc quod dicis, Scièdus est modus correptionis, quin præfati Bertrici, vtrum seceret, an publicus, vtrum à Christianorum consortio, aut à corpore & sanguine Domini fuerit segregatus, quem publicæ deditum pœnitentiæ non audisti, & modum istius eiectio- nis de parochia mea nosse conuenit, Tibi respondeo, quia si tanto

studio sacros canones perscrutareris, vt moderata discretione te in subiectorum tibi actibus gereres, ne in sanctarum scripturarum auctoritatem prædicationemque maiorum offenderes, & in ipsis tibi subiectis seruares quod scriptum est, *Diligenter agnosce vultum* Prou. 26. *pecoris tui, & omnes greges tuos considera.* &, *Perfode parietem, & vide* Ezech. 8. *abominationes, quas isti faciunt hic*, quanta intentione illa legis, vnde tua commenta compilare procuras, quatenus effrænis, & sine vllius coercitione, viam voluntatum tuarum currere, & in affectum cordis transire præualeas, benè intelligere posses & modum, quo toleratus & correptus & diu expectatus fuit, quem audire potuisti, sicut cum in pœnitentia publica positum dicis te non audisse, & scire cur hac conditione isdem Bertricus, qui non est de mea parochia, neque de mea prouincia, regulariter cum suis exire præcipitur. Et quoniam qua mente hoc interrogas me latere non potest, *paratus*, iux- 1. Petr. 3. *ta Petri vocem, ad satisfactionem omni poscenti*, quantum Deus dederit, *respondere de ea qua in me est spe*, tibi ex hac quæstione respondeo, quia Pilatus veritatem, quam ante oculos corporis non autem ante oculos mentis habebat, *quid est veritas?* interrogauit, & audire Ioan. 18. non meruit, quia, vt dicit S. Gregorius, *quam non inuenit humilem, veritas fugit mentem*, &, *Qui fictè querunt, inuenire Dominum nunquam me-* 1. Cor. 1. *rentur.* Et isdem, *Dei virtus, & Dei sapientia, à cuius facie est sapientia &* Psalm. 93. *intellectus.* &, *Qui docet hominem scientiam, contra quem non est sapientia,* Prou. 27. *non est prudentia, non est consilium.* *quique est via, veritas, & vita, via* Ioan. 14. scilicet conuersationis sanctæ, veritas doctrinæ diuinæ, vita beatitudinis sempiternæ, confitetur, id est, laudat patrem, *quia abscon-* Ita. 5. *dit ea à sapientibus & prudentibus*, de quibus scriptum est, *Va qui sa-* Luc. 10. *pientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes, quæ reuela-* *uit paruulis*, id est humilibus, quoniam, *Qui resistit superbis, humilibus* Iacob. 4. *dat gratiam.* &, *Valles*, id est humiles, *abundabunt frumento*, id est, Psalm. 64. eloquij diuini pabulo. His ita de his qui non sunt de mea parochia, sed neque de mea prouincia. Cum autem me interrogaueris de tuis parochianis, confido in clementissima gratia Dei dicentis, *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud*, quoniam qui mihi dedit re- Psalm. 80. *gimen disciplinæ*, dabit & spiritum sapientiæ, quo salutaria tibi valeam respondere. Denique de hoc quod mihi obiicis, te scisse atque sensisse, sæpius de te similia me audisse, ac falsò audita pro veris recepisse, atque tenuisse, & quia voluntariè audio verba mendacij, & detractoribus tuis aurem libenter accommodo, non me ad iram commoueo, quia & capiti nostro plura & maiora mendaciter obiecta fuere, scilicet, quia dæmonium haberet, & publicano- Matth. 12. rum atque peccatorum esset amicus, & multa alia. Vnde & in his titulum mei Domini recognosco, & tanta ac talia mihi & facta, & dicta, & mandata habes, vt de his commoueri non possim. sed quod ad remedium tibi adinuenisti, remediabiliter dictum accipio. quia

Iob. 32.

sicut Heliu præuius arrogantium, qui non meruit per beatum Iob, sicut ceteri amici eius, à sua stultitia hostiis expiari, de se dicit, *Venter tuus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit, nisi se verbis euaporaret inflata aduersum me tua stomachatio, aut follem inflati ventris tui dirumperet, aut aliàs secundum antiquum Poëtam,*

Vt displosa sonat quantum vesica sonaret.

Ezech. 7.

Factus sum insipiens, tu me coegisti. Sed nec te cogente tibi taliter responderem, nisi beatum Augustinum Iuliano, elato ac duræ mentis iuueni & Exepiscopo, respondisse huiusmodi sensu & partim etiam verbis legissem, docente Paulo, & explanante Gregorio, qualiter sit respondendum Galatarum mentes habentibus. Verumtamen quia sapientibus & insipientibus debitor sum, præcipuè omnibus consistentibus in prouincia Remensi, cuius sollicitudo meæ indignitati est à Deo commissæ, & vnicuique secundum ordinem & personam ac qualitatem suam, inter quos & tu annumeraris, vix mihi est, si non docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquando verò seuerius agendo, pro viribus & captu meo euangelizauero tibi cum aliis, quæ ad fidem rectam, & bonos mores, atque ad bonas actiones pertinent, in sanctis scripturis atque sacris canonibus rectam habere intelligentiam, & continuam obseruantiam, & humilitatem atque obedientiam tibi prælatis, secundum sanctas scripturas, & eosdem sacros canones dependendam, & tibi subditis necessariam sollicitudinem, & benignitatem, atque modestiam impendendam, & in his continuum laborem atque perseuerantiam. Quia cum dicitur nobis qualibuscumque speculatoribus, *Quia sanguis nobis subditorum, si non annunciauerimus eis, de manibus nostris requiretur, augetur metus.* Quia si in subiectis suis, is qui prælatus ad speculandum est, etiam de morte corporis quandoque morituri tam grauitè reus tenetur, quo reatu de morte animæ subditorum constringitur, quæ potuisset semper viuere, si verba correptionis audisset? Sanguis ergo morientis de manibus speculatoris requiritur, quia peccatum subditi culpæ præpositi si tacuerit reputatur. Et quia frequenter, iuxta præceptionem Domini, verbis & literis, secretò per me & cum aliis, te corripui, sed correptionem meam, vt optaueram, prodesse tibi non vidi, de quibus reprehendi te audio, tacere tibi non audeo, & quæ aduersum me, rationi & auctoritati atque saluti tuæ contraria, contraque alios tibi malè non meritos, quibus potes molitionibus satagis, vnde apud homines inconueniens nomen Episcopo, & periculum habes coram Domino, quæ nullo rancore sed pio animi dolore commemoro, tibi tacere non debeo, cum Dominus dicat, *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum, & item, Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum, si pœnitentiam egerit, dimitte illi,*

Leuit. 19.

Luc. 17.

Non igitur nobis tacendum est ea quæ ad dicendum sunt necessaria, vel his à quibus honoramur, vel his à quibus contemnimur, cum Dominus unicuique nostrum dicat, *Ecce dedi faciem tuam valentiorē facie-* Ezech. 3.
bus eorum, & frontem tuam duriorē frontibus eorū: ut adamantem & silecem
dedi faciem tuam. ut nec subditorum humilitatem debeamus erubescere, nec superbiam formidare. Sed nec honorantes, nec contemnentes nos admonere debemus erubescere, cum veritas dicat, *Qui me eru-* Luc. 9.
buerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua. Sed & quem in suis actibus infirmari, vel in contumacia permanere conspiciamus, remissiores & clementiores nos illis, usque dum firmentur ac corrigantur, ostendere non debemus. Vnde scriptum est, *Filiæ tibi sunt, serua corpus illarum, & non ostendas hilarem* Eccl. 7.
faciem tuam ad illas. Infirmæ quippe animæ, atque ad appetitum mundi deditæ, aliquando melius ex seueritate seruantur, ut obfirmata facie, id est per seueritatis custodiam, ab omni spe friuolæ remissionis obducta, inconstantem animam terreat, atque à delectatione vitiorum distractionis vigore constringat. Quod cum à doctore agitur, semper necesse est ut dulcedo & humilitas in corde teneatur, quatenus & multum amet, & nunquam contra eum quem corrigit, per elationem superbiat, cui tamen amorem suum, & humilitatem pro utilitate eius prodere recusat. Mihi ergo, fili & contemptor, & tibi parces, si à contumacia cordis, & ab inconditis moribus, atque inconuenientibus actibus resipueris. Tibi & mihi parcam, quando ea, quæ de te displicenda audiero, aut corrigenda in te videro vel cognouero, non tacebo. Ut igitur ego non taceam, & tu libenter audias, atque obaudias, consideremus pariter quàm liber à commissorum sibi sanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat, *Mundus sum à sanguine omnium vestrum. non enim subterfugi quo minus* Act. 18.
annuntiarem omne consilium Dei vobis. Si enim non annuntiasset, mundus à sanguine eorum non esset: sed quibus omne consilium Dei annuntiare studuit, ab eorum sanguine mundus fuit. In qua voce nos conuenimur, nos constringimur, nos rei esse ostendimur, qui sacerdotes & prælati vocamur, qui super ea mala quæ propria habemus alienas quoque mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire cotidie tepidi & tacentes videmus. & sollertissime attendamus, quia non sufficit tantum si verbo sine bono exemplo prædicemus, quia cuius vita despicitur, restat ut & prædicatio contemnatur. & *Qui mandatum soluerit, & docuerit, hic minimus vocabitur in* Matth. 5.
regno celorum: qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno celorum, id est, in Ecclesia iustorum. Igitur corrige hæc quæ egisti, & de cetero sollicitè stude ne huiusmodi probra incurras, aut scripturas authenticas, aut ea quæ Dominus per sanctos suos locutus est corrumpendo, quia scriptum est, *Non addas quicquam verbis illius, & arguaris, inueniarisque mendax.* Prou. c. 30 Quod ita catholici doctores ex-

ponunt, Ne corrumpas eloquia sanctorum scripturarum, quod quidam hæretici, ne his conuincerentur, fecisse noscuntur.

CAP. XLIV. *Qualiter redire valeat ad paternæ caritatis dulcedinem.*

Vnde frater, & quondam dulcissime fili, qui exigentibus peccatis de nido paterno, velut implumis, citius quàm necesse fuerat euolasti, & antequam soliditate plumarum, id est, humilitatis veste fieres protectus, quasi nudus his animositatum & sæcularium cupiditatum spinis ac vepribus, quibus laceraris, insedisti, sed si volueris sacris regulis & religioni concordari, gratia Dei sine difficultate ad cubile paternæ dulcedinis redire valebis, te ante teipsum repone, & memento vnde excideris, & age pœnitentiam. Quod si volueris, necesse est vt intelligas per qualia & quanta delinquas, qui apud te tumens, nulli subesse voles, & cunctis præesse non potes. & idcirco sacras regulas, peruersè interpretando, & quas prauè interpretari non potes, quasi non sint, in tuis collectionibus ex studio prætermittendo, conuellere satagis, quibusdam etiam de tuo quædam contra veritatem immittis, & dum inuictus esse desideras, exterius quæ non debes defendis, & interiùs veram dilectionem amittis, & te à compagne fraternæ vnanimittatis præcidis. quod sine vlla dubitatione de illius magisterio tibi descendit, qui, vt scriptum est, *Omne sublime videt, & est rex super vniuersos filios superbiæ, factusque est vt nullum timeret.* quique dixit, *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Et quia diuinæ ordinationis dispositionem seruare, & socialem vitam in cælo tenere non voluit, Lucifer qui mane oriebatur de cælo cecidit, & veram beatitudinem perdens, miseriam sempiternam incurrit, sibi consentientes & obsequentes atque complices de beatis miseros fecit, & adeò in miseriam suam excreuit, vt se recognoscere & humiliare non possit. Quod vitium primis parentibus nostris immisit, vt suam culpam delinquentes non dicerent, sed in alium, videlicet in auctorem suæ cõditionis, non autem iniquitatis, retorquere studerent. Quo vitio adhuc non minimè laborat genus humanum, & timeo ac doleo quia ego & tu ab hoc vitio in totum alieni non sumus. Attende igitur tota mentis intentione verba B. Leonis, quibus dicit, *Sedis, in-quiens, Apostolicæ moderatio hanc temperantiam obseruat, vt seuerius agat cum obduratis, & veniam cupiat præstare correctis.* Quam temperantiam ex diuino magisterio sedes Apostolica suscepit, & hanc omnibus sedibus imitandam proposuit. quoniam error confessus & correctus iam culpa caret, quia veniam habet: error verò conuictus nec sic correctus, & culpam habet & venia caret. Et, vt Augustinus dicit, melius est in factis malis humilis confessio, quàm in bonis superba gloriatio.] Et beatus Ioannes in Apocalypsi voce diui-

Epist. xv.
ad Pulcher-
riam.

Iob 41.

Isa. 14.

diuina Angelo, id est Episcopo Ephesi dicit, *Memor esto unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem, venio tibi & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.* Et Angelo, id est Episcopo Laodiciæ Ecclesiæ dicit, *Collyrio inunge oculos tuos vt videas.* Collyrio quippe oculos vt videamus inungimus, cum ad conspiciendam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem medicamine operationis adiuiamus. Sicque in mutuam gratiam redire valebimus, si hæc & alia tibi salubria, & ministerio nostro competentia, agere & sequi volueris: quia, vt item beatus Leo dicit, Dulcius munera gratiæ diuinæ proueniunt, quotiens non sine magnis sudoribus adquiruntur, & minùs videri bonum solet pax continuata per otium, quàm reddita per labores: ipsa quoque veritas & clariùs renitescit, & fortiùs retinetur, dum quæ priùs fides docuerit, hæc postea examinatio confirmarit.] Noli ergo diutiùs, tanquam ciuili bello, nostris contra nos erectis signis armisque pugnare, & seditiones à multis & per multos super multos compressas, rediuiuo contumaciæ furore in perniciem tuam, & Ecclesiæ catholicæ commotionem reexcitare. Redi ad paternam caritatem humiliter, quam contempsisti contumaciter. Fiat pax, vt dicit beatus Augustinus de Donatistis contra Ecclesiam se erigentibus, in virtute Hierusalem, quæ virtus caritas est, cui sanctæ ciuitati dictum est, *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis.* Et noli te extollere contra maternam Metropolis tuæ generalem totius prouinciæ sollicitudinem, & contra paternam nutritoris & ordinatoris tui benignitatem, quam tibi cum ceteris, sine aliquo detrimento, tantum vt te recognoscas, & Metropolis priuilegium, & Metropolitanæ dilectio, sine difficultate cupiunt exhibere. Sciunt enim & auctoritas Metropolis & Metropolitanus, illum verè esse magnum, qui totius ambitionis fuerit alienus, dicente Domino, *Quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: & quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus, sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Et tamen, inquit Leo, hæc illis tunc insinuabantur, qui de pusillo volebant crescere, & de infimis ad summa transire.] Tu autem, vt scriptum est, iam magister infantium, & doctor insipientium factus, debes modum tuum cognoscere, & tibi subditis, à quibus obedientiam exigis, humilitatem obedientiæ tibi prælatis dependendo insinuare: præsertim cum ordines & distinctiones Episcoporum sacri canones & decreta sedis Romanæ Pontificum, nec non & leges quas Ecclesia probat & seruat, sufficientissimè ostendant, & inrefragabiliter conseruari decernant. quæ si quis præsumit conuellere, quid est aliud nisi seipsum ab vniuersali Ecclesia, quæ partim iam in cælo cum Deo regnat, partim autem adhuc in terris peregrinatur, & ad patriam cælestem suspirat, præcidere? Vnde, frater, maximo cordis dolore perculsus, cogor tibi dicere quod Moyse & Aaron rebelles &

Apoc. 2.
& 3.

Matth. 20.

Exod. 16. fibi populo resistenti dixerunt, *Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. Nos enim quid sumus?* Et licet me nihil esse cognoscam, scio tamen quia seruanda est mihi in corde humilitas. & quando causa exigit, in regimine disciplinæ miscenda est lenitas cum seueritate. Faciendum quoddam ex utroque temperamentum, ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur iura regiminis. Quod iuxta Pauli vocem, bene illa tabernaculi Arca significat, in qua cum tabulis virga simul & manna est: quia cum sacræ scripturæ scientia in rectoris pectore sic esse debet virga distractionis, ut sit etiam manna dulcedinis: & rursum non sit tanta dulcedo, ne hac dissolutione sui loci oblitus quis pereat. Nam falsa pietate superatus, quia ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit. Si autem mihi locus & possibilitas, quocumque obstaculo intercludente, ad id exequendum quod debeo defuerit, ponam sartaginem inter me & obstantem mihi, murum ferreum, ut zeli munitione defendar, ne destitutus pro dissolutione condemner.

CAP. XLV. *Vt recordetur quanta in dulcedine fuerit initio Episcopatus, & deponat animositatem.*

TANDEM, frater & fili, moneo te, reduc in memoriam, qui nunc es omnibus in prouerbio, & motione capitis, atque in fabula & cantico tota die, cum quanta quiete à tumultu cogitationum, quibus nunc in diuersa distenderis, degebas in primis diebus quando ad Episcopatum venisti, cum quanta benignitate à domno Rege suscipiebaris, quanta dulcedine mea fruebaris, quanta vnanimitate cum fratribus & Coepiscopis nostris utebaris, cum quanto amore à Palatinis, & ab aliis huius terræ hominibus colebaris, cum quanta amoris reuerentia à tibi commissis, sed & à nostris, à quibus & cum quibus & inter quos nutritus fuisti, venerabar, antequam immoderatus amor sæculi tibi irreperet, & per quosdam surriperet, & ad se te raperet, & cum te raptum habuit, fecit mundus sicut solet facere mundus immundus, cunctos quos accepit decepit, cunctos quibus arrisit irrisit, & sicut à plurimis dicitur, ad ea te spontè offerre (tantum ut hoc ego nescirem, nullo nisi fortè cupiditate aut indubito timore cogente, quem non haberes si episcopaliter viueres,) exequenda perduxit, quæ in tantum detestabar, ut antea tibi collum abscideretur, quàm ad illa perducereris agenda, quæ multi dicunt à te etiam iterata. Et sicut illa non seruasti vera, quæ totiens atque tantisper alligare curasti, qui solebas dicere & scribere, quia verba sacerdotis aut vera sunt aut sacrilega, ita sunt nihilominus falsa quæ diceris per plures disseminare, scilicet quia nihil aliud aduersum te habeo, nisi quoniam non vis consentire ut sedes Apo-

stolica suam potestatem non habeat. A temetipso enim hæc dicis,
 & non alij tibi dixerunt de me, nec didicisti à me, nec etiam vidisti
 in me, vel audisti ex me. sed tu auxiliator humanus illam summam
 sedem non petitus inde adiuuas, vnde à te se adiuuari non sentit.
 Iam per annorum millia etiam in paganismo orbis caput existens,
 nec ex quo Petrum Apostolorum Cephæ, quin caput & principem,
 cui Dominus dixit, *Tu es Petrus, & super hanc petram*, id est, super Matth. 16.
 hanc firmam & solidam fidei confessionem, quam tu es confessus,
ædificabo Ecclesiam meam. & *Ac tu aliquando conuersus confirma fratres* Luc. 22.
tuos. & *Si diligis me, pascere oues meas*, videlicet quæ sunt in vniuerso Ioan. 20.
 mundo, quaquauersum se catholica diffundit Ecclesia, licet per ter-
 rarum plagas dispersa, sub vno tamen pastore ac pastorum principe
 Christo, vnitæ fidei in ouili vno conclusa, suscipere meruit prima
 sedes, & omnium Ecclesiarum in toto orbe terrarum mater atque magi-
 stra, antequam heri serò vel nudiustertius terra te germinaret, & vterus
 maternus in hanc lucem produceret, mansit & permanet. Nam non e-
 go, sed tu illius potestati ac priuilegio derogare videris, qui Dei ordina-
 tioni, quam per eam disposuit, vt nulli subesse valeas, resistere prout po-
 tes laboras. Quamquam non vnde, nec sicut canones sacri, quos ipsa ve-
 neratur & seruat, præcipiunt, sed pro motibus in compositi animi tui,
 vndecumque & per andronas de hora in horam appellas, & illam semel
 etiam & secundo ab ea litteris euocatus adire detrectas: cum ea quæ
 voles, & pro quibus te illam fingis appellando adire, quolibet mo-
 do apud domnum Regem obtines, pro certo sciens adhuc de causis
 regulari ordine non te compelli, pro quibus appellans in Synodo,
 cum appellatione tua illam, sicut ipsa per canones præcipit, cures ad-
 ire. licet absque rationabili necessitate, quantum ex te constat, lit-
 teras euocationis tuæ obtinueris, vt ipsam primam & sanctam se-
 dem adires. ceterum ipsa vnde & sicut audit rescribit. Crede mihi,
 frater ac fili, si qui sunt, qui te hortantur in hac pertinacia, quam
 indebitè & sine vlla necessitate assumpsisti, & in qua permanes, per-
 tinere, non pro tua salute, neque pro tuo honore hoc faciunt. Et
 non Episcopum, non quemcumque sanum sapientem inuenies,
 cum ad certam rationem veneris, qui tibi consentiat ita intellige-
 re debere sacras regulas, sicut eas interpretaris, & ab aliis vis in-
 telligi, vt nulli debeas subdi. quod tibi pressius demonstrabo, si
 necessitate, quod absit, cogente me ad hoc sine mea voluntate
 compuleris. Accipe ergo salubre & honestum tibi oblatum con-
 silium. Depone noxiam tibi animositatem, & illas nœnias, quin
 potius tragœdias, quæ vadis per tuas collectiones & subscriptio-
 nes interpretando, mihi ostende, & tempore congruo, cum qui-
 bus & cum quantis volueris de fratribus & Coepiscopis nostris,
 sed & de communibus nostris fidelibus, familiariter illas legamus,
 & inueniamus inde consilium, qualiter & sine tuo periculo, & sine

Luc. 14.

Prou. 3.

Psalm. 36.

opprobrio sopiantur, quia illa tua subscriptio, diuinæ auctoritatis, quæ per beatum Leonem dicit, quia in causis, quæ ad generalem obseruantiam pertinent omnium Domini sacerdotum, nihil sine primatibus oportet impleri, est contradictio. Et si in plurimorum sapientum notitiam perlata fuerit tua derisio, incipient, inquit Dominus, omnes illudere ei, dicentes, *Quia hic homo cepit edificare, & non potuit consummare.* Quia enim nihil fit, nisi quod aut Dominus voluntate facit, aut fieri contra voluntatem suam interdum iustè permittit, & miro modo fit, quia eius consilio militant etiam quæ eius consilio repugnant, si quædam aliquando peruersè à peruersis obtinentur, vel euindantur, aut ad eorum damnationem, aut ad electorum purgationem, aut ad vtrumque fieri Dominus iustè permittit, & in suo tempore eos irridebit, quia sicut item scriptum est, *illusionibus ipse deludet.* Propter quod Psalmista Spiritu sancto repletus, vnumquemque fidelem admonet dicens, *Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua, in homine faciente iniustitias, quoniam qui malignantur exterminabuntur. Et vidi impium superexaltatum, & eleuatum super cedros Libani. Transiui, & ecce non erat, quasiui eum, & non est inuentus locus eius. Custodi innocentiam & vide aquitatem, quoniam sunt reliquæ homini pacifico.*

CAP. XLVI. *De eo quòd gloriatur se in omnibus, quæ contra quoslibet suscepit, fuisse ac semper fore victorem.*

Quæ idcirco dico, quia sicut à pluribus audio, per vanitatem te iactitas, quoniam quæcumque incepisti, aut contra regem, aut contra me, aut contra quoscumque tuorum, siue clericos, siue laicos, qui contra tuam voluntatem fecerunt, vel contra vicinos tuos, qui se contra te erexerunt, totum ex parte maxima semper euicisti, & quod adhuc restat euinces. Vnde tunc potes in Domino te gloriari victorem, si per rectitudinem vincis errorem: si autem de errore errorem, aut vincis rectitudinem per errorem, non te potes gloriari victorem, sed debes flere miserabiliter te victum errore, & si ita non sapis, insipide desipis, quia vnde tristari & flere debueras, inde iactaris. Grauiore enim sunt vindicta plectendi, qui gaudent etiam in delictis, & lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. Et quidam sapiens dicit, *Qui semper vincit, non semper bene vincit.* Quando enim nobis diabolus vincendi libidinem suggerit, debemus recordari sententiæ beati Gregorij in capitulo decimo huius opusculi suprà positæ, quæ dicit sæpe se vidisse, quòd cum se ad feriendum grauitè rhinoceros, id est temporali potestate fultus accenderet, & quasi eleuato cornu subiectis intentaret damnationem, repente fronti signo crucis impresso omne in se incendium furoris extinxisset, & minas deposuisset. Et si homini sæculari potestate prædito sic vtique est agendum, quid nos miseri sacerdotes in iudicio Dei dicemus, qui loco sacer-

dotali deuincti, non nostras vlllo modo, sed diuinas iniurias cum misericordia & discretionem in alios, & cum seueritate in nosmetipsos, vindicare debemus, si ad euindicationem parati semper existimus, quibus dicitur, *Benefacite his qui oderunt vos, non reddentes malum pro malo.* Matth. 5. Scriptum est enim, *Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus: sed si esurierit inimicus tuus ciba illum, si sitit potum da illi.* 1. Petr. 3. Rom. 12. Et Salomon dicit, *Melior est patiens viro forte, & qui dominatur animo suo expugnatore urbium.* Prou. 16. Minor est ergo victoria vrbes expugnare, quia extra sunt quæ vincuntur: maius autem est quod per patientiam vincitur, quia ipse à se animus superatur, & semetipsum sibi metipsum subiicit, quando eum patientia in humilitate tolerantia subternit. Qui, inquit Apostolus, *sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis,* Gal. 5. vt non solum à prauo opere, sed etiam à concupiscentia prauis operis crucifixi, non sequamur deliberatione, minimè autem opere, quod prauè à nobis concupiscitur, vel in mente suggeritur, Domini incessanter petentes clementiam, vt qui nos iussit vigilare & orare, vt non intremus in tentationem, sua nos gratia protegat, ne inducamur in tentationem: & si vt homines labimur, citius ad pœnitentiam redeamus vt non regnet peccatum in nostro mortali corpore ad obediendum desideriis eius. cui videlicet peccato, si tollere non possumus, vt non sit in nobis, tollamus tamen per Dei adiutorium illi regnum, ne dominetur nostri. Maxima quippe infelicitas est hominis, in malo suo prosperari feliciter. Scriptum est enim, *Tria sunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit feliciter.* Prou. 38. Non enim omne quod feliciter, bene: nec omne quod bene, feliciter. Feliciter enim semper incedere, filio perditionis est proprium. Grandis namque offensa est, vt Hieronymus dicit, postquam peccaueris, iram Dei non mereri. Et sanctus Gregorius, *Necesse est vt peccantes quosque tunc consideremus amplius miseros esse, quando eos conspiciamus in culpa sua sine flagello derelictos.* Prou. 1. Hinc etenim per Salomonem dicitur, *Auersio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.* Qui enim à Deo auertitur & prosperatur, tanto perditioni fit proximus, quanto zelo disciplinæ inuenitur alienus. quo contra Psalmista de Moyse, & Aaron, & Samuele dicit, *Quia inuocabant Dominum, & ipse exaudiebat illos, in columna nubis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia eius, & preceptum quod dedit illis.* Psal. 98. & more prophetico conuersus mox ad Dominum dicit, *Domine Deus noster tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuisti eis, & vlciscens in omnes adinventiones eorum.* 1. Cor. 11. Propitiatio quippe Dei, est delinquentem corripere. Cum iudicamur, inquit, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. & Qui in bonis ducunt dies suos, vt scriptum est, in puncto ad inferna descendunt. Iob 21. Hinc enim Psalmista de Domino dicit, *Immissiones per Angelos malos, viam fecit semita iræ suæ.* Psal. 77. Cor quippe Dominus prioribus meritis adgrauatum iuste

1. Theff. 2.

Apoc. 22.

Psal. 68.

Genes. 15.

Deut. 32.

Homil. xi.
in Ezech.

permittit etiam subsequenter malignorum spirituum persuasionibus falli, quod cum dignè in culpam trahitur, reatus eius in pœna cumulatur. Vnde & iræ suæ Domino viam facere est, in eos, qui punire in se causas rectè noluerunt, districtè iudicando dilatare: ut qui illuminati agere recta noluerunt, iustè cæcati adhuc faciant unde amplius punire mereantur, de quibus dicit Apostolus, *Vt impleant peccata sua semper*. Et hinc voce Angeli ad Ioannem dicitur, *Qui nocet, noceat adhuc, & qui in sordibus est, sordeat adhuc*. Et hinc David dicit, *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in iustitiam tuam*. Et hinc per Moysen dicitur, *Nondum completa sunt peccata Amorrhæorum*. Hinc per eundem Dominus dicit, *Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis? In die ultionis reddam eis*. Et quia eorum mala narrauit, illico adiunxit, *In tempore quo lapsus fuerit pes eorum*. Ecce atrocissima peccata illorum describuntur, & tamen ad ultionis diem adhuc subsequens lapsus adspicitur, quo eorum culpæ cumulentur. Habent iam quidem unde feriri mereantur, sed sustinetur tamen adhuc peccatum crescere, ut peccantes possit acrior culpa cruciare. Iam meretur supplicium peccatum & causa peccati, sed expectatur adhuc, ut augmentum supplicij subroget peccatum & pœna peccati. Peccatum, inquit Gregorius, quod per pœnitentiam citius non deletur, aut peccatum est & causa peccati, aut peccatum est & pœna peccati, aut peccatum simul causa & pœna peccati. Omne enim quod prius committimus, peccatum est: sed si citius pœnitendo non tergitur, iusto iudicio omnipotens Deus obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere, ut quæ flendo & corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare. Peccatum ergo, quod pœnitentiæ lamento non diluitur, peccatum simul est & causa peccati, quia ex illo oritur unde adhuc peccatoris animus altius obligetur. Peccatum verò quod ex peccato sequitur, peccatum simul est & pœna peccati, quia excrecente cæcitate ex retributione prioris culpæ generatur, ut quasi iam quædam sint in peccatore supplicia ipsa incrementa vitiorum.] Peccatum quippe tibi fuit insolentiæ contumacia, cum sine causa, si tamen sine causa, contra domnum Regem te irrationabiliter erexisti. à quo peccato quia per humilitatis debitam & rationabilem satisfactionem noluisti resipiscere, exegisti ut ageret & agi præciperet in te, unde amplius furore exagitatus te contra illum commoueres. qua commotione deuictus, in peccatum subsequens incidisti, ut perniciosas excommunicationum maledictiones in eos etiam qui erga te non inde peccauerunt exereres: quasi non in te, sed in illum ipsa pericula, quæ de eisdem maledictionibus imminebant, redundarent, Qui te ad hoc prouocauit ut taliter innoxiiis malediceres, cum de his qui non iudicio iustitiæ, sed liuore vindictæ maledicunt, dicat A-

postolus, *Neque maledici regnum Dei possidebunt.* Et hoc peccatum extitit ^{1. Cor. 6.} pœna præcedentis contumaciæ insolentis peccati, & causa adhuc subsequenti peccati: quia cùm voluisti ostentare nihil te contra rationem in ipsa excommunicatione parochiæ tuæ fecisse, & verecundiam inrationabilis facti à te depellere, & non esse ita te subditum Metropolitanæ prælationi, ut non liberè quicquid velles in parochia tua sine meo consultu agere posses, meque præuaricatorem canonum esse, quia quod ligasti in parochia tua præsumpsi absolueres, & non esse soluta quæ solui, quin potius sedes Apostolica, & omnes illi per quos Deus sacros canones suo spiritu condidit, ac per hoc ipse Deus, si rectè intellexisses, absoluit, nisi contra ea quæ tibi & parochiæ tuæ scripsi, tecum sentirent, atque in præfato sensu subscriberent. In hanc vesaniam ex retributione iustitiæ corruisti, ut sicut de auersore principe scriptum est, *Qui peccauit, & peccare fecit Israel,* contra Euangelicam veritatem, & Apostolicam auctoritatem, & sacrorum canonum constitutionem, de quibus promulgata sunt ^{3. Reg. 14.} illa scripta, quæ per me in vnum collecta, & tibi ac parochiæ tuæ constant esse directæ, & ipse subscriberes, & alios subscribere faceres, reclamantibus aduersum te sacris regulis, ut inconsulto priore tuo nihil noui facere præsumas, quoniam quæ ad generalem obseruantiam omnium Domini pertinent sacerdotum, nihil sine Primatibus oportet impleri. Sed quia nerui testiculorum Behemoth perplexi sunt, cùm his te explicare finxisti, te durius & multipliciùs nexuisti, & super dolorem vulnerum tuorum ipse superaddens, alios solutos tecum connexuisti, insuper & contra canones, & decreta sedis Romanæ Pontificum commenta ad hoc collegisti, quatenus te ut onagrum liberum à sede Metropolitana monstrares, & me ut præuaricatorem canonum, eisdem commentationum tuarum vinculis adstrictum ininsolubiliter demonstrares, & adhuc etiam sicut de malo in peius, ita de peiore in pessimum profecisti, ut non solum tibi commissis clericis, sed & Episcopis illa figmenta compilata, & Regi danda ostenderes, & mihi dari faceres, ut per illa me concredere, & adeò me tibi subiugarem, ut, sicut mandasti, verba Euangelica & Apostolica atque canonica, quæ tibi & Ecclesiæ tibi commissæ direxeram, igne cremarem, & me non solum à gradu, verum & à Christianitate exuerem, & potum mortis mihi à te propinatum bibens, etiam homicida mei velut Iudas pœnitendo existerem, & in hoc etiam grauiùs à Iuda differrem, ut de bono facto me pœniteret. Hoc namque poculum, quod confecisti ex nominibus sanctorum Apostolicæ sedis Pontificum, quasi ad ora melle oblitum, & indiscretè commixtum, de quo tibi commissos clericos portionasti, & quod quibusdam Episcopis obtulisti, & Satanas primis parentibus nostris in paradiso obtulit, quando pomum bonum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile ostendit,

Genes. 3.

eisque dixit, *Quacumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum.* & quibus promisit diuinitatem, tulit immortalitatem, & pollicens liberam & nulli subiectam deitatis æqualitatem, captiuitatis eis intulit miseram seruitutem, quos sibi complices fecerat ad iniquitatem. Et tu clericis tuis, qui, inquis, mihi eodem Deo auctore commissi sunt, & in his similiter sentiunt, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, hac mecum pace potiantur,] ac si patenter addendo diceres, & in transgressionem sanctarum regularum per sanctum verè Spiritum prolatarum gradientur. & mox subsequendo, Si, inquis, aliqui secus nolentes fieri focij huius disciplinæ, nec habeantur participes communionis nostræ.] Quod non est aliud dicere, nisi permaneant in catholica Ecclesiæ communione, & si fortè non verbis, rebus tamen quibusdam Episcopis persuadendo, Hanc, inquis, tenete & mecum euindicate compilationem, & nulli nisi Romano Pontifici debebitis subiectionem, & dissipabitis mecum Dei ordinationem in communis Episcopalis ordinis discretam sedibus dignitatem.] Sed concedamus hæc dicere & agere posse aliquem arrogantem atque iactantem, illa verò diuinare non valeo, quomodo in mentem tuam venire potuit, vt Regi illam compilationem versibus inuersis, scilicet adulatoriis sensibus prælitam velles ostendere, quem latere non posse sciebas ad quid illam voluisti colligere. Sed & mihi quomodo potuisti mandare, vt non solum ea quæ ædificaui destruerem, verum sic metropolitanæ sedis priuilegium & meipsum tibi subiicerem, & Euangelia, atque Apostolos, & prophetas, & canones incendendo negarem, vt sicut ethnicus & publicanus omnibus fierem, cum licet infirmus & fragilis vnà cum sancta Ecclesia frequentissimè cantem, esse virum sanctum, qui pro lege Dei sui certauit vsque ad mortem. Et hinc anxie mihi hæsitanti occurrit Paulus de huiusmodi dicens, *Cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euannerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* De quibus & Dominus ad Ezechielem prophetam dicit, *Patres, inquis, eorum præuaricati sunt pactum meum vsque ad diem hanc, & filij dura cervice & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te.* Sed prius nobis ex verbis beati Gregorij dicendum est quid sit pactum, In pacto, inquit, discordantium partium voluntas impletur, vt ad votum suum quæque perueniat, & iurgia desiderato fine concludat. Quod pactum inter Deum & homines præuaricatum Deus queritur. Et ecce est vna culpa superbiæ, quia præuaricati sunt pactum. Ecce altera obstinationis, quia vsque ad diem hanc. Ecce culpa grauis impudentiæ, quia dura facie, quoniam mala quæ faciunt iam nec erubescunt, & numquam vel post culpas ad pœnitentiam redeunt, quia indomabili corde sunt. Cum verò tantæ prauitatis, tantæque obstinationis sint hi, ad quos Propheta mittitur,

quis

Rom. 1.

Ezech. 2.

Hom. 9. in
Ezech.

quis iam non videat quia persona prophetæ à tam peruersis hominibus despici valeat? Sed ecce auctoritas personæ tribuitur, cum subditur, Et dices ad eos, Hæc dicit Dominus, si fortè vel ipsi audiant, & si fortè quiescant, quia domus exasperans est. Et tu, fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quia domus exasperans est. Stultum enim valde est, si illis placere quærimus, quos non placere Domino scimus. Debemus autem habere in metu & reuerentia iudicia iustorum, quia membra omnipotentis Dei sunt, & hoc ipsi in terra reprehendunt, quod Dominus redarguit è cælo. Nam peruersorum derogatio, vitæ nostræ approbatio est quia iam ostenditur nos aliquid iustitiæ habere, si illis displicere incipimus qui non placent Deo. Ideò boni timendi sunt ne offendantur, ne fortasse per eos ille prouocetur ad iracundiam, qui eorum corda semper inhabitat. Propter quod etiam subditur, Tu autem, fili hominis, audi quæcumque loquor ad te, & noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est. Nisi enim ad loquendum verba cum mittebatur obediret, omnipotentem Dominum, sicut auditores de peruerso opere, sic propheta, id est, prædicator de suo silentio Deum exasperasset.]

CAP. XLVII. *Quòd victum se nunquam agnoscat. De eius in Metropolitanum rebellionē. & quòd sacra eloquia exuri petierit, & schisma subscriptione sua fecerit. & de iniustis eius obligamentis.*

VND E mihi, ad cuius sollicitudinem pertinere dinosceris, non est tibi tacendum. Et quia ego monendo & tu resistendo luctari cœpimus, & puto in hac præsentī luctatione non ante sextam, aut septimam, vel vsque ad decimam volutionem patieris succumbere: nempe, vt timeo, etiam cum ratione, veritate, atque auctoritate, ac nube testium, acriori duello Daretis & Entelli iustissimè victus, & iudicum iustorum clamoribus percitus, iam subtusiacens, victum te dicere non dignaberis, & quæ ad tuam instructionem & correptionem tibi scripta sunt, non ad ædificationem suscipies, sed ad contentionem exaggerare studebis, & more tuo sueto vt inuictus sis, secutus Heliu præcursores arrogantium, & in arrogantia sua inuictissimum, qui dixit, *Plenus sum sermonibus, & coarctat me spiritus uteri mei: loquar & respirabo paululum, aperiam labia mea & respondebo, te* Iob 32 intra te cohibere non poteris, quin scientiam tuam sine ratione & auctoritate in auras inconditè vt soles non proferas, & vt me ad rescribendum compellere possis, quatenus horas utilitati & necessitati impendendas inutilitati & superfluitati expendam, friuola & inutilia atque ratione carentia rescribere decertabis, & illa quæ iam à meti-

bi scripta sunt, sed & tuas ineptias ad Episcoporum & sapientum examen me producere ad meum pro te dolorem & ad tuam perniciem exiges, & veniet super te, sicut vereor, illa sententia quæ scripta est, *Neceſſe eſt ut veniant ſcandala, vā autem homini illi per quem ſcandalum venit.* Et ſicut me & eos qui mecum te nutrierunt, deinde alios atque alios, ſed & plures de his qui tibi commiſſi fuerunt, verū & de his qui à te in fœdus familiaritatēque ſuſcepti fuerunt, viritim dereliquiſti, & viciffim alios atque alios tibi in amicitiam & familiaritatem recepiſti, cū delegeris potiùs eorum, qui ſe per diuerſa iactantes ab vnitae catholice fraternitatis præciderunt, vel propter inreuocabilem ſuam pertinaciam præcidi exegerunt, ut noſtris temporibus Gothefcalcus atque Guntarius, exitiabilem pertinaciam ſequi, quàm Eccleſiaſticam manſuetudinem & piam paternitatem. Contingat tibi, quod abſit, cum eis habere partem, quorum ſtuderis imitari peruerſam intentionem. & idcirco ſi, quod non opto ſed timeo, in hac dementia ſicut cœpiſti volueris perſeuerare, ne ampliùs contra verbolum ſtudeam contendere verbis, ſed iſta aut ad correctionem, aut per aliorum iudicium ad tuam reuictionem ſufficere valeant, & mihi de auulſione dextri oculi vel dextræ manus abſciſſione dolor continuus & perpetuus mœror accidat, ſicut ex verbis beati Gregorij tria tibi propoſui, Peccatum ſcilicet, & cauſam peccati, ac pœnam peccati: quæ etiam ſi negare velis admiſiſſe conuinceris, tibi alia tria ex verbis beati Auguſtini proponam, ut ſicut ſcriptum eſt, *Videas, & ſcias, & recogites, & intelligas pariter.* Primū quidem prouectum auaritiæ, vnde Apoſtolus, *& auaritia quæ eſt idolorum ſeruitus.* Auaritia enim, ut demonſtrat Gregorius, non ſolū pecuniæ eſt, ſed etiam altitudinis. Rectè quippe auaritia dicitur, cū ſuper modum ſublimitas ambitur. Quod incidiffe videris, qui contra decretum à Deo ordinatum, ne ſubditus ſecundū regulas tuo Metropolitano ſias, ut ſuprà oſtendi, rebellare conaris. In quo ſi perſeuerare delegeris, quantum delinquas, cū tantis auctoritatibus reuincaris, ex eiſdem beati Auguſtini verbis, quæ de ſancti Cypriani dictis deprompſit, tibi oſtendere neceſſarium duxi. Ait enim ſanctus Cyprianus, Poſt inſpirationem, inquiens, & reuelationem factam, qui in eo quod errauerat perſeuerat prudens & ſciens, ſine venia ignorantie peccat: præſumptione enim atque obſtinatione quadam nititur, cū ratione ſuperetur.] Hinc Auguſtinus, Hoc veriſſimum eſt, longè grauius eſſe peccatum eiſ qui ſciens, quàm eiſ qui neſciens peccauerit. Et ideo vir ſanctus Cyprianus, non ſolū doctus, ſed etiam docilis, quod in laude Epilcopi quem designat Apoſtolus, ſic ipſe intellexit, ut diceret etiam hoc in Epilcopo eſſe diligendum, non ſolū ut ſcienter doceat, ſed etiam patienter diſcat. Non dubito quòd ſi iſtam quæſtionem in Eccleſia diu multūque verſantem cum viris

Matth. 18.

Eſa. 47.

Coloſſ. 3.

Epiſt. 66. ad
Antonianū.Lib. 4. de
Bapt. cōtra
Donatiſtas
cap. 5.

sanctissimis doctissimisque tractaret, per quos postea factum est, ut antiqua illa consuetudo etiam plenario Concilio firmaretur, sine dubitatione demonstraret, non solum quàm deuotus esset in his quæ firmissima veritate perceperat, verum etiam quàm docibilis in his quæ minùs aduerterat. Et tamen cùm manifestissimum sit multo grauiùs peccare scientem quàm nescientem, vellem mihi aliquis diceret, Si quis in hæresim incurrat, nesciens quantum malum sit, & alius ab auaritia non recedat, sciens quantum malum sit, quis eorum sit peior? Possum etiam ita proponere, si alius nesciens in hæresim incurrat, & sciens alius ab idololatria non recedat, quia & Apostolus dicit, *Auaritia quæ est idolorum seruitus*, & ipse Cyprianus eandem sententiam non aliter intellexit, sicut ad Antonianum scribens ait, Nec sibi in hoc noui hæretici blandiantur, quod se dicant idololatriis non communicare, quando sint & apud illos adulteri & fraudatores, qui teneantur idololatriæ crimine, secundum Apostolum dicentem, Hoc enim scitote intelligentes, quia omnis fornicator, aut immundus, aut fraudator, quod est idololatria, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. & iterum, Mortificate itaque membra vestra quæ sunt super terram, exponentes fornicationem, immunditiam, & concupiscentiam malam, & auaritiam quæ est idolorum seruitus. Quæro ergo quis peccet grauiùs, qui nesciens in hæresim incurrerit, an qui sciens ab auaritia, id est, ab idololatria non recesserit? Secundum quidem illam regulam, qua peccata scientium peccatis ignorantia præponuntur, auarus cum scientia vincit in scelere hæreticum nescientem. Sed ne fortè hoc fiat, facit in hæresi sceleris ipsius magnitudo, quod facit in auaritia scientis admissio, ut hæreticus nesciens auaro scienti coæquetur.] Exustionem quoque diuinorum eloquiorum, quam mihi persuadere, si posses, obtentu apud te obtinendæ pacis conatus fuisti, sicut clericos parochiæ tuæ eodem obtentu per irregularem subscriptionem tecum connexuisti. Legimus quippe esse os cordis, sicut & os corporis. De ore enim cordis scriptum est, *Labia dolosa in corde*, & corde locuti sunt. & iuxta Euangelicam veritatem, *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, periuria, falsa testimonia, & reliqua quæ ex ore cordis ad aliorum procedunt notitiam per os corporis*. Et legimus deliberationem voluntatis esse perfectionem operis, dicente Domino, *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mæchatus est eam in corde suo*, & ad discipulos suos, *Posui, inquit, vos, ut eatis fructum afferatis*. Eat, inquit Gregorius, volendo, fructum afferatis operando. Eat enim volendo dixi, quia velle aliquid facere iam mente ire est.] Et tu adeò ex deliberatione voluntatis peruenisti ad operationem sermonis, ut mortiferum ad bibendum mihi propinares, scilicet ut eloquia sacra gratia tuâ incenderem, nisi mihi ille adesset qui in se credentibus repromisit dicens, *Si mortiferum quid biberint, non eos nocebit*. Dum pestiferas, inquit beatus Gregorius, sua-

Coloss. 3.

Epist. 52.

Ephes. 5.

Coloss. 3.

Psal. 17.

Math. 15.

Math. 5.

Ioan. 15.

Marc. 16.

fiones audiunt, sed tamen ad operationem prauam minimè pertrahuntur, mortiferum quidem est quod bibunt, sed non eis nocebit.] Et licèt me Deus hinc gratia sua seruauerit, tu tamen, nisi pœnitueris, studij tui lues iudicium. Tardiùs, inquit beatus Gregorius, peccatum soluitur, quod & per consilium solidatur: nisi enim mens omnimodo æterna despiceret, in culpa ex iudicio non periret. Hinc est quod per Prophetam Dominus non tam præcipationum praua, quàm delictorum studia reprehendit dicens, *Ne fortè egrediat*
tur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat propter
malitiam studiorum vestrorum. Hinc iterum iratus dicit, *Visitabo super*
vos iuxta fructum studiorum vestrorum. Quoniam igitur à peccatis aliis differunt peccata quæ per consilium perpetrantur, non tam praua facta Dominus, quàm studia prauitatis insequitur. In factis enim sæpè infirmitate, sæpè negligentia, in studiis verò malitiosa semper intentione peccatur.] Hinc ergo colligant qui in culpa se etiam per consilium ligant, qua quandoque ultione feriendi sunt, qui nunc prauorum non socij sed principes fiunt. Schisma nihilominus, quo te à tibi commissis separaturum monstraſti, nisi tecum subscriberent, quos tecum subscribentes à nobis, qui ea quæ tibi & Ecclesiæ tibi commissæ, de Euangelica veritate, & Apostolica auctoritate, atque canonica institutione direxi, seruamus, immo ab Ecclesia catholica, quæ illa seruat & inrefragabiliter omnes seruare docet. Vt quoniam me ex merito meo despicias, ex beati Augustini verbis de scripturæ sacre auctoritate docentis agnoscas, quàm graue peccatum sit idololatria, quod ex ambitu altitudinis admisisse videris, & quia grauius est incensio diuinorum eloquiorum, ad quod me quantum ex te fuit traduxisti, & quoniam grauissimum sit peccatum schisma, quo te à fraterna nostra vnanimitate per tuam perniciosam subscriptionem separaſti, si in eo, quod absit, permanere delegeris: & si fortè his subscripsisti, quæ Euangelicæ veritati & Apostolicæ auctoritati contraria, & decretis sanctorum Conciliorum, quæ vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus, & Apostolicæ sedis confirmauit auctoritas, inueniuntur aduersa. Ait enim idem beatus Augustinus loquens ad Donatistas, immo contra Donatistas schismaticos per carnis præsentiam, sicut tibi nunc loqui creditur per litterarum suarum doctrinam, & quæ mori nunquam potuit caritatem. velut ipse de Cypriano dicit, Præſens est, inquit, non solum per litteras suas, sed etiam per ipsam, quæ in illo maximè vigit & mori nunquam potuit, caritatem. Quique te cum præfatis alloquens, Quare, inquit, vos, non dico ab innocentibus, quod probatur, sed ab ipsis, quod non probatur, traditoribus separaſtis? An, vt dicere cœperam, grauiora sunt crimina traditorum, quàm schismaticorum? Non afferamus stateras dolosas, vbi appendamus quod volumus, & quomodo volumus, pro arbi-

Pastor. III.
Admon. 33.

Hierem. 4.

Hierem. 21.

Lib. 5. de
bapt. c. 17.

Lib. 2. de
bapt. cap. 6.

trio nostro dicentes, hoc graue, hoc leue est: sed afferamus diuinam stateram de scripturis sanctis, tanquam de thesauris dominicis, & in illa quid sit grauius appendamus, immò non appendamus, sed à Domino appensa recognoscamus. Tempore illo, quo Dominus priora delicta recentibus pœnarum exemplis cauenda monstrauit, & idolum fabricatum atque adoratum est, & propheticus liber ira Regis contemptoris incensus, & schisma attentatum, idololatria gladio punita est, exustio libri bellica cæde & peregrina captiuitate, schisma hiatu terræ sepultis auctoribus viuis, & ceteris cælesti igne consumptis. quis iam dubitauerit hoc esse sceleratius commissum, quod est grauius vindicatum?] De eo quod in tua subscriptione misisti, vt tecum subscribentes, *solliciti seruare unitatem spiritus in vinculo pacis*, hac tecum pace potiantur, in eodem libro dicit ad Donatistas, Quare non communicatis Ecclesiis, quibus epistolas Apostolicas missas tenetis & legitis, & secundum ipsas vos viuere dicitis?] Et post pauca, quæ studio breuitatis prætereo, & lector ibidem ex ordine poterit inuenire, Hos, inquit, omnes catholica vnitas materno sinu complectitur, inuicem onera sua portantes, & studentes seruare unitatem spiritus in vinculo pacis, donec alteris eorum, si quid aliter sapiebant, Dominus reuelaret. De hoc autem, quod quasi ex verbis Leonis subiunxisti, Si aliqui secus nolentes fieri socij huius disciplinæ, nec habeantur participes communionis nostræ, conferantur verba tua cum verbis Leonis in capitulo vbi hæc dicit, & iunctim legantur, sicut ibi habentur, Hoc itaque admonitio nostra denuntiat. quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio submouendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid verò sit quod prætermissum à nobis fortè credatur, Omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Hæc est integritas capituli beati Leonis. Intueamur ergo, si disciplina discenda tuis à te proposita, disciplinæ, quam sequendam Leo docuit, æqua sorte conueniat, aut si tua doctrina ab illius doctrina discor- det, & iudicet cælum ac terra quæ potius sit sequenda, tua discipli- na, an Leonis doctrina. Et cum idem Leo dicat, Nec commu- nionis nostræ esse consortem, qui socius esse noluit discipli- næ,] discernendum est, cuius communionem, illius cum vniuersa- li Ecclesia, an tuam oppidani Episcopi cum tuis complicibus de- beat catholicus quisque eligere, præsertim cum idem Leo dicat, Si quis in decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum suorum, quæ de Ecclesiasticis ordini-

Exod. 32.

Hierem. 36.

Num. 16.

Lib. 2. de bapt. cap. 6.

Ephes. 4.

Epist. 1. c. 5.

Epist. 73 ad
Iubaianum
in fine
Lib. 4. de
bapt. cap. 7.

Luc. 2.

Cap. 8.

In princi-
pio libr.

Sap. 2.

bus, & canonum promulgata sunt disciplinis commiserit, veniam si-
bi deinceps nouerit denegari.] In quæ decretalia constituta te ma-
nifestum est commisisse, sicut & in scriptis semel & secundo à me
tibi directis ostenditur, & ecce iam tertio in hoc scripto supra
monstratur. à quorum disciplina, immò à catholica Ecclesia,
cuius extitere rectores, hac subscriptione tua te separasti, si, vt
prædictum est, & semper dicendum est, à te subscripta eisdem
constitutis esse inueniuntur aduersa. Quapropter adhuc etiam tria
tibi ex verbis beati Augustini catholicæ Ecclesiæ doctoris eximij
proponenda proposui, præponens his tribus beati Cypriani senten-
tiam, à beato Augustino fauorabiliter conlaudatam, & ab omnibus
catholicis ac piè viuentibus acceptandam. Seruatur, inquit B. Cypria-
nus, à nobis patienter & leniter caritas animi, honor collegij, vin-
culum fidei, concordia sacerdotij. Hæc, inquit Augustinus, verba Cy-
priani sunt. An fortè inuidia & maleuola dissensio paruum malum est?
Quomodo ergo isti erant in vnitate, qui non erant in pace? Vox enim
non mea, aut alicuius hominis, sed ipsius Domini, nec per homines,
sed per Angelos sonuit Christo nato, *Gloria in excelsis Deo, & in*
terra pax hominibus bonæ voluntatis. Quod vtique nato in terris Chri-
sto non sonaret ore Angelico, nisi Deus hoc vellet intelligi, eos es-
se in vnitate corporis Christi, qui sunt in pace Christi, eos autem
esse in pace Christi, qui sunt bonæ voluntatis. Porro sicut in be-
neuolentia bona voluntas, sic in maleuolentia mala voluntas est. Iam
verò ipsa inuidia, quæ non potest esse nisi maleuola, quantum ma-
lum est? Non quæramus alios testes, sufficit nobis ipse Cyprianus,
per quem tam multa de zelo & liuore Dominus veracissima intonuit,
& salubria præcepit. Legamus ergo Epistolam Cypriani de zelo &
liuore, & videamus quantum malum sit inuidere melioribus, cuius
mali originem ab ipso diabolo extitisse memorabiliter docet. Zela-
re, inquit, quod bonum videas, & inuidere melioribus, leue apud
quosdam & modicum crimen videtur, fratres dilectissimi.] Deinde
paulo post, cum eius mali caput atque originem quæreret, Hinc
diabolus, inquit, inter initia statim mundi, & periit primus & per-
didit. *Et paulo post, Quale malum est, inquit, fratres, quo An-*
gelus cecidit, quo circumueniri & subuerti alta illa & præclara su-
blimitas potuit, quo deceptus est ipse qui decepit? Exinde inuidia
grassatur in terris, dum liuore periturus magistro perditionis obse-
quitur, dum diabolum qui zelat imitatur, sicut scriptum est, Inui-
dia autem diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Imitantur ergo illum
qui sunt ex parte eius.] Hæc idcirco tribus promissis de verbis bea-
ti Augustini à me tibi proponendis præposui, quoniam zelo & fu-
rore illa perniciofa ligamenta, de quibus agitur, te egisse, & hanc
contra sacras regulas subscriptionem adinuenisse veraciter credimus.
Quapropter necessarium duxi primum quidem tibi ostendere, quia

in sola catholica, vnitate per hæreses vel schismata non diuisa, vera sunt ligamenta, vt vera sunt sacramenta. Puto me, inquit beatus Augustinus, non temerè dicere, alios ita esse in domo Dei, vt ipsi etiam sint eadè domus Dei, quæ dicitur ædificari super petram, quæ vnica columba appellatur, quæ sponsa pulehra sine macula & ruga, & hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ viuæ, paradysus cum fructu pomorum. quæ domus etiam claues accepit, ac potestatem soluendi & ligandi. Hanc domum si quis corripientem corrigentemque contempserit, sit tibi, inquit, tanquam ethnicus & publicanus.] Et sciendum nobis est, quia præposita regula corripiendi data huic domui Dei, videlicet catholicæ Ecclesiæ, hæc sententia si contempta fuerit, subditur, *sit tibi, inquit, tanquam ethnicus & publicanus.* Secundum autem capitulum, contra iniustam obligationem innoxiorum à te patratam, quasi specialiter de hoc facto loquentis, & te vnà cum eis quos alloquebatur computantis, ex verbis eiusdem doctoris magnifici tibi propono, dicentis, Si tunc in illos quos arguebatis vera diceretis, causam vestram vnitati orbis terrarum persuasissetis, vt vobis retentis illi excluderentur. Quod si conati estis facere, & non obtinuistis, innocens orbis terrarum qui iudicibus Ecclesiasticis potiùs quàm victis litigatoribus credidit. Si autem nolueritis agere causam vestram, innocens est orbis terrarum qui damnare non potuit inauditos. Quare ergo vos ab innocentibus separastis? Sacrilegium schismatis vestri defendere non valetis.] Spiritales autem, siue ad hoc ipsum pio studio proficientes, non eunt foras, quia & cum aliqua vel peruersitate, vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis probant quàm intùs permaneant, cum aduersus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida vnitatis petra fortissimo caritatis robore radican-
Lib. 7. de bapt. c. 31.
Matth. 18.
D Aug 1. 2. de bapt. c. 6
Genes. 15.
Conc. Antioch. can. 5
Can. 15.

ma faciens sacrificium Deo obtulerit, anathema habeat, & locum amittat: si querimoniam iustam aduersus Episcopum non habuerit, inquirendum erit.] Secundum hoc capitulum, simul cum nono capitulo Antiocheni Concilij, comministri Ecclesiæ Laudunensis absque schismate & rebellionem, iuxta temporis angustiam & imminens periculum, innocenter iniuriam passi Episcopum Metropolitanum adierunt, & ideo, sicut suprà ostendi, in communione Ecclesiastica restitui & permanere debuerunt. Vnde Carthaginense Concilium de irregulariter iudicantibus, & iniuste iudicatis, & de maioris auctoritatis iudicibus, Placuit, inquit, vt à quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos vbi est maior auctoritas fuerit prouocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauati.] De Episcopo autem, si fortè schisma à sacris canonibus in Ecclesia fecerit, Africanum Concilium dicit,

Can. 15. Circa eos sanè, inquiens, qui fuerint concordēs, non solùm circa Ecclesiam Carthaginensem, scilicet Metropolim, sed & circa omne sacerdotale consortium.] & post pauca, Oportet, vt qui vniuersis fratribus ac toto Concilio inhæserit, non solùm sua iure integro, sed & diœceses possideat. At verò qui sibimet putant plebes suas sufficere fraterna dilectione contempta, non tantùm diœceses amittant, sed vt dixi etiam propriis publica careant auctoritate, vt rebelles.] De à te autem separatim à communione catholica, sicut in petitione mihi à Laudunensi Ecclesia data continetur, scilicet paruulis in tua parochia causa iniuriarum tuarum non baptizandis, & obeuntibus viatici muneris communione non reconciliandis, audi quid exinde ad remedium pertinens idem doct̃or catholicissimus & subtilissimarum rerum inuestigator, & gratia Dei inuentor sagacissimus dicat, Baptismi, inquiens, sanè vicem aliquando implere passionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum est *Hodie mecum eris in paradiso*, non leue documentum idem beatus Cyprianus assumit. Quod etiam atque etiam considerans, inuenio non tantùm passionem pro nomine Christi id quod ex baptismo deerat posse supplere, sed etiam fidem conuersionemque cordis, si fortè ad celebrandum mysterium baptismi in angustis temporum succurri non potest. Neque enim latro ille pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum: nec quia credidit passus est, sed dum pateretur credidit. Quantum itaque valeat etiam sine visibili baptismi sacramento quod ait Apostolus, *Corde creditur ad iustitiam, ore confessio fit ad salutem*, in illo latrone declaratum est. Sed tunc impletur inuisibiliter, cùm ministerium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. Nam multo magis in Cornelio & in amicis eius, quàm in illo Latrone posset videri superfluum, vt aqua etiam tingerentur, in quibus iam donum Spiritus sancti, quod nisi bapti-

Aug. lib. 4.
de bapt.
cap. 22.
Luc. 23.

Rom. 10.

Act. 10.

baptizatos alios accepisse sancta scriptura testatur, certo quoque indicio, quod illis temporibus congruebat, cum linguis loquentibus eminuerat. baptizati sunt tamen, & in hoc facto Apostolica erat auctoritas. Usque adeo nemo debet, in quolibet prouectu interioris hominis, si fortè ante baptismum usque ad spiritalem intellectum pio corde profecerit, contemnere sacramentum, quod ministrorum opere corporaliter adhibetur, sed per hoc Deus hominis consecrationem spiritualiter operatur. Nec ob aliud existimo baptizandi munus Ioanni fuisse attributum, ita ut Ioannis baptismus diceretur, nisi ut Dominus ipse qui dederat, cum serui baptismum non spreuisset accipere, dedicaret humilitatis viam, & quanti pendendum esset suum baptisma, quo ipse baptizaturus erat, tali facto apertissime declararet. Videbat enim, tamquam potentissimus medicus salutis æternæ, quorundam non defuturum tumorem, qui cum intellectu veritatis & probabilibus moribus ita profecissent, ut multis baptizatis vita atque doctrina se præponere minimè dubitarent, superuacaneum sibi esse crederent baptizari, quando ad illum mentis habitum se peruenisse sentirent, ad quem multi baptizati adhuc ascendere conarentur. Quid autem valeat & quid agat in homine corporaliter adhibita sanctificatio sacramenti, sine qua tamen latro ille non fuit, quia non eius accipiendæ voluntas defuit, sed non accipiendæ necessitas affuit, difficile est dicere: nisi tamen plurimum valeret, non serui baptismum Dominus accepisset. Verum quia per se ipsa considerata est, excepta salute hominis cui perficiendæ adhibetur, satis indicat, quod & in malis, & in eis qui sæculo verbis non factis renuntiant, ipsa integra est, cum illi nisi corrigantur salutem habere non possint. Sicut autem in latrone, quia per necessitatem corporaliter defuit, perfecta salus est, quia per pietatem spiritualiter affuit, sic & cum ipsa præsto est, si per necessitatem desit quod latroni affuit, perficitur salus. Quod traditum tenet vniuersitas Ecclesiæ, cum paruuli infantes baptizantur, qui certè nondum possunt corde credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem, quod latro potuit, quinetiam flendo & vagiendo, cum in eis mysterium celebratur, ipsis mysticis vocibus obstrepunt, & tamen nullus Christianorum dixerit eos inaniter baptizari. Et si quisquam quærat in hac re auctoritatem diuinam, quamquam quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica auctoritate traditum rectissime creditur, tamen veraciter coniecere possumus, quid valeat in paruulis baptismi sacramentum ex circumcisione carnis, quam prior populus accepit, quam priusquam acciperet iustificatus est Abraham, sicut Cornelius etiam dono Spiritus sancti priusquam baptizaretur ditatus est. Dicit tamen Apostolus de ipso, Abraham signum accepit circumcisionis signaculum iustitiæ fidei, qui iam corde crediderat, & deputatum illi erat

Ibid. c. 23.

Ibid. c. 24.

Genes. 15.

Act. 10.

Rom. 4.

ad iustitiam. Cur ergo ei præceptum est, ut omnem deinceps infantem masculum octavo die circumcideret, qui nondum poterat corde credere ut ei deputeretur ad iustitiam, nisi quia & ipsum per se ipsum sacramentum multum valebat? Quod in filio Moyfi per Angelum manifestatum est, qui cum adhuc incircumciscus à matre ferretur, præsentis & euidenti periculo ut circumcideretur exactum est, & cum factum esset, depulsa est perniciēs. Sicut ergo in Abraham præcessit iustitia fidei, & accessit circumcisio signaculum iustitiæ fidei, ita in Cornelio præcessit sanctificatio spiritalis in dono Spiritus sancti, & accessit sacramentum regenerationis in lauacro baptismi. Et sicut in Isaac, qui octavo suæ natiuitatis die circumciscus est, præcessit signaculum iustitiæ fidei, & quoniam patris fidem imitatus est, secuta est in crescente ipsa iustitia, cuius signaculum in infante præcesserat, ita in baptizatis infantibus præcedit regenerationis sacramentum, & si Christianam tenuerint pietatem, sequitur etiam in corde conuersio, cuius mysterium præcessit in corpore. Et sicut in illo latrone quod ex baptismi sacramento defuerat, compleuit omnipotentis benignitas, quia non superbia vel contemptu, sed necessitate defuerat: sic in infantibus qui baptizati moriuntur eadem gratia omnipotentis implere credenda est, quod non ex impia voluntate, sed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad iustitiam possunt, nec ore confiteri ad salutem. Ideo cum pro eis alij respondent, ut impleatur erga eos celebratio sacramenti, valet utique ad eorum consecrationem, quia ipsi respondere non possunt. at si pro eo qui respondere potest alius respondeat, non itidem valet. Ex qua regula illud in Euangelio dictum est, quod omnes cum legitur naturaliter mouet, *Ætatem habet, ipse pro se loquatur.* Quibus omnibus rebus ostenditur, aliud esse sacramentum baptismi, aliud conuersionem cordis, sed salutem hominis ex utroque compleri. nec si vnum horum defuerit, ideo putare debemus consequens esse ut & alterum desit: quia & illud sine isto potest esse in infante, & hoc sine illo potuit esse in latrone, complente Deo siue in illo, siue in isto, quod non ex voluntate defuisset. Cum verò ex voluntate alterum horum defuerit, reatu hominem inuolui. Et baptismus quidem potest inesse ubi conuersio cordis defuerit: conuersio autem cordis potest quidem inesse non percepto baptismo, sed contempro baptismo non potest. Neque enim vllō modo dicenda est conuersio cordis ad Deum, cum Dei sacramentum contemnitur.] Et quia sicut veridica est sententia Saluatoris nostri, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non intrabit in regnum celorum,* scilicet aut inuisibili gratia cum visibili sacramento, aut inuisibili gratia sine visibili sacramento renatus, ita veridica est eiusdem Saluatoris nostri sententia, qua dicit, *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Vnde idem beatus Augustinus in sermone ad infantes

Genes. 17.

Exod. 14.

Exod. 4.

Genes. 21.

Rom. 4.

Ioan. 9.
Cap. 25.

Ioan. 3.

Ioan. 6.

ad altare accedentes de Sacramento, Dominus, inquit, Iesus Christus nos significauit, nos ad se pertinere voluit, mysterium pacis & vnitatis nostræ in sua mensa consecrauit. qui accipit mysterium vnitatis, & non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se. Nulli est aliquatenus ambigendum tunc vnumquemque fidelium corporis sanguinisque dominici participem fieri, quando in baptismo membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiam si antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc sæculo in vnitatem corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non priuatur, quando ipse hoc quod illud sacramentum significat inuenitur.] His autem, qui fortè obcunctes viatici muneris communione reconciliari petierunt, sed impetrare non potuerunt, conuenire posse videtur remedialis sententia eiusdem beati Augustini, quam laudans sensum beati Cypriani de his qui in vnitatem Ecclesiæ dormierunt, & idcirco ab Ecclesiæ muneribus non separati credebantur, dicit, Bene quidem præsumpsit quòd caritas vnitatis cooperire posset multitudinem peccatorum.] Et his concinens B. Ambrosius in libro de morte Valentiniani inter alia dicit, Non habet ergo gratiam quam poposcit? Et quia poposcit, accepit. & ubi illud est, Iustus quacumque morte præuentus fuerit, anima eius in requie erit? Solue igitur, pater sancte, munus seruo tuo, quod Moyses ^{Sap. 4.} dum in spiritu vidit, accepit, quod Dauid quia ex reuelatione cognouit, emeruit. Solue inquam seruo tuo Valentiniano munus quod concupiuit, munus quod poposcit sanus, robustus, incolumis. Si affectus ægritudine distulisset, tamen non penitus à tua misericordia esset alienus, qui celeritate temporis esset non voluntate fraudatus. Solue ergo seruo tuo munus tuæ gratiæ, quam ille nunquam negauit, qui antedem mortis templorum priuilegia negauit insurgentibus quos reuereri posset. Adstabat virorum caterua gentilium, supplicabat senatus. non metuebat hominibus displicere, vt tibi soli placeret in Christo. Qui habuit spiritum tuum, quomodo non accepit gratiam tuam? Aut quia solemniter non sunt celebrata mysteria, hoc mouet? Ergo nec Martyres si catechumeni fuerint coronentur? Non enim coronantur, si non initiantur. Quòd si suo abluuntur sanguine, & hunc sua pietas abluit & voluntas.] Et item idem in eodem libro, Beatus ^{Non longè à principio} planè qui vel in senectute correxerit errorem. beatus, qui vel sub ictu mortis animum auertit à vitiis. Beati enim, quorum tecta sunt peccata, quia scriptum est, Desine à malo, & fac bonum, & inhabita in sæculum sæculi. Quicumque ergo desierit à peccatis, & fuerit ad meliora in quacumque conuersus ætate, habebit superiorum indulgentiam peccatorum, quæ fuerit vel pœnitendi confessus affectu, vel corrigendi auersatus ingenio.] ^{Psal. 36.}

CAP. XLVIII. *De iis qui nimis amant sententiam suam
usque ad schisma vel heresim.*

Ex his, frater, diligenter attende & perspicaciter collige, quia licet
Luc. 23. sicut in illo latrone, quod ex baptismi sacramento & communicatione
Matth. 26. corporis & sanguinis Christi, (quæ sacramenta antequam Dominus
in crucem ascenderet suis discipulis celebranda & sumenda cunctis fi-
delibus tradidit) defuerat, complevit omnipotentis benignitas, quia
non superbia vel contemptu, sed necessitate defuerat, & sicut par-
uulis naturali, id est alieno peccato obnoxiiis, aliorum, id est pa-
tronorum fides pro eis respondentium in baptismo fit ad salutem,
ita paruulis, quibus baptismum denegari iussisti, parentum vel pa-
tronorum corde credentium, & pro paruulis suis fidei verbo baptis-
ma expetentium, sed non impetrantium, fides & fidelis postu-
latio prodesse potuerit, dono eius, cuius Spiritus quo regenera-
tio fit ubi vult spirat, quia ipse habet in potestate cuius cor gratia
Num. 11. suæ visitationis inlustret, sicut & in illis duobus, qui inter Septua-
ginta conscripti fuerunt à Moyse, ut ad tabernaculum Domini
irent, & propagato eius spiritu inter seniores computarentur, & re-
manentes in castris prophetauerunt, & sicut ante baptismum in Cor-
nelium & amicos eius superuenit, & sicut secundum Africanum Con-
cilium, & decreta Leonis, etiam signa petentium, & testes com-
munionem postulantium, proficere ad salutem debere legitur, ita
eisdem petentibus, licet non impetrantibus, communionem, quibus
eam denegari iussisti, per viscera misericordiæ Dei nostri, qui posuit
tenebras latibulum suum, & cuius misericordiæ nec modum possu-
mus ponere, nec tempora diffinire, dicente Dei Spiritu per prophetam,
Esa. 3. *Cum ingemueris, tunc saluus eris*, quia apud Dominum misericordia &
copiosa apud eum redemptio, ipsa ex desiderio fidelis postulatio, si non
præscientia Dei ex retributione iustitiæ fuerunt in massa perditionis
humani generis relictæ ad pœnam, sed gratia Dei ex eadem massa
prædestinati ad gloriam, prodesse valuerit. Tamen tu securus esse non
potes, si aliqui sine eisdem sacramentis per tuam iussionem obierunt,
ut non districtè inde iudicetur tua malignitas, quod in eis complere
valuit omnipotentis benignitas, si per dignos pœnitentiæ fructus ac
profusas lacrymas veniam non obtinuerit tibi apud Deum vera hu-
milis. dicente Leone, & per eum catholica & Apostolica Ecclesia,
Epist. 59 ad Theodorū. His, inquit, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis in-
stantia, præsidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant,
nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia
misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora dif-
finire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera confessio, di-
cente Dei Spiritu per prophetam, *Cum ingemueris, tunc saluus eris*,

Et alibi, Dic tu iniquitates tuas prior, vt iustificeris, *Et iterum*, Quia ^{Esa. 45.} ^{Psal. 129.} apud Dominum misericordia est, & copiosa apud Deum redemptio. In dispensandis itaque Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantum se gemitus lacrymasque negligere, cum ipsam pœnitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo, Ne fortè det illis Deus pœnitentiam, vt resipiscant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipsius voluntatem.] & paulo post, Verum, vt dixi, etiam talium necessitati ita auxiliandum est, vt actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia, si eam etiam amisso vocis officio per indicia integri sensus postulant, negetur. At si aliqua vi ægritudinis ita fuerint aggrauati, vt quod paulo antè poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, vt simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur.] Et Gregorius, Pastores Ecclesiæ ei pœnam debent amouere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit.] Et sacri Nicæni canones generaliter omni cui ^{Can. 13.} libet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui manifestè præcipiunt. Tertium capitulum est de his, qui nimis amando sententiam suam, vel inuidendo melioribus, vsque ad præcidendæ communionis, & condendi schismatis vel hæresis sacrilegium perueniunt. Vnde idem doctor catholicus ac sollertissimus dicit, Hoc, inquit, facit sanitas pacis, vt cum diutiùs aliqua obscuriora quærantur, & propter inueniendi difficultatem, diuersas pariunt in fraterna disceptatione sententias, donec ad verum liquidum perueniatur, vinculum permaneat vnitatis, ne in parte præcisa remaneat insanabile vulnus erroris. Et ideo plerumque doctioribus ^{Cap. 5.} minùs aliquid reuelatur, vt eorum patiens & humilis caritas, in qua fructus maior est, comprobetur, vel quomodo teneant vnitatem, cum in rebus obscurioribus diuersa sentiunt, vel quomodo accipiant veritatem, cum contra id quod sentiebant declaratum esse cognoscunt. Quorum duorum manifestatum tenemus vnum in beato Cypriano, id est, quomodo tenuerit vnitatem cum eis à quibus diuersum sentiebat. Ait enim, Neminem iudicantes, aut à iure communionis aliquem si diuersum senserit amouentes. Alterum autem, id est, quomodo accipere potuerit veritatem contra id quod sentiebat inuentam, & si litteræ tacent, merita clamant, si epistola non inuenitur, corona testatur, si Concilium non iudicat Episcoporum, consortium indicat Angelorum. Non enim paruum documentum est pacatissimæ animæ, in ea vnitatem martyrium meruisse, vnde se diuersum sentiens noluit separare. Homines enim sumus. Vnde aliquid aliter sapere quàm se res habet, humana tentatio est: nimis autem amando sententiam suam, vel inuidendo melioribus, vsque ad præcidendæ communionis & condendi schismatis vel hæresis sacrilegium peruenire, diabolica præsumptio est: in nullo autem ali-

ter sapere quàm se res habet, angelica perfectio est. Quia itaque ho-
 mines sumus, sed spe Angeli sumus, quibus æquales in resurrectione
 futuri sumus, quamdiu non habemus perfectionem Angeli, non
 habeamus præsumptionem diaboli. Ideò dicit Apostolus, *Tentatio*
vos non apprehendat, nisi humana. Humanum est ergo aliquid aliter
 sapere. Propterea dicit alio loco, *Quotquot ergo perfecti hoc sapiamus.*
Et si quid aliter sapitis, hoc quoque vobis Deus reuelabit. Quibus autem
 reuelat cum voluerit, siue in hac vita, siue post hanc vitam, nisi
 ambulantes in viam pacis, & in nullam præcisionem deuiantibus?
 Non quales isti sunt, qui viam pacis non agnouerunt, nec propter
 aliud vnitatis vinculum diruperunt. Ideòque Apostolus cum dixisset,
 Et si quid aliter sapitis, hoc quoque vobis Deus reuelauit, ne
 putarent præter viam pacis quod aliter sapiebant sibi posse reuelari,
 continuo addidit, Verumtamen in quod peruenimus, in eo ambule-
 mus. In quo ambulans Cyprianus perseuerantissima tolerantia, ne
 fuso sanguine, sed in vnitatem non fuso, quia si traderet corpus suum
 ut arderet, & non haberet caritatem, nihil ei prodesset, per marty-
 rij confessionem peruenit ad Angelicam lucem: ut si non antea, ibi
 certè reuelatum agnosceret, quod cum aliter saperet, sententiam di-
 uersæ opinionis vinculo non præposuit vnitatis. Quod autem ad-
 iungit Cyprianus & dicit, Non tamen quia aliquando erratum est,
 ideò semper errandum est, cum magis sapientibus & Deum timen-
 tibus congruat, patefactæ & perspectæ veritati libenter atque incun-
 ctanter obsequi, quàm pertinaciter atque obstinatè contra fratres &
 confacerdotes pro hæreticis reluctari, verissimè dicit, nec alteri po-
 tiùs quàm sibi aduersatur qui resistit apertissimæ veritati. Primatus
 autem non est nisi in sancta conuersatione & vita bona, quò perti-
 nent omnes, ex quibus tamquam membris constat illa sponsa non
 habens maculam neque rugam, & illa columba inter multorum cor-
 uorum improbitatem gemens. Nisi fortè cum Esau propter lenticu-
 læ concupiscentiam primatum perdidit, tenere primatum arbitran-
 di sunt fraudatores, raptores, fceneratores, inuidi, ebriosi, & ceteri
 huiusmodi, quales in Ecclesia sui temporis etiam per litteras Cypria-
 nus ingemuit. Quapropter aut quod est tenere Ecclesiam, non hoc
 est in diuinis tenere primatum, aut si omnis qui tenet Ecclesiam,
 etiam primatum tenet, omnes illi iniqui Ecclesiam non tenent, qui
 tamen intus videntur, & baptismum dare & habere à nullo nostrum
 negantur. Nam eos primatum in diuinis habere quis dicat, nisi qui
 nihil diuinum sapit? Et foris quidem, id est, in hæresi vel schisma-
 te, nec ligari aliquid potest nec solui, vbi non sit qui aut ligare pos-
 sit aut soluere. Sed soluitur qui cum columba fecerit pacem, & li-
 gatur qui cum columba non habet pacem, siue apertè foris sit, siue
 intus esse videatur. Dathan verò & Abiron, qui sibi sacrificandi li-
 centiam vsurpare conati sunt contra vnitatem populi Dei, & filij

Matth. 22.

1. Cor. 10.

Philip. 3.

Ephes. 4.

1. Cor. 13.

Lib. 5. de
bapt. c. 3.

Num. 16.

Aaron, qui alienum ignem altari imposuerunt, nouimus quod impune non fecerint: nec nos alia scelera dicimus impunita remanere, nisi se tales correxerint, si patientia Dei ad penitentiam adducens tempus corrigendi largitur. Spiritus autem sanctus, qui in sola catholica per manus impositionem dari dicitur, nimirum hoc intelligi maiores nostri voluerunt quod Apostolus ait, *Quoniam caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Ipse est enim caritas, quam non habent qui ab Ecclesiæ catholicæ communione præcisi sunt, ac per hoc etiam si linguis hominum & Angelorum loquantur, si sciant omnia sacramenta, & omnem scientiam, & si habeant omnem prophetiam & omnem fidem, ita ut montes transferant, & distribuant omnia sua pauperibus, & tradant corpus suum ut ardeant, nihil eis prodest. Non autem habet Dei caritatem, qui Ecclesiæ non diligit unitatem: ac per hoc rectè intelligitur dici, non accipi nisi in catholica Spiritus sanctus. Neque enim temporalibus & sensibilibus miraculis attestantibus per manus impositionem modò datur Spiritus sanctus, sicut antea dabatur ad commendationem rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatanda. Quis enim nunc hoc expectat, ut in quibus manus ad accipiendum Spiritum sanctum imponitur, repente incipiant linguis loqui? Sed inuisibiliter & latenter intelligitur pro vinculo pacis eorum cordibus diuina caritas inspirari, ut possint dicere, *Quoniam caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Multæ autem sunt operationes Spiritus sancti, quas idem Apostolus, cum quodam loco quantum sufficere arbitratus est commemorasset, ita conclusit, *Omnia autem hæc operatur unus atque idem Spiritus diuidens unicuique prout vult.* Cum ergo aliud sit sacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit, aliud operatio spiritus, quæ in malis etiam hominibus fieri solet, sicut Saul habuit prophetiam. aliud operatio eiusdem spiritus, quam non nisi boni habere non possunt, sicut est finis præcepti caritas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, quodlibet hæretici & schismatici accipiant, caritas quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum est catholicæ unitatis & pacis, nec est in omnibus, quia nec eius sunt omnes, sicut suo loco videbimus. Præter ipsam tamen esse illa caritas non potest, sine qua cetera etiam si agnosci & approbari possunt, prodesse tamen & liberare non possunt.] Et sanctus Gregorius in libro *Moralium*, *Conflationis ignis*, qui extra catholicam toleratur Ecclesiam, quam nullius omnino virtutis sit, Paulus Apostolus insinuat dicens, *Si tradidero corpus meum ut ardeat, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Alij quippe praua de Deo sentiunt, alij recta de auctore tenent, sed unitatem cum fratribus non tenent: illi errore fidei, isti verò schismatis perpetratione diuisi sunt. Vnde & in ipsa prima

Aug. lib. 3.
de bapt. c. 16

Rom. 5.

Act. 8.

Rom. 5.

1 Cor. 12.
Act. 8.
1 Reg. 19.

1 Tim. 1.

1 Petr. 4.

Lib. 18. c. 14.

1 Cor. 13.

Deut. 6.

parte Decalogi vtrarumque partium culpæ reprimuntur, cum diuina voce dicitur, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*, atque mox subditur, *Diliges proximum tuum sicut teipsum*. Qui enim de Deo peruersa sentit, liquet profectò quia Deum non diligit. Qui verò de Deo recta sentiens à sanctæ Ecclesiæ vnitate diuisus est, constat quia proximum non amat, quem habere socium recusat. Quisquis ergo ab hac vnitate matris Ecclesiæ, siue per hæresim de Deo peruersa sentiendo, seu errore schismatis proximum non diligendo, diuiditur, caritatis huius gratia priuatur, de qua hoc quod præmisimus Paulus dicit, *Si tradidero corpus meum ut ardeat, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest*. ac

1. Cor. 13.

si aperta voce diceret, extra locum suum conflationis mihi ignis adhibitus tormento me cruciat, mundatione non purgat. Hunc omnes sanctæ pacis amatores summo studio locum quærunt, hunc quærentes inueniunt, hunc inuenientes tenent, scientes peccatorum remissio, vel vbi, vel quando, vel qualibus detur. Vbi quippe, nisi in catholicæ matris sinu? Quando, nisi ante venturi exitus diem? quia ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Et, Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est. Qualibus, nisi conuersis, qui ad paruulorum imitationem magistra humilitate formantur. quibus dicitur, *Sinite paruulos venire ad me: talium est enim regnum celorum*. & *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum celorum*.] Et in decretis Apostolicæ sedis,

2. Cor. 6.

Esa. 55.

quando Vigilius ex Apostolico, post multa & terribilia præstita sacramenta in hæresim lapsus Constantinopoli detinebatur, ab Ecclesiæ Romanæ catholicis clericis Ioanni schismatico presbytero directis, quæ ipsa sancta Romana Ecclesia inter catholicas regulas retinet, inter alia scriptum est, *Sic semper habuit omnis Ecclesia, quia qui in vna communione consentiunt, vno dogmate, vna caritate, vno tenentur assensu*. Sicut enim communio & ex omnibus offerentibus vna fit, & vna redit in omnibus, non parte corporea, sed virtute diuina: sic vnanimitas per omnes illic communicantes excurrit. Nam si non est vnus consensionis signum vna communio, quid erit quod ad confitendam per omnem Ecclesiæ consonantiam mysticè celebretur? Nec nobis iam dicas, Ergo si criminofus sit sacerdos, crimen redundat in populos. Aliud est enim quod committitur, aliud quod etiam prædicatur. Priuatum est quod ab vnoquoque committitur: commune verò fit Ecclesiæ quod publicè prædicatur, tantorumque sacerdotum manu subscribitur. Et sicut tu

Matth. 19.

Matth. 18.

absolui non potes si contraria ore prædices, contraria vno eodemque tempore manu subscribas, sic ipsa omnium vestrarum collectio absolui non potest si contraria dicat & contraria faciat, id est, si communicet sacerdoti, à cuius prædicatione & subscriptione dissentit. Sicut enim os tuum & manus tua vnus eiusdemque

cor-

corporis membra sunt, ita vnius eiusdemque Ecclesiæ membra sunt sacerdotes & populus, siue cum catholicis catholicus, siue cum non fidelibus infidelis. Inde est enim quod à Domino in finem sæculi colligi iubentur zizania & alligari fasciculos ad comburendum. Hinc est quod sancto propheta Ezechiele testante, *Si sacer-* Matth. 13.
dos non distinxerit populo, ipse quidem populus in suo peccato morietur, a- Ezec. 3.
nimam tamen eius de manu sacerdotis inquirat, non ait, quia extra pec-
catum populus est non morietur, sed quia in suo peccato mo-
rietur, sed populus quidem pro seipso tantum, sacerdos verò etiam
pro populo. Hinc est, Si cæco cæcus ducatum præbeat, non ipse qui du- Matth. 18.
catum præbet solus, sed ambo in foueam cadunt. Et item in eisdem de-
cretis, Schismaticus enim & hæreticus populus schismatico & hæ-
retico sacerdoti communicans, sicut vniuersa Dei semper tenuit &
tenet Ecclesia, schismaticus & hæreticus in regnum Dei intrare non
possunt, sed pars eius est in gehenna. Cessa igitur talia prædicare,
quæ scelus sit cogitare. cessa vastare gregem Christi, ne sicut &
ipse negare non potes, super tuum caput sit illius populi vniuersi
perditio. Quod quidem tibi perfectæ damnationis est causa, illos ve-
rò absolvere omnino non poterit. Et item ibi, quod & in alio loco
istius ipsius opusculi posui, Quisquis assentit principi schismatis,
schismaticus esse negare non poterit. Quod si & omnes sacerdotes &
mundus assentiat, damnatio consentientes inuoluit, non præuarica-
tionem consensus absoluit. Non enim crimen minuitur sed accrescit,
cùm generale sit ex priuato. Hoc enim Deus omnium indicauit, qui
mundum peccantem generali diluuiio interemit. Sed quid miseri fa-
cietis, quia qui illum & prædixit & fecit, ipse ignis diluuium nunc
minatur, ipse gehennæ sine fine tormenta? Sicut enim iustos in æ-
ternam vitam prædixit ituros, sic impios æterno damnandos interi-
tu, vt sicut non potest finiri beatitudo iustorum, sic nec impiorum
tormenta finiantur. Hæc hæreticis schismaticisque sunt. & quia
quicquid nunc gerit Ecclesia, mysticè typus est futurorum, si gu-
stabunt de pane cælesti, id est, de suauitate diuina gehennæ parti-
cipes, damnatio est schismaticis & hæreticis corporis Christi com-
munio. Et sanctus Augustinus in Epistola Concilij Africani ad Do-
natistas, Quisquis, inquit, à catholica Ecclesia fuerit separatus, August.
epist. 152.
quantumlibet laudabiliter se viuere existimet, hoc solo scelere quod
à Christi vnitates disiunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei ma-
net super eum. Quisquis autem in hac Ecclesia bene vixerit, nihil
ei præiudicant aliena peccata, quia vnusquisque in ea proprium por-
tabit, sicut Apostolus dicit, & Quicumque in ea corpus Christi man- 1. Cor. 11.
ducauerit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Cùm enim di-
cit *iudicium sibi manducat*, satis ostendit quia non alteri iudicium man-
ducat, sed sibi: quia communio malorum non maculat aliquem
participatione sacramentorum, sed consensione factorum. Nam si

in factis malis non eis quisque consentiat, portat malus causam suam & personam suam, nec præiudicat alteri, quem in consensione mali operis socium non habet criminis.] Et Prosper in libro Sententiarum, Escam vitæ accipit, æternitatis poculum bibit, qui in Christo manet, & cuius Christus habitator est. Nam qui discordat à Christo, nec carnem Christi manducat, nec sanguinem bibit, etiamsi tantæ rei sacramentum ad iudicium suæ præsumptionis quotidie indifferenter accipiat.] Audis, frater, quia nimis amando quis sententiam suam, vel inuidendo melioribus, ad sacrilegium schismatis pervenit. audis, quia non in schismate, nec nisi in vnitatē Ecclesiæ est primatus. audis, quia non in schismate, & non nisi in Ecclesiæ vnitatē vera sunt ligamenta, in qua vera & ad salutem pertinentia sunt sacramenta. audis quia non in schismate, & non nisi in vnitatē Ecclesiæ datur vel accipitur Spiritus sanctus, per quem diffunditur caritas in cordibus nostris. audis quia illis, qui non sunt in vnitatē pacis Ecclesiasticæ, si gustant de pane cælesti, est perfecta damnatio corporis Christi communicatio. Depone ergo tumorem cordis tui, & pertinaciam contumacis animi tui: & nimium amando sententiam tuam noli te præcidere ab illa caritatis compage, in qua omnia sacramenta Ecclesiastica catholicè percepisti, & in qua idcirco es ordinatus Episcopus, ut in ea permaneres, & alios in ea permanere fide & operibus, exemplis & verbis doceres. Denique vnde oriuntur schismata, idem catholicus doctor dicit, Origo & pertinacia schismatis nulla est alia, nisi odium fratris. & Ecclesia non prius carnalēs, vel animales, & postea spirituales habuit, sed in ipsa sorte mortalitatis nostræ, ex quo de Adam nascimur, non est prius quod spiritale, sed quod animale, postea spiritale. Ex ipso autem animali sensu, quia homo animalis non percipit quæ sunt spiritus Dei, omnes dissensiones & schismata generantur. In quo sensu perseverantes Apostolus dicit ad vetus testamentum pertinere, id est, ad terrenorum promissorum cupiditatem, in quibus quidem spiritalia figurantur, sed animalis homo non percipit quæ sunt spiritus Dei. Quocumque ergo tempore tales homines esse cœperint in hac vita, iam divinis pro sæculorum distributione sacramentis imbuti, adhuc tamen carnaliter sapiunt, & carnalia de Deo siue in hac vita, siue post hanc vitam sperent atque desiderent, animales sunt.] Et item ex verbis beati Cypriani, ut partim & supra scripsi, quod tibi necessarium est replicari, dicit, Ignosci enim potest simpliciter erranti, sicut de seipso dicit Apostolus Paulus, *Qui primum fui blasphemus, & persecutor, & iniuriosus, sed misericordiam merui, quia ignorans feci.* Post inspirationem verò & reuelationem factam, qui in eo quod errauerat perseverat, prudens & sciens sine venia ignorantia peccat. Præsumptione enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur.] Hinc Augustinus, Hoc verissimum

August. de
bapt. lib. 1.
cap. 11. &
cap. 15.

Cyprian.
epist. 65. ad
Antonianum.
1. Tim. 1.

August. de
bapt. lib. 4.
cap. 5.

est, longè grauius esse peccatum eius qui sciens, quàm eius qui ne-
 sciens peccauerit. Et ideo vir sanctus Cyprianus, non solum doctus,
 sed etiam docibilis, quòd in laude Episcopi tamen designat Apo-
 stolus, sic ipse intellexit vt diceret, etiam hoc in Episcopo esse di-
 ligendum, non solum vt scienter doceat, sed etiam patienter discat.]
 Docibilis autem ille est, qui est ad discendi patientiam lenis & mi-
 ris. Oportet enim Episcopos non tantum docere, sed & discere:
 quia & ille melius docet, qui quotidie crescit & proficit discendo
 meliora. His vtique verbis satis indicat vir sanctus, & pia caritate
 præditus, non esse metuendum sic eius epistolas legere, vt si quid
 postea pluribus & diuturnioribus inquisitionibus compertum Eccle-
 sia confirmauit, non ambigamus quia sicut multa erant quæ doctus
 Cyprianus doceret, sic erat & aliquid quod Cyprianus docibilis dis-
 ceret.] Hæc, frater, auribus percipe, & mente intellige, & non de-
 digneris cum Cypriano & Augustino, Apostolo præcipiente, doci-
 bilis esse Episcopus, & quia si perseuerare in obstinatione & præ-
 sumptione tua delegeris cum ratione supereris, prudens & sciens
 sine venia ignorantia peccabis. Hinc enim Psalmus dicit, *Descen-* Psalm. 54.
dant in infernum viuentes, id est, labantur in peccatum scientes. Vn-
 de Leo ad Constantinopolitanos scribit dicens, Nam si vix in laicis Epist. xxv.
 tolerabilis videtur inscitia, tanto magis in eis qui præsumunt nec excu-
 satio est digna nec venia: maximè cum etiam defendere peruersarum
 opinionum commenta præsumunt, & in consensum suum, aut ter-
 rore, aut gratia insanabiles quosque traducunt. Separentur huius-
 modi à sanis membris corporis Christi, neque sibi catholica liber-
 tas infidelium iugum patiatur imponi.] Reuoca ergo te à pertina-
 cia tua, quoniam illi, quos in conuenticulis tuis ad tecum subscri-
 bendum pellexisti vel coegisti, habent quidem excusationem, quo-
 niam aut captiuas manus sine cordis consensione timori dederunt,
 aut ignorantes quid agerent, palliata suasionem tua de vinculo pacis
 & communione pacis tuæ consensu etiam deliquerunt, aut fortè
 scientes & illi & isti quiddam tibi exinde suggerere ausi non fue-
 runt. Vnde beatus Gregorius, Nemo, inquit, ampliùs in Ecclesia
 nocet, quàm qui peruersè agens nomen vel ordinem sanctitatis ha-
 bet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit, &
 in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia
 ordinis peccator honoratur, quibus est facilior venia, quoniam inest
 eis & leuior culpa.] Nam de his qui per ignorantiam peccauerunt
 traducti, sanctus Augustinus in supra memorato opere dicit, Si Lib. i. de
bapt. c. 2.
 quem fortè, inquit, coegerit extrema necessitas, vbi catholicum
 per quem accipiat non inuenerit, & in animo pace catholica
 custodita, per aliquem extra vnitatem catholicam positum accepe-
 rit quod erat in ipsa catholica vnitatem accepturus, si statim etiam de
 hac vita emigrauerit, non eum nisi catholicum deputamus. Si au-

tem fuerit à corporali morte liberatus, cùm catholica congregationi etiam præsentia corporali reddiderit, unde nunquam corde discesserat, non solum non improbamus quod fecit, sed etiam securissimè verissimèque laudamus, quia præsentem Deum credidit cordi suo, ubi vnitatem seruabat.] De his autem qui scienter, sed causa timoris vel fauoris, in hanc transgressionem ierunt, Leo ad Pulcheriam

Epist. LIII. Augustam scribit, Sic vtimur iustitia commotionis, vt non amittamus remedia caritatis. quod sicut pietas vestra cognoscit non verbis solis promittitur, sed etiam factis docetur. Siquidem penè omnes, qui in consensum præsidentium, in illo Ephesino, non iudicio sed latrocinio, aut traducti fuerant, aut coacti, rescindendo quod statuerant, & condemnando quod scripserant, perpetuam culpæ abolitionem & Apostolicæ pacis gratiam sint adepti.] Et in epistola ad Anatolium,

Ep. XLII. Neque enim potest in aliquo benignitas nostra reprehendi, cùm satisfaciētes recipimus, quos doluimus esse deceptos. Nec asperè igitur communionis nostræ gratia deneganda est, nec temerè largienda: quia sicut plenum pietatis est oppressis caritatem dominicam redhibere, ita iustum est omnia perturbationis auctoribus imputari.] Audite igitur & tu & illi, quos traduxisti, vel ad tecum subscribendum coegisti, admonitionem beati Augustini, qua eos de illis alloquens qui se ab vnanimitate fraterna disciderunt, admonuit dicens, Videant, inquit, nihil sibi remansisse quod dicant, sed tamen remansisse quod faciant, vt pro factis eorum præteritis sacrificium dilectionis offeratur placabili Deo, cuius vnitatem nefario scelere diruperunt, cuius sacramentis tam diuturnas iniurias irrogarunt. Misericors est enim & miserator Dominus, longanimis, & multum misericors, & verax. Amplectantur in præsenti vita misericordem & longanimem, & timeant in futura veracem. Non vult enim mortem impij, quantum vt reuertatur & viuat, quia sententiā inflectit aduersus iniurias irrogatas. Hæc est nostra exhortatio. Propter hoc eos habemus inimicos, quia vera dicimus, quia tacere metuiamus, quia cessare ab instantia quanta possumus formidamus, quia obtemperamus Apostolo dicenti, *Prædica verbum, inste opportune, importune, argue, hortare, increpa*, sed sicut Euangelium loquitur, *Diligunt gloriam hominum magis quàm Dei*, & reprehendi ad tempus timent, damnari in sempiternum non timent. Vident etiam ipsi quid mali faciant, vident non esse quid omnino respondeant, sed nebulas imperitis ostendunt, cùm ipsi viui sorbeantur, id est, scientes & agnoscentes intercant. Vident horrere homines & grauiter detestari, quod etiam se ipsi in multa schismata diuiserunt, & maximè in capite Africa & notissima ciuitate Carthagine, conati sunt refarcire dedecus pannorum suorum, putantes quod possent Maximianistas auferre.] Et post aliqua. Vrger eos vndique veritas, videt se non habere quid respondeant, & putant se non habere quid faciant: quid loquantur non inueniunt, tacere non per-

Lib. 2 de
bapt. c. 10.

Cap. 11.

2. Tim. 4.

Ioan. 12.

Ibid. c. 12
& 13.

mittuntur. malunt peruersis vocibus veritati reluctari, quàm confes-
 sis erroribus paci restitui. Quis autem non intelligat quid in corde suo
 possint dicere? Quid ergo facimus, inquiunt, de his quos iam rebapti-
 zauimus? Et vos, Quid ergo faciemus de his quos iam traduximus,
 vel quid faciemus qui traducti sumus? Respondetur, Redite cum eis
 ad Ecclesiam, videlicet ad vnanimitatem fraternam: medicamen-
 to pacis offerte curandos quos vñnerastis, vitæ caritatis offerte
 suscitandos quos occidistis. Multum valet ad propitiandum Deum
 fraterna concordia. *Si duobus ex vobis*, ait Dominus, *conuenerit super* Matth. 18
terram, quicquid petieritis fiet vobis. Si duobus hominibus, quanto ma-
 gis duobus populis? Simul nos Domino prosternamus, participamini
 nobiscum vnanimitatem, participemur vobiscum dolorem, & ca-
 ritas cooperiet multitudinem peccatorum.] Et beatus Gregorius in
 Homilia Ezechielis dicit, Perfectorum semper & virtutes & lacry- Hom. 7. in
 mas ante mentis nostræ oculos ponamus, imitemur quæ in illis adspi- finc.
 cimus, vt dum cœperimus per incrementa crescere, possimus ab illo
 districto examine mala quæ fecimus velare. In assiduis enim fletibus,
 in cotidiana nostra pœnitentia, habemus sacerdotem in cælis qui in-
 terpellat pro nobis, de quo etiam per Ioannem dicitur, *Si quis pecca-* 1. Ioan. 2.
uerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse
est propitiatio pro peccatis nostris. Ecce exultat animus, cùm aduocati
 nostri potentiam audimus. sed exultationem nostram iterum re-
 mordet timor, quia ipse qui nobis aduocatus est dicitur iustus.
 Nos enim causas iniustitiæ habemus. Iustus verò aduocatus iniustas
 causas nullomodo suscipit, nec verba dare pro iniustitia consentit.
 Quid ergo agimus carissimi fratres mei? Sed ecce occurrit animo quid
 agamus. Mala quæ fecimus, & deseramus, & accusemus. Scriptum
 est, *Iustus in principio accusator est sui.* Quilibet enim peccator conuer- Prou. 18.
 sus in fletibus iam iustus esse inchoat cùm cœperit accusare quod fe-
 cit. Cur enim iustus non sit qui contra suam iniustitiam iam per la-
 crymas fœuit? Iustus igitur aduocatus noster iustos nos defendit in
 iudicio, quia & nosmetipsos & cognoscimus & accusamus iniustos.
 Non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in aduocati nostri
 allegatione confidamus.] Timeamus quod scriptum est, Filius malus
 ipse se iustum dicit, exitum autem suum non abluit, hoc est, vt Au-
 gustinus dicit, non excusat, non diluit, non defendit. Noli ergo, fra-
 ter, te conuertere, post auditas tot sacras auctoritates, & admonitio-
 nes, ac salubria tibi porrecta consilia, ad excusandas excusationes in
 peccatis, atque ad contumacem defensionem, cùm nemo quærat
 tuam damnationem, sed tuam correctionem, & coram Deo & ho-
 minibus saluationem. Et hæc legens, quæ tibi paterna deuotione
 scribo, cum his etiam B. Gregorij non prolixam verborum numero,
 sed maximam ac pretiosam intelligentia in mentis arcano reconde
 sententiam, qua dicit, In verbis, inquiens, sacri eloquij iste debet

studij nostri ordo seruari, vt hæc ideo cognoscamus, quatenus de iniquitate nostra compuncti, cognoscentes mala quæ fecimus, vitemus ne alia faciamus, & cum iam ex magno vsu lacrymarum, de peccatorum remissione cœperit esse fiducia, per verba Dei quæ intelligimus, ad vitam quoque & alios trahamus. Ad hoc enim intelligenda sunt, vt & nobis profint, & intentione spiritali aliis conferantur.]

CAP. XLIX. *Admonetur vt talentum intellectus, quod Dominus sibi gratuito dedit, non negligat.*

AVDIAMVS & obaudiamus beatum Apostolum secum nos admonentem, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem inuidentes, inuicem prouocantes.* & iterum nobis dicit, *Videte quomodo cautè ambuletis, non vt insipientes, sed vt sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.* & *Subiecti estote inuicem in timore Christi.* & *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* & *Honore inuicem præuenientes.* Dic frater ac fili, quid aliud à te exegi, postquam Episcopus factus es, & diuitias terrenas adeptus es, nisi vt Deum haberes placabilem, & episcopaliter viuens, & episcopalem habitudinem gerens, te hominibus faceres venerabilem? & pro quibus me contra te commoui, nisi quia talem coram Deo ad salutem, & coram sæculo ad honorem episcopali grauitari & ordini debitum esse cupiebam, & esse commonebam? & tibi hoc esse graue videbam: Et hoc quidem tibi graue hætenus esse potuit, & propter ætatem, & quia sæculi huius instabilitatem, ac quàm mutabile & fragile sit, eatenus non cognouisti. Nunc autem hora est iam nos de somno surgere. Et non debemus esse semper iuuenes, sicut bos malus semper est vitulus. Debemus ante oculos mentis neglecta reducere, & de pristinis erubescere, sicut egregius prædicator nos admonens dicit, *Quem fructum habuistis tunc in quibus nunc erubescitis?* Et debemus certare, *vt fructum nostrum habeamus in sanctificatione, finem verò vitam æternam.* Et si, frater & fili, me non vis aut dedignaris audire, audi & obaudi ipsum beatum Paulum Apostolum Timotheum spiritalem filium suum, quem iuuenem Episcopum ordinauerat, admonentem, Exerce, inquit, te ipsum ad pietatem. nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ. Nemo adolescentiam tuam contemnat, sed exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in caritate, in fide, in castitate. Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, & impositionem manuum presbyterij. hoc enim faciens, te ipsum saluum facies, & eos qui te audiunt.] Sin autem time, frater ac fili, quod terribiliter Dominus dicit ei qui vnum talentum acceperat, & abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui, *Serue male & piger, sciebas quia meto ubi non semino, & congrego ubi non spargo, & reliqua.*

Gal. 5.

Ephes. 5.

Gal. 6.

Rom. 12.

Rom. 13.

Rom. 6.

1 Tim. 4. 7.

Matth. 13.

Talentum quippe in terra abscondere, est acceptum ingenium in terrenis actibus implicare, lucrum spiritale non quærere, cor à terrenis desideriis nunquam leuare. Sunt namque, ut beatus dicit Gregorius, nonnulli, qui donum intelligentiæ perceperunt, sed tamen sola quæ carnis sunt sapiunt, de quibus per prophetam dicitur, Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem nesciunt facere: sed Dominus qui talenta contulit, rationem positurus redit: quia is qui nunc spiritalia dona distribuit, districtè in iudicio merita exquirat, quid quisquis accepit considerat, & quod lucrum de acceptis reportet, pensat.] Considera ergo quæ sine tuo merito in talento intelligentiæ accepisti, & vide ne in terra illud abscondas, & quod Deus longè faciat à te, inde ab illo damneris.

Greg. hom.
in Euang.

Hier. 4.

CAP. L. *De eo quòd dicitur ferre non posse, ut quisquam dicatur ei bonum aliquod sine ipsius merito exhibuisse.*

DENIQUE dicitur à quibusdam, quòd portare patienter non possis, ut tibi à quoquam dicatur, quòd quisquam tibi bonum aliquod sine tuo merito exhibuerit. Hæc namque qualitas animi non de humilitate, sed de superbia manifestè descendit. Ait enim Apostolus, *Quid enim habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Hæc enim & Domini consuetudo, & sanctorum eius in scripturis legitur esse, ut cum non recognoscimus à quo bona accepimus, & aut bonis factis malis operibus respondemus, aut ingrati existimus, ostendantur bona quæ nobis impensa sunt, quatenus illa recognoscentes, de malis nostris & de bonorum ingratitudine erubescamus, & ad bona reparanda, & ad gratias referendas conuertamur. Sic enim Dominus agere in scripturis sæpissimè legitur, ut de pluribus pauca numero sed non merito ad medium deuocemus. Ait enim ad peculiarem populum suum, *Popule meus quid molestus fui tibi? Ostende mihi. Adduxi vos per desertum quadraginta annis, non sunt attrita vestimenta vestra, manna de celo plui vobis, & obliti estis me?* Et ad Dauid dilectum seruum suum, de quo dicit, *Inueni Dauid seruum meum, qui facit omnes voluntates meas. Ego, inquit, te tuli de domo patris tui, & posui te pascere gregem populi mei, & fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti, firmans regnum tuum in æternum.* Et alia plurima quæ illi impropert, quoniam post multiplicia dona grauitè in eum sine respectu peccauerat. Lege epistolas Pauli ad Corinthios, & ad Galatas, & hinc sufficienter inuenies. Nam quatuor legimus species arrogantium, cum aut bonum se putant à se habere quod habent, aut pro meritis suis se habere quod habent, aut singulariter se habere quod habent, aut præ cæteris se habere quod habent. Ab his omnibus cor tuum custodi, iuxta quod scriptum est: *Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit.*

1. Cor. 4.

Mich. 6.

2. Reg. 7.

Prou. 4.

CAP. LI. *De exeniis, quæ à clericis & laicis exigere dicebatur.*

Dicitur & à multis, quòd & clericos & laicos tibi commissos
 in multis exeniis per diuerfas occasiones graues, quod sanctus Leo
 Papa non Christianæ deuotioni, minimè autem Episcopali religioni
 conuenire ostendens, dicit, Sicut, inquit, prælatus non vult grauis
 oneris sarcinam ferre, ita non audeat aliis importabile pondus im-
 ponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri dicentis,
 Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem ani-
 mabus vestris. Qui humilis & mitis magister iterum de graui & im-
 portabili prælato dicit, Si dixerit, inquit, malus ille seruus in cor-
 de suo, moram facit Dominus meus venire, & cæperit percutere conser-
 uos suos, manducet autem & bibat cum ebriis, veniet Dominus serui il-
 lius in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & diuidet eum, partemque
 eius ponet cum hypocritis. Hinc beatus dicit Gregorius, Inter hypocri-
 tas enim iure deputatur, qui ex simulatione disciplinæ, ministerium
 regiminis vertit in vsum dominationis. Et beatus Apostolus Pau-
 lus vetat, non percussorem esse Episcopum. Non quidem qui non per-
 cutiat pugnis subditos, sed qui non percutiat actis & dictis suis con-
 scientiam subiectorum, quos per prophetam Dominus redarguit,
 Qui percutiunt pugno impiè. Audiendum ergo nobis est prælatis quod per
 quendam sapientem dicitur, Ducem te constituerunt, noli extolli, sed esto
 in illis quasi vnus ex illis. & diuitiæ si affluent, nolite cor apponere. Timere
 etiam debemus, ne prælatio & honores, quos in isto sæculo habe-
 mus, si aliquid boni sumus, retributio nobis fiat, & à retributione
 iustorum alienos efficiat. Vnde Abrahamæ voce ardenti diuiti dicitur,
 Memento fili, quia recepisti bona in vita tua. Idcirco enim bona hîc re-
 cepit & malus, vt illic plenius mala reciperet, quoniam hîc fuerat
 nec per bona conuersus: quia cum largientem Deum humana mens
 boni operis responsione non sequitur, vnde nutrita piè creditur,
 iustiùs inde damnatur. Hinc enim per Psalmistam dicitur, Deiecisti
 eos dum alleuarentur. Quoniam videlicet reprobi, cum recta opera di-
 uinis muneribus non rependunt, cum totos se hîc deserunt, & af-
 fluentibus prosperitatibus dimittunt, vnde exterius proficiunt, inde
 ab intimis cadunt. A multis enim dicitur, quòd vix pauci, aut po-
 tiùs nulli apud te quiddam beneficij, nisi præmij datione præualent
 obtinere. quod satis supérque sanctarum scripturarum auctoritati
 contrarium, & canonum est sacrorum decretis aduersum, vt res &
 facultates Ecclesiasticas, quas in ordinatione Episcopali ad regen-
 dum & regulariter dispensandum sine pretio suscepisti, ad turpis
 lucri præmium in beneficium dones, cum Paulus Apostolus Tito
 describens qualis debeat esse Episcopus, inter alia dicat, Oportet, in-
 quiens, Episcopum sine crimine esse sicut Dei dispensatorem, non superbum,

non

non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum. Tit. 1. 5. Ephes. 5. 5. 1. Tim. 6. 10
 Et item idem dicit, *Auaritia quæ est idolorum seruitus.* & , *Radix omnium malorum cupiditas.* Et sacri Carthaginenses canones, Omnino, Can. 5.
 inquit, cuiquam clericorum non liceat de qualibet re fœnus accipere. & paulo pòst, Proinde quod in laicis reprehenditur, id multo magis debet in clericis prædamnari. Vniuersum Concilium dixit, Nemo contra Prophetas, nemo contra Euangelia facit sine periculo.] Et Nicænum Concilium, quod sæpè & in aliis inuenitur canonibus, more suo plures causas vno comprehendens capitulo, hinc cum aliis conclusiuè dicit, Quoniam multi sub regula consti- Can. 17.
 tuti auaritiam & turpia lucra sectantur, iustè censuit sancta & magna Synodus, vt si quisque inuentus fuerit ex adinventione aliqua vel quolibet modo negotium transigens, vel aliquid tale prorsus excogitans turpis lucri gratia, deiiciatur à clero, & alienus existat à regula.] Et Leo in epistola ad vniuersos Episcopos per vniuersas pro- Epist. 1.
 uincias constitutos, Illud, inquit, duximus præmonendum, vt sic- ut non suo, ita non alieno nomine, aliquis clericorum exercere fœ- nus attentet. Indecens enim est, crimen suum commodis alienis im- pendere, Fœnus autem hoc solum adspicere & exercere debemus, vt quod hîc misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multiplici- ter, & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus. Hoc ita- que admonitio nostra denuntiat, quòd si quis fratrum contra hæc constituta venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio summouendum, nec cum communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius noluit esse disciplinæ.] Et Domi- Matth. 25. 42.
 nus in Euangelio, *Esuriui, inquit, & non dedistis mihi manducare: siti- ui, & non dedistis mihi bibere: hospes eram & non collegistis me, nudus & non cooperuistis me, infirmus & in carcere, & non visitastis me.* Quibus etiam præmittit dicens, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis eius.* Ecce nequaquam audiunt quia ra- pinas vel quælibet alia violenta commiserunt, & tamen æternis ge- hennæ ignibus mancipantur. Hinc ergo colligendum est, quanta damnatione plectendi sunt qui aliena rapiunt, si tanta animaduer- sione feriuntur, qui sua indiscretè tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, si tali subiicit pœnæ non tradita. Perpen- dant quod meretur iniustitia inlata, si tanta percussione digna est pietas non impensa. Cùm aliena rapere intendunt, audiant quod scriptum est, *Væ ei qui multiplicat non sua, vsquequò & adgrauat contra* Habac. 2. 6.
se densum lutum? Auaro quippe densum lutum contra se adgrauare, est terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Cùm multiplicare largæ habitationis spatia cupiunt, audiant quod scriptum est, *Væ qui* Esa. 5. 8.
coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad terminum lo- ci: numquid habitabitis soli vos in medio terræ? ac si apertè diceret, Quo usque vos extenditis, qui non habere in cōmuni mundo consortes mi-

nimè potestis? Coniunctos quidem premitis, sed contra quos vos
 valeatis extendere semper inuenitis. Cum augendis pecuniis inbiant,
 Eccl. 5. audiant quod scriptum est, *Auarus non impletur pecunia, & qui amat
 diuitias fructus non capiet ex eis.* Fructus quippe ex illis caperet, si eas be-
 ne spargere non amando voluisset: quia verò eas diligendo retinet,
 hinc utique sine fructu derelinquet. Cum repleti cunctis simul opi-
 bus inardescunt, audiant quod scriptum est, *Qui festinat ditari, non
 erit innocens.* Profectò enim quoniam augere opes ambit, vitare pec-
 catum negligit, & more auium captus, cum escam terrenarum re-
 rum audius conspicit, quo stranguletur peccati laqueo non agno-
 scit. Cum quælibet præsentis mundi lucra desiderant, eaque quæ
 de futuro damna patiuntur ignorant, audiant quod scriptum est,
 Prou. 29. *Hæreditas ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit.*
 Ex hac quippe vita initium ducimus, ut ad benedictionis sortem in
 nouissimo veniamus. Qui itaque in principio hæreditari festinant,
 sortem sibi in nouissimo benedictionis amputant: quoniam dum per
 auaritiæ nequitiam hinc multiplicari appetunt, illic ab æterno patri-
 monio exhæredes fiunt. Cum vel plura ambiunt, vel obtinere cun-
 cta quæ ambierint possunt, audiant quod scriptum est, *Quid prod-
 est homini si totum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum fiat?* Ac
 si aperte veritas dicat, *Quid prodest homini si totum, quod extra se
 est congregat, si hoc solum quod ipse est damnat?* Hinc quoque
 te frequentissimè monui, & adeò corripui, ut etiam contra me &
 mihi fideles inde scandalum sumpseris, & quas vel quantas potuisti
 infidias moliri studueris. Sed & domnus Rex in suis litteris tibi datis
 » ex hac causa monuit hoc modo, Verum, inquit, prius te dignum
 » duco monere, ut clerum & plebem tibi commissam, qui te, nullo co-
 » gente, sed spe ducti, quia pro amore tui auunculi, qui & nobis, &
 » regno, ac Ecclesiæ regni nostri in multis profuit, me videbant te
 » diligere, & quia putabant te illius vestigia secuturum, & consiliis
 » obediturum, & quoniam Laudunense municipium Remensi Eccle-
 » siæ, in qua nutritus fuisti, vnitum antiquitus fuerat, deuotè elege-
 » runt, & obnixè sibi pastorem ordinari petierunt, debitam eis vicem
 » rependens, episcopalem ac pastorem benignitatem impendas, &
 » non eos tam duriter tractes atque adfligas, neque illis alios quos an-
 » tè non nosti præponas vel superponas, & de gremio Ecclesiæ ti-
 » bi commissæ, in qua nutriti & educati fuerant, illos, sicut quosdam
 » iam expulisti, vel abscedere compulisti, non proicias, vel cum ge-
 » mitu ibidem consistere cogas.] Lege intelligenter, & retine tenaci-
 ter hanc epistolam beati Gregorij ad Constantium Mediolanensem
 Lib. 11. Epist. 1. Episcopum, Scripta, inquit, fraternitatis vestræ suscipiens, magnas
 omnipotenti Deo gratias retuli, quia ordinationis vestræ merui cele-
 bratione releuari. Quòd verò ex superno munere in electionem ve-
 stram concorditer omnium conuenit adensus, hoc fraternitas tua

cum summa debet consideratione pensare, quia post Deum valdè est debitor eis, qui sibi vos præferri tam subdita mente voluerunt. Decet igitur vos sacerdotali benignitate eorum moribus in omnibus respondere, eorumque necessitatibus pia compassione concurrere. Si quorum fortassè sunt vitia, hæc maturis obiurgationibus increpare, ut ipsa quoque sacerdotalis indignatio, virtute sit admixta dulcedinis, quatenus & tunc à subiectis amari debeat, etiam cum grauitur timeretur. Quæ res personam vestram apud eorum iudicium in magnam quoque reuerentiam adducit: quia sicut præceptus furor vsitatusque despicitur, ita contra culpas discreta indignatio plerumque quo tarda fuerit, eo amplius fit timenda.] Diligenter etiam debes attendere, quod non in mea, sed in Dei laude cuius est donum, pro tua utilitate dico, quia & ego nutritor tuus, apud quem à pueritia vsque ad iuuentutem tuam exegisti ætatem, sicut vidisti & audisti, non pro largitione beneficiorum, non pro commendatione ministeriorum, non pro receptione eorundem ministeriorum, non pro redhibenda gratia mea his qui in me offenderant, non per quamcumque petitionem cuiuscumque adiutorij, non per quascumque adinuentitias occasiones, aut à clericis, aut à laicis, aut à parochianis presbyteris, quæcumque pretia, vel exenia, seu emolumenta exegi, vel quolibet modo quæsiui, sed in omnibus eorum profectum, & loci mihi commissi utilitatem attendi. Vnde & reminisci debes, quia sapius te commonui, ut tibi commissis, qui te libenter elegerunt, non onerosus, sed graciosus existeres. Et si meæ admonitiones non tibi placent, lege cum aliis Homiliam beati Gregorij in Euangelio *Ego sum pastor bonus*, & eam mente reconde, in qua inter alia dicit *Ioan. 10.* de summè & essentialiter pastore bono, cuius formæ debemus inniti, Cognosco, inquit, oves meas, id est, diligo, & cognoscunt me meæ, id est, diligentes obsequuntur: quia oportet ut nobis commissi magis dilectione in Christo obediant, quàm seruili timore coacti gementesque deseruiant.] Nam de huiusmodi prælationibus, vel præmissis negotiis, quibuscumque adinventionibus præmia vel exenia quæcumque accipere, simoniacum & cōtra sanctas scripturas, atque, ut suprà ostendi, contra sacros est canones. Vnde etiam leges, quibus debitæ observationis reuerentiam sancta Ecclesia exhibet, in cxvii. constitutione, capitulo ccclii. constitutionis Iustiniani dicunt, Ut locorum venerabilium administratores sine pecunia fiāt. Nullus neque ex xenodochiis, neque ptochotrophiis, neque nosocomiis, neque alicuius religiosæ domus administrator, vel cuiuscumque curæ Ecclesiasticæ gestor, præstet aliquid ei à quo præponitur, vel cuiusque personæ, pro commissæ sibi administratione. Qui autem præter hæc quæ disposuimus dederit aliquid, vel acceperit, vel mediator factus fuerit, sacerdotio vel clero, vel commissæ sibi administratione nudabitur, his quæ data sunt vindicandis religioso locò, cuius talis persona cōsecrationem, vel

Serm. 9. de
passione
Domini.

curam, vel administrationem accepit. sin autem laicus sit qui accepit, vel mediator factus est, duplum ab eo exigatur, & religioso loco, in quo talis persona, vel administrationem, vel consecrationem, vel curam accepit, præstetur.] Iustè igitur & rationabiliter leges sanctis scripturis & canonibus concordantes talia decreuerunt, quia vt sanctus Leo dicit, Auaritiam meritò Apostolus radicem esse malorum omnium diffiniuit. Nullum enim peccatum sine cupiditate committitur, & omnis illicitus appetitus istius auaritatis est morbus. Amori pecuniæ vilis est omnis affectio, & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit, nullumque est iustitiæ in illo corde vestigium, in quo sibi auaritia fecit habitaculum. Hoc perfidus Iudas inebriatus veneno, dum sitit lucrum, peruenit ad laqueum.]

CAP. LII. *De superbia eius & arrogantia, iactantiæque inepta & indecenti.*

Lib. 14.
Moral. c. 18

A multis etiam denotaris, quòd superbia efferaris, & vana gloria iactiteris, atque arrogantia supereris. Vnde ego & tu, quasi in speculo, in verbis beati Gregorij nos nostrasque mentes conspiciamus, & nos coram diuinis oculis componamus. Ait enim, Superbia, inquit, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam vnus virtutis extinctione contenta, contra cuncta animæ membra se erigit, quasi generalis ac pestifer morbus corpus omne corrumpit, vt quicquid illa inuadente agitur, etiam si esse virtus ostenditur, non per hoc Deo, sed soli vanæ gloriæ seruitur. Quasi enim Tyrannus quidam obsessam ciuitatem intercipit, cum mentem superbia inrumpit, & quo ditiores quemque ceperit, eo in dominio durior exurgit, quia quo ampliùs res virtutis sine humilitate agitur, eo latius ista dominatur. Quisquis verò eius in se tyrannidem captiua mente suscepit, hoc primum damnum patitur, quod clauso cordis oculo iudicij æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab aliis vel bene geruntur displicent, & sola ei quæ ipse vel prauè egerit placent. semper aliena opera despicit, semper miratur quod facit, quia & quicquid egerit, egisse se singulariter credit, atque in eo quod exhibet per gloriæ cupiditatem, sibi metipsum per cogitationem fauet, nec considerat quid alter boni ampliùs quam ipse, sed quid boni ipse ampliùs quam alter habeat. Neque enim pensat quæ bona spiritus alter acceperit, & ipsi desint, sed quæ bona ipsi, & quæ mala sint alteri: & cum se in cunctis transcendere ceteros æstimat, per lata cogitationum spatia secum deambulans, laudes suas tacitus clamat. Nonnunquam verò ad tantam elationem mens ducitur, vt in eo quod tumet, etiam per ostentationem locutionis effrænatur & tanto facilis ruina sequitur, quanto apud se quicquid impudentiùs exaltatur. Hinc enim scriptum est, *Ante ruinam exaltabitur cor*, & hæc elatio alios ex rebus sæcularibus, alios verò ex

Prou. 16.

spiritualibus possidet. Alter namque tumescit auro, alter eloquio, alter infimis & terrenis rebus, alter summis cælestibusque virtutibus, vna tamen eadēque superbia ante Dei oculos agitur, quamuis ad humana corda veniens in eorum obtutibus diuerso amictu pallietur. Aliter autem præpositos atque aliter subditos tentat. Præfato namque in cogitationibus suggerit, quia solo vitæ merito super ceteros excreuit, & si qua ab eo aliquando bene gesta sunt, hæc importunè eius animo obliicit, & cum hunc Deo singulariter placuisse insinuat, quo faciliè suggesta persuadeat, ipsam ad testimonium potestatis traditæ retributionem vocat, dicens, Quia nisi omnipotens Deus te his omnibus meliorem cerneret, omnes hos sub tuo regimine non dedisset: eiúsque mox mentem erigit, & viles atque inutiles eos ostendit qui subiecti sunt, ita vt nullum iam quasi dignum respiciat, cui æquanimiter loquatur. Vnde & mox mentis tranquillitas in iram vertitur, quia dum cunctos despicit, dum sensum vitæque omnium sine moderatione reprehendit, tanto inrefrenatiùs se in iracundiam dilatat, quanto eos, qui sibi commissi sunt, esse sibimet indignos putat. Et si ipsi subiecti sunt aliis, eorum cor superbia instigat, vt sua acta considerare funditus negligant, & semper tacitis cogitationibus rectoris sui iudices fiant. qui dum in illo quod reprehendere debeant importunè respiciunt, in semetipsis quod corrigant nunquam vident. vnde & tanto atrociùs pereunt, quanto à se oculos auertunt. Aliquando autem tales subditi proterua quæ sentiunt nequaquam produnt, & hi, quorum loquacitas vix compescitur, nonnunquam ex sola amaritudine intimi rancoris obmutescunt. qui per dolorem mentis procacitatis suæ verba subtrahentes, cum malè loqui soleant, peius tacent, quia cum peccantes aliquid de correctione audiunt, indignantes etiam responsionis verba suspendunt. Cum his quando asperè agitur, sæpè ad querelæ voces de hac ipsa asperitate profiliunt. cum verò eos magistri sui blandè præueniunt, de ipsa humilitate, qua præuenti sunt, grauiùs indignantur, & tanto eorum mens vastius accenditur, quanto consideratiùs infirma iudicatur. Cunctis namque superba apud se cogitatione tumentibus inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imagine, erectio in incessu, rancor in responsione. Horum mens semper est ad irrogandas contumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad lacessendos verò alios importuna, ad ea quæ facere & debet & præualet ignaua, ad ea quæ facere nec debet nec præualet parata. Hæc in eo quod sponte non appetit nullis exhortationibus flectitur, ad hoc autem quod latenter desiderat, quærit vt cogatur, quia dum metuit ex desiderio suo vilescere, optat vim in ipsa voluntate tolerare. Quapropter hoc vitio laborantibus Dominus dicit, *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* & item, *Immundus est apud Deum omnis qui*

Iacob 4.

Eccl. 17.

1. Reg. 2.

Psal. 32.

Psal. 58.

2. Cor. 12.

1. Cor. 9.

Luc. 17.

2. Cor. 34.

Philip. 2.

*exaltat cor. & item, Quid superbit terra & cinis? Quia igitur Redemptor noster corda regit humilium, & Leuiathan rex dicitur superbiorum, apertè cognoscimus quòd euidentissimum reprobiorum signum superbia est, at contrà humilitas electorum. Cùm ergo quam quisque habeat cognoscitur, sub quo rege militet inuenitur. Vnusquisque enim quasi quendam titulum portat operis, quo facillè ostendat sub cuius seruiat potestate rectoris.] De hoc quippe vitio superbiæ descendit, quòd multi te apud plurimos dicunt de fortitudine & agilitate tui corporis gloriari, & de præliis, atque vt nostratium lingua dicitur, de *vassaticis* frequenter ac libenter sermonem habere, & qualiter ageres si laicus fuisses inreuerenter referre, & alia multa quæ tibi non conueniunt dicere & agere, nec mihi enunciare. Debes enim attendere quod scriptum est, *Non in fortitudine sua roborabitur vir, & Non saluatur Rex per multam virtutem. & Gigas non saluabitur in multitudine fortitudinis suæ.* Vnde apud se Dauid manu fortis, humiliter infirmus, & ideo veraciter fortis, qui gigantem multæ fortitudinis occidit, & regem ac virtutem exercitus eius ab opprobrio liberauit, Domino dicit, *Fortitudinem meam ad te custodiam.* Et Paulus, qui audiuit à Domino, *Virtus in infirmitate perficitur*, gloriatur in infirmitatibus suis, dicens, *Quando infirmior, tunc fortior sum & potens, & castigo corpus meum, & seruituti subiicio, ne aliis prædicans ipse reprobus efficiar.* Sed & cùm in his, in quibus infatigabiliter pugnando, non quasi aërem verberantes, sed contra aërias potestates, & carnis inlecebras, ac mundi concupiscentias agonizantes decertauerimus, quod nobis à Domino præcipitur ex intimo cordis affectu dicere debemus, *Serui inutiles sumus, quæ debuimus facere, fecimus. Quia non sumus sufficientes à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui dedit velle & perficere pro bona voluntate.* quique suis dixit, *Sine me nihil potestis facere.* De vanitate autem qua te iactas, qualiter faceres si laicus esses, breuiter tibi valeo respondere, faceres vtique sicut patriotæ & propinqui tui laici faciunt, scilicet voluntariè viueres inter tuos conterraneos atque vicinos pacificè, quoniam si aliter præsumeres, fortiores & superiores qui tibi resisterent, teque reprimerent, inuenires.*

CAP. LIII. De motibus corporis inordinatis, qualiter cauere debeat.

Orat. 1. in
Iulianum.

Et quoniam reprehenderis de motibus corporis inordinatis, attendendum mihi & tibi est quod beatus Gregorius dicit, quoniam interiùs est custodia, quæ ordinata seruat exteriùs membra. Et sanctus Gregorius Nazianzenus habitum Iuliani Apostatæ describit dicens, Faciebat me cautum adeo inconstantia morum eius, & excessus vberior. Vates enim egregius est, qui benè considerat. Nullum enim

signum mihi in eo vtile videbatur, ceruix inflexibilis, humeri iactabiles, oculi currentes, huc illucque directi & furiosè respicientes, pedes impatientes, nares spirantes iniurias atque contemptum, schemata risibilia, & hoc ipsum semper habentia, risus incontinenens & quasi subbulliens, consensus & negatio simul, ratio nulla ratione consistens, interrogatio inordinata, atque responsio nulla conuenientia sibi conueniens.] Et sanctus Papa Gregorius quendam describens potiùsque depingens iuuenem, de eo dicit, Quia erat superbus & lubricus, verbis levis, nutibus instabilis, mente tumidus, veste compositus, actione dissipatus.] Vnde attendendum est nobis, quia si hæc reprehensiones in laicis quibuscumque potestatibus præditis ita denotantur, quàm damnabiles in nobis Episcopis habeantur, qui lux mundi, & lucerna super candelabrum posita, vt luceamus omnibus qui in domo Dei, id est, Ecclesia sunt positi, esse videmur? Hæc tibi, frater ac fili, scribo multo dolore ac confusione compunctus, hortans vt in lutere, quem Moyses de speculis mulierum ante tabernaculum Exod. 38. Domini excubantium fecerat, in quo sacerdotes ministraturi in eadem domo Domini manus & pedes lauarent, mecum te conspicias, & interiùs atque exteriùs ibidem, id est in sacræ scripturæ præceptis per sanctos Dei nobis explanatis, & in eorumdem sanctorum exemplis, nostra reprehensibilia abluamus, & dignos nos fletibus & sanctis operationibus, vt dignè illi ministrare possimus, exhibeamus. Hinc enim omnipotenti Domino per Psalmistam dicitur, *In æternum non Psalm. 118. obliuiscar iustificationes tuas, quia in ipsis viuificasti me.* Iustificationes enim præcepta Dei dicuntur, in quibus nos corrigendo iustificat, de quibus idem Psalmista apertiùs dicit, *In tuis iustificationibus me- Psalm. 18. tabor, non obliuiscar sermones tuos.* In eis itaque nos viuificat, quia per hæc nobis spiritalem vitam demonstrat, eamque per afflationem spiritus nostris mentibus infundit.

CAP. LIV. *Vt non se permittat decipi à flore iuuentutis & sanitate corporis, & mundi inlecebris.*

TANDEM hortor te, frater ac fili, & moneo, vt non te permittas decipi à flore iuuentutis, & sanitate corporis, & mundi inlecebris, habens semper ante mentis oculos quod hinc sanctus Spiritus per beatum Iob dicit, *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, re- Iob 14. pletur multis miseriis. quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet. Breues dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est, constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Et per Psalmistam, Verumtamen in imagine pertransit homo, sed Psalm. 148. & frustra conturbatur. Thesaurizat & ignorat cui congregauit ea. Habe semper ante mentis oculos, quàm terribilis iudex noster sit in consiliis super filios hominum, & quàm districtus ad iudicandum veniet, cælis*

& terris ardentibus, & vniuersis cælorum virtutibus, atque omnibus creaturis in obsequium sui terroris commotis. Quando ignis ante ipsum præcedet, & inflāmabit in circuitu inimicos eius. aduocans cælum defursum, & terram discernere populum suum. quando veniet nos iudicaturus de cogitationibus, verbis, & actibus nostris. quem præueniendum nobis est in confessione, & plorandum ante eum qui fecit nos. Attendendum est etiam, quæ nobis verecundia tunc erit in conspectu totius humani generis, omniumque virtutum cælestium confundi, & post confusionem quæ nos pœna sequetur, cum animam immortaliter morientem reatus inuoluet, & indeficienter deficientem carnem gehenna consumet, si radices cordis huic sæculo perseueranter infixas habuerimus: quia nemo potest, vt scriptum est, *hic gaudere cum sæculo, & illic regnare cum Domino*. Simus igitur, vt docet Apostolus, *quasi morientes, & ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, & omnia possidentes*. Momentis suis horæ fugiunt, & tempora dilabuntur. Satagamus ergo vt in bonis & continuis operibus teneantur: quia scriptum est, *Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore*. Et descriptis viri sancti continuis bonis operibus, scriptum est, *Sic faciebat Iob cunctis diebus*. Sicut ergo quotidianas & necessarias pensiones corpori reddimus, ita quotidianas atque continuas bonorum operum, scilicet continentiae, lectionum, vigiliarum, & orationum, atque lacrymarum, & eleemosynarum, atque sacrae hostiae oblationum, gemituum quoque ex præteritorum pœnitentia, & sancto futurorum desiderio, pensiones animabus nostris effundentes eas in conspectu Domini reddere studeamus, & in his cum fide recta, spe firma, & caritate perfecta, perseuerantissimè vigilemus, scientes quia Ioseph solus inter fratres talari tunica indutus legitur, & cauda pecoris in sacrificio Domino offerri præcipitur, quia qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Et obaudiamus quod Sapientia per Salomonem nos singulos exhortans dicit, *Quodcumque potest manus tua facere instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos quò tu properas*.

Psal. 94.

2. Cor. 6.

Psal. 105.

Iob 1.

Genes. 37.

Eccle. 19.

C A P. L V. *Conclusio epistolæ verbis Heliae, Quod meum fuit feci tibi.*

IN conclusione autem horum omnium tibi scribo quod beatus Helias Spiritu sancto repletus ad Heliseum eodem Spiritu sancto replendum dixit, *Quod meum fuit feci tibi*. Credo enim quia etiamsi quod absit me non obaudieris, labor meus non erit in te apud Deum inanis & vacuus. Etsi enim Æthiops niger in balneum intrat, & niger de balneo exit: non tamen balneator denarium, id est, pre-

3. Reg. 19.

pretium sui balnei perdit. Nos autem & sermones nostri in manu Dei sumus, qui dicit, *Pluam super unam ciuitatem, & super alteram non pluam:* Amos. 4. & quibusdam loquitur per vocem, & exigente culpa, occulto atque iusto iudicio, non loquitur per vñctionem: quibusdam verò gratiæ loquitur vñctione, id est sancti Spiritus inspiratione cum voce. Det Dominus me, & velle, & scire, & dicere, & agere quæ iussit: & te audire, & exaudire quod expedit, & nobis ambobus ea velle & operari, & in his perseuerare quæ præcipit, vt mereamur dona percipere quæ promittit.

XXXIV.

AD HINC MARVM LAVDVNENSEM,

*Accepto eius missatiko per Heddonem Præpositum
Ecclesiæ Laudunensis.*

Ex veteri Codice Bibliothecæ Thuanæ.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS,
dilecto fratri Hincmaro Ecclesiæ Laudunensis Episcopo salutem.

DECIMO-QUINTO Kalendas Augusti præsentis tertix Indictionis, iam vesperi venit ad me communis frater & comminister noster Heddo, Præpositus commissæ tibi Ecclesiæ, dicens mihi ex tua parte missaticum, sicut hîc habetur subnexum.

CAP. I. *Meus senior vobis mandat salutes, & fideles orationes.*

II. *Mandat vobis, quia vos sapitis quod illi nunc factum fuit in Attiniaco, propter quod inde ambulauit, sicut vobis per Teutlandum mandauit, & vos sapitis quo modo illi iam altera vice factum fuit, quando Rex illum detinuit.*

III. *Mandat vobis, quia res de sua Ecclesia illi tollutæ sunt, & Flotharius regis missus eas consignauit Nortmanni homini, & hoc meus senior iam sciebat, quando de Attiniaco ambulauit, quia sic deueniret, quia homo Nortmanni Herimundus hoc seniori meo dixit, quando Rex de Siluanectis reuenit.*

IV. *Et mandat vobis, quia & alias res de sua Ecclesia tenent sui homines per potestatem & per verbum Regis, & mandauit suos homines ad se venire præterita die Sabbati, & voluit considerare de seruitio Regis, & de illa opera ad suam Ecclesiam, & illi non venerunt, & Rex illi per Bertharium nunc mandauit, vt Eligio suum beneficium redderet, & Eligius inde Regis indiculum adportauit, vt suum beneficium illi redderet, & meus senior illi respondit, vt reueniret die Lunis, & inde consideraret cum suis fidelibus,*

Tomus II.

Ffff

Et tunc illi responderet : ipse autem dixit , quod hoc expectare non debuisset , quia Rex illi eum beneficium reddidit , & intrauit ibi , & tenet illum.

V. Et quia vos estis suus auunculus , & suus Archiepiscopus , si vos illi potestis impetrare ad Regem , ut ille possit res de sua Ecclesia ordinare , & illi eas liceat sicut ei simulauerit disponere & gubernare. quia quod ille facit , alter disfacit : & quod ille disponit , alter peruertit. Tunc vult ille vobis obedire , & ad vos venire , & per vestrum consilium facere : quia quicquid de rebus sua Ecclesia fecit & ordinauit , non per se , vel per aliquam propinquitatem aut amicitiam inde fecit , sed sicut melius ille intellexit , si inde fecit. Et si hoc vos non potestis ad Regem facere , tunc non potest ille Regi obedire , nec illi seruire , nec aliquod temporale obsequium facere , nec ad illum venire , & non potest dimittere , ut sic longè inde se non reclamet si plus altè potest , id est , ad sedem Apostolicam. Et non dimittet , ut inde suum ministerium non faciat. id est , excommunicabit illos sicut hic habet quod illi Episcopi diffinierunt , quia non potest dimittere ut illos non excommunicet , quoniam altera vice , quando domino Apostolico mandauit de Nortmanno , hoc ei remandauit dominus Apostolicus , ut prius inde fecisset suum ministerium , & tunc se reclamasset. Et hoc ideo usque modò dimisit , donec vobis mandaret ut hoc vos sciretis , quia nunc inde suum ministerium faciet.

Vnde frater vnà cum venerabilibus Episcopis & dilectis fratribus nostris qui adfuerunt , Remigio scilicet , & Harduico , & Francone , ac Hodone , atque Willeberto , ad domnum Karolum regem gloriosum petitoriam suggestionem referre curauit. Qui nobis respondit , se putasse tibi posse sufficere quod hinc iam coram Episcopis benigno animo & allocutione placida tibi in Attiniaco dixit. videlicet quoniam ad illum peruenit , te amplius præsumpsisse de rebus , de quibus nunc mandas quia Flotharius missus eius Nortmanno consignauerit , quàm Ecclesiæ tibi commissæ debeantur , & amplius quàm in præcepto habeatur , per quod tibi res à longo tempore ab Ecclesia Laudunensi subtractas restituit , vel gratis tuæ petitioni annuens dedit , sicut & manifestissimè claruit de his , quas contra rationem & iustitiam ilegaliter atque irregulariter vsurpasti , quæ in præcepto non continentur , & iustè atque rationabiliter secundum legem homo suus reconquisiuit. Propterea illas res , videlicet villam Pauliacum , quæ à longo tempore ab Ecclesia Laudunensi subtractæ fuerant , præsentaliter reciperes , & illas alias de quibus ad eum reclamatio venit , interim non reciperes , sed tantum inde expectares , donec illud præceptum adportares , & suus ac meus missus in ipsum pagum irent , & ex his rei veritatem inuestigarent : & quicquid inuentum fuerit , quod ex eisdem rebus iustè & rationabiliter ad Laudunensem Ecclesiam pertineret , non solum non discuperet , verum & libenter eas ipsi Ecclesiæ concedere vellet , & tu ex his nihil tunc contradixisti. De beneficiis autem hominum tuorum , de quibus mandasti , respondeo quia tui homines se ad eum reclama-

uerunt, quòd ab eis sua beneficia, quæ apud antecessores tuos, & apud te proseruierunt, iniuste & inrationabiliter abstulisses. Vnde secundum sacros canones, & decreta sanctæ sedis Romanæ Pontificum ex eisdem sacris canonibus promulgata, electos iudices Episcopos apud me expetisti, & eorum atque aliorum Deum timentium iudicio de quibusdam decretum fuit, vt beneficia sua, quæ inrationabiliter perdiderant, recuperare deberent: quorumdam autem eorum causa vsque ad alium tractatum certis causis interuenientibus non diffinita, sed implacitata remansit, & tu ante diffinitionem, contra sacros canones, sine vlla necessitate vel ratione fuga lapsus, regularem diffinitionem expectare contempsisti, vnde quid sacri decernant canones sufficientissimè nosti. Nunc verò quia ipse iam in motu est, pergens obuiam fratri suo propter pacis caritatísque concordiam, & sanctæ Ecclesiæ ac Christiani populi obtinendam quietem, cum fauente Domino inde reuersus fuerit, veni ad illum, & adporta illud præceptum, per quod præfatas res Ecclesiæ Laudunensi restituit, siue contulit, & sicut iustum de illis rebus quas requiris inuentum fuerit, agere procurabit. Homines autem tui, quorum causa, te irregulariter ac ilegaliter abscedente, adhuc non diffinita sed implacitata remansit, iuste & rationabiliter ventiletur, & secundum sacras leges diffiniatur. Ceterum, carissime frater, de scedula quasi Episcoporum diffinitionem continente, in Synodo quæ apud Tusiacum fuerat habita, valdè miratus sum vbi & quomodo hanc adinuenisti, quam antequam per Heddonem clericum tuum acceperim nunquam vidi, & nunquam vel nusquam audiui, sed nec qui modò adfuerunt Episcopi eam se vidisse vel audisse dixerunt. Illam quippe authenticam diffinitionem, quæ secundum sacras leges in eadem Synodo decreta est, cui & mecum interfuisti, ego habeo, & diuinare non valeo, vnde adinuentio ista emerferit, quæ, sicut ex his euidenter potes cognoscere, quæ tibi contra præsumptiones tuas studui scribere, in quibusdam sacris regulis obuiat, & mendacem illam esse facillimè posses aduertere, si illos oculos habuisses in capite, de quibus scriptura dicit, *Oculi sapientis in capite eius*. Et miranda est tua Eccle. 2. 14 prudentia, cur sibi placuit plus hanc mendacem, & in quibusdam, vt dixi, sacris regulis obuiantem compilationem habere, & mihi transmittere, quam veram Synodi diffinitionem, & sacris regulis congruentem habere, & à me qualicumque primatu tuo iuxta regulas sacras tenendam & sequendam accipere, cuius, secundum decreta sanctæ sedis Romanæ Pontificum ex sacris canonibus promulgata, ordinationem semper debes in rebus expectare. Nam etsi scedula à te mihi directæ quiddam rationis vel auctoritatis habere videtur, hoc tamen debes discernere, quia sicuti vbi reclamatio certa suscipitur, causa ventilatur, ratio postulatur, præsumptio vel usurpationis temeritas non inuenitur, sed iustitia sequi-

tur, & æquitas conseruatur, censura districtiōis canonicæ vacat, ita se ad vliscendum contra deuios à ratione & auctoritate ac æquitate, & in contemptus pertinacia obduratos exaggerat. Sedis, inquit beatus Leo, Apostolicæ moderatio hanc temperantiam seruat, vt seuerius agat cum obduratis, & veniam cupiat præstare correctis. Igitur quoniam, vt item Leo dicit, matura volumus sacerdotum esse consilia, & sacra Scriptura dicit, *Qui festinus est, pedibus offendit*, hortor & moneo te, frater carissime, paterna & metropolitana secundum sacras regulas auctoritate, vt non per hæc commenta, quæ mihi misisti, præceptis sicut mihi mandasti sis ad proferendam sententiam, præsertim cum sufficientissimè iam te hinc commonuerim, redarguerim, & etiam ex auctoritatibus diuinis instruxerim. Sed patienter interim tolera quæ videntur tuæ potestati contraria, qui dicere cum Psalmista debes, *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam. In patientia*, inquit Dominus, *possidebitis animas vestras*, & item scriptum est, *Doctrina viri per patientiam noscitur*. Quanto enim quis minus est patiens, tanto conuincitur minus doctus. Et melior est patiens viro forte, & qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Quoniam qui vrbes subigit, extra se est quod vincit, qui autem patiens est, semetipsum sibi semetipso subiicit. Tolerā igitur æquanimiter quos contrarios tibi deputas, & dilige ipsos quos toleras, & plus erga corrigendos agat tua beniuolentia quàm seueritas, plus cohortatio quàm commotio, plus caritas quàm potestas. à qua regula non exorbitabis, si non quæ tua sunt quæsieris, sed quæ Iesu Christi. Porro si dominari magis quàm consulere subditis volueris, honor inflabit superbiam, & quod prouisum est in ordinatione tua ad concordiam, tendet ad noxam. Ergo age, frater carissime, quod Episcopalem condecet grauitatem, expectans donec ad prouincialem synodum, cuius iam tempus in proximo est, conueniamus, in qua fauente ac cooperante Domino, secundum decreta beati Gregorij, & de incidentibus causis disceptatio, & sit salubris de Ecclesiastica obseruatione conlatio: quatenus dum per hoc & præterita corrigentur, & regulam futura suscipient, omnipotens vbique Dominus fratrum concordia conlaudetur, cuius nobis adesse præsentiam, si hæc obseruabimus, credere pro certo debemus, quia scriptum est, *Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. Si ergo adesse dignabitur vbi duo vel tres fuerint, multo magis non deerit vbi plures conuenerint sacerdotes. Quod autem mihi mandasti, Quia non potes dimittere vt illos homines, qui res Ecclesiæ tuæ contra voluntatem tuam tenent, non excommunices, quoniam altera vice, quando domno Apostolico mandasti de Nortmanno, hoc tibi remandauit, vt prius inde fecisses tuum ministerium, & tunc te reclamasses, non hoc in suis litteris inuenimus, vel audiuius. Propterea, frater, vide ne cuiusquam verbo, fortè per adulationem ad gratiam

tuam tibi suaſo, & non ex domni Apoſtolici auctoritate prolato pel-
lectus, præproperè & tibi inconſulte ac præcipitanter ſententiam ex-
communicationis ſacris regulis obuiam proferas: ſed expecta, vt præ-
dixi, donec ad prouincialem Synodum Epifcopi Remorum prouinciæ
conueniamus, & ſi quid nobis obſtiterit, vt ſecundùm ſacras re-
gulas iuſtè & rationabiliter ea quæ agenda ſunt exequi quod abſit
nequiuimus, quod nullo modo futurum fore putamus, tunc ſi
neceſſe fuerit ſecundùm ſacras regulas, tua reclamatio, ſi iuſta in-
uenta fuerit, ad ſedem Apoſtolicam noſtris litteris proſecuta per-
ueniat.

XXXV.

AD HINCMARVM LAVDVNENSEM.

*De hoc Opusculo Flodoardus lib. III. cap. XXI. Scribit ad eum præterea multa.
Nouiſſimè voluminis ſeriem, rememorans in eo, & ad mentis eius oculos
reuocans, qualiter illum orphanum dulci dilectione ſub religione nurrie-
rit, litteris erudierit, per ſingulos gradus Eccleſiaſticos uſque ad Epifco-
patus apicem prouexerit.*

N VNC, inquit, retribuente mihi mala pro bonis,
& odio me habentem gratis, quoniam non faueo tuis
infructuofis operibus, quandiu te patiar, multis à te
afflictus iniuriis? Etenim ab ipſa die tuæ ordinatio-
nis, tam verbis quàm ſcriptis, & inordinatis actibus
ac motibus tuis, frequentibus adeo ſum grauatus la-
cerationibus atque contuſionibus, vt tædeat me vitæ meæ: quia ſic
pro loci mei officio tuæ insolentiæ ſum connexus, vt non ſolùm
poſt primam & ſecundam correptionem, iuxta Apoſtolum, verùm
nec poſt plurimas, priuatim & coram communibus familiaribus no-
ſtris, ſed & coram rege, & Epifcopis, ac plurimis aliis, verbis &
ſcriptis commonitiones te valeam deuitare. Et licet exoptem, vt da-
rentur mihi pennæ ſicut columbæ, & auolarem ac requieſcerem à
te elongatus in aliquam ſolitudinem, non poſſum quoquam effugere,
vt aut tua pertinacia contumacis præſentiæ, aut miſſorum tuorum du-
riloquiis, aut ſcripturarum tuarum derogationibus & inutilibus næ-
niis, quin potiùs tragædiis, aut talibus quæ non conueniunt Epi-
ſcopo, de te auditionibus non affligar. Et iam tandem putaui te pi-
gere talia exequi, cùm ecce nunc Idib. Nouembris quartæ Indiſtio-
nis prolixiffimam rotulam, mendaciis & irrationabilitatibus ac impro-
periis contra veritatem & auctoritatem repletam, mihi miſiſti. Et
miror cur ſic exfrons factus, vt de Iudæa Dominus queritur, nescis
erubescere, & tibi non eſt naufæa talia & tanta ſcribere, niſi quo-

Hier. 6. 19.
& 8. 12.

niam iam vtilibus non es intentus, neque in necessariis occupatus. Et ut de aliis taceam, quæ si ex ordine voluero replicare, antea deficiet lux diurna, quàm legenda exinde deficiat pagina, replicabo tibi aliqua, quæ non valeo nec debeo silentio præterire. Videlicet quia statim ut à paternæ nido educationis factus Episcopus euolasti, & me & eos qui nutrierunt deseruisti, & sæculares amicitias atque familiaritates quæsisisti, & acquisisti, & sic subinde alios & alios deferens & acquires, non solum de comparibus, sed etiam & de tibi commissis, ad hoc emerisisti, ut contra sacras Antiochenas regulas, præcipientes ut præter me agere nihil debeas, secundum antiquam patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad tuam parochiam pertinent, possessionesque subiectas, sine mea vel Coepiscoporum nostrorum conscientia administrationem in palatio domni Regis obtinueris. quam administrationem tibi coram eodem domno Rege, & aliis qui affuerunt ex sacris regulis interdixi, & aliquandiu ab administratione cessasti. Postea autem per exteras, id est, sæculares potestates, contra Sardicenses canones, eandem administrationem cum Abbatia in tertia prouincia, vltra Remensem prouinciam, sine mea conscientia obtinuisti. Ad quam Abbatiam, sine mea licentia, quotiens tibi placuit perrexisti, & quandiu tibi placuit ibidem fuisti immoratus, contra Hilari Papæ decreta dicentis, Illud non potuimus præterire, quod sollicitudine diligentiore curandum est, ne præter Metropolitanorum suorum litteras aliqui Episcopi ad quamlibet prouinciam audeant proficisci. quod etiam in omni genere officij clericalis per singulas debet Ecclesias custodiri.] & sic antea Zosimus, & postea S. Gregorius decreuerunt. Præterea quoque, semel ac secundo litteris canonicis euocatus ad ordinationem Episcopi in Ecclesia Cameracensi Remensis prouinciæ pastore destituta, vnde Apostolica sedes me suggerente non modicè laborauit, nec ipse venisti, nec pro te vicariam personam, vel litteras tui consensus, ut regulæ sacræ præcipiunt, ad me direxisti. Vnde Symmachus Papa ad Æonium ex sacris regulis promulgauit, ut si quilibet Episcopus Metropolitano Pontifici iuxta canonicam diffinitionem vocatus obtemperare noluerit, nouerit succidendum se, quod non optamus, Ecclesiastica disciplina.] Sed & hinc à me conuentus, nullam satisfactionem, nec etiam humile responsum mihi ac Coepiscopis nostris exhibuisti. Post hæc, more tuæ instabilitatis ac inconstantia, contra domnum Regem in tantum te sine ratione contumaciter erexisti, ut & administrationem palatinam, & ipsam Abbatiam tibi auferret, & à te exaggeratus duriora ingerenda tibi proponeret. vnde & scriptis & verbis pro te satagens illum tibi reconciliaui. Indéque, sicut sciunt plurimi, contra illum te iterum erexisti, & mandata sua ut ad eum venires contemnens, adeo illum ad iracundiam prouocasti, sicut omnes in istis regionibus sciunt, ut coactus te per

Epist. viii.
ad Episc.
Gallia.

Epist. xi. ad
Cæsarium.

fideles suos sicut infidelem appeteret. Tu autem ante inauditam excommunicationem in meos & multorum Archiepiscoporum & Episcoporum parochianos, sed & in ipsum Regem, sine mea conscientia contra sacras regulas iaculasti. Vnde multos scandalizasti, & maximum scandalum non solum Ecclesiæ, sed & Regi ac regno intulisti, cum lex prohibeat, ut per alienam messem transiens falcem non mittas, sed manu spicas conteras & manduces. Falcem, inquit beatus Gregorius, iudicij mittere non potes in ea segete, quæ alteri videtur esse commissa, sed per effectum boni operis frumenta Domini vitiorum suorum paleis excoria, & in Ecclesiæ corpus monendo & persuadendo quasi mandendo conuerte.] Post quam præsumptionem, adhibitis mecum confratribus nostris, te & cum eo pacificaui, & Episcopis, quorum parochianos excommunicasti, ut te in synodali sententia non inueherent persuasi: sed & eosdem à te excommunicatos, licet non sine labore, adminiculante domno Rege, aduersum te conquiescere feci. Sed tu, addens peiora prioribus, sic domnum Regem, sicut mihi longum est enarrare & multi sciunt, iterum exaggerasti, ut causa tuæ castigationis te sine mea voluntate, sineque meo consensu, aliquantulum detineri iuberet. Tu verò causa tuæ iniuriæ, me inconsulto, & sine consensu Coepiscoporum Remensis prouinciæ, sicut petitio à clericis Laudunensis Ecclesiæ mihi porrecta demonstrat, presbyteros & ministros Ecclesiæ ac parochiæ tibi commissæ excommunicasti, ut nemo in eadem parochia missarum officia celebraret, neminem paruulorum etiam in mortis urgentis periculo constitutum baptizaret, nullum ad pœnitentiam quisquam susciperet, nec etiam obeunti communionem viatica muneris subueniret, nulli defuncto in sepeliendo humanitatis obsequium exhiberet, donec aut tu ipse ad eos venires, aut à sede Apostolica inde relationem reciperent. Quod audiens, fateor, vehementer exhorruui. & proinde ad te metropolitana sollicitudine litteras misi, monens & hortans te, ut tam exitiabilem excommunicationem & impietatis colligationem, in tuum & multorum periculum intentatam, quanto citius solueres. Sed & ad ministros Laudunensis Ecclesiæ, timens immane multorum exitium, certissimas & irrefragabiles diffinitiones Euangelicæ veritatis, & Apostolicæ auctoritatis, atque sacrorum canonum & Apostolicæ sedis direxi, quatinus secundum easdem diffinitiones, quæ in nullo diuelli possunt, ex eadem periculosa & irregulari excommunicatione agerent & ipsi fatis. Sed quia meæ admonitioni obedire non voluisti, misi ad te iterum exinde litteras, sed & clericos Laudunensis parochiæ, & nec sic te ad obediendum inuitare præualui. Post hæc, quærens adinventiones ut te à Metropolitana subiectione posses exuere, libellum de patrum antiquorum scriptis, ante sacros Nicænæ Synodi & aliorum sanctorum canones editis, collegisti. In quibus sententias inter se dissonas, & contra Euangelicam & Apostolicam

Deut 23.25.

atque canonicam & Apostolicæ sedis auctoritatem immiscuisti, & eidem libello, sine Metropolitani & Coepiscoporum Remensis provincie conscientia ac consensu, subscripisti, & à clericis Ecclesiæ tuæ & à parochianis presbyteris subscribi fecisti, volens te à subiectione tuæ Metropolis exutum ostentare, & priuilegium Metropolitanæ sedis adnullare. Quasi non possem impietatis tuæ colligationes canonica auctoritate, sine tuo consensu ac sine synodali cōuentu in parochia tua dissoluere. cū de certis & manifestis causis, quæ in nullo nobis sunt dubia vel obscura, & de quibus finitiuas sententias, quæ nulla possunt ratione conuelli, à sanctis patribus promulgatas habemus, synodale consultum vel Coepiscoporum nostræ provincie consilium vel consensum non debeam expectare, & à regulis præstitatis, vt sanctus Leo dicit, nulla aut negligentia aut præsumptione discedere, nec etiam sedem Apostolicam inde inquietare, sicut ipsius sanctæ sedis beati Pontifices, Innocentius, Zosimus, Cælestinus, Leo, Hilarus, Gelasius, Gregorius, & alij plures eiusdem sanctæ sedis rectores in decretis suis ostendunt, & *reliqua. Item datis auctoritatibus Gelasij Papæ.* Post præfati denique, inquit, monstruosi libelli, à te monstruosè collecti, tuam tuorumque subscriptionem, litteris quarum exemplar habeo denuò te commonui, vt ea quæ in parochia tua contra rationem & auctoritatem egeras, studeret corrigere: sed admonitioni meæ non paruisti. Deinde ex præfatis epistolis Romanæ sedis Pontificum, ante Nicænam Synodum scriptis, libellum à te collectum, & versiculis in nomine domni regis Caroli titulum, per venerabilem quondam Archiepiscopum Wanonem in Gundulfi villa coram Episcopis qui affuerunt mihi direxisti. De quo tibi scripto respondi, cuius exemplar habeo, monens te vt sacris canonibus promulgatis fidem accommodares, & debitam obedientiam illis deberes. Inde in Attiniaco Remensis parochiæ, tibi coram Episcopis dedi libellum in quinquaginta quinque capitulis, auctoritates Ecclesiasticas continentem, contra illa quæ in præfatis tuis duobus collegeras, monens vt à talibus & huiusmodi reprehensionibus te cohiberes, & te sacris regulis subdens, pacem & sanctimoniam secundum Apostolum sequi studeret. Tu autem nullam inde meæ admonitioni satisfactionem exhibuisti. quin potius rotulam prolixissimam, contra veritatem & auctoritatem ac rationem contextam, in eadem Synodo obtulisti, & præfatum tuum monstruosum libellum à te & à tuis subscriptum in eadem Synodo protulisti, quem ibidem accipiens hætenus seruo. Et cū me vidi post tot admonitiones nihil apud te posse proficere, schedulam porrexī in Synodo Episcoporum decem provinciarum, ab eisdem venerandis Episcopis quærens consilium, quid contra tuam pertinacem contumaciam agere possem, & illa, quæ tibi ac parochiæ tuæ contra colligationes tuæ impietatis direxeram, coram illis relegi feci. Vnde & ab eisdem Episcopis præ-

dictis

dictis sacri conuentus auctoritatibus, quoniam iniuste ac irregulariter tantas & tales excommunicationes agere præsumpsisti, & à domino Rege impetratus, quoniam iuramenta illi à te super sacra præstita non obseruasti, sed & quia res suæ proprietatis contra leges diuinas & humanas inuasisti, & à Nortmanno in Synodo accusatus, quoniam eum de rebus tua concessione atque consensione à domino Carolo sibi beneficiatis, sine auctoritate regia, armata militari manu, & turba vulgi collecta cum gladiis & fustibus, primum quidem uxorem suam quæ ibi sine ullo erat, & postea illum ipsum contra leges & regulas repulisti, & omnia sua quæ ibi habuit abstulisti, sed & à tuis hominibus accusatus, quia contra leges diuinas & mundanas eis sua beneficia abstulisti, ut Synodalem censuram euaderes, dedisti Regi & mihi in eadem Synodo professionis tuæ libellum de regulari obedientia tua, quem habeo, & tu negare non potes, quoniam ipsius exemplar de manu mea in eadem Synodo accepisti, sicut in processu monstrabo. Sed ut vir duplex animo & inconstans in omnibus viis tuis, statim in crastina misisti mihi per Arduicum, venerabilem Vesontionensem Episcopum, ad profitendum & subscribendum tibi, breuiculus ita se habentem, Et ego Hincmarus Remorum Archiepiscopus tibi Hincmaro Laudunensi Episcopo tuum debitum sacris canonibus priuilegium conseruabo, & in quibuscumque Ecclesiasticis negotiis indigueris, secundum sacras regulas debitum tibi iure adiutorium Archiepiscopali auctoritate adhibebo.] Quæ causa non solum non de humili, verum nec de sano sensu processit. Iniustum quippe ac irrationabile videtur, ut Archiepiscopus, à sacris canonibus non exorbitans, excedenti Episcopo suffraganeo à se ordinato professionis ac subscriptionis libello, sicut postulaueras, satisfaceret. Sicut enim secundum scripturam minor à maiore benedicitur, ita prorsus minor à maiore & non maior à minore iudicatur, ligatur, vel soluitur, sicut & in decretis Gelasij demonstratur. Iuste igitur & rationabiliter tibi hinc responderetur ex Iacobo, Petisti & non accepisti, eo quod ^{Iac 4.3.} malè petisti. Sed & in eo quod tibi à me subscribi poposcisti, ut tuum debitum sacris præcipientibus canonibus priuilegium conseruarem, petisti quod voluisti, sed nescisti quod dixisti: quoniam, ut sanctus Hieronymus dicit, priuilegia singulorum communem legem facere non possunt. Et sacri canones prouincialibus Episcopis, & eorum Ecclesiis vel sedibus, priuilegia, scilicet priuatas leges vel iura priuata generaliter non dederunt, quia quod omnes generaliter habent, ius speciale & dignitatis lex priuata esse non valet. Sed Metropolitanis Episcopis ac Metropolitanis sedibus priuilegia tribuerunt, & cetera de sacris canonibus & decretis Leonis Papæ subnexa. Post quæ subinfert. Quapropter quando talia mihi ad profitendum & subscribendum misisti, scire debueras, quod in istis regionibus nemo penè ignorat, quia municipium Lauduni, in quo

Act. 22.3.

es ordinatus Episcopus, ab exordio suū, postquam à Marcobrio præ-
tore, vt produnt historiæ, conditum fuit, nunquam inter sedes pro-
uinciales Remorum prouinciæ, in paganismo vel in Christianismo,
nomen vel locum habuit, donec sanctus Remigius decimus quin-
tus Remorum Archiepiscopus, certis quibusdam accidentibus cau-
sis, primus ibidem ordinauit Episcopum, & eidem municipio, de re-
bus Remensis Metropolis satis superque ditato, ipsum Comitatum,
in quo consistit, partem scilicet ex Remensi parochia delegauit; sed
semper fuit Remensis prouinciæ municipium, sicut hodièque alia
municipia in Remensi parochia, quæ in subiectionis loco ac nomi-
ne permanent. Non igitur priuilegium, sed municipatum tibi de-
bere seruari conuenerat petere, quia sicut patres nostri ac magistri
Ecclesiæ tradunt, Paulus Apostolus non se ciuem, sed municipem
appellat dicens, *Ego homo sum quidem Iudeus à Tarso Ciliciæ, non igno-
ta ciuitatis municeps.* Natus quidem Apostolus in oppido Galileæ
Giscalii fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ci-
liciæ commigrauit. A quibus ob studium legis missus Hierosoly-
mam, à Gamaliele viro doctissimo, sicut in subsequens ipse me-
morat, eruditus est. & ideo non se ciuem, sed municipem à muni-
cipio, id est, territorio eiusdem ciuitatis, in quo est nutritus, appel-
lat. Dictum autem municipium, quòd tantum munia, id est, tribu-
ta debita vel munera reddat. Nam liberales & famosissimæ causæ, &
quæ ex principe proficiscuntur, ad dignitatem ciuitatum pertinent.
Nec mirum, si se Tarsensem & non Giscalitem dicat, cum Domi-
nus ipse in Bethleem natus, non Bethleemites, sed Nazarenus à lo-
co vbi nutritus erat cognominatus est. Et tu ergo in Diœcesi Re-
mensi natus, & in Metropoli Remorum nutritus, & in municipio
Lauduni ordinatus, non te ciuilem vel ciuicum, sed municipem, vi-
delicet tributarium, seu munerarium, vtinam spiritalium donorum, E-
piscopum, & excepto quod à pluribus Episcopis es ordinatus, penè vi-
carium Episcopum, quem Græci Chorepiscopum vocant, debueras re-
cognoscere, ac per hoc non priuilegium tibi adscribi, sed municipa-
tum: nec contra priuilegium tuæ Metropolis te oportuerat rebellare.
quod non ageres, si animo Paulus scilicet pusillus & humilis esses.
Vnde timendum est, ne & in hoc perditionis filium imiteris, qui
aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod
colitur: cui quantum ex te fuit tradidisti eos, quos irregulariter vt
præmissi excommunicasti, non vt secundum Apostolum spiritus
corum salui, sed quantum furor & indignatio tua præualere potuit,
perditi essent in die Domini. Quas colligationes impietatis, vt sæ-
pè dictum est, & semper dicendum est, quoniam regulariter con-
tra votum tuum dissolui, te aduersum me erexisti. *Item post aucto-
ritates super illicita excommunicatione.* De sacramentis autem à te Re-
gi præstitis non est mihi necesse aliquid scribere, quoniam penè

omnes sciunt, quid de periurio, si fortè illud admisisti, Dominus in lege & Prophetis, & in Euangelio, & per Apostolos ac Ecclesiæ doctores atque magistros dicat. Et quia, ut in decretis Apostolicæ sedis dicitur, nolumus exaggerare quod gestum est, ne cogamur iudicare quod est iustum, quoniam quod inde tibi in Synodo reputatum est, iudiciario ordine comprobatum non est, sed regia benignitate intermissum est, omisi hinc regulare iudicium ponere, ut te ad conscientiam tuam remitterem. Peruasio autem rerum proprietatis regiae à te perpetrata manifestissimè claruit, quia nunquam res ipsæ iuris Ecclesiæ Laudunensis fuisse legaliter probatæ sunt, nec sua vel cuiuscumque alicuius alterius donatione vel concessione ab eadem Ecclesia possessas fuisse monstratum est. Vnde super hominem tuum Teduinum, cui easdem peruasas beneficiasti, legaliter conquistum est. Sed & proclamatio aduersum te Nortmanni vera fuisse claruit, nec testibus indiguit, quoniam tam manifestissimè hoc quod inde contra leges & regulas egisti, adeo omnibus in istis regionibus patuit, ut nulla tergiuersatione factum regi aut excusari valeret. Nam constat multis esse notissimum, & tu in scriptis tuis domno Regi & mihi directis hoc confiteris, quoniam ad deprecationem Rodulfi & Conradi easdem res, postquam domnus Rex illas à longo tempore de Ecclesia Laudunensi abstractas eidem Ecclesiæ sua pietate restituit, ipsi domno Regi illas, sine meo ac Coepiscoporum nostrorum & comministrorum tuorum conscientia atque consensu beneficiasti, quatinus eidem Nortmanno illas beneficiaret. *Item & post aliquas datas auctoritates.* Et hoc à te ita irrationabiliter factum irrationabilius dissoluisti: qui armata militari manu, & permixta vulgi multitudine cum armis & fustibus & tumultu maximo, sicut dicunt qui factum illud viderunt & audierunt, eundem Nortmannum, qui ipsas res à te Regi concessas per Regis beneficium retinebat, violenter & sine Regis auctoritate ac verbo vel litteris expulisti, expulso illo illas inuasisti, & in eas intraisti, ac possedisti, cum sint leges & regulæ, sit etiam Rex portans gladium ad vindictam malefactorum, sint Episcopi & canones ad iudicanda crimina sacrilegorum, ut si ipse Nortmannus peruasor rerum Ecclesiasticarum foret, gladio, id est, vindicta regia puniretur, si sacrilegus comprobatus esset, Episcopali & canonico iudicio iudicaretur. Sunt etiam iudices, & sunt leges, quorum & quarum iudicio, si quid fortè tibi & Ecclesiæ tibi commissæ iniuste factum erat, legaliter & regulariter emendaretur. *Item post quadam, præcipuè B. Gregorij præceptionum decreta.* Denique ex eo quod tui homines se ad regem reclamauerunt, quoniam ab eis sua beneficia, quæ apud antecessores tuos præseruierunt, iniuste & irrationabiliter abstulisses, post datum Regi & mihi libellum in Synodo de regulari obedientia tua secundum sacros canones & decreta sanctæ sedis Romanæ Pontificum, ex eisdem sa-

cris canonibus promulgata, electos iudices Episcopos apud me expetisti, & tres secundum Africanum Concilium, scilicet Actardum, Ragenelmum, atque Ioannem, à me tibi designatos suscepisti, & eorum atque aliorum Deum timentium iudicio, in domni Regis, sicut postulasti, præsentia de quibusdam decretum fuit, ut beneficia sua, quæ irrationabiliter perdiderant, recuperare deberent: quorundam autem eorum causa usque ad alium tractatum certis causis interuenientibus non diffinita, sed die alia diffinienda remansit, & tu ante diffinitionem contra sacros canones, & sine vlla necessitate vel ratione, fuga lapsus regularem diffinitionem expectare contempsisti. *Item, post aliqua de canonibus.* Et ab electorum iudicio, ut prædixi, incautè ac inhonestè fuga lapsus, abscedens pitaciolum irrationabiliter confectum, & manu tua subscriptum, ac præfatæ professioni tuæ usquequaque contrarium, per Ermenoldum diaconum tuum VI. Nonas Iulias III. Indictionis mihi misisti, quod ita se habet.

Reuerentissimo Remorum Archiepiscopo Hincmaro, sanctæ Laudunensis Ecclesiæ Hincmarus Deo miserante Episcopus debitam in Christo deuotionem.

Vos scitis, quia ab vniuersali sanctæ Romanæ Ecclesiæ Papa, patre quoque nostro & magistro Hadriano bis vocatus existo, & vos ipsi in quaternionibus, mihi à vobis in Attiniaco palatio coram Archiepiscopis & Episcopis qui affuerunt datis, quòd ad eandem sedem venire totidem vocatus detrectem, me reprehendistis, si vitio scriptoris pro detrectem, quod est dissimulem vel differam, detractem, quod valde tractem non ab re accipi potest, intercharaxatum non fuit. Vnde vos nunc pro amore Dei omnipotentis & reuerentia sancti Petri exposco, sicut in eadem Synodo in eodem Attiniaco à vobis conuocata, quod & impetrare non valui, exposulaui, ac iam etiam per integrum efflagitavi annum, & præcipuè in Synodo apud Vermeriam palatium olim ab orno habita obsecrando declamaui, nunc quoque & obsecro, & item declamo, ut & hæcenus egi, quo vestra Archiepiscopalia auctoritate apud domni gloriosissimi regis Caroli clementiam obtineatis, quatinus domni & vniuersalis Papæ Hadriani præceptis ac institutionibus Ecclesiasticis mihi, ut omnibus expedit, velut ei qui de omni Ecclesia fas habet iudicandi, liceat obedire. videlicet ut limina sanctorum Apostolorum Petri scilicet & Pauli merear, ut deuoui, & ab eodem insuper vocatus sum, penetrare. Alioquin me vobis ab hinc, ut Archiepiscopo Coepiscopus obtemperare debet, canonicè sciatis obsequi non posse, quia ut decernit B. Papa Gelasius, nesciunt quid loquuntur, qui decretis sanctæ Romanæ Ecclesiæ sedis Præfulum quasi canones opponunt, quibus contraire contra canones est ipsos se erigere.] Iste Gelasius Papa venerabilis & sanctus omnes decretales epistolas venerabiliter sanxit suscipiendas, nec eas venerabiliter suscipit, licet ad totum caput inclinet, qui eis non obedit, sed potius porrò obuias manus inferens,

quod sine periculo agi non potest, respuit, ut pote qui de se iudicari non prospicit. Nam velimus nolimus, aut eis parebimus, aut eorum iudicio percellemur, quorum neminem aliqui quique reprobare valemus. De Archiepiscopis autem Remigio ac Arduico, quod mihi per Teutlandum diaconum mandastis, priuilegio sanctæ Romanæ Ecclesiæ non præiudicat, sed quod eis eadem sancta sedes de me voluit ac disposuit committere commisit. Vos verò quod vestrum est agite. In Domino Iesu Christo bene valete. Ego Hincmarus sanctæ Laudunensis Ecclesiæ Episcopus sponte subscripsi.] De quo pitatio tibi distuli respondere, putans te retractare, & à tua contumacia resipiscere, tu autem non quieuisti, sicut causa breuitatis omitto. Et post hæc per clericum tuum Bertharium domno Regi litteras tuas direxisti, excusans te, quoniam ad illum sicut tibi mandauerat venire non posses, quia febricitans ut te sol tangeret sufferre nequibas: sed tibi Romam eundi licentiam daret secundum votum tuum quod vouisti, quando altera vice febrem habuisti, ut ad sanctorum Apostolorum limina sicut voueras veniens, ibidem ab eadem febre liberareris. Is autem domnus Rex, coram Episcopis & aliis suis fidelibus qui affuerunt, tibi per eundem clericum tuum remandauit, mirum & non verum esse quod diceres, quoniam ad illum venire non posses, & Romam adire valeres. Venires autem ad illum, & si ipse pro causa rationabili te illuc ire velle cognoscere posset, tibi licentiam non denegaret. Tu verò ad eum venire noluiisti, donec circa Kalendas Septembris tertiæ Indictionis ad Siluacum de colloctione fratris sui Ludouici rediit. Quò obuiam illi veniens, nihil cum eo, sed nec mecum, per te vel missos tuos de licentia tua Romam eundi dixisti. Sed & quando missi domni Apostolici Remis fuerunt, quotidie per septem dies cum Rege & mecum locutus fuisti, & inde nihil dixisti. Quod dicis te in Synodo apud Vermeriam, indeque apud Attiniacum licentiam eundi Romam petisse, & impetrare non potuisse, omnes Episcopi, qui in eisdem Synodis fuerunt, liquidò sciunt, quoniam cum de tuis insolentiis increpabaris, timens regulare iudicium, vel Regis castigationem, licentiam eundi Romam petebas. Cum verò videbas, quia & Rex & Episcopi erant tibi placabiles, de ipsa licentia nihil dicebas, sicut nec modò facis, donec aliquam nouitatem, ut soles, quam semper timendo expecto, iterum facias, de qua cōpellatus solitam cantionem de licentia tua recantes. Petitio autem tua apud domnum Regem talis fuit, quando ad eum venisti, quia sicut plures & penè omnes in istis prouinciis scire dicuntur, & patet, addens grauibus grauiora, velut ipsa sacrorum canonum demonstrant iudicia, nescio quibus machinationibus exquisitis à te iussio est principalis elicita, ut de his de quibus electos iudices secundum sacros canones expetisti, non solum eorum querela, quorum causa vsque ad alium tractatum diffinienda remansit, verum & quæ, ut dixi, in domni Regis præsen-

tia electorum iudicum sententia diffinita fuerunt, sine Metropolitani conscientia, sineque canonico & Episcopali iudicio, per iudices sæculares, Helmigarium scilicet mercati palatii Telonearium, & Flotharium ac Vrsionem villarum regiarum maiores, refricarentur contra canones, qui ab Ecclesiasticis ad maioris auctoritatis Ecclesiasticos iudices, & non à maioribus ad minores, nec ab Ecclesiasticis ad sæculares, neque à consensu partium electis prouocari permittunt. A quibus iudicibus sæcularibus à te petitis, quædam ex diffinitis refricata & immutata, quædam verò ex diffiniendis sunt diffinita, adinuentitia reputatione, sicut ab ipsis qui in eodem placito fuerunt dicitur, de non necessariis & inconuenientibus iuramentis reperta, & à te coram prædictis iudicibus, ipsis tuis accusatoribus, quos contra electos iudices sicut expetieras suscepisti, proposita. quatinus & is, de quo legaliter & regulariter diffinitum fuerat, ut beneficium suum haberet, quod contra rationem & æquitatem perdiderat, eadem adinuentione dimitteret: & illi, quibus iudicatum fuerat, ut quoniam tu post expetitum electorum iudicium idem iudicium subterfugisti, beneficia sua usque ad legalem diffinitionem tenerent, beneficia ipsa desererent, & tu quod incepisti euindicares, cum sicut tibi non licet de accusatione, siue criminalis causæ, siue ciuilibus, relicto Ecclesiastico, publico purgari iudicio, ita etiam non licet tibi, postposito vel contempto Ecclesiastico iudicio, ad sæcularia iudicia conuolare, vel quemcumque, nec etiam laicam personam pertrahere, neque ad forum suum sequi, si ipsa laica persona consenserit Ecclesiasticum subire iudicium, sicut lex Valentiniani, quam probat Ecclesia, demonstrat. *Item post ostensas auctoritates.* Et non pertranseat etiam tuam considerationem, cur domnus Rex tuæ petitioni annuerit, ut vnde in præsentia illius electos iudices Episcopos secundum sacros canones accepisti, sine conscientia Metropolitani, sineque Ecclesiastico iudicio, consenserit ut sæculares iudices ad retractanda ea quæ diffinita fuerunt, vel ad diffinienda, de quibus iudices acceperas, demum acciperes. Scio enim & certus sum hinc illum canonicum scire iudicium, & miror ac doleo cur tu hoc videre non voluisti, aut Deo iudice arrogantia cæcatus non potuisti. Inunge igitur secundum consilium

Apoc. 3. 18. Apocalypsis Ioannis collyrio oculos tuos, ut videas & albuginem arrogantia de oculo mentis, id est intellectu tuo abicere valeas: & pensa, ne fortè domnus Rex, quem toriens exacerbasti, sciens diuina iudicia atque eloquia, hinc in annuendo votis tuis cogitauerit contra se sententias diuinas, de his qui duræ ceruicis & indomabiles corde sunt, Qui nocet noceat adhuc, & qui in fordibus est sordescat adhuc, & Ut impleant peccata sua semper, & Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis, & Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis? mea est ultio & ego retribuam eis in tempore, ut labatur pes eorum iux-

Apoc. 11. 11
1. Thess. 2.
16.
Psal. 8. 13.
Deut. 32. 34.

ra est dies perditionis, & adesse festinant tempora. Et cū tantarum transgressionum inueniaris obnoxius, non cessas me prouocare, vt de promisso pitacio tuæ professionis atque tuæ subscriptionis, de quo tibi, vt prædixi, respondere hæcenus distuli, sed & de aliis tuis professionibus atque subscriptionibus vel laceffitus rescribam, quatinus professionum & subscriptionum tuarum historias plures legentes, si fortè sunt qui adhuc eas ignorent, earum diligentiam, cautelam quoque & vtilitatem cognoscant. Et primū quidem respondebo tibi de præfato à te subscripto pitacio, in quo scribis in adminiculo tuo te à me reprehensum, & esse me ostendis reprehensibilem, sed ego spreta reprehensione tua, qua me, quasi sub quodam excusationis velamine, de scriptoris vitio more tuo euidenter reprehendere satagis, qui aut differentiam verbi detractem, quod in meis scriptis tibi datis posui, nesciam, aut scriptoris vitium in eis corrigere non sapuerim, vel emendare neglexerim, & ex mea reprehensione tuam ostentare scientiam Cham Noe filius voluisti, non solum in verbi illius differentia, sed & in alio verbo, quod ad ostentationem tuā in tuis adinventionibus iteratum inueni, & cū hinc meam insipientiam voluisti ostendere, tuam studuisti apud scholasticos stultitiam propalare. Pro me nil curo dicere. mihi enim pro minimo est vt à te iudicer, aut sine dilectione à tua scientia reprehendar. Sed ne apud illos, qui tecum rumusculos captant, glorieris quasi me mutum effeceris & elinguem, qui solus nostris temporibus thesauros sapientiæ & scientiæ penetrans introisti, hinc causa compendij prætermittens, cū mihi vacauerit ostendam quid regularum Grammaticæ artis auctores, quid orthographiæ doctores, quid sanctæ scripturæ tractatores inde sentiant atque dicant. *Item post nonnulla.* Sed alia sunt hinc ex sacris canonibus & Apostolicæ sedis decretis, quæ mihi hinc ponere longum fuit, & in opusculo quinquaginta quinque capitulorum, quod ad tuam commonitionem & correctionem atque instructionem tibi dedi, potes relegere, præter epistolas præmissas, quas tibi direxi ad redarguendam tuam temeritatem, contra Euangelicam veritatem, & Apostolicam atque canonicam auctoritatem, contraque sedis Apostolicæ decreta, in tuam & perniciem multorum præsumptam, sicut in Synodo plurimorum Episcoporum est comprobatum. sed & præter alias epistolas, ac alia scripta, quæ tibi direxi, vel dedi ad comprimendam tuam insolentiam, & commonendam ac instruendam tuam dilectionem, vt ageres iuxta Domini dictum, Quid Deut. 10:17 quærit Dominus Deus tuus à te, nisi vt timeas Dominum Deum tuum, & facias voluntatem eius, obediāsque ipsius imperio? Quæ frater sollicita cordis intentione reuolue, & recogita quid sit quod dixisti, Quia ex tunc quando mihi litteras illas misisti, vt Archiepiscopo Coepiscopus obtemperare debet canonicè, scirem obsequi

mihi te non posse, & reuoca ante oculos quod coram Episcopis decem prouinciarum professus es, & manu propria subscripsisti, scilicet quia priuilegio Metropolitanæ prouinciæ Remorum Ecclesiæ, secundum sacros canones, & decreta sedis Apostolicæ sacris canonibus promulgata, pro scire & posse te obediturum profitereris, & subscripsisti. Dic frater, quando, & ubi, vel in quibus à te requisitum vel extorquere volui, ut mihi cōtra hæc in aliquo obedires? qui nunquā tua, sed iuxta Apostolum te quæsiui, & qui meas iniurias, scilicet meæ personæ, facile Deo gratias possum dimittere, sicut & pro te quotidie omnipotentiam Domini deuotè exorans facio, iniurias ordinationis diuinæ, quæ à tua insolentia exquiruntur, ut Metropolitanæ priuilegio canonicè non subdaris, in eum redundantes, qui Spiritu sancto suo, à quo promulgati leguntur & creduntur canones, instituit, patienter ferre non possum, nec debeo, quin tantum inde non satagam quantum potero. Nam sicut sollicitudo & primatus totius Ecclesiæ catholicæ sanctæ sedis Romanæ Pontifici diuinitus est collata, ita & unicuique Metropolitanæ ac Primati prouinciæ sollicitudo sibi delegatæ prouinciæ per sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos noscitur esse commissa. & cetera. *Sequuntur denique plura de professionibus & subscriptionibus eiusdem Hincmari, & correctionibus eius, usque ad finem operis.*

HINC MARI LAUDVNENSIS

AD REMENSEM.

*Respondet ad superiorem LV. capitulum Hincmari epistolam,
& ad alia quæ contra ipsum scripta vel acta.*

Nunc primùm edita ex Codice Laudunensi.

REVERENTISSIMO REMORVM ARCHIEPISCOPO

domino patri Hincmaro, Hincmarus Laudunensis Ecclesiæ minimus

*Episcoporum in Domino Jesu Christo totius felicitatis
plenitudinem.*

DE his quæ vobis per Hittonem Ecclesiæ mihi commissæ Præpositum verbis mandavi, & mihi litteris rescripsistis, Hermundum hominem Nortmanni mihi dixisse de rebus à me conferendis, non mihi dixit, sed hominibus quibusdam meis, nec incertis personis. Sed & quod scripsistis, eundem Hittonem dixisse ut mihi liceat res Ecclesiæ sicut mihi simulauerit disponere & gubernare, non eas aliter disponere vel gubernare volo, nec inde aliam habere potestatem, præter canonicæ institutionis sanctionem

nem. videlicet vti Antiochenum, quod satis abundeque recipitis, decernit Concilium inquit, Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reuerentia & timore Dei.] Vnde item in eodem Concilio constituitur, Quæ sunt Ecclesiæ sub omni sollicitudine & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, cum cuncta considerat iudicatque, seruentur: quæ etiam dispensanda sunt iudicio & potestate Pontificis, cui commissus est populus & animæ quæ intra Ecclesiam congregantur. Et canones Apostolorum his statutis ita coniciunt, Præcipimus vt in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat.] Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita vt potestate eius indigentibus omnia dispensentur per presbyteros & diacones, & cum timore omni que sollicitudine ministrentur.] Sed & mandauit per præfatum vobis, quod fortè oblitus fuit etiam ista, quoniam tempore illo quo dominus Rex à regno hoc recessit pro sua necessitate, mihi commendauit homines plures acceptare, quàm loci mei quantitas possit sustinere, spondens tunc se mihi daturum vnde eos in reliquum possem deportare. Nec modò habeo vnde eis sufficientia, immò nec subsistentia tribuam, & mihi ad seruitia sua peragenda necessaria præparem. & nisi mihi licuerit ordinare qualiter viuere possim, vnde itinera tam crebra peragere valeam, non possum illi temporale reddere seruitium, nec locum, cui indignus præsideo, vnde continere præualeam habeo. Quin & res, quæ & tam mihi & clericis meis stipendia conferebant, ac antecessori meo, à me auferuntur, & ei potestate regia dantur, qui nec vinum mansum ab antecessore meo de ipso Episcopatu obtinere potuit. Præterea & res quæ luminaria Ecclesiæ ministrabant ei dantur, quem neque per tres annos ad me vt veniret impetrare quini, dimittens quæ etiam in constructione Ecclesiæ operari debuit, & easdem res quas tenet cum ipsa Ecclesia quæ in ipsis continebatur destruens. Alij quoque regia potestate dantur, qui ecce per vndecim annos huc illucque pro suo libitu deambulans ad me nec semel venire dignatus est, sed & filio suo, qui pro illo seruire mihi debuit, nullam sustentationem fecit. vnde & ipse, quia non habebam vt ei aliud beneficium darem, à me recessit. Tales igitur nullam mihi aut Ecclesiæ meæ vtilitatem conferentes, sed potius detrimenta inferentes, monente Propheta euellens, destruens, disperdens & dissipans, ab extera potestate super Ecclesiastica dispositione ædificantur & plantantur. Quod autem mihi rescriptistis de rebus à me ablatis respondisse vobis Regem, quod putaret mihi posse sufficere quod hinc iam coram Episcopis benigno animo & allocutione placida mihi in Attiniaco palatio dixit, videlicet quoniam ad illum peruenit, me amplius præsumpsisse de rebus, de quibus nunc mandauit, quia Flotharius missus eius Nortmanno consignauerit, quàm Ecclesiæ mihi commissæ debeantur, & amplius quàm in præcepto habeantur, per quod mihi res à longo tempore ab Ecclesia Laudunensi subtractas restituit, vel gratis meæ petitioni annuens dedit, sicut & manifestissimè claruit de his quas contra rationem ad iustitiam illegaliter atque irregulariter vsurpauit, quæ in præcepto non continentur, & iuste atque rationabiliter secundum legem homo suus reconquisiuit. Propterea illas res, videlicet villam Pauliacum, quæ à longo tempore ab Ecclesia Laudunensi subtractæ fuerant, præsentatiter reciperem, & illas alias, de quibus ad eum reclamatio venit, interim non reciperem, sed tantum inde expectarem, donec illud præceptum apportarem, & suus ac vester missus in ipsum pagum irent, & ex his rei veritatem inuestigarent, & quicquid inuentum fuisset, quod ex eisdem rebus iuste & rationabiliter ad Laudunensem Ecclesiam pertineret, non solum non discuteret, verum & libenter eas ipsi Ecclesiæ concedere vellet. & ego ex his tunc nihil contradixi.] A fine respondere incipio. Ex istis nihil contradixi, quia nihil in hunc modum ex ipsis audiui. Dixit quidem Rex, dum de receptione eiusdem villæ ageretur, quod alia sicut Nortmannus dicebat superprendissem, quæ in meo non continebantur præcepto, & ego respondi, quod nullatenus hoc fecissem, nisi quod ad eandem villam pertinebat, aut denominatum in meo continebatur præcepto. & si il-

Hier. x. 10.

li placeret, ipsum præceptum posset videre. Et ipse respondit bonum esse ut ipsum præceptum videret. Et post hoc alia atque alia interposita fuerunt, usque dum ad hoc peruentum est, ut diceret se mihi concedere eandem villam, & quicquid in meo continebatur præcepto, præter illa quinque mansa, quæ Ansgarius homo suus retinebat. de illis autem volebat, ut id ipsum verbum ponam, ut sic starent usque dum per missos suos cum vestro & meo inde rei veritatē inquireret, & si etiam posset inuenire, quod ad villam Pauliacum iustè pertinerent, mihi perredderet. Illud autem præceptum, quandiu postea in Attiniaco fui, à me non requisivit, usque dum Flotharius easdem res homini Nortmanni reassignauit. Quod præceptum Berthario misso meo deferente per manus Harduici Archiepiscopi Rex vobis præsentibus postea in eodem Attiniaco vidit: & eadem loca distinctim posita in eodem præcepto aut vidistis, aut Ansigiso relegente audistis. quæ Flotharius, sicut prædixi, homini Nortmanni assignauit, & eidem Berthario, ut mihi renuntiavit, Rex dixit, quod misdictum illi fuerat, & easdem res ab Ecclesia Laudunensi distrahere nolebat. qui suum deosculatus est pedem. Vobis autem paulisper cum Rege consiliantibus redditio dilata est. De eo autem quod ex vobis mihi scripsistis ita, sicut & manifestissimè claruit, de his quas contra rationem & iustitiam illegaliter ac irregulariter eas usurpauerim, quia in eodem præcepto continetur, quod villam Pauliacum in integro mihi regia restitueret auctoritas, & qualiter ipsa mansa ad eandem villam Pauliacum iustè & rationabiliter pertineant, & iam per sexaginta annos & eo ampliùs certitudinem rei habeo. & ideo legaliter & regulariter eas cum ceteris mansis ad Pauliacum pertinentibus per sex menses possedi, donec idem Ansgarius regia potestate ipsas obtinuit, non aduocato meo ad mallum, ut publicæ se habent leges, pro rebus ipsis manito. Immo etiam, cum in palatio ad causas pro ipsis bannus à meo quodam requireretur homine, qui inde nullum ministerium habebat, nisi quia tantummodò ad potestatem sanctæ Mariæ eas me iubente reuocauerat, ut ceteri mei homines ceteras, & pro eo quod in illa mansa intrauerat, ut bannum reuadiaret interpellaretur, adstitit meus pro his rebus aduocatus, qui legem sibi de his obseruari proclamauit. videlicet quia ad potestatem sanctæ Mariæ Laudunensis Ecclesiæ pertinerent, & ipse pro his rebus aduocatus erat, & inde secundum legem rationem reddere vellet. Qui mox expulsus est, & cum omni violentia coegerunt illum meum alium hominem, ad quem inde nihil pertinebat, ut bannum pro his reuadiaret. & reuadiato banno minati sunt, quod ad mortem illum iudicarent pro infidelitate Regis, nisi præsentialiter talia vadimonia daret, ac pro vadimoniis tales fideiussores, qui die statuta easdem res Regis misso quasi reuestiendo reassignaret, quod & cum facere compulerunt. Secundum hanc legem conquistæ sunt hæc res, si hæc constructio conquistio iure dici potest. Quod verò mihi rescripsistis sic, De beneficiis autem hominum tuorum de quibus mandasti, respondit quia tui homines se ad eum reclamauerunt, quod ab eis sua beneficia, quæ apud antecessores tuos, & apud te proferuerant, iniustè & irrationabiliter abstulisses. vnde secundum sacros canones, & decreta sanctæ sedis Romanæ Pontificum ex eisdem sacris canonibus promulgata, electos iudices apud me expetisti, & eorum atque aliorum Deum timentium iudicio de quibusdam decretū fuit, ut beneficia sua, quæ irrationabiliter perdiderant, recuperare deberent. Quorundam autem eorum causa usque ad alium tractatum certis causis interuenientibus non diffinita, sed implacitata remansit. & tu ante diffinitionem contra sacros canones sine vlla necessitate vel ratione fuga lapsus regularem diffinitionem expectare contempsisti. Respondeo quod inde se rei veritas habet. Rex quidem quodam die, cum iam domum redire debueramus, à vobis quærere cœpit, qui in crastinum de Coepiscopis Remorum provincie interessent ad causam audiendam de his hominibus. Ego tamen dixi quia non habebam mecum clericos nec laicos qui causæ interfuerant, & per quos inde rationem reddere possem. Nam præteritis ipsis diebus per bannum regium omnes mei homines in palatio retenti fuerant: ego autem solus ad mansiones Harduici cum vno suo clerico & tribus laicis hominibus perrexeram. Interrogauit quoque

Rex, quos ibi potuiffem habere: & respondi Bertharium clericum, & vnum laicum, qui in quorundam istorum caufis interfuerant, & iuffit vt eos haberem: & fic designaftis Aftardum, & Rainelmum, & Ioannem Epifcopos, quos cognitores hoc vt prædixi modo fufcepi, ne viderer velle caufam dilatare, ac dilatione fallaciter tegere veritatem. Aduenimus in craftinum. Reclamauit primus qui dicitur Ragenardus. de quo talem ab exordio incipiens reddidi rationem, quoniam dum idem domnus Rex me Gothiam fuo in miffatico miffiffet, fine mea licentia reuerfus eft. Deinde quia iam tres anni erant peracti, ex quo eundem Ragenardum non vidi, & quæ operari de fuo debuerat beneficio in Ecclefia Laudunenfi ex plurima parte dimiferat, nec ad vlla placita de confideratione mearum neceffitatum, ad quæ mei alij homines venerant, ipfe venerat. iuftitiam de fuis qui de illo reclamabant hominibus villanis reddere vnquam noluerit. Et nunc in proximo, dum hoftiliter omnes banniti fuiffent in Regis feruitium, & ipfe cum aliis meis veniffem hominibus ad Mofomum, vnde non longè fua diftabat manfio, neque ad me venerit, neque vllum fuum miffum fuæ impoffibilitatis aut alicuius excufationis tranfmiferit. Insuper filium fuum, quem mihi commendauerat, cum præcepiſſem ipfi cum aliis meis qui de eodem pago funt meas tenere manfiones, ad tenendas manfiones Rothadi Epifcopi miferat: & dum per ipfam pergerem villam, neque idem filius fuus in præfentiam meam venire dignatus fuerit. Locutus cum quibusdam meis, à quibus & audiui hominem illum fuiſſe Rothadi Epifcopi, vt talibus patet indiciiis. Reuerfus autem ex eadem expeditione, diuque expectans ad me non venit. Peruenit autem ad me clamor de eodem Ragenardo, quòd fuum habuerat deſtructum beneficium. Tranfmittens autem reſcero vtrum verum eſſet, inuenit miſſus meus, & manſum indominicatum, & ipſam Eccleſiam penitus deſtructam, ac ſilvam venditam, & alia per plura. Ad quæ iudicauerunt adſtantes laici, vt ſacramento probaretur ex mea parte, quòd de Regis ſeruitio ſine mea licentia veniret, & amitteret illud beneficium, anetum, mentam, & ciminum decimantes, & grauiora legis relinquentes, culicem liquantes, & camelum glutientes, cum canones decernant vt per Epifcopos iudices cauſa finiatur. & intra plenitudinem Capitulariorum glorioſiſſimorum Imperatorum domni Karoli & Hludouici ita ſtatutum ſit, Quæcumque à ſingulis Regibus circa ſacroſanctas Eccleſias ſunt conſtituta, vel ſinguli quique Antiftites pro ſingulis Eccleſiaſticis impetrarunt, ſub pœna ſacrilegij iugi & ſolida æternitate ſeruentur. Clerici etiam non ſæcularibus iudiciis, ſed Epifcopali audientia reſeruentur. Fas enim non eſt vt diuini ſubdantur arbitrio ſæculari.] Item in eiſdem ex ſacris regulis & iſtud aſſumptum eſt, De viris Deo dicatis, vel Eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi nulla legitur laicis, quamuis religioſis, vnquam attributa facultas.] Itaque potioris erat iudicij ſacratas Deo res deſtruere, & de ſacratas Deo rebus Eccleſiæ cuius erant debita obſequia non reprehendere, quam temporale illud ſeruitium dimittas. ſed animales homines non percipiunt ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſpirituales autem omnia diiudicant, ſicut ſpiritalis homo teſtatur Stephanus Papa & Martyr. Quicquid in ſacratas Deo rebus & Epifcopis iniuſte Epist. ix. agitur, pro ſacrilegio reputabitur.] Poſt hunc reclamauit Griuo. & respondi nõ me habere ibidẽ illos homines, qui ea quæ dicturus eram vnà mecum ſciebant. Attamen iubente rege cœpi hæc enarrare. Scilicet quòd illum, & Beraldum qui aderat, ſicut domnus Rex ſciebat, Romam monueram eſſe mittendos, qui domno Apoſtolico de remoratione mea litteras deferrent. Quodam autem die veniente ad me eodem Griuone, miſſaticum verbotenus iniunxerim, & litteras ei dare volens, ſuam retraxerit manum, dixeritque vſquequo ſuus compar veniret, non ſe litteras accepturum. cui & dixerim vt tunc & ipſe proxima ſexta feria quæ imminebat in eadem hebdomada cum ſuo compare videlicet Beraldo adueniret. Qui hjs auditis ſe ad pedes meos proſternere voluit, quem ſufceperim ne faceret, & ſic ipſe intulerit quòd audierit me habere motum aduerſus ſe animum, & illi neceſſe erat vt antequam tale inciperet iter, ſacramento ſe

excusaret, & tunc quod iuberem voluntariè se facturum. Cui & respondi, quia non celabam quòd motus aliquid aduersus illum fuerim, eo quòd audieram à quibusdā illū dixisse, quòd Romam ipsum non pro alia re ire rogabam, nisi vt inde Scats mihi daret, quod ego mirabar si diceret, cū quicquid habebat beneficij gratis ei dedissem & sine vlllo pretio. Nam vt scitis antecessorem meū Pardulum dimisit, & vobis se cōmendauit. In tempore autem ordinationis meæ illum mihi commendastis, qui per aliquod mihi seruiens, mortuòque patre eius quod habuit beneficium illi dedi, insuper & alia x i i. mansa. Hæc quæ præmisi me illi referante negauerit quòd nunquam illud diceret, nunquam cogitaret, & precatus fuerit vt liceret illi se inde sacramento purgare. Cui responderim quia nihil abhinc ex hoc illi discrediderem, nec aliquid aduersus eum motionis abhinc haberem. & si ille Deo propitiante sanus abiret & rediret, suum seruitium illi promeriturus essem, & eum ab illis itineribus quantum possem requiescere permetterem. Post hæc profecutus sum quòd audierim illum siluam quam suus nutrierat pater destruere, & interdixi omnimodis ei vt caueret ne illud, si factum erat, in reliquum fieret. responditque mendacium quòd audieram esse, sed dum Aquis palatij mecum foret, (nam ab illo loco domnus Rex mihi dixerat Ansigisum esse Romam suo missatico profecturum) quidam sui vicini aliquid ex ipsa silua deuastassent, sed ipse reuadiare eos esset facturum, sicque recesserit. reuerti iussus à me, vt prædixi, in eadem hebdomada feria vi. Sed mox vt domum peruenerit, omnibus vicinis suis denuntiari fecerit, vt quicumque ex eadem silua accipere volebat, vsque in præfactum diem acciperet, quia ipse ampliùs non illud beneficium teneret. Venerintque omnes tam ex ipso Comitatu, quàm & de reliquis circumcirca positis, depopulati- que eandem fuerint siluam, ipso Griuone præfente, ac quibusdam villanis eam vendente, quibusdam perdonante, audierimque hæc, vt puta sicut de tam vulganda re, sustinuerimque vsque ad placitum quod ei designaueram. Qui dum non venerit, nec missum suæ excusationis ad me transmiserit, iam tandem miserim rescire si vera essent quæ dicebantur. inuenerintque missi mei eandem siluam sine numero villanos destruente, ac quercus semiincisas in reliquum destruendas, perque circum circa campos densiter quæ perducere ad domus destruendum non poterant iacentes, & sic iusserim, vt ex verbo meo omnibus prohiberet, ne ampliùs eam destruerent. miserimque missos meos, quod per campos remanserant recipere, venerintque ipse Griuo cum suis parentibus armatus, contenderintque hoc fieri. sed cū plures ex meis venissent hominibus, quibus resistere non poterat, per vadia emendauerit quod misfactum habebat. mandauerintque mihi se velle ad meam mercedem venire, & sustinere qualem illi commendassem harmiscaram, responderimque illis meis pro eo petentibus hominibus videlicet Gerardo, Hadoardo, ac Collano, vt veniret in crastinum, & libenter si ita ipse veller illud adquiescebam. Qui transmisit ad me quendam suum propinquum, qui vocatur Magenfridus, pro hac ipsa re, cui & similiter respondi. qui venerit quasi hoc acturus ad locum vbi eram, qui dicitur Montiniacus, & me hoc ipsum ei offerente discesserit, dicens non meam se habere velle terram, nec meum se esse futurum hominem, neque vnquam pro ipso beneficio non solum non ad Romam, verum nec tantum longitudinis, quantum ad suam restabat mansionem, perrecturum. Addidi quoque quòd ipsum beneficium penitus destructum haberet, sicut & habet & apparet, familiamque multimodis contra legem vexatam. qui negauit coram Rege se non destruxisse illam siluam, nec suum esse destructum beneficium, nec ita à me discessisse, sed non potuisse coram me ad vllam venire reddendam rationem. Ego autem non habebam illos quos præscripsi, nec alios qui mecum tunc fuerunt, & hoc similiter sciunt quia illis diebus in Harduici Archiepiscopi mansionibus pro causa superius prætaxata solus moratus extiteram. Tunc domnus Rex dixit, quia si ille ipsam siluam vt dicebat nutrierat, quam pater suus nutrisse cœperat, & ex eo amicis suis non destruendo, sed cum manacta dedisset, aut si ad suam necessitatem ex

ea cum mensura accepisset, pro hoc non debuisset illud beneficium amittere. Quod nullus est qui negare possit si ille ita fecisset : sed ipse sicut dixi fecit, quod tamen ut præmissi coram Rege negavit. Dixit autem Rex, quod illud quod dicebat, neque iudicando diceret, quod tamen iuste & rationabiliter, sicut dixi iste aliter non fecisset, dici & iudicari posset. Me autem tunc persistente, quod satis habere possem de meis qui ea quæ dicebam veridicare valerent, dominus Rex videns ibi causam non posse finiri, distulit eam usque dum à Siluanensis reuerteretur in sequenti hebdomada feria quarta. nam illa dies quo hæc acta sunt dies Dominicus erat. iussitque ut homines meos huius rei conscios mecum adducerem, & sic causa finiretur, quod & feci, diæque statuta adfui. sed nec Actardum, nec Rainelmum, nec Ioannem Episcopos, qui cognitores mihi à vobis dati fuerant, & nisi iudicio eorum contradicendum putarem, ad Synodumque prouocarem iudices fore potuissent, sine quibus causa finiri non poterat, ibi inueni. Ergo quod dicitis me ante diffinitionem contra sacros canones sine vlla necessitate vel ratione fuga lapsum, & regularem diffinitionem expectare contempsisse, ecce patet quod non contempsi, quoniam ita sicut præmōstravi causæ adfui. nec decere magnitudinem vestram intelligo, ut me tam sapè contemptorem canonum describatis, quod nondum vel in vno aliquo euidenti documento probare potuistis. De eo verò quod dicitis, sine vlla necessitate vel ratione fuga lapsum, fateor nec ratio nec necessitas fore debuisset deuenienti in hos fines sæculorum id mihi facere, qui nusquam vel nunquam in aliquo contra quenquam quid egi, pro quo mihi fugere per rationem necessitas esset, aut diffugere rationem occasio incumberet. Et ideo fugere mihi contra rationem contraque omnes leges tam diuinas quàm humanas necesse esse non debuisset, si ratio & auctoritas ordinem & locum suum in me qualicumque Episcopo vindicassent. Sed sicut vobis in initio missatici mandavi, Siluaci memor fui ubi vos adfuitis, quod mihi nihil profuit sed obfuit, qui pro eo solummodò retentus fui, ne Romam domni Apostolici præceptis obediens irem, quod à sæculo non est de Episcopo ab Episcopis auditum. De fuga autem qua me reprehenditis, non ego qui nihil sum; sed cuncto orbi Papa venerandus & venerabilis respondeat Iulius, ita scribens ad Eusebium, Theognium, Theodorum, ac Berintum, reliquosque ad Orientales Episcopos. Igitur de fuga, super qua Athanasium reprehenditis, non rectè agitis, cum ipse Dominus mandatum nobis hoc dederit, *Cum persecuti vos fuerint in unam ciuitatem fugite in aliam.* Et ipse Dominus per semetipsum exemplum demonstrans, quando Pharisei consilium fecerunt aduersus eum ut occiderent, sciens autem Iesus discessit inde. & alibi, *Tulerunt lapides Iudei ut mitterent super eum, Iesus autem abscondit se, & exiit de templo, & transiens per medium eorum abiit,* & ita discessit. Nam & discipuli propter metum Iudæorum recesserunt celantes semetipsos. & Paulus in Damasco à principe gentis quæsitus de muro in sporta depositus est, & manus quærentis effugit, & alij quamplurimi & innumerabiles sancti, tam in veteri quàm in nouo testamento, fugisse leguntur. Si ergo fugam impropere fugientibus, erubescite potius persequi, & quiescite insidiari, quiescentque continuo fugientes. Nam siue perimatis eos, mors contra vos semper exclamat, siue rursus exilia superponatis, ubique in vos mali memoriam destinare noscimini, & illi patiendi sibi proficiunt.] Indicia itaque necessitatis meæ, licet indebitè ac indignè etiam nunc mihi fugiendum fuisse, quia compellitis vulnus super dolorem addentes, explicabo. Vocatis me litteris vestræ auctoritatis Attiniacum ad Synodum, intimantes quia litteræ domni Apostolici domno regi Karolo, & regni ipsius Episcopis directæ fuerant, de quibus sine Synodali consultu responderi non poterat, quamuis eas litteras in Gundulfi villa suscepissetis, ubi & præsens adfui, quas mihi ibidem nulloatenus ostendistis. Cum autem Attiniacum veni, dedistis mihi quasi exemplar earumdem, legere me rogantes, & sic statim inde respondere, & ut perlegens id ipsum exemplar vobis protinus redderem præcepistis. sicut autem postea per

Epist. 11. ad Orientales

Matth. 19.

Matth. 12.

1. Cor. 15.

Cod. Th.
De Episc.
Eccles. l. 31.

aliud didici exemplar, plura in indiculo vestro mihi ostenso defuerunt. Tractata sunt in eodem Attiniaco à domno Rege per aliquot dies quæ visa sunt. Cum autem designaretur nobis dies certus, in quo Synodalia tantum debuissent ventilari, qui futurus erat sexta feria, adueni, vos autem contigit non venisse. Omnes quoque homines mei ad causas banniti sunt, ita ut nec vnus dum redirem ab eodem palatio me sequi permissus sit. Nortmanno hoc agente pro villa Pauliaco, eo quod illam concessione regia, & Apostolica etiam ut scitis auctoritate recipiens, me iidem homines in eandem villam secuti sunt: cum tamen, si nec mihi concessione regia redderetur, quia in parochia mihi à Deo concessa eadem consistit villa, excusari debuerant, si me, cuius ministerium ipsam intrandi canonica sanctione erat, in illam sequerentur. Sed miro in modo noua lege actum est, ut ipse Nortmannus, raptor ac sacrarum rerum peruasor, vnde & sacrilegus, quin & nisi ex his rebus se exueret Apostolica auctoritate excommunicatus, perque oris vestri officium, ut se authenticæ litteræ vobis missæ habent, repellendus, à me etiam qualicumque Episcopo pro specialibus in Ecclesia Laudunensi admissis ab Ecclesia sequestratus, non exegit talis taliter exsoluere quæ non rapuimus, nec rapinam arbitrati sumus tam digna æquitate vel serò quæ nostra erant recipiendo possidere, quæ ipse tam nefanda iniquitate non pertimuit per tot annos diripuisse. Nec profuerunt hæc quæ intra plenitudinem capitulariorum domni Karoli ac Hludouici Imperatorum assumpta sunt sic, Quæcumque à singulis regibus circa sacrosanctas Ecclesias sunt constituta, vel singuli quique Antistites pro singulis Ecclesiasticis impetrarunt, sub pœna sacrilegij iugi & solida æternitate seruentur. Clerici etiam non sæcularibus iudiciis, sed Episcopali audientia referuntur. Fas enim non est ut diuini subdantur arbitrio sæculari.] Item in eisdem, Synodali decreto sancitum est, ne laici vel sæculares de viris Deo dicatis Ecclesiæque facultatibus aliquid ad se putent vel præsumant præter reuerentiam pertinere, quorum quarumque sacerdotibus disponendi indiscussè à Deo cura commissa docetur. Si quis contra hæc venire præsumpserit, anathemate feriat.] Item in eisdem De viris Deo dicatis, vel Ecclesiasticis facultatibus, nulla legitur laicis, quamuis religiosis, vnquam attributa facultas. Ergo quibus non est facultas res Ecclesiasticas disponere, perniciosum est eas diripere.] Item in eisdem. Si quis in hoc genus sacrilegij proruperit, ut in Ecclesias earumque res irruens, sacerdotibus & ministris vel ipsi cultui locoque aliquid quod non oportet iniuriæ inferat, diuini cultus iniuria conuictus siue confessus reus capitali sententia n ouerit vindicandum. Nec expectetur ut Episcopus iniuriæ ultionem deponat, cui sanctitas ignoscendi soli gloriam derelinquit, sicque cunctis non solum liberum, sed & laudabile factas atroces sacerdotibus aut ministris iniurias veluti publicum crimen persequi, ac debitas reus ultiones mereri.] Nunc è contra liberum & laudabile est sacrilegis sacras res inuadere, & filij Ecclesiæ velut rei pœnas luunt, qui disponente Episcopo eas vel intrare præsumunt. Vos quoque in quaternionibus Pistis Regi datis hoc capitulum integrius ita posuistis ex eorum Augustorum libro, de quo hoc assumptum, & in Augustorum nostrorum libro ita ut præpositi compendiosius est insertum. Si quis in hoc genus sacrilegij proruperit, ut in Ecclesias catholicas irruens, sacerdotibus & ministris, vel ipsi cultui locoque aliquid importet iniuriæ, quod geritur litteris ordinum, magistratum & curatorum, & notariis apparitorum, quos stationarios appellant, deferatur ad notitiam potestatum, ita ut vocabula eorum qui agnosci potuerint declarentur. & si per multitudinem commissum dicetur, si non omnes, possunt tamen aliquanti cognosci, quorum confessione sociorum nomina publicentur. Atque ita prouinciæ Moderator sacerdotum & catholicæ Ecclesiæ ministrorum, loci quoque ipsius & diuini cultus iniuriam capitali in conuictos siue confessos reos sententia nouerit vindicandum. Nec expectet ut Episcopus iniuriæ propriæ ultionem deponat, cui sanctitas ignoscendi soli gloriam derelinquit. sitque

cunctis nō solum liberum, sed etiam laudabile, factas atroces sacerdotibus aut ministris iniurias veluti publicum crimen persequi, ac debitam reis ultionem mereri. Quod si multitudo violenta ciuilis apparitionis executione, & adminiculo ordinū possessorūve, nō potuerit præsentari, quod se armis ac locorum difficultate tueatur, iudices armatæ apparitionis præsidium, datis ad virum spectabilem Comitem litteris, prælato legis istius tenore deposcant, ut rei talium criminum non euant.] Item & istud posuistis, Si Ecclesiæ venerabilis priuilegia cuiusquam fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta, commissum quinque librarum auri, sicut etiam prius constitutum est, condemnatione plectatur.] Numquidnam, domine pater, dignum fuerat, ut vocatus à vobis ad Synodum pro responsione domno Apostolico reddenda foris excluderetur, & residentibus vobis vnà cum Archiepiscopis ac Coepiscopis meis, iste Nortmannus talia agens taliterque Apostolica auctoritate excommunicatus, quique per oris vestri officium fuerat repellendus, in præsentiam vestram me accusaturus pro ipsis rebus receptis veniret, ac à vobis audiretur, à quo specialiter ac omnimodis super hac re, & ego & omnes mei non tantum excusari quantum omnino debueramus defendi? De his enim iste Nortmannus vnus est, de quibus in quaternionibus vestris, quando vobis placuit, pro me, proque Ecclesia mea ita scripsistis ad locum. Talium etiam, ut fertur, quarundam personarum præiudicio istud commissum admissum est, quæ & in legibus & in sacris canonibus infames personæ notantur. Et si vigor Ecclesiasticus sic vigeret, sicut tempore antecessorum vestrorum & nostrorum prædecessorum viguit, inter criminosos, quia videlicet ut à ministris dicitur criminosi, à liminibus Ecclesiæ forent extorres. Nunc autem nostra dissolutione, ut quidam dicunt, in Ecclesiam ipsi insiliunt, qui ab Ecclesia separari debuerant. & hoc nostris peccatis, in quos fines sæculorum deuenerunt, meritò reputamus, qui ad nostram contumeliam, non ad Ecclesiæ gloriam sacerdotes dicimur, qui à talibus conculcamur, & ipsi de sacerdotum capitibus iudicant, quorum iudicium vel compellationem liberi & sani capitis laici in iudicio publico legaliter non reciperent, si reicere vellent. In quo facto, ut sanctus Cælestinus scribit, non est agentium causa solum, vniuersalis Ecclesia quacumque nouitate pulsatur. Nouum est enim quod nunc factum est, quia non est de sub isto cælo auditum, ut Episcopus cum Ecclesia sua proscriptionis titulo ab vlllo religioso principe laicorum iudicio vsque modò fuerit confiscatus.] Ecce quàm insignibus armis prælia Domini tunc præliati fuistis. sed dicam vobis quod tacere nec debeo, nec audeo. Non putaui ad dehonationem vestri pertinuisse, quod Romam misi, quod Romam ire volui & volo, quod à Roma auxilium experiri, vnde omnis Episcopatus sumpsit exordium, & retinet processionis & successionis incrementum. Nunquam hætenus caput pedibus nocuit, sine quo pedes ire non consueuerunt. Sperabam perficiorem sanctitatis vestræ fore romphæam, si ferro vicarij Apostolorum principis Petri acueretur, non obtinuerem. Taceo interim, quod enedreuticè mihi in eodem Attiniaco irrogastis appellanti sanctam Romanam sedem pro amore Dei omnipotentis, & eiusdem Apostolorum principis Petri veneratione: qui etiam, sicut scitis, ab eadem sum sede vocatus. quod neutrum mihi profuit, nec adhuc prodest. sed debuisssem inde à vobis aliquam inuenire excusationem, non sustinere oppugnationem. Pro quare tanta passus sum & patior, quanta meis debentur peccatis, non autem reuerentiæ tantæ sedis. Quod mihi scripsistis, ut cum domnus Rex à fratre suo reuersus fuerit, apporrem illud præceptum, per quod præfatas res Ecclesiæ Laudunensi restituit siue contulit, & sicut iustum de illis rebus quas requiro, inuentum fuerit, agere procurabit: ad quod rursus illud præceptum ut apporrem necessarium esse non intelligo, cum illud per manus Harduici Archiepiscopi vobis præsentibus & audiuit & vidit, atque ipsum se firmasse, ut mihi Bertharius renuntiavit, recognouit. Sed hoc multis ut & mihi mirum est, quia quod regia liberalitate plusquàm sex menses quietè retinui, dum Synodus per-

acta fuit, statim amisi. De hominibus meis quod scribitis, quia causa eorum non diffinita sed implacitata remansit, satis vobis superius respondi. & ideo quod non irregulariter ac illegaliter ut dicitis abscessi. Sed quomodo nunc iuste ac rationabiliter ventilanda eorum causa sit, ac secundum sacras leges diffinienda antequam de eisdem rebus reuestiar potestate, non patet, quoniam iuste ac rationabiliter eos ab illis recepi, & illos ab ipsis prohibui. quod ei evidentibus documentis probare, ut prescripti, paratus fui. Quod scripsistis, Ceterum, carissime frater, de scedula, quasi Episcoporum diffinitionem continente in Synodo quae apud Tusiaco fuerat habita, valde miratus sum ubi & quomodo adinuenisti, quam antequam per Hettonem clericum tuum audierim, nunquam vidi vel nusquam audiui, sed nec qui modò adfuerunt Episcopi eam se vidisse vel audisse dixerunt.] Et ego illud non ab re admiror, si Harduicus Archiepiscopus qui adfuit, eam se non vidisse nec audisse dixit. Nam ab eo illam accepi, & relegens transcribi iussi. & transcripta est per manus duorum Ecclesiae mihi commissae diaconorum, quorum vnus Teutlandus, alter vocatur Hartgarius, qui scio quod nesciunt Apostolicas aut Synodicas deprauare vel diminuere epistolas. quod à me nunquam didicerunt, quia Deo teste ego hoc nunquam agere praesumpsi. Quod verò vos dicitis, nec audisse nec vidisse eam, & authenticam diffinitionem, quae secundum sacras leges in eadem Synodo decreta est, cui & vobiscum interfui, vos habere, multum precor illam mihi ostendi, ut & ipse recognoscere valeam in ipsa manu meae subscriptionis. Scio tamen quia interfui in ipsa Synodo, & reminiscor quorum specialiter admonitione huic diffinitioni succinctius collectae subscriptum est. Quod adiicitis, quia diuinare non valeatis unde adinuentio ista emerferit, iam non est vobis necesse illud diuinare, quia per me qui humanus homo sum, hoc interea rescitis, & si authenticam mihi ostenderitis quae aliter se habeat, diuinam esse demonstrabitis, quia nos humani hanc in eadem Synodo constitutam & confirmatam veraciter nouimus. Quod adiungitis, Quae sicut ex his euidenter potes cognoscere, quae tibi contra praesumptiones tuas studui scribere, in quibusdam sacris regulis obuiat, & mendacem illam facillimè posses aduertere, si illos oculos habuisses in capite, de quibus scriptura dicit, *Oculi sapientis in capite eius.* Quae illa sint, quae contra praesumptiones meas scripseritis, in quibus euidenter possem cognoscere, quia haec diffinitio in quibusdam sacris regulis obuiaret, ignoro, nec ex scriptis vestris me non agendo praesumpsisse recognosco, quia me ex actibus conscientiae meae pro scire perpendo, non ex denotatione scripturarum vestrarum deiicio. Quod dicitis quia mendacem illam esse facillimè possem aduertere, si illos oculos habuissem in capite, de quibus scriptura dicit, *Oculi sapientis in capite eius.* illos me habere oculos non iacto, sed utinam adepturus desidero. Nec illos sapientium habere volo, de quibus dicitur, *Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nesciunt.* Nec plus volo sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, memor morientis; *Altiora te ne quaesieris.* Quæro tamen, ut ubi mendax est, & sacris obuiat regulis, mihi demonstretis. Fateor quia non video, & si tunc vidissem, non subscripsissem. Quod dicitis, Et miranda est tua prudentia, qualiter si placuit hanc mendacem, & in quibusdam, ut dixi, sacris regulis obuiantem compilationem habere, & mihi transmittere. quam veram Synodi definitionem & sacris regulis congruentem habere, & à me qualicumque primate tuo iuxta regulas sacras tenendam & sequendam accipere.] Illam epistolam, quam vos in eadem Synodo à vobis Archiepiscopali administratione dictatam recitari fecistis, penes me habeo, & reminiscor quia ob prolixitatem ipsius, quibusdam satagentibus, huic compendiosius diffinitioni collectae subscripsimus. Nam vestrum Tetrastichon domino Regi deuotium praemittentes ita incipitis, SANCTA SYNODVS congregata in villa Tusiaco Tullensis parochiae. In hac autem quae incipit, CVM IN NOMINE Dei omnipotentis, primum istud ita inchoat Capitulum. In primis igitur, propter pertinaciam multorum, qui cum sint sacrilegi, templum Dei

Dei in semetipsis corrumpentes, sacras res ex oblatione & voto fidelium sacris locis contraditas inuadere non timent, statuimus secundum regulam antiquam patrum nostrorum, ut si quis oblationes fructuum, & rerum omnium quæ ministris Ecclesiæ conferuntur, aut collectæ sunt, extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit præter conscientiam Episcopi, vel eius qui constitutus est ab eo ad dispensandum officio Ecclesiastico disposita, tam is qui dat, quàm is qui accipit, anathema sit iudicio omnipotentis Dei, nisi resipuerit, perpetuò damnatus, & reliqua.] Cui decreto & vos in epistola vestra ita concinere videmini, inter alia inquentes, Dicunt enim illi, qui in cælo regnant & in terra miraculis coruscant, qui & usque hodie nobiscum viuunt, & cum successoribus nostris usque in perpetuum viuent, quoniam apud Deum est merces eorum, Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit præter conscientiam Episcopi, vel eius cui huiusmodi officio commissæ sunt, nec cum eius voluerit agere consilio, anathema sit. Anathema autem in Romana lingua alienatio interpretatur: quia omnis talia faciens, quandiu in illis manet, licet nos Episcopi, qui in Apostolis, & cum Apostolis, non nostro merito, sed gratia diuina ligandi & soluendi potestatem accipimus, interdum tardi, interdum diuini sensus ignari, interdum quæ committuntur nescientes, aliquando etiam commissæ ut expedit corrigere non valentes, quæ statuta sunt exequi dissimulemus, vel etiam negligamus, ut talem hominem ab Ecclesia & fidelium societate excommunicantes non segregemus, iam tamen à sacris canonibus excommunicatus & prædamnatus est, donec peccatum illud deferat, & per satisfactionem Ecclesiasticam, & sacerdotalem reconciliationem, Domini gratiam, & fidelium societatem recipiat: & quicumque in peccatis suis & talibus sceleribus implicatus, ante satisfactionem necessariam vitam istam finierit, communionem & societatem cum electis in regno Dei habere nullatenus poterit, nec de inferni pœnis & dæmonum societate vnquam liberari valebit. Sed sunt fortè tales, qui priuilegia de locis & rebus Deo dicatis sanctorum manibus confirmata paruipendentes, sibi quia volunt, non quia possunt, excommunicationes vsurpatoribus rerum & facultatum Ecclesiasticarum à sanctis Domini intentatas alleuiant, dicentes se pro hoc illata damnatione, id est anathematis vinculo non teneri. de quibus sanctus Gregorius in epistola ad Theodistam patriciam dicit, Ipsi, inquit, sibi testes sunt, quia Christiani non sunt, qui ligamenta sanctæ Ecclesiæ variis se existimant conatibus soluere, ac per hoc nec absolutionem Ecclesiæ quam præstat fidelibus veram putant, si ligaturas eius valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia despiciendi per omnia & anathematizandi sunt, & vnde se fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veraciter ligantur. Si qui sunt igitur, qui sub nomine Christiano hæc aut prædicare audent, aut tacita apud semetipsos tenere, eos & ego & omnes catholici Episcopi, atque vniuersalis Ecclesia, anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur.] Hoc Apostolicæ auctoritatis decretum, etiam à vestra probitate sic assumendo probatum, si ut scripsistis mihi est sequendum, ac tenendum, utique & omnibus sanctæ Ecclesiæ filiis, qui Christianitatis nomine potiri delegerunt, erit sequendum ac tenendum. Vnde non mihi videretur dignum excellentia vestra fuisse, ut diceretis Berthario quod mihi renuntiavit vos dixisse, Si hos præsignatos meos excommunicassem homines qui talia egerunt, & adhuc agunt, non eos excommunicatione teneri, videlicet anathematis vinculo non ligari. Sed non est mirum, si paruitatis meæ excommunicationem paruipenditis, ac fortè irrationabilem iudicatis, quando Apostolicæ sedis excommunicationem & pro nihilo ducitis, & pro nihilo ducendam utpote absurdam prædicatis. Præadmiror tamen, dum talia dicitis, si vestram excommunicationem aut auctoritatem, quæ ex eius processit constitutione, expendet arbitrio, apud aliquem eorum qui hoc audiunt, si tamen vobis credunt, aliquid valere æstimatis. & qui etiam Deum timentes agnitionem veritatis retinentes vobis non his cre-

Lib. ix.
epist. 19.

dunt, nec in sui cordis conscientia consentiunt, non tamen possunt de vestra sapientia ac sanctitate non remorderi: sed potius scrupulo tam nefandæ ac detestandæ præuaricationis offensi, sinceritatem vestræ præstabilitatis vilificatam aut condolent, aut derogant. Quod ideo vobis pando, quia meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis, scribente sancto ad sanctum Augustino Hieronymum, Nescio vtrum Christianæ amicitia putandi sint, in quibus magis valet vulgare prouerbum, Obsequium amicos veritas odium parit, quàm Ecclesiasticum, *Fideliora sunt vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici.* Et Paulus Apostolus admonet sic, *Filij, obedite parentibus vestris in Domino.* In Domino autem obedire est, vt ipse docet Dominus, *Qui amat patrem plus me, non est me dignus.* vnde & item, *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum abs te.* Quod ita planè S. exponit Augustinus, Hic verò magna opus est fortitudine ad membra præcidenda. Quicquid enim est quod significat oculus, sine dubio tale est quod vehementer diligitur. Solet enim & ab eis qui vehementer volunt exprimere dilectionem suam ita dici, Diligo eum vt oculum meum, aut etiam vt oculos meos. Quanquam enim ad videndum isti oculi corporis communiter attendantur, & si ambo similiter intendantur, æqualiter possint, ampliùs tamen formidant homines dextrū amittere. vt iste sit sensus, Quicquid illud est quod ita diligis, vt pro dextro oculo habeas, si scandalizat te, id est, si tibi impedimento est ad veram beatitudinem, erue illum & proiice abs te. expedit enim tibi vt pereat vnum horum quæ diligis, vt pote tanquam membra tibi inhæreant, quàm totum corpus tuum eat in gehennam. Cogit quærere diligentius quid dixerit oculus. in qua quæstione nihil mihi occurrit congruentius, quàm dilectissimum amicum. Nam hoc est vtique quod membrum rectè possumus appellare, quod vehementer diligimus, & hunc consiliarium, quia oculus est tamquam demonstrans iter, & in rebus diuinis, quia dexter est. Vt sinister sit dilectus, id est consiliarius, sed in rebus terrenis ad necessitatem corporis pertinentibus, de quo scandalizante superfluum erat dicere, quandoquidem nec dextro parcendum sit. In rebus autem diuinis consiliarius scandalizans est, si aliquam perniciosam hæresim nomine religionis atque doctrinæ conatur inducere. Itaque quod nihil post Deum carius vobis esse debeat ignoro. sed vobis perniciosum est, vt contra religionem atque Apostolicæ sedis doctrinam obuias manus inferatis, & mihi periculosum, immò inutile est, vestro tantum obnubilari amore, vt tacendo vobis videar consentire: quia etsi tacuero, & vos clamaueritis, nec pro taciturnitate mea, nec pro clamore vestro, illud vnquam perficere poteritis. Videlicet omnes decretales Apostolicæ sedis epistolæ recipiendæ erunt, & non solum recipiendæ, immò decernente Gelasio venerabiliter erunt recipiendæ. Sed & quid profit, quod in quaternionibus vestris dicitis, vt eas venerabiliter tantum legam, si eis venerabiliter obedire non debeam, & earum sanctiones venerabiliter sequi non satagam, ignoro. Appellationes Episcoporum ad Apostolicæ sedis summum Antistitem non comprimetis. nec illud Africanum Concilium contra innumerabilia Apostolicorum decreta vobiscum valebit, quo ait ad locum, Nam vt aliqui tanquam à tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus patrum Synodo constitutum: quia illud quod pridem per eundem Coepiscopum nostrum Faustinum tamquam ex parte Nicæni Concilij exinde transmissis, in Conciliis verioribus quæ accipiuntur Nicæni, à sancto Cyrillo Coepiscopo nostro Alexandrinæ Ecclesiæ, & à venerabili Attico Constantino-politano Antistite, ex authentico missis, quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum & Marcellum subdiaconum, per quos ad nos ab eis directæ sunt, venerabilis memoriæ Bonifacio Episcopo decessori vestro à nobis transmissa sunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire.] Si isti non potuerunt, quia fortè noluerunt, potuit Marcus Apostolicæ sedis Antistes, qui ita rescripsit Athanasio, & vniuersis Ægyptiorum Episcopis, inquiens, De Capitulorum namque veritate & numero Nicæni Concilij, cui vos interfuisse litteris vestræ fraternitatis

Prou. 27. 64

Ephes. 6. 3.

Matt. 10. 37

Matth. 5. 29

In epistola
ad Cælesti-
num.Epistola
unica.

significastis, à nostris qui vobiscum vnà interfuerunt diligentioribus requisuimus colloctionibus, qui ita vt vestra testata sunt litteræ omnem nobis ordinem exposuerunt, & vestram epistolam per omnia veram esse testificati sunt. non vt nos aliquid sinistrum vestra ex parte arbitraremur: sed vt nos & vos illósque, absque vlla in postmodum titubatione, vnum sentire optaremus, & sancta Romana Ecclesia, quæ semper immaculata mansit, & Domino prouidente, & beato Apostolo Petro opem ferente, in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione firma & immobilis omni tempore persistat. His itaque peractis, diligenter requirantes in sanctæ nostræ Apostolicæ sedis scrinio, eadem quæ sanctæ recordationis prædecessori meo Siluestro sunt directæ, septuaginta sicut significastis capitula illæsa inuenimus. Ipsa enim vobis, propter auctoritatem & subscriptionem tantorum patrum, & eius magni Concilij, minimè misimus: sed per eadē, coram apoerisiariis vestris, alia similia, eundem numerū, eadēque verba, & ipsam subscriptionem continentia, vobis scribere, & sub certa stipulatione & confirmatione mittere curauimus. Et quis est qui fratribus talia negare audeat? Nam non negligēda nobis hæc per S. Spiritus gratiam Dominus docuit, sed fideliter exercenda, & fratribus contradenda & docenda distribuit. Hæc Apostolorum viuā traditio, hæc est vera caritas, quæ prædicanda est, & præcipuè diligenda ac fouenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda. Hæc sancta & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesiæ, quæ per omnipotentis Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauanda succubuit, sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata sine tenus manet, secundū ipsius Domini saluatoris diuinam pollicitationē, qui suorum discipulorum principi in suis fatus est Euangelis, *Petre, inquit, ecce Satan expetuit vt cribraret vos sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.*] Et ideo Apostolicorum decreta, nec modò vt vmbra accipienda sunt, nec fuerunt post confessionem eiusdem Apostolorum principis Petri, qui ait, *Tu es Christus filius Dei viui.* quoniam respondit ei Dominus, *Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in celis.* Ex tunc transferunt vetera, & facta sunt noua. Nec decretales epistolæ, diuersis temporibus pro diuersis causis vt oportebat constitutæ, in vllō sibi inueniuntur aduersæ: quia aliud est, diuersis temporibus secundū diuersitatem morborum diuersas, hoc est multiplices & varias impendi medicinas. vt enim noua morborum genera noua medicamentorum indigent experimenta, sic multa morborum genera multa requirunt medicinarum fomenta. aliud est etiam, in vno tempore multas veritati contrarias inferre doctrinas, quod in his epistolis nec potest inueniri, nec ab vllō hominum debet dici. Quodd autem vos mihi in quaternionibus vestris specialiter de epistolis Iulij & Felicis, quasi de capitulis Synodi Nicænæ confectis, dicitis respondere, non videtur vt mihi respondeatis, sed potius vt ipsos mendacij arguere conemini. Dinoscitur quo tempore Nicæna Synodus congregata est ex excerptis quibusdam synodalibus gestis sancti Siluestri Papæ, in quibus capitulo primo ita continetur, Temporibus Siluestri Papæ & Constantini piissimi Augusti, factum est magnum Concilium in Nicæa Bithyniæ, & congregati sunt regulariter eiusdem Siluestri Papæ vocatione in idipsum trecenti decem & octo Episcopi catholici, & reliqua.] post quæ & subditur, Eodem quoque tempore, decimo tertio Kalendarum Iuliarum die, quando memoratum magnum Concilium in Nicæa congregatum est, canonica iam fatus Papa euocatione in urbem Romam congregauit & ipse, cum consilio præfati Constantini Augusti, cclxvii. Episcopos, & cetera. Cuius successor præfatus Papa Marcus extitit, qui de capitulis in Nicæna Synodo octoginta effectis, & in septuaginta postea redactis, sicut superius perscripsi, huic Iulio successoris protestatur. Sed vos scribitis in iisdem quaternionibus ita, Ceterum quod in epistola ex nomine Athanasij & Episcoporum Ægyptiorum ad Marcum successorem Silue-

Epist. I.

stri habetur, LXXX. fuisse capitula, XL. scilicet à Græcis Græca edita lingua, & similiter XL. à Latinis Latina edita lingua, & ab Episcopis CCCXVIII. in LXX. redacta fuisse capitula, si numerentur illa quæ in epistola Iulij designantur, & illa quæ designata prætermittuntur, sed & illa quæ in epistola Felicis legimus, plura quàm LXXX. & inter se diuersa inueniuntur, & in eisdem epistolis non inueniuntur memorari, minimè autem connumerari, illa capitula quæ ex Nicæno Concilio sumpta seruauit antiquitas, & hætenus tenet ac veneratur Ecclesia. Illorum quæ in epistola Iulij designantur capitulorum numerus iste reperitur, XVIII. XIX. XXI. XXIII. XXVI. XXVII. XXVIII. XXIX. XXXIII. XLI. & V. VIII. & IX. ac L. LII. LIII. LIV. LV. & LVII. LIX. LX. LXI. LXII. LXIII. LXVI. In plenitudine enim LXX. capitulorum designantur hæc quæ sequuntur à beato Iulio posita, secundum huius numeri significantiam interposita, & ideo hic non ampliùs ab eo quàm XXIV. annumerantur. quibus si illa XX. capitula quæ habemus adsciscantur, fiunt XLIV. & non explent LXX. quanto minùs LXXX. & non probatur iste hic in excedendo numerum falsus. Quod tamen addidistis, Sed & illa quæ in epistola Felicis leguntur, videlicet vt si istis adiungantur, plura quàm LXXX. inter se diuersa inueniuntur, non attinet ad rem. quoniam Felix ante suorum digestionem capitulorum ita præmisit, Incipiamus igitur adiuuante Deo & sancto Petro Apostolo, per quem & Apostolatus & Episcopatus in Christo cœpit exordium, quoniam plures sæpè emerferunt causæ, quæ in quibusdam non erant causæ sed crimina, quia magis vt comperimus iniquitate quàm caritate fratribus sunt impositæ. Et vt de cetero sollicitudo sit ne talia proueniant, capitula quædam à sanctis patribus, quæ tam in Nicæna Synodo, quàm & in hac sancta sede constituta sunt ponamus, quibus fratres & Coepiscopi nostri fulti insidias inimicorum Domino auxiliante valeant euadere. & prout Dominus posse dederit, paucioribus verbis tantorum malorum imitemur compendium, & strictim quæ in volumine litterarum vestrarum comperimus retractemus, & alia nonnulla instantis temporis necessaria prout petitis ponamus. Et sic persequitur, Est namque Synodalibus decretum institutis, & cetera.] Non ergo dixit omnia illa quæ posuit ex Nicæno Concilio assumpta, vt ex hoc tam ipsum quàm Iulium refellere possitis: sed dixit, quædam tam ex Nicæno Concilio, quàm ex his quæ in sancta Romana sede constituta sunt, ponere se, quæ non minoris ferè iudicauit auctoritatis. Insuper & addidit, & alia nonnulla instantis temporis necessaria prout petebantur ponenda. Hoc etenim & prædecessores & successores sui ab initio fecerunt, & vsque in finem facturi sunt, vt pro instanti temporum necessitate, & constituta renouent, & constituenda constituent. Hac enim ratione omnes decretales epistolæ pro diuersis necessitatibus diuersis sunt constitutæ temporibus. Vnde venerabiliter secundum beatum Gelasium sunt recipiendæ, & si recipiendæ, vtrique amplectendæ, ac ab omnibus etiam venerabiliter obediendæ. Quod etiam dixistis, quia inter se diuersa inueniuntur, scilicet ea quæ Iulius Papa posuit, & ea quæ Felix, si diuersa pro diuersis, vt pote prout in vniuscuiusque tempore res accidit, intelligi vultis, bene se habet. Sin aliter, quasi aduersari sibi inuicem contraria statuendo videantur, nisi vos illud pandatis, fateor quia ego in nullo percipere valeo. Et quod dixistis, quia in ipsorum epistolis non inueniuntur memorari, minimè autem connumerari illa capitula, quæ ex Nicæno Concilio sumpta seruauit antiquitas, & hætenus tenet ac veneratur Ecclesia, vtrique ostendunt causam, in qua potest cognosci cur hæc posuerunt & de illis tacent. Videlicet ea Felix iste Papa dicit se ponere, quibus fratres & Coepiscopi fulti, insidias inimicorum Domino auxiliante valeant euadere, & etiam ea insuper se statuere, quæ ab eo ab eis petebantur pro instantis temporis necessitate. Si verò de his ageretur, de quibus illa XX. capitula Nicæni Concilij decernant, quæ passim habentur, nihilominus & ipsa cum luce lucidiùs lucet assumpturum. Sed & Iulius causam similiter & similem, cur ipsa viginti quatuor posuerit capitula, non minus euidenter propalat. Quod liquet in eo vbi numeri

tramitem non custodit, sed ea tantum quæ de re quæ agebatur conueniebant, sicuti omnium est agere annexuit. Præmisit enim hæc, Tales enim insidiatores spiritu præuidentes sancti patres in Nicæa congregati, leges statuerunt, quas nos canones appellamus, ne facile probi ab improbis damnarentur. ex quibus nonnullas sententias hîc inferi iudicauimus, vt tantorum patrum auctoritate nostra roboraretur epistola, atque omnes Orientales siue reliquarum partium Episcopi, hæc audientes in tantam foueam non incidant, ne damnationem à patribus decretam percipiant.] Et sic sequuntur illa ex præscripto Concilio Nicæno capitula de lxx. capitulis deflorata. Et ecce quia de insidiatoribus agebatur, quod contra insidiatores pertinuit descripsit. Vtrique isti vt prudentes egerunt medici. Vnaquæque enim infirmitas propriam requirit medicinam. Quod namque dixistis, minimè in istorum epistolis capitula Nicæni Concilij ea quæ habemus connumerari, nescio quid sibi vult dictum. Nam Iulius Papa, vt prælibaui, designatiue xxiv. tantum posuit, Felix verò quod ex Nicæno Concilio, posuerit non apparet, quia ipse non discernit, dum tam ex Nicæno Concilio, quàm ex his quæ in sancta Romana sede constituta fuerant, & etiam nonnulla quæ ipse, prout ipsi petebant qui pro instantis temporis necessitate indigebant, statuit, se posuisse non tacuit. Nec conici potest, quoniam plenitudinem lxx. capitulorum non habemus, si duo vel tria seu quatuor aut decem ex Nicæno Concilio posuerit capitula, vel eo ampliùs, quia poterat xxvi. ponere secundum fidem numeri, & remanerent nobis nostra quæ habemus penes nos xx. capitula. Igitur quod etiam & vos in eisdem quaternionibus ex eiusdem Papæ Iulij epistola posuistis, qualiter sibi cohæreat intuendum est. Aitis enim, De hoc autem quod reuerentissimus Iulius in epistola sua dicit, plura de his scilicet capitulis Nicænæ Synodi ideo hîc non inseruimus, ne vacuare vilémve facere prædictam Synodum videremur, aut fastidium legentibus audientibusque faceret epistola, si quis autem de his ampliora atque abundantiora scire voluerit, in sacro nostræ sedis Ecclesiæ scrinio, & ea quæ prædiximus inuenire poterit, verum me dicere testis est ipsa diuinitas, à nullo est contradicendum quia nisi ipsa quæ misit haberet, mittere nullomodo poterat, & quia plura habebat esse utique verum constat, quia & illa quæ sacrum Concilium Nicænum constituit certum est in Romano scrinio conseruari. Dicit itaque in Romano scrinio & ampliora & abundantiora haberi, & nihilominus testatur ea quæ prædixit in eodem posse inueniri, & vos fatemini à nullo hoc esse contradicendum, quia nisi ipsa quæ misit haberet, mittere nullomodo poterat. Et quomodo in eisdem postea quaternionibus scribitis, quod manifestum est non nisi tantum viginti quæ habemus capitula fuisse in Nicæno Concilio constituta? Verum & longissimarum ætatum ex antiqua consuetudine prolixa tempora, per quæ ipsius Concilij hæc tantum xx. capitula fuere suscepta, verbis historiographi Rufini, quæ indubitabilem faciunt fidem. Vtrumque non procedit, quia si tantum xx. capitula suscepta fuisse ex verbis historiographi indubitabili fide credantur, contradicendum erit Iulio, qui asserit de his ampliora atque abundantiora. quin quoque & ea quæ prædixit in Romano scrinio posse inueniri, quæ idem in epistola sua se testatur non assumpsisse, ne vacuare vilémve facere prædictam Synodum scilicet Nicænam videretur. Rectum est ergo, vt illi potius credatur, cui testis est ipsa diuinitas, quæ spondit, *Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo ibi ego in medio eorum sum.* Er item, *Si duo ex vobis consenserint, ex omni re quamcumque petieritis fiet vobis à patre meo.* Et item ipsa diuinitas ac veritas, *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.* Ecce tres idonei testes, & non modò testes, verum & testificantium corroboratores, Marcus, Iulius, ac Felix, plura quàm viginti ex Nicæno Concilio adscita per prolixa tempora longissimarum ætatum in Romano scrinio reseruata demonstrant, nec Antiocheno Concilio numerum ipsorum aggregant, sed in Nicæno Concilio statuta depromunt. & lxx. vel eo ampliùs, non xlv. aut tantum viginti capitula connume-

Epist. 12

Matth. 18.

20.

Ibid. 19.

Ibid. 16.

Can. VII.

rant. Vnde quia non oportet à capite differere, necesse est nobis ea quæ tradi-
derunt custodire, & potius quæ nondum habemus perquirere, quàm ea quæ ade-
pti sumus reprobare. Quod verò in eisdem quaternionibus scribitis, Anno ve-
rò circiter vigesimo tertio post Nicænam Synodum Antiochena Synodus ha-
bita est, & eadem epistola Iulij per idem tempus facta esse dinoscitur, in qua
plura capitula modo diuerso collecta tenentur, quæ si de vna Synodo fuissent
assumpta, non taliter dissonarent: inde magis apparet, quia dum eo tempore
suam Iulius fecit epistolam, quo Antiochenum Concilium actum est, non eum
latuisse quæ in eodem Concilio statuta sunt, quod eius necesse erat auctori-
tate roborari, ac per hoc non confudisse Nicæni ac Antiocheni regulas Con-
cilij. Sed quid dicitis, quæ si de vna Synodo fuissent assumpta, non taliter disso-
narent? Ergo si ea dissonant, quæ de Synodis assumuntur, & Synodi inter se
contrariæ feruntur, quid sibi iam consonabit, quod in Ecclesia Dei solidum
firmumque inueniatur ædificium, cum & decretales Apostolicæ sedis epistolas
similiter dissonare non tacetis? Cerrè non dissonant quæ diuerso modo pro diuersis
necessitatibus assumuntur, si ab æquitate rationis & tramite veritatis non discre-
pant. Sed Iulius & ea quæ sibi tunc competentia visa sunt ex Nicæna assumpsit
Synodo, velut ipse ait, vt tantorum patrum auctoritate sua roboraretur episto-
la, & illa quæ pro instantis temporis necessitate addenda erant, sicut & suus
successor Felix, ceterique prædecessores ac successores fecerunt, Apostolica au-
thoritate constituendo apposuit. Quod autem subditis, Et si de appellatione, sicut
in Sardicensi Concilio constitutum est, in Nicæno Concilio fuisset antea statutum,
nulla perforet necessitas, vt iterum in hoc Concilio inde constitueretur: sed sic-
ut in aliis Conciliis legitur scriberetur, videlicet vt ea quæ sunt in Nicæno Con-
cilio constituta ab omnibus conseruentur.] Apparet quia nullatenus creditis tri-
bus præfatis testibus, quòd de appellatione Episcoporum ad Romanæ sedis An-
tistitem in Nicæna Synodo constitutum sit. non tamen obsistit rationi vel fidei,
illud ideo in Nicæna Synodo non fuisse decretum, eo quòd in Sardicensi
Concilio hoc quoque constitutum sit, vbi dicitur, Osius Episcopus dixit. Placuit
autem, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi
regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint, si appellauerit qui deiectus est,
& confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri, si iustum
putauerit, vt renouetur iudicium vel discussionis examen, scribere his Episco-
pis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter om-
nino requirant, & iuxta fidem veritatis diffiniant. Quòd si is qui rogat causam
suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è la-
tere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit, & quid æstimer.
& si decreuerit mittendos esse qui præsentibus cum Episcopis iudicet, habentes eius
auctoritatem à quo destinantur, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit Episcopos
sufficere, vt negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio iudi-
cauerit.] In superiori capitulo eiusdem Concilij positum est, Si hoc omnibus placet.
Synodus respondit, placet: in isto dictum est, Placuit autem. Iure igitur placuit
Osius dixit, si id prius nouerat constitutum in Nicæna Synodo, aut ad eun-
dem verborum tenorem, aut ad istius tenoris, velut in decretalibus inuenitur,
proportionem. Nec quoque mirum, aut absurdum est hoc, Sardicensis Con-
cilij sanctos patres eadem Spiritus sancti gratia visitatos fuisse. Quocirca, etsi
non ea prius à Nicæa didicerant, eadem sensisse, & ad sancti Petri Apostoli me-
moriam honorandam hæc ipsa statuisse. Puto tamen, si solummodo hoc Sardicen-
se diceret Concilium, vt ea quæ sunt in Nicæno Concilio constituta ab omni-
bus conseruentur, non de appellatione quicquam, quia in his viginti capitulis
non continetur, conseruari intellegi voluissetis. Nunc verò, quia de ipsa appel-
latione tam expresse quod seruandum est salua Apostolica institutione, id et-
iam ex Nicæna Synodo promulgante ostenditur, salua Apostolica auctoritate
dico, quia Nicæna Synodus, vt Papa Bonifacius Episcopis per Thessaliam con-

stitutis scripsit, non aliquid super Romanam sedem ausa fuit constituere, cui videret nil supra meritum suum posse conferri. omnia denique huic nouerat Domini sermone concessa, vel ex eo ac pro eo quid istud Concilium quod recipitis illud seruandum constituit, seruari permittite, etiamsi de hoc in Nicæna Synodo nihil statutum credatis. Et sicut ab omnibus illa viginti capitula tenentur, ac obseruanda censentur, quæ nec sola ad omnes Ecclesiastici ordinis sufficiunt utilitates, ac temporum necessitates: sic & à vobis vel istud teneri ac obseruari non prohibeatur capitulum, quod nulli obest, & omnibus prodest. quoniam postquam Africanum Concilium ad Papam Cælestinum scripsit sua in epistola ad locum, Nam vt aliqui tanquam à tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus patrum Synodo constitutum, quia illud quod pridem per eundem Coepiscopum nostrum Faustinum, tanquam ex parte Nicæni Concilij exinde transmissis, in Conciliis verioribus quæ accipiuntur Nicæni, à sancto Cyrillo Coepiscopo nostro Alexandrinæ Ecclesiæ, & à venerabili Attico Constantinopolitano Antistite, ex authentico missis, quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum & Marcellum subdiaconem, per quos ad nos ab eis directæ sunt, venerabilis memorie Bonifacio Episcopo decessori vestro à nobis transmissa sunt. in quibus tale aliquid non potuimus reperire.] Et istud à Papa Innocentio, quem memoranter recipitis, Episcopis per Macedoniam constitutis probabili ore scriptum est, Graue non potuit videri piissimis mentibus vestris, cuiuscumque retractari iudicium, quia veritas exagitata sæpius magis splendet in lucem, & perniciēs reuocata ad iudicium grauius & sine pœnitentia condemnatur. Nam fructus diuinus est, iustitiam sæpius recenseri, fratres carissimi.] Præterea dico quia quod illud Africanum intentat Concilium ita, Nam vt aliqui tanquam à tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus patrum Synodo constitutum, mendacium est, quia in hoc Sardicensi Concilio illud constitutum est sic, Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit & quid æstimet. Quod etiam Sardicense Concilium ad Papam Iulium inter reliqua scripsit, Optimum & valdè congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est, ad Petri Apostoli sedem, de singulis prouinciis Domini referant sacerdotes.] Vbi liquet, quod Iulius de appellatione ex Nicæna scripsit Synodo, hoc Concilium non latuisse. & idcirco Osius propriè dixit, Placuit quod in ipsa Synodo, scilicet Nicæna, placitum fuisse prædidicit, cui & ipse interfuit. Aut quis sanum sapiens ducat fide dignum, ea quæ Papa Cælestinus per Faustinum Episcopum ipsis Africanis Episcopis ex Nicæno Concilio transmisit capitula, non inueniri in authenticis? & non potius ab Alexandrino vel Constantinopolitano Episcopis posse prætermitti. vt autem non pleniter mitterentur, aut si missa sunt, ab aliquibus, vt de multis legimus, minuerentur aut deprauarentur, vel ab ipsis Africanis qui sua nolebant retractari iudicia vitiarentur, vt sicut mentiti sunt nulla hoc patrum Synodo constitutum, quod occultari non potest, sic & fortè mentirentur, non ab Alexandrino vel Constantinopolitano Episcopis id sibi missum quod abscondi posse crediderant, quod tamen à Papa Cælestino sibi transmissum, quia ad eundem res agebatur, negare nequiuert. Et ne de hac appellatione solummodò sibi Apostolicæ sedis Antistites testentur, etiam Episcoporum ipsius Africanæ prouinciæ testimonium adhibeatur. Scripsit enim Stephanus Archiepiscopus cum tribus Conciliis sic, DOMINO beatissimo ac Apostolico culmine sublimato, sancto patri patrum Damaso Papæ, & summo omnium Præsulum Pontifici, Stephanus Archiepiscopus Concilij Mauritanie, & vniuersi Episcopi de tribus Conciliis Africanæ prouinciæ. Notum vestræ facimus beatitudini, quod quidam fratres in confinio nobis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet Episcopos, vobis inconsultis à proprio deicere moliuntur gradu, cum vestræ sedi Episcoporum iudicia, & summorum finem Ecclesiasticorum negotiorum, in honore beatissimi Petri, patrum decreta omnium cunctam reseruare sen-

Epist. post
finē Synodi.

Epist. vii.

Can. vii.

In principā
epist.Inter epist.
Damas.

Eccli. 4.

Epist. xv. in
principio.

Epist. i.

tentiam inquirendi reuerentia de Dei rebus, quas omni cura & sollicitudine obseruare debemus. Maximè verò iustè debent ab ipso Præfulum examinari vertice Apostolico, cuius vetusta sollicitudo est tam mala damnare, quàm releuare laudanda. Antiquis enim regulis censitum est, vt quicquid horum quamuis in remotis vel in longinquo positis ageretur prouinciis, non priùs tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt eius auctoritate iuxta quod fuisset pronuntiatum firmaretur, & reliqua multotiens talia, & his similia, quæ super his cõstituta sunt. Quibus, si illicitè factum est, vt semper vestræ sedi consuetudo fuit festinanter occurrere, & pro his viriliter vt pater pro filiis certantes stare, sicut bene ad Iesum filium Sirac dictum est, Vsq̃ue ad mortem certa pro veritate, & semper Dominus Deus tuus pugnabit pro te.] Ecce domine pater, quoniam isti Africanæ prouinciæ Episcopi testantur, quia antiquis regulis censitum est, quod illi alij se non inuenisse in vlla Synodo constitutũ dixerunt. Maius enim est, nō priùs tractandũ vel accipiendum de summis quiddam Ecclesiasticis negotiis, quamuis agantur in remotis vel in longinquo positis prouinciis, nisi ad notitiam almæ sedis Romanæ priùs deducatur, vt eius auctoritate quod pronuntiatum firmeretur, quàm de iudiciis Episcoporum ab appellante Episcopo contradictis retractare Apostolicam, cui sollicitudo omnium Ecclesiarum commissa est, prosecutionem. Nec iste Archiepiscopus, nec hæc Concilia ad sui honoris detrimentum putarunt, sed immò ad salutis augmentum prospexerunt hoc potiri priuilegio Romanæ sedis Antistitem. Quorum fateor vnanimitati participem vestram perambio fieri paternitatem. Quibus & idem Damasus Papa ex sua ita ad locum rescripsit epistola, Scitis, fratres carissimi, firmamentum à Deo fixum & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est, omnium Episcoporum, Apostolicam sedem esse constitutam, & verticem Ecclesiarum. Tu es enim, sicut diuinum pronuntiat verbum veraciter, Petrus, & super firmamentum tuum Ecclesiæ columnæ, quæ Episcopi intelliguntur, confirmatæ sunt. & Tibi claues regni cælorum commisi, atque ligare & soluere potestatem, quæ in cælis sunt, & quæ in terris promulgauit. Tu profanatorum hominum, & membrorum meorum, maximèque meorum discipulorum existis vt princeps & doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei, cuius vice hodie gratia Dei legatione pro Christo fungimur, & omnes huius sanctæ sedis Præfules vicem gesserunt, gerunt, & gerent. Ideò omnia quæ innotuistis non licere mandarem, nisi vos tam pleniter instructos esse scirem, quòd cuncta super quibus consulitis, illicita esse non dubiteris. Discutere namque Episcopos, & summorum Ecclesiasticorum causas negotiorum Metropolitano vnà cum omnibus suis comprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negotiis, licet. Sed diffinire eorum, atque Ecclesiasticarũ summas querelas causarum, vel damnare Episcopos, absque huius sedis auctoritate minimè licet, quam omnes appellare si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nam vt nostis Synodum sine eius auctoritate fieri non est catholicum: nec Episcopus, nisi in legitima Synodo, & suo tempore Apostolica vocatione congregata, diffinitè damnari potest: neque vlla vnquam Concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta Apostolica auctoritate.] Hic animaduerto quòd in quaternionibus vestris scripsistis ita, Epistola verò Felicis ex epistola Iulij pendet. Hic enim est mos Apostolicæ sedis Pontificibus, vt verba decessorum suorum quasi propria in suis ponant epistolis, sicut qui legit intelligit.] Omnino verissimum est, quia ille mos est Apostolicæ sedis Pontificibus, vt verba decessorum suorum, quasi propria in suis ponant epistolis. Et idcirco magis & penitus consonæ sibi, & minùs ac nihil dissonæ inueniuntur Apostolicæ sedis epistolæ, nec constitutiones eorum in aliquo in sese aduersæ, scribente ex hoc eadem Symmacho Papa ad Æonium Episcopum, Quanta enim vicariis beatissimi Petri Apostoli iudicabitur esse reuerentia, si quæ in sacerdotio præcipiunt, eisdem transeuntibus dissoluantur: quia ad ipsam sacrosanctam religionem credimus pertinere, cuius omnis potestas infringitur, nisi vniuersa perpetua sint quæ semel à Domini sacerdotibus sta-

statuuntur, quod ita contingere poterit, si successoris actibus non tribuerit firmitatem & roborando quæ gesta sunt faciat rata esse quæ gesserit.] Et ideo domine pater, quia immobile est istorum fundamentum, ac inconcussum inconcutiendumque, indiscutiendum quoque permanet ædificium, in quibus est spiritus vnus, & vna fides, cor vnum & anima vna. Nolite attentare, quia non poteritis stabilire, vt ea quæ isti suis sanxerunt decretis, vestris moliamini resistere repagulis. Ordinata est enim caritas, potimini in ea & per eam auctoritate Archiepiscopali, sicut Apostolicæ sedis decreta, & canones eorum adstipulatione roborati præfigunt, vt vestris apta Coepiscopis forma simpliciter sitis. Episcopalis dignitas in diebus vestris vestra sapientia non vilescat, singularis & vniuersalis Apostolicæ sedis potestas nulli comparetur. nec molestè ferat quisquam sibi eam esse prælatam, qui à suis obedientiam subditis requirit: sed patientiam, quam à suis expectat, eam singularem à Domino non ab alio prælato quisquam expendat, à nullo detrahatur, de cuius munere venit vt quisque quod habet acceperit. à nullo de suis iudiciis iudicetur, quæ de omni Ecclesia fas habet iudicandi, & cuius iudicium à nullo mortalium licet retractari. Vnus est omnipotens, qui eam speciali suo reseruauit iudicio. Itaque, domine pater, dignemini sinceriter animaduertere cur talia vobis dico. Primò quia minatur Dominus, *Qui amat patrem plusquam me, non est me dignus.* Ergo vnum corpus sumus in Christo, alter alterius membra. Sed & caput nostrum Christus est, & pater noster Christus est, & magister noster idem & vnus est Christus, qui ordinat caritatem, & ipse ordinauit eam in beato Petro dicens ei, *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,* vt ædificationis nostræ institutor ipse in ipso nostrum esset fundamentum & caput, à quo non oportet dissidere. & quodcumque membrum aliquem contra hoc caput senserit insilire, non potest, nec debet, tam pro se quam pro confessione paterna non condolere. Secundò cogor obnoxius visceralis filiolarum affectionis, cum debita fidelitate, paternitatis vestræ deuotioni, quod timeo vobis accidere posse, etiam mutus blatterare. Verum vobis dico, necdum cœpi quaterniones vestros in Attiniaco mihi à vobis datos per singula percurrere, in aliis mihi admodum necessariis præoccupatus. Sed aliqua prospiciens inueni de his quæ præmissi contra Apostolicæ auctoritatis autonomiam vos disputasse: sed & contra ea quæ vobis & nobis à venerabili Papa Nicolao scripta sunt, mordaciter perplura protulisse, & quæ nobis, videlicet omnibus Gallicanis Episcopis inculcauit retinenda, refragabiliter refutasse, de quibus in rotula quam vobis Attiniaco dedi summatim scripsi. Cùm tamen memorandus idem Papa Nicolaus nil de suo quasi noua statuens, sed ex beati Leonis Papæ auctoritate, ac Gelasij institutione, quorum & vos decreta inter vestra sæpe ponitis scripta, quæque explicuit prosecutus sit. Ponam igitur hîc ipsam eius epistolam nobis directam, & ad hoc pertinentem negotium, quam cunctis sicut ipse constituit tenendam ac obseruandam non cunctor, licet dicatis eum inuenisse quid diceret. Inuenit enim & ritè dignum dictu, inuenit quid diceret, & quod dixit ab omnibus custodiri debet. Et quoniam nobis Gallicanis omnibus generaliter transmissa est Episcopis, increpans nos ac de increpatis instruens, & ego illam per vos nec audire nec accipere merui, velut nec vllam ex authentico in has partes destinatam, sicut eam ab aliis obtinui, vobis occasione pro re non abre accepta, hîc ex integro descripsi, quatinus cognoscatis me ipsius probitatem penitus debita deuotione affectam amplecti, ac etsi eam aliter habetis efflagito, vel pax illud nunc mihi à vobis patefieri. Textus enim ipsius iste habetur indefatigabiliter tenendus.

Matt. 10. 37

Matt. 16. 18

Epistola generalis ad omnes Archiepiscopos & Episcopos Galliarum directa.

NICOLAUS seruus seruorum Dei reuerentissimis & sanctissimis confratribus nostris Archiepiscopis & Episcopis per Gallias constitutis. Quam-

Tomus II.

Kkkk

uis singularum Ecclesiarum, quæ propter diuersitatem terrarum multæ esse dicuntur, cum vna sit & vnica sponso suo, sicut ipse in Canticis canticorum dicit, *Vna est columba mea*, & per Psalmistam, *erui de manu canis*. quærit vnicam suam, pastor & Episcopus ac pontifex Dominus noster Iesus Christus, qui hanc creauit & redemit, existat: ita ut ille veraciter ac principaliter ista sit omnia quod fidelibus per primum Apostolum dicitur, *Conuersi estis nunc ad pastorem & Episcopum animarum vestrarum*. & iuxta quod egregius prædicator de eo loquens, *Talis*, inquit, *decebat ut nobis esset Pontifex*. Subiturus tamen ad cælos hanc Apostolis commendauit, ac per eos tanquam hereditario iure successoribus eorum, scilicet quos pastores & Episcopos ac pontifices super ipsam constituit, omnis eius prouidentia curam indulsit: quatinus ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in maioribus urbibus constituti, sollicitudinem eius susciperent ampliorem, per quæ ad vnâ Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil vsquam à suo capite dissideret. Quod nisi quidam ex vobis nullo interiori comprehendissent obtutu, nunquam Rothadum Episcopum Suefionicæ urbis sine consensu nostro deponerent, deprædarent, & in exilium pulsum monasteriali custodiæ manciparent. Nam quomodo non omnes vobis omnia vindicatis, qui iudicia Episcoporum, quæ meritò inter maiora numerantur negotia, vestræ deliberationi tribuitis? An modicum vobis esse videtur, fratres & Coepiscopos vestros præter Apostolicæ sedis consensum depositioni subiicere? Quod si damnationes Episcoporum non inter maiora negotia dinumeratis, quorum putas iam causas inter maiora computatis negotia? Quid rogo de presbyteris, de inferioris gradus clericis agitur, quorum apud nos causa à Chalcedonensis Concilij regulis, cum ratio exigit, audiri iubetur, si Episcopos tanta facilitate deponitis? Quomodo rogo per vos, quorum vel singulis prouinciis habetur prima sententia, vel qui in maioribus urbibus constituti sollicitudinem suscipitis ampliorem, ad vnâ Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura confluit, ut de minoribus fileam, de deponendis Episcopis nil ad notitiam nostram deferre curatis? An Episcopi de vniuersali Ecclesia non sunt, ut de illis damnandis per vos aliquid ad vnâ sedem Petri non deferri curetur? Vel quomodo nil vsquam à suo capite dissidet, cum de adiudicandis præcipuis membris Ecclesiæ, id est Episcopis, à capite, id est à sede Apostolica dissentitis? An sedes Apostolica caput non est? Frustra ergo, ut multa præteream, Concilium Sardicense ad Iulium Papam scribens, inter cetera dixit, *Optimum & valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est ad Petri Apostoli sedem, de singulis quibusque prouinciis Domini referantur sacerdotes*. Ecce sedem Petri caput appellatam, ecce ad quam de singulis prouinciis referre debent Domini sacerdotes. At contra vos adeo hanc despicitis, ut ad eam nil de maioribus Ecclesiæ negotiis referatis, atque Episcopum inconsulta & contempta illa deponere præsumatis, & præcipuè sedem Apostolicam appellantem. Nimis namque absurdum est quod dicitis, Rothadum, postquam ad iudicium sedis Apostolicæ prouocauit, iterum mutata voce vestra iudicia postulare. quod etiam si ita fuisset, à vestra fuerat fraternitate corrigendus, & ne à maioris ad minoris auctoritatis prouocasset iudicium emendandus. Licet certis non pateat vllis indiciis, à nostra illum ad vestra cucurrisse iudicia, quem constat in ipso articulo contra se proferendæ sententiæ sedem Apostolicam appellasse, & qui se ab illa iudicari poposcerat coram omnibus exclamasse, æquum non foret si ad vestra se iudicia conuertisset. quamuis, etsi sedem Apostolicam nullatenus appellasset, contra tot tamen & tanta vos decreta efferrî statuta, & Episcopum inconsultis nobis deponere nullomodo debuistis. quod tamen vos, ut seruata vobiscum medullitis caritate dicam, postposuistis. se dolemus, & diuersorum sedis Apostolicæ Præsulum decreta in hoc vos contempnissse negotio non immeritò reprehendimus. Absit enim ut cuiuscunque

In princi-
pio epist.

ipforum, qui usque ad ultimum vitæ suæ diem in fide catholica perseverauit, vel decretalia constituta, vel de Ecclesiastica disciplina quælibet exposita, debito cultu & cum summa discretione non amplectamur opuscula, quæ duntaxat & antiquitus sancta Ecclesia Romana conseruans, vobis quoque custodienda mandauit, & penes se in suis archiuis & vetustis ritè monumentis recondita veneratur. Absit, inquam, vt scripta eorum quoquomodo paruipendenda ducamus, quorum videmus, Deo auctore, sanctam Ecclesiam aut roseo cruore floridam, aut rorifluis sudoribus & salubribus eloquiis adornatam. Si enim ipforum decreto ceterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ita vt quod sedes Apostolica probauit, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit hactenus inefficax habeatur, quanto potius quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis & multifariis Ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus, diuerso tempore scripsit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus in quibuscumque opportunitatibus discretione vel dispensatione magistra reuerenter assumi? Quanquam quidam vestrum scripserint, haud illa decretalia priscorum Pontificum in toto canonum codicis corpore descripta, cum ipsi, vbi suæ intentioni hæc suffragari conspiciunt, illis indifferenter vtantur, & solum nunc ad diminutionem sedis Apostolicæ potestatis, & ad suorum augmentum priuilegiorum, minus accepta esse perhibeant. Nam nonnulla eorum scripta penes nos habentur, quæ non solum quorumcumque Romanorum Pontificum, verum etiam priorum decreta in suis causis præferre noscuntur. At nunc, vbi suis animis resultare, & priuilegia Romanæ sedis ab his defendi conspiciunt, repudiare illa festinant. Quæ videlicet priuilegia, tanto nos vt in sui status incolumitate persistant elaborare non cessamus, quanto vniuersæ Ecclesiæ profuisse, prodesse, ac profutura semper esse probantur. Dignum ergo est, vt vbi vniuersæ fabricæ moles innititur, ibi firmum validumque habeatur in omnibus fundamentum. Porro si ideo non esse decretales epistolas priscorum Pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adscriptæ, ergo nec Gregorij sancti, nec vllius alterius qui ante ipsum vel post ipsum fuit, est aliquod institutum vel scriptum recipiendum, eo quod in codice canonum non habeatur adscriptum. Ergo doctrinam eorum & sanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in codice canonum non habentur adscriptæ, de codicibus suis eradant. vt quid vel membranas occupant postquam non habentur acceptæ? Sed quare multum immoremur, cum nec ipsas diuinas scripturas noui & veteris testamenti iam recipiemus, si istos duxerimus non audiendos. Etenim neutrum horum Ecclesiasticorum canonum habetur insertum. Sed responsuri sunt isti, qui non ad obediendum potius quam ad resistendum semper parati sunt, aientes quod inter canones inueniatur capitulum sancti Papæ Innocentij, cuius auctoritate doceatur à nobis vtrumque testamentum esse recipiendum, quanquam in ipsis canonibus nullum eorum ex toto contineatur insertum. Quibus ad hæc asserendum est, quoniam si vetus nouumque testamentum recipienda sunt, non quo codici canonum ex toto habeantur annexa, sed quo de his recipiendis sancti Papæ Innocentij prolata videatur esse sententia, restat nimirum decretales epistolæ Romanorum Pontificum sint recipiendæ, & si non sunt canonum codici compaginatæ, quoniam inter ipsos canones vnum beati Leonis capitulum constat esse permixtum, quo ita omnia decretalia constituta sedis Apostolicæ custodiri mandantur, vt si quis in illa commiserit, nouerit sibi veniam denegari. Ait enim capitulo quinto suorum decretalium, Ne quid verò sit, quod prætermisum à nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Dicendo verò omnia decretalia constituta, nullum de decretalibus constitutis prætermisit quod non mandauerit esse custodiendum;

Epist. v. ad
Episc. per
Campaniā.

In Synodo
Romana de
script. ca-
non.

Epist. 88. in
principio.

Ibid. post
alia.

Epist. r. ad
Victorium

& rursus asserendo omnium decessorum nostrorum, nullum Pontificum Romanorum qui ante se fuerunt excepit, cuius ita non præceperit decretalia constituta ab omnibus custodiri, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Itaque nihil interest, utrum sint omnia nunc decretalia sedis Apostolicæ constituta inter canones Conciliorum immixta, cum omnia in uno corpore compaginari non possint, & illa eis intersint, quæ firmitatem his quæ desunt, & vigorem suum assignent. præsertim cum synodalia gesta, inter quæ ipsi canones secuti sunt, in codice canonum non habeantur, sed à nobis omni cultu debito venerentur. Consonat autem huic beatissimo Papæ Leoni sanctus ac facundissimus in decretis suis Papa Gelasius, item inquit decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorum patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas.] In quo notandum, quia non dixit decretales epistolas quæ inter canones habentur, nec tantum quas moderni Pontifices ediderunt, sed quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt. Dictis autem diuersis temporibus, & illa tempora vir sanctus comprehendit, quæ crebrescentibus paganorum persecutionibus, ad sedem Apostolicam deferri causas Episcoporum difficillimè permittebant. His ita diuina faciente gratia prælibatis, ostendimus nullam differentiam esse inter ea decreta, quæ in codice canonum habentur sedis Apostolicæ Præfulum, & ea quæ pro multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur, cum omnia & omnium decessorum suorum decretalia constituta, atque decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt, venerabiliter fore suscipiendas & custodiendas eximios Præsules, Leonem scilicet & Gelasium, mandasse probauimus. Quamuis & hoc quod sæpè commemoratus beatus Leo Apostolicæ sedis Antistes ad Anastasium Thessalonicensem arguens eum scribit, quorundam vestrorum præsumptionem potentissimè feriat, & quod talia negotia nobis inconsultis diffinire minimè debeatis manifestè denuntiat. Ait enim, Nam cum maiora negotia & difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, nec ratio tibi, nec necessitas fuit, in id quod mensuram tuam excederet deuiandi.] & item de Attico, Præsertim, inquit, cum etiam si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat quid ad tua consulta rescriberem.] & paulo post, Sed etiam si quid graue intolerandumque committeret, nostra erat expectanda censura, ut nihil ipse prius decerneres, quam quid nobis placeret agnosceres.] Quod nos quoque de Rothado vobis non irrationabilius dicere possimus, quia dum octo ferè annis negotium illud ventilaueritis, nec ratio vobis nec necessitas fuit in id quod mensuram vestram excederet deuiandi, sed etiam si quid graue intolerandumque committeret, nostra erat expectanda censura, ut nihil prius ipsis decerneretis, quam quid nobis placeret agnosceretis. Sed dicitis iudicia Episcoporum non esse maiora negotia, nec difficiliores causarum exitus. At nos horum meritò iudicia maiora negotia dicimus, & difficiliores causarum exitus iudicamus, qui quanto gradu sunt præcipui, & in Ecclesia Christi sublimiores, tanto cum de horum statu vel casu agitur, maiora negotia & difficiliores causarum exitus agitari vel haberi creduntur. Ipsi quippe primi sunt in Ecclesia, ipsi arundinem tenentes metiuntur sanctam Hierusalem, ipsi fabricæ Dei præsent, ipsi speculatores ciuitatis Dei sunt, ipsi arietes, ipsi pastores gregis dominici, ipsi columnæ domus summi regis existunt. An maiora negotia causas inferiorum clericorum esse conicitis, ut horum causas nobis, & Episcoporum vobis negotia tribuatis? Quamuis & inferioris gradus clericorum causas apud nos, cum tempus vel res exegerit, esse finiendas è diuerso proculdubio colligamus, sicut beatus Papa dicit Innocentius, Si quæ autem causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quam etiam inferioris, fuerint exortæ, & secundum Nicænam Synodum, congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis iurgium terminetur. nec alicui liceat, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cuius in om-

nibus causis debet reuerentia custodiri, relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias.] An maiora negotia Metropolitanorum tantum esse fatemini? Sed audite rursus quid de Episcopis sanctis asseueret Leo, Quibus, inquit, etsi dignitas communis non est, ordo tamen generalis est.] Et reuera vnus de septem Ecclesiæ gradibus est, Metropolitanorum scilicet & reliquorum Episcoporum ordo. & quod dicit Apostolus, *Oportet Episcopum inreprehensibilem esse*, non video minus Metropolitanis quam ceteris Episcopis conuenire: nisi fortè Episcopatu se priuet quisquis Metropolitanorum ad se hoc Apostoli dictum non æstimat pertinere. Vnde nos non minoris, nec alterius famæ accusatores, testes, vel iudices in negotiis quærimus Episcoporum, quam exigimus in causis Metropolitanorum. Vnde tam illorum quam istorum negotiorum nobis exitus reseruari meritò volumus, & iure decernimus. Totius enim Ecclesiæ, Deo auctore, generaliter gerimus sollicitudinem, & omnium utique qui Ecclesiæ filij sunt, cura constringimur, atque omnes, quorum nos maximè cura expectat, nostrum præcipuè debent mereri iudicium, sicut Innocentius ad Maximum scribens Antiochenum, Quorum enim, inquit, te maximè expectat cura, præcipuè tuum debent mereri iudicium.] non scilicet solum Metropolitanorum, sed & omnium omninò sacerdotum, quinimmò vniuersorum qui se de ouibus principaliter diuinitus Petro commendatis esse non nesciunt. id est, non solum cunctorum qui de illorum numero sunt, de quibus Dominus principi Apostolorum dixit, *Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*, sed etiam qui de his piscibus sunt, qui intra rete, quod ab ipso ad litus trahi specialiter iussum esse recognoscunt. Adhuc tamen percontari propter contentiosos libet quænam iudicia vel quorum esse maiora negotia prædicatis, si Episcoporum causam nõ inter præcipua computatis negotia? An laicorum & vulgariū populorum iudicia inter maiora negotia ponitis, quos penè quotidie cum vestris & sine vestris epistolis ad discutiendos suscipimus, & discussos, vel iudicatos, vel absolutos dimittimus? Denique aut sæcularium iudicia inter maiora, & Episcoporum inter minora negotia collocabitis, & vobis Episcoporum, nobisque laicorum iudicia reseruabitis, aut certè si Episcoporum iudicia sunt maiora negotia, iuxta beatum Leonem, liberum vobis esse debuit hæc sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, ac si persona iudicandi tale aliquid mereretur, expectandum vobis fuerat quid ad vestra consulta rescriberemus. Absurdum est enim, vt laicos quosque, & minimos qui sunt in Ecclesiis vestris, nostro iudicandos addatis quotidiano labori, & Episcopos, qui præcipua Ecclesiæ membra sunt, vestræ subdatis deliberationis arbitrio. His verò tandem omissis, Deo duce, scitote nos quòd temeritate magistra perperam à vobis commissum est, & quod inconsultis nobis in Rothado fratre & Coepiscopo nostro perproperè perpetrastis, etiamsi nunquam sedem Apostolicam appellasset, Dei auctoritate, & beatissimorum Petri & Pauli principum Apostolorum, seu omnium decessorum meorum, necnon & sanctorum trecentorum decem & octo Patrum, qui apud Nicæam sub Constantino pio principe conuenerunt, penitus euacuantes, & in irritum ducentes, præfatum Rothadum pristino gradui, pristinae dignitati, pristino reddidisse prorsus honori. ita vt diuina mysteria conficiendi priorem facultatem adeptus, omnique sacerdotali restitutus officio, sine cuiuslibet contradictione propriæ receptæ liberè præsit Ecclesiæ, à qua inconsultis nobis expulsus est. Denique cum per biennium scriptis & verbis instanter egissemus, vt idem Rothadus aut propriæ redderetur Ecclesiæ, aut certè Romam eum vicariis vestris & ipsius accusatoribus à nobis examinandus & iudicandus destinareretur, & nihil apud vos impetrare potuissemus, dummodò hoc modo illud ad excusandas excusationes in peccatis obiiceritis, tandem aliquando Deo inspirante, Nicænæ nobis Synodi decreto suffragante, quo inter cetera præcipitur, vt suis priuilegia seruentur Ecclesiis, ratum duximus, iam fatum Rothadum, memores scilicet priuilegiorum Apostolicæ sedis, à vinculis quibus illum, ne pro-

1. Tim. 3. 2.

Epist. xx.

Luc. 22. 31

prio vteretur officio, nec suæ præfesset Ecclesiæ, colligastis, quia nos non consentimus absoluendum. Neque enim tam stolidus, tamve poterit à rationis tramite deuius inueniri, qui ceteris Ecclesiis priuilegia seruari, & soli Romanæ Ecclesiæ adimi debere perhibeat, quæ omnium Ecclesiarum magistra, mater, & caput est. Si quis autem tacita fortè, quia non audet aperta mutatione fateri Romanæ huiusmodi Ecclesiæ priuilegia non fuisse, quibus sedes Apostolica aliorum ligata Præsulum facultatem habuerit dissoluendi, præter quod prisca rerum probatione, & nonnullarum recitatione scripturarum conuincitur, testis est beatus Gelasius, quem idcirco ad testimonium super his perhibendum producimus, quia hunc non solum vita & doctrina plurimum commendat, verum etiam rem de qua agitur in paucis adstruit & ostendit, nobis videlicet breui sermone propinans quod de multorum voluminum fontibus hausit. Scribens enim Episcopis per Dardaniam constitutis inter cetera, Nec planè ait tacemus quod cuncta per mundum nouit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata pontificum sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluendi, ut pote quæ de omni Ecclesia fas habeat iudicandi.] Item idem ad Episcopos Orientales, Post quingentos, inquit, annos constituta Christi eos velle subuertere, cum triginta annorum lex hominum non possit abrumpi. Sanctum Athanasium ideo non fuisse damnatum à Synodo Orientis, quia sedes ista non consenserit, sanctum Ioannem Constantinopolitanum, sanctum Flavianum. Si ergo ea non consentiente sola, qui damnati sunt à Synodo Orientis non poterunt esse damnati, consequens est etiam sine Synodo, qui eadem sola damnante damnatus fuerit, damnatus sit.] In quo inter cetera notandum est, quia si hos, qui post quingentos annos statuta Christi tentabant subuertere, tanta vir sanctus increpatione redarguit, cum triginta lex hominum non possit annorum abrumpi, quanto magis hi exprobandi sunt, qui etiam post octingentos & eo amplius annos nituntur euellere? Quæ verò statuta Christi dixerit, inferius explanauit, cum sola sede Apostolica non consentiente neminem posse damnari, & sola ea consentiente qui damnatus fuerit, damnatus habeatur exposuit. Statuta itaque Christi dixit eos post quingentos annos velle subuertere, quia iam quinquies centeni circiter anni præterierant, quando hæc venerabilis Papa dicens, sedem Apostolicam statuta Christi promeruisse fateretur. Priuilegia enim sua à Christo Ecclesia Romana per Petrum consecuta est, & ipsa sunt statuta Christi, quæ quidam tunc post quingentos, nunc post octingentos annos exinanire conantur. Ecclesiæ inquam Romanæ adeo sunt antiqua & vetera priuilegia, ut Nicæna Synodus, sicut Bonifacius Præsul Apostolicus Episcopis per Thessaliam constitutis scribens ait, non aliquid super eam ausa sit constituere, cum videret nihil supra meritum suum posse conferri, omnia denique huic nouerat Domini sermone concessa. Si omnia, ergo & Episcoporum iudicia. Perhibente autem beato Bonifacio, quod Nicæna Synodus super eam, haud dubium quin Romanam Ecclesiam, non ausa sit aliquid constituere, cum videret nihil supra meritum suum posse conferri, omnia denique huic nouerat Domini sermone concessa, & obiurgante sancto Gelasio eos qui constituta Christi volebant subuertere, cum priuilegia Romanæ sedis moliebantur infringere, manifestè datur intelligi, eadem constituta Christi esse, quæ sunt omnia illa quæ huic Ecclesiæ Synodus Nicæna nouerat Domini sermone concessa. A tempore quippe quo Synodus Nicæna fuerat consummata, nondum quingenti vsque ad Gelasium anni transierant, ut de Nicæna Synodi statutis tantus vir dixisse videatur eos post quingentos annos statuta Christi velle subuertere. Restat ergo ut illius temporis mentionem fecerit, à quo quingentorum circiter annorum circula vsque ad se deuoluta poterant comprehendi. Christus enim priuilegia constituta in Petro disposita vel firmata Romanæ contulit Ecclesiæ, super quam nihil Synodus quælibet ausa est meritò constituere, cum sciat omnia Domini sermone concessa. Dispensationem quippe redemptionis humani generis ante tempora sæcularia Deus omnipotens penes se ordi-

natam custodiens, tempore carnis ostendens, ascensurus ad cælos in Apostoli Petri, per quem & Apostolatus & Episcopatus sumpsit exordium, confessione curaque præcipuè collocavit. Qui tunc per se, deinceps per suæ sollicitudinis heredes, circa humanum genus quæ sibi Dominus commendavit non destitit exhibere. Hæc enim ille, hæc successores eius ex tunc agere non omittunt, modò verbis, modò decretorum suorum epistolis, ab vrbe Roma diuersis temporibus datis, commissarum sibi ouium prouidentiam principaliter exercentes. Itaque Rothadum Episcopum, de quo hætenus nostris contempsistis obedire mandatis, tandem à nobis, immò à Deo pristino gradui restitutum benignè suscipite: quia ille Euangelicus filius rediens, non solum suscipi meruit, sed & dignus paternis complexibus inuenitur, & anulum fidei recipit, & stola circumdatur, per quam quid aliud quàm sacerdotij declarantur insignia? Nec probabilis extitit apud patrem senior filius quòd inuidit recepto, nec tantum meriti habuit penes patrem perseuerando, quantum notæ contraxit non recipiendo germanum. Ergo suscipite illum ut fratrem, suscipite, inquam, illum ut mea viscera. Sollicitos autem vos pro salute libenter audio, contra caput etiam si faciendum est, non libenter admitto. Cui manus porrigenda est vobiscum porrigo, cui porrigo mecum porrigite. Et rursus, *Si cui autem aliquid donastis* 2. Cor. 2. 16 & ego. Nam & ego si quid donavi propter vos in persona Christi, ut non possideantur à Satana. Non enim ignoramus versutias eius, id est, qui semper dissensione lætatur. Apostoli verò declaratæ benignitatis verba sunt hæc, sicut ea viri beatissimi sedis Apostolicæ Præsules Innocentius & Bonifacius explicauerunt. Porro quisquis contra hoc nostri Apostolatus decretum post notitiam eius se effrens, sæpèfato Rothado Episcopo ad recipiendam & regendam Sueffonicæ urbis Ecclesiam aliquod palam vel occultè præparauerit offendiculum, vel si personæ ipsius quoquomodo insidiatus extiterit, quin immò si quis vestrum ad Ecclesiam suam recipiendam illi tanquam frater fratri adiutorium non præstiterit, ut pote qui videt fratrem suum necessitatem habere, & clauferit viscera sua ab eo, & veluti is in quo caritas Dei non manet, ab ipsa caritate quæ Deus est, & à corpore ac sanguine Christi, & à nobis qui membra illius sumus, habeatur omnimodis alienus. Porro ne iustitiam tegere nostræ tantum videamur voluntatis arbitrio, ac per hoc æstimemur canonicis legibus contraire, sancimus atque decernimus, quatinus sæpè fatus Rothadus venerabilis Episcopus paratus sit omni regulariter poscenti de se, quia nulli Deo propitio parti fauere volumus contra iustitiam, coram sedis Apostolicæ Præsule reddere rationem. Ita duntaxat, ut iuxta maiorum diffinitiones, antè omnia quæ prius possederat integro iure recipiat. Adeo ut talis in omnibus habeatur, qualis ante sententiam contra se prolatam fuisse dinoscitur. Sicque demùm Ecclesia recepta, & Episcopatu libera securitate possesso, proximis & amicis, rebus & ipsis resumptis viribus, vestitus quoque & spiritualibus armis reclusus, accusatoribus respondeat suis, & vnde impetitur plenissima studeat hos qui foris atque intus sunt satisfactione certificare.]

Porro sicut scripsistis mos est Apostolicæ sedis pontificibus, ut verba decessorum suorum quasi propria in suis ponant epistolis, quatinus, sicut Symmachus Papa ait, roborando quæ gesta sunt faciant rata esse quæ gesserunt. Quocirca firmiter teneo, si quaterniones vestri ad Apostolicæ sedis peruenerint notitiam, qui contra Apostolicorum decreta obloquuntur, nullius momenti subsistent, quia quæ domnus venerabilis Papa Nicolaus, suorum exempla prædecessorum imitans, prosequendo constituit, domnus æquè venerandus Papa successor ipsa Hadrianus quæ ab eo gesta sunt roborabit, ut faciat restare quæ gesserit, & sicut scripsistis, iuxta morem Apostolicæ sedis Pontificum, etiam verba huius prædecessoris sui quasi propria in suis ponet epistolis, contra omnes quos senserit aduersus illa quæ ab eo promulgata sunt anniti. Etenim Apostolicæ sedi obuias manus inferre periculosum est, quod nullus vnquam fecit sicut melius nostis, quid de se voluit iudicari. Enimvero quia in eisdem quaternionibus vestris multa utilia habentur, ex multo-

Explicit Epistola Nic. Papæ

Epist. xv. ad
Episcopos
Galliar.

Matth. 23.
Marc. 10.

rum auctorum sententiis, tanquam ex latissimis pratis viuis fontibus irrigatis deflorata, videtur mihi vt ex illis botrus carperetur, & spina caueretur. At de his quæ de me in ipsis scripta adhuc relegi, perfacilis quidem patet responsio, sed verborum ac loquacitatis absque salis lepore per plurima indiget prolixitate. Quocirca valde vereor, quia talis à calice mihi taliter propinato deriuabitur rescriptio, sicut de quodam scribitur, qualem & vos & me pudeat legere, & graues viros tædeat etiam audire. Quapropter si possem, & vobis etiam placeret, oppidò eam deuitare optarem. Nam de causis generalibus ibidem positis, decretalia Romanæ sedis satis abundèque respondent, contra quæ nullas propositionum ambages, nullas nouas adinventiones, aut tergiuersales interpretationes quisquam quiddam sani sapiens suscipiet. Quoniam hæc est via directa, in qua nec stultus errabit, & qua tam intentatiuè in Attiniaco de excommunicatione à me in parochia mea facta interrogatus sum. Tantummodò hoc interea pando, eo quòd vos inauditam illam, ac contra Apostolicam doctrinam, & contra Ecclesiasticam veritatem fuisse asseueratis factam, non aliam illam, quàm à vestra viuæ vocis doctrina faciendam didici, & vos ea quæ iure destruxistis ab re reedificare non debetis, immò & quam in Romana sede Apostolica auctoritate cognoui præinditam, & de qua eandem mihi sedem reclamo fore auctricem, cuius interest & de illa à me facta excommunicatione iudicare, & de vestra resolutione decernere, cum ob eam mihi rescribitis sic, Quòd ergo de tua parochia, quasi ego ad aliquid in ea diffiniendum illam adire non possim, ex verbis Callisti, & aliis tuis compilationibus tecum non facientibus affirmare conaris, prauè intelligis. Sed his & aliis regularum constitutionibus inuenies hoc obseruare vnumquemque Metropolitanum in prouincia alterius Metropolitanæ, quod tu tibi peruersè arrogas de tua parochia Metropolitanæ sedi Remorum subiecta. Forsan fuerunt aliqui Metropolitanorum, qui iam hæc huiusmodi attentauerint. Vnde & idem fatus Callistus Papa ad omnes Galliarum urbium Episcopos rescripsit, in qua rescriptione penitus intelligentiæ amphibologiam præcauit. Nam inquit, Nullus primas vel Metropolitanus diocesani Ecclesiam vel parochianum vel aliquid eius parochiæ præsumat excommunicare, vel iudicare, aliquidve agere, absque eius consilio vel iudicio. Sed hoc obseruent, quod ab Apostolis ac patribus & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum. id est, Si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parochiam, sine consilio & voluntate omnium comprouincialium Episcoporum extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Sed quicquid de prouincialium Coepiscoporum causis, eorumque Ecclesiarum & clericorum atque sæcularium necessitatibus, agere aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu comprouincialium agatur Pontificum, non aliquo dominationis fastu, sed humillima & concordī administratione, sicut Dominus ait, *Non veni ministrari sed ministrare*. Et alibi, *Qui maior est vestrum, erit minister vester*, & reliqua.] Nempe ponens, nullus primas, nullus Metropolitanus, diocesani Ecclesiam vel parochiam, vel aliquid eius parochiæ præsumat excommunicare, aliquidve agere, absque eius consilio vel iudicio, non videtur hinc primatibus de comprimatibus, vel Metropolitanis de cometropolitanis id inculcasse, cum expunxit diocesani Ecclesiam vel parochianum, vel aliquid eius parochiæ: sed ibi absque ambiguitate intelligendum est, quòd non licet agere primati, multominus etiam Metropolitanò, vt diocesani Ecclesiam vel parochianum, vel aliquid eius parochiæ præsumat excommunicare vel iudicare. Nec minùs ibi patet, quia non licet Metropolitanò in parochia sui Metropolitanæ hoc vsurpare, quod neque in diocesani sibi conceditur attentare. Sed ostenditur in eodem capitulo quid illi liceat ac expediat, vbi annectitur sic, Sed quicquid de prouincialium Episcoporum causis, eorumque Ecclesiarum & clericorum atque sæcularium necessitatibus agere aut

aut disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu comprouincialium agatur Pontificum. Nec tacuit etiam actionis modum dicens, Non aliquo dominationis fastu, sed humillima & concordi administratione, sicut Dominus ait, *Non veni ministrari sed ministrare*, & alibi, *Qui maior est vestrum, erit minister vestrum*. Vbi non aliquis dominationis fastus intelligi poterat, qui se soli inter se aut vicissim iudicarent, aut vicissim spernerent, essetque ordo confusus. Et quod in eodem continetur Capitulo intueamur. Sed hoc obseruent quod ab Apostolis ac patribus ex prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum. id est, Si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam solummodò propriam pertinet parochiam, sine consilio & voluntate omnium comprouincialium Episcoporum, extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Si hoc Metropolitanis obseruandum cum commetropolitanis, non cum diocesanis esset statutum, non præfigeretur, Si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam solummodò propriam pertinet parochiam: sed consequenter conuocaretur, nisi quod ad suam solummodò propriam pertinet parochiam & diocesim. Et quod sequitur, sine consilio & voluntate omnium comprouincialium Episcoporum extra aliquid agere tentauerit, si Archiepiscopi hoc de Archiepiscopis obseruandum tenuerint, illud canon cadet quod accepto fertis, perfectum Concilium est, vbi Metropolitanus cum suis suffraganeis fuerit: quia nullus Archiepiscopus de Coepiscoporum causis sine consilio & voluntate omnium comprouincialium, vt secundum vos loquar, Coarchiepiscoporum tractare vel diffinire potuerit: quia si extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Ecce magis hic perdit vestra Archiepiscopalis dignitas quam adquirit: quoniam istud minus est, si nihil nisi quod solummodò ad vestram propriam pertinet parochiam agere possitis sine consilio ac voluntate omnium comprouincialium Archiepiscoporum, & illud multo maioris est potestatis, sicut à sanctis Patribus institutum est, vt cum consilio vestrorum comprouincialium Coepiscoporum quicquid ex ipsorum causis, eorumque Ecclesiarum & clericorum atque sæcularium necessitatibus, agere aut disponere necesse fuerit, si nihil contradictionis emerferit. vnde appelletur, tractetur ac perfectè diffiniantur, & de his tantum quæ ratio & necessitas exposcit consensum comprouincialium Coarchiepiscoporum requiratis. Scripsit etiam præfatus Papa Callistus in alio capitulo de hac eadem re ad locum sic, Nullus Primas, nullus Metropolitanus, nullusque reliquorum Episcoporum, alterius adeat ciuitatem, aut ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet, & alterius Episcopi est parochiæ, super cuiusquam dispositione, nisi vocatus ab eo cuius iuris esse dinoscitur, vt quiddam ibi disponat, vel ordinet aut iudicet, si sui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præsumpserit, damnabitur, & non solum ille, sed cooperantes atque consentientes: quia sicut ordinatio, ita eis iudicatio & aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit qualiter iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit, aut iudicare poterit. Quoniam sicut alterius vxor nec adulterari ab aliquo vel iudicari aut disponi, nisi à proprio viro eo viuente permittitur: sic nec vxor Episcopi, quæ eius Ecclesia vel parochia indubitanter intelligitur, eo viuente absque eius iudicio & voluntate alteri iudicare aut disponere, aut eius concubitu frui, id est, ordinatione yllatenus conceditur. Vnde ait Apostolus, *Alligata est vxor legi quandiu vir eius viuit. eo verò defuncto, soluta est à lege viri*. Similiter & sponsa Episcopi, quia sponsa vxorque eius dicitur Ecclesia, illo viuente ei est alligata, eo verò defuncto soluta est, cui voluerit nubat, tantum in Domino, id est regulariter. Si enim eo viuente alteri nupserit, adultera iudicabitur. Similiter & ille si alteram spontè duxerit, adulter æstimabitur, & communione priuabitur.] Quod si solummodò inter Primates & inter Metropolitanos, nisi adderetur nullusque reliquorum Episcoporum, diceretis fore obseruandum in parochiis Coepiscoporum vestrorum auctoritate Archiepiscopali presbyteros ac diacones ordinare eos, ac de eis eorumque causis, sine voluntate ipsorum, solus præ-

Math. 23.

Ep. vi. post
superiora.

Rom. 7.

ter Synodum iudicia terminaretis, ac aliarum rerum dispositiones vobis vindicaretis. quod nulla inuenimus Patrum Synodo constitutum. nec ad Episcopum, si Archiepiscopus non sit, pertinere poterit, quod in hoc capitulo habetur, quoniam sicut alterius vxor nec adulterari ab aliquo, vel iudicari, aut disponi, nisi à proprio viro eo viuentem permittitur: sic nec vxor Episcopi, quæ eius Ecclesia vel parochia indubitanter intelligitur, eo viuentem absque eius iudicio & voluntate, alteri iudicare, vel disponere, aut eius concubitu frui, id est ordinatione, nullatenus conceditur. Lucius quoque Papa, quem vos recepisse cognoui, hæc eadem sic promulgat, Si quis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam solummodò propriam pertinet parochiam, sine consilio & voluntate omnium comprouincialium Episcoporum, extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Similiter autem auctoritate fulti Apostolica præcipimus, vt nullus Metropolitanus, absque ceterorum omnium comprouincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas, quia irritæ erunt, & ipse causam pro facto dabit.] Ecce quia iste Archiepiscopus etiam audire causas queritantium sine præsentia comprouincialium prohibuit. Et quia in capitulo vestro quod præposui, habetur sic, Sed his scilicet verbis Callisti, & aliis regularum constitutionibus, inuenies hoc obseruare debere vnumquemque Metropolitanum in prouincia alterius Metropolitanani.] Accedat prædecessor istorum, Romanæ sedis æquè Antistes Anicius, & si hæc non sufficiunt, omnem amphibologiam huius intelligentiæ omnimodis procul remoueat. Inquit enim sic, Ipse autem Archiepiscopus nihil de Coepiscoporum causis, aut aliis communibus, iuxta statuta Apostolorum, absque cunctorum illorum agat consilio, nec illi nisi quantum ad proprias parochias pertinet sine suo: quoniam tali gaudet ex concordia altissimus, & gloriatur in membris suis. Reliqui verò qui alias Metropolitanas sedes adepti sunt, non Primates, sed Metropolitanani nomenclatur. Si autem aliquis Metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium præsentiali consilio Episcoporum, aut eorum aut alias causas, nisi eas tantum quæ ad propriam suam pertinent parochiam, agere aut eos gravare voluerit, ab omnibus districtè corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Si verò incorrigibilis eisque inobediens apparuerit, ad hanc Apostolicam sedem, cui omnia Episcoporum iudicia terminari præcepta sunt, eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & ceteri timorem habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris asperitatem, graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit, tunc ad eius Primate causa deferatur, & penes ipsum huius sanctæ sedis auctoritate iudicetur. Similiter, si aliquis Episcoporum proprium Metropolitanum suspectum habuerit, apud Primate dioceseos, aut apud hanc Apostolicam sedem audiatur. *Qui maior est vestrum, secundum iussionem sit vester minister. & quant maior es, in omnibus humilia te ipsum.* Carissimi, nolite inter vos contendere, nec quærat aliquis maior esse, sed iuxta Apostolum diligite vos inuicem, quoniam caritas ex Deo est, & omnis qui diligit ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non nouit Deum, quoniam Deus caritas est.] Enimverò dicens, Ipse verò autem Archiepiscopus nihil de Coepiscoporum causis, aut aliis communibus, iuxta statuta Apostolorum, absque cunctorum illorum agat consilio, distinguendo nihil de Coepiscoporum causis, non de Coarchiepiscoporum permittit interpretari. Subdendo quoque, absque cunctorum illorum agat consilio, illorum, quod est pronomen relatiuum ac demonstratiuum, ad personas respicit Coepiscoporum, nec finit subaudiri Coarchiepiscoporum. Trium istorum sic posuisse sufficiat testimonia, quibus reliqui Apostolicæ sedis Pontifices ad stipulando attestantur. Et clarere credo, quia ea quæ de Callisti Papæ ceterorumque suorum prædecessorum ac successorum constitutionibus collegi, non prauè sed planè intellexi. Decernit enim Antiochenum ita Concilium, Per singulas regiones Episcopos conuenit nosse, Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius prouinciæ gerere. pro-

Epist. vnica
sub initio.

Post pauca.

Anicetus
epist. vnica.

Matth. 20.
26.
Eccli. 3. 10.

Can. ix.

pter quod & ad Metropolim omnes vndique qui negotia videntur habere concurrant. Vnde placuit eum honore præcellere, & nihil ampliùs præter eum ceteros Episcopos agere, secundum antiquam à patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum quæ ad suam diocesim pertinent, possessionesque subiectas. Vnusquisque enim Episcopus habet suæ parochiæ potestatem, vt regat iuxta reuerentiam singulis competentem, & prouidentiam gerat omnis possessionis quæ sub eius est potestate. Ita vt presbyteros & diacones ordinet, & singula suo iudicio comprehendat. ampliùs autem nihil agere tentet præter Antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus sine ceterorum gerat consilio sacerdotum.] Ecce ostenditur quia sollicitudinem gerere debet totius prouinciæ Metropolitanus, & quod ad Metropolim eos qui negotia habere videntur, concurrere oporteat. Quid tamen inde exequendum Metropolitanis sit sollicitudini, non in hoc capitulo euidenter exprimitur, quia hîc omnia comprehendere non potuerunt præter hoc quod dicitur, nec Metropolitanus sine ceterorum gerat consilio sacerdotum. Sed inde apertius Africanum decernit Concilium, Item placuit vt presbyteri, diaconi, vel ceteri clerici inferiores, in causis quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos diffiniant adhibiti ab eis Episcopi. Quod si & ab eis prouocandum putauerint, prouocent ad primates suarum prouinciarum, sicut & de Episcopis constitutum est.] Et in Sardicensi ita adhuc latius habetur Concilio. Osus Episcopus dixit, Hoc quoque omnibus placet, vt si diaconus, siue presbyter, siue quis clericorum, ab Episcopo suo communionem fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit Episcopum, & sciens ad quem confugerit, eum ab Episcopo suo fuisse abiectum, non oportet vt ei communionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se conuocatis Episcopis causas esse dicturum. Vniuersi dixerunt, Hoc statutum & pacem seruabit, & concordiam custodiet.] Et ne dici possit hoc Archiepiscopis non præiudicare capitulum, in eo quod inquit, vt siue diaconus, siue presbyter, siue quis clericorum, ab Episcopo suo communionem fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit Episcopum, quia non admisit, aut ad Archiepiscopum, sequens de hac eadem re diligentius eiusdem Concilij perscrutatur capitulum. Osus Episcopus dixit, Quod me adhuc mouet reticere non debeo. Si Episcopus quis fortè iracundus, quod esse non debet, citò & asperè commouetur aduersus presbyterum siue diaconum suum, & exterminare eum voluerit de Ecclesia, prouidendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem. & ideo habeat potestatem is qui abiectus est, vt Episcopos finitimos interpellat, & causa eius audiat, ac diligentius tractetur, quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille Episcopus, qui iuste aut iniuste eum abiectum, patienter accipiat vt negotium discutiatur, vt vel probetur sententia eius à plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communionem separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere vt eum communioni societ. Hi verò qui conueniunt ad audiendum, si viderint clericorum esse fastidium & superbiam, quia iam non decet vt Episcopus iniuriam vel contumeliam patiatur, seuerioribus eos verbis castigent, vt obediant honesta præcipienti Episcopo: quia sicut ille clericis sincerum exhibere debet amorem caritatis, ita quoque vicissim ministri infucata debent Episcopo suo exhibere obsequia.] Quod dicitur hîc, habeat potestatem is qui abiectus est vt Episcopos finitimos interpellat, & causa eius audiat ac diligentius tractetur, quia non oportet ei negari audientiam roganti, patet quia dum ad Metropolim vti Antiochenum dicit Concilium concurrerit, ac audientiam ab Episcopo rogauerit qui sollicitudinem prouinciæ gerit, ille qui abiectus est potestatem habens, finitimos Episcopos ad hoc debere congregari, qui negotium discutientes, aut probabunt sententiam Episcopi aut emendabunt. quæ à plurimis est mutanda, non solius Archiepiscopi deliberatione destruenda, quia quod subditur, Tamen priusquam omnia diligenter

Can. xvi.

Can. xvii.

Can. v.

Epist. r. ante medium.

Ephes. 4. 27

& fideliter examinentur, eum qui fuerat à communione separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere vt eum communioni societ, non exceptit Archiepiscopum, quia vbi dicitur nullus, non supersedet vllus. Nicænum quoque quid ex hoc decernat Concilium attendamus, quo ait, De his qui communione priuantur, seu ex clero, seu ex laico ordine, ab Episcopis per vnamquamque prouinciam, sententia regularis obtineat, vt hi qui abiiciuntur ab aliis non recipiantur, requiratur autem ne pusillanimitate aut contentione vel aliquolibet Episcopi vitio videatur à congregatione seclusus. Vt hoc ergo decentius inquiratur, bene placuit annis singulis per vnamquamque prouinciam bis in anno Concilia celebrari, vt communiter omnibus simul Episcopis congregatis prouinciæ, discutiantur huiusmodi quæstiones, & sic qui suo peccauerunt euidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, vsquequo vel in communi, vel Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam.] Ergo communiter omnibus simul Episcopis congregatis prouinciæ hæc quæstiones discuti iubentur, ac excommunicatos ab omnibus rationabiliter æstimari, vsquequo vel in communi vel Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Nulli Archiepiscoporum potestas datur, vt sua sola auctoritate Coepiscopis sententia euacuetur. Soli debetur hoc priuilegium Romanæ sedis Pontifici, vt pote qui de omni Ecclesia fas habet iudicandi. Docet quidem Papa Alexander in fine suæ Epistolæ, quod non tantum attendenda sunt quæ fiunt, quantum quo animo fiunt.] Nempe cum hoc examissim, tam in vobis quam in me fuerit perferutatum, patebit illico inde æquitatis emolumentum. Dicam tamen pro multis quæ suo loco exequenda erunt paucula. Domino dicente primo parenti nostro, in quocumque die ex ligno sibi vetito comederet, quod morte moreretur, non ideo dixit vt ipse comederet & morte moreretur, scilicet corpore & anima: sed ideo illud intulit, ne comederet, & non morte moreretur, sed vita viueret. Suadente autem diabolo, vt si ex ligno vetito comederent sicut dii essent futuri, scilicet parentes nostri, non ideo persuasit vt fierent quod prætendebat, sed vt amitterent esse quod fiendi erant si non comedissent. Ecce quia interdictio Domini ad hoc præcedebat, vt mors euaderetur, resolutio diaboli ad hoc inducta, vt vita euacuaretur. Et quia secundum illud Papæ Alexandri statutum, non tantum attendenda sunt quæ fiunt quantum quo animo fiunt, cum ex ordine suo loco & tempore cuius est meam audierit interdictionem, iudicabit quo animo qua intentione eam fecerim, vtrum quo ex ea aliquod malum subsequeretur, aut alicuius periculum procederet, aut locus violandi Apostolicæ sedis decreta aperiretur, aut, vt ita dicam, delinquendi contra omnes leges tam diuinas quam humanas facultas daretur. nam lex propter transgressores posita est. an vt hæc ne fierent satagere maluerim nihilominus ponderabit. Reuoluentur ab initio Apostolicæ sedis decreta, & considerabitur in ipsis cur excommunicatio facienda sit, & quibus ac à quibus, quin & à quibus exeundum ac separandum sit, cum quibus nec cibum sumi, quanto minus nec Missam oporteat celebrari. Certè si qui non corrigit refecanda committit, ac qui in talibus tacet consequenter & cohibetur, & vix propheticum illi tacenti imminet, multo magis qui ea docet, per quæ hæc fieri quoquomodo à quibusque præsumantur, non in hominem tantum fratrem, sed in Deum Dominum, ac per hoc in ipsam sacrosanctam religionem præuaricari conuincitur. Quod non me pro me dicere reamini, quasi propria instigatum iniuria: quia Deo teste precauendo potius Ecclesiastici ordinis detrimento vobis scribo, vti scriptum est, *Nolite locum dare Diabolo*. Nec vnum, scitote, apicem ab ore meo dictatum apparere optarem vel opto, qui vestræ paternitati displiceret, vel decentiæ vestræ non congrueret. Sed non possum de his quibus gratis impetor, pro scire me vel tandem coactus non expedire. Fortè in hyperbaton modum excessi, ad superiora suspiciam. De hoc quod scripsistis, Nam etsi scedula à te mihi dire-

Et quiddam rationis vel auctoritatis habere videretur, hoc tamen debes discernere, quia sicuti ubi reclamatio certa suscipitur, causa ventilatur, ratio postulatur, præsumptio vel usurpationis temeritas non inuenitur, sed iustitia requiritur, & æquitas conseruatur, censura distractionis canonice vacat. Si scedula quiddam rationis vel auctoritatis habet, quam superius mendacem descripsistis, bonum est ut illud obseruetur. Quod autem de susceptione reclamationis certæ dicitis, qualiter suscepta sit eorum, de quibus dicitis, reclamatio superius descripti, & quomodo ventilata fuerit demonstraui, & ratio ipsorum cuius iuris sit quam habent satis liquet, si tamen absque præsumptione ac temeritate iustitia secuta est, & æquitas mihi conseruata. qui sicut superius explicauimus, causa rationis reddendæ usque dum prænominati cognitores, sine quibus diffinitio fieri non poterat, defuerunt adfui, ut de canonum statutis fileam, ex ipsis pro re huiusmodi scriptis vestræ auctoritatis, & Regi Pistis ut præmissi datis, animaduerti valebit. in quibus ad locum ita decernitis inferentes, Vnde constat, quia si carere debet eo quod per mendacium impetrauit, cautius est ut inuestigetur rei veritas antequam per mendacium quiddam nisi inquisitionem impetret, dicente sancto & cauto rege, *Causam quam nesciebam diligentissimè inuestigabam.* Iob 29.16. Et ideo facile discerni potest, quia in istis non censura distractionis canonice vacat, sed potius exaggeranda in eos esset ad vlciscendum qui sunt deuij à ratione & auctoritate ac æquitate, & in contemptus pertinacia obdurati. Quod mihi scripsistis, Hortor & moneo te, frater carissime, paterna & Metropolitana secundum sacras regulas auctoritate, ut non per hæc commenta quæ mihi misisti, præceps, sicut mihi mandasti, sis ad proferendam sententiam, ut secundum vos loquar, de his commentis quæ modò falsitatis, modò aliquid rationis auctoritatis habere dicitis, quia superius respondi, nunc plura omittens, ex vestra Synodali in eadem Synodo epistola generaliter prolata, super hac præcipitatione considerandum ut mihi videtur fas est. Posuistis enim in ipsa sancti Lucij Papæ institutum quo ait, Rerum Ecclesiasticarum & facultatum raptores à liminibus sanctæ Ecclesiæ anathematizatos Apostolica auctoritate pellimus & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus, & non solum eos, sed & omnes consentientes eis, quia non solum qui faciunt rei iudicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim poena & agentes & consentientes comprehendit. Et sic tanti Papæ prosecutores attestando additis, A qua poena consensus liberi esse non possunt illi quorum ministerium est, & qui talia possunt prohibere comprimere & emendare, & ea non student corrigere. Ergo non est præceps tam nefandos rerum Ecclesiasticarum deuastatores ac direptores à sacrilegio prohibere & comprimere, ac cum obduratis iuxta Apostolica decreta seuerius agere. Etenim quoque in quaternionibus vestris, Domino regi Pistis pro huiusmodi re datis, sic scripsistis ad locum, Qui ergo stipendia Ecclesiæ, cuiuscumque sint ordinis, loci, vel dignitatis accipiunt, si pro illius salute ac quietis honore atque defensione sollicitè ac pro viribus non laborant, indignè quin & ad iudicium illa sibi usurpant. Ergo si ad iudicium desides & non proficientes illa sibi usurpant, numquidnam iudicari non debent, qui res Ecclesiasticas ut sacrilegi deuastant, & in eas direptores insiliunt? Quod dicitis, Præsertim cum sufficientissimè iam te hinc commonuerim, redarguerim, & etiam ex auctoritatibus diuinis instruxerim. Ecce quomodo hinc me tunc instruxistis. Quod autem vlli meorum contra rationem vnquam fecerim, nulla à vobis redargutione sum adhuc comprobatus, sed tunc vobis libuit dicere quod licuit. Annectitis etiam, Sed patienter interim tolera quæ videntur tuæ potestati contraria, qui dicere cum Psalmista debes, *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam.* Psal. 128.3. In patientia, inquit Dominus, possidebitis animas vestras, & reliqua perplura de patientia dogmatizantes. Certè gemens respondeo, quia postquam Romam directum paruitatis meæ legatum recepi Deo propitio reuersum, vobisque pro certo me ut deuoueram, ac illac mandaueram, iturum

velle non abscondi. nullam ex meis meæque Ecclesiæ necessitatibus aliam potui in vobis inuenire consolationem. pro qua tamen re potiore in vobis dignum erat ut sensissem veluti de patre pietatis ac dilectionis dulcedinem, atque Archiepiscopalem auctoritatis vestræ suffragationem. De fabricatione verò supradorsum meum fateor non condignam posse meis peccatis eam impleri, nec illius me esse gratiæ, ut eam dignè etiam modicam merear sustinere. Illud tamen Comicus fortè ludens verum inquit, Facile cum valemus ægris consilia damus. Vbi & reminiscor beati Iob ad suos dicentis amicos, *Onerosi consolatores omnes vos.* Sed sanctus pius ac humilis accedat Augustinus, qui se inclinare dignetur, ac me iacentem manu suæ benignitatis erigere.

Iob 16.2.

Ex libro quarto Quæstionum de Trinitate, capitulo LXXXIV. de eo quod dicit Apostolus, *Inuicem onera vestra portate.*

Gal. 6.2.

Gal. 6.2.

Ioan. 13.35.

Prou. 5.19.

QUIA veteris Testamenti custodia timorem habebat, non potuit apertius significari noui Testamenti donum esse caritatem, quàm hoc loco ubi Apostolus ait, *Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Hanc enim legem Christi dicere intelligitur, quia ipse Dominus præcepit ut nos inuicem diligamus, tantum in ea sententia præcepti pondus constituens, ut diceret, *In hoc cognoscitur quoniam discipuli mei estis, si vos inuicem diligatis.* Huius autem dilectionis officium est, inuicem onera nostra portare. Sed hoc officium non est sempiternum. perducet sanè ad beatitudinem sempiternam, in qua nulla erunt onera nostra quæ inuicem portare iubeamur. Nunc verò cum in hac vita, id est, in hac via sumus, onera nostra portemus, ut ad eam vitam quæ caret omni onere perueniamus. Sicut enim de ceruis nonnulli talium cognitionum studiosi scripserunt, cum fretum ad Insulas transeunt pascuorum gratia, sic se ordinant, ut onera capitum suorum, quæ gestant in cornibus, super inuicem portent, ita ut posterior super anteriorem ceruice proiecta caput collocet. Et quia necesse est vnum esse, qui ceteros præcedens non ante se habeat cui caput inclinet, vicibus dicuntur id agere, ut lassatus sui capitis onere ille qui præcedit post omnes redeat, & ei succedat cuius ferebat caput, cum ipse præiret. Ita inuicem onera sua portantes fretum transeunt, donec veniant ad terræ stabilitatem.

Istam ceruorum naturam fortasse intenderit Salomon cum ait, *Cervus amicitia & pullus gratiarum tuarum colloquatur tecum.* Nihil enim sic probat amicum, quemadmodum oneris amici portatio. Nec tamen inuicem portaremus onera nostra, si vnum tempus esset infirmitatis amborum qui onera sua sustinent, aut vnum infirmitatis genus, sed diuersa tempora, diuersa genera infirmitatis, faciunt ut onera nostra inuicem portare valeamus. Verbi gratia, iram fratris tunc portabis, cum tu aduersus eum non irasceris, ut rursus eo tempore quo te ira præoccupauerit, ille te lenitate & tranquillitate supportet. Hoc exemplum ad id pertinet, cum diuersa sunt opera portantium onera sua, quamuis ipsa diuersa non sit infirmitas. in ambobus enim ad inuicem iraportatur. Ad diuersum autem infirmitatis genus aliud exemplum videndum est. Veluti si quis in se loquacitatem vicerit, & pertinaciam nondum vicerit, alius verò adhuc loquax, sed iam pertinax non sit, debet ille huius loquacitatem, & iste illius pertinaciam, donec illud in illo, & hoc in isto sanetur, caritate portare. Par quippe infirmitas in duobus si vno accadat tempore, tolerare se inuicem non valent, cum aduersum se intenditur. Nam aduersus aliquem tertium & duo irati sibi conueniunt, & se tolerant. quanquam nec tolerare, sed inuicem consolari, sicut & tristes de re vna magis se portant, & quasi incumbunt sibi, quàm si vnus tristis esset, alius & gauderet. Si autem aduersum se tristes sunt, prorsus se tolerare non possunt. Et ideo in huiusmodi affectionibus suscipienda est aliquantulum ipsa ægritudo, de qua vis per te alium liberari, & sic

suscipienda, ut ad auxilium, non ad æqualitatem miseræ valeat, quemadmodum se inclinat, qui manum iacenti porrigit. Non enim se proicit, ut ambo iaceant, sed incuruat tamen, ut iacentem erigat. Neque vlla res officiosum istum laborem ad portanda onera aliorum facit libenter impendi, nisi cum cogitamus quanta pro nobis tulerit Dominus. Hinc enim admonens ait Apostolus, *Hoc sentite in vobis quod & in Christo Iesu. Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Humiliauit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Superius autem dixerat, *Non quæ sua sunt unusquisque intendens, sed quæ aliorum.* Huic sententiæ connexit quod dictum est. Nam ita sequitur, *Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu.* ad hoc duntaxat, ut quemadmodum ille in eo quod Verbum caro factum est & habitauit in nobis, & sine peccato cum esset peccata nostra suscepit, non attendit sua, sed nostra: ita & nos libenter ad eius imitationem inuicem onera nostra portemus. Huic cogitationi accedit etiam illa cogitatio, quia ille suscepit hominem, nos autem homines sumus, & considerare, quod ægritudinem siue animi, siue corporis, quam in homine alio videmus, etiam nos habere potuimus aut possumus. Hoc ergo exhibeamus ei, cuius infirmitatem portare volumus, quod ab illo nobis vellemus exhiberi, si fortè nos in ea essemus, & ipse non esset. Ad hoc pertinet quod ipse Apostolus ait, *Omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrificerem.* Cogitando scilicet, in eo vitio etiam se esse potuisse, unde cupiebat alium liberari. Compatiendo enim potius id agebat, non mentiendo, sicut quidam suspicantur, & hi maximè, qui mendaciis defendendis quæ negare non possunt, alicuius magni exempli patrocinium requirunt. Deinde etiam illud cogitandum, nullum esse hominem, qui non possit habere aliquod bonum, quod tu nondum habes, etsi lateat, in quo sine dubio possit esse superior. Quæ cogitatio ad contundendam & edomandam superbiam valet, ne arbitreris, quoniam tua quædam bona eminent & apparent, ideo alterum nulla habere quæ lateant, & fortassè maioris ponderis bona, quibuste superat nescientem. Non enim falli nos, aut adulatione potius uti Apostolus iubet cum dicit, *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate mentis, alter alterum existimantes superiorem sibi.* Non hoc ita debemus existimare, ut non existimemus, sed nos existimare fingamus, sed verè existimemus posse esse aliquid occultum in alio, quo sit nobis superior, etiamsi bonum nostrum, quo illo videmur superiores esse, non sit occultum. Istæ cogitationes, deprimentes superbiam, & augentes caritatem, faciunt onera fraterna inuicem non solum æquo animo, sed etiam libentissimè sustineri. Nullo modo autem de quoquam homine incognito ferenda sententia est, & nemo nisi per amicitiam cognoscitur. Et ideo amicorum mala firmitus sustinemus, quia bona eorum nos delectant & tenent. Nullius itaque repudianda est amicitia sese ingerentis ad amicitiam copulandam, non ut statim recipiatur, sed ut recipiendus optetur, atque ita tractetur ut recipi possit. Illum enim receptum in amicitiam possumus dicere, cui omnia nostra consilia refundere audemus. & si quisquam est, qui se non audet ingerere ad amicitiam faciendam, nisi cum aliquo nostro temporali honore aut dignitate reuocetur, descendendum est ad eum, & offerendum illi quadam comitate & summissione animi, quod per se ipse non audet. Sanè quamuis rariùs, tamen aliquoties accidit, ut eius quem volumus in amicitiam recipere, priùs nobis innotescant mala quàm bona. quibus offensi, & quodammodo percussi, relinquimus eum, & ad bonorum eius quæ fortè occultiora sunt indagationem non peruenimus. Admonet itaque Dominus Iesus Christus, qui nos vult effici imitatores suos, ut eius infirma toleremus, ut ad quædam sana, in quorum delectatione adquiescamus, per caritatis tolerantiam perducamur. Ait enim, *Non est opus sanis medicus, sed ægrotantibus.* Ideoque si propter Christi caritatem, etiam eum qui omni ex parte fortassis ægrotat repellere ab animo non debemus, quoniam sanari potest per verbum Dei, quanto minùs eum, qui pro-

Philip. 2. 5.

verf. 4.

1. Cor. 9. 22.

Philip. 2. 3.

Matth. 9. 12.

pter nos videri potest totus ægrotus, quia quædam eius saucia in primo ingressu amicitia non potuimus sustinere: & quod est grauius, cum offensione animi de toto homine ausi sumus temerariam præiudicij ferre sententiam? non timentes quod dictum est, *Nolite iudicare, ne iudicemini. & quæ mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis.* Sæpè autem illa quæ bona sunt prius apparent, in quibus etiam temerarium beniuolentia iudicium cauendum est, ne cum totum bonum putaueris, ea quæ postea mala apparuerint, securum & imparatum inueniant, & grauius offendant, vtrum quem temerè dilexeras acerbius oderis, quod nefas est: quia etiam si nulla eius bona præcederent, & hæc quæ post apparuerunt mala prius emerent, toleranda tamen erant, donec omnia cum illo ageres, quibus talia sanari solent, quanto magis cum ea bona præcesserunt, quæ tanquam pignera nos debent ad posteriora toleranda constringere? Ipsa est ergo lex Christi, vt inuicem onera nostra portemus. Christum autem diligendo, facile sustinemus infirmitatem alterius, etiam quem nondum propter sua bona diligimus. Cogitamus enim, quia ille quem diligimus, Dominus propter eum mortuus est. Quam caritatem nobis Apostolus Paulus ingessit cum diceret, *Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est.* Vt si illum infirmum propter vitium quo infirmus est minus diligimus, illum in eo consideremus qui mortuus est propter ipsum. Christum autem non diligere, non infirmitas, sed mors est. Quapropter ingenti cura, & implorata Dei misericordia cogitandum est ne Christum negligamus propter infirmum, cum infirmum debeamus diligere propter Christum. Itaque, domine pater, habet hæc maxima paternitas vestra virtutum copiis perfecta, quid perfectè comedat: inuenit & hæc paruitas mea, nullis fulta probitatum præfidiis, quid imperfecta fugat. Hæc est enim appositæ forma, cui magnus & paruus iure imprimi possint: nec est inuidiosa huius viri persona, quam pro me agendam mediatricem introduxi qualicumque frater. Filius enim indignus sum nominari, ne vestra peream scientia. Fateor enim quia ea quæ taliter scribitis, non ex radice caritatis intelligo prodire, nec à fonte genuinæ pietatis manare. Non debet pro mea stultitia vestra fucari sapientia, quia stultitia mea illa est, cui non est necesse responderi. secundum senem efficiatur respondens ei similis, quoniam sicut intelligo sic loquor. Nunquam certè ad hoc de Apostolicæ sedis priuilegio efferendo scripsi, vel locutus fui, vt vestra in hoc minoraretur quantitas, sed immò vt vestra erga nos cresceret auctoritas. quod illud Papæ Leonis enucleanter demonstrat, vbi ait, Ordinationem sibi singuli Metropolitanæ suarum prouinciarum cum his qui ceteros sacerdotij antiquitate præueniunt, restituto sibi per nos iure defendant. Alienum ius alter sibi non audeat vindicare, suis limitibus, suis terminis sit vnusquisque contentus. Nam omnium Ecclesiarum statum, & concordiam custodiri cupimus sacerdotum, ad vnitatem vos vinculo caritatis hortantes, vt ea quæ à nobis, Deo inspirante & beatissimo Petro Apostolo, discussis probatisque nunc omnibus causis decreta sunt, pro vestra pace & dignitate seruetis. Certè non tam nostro quàm vestro honori proficere vostalia constituisse cognoscimus. Non enim nobis ordinationes vestrarum prouinciarum defendimus, sed vobis per vestram sollicitudinem vindicamus, ne quid vltèrius liceat nouitati, nec præsumptori locus vltra iam pateat priuilegia vestra cassandi. Nostræ enim gratulationi hoc solum crescere profitemur, si & Apostolicæ sedis reuerentia apud vos illibata seruetur, & per sacerdotalis disciplinæ custodiam honori vestro perire quod suum est improbis vsurpationibus non sinamus. Ecce quia magis honori Metropolitanorum proficiunt ea quæ hoc modo statuit sedes Apostolica, quàm sibi conferant. Vnde & omnem eor carneum habentem illud tangere debet, quod eodem eiusdem Papæ tomo differtur de quocumque qui eius potestatem tentat infringere. Ait enim, Diuinæ cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesque nationes Dei voluit gratia coruscare, ita Dominus noster Iesus Christus, humani generis

Matth. 1.2.

1. Cor. 11.

Epist. xxi
ad Episcop.
prouinciarum
ViennensisIbid. in
principio.

neris Saluator, ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, & ab ipso quasi quodam capite dona sua vellet in corpus omne manare, ut exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à petræ soliditate recedere. Hunc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id quod ipse erat voluit nominari dicendo, *Tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*, Matth. 16. ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ Dei, in Petri soliditate confisteret. Verùm hanc petræ istius sacratissimam firmitatem, Deo ut diximus ædificante constructam, nimis impia vult præsumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus suis, & id quod accepit à veteribus non sequendo, cum nulli subditum legi, nullis institutionis Domini- cæ credit regulis contineri, à vestro nostroque per nouæ usurpationis ambitum more desciscens, præsumendo illicita, & quæ custodire debuit negligendo. Verùm hæc nos, Deo ut credimus adspirante, seruata circa vos nostræ caritatis gratia, quam sanctitati vestræ Apostolica semper sedes ut meministis impendit, nitimur consilio maturiore corrigere, & vestrarum Ecclesiarum statum communicato vobiscum labore componere: non noua instituentes, sed vetera renouantes, ut in status consuetudine, quæ nobis à nostris patribus est tradita, perduremus, & Deo nostro per boni operis ministerium, remotis perturbationum scandalis placeamus.] Et in status consuetudine quæ à patribus est tradita perdurantes, tam iste quàm omnes sui prædecessores ac successores placere delegerunt, qui Archiepiscopalem præstabilitatem debito honore munerati sunt, & Episcopalem dignitatem apta ædificatione composuerunt, & in structura domus Domini tanta altitudine collocarunt, ne ab improborum hominum iaculis viribus ullis possint collidi. *Omne regnum in seipsum diuisum*, ait Dominus, *desolabitur*. Non istud regnum debet diuidi, in quibus est cor vnum & anima vna in vno spiritu. Sed numquidnam non aperiā domino meo quod mea adhuc voluitur mente? Quanto maior apud sæculares prædicatur Apostolica potestas, tanto magis apud ipsos post illam præualebat Archiepiscopalis auctoritas. Honor enim subditi potestas est prælati. quoniam si humiliatur prælatus, quicumque ei subduntur, ex ipsius diminoratione consequenter attenuantur. Sic & Episcopalis vilescit dignitas, si Archiepiscopalis non roboretur præstabilitas. Et dicam adhuc, domine dicam, Numquidnam alicui Archiepiscoporum erit dicendum non valere sui Coepiscopi excommunicationem? Vnde plura superiùs explicui, sed vnum adiiciam. Numquidnon Coepiscopi eundem ordinant Archiepiscopum? Numquid aliorum verborum benedictio Archiepiscopalis quàm Episcopalis componitur? Numquidnon benedictionis summa Episcopo munere diuino largitur? An valet Episcopus ab Archiepiscopo solo ordinari, ut ab eo solo meritò debeat de suis iudiciis iudicari? Nam Symmachus Papa testatur, ad Trinitatis instar, cuius vna est atque indiuidua potestas, vnum esse per diuersos Antistites sacerdotium.] nec sanctius in iusto, nec minus in peccatore. Sanè tamen prouisum est ne omnes omnia sibi vindicarent. & ideo adsunt in singulis prouinciis, quorum inter fratres habeatur prima sententia, quibus si dignitas communis non est, ordo tamen eiusdem generis est. vnde & generalis est. At vos, domine pater, custodes estis positi in vineis. Vineam vestram nolite non custodire, quærentes quæ vestra sunt, sed quæ Coepiscoporum vestrorum, memores optantis fieri anathema pro fratrum salute. Cur igitur, cum sim puluis & cinis, vobis templo Dei viui hæc mutire præsumo? Certè pro debita deuotione, non pro digna ad magnitudinem vestræ dictione, imperitus scientia, sed de inscientia præfatus mellifluo ore me cõfortat Augustinus vbi ait, Si ergo non vacat omnes paginas sanctas perscrutari, omnia volumina sermonum euoluere, omnia scripturarum secreta penetrare, tene caritatem vbi pendunt omnia, ita tenebis quod ibi didicisti.] & item idem, Caritas ergo est vinculum perfectionis, caritas supereminentiorem habet viā, supereminet scientiam, & super omnia præcepta est.] & item, Dilectio sanctos dis-

Matth. 16.

Matth. 12.

25.

Epist. 1 ad
Æonium.

cerni à mundo facit, & vnanimis habitare in domo.] & item, Præposuit enim Apostolus caritatem linguis hominum & Angelorum, præposuit miraculis fidei, præposuit scientiæ & prophetiæ, præposuit etiam illam magno operi misericordiæ, quo sua quæ possidet distribuit quisque pauperibus, & ad extremum præposuit etiam corporis passionibus omnibus. Tam magnis rebus præposuit caritatem. ipsam habeto, & cuncta habebis, quia sine illa nihil proderit si quid habere poteris.] & item, Quale bonum est caritas ista, fratres? quid pretiosius? quid luminosius? quid firmitus? quid vtilius? quid securius? Multa sunt Dei dona, quæ tamen habent & multi qui dicturi sunt, Domine, in nomine tuo prophetauimus, in nomine tuo dæmonia eiecimus, in nomine tuo virtutes multas fecimus. Non respondet ille, non fecistis. Non enim in conspectu tanti iudicis mentiri adebunt, aut iactare quæ non fecerunt. Sed quia caritatem non habuerunt, respondet omnibus illis, *Non noui vos.* Quomodo autem habet vel exiguum caritatem, qui etiam conuictus non amat caritatem?] & item, Oportet itaque nobis qui caritatem integram custodire cupimus, vt ipsi caritati quæ Deus

Matt. 7. 22.

Sap. 1. 5.

Epist. xv.

est in nobis nullam iniuriam faciamus, timentes illud quod scriptum est, *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum.*] & item, Quam cum habere homo cœperit, Spiritum sanctum habebit: quam si non habuerit, sine Spiritu sancto erit. Et quomodo corpus tuum, sine spiritu quidem si fuerit, mortuum est, sic anima tua sine Spiritu sancto, id est, sine caritate si fuerit, mortua deputabitur.] & item, Istius ergo caritatis magnitudinem, quia nimirum diuinitus per Spiritum sanctum diffunditur in cordibus nostris, qui cum patre & cum Dei adiutorio voluerit habere, sicut iam dictum est, nullum in eo vitium poterit dominari. Et reuera, cum ipsa caritas Deus sit, quod malum præualere contra hominem poterit, in quo caritas Deus habitauerit?] & item, Ipsa est virtus nostra, quia si in illa non fuerimus, nihil prodest quicquid aliud habuerimus.] & item, Excellentia namque caritatis ita est ex Deo, vt ipsa sit Deus. Nullum est isto Dei dono excellentius. Solum est quod diuidit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ. Dantur & alia per Spiritum munera, sed sine caritate pro nihilo sunt. Nisi ergo tantum impertiatur cuique Spiritus sanctus, vt eum Dei & proximi faciat amatorem, à sinistra non transit ad dexteram, nec Spiritus propriè dicitur donum, nisi propter dilectionem, quam qui non habuerit, si linguis hominum loquatur & Angelorum, sonus æramenti est, & cymbalum tinniens. Et si habuerit prophetiam, & scierit omnia sacramenta, & omnem scientiam & habuerit omnem fidem, ita vt montes transferat, nihil est. Et si distribuerit omnem substantiam suam, & si tradiderit corpus suum vt ardeat, nihil ei prodest. Quantum ergo bonum est sine quo ad æternam vitam neminem tanta bona perducunt? & cetera.] Multi auctorum ex hac multa loquuntur. sed istius vnus deflorationem mihi odorari suffecit. Cuius tantæ probitatis viri emolumenta non ostentando flagrantia vestra apposui, sed mediatoris officio paternæ affectionis ac filialis æquæ deuotionis assumpsi. Vnde & eiusdem verba ad sanctum prolata Hieronymum, quæ vos non spernere confido, pro me vobis suadentia pono, inquentis, Cur itaque conor contra fluminis tractum, ac non potiùs veniam peto? Obsecro ergo te per mansuetudinem Christi, vt si læsi te, dimittas mihi, nec me vicissim lædendo malum pro malo reddas. Lædes autem me, si mihi tacueris errorem meum, quem fortè inueneris in factis vel dictis meis. Nam si ea in me reprehenderis quæ reprehendenda non sunt, te lædis magis quàm me. quod absit à moribus & sancto proposito tuo, vt hoc facias voluntate lædendi, culpans in me aliquid dente maledico, quod mente veridica scis non esse culpandum. Ac per hoc aut beniuolo corde arguas, etiam si caret delicto quod arguendum putas: aut paterno affectu mulceas quem abicere nequeas. Potest enim fieri, vt tibi aliud videatur quàm veritas habet, dum tamen abste aliud non fiat, quàm caritas habet. Nam & ego amicissimam reprehensionem gratissimè accipiam, etiam si reprehendi non meruit quod rectè defendi potest, aut agnoscam simul & beniuolentiam tuam & culpam

meam. & quantum Dominus donat, in alio gratus, in alio emendatus inueniar. Quid ergo fortasse dura, sed certe salubria verba tua tanquam castus Entelli pertimescam? Cædebatur ille, non curabatur: & ideo vincebatur, non sanabatur. Ego autem, si medicinalem correptionem tuam tranquillus accepero, non dolebo. Si autem infirmitas velut humana, vel mea, etiam cum veraciter arguor, non potest nisi aliquantulum contristari, melius tumor capitis dolet dum curatur, quam dum ei parcitur, nec sanatur. Hoc est enim quod acutè vidit qui dixit, Vtiliores esse plerumque inimicos iurgantes, quam amicos obiurgare meruentes. Illi enim dum rixantur dicunt aliquando vera quæ corrigamus: isti autem minorem quam oportet exhibent iustitiæ libertatem, dum amicitia timent exasperare dulcedinem. Quapropter etsi bos ut tibi videris lassus, senectute fortè corporis, non vigore animi, tamen in area dominica fructuoso labore desudans, ecce sum, si quid perperam dixi, fortius fige pedem: non mihi esse debet molestum pondus ætatis tuæ, dummodò conterantur paleæ culpæ meæ.] & sic addit, Proinde illud quod in extremo epistolæ tuæ posuisti, cum magni desiderij suspirio vel lego vel recolo. Vtinam, inquis, mereremur complexus tuos, & collatione mutua vel doceremus aliqua, vel disceremus. Et ego dico, Vtinam merear iam iamque paternitatis vestræ optatos magis vira complexus, & collatione mutua dulcedine paternitatis delibuta perfrui. Et vtinam merear à vobis mihi expeditibilia discere, quem scio posse mihi omnia quæque necessaria exerere. Nam scio nunquam me ad comparisonem vestri scientia scripturarum posse erudiri, etiamsi omnes dies vitæ meæ ad hoc studium vacasset adscisci. Vnde * * * *
* * * * optarem scribi, quæ ad legendum forent paruitati meæ vtilia, ad recolendum desiderabilia, & aliis ad demonstrandum, ut vestram decet gravitatem, laudabilia. quia melius est bonum nomen, quam diuitiæ multæ, ne de vestra magnitudine ac modicitate mea ab aliquo in postmodum scriberetur. Quod iste sanctus mediator Augustinus in eadem sic scribit epistola, Quis denique amicus non formidetur quasi futurus inimicus, si potuit inter Hieronymum & Rufinum hoc quod plangimus exoriri? O misera & miseranda conditio! ô infida in voluntatibus amicorum scientia præsentium, ubi nulla est præscientia futurorum. Sed quid hoc alteri de altero gemendum putem, quando ipse quidem sibi homo est ignotus in posterum. Nouit enim utcumque nunc fortè vix qualis sit, qualis autem postea futurus sit ignorat.] Et quod in fine eiusdem ponit ita epistolæ, Verumtamen illum habuerim aliquo modo minorem, quam te isto modo armatorem. Vestra armata dignetur audire paternitas, quia mea mitis huic præcepto parere parata est paruitas, ne fiat quod addit sic, Hoc magnum & triste miraculum est, ex amicitiiis talibus ad has inimicitias peruenisse, sed potius prosequatur protinus quod promittit, Latum erit & multo maius ex inimicitiiis talibus ad pristinam concordiam reuertisse.] Quod continuò consequetur, si scientia furripiens cesset, & caritas conhibens non cesset. Ad quod Dominus dirigat corda nostra in caritate Dei, & patientia Christi, & Deus pacis & dilectionis, qui est Trinitas & vnitas, sit semper vobiscum.

HINCMARI LAVDVNENSIS

AD REMENSEM.

De consensu in excommunicationem ab eo factam, quem requirebat.

Nunc primum edita ex eodem Codice Laudunensi.

VENERABILI REMORVM ARCHIEPISCOPO

*Hincmaro Episcoporum minimus Laudunensis Ecclesiae HINCMARVS
salutis Christicolae munificentiam.*

VIA adeo litteras mei consensus in excommunicatione à vobis facta requiritis, remandate litteris mihi quoque vestris, si ea in eadem addidistis etiam, quæ tantillitati meæ videri rationi ac auctoritati congruere per Heddonem, paruitatis meæ legatum, ac comministrum mihi, Ecclesiae quinetiam cui indignus præfideo Præpositum, non ab re ut utique reor, vobis intimaui. Et equidem ipse demum de meo consensu, prout res deposcit, coopto tempore suscepto, quod omni sub sole adiacet rei locoque prospecto nihilominus regulariter congruo, funditus & dispectiuè non detrectatiuè tractandam pertractans, litteris dante Deo canonicis rescribendo respondere, voto compote & vita comite, cum actutum tum accuratim procurabo. Alioquin reminiscor & in hoc negotio illius sapientis, cuius crebrò agitis mentionem dicentis, Qui iubet impossibile, ipse se facit contemptibilem.

XXXVI.

AD HINCMARVM LAVDVNENSEM.

Ex Flodoardo lib. III. cap. XXII.

HINCMARVS REMORVM EPISCOPVS

Hincmaro Laudunensi Episcopo.

IR diuersis flagellis à diuersis attritus dicit, Qui me comedunt non dormiunt. ac si diceret, non quiescunt. Et tu, frater, me tuæ linguæ flagellis atterere, & venenosis scriptis tuis ad iracundiam prouocando inficere non quiescis. Sed ille qui seruum suum custodit à murmurationibus, me peccatorem & fragilem in se confidentem potest custodire à rancore & malitia contra tuas falsas criminationes. Post alia multa super dolorem vulnerum meorum addens dicis, Sicut in scriptis tuis peruersis inuenio, quia A-

postolicæ sedis potestati derogo. Vnde nemo sanum sapiens tibi vnquam credidit vel credet. quoniam & ipsa scripta quæ ad Apostolicam sedem sæpissimè misi, & illa quæ tibi resultanti sæpe transmisi, te reuinent, & in isto sæculo & in futuro iudicio. Non enim de me verum esse valebis vnquam vel vsquam probare quod dicis, ab his, inquit, à quibus pro Apostolicæ sedis priuilegiis, quæ Christi sunt, vsque ad mortem fas erat decertari, prædicatur & docetur, in his quæ eadem sedes statuit, vel vt respuendum probari. Sed tu probaris eius priuilegio resultare, qui secundum sacrosanctorum Conciliorum canones suprà positos, ab ipsa prima sede, atque ab omni Ecclesia catholica comprobatos, vt re vera spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, & iuxta decreta ipsius sanctæ sedis ex eisdem sacris canonibus promulgata, metropolitano priuilegio semel & secundò ac tertio commonitus obedire detrectasti, vt colligationes impietatis, quas contra Euangelicam veritatem, & Apostolicam atque propheticam auctoritatem, contraque sanctorum canonum, & decreta ipsius venerandæ sedis, exitiabiliter in tuum & multorum periculum colligasti, dissolueres. Insuper contra sacras regulas aduersus metropolitanum priuilegium libello perniciosè subscripsisti, & subscribi fecisti. Vnde in Synodo conuentus ab Episcopis decem prouinciarum, libellum professionis de futura tua obedientia, subscriptum manu propria, quod habeo, porrexisti. contra quem iterum resubscripsisti. Nam ego decretales epistolas sedis Apostolicæ, diuersis temporibus pro diuersorum patrum consolatione vel consultatione ab eiusdem sedis pontificibus datas, & venerabiliter suscipio, & venerabiliter suscipiendas dico, & scribo, & sacrosanctorum Conciliorum canones, cum decretis Apostolicæ sedis ex eisdem sacris canonibus promulgatis & recipiendos & custodiendos & seruandos, sicut suprà ostendi, profiteor. Et quod te dicis audire obloqui de iudicio domni Papæ Nicolai, fide me dicis, mendacium dicis. Nam quod ille de Rothado, siue de Wlfado iudicauit, non contradixi, sed sicut ipse præcepit obedire curauit. De eo quod dicis de Rothado, quia in eius depositione non consensisti, subscriptiones tuæ manus propriæ te reuincunt. Nihil enim inde egi quod mecum non egeris, nihil subscripsi quod non subscripseris. Habeo enim illas ipsas manus tuæ subscriptiones. *Et circa huius operis finem.* De aliis verò, quæ in scripto apud Attiniacum dato mihi impropere mendaciter dicis, tibi respondere non curo. Sed scias quia non sum oblitus quod scriptum est in Isaia propheta, quoniam sanctus Ezechias artatus angustia, blasphemias epistolas sibi directas in templo coram Domino expandit, & ad eum clamauit, & exauditus est. Expandam autem manus meas ad Dominum cum blasphemis & superbissimis scriptis tuis mihi à te directis, orans, vt quando scit, & quando

vult, & sicut scit, & sicut vult, te conuertat ad veræ pacis & dilectionis atque debitæ obedientiæ dilectionem, & me liberet à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Et dominæ meæ beatæ & gloriosæ Dei genitricis Mariæ meritis, ac precibus sancti Remigij, cuius priuilegio derogas, exaudiet me adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Et quia beatus Hieronymus de his, quorum aduersum me gratis suscepisti officium, dicit, Audiant canes mei, tu qui de filio in fratrem, indeque creuisti in Coepiscopum, & post adeo profecisti vt in canem meum excreueris, accipe hanc peruersi contumaciæ tuæ pitacioli exigente causa prolixam responsionem. Cùm autem mihi vacauerit, succinctiùs de aliis peruersis & incompositis scriptis tuis, in quibus quædam mendaciter, quædam reprehensibiliter me reprehendendo, quædam fictè humiliter & verè superbè scripsisti, rescribam, & in illo scripto, quia lego dixisse Dominum, Iam non irascar tibi ampliùs, quantum mihi adhuc paret, de huiusmodi altercationibus tibi scribendi finem imponam. De hoc quod dicis, quia dicunt de me homines, Qualis est ille auunculus, qui talia suo nepoti scribit, dicant & de te ipsi homines, Qualis est ille nepos, ab auunculo suo talis vt tunc erat assumptus, & talis sicut nunc est in spiritali ac temporali honore effectus, qui talia sibi exigit ab inuito auunculo. ne talis ab aliis, sicut à nepote suo depingitur, æstimatus, per eum blasphemetur nomen Domini, & vituperetur ministerium eius. securus Apostolum scribentem ad Corinthios contra se blasphemantes, & vilipendi ab aliis laborantes. Egit quippe doctor egregius, vt dum ipse qualis esset agnosceretur, & vita & lingua malè prædicantium eius prædicatione vilesceret. Illos videlicet commendaret, si se absconderet. cùmque se non ostenderet, errori locum dedisset. Dicunt etiam ipsi homines de te, Qualis est ille nepos, qui talia contra suum auunculum & nutritorem atque ordinatorem machinatur, & quantum potest mali agit, & plusquam potest agere cupit? sicut tu in die magni iudicij manifestè videbis, si te antea inde non recognoueris, & dignis pœnitentiæ fructibus non emendaueris. Multum me fatigas, & meritò, non imputetur tibi. Sed fatigationem meam consolatur, quod sicut tibi scripsi dicit Gregorius, Et si Æthiops niger balneum intrat, & niger de balneo exit, tamen balneator denarium balnei sui non perdit. Timeo de te meo Alexandro, quod de suo dicebat Paulus, Alexander ærarius multa mala mihi ostendit, reddet illi Dominus.

DIVERSIS DE REBUS SINGVLÆ
AD DIVERSOS.

XXXVII.

AD RODVLFVM ET FROTARIVM
ARCHIEPISCOPOS.

De nuptiis Stephani & filia Regimundi Comitis.

Ex Tomo III. Conciliorum Gallia.

*HINC MARVS NOMINE, NON MERITO,
Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, reuerentissimo Bituricensium
Archiepiscopo & carissimo fratri Rodulfo, & Frotario fratri & honora-
bili Burdegalsium Archiepiscopo, cum omnibus prouinciarum vestrarum
Episcopis venerabilibus, plurimam optat in Salvatore salutem.*

NUPER Synodo Episcoporum quatuordecim prouin-
ciarum, Lugdunensium videlicet, Rotomagensium,
Turonensium, Senonum, Viennensium, Arelaten-
sium, Vesontionensium, Moguntinensium, Agrippi-
nensium, Treuirorum, Remorum, Bituricensium,
Burdegalsium, Narbonensium, apud Tusiacum vil-
lam Tullensis parochia, anno Incarnationis Dominicae DCCCLX.
Indictione nona mense Nouembrio habita, delatae sunt litterae que-
relam Regimundi Comitis aduersus Stephanum depromentes, quia
videlicet isdem Regimundus filiam suam praefato Stephano legali-
ter ad coniugij copulam dederit, sed ipse non illa vtatur vt coniuge,
eo quod, vt fatetur, cum aliqua eiusdem puellae propinqua quon-
dam carnali commercio se miscuerit, sed cum qua, vel quam proxi-
ma adfinitate coniuncta, indicare non velit. Hic litterarum sensus,
si rite remetior, quarum verba non teneo, constitit in Synodo reci-
tatus. Vnde licet talis accusatio non mereretur synodaliter obtinere
responsum, quia nemo quemquam per scripturam absens potest re-
gulariter accusare, & si legaliter filiam suam alteri nuptum tradidit,
eam a sua potestate emisit, pro qua ex hoc negotio, quod forte v-
trum ita an non sit latere poterat, aut aliter quam sit dictum inter-
pretari, illum cui eam tradidit canonicè accusare non potest. Qua de
re accusationem, siue interpellationem aduersus maritum suum vti

necessitas postulat, vxor debet concurrere, consilium autem pater debet pro illa exinde quærere, vel correctionem viri eius, suadendo, vel suggerendo modis quibus potuerit, agere & ipse satis. Sed quoniam hæc ratio per tres circiter annos à plurimis ventilatur, & ambo viri nobiles & illustres, & iuxta sæculi dignitatem potentes, si inter se hinc diutius dissident, maximum scandalum in Ecclesia, & detrimentum in regno ob hoc accidere poterit, & quia isdem Stephanus ibidem in domni Regis erat obsequio, visum est Synodo, vt eum accerferet, & quid de his diceret, per ipsum rescire curaret. Vocato autem vt hæc relata fuere, post quædam suæ responsionis obloquia, petiit vt tantummodo cum Episcopis sibi loqui liceret. Et recedentibus aliis, quæ sibi visa fuerunt Episcopis intimauit. Cui inter cetera dixerunt Episcopi, quia de talibus ex quibus Regimundi locutæ sunt litteræ, & quæ per omnium pene ora in regnis plurimis ventilantur, ei non secretum dare consilium, neque priuatum decernere possent iudicium. Quapropter & ipse, quod hinc apud se erat, in omnium dixit velle venire notitiam, & necessarium obtinere consilium, & salubre sibi decerni iudicium. Vellet tamen prius, vt Synodus patienter eius audiret sententiam, & tunc demum sibi donaret consilium, & promulgaret iudicium. Et vt personam illius inducamus loquentem, Vt adsolet, inquit Stephanus, in fragili iuuentutis ætate cum quadam femina iuvene mihi conuenit. Sed & quando tempus mihi aduenit, vt more prædecessorum meorum legitimum coniugium peterem, vnà cum consensu parentum & amicorum meorum, ipsius Regimundi, vt nobilis viri, filiam meis natalibus competentem apud eum in coniugem legaliter petij, & obtentam legaliter desponsaui. In me autem reuersus, & sciens quid fecerim, ad confessorem meum perrexi, & consilium eius quæsiui, vt quoniam iuuenis femina, cum qua carnali commercio mixtus fueram, propinqua istius puellæ extitit, & audieram quòd à quarto genu & in reliquum pertinentes sibi copulari non valerent, vtrum cum hac desponsata mihi puella, sub penitentia occultè manens, sine mea & ipsius æterna damnatione in connubio illam mihi potuissem coniungere. Qui ostendit mihi librum, quem vt spero, canones appellauit, & legit coram me, quoniam quamdiu potest ad finitatis propinquitas computari, mihi, nec cuiquam Christiano, cum cognata sua, vel quam cognatus habuit, vel cum duabus cognatis salubriter liceret coniungi, & quamdiu in tali incestu maneremus, nec ego, nec illa, fructuosam penitentiam agere possemus, neque talis incestus, nisi separatione nostra ab inuicem sanari valeret. Interea accidit discordia inter domnum Regem seniore meum, & meam iuuentutem, in tantum vt in illo regno solidè non possem subsistere. Propterea ex vtraque parte constrictus, nec frangere desponsalia potui, nec eandem sponsam meam in coniugem ducere ausus fui, ne cum dis-

cordia senioris mei, etiam ipsius Regimundi, & nobilium parentum eius, accumularetur discordia: & sic aut de regno funditus pelleret, aut si in regno manere vellem, occumberem. Et idcirco per duo placita subterfugi, ne sponsam meam in coniugem ducerem. Tandem autem necessitate compulsus, quia causa mihi de vita instabat, dotaui eam, & publicis nuptiis honoratam accepi. Sed ne illam, quæ sana adhuc erat, mecum perderem, & mihi cumulatiùs perditionem acquirerem, intactam hætenus conseruare disposui. Et quoniam ita se rationis veritas per omnia habeat, & non dolo, neque odio, siue despectu alicuius, aut amore feminæ alterius, nisi sicut vobis modò Deo teste narraui, hoc egerim, qualicumque modo vobis placet, per meipsum, & per parentes, atque amicos, seu fideles meos, hoc vobis verum esse sacramento, vel alio quolibet conueniente modo demonstro: & si vultis ac quæritis, quantoscumque seruos meos decernitis inde in iudicium mitto. & quale consilium mihi inde secundum Deum ad meam salutem, & secundum sæculum ad competentem honorem, & ad pacificationem Regimundi, & ad saluamentum & honorem ipsius puellæ dederitis, paratus sum in omnibus, quibus valuerò, obedire.] Auditum autem eum Synodus iussit secedere, & dicentibus singulis, prout cuique visum fuit, decretum est, vt vos comprouinciales Archiepiscopi, cum Coepiscopis vestris, in regni illius conuenienti loco & tempore Synodum condicatis, & placitum fiat, vbi princeps cum primoribus terræ interfuit: ne quod absit ex vtraque parte, cum parentum & amicorum auxilio, illustres isti viri conuenientes, operante diabolo, seditiosus valeat exoriri tumultus. Et hanc causam rex cum viris nobilibus inter viros nobiles pacificare procuret: vos autem Episcopali auctoritate, & canonica diffinitione eam dirimere, & ad debitum atque salubrem terminum studeatis perducere. Reuocato autem Stephano, conditio ista illi proposita, & ab eo est gratissimè accepta. Huius autem rei modum, & ordinem diffinitionis, quoniam pusillitas intelligentiunculæ meæ, quid exinde sentiret, iussa Synodo suggerere studuit, communi consensu sanctæ vnanimitati complacuit, vt ea litteris commendaret, & sapientiæ vestræ, sicut tunc fuerunt in Concilio acceptata, transmitteret. Et idcirco non quasi nescientibus hæc quæ sequuntur vobis necessaria, nec vt arrogans mihi auctoritatem specialis scientiæ, vel iactans diffinitionis audaciam, sed vt Ecclesiæ ac vester omnium videlicet seruorum Domini seruus, & plebis dominicæ famulus, quamquam non vt debui, tamen vt potui, deuotionis obedientia colligere, & collecta vobis transmittere procurauim. In quibus nihil de ciuili iudicio, cuius cognitores non debemus esse Episcopi, ponere, sed quæ Ecclesiasticæ definitioni noscuntur competere, quantum occurrit memoriæ, breuiter studui adnotare.

CAP. I. Ordinem iudicij de nondum sponte confessis, vel aper-

Tomus II.

Nnnn

Lib. XI. post
epist. XLIX.

tè conuictis, quoniam aliter nemo, vt Leo Papa decernit, potest regulariter iudicari, sanctus Gregorius in commonitorio ad Ioannem defensorem demonstrat dicens, Primùm vt iudicium ordinabiliter fiat, quatenus sint alij accusatores, & alij testes: deinde vt causarum qualitas, si digna exilio vel condemnatione sit, exploretur: & præsente eo qui accusatur, sub iureiurando contra eum testimonium proferatur, & scriptis actuum inferatur: & accusatus licentiam respondendi & defendendi se habeat. Sed & de personis accusantium & testificantium subtiliter est quærendum, cuius conditionis, cuiusve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne fortè aliquas contra accusatum inimicitias habeant: & vtrum testimonium ex auditu dixerint, aut certè specialiter se scire testati sint: & vt scriptis iudicata partibus præsentibus sententia recitetur, & sic omnia solemniter roborentur.] De manifesta autem & nota plurimis causa, vel quæ ita confitetur vt ista, si tamen ita & puella dixerit vt Stephanus profiteretur, (quia sæpè inter masculos audimus & feminas, quia quod alter dicit, alter sæpenumerò denegat,) non sunt quærendi testes, vt sanctus Ambrosius in epistola ad Corinthios dicit de fornicatore, exponens sententiam Apostoli, Iudicis, inquit, non est sine accusatore damnare: quia & Dominus Iudam, cum fur esset, quia non est accusatus minimè abiecit, cognito opere isto pellendum illum fuisse de cœtu fraternitatis. omnes enim crimen eius sciebant, & non arguebant. Publicè enim nouercam suam loco vxoris habebat. in qua re neque testibus opus erat, neque tergiuersatione aliqua poterat tegi crimen.] & paulo post, Absens facie, præsens autem auctoritate spiritus, qui nusquam abest, iam iudicaui vt præsens eum qui hoc admisit.

II. Quapropter necesse est, vt Stephanus puellam adducat ad Synodum, & pater ipsius puellæ veniat, & interrogetur puella, si verum est quod Stephanus dicit, se illam hætenus seruasse intactam. Et quoniam de altera femina audiuius, quia volens liberari à coniuge, persuasa super se aliqua quæ non erant, vt fertur, iam dixerit: debita ei libertas tribuatur, & periculum indicetur, ne persuasa pro veritate mendacium fateatur. Et si dixerit ita vt Stephanus, tunc si necesse fuerit, credulitas rationi & auctoritati conueniens sacramento exinde suscipiatur, vel per conuenientem personam satisfactio, si ita necessitas exigit, iudicio expetatur, quia non pro dolo, neque pro alia qualibet causa, Stephanus se à carnali copula puellæ huius subtraxerit, nisi pro ea quam ipse Synodo indicauit: videlicet quia cum puellæ sibi desponsatæ consanguinea, & carnis cognatione propinqua, carnaliter concubuerit. Hoc enim sanctus Leo Papa, & beatus Gregorius in re dubia à presbytero, vel à quolibet tam viro quàm femina, nobili vel ignobili, per sacramentum fieri manifestè decernunt, sicut qui legere voluerit inuenire valebit. Inter cetera

dicente beato iuniore Gregorio in epistola per Denualdum presbyterum directâ ad Bonifacium Moguntinum Episcopum, In causâ, Epist. iv. inquit, in qua certi non fuerint testes, qui criminis inlati approbent veritatem, iusiurandum erit in medio, & illum testem proferat accusatus de innocentia suâ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia, habeâtque conscientia suâ testem, quem habebit & iudicem.] Quæ sacramenti purgatio, & in Ecclesiasticis, & in exteris legibus vſitatissima, & de fidei veritate etiam à primis sæculis esse constat exorta. Iudicium autem, non nisi pro pacis caritatîsque concordia, inter coæquales fieri solet: fit autem à subiectis ad satisfactionem maiorum. quod in hac causâ nisi ex placito fiat, non potest ex auctoritate requiri.

III. Hinc autem cognita veritate, quoniam dictum est nobis, requiri à Stephano, vt feminam designet ex nomine, & certam propinquitatis adfinitatem demonstret, pro cuius concubitu huic puellæ se non valet salubriter carnali copula commiscere: quia contra rationem & auctoritatem Ecclesiasticam, & Christianæ deuotionis morem, ab eo quæritur, si fortè ab aliquo quæritur, quæ ex hoc Apostolica decreuit auctoritas, & catholica tenet Ecclesia, hîc ponere dignum duximus. Leo vniuersis Episcopis per Campaniam, Samnium, & Picenum, atque vniuersas prouincias salutem. Magna indignatione commoueor, & dolore multo contristor, quòd quosdam ex vobis comperi, Apostolicæ traditionis oblitos, & studio sui erroris intentos.] & post aliquanta, De pœnitentia scilicet, quæ à fidelibus postulatur, ne de singulorum peccatorum genere libello scripta confessio publicetur, cùm reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamuis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata, vt ea qui pœnitentiam poscunt non timeant publicare, remoueatur improbabilis consuetudo, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referari, quibus possint legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quæ primùm Deo offertur, tunc etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia pœnitentis.] Ep. xxxvi.

IV. Et quoniam qualiter debeat iniri coniugium, & vetus & noua lex edocet, Domino per Moysem præcipiente, & Euangelio demonstrante, *Cùm esset*, inquit, *desponsata mater Iesu Maria Ioseph, antequam conuenirent*, id est, antequam nuptiali celebratione conuenirent, sicut in nuptiis celebratis idem ostendit, quas sua præsentia sanctificare, & miraculo ibidem patrato inlustrare dignatus est. Sed & sanctus Euaristus, quartus à beato Petro Romanæ sedis Episcopus, & san-

Matth. i. 18

ctus Siricius, & beatus Leo, atque ceteri quique doctores ostendunt.
 quæ omnia hîc ponere propter pluralitatem & longitudinem deui-
 ramus. Tantùm dicere necessarium duximus, quia inter ingenuos,
 & inter æquales legitima fiunt coniugia, cum à parentibus, quorum
 interest, petita, & legaliter desponsata, & dotata, & publicis nuptiis
 honorata femina coniugij copulæ sociatur, & ex duobus vnum corpus
 vnâque caro efficitur, sicut scriptum est, *Erunt duo in carne vna.* iam
 non duo, sed vna sunt caro. & *quod Deus iunxit, homo non separet.* De qua
 coniunctione magnus Leo Papa ad Narbonensem scribit Episco-
 pum, Non omnis, inquit, mulier iuncta viro vxor est viri, quia
 nec omnis filius heres est patris. Nuptiarum autem fœdera inter
 ingenuos sunt legitima, & inter æquales.] & paulo post, Vnde cum
 societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, vt præter sexuum
 coniunctionem, haberet in se Christi & Ecclesiæ sacramentum, du-
 bium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua
 docetur nuptiale non fuisse mysterium.] Et nos è regione hinc et-
 iam ostendere possumus, quia non omnes nuptiæ conjugalem co-
 pulam faciunt, quas non sequitur commixtio sexuum: sicut nec
 semper illius est filius omnis & heres, cuius esse noscitur heres. Nec
 habent nuptiæ in se Christi & Ecclesiæ sacramentum, sicut beatus
 Augustinus dicit, si se nuptialiter non vtuntur, id est, si eas non sub-
 sequitur commixtio sexuum. Nec pertinere poterit illa mulier ad
 matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexuum: sic-
 ut dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium,
 in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Quod ita esse præ-
 fatus Leo demonstrat dicens, Vnde cum societas nuptiarum ita ab
 initio constituta sit, vt præter sexuum coniunctionem haberet in se
 Christi & Ecclesiæ sacramentum.] & item idem, Igitur, inquit,
 qui filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit,
 non ita accipiendum est, quasi eam coniugato dederit: nisi forte
 illa mulier & ingenua facta, & legitimè dotata, & publicis nuptiis
 honestata videatur. Paterno arbitrio viris iunctæ carent culpa, si
 mulieres, quæ à viris habebantur, in matrimonio non fuerunt.]
 Quibus sententiis euidenter ostendit, quia tunc est vera legitimi con-
 iugij copula, quando inter ingenuos & inter æquales fit, & pater-
 no arbitrio viro mulier iuncta, legitimè dotata, & publicis nuptiis
 honestata, sexuum commixtione coniungitur. Et tunc habent nu-
 ptia in se Christi & Ecclesiæ sacramentum, & tunc pertinere nosci-
 tur mulier illa ad matrimonium, in qua & sexuum commixtio,
 & nuptiale docetur fuisse mysterium. De quo mysterio Paulus A-
 postolus ad Ephesios dicit, *Qui suam uxorem diligit, seipsum di-*
ligit. Nemo enim umquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fo-
uet eam, sicut & Christus Ecclesiam, quia membra sumus corporis e-
ius, de carne eius, & de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo pa-

Genes. 2. 24

Matth. 19. 6.

Ad Rusticū
epist. xciv.Ephes. 5.
28. & c.

trem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne
 una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ec-
 clesia. Hinc sanctus Ambrosius mysterij sacramentum grande in vni-
 tate viri ac feminae esse significat. Nec hoc tantum prodit, sed aliam
 causam, quæ non discordet à memorato mysterio, flagitat, quam
 scit ad profectum humani generis pertinere, hoc est Ecclesiæ & Sal-
 uatoris. ut sicut relictis parentibus homo uxori suæ adhæret, ita &
 relictis omni errore Ecclesia adhæreat & subiiciatur capiti suo, quod
 est Christus. Quoniam vna natura in viro & femina est, idcirco vir
 quasi seipsum ita mulierem diligere commonetur. Naturali ratione
 mulier portio corporis viri est: ac per hoc vir in muliere seipsum dili-
 git. quomodo si fornicetur in seipsum peccat, quia duo in carne vna
 sunt. Non ergo personæ substantiam diuidunt, ut per personas nume-
 rus fiat naturæ, sed sunt in vnitæte naturæ.] Et S. Augustinus in primo
 libro de nuptiis & concupiscentia dicit, Sanè non tantum fecun-
 ditas, cuius fructus in prole est, nec tantum pudicitia, cuius vincu-
 lum est fides, verum etiam quoddam sacramentum nuptiarum com-
 mendatur fidelibus coniugatis. Vnde dicit Apostolus, *Viri diligite* Ephes. 5. 25
uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam. Huius proculdubio
 sacramenti res est, ut mas & femina connubio copulati, quamdiu
 viuunt, inseparabiliter coniuncti perseuerent, nec liceat, excepta
 causa fornicationis, à coniuge coniugem dirimi. Hoc enim custo-
 ditur in Christo & in Ecclesia, ut viuens cum viuentē in æternum
 nullo diuortio separetur in ciuitate Dei nostri, in monte sancto
 eius, hoc est in Ecclesia catholica.] Et sanctus Gregorius in epistola Lib. ix.
 ad Theoctistam patriciam dicit, Per se enim veritas dicit, *Quod Deus* epist. 39.
coniunxit, homo non separet. quæ etiam ait, *Non licet dimittere uxorem* Matt. 19. 4.
excepta causa fornicationis. Scimus enim quia scriptum est, *Erunt duo* Gen. 2. 24.
in carne vna. Si igitur vir & vxor vna caro sunt, & religionis causa
 vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem,
 vel fortasse ad inlicita migrantem, quæ est ista conuersio, in qua
 vna eadēque caro ex parte transit ad continentiam, & ex parte
 manet in pollutione. Si verò vtrisque conueniat continentem vitam
 ducere, hoc quis audeat accusare, quando certum est, quia omni-
 potens Dominus, qui minora concessit, maiora non prohibuit?] &
 post aliquanta, Si verò continentiam, quam vir appetit, vxor non
 sequitur, aut quam vxor appetit, vir recusat, diuidi coniugium non
 licet, quia scriptum est, *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed* 1. Cor. 6. 7.
vir: similiter vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier. Et in episto-
 la ad Hadrianum Panormitanum, Nam, inquit, excepta fornicatio-
 nis causa, virum uxorem relinquere diuina lex nulla ratione conce-
 dit: quia postquam copulatione coniugij viri atque mulieris vnum
 corpus efficitur, non potest ex parte conuerti, & ex parte in sæculo
 remanere.] Et sanctus Augustinus in libro de bono coniugij, Ad hoc Cap. v.

Cap. vi.

Cap. xxiv.

1. Tim. 5. 4.

1. Cor. 6. 7.

1. Cor. 7. 10

Cap. xvii.

enim nuptiæ sunt, ut illa concupiscentia, redacta ad legitimum vinculum, non deformis & dissoluta fluitaret, habens de seipsa inrefrænabilem carnis infirmitatem, de nuptiis autem indissolubilem fidei societatem, de seipsa progressum immoderatè coeundi, de nuptiis modum castè procreandi. Debent ergo sibi coniugati, non solum ipsius sexus sui commiscendi fidem, liberorum procreandorum causa, quæ prima est humani generis in ista mortalitate societas: verum etiam infirmitatis inuicem excipiendæ, ad illicitos concubitus euitandos, mutuam quodammodo seruitutem, ut si & alteri eorum perpetua continentia placeat, nisi ex alterius consensu, continere non possit. Ad hoc enim vxor non habet potestatem corporis sui, sed vir. similiter & vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier, ut & quod non filiorum procreandorum, sed infirmitatis & incontinentiæ causa expetit, vel ille de matrimonio, vel illa de marito, non sibi alterutrum negent, ne per hoc incidant in damnabiles corruptelas, tentante Satana, propter incontinentiam, vel amborum, vel cuiusquam eorum.] Et item in eodem libro. Generationis itaque causa fieri nuptias Apostolus ita testis est, *Volo*, inquit, *iuniores nubere*, & quasi ei diceretur, *Vt quid?* continuò subiecit, *filios procreare, matres familias esse.* Ad fidem autem castitatis illud pertinet, *Vxor non habet potestatem corporis sui, sed vir: similiter & vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier.* Ad sacramenti sanctitatem illud, *Vxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam aut viro suo reconciliari, & vir uxorem ne dimittat.* Hæc omnia bona sunt, propter quæ nuptiæ bonæ sunt, proles, fides, sacramentum.] Et in libro De nuptiis & de concupiscentia, In nuptiis tamen bona nuptialia diligantur, proles, fides, sacramentum. sed proles, non ut nascantur tantum, verum etiam ut renascantur. nascitur namque ad pœnam, nisi renascatur ad vitam. Fides autem, non qualem habent inter se etiam infideles zelantes carnem. Quis enim vir, quamlibet impius, vult adulteram uxorem, aut quæ mulier, quamlibet impia, vult adulterum virum? Hoc enim in connubio bonum naturale est quidem, carnale tamen. Sed membrum Christiani coniugis adultero coniugi debet timere, non sibi, & à Christo sperare fidei præmium quam exhibet coniugi. Sacramentum verò, quod nec separari & adulterati amittunt coniuges, concorditer castèque custodiunt. Solum est enim, quo etiam sterile coniugium tenet iura pietatis, iam spe fecunditatis amissa, propter quam fuerat copulatum. Hæc bona nuptialia laudet in nuptiis, qui laudare vult nuptias.] Et in Genesi ad litteram. Quod bonum habent nuptiæ, & quod bonæ sunt nuptiæ, peccatum esse nunquam potest. Hoc autem tripertitum est, fides, proles, sacramentum. In fide attenditur, ne præter vinculum coniugale cum altera vel altero concumbatur: in prole, ut amanter suscipiatur, benignè nutriatur, religiosè educetur: in sacramento, ut con-

iugium non separetur, & dimissus, aut dimissa, nec causa pro-
 lis alteri coniungatur. Hæc est tanquam regula nuptiarum, qua vel
 naturæ decoratur fœcunditas, vel incontinentiæ regitur prauitas.
 Nunc cum his quæ sancti doctores dicunt de nuptiis, conferamus
 Stephani nuptias: non habentes amorem prolis, sed necessitatem vi-
 randi exilij, siue mortis: non habentes seruandæ coniugalis castitatis
 fidem, sed incurrendi incestus mortiferi non parui pendendum ti-
 morem: non habentes incorporationis vnitate Christi & Ecclesiæ sa-
 cramentum, sed superducentes turpitudini velamentum: totum-
 que quod in eis est actum, figmentum simulationis fuit, non veri-
 tas. Quæ nuptiæ, licet inter ingenuos & inter æquales, paterno ar-
 bitrio desponsatione atque dotatione præcedente, fuerunt celebra-
 tæ, etiamsi iam sexuum commixtio eas subsequeretur, legitimam
 coniugij copulam obtinere non possent, nec ratum coniugium stabi-
 lire valerent. quin potius irrita omnia fierent, quoniam non sine se-
 paratione, propter incestus crimen, quod habere non potest Chri-
 sti & Ecclesiæ sacramentum, vulnera quæ concumbentes inflicta
 fusciperent, medicamento pœnitentiæ in eis sanari non valerent, si-
 cut subsequentes orthodoxorum & Ecclesiæ magistrorum sententiæ
 demonstrabunt. Quapropter tales non mysticæ, neque legales in ocu-
 lis Dei sunt nuptiæ. Quia si per Stephani & puellæ, non ante Deum le-
 galiter ductæ, sed magis abductæ, coitum carnalis commixtionis ex his
 duobus vnum corpus efficeretur, non secundum nuptiale bonum,
 sed secundum incestale malum, propter incestum Stephani, vnum
 corpus efficerent, sicut scriptum est, *Qui adharet meretrici, vnum cor-* 1. Cor. 6. 16.
pus efficitur. Et sic puella ab incestu sana, per coitum iuncta Step-
 hano, incestuosi caro fieret: & Stephanus illi iunctus, sicut antea for-
 nicator, ita & post coniunctionem illius, quoniam cum propinqua
 eius concubuit, quod nondum erat, incestuosus existeret. Et pro-
 pterea saniore consilio, & puellæ sanitati, quæ necdum infirmata e-
 rat, intactam eam seruans prouidit, & se, ne grauius offenderet,
 cautiùs secundum Deum iuxta quod res coniacuit custodiuit. Quia
 sicut sacri canones dicunt, tale connubium, vel potius adulterium,
 sine separatione sanari non poterat, si carnaliter miscerentur. Vnde
 ibidem scriptum est, De incestis coniunctionibus nihil prorsus veniæ
 reseruamus, nisi cum adulterium separatione sanauerint. Incestuo- Concil.
 sos verò nullo coniugij nomine censemus deputandos, quos etiam Epao-
 designare funestum est.] Et sanctus Gregorius in epistola ad Felicem can. 30.
 Siciliensem Episcopum, quem audierat peruersè interpretari, quod
 beatus Gregorius Augustino Anglorum Episcopo consilium secun-
 dum indulgentiam de paganis à quarto genu, & in reliquum, ne à
 fide refugerent, dederat, quòdque ipsi venerando Papæ suggesserat,
 ad eundem Felicem rescribens dicit, Progeniem, inquit, suam v- Lib. xii.
 numquemque, de his qui fideliter edocti, & iam firma radice plan- epist. 32.

tati stant inconuulsi, vsque ad septimam obseruare decernimus generationem, & quandiu se agnoscunt adfinitate propinquos, ad huiusmodi copulæ non accedere societatem: nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in coniugium ducere vlli profecto Christianorum licet vel licebit, quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Domino, & cunctis fidelibus: incestuosos verò nullo coniugij nomine deputandos à sanctis patribus dudum legimus constitutum. Nec hoc quoque in hac sollicitudinis parte relinquimus, quòd homines incestuosi à liminibus sanctæ Ecclesiæ sunt separandi, vsquequo per satisfactionem precibus sacerdotum eidem sanctæ Ecclesiæ catholicæ reconcilientur. Et in edicto canonico ante corpus beati Petri prolato, Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit. Et responderunt omnes tertio, anathema sit. Et non dubium est huic anathematismo nuptias Stephani subiacerere debuisse, si cum ista concumberet, qui se cum cognata eius concubuisse fatetur. Et item in canonibus scriptum est, De his qui se incesti pollutione commaculant, placuit, vt quo-
Cōc. Ilerd. 640. 4. vsque in ipso detestando, & illicito carnis contubernio perseverant, vsque ad Missam tantum catechumenorum in Ecclesia admittantur: cum quibus etiam, nec cibum sumere vllum Christianorum, sicut Apostolus iussit, oportet.] Et hinc plura ex canonibus potuissemus congerere, si incestu intercedente quod Stephanus deuittauit, se & uxorem suam propter hoc necesse fuisset disiungere.

V. Nunc autem, ne nuptiali simulationi superaddatur incestus, quoniam oportet eos, & coram diuinis, & coram humanis oculis legaliter ac rationabiliter disiungi, qui non legaliter in diuina iustitia visi fuere coniuncti, talia sanctorum patrum donemus testimonia, quæ ad agendam causam sint manifestissimè pertinentia. Sanctus Ambrosius in epistola ad Corinthios dicit, Non est enim frater aut soror seruituti subiectus in eiusmodi: hoc est, non debet reuerentiam coniugij, ei qui horruit auctorem coniugij. Non enim ratum est matrimonium, quod sine Dei deuotione est.] Et sanctus Hieronymus in tertio libro Commentii epistolæ Pauli ad Ephesios, Quomodo itaque Christo subiecta est Ecclesia, sic subiecta sit vxor viro suo. Quem enim habet principatum & subiectionem Christus & Ecclesia, huic eidem ordini maritus & vxor adstringitur. Sed videndum, vt quomodo in Christo & in Ecclesia sancta coniunctio est, ita & in viro & in muliere sancta sit copula. Sicut autem non omnis congregatio hæreticorum Christi Ecclesia dici potest, nec caput eorum Christus est: sic non omne matrimonium, quod non viro suo secundum Christi præcepta coniungitur, ritè coniugium appellari potest, sed magis adulterium.] De quibus ita sacri definiunt canones, Sanè quibus coniunctio illicita interdicitur,
Concil. Epaon. can. 30. habet

habebunt ineundi melioris coniugij libertatem.] Et in Synodo apud Liptinas habita, cui sub Karlomanno principe Georgius Episcopus, & Ioannes Sacellarius, ac sanctus Bonifacius, ex præcepto Zachariæ Papæ præfederunt, legitur, vt si vir mulieri desponsatæ, dotatæ, ac publicis nuptiis ductæ, secundum Apostolum debitum coniugale non potuerit reddere, & hoc aut amborum confessione, aut certa qualibet adprobatione fuerit manifestum, vt separentur, & mulier, si continere nequiuert, alteri viro legaliter nubat.] Videlicet, quia secundum diffinitionem sancti Leonis Papæ, & traditionem doctorum superius demonstratam, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua coniunctione sexuum non docetur Christi & Ecclesiæ sacramentum, hoc est, nuptiale fuisse mysterium. Multo magis autem huiusmodi, de quo agitur, separato coniugio, aliam legaliter adire licebit copulam, cui concubitus non contradixit impotentia carnis, sed reuerentia mentis. In copula verò coniugali, in qua desponsatione, dotatione, & nuptiarum sacramento, corporis scilicet vnitatem, Christi & Ecclesiæ docetur fuisse mysterium, nisi morte corporis intercedente, coniugij non poterit solutio fieri, sicut Euangelica & Apostolica testatur auctoritas, & omnium catholicorum doctorum chorus. Et beatus Augustinus in libro De adulterinis coniugiis dicit, quoniam vel si pro intolerabili ac diuturna infirmitate concubitus vir exercere, aut femina sustinere nequiuert, nec etiam pro sterilitate, seu religionis continentia, aut pro aliqua qualibet excepta fornicationis causa, vir & vxor legaliter & carnali commixtione coniuncti separari valebunt. Quapropter hanc legem à Domino audientes discipuli dixerunt, *Si hac causa ita cum vxore habetur, non expedit nubere.* non tamen pro hoc Dominus suam mutauit sententiam. Vnde & Leo ad Nicetam Aquileiensem Episcopum scripsit, vt si per bellicam cladem, & grauissimos hostilitatis incursus, ita quædam fuerint diuisa coniugia, vt abductis in captiuitatem viris, femina eorum remanserint destitutæ, quæ viros proprios, aut interemptos putauerint, aut nunquam à dominatione hostium crediderint liberandos, & in aliorum coniugum amplexus solitudine cogente transferint, quia scriptum est, *quod à Deo iungitur mulier viro, & quod Deus iunxit, homo non separet,* si reuersi, vel captæ reuersæ fuerint coniuges, legitima fœdera nuptiarum redintegranda perdocuit. Nec tamen tanquam peruaforem quemquam iudicari, qui personam eius mariti vel vxoris, qui vel quæ iam non æstimabatur, adsumpsit: sed inculpabile iudicandum quod necessitas intulit, & restituendum quod fides poposcit. Mulieres autem, vel viros, posteriorum virorum vel vxorum delectatione captos, & ad priorum coniugum amorem redire nolentes, communione priuari decreuit.

Lib. ii.
cap. 10.

Matt. 19. 10.

Ep. xxv.

Matt. 19. 6.

VI. Et quia Ecclesiasticæ regulæ de his etiam definitionis sententia
Tomus II.

O o o o

tentiam proferunt, qui sponsaliorum fidem infringunt, videtur nobis, non secundum auctoritatem promendo, sed consilium, si fortè vobis ita visum fuerit, dando, ut quia Stephanus, si sponsaliorum fidem fregisset, secundum legem civilem multam eorundem sponsaliorum iudicaretur componere, & ipsa puella, post desponsalia dotem acceptam, quam de seipsa, si carnaliter iungeretur, mercari debuerat, ut eandem dotem habere non debeat, non ipsa, sed Stephanus, ut videtur, commisit, habeat loco multæ sponsaliorum dotem à Stephano sibi datam, & cum eadem dote patri restituatur, & nubat parentum consilio cui vult, tantum in Domino, sitque pax inter parentes eius & Stephanum.

VII. Et ne quis argutè his quæ posuimus volens resistere dicat, Si dos manebit, & desponsalia, atque celebratæ nuptiæ non negantur, quomodo esse poterit, ut & Stephanus maritus & illa vxor non maneant? aut quomodo ille alteri feminæ, & illa alteri viro se sine adulterio coniungere poterunt? Præsertim cum idem S. Augustinus in præfato libro De bono coniugij dicat, Si fiat ordinatio cleri ad plebem congregandam, etiam si plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis sacramentum ordinationis: & si aliqua culpa quisquam ab officio suo remouetur, sacramento Domini semel imposito non carebit, quamuis ad iudicium permanente.] Sic & in istis, desponsatione, dotatione, & nuptiis permanentibus, conjugale vinculum permanebit, & alteri nemo eorum, nisi cuiuslibet ex eis morte intercedente, sine adulterio se poterit iungere. Audiat, si quis hæc fuerit conatus opponere, quia de dotalitio puellæ habendo, non nisi propter pacificationem parentum eius & Stephani, loco multæ sponsaliorum diximus: quam multam si dissoluto dotalitio puellæ parentes exigere maluerint, aut vtraque indulgere, vel vtraque reposcere, ipsi viderint, & legibus civilibus eorumque pacificationi exinde conueniat. Nos autem, quod ad nos pertinet, astutè fortè quærenti respondemus, quoniam hanc comparisonem de ordinandis positam beatus Augustinus, non de imaginaria viri & vxoris coniunctione, sed de incorporata per sexuum commixtionem copulatione posuit, sicut in proximè præcedentibus inquit, Sequantur, inquit, agnum pueri cantantes canticum nouum, sicut in Apocalypsi scriptum est, qui cum mulieribus se non contaminauerunt, nec ob aliud, nisi quia virgines permanferunt. Nec ideo se arbitrentur meliores esse primis patribus sanctis, qui nuptiis, ut ita dicam, nuptialiter vsi sunt. Earum quippe vsus se ita habet, ut si quid in eis per carnis commixtionem fiat, quod excedit generandi necessitatem, quamuis venialiter factum, contaminatio sit.] *et post paululum*, Bonum igitur nuptiarum, per omnes gentes atque homines in causa generandi est, & in fide castitatis. quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate sacramenti, per

Cap. xxiv.

Cap. xxiii.

Apoc. 14. 4.

Cap. xxiv.

quam nefas est etiam repudio discedentem alteri nubere, dum coniunx eius viuit, nec saltem ipsa causa pariendi, quæ cum sola sit qua nuptiæ fiunt, nec ea re non subsequente, propter quam fiunt, soluitur vinculum nuptiale, nisi coniugis morte.] Et statim de ordinatione cleri ad plebem supposuit. Sub quo sensu in libro De nuptiis & concupiscentia dicit, Ita manet etiam inter viuentes quoddam vinculum conjugale, quod nec separatio, nec cum altero copulatio possit auferre. Manet autem ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis. sicut apostata anima, quæ de coniugio Christi recedens, etiam fide perdit sacramentum fidei non amittit, quod lauacro regenerationis acceperat. Redderetur enim proculdubio redeunti, si amisisset abscedens.] Et in præcedentibus ipsius libri dicit de sacramento nuptiarum, Propterea, inquit, sacramentum nuptiarum temporis nostri, sic ad vnum virum & vnam vxorem redactum est, vt Ecclesiæ dispensatorem non liceat ordinari, nisi vnus vxoris virum. Quod acutius intellexerunt, qui nec eum qui catechumenus vel paganus habuerit alteram, ordinandum esse censuerunt. De sacramento enim agitur, non de peccato. Nam in baptismo peccata omnia dimittuntur. Sed qui dixit, Si acceperis vxorem non peccasti, & si nupserit virgo non peccat, & quod vult faciat, non peccat si nubat, satis declarauit nuptias nullum esse peccatum. Propter sacramenti autem sanctitatem, sicut femina, etiam si catechumena fuerit vitiata, non potest post baptismum in Dei virginem consecrari, ita non absurdè visum est, eum qui excessit vxorum numerum singularem, non peccatum aliquod commisisse, sed normam quandam amisisse sacram, non ad vitæ bonæ meritum, sed ad ordinationis Ecclesiasticæ signaculum necessariam.] Et hinc dicat, si quis ad hæc quæ prædiximus oppondere attentauerit, si nunc Stephanus morte præuentus fuerit, & illa intacta, sicut hætenus manet, permanferit, & nubere non voluerit, quia catechumena vitiata post baptismum in Dei virginem consecrari non poterit, vtrum hæc in sacram virginem ab Episcopo consecrari valebit, qui non nisi virginem in virginitatis professione, vel in legitima coniugij copula, sacrare debet, sicut nec Episcopus fieri, qui præter virginem & vnam duxit vxorem. Dicat etiam, si post mortem Stephani virgo permaneat, & se continere non poterit, & nubere magis quàm continere elegerit, vtrum fratri eiusdem Stephani copulari valebit. Quibus cum contradicere non valebit, aut in quæstione sua deficiat, aut ei nostra solutio satisfaciat. Et hæc in vita Stephani, de consecratione si delegerit, vel de maritacione si maluerit puella, fieri posse ratione & auctoritate monstrante cognoscât, sciâtque, vt traditione maiorum docuimus, propter talem desponsationem, dotationem, atque pro talibus nuptiis, sicut istæ fuerunt, non esse coniugium, quibus defuit coniunctio sexuum, ac cum prolis spe fidei sacramentum, quæ vt plurimum in

Cap. x.
Lib. 1.

De bono
coniug.
cap. 18.

2. Cor. 7. 28

Epist. xxv.
ad Nicetā.

omni salutari actione, tum etiam in hoc negotio, in quo per nuptiale mysterium vir & vxor vna caro efficiuntur, sed & in baptismo operosius operatur, quo per fidei sacramentum, non solum generaliter omnis Ecclesia corpus Christi, ut dicit Apostolus, & plenitudo fit eius, verum singillatim singulus quisque fidelis Christo incorporatus membrum eius efficitur. Vnde sanctus Beda in homilia Euangelij dicit, Nam videtur, inquiens, qui baptizatur in fontem descendere, videtur aquis intingui, videtur de aquis ascendere: sola autem fidelium pietas nouit, quia peccator in fontem descendit, sed purificatus ascendit. Ceterum oculis insipientium videtur talis exire de fonte, qualis intrauit, totumque ludus esse quod agitur.] Et in hac desponsatione, dotatione, atque in his nuptiis, totum simulatio fuit, non veritas. Propterea sicut Sanctus Leo, de his qui formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute susceperunt, decernit ut Episcopali confirmatione firmentur, ita hæc non coniugij fides, sed copulationis imago, Ecclesiastica sanctione solvatur, & in eo qui indiget Ecclesiastica medicina sanetur.

Cap. xxi.
Lib. i.

VIII. Ceterum si hæc quæ posuimus studiosis vel curiosis nequaquam sufficiunt, apponere adhuc etiam alia procuramus. Ait enim beatus Augustinus in libro de nuptiis & concupiscentia, Relinquet homo, inquiens, patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Quod magnum sacramentum dicit Apostolus in Christo & in Ecclesia. Quod ergo est in Christo & in Ecclesia magnum, hoc in singulis quibusque viris atque vxoribus minimum, sed tamen cōiunctionis inseparabilis sacramentum.] Quapropter legaliter & nuptialiter copulati, excepta causa fornicationis, separari non possunt, & causa fornicationis separati, aut permanere innupti, aut mutuò debent reconciliari, sicut Euangelica & Apostolica docet au-

Cap. lxix.

toritas, & Africana Synodus definiuit, Placuit, inquiens, ut secundum Euangelicam & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab vxore, neque dimissa à marito, alteri coniungatur, sed ita maneat, aut sibi met reconcilientur. Quod si contempserint, ad poenitentiam redigantur.] Et quia vxor à marito, vel maritus ab vxore, nisi causa fornicationis, non valet neque debet discedere, ex hac Euangelica & Apostolica doctrina beatus Augustinus in libro primo de adulterinis coniugiis ad Pollentium dicit, Quis est qui dicat, si discesserit mulier à viro non fornicante, innupta permaneat, cum ei nisi à viro fornicante discedere omnino non liceat?] Et item, Hanc solam causam fornicationis Dominus magister excepit, cum de dimittenda loqueretur vxore, deditque intelligi talem formam etiam in viro esse seruandam, quoniam non solum mulier non habet potestatem corporis sui, sed vir, sed similiter & vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier.] Et propterea, nisi ex communi consensu, non valent etiam propter continentiam separari. adeo ut si

Cap. j.

Cap. s.

vir contra voluntatem mulieris conuersus tondeatur, aut mulier sine voluntate viri conuersa veletur, mulieri vir, vel viro mulier, à S. Gregorio in epistola ad Secundum Taurominitanum Episcopum, Lib. viii.
Epist. 32. & in epistola ad Hadrianum Panormitanum, iubeatur restitui. Si autem ex communi consensu se mutare permiserint, & quilibet eorum se inde retraxerit, ad conuersionem suam sequi parem præcipitur. Causa autem fornicationis vir aut mulier ab inuicem discedentes, propter sacramentum nuptialis coniunctionis, aut innupti quousque alter eorum moriatur manebunt, aut sibi reconciliari studebunt. Reconciliatio autem, post pœnitentiam & reconciliationem sacerdotalem eius qui peccauit, fieri debet, vt prius restituatur Ecclesiæ sacramento, & postea nuptiali mysterio. Et hinc sanctus Augustinus in secundo libro de adulterinis coniugiis dicit, Cap. iij. Licitè itaque dimittitur coniux ob causam fornicationis, sed manet vinculum prioris, propter quod fit reus adulterij qui dimissam duxerit etiam ob hanc causam fornicationis. Sicut enim in se manente sacramento regenerationis excommunicatus cuiusquam criminis reus, nec illo Cap. v. sacramento caret, etiam si nunquam reconcilietur Domino, ita si manente in se vinculo fœderis coniugalis, vxor dimittitur ob causam fornicationis, nec carebit illo vinculo, etiam si nunquam reconcilietur viro: carebit autem, si mortuus fuerit vir eius. reus verò excommunicatus ideo nunquam carebit regenerationis sacramento, etiam non reconciliatus, quoniam nunquam moritur Deus. Remanet itaque, vt si sapere secundum Apostolum volumus, non dicamus virum adulterum pro mortuo deputandum, & ideo licere vxori eius alteri nubere. Quamuis enim sit mors adulterium, non corporis, sed quod peius est animæ, non tamen de ista morte loquebatur Apostolus, cum dicebat, 1. Cor. 7. 39 *Quod si mortuus fuerit vir eius, cui vult nubat*, sed de illa sola qua de corpore exitur. Et item in eodem, Cap. xiiii. Hæc namque alligatio quandoquidem non soluitur, etiam si per repudium coniux à casta coniuge separetur, multo minùs soluitur, si non separata mœchetur. Ac per hoc non eam soluit nisi mors coniugis, non in adulterium corruentis, sed de corpore exeuntis. Quapropter si recesserit mulier ab adultero viro, & ei reconciliari non vult, maneat innupta, & si dimiserit vir adulteram mulierem, & eam non vult recipere, nec post pœnitentiam, custodiat continentiam, & si non voluntate eligendi potioris boni, cerrè ex necessitate vitandi perniciosi mali. Et hinc latius in præfatis libris doctor facundissimus disputat, sicut qui intelligenter legerit nescire non poterit. Sed & in primo libro de nuptiis & concupiscentia dicit, Cap. xxxiij. quia lauacro regenerationis, & verbo sanctificationis, omnia prorsus mala hominum regeneratorum mundantur, atque sanantur, non solum peccata, quæ omnia tunc remittuntur in baptismo, sed etiam quæ posterius humana ignorantia, vel infirmitate contrahun-

Epist. l.
versus finē.

tur, non ut baptisma, quoties peccatur, toties repetatur, sed quia ipso, quod semel datur, fit ut non solum antea, verum etiam postea, quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur. Quid enim prodest vel ante baptismum poenitentia, nisi baptismus sequeretur, vel postea, nisi praecederet? Et in epistola ad Bonifacium scribit, Non aliquid remanet in baptismo, quod non dimittatur, praeteritorum omnium peccatorum, si tamen ipse baptismus non frustra foris habeatur, sed aut intus detur, aut si foris datur, non foris cum illo remaneatur. Et quicquid ab eis, qui post acceptum baptismum hic viuunt, humana infirmitate contrahitur quarumcumque culparum, propter ipsum lauacrum dimittitur.] Hinc liquidò demonstratur, quia sicut semel acceptum baptismi sacramentum, quo quisque fidelis in unitate catholicae Ecclesiae Christo incorporatur, postea nulla interueniente causa amittitur: sic & vinculum coniugale, legaliter & nuptialiter celebratum, indissolubiliter manet connexum, licet fornicationis causa, vel quacumque de causa videatur separatum. Causa verò fornicationis separatum, si post poenitentiam fuerit reunitum, non tamen ideo erit reiteratum, quia permanet vnum. Sed si in continentia poenitentiali, quod magis poenitentibus conuenit, manere coniuges non valebunt, reconciliatione medicinali ex consensu mutuo, post Ecclesiasticam reconciliationem, indulgentia computabitur esse sanatum: sicut nec baptismum, quoties peccatur, toties reiteratur, sed poenitentiae medicamento per reconciliationem Ecclesiasticam, non iteratum creditur, sed diuina gratia reparatur. Reparari autem de non amisso eo modo dicitur, sicut mens & corpus Eucharistiae perceptione reparari, & satisfactione congrua renouari mentis nostrae spiritus legitur. Et sicut quae ante baptismum vel post baptismum humana ignorantia vel infirmitate peccantur, baptismatis munere est ut dignis poenitentiae fructibus remittantur: ita nuptiarum bono defenditur, ne crimina habeantur, quae ab Apostolo secundum indulgentiam conceduntur: illa videlicet, quae concupiscentia impellente non nisi coniugibus conceduntur. tantum ut cum legaliter nuptis naturaliter concumbatur. Naturaliter autem dicimus, quia de Ona legitur, quod cum vxore naturaliter non concumbens interiit percussus à Domino. Vnde B. Augustinus in libro De bono coniugij, & de nuptiis & concupiscentia, & in aliis suis libris, sufficientissimè disputat. Sed & ibidem inter alia dicit, Quod ergo praecipunt coniugatis Apostoli, hoc est nuptiarum, (scilicet, vxori vir debitum reddat, & vxor viro, & filios procreare, matres familias esse,) quod autem venialiter concedunt, aut quod impedit ad orandum, non cogunt nuptiae, sed ferunt.] Et sicut opera bona ad salutem aeternam non prosunt sine baptismatis sacramento, & non est baptismum verum, quia non est secundum scripturam vnum, id est, in unitate catholicae fidei vnicum, si catholicè non fuerit celebratum: sic & legitimum & ve-

Gen. 38. 10.

De bono
coniugij
cap. 13.

rum non potest esse coniugium, in quo docetur nuptiale non esse mysterium, vel quod non docetur nuptialiter copulatum. Vnde & Dominus de nuptiis Ioannem volentem nubere, vt tradunt historiæ, non post celebratas nuptias, sed de nuptiis, & ante carnis copulationem, vocando retraxit, qui legem non soluere, sed adimplere venit. De cuius scilicet Ioannis futura vxore, nisi cum Dominus, non solum ante carnis vnionem, verum & ante nuptiarum percelebrationem vocaret, sicut de beati Petri vxore, quæ continentissimè perseuerauit, non legitur vtrum in continentia manserit, an secundum legem veterem, vt semen in Israël relinqueret, alij nubere fortè delegerit: in cuius hoc arbitrio non maneret, si post legales nuptias fuissent nuptialiter copulati, nec Ioanni esset licitum, secundum Euangelij documentum, si desponsatam, dotatam, & publicis nuptiis honoratam duxisset, etiam ante vnionem carnis relinquere, si non delegisset ex consensu in continentia permanere, sed aliam ducere. Sicut non liceret Stephano istam, quam desponsauit, dotauit, & publicis nuptiis honorauit, licet ei non sit mixtus, relinquere, & aliam cum pœnitentia vel sine pœnitentia ducere, nisi in istius concubitu incestale malum potuisset interuenire: sed aut ex consensu cum ipsa in continentia Stephanus permaneret, aut si se continere non posset, cum ea nuptialiter copulatus maneret. Si autem sine incestu cum hoc debito ordine commixti forent, nisi ex mutuo consensu propter continentiam separari non possent, aut propter fornicationem separati, vel innupti permanere, vel sibimet reconciliari deberent, & si cum incestu fuissent coniuncti, separatione eorum ac pœnitentia adulterium secundum auctoritatem canonicam sanari deberet.]

IX. Et hæc sibimet ita concinere sacra demonstrat auctoritas, dicens de Maria & Ioseph, *Antequam*, inquit, *conuenirent*, id est antequam nuptiarum solemnia rite celebrarent. Verbo enim conueniendi, non ipsum concubitum, sed nuptias quæ præcedere solent concumbendi tempus insinuat, quando ea quæ prius desponsata fuerat, esse coniux incepit. Et paulo post, *Voluit occultè dimittere eam*. Videns Ioseph sponsam concepisse suam, quam bene nouerat à nullo viro fuisse ad tactam, cum esset iustus, & iustè omnia vellet agere, optimum duxit, vt neque hoc aliis proderet, neque eam ipse acciperet vxorem, sed mutato occultè nuptiarum proposito, in conditione eam sponsæ manere pateretur vt erat. Sed si eam occultè dimitteret, neque acciperet coniugem, & illa sponsa pareret, nimirum per pauci essent, qui eam virginem & non potius autumarent esse meretricem, & quasi adultera lapidaretur à ludæis. Vnde & sacri canones in Capitulo, in quo de parentibus, qui fidem sponsaliorum frangunt, decernentes prouidentissimè statuerunt adiungere, Si tamen, inquit, sponsus vel sponsa in graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. quia quod

Matth. i. 18

Matth. i. 19

Concil.
Elib. c. 54.

parentes fidei fractæ debuissent punitionis sustinere iudicium, ad eos iam qui meruerant pertinebit. Et ut ad superioris exempli ordinem redeamus, propterea consilium Ioseph repente consilio meliore mutatur, ut videlicet ad conseruandam Mariæ famam, ipse eam celebrato nuptiarum coniugio coniugem acciperet, sed castus castam perpetuò custodiret, ut sequitur, *Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini in somnis apparuit ei dicens, Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* De cuius coniugij genere Siricius ad Himerium Tarraconensem Episcopum scripsit, dicens, De coniugij violatione requisisti, si desponsatam alij puellam alter in matrimonium possit accipere. Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus: quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegij instar est si vlla transgressione violetur.] Et in Concilio Ancyrano, Desponsatas puellas, & post ab aliis raptas, placuit crui, & eis reddi, quibus antè fuerant desponsatæ, etiamsi eis à raptoribus vis inlata constiterit.] Quæ suprataxato ordine non modò sponsæ, verum etiam quasi coniuges factæ, etiam violenter corruptæ, ita sponsis reddendæ sunt, sicut etiam separati sine fornicationis causa, & absque mutuo consensu disiuncti coniuges reiungendi sunt: fornicationis autem causa separati, aut innupti manebunt, aut ex consensu sibimet mutuo reconciliabunt. De nuptiatis autem, sed innuptis, id est, de nuptiarum celebratione, in quibus arræ sponsaliorum, & benedictio sacerdotalis, & dotationis confirmatio, & Christi atque Ecclesiæ mysterium ad completionis perfectionem dirigitur, sed non carnis vnione completur, sed consilium bonum, ut de Ioseph diximus, consilio meliore mutatur, ut in continentia perpetuò maneat, ibidem iterum scriptum est, *Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut ei præceperat Angelus Domini, & accepit coniugem suam, & non cognoscebat eam.* Accepit autem ad nomen coniugis, ob causas necessarias quæ tunc imminebant, & non cognoscebat eam ad opus coniugale, sed vterque in continentia permanebant. Quod & Paulus licenter fieri posse in epistola prima ad Corinthios, & Augustinus in libro primo de nuptiis & concupiscentia demonstrat dicens, Quibus verò placuerit ex consensu ab usu carnalis concupiscentiæ in perpetuum continere, absit ut vinculum inter illos coniugale rumpatur, immo firmitus erit, quo magis ea pacta secum inierint, quæ carius concordiusque seruanda sunt, non voluntariis corporum nexibus, sed voluntariis affectibus animorum. Neque enim fallaciter ab Angelo dictum est ad Ioseph, *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam*, & reliqua, quæ latius ibidem prosequitur.] Qua de re his edocti testimoniis sacre auctoritatis, quicumque desponsatas, dotatas, publicis nuptiis honoratas, vxores ingenuas, vel ob hoc factas ingenuas duxerint, aut in perpetua continentia maneant, aut nisi hoc crimen incestuale, vel aliud quodlibet prohibe-

buerit, quod in se vel secum non recipit Christi & Ecclesiæ sacramentum, nuptialiter nubant, si se ex consensu continere non poterunt, & non nisi fornicationis causa disiungantur: qui disiecti, aut innupti permaneant, aut si continere non possunt, sibi post poenitentiam reconcilientur. Vbi autem, vt in Stephani nuptiis, periculum cum periculo vitandum emerferit, minus periculum ad maius deuitandum periculum, vt sanctus Gregorius in libris docet Moralium, eligatur: sed & ipsum quod eligitur periculum non negligatur, verum dignis poenitentiae fructibus, videlicet piis operibus, & profusis lacrymis, ne æternaliter periculum maneat, sed salutari remedio temperetur, aut penitus euadatur, apud omnipotentis Domini misericordiam obtineri modis omnibus satagatur.

X. Nos autem hæc his idcirco interponere necessarium duximus, quia quosdam, etiam qui se doctores esse dicebant, audiuius pertinaci contentione intendere, quasi ex verbis B. Ambrosij & S. Augustini, quæ parum diligenter intenderant, virum non fornicantem, & a fornicatore muliere discedentem, aliam illa viuente ducere posse, & quæ causa fornicationis à viro recesserit, non posse reconciliari, illam autem quæ non causa fornicationis, sed alia qualibet recesserit, aut reconciliari, aut innuptam debere remanere. Non aduertentes, quia sic adulterino sensu interpretabantur verba Apostoli, sicut & illi, contra quos olim beatus Augustinus istos libros descripserat, & Africana Synodus quæ præmissimus definiuit, quando & Cælestianos euiscerauit, & ipsas etiam Pelagianorum medullas excussit. Nec mirum. sic enim prauo erant infecti dogmate, sicut & moderni Prædestinatiani, qui veterum Prædestinatianorum hæresim, quasi de sancti Augustini verbis compilatam instaurare laborant. Quorum capita confregit, & verticem capillorum perambulantium in delictis suis conquassauit atque contriuit beatus Cælestinus Papa in epistola Epist. viii decretali ad Venerium & ceteros Gallicanos Episcopos, & isdem beatus Augustinus in libro De correptione & gratia, & De prædestinatione sanctorum, ac bono perseuerantiæ. Sed & sanctus Prosper, ex delegatione sedis Apostolicæ, in absolutionibus obiectionum Gallorum, Vincentianorum, atque Massiliensium, in libris etiam De vocatione gentium, catholico sensu, & perfecta euentissima rationis facundaque doctrina eorum argumenta dissoluit. Verba autem eorumdem auctorum, vnde imperiti magistri talia insulsa captarunt, hîc poneremus, si non pro solutione nodum componere vitarem.

XI. Addendum etiam necessarium duximus, vt his sanctorum sententiis cognoscamus, nuptias, quas concubitus pro quibusdam causis non sequitur, solui posse, & propter incontinentiam feminas ad alias conuolare valere. Sed subtilis inuestigatio, & rationabilis discretio in his prius est adhibenda, vtum quasi naturalis in viris sit

xxxiii. q. 1.
Si per for-
tarias.

Gen. 20.

huiusmodi commixtionis impossibilitas, (quia & sunt eunuchi, sicut scriptum est, qui de matris utero sic nati sunt,) an hoc impedimentum operatione diaboli, sicut fieri adsolet, illis accidit. Quod si per fortarias, atque maleficas, occulto, sed numquam vel nusquam iniusto, Domini iudicio permittente, & diabolo operante accidit, hortandi sunt quibus ista eueniunt, ut corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusis lacrymis, ac largioribus eleemosynis, & orationibus atque ieiuniis, Domino satisfaciant, cuius iudicio, pro suo merito, & ab illa benedictione priuari inuiti meruerunt, quam Dominus primis parentibus ante peccatum in paradiso donauit, quae etiam post peccatum genus humanum in totum priuari non voluit: & per exorcismos, atque cetera medicinae Ecclesiasticae munia, ministri Ecclesiae tales, quantum annuerit Dominus, qui Abimelech ac domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procurent. Qui fortè si sanari non poterunt, separari valebunt. Sed postquam alias nuptias expetierint, illis in carne uiuentibus, quibus iunctæ fuerint, prioribus quos reliquerant, etiam si possibilitas concumbendi eis redita fuerit, reconciliari nequibunt.] Incestuosas autem nuptias, propter incestus crimen, quod habere non potest, ut prius diximus, & iterum dicimus, Christi & Ecclesiae sacramentum, non debere manere, sed crimen separatione & poenitentia debere sanari noscamus. Stephani verò nuptias, de quibus agitur, ne incestus admittatur, debere dissolui modis omnibus cognoscamus: & nuptias quæ nuptiale habent mysterium, non quacumque alia, nisi sola fornicationis causa, posse dissolui, docente veritatis auctoritate teneamus. Quoniam etsi communi consensu continentiam vouerint coniuges, tanto obnixius, quanto spiritalius in Domino iuncti manebunt: quorum coniunctioni, ac indiuisæ separationi nulla simulatio in oculis eius interuenire valebit, qui cordium ac renium scrutator esse dinoscitur.

XII. Vnde Stephanus pro fornicatione, de qua, nisi coactus necessitate eam publicaret, secreta confessione poenitentiam agere poterat, & quia sacro nuptiarum mysterio, licet necessitate compulsus, simulationis culpam superinduxit, sicut ille qui zizaniam tritico superfeminare non metuit: & quoniam post tale connubium, antequam legaliter dissolueretur, quod quasi legaliter visum fuit initum, alios prauo exemplo destruens, concubina usus fuisse dicitur, iuxta modum culpæ, cum pietatis modestia, quia reuerentiam Deo exhibuit, ne incestum fornicationi adiungeret, à proprio Episcopo secundum eius arbitrium, quia canones sic decernunt, poenitentiam regularem suscipiat, & cum dignis poenitentiae fructibus peragat, ut qui suo neglectu Ecclesiam, & multos Ecclesiae filios scandalizare præsumpsit, Ecclesiae & eius rectoribus atque filiis satisfaciat, & post satisfactionem, si se continere non poterit, iuxta sententiam ma-

gni Leonis Papæ ad Rusticum Narbonensem Episcopum, & secundum decreta sancti Toletani Concilij, copulam vxoris legitimæ expectat, ne iterum fornicationis crimen incurrat. In quo tamen, cum eodem patre loquentes sanctissimo, non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus. Nam secundum veram cognitionem nihil magis ei congruit qui pœnitentiam agit, quàm castitas perseverans, & mentis, & corporis. Cui ne laqueum iniiciamus, remedij manum porrigimus, non imperium actionis imponimus.

XIII. Quia etiam sanctus Siricius de benedictione sponsarum in decretis suis quædam ponere studuit. De quibus, quod notum est, sacri canones decernunt, & nos exinde aliqua diximus, & plura alia diceremus, si his nuptiis, de quibus loquimur, benedictionem sacerdotalem datam fuisse ex more Ecclesiastico audiremus. Sed quibus debita fides defuit, locum benedictio sacerdotalis non habuit. præsertim cum scriptum sit, *In quamcumque domum intraueritis, primum dicite pax huic domui. Si fuerit in ea filius pacis, requiescet super illam pax vestra: sin autem, pax vestra ad vos reuertetur.* & Petrus de Domino & fidelibus dicit, *Fide purificans corda eorum.* & item scriptum est, *Omnia opera eius ex fide.* & iterum, *Quod non est ex fide, peccatum est.* Et ubi peccatum manet, ante congruam satisfactionem benedictio locum non habet. Nihil enim, ut beatus dicit Gregorius, prodest oratio, ubi iniqua est actio.

XIV. Post hæc omnia, si Regimundus filiam suam recipere non voluerit, aut illam in sua libertate manere decreuerit, indicandum est eis, quoniam si ipsa stuprum quodcumque consenserit, ad illum, vel ad illam, non autem ad Stephanum, quod perpetratum fuerit pertinebit.

XV. Debetis etiam vos, sancti antistites, & Regimundo & Stephano, atque illorum parentibus & amicis, ex diuino mandato suggerere, intimare, atque præcipere, ut pacem inter se, quam Dominus præcepit, & sine qua eum nisi ad iudicium videre non poterunt, habeant, & terræ principes cum primoribus debent satagere, ne pro hac causa in Ecclesia, & in regno, scandala & seditiones fiant. Quod qui eorum obedire contempserit, iuxta Euangelicum præceptum, sicut ethnicus & publicanus efficiatur, & secundum Apostolum, qui non obedit verbo notetur, ut nemo ei commisceatur, & qui hanc pacis doctrinam non receperit, nullus ei aue dicat, ut non communicet peccatis eius, & sicut canones decernunt, oblatio eius nec in sacrario recipiatur, & qui ad pacem redire noluerit, tam diu excommunicatus maneat, quamdiu ad pacem redire contempserit, & ad caritatem, quæ operit multitudinem peccatorum, quantocius redire festinet. Et item in canonibus scriptum est, ut de Concilio bini vel terni iudices ad quæque

diffinienda eligantur atque mittantur, quæ Ecclesiastico debent examinari ac definiri iudicio, & alibi rationabilius atque conuenientiùs, quàm in eodem Concilio, poterunt definiri. & quisquis probatus fuerit pro contumacia nolle obtemperare iudicibus, cùm hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum, det litteras vt nullus ei communicet donec obtemperet. Qua de re sancta Synodus vos, qui primarum sedium regni Aquitanici estis, ad hanc causam diffiniendam, cum Coepiscopis vestris, & principibus, ac terræ illius primoribus, eligere studuit, quorum diffinitioni sine suo periculo, & excommunicationis inuectione, quisquis vobis obtemperare distulerit, euadere non valebit.

Epist. xcv.

X V I. Hæc de Euangelica veritate, & Apostolica atque canonica auctoritate, seu catholicorum doctrina & traditione, sicut Synodus sancta iussit, pro mediocritate ingenioli mei colligere studui. De quibus, sicut audiui quoniam quidam faciunt, nemo contra me debet irasci, quia non meo sensu mea verba composui, neque quod meum non est mihi arrogare præsumpsi, neque statuendo vel imperando in hac causa, quod non est meum, quiddam scribere procuravi, nullius præiudicans sanæ sententiæ, nec dehonoreans auctoritatem, aut ad obsequendi quemquam cogere volens necessitatem. Sed cum beato Leone scribente ad Rusticum Narbonensem Episcopum, dilectissimam atque reuerentissimam fraternitatem vestram commoneo, quia sicut quædam sunt, quæ nulla possunt ratione conuelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari, illa semper conditione seruata, vt in his quæ vel dubia fuerint, aut obscura, id nouerimus sequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum inueniatur aduersum.

XXXVIII.

CONVENTVI EPISCOPORVM,

Ad interrogationem Guntharij Archiepiscopi Coloniensis, de uxore Bosonis quæ virum suum reliquerat.

Ex veteri Codice Biblioth. Thuanæ.

HINC MARVS NOMINE NON MERITO
Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus sacro Conuentui.

VIDAM beato Ambrosio quædam proposuit, ad quorum solutionem in crastina illum ad Ecclesiam inuitavit, vnde sermonem adoriens, Ad soluendum, inquit, debitum creditori meo adueni.] Sed & ego de mihi proposita heri quæstione, cuius solutionem nunc adfero, tunc domno Gunthario pro tribus causis respondere non potui: videlicet, quia ad reuertendum iam iamque commouebamur, & quoniam plures viri sapientes in conuentu consistunt, quorum quidam certant proponere, quidam autem absolueret, interdum necessitate compulsus tanta velocitate cogor verba confundere potius quàm proferre, antequàm alius mihi sententiam ab ipsis labiis rapiat, vt nec bucca efferre sufficiat quod vel conuulsa memoria subministrat. Sed & sicut scriptum est, *Qui fortiter premit vbera, exprimit butyrum: & qui vehementer emulget, elicit sanguinem*, timui ne si inconsultè ac præproperè responderem, in carnalem intellectum deciderem, quia occupatum ad alia cor meum me dereliquerat, & lumen intelligentiunculæ serenum mihi vel mecum non erat. Quapropter distuli, donec si fortè secundum Prophetam mitteretur manus, quæ me cibaret intellectus volumine. quæ videlicet totiens mittitur, quotiens quæ antè nesciebamus diuina nobis gratia reuelantur. Quade re propositionem domni Guntharij præferamus, & solutionem ex largitione diuinæ gratiæ pro captu nostræ intelligentiæ referamus.

De Incarn.
Domini.

Prou. 30.

Ezech. 3.

Si, inquit, femina Bosonis ad nos venerit, & publicè confessa fuerit, dicens, Mea culpa, virum meum adulteravi. quapropter timore mortis perterrita ad vos confugi, qui Dei estis vicarius, vt me & Deo saluetis, & à morte corporali, quæ mihi imminet ex parte mariti mei, me liberetis: vtrum debeam illi publicam pœnitentiam imponere, quam aut in parochia mea, in quam confugit, seiuncta à viro suo peragat, aut eam eidem viro suo sub tali conditione reddere debeam, vt nullo modo eam interficiat, sed post pœnitentiam illam in coniugio habeat. quam si interfecerit, sciat se Ecclesiastica dam-

natione plectendum : quoniam nefas est quemquam in publica pœnitentia positum à quocumque interfici.

Respondemus, Feminam illam in tua vel alterius cuiusque parochia natam, baptizatam, nutritam, adultam, facultatum hereditate ditatam, Boso ex alia non modò parochia, verum ex alia prouincia natus, & per omnia incrementa in perfectum virum perductus, sub alterius Episcopi cura degens, secundum legem diuinam & humanam, apud eos, quorum intererat, obtinuit, desponsauit, dotauit, publicis nuptiis honorauit, & sibi in coniugij copula sociauit, & vnum corpus vnâque carnem secum effecit, sicut scriptum est, *Erunt duo in carne vna : iam non sunt duo sed vna caro. & Quod Deus iunxit, homo non separet.* nisi fortè perpetuò, ex consensu propter continentiam, vnde tantò coniuncti sunt ampliùs quantò & spiritualiùs, aut ad tempus, vt vacent orationi, & reuertantur iterum in idipsum, ne tententur à satana propter incontinentiam : aut causa fornicationis, qua separati, aut sic, id est innupti & separati maneant, aut mutuò reconcilientur. Quomodo poteris inferiorem partem corporis hominis illius, qui sub alterius prouidentia degit, separare, & tenere sub pœnitentia, quæ nec orationi continenter sine consensu partis superioris vacare potest? Mulier enim non habet potestatem corporis sui, sed vir : & vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier. Vxori vir debitum reddere debet, & vxor viro, vt non tententur à satana propter incontinentiam. Quod qui eorum non fecerit, nisi ex consensu propter Deum dimiserit, parem suum, immò partem corporis sui mœchari facit. Si tu huic feminæ pœnitentiam posueris, quæ pars est corporis viri diœcesis alterius, sine consensu rectoris & viri, contra regulas Ecclesiasticas facis, & docente Leone Papa, honoris communionem priuaris. Et item, Si huic feminæ lege pœnitentiæ manum imponis, & illa membrum caput suum, (caput enim mulieris vir,) in alteram prouinciam secuta fuerit, sub prouidentia alterius præfulis quis curam de eius accipiet pœnitentia? Quis vt reconcilietur secundum canones, ad eius adtendet lacrymas & confessionem, quam non audiuit? Quis ei manum ad reconciliationem imponet, sacris regulis decernentibus, vt nemo Episcoporum sub manu positum alterius sacerdotis ad reconciliationem suscipiat, neque reconciliatum sine litteris vel consensu reconciliatoris recipiat? Et quomodo partem corporis, immo hominem alterius Episcopi & parochiæ iudicabis, quin pœnitentia iudicio condemnabis? cum scriptum sit, quod sanctus Gregorius hinc in suis decretis exposuit, *Si transferis per messem amici tui, fricans confricabis spicas manibus tuis, & manducabis, falcem autem non mittas, siue falce non metas, id est homines parochiæ alterius verbo prædicationis & exemplo operis (ita tamen vt non conculces simpliciorem fratrem tuum, ne incidas in ruinam & laqueum, vanam scilicet gloriam diaboli) in corpus Christi,*

Genes. 2.

Matth. 19.

1. Cor. 7.

Deut. 23. 25.

quæ est Ecclesia, festina traicere, falcem autem iudicii non permitteris mittere, vel falce iudicii metere, id est, incidere siue abscidere.] Et quoniam, sicut ipse Boso dicit, eidem mulieri, quæ caro sua est, nullum crimen impingit, sed non modicam negligentiam, quia ab eius se subtraxit seruitio, & quantum ex ipsa est, illum mœchari fecit, contra auctoritatem atque iustitiam eum dimittens, & in aliis regnis circiter per triennium immorans, contrumax mandatis illius adeò exitit, ut nec compellata per tanta temporum spatia ad eum redierit, pro domni Apostolici est iussione illi paratus indulgere: restat ut Rex, in cuius regno degit, secundum conscriptionem chirographi Regum nostrorum, eam ad viri sui præsentiam adduci faciat, & tu Episcopus, in cuius parochia immoratur, quia hoc non est Regis, sicut sanctus Gregorius de his qui ad Ecclesiam confugiunt præcipit, si exposcit necessitas, securitatem de æquitate sibi seruanda apud virum eius expetas & obtineas, & post hoc missus reipublicæ viro uxorem fuga lapsam restituat. Qui vir, si sacramentum fregerit, & Apostolicis monitis inobediens extiterit, Episcopus, ad cuius curam pertinet, canonicum iudicium in illum proinde exerat. Si autem mulier confessa, vel legaliter de adulterio conuicta, incolumis euaserit, lege Ecclesiastica pœnitentiæ illam isdem Episcopus subigat, quia & mundanis legibus cautum atque vñtatum esse dinoscitur, ut mala quæ perpetrantur in illis locis emendentur, in quibus perpetrata fuisse legaliter comprobantur. Præter hæc nihil mihi videtur agendum, nisi aut domni Apostolici monita exequamur, aut iudicium incurramus. De sacramento autem, quoniam quasi ad pietatem confugit Ecclesiasticam, quia tuum, id est Episcopale poposcit auxilium, quod ex impunitate, in membrorum vel vitæ, si ita qualitas facti exegerit, legali priuatione requiris, super id quod sanctus decreuit Gregorius pro eis etiam qui ad sacraia sacra confugerint requirendum, videlicet de æquitate seruanda, subtiliter debes perpendere, ne videaris vel dicaris non solum Ecclesiæ, verum & totius mundi statum & ordinem atque vigorem velle confundere, atque destruere, & Apostolicæ atque Apostolicorum virorum doctrinæ obsistere, qui non solum leges à Christianis regibus promulgatas obseruauerunt, & obseruantes tradiderunt, verum etiam promulgandas expetierunt, sicut in Carthagenensis atque Africani Concilij, ceterorumque Conciliorum canonibus, & in decretis Apostolicæ sedis multoties reperitur. Vnde & S. Gregorius commitoria ad Ioannem Defensorem, & ad alios etiam ex integro de legalibus edictis condiderat, & S. Gelasius ad Imperatorem Anastasium scripsit: Si enim, inquit, quantum ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes Imperium tibi superna dispositione conlatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obuiare sententiæ, quo, oro, te de-

Epist. x. sub
initium.

Epist. iv.
sub initio.

cer affectu eis & conuenit obedire, qui prerogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis.] Et S. Leo ad Turibium Asturicensem Episcopum scribens, Merito, inquit, patres nostri, sub quorum temporibus hæresis hæc nefanda prorupit, per totum mundum instanter egerunt, ut impius furor ab vniuersa Ecclesia pelleretur. quando etiam mundi principes ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut auctorem eius, cum plerisque discipulis, legum publicarum ense prosterneret. Videbant enim omnem curam honestatis auferri, omnem coniugiorum copulam dissociari, simulque diuinum ius humanumque subuerti, si huiusmodi hominibus usquam viuere cum tali professione licuisset. Profuit diu ista districtio Ecclesiasticæ lenitati, quæ etsi sacerdotali contenta iudicio cruentas refugit ultiones, seueris tamen Christianorum principum constitutionibus adiuuatur, dum ad spiritale nonnumquam recurrunt remedium qui timent corporale iudicium. Ex quo autem multas prouincias hostilis occupauit irruptio, & executionem legum tempestates interclusere bellorum, ex quo inter sacerdotes Dei difficiles commeatus, & rari coeperunt esse conuentus, inuenit ob publicam perturbationem secreta perfidia libertatem, & ad multarum mentium subuersionem his malis est incitata, quibus debuit esse correctæ.] Lege librum xv i. legis Romanæ, lege decreta Damasi, percurrere Leonis Epistolas, & ceterorum Pontificum de diuersis Conciliis ad Imperatores transmissas: reuolue Augustorum edicta de hæreticis ad petitionem Pontificum promulgata, scrutare Cæsarum nostrorum capitula, & inuenies quantum profuerit atque prosit legum seueritas, non solum Ecclesiasticæ lenitati, verum totius Christianitatis optandæ paci & colendæ tranquillitati. Sapientia namque, videlicet Christus Dei virtus & Dei sapientia dicit, *Per me Reges regnant, & cõditores legum iusta decernunt.* & Apostolus, *Lex quidem est sancta, & mandatum sanctum, & iustum & bonum.* Vnde Ambrosius, *Mandatum legem intelligi Euangelicus sermo testatur.* Ait enim, *Si vis ad vitam venire serua mandata.* & item Apostolus, *Lex propter transgressionem posita est.* & *Lex non est posita iustis, sed iniustis & non subditis, impiis & peccatoribus, sceleratis, contaminatis, patricidis, & matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiaris, mendacibus, & si quid aliud sana doctrina aduersatur.* & item, *Nam qui principantur non sunt timori bonis operibus, sed malis.* Vnde Ambrosius, *Principes hos reges dicit, qui propter corrigendam vitam & prohibenda aduersa creantur, Dei habentes imaginem, ut sub vno sint ceteri.* Et item Apostolus, *Vis autem non timere potestatem? bonum facito, & habebis laudem ex illa.* Hinc idem doctor, *Laus ex potestate tunc surgit, cum quis innocens inuenitur.* Dei enim minister est tibi in bono. Manifestum est ideo rectores datos, ne malum fiat. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat: hoc est, ideo comminatur, ut si fuerit contemptus, vindicet. Dei enim minister est, vindex in ira in eum qui male agit.

Quo-

Quoniam futurum iudicium Deus statuit, & nullum perire vult, huic sæculo rectores ordinavit, terrore interposito hominibus, velut pædagogi sint, erudientes illos quid seruent, ne in pœnam incidant futuri iudicij. Ideoque subditi estote, non solum propter iram, id est, ultionem præsentem, sed etiam propter conscientiam. Rectè dicit subiectos debere esse, non solum propter iram, id est ultionem præsentem, parit enim vindictam, sed propter futurum iudicium, quia si hîc euaserint, illic eos pœna expectat, ubi accusante ipsa conscientia punientur.] Et sanctus Cyprianus in nono abusio-
 nis gradu dicit, Quia regem non iniquum, sed correctorem iniquorum esse oportet.] Et item ibi inter cetera, Debet furta cohibere, adulteria punire, impios de terra perdere, parricidas & periurantes non sinere viuere, filios suos non sinere impiè agere.] Et beatus Ioannes Chrysostomus in homilia decima sexta Matthæi Euangelistæ, Audistis, inquit Dominus, quia dictum est antiquis, *Oculum* Matth. 5.
pro oculo, dentem pro dente. Non enim ut nobis vicissim effoderemus oculos sanxit hanc legem, sed ut metu quo ab alio istud timemus pati, ipsi quoque tale quippiam caueremus admittere, ut & qui ipso voluntatis bono nollent à crudelitate desinere, saltem metu cogerentur oculis parcere proximorum: si verò illud crudele dicitur, & homicidam & adulterum coerceri crudele dicatur. Sed insipientium omnino ista verba sunt, & extremo furore dementium. Ego enim adeò metuo dicere hæc esse crudelia, ut his contraria etiam iniqua perdoceam, quod certè communis quoque ratio deprehendit. Tu enim dicis, quia oculum pro oculo iussit auferri, idcirco crudelis: ego autem refero, quia nisi præcepisset istud, tunc verè apud plurimos talis fuisset, qualem tu eum falsò esse conquereris. Denique sermone fingamus omnem legem esse dissolutam, nec quemquam pro huiusmodi factis formidare supplicium, sed cunctis prorsus malignis licere vti moribus suis, & adulteris, & homicidis, & furibus, & periuris, & parricidis, nonne sub hac licentia omnia pariter vna confusio iniquitatis inuolueret? Nonne mille sceleribus & cædibus vrbes, fora, domus, maria, totusque omninò mundus fuisset impletus? Nam si legibus certè dominantibus, & vigente comminatione atque terrore, vix tamen voluntates cohibentur malignæ, si etiam hoc præsidium defuisset, quamam posset malitia ratione frænari? aut quæ non in vitam hominum pestis irrueret? Nec tamen solum istud crudele est, permittere scilicet malis agere quæ velint: sed aliud quoque isto certè nihil minùs, id est, læsum & immeritò adflictum negligere atque despicere? Dic enim mihi, si quis feros homines ac semper malignos in vnum colligens, gladiis armaret, totamque circumire ciuitatem iuberet, atque obuios sibi quosque confodere, quid tandem hoc esset immanius? At si alius eos quidem, qui ab illo armati essent, ligaret, violentèrque constringeret,

eos verò qui interimendi erant ab iniquis illis manibus liberaret,
 quid è regione isto inueniretur humanius? Hæc igitur etiam ad le-
 gum transfer exempla. Quæ enim oculum pro oculo effodere præ-
 cepit, timorem quasi carnificum peccatoribus immittens, illius si-
 milis inuenitur, qui illos quos dixi cohibuit armatos. Qui verò nul-
 lam omninò pœnam decreuit nocenti, sed armasse tibi iniquitatem
 videtur, eumque imitatum fuisse qui sceleratos illos gladiis instruxit,
 hincque totius ciuitatis immisit exitium, vidēsne quemadmodum
 non solum nullius crudelitatis, verum etiam maximæ pietatis sunt
 illa præcepta?] Et in epistolis beati Gregorij idem competenti vl-
 tione plectendis maleficis & iniquis sæpenuerò qui legere volue-
 rit, inuenire valebit. Vnde, frater carissime, collige, quia contra hæc
 agere aut exigere, non solum est pietatis iura confundere, verum &
 sacerdotali innocentia ac puritati detractionis molestias importare,
 & derogationis blasphemias inrogare. Dicent enim maliloqui, Pau-
 lus dicit, *Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt*
morte, iste iniquos coerceri non finit. Vnde & Dominus per Psal-
 mistam tali sicut iste est sacerdoti, *Quare*, inquit, *tu enarras iustitias*
meas, & adsumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti discipli-
nam, currebas cum fure, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Non
 enim foueret malos, si bonum diligeret: sed diligens Dominum, &
 odiens vitium, quod suum ageret, & quod à Deo per conditores
 legum iusta decernentes decretum est non oppugnaret. Et iniquæ
 mulieres ac peruersi homines inquierent, Faciamus quod volumus, &
 adeamus Ecclesiam, vel Episcopum, & erimus impuniti. Hinc nam-
 que vituperabitur ministerium nostrum, & erimus contemptibiles,
 vt videlicet legalem iustitiam iniustis à Domino positam contem-
 nentes, quia vnaquæque lex iusta crimen non habet, ne sit iniusta,
 & tamen criminofum punit, vt verè sit iusta. Et è regione quidam
 iactabunt, Scriptura dicit, *Ne sis multum iustus. Beati quoque misericor-*
des. &, *Iudicium illi sine misericordia, qui non facit misericordiam.* &, *Super-*
exaltet iudicium misericordia. & Dominus adulteræ, *Nec ego te con-*
demnabo: vade, & amplius noli peccare. Et tu sacerdos, cui misericor-
 diam nisi misero debes impendere, & illi claudis non miserendo
 misericordiæ viscera, qui in eum liber es à punitione? Quam vtriuf-
 que partis derogationem erga sacris mysteriis seruientes prouidè at-
 que discretè cauens beatus Gregorius ad Leontium Exconsulem
 scribit, Debet, inquit, gloria vestra meminisse, quia nunquam
 meas epistolas pro commendatione alicuius accepit, nisi vt prote-
 ctionem vestram faciente iustitia præstaretis, quia turpe est defen-
 dere quod prius non constiterit iustum esse. Ego quidem homines
 propter iustitiam diligo, non autem iustitiam propter homines post-
 pono.] Et ad Romanum Defensorem, Patrocinia Ecclesiastica, si-
 ue mea suscipiatis scripta, siue etiam minimè fuerint directæ, sub

Rom. 1.

Psal. 49.

Eccles. 7.

Matth. 23.

Iacob. 2.

Ioan. 8.

Lib. VII.

Epist. 24.

Indict. 2.

tanto moderamine debeatis impendere, quatenus hi qui in furtis publicis implicati sunt, à nobis non videantur iniuste defendi, ne opinionem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vlllo modo transferamus: sed quantum decet Ecclesiam, admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis succurrite, vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ Ecclesiæ non inquinatis.] Sed & de his qui ad septa Ecclesiæ, & etiam ad ipsa sacraria confugerint sanctuarij, ad Ioannem Episcopum Caralitanae ciuitatis scribit, Si, inquit, de quibus est quæstio, ad Ecclesiam fortasse refugerint, ita debet causa disponi, vt nec ipsi violentiam patiantur, nec hi qui dicuntur oppressi, damna sustineant. Curæ ergo vestræ sit, vt eis sacramento ab his, quorum interest, de seruanda lege & iustitia promittant, & per omnia commoneantur exire, atque suorum actuum reddere rationem.] Hæc, domini & fratres, rogatus, vobis audientibus, à superscripto venerabili consacerdote nostro, sapientiæ vestræ deposui: quæ si illi ad interrogationem suam non videntur sufficere, plura hinc poterit in sanctorum paginis legere, & à nostra mediocritate in solutionibus quæstionum, de quibus ab aliis interrogatus sum, vicesimæ secundæ, & vicesimæ octauæ latius inuenire.

QVONIAM quidem suprâ chirographi regum nostrorum memoriam feci, quæ de his ibidem constituta sunt hîc subnectere procuravi. Et quia per vagos, & tyrannica consuetudine inreuerentes homines pax & quies regni perturbari solet, volumus vt ad quemcumque nostrum talis venerit, vt de his quæ egit rationem & iustitiam subterfugere non possit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat vel retineat, nisi vt ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur: & si rationem rectam subterfugerit, omnes in commune, in cuius regnum venerit, illum persequamur, donec aut ad rationem perducatur, aut de regno deleatur. Similiter & de eo agendum est, qui pro aliquo capitali & publico crimine à quolibet Episcopo corripitur, vel excommunicatur, aut ante excommunicationem crimen faciens, regnum & regis regimen mutat, ne debitam pœnitentiam suscipiat, aut susceptam legitime peragat: interdum etiam incestam propinquam suam, aut sanctimoniam, vel raptam, siue adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens secum ducit. Hic talis, cum Episcopus, ad cuius curam pertinebit, nobis notum fecerit, diligenter perquiratur, ne morandi vel latendi locum in regno alicuius nostrum inueniat, & Dei ac nostros fideles suo morbo inficiat, sed à nobis, vel per ministros reipublicæ constringatur, & vt simul cum diabolica præda, quam secum duxit, ad Episcopum suum redeat, & de quocumque crimine publico debitam pœnitentiam suscipiat, aut susceptam legitime peragere compellatur.]

Capitul.
Caroli Cal.
ui tit. 8. c. iv

Cap. v.

XXXIX.

AD HILDEGARIVM EPISCOPVM MELDENSEM.

De iudicio aqua frigida.

Nunc primùm ex Codice S. Remigij Remensis.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS,

*ac plebis Dei famulus, dilecto fratri ac venerabili
Episcopo Hildegario salutem.*

VM confabularemur, & inter nos de quibusdam quaeremus, sermo habitus est de iudicio aquæ frigida, de quo Hrabanum venerabilem Archiepiscopum Mogontinæ ciuitatis quædam scripsisse dixisti, ex cuius scriptis quid mihi videretur sciscitari curasti. Vnde inter alia & me scripsisse ad interrogationem fratrum ac coepiscoporum nostrorum de regno quondam iunioris Hlotarij tibi respondi, quæ ex scriptis nostris excipi, & tibi transmitti magnopere postulasti. Et quia scriptum est, *Omni petenti te da, & volenti mutuari à te ne auertaris*, quæ petisti de responsionibus exiguitatis nostræ ad interrogationes prædictorum fratrum nostrorum excerpta tuæ dilectioni transmittito, quæque vtrum probabilia, aut per auctoritatem & rationem improbanda sint, catholici lectoris iudicio derelinquo. Loquens Dominus de iudicio, quod in secundo aduentu suo est futurum per ignem, commemorauit illud quod primùm per aquam factum est, *Sicut*, inquit, *factum est in diebus Noe, ita erit & in die filij hominis*. & referens quòd per ignem Sodomam iudicauerit, similiter, inquit, *sicut factum est in diebus Loth*. Soller-
 tia Christianitatis, inter acta & agenda iudicia consistentis, ex antiquo sanxit & frequentauit iudicium quod fit per aquam, quòdque sub Noe factum fuerat in arca fidei, liberans innocentes & condemnans noxios. In ignita autem aqua, sicut factum est sub Loth in igne, & fiendum in aduentu filij hominis, Petro attestante, qui dicit, *quòd celi erant prius & terra, de aqua, & per aquam consistens Dei verbo, per quæ ille tunc mundus aqua inundatus periit. Celi autem qui nunc sunt & terra, eodem verbo, repositi sunt, igni reseruati in diem iudicij & perditionis impiorum hominum*, aperte docens quia non alij celi sunt igne perituri, quàm qui aqua perdit, hoc est inania hæc & nubilosa ventosi aëris spatia. Neque enim aqua diluuij, quæ quindecim tantum cubitis montium cacumina transiit, vltra aëris ætherisque confinia peruenisse credenda est. Quocumque autem peruenire potuit, eò nimirum, iuxta præfatam

Matth. 5. 42.

Matt. 24. 37.

Luc. 17. 28.

2. Pet. 3. 5.

beati Petri sententiam, & ignis iudicij perueniet. Sed quia scriptum est, *Cælum & terra transibunt.* & iterum, *Terra verò in æternum stat,* sciendum est quia cælum & terra per eam quam nunc habent imaginem transeunt, attamen per essentiam sine fine subsistunt. Præterit enim figura huius mundi, & erunt, inquit, *cælum nouum & terra noua.* quæ quidem non alia condenda sunt, sed hæc ipsa renouabuntur. Transient & permanebunt, quoniam ab ea specie quam nunc habent tergentur, & in sua semper natura seruabuntur. Vnde scriptum est, *Mutabis ea, & mutabuntur.* Quapropter fieri aquam ignitam, ad hæc duo copulata in vnum indaganda iudicia, illud videlicet quod iam per aquam factum est, & illud quod per ignem fiendum est, licet sint pro temporum varietate disparia, sed vnum sunt operationis mysterio, in quibus sancti liberantur inlæsi, & reprobis puniuntur addicti, Ecclesiæ, quam designauit arca diluuij, creditur tradidisse auctoritas, quæ etiam inde sanxit, vt aquæ baptismatis halitu sacerdotali sanctus insuffletur Spiritus, qui inter ipsa mundi primordia ferebatur super aquas. Vt iam tunc virtutem sanctificationis aquarum natura conciperet, & quo rubigo omnium excoquitur peccatorum, cerei lumine sanctificato accensi à loco teneantur immissi, donec eiusdem fontis consecratio compleatur, per eum qui nocentis mundi crimina per aquas abluens, regenerationis speciem in ipsa diluuij effusione signauit, vt vnus eiusdemque elementi mysterio, & finis esset vitiis, & origo virtutibus, quique venturus est iudicare viuos & mortuos, & sæculum per ignem. Quia in eodem baptismo, in quo signanter Moyses Propheta lignum velut in myrrhato fonte miserat, & dulcoratus est, prædicata per Domini sacerdotem sanguinis Christi cruce, tres vnum sunt, non natura, sed operationis mysterio, id est, sanguis redemptionis, spiritus sanctificationis, & aqua lauacri. vbi exsufflatus & exorcizatus immundus spiritus exit ab homine, fitque mundi iudicium, & princeps mundi foras eiicitur, & qui in veritate non stetit, mendax & pater mendacij à veritate naturæ secernitur, quæ ad imaginem Dei condita, & ex aqua & Spiritu sancto renata, ad suum reformatur principium, ac fide interiùs exteriùsque purgatur, & ab omni figmento mendacij totiùsque malitiæ innocens comprobatur. Sed & si quis frigida tantum aqua, vel igniti cuiuscunque elementi iudicio, in auctorem & gubernatorem elementorum, quem omnia fideliter inuocatum sentiunt elementa, sicut in Moyse virga & aquæ in sanguinem versæ, & iterum sanguis in aquas, & petra quæ dedit aquam, & sub Helisæo sal vel lignum aquæ immisum, indubitant fide, quæ est argumentum non apparentium, credens fieri satis sibi decreuerit, nihil differt. Aqua enim frigida, sicut & in baptismo sacratur, in diluuiio innoxij cum arca sunt ad cælum leuati, & noxij perdit, igneque sunt Sodomitæ puniri. & in

Matt. 24. 35
Eccl. 1. 4.

Psal. 104. 27

Exod. 15. 25

Exod. 7. 20

Exod. 17. 6.

4. Reg. 2. 21

Num. 5. 27. libro Numeri aqua frigida, in quam Dominus imprecationes iussit elui, hausta à muliere adultera computrescendum femur ipsius legitur. Et Ioannes Apostolus de olei feruentis dolio euasit inlæsus. Et qui aquam ignitam delegerit, intelligat quoniam venientem ad futurum iudicium terribilem Iudicem tempestas ignis que comitabuntur, sicut scriptum est, *Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida*, vt tempestas examinet quos ignis exuret. Et ignis ille futurus sanctis erit peruius, qui rapientur nubibus obuiam in aëra Domino, & inflammabit in circuitu inimicos eius.

Quoniam quidem de purgationis iudicio per aquam feruentem vel frigidam se ratio intulit, dicamus quod quidam sagacis ingenij vigilanter adiiciunt. Constat nimirum, vt inquit, quia in aqua ignita coquuntur culpabiles, & innoxij liberantur incocti. Quia de igne Sodomitico Loth iustus euasit iniustus. Et futurus ignis, qui præbit terribilem Iudicem, sanctis erit innocuus, & scelestos aduret: vt olim Babylonica fornax, quæ pueros omnino non contigit, neque contristauit, vel quicquam molestiæ intulit, sed vincula eorum comburens, incendit quos reperit de Chaldæis ministros Regis, qui eam succendebant. Sed in aquæ frigidiæ iudicio quibusdam non constare videtur quod innoxij submerguntur, & aquam culpabiles supernatant, cum in cataclysmi iudicio innocentes cum arca leuantur, & noxij submersione perierint. Et Ægyptij insequentes Hebræos per mare rubrum, respiciente Domino in vigilia matutina per columnam ignis & nubis, submersi sint quasi plumbum in aquis vehementibus, & ne vnus quidem superfuit ex eis. Et filij Israel super litus stantes viderunt Ægyptios mortuos. Et infideles ac peccatores terra sustinere non potuit, quando aperta est & deglutiuit Dathan, & operuit super congregationem Abiron. Et Petrum fide fidentem aquæ instabilitas se calcantem sustinuit, in fide verò dubitantem iam pene dimersum obsorbuit, quando eum Christi dextera alleuauit. & ipsius epistolæ sententiam de figura baptismatis in arca diluuij exponentes Patres catholici, dicunt quia non aliis, sed ipsis aquis hæretici & mali Christiani ad inferna merguntur, quibus orthodoxi & iusti quique ad cælestia regna subleuantur. Sed sciendum nobis est, vt beatus dicit Gregorius, quod diuina operatio si ratione comprehenditur, non est admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Et cum Paulus Apostolus dicat, *Est enim fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*, profectò liquet quia fides illarum rerum argumentum est, quæ apparere non possunt. Quæ enim apparent, iam fidem non habent, sed agnitionem.] Sed hæc ipsa Redemptoris nostri opera, quæ ex semetipsis comprehendendi nequaquam possunt, ex alia eius operatione pensanda sunt, vt rebus mirabilibus fidem præbeant facta mirabiliora. Et idcirco Dominus quædam de scripturis per semetipsum dignatus est expo-

Hom. xxvi
in Euang.

Heb. ii. i.

nere, vt sciamus rerum significationes quærere, in his etiam quæ per semetipsum noluit explanare. Vnde in responsum accipiant, qui in diuinis iudiciis atque miraculorum signis experimentum humanæ postulant rationis, quoniam & iustos continens arca, qua fidelium est designata Ecclesia, fides sanctæ Trinitatis, quæ per incarnationem Iesu Christi ædificata, & omnes de quibus dixit Dominus, *Finis venit vniuersæ carnis coram me, repleta est terra iniquitate à facie eorum,* Gen. 6.13. & ego disperdam eos cum terra, superfluente aqua operiti, & non omnes submersi sunt, sed innoxij liberati, & puniti sunt noxij, sicut scriptum est, *Ingressus est Noe, & filij eius, uxor eius, & uxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquam diluuij.* & post paululum, *Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ calis apertæ sunt, & facta est pluuiæ super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus.* & item, *Et multiplicata sunt aquæ, & leuauerunt arcam in sublime à terra.* & post pauca, *Consumptæque est omnis caro quæ mouebatur super terram. Remansit autem solus Noe & qui cum eo erant, in arca.* & item post pauca, *Et clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ calis.* Et nubes vna, tenebrosa facta est *Ægyptiis,* & luminosa *Hebræis,* vt iterum scriptum est, *Tollensque se Angelus Dei, qui præcedebat castra Israel, abiit post eos, & cum eo pariter columna nubis priora dimittens, post tergum stetit inter castra Ægyptiorum & castra Israel.* Et erat nubes tenebrosa, & inluminans noctem, ita vt ad se inuicem toto noctis tempore accedere non valerent. Et vna eademque virga extenta super aquas, quæ erant quasi pro muro à dextris & à sinistris, *filios Israel transduxit,* sicut scriptum est, *per aquam nimiam,* Sap. 10.18; & inuoluit *Ægyptios in mediis fluctibus,* vt ne vnus quidem superfuerit ex eis, quos viderunt *Israelitæ mortuos super litus maris,* quos Exod. 14.28. respexerat Dominus in vigilia matutina, vt diximus, in columna ignis & nubis, *Et expandit nubem in protectionem suorum, & ignem vt luceret eis per noctem.* videlicet Christum, qui est columna lucis, tenebras infidelitatis depellens, & lucem veritatis ac gratiæ spiritualis affectibus humanis infundens, & per columnam nubis, qui est Spiritus sanctus. In quo baptismo typus baptismatis iam sicut & in diluuiο monstrabatur. Adhuc addamus, quia inuocauit Helias nomen Domini Dei sui, & descendit de cælo ignis: inuocauit & Helisæus nomen Domini, & de aqua ferrum securis leuatum est ad manubrium ligneum, & supernatauit aquis. Grauior enim est ferri species, quàm aquarum liquor. Aduertimus igitur maioris esse gratiam quàm naturam. De his omnibus beati Ambrosij sufficiat explanatio, vt colligi possit adsimilatio, cur in frigida aquæ iudicio vnus fiat mersio, alterius subleuatio. Ait enim in libro de Sacramentis siue mysteriis, Verumtamen ne in hoc sæculo diaboli fraus vel insidiæ prævalerent, inuentum est baptisma. De quo baptismo, audi quid dicat scriptura, immò filius Dei, *Quia Pharisei, qui noluerunt baptizari baptismo Ioannis, consilium Dei spreuerunt.* Ergo Luc. 7.30.

baptismum consilium Dei est.] & post paululum, Quod mergis,
 Gen. 3. 19. soluitur sententia illa, *Terra es, & in terram ibis*. Impleta sententia,
 locus est beneficio remedioque cælesti. Ergo aqua de terra, possi-
 bilitas autem vitæ nostræ non admittebat, ut terra operiremur,
 & de terra resurgeremus. Deinde non terra lauat, sed aqua la-
 uat. Ideo fons quasi sepultura est.] Ceterum, ut dicit Apostolus,
 2. Tim. 3. 16 *Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum,*
ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei ad om-
ne opus bonum instructus. Et sicut in Patrum catholicorum dictis le-
 gimus, margaritum est sermo diuinus, quod ex omni parte forari
 potest: & qui ad instructionem fidelium scripturarum testimonia
 profert, etiam si aliter illa exposuerit, quam ea intellexerint per quos
 fuere prolata, non est fabricator mendacii, saluo maiorum intelle-
 ctu, hinc dicam quod ex eorum verbis pro exiguitate ingenioli mei
 1. Cor. 10. exculperè coniciendo posse suspicor. Sanctus Apostolus docet ru-
 brum mare, quod sub duce Moyse patres nostri transierunt, baptis-
 mum Christi sanguine rubricatum, & ipse Moyse ducem Christum,
 qui nos per baptismum eduxit de Ægyptia seruitute ad terram re-
 promissionis, videlicet de peccati seruitute, & mortis dominatione,
 in libertatem gloriæ filiorum Dei, & in regnum æternæ vitæ, præfigu-
 rauit, sicut & petra per desertum cōsequens populum, qui nos in eremo
 istius sæculi mysteriis suis consequitur. Vnde item dicit de baptismo
 Rom. 6. 3. idem Apostolus, *Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius*
baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte. Quid
 Homil. x. in
 epistolam
 ad Roman. est, inquit Ioannes Chrysostomus, in morte ipsius baptizati sumus?
 ut & ipsi moriamur sicut & ille. Crux enim est baptisma. Quod er-
 go crux Christi & sepulcrum, hoc nobis baptisma factum est, ta-
 Rom. 6. 5. met si non eisdem ipsis. Quapropter non dixit, *Complantati morti,*
sed similitudini mortis. Ipse namque carne & mortuus & sepultus: nos
 autem peccato in utroque.] Quibus dictis colligi posse videtur, ut
 consepultus Christo per baptismum in morte, & liberatus per idem
 baptismum à morte, & per peccatum ad eandem seruitutem & mor-
 Ezech. 18 4. tem reuersus, *Anima, inquit, quæ peccauerit, ipsa morietur, complante-*
tur similitudini mortis in aqua, ut aut noxius comprobatus, velit
nolit, quia sæpè bona inuitis præstantur, confiteatur, & per emen-
dationis ac correctionis confessionem liberetur iterum à morte com-
missi peccati: aut innoxius Dei iudicio demonstratus, inter peccati
reos non tenetur à nobis, complantatus similitudini mortis in aqua.
 Mare quippe, sicut suprà ostensum est, baptisma designans, nihil in
 Exod. 14. 31. se mortuum retinet: quod, ut scriptum est, *mortuos Ægyptios eiecit*
super litus. Ergo Ægyptius mortuus, id est peccato obnoxius, quam-
 diu negando in peccati sui morte manet, ab aqua inuocatione veri-
 tatis, quæ Christus est, sanctificata non recipitur, non tenetur. Ve-
 niat autem ligatus iniquitatis iniquitatum suarum foras de latebris ma-

læ conscientiæ confitendo, & per confessionem veritatis consepe-
 lietur in aqua, quasi quodammodo complantatus similitudini mortis
 verissimæ veritatis, liberatus ab eadem veritate. Colligatur autem fu-
 ne qui examinandus in aquam dimittitur, quia, vt scriptum est, *Fu-* Prou. 5.22.
nibus peccatorum suorum unusquisque constringitur. Qui ob duas causas
 conligari videtur: scilicet ne aut aliquam possit fraudem in iudicio
 facere, aut si aqua illum velut innoxium receperit, ne in aqua pe-
 riclitetur ad tempus valeat retrahi. Nam & Lazarus quatruiduanus Ioan. 11.39.
 mortuus, per quem designatur quisque criminum mole sepultus,
 ligatus institis sepultus, & eisdem conligatus institis à sepulcro Do-
 mino vocante legitur egressus, & ipsius iussu à discipulis disligatus.
 Et hoc examinandus iudicio conligatus in aquam dimittitur, & con-
 ligatus retrahitur, & aut purgatus statim iudicio arbitrorum absolui-
 tur, aut vsque ad purgationem conligatus iudicio examinatur. Et item
 in sacra historia legimus, quia venit Helias ad Iordanem cum disci- 4. Reg. 2.8.
 pulo Helisæo, & inuoluto pallio suo percussit aquas, quæ diuisæ sunt,
 & transierunt ambo. Postea leuauit Helisæus pallium Helix quod
 ceciderat ei, & veniens ad Iordanem percussit aquas, atque inuocato
 Deo Helix diuisit ac transiit. Rectè enim per Iordanem fluxus no-
 stræ mortalitatis exprimitur, quia & Iordanis Latinè dicitur descen-
 sus eorum, scilicet Christianorum. Quia, inquit Gregorius, in Ior- Greg. Mor. lib. 33. c. 6.
 dane flumine ipse auctor redemptionis nostræ baptizari dignatus
 est, rectè Iordanis nomine eorum multitudo exprimitur, qui inter
 sacramentum baptismatis tenentur. Vnde scriptum est in Iob de an- Iob 40. 18.
 tiquo hoste humani generis, *Et habet fiduciam quòd influat Iordanis in*
os eius. quia postquam infideles quosque à mundi origine rapuit,
 adhuc se posse suscipere etiam fideles præsumit. Nam ore pestiferæ
 persuasionis eos quotidie deuorat, in quibus à confessione fidei re-
 proba vita discordat. Vnde ac si pallio Helix inuoluto aqua percu-
 titur & diuiditur, & per eam transitus præparatur, quando tales, vt
 præmisimus ex verbis sancti Gregorij, conligantur & in aquam di-
 mittuntur: & quasi aqua diuiditur, cum aut quosdam aqua recipit,
 & innoxios ostendit, aut quosdam reiicit, & noxios esse demon-
 strat: & transitus præparatur, cum aut quidam à reputatis crimini-
 bus ad innoxios transferendi iudicantur, aut à negatione sua rei in-
 ter criminum noxios declarato iudicio deputantur. Nam & quan-
 do qui putatur & qui est noxius, in aquam examinandus dimittitur,
 à dimittentibus, secundum quendam modum formæ baptismatis, Do-
 minus inuocatur, quatenus veritas vnde requiritur demonstretur, &
 tenebras ignorantix nostræ inluminare dignetur, ne aut innocens
 iniuste à nobis damnetur, aut nocens sua negatione, aut diabolica
 fraude aliquo modo impunitus euadat. Sed & ipse, qui examinan-
 dus in aquam dimittitur, inuocationem inuocantium sua responsio-
 ne & denotatione confirmat, iuxta formam quodammodo ante ba-

ptissima, quando aut ore patroni, qui alieno, id est, originali peccato perditus, aliena fide saluatur: aut adultus peccata siue contracta, siue admissa confiteretur, abrenuntians diabolo, & omnibus operibus ac pompis eius, & ad interrogationem sacerdotis, ut in quo iam non est immunditia eius per negationem abscondita, sed per confessionem publicata, illum recipiat aqua, & consepeliatur Christo, & demergantur peccata eius, iuxta scripturam in profundum maris, ad instar Aegyptios in mare rubrum, de fidei suae confessione respondet, sicut S. Ambrosius in libro De sacramentis dicit, Interrogatus es, Credis in Deum patrem omnipotentem? Dixisti, Credo, & merxisti, hoc est, consepultus es. Iterum interrogatus es, Credis in Dominum nostrum Iesum Christum, & in crucem eius? Dixisti, Credo, & merxisti. Ideo & Christo es consepultus. Qui enim Christo consepelitur, cum Christo resurgit. Terriò interrogatus es, Credis & in Spiritum sanctum? Dixisti, Credo, terriò merxisti, ut multiplicem lapsum superioris ætatis absolueret trina confessio. Denique, ut vobis afferamus exemplum, sanctus Apostolus Petrus, posteaquàm in passione Domini lapsus videtur infirmitate conditionis humanæ, qui antea negauerat, postea ut illum lapsum aboleret & solueret, terriò interrogatus à Christo si Christum amaret, tum ille dicit, *Tu nosti Domine, quia amo te.* Terriò dixit, ut terriò absolueretur.] Sic & inuentus in iudicio noxius, si fuerit fortè super plura suspectus, iterato est iudicio examinandus, quousque inueniatur emendationis confessione probatus. Et ad hoc adsumamus sancti Ambrosij verba dicentis, Denique ut vobis adferamus exemplum, sanctus Apostolus Petrus posteaquàm in passione Domini lapsus videtur infirmitate conditionis humanæ, qui antè negauerat, postea ut illum lapsum aboleret & solueret, terriò interrogatur à Christo si Christum amaret, tum ille dicit, *Tu nosti Domine, quia amo te.* Terriò dixit, ut terriò absolueretur. Et quoniam, sicut suprà ostendimus, diuina auctoritate baptismum esse iudicium, vnde & Iordanis baptisma designans interpretatur riuus iudicij, quo princeps mundi mendax, & pater eius foras eiicitur, & baptismum consilium Dei est, consilium diuini viri ad ignota inuestiganda inueniunt iudicium aquæ frigidæ. In quo aquæ frigidæ iudicio, ad inuocationem veritatis quæ Deus est, qui veritatem suo mendacio cupit obtegere, in aquis, super quas vox Domini maiestatis intonuit, non potest mergi, quia pura natura aquæ naturam humanam, per aquam baptismatis ab omni mendacij figmento purgatam, iterum mendacio infectam non recognoscit puram, & ideo eam non recipit, sed reiicit ut alienam. Et ut in baptismo ab homine spiritus immundus, id est princeps huius mundi eiicitur, ita & qui à diabolo, principe videlicet mundi huius, per peccatum reoccupatus, sicut scriptum est, quia cum exierit ab homine reuertitur ad eum à

Lib. 2. c. 7.

Iohan. 11. 15.

Matt. 12. 45

bonis operibus vacantem, immo vacuum, cū aliis septem spiritibus nequioribus se ab aqua inuocatione diuini nominis sacrata reicitur. Quem hominem non naturalem, sicut ex aqua & spiritu renatus est, purgatum, non carnis depositione sordium, sed interrogatione & confessione conscientię bonę in Deum, verū potius talem de quo in Leuitico scriptum est sentit, *Omnis, inquit, homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quę consecrata sunt, & quę obtulerunt filij Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Non dicit, In quo fuit immunditia. Immunditia quippe eius in ipso est, qui mendacio contegit veritatem. & idcirco de stirpe sacerdotali, Vos, inquit, genus electum, regale sacerdotium. & in Apocalypsi, Fecisti nos regnum Deo & sacerdotes, ad ea quę consecrata sunt Domino accedens, quamdiu immunditia eius in ipso est, non poterit aquis inuocatione Dei sanctificatis immergi, vt innoxius pareat, sed pereundus monstrabitur. Expurgate, inquit Apostolus, vetus fermentum, vt sitis noua conspersio, sicut estis azymi. Ac si patenter dicat, Reputatum de crimine, atque negantem, quem idoneis testibus iudiciario ordine comprobare nequitis, aut sacramento, aut Dei iudicio expurgate, ne in medio vestri manens anathema, dicatur vobis, Anathema in medio tui Israel, non poteris stare coram inimicis tuis. Et item dicit Apostolus, Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum. Vnde Augustinus, Nolite communicare, hoc est, nolite consentire. Et quia parum erat non consentire si sequeretur negligentia disciplinę, magis, inquit, & redarguite. Duobus modis non te maculat malus, si non consentias, & si redarguas.] Igitur arguendus est peccator, & si negauerit, & ordine iudiciario probari non poterit, examinetur, vt probatus manifestus fiat, & reprobatus latere non possit. Deprehensus autem confiteatur & pœniteat, & non tenebitur fune peccatorum suorum, quo est inligatus, vt non mergatur, & lauetur aqua salutarī perfusa lacrymis, & dimergatur vt Ægyptij, & qui corrupti erant carnali corruptione coram Domino, sicut plumbum in aquis vehementibus, & secundum Prophetam, proiciantur iniquitates eius in profundum maris, quia antea cum mendacio suo mergi vt ablueretur non poterat, donec confessione à se illud in profundum proiceret, & ablutus emergeret, qui ante confessionem sicut ferrum Helisæi premebatur aqua, vsque dum ad confessionem diuini nominis ad lignum rediit: ita nihilominus negans peccati pondere premitur anxia conscientia, vsque dum pronuncians impietatem peccati sui Domino, in cuius ligno crucis omnium hominum, vt dicit Ambrosius, leuatur infirmitas. Et hoc est diluuium, quod & baptisma, quo peccata omnia diluuntur, sola iusti mens & gratia resuscitatur, pridem quippe mortui negatione peccati. Legat deuotus librum Dialogorum beati Gregorij, & inueniet Sanctimoniales non correctas, & pro incorrectione sua à sancto Benedicto excommunicatas, post mortem tempore commu-*

Leuit. 22.33

1. Pet. 2.9.

Apoc. 5.104

1. Cor. 5.7.

Iosue 7.13.

Ephes. 5.11.

De verbis
Domini
serm. 18.

Mich. 7.19.

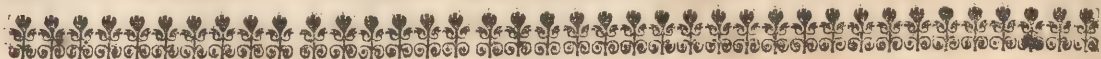
4. Reg. 6.7.

Lib. 2. Dial.
cap. 23.

Lib. 2. c. 24. nionis de sepulcris ab Ecclesia, quia non communicabant, exisse,
 post reconciliationem autem, se in suis sepulcris continuisse. &
 Lib. 2. c. 3. pueri monachi corpus à terra teneri non potuisse, quia Benedicti
 Lib. 2. c. 18. gratiam non habebat. & vas vitreum signo crucis per Benedictum
 Lib. 2. c. 7. edito disruptum: & iterum vas vitreum in ingens præcipitium, sa-
 xorum molibus aspersum, eius iussione propter inobedientiam pro-
 Lib. 2. c. 6. iectum, atque incolume reſeruat. & discipulum eius Maurum su-
 per vndas laci deambulasse: ferrum autem de profundo laci, Helisæi
 more, per ipsum in manubrium reuocatum fuisse. Et sicuti scriptum
 2. Mac. 1. 20 diuinis paginis continetur, facer ignis absconsus, post multa anno-
 rum curricula in crassam aquam versus reperitur, eadem aqua super
 oblatum sacrificium versa, diuina potentia est igne consumpta. Sed
 Iud. 6. 19. & Gedeonis sacrificium cum superfuso iure, cuius abundantia solet
 ignis extingui, per Angelicum ministerium, igne etiam lambente
 petram consumptum est. & in vnius eiusdemque elementi mysterio
 & finis est vitiis, & origo virtutibus, operante Spiritu sancto, in aqua
 sacri baptismatis. Hæc diligens lector legat, & non mirabitur in iudi-
 cio aquæ frigidæ innocentes ab aqua recipi, nocentes autem non reci-
 pi: sicut & in aqua calida coquuntur noxij, innoxij verò reſeruantur
 incocti. Quia & Christus, celestis medicina patris, verus humanæ medi-
 cus salutis, inuocatus à suis fidelibus, vt & medici carnis ipso inspirante
 solent, contraria contrariis, calida frigidis, frigida calidis curat. Et
 in veteri Ecclesia, quæ vocatur vsitatiùs Synagoga, de vnius eiusdem-
 que seditionis hominibus, quosdam terra absorptos operuit, quos-
 dam verò super terram edax flamma consumpsit. Dúmque caro inno-
 xia Saluatoris aquis frigentibus tingitur, opposita quondam noxiis
 romphæa ignea paradisi restinguitur. Sed & dispositione ipsius ele-
 mentorum conditoris atque rectoris, vno eodemque sole lutum strin-
 gitur, cera liquatur. Hæc dicta sint, quia elementum instabile in
 mergendo, pro fide credentium, quosdam recipit, quosdam autem
 non recipit: sed & feruore elementi eiusdem quidam coquuntur, &
 quidam euadunt incocti. Nec prætereundum quia legimus in capitu-
 lis Augustorum fuisse vetitum frigidæ aquæ iudicium: sed non in illis
 Addit. xv. cap. xxc. Synodalibus, quæ de certis accepimus Synodis. Quod, vt quidam in-
 fulsè dicunt, propterea fuerat vetitum, quoniam quasi rebaptizatur,
 qui in nomine Domini aquis immergitur. Sed hoc ibidem scriptum
 nequaquam reperimus. Nec nos etiam ignoramus, quia beatus Am-
 brosius plura dicit baptismata, id est plura baptismatis adnotat præ-
 conia. Et sacri canones rebaptizationes omnibus vt vitandæ sunt
 prohibent. nemo tamen est penè fidelium, qui se sine crucis si-
 gno, vel inuocatione diuini nominis aquis etiam ad lauandum im-
 mittat, iubente Apostolo, *Omnia agendum in nomine Domini*, & non
 se illo baptizari putat baptismo, quo renatus est ex aqua & spiritu.
 Sermo enim, & opus Dei, cunctaque sacramenta diuina, manna sunt,

quod sicut scriptum est, *habuit omne delectamentum, & omnis saporis* Sap. 16. 2.
suauitatem, quodque sicut pro desiderio suscipientium quondam fa-
 ctum est in saporem gustantium, ita & hæc pro deuotione credentium
 fiunt causa ostensionum. Velut incarnatio Domini in ruinam & re-
 surrectionem multorum est, & crux eius, pereuntibus quidem stultitia
 est, credentibus verò in salutem virtus Dei est, & prædicatio ipsius aliis
 est odor mortis in mortem, aliis odor vitæ in vitam. & baptismatis sa-
 cramentum, quod verbis sollemnibus consecratur, vt catholici docto-
 res produnt, infidelibus est ludificatio, fidelibus autem redemptio. Si
 autem extra Domini institutionem & Apostolicam sit traditionem, la-
 uacrum est corporalium sordium, non ablutio peccatorum. Veluti &
 sanctus Augustinus de consecratione corporis & sanguinis Domini
 nostri Iesu Christi in libro contra Faustum dicit, Panis & calix non Lib. xx.
 qualibet sed certa consecratione mixtus sit nobis, non nascitur. Pro- cap. xiii.
 inde quod non ita sit, quamuis sit panis & calix, alimentum est re-
 fectionis, non sacramentum religionis.] Et ipsa sacramenta altaris
 deuotè ad se accedentibus vita, indeuotis iudicium, sicut & panis vitam
 fortium roborat, paruulorum necat, & lenis sibilus equos mitigat,
 catulos instigat, & sol qui ceram liquat, lutum stringit, sanis ocu-
 lis lumen est, & lippientibus tenebræ. vtque venenum mors est ho-
 mini, & vita serpenti, sic & istud iudicium, firmiter & ritè creden-
 tibus ostensio veritatis, hæsitantibus autem & dubiis error inuoluens
 esse dinoscitur. Quoniam sicut Paulus dicit, *Est enim fides speranda-* Heb. 11. 1.
rum substantia rerum, argumentum non apparentium, profecto liquet quia,
 exponente beato Gregorio, fides illarum rerum argumentum est, Hom. xxvi.
 quæ apparere non possunt. Quæ etenim apparent, iam fidem non
 habent, sed agnitionem. Sic in hoc diuino iudicio his, de quibus
 antea dubitabamus, diuina ostensione monstratis, quæ corporalibus
 oculis videre non possumus, oculis fidei contemplantes credulita-
 tem accommodare debemus. Sicut Thomas antea dubitans, dum
 Dominum palpauit, aliud vidit, & aliud credidit. à mortali quippe
 homine diuinitas videri non potuit. Hominem igitur vidit, & Deum
 confessus est, dicens, *Dominus meus, & Deus meus*. Videndo ergo cre- Ioan. 10. 18
 didit, quem considerando verum hominem, hunc Deum quem vi-
 dere non poterat exclamauit. Ita & veritatem rei, de qua dubitamus,
 quia corporalibus oculis videre nequibamus, diuinæ ostensioni cre-
 dentes, veritatem quæ Deus est exclamando laudare debemus: cum
 impleri viderimus quod dicit Apostolus, *Nolite iudicare ante tempus,* 1. Cor. 4. 5.
quoadusque veniat Dominus, qui & inluminabit abscondita tenebrarum,
& manifestabit consilia cordium. Venit quidem nunc Dominus ad in-
 lustrationem nostrarum tenebrarum, vt cognoscamus veritatem
 per manifestationem ipsius iudicij, qui venturus est ad manifestan-
 da consilia cordium in futuro iudicio. Hæc autem dicimus, non
 quo quemquam reprehendamus, quia nec ibi scriptum est, cur hoc

iudicium non debeat fieri, sed tantummodò dictum ne fieret, aut nostra, quasi sapientiùs prolata, quàm alij inuenire ex sanctorum documentis præualuerint, siue præualeant, defendere satagamus. Vnusquisque enim in suo sensu abundat. Tantùm quilibet hoc cautè prouideat, vt à fide catholica & traditione Apostolicæ sedis non discrepet. Sed quæ sentimus humiliter proferentes, parati sumus, si quis conuenientiùs nobis ostenderit, sine contentione sano intellectu cedere, & libentissimè non modò consentire, quin etiam discere.

X L.

*Ad Hildeboldum Episcopum Sueſionensem infirmitate detentum.
Quem iuxta petitionem litterarum confessionis illius absentem
reconciliando absoluit.*

Nunc primùm ex Codice S. Remigij Remensis.

HINC MARVS NOMINE NON MERITO
*Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, carissimo filio & venerabili
fratri nostro Hildeboldo mentis & corporis salutem tribui à Deo depono.*

QVANDO confratres & coepiscopi nostri, Hodo & Raimelmus, Willebertus quoque, & Adalbernus atque Geroldus, & nouiter ordinatus Hadebertus, mecum Remi fuerunt, humilis ac sinceræ mentis tuæ confessionem relegi, & pro tua animæ & corporis salute per omnem nostram parochiam Domini misericordiam implorari poposci. Et quoniam fratrem nostrum Hodonem ad te iturum cognoueram, non putaui necesse fore vt tibi litteras mitterem, quia ipse & vnanimite nostra, & ministerio Episcopali, ea quæ agenda sunt erga infirmum fratrem per se agere poterat. Sed quoniam presbyterum tuum ad me mittens eundem breuiculum confessionis tuæ mihi remisisti, petens vt absolutorias litteras tibi transmittam, quam deuotionem tuam gratanter suscepi. scio enim quia non in me bona merita quæ nulla sunt, sed virtutem ministerij immerito mihi commissi attendis. Et ideo per verba sancti Leonis executionem ministerij indignitatis meæ, & fidem tuam, ad Pontificem confessionis nostræ Iesum mitto. Ait enim idem sanctus Leo, quia aliter in Ecclesia Dei, quæ corpus Christi est, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet sit in patris dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex

virgine, sacramentum propitiationis exequitur, dicente Apostolo, *Christus Jesus, qui mortuus est pro nobis, immo qui & resurrexit, qui est* Rom. 8. 34.
in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis, cuius misericordiæ nec
modum possumus ponere, nec tempora diffinire, apud quem
nullas patitur veniæ moras vera confessio, dicente Dei spiritu per
Prophetam, Cum conuersus ingemueris saluus eris, & alibi, Dic iniqui-
tates tuas prior, ut iustificeris, & item, Quia apud Dominum misericordia
& copiosa apud eum redemptio, & sanctus dicit Ambrosius, Beatus qui
vel sub ictu mortis auertit à vitiis. Beati enim quorum tecta sunt
peccata, quia scriptum est, Desine à malo & fac bonum, & inhabita in
seculum sæculi. Quicumque ergo desierit à peccatis, & fuerit ad me-
liora conuersus, habebit superiorum indulgentiam peccatorum,
quæ fuerit vel pœnitendi confessus affectu, vel corrigendi auersus
ingenio. Quapropter sicut principali sententia constat, quia in mul-
tis offendimus omnes, vnde ingemiscimus, ita principali sententia
consolamur. quia si confiteamur peccata nostra fidelis est & iu-
stus, quin Iesus Christus, conditor & redemptor ac saluator noster,
quem habemus aduocatum iustum apud patrem, & est propitiatio
pro peccatis nostris, & interpellat pro nobis, fideliter confitentibus
nobis dimittit nobis peccata nostra, & emundat nos ab omni ini-
quitate. Quibus animati diuinis sententiis, frater & confacerdos no-
ster Hildebolde, confitenti tibi peccata tua, per Ecclesiasticam Apo-
stolicæ auctoritatis potestatem, quam Dominus noster Iesus Christus
tradidit discipulis & Apostolis suis dicens, Accipite Spiritum sanctum, Ioan. 20. 21.
quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & per eosdem Apostolos suos
ipsorum successoribus, quorum vices licet indigni tenemus, etsi non
merito, tamen nomine atque officij susceptione, eandem potestatem
donauit, & in se credenti fideliter dixit, Fiat tibi secundum fidem tuam, Matth. 8. 13
& 9. 23.
gratia & omnipotentia sua, virtute sancti Spiritus, qui est remissio
omnium peccatorum, dimittat tibi omnia peccata tua, liberet te ab
omni malo, conferuet in omni bono, & perducatur te ad vitam æter-
nam, & ad sanctorum sacerdotum consortium Amen. Et quia, dul-
cissime frater, tali infirmitate, sicut ipse nosti, detentus corpore ad
te ire non possum, spiritu & deuotione ad te vado, & quod ipse
corporaliter erga te gererem, spiritu ago, & per comministros ac
compresbyteros nostros in te agi corporaliter posco. mittens ma-
nu mea, secutus maiorum exempla, in manu istius presbyteri oleum
sanctificatum, vt etiam obsequio meo per eius mentionem, Spiritus
sancti gratia, qui est remissio omnium peccatorum, indulgentiam
percipias omnium delictorum, & consortium sanctorum Episcopo-
rum. Velut ex superfluo denique, quoniam hæc te egisse non du-
bito, bonam deuotionem tuam commoneo, vt præter istam gene-
ralem confessionem, quæque ab ineunte ætate, vsque ad hanc in qua
nunc degis, te commisisse cognoscis, specialiter ac singillatim Deo

Pfal. 118.
136.

Pfal. 50.3.

Apoc. 2.5.

Pfal. 50.19.

Iac 5.16.

Luc. 11.4.

Ioan 6.35.

& sacerdoti satage confiteri. & dum vnumquodque erroris tui inquinamentum singillatim confiteris & defles, simul te de omnibus actorum lacrymis mundes. Vnde dicitur per Prophetam, *Diuisiones aquarum deduxit oculus meus*. Diuisam quippe ex oculis aquam deducimus, quando peccatis singulis dispartitas lacrymas confitendo exhibemus. Quæ singillatim de singulis semel sacerdoti sufficit confessio facta, si post hanc confessionem, & per sacerdotale consilium emendationem, non fuerint iterata peccata. Quotidie tamen de singulis singillatim cum gemitu vel lacrymis in oratione Deo est facienda confessio, vt ita confitens Domino cum Psalmista dicere possit, *Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper*. Si autem quiddam subreptum fuerit de his quæ per dignos pœnitentiæ fructus deleta sunt, recurrendum est ad diuinum per beatum Ioannem consilium, *Memor esto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac*. Sed sciendum est, quia tunc bona opera nos à culpis mundant & liberant, cum perpetrata mala plangimus & abdicamus. Nam qui semper peccare vult, & quasi semper bona agere, scire debet quia commixta prauis actibus opera bona animam non redimunt, quam à vitiis non compescunt. Cor, inquit, *contritum & humiliatum Deus non despicit*. Quisquis enim peccata plangit, nec tamen deserit, cor quidem conterit, sed humiliare contemnit. quisquis verò peccata sua iam deserit, nec tamen plangit, iam quidem humiliat, sed conterere cor recusat. Quotidiana autem leuiâque peccata, secundum Iacobi Apostoli hortamentum, alterutrum cœqualibus quotidie confitenda sunt. Quæ quotidiana eorum oratione cum quotidianis piis actibus credenda sunt mundari, si cum benignitate mentis in Oratione dominica veraciter dicitur, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Frater carissime, de quotidiana communionem corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi noli te securare vt quotidie te illa non munias: quatenus per hanc communionem sacramentorum eius vnum effectus cum eo, in quo princeps mundi veniens nihil suum inuenit, & fidelis in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis dixit, *Qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo*, ab omni hoste munitus, securus ad conditoris & redemptoris ac saluatoris tui præsentiam venias.

XLI.

AD HADRIANVM PAPAM.

*Respondet ad ea quæ Pontifex de regno Lotharij, & de Hincmari
nepotis causa mandarar.*

Ex editione Parisiensi.

DOMINO SANCTISSIMO ET REVERENTISSIMO
patrum patri Hadriano, primariæ sedis Apostolicæ & vniuersalis Eccle-
siæ Papæ, Hincmarus nomine non merito Remorum Episcopus, ac plebis
Dei famulus.

EXCELLENTIÆ vestræ auctoritas nuper XIV. Kalend.
Nouembris IV. indict. mihi per legatos suos multis
& magnis increpationibus repletam, sicut sibi pla-
cuit, misit epistolam. De quibus, vt viri flagellis e-
ruditi verbis vtar, quantum ad humanum spectat
iudicium, *Non viro qui similis mei est respondebo, nec* Iob 9.31.
qui mecum in iudicio possit audiri: nec est qui vtrumque valeat arguere, &
ponere manum suam in ambobus. &, Si locutus fuero, non quiescet dolor meus, Iob 16.7.
& si tacuero non recedet à me. Propterea non ex æquo ad omnia, sed
ad quædam de his quæ scripsistis, de quibus tacere non audeo, bre-
ui & humili sermone mihi est respondendum. Quia scripsistis me
reminisci debere, si vnquam epistolis non rescriptum sit, & conue-
nientibus responsis de negotiis, de quibus agebatur, Apostolicæ se-
di remissum, sicut me pro vestro contemptu fecisse penitus constat,
quando nuper per viros missos in Galliarum partes epistolas tam
mihi quàm aliis destinastis, & nullum inde responsum recepistis.
Humiliter suggero, quia nunquam per contemptum à sedis Apo-
stolicæ præceptionibus deuiaui, & in vestra epistola per commemo-
ratos Missos vestros, Paulum scilicet & Leonem venerabiles Epi-
scopos, pusillitati meæ directæ scripsistis quid inde agerem, sed non
scripsistis vt inde vobis rescriberem. Verumtamen eisdem Missis ve-
stris verbis respondi, pro viribus me iussionem vestram executurum.
Egi autem exinde quantum valui, & quantum mihi agendum esse
videre potui, & quod me agere non posse vidi, ad potestatis vestræ
auctoritatem tractatione mea referre curaui, sicut & vobis innote-
scendum cuius rei exitum & effectus certitudinem sciui, quando præ-
fatas increpatorias litteras mihi misistis, parabam scilicet, quomo-
do ipsa die, quando epistolas vestræ auctoritatis mihi Paulus & Leo
venerabiles Episcopi dederunt, Regi & Episcopis, & regnorum pri-

moribus, qui tam de regno quod antea dominus Carolus habuit, quàm & de regno quod olim rex Lotharius habuit adfuerunt, re-
 legi, & eis ut ita feruarent denuntiare curavi. His autem quidem
 Episcopis regni quod antea dominus Carolus habuit, detulerunt e-
 pistolam ad eos generaliter directam transmissi. Indéque Episcopis
 tam ex regno suo quondam Lotharij, qui in Attiniaco iussu ipsius
 domni Caroli regis conuenerunt, eandem epistolam relegi, & præ-
 fato domno regi Carolo, sed & Episcopis regni ipsius, & Episcopis
 regni dudum Lotharij, & Episcopis regni Ludouici, sed & ipsi Ludo-
 uico regi Germaniæ hanc schedulam quæ subsequitur, post iuramen-
 ta inter reges sine me facta, dedi. In qua sic auctoritatis vestræ præ-
 ceptionem indixi, ut periculis imminentibus commemoratis, quo-
 modo eis obuiare, & illa omnia penitus & insimul commouere non
 poteram, relatione ad auctoritatem vestram, & si non resistentibus, vel
 mihi consulerem. Ipsa autem schedula, & regibus, & Episcopis, ac
 regnorum primoribus à me recitata & data, ita se habet, *Domnus*
Apostolicus Hadrianus, sicut multis est cognitum, & litteris suis, quas præ-
 manibus habeo, exiguitati meæ dignatus est intimare, regibus & præsulibus
 ac regnorum primoribus in his Galliarum partium regionibus, & inter cetera
 auctoritate ministerij sui mandauit, ut regnum quondam ac regis Lotharij,
 quod domno Imperatori Ludouico spiritali filio eius hereditario iure debetur,
 & quod ad eum post mortem ipsius Lotharij rediet, vel homines in eo degen-
 tes, mortalium nullus inuadat, nullus commoueat, nullus ad se conetur inflecte-
 re. Quod si quis præsumpserit, non solum per suæ auctoritatis ministerium in-
 firmabitur, verum etiam vinculis anathematis obligatus, nomine Christianita-
 tis priuatus, cum diabolo omnino locabitur. & si quis nostrum de Episcopis
 tam nefariæ temeritatis auctorem vel tacendo fugerit, vel non resistendo con-
 senserit, non iam pastoris, sed mercenarij nomine se nouerit censendum, &
 quia iam non pertinebit ad eum de ouibus, non pertinebit consequenter de pa-
 storaliibus dignitatibus. Quæ autem in epistolis ad Episcopos & regnorum
 primores regni quondam Lotharij directis contineantur, melius ipsi scitis, qui
 eas legistis. Audiui etiam quod similes epistolæ, sicut domno nostro Carolo,
 & Episcopis ac primoribus regni ipsius directæ sunt, domno nihilominus Lu-
 douico regi glorioso, & Episcopis ac regni eius primoribus missæ sunt, quod
 vos qui de regno eius estis certius scitis. Mihi quoque exiguo Remorum Epi-
 scopo auctoritate sua dominus Apostolicus specialiter commendauit, ut vice
 sua tam reges, quàm ceteros Dei ac mundi ministros admonendo, suadendo, ac
 prohibendo à cupiditatis vel auaritiæ vitio, & ut aliena non suscipiant, atque
 regnum quondam Lotharij & homines in eo degentes non inuadant, compri-
 mant & compescant. Sed & per multos & à multis audio, diuulgatum in-
 ter principes nostros, dominos scilicet ac reges gloriosos, mutuis sacramentis
 firmatum, ut inter eos, qui se dicunt ipsius regni heredes esse, æqua diuisio
 ipsius regni fiat. quæ firmitas si facta non fuisset, ut multi affirmant, iam se-
 ditio inter populos illis subiectos exorta fuisset. Et si ipsa firmitas executâ

non fuerit, prælia & seditiones, sicut iam fuerint post obitum domni Ludouici Imperatoris, inter eos exurgent, & maxima strages populi ac perditio animarum inde proueniet, quod postea emendari non poterit. Quapropter inter tanta & talia pericula, scilicet domni Apostolici præceptum negligere, & pactum iuramentis in nomine Domini & sanctorum eius inter reges nostros firmatum, dissoluendum iudicare, & seditiones populorum ac prælia paruipendere, & ut Ecclesiarum rectores ac viri nobiles, de multis partibus à paganis impetiti, & sine rege ac principe, nisi quem ipsi post mortem Lotharij propria quisque conuenientia elegerint, sicut fatentur, existentes, non debeant, vel sicut habent necessitatem, non habeant libertatem rectorem eligere, qui sanctam Ecclesiam, & eos atque Christianitatem in illo regno consistentem defendat & gubernet, dicere anxians sine generali unanimitate Episcoporum regni domni Caroli, quibus dominus Apostolicus de causa regni Lotharij suam misit epistolam, quam eis, sicut mihi est præceptum, direxi, de his quæ præmissi, quantum ex me est, nulli definitioni audeo consentire, reseruato per omnia priuilegio sententiæ domni Papæ, cuius auctoritas, si aliquid de actis corrigendum fuerit, admonitione paterna corrigit, & quæ stabilienda sunt poterit robore. De hoc verò, quod mihi scripsistis, dicentes, Quis melius te nouit, quòd filij quondam Ludouici Imperatoris, in vnum conuenientes, regnum inter se diuiserunt, iurèque iurando sibi inuicem promiserunt, ut nullus eorum regnum alterius fratris sibi usurparet, aut omnino peruaderet, & tunc Carolus rex, iuramentis contemptis, illud regnum, quod Lothario Imperatore defuncto domino serenissimo Imperatori filio eius debetur, inuasit, & fidem debitam violauit? Reuerentiæ vestræ debita humilitate respondebo, quoniam etsi ita esse, ut scribitis, scirem, cum ipse rex Carolus ita esse non confiteatur, nec vel legali vel regulari iudicio inde conuictus appareat, & multis attestantibus fateatur hanc regni partem sibi à patre Ludouico Augusto, consensu tam Episcoporum, quàm ceterorum procerum totius Imperij traditam, & à fratre Lothario sacramento publicè confirmatam, sequendum tamen mihi arbitrarer quod præmissi iudicio dicit Africanum Concilium, Ut magis caueat Episcopus, Can. 100. ne dicat in quenquam, quod aliis documentis conuincere non potest.] Vnde sanctus Augustinus, qui eidem Concilio interfuisse legitur, à Sede Apostolica, beato Cælestino docente, pro vita sua, atque meritis ac magna scientia inter magistros optimus habitus, in libro de Pœnitentia dicit, Plerique boni Christiani propterea tacent, & Homil. 50. cap. 3. sufferunt aliena peccata quæ nouerunt, quia documentis sæpe deferuntur, & ea quæ ipsi sciunt indicibus Ecclesiasticis probare non possunt. Quamuis enim vera sint quædam, non tamen iudici facillè credenda sunt, nisi certis indiciis demonstrantur. Nos verò à communione quemquam prohibere non possumus, quamuis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum, aut aliquo siue seculari, siue Ecclesiastico iudicio nominatum atque conuictum. Quis enim sibi vtrumque audet assumere, ut cuiquam

ipse sit accusator & iudex? Cuiusmodi regulam etiam Paulus Apostolus in Epistola ad Corinthios breuiter insinuassee intelligitur, cum quibusdam talibus commemoratis criminibus, Ecclesiastici iudicii formam ad omnia similia ex quibusdam daret, ait, *Scripsi vobis in Epistola, non commisceri fornicariis, & reliqua. & aliquanto post, Si quis frater nominetur aut fornicator, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum quidem simul sumite. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? nonne de his quæ sunt inter vos iudicatis? de his autem, qui foris sunt, Dominus iudicabit. Auferte malum à vobis ipsis.* Quibus verbis satis ostendit, non temerè aut quomodolibet, sed per iudicium auferendos esse malos ab Ecclesiæ communione: & si per iudicium auferri non possunt, tolerantur potius, ne peruersè malos euitando, quisque ab Ecclesia ipse discedens, eos quos fugere videtur, vinciat ad gehennam. Et item, *Si quis frater nominatur fornicator, aut raptor, & reliqua.* Eam, inquit, nominationem intelligi Apostolus voluit, quæ fit in quenquam, cum sententia ordine iudiciario atque integritate proferatur. Nam si nominatio sufficit, multi damnandi sunt innocentes, quia sæpe falsò in quenquam crimen nominatur. Noluit enim hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei, secundum ordinem Ecclesiæ, siue ultro confessum, siue accusatum, atque conuictum.] Sunt enim leges, & canones, ac decreta Sedis Apostolicæ ex eisdem canonibus promulgata, quæ manifestant qualiter, & à quibus, vel vbi quis debeat accusari vel iudicari. de quibus sanctus Augustinus in libro de vera Religione dicit, In istis temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent cum eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.] Et sanctus Gelasius in decretis suis ad Orientales Episcopos, Ideo, inquit, vocatur ad iudicium certa quæcumque persona, vt aut fateatur obiecta, aut vincatur obiectis.] Et iterum, Nathan Propheta palàm publicèque in facie regis David & commissum pronunciauit errorem, & ipsum commissum non tacuit, & confessione correctum consequenter absoluit.] Et sanctus Bonifacius longè antè decreuit, Et accusatus præsens, si confidit, ad obiecta respondeat.] Non insurgendum ergo mihi est visum ad iudicandum illum, qui non confessus, aut in aliquo, siue sæculari, siue Ecclesiastico iudicio nominatus est atque conuictus: nec vtrumque fui ausus assumere, vt eius ipse forem & accusator & iudex. De eo quod sanctitas vestra exiguitati meæ scripsit, quia filii, & contra tale facinus saltem leuiter non insurrexi, non solum confors, sed etiam quod est deterius, huius tyrannidis auctor ipse videor, cum venia & pace vestræ sublimitatis dico, quia ille qui fortè hac opinione, sed non cognitione, ad iniuriam & increpationem meam vobis suggessit, scire debuerat, vestræ auctoritatis grauitatem suffi-

1. Cor. 5. 9.

Cap. 31.

2. Reg. 12.

cienter recolere quod scriptum est, *Causam quam nesciebam diligentissime inuestigabam.* Et ut beatus dicit Gregorius, cum omnia nuda & aperta sint oculis Domini, tamen mala Sodomæ noluit audita iudicare, qui ait; *Descendam, & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita, ut sciam.* Omnipotens itaque Dominus & omnia sciens, cur ante probationem quasi dubitat, nisi ut grauitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum antè præsumamus credere quàm probare?] Nam ut vestræ dignationi veraciter fatear, nec auctor, nec consors, nec consensor ullius tyrannidis vnquam, vel vsque ab ipsis cunabulis hætenus extiti. Hæc qui vobis talia nuntiauit, adiuuante Domino, de me probare non valebit. Et quia non filui, & in annuntiando vel exequendo ea quæ mihi à vestra auctoritate præcepta sunt, pro scire & posse meo, deses vel segnis non extiti, sicut & antè scriptis ostendi, & coram Missis vestris viua voce monstraui. De hoc quod dicitis, quia honore & dignitate ceteris Caroli regis regni Episcopis sum sublimior, suggero quia scientia & meritis inferiorem, & non dignitate ac honore loci priorem ceteris Metropolitanis me esse cognosco. Quia sicut Innocentius & Bonifacius, ac ceteri sacre Sedis Romanæ Pontifices in Decretis suis ex sacris canonibus promulgatis dicunt, vnaquæque prouincia suo Metropolitano debet esse contenta. De hoc quod scripsistis, Ut si ipse rex Carolus in obstinationis suæ perfidia post meam conuentionem persistere maluerit, quàm iuxta vestra monita resipiscere, ab illius me communionem atque consortio sequestrem, & secundum Apostolum, *ne aue ei dicam*, si vestra communionis volo esse particeps, præsentiam eius modis omnibus deuitem, cum magno cordis dolore ac gemitu dico, quoniam & Ecclesiastici & sæcularis ordinis viri, qui diuersis de regnis Remis ciuitatem plurimi conuenerint, quos mandatum vestrum ibidem mihi delatum, quia non debuit, latere non potuit, exiguitati meæ, qui quantum sciui & potui semper Apostolicæ sedis priuilegium extuli, impropere dixerunt & dicunt, Nunquam huiusmodi præceptionem ab illa sede ulli decessorum meorum missam fuisse, cum inter reges sacramentis etiam confœderatos, sed inter patrem & filios, ac inter fratres prælia & seditiones eorum temporibus fuisse noscantur. Et aliis peccatis meis reputo, me hac intentionis vestræ comminatione singulariter ab auctoritate vestra impetiturum, cum ceteros Episcopos regni sui, confratres scilicet & confacerdotes meos, tantum monueritis, increpaueritis, redargueritis & instruxeritis, non tamen, sicut me, illos de participatione communionis vestræ intentando comminari voluistis, nec etiam eos, qui, ut quidam dicunt, Regem nostrum in regnum quondam Lotharij pro sua necessitate inuitauerunt, & honores ex eodem regno obtinuerunt, neque illos, qui regibus & regnorum primoribus, sicut

Iob 29.

Moral. xix.
cap. 14.

Gen. 18.

2. Ioan.

ego, vestram præceptionem & de ipso regno interdictionem non intimauerunt, & ex aduerso ascendentes non restiterunt, ut ego, qui secundum quod potui iussionem vestram perficere procuraui, & nihil emolumenti, & quantum passus est pedis in rebus, cum plures ex Ecclesia mihi commissa diuturnis temporibus abstractæ in eodem regno habeantur, nec aliud quodcumque commodum, nisi impedimenta & dispendia sim adeptus. Sed & domno nostro regi Carolo ad exaggerationem dicitur à quibusdam, quod nec pro Lothario, sicut multorum certa notitia, & infantes inde geniti protestati sunt, publico adulterio denotato, & apud sedem Apostolicam accusato, in cuius parte regni non solum pars diocesis, verum & pars parochiæ meæ coniacuit, talem præceptionem & comminationem ab antecessore vestro nullus Episcoporum in isto regno acceperit, nec etiam ab hæreticorum, vel schismaticorum, siue tyrannicorum Imperatorum ac regum, quales fuerunt Constantius Arrianus, ac apostata Iulianus, & Maximus tyrannus, præsentia & salutatione siue colloquutione, sedis Apostolicæ Pontifices, vel alij magnæ auctoritatis atque sanctitatis Episcopi, cum locus & ratio ac causa exigit, se subtraxisse leguntur. Et si, aliis Episcopis Regi nostro communicantibus, ego me ab illius communione vel præsentia subtraxero, dicunt secundum Concilium Africanum, quamdiu illi non communicauero, ut mihi ab illis non communicetur Episcopis. Præsertim cum ipse Rex se periurum esse deneget, se inuasorem alterius & non ad se pertinentis regni diffiteatur, se tyrannum non esse confirmet, se hæreticum vel schismaticum, quibus Apostolus nec aue à quoquam dici præcepit, non esse confiteatur: sed confessione rectæ fidei, & amplexione Ecclesiasticæ pacis, se catholicum & in pace Ecclesiastica manere & permanere velle demonstrat: & secundum leges ac canones, præsens in iudicio, aut ad obiecta respondere, aut obiectis conuinci, se non refugere dicat. Et, ut de regia persona, inquiunt, reticeamus, nec sicut quemlibet plebeium vel liberi capitis virum, in istis regionibus, secundum Ecclesiasticas regulas, & secundum leges publicas, illum accusatum, vel sponte confessum, aut legaliter ac regulariter apertè conuictum audiuius. Sed in libris illa satis notissima ad legendum oculis ingerunt. qualiter proauus suus Pipinus à Stephano ipsius auxilium petente, & pro liberatione Romanæ Ecclesiæ in Galliam veniente, in regem sit vnctus, cum adhuc degeret Romana Ecclesia sub nomine & non auxilio defensionis Græcorum Imperatoris, & idem Pipinus non excommunicatione Apostolica, sed virtute hostili, Haistulfum qualemcumque regem Christianum oppressit, & Italiam domuit, atque iustitias sancti Petri obtinuit. Similiter & quæ auus eius Carolus temporibus Hadriani & Desiderij regis Longobardorum egerit, & quomodo patriciatum Romanum suscepit, quomodo etiam temporibus Leo-

Can. 100.

nis Papæ nomen Imperatoris adeptus fuit, & quæ in Italia, & quanta erga Romanam Ecclesiam fecerit. & quomodo Stephanus in Belgicam veniens, & Remi patrem suum Imperatorem coronans sacrauerit, & quomodo Gregorius subreptus cum Lothario patre suo repugnante in Franciam venit, & pax postea in Francia ut antea non fuit, & ipse Papa cum tali honore sicut decuerat, & sui antecessores fecerunt, Romam non rediit. Et computant quanta iste ab Episcopis & populo, qui regem non habebant, & à paganis & seditiosis impetebantur, in regnum quod Lotharius habuit inui-
 ratus exordinata ordinauerit: & dicunt sæcularem scripturam di-
 cere, quia omne regnum sæculi huius bellis quæritur, victoriis pro-
 pagatur, & non Apostolici vel Episcoporum excommunicationibus
 obtinetur. & scripturam diuinam proponunt dicere, *Quia Domini* Psal. 11.
Prou. 8.
est regnum, per quem reges regnant, & cui voluerit dat illud, ministerio
 Angelorum & hominum. Quibus cum verba beati Iacobi Aposto-
 li opponimus dicentis, *Vnde bella & lites inter vos? Nonne hinc?* id Dan. 4.
est, ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris? Litigatis & Iacob. 4.
belligeratis, & non habetis, propterea quod non postulastis. Et ideo, quia
Domini est regnum, & per eum reges regnant, ab illo regnum postulare
 debetis: qui litigatis & belligeratis pro temporali gloria, cum, si Domi-
 num pia intentione postularetis, ipse vobis necessaria ad vsum tempo-
 ralem & ad fruendum perpetuò superna bona tribueret. Et cum po-
 testatem à Christo sancto Petro primo Apostolorum, & in eo suis
 successoribus datam, sed & Apostolis, & in eis Episcopis, pontifi-
 cium ligandi & soluendi collatum illis insinuare volumus, respon-
 dent, Et vos ergo solis orationibus vestris regnum contra Nort-
 mannos & alios impetentes defendite, & nostram defensionem no-
 lite quærere: & si vultis ad defensionem habere nostrum auxilium,
 sicut volumus de vestris orationibus habere adiutorium, nolite quæ-
 rere nostrum dispendium, & petite domnum Apostolicum, ut quia
 rex & Episcopus simul esse non potest, & sui antecessores Ecclesiasti-
 cum ordinem quod suum est, & non rempublicam, quod regum est,
 disposuerunt, non præcipiat nobis habere regem, qui nos in sic lon-
 ginq̃ partibus adiuuare non possit contra subitaneos & frequen-
 tes paganorum impetus, & nos Francos non iubeat seruire, quia
 istud iugum sui antecessores nostris antecessoribus non imposue-
 runt, & nos illud portare non possumus, qui scriptum esse in
 sanctis libris audimus, ut pro libertate & hereditate nostra vs-
 que ad mortem certare debeamus. Et si aliquis Episcopus aliquem
 Christianum contra legem excommunicat, sibi potestatem ligan-
 di tollit. & nulli vitam æternam potest tollere, si sua peccata illi
 eam non tollunt. Et non conuenit vni Episcopo dicere, ut Chri-
 stianum, qui non est incorrigibilis, non propter propria crimina,
 sed pro terreno regno alicui tollendo, vel acquirendo nomine Chri-

stianitatis debeat priuare, & eum cum diabolo collocare, quem
 Christus sua morte & suo sanguine de potestate diaboli venit redi-
 mere, & Christianos pro fratribus suis animas suas docuit ponere.
 Propterea si dominus Apostolicus vult pacem quærere, sic pacem
 quærat, vt rixam non moueat, quia non nos concedemus, vt ali-
 ter ad regnum Dei peruenire non possimus, si illum, quem ipse
 commendat, terrenum regem non habuerimus. Et alia de iuramen-
 tis, & periuriis, & de tyrannide, de quibus scripsistis, sed & de firmi-
 tatibus, quæ inter reges nostros factæ fuerunt, & de seditionibus quæ
 pro illo regno exortæ fuerunt, & ad internecionem multorum per-
 uenirent, nisi ipsæ firmitates executæ fuissent, nobis dicunt, quæ ve-
 stræ auctoritati mandare nobis non conuenit. Quapropter, quomodo
 ipsius regis, in cuius regno parochia & prouincia mea consistit, & eo-
 rum qui cum eo degunt, sine animæ periculo, & mihi commissæ
 Ecclesiæ detrimento, consortium vel præsentiam valeam deuitare,
 non video, cum beatus Augustinus in præfato libro de Pœniten-
 tia dicat, *Scripsi vobis*, inquit Apostolus in epistola, *non commi-*
sceri fornicariis, non vtique fornicariis huius mundi, aut auaris,
 aut raptoribus, aut idolis seruentibus: alioquin debueratis de
 hoc mundo exire. Non enim possunt homines in hoc mundo
 viuentes, nisi cum talibus viuere, nec eos lucri possunt facere Chri-
 sto, si eorum colloquium conuiuiumque vitauerint. Vnde &
 Dominus cum publicanis & peccatoribus comedens, *Non est*, in-
 quit, *opus sanis medicus, sed malè habentibus. Non veni vocare iustos, sed*
peccatores. Et paulo post, Quibus satis ostendit, non temerè & quo-
 modolibet, sed per iudicium auferendos esse malos ab Ecclesiæ com-
 munionem, & si per iudicium auferri non possunt, tolerentur potius,
 ne peruersè malos euitando, quisquam ab Ecclesia ipse discedens,
 eos quos fugere videtur vinciat ad gehennam. Quia & ad hoc no-
 bis sunt in scripturis exempla proposita, vel in messe, vt paleæ suf-
 ferantur vsque ad vltimum ventilabrum, vel infra illa retia, vbi pi-
 sces boni cum malis vsque ad segregationem, quæ futura est in litto-
 re, hoc est, in fine sæculi, æquo animo tolerentur.] Et item idem ex
 sententia Pauli, Duobus modis non te maculat malus, si non con-
 sentias, & si redarguas: hoc est non communicare, non consentire.
 Communicatur quippe, quando facti eius consortium voluntatis &
 approbationis adiungitur. Hoc ergo admonens nos Apostolus ait,
Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, Et quia parum e-
 rat non consentire, si sequeretur negligentia disciplinæ, *magis autem*,
 inquit, *& redarguite*. Videte quemadmodum vtrumque complexus est.
Nolite communicare, magis autem & redarguite. Quid est, *nolite communi-*
care? Nolite consentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid est au-
 tem, *magis & redarguite*? Reprehendite, corripite, coercete.] Hoc
 enim secundum præceptionem vestram verbis & scriptis egi sæpis-
 simè.

1. Cor. 5.

Matth. 3.
Luc. 5.

simè. Et in epistola Concilij ad Donatistas, idem doctor solertissi- Epist. clxx.
Augustini.
mus dicit, Quisquis, inquit, in hac Ecclesia bene vixerit, nihil ei
præiudicant aliena peccata: quia vnusquisque in ea proprium onus
portabit, sicut Apostolus dicit, & quicumque in ea corpus Christi
manducauerit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Cùm autem
dicit *iudicium sibi manducat*, satis ostendit, quia non alteri iudicium
manducat, sed sibi: quia communio malorum non maculat aliquem
participatione sacramentorum, sed consensione factorum. Nam si in
factis malis non eis quisquam consentiat, portat malus causam suam,
& personam suam, nec præiudicat alteri, quem in consensione mali
operis socium non habet criminis.] Et in primo libro De baptismo
dicit, Spirituales, siue ad hoc ipsum pio studio proficientes, non eunt Cap. xviii.
foris, quia & cum aliqua vel peruersitate, vel necessitate hominum
videntur expelli, ibi magis probant quàm intus permaneant, cùm
aduersus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida vnitatis petra
fortissimæ caritatis robore radican- Genes. 15.
tur. Ad hoc enim pertinet quod
in illo Abrahamæ sacrificio dicitur, *Aues autem non diuisit.*] Igitur qui
me à solida vnitatis catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ petra non di-
uido, & sicut nostis scriptis, & etiam præsentibus vestris Missis, ad-
eò ex vestra iussione verbis restiti Regi, ac regnorum primoribus,
vt & coram eisdem Missis comminaretur mihi, quoniam si in mea
sententia permanerem, ad altare Ecclesiæ meæ cantare possem, de
rebus verò & hominibus nullam potestatem haberem, à vestra com-
munionem non debeo separari aliorum factionibus, quorum, quan-
tum ex me est, non communico quæcumque sunt tenebrosis ope-
ribus. *Qui, inquit Dominus, peccauerit mihi, delebo eum de libro meo.* Ezech. 14.
& 18.
& *Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur.* Sed & in peccantibus, vt be-
ne nostis, & beatus dicit Gregorius, causæ pensandæ sunt, & tunc
ligandi atque soluendi potestas exercenda. Quæ potestas, vt Leo di-
cit, in alios Apostolos, & ad omnes Ecclesiæ principes commeauit:
sed ideò singulariter Petro creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectori-
bus Petri forma proponitur. Manet ergo Petri priuilegium, vbi-
cumque ex ipsius fertur æquitate iudicium: nec nimia est vel seue-
ritas, vel remissio, vbi nihil est ligatum, nihil solutum, nisi quod
beatus Petrus aut ligauerit, aut soluerit. Qualiter etiam frater &
sacerdos noster Odo Beluacensis Episcopus, mecum pro obtempe-
randis vestris iussionibus laborauerit, iidem legati vestri vobis inno-
tescere possunt. Sed & aliæ comminationes in nos sunt iaculatæ,
quas adhuc nolo proferre, quâsque scio, si Dominus illis permise-
rit, vt iam in deliberatione, ita sine retractatione comminantes in
opere monstrare curabunt. Et vt mihi experimento videtur, propter
meam interdictionem, vel propter linguæ humanæ gladium, nisi
alius eis obstiterit, rex vester vel regni eius primores non dimit-
tent, vt quod cœperint quantum poterunt non exequantur. Et

nescio quomodo ipsius Regis, vel inter quos habito, præsentiam & communionem vel consortium valeam deuitare, cum Rex & cohabitantes mecum vnà cum Rege, non solum in parochiam, verum & in ciuitatem meam sæpè conueniant, & ibi tamdiu sicut Regi complacet degant, & cum tanta multitudine, tam de regno quod antea habuit, quàm & de regno quod Lotharius habuit, nec non de aliis regnis ad eum confluentibus, sicut Missi vestri viderunt, & hoc quàm sæpè illi videtur, in ciuitate mea sustineo, qui Ecclesiam & plebem mihi commissam deferere, & aliorum vt mercenarius non valeo fugere, nec quò extra regnum eius fugiam habeo: sed regio cultu eo recepto, de Ecclesiasticis facultatibus, sicut præcipit, & quandiu præcipit, illi & sibi obsequentibus serui, vt quietè, secundum quod instat tempus, cum mihi commissis degere possim. Dicit enim hanc potestatem suos decessores habuisse, quam ipse nullius interdictione dimittet. Quæ omnia suprà & infrà dicta, sicut non ad accusandum, sic nec ad excusandum in aduocatione præfati Regis depromo, ætatem enim habet, ipse de se loquatur, neque ad resistendum vestræ auctoritati, neque ad contradicendum vestræ præceptioni, sed consulendum qualiter nos Episcopi, & ego præcipuè, in quem tantam comminationem intentastis, erga Regem nostrum gerere debeamus, cum beatus Augustinus Apostoli exponens sententiam dicat, Apostolica, inquit, doctrina, vt omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, & vt reddantur omnibus omnia, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, & cetera, saluo Domini nostri cultu, constitutionis humanæ principibus reddamus, quando & ipse Dominus, vt nobis huius sacræ doctrinæ præberet exemplum, pro capite hominis, quo erat indutus, tributum soluere non dedignatus est. Iubentur etiam serui Christiani & fideles boni dominis suis temporalibus æquanimiter fideliterque seruire, quos iudicaturi sunt, si vsque in finem iniquos inuenerint, aut cum quibus regnaturi sunt, si & illi ad verum Deum conuersi fuerint. Omnibus tamen præcipitur seruire humanis potestatibus atque terrenis, quo vsque post tempus præfinitum, ab istius sæculi confusione, tanquam de captiuitate Babylonis, sicut Hierusalem liberetur Ecclesia. Ex cuius captiuitatis occasione, si etiam terreni reges, desertis idolis, pro quibus persequebantur Christianos, vnum verum Deum & Christum Dominum cognouerint & colant, pro quibus Paulus Apostolus iubet orare Ecclesiam, cum persequerentur Ecclesiam, vt securam & tranquillam vitam agamus cum omni pietate & castitate, sicut & ille populus in Babyloniam ductus per Hieremiam iubetur orare pro rege Babylonis, & beatus Petrus dicit, *Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Dominum, siue regi, quasi præcellenti.* & item, *Dominum timete, regem honorificate.* Omni humanæ creaturæ, inquit doctor sagacissimus, omni dignitati hominum, omni personæ, omni prin-

1. Tim. 2.

1. Pet. 2.

cipatui, cui vos diuina dispositio subdi voluerit.] Hoc est enim quod ait *propter Dominum, quia non est potestas, nisi à Deo*, & Rom. 13. *qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Et item sanctus Augustinus in sermone Euangelij Ioannis, Leguntur, inquit, leges *Serm. vi.* manifestæ, vbi præceperunt Imperatores, eos qui præter catholicæ Ecclesiæ communionem vsurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine Ecclesiæ audeant possidere. Sed quid, inquiunt, nobis & Imperatori? Sed iam dixi de iure humano agitur: & tamen Apostolus voluit serui regi, voluit honorari reges, & dixit *Regem reueremini.* Noli dicere, quid mihi & regi? noli dicere possessiones tuas, qui & ipsa humana iura renuntiasti, quibus possidentur possessiones.] Et si per iura regum possidebunt possessiones, non possunt vt regi de Ecclesiasticis possessionibus obsequium non exhibeant, sicut antecessores mei suis antecessoribus exhibuerunt. Quapropter, domne pater reuerentissime, consulite secundum privilegium sedis vestræ subiectioni nostræ, ne talia nobis cuiuscunque suggestionem mandetis, vnde inter Episcopalem auctoritatem & regalem potestatem, inter Ecclesiam & rempublicam tantum scandalum possit oriri, quod facile ac sine dispendio religionis, vel detrimento Ecclesiasticarum rerum, vnde serui & ancillæ Dei debeant nutriri, & Ecclesiastica negotia contineri, postea non possit sedari, quia sicut Abraham dixit ad Dominum, *Absit hoc à* Genes. 18. *te Domine, non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram.* Et hanc meæ subiectionis humillimam suggestionem ea benignitate suscipite, qua primus Apostolorum non solum minoris sui Apostoli redargutionem pro simulatione suscepit, verum & minorum suorum quæstionem, cur ad præputiatos intrauerit, satisfacere ac lenire curauit. Epistolam autem generaliter Episcopis regni domni nostri Caroli à vobis directam quantocius potui Metropolitanis regni sui direxi, vt & ipsi per suos Coepiscopos illam transmittant, quatenus scientes præceptionem vestram, quod iubeatis exequi studeant. Vestra denique auctoritas misit mihi præterito anno epistolam, per missum Coepiscopi nostri Hincmari, præcipientem vt oris mei officio Nortmannum, qui res Ecclesiæ Laudunensis inuaserat, excommunicarem. Sed ipse Nortmannus, sicut manifestum est, multis in istis regionibus, in quibus Leges & canones exortas causas agitari & definiri præcipiunt, res ipsius Ecclesiæ non inuasit, ex quibus quasdam idem Hincmarus Episcopus domno regi Carolo, sine meo & Coepiscoporum ac comministrorum suorum consensu concessit, vt eas Nortmanno beneficiaret, sicut plurimi sciunt, & in scriptis suis domno Regi, & mihi directis fatetur. Quas siquidem res nuper domnus Rex Ecclesiæ Laudunensi restituit. quasdam etiam res prædictus Episcopus filio Nortmanni sibi commendato in beneficium dedit,

quas ab eo receptas tenet. Præterea si vestræ complacet auctoritati, quando talia & huiusmodi ad vos veniunt, & inde præcipere postulamini, interponite si ita est vt vobis innotuit, quatenus sanius vestra iussio iustè & rationabiliter ponderata valeat exequi. Et Metropolitanus qualiscumque, qui secundum sacros canones excommunicationes intentatas à prouinciali Episcopo, si inde ad me venerit proclamatio, debeo retractare, si vestro benigno sedet animo, in obsequium illius parochianum suum iuberi non debeo excommunicare. Alteram siquidem mihi pro negotio ipsius Hincmari direxistis epistolam dicentes, Miranda est planè vestra fraternitas, quare ministerio iuris Episcopalis in regionibus illis abutitur, & multorum caritas abundante nequitia refrigerescere dicitur. Hincmarus namque nepos & æquiuocus tuus venerabilis duntaxat Episcopus, sicut audiuius, non minima in sua Ecclesia sustinet detrimenta, sed vobis vt ita dixerim tepescantibus, nullam consolationem potuit inuenire.] Vnde humiliter auctoritati vestræ rescribo, quomodo, vt scriptum est, sicut audio iudico, & vos sicut audistis scripsistis, sed qui vestræ sanctitati hæc verbis vel litteris intimauit, mendacium vobis dixit. Plurimum enim pro eo & apud Regem & apud alios laboravi. sed & à præcedentibus annis, sicut multis est notum, ab eo plurima suffero, & timeo ne in scripturæ sententias incidat quibus dicitur,

Prou. 28. 14
& 16. 5.
Matt. 23. 12.

Qui mentis est dura corruet. abominatio enim Domino est omnis arrogans, Et, *Qui se exaltat, humiliabitur.* Et sicut illa, de quibus mihi pro eo scripsistis, mendaciter dicta sunt, etiam aliquis vobis suggessit quod eum ire Romam prohibuerim, vel dissuaserim, mendacium vobis nihilominus dixit, sicut & plures in istis regionibus sciunt, & scriptis ad eum sæpe directis possum ostendere. De eo quod pusillitati meæ vestra rescripsit sublimitas, vt eundem Hincmarum, & alios tres Episcopos omnium Episcoporum regni domni Caroli vicem ferentes ad Synodum Romam mitterem, vestra sciat auctoritas, quia nec prædictum Hincmarum, nec etiam quemlibet Episcoporum Dioceseos Remorum, minimè autem aliarum Prouinciarum Episcopos, nisi dominus Rex illis præceperit, Romam, vel in aliquam partem, mea commendatione mittendi habeo potestatem, nec ipse ego ultra fines sui regni absque illius scientia progredi valeo, sicut Missis vestræ sanctitatis coram Odone venerabili Episcopo, & Ansegiso religioso presbytero & Abbate, quibus nostræ causæ sunt cognitæ, dixi. Epistolam quoque, sicut mihi scripsistis, domno nostro regi Carolo à vobis directam, & à me dandam pro Hincmaro, quæ vt coram illo relegeretur, & quod in ea petebatis impleret me instare iussistis, frater Hincmarus mihi non dedit, nec etiam misit, sed sicut audiui, à Remigio & Harduiro Archiepiscopis aliarum prouinciarum eam Regi dari obtinuit. Deus omnipotens sanctitatem vestram, ad honorem sanctæ sedis, & correctionem sanctæ suæ Ecclesiæ, in suo apto ser-

uitio per annorum multa curricula conseruare dignetur, domine sanctissime & reuerentissime patrum pater in Domino.

XLIII.

CAROLI CALVI REGIS NOMINE
AD HADRIANVM PAPAM.

*Binis cuius litteris exasperatus, ad utrasque commotiore
aliquantum animo respondet.*

Ex editione Parisiensi.

SANCTISSIMO AC REVERENTISSIMO PATRI
*Hadriano summo Pontifici & vniuersali Papa, Carolus Dei gratia rex
& spiritualis filius vester.*

EGIMVS in libro Paralipomenon, filios Israël mente pacifica iuisse ad prælium, quia non liuoris vindicta, sed obtinendæ pacis gratia dimicauerunt. Quod rursum dicimus, quia cogitis nos indecentibus potestati regis litteris vestris inhonoratum, inconuenientibus Episcopali modestiæ vestræ mandatis grauaturn, contumeliis & opprobriis dehonestatum, aliter quàm vellemus mente pacifica vobis rescribere: vt tandem animaduertatis, quamquam perturbationibus humanis obnoxium, in imagine tamen Dei ambulantem esse nos hominem, habere sensum paterna & auita successione, Dei gratia, regio nomine ac culmine sublimatum, & quod his maius est Christianum, catholicum fidei orthodoxæ cultorem, sacris litteris ac legibus, tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus, ab infantia eruditum, nullo crimine publico in audientia episcopali legaliter ac regulariter accusatum, minimè autem conuictum. Et, vt quæ superaddere poteramus alia taceamus, ne nos potius iactare, quàm vera dicere videamur, licèt legamus Apostolum plura de se dixisse ob aliorum salutem necessitate compulsus, quoniam sæpè humiliter vobis locuti, benigna & pacifica atque honorabilia nobis scripta impetrare nequiuimus, vt quietem pacis & veneratione, quam apud antecessores vestros nostri decessores & nos habuimus, quoquomodo obtinere possemus, scripsimus vobis per Actardum Episcopum, & mansuetudinis nostræ legatum, singillatim ac viritum quàm inconuenientia pro Hincmaro quondam Laudunensi Episcopo ex nomine vestro nobis scripta fuerunt: quæ nos à vobis processisse non credebamus, putantes nos ratione comperta ab incompe-

rentibus, quæ aliorum instinctu nobis eatenus scripta fuerunt, calamum reuocare. Sed spe vana frustratis aliter nobis quam sperabamus euenit. In capite quippe litterarum, quas per præfatum Aetardum Episcopum nobis vestra direxit paternitas, auditam laudabilem caritatis & sapientiæ nostræ magnitudinem vos prætulisse inuenimus, & mox de comperto murmure & tumultuoso clamore indebitæ reprehensionis aduersus paternitatem vestram nos denotatos reperimus: sicque auditam nostram sapientiam collaudastis, vt quasi honestiùs, & reuera onustiùs, nos solitis contumeliis afficere volueritis, quem non per insipientiam, sed per industriam in murmuratione & clamore contra debitam caritatem delinquere demonstrabatis, & quasi ad ora vasculi melle illiti, & de eodem fonte, quo & antè missæ, litteræ istæ posteriores nobis perniciosum poculum propinauerunt, fatentes illa, quæ aliorum instinctu & non à vobis processisse credebamus, vestra fuisse.

Nam in præcedentibus litteris nos periurum, tyrannum, ac perfidum, & distractorem rerum Ecclesiasticarum, non confessum, nec ordine iudiciario legaliter ac regulariter conuictum, vocastis: in istis autem murmurationis crimen nobis impegistis, & tumultuosi clamoris nœuum imposuistis, arguente Dōmino carnalem Israel per Prophetam, vnde nos coarguitis, *Quia non fecerit iudicium, sed clamorem.* & Apostolus, *Omnis, inquit, clamor & indignatio tollatur à vobis.* Et non leuius malum est murmuratio his quibus nos antea denotastis, dicente Apostolo, *Neque murmuraueritis, sicut quidam illorum murmurauerunt, & à serpentibus perierunt.* Et, vt beatus dicit Gregorius, Nullus murmurans regnum Dei intrare permittitur. Hinc colligendum est, quantum peccatum sit mumuratio, quæ regnum Dei intercludit, sicut & illa peccata grauia, post quorum enumerationem dicit Apostolus, *Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.* Et non, vt scripsistis, tumultuoso clamore paternitatem vestram indebitè reprehendimus, sed quæ nobis ex vestro nomine scripta fuerunt, non multorum vocibus, quibus tumultus fieri solet, sed nostra tantum voce rescripsimus. Et quoniam talia vos misisse, & à sancta Romana Ecclesia, in omnibus semper discretissima atque cautissima, dictata fuisse nequaquam credidimus, quia ipsa sancta Sedes cum modestia & discretionē semper corripere & salubriter corrigere secundum vniuscuiusque personam & ordinem solita fuit, suggessimus. Igitur si malè locuti sumus, testimonium perhibere de malo, si autem bene, quid nobis succensetis? Scriptum est, Abraham licet sanctum, vt à Deo sanctificatum hominem, tamen eidem Deo dixisse, *Num perdes iustum cum impio? non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram.* & non ingrātè hoc Dominum suscepisse. Et nos arguitis, quoniam humili placatione vobis suggessimus, non esse vestrum, non confesso, nec legaliter ac regulariter conui-

cto, regia etiam potestate gratia Dei prædito, talia sicut plebeio & de criminibus confutato, scribendo impingere? scientes, quàm graue sit fratri, quod nobis impactis minus est, dicere fatue, nullique detrahendum, vel contra fas maledicendum, minimè autem regi, vt Apostolica doctrina, atque sancti Dauid in Saulis iam à Domino reprobati reuerentia, & Salomonis sapientia, ac Nabuthæ prodit historia.

Inuenimus etiam in eisdem litteris nobis datum consilium, si fortè dici potest consilium, quod est Domini exemplo contrarium, & decretis sanctorum inuenitur aduersum: scilicet, vt verbis vestris dicamus, omnia quæ à sede Apostolica, cui per Dei gratiam præfideris, directa sunt, alacri mente percipere. Scriptum est enim nobis ex vestro nomine, nos periurum, tyrannum, ac perfidum, & distractorem rerum esse Ecclesiasticarum. Et hæc alacri mente percipere, animo grato amplecti, & humili semper debemus intentione recipere? Nisi scriptor fortè velit nos cum vulgo Æthiopes vocare argenteos, & ideo quis nobis pulcher videatur, quia nomine bellus vocatur, & sibi cantare cum Persio, *Quicquid calcaueris rosa fiat*, illudque Propheticum incurrere, *Va his qui ponunt* Esa. 5. *amarum in dulce*, cum Dominus dicentibus ad se Iudæis, *Nonne bene* Ioan. 8. *dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes?* quod recognouit, tacendo consensit, & patienter repulit quod dictum fallaciter audiuit, dicens, *Ego demonium non habeo*. Cuius pro modulo nostro in hoc exemplum secuti, qui non dedignatus est ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui ex virtute diuinitatis poterat peccatores iustificare, de his quæ in nobis non recognouimus, humiliter & patienter apud paternitatem vestram nos excusauimus, ne si penitus taceremus, tales, quales denotabamur, tacendo & consentiendo esse nos fateremur, & quasi confessi & nostra confessione conuicti iudicaremur.

Et hoc hortamentum, quod in litteris ex nomine vestro ab Aetardo Episcopo nobis delatis inuenimus, scilicet, vt omnia, quæ à sede Apostolica nobis veniunt, humili semper debeamus intentione recipere, non solum, vt præmisimus, Euangelicæ veritati, sed etiam decretis sanctorum inuenitur aduersum. In quorum decretis legimus, cum absolui non posse, qui in seipsum dixerit mortis causam, quæ dicta in alium puniretur, falsum videlicet testimonium, cum omnis, qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida sit. Et hinc decreuerunt, Vt quicumque sub ordinatione, vel diaconatus, vel presbyterij, vel Episcopatus, mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supradictis ordinationibus submouendos. Conc. Val. can. 4. Et nos, si ad talia nobis impacta tacendo consentiremus, non solum à regimine regio, verum & à catholicæ Ecclesiæ communione nos ipsos sequestraremus. Non igitur talia nobis ex parte sedis Apostolicæ & nomine

vestro scripta, mentē alacri percipere, & animo grato amplecti, & humili semper debemus intentione recipere, quæ, sicut in eisdem
 Ecclef. 12. litteris ex sententia sapientis Salomonis subiungitur, *Quasi stimuli, & sicut clavi in altum defixi esse viderentur*, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere. Cui sententiæ item Sapientis verba
 Ecclef. 11. referimus, quibus dixit, *Priusquam interroges, ne vituperes quemquam, & cum interrogaueris, id est, probaueris, corripe iuste*, sicut Nathan
 2. Reg. 12. Dauid regem prius interrogauit, & interrogatione probatum corri-
 2. Reg. 7. puit: & cum causa correptionis defuit, humiliter adorauit, veluti in sacra historia legimus. Mandate & scribite, quæ vestro & nostro ministerio congruunt, vt decessores vestri nobis & nostris decessoribus mandauerunt, atque scripserunt, & alacri mente, gratoque animo recipiemus.

Litteræ autem ex nomine vestro semper sine interrogatione, id est, sine probatione nos pungunt, & peccata, pro quibus inuitum pungunt, sponte confessa, vel ordine iudiciario legaliter ac regulariter comprobata non ostendunt: & cum peccata manifesta & probata desint, fomentis benignæ adhortationis & allocutionis non refouent: reprehendente hinc Domino populorum rectores asperos,
 Ezech. 34. atque dicente, *Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.* Quibus Apostolus regulam dedit commonitionis, singulis dicens,
 1. Tim. 4. *Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.* misceas temporibus tempora, terroribus blandimenta. Dirum magistri, pium patris ostendentes affectum, id est, indisciplinatos & inquietos debent durius arguere, obediētes autem ac patientes, vt in melius proficiant obsecrare, negligentes autem & contemnentes debent vtique increpare atque corripere, & de criminalibus peccatis, aut vltro confessos, aut ordine iudiciario comprobatos atque conuictos, secundum modum culpæ legaliter ac regulariter iudicare. Noluit Apostolus, inquit beatus Augustinus, hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, siue vltro confes-
 Homil. 2. De Pœnit. cap. 4. sum, siue accusatum atque conuictum. Alioquin illud cur dixit, Si quis frater nominatur, aut fornicator, aut idolis seruiens, & cetera? nisi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam, cum sententia ordine iudiciario atque integritate profertur. Nam si nominatio sola sufficit, multi damnandi sunt innocentes: quia sæpè falsò in quemquam crimina nominantur. Plerique autem boni Christiani propterea tacent, & sufferunt aliorum peccata quæ nouerunt, quia documentis sæpè deseruntur, vt ea quæ sciunt, iudicibus Ecclesiasticis probare non possint. Quamuis enim vera sint quædam, non tamen iudici faciliè credenda sunt, nisi certis indiciis demonstrantur, nisi ordine iudiciario comprobentur: vt si per iudicium mali ab Ecclesiæ communione auferri non possunt, tolerantur potius

tius, ne peruersè malos euitando quisque ab Ecclesia ipse discedens, eos quos fugere videtur, vinciat ad gehennam.]

Quod scriptum est in eisdem ex nomine vestro litteris, quia sanè non patienter pontificij vestri monita & correctiones nos audisse comperistis, liquidò patet adhuc perfectæ aliquid caritatis minùs dumtaxat habere, de qua dicit Apostolus, *Caritas patiens est, benigna* 1. Cor. 13] *est, non inflatur, non irritatur, non agit perperam, omnia suffert, omnia sustinet.* Cuius caritatis modum & perfectionem in benignitate, ac patientia, in humilitate & sufferentia, exemplo sanctæ paternitatis vestræ, in litteris vestris discere admodum cuperemus, si Deus nos inde honorare dignaretur. Quod & in hoc possemus addiscere, si in his, ad quæ ex nomine vestro nobis scripta sanctitati vestræ rescripsimus, *sustineretis modicum quid insipientiæ nostræ, & supportaretis nos,* sicut magnus Petrus, Apostolicæ & primæ sedis primus Episcopus, non solum patienter, sed & gaudenter adeo suscepit reprehensionem suam à Coapostolo suo Paulo sibi ostensam, ut eius epistolas, in quibus se reprehensum legerat, cum maximo favore laudauerit. Non enim ita supputatè eas laudare poterat, nisi legisset, & quia legit scriptum, reprehensum se in eis inuenit: & quoniam eas tam granditer laudauit, quàm gratanter iustam reprehensionem suam accepto tulerit patienter, ostendit. Et cum à minoribus suis reprehensus fuit cur ad Gentiles intrauerit, non eis nudo & tumido sermone respondit, ut omnia quæ egerat patientissimè sustinerent, nec aliquid in eorum querela de sua potestate dixit, sed humili eos ratione placauit, atque in causa reprehensionis suæ etiam testes adhibuit. Quia si in querela fidelium, ut beatus dicit Gregorius, aliquid de sua potestate diceret, profectò doctor mansuetudinis non fuisset.] Si igitur pastor Ecclesiæ, Apostolorum princeps, signa & miracula singulariter faciens, non dedignatus est, in causa reprehensionis suæ, rationem humiliter reddere, quanto magis, inquit B. Gregorius Apostolicæ sedis Pontifex, nos peccatores, cum de re aliqua reprehendimur, reprehensores nostros ratione humili placare debemus? Litteræ autem ex nomine vestro nobis directæ, non humili nos ratione placarunt, nec contra rationem nos ex ratione & auctoritate quæsiisse monstrarunt: sed indebita increpatione os nostrum oppilare studuerunt, cum Deo gratia, libera adhuc fronte de his, quæ nobis per litteras ex nomine vestro directas impacta sunt, loqui possimus.

Scriptum est etiam in præfatis litteris nobis ex nomine vestro directis de Hincmaro hoc modo, *Volumus, & auctoritate Apostolica iubemus, ipsum Hincmarum Laudunensem Episcopum, vestra fretum potentia, ad limina sanctorum nostramque venire clementiam. Quo sanè veniente, veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui: & tunc in præsentia nostra, & totius sedis Romanæ, synodali collegio causa illius prudenti ventilata examine, ac diligenter inquisita, secundum Deum*

Conc Afr.
can. 105.

& sacrorum canonum constitutiones spiritu Dei prolatas, sine protelatione aliqua finiatur. Quæ relegentes, licet contra morem decessorum ac prædecessorum vestrorum hoc dictum inuenerimus, id est, vmbrosum sæculi typhum inducere in Ecclesiam suam, quæ lucem simplicitatis & humilitatis diem Domini videre desiderantibus præfert, tamen de voluntate non dubitauimus, quia humano animo facile potest subripi, quod ex deliberatione conueniat immutari. Sed valde mirati sumus, vbi hoc dictator epistolæ nobis per Actardum Episcopum delatæ scriptum inuenerit, esse Apostolicæ auctoritate præcipiendum, vt Rex corrector iniquorum, & districtor reorum, ac secundum leges Ecclesiasticas atque mundanas ultor criminum, reum legaliter ac regulariter pro excessibus suis damnatum, sua fratrum potentia Romam dirigat: maximè autem illum, qui & ante depositionem contra custodiam publicam & contra quietem moliri in tribus Synodis extitit deprehensus, sicut in gestis episcopalibus paternitati vestræ directis continetur, & post depositionem suam, & per se, & per quoscumque potuit, à sua peruicacia non quieuit. Sed non miramur, si in posterioribus litteris ex nomine vestro nobis directis est infulcitum, vt legaliter ac regulariter damnatus, qui nullis legibus decernitur à quoquam gradu seu rebus ac facultatibus redonandus, antequàm, si contra custodiam & quietem publicam moliri non fuerit deprehensus, renouato Apostolicæ sedis auctoritate iudicio in prouincia, quæ fuerit iudicatus, fortè inueniatur innoxius, regia nostra potentia ad vestram veniat fretus, cum se auctore damnato debeat zelus rectitudinis, non clementia resolutionis. Quæ si non de eodem foramine, de eodem tamen conamine manarunt, de quo & anteriores fluxerunt, in quibus continetur, vt res omnes Hincmaro commissæ Ecclesiæ, donec ad propria reuerteretur, nobis committeretis, vt indemnes consisterent, & aliquod dispendium non incurrerent.

Vnde, sicut vobis rescripsimus, & nunc iterum vobis scribere non piguit, sed exigente causa necessarium est, quia reges Francorum ex regio genere nati, non Episcoporum vicedomini, sed terræ domini hætenus fuimus computati: & vt Leo ac Romana Synodus scripsit, Reges & Imperatores, quos terris diuina potentia præcepit præesse, ius distinguendorum negotiorum Episcopis sanctis iuxta diuina constituta permiserunt, non autem Episcoporum villici extiterunt. Et sanctus Augustinus dicit, per iura regum possidentur possessiones, non autem per episcopale imperium reges villici fiunt, actoresque Episcoporum. Et Dominus, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo reddi præcipit, qui etiam censum regi reddidit. Et Apostolus voluit serui regibus, voluit honorari & non conculcari reges. *Regem, inquit, honorificate. & iterum, Omnis, inquit, anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Reddite ergo omnibus debita. & paulo*

Matth. 22.

Matth. 27.

1. Pet. 2. 17.

Rom. 13. 7.

superiùs, *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed & propter conscientiam.* Et si reuolueritis regeſta decessorum ac prædecessorum vestrorum, talia mandata sicut habentur in litteris ex nomine vestro nobis directis per Actardum Episcopum, decessores nostros à decessoribus vestris accepisse nullatenus inuenietis. vnde pauca de pluribus vobis scribere necessarium duximus.

Sanctus Gregorius, merito vitæ & sapientiæ doctrinâ Apostolicæ sedis Pontifex, & toti orbi colendus ac imitandus, Francorum regibus Theodorico & Theodeberto, prædecessoribus nostris, de præiudicio cuiusdam Episcopi, non ita vt vos nobis scripsistis pro eo, qui pro meritis suis legaliter ac regulariter iustè depositus est, scripsit hoc modo, Frater & Coepiscopus noster Vrsinus Taurinæ ciuitatis Antistes, in parochiis suis, quæ intra regni vestri sunt terminos constitutæ, graue omninò dicitur præiudicium sustinere: adeo vt contra Ecclesiasticam obseruantiam, contraque sacerdotalem grauitatem, & contra sacrorum canonum definita, nullo eius exigente crimine, alter illic non metuerit Episcopus ordinari. Et quia parum visum est, si illicitis non iungerentur illicita, etiam res Ecclesiæ suæ, vt fertur, ablatae sunt. Quòd si ita se veritas habet, quoniam nimis intolerabile est, vt vir opprimeretur cui culpa non nocuit, præmissio paternæ salutationis alloquio, petimus vt quod excellentia vestra amore Ecclesiasticæ reuerentiæ, & æquitatis contemplatione, sponte potest impendere, nostra studeat benigniùs intercessione concedere, & iustitiam illi, sicut de æquitatis eius bono confidimus, faciat in omnibus custodiri, atque patefacta veritate, quod illicitè actum est, corrigi. Pro vtilitate ergo animæ vestræ hæc apud vos nostrâ exhortatio locum inueniat, &c.] Sed & ad Romanum exarchum, minoris dignitatis, quàm simus Dei gratia regiæ potestatis, de quodam Episcopo scripsit hoc modo, Peruenit ad nos, Blandum Ortonensis ciuitatis Episcopum, longo iam tempore in ciuitate Raennati à vestra excellentia detineri. & fit vt Ecclesia sine rectore, & populus quasi sine pastore grex defluat, & ibidem infantes pro peccatis absque baptismo moriantur. Et rursus, quia non credimus, quòd eum excellentia vestra, nisi ex aliqua probabilis excessus causa tenuerit, oportet vt habita Synodo palàm fiat, si quod in eum crimen intenditur, & si talis in eo culpa reperitur, quæ vsque ad degradationem sacerdotij deducatur, aliam necesse est ordinationem inquiramus, ne Ecclesia Dei in his, sine quibus eam Christiana non patitur esse religio, inculta ac destituta maneat. Sin autem excellentia vestra aliter se habere, quàm de eo quod dicitur esse perspexerit, eum ad Ecclesiam suam reuerti concedat, vt officium suum in commissis sibi animabus adimpleat.] Quibus mandatis beati Gregorij prædecessoris vestri, de his qui necdum iudi-

Lib. vii.
Epist. 120.
Indict. 2.

Lib. i. ep. 32

Epist. cxix.
cap. xix.

Galat. 1.

2. Pet. 3.

Ad Decen-
tium Epi-
stola 29.

Epist. 2.

cio Synodali legaliter ac regulariter pro criminibus suis fuere de-
positi, collatis cum scriptis ex nomine vestro nobis directis, ex eo
qui legaliter ac regulariter pro suis excessibus iudicio Synodali ha-
betur depositus, ut cum nostra fretum potentia Romam mitta-
mus, quæ potius sequenda sint, iudicate. Nos autem auctori-
tem vestram iudicaturam potius credimus, ut ea sequamur, quæ
decessores ac prædecessores vestri secundum scripturarum trami-
tem prædicationemque maiorum scripserunt, quam illa, quæ scri-
ptor sæpe dictæ Epistolæ ex nomine vestro nobis directæ confin-
xit. Ait enim beatus Augustinus libro ad Ianuarium, Omnia ta-
lia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continen-
tur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec con-
suetudine vniuersalis Ecclesiæ roborata sunt, rescanda existimo.]
Et sanctus Leo, de his quæ à sacris canonibus habentur ita præfixa,
& eisdem Apostolicæ sedis sunt promulgata decretis, ut nulla pos-
sint ratione conuelli, constituit, Ut omni penitus auctoritate sit va-
uum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.] Ac si cum
Paulo diceret, quia sibi ipsi Apostolica sedes in suis constitutioni-
bus esse non potest contraria, *Licet nos, aut Angelus de celo euangelizet*
vobis præter quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Sed ut in con-
trouersia Quintiliani legitur, *Floribus vafricia nebulonum veneficatis apes*
mortuas esse, quibus mellificandum fuerat, de scripturis sacris B. Petrus
agi demonstrat, loquens de Pauli Epistolis, *Quæ indocti & instabiles,*
inquit, deprauant, sicut & ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem,
& de traditionibus Ecclesiasticis sanctus Innocentius, Dum, in-
quiens, vnusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum
fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diuersa in diuersis locis
vel Ecclesiis, aut teneri, aut celebrari videntur, ac fit scandalum
populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsum-
ptione corruptas, putant sibi aut Ecclesiis non conuenire, aut ab
Apostolis, vel Apostolicis viris contrarietatem inductam.] Con-
tra quem morbum sanctus Cælestinus salubre cunctis celebrauit an-
tidotum, dicens, Nulli Sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec
quicquam facere, quod Patrum regulis possit obuiare. Quæ enim à
nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum,
pro aliquorum libitu licentia populis permessa frangatur?] Et sanctus
Geladius in decretis suis, Patres nostri, catholici videlicet & docti
Pontifices, in vnaquaque secta quolibet tempore suscitata, quic-
quid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque Apo-
stolica, secundum scripturarum tramitem, prædicationemque maio-
rum, facta semel congregatione sanxerunt, inconuulsum voluerunt
deinceps firmumque constare, nec in eadem causa denuo quæ præ-
fixa fuerant retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt.
Videndum est igitur, quid hic trames sanctarum scripturarum,

& prædicatio maiorum definiant. Scriptum quippe legimus in sacra historia dixisse Dominum per Prophetam Iosaphat Regi, *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia iungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inuenta sunt in te, eo quod absteris lucos de terra Iuda.* Et in Euangelio semel & secundò ac tertio monitum, & non obedientem ad correctionem debitam, Dominus sicut Ethnicum & publicanum iubet haberi. Et beatus Gregorius in decretis suis, sicut in gestis Synodi inuenire potestis, peruasorem non solum rerum alienarum, sed etiam Ecclesiæ sibi commissæ, anathematizatum definit. verum etsi alius hoc egerit, is qui præest Ecclesiæ, si hoc vel ipse fieri præcipit, vel sine sua præceptione factum digna punire animaduersione neglexerit, cum anathematizat. Satis ergo mirari non possumus, vnde scriptor epistolæ, nobis ex nomine vestro delatæ, hanc legem apud se auro sculptam produxit, quam Dominus digito suo non scripsit, nec scribendam cuiquam inspirauit, neque ordinatam per Angelos in manu mediatoris illius dedit, quam non paganus indixit, non Christianus induxit, non Ecclesiasticus vir decreuit, quæ de sub isto cælo, sicut non atramento manu iustitiæ, ita nec spiritu Dei viui scripta perfonuit, qua me regem à Deo constitutum, & gladio ex vtraque parte acuto, ultore scilicet nocentium & defensore innocentium, insignitum, ad vindictam malefactorum, vt exponit Apostolus, laudem verò bonorum, rei atque damnati, atque anathematizati fautorem esse præcipit, iubens vt Hincmarum sacrarum legum præuaricatorem, sancti sacerdotij vituperatorem, regiæ dignitatis contra regulam Apostolicam dehortatorem, regni perturbatorem, periurum, & seditionum auctorem, Ecclesiæ sibi commissæ afflictorem, facultatum Ecclesiasticarum sacrilegum fraudatorem ac extirpatorem, Episcoporum ac totius populi nostrarum partium scandalizatorem, alienarum rerum peruasorem, & veniendo contra subscriptiones & professiones suas à seipso damnatum, potentia regia fretum Romam venire faciamus.

Quis igitur hanc vniuersam legem infernus euomuit? Quis tartarus de suis abditis & tenebrosis cuniculis eructauit? Contra quam litteris sacris ostensa nobis est via quam sequamur, apposita forma, cui imprimamur, Clamauit, inquit, *Propheta ad regem Israel, & ait, Seruus tuus egressus est ad præliandum cominus, cūque fugisset vir vnus, adduxit eum quidam ad me, & dixit, Custodi virum istum, quasi fuerit lapsus, erit anima tua pro anima eius, aut talentum argenti appendes. Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum, Hoc est iudicium tuum, quod ipse decreuisti. At ille statim abstersit puluerem de facie sua, & cognouit eum rex Israel, quod esset de prophetis. Qui ait ad eum, Hæc dicit tibi Dominus, Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius,*

& populus tuus pro populo eius. Reuersus est igitur rex Israel in domum suam
 audire contemnens, & furibundus venit in Samariam. Quænam vos de-
 mentia cepit, scientes dixisse Christum, Dei virtutem & Dei sapien-
 tiam, *Per me reges regnant, & conditores legum iusta decernunt.* Et sacri
 canones, sicut credimus, & in Apostolicis litteris sæpius legimus,
 spiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia sunt consecrati. Pro-
 pterea videamus, quid de huiusmodi sancti canones & sacræ leges
 decernant. Ait enim sanctum Africanum Concilium, Et illud pe-
 tendum, quin apud terræ principes, statuere dignentur, vt si quis
 cuiuslibet honoris clericus iudicio Episcoporum quocumque crimi-
 ne fuerit damnatus, non liceat eum siue ab Ecclesiis quibus præfuit,
 siue à quolibet homine defensari, interposita pœna damni pecu-
 niæ atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse
 præcipiant.] Et tunc Valens, Gratianus, & Valentinianus consti-
 tuerunt, Vt quicumque residentibus sacerdotibus fuerit Episcopa-
 li loco detrusus & nomine, si aliquid contra custodiam publicam,
 vel contra quietem moliri fuerit deprehensus, rursúmque sacerdo-
 tium petere, à quo videtur expulsus, procul ab vrbe quam infecit,
 secundum legem diuæ memoriæ Gratiani, centum milibus vitam agat.
 Sit ab eorum cœtibus separatus, à quorum est societate discretus. Sit-
 que huiusmodi personis illicitum tenore huius legis, sacra nostra
 adire secreta, & impetrare scripta, omnibus abiectis per culpam sa-
 cerdotio personis, quæ impetrata sunt infecta permaneant, scitu-
 ris his, quorum defensione nituntur, absque suâ reprehensione non
 futurum, si hoc eis pollicentur suffragium, qui diuinum non viden-
 tur meruisse iudicium.] Vnde & Leo Papa apud principalem potesta-
 tem petiit de Eutyche scandali & prauitatis auctore, vt ab eo loco,
 qui Constantinopolitanæ vrbi nimis vicinus erat, longiùs transfer-
 retur, ne frequentioribus solatiis eorum, quos ad impietatem suam
 traxit, vteretur.] Et Gregorius Paulum Diadinæ ciuitatis quondam
 Episcopum, quo vsque omne quod dilapidauit, vel de substantia
 tulit Ecclesiæ, restitueret, in monasterium mittendum esse decre-
 uit. Et si fortè post depositionem suam inuerecundè ac mente per-
 uersa aliquando de Episcopatu loqui, aut rursus ad hoc qualibet
 adspirare præsumptione tentauerit, Dominici corporis & sanguinis
 communione priuatum, in monasterio eum vsque ad diem obitus
 sui, ad agendam pœnitentiam retrudi, studio Ioannis Primæ Iusti-
 nianæ Episcopi iussit, vt perpetrati sceleris maculas dignis disceret
 fletibus emendare, iuxta legem Iustiniani Imperatoris, qui in libro
 Constitutionum decreuit, Vt si quis Episcopus explosus, ausus fue-
 rit ingredi ciuitatem, de qua repulsus est, vel exire de loco, in quo
 degere iussus est, iubemus eum in monasterio in alia prouincia con-
 stituto tradi, vt quæ in sacerdotio peccauit, degens in monasterio
 corrigat.] Quas leges ab Imperatoribus & regibus, nostris videlicet

Prou. 8.

Cano. 29.

 Cod. Th.
 Lib. xvi.
 Tit. ii.
 L. xxxv.

 Epist. 47.
 Pulchentiæ.

 Lib. x.
 epist. 5.

prædecessoribus, promulgatas atque decretas, nos immutata & in-
 refragabiliter conuenit conseruare, sicut Apostolicæ sedis Antisti-
 tes ad dominos & terræ principes scripserunt. Ait enim Leo ad Leo- Epist. xxv.
 nem Augustum, Debes, inquit, incunctanter aduertere, regiam po-
 testatem tibi, non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ec-
 clesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo,
 & quæ bene sunt statuta defendas, & veram pacem his quæ
 sunt turbata restituas.] Et Gelasius ad Anastasium, Etenim, Impe- Epist. x. in
fine.
 rator Auguste, si contra leges publicas aliquid, quod absit, quis-
 piam fortasse tentaret, nulla id ratione potuisset admitti.] Quas et-
 iam leges principali auctoritate promulgatas, non solum à quibus-
 cumque Episcopis, sed etiam ab ipsis Apostolicæ sedis Pontificibus,
 ipsius primæ sedis Antistites obseruari debere scripserunt, sicut bea-
 tus Leo ad Leonem Augustum scribens demonstrat, dicens non
 se refragari debere edicta Imperialia, vel ea quæ sui decessores se-
 cundum tramitem scripturarum prædicationemque maiorum sta- Ep. xxv.
 tuerant. Si quæ, inquit, destruxi, ego ædifico, præuaticatorem
 me constituo, & eis me ultionum conditionibus subdo, quas non
 solum auctoritas beatæ memoriæ principis Martiani, sed etiam ego
 mea consensione firmaui.] Et sanctus Gelasius ad Anastasium Im- Epist. x. in
principio.
 peratorem, Si, inquit, quantum ad ordinem publicæ pertinet disci-
 plinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum,
 legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus
 mundanis exclusæ videantur obuiare sententiæ, quo, rogo, te affe-
 ctu eis conuenit obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt at-
 tributi mysteriis:] Quod & nos, iuxta hortamentum beati Gelasij,
 incunctanter atque libenter exequi cupimus, in his quæ ad suum mi-
 nisterium pertinent, cunctis generaliter sacerdotibus rectè diuina
 tractantibus, & potissimè sedis illius Præsuli, quem cunctis sacer-
 dotibus diuinitas summa voluit præminere, & subsequens Ecclesiæ
 iugiter pietas celebrauit: sicut nostri decessores ac progenitores or-
 thodoxi Imperatores & reges egerunt, ut & Apostolicæ sedis Pon-
 tifex, & reliqui Domini sacerdotes, nobis quæ à Deo sunt constitu-
 ta, exhibeant. Scientes, sicut idem beatus Gelasius dicit, quoniam In tomo
anathem.
sub finem.
 Christus, memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti congrue-
 ret, dispensatione magnifica temperans, sic actionibus propriis di-
 gnitatibusque distinctis officia potestatis vtriusque discreuit, suos
 volens medicinali humilitate saluari, non humana superbia rur-
 sus intercipi, ut & Christiani principes pro æterna vita Pontificibus
 indigerent, & Pontifices pro temporalium cursu rerum Imperiali-
 bus dispositionibus vterentur: quatenus spiritualis actio à carnali-
 bus distaret incurfibus, & ideò militans Deo minimè se negotiis sæ-
 cularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere vi-
 deretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus, ut & modestia

utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus, & competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur. Omnis Pontifex, inquit Apostolus, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis: videlicet non solum pro populo, sed quia & ipse circumdatus est infirmitate, pro suis. Et Regis est, regni negotia dispensare, sicut inculcant litteræ diuinitus inspiratæ. Quia ergo sanctarum scripturarum tramite, & prædicatione maiorum ostenditur, sancto etiam attestante Gelasio, quia duo sunt, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas.] Et per regem regum, ac summum Pontificem cunctorum Pontificum, qui solus rex & sacerdos fieri potuit, *conditores legum iusta decernunt*. quas leges principales potestates appellauerunt æternas, & sacri canones spiritu Dei sunt conditi, & totius mundi reuerentia consecrati, & ut beatus Ambrosius ad Valentinianum dicit, Leges Imperator fert, quas primus ipse custodiat, quia quod præscripsit aliis, præscripsit sibi, ne cui esset liberum aliud iudicare.] Et beatus Augustinus dicit, Quia postquam leges subscriptæ fuerint & firmatæ, non licet iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.] Quia secundum Pontificale ministerium vestrum, regio ministerio nostro monita vestræ paternitatis obedienter ac libenter cupimus obaudire, patimini nos ea seruare, quæ prædecessores vestri ac nostri de huiusmodi vnde agitur constituerunt, & roborantes seruando quæ gesta sunt, rata doceamus esse debere quæ gerimus. Nam quomodo leges principum ritè vocabuntur æternæ, si transeuntibus principibus vnà cum eis constitutio legis transibit? Et Papa Symmachus ad Æonium, Dum, inquit, ad Trinitatis instar, cuius vna est atque indiuidua potestas, vnum sit per diuersos Antistites sacerdotium, quomodo priorum statuta à sequentibus conuenit violari? Huc accedit, quòd si hæc eueniat sententiarum varietas, ad ipsam sacrosanctam religionem credimus pertinere, cuius omnis potestas infringitur, nisi vniuersa quæ à Domini sacerdotibus semel statuuntur perpetua sint. Quod aliàs contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ gesta sunt, faciat rata esse quæ gesserit.] Quanta enim Vicariis beati Petri Apostoli iudicabitur esse reuerentia, si quæ in sacerdotio præcipiunt, eisdem transeuntibus dissoluantur?] Vniuersa, inquit, perpetua sint, quæ à Domini sacerdotibus statuuntur, qui, ut Moyses, ea quæ statuunt ab oraculo diuino suscipiunt: non quæ ab his statuuntur, de quibus per Prophetam dicitur, *Væ his qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt*. Ea nihilominus, quæ à Vicariis beati Petri constituuntur, maneant inconuulsa. quia, ut Leo dicit, nec nimia est seueritas vel remissio, vbi nihil constituitur, nisi quod ex beati Petri æquitate profertur.] Hæc enim

scimus

Epist. 10.

Prou. 8.

Epist. 1.

Esa. 10.

Serm. 3. in
anniu.

scimus esse canonicè, scimus esse Apostolica auctoritate roborata, Epist. x. ad Dardan. in principio. & Apostolicæ sedis decreta, quæ, ut Gelasius dicit, vnamquamque Synodum & sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper & retinet.] & paulo superius, Confidimus quod nullus iam veraciter Christianus ignorat, vniuscuiusque Synodi constitutum, quod vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus, nullam magis exequi sedem præ ceteris oportere, quàm primam.] & item idem, Cùmque nobis contra salutarium reuerentiam regu- Epist. 6. ad Episcopos vniuersos. larum cupiamus nihil temerè licere, & cùm sedes Apostolica superior his omnibus, favente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio deuoròque studeat tenere proposito, satis indignum est, quemquam, vel Pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc obseruantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat & docere: satisque conueniens sit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciat, vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum.] Et de sacris legibus, quas vnà cum sanctis canonibus catholica obseruat Ecclesia, idem Gelasius, ut præmisimus, dicit in epistola ad Anastasium Imperatorem, Epist. 10. Quam, inquit, ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes Imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obuiare sententiæ.]

Et cùm ita sacræ leges, tam Ecclesiasticæ, quàm mundanæ, de damnato Episcopali & synodali Concilio decernant, non est nostri regij ministerij, reum & sacrorum canonum iudicio condemnatum, atque Apostolicæ sedis definitione, sicut in gestis Synodi inuenire potestis, anathematizatum, nostra potentia fretum quoquam dirigere, cùm apertissimè sacri canones definiant, & leges Iustiniani, ac ceterorum Imperatorum catholicorum edicta, qualiter, & pro quibus, & à quibus debeat Episcopus iudicari, & post iudicium, quid & qualiter, & per quos sit inde Apostolicæ sedi agendum, quæ non abnuimus, sed incunctanter ac competenter annuimus. A quibus definitionibus nulli est licitum deuiare: quia, ut sanctus Hilarus Papa dicit, Non minùs in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini profilitur.]

Quocirca, quia Dominus dicit per Prophetam, *Labia sacerdotis* Malach. 2. *custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus, id est, nuntius Domini exercituum est, nolite permittere nobis scribi ex vestræ auctoritatis nomine, quæ in legibus sacris, Dei sapientia conditis, & in sanctis regulis eiusdem spiritu promulgatis non continentur, dicente item Propheta, id est, sacerdoti præcipiente, Au-*

diens nuntiabis eis ex me. ex me, inquit, & non ex te. Et redarguuntur,

Serm. 9. in
annu.
Matth. 16.

2. Cor. 6.

Ephes. 6.

Ezech. 3.

Num. 22.

qui de corde suo loquuntur, quoniam, qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit. Nolite igitur, ut præmisimus, ex vestro nomine, vel Apostolicæ sedis auctoritate, iussiones vel excommunicationum intentationes, contra sacrarum scripturarum tramitem, prædicationemque maiorum, ac sacrarum legum sanctorumque canonum constitutiones, nobis de cetero scribi cuiuscumque instinctu permittere precamur. quia scitis, & scimus, totum esse irritum, quicquid ab eorum fuerit constitutione diuersum. Dicitur, inquit sanctus Leo, à Domino beatissimo Petro, *Tibi dabo clauēs regni calorum, & quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in calis, & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in calis.* Transiit quidem etiam in alios Apostolos ius istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ principes decreti huius constitutio commēauit: sed non frustra vni commendatur, quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri priuilegium, vbicumque ex ipsius fertur æquitate iudicium.] Quæ sententia constat, quia non manet Petri priuilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur iudicium. Cum enim vbicumque dicitur, sicuti nullus locus, ita nemo rector Ecclesiæ ex Petri æquitate iudicium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem iudicium proferens commendatur. Et quia vbicumque sine vlla exceptione non manet Petri priuilegium, ibi ex ipsius æquitate non fertur iudicium, prolatum obaudiemus iussum, vel recipiemus iudicium, quod non ex Petri æquitate fuerit prolatum, ac per hoc ipsius priuilegio fuerit destitutum? De quo Episcopali iudicio, quid cunctis Episcopis sequendum, & quid Ecclesiæ filiis sit tenendum atque seruandum, beatus Gregorius sufficienter inculcat. Ergo iubete & iudicate priuilegio magni Petri, iuxta æquitatis eius iudicium, quæ iubenda & iudicanda sunt, ne, ut dicit eius Coapostolus, *vitupetur ministerium vestrum.* Quia & nos secundum regium ministerium nostrum, quantum ex nobis est, cupimus seruare quod scriptum est, *Filij, obedite parentibus vestris in Domino.* videlicet quod fuerit iussum vel iudicatum à Domino, dicente illo singulis, qui pro patribus Apostolis Ecclesiæ, nati sunt filij Apostolici viri, *Tu autem audiens nuntiabis eis ex me.* Diuina quippe nos lectio docet, quia nec etiam Balaam satis superque à rege Balac petitus, licet medicamento auaritiæ delinitus in consilio dando corruptus offenderit, vlllo tamen aut vllius instinctu in iudicio iustitiæ aliud loqui aduersus Israel persuaderi vel extorqueri potuit, quàm quod à Domino audiuit.

De eo quod in litteris ex nomine vestro nobis directis habetur, *Vt veniente Hincmaro Romam, veniat accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui,* rescribimus, Quia licet hæc commendatio nulla sit ratione atque auctoritate suffulta, si fortè apud vos exlex solus Hincmarus noua lege, priscis tam publicis quàm Ecclesia-

sticis contraria, immò ordine nouoque more habetur, vt non nisi à vobis & Romæ valeat iudicari pro his excessibus, de quibus habentur certa sacrorum canonum ac legum decreta, quæ, vt Leo dicit, nulla possunt ratione conuelli, cum etiam de causa fidei, vt dicit Gelasius, cuicumque Pontifici liceat, secundum regulam erroris antè damnati, quemlibet à catholica communione discernere. Et ego ita exors ab omnibus accusationibus, non solum ab his, quibus legaliter & regulariter accusandi aduersus seipsum denegatur licentia, verum & ab his, quibus in propriis causis accusatio non negatur, vt sicut leges & regulæ iubent, in prouincia in qua sunt orta negotia terminari non valeant, & secundum Antiochenos canones, Prouincialium Synodorum non debeant experiri examen, si nobis vias, cum voluntate & consensu dilectissimi nepotis nostri Imperatoris vestri, contra cuius dilectionem & debitum honorem, si tamen mutuam dilectionem & congruum honorem nobis exhibere studuerit, illuc ire non volumus, obtinueritis, cooperante Domino, pace in regno nostro contra paganos virtute vel quacumque dispositione Dei obtenta, Romam venire congruo tempore non differemus. Et quia illum legaliter aut regulariter in Synodo Episcoporum plurimarum prouinciarum de certis causis accusauimus, idoneum nos accusatorem illius ostendemus, & tantos testes idoneos diuersi ordinis ac dignitatis nobiscum ducemus, cum quibus eum legaliter ac regulariter nos accusasse & comprobasse sufficientissimè comprobabimus.

Tandem, quia vos non legisse vel audisse collegimus ex litteris ab Actardo Episcopo nobis delatis, quæ antea per illum paternitati vestræ direximus, iteratò scribimus ea quæ tunc scripseramus, deprecantes vos in omnipotentis Dei honore, & sanctorum Apostolorum veneratione, vt tales inhonationis nostræ epistolas, taliæque mandata, sicut hætenus ex nomine vestro suscepimus, nobis & regni nostri Episcopis ac primoribus de cetero non mandetis, & non compellatis nos mandata & epistolas vestras inhonorandas contemnere, & missos vestros dehonorare, qui vobis, in his quæ ad vestrum ministerium pertinent, si tamen ministerium vestrum, cupimus obtemperare. Quæ pro vestri honore priuilegij vobis dicimus, quia vobis, sicut reuera Vicario B. Petri Apostolorum principis, in omnibus debite ac cõpetenter obedire desideramus, & ne aliter eueniat cauere per omnia cupimus, ac vestram sanctitatem id ipsum cauere humili prece deposcimus, ne nos & nostros satis inuitos ad id cogatis conuertere, quod in quinta vniuersali Synodo, à sede Apostolica, vt in Apostolicis litteris, præcipuè autem in Synodica beati Gregorij ad quatuor Patriarchas, & in aliis eius epistolis, vnà cum quatuor præcedentibus legimus collaudatum atque susceptum, inuenitur nobis tenendum. Quod adhuc nostris litteris ad exemplum inferere nolui-

mus, donec sciamus, si duritiam mandatorum vestrorum erga nos aliter ad benignitatem inflectere poterimus: quia quod ex Apostolicæ sedis nomine, secundum sanctarum scripturarum tramitem, prædicationemque maiorum, & orthodoxorum decreta scribitur, sequendum & tenendum non ignoramus, & quod secus à quoquam fuerit compilatum siue confictum, non solum respuendum, sed & redarguendum esse cognoscimus. Si denique aliter, quam nos & vos decuerat, reuerentissimæ paternitati vestræ rescribendo, factus sum insipiens, vos me coegistis. Petimus autem omnipotentem Dominum, ut inspiret cordi vestro, sic nos benignè tractare, quatenus ulterius nobis non sit necesse vobis ita rescribere, sed ut cupimus, in veneratione Apostolorum, Apostolico Pontificio vestro humiliter ac deuotè colla & corda summittere. Deus omnipotens ad honorem & saluationem atque exaltationem sanctæ suæ Ecclesiæ, vos per multa annorum curricula conseruare dignetur, Domine sanctissime & reuerentissime pater in Domino.

EIVSDEM AD EVNDEM.

Eodem tempore missa quo superior.

Sanctissimo ac reuerentissimo Patri Hadriano summo Pontifici, & vniuersali Papa, Carolus Dei gratia Rex & spiritualis filius vester.

QVIA litteris ex nomine sanctæ paternitatis vestræ ab Actardo venerabili Archiepiscopo nobis delatis, necessitate cogente, prolixius respondere compulsi sumus, contra morem nostrum in quaterniunculo annulo nostro signato responsionem nostram scribere necessarium duximus, quatenus legi planius valeat, & quæ vobis ratio respondere coegit, legenti plenius innotescant. Quam responsionem sancta paternitas vestra non aspernanter, sed benignè suscipiat, quæ à nobis non est contumaciter, sed mente pacifica, ut in eodem quaterniunculo inuenietis, contexta. Deprecamur autem vos in omnipotentis Dei honore, & sanctorum Apostolorum veneratione, ut tales inhonorationis nostræ epistolas, taliæque mandata, sicut hactenus ex nomine vestro suscepimus, nobis & regni nostri Episcopis ac primoribus de cetero non mandetis. Sed liceat nobis Apostolico pontificio vestro, in veneratione Dei, & sanctorum Apostolorum, humiliter ac deuotè, ut cupimus, colla & corda summittere. Deus omnipotens ad honorem & saluationem atque exaltationem sanctæ suæ Ecclesiæ, vos per annorum curricula conseruare dignetur, Domine sanctissime atque reuerentissime pater in Domino.

XLIV.

AD ADVENTIVM EPISCOPVM METENSEM.

*Quo debeant ordine consecrari Metropolitanus atque
diæcesanus Episcopus.*

Nunc primùm edita ex Godice S. Laurentij Leodiensis.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS

domno Aduentio glorioso Pontifici salutem.

SICVT iussistis, mitto vobis consecrationem Episcopi, & exemplar decreti, quod in ampla pergamena debet scribi, vt confirmationes cleri & legatorum singulorum Monasteriorum, & primorum presbyterorum parochiæ ac plebis, ibi valeant scribi: & si isdem electus in diaconij gradu adhuc est, canonico tempore debet presbyter ordinari. Sabbato autem præcedente Dominicam, quando electus est ordinandus, conuenire debent Episcopi diæceseos ad principalem Ecclesiam Metropolis, & publicè coram omnibus debet recitari decretum, & interrogare debent Episcopi, si omnium vota sicut ibi continetur, in eundem electum concordent. Et post responsionem illorum, debent interrogare Episcopi, si has virtutes, quæ ibidem continentur, credunt vel sciunt esse in eodem electo. Et accepta inde responsione, debent interrogare Episcopi, si aliquis ibi est, qui contra eundem electum aliquid dicere, vel ordinationi Episcopali contrarium illi velit obicere, vt exeat & dicat memor communionis suæ. Quòd si aliquis quiddam illi obiecerit, habetis in canonibus quid inde sit faciendum. Sin autem omnes concordēs fuerint in eius electione, referendæ sunt ab omnibus Deo laudes, & examinandus est idem electus ab Episcopis, secundum capitulum Carthaginensis Concilij, quo manifestatur qualis debeat ordinari Episcopus. Si ita credat, & simplicibus verbis catholicam fidem profiteatur, sicut ibidem scriptum habetur, & tunc monendus est idem electus, vt ipsa nocte, secundum traditionem Apostolicam, se studeat Domino commendare. Dominica autem die maturiùs Episcopi diæceseos & clerus ac plebs conuenire debebunt ad locum, vbi secundum consuetudinem solet Metropolitanus Episcopus ordinari. Et præparatis omnibus, & Episcopis & Ecclesiasticis ministris in vestibus sacris, & stantibus Episcopis secus altare, idem electus indutus pontificalibus vestibus à primoribus clericis eiusdem Metropolis de sacrario debet educi, & in ultimo loco post Episcopos collocari. Is autem

Xxxx iij

Episcopus diocesaneus, qui consecrationem fusurus est super eum, incepto introitu ad Missam secundum morem procedat. Et finito introitu dicatur Kyrie eleison, prosequente ab ipso Episcopo Gloria in excelsis Deo. Et post Gloria in excelsis Deo, dicat hanc orationem, quæ prima est in rotula consecrationis. Statim autem post completam ipsam orationem, antequam legatur Apostolus, commoneat clerum & plebem ut orent pro ordinando electo & pro ordinantibus eius, & accipiat electum manu sua dextera per manum illius, & incipiatur litania, & tam ipse cum electo, quam & ceteri qui adfuerint Episcopi, incuruentur ante altare, usquedum breuiter pro tempore finiatur litania. Ut autem clerus inceperit dicere Agnus Dei, erigant se Episcopi, & qui fundet consecrationem accipiat quatuor Euangelia, & aperiat per medium, & incuruato ipso electo ante altare, mittat ipse Euangelia super collum & ceruicem eius, & teneant ipsa Euangelia super eum duo Episcopi, vnus ex vna parte, alter ex altera, & tam consecrator quam omnes Episcopi, teneant manus dexteræ suas super caput ordinandi, & dicat consecrator, Oremus. Propitiare Domine supplicationibus nostris, & reliqua. Et oratione completa, & respondentibus omnibus Amen, dicat consecrator, Dominus vobiscum, Sursum corda, Gratias agamus Domino Deo nostro. Et respondente choro ad singula, incipiat consecrationem cantando, Verè dignum & iustum est, usque ad æterne Deus. & tunc, sicut ipsa consecratio consequitur, & semper teneant manus dexteræ Episcopi super caput ordinandi. Ut autem ventum fuerit ad loca, in quibus sunt cruces signatæ, accipiat consecrator vas chrismatæ in sinistra manu, & cum dextro pollice, cantans quæ ibidem continentur, per singula loca faciat crucem de chrismate in verticem consecrandi. & perfecta consecratione, & respondentibus omnibus Amen, tollantur ab Episcopis Euangelia de collo eius, & mittat anulum in dexteræ manus digito, qui præcedit minimum, dicens ad quid illi anulus datur. Signum est enim fidei, ut audientibus se ex diuinis mysteriis signet quæ & quibus signanda sunt, & aperiat quæ & quibus aperienda sunt. Deinde donet illi baculum sancti regiminis, & det à se ordinato pacem, & sic per ordinem ordinatus osculetur Episcopos & ponatur sella iuxta eum qui illum ordinauit, & sedeat ibi Metropolitanus Episcopus: alioquin si non esset Metropolitanus, in ordine consecrationis suæ sedere deberet. Et tunc legatur Apostolus ex epistola ad Timotheum, qualis debeat esse Episcopus. & expleta missa, ordinatus Metropolitanus Episcopus ducatur, vel deportetur, ad cathedram principalis Ecclesiæ, cantantibus clericis ea quæ ad hoc opus conueniunt. Illuc autem perueniens resideat in principali cathedra, & commendet ministris Ecclesiasticis, ut vnusquisque in suo ordine ministret sibi atque sibi commissæ Ecclesiæ. Inde pergat in sacrarium, & incepto

introitu ad Missam secundum morem procidat, & salutato altari ascendat ad sedem suam, & stet ibi donec in suo loco incipiat Gloria in excelsis Deo de gradibus sedis, & post datam orationem resideat in sede sua, considentibus secum Episcopis & presbyteris. Et completa Missa, habeat Episcopus, qui eum ordinavit, litteras manibus suis subscriptas, quas sacri canones ordinato ab ordinatoribus suis iubent accipere, præferentes diem & Consulem: & antequam ordinatus ab altari discedat, mittant easdem litteras super altare, unde eas accipiant & donent illas à se ordinato. & sic perfectis omnibus benedicatur Dominus. Ceterum quando provincialis ordinatur Episcopus, ipsæ canonice litteræ à Metropolitano & ceteris Episcopis subscribendæ sunt, quandiu legitur Apostolus & cantatur responsum & alleluia, & statim post Missam finitam dantur ab Episcopis ante altare ordinato provinciali Episcopo, & Archiepiscopo & alij Episcopi vadunt ad sua. Ipse autem ordinatus cantat Missam ubi locus est opportunus. De his omnibus quæ mihi mandastis, & de his etiam quæ non mandastis, ut sit, veluti dicitur, quod supererogaveris, vobis rescripsi qualiter ordinationem agamus Episcopi, & qualiter in me acta fuerunt. Decretum autem & consecrationem Episcopalem, quæ ibi memoratur, ego non habui, quæ tamen vos habere posse cognosco.

XLIV.

AD EPISCOPOS, DE IVRE METROPOLITANORVM.

Cum de Ansegisi primatu ageretur.

Ex Moguntina editione Ioan. Busæi.

DOMINI & sanctissimi ac reuerendissimi patris nostri Apostolici Papæ Ioannis decreta ex sacris canonibus promulgata, sicut & sancti decessores ac prædecessores sui ex eisdem sacris canonibus spiritu Dei conditis, & totius mundi reuerentia consecratis, promulgauerunt, quantum ex nobis est, non præiudicantes sententiis fratrum & Coepiscoporum nostrorum, qui absentes sunt, ad quos hæc sua scripta mittuntur, reuerenter suscipimus, singulis Metropolitanis suo iure seruato, velut mystica Nicæna Synodus irrefragabiliter seruari decreuit, dicens, Antiqua consuetudo seruetur Cana vi. per Ægyptum, Libyam & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, ceteras-

Ibid. c. 4. que prouincias suis priuilegia seruentur Ecclesiis. Firmitas autem eorum, quæ geruntur per vnamquamque prouinciam Metropolitano tribuatur Episcopo.]

Epist. xx. II. QVÆ sancti & magni Concilij Nicæni decreta beatus Innocentius ad Alexandrum Antiochenum Episcopum ita explanat, dicens, Reuoluentes itaque auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ vna omnium per orbem terrarum mentem explicat sacerdotum, quæ censuit de Antiochena Ecclesia, cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus, esse necessarium custodire, qua super diocesim suam prædictam Ecclesiam, non super aliquam aliam prouinciam recognoscimus constitutam.] Et Bonifacius Papa scribens ad Hilarium Narbonensem Episcopum. Conuenit, inquit, nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita Synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, vt eadem propriè verba ponamus, Per vnamquamque prouinciā ius Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse posse subiectas. Quod illi, quia aliter credendum non est, seruandum sancto Spiritu suggerente sibi met, censuerunt.] & post aliquanta, Quod idcirco dicimus, vt aduertat caritas tua adeo nos canonum præcepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitanī sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.]

In fine Synodi Africane. III. Et sancta Synodus Episcoporum Africæ prouinciæ scribens ad S. Cælestinum Papam, Decreta, inquit, Nicæna, siue inferioris gradus clericos, siue Episcopos ipsos, suis Metropolitanis apertissimè commiserunt. Prudentissimè enim, iustissimèque prouiderunt, quæcumque negotia in suis locis vbi orta sunt finienda. nec vnicuique prouinciæ gratiam sancti Spiritus defuturam, qua æquitas à Christi sacerdotibus, & prudenter videatur, & constantissimè teneatur. maximè quia vnicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilium suæ prouinciæ, vel etiam vniuersale prouocare.] Et hinc sanctus Cælestinus, ad rei firmitatem commemorans decreta præfati Bonifacij, decreuit vt vnaquæque prouincia suo Metropolitano debeat esse contenta, dicens, Primùm, vt iuxta decreta canonum vnaquæque prouincia suo Metropolitano contenta sit, vt decessoris nostri data ad Narbonensem Episcopum continent constituta, nec usurpationi locus alicui sacerdoti in alterius concedatur iniuriam. Sit concessis sibi contentus vnusquisque limitibus, alter in alterius prouincia nihil præsumat.] & item idem, Nulli sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa frangatur?] Et sanctus Leo ad Epist. xcii. Theodorum Foroiuliensem Episcopum, Sollicitudinis quidem tuæ

is ordo esse debuerat, vt cum Metropolitano tuo primitus de eo quod quærendum videbatur esse conferres, ac si id quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis, quia in causis, quæ ad generalem obseruantiam pertinent omnium Domini sacerdotum, sine primatibus nihil oportet inquiri.]

IV. Et quia sancta Romana Ecclesia, cui sollicitudo omnium Ecclesiarum in beato Petro principe Apostolorum est commissa, plures Metropolitanos in speciali sua diœcesi habet, sicut sanctus Leo apud Anastasium Thessalonicensem Episcopum monstrat. si Ep. xxviii. militer & Alexandrina Ecclesia in sua diœcesi. sed & Antiochena sedes nonnullos Metropolitanos in sua diœcesi habet, sicut sanctus Epist. xx. Innocentius ad Alexandrum eiusdem sedis Episcopum scribit, & in Ecclesiasticis historiis ac synodalibus gestis inuenimus, eisdem etiam Metropolitanis, quos suis Vicariis sancta Romana commisit Ecclesia, secundum Nicænos sacros canones sua iura decreuit seruari, veluti ad eundem Anastasium idem beatus Leo scribens, Igitur, in- Epist. 88. quit, secundum sanctorum patrum canones, spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, ius traditæ sibi antiquitûs dignitatis intermeratum habere decreuimus, ita vt à regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant.] Attendendum est igitur, si Apostolica sedes Metropolitanis suæ specialis diœceseos, sicut in epistolis beati Gregorij ex Regesto legimus, quos propter longinquitatem suas vices agentibus delegauit, sua iura secundum sacros Nicænos canones seruari præcepit, sicut & in epistola præfati Leonis ad prædictum Anastasium dicitur, Si quid graue, inquit, in- Epist. eadē ante superiora. tolerandumque gessisset, Metropolitanus, nostra erat expectanda censura, vt nihil prius ipse decerneret, quàm quid nobis placeret, agnosceret. Vices enim nostras ita tuæ credidimus caritati, vt in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.]

V. ILLIS Metropolitanis (qui & primates multoties in sacris canonibus appellantur, quique in loco defunctorum Archiepiscoporum & Metropolitanorum ab Episcopis vniuscuiusque prouinciæ sine interrogatione alterius primatis præualent ordinari, & ex antiquæ consuetudinis lege, à sede Apostolica, cui sollicitudo & prælatio omnium Ecclesiarum in primatu est sancti Petri collata, pallij solent genio insigniri, & in loco decedentium Episcoporum, sine consultu vel licentia primatis alterius, in sua prouincia quique possunt Episcopos ordinare,) sua iura debent modis omnibus secundum eosdem sacros Nicænos canones conseruari: qui inuiolabiliter decreuerunt, vt sicut Alexandrinæ Ecclesiæ, quia & vrbis Romæ Episcopo parilis mos est, similiter & apud Antiochiam, ceterasque prouincias suis priuilegia seruentur Ecclesiis. De quibus sacris cano-

Epist. LVI.

nibus præfatur sanctus Leo ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum ita passim dicit, Post consecrationem Antiocheni Episcopi, quam tibi met contra canonicam regulam vendicasti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam, ut sacratissimas Nicænorum canonum constitutiones conareris infringere, tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris priuilegium sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Ecclesia proprietatem tertiæ dignitatis amiserit, ut his locis iuri tuo subditis, omnes Metropolitanæ Episcopi proprio honore priuentur. Quibus inauditis & nunquam antè tentatis ita præueniris excessibus, ut sanctam Synodum, ad extinguendam solum hæresim, & confirmationem fidei catholicæ, studio Christianissimi principis congregatam, in occasionem ambitus trahas, & ut conuiuentiam suam tibi dedat impellas, tamquam refutari nequeat quod illicitè voluerit multitudo.]

Ibid. post
superiora.

VI. CONSONA his & in aliis decretis Apostolicæ sedis habentur, Quod si & omnes sacerdotes & mundus adsentiat, damnatio consentientes inuoluit, non præuaricationem consensus absoluit. Non enim crimen minuitur, sed accrescit, cum generale sit ex priuato. Hoc enim Deus omnium indicauit, qui mundum peccantem generali diluuiio interemit. Et item S. Leo ad præfatum Anatolium, Illa, inquit, Nicænorum canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio in nulla vnquam parte est solubilis. Nulla sibi met de multiplicatione congregationis synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem, atque octo Episcopis quantumlibet copiosior numerus sacerdotum comparare se audeat vel præferre, cum tanto diuinitus priuilegio Nicæna sit Synodus consecrata, ut siue per pauciores, siue per plures Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.] & paulo post, Sancti illi & venerabiles patres, qui in vrbe Nicæna, sacrilego Arrio cum sua impietate damnato, mansuras vsque in finem mundi leges Ecclesiasticorum canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt, & si quid vsquam aliter quàm illi statuere præsumitur, sine cunctatione cassatur, ut quæ ad perpetuam vtilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur, nec ad priuatum trahantur commodum, quæ ad bonum sunt commune præfixa: & manentibus terminis, quos constituerunt patres, nemo in ius tendat alienum, sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit, in latitudine caritatis se exerceat.] Aliud enim sunt sedes, aliud præsidentes, & magnus vnicuique honor est integritas sua.

Epist. LXV.

VII. Et item idem ad Synodum Chalcedonensem scribens, De custodiendis, inquit, sanctorum patrum statutis, quæ in Synodo Nicæna inuiolabilibus sunt fixa decretis, obseruantiam vestræ sanctitatis admoneo, ut iura Ecclesiarum, sicut ab illis centum decem

& octo patribus diuinitus inspiratis sunt ordinata permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius immutationem suum aliquis quærat augmentum. Quantumlibet enim extortis assentationibus sese instruat vanitatis elatio, & appetitus suos Conciliorum æstimet nomine roborandos, infirmum atque irritum erit quicquid à prædictorum patrum canonibus discreparit. Quorum regulis Apostolica sedes quam reuerenter vtatur, scriptorum meorum, quibus Constantinopolitani Antistitis conatus repulsi, poterit sanctitas vestra lectione cognoscere, & me, auxiliante Domino nostro, & catholicæ fidei & paternarum traditionum esse custodem.] Et ad Martianum Augustum, Priuilegia Ecclesiarum sanctorum patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo fideliter exequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum, quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ sanctionum, quæ in Synodo Nicæna, ad totius Ecclesiæ regimen spiritu Dei instruente sunt conditæ, me quod absit conniumente violentur, & maior sit apud me vnius fratris voluntas, quam vniuersæ domus Domini communis utilitas.]

Epist. LVII.

VIII. Et ad Pulcheriam Augustam, Contra statuta paternorum canonum, quæ ante longissimæ ætatis annos in vrbe Nicæna spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuique audere conceditur: ita vt si quis diuersum aliquid decernere velit, se potius minuat, quam illa corrumpat. Quæ si vt oportet à cunctis Pontificibus intemerata seruentur, per vniuersas Ecclesias tranquilla erit pax & firma concordia, nullæ de mensuris harum dissensiones, nullæ de ordinationibus lites, nullæ de priuilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni vsurpatione certamina, sed ea quæ iure caritatis rationabilis est & morum & officiorum seruabitur vnanimitas. & ille verè erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus, dicente Domino, *Qui-* Matth. 23.
cumque voluerit inter vos maior fieri, erit vester minister. & quicumque vo-
luerit inter vos primus esse, erit vester seruus. sicut filius hominis non venit Marc. 10.
ministrari, sed ministrare. Et tamen hæc illis tunc insinuabantur, qui de pusillo volebant crescere, & de infimis ad summa transire.] Et ad Maximum Antiochenum Episcopum, Tanta apud me est Nicæno-
rum canonum reuerentia, vt ea quæ sunt à sanctis patribus constituta, nec permiserim, nec patiar aliqua nouitate violari. Etsi enim diuersa nonnunquam sunt merita Præsulum, tamen iura permanent sedium, quibus etsi possunt æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Nunc autem ad omnia generaliter pronuntiare sufficiat, quòd si quid à quoquam contra Nicænorum canonum statuta in quacumque Synodo vel tentatum est, vel ad tempus videtur extortum, nihil præiudicij po-

Epist. LVIII.

Matth. 23.

Marc. 10.

Epist. LXVI.
Maximo
Antioch.

test inuiolabilibus inferre decretis. Et facilius erit quarumlibet consensionum pactum dissolui, quam prædictorum canonum regulas ex vlla parte corrumpi.] Quoniam vniuersæ pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua canonibus reuerentia intemerata seruetur. Quicquidenim præter speciales causas synodaliū Conciliorum ad examen Episcopale defertur, potest aliquam diiudicandi habere rationem, si nihil de eo est à sanctis patribus apud Nicæam diffinitum. Nam quod ab illorum regulis & constitutione discordat, Apostolicæ sedis nunquam poterit obtinere consensum.

Epist. iv. I X. E t sanctus Papa Hilarus ad Leontium, Veranum, & Victorium, Episcopos, inter cetera ad locum, Ita vestræ caritati cognitionem adnexæ querimonix delegamus, vt nihil aduersum venerandos canones, nihil contra sanctæ memoriæ decessoris mei iudicium valeat, quicquid obreptum nobis esse constiterit. Nolumus namque, fratres carissimi, Ecclesiarum priuilegia, quæ semper sunt seruanda confundi, nec in alterius prouincia sacerdotis alterum ius habere permittimus, quia per hoc non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in iniuriam ipsius Domini profilitur, cum expectatio fructus nostri ministerij, non in regionum latitudine, sed in acquisitione ponitur animarum.] Et item idem **Epist. x. Hilari Papæ.** ad Episcopos diuersarum prouinciarum, Hæc ad vniuersam caritatem vestram & iam per fratrem & coepiscopum nostrum Antonium scripta direximus. Quibus admoniti communis omnium sollicitudo procuret, ne quisquam frater in alterius prorupturus iniuriam transcendat terminos venerandis Patribus constitutos.] De quibus terminis Antiochenum Concilium, in magna Synodo Chalcedonensi collaudatum, capite decimo tertio dicit, Nullus Episcopus ex alia prouincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in Ecclesiis ordinare, licet consensum videantur præbere nonnulli, nisi literis tam Metropolitanis, quam ceterorum qui cum eo sunt Episcoporum, rogatus adueniat, & sic ad actionem ordinatio accedat. Si verò nullo vocante inordinato more deproperet, super aliquibus ordinationibus, & Ecclesiasticis ordinationibus ad eum non pertinentibus componendis, irrita quidem quæ ab eo geruntur existant, ipse verò incompositi motus sui, & irrationabilis audaciæ subeat ultionem, ex hoc iam damnatus à sancto Concilio.] Et consona huic dicit in capite vigesimo secundo cuius conclusio talis est, *Si ordinare non potuerit, nullatenus indicabit.*

Epist. vi. X. E t hinc sanctus Gelasius in decretis ad omnes Episcopos de institutis Ecclesiasticis. Cùmque, inquit, nobis contra salutarium reuerentiam regularum cupiamus temerè nihil licere, & cum sedes Apostolica superior his omnibus, fauente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa pio deuotóque studeat tenere proposito, satis indignum est quemquam vel Pontificum vel ordi-

num subsequendum, hanc obseruantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat & docere, satisque conueniens sit, vt totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciat, vbi Dominus totius Ecclesiæ posuit principatum.] Attendendæ summoperè sunt omnibus nostratibus inter ceteros præcipuè horum duorum heroum sententiæ, Leonis & Gelasij, ne præsumant discipuli, quod licere sibi magistri non voluerunt, & si ad tanti tonitruum magniuocum sonitum tremunt cedere, quid faciendum sit tabulis. Ait enim Leo, quòd Nicænorum canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio in nulla cuiquam sit parte solubilis.] In qua sententia nulla persona excipitur, quacumque prædita potestate vel dignitate. Et Gelasius, Cùmque, inquit, nobis contra salutarium reuerentiam regularum cupiamus temerè nil licere, satis indignum est quemquam hanc obseruantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat & docere.] Hinc sanctus Augustinus, tempore prior, loco posterior, ab omnibus sedis Apostolicæ Pontificibus in suo tempore, ac post suum obitum, immò & à cuncta catholica Ecclesia inter magistros optimos receptissimus, in libro de vera religione dicit, Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur, id est, à nullo homine, sed à sola ipsa lege, secundum quam iudicat omnia, quoniam & illud verissimè dictum est, Oportet nos omnes exhiberi ante tribunal Christi. Omnia ergo iudicat, quia super omnia est quando cum Deo est, cum illo autem est, quando purissimè intelligit, & tota caritate quod intelligit diligit. Ita etiam quantum potest, lex ipsa etiam fit, secundum quam iudicat omnia, & de qua iudicare nullus potest: sicut in istis temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent cùm eas instituunt, tamen cùm fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. Conditor tamen legum temporalium, si vir bonus est & sapiens, illam ipsam consulit æternam, de qua nulli animæ iudicare datum est, vt secundum eius incommutabiles regulas, quid sit pro tempore iubendum vetandumque discernat. Æternam igitur legem mundis animis fas est cognoscere, iudicare non fas est.]

Epist. lvi.
Anatolio.

Epist. vi.

Cap. 17.

XI. CVIVS sententiam & beatus Gelasius confirmat in decretis ad Episcopos per Dardaniam constitutos, dicens, Confidimus, quòd nullus iam veraciter Christianus ignoret, vniuscuiusque Synodi constitutum, quod vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus, nullam magis exequi sedem præ ceteris oportere quàm primam, quæ vnamquamque Synodum & sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper, & retinet.] Et Symmachus Papa ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, Rationabile est, vt sancta A-

Epist. xxi.
sub initium.

Epist. xxi.

relatensis Ecclesia propriis priuilegiis perfruatur, & quod vetustas præstitit, & patrum auctoritas roborauit, noua non debet violare præsumptio: sic tamen, vt ceterarum Ecclesiarum priuilegia temporibus acquisita non titubent, quia non potest ex parte firmum esse, quod generalitatis tangit iniuriam. Manentibus siquidem his, quæ patrum constituta singulis Ecclesiis concesserunt, decernimus vt circa ea, quæ tam in Gallia quàm in Hispania prouinciis de causa religionis emerferint, sollertia tuæ fraternitatis inuigilet.] & post aliquanta, Igitur quemadmodum suprà diximus, per singulas Ecclesias beneficia, quæ sunt diu custodita, seruentur.] Et hinc sanctus Hormisda in epistola ad beatum Remigium Remorum Episcopum scripsit, dicens, Dilectissimo fratri Remigio Hormisda. Suscipientes plena fraternitatis tuæ congratulatione colloquia, quibus nos germanæ salutis tuæ lætificauit indicio corporali cum spiritualibus officiis incolumitate subnixa, congruum esse perspeximus hanc ipsam quam mente gerimus verbis aperire lætitiā. Agis enim summi documenta Pontificis, dum & prædicanda facis, & ea insinuare non differs. Prærogatiuam igitur de nostri sumpsimus electione indicij, quando id operatum te esse didicimus, quod ceteris agendum obnixius imperamus, vt in prouinciis tanta longinquitate disiectis, & Apostolicæ sedis vigorem, & patrum regulis studeas adhibere custodiam. Vices itaque nostras per omne regnum dilecti & spiritualis filij nostri Clodouei, quem nuper adminiculante superna gratia plurimis, & Apostolorum temporibus æquiparandis, signorum miraculis prædicationem salutiferam comitantibus, ad fidem cum gente integra conuertisti, & sacri dono baptismatis consecrasti, saluis priuilegiis, quæ Metropolitanis decreuit antiquitas, præsentī auctoritate committimus: augentes studij huius participatione ministerij dignitatem, releuantes nostras eiusdem remedio dispensationis excubias. Et licet de singulis non indigeas edoceri, à quo iam probauimus acutiùs vniuersa seruari, gratius tamen esse solet, si ituris trames ostenditur, & laboraturis iniuncti operis forma monstratur. Paternas igitur regulas, & decreta sanctissimis diffinita Conciliis ab omnibus seruanda mandamus. In his vigilantiam tuam, in his curam & fraternæ monita exhortationis ostendimus. His ea, quanta dignum est, reuerentia custoditis, nullum relinquit culpæ locum sanctæ obseruationis obstaculum. Ibi fas nefasque præscriptum est, ibi prohibitum, ad quod nullus audeat adspirare, ibi concessum quid debeat mens Deo placitura præsumere. Quoties vniuersæ poscit religionis causa Concilium, te cuncti fratres euocante conueniant: & si quos eorum specialis negotij pulsat intentio, iurgia inter eos oborta compesce, discussa sacra lege determinando certamina. Quicquid autem illic pro fide & veritate constitutum, vel prouida dispensatione præceptum, vel personæ nostræ auctoritate fuerit confir-

matum, totum ad scientiam nostram instructa relationis attestatio-
ne perueniat. Eo fit, vt & noster animus officij caritate dati, & tuus
securitate perfruatur accepti. Deus te incolumem custodiat frater
carissime.]

XII. Et sanctus Gregorius in epistola ad Virgilium Arela-
tensem Episcopum, Fraternitati tuæ, inquit, vices nostras in Eccle-
siis, quæ sub regno sunt præcellentissimi filij nostri Childeberti, iux-
ta antiquum morem Deo auctore committimus. Singulis siquidem
Metropolitans secundum priscam consuetudinem proprio honore
seruato, pallium quoque transmisimus.] Et in epistola ad Domi-
nicum Carthaginensem Archiepiscopum, De Ecclesiasticis, inquit,
priuilegiis quod vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatio-
ne teneat, quia, sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ec-
clesiis sua iura seruamus. Nec cuiuslibet fauente gratia ultra quàm
meretur impartior, nec ulli hoc quod sui iuris est ambitu stimulan-
te derogo: sed fratres meos per omnia honorare cupio, sicque stu-
deo honore singulos subuehi, dummodò non sit quod alteri iure
ab altero possit opponi.] Et ad Natalem Salonitanum Episcopum,
Quod, inquit, dicitis nostris temporibus debere seruari, quæ à meis
quoque prædecessoribus tradita atque custodita sunt, absit hoc à
me, vt statuta maiorum consacerdotibus meis in qualibet Ecclesia
infringam, quia mihi iniuriam facio, si fratrum meorum iura per-
turbo.]

Lib. iv.
epist. lxx.

Lib. ii.
epist. 39.

Lib. eod.
Epist. 37.

XIII. Hæc ita, vt suprâ ostensum est, de antiquo iure singulis
Metropolitanis seruando, & subsequentes sacram Nicænam Synodum
Conciliorum canones statuerunt. Scilicet Antiocheni, dicentes. Per
singulas regiones Episcopos conuenit nosse Metropolitanum Episco-
pum sollicitudinem totius prouinciæ gerere. Propter quod ad Metro-
polim omnes vndique, qui negotia videntur habere concurrant, & re-
liqua.] Et Constantinopolitani canones decreuerunt, vt illa quæ sunt
per vnâquamque prouinciâ ipsius prouinciæ Synodus dispen-
set, sicut Nicæno constat decretum esse Concilio. Et vniuersale
Chalcedonense Concilium dicit, Regulas, inquit, sanctorum pa-
trum per singula nunc vsque Concilia constitutas proprium robur
obtinere decreuimus.] Et item idem, Decreuit itaque sancta Synodus
secundum Patrum canones bis in anno Episcopos in id ipsum in
vnaquaque prouincia conuenire, quo Metropolitanus antistes pro-
bauerit, & corrigere singula, si quæ fortassis emerferint.]

Can. ix.

Can. 2.

Can. i.

Can. 19.

XIV. Sic & Africæ prouinciæ sancta Concilia decreuerunt, vt
quæ in Nicæno Concilio statuta sunt omni modo conseruentur, & vt
qui posterius ordinati sunt prioribus se non audeant anteferre. Vn-
de inter cetera ad locum dicit Aurelius, Non decuerat, inquit, vt
hæc repeteremus, nisi fortè existerent inconsideratæ mentes quo-
rundam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus. Sed com-

Cap. lxxii.

munis hæc causa est, quam insinuauit frater & confacerdos noster Valentinus, vt vnusquisque nostrum ordinem sibi decretum à Deo cognoscat, & posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Qua de re dico, prout captus animi mei retinet, eos qui putauerint spretis maioribus aliquid præsumendum, cōpetenter esse ab omni Concilio coercendos. Xantippus Episcopus primæ sedis Numidiæ dixit, Audiuit omnium fratrum præsentia prosecutionem fratris & confacerdotis nostri Aurelij, quid ad hæc respondent? Datianus Episcopus dixit, Quæ maiorum decreuit sententia nostro assensui mancipabuntur, vt quæ præteritorum Conciliorum gestis tenentur Carthagenensis Ecclesiæ nostra adensatione plenè apud omnes firma teneantur. Vniuersi Episcopi dixerunt, Hic ordo & à Patribus, & à maioribus seruatus est, & à nobis Deo propitio seruabitur, saluo etiam iure Primatus Numidiæ & Mauritaniæ.]

Conc. Mileuit. c. xiv.

XV. Et item iidem sacri canones, Placuit, vt quicumque deinceps ordinantur per prouincias Africanas, litteras accipiant ab ordinatoribus suis, manu eorum conscriptas, continentes Consulem & diem, vt nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur. Vnde Pelagius, antecessor sancti Gregorij, ad Childebertum Regem Francorum scribit de Sapaudo Arelatensi Archiepiscopo, increpans eum, vt ipsius verbis vtamur, quoniam ad petitionem Episcopi ab eo ordinati in iudicium, sequentis ciuitatis Episcopi, quod nulla Ecclesiastica lege & ratione conceditur, iudicandum iuberetis occurrere, vt ipso de conculcato loci sui præiudicio conquerente, illum qui vsurpauit, necesse sit de illicita præsumptione culpari.] Et sanctus Gregorius vigilantissimè seruari decreuit, vt posteriores se prioribus non præferant, & vt nullus Metropolitanus in alterius Metropolitanæ prouinciæ, inconsulto eo quiddam iuris præsumat, scribens ad Augustinum Anglorum Episcopum, In Galliarum, inquit, Episcopis, nullam tibi auctoritatem tribuimus, quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus pallium Arelatensis Episcopus accepit, quem nos priuare auctoritate percepta minimè debemus.] Et post aliquanta, Ipse auctoritate propria Episcopos Galliarum iudicare non poteris, sed suadendo, blandiendo, bona quoque opera tua eis imitanda monstrando, prauorum mentes ad sanctitatis studium reforma, quia scriptum est in lege, Per alienam messem transiens falcem mittere non debēs, sed manu spicas conterere & manducare. Falcem enim iudicij mittere non potes in ea segete, quæ alteri videtur esse commissa, sed per effectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum paleis exspolia, & in Ecclesiæ corpus monendo & persuadendo, quasi mandendo conuerte. Quod verò ex auctoritate agendum est, cum prædicto Arelatensi Episcopo agatur, ne prætermitti possit hoc quod antiqua Patrum institutio inuenit.]

Pelag. i. Epist. xi.

Interrogatione ix.

Deu. 23, 25.

XVI. Et quod de vno hoc primato Gallicano, qui à sede Apostolica pallium acceperat, dixit, hoc & de reliquis Gallicanorum & Belgicorum atque Germanicorum primatibus est vtrique intelligendum. Inter quos, sicut & inter reliquos Episcopos, hæc conditio regularis seruatur, vt qui prius fuerit ordinatus, prior habeatur. velut idem S. Gregorius in alia epistola ad præfatum Augustinum patenter ostendit. De quibus primatibus iidem sacri canones dicunt, vt quisquis Episcoporum accusatur, ad primatem prouinciæ ipsius causam deferat accusator. Et qui prouocandum putauerint, ad primates suarum prouinciarum, sicut & de Episcopis sæpè constitutum est, prouocent. Et Episcopus, qui ad Synodum non occurrerit, ad primatem suum iubetur rationem impedimenti sui reddere. Et si Episcopi, inter quos causa versatur, diuersarum sunt prouinciarum, ille primas debet iudices dare, in cuius prouincia est locus, de quo contenditur. & quæstio per Episcopos iudices iubetur finiri, siue quos primates dederint, siue quos inter se conquerentes vicinos ex consensu delegerint.

XVII. ORD O autem ac prærogatiua prioratus non solum secundum sacros canones, & decreta sedis Romanæ Pontificum, inter Episcopos est conseruandus, verum & inter presbyteros, sicut sanctus Leo in decretali sua epistola ad Dorum Beneuentanæ ciuitatis Episcopum, ex eisdem sacris canonibus promulgata, inter cetera dicit ad locum, Si ambientis intentio, aut imperita fauentium studia, id quod nunquam habuit consuetudo, poscebant, vt incipiens emeritis, & nouellus præferretur antiquis, tuæ fuerat industria atque doctrinæ, vt iniuste petentium desideria rationabili auctoritate cohiberes, ne quem in sacerdotali properè prouehabas honore, ad iniuriam eorum quibus sociabatur inciperet, minorque se fieret, dum in illo non humilitatis virtus, sed elationis vitium roboraretur. Neque enim ignorabas dixisse Dominum, quod que se humiliat exaltabitur, qui verò se exaltat, humiliabitur. eundemque dixisse, *Quicumque vult inter vos maior fieri, sit vester minister, & quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus.* Vos autem quæritis de pusillo crescere, & de honore maiores esse. Vtrumque enim inordinatum, vtrumque præposterum est, & omnis laborum fructus aufertur, omnis meritorum mensura vacuatur, si tantum quis adsequitur dignitatis, quantum adulationis obtinuit, vt cupiditas eminendi non solum superbientem minuat, sed etiam conuiuentem. Si verò, vt asseritur, primi secundique presbyteri circa Episcopium sibi met præponendum, tam huic assentatio fuit, vt illum cum sui dedecore poscerent honorari, nec hoc quidem illis proprio se iudicio deicientibus tribui debuit quod volebant, cui tam miseræ voluntati te dignius fuerat obuiare, quàm cedere. Deformis autem & ignaua subiectio bene sibi consciis, & non irritam facientibus gratiam Dei, præiudicare non potuit, vt prima-

tes suos quocumque commercio in alterutrum transferentes, subsequen-
 tium suorum minuerent dignitatem, & quem ultimum sibi
 anteposuerant, ceteris præmineret. Prædicti igitur presbyteri, qui
 indignos se honoris sui ordine sunt professi, licet priuari etiam sa-
 cerdotio mererentur, tamen ut eis pro Apostolicæ sedis pietate par-
 catur, ultimi inter omnes Ecclesiæ presbyteros habeantur. Et ut iu-
 dicij sui sententiam ferant, inferiores etiam illo erunt, quem pro-
 pria sententia sibimet prætulere, ceteris omnibus presbyteris in eo
 ordine permanentibus, quem unicuique ordinationis suæ tempus
 adscripsit. Nec quisquam præter prædictos duos imminutæ digni-
 tatis patiatur iniuriam, sed in eorum statum tantummodò hoc re-
 currat opprobrium, qui nouello & immaturè ordinato inferiores
 fieri elegere, ut illam Euangelicam sententiam ad se sentiant perti-
 nere, qua dicitur, Quo iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vo-
 bis: & qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis. Pau-
 lus verò presbyter ordinem suum, de quo laudabili firmitate non
 cessit, obtineat. nec ulterius aliquid in cuiusquam præsumatur in-
 iuriam.] *Matth. 7. 1.*

XVIII. HÆC ita de iure singulis Metropolitanis conseruan-
 do, & ut posteriores se prioribus suis non præferant, sed ordinem
 sibi à Deo traditum quique conseruare procurent, à Nicænis cano-
 nibus spiritu Dei conditis, & totius mundi reuerentia consecratis,
 ceterisque sacris canonibus irrefragabiliter decretis, ac prouidentia
 & auctoritate Pontificum Apostolicæ sedis ex eisdem canonibus
 promulgatis, ad eorum qui sciunt memoriam, vel nescientium for-
 tē notitiam commemorare debere putauimus, quoniam in Cisalpi-
 nis prouinciis delegatio vicium Apostolicæ sedis, propter Simonia-
 cam hæresim exstirpandam, & ad præsumptionem, qua laici poten-
 tes repentē consurabantur, & ordinabantur Episcopi, amputandam,
 sicut in Apostolicæ sedis Pontificum, maxime autem in beati Gre-
 gorij epistolis legimus, fuit exorta, priuilegiis singularum prouin-
 ciarum Metropolitanis inconcussè iuxta sacras regulas conseruatis.
 Quæ temporibus Theodosij & Honorij Imperatorum, Pontificatu
 Papæ Zosimi, per septem prouincias, scilicet Viennensem, Lugdu-
 nensem, Narbonensem primam & secundam, & Alpinam, & No-
 uempopulanam, & secundam Aquitanicam emanauit, ut de his prou-
 inciis honorati vel possessores, iudices & Episcopi præfatarum prou-
 inciarum, ab Idibus Augusti quibuscumque mediis diebus in Idus
 Septembris, in vrbe Arelatensi, quæ & Constantina vocatur, ad Con-
 cilium forense vel Ecclesiasticum conuenirent. Ita ut de Nouempo-
 pulana & secunda Aquitanica, quæ prouinciæ longius constitutæ
 sunt, si eorum iudices & Metropolitanos occupatio certa retineret,
 legatos suos iuxta consuetudinem mitterent, sicut in edicto præfa-
 torum Imperatorum, & in epistolis Apostolicæ sedis Pontificum
 inuenitur. Deinde hic primatus per præfatas prouincias Viennen-

si ciuitati commissus est, indèque hanc sollicitudinem Episcopus Arelatensis recepit.

XIX. DEMVM in regno Clodouei, nuper cum integragente ad fidem conuersi per sanctam prædicationem beati Remigij, Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis, beatus Hormisda vices suas eidem sancto Remigio Remorum Durocortorum antiquæ Metropolis Episcopo, quæ præcedentibus temporibus habuit sub se duodecim ciuitates, videlicet Sueffionum, Catalaunorum, Veromandorum, Atrebatum, Camaracensium, Tornacensium, Siluanectum, Belgiuagorum, Ambianensium, Morinum, id est, Ponticum, Bononienfium, & Laudunum clauatum, in quo castro ex sua parochia idem sanctus Remigius Africanorum canonum & Apostolica fultus auctoritate constituit Episcopum, per Belgicas & quasdam prouincias Gallicanas commisit, vt Dei Ecclesias, quas Franci adhuc pagani deuastauerant & incenderant vniuersa prædantes, & quæcumque perperam gesta fuerant, ad debitum statum reduceret, manente priuilegio Arelatensi Ecclesiæ in sibi antiquitus delegatis prouinciis.

XX. POSTEA verò, tempore beati Gregorij Virgilius Arelatensis Episcopus, petente Childeberto rege, in regno ipsius, sicut decessores illius in præfatis prouinciis habuerant, hanc delegationem eodem beato Gregorio committente suscepit. Denique tempore Caroli principis, quando propter discordiam & contentionem de principatu inter eum & Raganfredum, & frequentia ac ciuilia imò plus quàm ciuilia, quia intestina & parricidalia bella, in Germanicis & Belgicis ac Gallicanis prouinciis omnis religio Christianitatis penè fuit abolita, ita vt Episcopis in paucis locis residuis, Episcopia laicis donata & rebus diuisa fuerint, adeò vt Milo quidam ronsura clericus, moribus, habitu, & actu irreligiosus laicus, Episcopia Remorum ac Treuirorum vsurpans insimul, per multos annos pessumdederit: & multi iam, maximè in Orientalibus regionibus, idola adorarent, & sine baptismo manerent, Gregorius à primo secundus, sed & tertius Gregorius, Winfrid cognomento Bonifacium Legatum Apostolicæ sedis ad reformandam Christianitatis religionem, primò presbyterum, postea verò Episcopum ordinatum direxerunt. Cui per annos vigintiquinque in eadem prædicatione sine cardinali sede laboranti, præfatorum successor Zacharias Papa inter cetera in priuilegio sibi directo scripsit atque firmavit ad locum ita dicens, Vbi Deus prædicationem tuam auxit, obtinere voluisti, vt tibi Episcopalem Ecclesiam, vel successoribus tuis confirmare debeamus, iuxta eorundem filiorum nostrorum Francorum petitionem. Et idcirco auctoritate B. Petri Apostoli sancimus, vt supradicta Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus tibi & successoribus tuis in Metropolim sit confirmata, habens sub se has quinque ciui-

Lib. iiii.
Epist. lxxi.

Epist. xlv.

rates, id est, Tungris, Coloniam, Warmaciam, Spiratiam, & Tre-
ctis, & Germaniæ gentes, quas tua fraternitas per suam prædicationem Christi lumen cognoscere fecit. His à nobis diffinitis, per huius nostræ confirmationis paginam in tua Ecclesia perpetuis temporibus pro suæ confirmatione hæc conseruari mandamus.] Sic enim
Cap. xxcvi. & sacri Africæ prouinciæ canones decreuerunt, vt quos adminiculante diuina gratia Episcopus potuerit lucrari ad catholicam vnitatem, ad ipsum pertineant.

XXI. DE Primatu quoque in aliis prouinciis item idem Zacharias Papa ad eundem Bonifacium scripsit hoc modo, Et quia si deberes in Baioariæ prouincia ius habere prædicationis sciscitasti, an non, quam à decessore nostro habuisti concessam, nos denique, auxiliante Deo, ea quæ tibi largitus est decessor noster, non minui-
Epist. viii. mus, sed augemus, & non solum Baioariam, sed etiam omnem Galliarum prouinciam, donec te diuina iusserit superesse maiestas, nostra vice per prædicationem tibi iniunctam, quæ repereris contra Christianam religionem, vel canonum instituta, spiritaliter stude ac ad normam rectitudinis reformare.]

XXII. SED & cum Ebbo quondam Remorum Episcopus se in Synodo quadraginta quatuor Episcoporum scripto & propria subscriptione ac viua voce pro criminibus suis damnauit, & à sacerdotali ministerio alienum reddidit, quem postea Sergius Papa, sicut etiam in gestis eius legitur, condemnauit, defuncto domino Hludouico Imperatore, contentione de regno inter filios eius exorta, primum ad Hlotarium, deinde ad Hludouicum damnatus idem Ebbo se contulit. Qui Reges, quoniam per merita sanctorum, adminiculante Domino & domino nostro Karolo, violentia non valebant, per insidias, tam apud Apostolicam sedem, quam & apud quoscunque valebant Episcopos, & quaquauersum poterant, Remorum Episcopo laqueorum tendicula iniicere quæ præparauerant, & res ipsius Remensis Ecclesiæ, quæ in diuersis Regnis sitæ sunt, à pluribus usurpari cœperunt, gratia & nomine Benedictus Papa, in priuilegio Remorum Episcopo, qui nunc eidem seruit Ecclesiæ, B. Petri & Apostolicæ ipsius sedis auctoritate, secundum sacros canones, & decreta decessorum ac prædecessorum suorum collato, ita dicit ad locum, Inter hæc quidem & hoc sancimus, ne quilibet tuæ dioceseos regulis subiectus Ecclesiæ, te contempto, impunè audeat seu valeat aliena expetere aut expectare iudicia, vt aliorum traditionibus patrum canonumque promulgationibus est constitutum, saluo in omnibus iure Apostolicæ nostræ sedis, vt ab ipso veluti Christo sacris est cautum canonibus: sed cuncti, siue in prælatione, siue in subditi-
obediant & studiosius obtemperare procurent.

XXIII. IN quo decreto & beati Innocentij scribentis ad Vi-

Victorium Rothomagensis Episcopus est secutus decretum, quo dicit, Si quæ, inquiens, causæ vel contentiones inter clericos, tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris, fuerint exortæ, placuit ut secundum Synodum Nicænam, congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis, iudicium terminetur. Nec alicui liceat, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri, relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei Ecclesias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias. Quod si quis fortè præsumpserit, & ab officio cleri summotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores causæ in medium fuerint deuolutæ, ad sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referantur.] De qua hic specialiter reuerentia dicat, Apostolicæ sedi reservari debere, cui in omnibus rebus debet reuerentia custodiri, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, & quos canones, tertio & quarto ac septimo demonstrat capitulo. Innocent. I.
Epist. I.

XXIV. DE quibus & S. Gelasius in commonitorio dato Fausto contra Orientales Episcopos dicit ita, Viderint ergo, si alios habent canones, quibus suas ineptias exequantur. Ceterum isti, qui sacri, qui Ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, sedem Apostolicam ad iudicium vocare non possunt.] Et aliquanto superius, Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri, ab ipsa verò nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, & reliqua.] Qui verò præfatam epistolam sancti Innocentij ad Victorium Rothomagensis Archiepiscopum, ex sacris canonibus promulgatam, de qua præmissi decreti eius sententiam hic posuimus, diligenter à principio suū vsque ad finem relegerit, inueniet eadem de priuilegiis singulorum Metropolitanorum, scilicet primatuum prouinciarum, quæ & sanctus Bonifacius ad Episcopos Gallicanos & ad Hilarium Narbonensem Episcopum constituit, videlicet, ut nullus Metropolitanus duas Metropolitanas ciuitates, duasque prouincias debeat habere subiectas, sed vnaquæque prouincia Metropolitanus sui in omnibus rebus ordinationem semper expectet, & de maioribus causis ad sedem Apostolicam singuli Metropolitanus ex suis prouinciis post Episcopale iudicium referant, ut quicquid singuli Metropolitanus cum suis suffraganeis duxerint decernendum, cum relatum ad sedem Apostolicam fuerit, eius, ut condecet & necesse est, auctoritate firmetur, aut emendetur. Epist. II.

XXV. SED & qui vigilanter eandem epistolam recensuerit, reperiet beatum Innocentium decreuisse, ea quæ in illa scripta sunt, & a cunctis prouinciarum primatibus & ab omnibus Episcopis debere seruari. Et item in præfato beati Benedicti Papæ priuilegio est decretum, Et hoc promulgamus atque statuimus, ut te, qui primas ipsius prouinciæ esse dinosceris, nullius vnquam infestatione contra

Epist. 22. canonica Apostolicâque decreta, siue iudicia Ecclesiastica tibi commissa, aut virtute aut facultate nudari, vel ante audientiam Romani Pontificis, à quocumque damnari statuimus, omnem iudicandi ordinem comprehendit, vt suis videlicet liberè vtens legaliter ac regulariter, si iudicandus est, ad electorum iudicium, vel ad eius Vicarij, cùm fuerit specialiter ad hoc deputatus, iudicium intra suâ terminos prouinciæ prouocetur pro certis existentibus causis, quibus maiores natu legaliter ac regulariter apud canonicos iudices accusari valent, dierum & dilationum, atque in discussione personarum accusantium & testificantium, vtrum debeant vel non debeant ad accusationem vel testimonium admitti, canonica & legali forma seruata, & sic demum legaliter vel regulariter conuictus vel confessus Apostolici Papæ iudicio Primas Remorum prouinciæ referuetur, sicut S. Leo ad Anastasium cui vices suas commisit de Metropolitano scripsit Episcopo, Sed etiam, si quid graue intolerandûmque gessisset, nostra erat expectanda censura, vt nihil prius ipse decerneres, quàm quid nobis placeret agnosceres. Vnde & in præfato priuilegio sequitur, Sed si compellatus appellare ad hanc sanctam Sedem volueris Apostolici Papæ iudicio referuari, nostra immo beati Petri Apostoli auctoritate præcipimus, nec alicui cuiuscunque iuri vel iudicio te subiici excepta potestate sedis Romanæ Pontificum.]

XXVI. Et in hac sententia canonici priuilegij domni Benedicti attendat, si quis fortè supra mensuram suam ire voluerit, & non de his quibus dicit Dominus, *Ecce ego mitto vos*, sed de his esse delegerit, de quibus Dominus dicit, *Ipsi ibant, & ego non mittebam eos.* quia Primas Remorum prouinciæ Apostolici Papæ iudicio referuari B. Petri Apostoli auctoritate cum anathematis interdictione præcipitur, & nec alicui cuiuscunque iuri vel iudicio submitti permittitur, excepta potestate sedis Romanæ Pontificum. Contra quæ, si aliquis nostratium præsumere nō voluerit, sed obaudiens Apostolum dicentem, *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, caritosè, sicut frater à fratre, quæ pacis & dilectionis sunt expetierit, audiet cum Apostolo,* *Cùm liber essem ex omnibus, duntaxat vobis, omniū vestrū me seruum feci. Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum, nos autem seruos vestros per Iesum, salua memorata conditione priuilegij gratia & nomine Benedicti.* Si autem non desierit digitum extendere, & loqui quod non prodest, audiet cum Apostolo, *Tu quis es, qui indicas cum Apostolo alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit. stabit autem. potens est enim Deus statuere illum, & Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer.* ne illa, quæ auctoritate canonica atque Apostolica ædificata sunt in præfato priuilegio, mea destruantur consensione, dicente magno Papa Leone ad Leonem Augustum, cùm peteretur annuere, quæ illi fas non erat consentire, Si quæ, inquit, destruxi, hæc ædifico, præuaricatorem me constituo, & eis me vltionum con-

ditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Martiani, sed etiam ego mea consensione firmaui, quia, ut idem alibi dicit, sicut in mala suasionem delinquitur, ita & in mala consensione peccatur.] Sequitur in eodem priuilegio.

XXVII. Et hoc volumus, ne quilibet ex prouincia & diocesi Metropoli tuæ tibi que subiecta, ius secundum Ecclesiasticas constitutiones primatui Ecclesiæ tuæ & tibi debitum quoquo modo per contemptum conuellere, aut tibi vel Ecclesiæ tuæ quamcumque violentiam, contra eadem canonica constituta, & decreta Romanorum Pontificum, pertinaciter inferre præsumat, cum anathematis interpositione, nostra Apostolica & beati Petri Apostolorum principis auctoritate prohibemus. Optamus fraternitatem tuam in Christo nunc & semper bene valere.] Quæ constitutio quantum sacris canonibus Nicænæ, Antiochenæ, Chalcedonensis, Sardicensis, & Africæ prouinciæ Synodis, sed & decretis Apostolicæ sedis Pontificum ac sacris legibus consonet, nemo est qui dubitat, si sacros canones & decreta sedis Romanæ Pontificum, ac venerandas leges cognitæ habet. Quia enim scriptum est, *post concupiscentias tuas non* Eccle. 18.
eas. & *aliora te ne quæsieris.* & beatus scribit Hormisdas, Eleuatio Eccli. 3.
semper adfert salutis periculum, per quam ipsius inuentor diabolus angelica potestate priuatus est, satis superque suffecit, ac sufficit, semperque sufficiet præsignato Remorum Ecclesiæ seruienti, quæ per sacros canones & decreta sedis Romanæ Pontificum unicuique sunt Metropolitano collata.

XXVIII. Hæc tantum propter vitandam prolixitatem, quia hinc sufficienter in canonibus sacris & in decretis prædecessorum suorum habetur, de priuilegio domni Benedicti, quod in scrinio sanctæ Romanæ Ecclesiæ noscitur contineri, & in Synodo apud Sueffiones ostensum est, & si necesse fuerit, adhuc valet ostendi, duximus commemoranda: non ut domni & patris nostri Apostolici Papæ Ioannis canonicis & Apostolicis præceptionibus quod absit resulemus, qui etiam ante & post priuilegia hæc collata, sedis Apostolicæ iussione, & domni tunc regis Caroli, nunc autem gratias Deo Imperatoris Augusti, verum & inuitatione confratrum ac Coepiscoporum nostrorum, sequentes Apostolicam regulam, quæ dicit, *Per caritatem seruite inuicem, subiecti inuicem in timore Christi,* per Gal. 5.
diuersa loca, diuersasque prouincias, ad Synodos conuenire studuimus, & prout dederit Dominus posse studebimus, ut prædictum est, & sæpè dicendum est, quia non ab re est sæpius verbo repetere, quod semper necesse est animo retinere, seruato iure priuilegij domni Benedicti, si nos fraterna caritas inuitauerit, potiusque iussio Apostolicæ sedis, & præceptio domni nostri Caroli Imperatoris Augusti nos ad Synodum, sicut præcipiunt regulæ, vocare decreuerit pro talibus, quæ fortè prouinciali nequiuierint examine diffiniri, maxi-

mè in causa fidei, vel generalis religionis, sicut in Apostolicæ sedis Pontificum, & in epistolis legimus Augustorum. Quoniam Imperatorum auctoritate conuocatas generales Synodos, & in historiis Ecclesiasticis, & in epistolis Apostolicæ sedis Pontificum reperimus.

Epist. lvi.
Anatolio.

2. Cor. 6.

Epist. vi.

Epist. ii.

Epist. i.

Epist. i.

XXIX. Et sanctus Gregorius Reges Francorum Synodos in Gallicis & Belgicis prouinciis conuocare sæpe commonuit. Sed quoniam, ut Leo monuit, mens potentia auida nec abstinere vitis, nec gaudet concessis, & difficile est ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram molitur appetere: ne quis nostrum oblitus præceptionis Apostoli, immò per Apostolum Domini, qui dicit, *In omnibus exhibeamus nos ipsos sicut Dei ministros, nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum*, aut improbitate, aut assentatione contra præfata priuilegia pertinaciter molitur insurgere, & periculum intentatæ damnationis possit incurrere, decernente Zosimo Papa ad Aurelium, & vniuersos Episcopos per Africam constitutos, vniuersosque Episcopos per Gallias & septem prouincias constitutos, & vniuersis Episcopis per Hispaniam constitutis, à pari. Cum aduersus, inquit, statuta Patrum venit, non tantum illorum prouidentia atque sententia, qui in æuum victura sanxerunt, sed ipsi quodammodo fidei & catholicæ disciplinæ irrogatur iniuria.] Et sanctus Hilarus Papa, ut supra ostendimus, dicit, Non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini profilitur.] Et sanctus Papa Symmachus ad Cæsarium Arelatensem Episcopum dicit, Cum ad Trinitatis instar, cuius vna est atque indiuidua potestas vnum sit per diuersos antistites sacerdotium, quemadmodum priorum statuta à sequentibus conuenit violari? Huc accedit, quòd hæc si eueniat sententiarum varietas, ad ipsam sacrosanctam catholicam religionem credimus pertinere, cuius omnis potestas infringitur, nisi vniuersa, quæ à sacerdotibus Domini semel statuuntur perpetua sint. Quod aliàs contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ gesta sunt, faciat rata esse quæ gesserit. Quanta enim Vicariis beatissimi Petri Apostoli iudicabitur esse reuerentia, si quæ in sacerdotio præcipiunt, eisdem transeuntibus dissoluantur?] Et sanctus Leo Papa in decretis suis præfixit, Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quòd si quis fratrum contra hæc constituta venerit, vel venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio submouendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid verò sit, quòd prætermisum à nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, ut si quis

quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Quia enim in Lege & in Euangelio duorum vel trium testium rata sententia comprobatur, quanto studio horum quatuor, de qualibus dicit Dominus, *Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re fiet*, de præstitutis anteriorum priuilegiis conseruandis vniformis sententia debeat conseruari, cordatus quisque attendat, & vnde quisque nostratium pro fideli reuerentia ac conseruatione meritum sibi beatæ remunerationis potest acquirere, ne præuaricando periculum incurrat, magnoperè caueat.

XXX. T A N D E M breuiter commemorare censuimus, quia sancto & venerando viro Bonifacio in Frisia verbum Domini prædicante, anno Incarnationis Dominicæ DCCLIV. martyrio coronato, & Simoniacæ hæresis prauitate, & neophytorum præsumptione, ac ceteris quibusque pro temporum opportunitate & qualitate compositis, hætenus prouinciæ Cisalpinæ, temporibus Pipini regis, & Karoli ac Hludouici Imperatorum, sine hoc primicerio vel primatè à sede Apostolica delegato annos circiter* viginti tres manserunt, & Metropolitanis singulis suo iure seruato, Apostolicæ sedis fauore, & principum suorum dispositione, secundùm sacros canones, & decreta eiusdem sanctæ sedis Pontificum, quæque fuerunt agenda, venerabiles Episcopi per auctoritatem canonum sacrorum, & decreta sedis Romanæ Pontificum peregerunt.

*immo annos nonaginta.

XXXI. D R O G O interea Metensium Episcopus, fastu regiæ profapiæ subuectus, hanc prælationem in Cisalpinis regionibus, nacta quadam occasione, tempore Hlotharij Imperatoris apud Sergium Papam obtinuit, sed quod affectu ambiit, effectu non habuit: & quod efficaciam vsu, non consentientibus quibus intererat, obtinere non potuit, patientissimè vt eum decuit tolerauit, ne scandalum fratribus & consacerdotibus generans, schisma in sanctam Ecclesiam introduceret. Quem tantæ generositatis ac dignitatis virum quisque nostrum imitari debuerat, ne indebitè appeteret quod non habebat, qui sine contentione non exequi pertulit quod adeptus fuerat. Cùm legamus, quia prauorum præsumptio, non solum ex sua tortitudine, verum etiam ex comparatione rectorum, quàm sit damnanda monstratur, dicente scriptura, *Probata autem virtus corripit insipientes*. Sap. 2. quantumque fraternum scandalum, vt ex altitudinis nostræ rapina, si fortè aliquis nostrum hoc morbo laborat, fratribus scandalum non generemus, vitare debeamus, Domini sententia demonstrat dicentis ad Petrum, vt vitando scandalum exigentibus censum pro eo & pro se daret, quem non debebant.

XXXII. E T quoniam anni triginta secundùm leges publicas, vt notum est, & iuxta constitutionem Ecclesiasticam, vt demonstrat Gelasius Papa, humanas adimunt quæstiones, & Iustiniana lege, ac decreto beati Gregorij ex eadem lege promulgato, ne-

Lib. II.
epist. 8.

gotia inter venerabiles Ecclesias, ac monasteria, locaque religiosa anni quadraginta determinant, si superstitiosus appetitus excellentiae auidarum mentium nostrarum sufferre valeret, non sedem Apostolicam, velaures Imperiales, sine vlla noua necessitate, pro hoc indebito supercilio inquietaret, cum quies Episcoporum Cisalpinarum prouinciarum, sine huius inquietudinis scandalo atque dispendio, post tanta tempora manere valeret. Si enim quique nostrum regulam pastorem beati Gregorij sequi per omnia vt debueramus maluissemus, metas nostrae mensurae nequaquam transcenderemus. & quod cuiuscumque nostratum ciuitas vnquam non meruit, appetere deuitaremus. Timere quippe ac cauere debemus, quae passim beatus Gregorius in epistola ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum Roma scripsit, & vnicuique nostrum altiora se querenti de caelo dicit, Perpende, inquit, rogo, quia in hac praesumptione temeraria pax totius turbatur Ecclesiae, & gratiae contradicitur communiter omnibus effusa. In qua nimirum ipse tantum crescere poteris, quantum penes te metipsum decreueris: tantoque maior efficeris, quanto te a superbi & stulti vocabuli usurpatione restringis. atque in tantum proficis, in quantum tibi non studueris derogando fratribus arrogare. Quis rogo in hoc tam peruerso vocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui despectis angelorum legionibus secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, vt & nulli subesse, & solus omnibus praesse videretur? Qui etiam dixit, In caelum conscendam: super astra caeli exaltabo solium meum. sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Quid enim fratres tui, omnes vniuersalis Ecclesiae Episcopi, nisi astra caeli sunt? quorum vita simul & lingua, inter peccata erroresque hominum, quasi inter noctis tenebras lucent. Quibus dum cupis te metipsum vocabulo elationis praepone, eorumque nomen tui comparatione calcare, quid aliud dicis, nisi, in caelum conscendam, super astra caeli exaltabo solium meum? An non vniuersi Episcopi nubes sunt, qui & verbis praedicationis pluunt, & bonorum operum luce coruscant? Quos dum vestra fraternitas despiciens sub se premere conatur, quid aliud dicit, nisi hoc quod ab antiquo hoste dicitur, Ascendam super altitudinem nubium? Pestilentia & gladius per mundum saeuit, gentes insurgunt gentibus, terra concutitur, orbis cum habitatoribus suis terra dehiscence sorbetur, omnia enim quae praedicta sunt fiunt. Rex superbiae propere est, & quod dicinefas est, sacerdotum est praeparatus exercitus, quia ceruici militum elationis, qui ad hoc positi fuerant, vt ducatum praerberent humilitatis. Sed hac in re, etiamsi nostra lingua minime contradicat, illius virtus contra elationem in ultionem erigitur, qui superbiae vitio per semetipsum specialiter aduersatur. Hinc enim scriptum est, Deus

superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Hinc rursus dicitur, ^{Iac. 14.} Immundus est apud Deum qui exaltat cor. hinc contra superbien- ^{Eccle. 10.} tem hominem scriptum est, Quid superbis terra & cinis? hinc per semetipsam veritas dicit, Omnis qui se exaltat humiliabitur. Quæ ut ^{Luc. 14. & 18.} nos ad viam vitæ per humilitatem reduceret, in semetipsa dignata est quod nos admonet demonstrare, dicens, *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Numquidnam mente excidit, quod veritas dicit, Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expe- ^{Matth. 18.} dit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris? Quod tamen si considerare negligimus, contra tantæ elationis tumorem iudicia superna vigilabunt.]

XXXIII. His ita se habentibus, quia, ut S. Leo dicit, quoties ^{Epist. LVII.} ob occurrentes causas generalis congregatio facta fuerit sacerdotum, difficile est ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram moliatur appetere, sicut sæpè & etiam in vniuersalibus Synodis legimus accidisse, si quid in hoc humilitatis nostræ conuentu, duorum vel trium fauore, ac paucorum silentio, fastu Imperialis potentiae, contra superscripta sacrorum canonum & Apostolicæ sedis Pontificum decreta ex eisdem sacris canonibus promulgata, contraque singulis Metropolitanis antiqua priuilegia, etiam & per sacras leges, quibus vnà cum venerandis canonibus sancta moderatur Ecclesia, conseruanda, immaturo atque inconsiderato iussu est superinductum, siue sancitum, prohibente Domino, ut non plantetur nemus secus templum suum, id est ne obumbretur, & decoloretur typo terreni principatus sinceritas & fulgor humilitatis Ecclesiasticæ, iuxta decreta mysticæ Nicænæ Synodi, quo dicitur, Si duo aut tres propter contentiones proprias contradicunt, obtineat sententia plurimorum, spretisque, ut diximus, si duo vel tres propter assentationem fortè non corde, sed verbo, vel silentio conspirauerunt, generalitas nostra Deo auctore non annuit, sed corde ac contradicente ore constantissimè abnuit, & sententia plurimorum debitum robur atque vigorem obtinuit, obtinet, ac adiuuante Domino perpetim obtinebit. Quia, ut memoratus sanctus Leo ad Maximum Antiochenum Episcopum scripsit, Si quid à quoquam contra Nicænorum canonum statuta ^{Epist. 66.} in quacumque Synodo vel tentatum est, vel ad tempus videtur extortum, nihil præiudicii potest inuiolabilibus inferre decretis. Et facilius erit quarumlibet consensionum pactum dissolui, quàm prædictorum canonum regulas ex vlla parte corrumpi.]

XXXIV. De eo autem quòd quidam frater Imperiali edicto velut dato sibi collatum fuisse, (quod non illi, sed nobis de illo, sicut lectionis auditu comperimus, à sede Apostolica est directum, quibus non est donatum,) visus est exultasse, idem S. Leo ad Anatholium Constantinopolitanum Episcopum scripsit. Alia, inquit, ratio ^{Epist. LV.} est rerum sæcularium, alia diuinarum, nec præter illam petram, quam

Dominus in fundamento posuit stabilis erit vlla constructio. Propria perdit, qui indebita concupiscit.] Et vt Gelasius dicit, nunquam inuenitur de Pontificibus nisi Ecclesiam iudicasse, & non esse humanarum legum, de talibus ferre sententiam absque Ecclesiæ principaliter constitutis Pontificibus, obsequi solere Principes Christianos decretis Ecclesiæ, non suam præponere potestatem, Episcopis caput subdere Principem solitum, non de eorum capitibus iudicare.

XXXV. Et in lege Valentiniani, Theodosij, & Archadij decretum est de Episcopis. Habent, inquiunt, illi iudices suos, nec quicquam his publicis commune cum legibus, quantum ad causas tamen Ecclesiasticas pertinet, quas decet Episcopali auctoritate decidi.] Quæ non dicimus, quod absit, potestati ac per hoc Dei ordinationi resistentes, sed potius obsequentes, quia sicut Dominus præcepit reddi quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, ita quæ sunt Imperatoris obsequia obedienter ipsius obsequiis exhibemus, & quæ sacerdotij sunt ordini sacerdotali dependimus, sicut memoratus sanctus Papa Gelasius ad Anastasium Imperatorem discreuit atque decreuit, Duo sunt, inquiens, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, & regalis potestas, in quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in diuino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, fili clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen Præsulibus diuinarum deuotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expectas, inque sumendis cælestibus sacramentis, eisque vt competit disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius quam præesse. Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Si enim, quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites, ne vel in rebus humanis exclusæ videantur obuiare sententiæ, quo rogo te decet affectu eis obedire, qui prærogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis? Proinde sicut non leue discrimen incumbit Pontificibus, siluisse pro diuinitatis cultu quod congruit: ita his quod absit non mediocriter periculum est, qui cum parere debeant despiciunt.]

Matth. 22.

Epist. x.

XLV.

AD QVENDAM EPISCOPVM,

De translationibus Episcoporum, contra Actardum Namnetensem.

Nunc primum in lucem edita ex Codice Virdunensi.

SERVVS CHRISTI ET SERVORVM EIVS

dilecto fratri & venerabili Episcopo salutem.

E quibus apud exiguitatem meam prudentia tua per-
 quirit, & mox ac festinatò breuitérque sibi quid in-
 de sentiam obnixè responderi deposcit, obediens po-
 stulanti respondeo cui negare nihil habeo, quia nec
 debeo, dicente scriptura, *Qui abscondit frumenta male-* Prou. 11. 26.
dicatur in populis, benedictio autem super caput vendentium,
id est, Qui scientiæ verbum abscondit, à Domino audiet, Serue ma- Luc. 19. 23.
le & piger, quare non dedisti pecuniam meam ad mensas, & ego veniens re-
cepissem utique quod meum est cum usura? Benedictio autem super ca-
 put vendentium, quoniam qui dat conseruis in tempore tritici
 mensuram, à Domino audiet, *Euge serue bone & fidelis, quia super pauca* Matt. 25. 23.
fuisi fidelis, super multa te constituam. & quidam catholicus doctor ait,
 Inuidiæ siquidem maculam de sese non abluit, qui alteri conferre
 denegat hoc quod sentit. Igitur quæ non suffers tibi per tempus ple-
 niùs ac latiùs responderi, breuiter ac capitulatim, ab exordio rei huius
 incipiens, ad interrogata rescribo.

CAP. I. AD quid Dei filius formam serui accepit Apostolus
 monstrat dicens, *Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, &* Rom. 5. 12.
per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiuit, in quo omnes pecca-
uerunt. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quoniam Iesus Christus venit
in hunc mundum peccatores saluos facere. Omnes enim peccauerunt, & egent
gloria Dei.

II. AD quid Apostoli ab eo sunt ordinati, ipse manifestat
 dicens, *Ecce ego mitto vos, Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in no-* Luc. 10. 3.
mine patris & filij & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quaecumque Matt. 28. 19
mandavi vobis. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra Matth. 5. 16
bona, & glorificent patrem vestrum qui in celis est.

III. HORVM in Ecclesia locum tenent Episcopi, de quibus
 quasi ore ad os alloquens Ecclesiam per Apostolos fundatam, Spiri-
 tu sancto afflatus Psalmista præcinuit dicens, *Pro patribus nati sunt tibi* Psal. 44. 17.
filij. qui ordinantur singuli, secundum Apostolicam traditionem, per
singulas ciuitates, & sicut ad Titum scribit Apostolus, Huius, in- Tit. 1. 5.

quiens, rei gratia reliqui te Creta, ut ea quæ desunt corrigas, & consti-
 tuas per singulas ciuitates presbyteros, id est, Episcopos, sicut paulo post
 ibid. 7. demonstrat, Oportet, inquit, Episcopum sine crimine esse. Episcopus
 enim nomen est officij, sicut presbyter est nomen ætatis, non cor-
 poreæ, sed sapientiæ & vitæ immaculatæ. Sicut per quendam sapien-
 tem dicitur, Sap. 4. 8. Senectus venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum
 computata. canis sunt autem sensus hominis, & ætas senectutis vita immacu-
 lata. Num. 11. 16. Hinc est ergo quod ad Moysen Dominus dicit, Congrega mihi
 septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint. in
 quibus quid aliud quàm senectus cordis requiratur, cum tales iuben-
 tur eligi qui senes sciuntur? Si enim senectus in eis corporis quære-
 retur, à tantis sciri poterant, à quantis videri. Dum verò dicitur
 quos tu nosti quod senes populi sint, profectò liquet, quia ut san-
 ctus dicit Gregorius, senectus mentis, non corporis, eligenda mon-
 stratur. 1. Tim. 4. 12. Hinc & Paulus ad Timotheum scribit, Nemo adolescentiam
 tuam contemnat, sed exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in
 caritate, in fide, in castitate. Hanc autem traditionem, singulos per sin-
 gulas ciuitates ordinandos Episcopos, auctoritas Apostolica consti-
 tuit, sicut sanctus Clemens, successor beati Petri Apostoli, ex tradi-
 tione ipsius promulgauit, veluti sanctus Anacletus ab ipso B. Petro
 Apostolo presbyter ordinatus, postea Romanæ sedis Episcopus, in
 epistola sua demonstrat, docente sancto Spiritu per Prophetam,
 Psal. 59. 8. Deus loquutus est in sancto suo, latabor & partabor Sichimam, & conuallem
 tabernaculorum dimetiar. Hinc sanctus Basilius, Nunc, inquit, quod
 hanc præcipuam & veluti priuatam quandam hereditatem populi in
 diuisionem vocabo, & communem cum ceteris omnibus faciam.
 Cum autem diuisum fuerit testamentum in omnes, & cuncta eius
 vtilitas vniuersis cœperit esse communis, Deo pro nobis omnibus
 melius aliquid prouidente, tunc etiam conuallis tabernaculorum di-
 metietur, hoc est vniuersus orbis terrarum, qui vallis tabernaculo-
 rum pro habitaculis corporis dictus est hinc, velut quadam sorte di-
 uisus atque dimensus per singula loca Ecclesiarum Dei parochiis &
 incolatibus distinguetur. tunc etiam ea quæ diuisa sunt in vnitatem
 fidei congregabit ille qui pacificat per sanguinem suum quæ in terra
 sunt, siue quæ in cælis, & qui medium parietem sepi soluens facit
 vtraque vnum.]

IV. ORDINANTVR autem singuli Episcopi in ciuitatibus singulis,
 non pro temporalium honorum potestatibus, non pro villis & pos-
 sessionibus, non pro facultatum copiis, quas tamen Episcopi, suscepto
 ministerio, secundum regulas & leges sancto Spiritu promulgatas,
 conseruare iustè, ac rationabiliter ampliare & dispensare debent, ut
 re vera Deo dicata & consecrata sanctuaria, vota fidelium, pretia pec-
 catorum, & patrimonia pauperum, sed pro lucrandis animabus &
 Heb. 5. 1. saluandis hominibus, sicut dicit Apostolus, Omnis Pontifex ex homi-

nibus adsumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis, qui condolere possit his qui ignorant & errant, quoniam & ipse circumdatus est infirmitate, & propterea debet, quemadmodum & pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis. Et item idem, Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ipse, inquit sanctus Gregorius, sibi testis est, quia Episcopatum non appetit, qui non per hunc boni operis ministerium, sed honoris gloriam quærit. Sacrum quippe officium non solum non diligit omnino, sed nescit, qui ad culmen regiminis anhelans, in occulta meditatione cognitionis ceterorum subiectione pascitur, laude propria lætatur, ad honorem cor eleuat, rerum affluentium abundantia exultat. Mundi ergo lucrum quæritur sub eius honoris specie, quo mundi destrui lucra debuerunt, cūque mens humilitatis culmen arripere ad elationem cogitat, quod foris appetit, intus immutat.] Et idem alibi de verbis Domini, *Sicut misit me pater, & ego mitto vos*. Pater, inquit filium misit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari constituit: quem videlicet in mundo venire ad passionem voluit, sed tamen amavit filium, quem ad passionem misit. Electos verò Apostolos Dominus non ad mundi gaudia, sed sicut ipse missus est ad passiones in mundum mittit. Itaque dicitur, *Sicut misit me pater, & ego mitto vos*: id est, ea vos caritate diligo, cū inter scandala persecutorum mitto, quā me caritate pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit.

1. Tim. 3. r.
Pastor. I.
cap. 8.

Ioan. 20. 21

V I. ORDINATIS autem singulis Episcopis in ciuitatibus singulis, non ad mundi gloriam, sed inter scandala persecutorum, non licet eis mutare ciuitates in quibus sunt regulariter ordinati, nec transferri de ciuitate ad ciuitatem pro terrena cupiditate vel gloriæ ambitione, sicut sanctus Gregorius in Homilia Ezechielis prophetæ tractat dicens, *Thronus eius*, quin Dei, *flamma ignis, prote eius ignis accensus*. Hi enim qui animarum custodes sunt, & pascendi gregis onera susceperunt, mutare loca minimè permittuntur. Sed quia vno in loco positi diuinitatis in se præsentiam portant & ardent, thronus Dei flamma ignis dicitur. Hi autem qui amore Domini in prædicatione discurrunt, rotæ eius ignis ardens sunt, quia cū ex eius desiderio per varia loca discurrunt, vnde ipsi ardent, & alios accendunt.] Sicut B. Paulus gentium ordinatus Apostolus, totum vt ita dicamus mundum Euangelio Christi repleuit, & rota Christi non vni ciuitati tantum præfedit, sed & multis ciuitatibus per suam præsentiam euangelizauit, vt sacra narrat historia, & per suas epistolas confirmavit. Hinc & sacri canones Africani Concilij decreuerunt, vt non liceat fieri rebaptizationem, reordinationem, vel translationem Episcoporum. & si quilibet Episcopus de ciuitate in qua ordinatus fuit, ad aliam transferit ciuitatem, eamque inuaserit, nisi ad propriam ciuitatem sponte vel commonitus redierit, liberum esse

Homil. 7.

Dan. 7. 9.

Lib. II.
Ep. XXXII.

aduersus eum rectorem adire prouinciæ, vt secundum statuta gloriosissimorum principum auctoritate iudiciaria protinus excludatur. Sed & colligendum est quàm grande scelus sit huiusmodi translatio, quæ rebaptizationi & reordinationi comparando coniungitur. De rebaptizatione autem, quàm grande sit piaculum, in sacris canonibus, & in Pontificum Romanorum decretis, specialiter autem in epistola Felicis Papæ ad vniuersos Episcopos per diuersas prouincias constitutos, quisquis legere voluerit inuenire valebit. De reordinatione verò S. Gregorius in epistola ad Ioannem Rauennensem ita dicit, Illud, inquit, quod dicitis, vt is qui ordinatus est iterum ordinetur, valdè ridiculum est, & ab ingenij vestri consideratione extraneum: nisi fortè quod exemplum ad medium deducitur, de quo & ille iudicandus est, qui tale aliquid fecisse perhibetur. Absit enim à fraternitate vestra sic sapere. Sicut enim baptizatus semel iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non valet consecrari.] De lapsis autem, qui ad ordinem cleri per ignorantiam vel ordinantium dissimulationem veniunt, & de presbyteris sine examine prouectis, sacrum Nicænum Concilium, & decreta Gelasij ex eodem promulgata Concilio, quid agendum sit patenter ostendunt.

Heb. 5. 4.

Psal. 109. 4.

Matth. 20.
28.

VII. SI autem causa certæ necessitatis vel utilitatis exegerit, vt quilibet Episcopus de ciuitate in qua ordinatus est, ad aliam ciuitatem transferatur, synodali dispositione, vel Apostolicæ sedis consensione, apertissima ratione manifestum fieri debet, quia transfertur de ciuitate, in qua ordinatus fuit, ad aliam ciuitatem causa fidei, non temporalis commodi, pro animarum lucro, non pro rerum temporalium quæstu, non suo vitio, sed aliorum repudio, necessitate persecutionis, non ardore ambitionis vel præsumptione propriæ voluntatis, *Neque, vt dicit Apostolus, quisquam sumat sibi honorem sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Sicut & Christus non semetipsum clarificauit vt pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Aliud est enim mutare & aliud mutari, sicut aliud est ministrare & aliud ministrari. Vnde & Dominus in Euangelio loquitur dicens, *Non veni ministrari, sed ministrare.* Non ergo, vt in decretis Apostolicæ sedis legimus, mutat sedem qui non mutat mentem, id est, qui non mutat qua suscipi Episcopatus debet, intentionem, vt transeat de ciuitate ad ciuitatem per cupiditatem & ambitionem.

VIII. NAM vt de multis exempli gratia quædam deuocemus in medium, beatus Petrus causa fidei, ordinato pro se Episcopo in Antiochia, insequens magum Simonem, Romam venit, in qua per viginti & quinque annos Apostolatam & Episcopatum gessit. Augustinus, à beato Gregorio Papa causa fidei ad Anglos rota Christi directus, postquam ad prædicationem eius gens illa fidem recepit, ab

Are-

Arelatenſi Epifcopo, iuſſione beati Gregorij Epifcopus eſt ordinatus, deinde ab eodem beato Gregorio in ciuitate regia eiufdem gentis accepto pallio Archiepiſcopus eſt incardinatus. Sed poſtea ſedem non mutauit, ſicut in epiſtola beati Gregorij qui legit inuenire valebit.

VIII. Et vt antiquiorum temporum exempla prætereamus, tempore Karli principis, cum ordo Eccleſiaſticus & Chriſtiana religio in iſtis Ciſalpinis regionibus penè fuit abolita, Winſrit cognomento Bonifacius à tertio Papa Gregorio Romæ fuit ordinatus Epifcopus, & pro animarum lucro in iſtas regiones directus. In quibus eius prædicatione & ſanctæ conuerſationis exemplo cum ordo Eccleſiaſticus & religio cœpit reparari, aliquandiu in ciuitate Agrippinenſi Colonia ſedit, & emergente neceſſitate atque vtilitate ad Mogontinam ciuitatem tranſlatus, ibi eſt Archiepiſcopus regulariter incardinatus, ſed ſedem poſtea non mutauit, ſicut in epiſtolis Apoſtolicæ ſedis Pontificum ſtudioſus lector cognoscere præualet.

IX. DE eo ſiquidem, qui non ſuo vitio, ſed alieno repudio, ad aliam in qua ordinatus non fuit ciuitatem tranſfertur, Antiocheni canones dicunt, Si quis Epifcopus ordinatus ad parochiam minime cui eſt electus acceſſerit, non ſuo vitio, ſed quod eum aut populus vitet, aut propter aliam cauſam, non tamen eius vitio perpetrata, hic & honoris ſit & miniſterij particeps, dummodò nihil moleſtus Eccleſiæ rebus exiſtat, vbi miniſtrare cognoſcitur. Quem etiam obſeruare conueniet quicquid Synodus perfecta prouinciæ iudicando decreuerit.] Et hinc in Ancyrano Concilio decretum eſt de hiſ qui ad Epifcopatum prouecti ſunt, nec recepti, Si qui Epifcopi ordinati ſunt, nec recepti ab illa parochia in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim Præſulibus earum inferre, ſeditiones aduerſus eos excitando, hos abici placuit. Quòd ſi voluerint in præſbyterij ordine, vbi priùs fuerant, vt præſbyteri reſidere, non abiciantur propria dignitate. Si autem ſeditiones commouerunt ibidem conſtitutis Epifcopis, præſbyterij quoque honor talibus auferatur, ſiântque damnatione notabiles.] Dicit enim Antiochenum Capitulum, quia regulæ ſacræ præcipiunt, vt nullis inuitis detur Epifcopus, cleri & plebis & ordinis conſenſus & deſiderium requiratur, & ille omnibus præponatur, quem cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtularint, ne ciuitas Epifcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minùs religioſa quàm conuenit, cui non licuerit habere quem voluit.]

X. DE eo qui neceſſitate perſecutionis de ciuitate in qua ordinatus fuit tranſit ad ciuitatem, Sardicenſes canones dicunt, Vt ſi aliquis Epifcopus vim perpeſſus eſt, & iniquè expulſus pro diſciplina & catholica confeſſione vel pro deſenſione veritatis, effugiens pericula, innocens & deuotus ad aliam venerit ciuitatem, non pro-

Lib. v.
Epist. 43.

hibeatur immorari quandiu, aut redire possit, aut iniuria eius remedium acceperit, quia durum est eum qui persecutionem patitur non recipi, etiam & larga benignitate humanitas ei est exhibenda. Et hinc S. Gregorius ad vniuersos Episcopos per Illyricum, Fratres, coepiscoposque nostros, quos & captiuitas, diuersarumque necessitatum angustia comprimunt, debetis consolandos conuicturisque vobiscum in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere: non quidem ut per communionem Episcopalis throni dignitas diuidatur, sed ut ab Ecclesia iuxta possibilitatem sufficientia debeant alimenta percipere. Sic & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in vestris Ecclesiis auctoritatem tribuimus, sed tamen eos vestris solatiis contineri summopere hortamur.] & hæc nouissima verba epistolæ huius concordant præmisso Concilij Sardicensis capitulo.

Can. xxi.

Epist. 180.

Psal. 90. 3.

Matth. 10.
23.

2. Cor. 11. 33

XI. SED & persecutio, pro qua Episcopus de ciuitate ad ciuitatem transire possit vel debeat, attentè consideranda est, quam canones Sardicenses demonstrant, si aliquis Episcopus vim perpeffus est, & iniquè expulsus pro disciplina & catholica confessione, vel pro defensione veritatis, effugiens periculum innocens & deuotus ad aliam venerit ciuitatem, quia solent à catholicis hæretici vel schismatici, seu criminosi persequi. Et sanctus Augustinus in epistola ad Honoratum Episcopum ostendit, Restat, inquit, ut nos, quorum ministerium quantulacumque plebi Dei ubi sumus manenti, ita necessarium est, ut sine hoc eam non oporteat remanere, dicamus Domino, *Esto nobis in Deum protectorem, & in locum munitum.* Sed hoc consilium tibi propterea non sufficit, ut scribis, ne contra Domini præceptum vel exemplum facere nitamur, ubi fugiendum esse de ciuitate in ciuitatem monet. Recolimus enim verba dicentis, *Cum autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam.* Quis autem credat ita fieri hæc Dominum voluisse, ut necessario ministerio, sine quo viuere nequeunt, deferantur greges quos suo sanguine comparauit? Numquid hoc fecit ipse, quando portantibus parentibus in Ægyptum paruulus fugit, qui nondum Ecclesias congregauerat, quas ab eo desertas esse dicamus? Numquid quando Apostolus Paulus, ne illum comprehenderet inimicus, per fenestram in sporta submissus est per murum, & effugit manus eius, deserta est quæ ibi erat Ecclesia necessario ministerio, & non ab aliis fratribus ibidem constitutis quod oportebat impletum est? Eis quippe volentibus hoc Apostolus fecerat, ut seipsum seruaret Ecclesiæ, quem propriè persecutor ille quærebat. Faciant ergo serui Christi, ministri verbi & sacramenti eius, quod præcepit siue permisit. Fugiant omninò de ciuitate in ciuitatem, quando eorum quisquam specialiter à persecutoribus quæritur, ut ab aliis qui non ita requiruntur, non deferatur Ecclesia, sed præbeant cibaria conseruis suis, quos aliter viuere non

posse nouerunt. Cum autem omnium, id est, Episcoporum & clericorum, est commune periculum, ij qui aliis indigent non deferantur ab his quibus indigent. Aut igitur ad loca munita omnes transeant, aut qui habent remanendi necessitatem, non relinquuntur ab eis, per quos illorum est Ecclesiastica supplenda necessitas, ut aut pariter uiuant, aut pariter sufferant quod eos paterfamilias uolet perpeti. Quod si contigerit, ut siue alij minus, alij maius, siue omnes æqualiter patiantur, qui eorum sint qui pro aliis patiantur apparent, illi scilicet, qui cum se possent talibus malis eripere fugiendo, ne aliorum necessitatem defererent manere maluerunt. Hinc maximè probatur illa caritas, quam Ioannes Apostolus commendat dicens, *Sicut Christus pro nobis animam suam posuit, sic & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Nam qui fugiunt, vel suis deuincti necessitatibus fugere non possunt, si comprehensi patiantur, ipsi non pro fratribus utique patiuntur. Qui verò propterea patiuntur, quia fratres, qui eis ad Christianam salutem indigebant, nolunt deferere, sine dubio suas animas pro fratribus ponunt.] & post aliquanta, Cur enim sibi putant indifferenter obtemperandum esse præcepto, ubi legunt de ciuitate in ciuitatem esse fugiendum, & mercenarium non exhorrent, qui uidet lupum uenientem, & fugit quoniam non est ei cura de ouibus?] & paulo post, Fugit Apostolus, cum à persecutore ipse propriè quæreretur, aliis utique necessitatem similem non habentibus, à quibus illic ministeriū absit ut defereretur Ecclesiæ. Sicut fugit S. Athanasius Alexandrinus Episcopus, cum eum specialiter apprehendere Constantius cuperet Imperator.] & aliquanto superius, Non enim quisquam est qui dicat ministros manere oportere, ubi iam non fuerit quibus necesse sit ministrare.] Et hinc S. Gregorius in libro Moralium, Intueri libet illum sessoris sui calcaribus excitatum contra armatos hostes, quantus Paulum feruor accenderat, quando eum Ephesi ad irrumpendas theatri turbas zeli flamma rapiebat. Scriptum quippe est, *Repleti sunt ira, & exclamauerunt dicentes, Magna Diana Ephesiorum. & impleta est ciuitas confusione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum,* rapto Gaio & Aristarcho Macedonibus comitibus, atque mox subditur, *Paulo autem uolente intrare populum, non permiserunt discipuli. Quidam autem & de Asiæ principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum.* In quibus profectò verbis agnoscimus quo impetu contra cuneos aduersantes inrueret, nisi eum per amicos & discipulos caritatis fræna tenuissent. Sed si obuiare hostibus, si ultro pugnam petere, si nosmetipsos semper relinquere in cursu nostri feruoris debemus, quid est quod isdem prædicator egregius de semetipso fatetur dicens, *Damasci præpositus gentis Areta regis custodiebat ciuitatem Damascenorum, ut me comprehenderet, & per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus eius.* Quid est quod equus iste, modò sponte armatorum cuneos impetit, &

1. Ioan. 3. 16

Lib. xxxi.
cap. xiv.

Act. 19. 28.

2. Cor. 11. 33

modò se ab armatis hostibus quasi trepidus abscondit, nisi hoc quòd
 necesse est vt in eius artificiosa virtute discamus, aduersariorum pu-
 gnam, & constanter aliquando appetere, & prudenter aliquando
 declinare. Necesse quippe est, vt per omne quod agimus in mentis
 trutina positum hinc pondus, illinc fructum nostri laboris æstime-
 mus. Et cum pondus fructum superat, laborem quisque innoxie de-
 clinat, dummodò se in aliis exerceat, in quibus lucro fructuum
 pondus laboris vincat. Cum verò subsequenti quantitate fru-
 ctuum mensura laboris aut æquatur aut vincitur, labor non sine
 graui culpa declinatur. Vnde prædicator sanctus, cum Damasci val-
 de obstinatas mentes persequentium cerneret, eorum noluit aduer-
 sitati configere, quia semetipsum, quem profuturum multis no-
 uerat, vidit posse deficere, & aut nullis se illic aut paucis prodesse.
 Secessum ergo à certamine petiit, & pugnaturum felicius ad alia
 se bella seruauit. Non enim loco virtus, sed locus virtuti defuit.
 Et idcirco fortissimus miles ab obsidionis angustia certaminis cam-
 pum quæsiuit. Vbi autem subiuganda regi proprio multa aduersa-
 riorum colla conspexit, subire bellum vel cum morte non timuit.
 Sicut ipse cum Hierosolymam pergeret, cumque discipuli passio-
 nem illius per prophetiam præscitam prohiberent, sibimet ipsi at-
 testatur dicens, *Ego enim non solum alligari, sed & mori in Hierusalem*
paratus sum pro nomine Domini Iesu. Neque enim facio animam meam
pretiosorem quam me. quia prædicator egregius, despectis potestati-
 bus sæculi, nullos minarum sonitus pertimescit. Videamus alium e-
 quum Dei, quomodo terram sorbeat, quomodo nullus eum turbæ
 terror attingat. Scriptum est, *Superuenerunt autem quidam ab Antio-*
chia & Iconio Iudæi, & persuasis turbis, lapidantes Paulum traxerunt ex-
tra ciuitatem, æstimantes eum mortuum esse. Circumdantibus autem eum di-
scipulis, surgens intrauit ciuitatem, & postera die profectus est cum Barnaba in
Derben. Cumque euangelizassent ciuitati illi, & docuissent multos, reuersi sunt
Lystra, & Iconio, & Antiochia, confirmantes animos discipulorum. Perpen-
 damus ergo quæ hunc equum possent minæ compescere, quando
 eum ab intentione sua non valet mors ipsa prohibere. Ecce lapidi-
 bus obruitur, nec tamen à veritatis sermone remouetur. Occidi po-
 test, superari non potest. velut extinctus extra urbem proicitur,
 sed intra urbem die alio inlæsus prædicator inuenitur. O quàm for-
 tis huic viro inest firmitas! ô quàm victrix pœna! ô quàm domina-
 trix patientia! ad agendum repulsione prouocatur, ad prædicandam
 salutem plagis erigitur, ad propellendam laboris lassitudinem pœna
 refouetur. Sed & isdem beatus Gregorius in epistola ad Agnellum
 Episcopum scribit, Quia igitur ob cladem hostilitatis, nec in ciuita-
 te, nec in Ecclesia tua est cuiquam habitandi licentia. ideò te aucto-
 ritate nostra Terracinensi Ecclesiæ cardinalem constituimus sacer-
 dotem.] Et in epistola ad Ioannem Episcopum, Te Ioannem ab ho-

Lib. II.
 Ind. XI.
 Epist. XII.

Lib. II.
 Ind. X.
 Epist. XV.

stibus captiuatæ Lisitanæ ciuitatis Episcopum in Squillitana Ecclesia cardinalem necesse duximus constituere sacerdotem, vt & susceptam semel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas, & licet à tua Ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliam quæ pastore vacat debeas Ecclesiam gubernare. Ita tamen, vt si ciuitatem illam hostibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem statum contingerit reuocari, ad aliam, in qua & prius ordinatus es, Ecclesiam reuertaris. Sin autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in qua à nobis incardinatus es debeas Ecclesia permanere.]

XII. His auctoritatibus Actardus Namnetensis Episcopus, prius à Nominoio Brittonum Duce de sua ciuitate expulsus, à domno Rege Carolo, fugato eodem Brittonum Duce, consilio Episcoporum illum quem in sede Namnetensi isdem tyrannus fecerat exordinari, in monasterio sancti Martini iussit exulare, & Actardum in sede sua restitui. Postea autem à Salomone tyranno eundem Actardum à ciuitate sua expulsus, in vacante Morinensi Ecclesia Concilij consensu concessit aliquandiu immorari. donec petentibus clero ac plebe prouinciæ Turonensis, & conhibentibus Episcopis, ad prouinciam suam rediit, & à Pontifice Apostolicæ sedis in vacante Metropoli fuit incardinatus. Qui Actardus non debuerat sedem suam mutare, si valeret ibi consistere, vel si alius aliquis esset, qui simili vel forte maiori vtilitate regulariter in Turonensi Ecclesia posset ordinari, dicente Cælestino, Tunc alter de altera eligatur Ecclesia, si de ciuitatis ipsius clericis, cui est Episcopus ordinandus, nullus dignus, quod euenire non credimus, poterit inueniri. Primum enim illi reprobandi sunt, vt aliqui de alienis Ecclesiis meritò præferantur. Habeat vnusquisque suæ fructum militiæ in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem: in aliena stipendia minimè alter obrepat, nec aliis debitam alter sibi audeat vindicare mercedem.]

Epist. I. ad
Episcopos
per Vien-
nen. &c.

XIII. Quod autem isdem Actardus apposuit, vt vtrasque sedes Turonensem scilicet & Namnetensem simul teneret, contra Chalcedonense Concilium egisse videtur, quo decretum est, Non licere clericum in duarum ciuitatum conscribi simul Ecclesiis, & in qua initio ordinatus est, & ad quam confugit, quasi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes reuocari debere ad suam Ecclesiam in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodo ministrare. Si verò iam quis translatus est ex alia in aliam Ecclesiam, prioris Ecclesiæ, vel martyriorum quæ sub ea sunt, aut ptochiorum, aut xenodochiorum rebus in nullo communicent. Eos verò qui ausi fuerint, post diffinitionem magnæ & vniuersalis huius Synodi quicquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decreuit sancta Synodus à proprio huiusmodi gradu recedere.]

Can. 2.

XIV. Quidam autem contra hoc capitulum hu-
Bbbbb iij

Lib. I.
Epist. VII.

Epist. II.

Epist. II.

Epist. I.

Epist. VI.
ad vniuersos
Episc.

ius magnæ & vniuersalis Synodi, quasi ex verbis beati Gregorij fatagunt se munire, vt duas sedes simul tenere valeant, cum nulli Christiano sit licitum, vel duas vxores simul, vel vxorem & concubinam infimul habere, diligenter verba eiusdem beati Gregorij in epistola ad Bacandum Episcopum curent discernere, quâ dicit, non de longius ciuitatulis à se inuicem disparatis, sed de conlimitaneis, & de tam cleri quàm plebis imminutione destitutis, & rebus ac facultatibus desolatis. Et temporis necessitas nos, inquit, perurget, & imminutio personarum exigit, vt destitutis Ecclesiis salubri ac prouida debeamus dispositione succurrere, Et ideo quoniam Ecclesiam Minturnensem funditus tam cleri quàm plebis destitutam desolatione cognouimus, tuamque pro ea petitionem, quatenus Formianæ Ecclesiæ, in qua corpus beati Erasmi Martyris requiescit, cuique fraternitas tua præsidet, adiungi debeat, piam esse ac iustissimam præuidentes, necessarium duximus, consulentes tam desolationi illius, quàm tuæ Ecclesiæ paupertati, redditus supradictæ Ecclesiæ Minturnensis, vel quicquid ei antiquo modernoque iure vel priuilegio potuit potestve qualibet ratione competere, ad tuæ Ecclesiæ ius potestatemque hac præcepti nostri auctoritate transmigrare.] In cuius verbis quisque debet attendere, quia dicit quòd temporis necessitas perurget, & imminutio exigit personarum, vt destitutis Ecclesiis debeat succurrere, & necessarium ducit tam desolationi loci, quàm paupertati Ecclesiæ consulere. Volunt etiam quidam, ex quorundam nouelli temporis adinventione, vsurpare præsumptionem, quatenus liceat eis sedes suas mutare, non causa vtilitatis, sed superducto quasi velamento necessitatis, reuera quidem ambitione cupiditatis. in qua commemorantur quidam de ciuitatibus ad ciuitates, & etiam de minoribus ad potiores translati fuisse Episcopi, antequàm hinc certæ diffinitiones sacrorum canonum fuere præfixæ, quas transgredi perniciosum est. Manifestum, sicut sanctus Hilarus Papa ad Leontium & ad cæteros Episcopos scribit dicens, quia non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini profilitur.] Et S. Cælestinus, Nulli sacerdotum suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permissa frangatur?] Et sanctus Leo, Hoc admonitio nostra denuntiat, quòd si quis fratrum contra hæc constituta venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio submouendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ.] Et sanctus Gelasius, Cùmque nobis contra salutarium reuerentiam regularum cupiamus temerè nil licere, & cùm sedes Apostolica super his omnibus, fauente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio deuotoque studeat tenere proposito, satis

indignum est quemquam, vel pontificum, vel ordinum subsequen-
tium, hanc obseruantiam refutare, quam beati Petri sedem & se-
qui videat & docere, satisque conueniens sit, vt totum corpus
Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quam illic vi-
gere conspiciat vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum.]
Et item idem, Patres, inquit, nostri, catholici videlicet doctique
Pontifices, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione
catholica atque Apostolica, secundum scripturarum tramitem tra-
ditionemque maiorum, facta semel congregatione sanxerunt, incon-
uulsum voluerunt deinceps firmumque constare, nec in hac eadem
causa denuo quæ præfixa fuerant retractari qualibet recenti præsum-
ptione permiserunt, sapientissimè peruidentes, quoniam si decreta
salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosque
prorsus errores stabile persisteret Ecclesiæ constitutum, ac semper is-
dem furoribus rediuiuis omnis integra diffinitio turbaretur.] Et Sym-
machus dicit, ad ipsam sacrosanctam catholicam religionem perti-
nere, cuius omnis potestas infringitur, nisi vniuersa quæ à Domini
sacerdotibus semel regulariter statuuntur perpetua sint. Quod aliàs
contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmi-
tatem, & roborando quæ gesta sunt faciat rata esse quæ gesserit.]
Et item idem, Quanta vicariis beatissimi Petri Apostoli iudicabitur
esse reuerentia, si quæ in sacerdotio præcipiunt, eisdem transeun-
tibus dissoluantur? Et item, Non potest ex parte firmum esse quod ge-
neralitatis tangit iniuriam, & quod quasi ad adstructionem, magis au-
tem ad destructionem positum est in adinuentione præmissa. Vnde
sancti Patris Nicæni capite secundo dicunt, quoniam plura aut per
necessitatem, aut aliàs cogentibus hominibus aduersus Ecclesiasti-
cam facta sunt regulam.] & sanctus Leo Papa capite quadragesi-
mo quarto decretalium suorum dicit, omittendum esse, & incul-
pabile iudicandum, quod necessitas intulit. quàm alienum à ratione
& auctoritate adstructionis huius perniciosæ permissionis sit, qui
eadem capitula legit patenter agnoscit, quia illius secundi capituli
Nicæni Concilij processus, quod perperè actum eatenus fuerat, ne
deinceps quisque præsumat, cum magna interminatione prohibuit.
& capitulum quadragesimum tertium Leonis ab hac ratione penitus
est alienum. sicut trigesimum octauum capitulum in decretis suis ad
Anastasium Thessalonicensem Episcopum, sed id ipsum capitu-
lum euidenter ostendit. Sed & de his quæ per necessitatem fiunt, po-
tiusque usurpari videntur, sanctus Innocentius in decretis suis ad Ru-
fum & Eusebium ac ceteros Episcopos dicit, Peruideat ergo dilectio
vestra hætenus talia transisse, & aduertite quod utique vt dicitis ne-
cessitas imperauit, in pace iam Ecclesias constitutas non posse præsu-
mere.] Et paulo post, Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de
reliquo maxima sollicitudine præcauendum.] Videre igitur & mentis &

Epist. 1.
Æonio.

Epist. eadē.

Can. II.

Ep. XXVII.

corporis oculo qui hæc adinuenerunt debuerant Pauli sententiam
 2. Cor. 2. 17. qua dicit, *Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei.* Adul-
 Moral. xvi. ter, inquit beatus Gregorius, in carnali coitu non prolem sed volupta-
 cap. xxv. tem quærit, & peruerius quique ac vanæ gloriæ seruiens rectè adul-
 terare verbum Dei dicitur, quia per sacrum eloquium non Deo filios
 gignere, sed suam scientiam desiderat ostentare. Quem enim libi-
 do gloriæ ad loquendum trahit, voluptati magis quam procreationi
 operam impendit.] Sic & qui pro opibus & facultatum copiis ac rebus
 terrenis Ecclesiam suam mutat, adulter meritò vocatur, & inter ad-
 ulteros deputabitur. Nam ciuitatem, in qua Comes inhabitat, & cle-
 rici ac laici nobiles, sed & ignobiles atque rustici laboratores, &
 etiam Iudæi vt fertur inhabitant, & in parochia sub nomine Chri-
 stiano degunt, Episcopum causa cupiditatis, aut ardore ambitionis
 deferere, & alteram sedem vacantem inuadere, & cum illa in qua
 ordinatus fuit, & in qua sine periculo mortis degere valet, tenere,
 non solum turpe sed & periculosum atque perniciosum est, cum
 Conc. An- sacri canones etiam de vacante Episcopo in Ecclesiam vacantem pro-
 tioch. filiente decernant, vt si quis Episcopus vacans in Ecclesiam vacan-
 can. xiv. tem profiliat, sedemque peruadat absque integro perfectoque Con-
 cilio, hic abiciatur necesse est, etsi cunctus populus quem diripuit
 eum habere delegerit. Perfectum verò Concilium illud est, vbi in-
 terfuerit Metropolitanus Antistes.] Sed & de eo qui inrationabili-
 ter & irregulariter ciuitatem suam, in qua ordinatus fuit, deserit,
 Can. i. & ad aliam transit, Sardicense Concilium dicit, Non minus mala
 consuetudo, quam perniciosa corruptela funditus eradicanda est, ne
 cui liceat Episcopo de ciuitate sua ad aliam transire ciuitatem. Ma-
 nifesta est enim causa qua hoc facere tentat, cum nullus in hac re
 inuentus sit Episcopus, qui de maiore ciuitate ad minorem transiret.
 vnde apparet auaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni seruire,
 & vt dominationem agant. Si omnibus placet, huiusmodi pernicies
 sæuius & austerius vindicetur, vt nec laicam communionem habeat
 qui talis est.] In hoc capitulo maior & minor ciuitas, non solum
 pensanda est nomine, sed & possessione, sicut & auaritia non solum
 pecuniæ est ac possessionis, sed etiam altitudinis. In nomine Me-
 tropolitano auaritia dicitur, cum supra modum sublimitas ambitur:
 in possessione, videlicet in rerum ac facultatum copiositate, est aua-
 ritia, quam Apostolus idolorum seruitutem appellat. Et sanctus Leo
 Epist. 88. Papa hoc sequens capitulum decreuit, vt si quis Episcopus ciuitatis
 Anastasio. suæ mediocritate despecta administrationem loci celebrioris am-
 Thessal. bierit, & ad maiorem se plebem quacumque ratione transferit, à
 cathedra quidem pellatur aliena, sed & carebit & propria, vt nec
 illis præsideat, quos per auaritiam concupiuit, nec illis quos per
 superbiam spreuit. Suis igitur terminis quisque contentus sit, nec
 supra mensuram iuris sui affectet augeri.] Et item Sardicense Con-
 cilium

cilium dicit, Vt etiamsi talis aliquis extiterit temerarius, vt for- Can. xi.
 tassis excusationem adferens asseueret quòd populi litteras acce-
 perit, cùm manifestum sit potuisse paucos præmio & mercede
 corrumpi, eos qui sinceram fidem non habent, vt clamarent in
 Ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum, omninò has frau-
 des damnandas esse arbitror, ita vt nec laicam in fine communionem
 talis accipiat.] Quia verò duabus metropolitanis sedibus vnus Me-
 tropolitanus Episcopus regulariter præsidere non poterit, sanctus
 Bonifacius Papa auctoritate Nicæni Concilij manifestat scribens ad
 Hilarium Narbonensem Episcopum, Nulli, inquit, videtur in- Epist. xii.
 cognita Synodi constitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, vt eadem pro-
 priè verba ponamus, Per vnāquamque prouinciam ius Metropoli-
 tanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse posse subiectas.
 quod illi, quia aliter credendum non est, seruandum sancto Spiritu
 suggerente sibi met censuerunt.] & post aliquanta, Quod idcirco
 dicimus, vt aduertat caritas tua, adeò nos canonum præcepta serua-
 re, vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropoli-
 tani sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem sem-
 per expectet.] Cogunt, inquit Augustinus, multis inuenire medici-
 nas multorum experimenta morborum. Et quia, vt Daniel dicit, Dan. 12. 4.
Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia, pro temporum diuersi-
 tate, & morborum varietate, atque hominum sanitate, quædam con-
 ceduntur, sicut Noe & filiorum eius vsibus alimenta noua permis-
 sione concessa, deinde per Moysen populo Iudæorum prohibita,
 rursumque nobis sunt ita concessa, vt quæ Iudæis fuerunt vetita in
 pecoribus, nobis prohibeantur in moribus, sicut Dominus in Euan-
 gelio dicit, *Audistis quia dictum est antiquis, Ego autem dico vobis.* Qua- Matth. 5. 21.
 propter quod licitum fuit, necessitate vel utilitate, de transmigrandis
 Episcopis ab Ecclesiis ad Ecclesias ante sacrarum regularum præfi-
 xionem, postea intantum fuit est & erit illicitum contra easdem
 sacras regulas vsurpare, vt sanctus Gregorius Nazianzenus, vir do-
 ctissimus, catholicissimus, atque eloquentissimus, & vitæ merito ac
 sapientiæ doctrina venerandus, qui apud Græcos Theologus cogno-
 minatur, multorum decreto Episcoporum, vt in historiis Ecclesia-
 sticis legimus, de parua ciuitate Nazianzo Constantinopolim causa
 fidei translatus, quam per annos duodecim insignissimè gubernauit,
 & ab hæresi Arriana gloriosissimè liberauit, & dogma Nicæni Con-
 cilij quasi iam mortuum in eadem regia ciuitate suis expositionibus
 resuscitauit, agnoscens Episcopos murmurare eo quòd esset ex alia
 ciuitate contra canones translatus ad aliam, vitare immò auferre fra-
 ternum volens scandalum, ne schisma in Ecclesiam introducere vi-
 deretur, monente Apostolo, In omnibus exhibeamus nosmetipsos 2. Cor. 6. 4.
 sicut Dei ministros, nemini dantes vllam offensionem, vt non vitu-
 peretur ministerium nostrum, adueniente Constantinopolim Theo-

dosio principe, pacificè impetrata licentia, habitare ulterius in eadem ciuitate declinauit, sequens Domini sententiam dicentis ad Petrum, vt qui censum non debebant, exigentibus censum darent, quatenus scandalum deuitarent. *Qui scandalizauerit, inquit Dominus, unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Per molam quippe asinariam, vt sanctus Gregorius in Pastoralis regula exponit, sæcularis vitæ circuitus ac labor exprimitur, & per profundum maris extrema damnatio designatur. *Qui ergo ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo ceteros destruit, vel exemplo, melius profectò fuerat, vt hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quàm sacra officia in culpa ceteris imitabilem demonstrarent: quia nimirum si solus caderet, utcūque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.] & item, Scire etenim prælati debent, quia si peruersa vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vnde necesse est vt tanto se cautiùs à culpa custodiant, quantò per praua quæ faciunt non soli moriuntur.] At si aliquis dixerit, non ego inuado Ecclesiam ad quam multorum consensu Episcoporum & plebis transmigro, penset sollicitè, sicut & sanctus pensauit Nazianzenus Gregorius, quæ vt præmisimus à sacris sunt præfixa canonibus, à quibus per contemptum deuiare in schisma est ruere, sicut sanctus Papa Hilarus patenter ostendit, Non minùs, inquit, in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini profilitur.] Qua sententia beatus Hilarus Papa hæreticos & schismaticos pariter denotauit. Schismaticos quidem, in eo quod dixit, non minùs in sanctarum traditionum sanctiones delinquitur, & hæreticos, in eo quod dixit, quàm in iniuriam ipsius Domini profilitur. Nam hæretici, vt S. Gregorius ex sententia Apostoli Pauli qua dicit, *Si tradidero corpus meum vt ardeat, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest,* demonstrat, praua de Deo sentiunt, schismatici recta de auctore tenent, sed vnitatem cum fratribus in sanctarum traditionum sanctione non tenent: illi errore fidei, isti verò schismatis perpetratione diuisi sunt. Vnde & in ipsa prima parte Decalogi vtrarumque partium culpæ reprimuntur, cùm diuina voce dicitur, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua,* atque mox subditur, *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Qui enim de Deo peruersa sentit, liquet profectò quia Deum non diligit: qui verò de Deo recta sentiens, à sanctæ Ecclesiæ vnitatem diuisus est, constat quia proximum non amat, quem habere socium recusat. Quisquis ergo ab hac vnitatem matris Ecclesiæ, siue per hæresim de Deo peruersa sentiendo, siue errore schismatis proximum non diligendo diuiditur, caritatis huius gratia priuatur, de qua hoc quod præmisimus, Paulus dicit, *Si tradidero corpus meum vt ardeat, caritatem**

Matth. 18.6

Parte I.
cap. II.Parte III.
Cap. V.

Epist. II.

Mor. XVIII.
cap. XIV.
I. Cor. 13.3.

Deut. 6.5.

I. Cor. 13.3.

*non habeam, nihil mihi prodest. ac si apertè diceret, Extra locum suum conflationis mihi ignis adhibitus tormento me cruciat, mundatione non purgat.] Auro enim locus est in quo conflatur, id est vnitas catholicæ Ecclesiæ, in qua baptismum, & opera bona, & etiam martyrium prodest, extra illam quippe, nec baptismus, nec opera bona, nec etiam martyrium proficit. Quia etiam cognati sunt hæretici & schismatici, & solemnibus orationibus sextæ feriæ ante Pascha monstratur. Hinc ergo, vt sanctus Cælestinus scribit, legem credendi lex statuatur supplicandi. Sed & quàm graue peccatum schisma sit, sanctus Augustinus in libro secundo De baptismo demonstrat dicens, Adferamus diuinam stateram de scripturis sanctis, tanquam de thesauris dominicis, & in illa quid sit grauius appendamus: immò non appendamus, sed à Domino appensa recognoscamus, tempore illo, quo Dominus priora delicta recentibus pœnarum exemplis cauenda monstrauit, & idolum fabricatum atque adoratum est, & propheticus liber ira regis contemptoris incensus, & schisma tentatum, idololatria gladio punita est, exustio libri bellica cæde & peregrina captiuitate, schisma hiatu terræ sepultis auctoribus viuis, & ceteris cælesti igne consumptis. quis iam dubitauerit hoc esse sceleratius commissum, quod est grauius vindicatum?] Hinc & in decretis Apostolicæ sedis est scriptum, Sicut enim iustos ad æternam vitam Dominus prædixit ituros, sic impios æterno damnandos interitu. vt sicut non potest finiri beatitudo iustorum, sic nec impiorum tormenta finiantur. Hæc hæreticis schismaticisque sunt. Et quia quicquid nunc gerit Ecclesia, mysticè typus est futurorum, si gustabunt de pane cælesti, id est de suauitate diuina, gehennæ participes, hæreticis schismaticisque damnatio est corporis & sanguinis Christi communio. Quisquis ergo adsentit schismatico, schismaticus esse negari non poterit. Quod etsi omnes sacerdotes & mundus adsentiat, damnatio consentientes inuoluit, non præuaricationem consensus absoluit. Non enim crimen minuitur, sed adcrescit, cùm generale fit ex priuato. Hoc enim Deus omnium indicauit, qui mundum peccantem generali diluuiio interemit. Et sicut non potest, vt Gelasius scribit, peruersitatis communicatore suscepto, non pariter peruersitas adprobari: sic non potest refutari peruersitas complice sectatore peruersitatis admissio, cùm dicat Apostolus non solum qui non facienda faciunt reos videri, sed etiam *qui consentiunt facientibus*. Legibus enim publicis criminum conscios, susceptoresque latrocinantium par iudiciorum pœna constringit, nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientes tamen in familiaritatem fœdusque receperit. Hinc ergo audiamus quomodo & Dominus vocet eos, qui in ouile ouium contra sacros canones spiritu Dei conditos insiliunt, id est, regimen Ecclesiæ rapiunt potius quàm adsequuntur, *Qui non intrat, inquit, per ostium in ouile ouium, sed**

Epist. viii.
in fine.

Cap. vi.

Epist. x. ad
Anastasiu.

Rom. i. 31.

Ioan. io. 1.

ascendit aliunde, hic fur est & latro. de qualibus idem per Prophetam dicit, *Ipsi regnauerunt & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui.* A se, inquit Gregorius, & non ex arbitrio summi rectoris regnant, qui sua cupiditate accensi, culmen regiminis rapiunt potius quam adsequuntur: quos tamen internus iudex & prouehit, & non cognoscit, quia quos permittendo tolerat, profecto per iudicium reprobationis ignorat.] Timenda est igitur eis qui talibus fauent à beato Gelasio ad sensum præmissa sententia Pauli, qua dicit, *non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.* quia, ut Leo dicit, In talium prælatione non est populis consulere, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen.

XVI. QVOD scripsisti, Episcopum de quo agitur dicere ad excusandas excusationes in peccatis, quoniam sunt in ciuitate Metropoli, in qua ordinatus fuerat, ministri Ecclesiastici, qui indigentium necessitatibus possunt consulere, sed ipse non habet sufficientiam rerum ac facultatum, quibus in ea honorabiliter possit subsistere, unde se conatur excusare, inde magis videtur accusare, & cupiditatis atque cauterio ambitionis inurere, qui plus possessiones terrenas quam animarum lucra videtur adquirere. Debuerat enim in mente habere quod spiritus Paulo dixit, ut non exiret de ciuitate in qua ei multus populus erat, sed constanter prædicaret. Quid enim scit, utrum multi de paganis illis, qui in eadem ciuitate habitant, sint à Deo prædestinati ad vitam, qui per prædicationem eius oris & operis conuerti poterant, & ubi Christiani sunt saluari valerent, si in ea maneret, etiam si necessitas eum ibidem taliter manere cogeret, sicut Paulus se mansisse apud Corinthios dixit, *Ego, inquit, in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos.* Legat igitur decimam quartam beati Gregorij homiliam ex lectione sancti Euangelij, *Ego sum pastor bonus,* & inueniet qualiter ac quantum ab auctoritate & suo ordine deuiauerit. Sed & scandalum in Ecclesia misit, sicut & quidam Episcopi, etiam à longè præcedentibus temporibus, scandalum pro sua quiete & voluptatibus in Ecclesiam intromiserunt, ordinantes Chorepiscopos, & eis quæ summis Pontificibus conueniunt agere permittentes. Quos Apostolica sedes sæpius reprobauit, & Apostolico mucrone recidit, sicut in decretalibus eorum qui voluerit recensere inueniet. Inter quos Damasus Papa de talibus dicit Episcopis, Illi, inquit, Episcopi, qui talia sibi præsumunt, videntur mihi esse meretricibus similes, quæ statim ut pariunt, infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos, ut suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est populos sibi commissos, aliis educandos tradunt, ut suas libidines expleant, id est pro suo libitu sæcularibus curis inhiant, & quod unicuique visum fuerit liberiùs agant.] & alia, quæ in suis locis lector inuenire valebit. Sed & sicut in epistola beatæ memoriæ Nicolai Papæ ad quosdam Episcopos Belgicæ prouinciæ dire-

Osee 8.4.
Pastor. 1.
cap. 1.

Rom. 1.32.

1. Cor. 2.3.

Ioan. 11.14.

Epist. v. ad
Episcopos
Numidiæ.

ita continetur, Græci contra eum fremuerunt, quia ipse, sicut & prædecessores sui, sacerdotes ab vxoribus abstinere præcepit, volentes per canones statuere vt liceat illis vxores habere. Nos autem moderni & Gallicani Episcopi, novos canones facere conamur, vt liceat nobis quod grauius est, quàm carnali commercio, spiritali adulterio, aut duas vxores id est duas sedes simul habere, aut vxorem simul & concubinam tenere, vel viuente licet infirma vxore, id est Ecclesia nostra persecutione qualibet rebus ac possessionibus imminuta, ad alterius copulam transmigrare. Cùm sicut vir nō habet potestatem corporis sui sed mulier, quamdiu vxor eius licet infirma viuit, ita & Episcopus non habet potestatem Ecclesiam, videlicet plebem suam deferere, & alteram inuadere vel vsurpare, quamdiu, sicut S. Augustinus dicit, in ea residui sunt conserui sui, quibus præbeat cibaria, quos aliter viuere non posse nouit. Quod si fecerit, tanto maius committit adulterium, quanto spiritaliter adulterat, & plebem suā adulterare facit, si alteri eo viuente, & in sacerdotij incolumitate manente, se iunxerit, quia mulier non habet potestatem corporis sui, sed vir, quamdiu vir eius viuit, & plebem quam inuaserit, secum adulterare facit, vt beatus Innocentius in decretis suis ostendit, loquens de repudio viri atque vxoris, quod meritò intelligendum ac sequendum est de spiritali Episcopi & Ecclesiæ, in qua primū ordinatus fuit, coniunctione. De his, inquit, requisit dilectio tua, qui interueniente repudio alio se matrimonio copularunt, quos in vtraque parte adulteros esse manifestum est. Qui viro vel vxore viuente, quamuis dissociatum videatur esse coniugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, intantum vt etiam hæ personæ quibus tales coniuncti sunt, etiam ipsi adulterium commisisse videantur, secundum illud quod legimus in Euangelio, *Qui dimiserit uxorem suam & duxerit aliam, mæchatur: similiter & qui dimissam duxerit, mæchatur*, & ideo omnes à communione fidelium abstinendos. At si vxor Episcopi, Ecclesia scilicet ac parochia eius, fuerit qualibet oppressione persecutionis desolata, id est de solo elapsa, vt in ea non remaneant quibus necesse sit ministrare, licet valet Episcopus ad vacantem aliam Ecclesiam transmigrare, sicut suprà verbis beatorum Augustini atque Gregorij est demonstratum. Et plebs Episcopo suo viduata, id est vacans, carne vel regulariter defuncto sacerdotio Episcopum viduatum, id est vacantem, regulariter potest suscipere, veluti Apostolus de muliere dicit, *Mortuo*, inquit, *viro nubat cui vult, tantum in Domino*. Sanctus quippe Leo, inter præcipuos sedis Romanæ ornatus præcipuus, de viro & muliere Apostoli sententiam exponens, quid per hanc coniunctionem intelligi voluerit patenter ostendit, *Sacramentum hoc*, inquit, *magnum est. ego autem dico in Christo & in Ecclesia*, Vtique duo sunt, Deus & homo, Christus & Ecclesia, quæ de sponsi carne prodiuit, & de latere Crucifixi manante sanguine & aqua,

Epist. 180.
Honorato.

Epist. 11. ad
Exuperiū.

Matth. 5. 21

1. Cor. 7. 39.

Ephes. 5. 32

sacramentum redemptionis & regenerationis accepit. Et idem alibi, Vnde, inquit, cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum coniunctionem haberet in se Christi & Ecclesiæ sacramentum, non ergo fornicetur quisquam, indebita voluntate abiens post uxorem legitimo & spiritali sibi sortitam coniugio, sed diligat & foueat eam, sicut Christus Ecclesiam: neque post pastorem suum, in fide & in bonis operibus manentem, quem ordinante Deo legitima sorte suscepit, Ecclesia abiens fornicetur, sed in ea vocatione qua vocati sunt maneant, veluti sacræ scripturæ & traditiones Ecclesiasticæ præfixerunt. Si enim, quia concedente Apostolo vnus uxoris vir adsumi in sacerdotium iubetur, ut uxorem, quam ante sacerdotium habuit, castis foueat & tueatur auxiliis, & non eam destitutam debet relinquere, multo minus sacerdos destitutam, aut pro superinducta, vel cum superinducta deferere vel negligere, minimè autem cum alia vnà cum ipsa debet mœchari Ecclesia: & sicut non adulterare verbum Dei, ita nec adulterare debet Ecclesiam suam. Nisi enim viri & uxoris legalis coniunctio ad Episcopi & Ecclesiæ sibi coniunctæ mysterium pertineret, magnum Chalcedonense Concilium defuncto suo Episcopo viduatam Ecclesiam non vocaret, cuius redditus penes Oeconomum futuro reseruari iubet Episcopo, nec ab aliis quibusque, vel viuentem vel defuncto cuiuscumque ciuitatis Episcopo usurpari, vel pessundari. quod qui præsumpserint, verenda est illis sententia eiusdem sancti & vniuersalis Concilij, qua intentando decernit, Eos, inquit, qui ausi fuerint, post diffinitionem magnæ & vniuersalis huius Synodi, quicquam ex his quæ prohibita sunt perpetrare, decreuit sancta Synodus à proprio huiusmodi gradu recedere.] Et de transgredientibus quæ constituta sunt, item coniunctè dicit, Si quidem clerici sunt, decidant gradu proprio, si verò laici, anathematizentur.] Sic etiam de rerum ac facultatum præsumptoribus, & aliorum Conciliorum canones, & Apostolicæ sedis Pontifices multoties decreuerunt, quæ non paruipendunt qui inrefragabili Domini sententiæ credunt, dicentis in Petro, & Apostolis

Can. x. omnibus, & in eis illorum successoribus, *Quacumque ligaueris super terram, ligata erunt & in celis.* Nam sicut Petrus respondit pro interrogatis à Christo Apostolis omnibus, ita & Christus hæc in Petro dixit Apostolis, & successoribus eorum omnibus, quibus manet hoc privilegium, à quibus fertur ex Apostolorum æquitate iudicium, sicut sanctus Leo & Gregorius euidenter ostendunt. Vnde sanctus Gregorius item dicit, Christiani non sunt, qui ligamenta sanctæ Ecclesiæ vanis se æstimant conatibus soluere: ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant, si ligaturas eius valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia per omnia despiciendi, & anathematizandi sunt, & unde se fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veraciter

Can. xlvii.

Matt. 16, 19.

implicantur, eosque & ego & omnes catholici Episcopi, atque vniuersa Ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur. Hæc idcirco de rebus & facultatibus Ecclesiæ viduata sub œconomo futuro referuandis Episcopo hîc interposuimus, vt attendat de quo agitur Episcopus, quia si nemini Christiano eas licet præsumere, multo minùs item Episcopus, sine sui status periculo ac animæ detrimento, Ecclesiæ inuasæ res & facultates præualet vsurpare. Sicut enim Comes ciuitatis homo sæcularis, & alij etiam sæculares, & maioris & minoris potestatis, habent vnde in sua Metropoli possint consistere, & comministri eius Ecclesiastici valent ibidem viuere, sic & ipse, nisi eum cupiditas & ambitio vnde eiiceret, ibidem vel de operibus manuum, vel de decimis fidelium ac conlatione presbyterorum, & si aliter non posset, vel sub censu, sicut Hierosolymis patriarcha, & viri religiosi ac fideles in Corduba, & in aliis ciuitatibus per Hispaniam faciunt, ibi valeret manere, & conseruis in tempore tritici mensuram donare, id est, verbum prædicationis impertire, & ministeria, quæ non nisi ab Episcopis ministris Ecclesiasticis & plebibus possunt dependi, sicut sunt ordinationes Ecclesiasticorum ministrorum, sicut est confectio sacri chrismatis, & consecratio olei exorcizati & ad infirmorum vnctionem consecrati, sicut est confirmatio & consignatio baptizatorum, sicut est manus impositio & reconciliatio publicè pœnitentium, & velatio virginum, & alia quæ per singula non necesse est computare. quæ non nisi ab Episcopis valent regulariter fieri, & in vtrisque ciuitatibus, tanto spatio inter se distantibus, ab vno Episcopo cõgruis temporibus non valent, immò nec debent, nec regulæ permittunt exequi. Quæ etsi per tempora possunt in sua Metropoli ab eo fieri, conuincitur in ea posse immorari, & quæ sibi à subditis competunt exequi. Legat namque secundam epistolam Pauli Apostoli ad Corinthios, cum 1. Cor. ix. quanta difficultate atque cum quanto labore prædicationis ministerium fuerit executus, qui præter labores quos sustinuit in carceribus, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, in flagellis, in lapidatione, in naufragiis, in itineribus sæpè vexatus fuit, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate, præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum, & manibus suis laborauit quæ necessaria sibi & suis fuerunt, ne quemlibet grauaret, & inueniet se à successionem illius extorrem, cuius sequi detractat exemplum, & illorum constringi iudicio, qui iam in cælis cum Deo regnant, & sancto Spiritu inspirati sacros canones per eundem sanctum Spiritum protulerunt, quibus decernitur, vt huiusmodi nec inter Episcopos, vt supra scri-

Epist. 1.
in fine.

psimus, habeatur, nec communionem laicam mereatur, sicut euidenter S. Leo Apostolicæ sedis Pontifex in decretis suis iteratò decernit, Hoc, inquit, admonitio nostra denuntiat, quòd si quis fratrum contra hæc constituta venerit vel venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio submouendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid verò sit, quod prætermisum à nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.]

Hom. xiv.
in Euang.

Ioan. 10. 12.

Ibid. post
aliqua.

Epist. x. ad
Anastasiū.

Ephes. 5. 11.

XVII. Cvr enim non posset religiosus homo & Episcopus ac continens, sine vxore & filiis, ita in ciuitate sua viuere, sicut sæcularis homo Comes, vxorem habens & liberos, etiam inter paganos uiuit: præsertim cum alias possessiones & abbatias largitione domni Regis habeat, vnde sumptus habere valet, quibus ad Deo seruiendum, & ministerium suum exequendum in plebe sibi commissa sufficere posset? Sed sunt, inquit Gregorius, nonnulli, qui dum plus terrenam substantiam quàm oues diligunt, meritò nomen pastoris perdunt. De quibus protinus subditur, *Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues & fugit.* Non pastor sed mercenarius vocatur, qui non pro amore intimo oues dominicas, sed ad temporales mercedes pascit. Mercenarius quippe, qui locum quidem pastoris tenet, sed lucra animarum non quærit, terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet, temporalibus lucris pascitur, impensa sibi ab hominibus reuerentia lætatur. Istæ sunt etenim mercedes mercenarij, vt pro eo ipso quòd in regimine laborat, hîc quod quærit inueniat, & ab hereditate gregis in posterum alienus existat.] Et lupus rapit & dispergit oues. Lupus venit & mercenarius fugit, quia malignus spiritus mentes fidelium in tentatione dilaniat, & is qui locum pastoris tenet, curam sollicitudinis non habet. animæ pereunt, & ipse de terrenis commodis lætatur. Vnde quia sicut beatus dicit Gelasius, Duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum & regalis potestas, sequendum est Episcopis ac principibus terræ consilium hortantis, immò præcipientis Apostoli, *Nolite, inquit, communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem & redarguite.* Hinc sanctus Augustinus, Duobus modis non te maculat malus, si non consentias, & si redarguas. hoc est, non communicare, non consentire.] Communicatur quippe, quando factò eius consortium voluntatis vel adprobationis adiungitur. Hoc ergo nos admonens Apostolus ait, *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum.* & quia parum erat non consentire, si sequeretur negligentia disciplinæ,
Magis

Magis autem, inquit, & *redarguite*. Quid est nolite communicare? nolite consentire, nolite laudare, nolite adprobare. Quid est autem magis & redarguite? reprehendite, corripite, coercete. Nam & sanctum Africanum Concilium eos qui negligunt loca ad suam cathedram pertinentia in catholicam unitatem lucrari, conueniri à diligentibus vicinis Episcopis, ut id agere non morentur, signanter cum diffinitione certissima præcipit, sicuti suo loco diligens lector inueniet. Et constat esse certissimum, quia iste ciuitatem suam, in qua remanent plures qui Episcopali ministerio indigent, pro alia quietiore ac locupletiore mutauerit, & alterum loco suo ordinari permiserit, quia, ut suprà ostendimus, duabus metropolitanis ciuitatibus præsidere non potest, non pro animarum lucro, sed pro temporali augmento cum spiritali suo detrimento hoc agat. quia, ut Leo dicit, non putabitur honor ille legitimus, qui fuerit contra diuinæ legis præcepta conlatus. Fautores autem ac ordinatores huiusmodi, sancti Papæ Simplicij percellit decretalis sententia qua dicit, Priuilegium, inquiens, meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate.] Hæc quantum pro tempore & occupatione licuit, & Dominus ad mentem mihi venire concessit, de his quæ interrogaueras, Frater carissime, tibi respondere curauit. quæ si cuiquam displicuerint, non contra me sed contra se irascatur, quia contra verba diuina nisi in malum suum irasci non poterit. Dum ergo est in via, id est, in hac vita, concordet cum aduersario suo citò, ne fortè tradat eum aduersarius suus iudici, & iudex tradat eum ministro, & minister mittat illum in carcerem, Amen, non exiet inde donec reddet nouissimum quadrantem. Notum est vel parua de scripturis scientibus, quia in hoc loco aduersarius noster dicitur sermo Dei, quoniam iubet contraria operibus nostris malis quæ agimus: cui si non concordauerimus, iusto Dei iudicio per ministrum mittemur in carcerem, & non exiemus inde, donec reddamus nouissimum quadrantem, id est, exsoluamus & minimum peccatum.

XLVI.

*Qua exequi debeat Episcopus, & qua cura tueri res
& facultates Ecclesiasticas.*

Nunc primum ex eodem Codice Viridunensi.

Hic specialiter exequi debet Episcopus iuxta sacras regulas. Missas publicas celebrare, sacrum chrismā regulariter consecrare, sanctum baptisma iuxta traditionem Ecclesiasticam agere, & ut à presbyteris agatur providere. Presbyteros & diaconos, & reliquos Ecclesiasticos ministros, statutis temporibus, quales præcipiunt regulæ, sine ullius muneris acceptione ordinare. Synodos presbyterorum secundum sacros canones sine venalitate habere. Ad provincialem Episcoporum Synodum, & ad ordinationem Episcopi, vocatus convenire, vel pro se presbyterum aut diaconem, cum tractoria causas suæ impossibilitatis exponente, vel cum regulari suo consensu dirigere. Clerum regulariter gubernare, & sicut sanctus Gregorius in Pastoralis regula dicit, eidem clero, tam in interioribus, quàm & in corporalibus rebus, necessaria providere. Ecclesiæ, tam in luminaribus & ornamentis, quàm & in ædificiis, & in sartatectis, curam habere. Hospites & pauperes in constitutis singillatim hospitalibus recipere, & dicente Apostolo, *Qui suorum, & maxime domesticorum, curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*, suorum domesticorum in ministrando necessaria curam habere. Monasteriorum in sua parochia, & Ecclesiarum rusticarum parochiarum, atque matriculariorum, secundum sacras regulas sollicitudinem gerere. Populo suæ parochiæ verbum Domini nuntiare, & verbo atque exemplo subiectos sibi docere, & oratione consulere. In consignatione eorum, qui necdum in frontibus ministerio Episcopali sunt consignati, regulariter satagere, & in huius negotij circuitione, parochiæ, ultra debitum & necessarium modum, sicut sanctus decrevit Gregorius, presbyteros non gravare. Bonum testimonium etiam ab his qui foris sunt habere. Peccantibus & pœnitentibus secundum modum culparum regulariter pœnitentiam indicare, & post satisfactionem regulariter eos reconciliare. Omnis possessionis, quæ sub eius est potestate, providentiam gerere. Militiam ad defensionem sanctæ Ecclesiæ, secundum possibilitatis quantitatem, iuxta antiquam consuetudinem regiæ dispositioni exhibere, & secundum Domini iussionem, quæ Cæsaris sunt Cæsari, & Deo quæ Dei sunt reddere. Quia sicut sanctus Gelasius facundissimus Papa in decretis suis scribens ad Anastasium Imperatorem dicit, Duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, &

1. Tim. 5. 8.

Matt. 22. 21

Epix.

regalis potestas. Sed tanto grauius est pondus sacerdotum quàm regum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in diuino reddituri sunt examine rationem.] & tanto in humanis rebus regum cura est propensior quàm sacerdotum, quanto pro honore & defensione ac quiete sanctæ Ecclesiæ, & rectorum ac ministrorum ipsius, & leges promulgando, ac militando, à rege regum est eis curæ onus impositum. sic actionibus propriis dignitatibusque distinctis, vt & Christiani reges pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium rerum cursu regum dispositione vterentur. quatenus spiritalis actio à carnalibus distaret incurfibus, & militans Deo minimè negotiis sæcularibus se implicaret, ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus. Sanctus namque Spiritus per eos qui cum Christo in cælo regnant, & in terris miraculis coruscant, dixit, & vsque ad nos scriptis peruenire fecit dicens, Res & facultates Ecclesiasticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota sunt fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ & Saphiræ, & oportet huiusmodi tradere Satanæ, vt spiritus saluus sit in die Domini. Quod nostri gloriosi Imperatores Karolus & Hludouicus in primo libro Capitulorum suorum ita inseruerunt, Quia, inquit, iuxta sanctorum patrum traditionem nouimus res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non solum habita conseruare, verum etiam multa Deo opitulante conferre optamus. Tamen vt ab Ecclesiasticis de non diuidendis rebus Ecclesiæ suspicionem dudum conceptam penitus amoueremus, statuimus vt neque nostris, neque filiorum & Deo dispensante successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, vllam penitus diuisionem aut iacturam patiat.] Sanctus quoque Anacletus Papa, ab ipso beato Petro Apostolo presbyter ordinatus, postea in sede Romana successor illius factus Episcopus, cum totius mundi sacerdotibus iudicauit, Qui abstulerit, inquit, aliquid patri vel matri, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creauit, mater verò nostra Ecclesia, quæ nos in baptismo spiritaliter regenerauit. Ergo qui Christi pecunias & Ecclesiæ rapit aufert vel prædatur, homicida est, atque homicida ante conspectum iusti iudicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & vt sacrilegus iudicandus est.] Item sanctus Urbanus Papa & martyr, Res & facultates Ecclesiasticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota sunt fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ & Saphiræ, & oportet huiusmodi tradere Satanæ,

Urbanus
epist. i.

Cap. 83.

Epist. i.

Epist. ii.

Epist. II.

vt spiritus saluus sit in die Domini.] Et sanctus Lucius Papa, Rerum Ecclesiasticarum & facultatum raptos à liminibus sanctæ Ecclesiæ anathematizatos Apostolica auctoritate pellimus & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus: & non solum eos, sed & omnes consentientes eis, quia non solum qui faciunt rei iudicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim pœna & agentes & consentientes comprehendit. A qua pœna consensus liberi esse non possunt illi, quorum ministerium est, & qui talia possunt prohibere, comprimere & emendare, & ea non student corrigere.] Et sanctus

Lib. VIII.
Epist. VI.

Gregorius in epistola ad Sabinum subdiaconum, Sacrilegum, inquit, & contra leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur, prauæ voluntatis studiis, suis tentauerit compendiis retinere.] Et S. Augustinus in sermone Euangelij sancti Ioannis dicit, Fur sacrilegus loculorum sacrorum & Dominicorum est Iudas, & qui aliquid de Ecclesia furatur & rapit, Iudæ perduto comparatur.] Et item in sacris canonibus, sancto Spiritu dictatis, & Christi sanguine confirmatis,

Cœc. Tol. I.
can. XI.

scriptum est, Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperiorem, aut religiosum exspoliauerit, & mandauerit ad ipsum Episcopus vt eum audiat, si contempserit, inuicem mox scripta percurrant per omnes prouinciæ Episcopos, & quoscumque adire potuerit, excommunicatus habeatur, donec audiat & reddat aliena.] Et item scriptum

Cœc. Agat.
can. IV.

est, Clerici etiam, vel sæculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas, retinere præsumperint, aut id quod ipsi donauerunt Ecclesiis vel Monasteriis crediderint auferendum, sicut Synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab Ecclesiis excludantur.] Vnde summo opere caueant potentiores quique, vnusquisque in ordine & dignitate sua, ne præsumant, in damnationem suam res sibi Ecclesiasticas, neque fatigent vel affligant inconsumptis consuetudinibus Dei Ecclesias & loca Sanctorum, scientes quia vt præmisimus res Ecclesiasticæ vota sunt fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum, & in tuitione atque defensione Christi consistunt, qui eas terræ principibus, atque primoribus ad defendendum & conseruandum, non ad affligendum vel vsurpandum siue præsumendum commisit. Nam quæcumque prætendatur à quocumque vtilitatis siue necessitatis occasio, ille corda omnium conspicit, qui nouit cogitationes hominum, & remunerat actiones, & etiam cogitationes irremuneratas nullatenus derelinquet. Quocirca omnis qui vult saluus fieri, & ab æterna morte liberari, & ad æternam vitam peruenire, attentissimè cordis aure exaudiat quid sanctus Spiritus per eos locutus est, quibus dixit Dominus, *Ecce ego vobiscum*

Matt. 28. 20

Matt. 10. 20

Matt. 18. 18

Ioan. 20. 22

sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. & Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. & Quæcumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in calo, & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in calo. & Accipite Spiritum sanctum, quorum

remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. & Qui Luc. 10. 16.

vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. Dicunt enim illi, qui in cælo regnant, & in terra miraculis coruscant, qui & usque hodie nobiscum viuunt, & cum successoribus nostris usque in perpetuum viuent, quoniam apud Deum est merces eorum, Si quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter conscientiam Episcopi, vel eius cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio, anathema sit.] Anathema autem interpretatur in Romana lingua alienatio, quia omnis talia faciens, quamdiu in illis peccatis manet, licet nos Episcopi, qui in Apostolis & cum Apostolis non nostro merito sed gratia diuina ligandi & soluendi potestatem accepimus, interdum tardi, interdum diuini sensus ignari, interdum quæ committuntur nescientes, aliquando etiam commissa ut expedit corrigere non valentes, quæ statuta sunt exequi dissimulemus, vel etiam negligamus, ut talem hominem ab Ecclesia & fidelium societate excommunicantes non segregemus, iam tamen à sacris canonibus excommunicatus & prædamnatus est, donec peccatum illud deferat, & per satisfactionem Ecclesiasticam, & sacerdotalem reconciliationem, Domini gratiam & fidelium societatem recipiat. Et quicumque in peccatis suis & talibus sceleribus implicatus ante satisfactionem necessariam vitam istam finierit, communionem & societatem cum electis in regno Dei habere nullatenus poterit, nec de inferni pœnis & dæmonum societate vnquam liberari valebit. Denique duo capitula quæ sequuntur, ex edicto assumpta sunt ab Ansegiso abbate, capitulorum imperialium ex diuersis Synodis & placitis collectore, causa breuitatis in primo libro capitulorum, septuagesimo septimo & septuagesimo octauo, de non diuidendis rebus Ecclesiasticis, & Episcoporum electione, ex superscriptis excerpta, in præfato libro inueniuntur. Quod edictum ex integro domnus Karolus magnus Imperator, cum interrogatione de Chorepiscopis, per Arnonem Archiepiscopum ad Leonem Papam direxit, & ad eius consultum aliud edictum de non diuidendis rebus Ecclesiasticis, & de Episcoporum causis edidit, & Apostolicæ sedis atque auctoritate sua confirmauit, & per omnes Metropolitanas Ecclesias imperij sui perpetuò seruanda direxit. Memorata itaque capitula ita se habent. Quia iuxta sanctorum patrum traditionem nouimus res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non solum habita conseruare, verum etiam multa Deo opitulante conferre optamus. Tamen ut ab Ecclesiasticis de non diuidendis rebus illius suspicionem dudum conceptam penitus amoueremus, statuimus ut neque nostris, neque filiorum & Deo dispensante successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, vllam penitus diuisionem aut iacturam patiatur. Sacrorum quoque canonum non igna-

Conc. An-
cyr. can. vii.

Lib. I. c. 83.

Cap. 84.

ri, ut in Dei nomine sancta Ecclesia suo liberius potiatur honore, ad sensum ordini Ecclesiastico præbamus, ut scilicet Episcopi per electionem cleri & populi secundum statuta canonum de propria diocesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbo sibi subiectis usquequaque prodesse valeant.] Et in eodem edicto unde hæc fuerunt adsumpta subsequitur, Præcipimus etiam omnibus ditioni nostræ subiectis, ut nullus priuilegia Ecclesiarum, monasteriorum, aut Ecclesias diripere pertentet, quia sicut à sanctis patribus instructi sumus, grauissimum peccatum hoc esse dinoscitur, & cetera quæ sequuntur.] Et in priuilegio Beluacensis Ecclesiæ, ab Episcopis quatuor prouinciarum consensu domni Karoli nuper defuncti confirmato, hæc continentur ad locum. Potestas autem sæcularis, siue sit sublimitate donata aliqua, siue in humili constituta loco, nullam in eis, nec in præsentī nec in futuro, suscipiat contra sacras regulas dominationem, nec violenter inuadens, nec oblata suscipiens. Si quis verò regum, sacerdotum, & iudicum, atque sæcularium personarum, hanc constitutionis paginam cognoscens, contra eam venire tentauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscatur. Et nisi vel ea quæ ab illo sunt malè ablata restituerit, vel digna pœnitentia illicita acta defleuerit, à sacratissimo corpore ac sanguine Dei Domini redemptoris nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in æterno examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus hinc fructum bonæ actionis recipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant.] Et in priuilegio eiusdem Ecclesiæ à domno Nicolao Papa confirmato hæc continentur ad locum, Nullus itaque regum, nullus iudicum, nullus cuiuscumque sæcularis potentie dignitate fultus, in rebus præfatorum cœnobi-
rum, vel villis, vel agris, vel mancipiis, vel quicquid ad eadem monasteria collatum fuerit, potestatem habeat vel dominandi, vel accipiendi, vel auferendi, præter Episcopum Beluacensis Ecclesiæ, qui per tempus fuerit eidem prælatus Ecclesiæ. Sed quicquid vel in auro, vel in argento, vel in quacunque suppellectili, vel in omni facultatis substantia, ipsis est monasteriis hodie delegatum, vel futuris temporibus fuerit collatum, Episcopi Beluacensis distributioni & ordinationi fiat subiectum, nec alterius potestatis ius vel dominatio super eis potestatem aliquam, nisi quantum diuina auctoritas & lex & iustitia permittet, obtineat. Si quis autem temerario ausu, magna paruæve persona, contra hoc nostrum Apostolicum decretum agere præsumpserit, sciat se anathematis vinculo esse innodatum, & à regno Dei alienum, & cum omnibus impiis æterni incendij supplicio condemnatum. At verò qui obseruator extiterit præcepti huius,

Nicolaus
 Odoni
 Episcopo.

gratiam atque misericordiam vitamque æternam à misericordissimo Domino Deo nostro consequi mereatur.] Et sanctus Gregorius in Decretali epistola, in partes Græciæ pro quibusdam commotionibus directa, ita dicit ad locum, Si qui verò sunt, qui dicunt, quia compulsi quispiam necessitate si anathematizauerit, anathematis vinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt quia Christiani non sunt, quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ vanis se æstimant conatibus soluere, ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant, si ligaturas eius valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia per omnia despiciendi & anathematizandi sunt, & vnde se fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veraciter ligantur. Eosque & ego, & omnes catholici Episcopi, atque vniuersa Ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur. Vnde magnopere dilectissimo domino nostro Regi curandum est, ne suggestionem vel postulationem quorumcumque hominum contra hæc sancti Spiritus decreta faciat, vel fieri de Ecclesiasticis rebus consentiat: maximè post hanc visitationem Dei, qua per confessionem, & pœnitentiam, & reconciliationem sacerdotalem illum credimus emendatum. quia magna est contra peccatum virtus pœnitentiæ, sed ei qui in eadem pœnitentia perseverat, quia scriptum est, *Qui perseverauerit usque in* Matt. 18. 22 *finem hic saluus erit.* Et item scriptum est, *Qui baptizatur à mortuo,* Eccles. 34. 30. *& iterum tangit eum, quid proficit lauatio illius?* Mortuum quippe est omne opus peruersum, quod pertrahit ad mortem, quodque iustitiæ non vivit. Baptizatur ergo à mortuo, & iterum tangit eum, qui prava opera, quæ se egisse meminit, deplorat, sed in eisdem se iterum post lacrymas implicat. Anima itaque quælibet eiusdem mortui lauatione non proficit, quæ hoc iterum faciendo quod planxit, nec per lamenta pœnitentiæ ad rectitudinem iustitiæ exsurgit. Pœnitentiam enim verè agere est, commissa plangere, & iterum plangenda declinare. Prouidendum est igitur carissimo domino nostro Regi, quod Dominus dominorum & rex regum etiam ipsi & vnicuique nostrum, quin & omni homini sine exceptione alicuius personæ, quia vt scriptura dicit, *Non est personarum acceptor Deus,* Act. 10. 34. *dicat,* *Ecce sanus factus es,* Ioan. 5. 14. *iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Sed & prava sibi suggerentes non obaudiat, dicente Apostolo, *Non solum qui faciunt, sed* Rom. 1. 32. *qui consentiunt facientibus digni sunt morte.* Episcopo etiam nuper ordinato agere talia vel talibus consentire non præcipiat, vnde se ipsum perdat, & coram Deo Ecclesiasticam gratiam amittat. Cum coram omnibus & electoribus & ordinatoribus suis districtissimè professus ante ordinationem suam fuerit, & propria manu subscripserit, sacras regulas sanctorum Conciliorum, quantum scierit & potuerit, seruaturum. Qui sacri canones spiritu Dei conditi, & totius mundi reue-

rentia consecrati ita decernunt, Si quis contra suam professionem vel suam scripturam venerit in aliquo, ipse se honore priuabit. Qui autem res & facultates Ecclesiasticas Beluacensis Ecclesiae ipsius consensu vel fauore pessumdare praesumpserint, qui auctoritatem eas illis dare vel consentire non habuit, sollicitissime caueant, ne suprascriptas sacrorum canonum sententias, ab omnibus nobis Episcopis, ad quorum notitiam ipsorum sacrilegia peruenerint intentatas, suscipiant, & ab omni Christianorum societate modis omnibus separantur.

XLVII.

CAROLI II. IMPERATORIS NOMINE
AD IOANNEM VIII. PAPAM.

De iudiciis & appellationibus Episcoporum & presbyterorum.

Ex editione Moguntina Ioan. Busæi.

SANCTISSIMO AC REVERENTISSIMO PATRI
Ioanni summo Pontifici & uniuersali Papa, Karolus gratia Dei Imperator Augustus, ac spiritalis filius vester.

NTEQVAM prouinciæ Transalpinae, propter seditiones & bella frequentia, progenitorum nostrorum temporibus, sacrarum legum ac regularum notitiam & obseruationem plenè caperent, sicut postea per incrementa studio illorum ab hac sancta sede gratia Dei ceperunt, gloriosæ memoriæ auus noster Karolus Imperator Augustus, diu per egregios ac præcipuæ auctoritatis & sapientiæ viros, de Presbyteris ex criminibus diffamatis, qualiter iudicari vel purgare se debeant perquisiuit, & reperit, sicut in suæ Imperialis auctoritatis edictis, quæ in alia scheda habemus scripta, posteris seruanda reliquit, quæque vsque ad nostra tempora ex tunc in Transalpinis regionibus seruata, & quando necessitas postulauit executæ fuerunt.

II. IN diebus autem domini & genitoris nostri piæ memoriæ Hludouici Imperatoris, cùm ipsa tepesti executio aliquatenus cœpit, apud Papam Eugenium inde ab eo cōmonitio facta est. Quæ de re Synodum isdem uniuersalis Papa conuocans, inter alia generalia decreta promulgare curauit, quæ Leo IV. tempore fratris nostri Hlotharij, & nepotis nostri Hludouici, obseruanda decreuit, sicut in gestis Synodalibus, & in huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ archi-

archiuo haberi credimus, & ab hac sancta Sede nostris decessoribus directa venerabili sanctione habemus. Cum autem non longè ante hos annos nepos noster Hludowicus Italiæ Imperator instinctu quorundam contra nos se commouit, missæ sunt nobis epistolæ quasi ex Apostolicæ huius sedis auctoritate ac nomine, quas tenoris inconuenientia hanc sanctam & discretissimam sedem non misisse ostendit.

III. Et quoniam prauis sapius praua quàm recta innotesci solent, nata hinc occasione, Transalpinarum regionum presbyteri, à suis Episcopis de certis criminibus regulariter ab ordine sacerdotali deiectioni, & pœnitentiæ subacti, sine licentia & conscientia Primatum & Episcoporum suorum, huc venire, & hinc epistolas, quæ regulis non conueniunt, referre cœperunt. Quas non iussione Apostolica, sed, ut assolet etiam in republica, propter multiplicia reclamatorum negotia, quorumcumque ministrorum quasi pia miseratione factas, & nos & illius regionis putant Episcopi. Quapropter quia, ut sanctus Augustinus dicit, cogunt multas inuenire medicinas multorum experimenta morborum, intermissis propter prolixitatem sacrarum legum capitulis prædecessorum nostrorum Imperatorum, quibus Ecclesiasticæ regulæ consonant, necessarium duximus pandere sanctissimæ vestræ paternitati, ac summæ auctoritati, qualiter regulas de honore in suo statu Episcoporum, & de appellatione, si necessitas & ratio in deiectione illorum poposcerit, sed & de appellatione presbyterorum intelligimus, & intelligi à rectoribus Transalpinarum Ecclesiarum didicimus: quatenus ab huius sanctæ sedis auctoritate nostra sana, ut credimus, intelligentia confirmetur, à qua fidei ac religionis sumpsit initium, & quotidie, gratias Deo, sumit augmentum, & si quid malè in agro Dominico pullulat, decreti vestri falce recidatur. Si etiam quorumcumque negligentia, vel præsumptione à præstitutis regulis est discessum, vestræ auctoritatis industria sit reformatum.

Epist. 10. ad
Bonifaciū
Comitem

IV. SICUT Dei virtus Christus & Dei sapientia, ordinem ac dignitatem Apostolorum & septuaginta discipulorum in carnis præsentia distinxit, ut lectio sancti Euangelij patenter ostendit: ita idem ipse, per quem reges regnant, & conditores legum iusta decernunt, sacris legibus & canonibus, spiritu suo conditis, & totius mundi reuerentia consecratis, ordinem & dignitatem Episcoporum, qui locum in Ecclesia tenent Apostolorum, & presbyterorum, qui subrogantur loco septuaginta discipulorum, & in administratione & in honore, sicut & in veteri testamento inter summos Pontifices & inter minoris ordinis sacerdotes discreuit. Quapropter ab omnibus honorandi ac venerandi sunt pro patribus nati filij, id est, pro Apostolis ordinati Episcopi, & ordinis dignitate, & illius honore, qui eis Apostolis dixit, *Iam non dicam vos seruos, sed amicos meos. & Qui vos audit me audit,*

Ioan. 15. 15

Luc. 10. 16.
Matt. 28. 10.

Et qui vos spernit me spernit. & de eis, *Ite, nunciate fratribus meis. Et alia*, quæ de illorum veneranda honoratione sacræ scripturæ textus eloquitur.

V. QVI fortè si aliqui temporalibus rebus sunt pauperes, & fortè merito diuites, pro certo autem sunt ordine sacro sublimes, à nullo quolibet, siue Ecclesiastica, siue sæculari potestate prædito, debent vilipendi, nec potentibus sæculi modo quocumque postponi, præcipiente omnibus Apostolo Iacobo, *Nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloria*, quia non qui ditiores ad sæculum, hi in diuino examine sunt meliores. *Nonne*, inquit, *Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide*, & heredes regni, quod promisit diligentibus se? & Paulus, *Ignobilia & contemptibilia mundi elegit Deus*, & reliqua. Et sanctus Gregorius in epistola ad Mauritium Imperatorem, Sacerdotibus, inquit, non ex terrena potestate dominus noster citius indignetur, sed excellenti consideratione, propter eum cuius serui sunt, eis ita dominetur, ut etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquiis aliquando sacerdotes dii, aliquando angeli vocantur. Nam & per Moysen, de eo qui ad iuramentum deducendus est, dicitur, *Applica illum ad deos*, id est, ad sacerdotes.] & rursus scriptum est, *Diis non detrahes*, scilicet sacerdotibus. & Propheta ait, *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est.*] Quid ergo mirum, si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos, ipse etiam appellat Deus? Ecclesiastica quoque testatur historia, quia cum piæ memoriæ Constantino Principi in scripto oblatae accusationes contra Episcopos fuissent, libellos quos acceperat incendit, dicens, Vos dii estis, à vero Deo constituti: ite, & inter vos causas vestras discutite, quia dignum non est, ut nos iudicemus deos. In qua tamen sententia, pie domine, sibi magis ex humilitate, quam illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, deos ligneos & lapides colebant, & tamen eorum sacerdotibus maximum honorem tribuebant. Quid ergo mirum, si Christianus Imperator veri Dei sacerdotes dignetur honorare, dum pagani, ut prædiximus, principes honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui diis ligneis & lapideis seruebant? Et idem sanctissimus atque facundissimus & discretissimus, veraciterque in oculis Dei humillimus, in epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum, scribens de Episcopo Constantinopolitano, inter alia dicit, Quod sedi Apostolicæ dicat se velle subiici, si qua culpa in Episcopis inuenitur, nescio quis ei Episcopus subiectus non sit. Cum verò culpa non exigit omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt.]

Lib. vii.
Epist. lxiiv.
Ind. ii.

VI. POST Constantinum autem, quique Christiani Imperato-

res, decessores ac prædecessores nostri, leges de Episcoporum honore ac priuilegio condiderunt. Proinde, pater sanctissime, quia, ^{Epist. x. ad Anastasium.} vt sanctus Gelasius dicit, duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas, ad quas appellari potest, & à quibus nemo permittitur appellare, sub oculis districti & æquissimi iudicis Dei, qui sine personarum acceptione iudicat, nostra ponderemus iudicia: quia etsi plerumque existunt inter negligentes vel desides fratres, quæ oporteat maiore auctoritate curari, sic tamen est, vt sanctus Leo dicit, ^{Ep. xxviii Anastasio.} adhibenda correctio, vt semper sit salua dilectio, & plus erga corrigendos agat beneuolentia quàm seueritas, plus cohortatio quàm commotio, plus caritas quàm potestas.] Episcopos sanè in suo statu manentes debita veneratione colamus, & à nobis eis competenti honore impenso, ceteris exemplum reuerentiæ erga sacerdotalem ordinem præbeamus: quia si nos sacrum ordinem in personis eorum vilipendimus, qui velut in speculo, ad sumendum exemplum, in omnium, qui subiecti nobis sunt, oculis positi sumus, pro tantorum culpis à districto iudice, summo videlicet Pontifice & rege regum diiudicabimur, quot nostro facto delinquendi, quod absit, exempla præbuerimus. sicut ^{Part. r. cap. vi.} idem beatus Gregorius in Regula Pastoralis terribiliter intonat, dicens, Scire etenim Prælati debent, quia si peruersa vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vnde necesse est, vt tanto se cautiùs à culpa custodiant, quanto per praua quæ faciunt, non soli moriuntur, sed aliorum animarum, quas prauis exemplis destruxerunt, rei sunt. Et contrà, quot suo vel verbo, vel exemplo, vel quibus potestas est data correptionis correptione, quia sæpè inuitis bona præstantur, dicente summo patrefamilias ad seruum, id est, Prælatorum chorum, Exi citò in vias & sepes, & compelle intrare, vt impleatur ^{Luc. 14. 23.} domus mea, Domino lucrati fuerint, pro tantis gloriæ coronam accipient, attestante Apostolo, Qui conuerti fecerit peccatorem ab ^{Iac. 5. 20.} errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.]

VII. CETERVM quia non est homo in terra, qui faciat bonum & non peccet, & nec ipsi sine peccato fuerunt qui cælesti magisterio adhærebant, dicente Ioanne, ^{1. Ioan. 1. 8.} Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Et Iacobus Apostolus dicit, ^{Iac. 3. 2.} In multis offendimus omnes. &, vt Scriptura ostendit, ^{Iob 4. 18.} in angelis reperta est nequitia, si necessitas cum multa ponderatione atque examinatione coegerit Episcopos ab Episcopis iudicari, vel presbyteros ab Episcopis à gradu Ecclesiastico deiici, sicut in honore atque administratione, sic & in diiudicatione atque appellatione, discretionem auctoritas sacra distinxit, decernens, vt si necessitas & pondus legalis ac regularis accusationis exigit, Episcopum

iudicari debere à suis iudicibus Episcopis, à quibus regulariter vnà cum Primatè prouinciæ potuit secundùm Nicænos & Antiochenos canones & decreta Sedis Romanæ Pontificum ordinari, congregatis vnà cum Primatè prouinciæ ipsius regionis Episcopis secundùm Sardicenses canones, atque à constituto, iuxta Carthaginenses canones, duodecim Episcoporum numero, si plures nequie- rint congregari, canonicè iudicetur.

VIII. Et si isdem accusatus & iudicatus Episcopus, congregatis eiusdem regionis Episcopis, de gradu suo deiectus Apostolicam sedem appellauerit, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & ab eo se audiri voluerit post iudicium, iuxta Sardicenses canones, & decreta Innocentij ad Victricium, & Bonifacij ad Gallicanos Episcopos, & Leonis ad Anastasium, scribendum est ab his qui causam examinarunt Romano Pontifici. Et si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices: si autem probauerit talem causam esse vt non refricentur ea quæ acta sunt, quæ decreuerit confirmata erunt. Et si iustum putauerit vt renouetur examen, scribere his dignetur Episcopis, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd si is qui rogat causam suam audiri iterum, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi, & quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsen- tes cum Episcopis iudicent, habentes eius auctoritatem à quo de- stinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit Episcopos suffi- cere, vt negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio iudicauerit. Interim tamen alter Episcopus in cathedra de- positi Episcopi post appellationem eius non ordinetur, antequàm causa eius fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata.]

IX. QVÆ constitutio appellationis ad Apostolicam Sedem non discordat à sacra & mystica Nicæna Synodo, de qua ma- gnus Leo Papa ad Anatolium scripsit. Illa, inquiens, Nicænorum canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio in nulla vn- quam parte est solubilis. Nulla sibi met de multiplicatione congrega- tionis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Episcopis quantumlibet copiosior numerus sacerdotum comparare se audeat vel præferre, cum tanto diuinitus priuilegio Nicæna sit Synodus consecrata, vt siua per pauciores, siue per plu- res Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit va- cuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.] De cuius priuilegio & B. Ambrosius dicit, Non humana industria, non com- positione aliqua, trecenti decem & octo Episcopi ad Concilium conuenerunt: sed vt in numero eorum, per signum suæ passionis & nominis, Dominus Iesus suo se probaret adesse Concilio, crux in tre-

Conc. Sard.
can. vii.

Epist. lvi.

Lib. i. de
Fide c. 9.

centis, Iesu nomen in decem & octo est sacerdotibus.] Et mihi, inquit Hilarius, ille ipse numerus hîc sanctus est, in quo Abraham victor regum impiorum, ab eo qui æterni sacerdotij est forma benedicitur.] Et hinc item beatus Leo Papa ad Anatolium, Sancti illi & venerabiles Patres, qui in vrbe Nicæna, sacrilego Arrio cum sua impietate damnato, mansuras vsque in finem mundi leges Ecclesiasticorum canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt, & si quid vsquam aliter quàm illi statuere præsumitur, sine cunctatione cassatur.]

De Synod.
in fine.

Epist. lvr.
post superiora.

X. QVOD sanctum & mysticum Concilium præcipit, De his, qui communione priuantur, vt siue ex clero, siue ex laico ordine, ab Episcopis per vnâquamque prouinciam sententia regularis obtineat, vt hi qui abiiciuntur, ab aliis non recipiantur. requiratur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet Episcopi vitio, videatur à congregatione seclusus. Vt hoc ergo decentius inquiratur, bene placuit annis singulis per vnâquamque prouinciam bis in anno Concilia celebrari, vt communiter, omnibus simul Episcopis congregatis prouinciæ, discutiantur huiusmodi quæstiones, & sic, qui suo peccauerunt euidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, vsquequo vel in communi, vel Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam.]

Can. v.

XI. C V I V S sanctæ Synodi constitutionem Sardicenses canones non conuellunt, qui cum Pontificis Romani Vicario vel arbitrio causam Episcopi in prouinciali Synodo iudicati, etiam Episcoporum arbitrio vel iudicio qui eum iudicauerunt, cum Episcopis qui in finitima & propinqua prouincia sunt præcipiunt terminari, quatenus siue in manenda, siue in immutanda sententia, iuxta Nicænos canones commune sit placitum. De quibus sacris canonibus Nicænis Africanum Concilium ad sanctum Cælestinum Papam scribens, Prudentissimè, inquit, iustissimèque prouiderunt, quæcumque negotia in suis locis vbi orta sunt finienda, nec vnicuique prouinciæ gratiam Spiritus sancti defuturam, qua æquitas à Christi sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissimè teneatur.]

Cap. cv.

XII. BEATVS quoque Innocentius ad Victoricium Rotomagensem Episcopum duo capitula magni Concilij Nicæni, De his videlicet qui communione priuantur ex clero, & aliud, Vt per singulas prouincias suis priuilegia seruentur Ecclesiis, & capitulum Sardicensis Concilij de Episcoporum ad Apostolicam sedem appellatione, vno capitulo sagaciter atque patenter explicat, dicens, Si quæ autem causæ vel cõtentiones inter clericos tam superioris gradus, quàm etiam inferioris, fuerint exortæ, placuit vt secundum Synodum Nicænam, congregatis omnibus eiusdem prouinciæ Episcopis, iudicium terminetur. nec alicui liceat, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omni-

Epist. i.
Innocent.

bus causis debet reuerentia custodiri, relictis his sacerdotibus qui in eadem prouincia Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias. Quod si quis fortè præsumpserit, & ab officio cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referantur.] In eo enim quod dicit, vt secundum Synodum Nicænam congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis de exortis causis iudicium terminetur, capitulum Nicæni Concilij de excommunicatis explanat: In eo quod ad alias quemcumque de Ecclesiastico ordine prohibet conuolare prouincias, aliud capitulum Nicæni Concilij explicat, quod iubet, vt per singulas prouincias suis priuilegia seruentur Ecclesiis, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ: vt si maiores causæ, quarum vna est de Episcopi iudicati appellatione, in medio fuerint deuolutæ, ad sedem Apostolicam, sicut Synodus, quin Sardicensis, statuit, & vetus consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referantur. Scilicet, vt aut iuxta præmissum septimum Sardicensis Concilij capitulum, appellantis Episcopi causa in prouincia, in qua fuit exorta, definiatur, aut iudicium Episcoporum prouinciæ, secundum decreta Bonifacij, Apostolicæ sedis auctoritate confirmetur, & sicut Leo scripsit, eiusdem sedis sententia roboretur. Quia verò sanctus Innocentius non Nicænam, sed Sardicensem Synodum de appellatione Episcopi ad sedem Apostolicam in auctoritatem traxit, qui vtraque Synodos legit apertè intelligit.

XIII. SACRÆ leges ac regulæ, presbyteros & ceteros inferioris gradus clericos, non alibi quàm apud suos Episcopos præcipiunt accusari: à quibus, sicut Africæ prouinciæ canones decernunt, eorum causa debet audiri, & sicut sanctus Gregorius constituit, cum presbyteris vel clericis suæ parochiæ iudicari. Qui fortè si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, ad quos eis sit prouocandum, de appellatione presbyterorum ac diaconorum ad vicinos & finitimos Episcopos, Papa Zosimus in commonitorio per Faustinum Episcopum & Philippum ac Asellum presbyteros directo Carthaginensi Concilio, in Concilio Sardicensi capitulo decimo septimo continetur hoc modo, Osius Episcopus dixit, Quod me adhuc mouet, reticere non debeo. Si Episcopus quis fortè iracundus, quod esse non debet, citò & asperè commouetur aduersus presbyterum siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem, & ideo habeat potestatem is qui abiectus est, vt Episcopos finitimos interpellet, & causa eius audiat, & diligentius tractetur: quia non oportet negari ei audientiam roganti. Et ille Episcopus, qui iuste aut iniuste eum abiect, patienter accipiat, vt negotium discutatur,

vt vel probetur sententia eius à plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerat à communione separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere vt eum communioni societ. Hi verò, qui conueniunt ad audiendum, si viderint clericorum esse fastum & superbiam, quia non decet vt Episcopus iniuriam vel contumeliam patiatur, seuerioribus eos verbis castigent, vt obediant honesta præcipienti Episcopo. quia sicut ille clericis sincerum exhibere debet amorem caritatis, ita quoque vicissim ministri infucata debent Episcopo suo exhibere obsequia.]

XIV. NEC hoc capitulum Sardicenis Concilij dissentire videtur à capitulo Nicæni Concilij, quo expressius & apertius, quàm Sardicense Concilium, decreuit de his qui communione priuantur à proprio Episcopo, sicut suprà posuimus, & de priuilegiis singulorum Metropolitanorum dicens, Antiqua consuetudo seruetur per Can. vi. Ægyptum, Libyam, & Pentapolim: ita vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & vrbis Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, ceterasque prouincias, suis priuilegia seruentur Ecclesiis.] Quod exponit Antiochena Synodus dicens, Per singulas regiones conuenit Episcopos nosse, Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius prouinciæ gerere. Propter quod ad Metropolim omnes vndique, qui negotia videntur habere, concurrant.] Et Constantinopolitanum Concilium dicens, Vt illa quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ Synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse Concilio.] Can. ix.

XV. Et hinc Innocentius ad Alexandrum Antiochenum Episcopum, Reuoluentes, inquit, auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ vna omnium per orbem terrarum mentem explicat sacerdotum, quæ censuit de Antiochena Ecclesia cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus, esse necessarium custodire, qua super diœcesim suam prædictam Ecclesiam, non super aliam aliquam prouinciam, recognoscimus constitutam.] Et Bonifacius Papa ad Hilarium Narbonensem, Nulli, Epist. xxx. inquit, videtur incognita Synodi Nicænæ constitutio, quæ ita præcipit, vt eadem propriè verba ponamus, per vnamquamque prouinciam ius Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subiectas. Quod illi, quia aliter credendum non est, seruandum Spiritu sancto suggerente sibimet censuerunt. Quod idcirco dicimus, vt aduertat caritas tua, adeo nos canonum præcepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitanus sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.] Et his consonanter Cælestinus, Iuxta decreta, inquit, canonum, vnaquæque prouincia suo Metropolitanò contenta sit, vt decessoris nostri data ad Narbonensem Episcopum Ep. ii. per Viennens & Narbon.

continent constituta. Nec vsurpationi locus alicui sacerdoti in alterius concedatur iniuriam. Sit concessis sibi contentus vnusquisque limitibus, alter in alterius prouincia nihil præsumat.] Et Leo ad Maximum Episcopum. Et si, inquit, diuersa nonnunquam sunt merita Præfulum, iura tamen permanent Sedium.]

Epist. lxxvi. XVI. ET Antiochenum Concilium, à magna Synodo Chalcedonenſi actione duodecima fauorabiliter collaudatum, ſequens decreta Nicæni Concilij, Si quis, inquit, à proprio Episcopo communione priuatus eſt, non antè ſuſcipiatur ab aliis, quàm ſuo reconcilietur Episcopo, aut certè ad Synodum quæ congregatur occurrens pro ſe ſatisfaciat, & perſuadens Concilio ſententiam ſuſcipiat alteram. Hæc autem diffinitio maneat circa laicos, & præbyteros, & diaconos, omnesque qui ſub regula eſſe monſtrantur.] Et loquens de Conciliis capitulo vigefimo, dicit, In ipſis Conciliis adſint præbyteri, & diaconi, & omnes, qui ſe laſos exiſtimant, & Synodi experiantur examen. Nullis verò liceat apud ſe celebrare Concilia, præter eos quibus Metropolitana iura videntur eſſe commiſſa.] Et capitulo decimo ſexto, Perfectum verò Concilium illud eſt, vbi interfuerit Metropolitanus antiſtes.

Can. lxx. XVII. APPELLANTES autem præbyteri, vel diaconi, à quibus & qualiter ſint iudicandi, ſacri Carthagenſes canones capitulo vigefimo & capitulo vigefimo octauo euidenter oſtendunt. Vbi autem inter accuſatores & accuſatos cauſa debeat agitari, Carthagenſe Concilium ſtatuit, dicens, Vt accuſatus, vel accuſator, in eo loco, vnde eſt ille qui accuſatur, locum ſibi eligat proximum, quo non ſit difficile teſtes producere, vbi cauſa finiatur.] Et hinc leges dicunt, Criminum diſcuſſio ibi agitanda eſt, vbi crimen admiſſum eſt. nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et item, Si quis aduerſariū, aut repetitione, aut criminis obiectione pulſauerit, prouincia, in qua conſiſtit ille qui pulſatur, ſuas exerat actiones, nec æſtimet aduerſarium ſuum alibi aut longius pertrahendū.] Illi verò qui pulſatus fuerit, ſi iudicem ſuſpectum habuerit, liceat appellare, ſcilicet Eccleſiaſticis ad finitimos Episcopos, vt Sardicenſes & Carthagenſes canones vt præmiſimus decreuerunt, vel ad prouincialia Concilia, ſicut ſacri Nicæni & Antiocheni canones conſtituerunt, & ſicut Africanum Concilium in epiſtola ad Cæleſtinum Papam oſtendit, Vnicuique inquiens conceſſum eſt, ſi iudicio offenſus fuerit cognitorum, ad Concilium ſuæ prouinciæ, vel etiam vniuerſale prouocare. Niſi forte

Cap. cv.

quisquam eſt, qui credat vnicuique poſſe Deum noſtrum examinis inſpirare iuſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium ſacerdotibus denegare, aut quomodo ipſum tranſmarinum iudicium, (quod tantundem eſt, Tranſalpinum) ratum erit, ad quod teſtium neceſſariæ perſonæ, vel propter ſexus, vel propter ſenectutis infirmitatē, vel multis aliis incurrentibus impedimentis, adduci non poterunt.]

XVIII.

XVIII. A iudicibus autem, siue quos iuxta Africanos cano-
 nes primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consensu delege-
 rint, causa finienda regulariter prouocari non potest. Et sanctus
 Gregorius in epistola ad Gallicanos Episcopos, Nec hoc, inquit, in Lib. III.
epist. cxi.
 hac sollicitudinis parte relinquimus, quod de habendis per paro-
 chias Conciliis patrum prouidentia utilitatis causa sancitum est. Vn-
 de ne qua inter fratres dissensio, ne qua inter præpositos & subie-
 ctos sint fomenta discordiæ, in vnum sacerdotes conuenire necesse
 est, vt de incidentibus causis disceptatio, & sit salubris de Ecclesia-
 stica obseruatione conlatio. quatenus dum per hoc & præterita cor-
 riguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens vbique Domi-
 nus fratrum concordia collaudetur: cuius vobis adesse præsentiam,
 si hæc obseruabitis, scitote, quia scriptum est, *Vbi fuerint congregati* Matt. 18.
duo vel tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum.] Si ergo adesse di-
 gnatur vbi duo vel tres fuerint, quanto minùs non deerit, vbi plu-
 res conuenerint sacerdotes? Et quidem, quia de adhibendo bis in
 anno Concilio patrum sit regulis statutum, non latet: sed ne forrè
 aliqua impleri hoc necessitas non permittat, semel tamen sine excu-
 satione aliqua decernimus congregari, vt expectatione Concilij ni-
 hil prauum, nihil præsumatur illicitum. Nam plerumque, etsi non
 amore iustitiæ, metu tamen examinis, abstinebitur ab hoc quod om-
 nium notum est posse displicere iudicio.]

XIX. HÆC itaque Transalpinis Ecclesiis, earumque rectori-
 bus, à sede Apostolica, de appellatione Episcoporum ad hanc sedem
 Apostolicam, & de presbyterorum ac diaconorum appellatione, si
 de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, ad comprouincia-
 les Synodos, & diiudicatione regulari eorum in iisdem Synodis, an-
 te longissimæ ætatis annos vsque ad nostra tempora seruata, & à
 decessoribus ac prædecessoribus eorum secuta & executæ fuerunt.
 Quæ si etiam illis seruata, & ab eis secuta & executæ non fuerint, ni-
 hil prodest eos secundum sacros canones, & decreta sedis Romanæ
 Pontificum, pro accusatis presbyteris de manifestis criminibus com-
 prouinciales Episcoporum Synodos frequentare, sed faciet licenter
 quisque presbyterorum quodlibet, vnde si fuerit redargutus, veniat
 Romam.

XX. Et quia pro singulis presbyteris Episcopi Transalpini
 regulariter iudicatis Missos dirigere, & actionum documenta scri-
 bere non valent, nec testium necessarias personas, vel propter sexus,
 vel propter senectutis infirmitatem, vel pro multis aliis impedimen-
 tis, huc producere, fiducialiter poterit mentiens quique innocentiam
 suam asserere, cum non erit qui mendacia eius possit refellere. Vnde,
 sicut præmisimus, legum & canonum conditores, prudentissimè iu-
 stissimèque viderunt, quæcumque negotia in suis locis, vbi orta sunt,
 finienda, & per expressa regularum iudicia discretissimè iudicanda,

& post iudicium conseruanda. Maxime de subintroductione contra regulas mulierum: pro qua ab Episcopis Transalpinis presbyteri regulariter iudicati ad hanc sanctam Romanam sedem in seculis suis Episcopis veniunt, & eis epistolas eorum refragantes iudicia deferunt, eosque vel comministros illorum ad hanc sedem ad conquerendum contra eos venire præcipiunt, quod nullis antiquorum legibus vel patrum regulis decretum fuisse legimus.

XXI. *Q*UAS epistolas sacris regulis obuias, ut in præfatione huius opusculi commemorauimus, nec auctoritate Apostolica fuisse missas, sed compilatas quorumcumque vafricia credimus. Non enim sibi ipsi sedes Apostolica potest esse contraria vel diuersa. de qua Gelasius Papa dicit, Confidimus, quod nullus iam veraciter Christianus ignoret, vniuscuiusque Synodi constitutum, quod vniuersalis Ecclesiæ probauit assensus, nullam magis exequi sedem præ ceteris oportere, quam primam, quæ & vnamquamque Synodum, & sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper, & retinet.] Et item, Cumque nobis contra salutarium reuerentiam regularum cupiamus temerè nil licere, & cum sedes Apostolica superior his omnibus, fauente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa pio deuotioque studeat tenere proposito, satis indignum est, quemquam vel Pontificum vel ordinum subsequentium hanc obseruantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat, & docere, satisque conueniens sit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibi met obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciat, vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum.] Potest enim fieri, ut illi, qui in vicinis parochiis sunt huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quique iuxta sacras regulas, ad manus impositionem, & ad Synodos huc conuenire solent, ipsi pro reclamatione contra presbyterorum suorum ad præfatam examinationem conueniant, sicut sacri canones ac leges præcipiunt, ut ad Primatem vniuscuiusque prouinciæ, qui negotia videntur habere concurrant, vel ad Synodum, qui se laesos existimant, quod non sit difficile testes producere, inuitentur. Transalpinis autem, & aliis, qui in similiter longinquis regionibus commorantur, Apostolica sedes, & sacrorum canonum promulgatores, loquente in eis sancto Spiritu, quæ sunt vnicuique prouinciæ possibilia, & auctoritati conuenientia, atque paci Ecclesiæ congruentia, tenenda & exequenda discretissime præfixerunt.

XXII. *L*EGIMVS etiam, quamuis rarissime, præceptum à sede Apostolica, quosdam de longinquiore parochiis specialis dioceseos Romani Pontificis, ad cuius sollicitudinem vniuersalis Ecclesia pertinet, propter contumaces contentiones aliquos inuitatos fuisse: sed de Transalpinis regionibus, quibus decreta priuilegia

Epist. xi. ad
Dardan.

Epist. i.

seruari debent, tale quid pro presbyterorum & diaconorum appellatione à sede Apostolica præceptum fuisse non legimus. De Ecclesiasticis nihilominus priuilegiis in epistolis beati Gregorij legimus ad Dominicum Carthaginensem Episcopum, Vestra fraternitas, Lib. II.
epist. 39. inquit, hoc postposita dubitatione retineat, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua iura seruamus. Nec cuilibet, fauente Christi gratia, vltra quàm meretur impertior, nec vlli hoc quod sui iuris est ambitu stimulante derogabo: sed fratres meos honorare per omnia cupio, sicque studeo eos in honorem subuehi, dummodo non sit, quod alteri iure ab altero possit opponi.] Et alibi idem hinc dicit, Quod verò dicitis, vestris temporibus debere seruari, quæ à meis quoque decessoribus tradita atque custodita sunt: absit hoc à me, vt statuta maiorum confacerdotibus meis in qualibet Ecclesia infringam, quia mihi iniuriam facio, si fratrum meorum iura perturbo.

XXIII. TANDEM hinc, præter antiquas regularum ac legum constitutiones, in promptu habemus synodalia capitula Apostolicorum, Eugenij, anno imperij decimo tertio domni & genitoris nostri Hludouici, & anno decimo imperij Hlotharij fratris nostri, mense Nouembrio, atque Leonis I V. anno Hlotharij trigesimo septimo, & Hludouici nepotis nostri anno quinto, mense Decembrio decreta, quibus præcipiunt, vt si quispiam sacerdotum, id est, Episcopus, presbyter, diaconus, vel etiam subdiaconus, de quacunque femina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundamque & tertiam commonitionem, (Metropolitani, vel alterius Episcopi, aut eius cui subiacere videtur) inueniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conuersari, canonicè iudicetur.] Quapropter vnusquisque Episcopus in tali re studiosè ac diligenter curam habere debet, ne Ecclesia Christi à propriis possit sordidari ministris: quia cum propriam vxorem habere non permittitur, maximè ab omni femina sit abstinendus. & item, Sacerdos etenim, aut quiuis alius in ordinem Ecclesiasticum prouectus, si in eo scelere inueniatur, quo abiiciendus existat, depositus prouidentia Episcopi bene prouiso loco constituatur, vbi peccata lugeat, & vltèrius non committat.] Sic & magnus Leo Papa, longè ante hanc constitutionem, auctoritate sacræ scripturæ ad Hilarium Narbonensem decreuit, vt Epist. xcv.
ad Rusticū
Narbon. presbyteri vel diaconi lapsi ad promerendam misericordiam Dei, priuatam expetant secessionem, vbi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.]

XXIV. CVM hæc ita se habeant, non est perfunctoriè attendendum vestræ Pontificali auctoritati, & nostræ Imperiali potestati, quid prædecessores nostri de seruandis sacris legibus & sanctis regulis decernentes constituerunt, ex quorum pluralitate, pauca numero, non pauca pondere hîc censuimus

L. 1. cod.
Theod. De
Constitut.
principum.

ponere. De legibus namque Valentinianus, Theodosius, & Archadius decreuerunt dicentes, Perpenſas ſerenitatis noſtræ longa deliberatione conſtitutiones, nec ignorare quemquam, nec diſſimulare permittimus. Interpretatio. Leges neſcire nulli liceat, aut quæ ſunt ſtatuta contemnere.] Et ſanctus Cæleſtinus paria de ſacris canonibus dicit, Nulli, inquiens, ſacerdoti ſuos liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum poſſit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna ſeruabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permiſſa frangatur?] Quia, vt Hilarus Papa dicit, Non minus in ſanctarum traditionum delinquitur ſanctiones, quàm in iniuriam ipſius Domini proſilitur, cùm expectatio fructus noſtri miniſterij, non in latitudine regionum, ſed in acquiſitione ponatur animarum.] Et item, de legibus præfati Auguſti, Omnia conſtituta non præteritis calumniam faciunt, ſed futuris regulam imponunt. Interpretatio. Omnes leges non ea quæ anteriori tempore facta ſunt damnant, ſed in futurum obſeruanda conſtituunt.]

Epist. iiii.

Epist. i. ad
Leontium.

L. 3. Cod.
Th. cod.

Epist. i.
Æonio.

XXV. Et hinc Symmachus Papa, Dum ad Trinitatis inſtar, cuius vna eſt atque indiuidua poteſtas, vnum ſit per diuerſos antiſtites ſacerdotium, quemadmodum priorum ſtatuta à ſequentibus conuenit violari? Huc accedit, quòd hæc ſi eueniat ſententiarum varietas, ad ipſam ſacroſanctam catholicam religionem credimus pertinere, cuius omnis poteſtas infringitur, niſi vniuerſa, quæ à Domini ſacerdotibus ſemel regulariter ſtatuuntur, perpetuæ ſint. Quod aliàs contingere poterit, ſi ſucceſſor deceſſoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ geſta ſunt, faciat rata eſſe quæ geſſerit. Quanta enim vicariis beatiffimi Petri Apoſtoli iudicabitur eſſe reuerentia, ſi quæ in ſacerdotio præcipiunt, ea hiſdem tranſeuntibus diſſoluantur?] Hæc igitur ſeruemus noſtris temporibus, tanto gratius, quanto & Eccleſiæ & Imperio erit capacius, & ſeruando quæ legaliter ac regulariter geſta ſunt, rata eſſe faciamus quæ legaliter ac regulariter geſſerimus.

Hom. xvi.
in Euang.

XXVI. SVGGERENDVM etiam veſtræ ſummæ auctoritati neceſſarium credimus, vt de quorundam Epiſcoporum coërcenda inconfideratione, alios decreto generali inſtruentes, cautos efficiatis: vt quorum debent eſſe matura & perpenſa iudicia, non ſint præcipientes in proferendis ſententiis, nec facilè ac indiſcretè, neque aliter niſi iuxta ſanctarum Scripturarum tramitem, traditionemque maiorum, & pro euidentibus culpis, quemcumque à communionem corporis & ſanguinis Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti, in quibus poſt vnicum baptiſmum præcipuè humanæ ſalutis reconciliatio & ſumma conſiſtit, pro ſuis iniuriis, vel animi ſui motibus ac iracundia ſeparent. Quoniam ira ſacerdotis, vt ſanctus dicit Gregorius, nequaquam debet eſſe præceptum & perturbata, ſed magis ex

consilij grauitate metuenda. nec debent temerè indiscussa iudicare, nec passim dicta sine probatione credere, sed auctoris nostri facta pensare, cui cùm omnia nuda & aperta sint, mala tamen Sodomæ noluit antè iudicare, sicut sacra docet historia, quàm probare, nos instruens ne mala hominum antè præsumamus credere quàm probare.]

XXVII. SEQUANTVR autem in proferenda iudiciali sententia sanctorum Romanæ sedis Pontificum documenta, Leonis, atque Gregorij, Beatissimo Petro, inquit Leo, à Christo dicitur, Serm. iiii. in Anniu. assumpt. Tibi dabo claues regni cælorum, & quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis, & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis. Transiuit quidem etiam in alios Apostolos ius istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ principes decreti huius constitutio commeauit: sed non frustra vni commendatur quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri priuilegium, vbicumque fertur ex ipsius æquitate iudicium. nec nimia est, vel seueritas, vel remissio, vbi nihil ligatum, nihil est solutum, nisi quod beatus Petrus, aut ligarit, aut soluerit.] Hinc certa consideratione datur intelligi, quia in iudicando non est Petri priuilegium, vbi non ex ipsius fertur æquitate iudicium. Est igitur præiudicium, non iudicium, quia non iure dictum id est, non iustitiæ, lege prolatum. Et S. Gregorius, sæpe agitur, vt qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex vitæ fiat alienæ, vt vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus soluat, cùm suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit, vt ipse hac ligandi ac soluendi potestate se priuet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subiectorum moribus exercet. Iudicare enim dignè de subditis nequeunt, qui in subiectorum causis sua vel odia vel gratiam sequuntur. Vnde rectè per prophetam dicitur, Ezech. 18. Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & viuificabant animas quæ non viuunt. Non morientem quippemortificat, qui iustum damnat, & non victurum viuificare nititur, qui reum supplicio absolvere conatur. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda.]

XXVIII. QVI beatissimus doctor Spiritu sancto repletus passim in dictis suis ostendit, quoniam Episcopus, qui in ligando & soluendo interim arbitrium non sequitur iudicis, ipse ligandi & soluendi potestate, quin & regno Dei se priuat, si alligationis maledictum non iudicio iustitiæ, sed liuore vindictæ depromit, Paulo attestante, 1. Cor. 6. qui dicit, *Neque maledici regnum Dei possidebunt.* Quia verò sacra scriptura duobus modis maledictum memorat, aliud videlicet quod approbat, & aliud quod damnat, aliter enim maledictum profertur iudicio iustitiæ, aliter liuore vindictæ, Sancti viri, cùm in excommunicationis alligatione maledictionis sententiam proferunt, non ad hanc ex

Rom. 12.
1. Cor. 6.

Colos. 4.

Psal. 128.

Epist. 119.

Esa. 35. 8.

voto liuidæ ultionis, sed ex iustitiæ examine erumpunt. Intus enim subtile Dei iudicium adspiciunt, & mala foras exurgunt, quia maledicto alligandæ excommunicationis ferire debeant, cognoscunt, & eo in alligationis ac excommunicationis maledicto non peccant, quod ab interno iudicio non discordant. Contra excommunicationis maledictum, liuore vindictæ depromptum, voce Pauli prædicantis admonemur, qui ait, *Benedicite, & nolite maledicere, quia neque maledici regnum Dei possidebunt.* Nam si à quolibet non fortasse ex malitia, sed ex linguæ incuria, maledictionis verbum iaculatur in proximum, apud districtum iudicem, à quo de otioso verbo ratio in die iudicii poseitur, damnabilis est ille sermo, qui malitia non caret, & pœnalis est ille, qui ab utilitatis bonitate vacat, pensandum est magnopere, quanta animaduersione plectenda est ab Episcopo, cuius sermo semper sale, id est sapientia, conditus esse percipitur, iaculata in proximum iniustæ alligationis excommunicatio, quæ potius vocanda est maledictio.

XXIX. SEQUAMUR itaque Ecclesiæ sanctæ Rectores, quorum dorsa mentium incudes sunt hominum peccatorum, dicente Psalmista, *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores,* in separatione à communione, & reconciliatione Sacramentorum Christi, sacrum Nicænum Concilium, & Africæ prouinciæ canones, Siricij quoque, & Innocentij, atque Leonis decreta, & epistolam ipsius Leonis ad Theodorum Foroiulensem Episcopum. Sed & quem de Ecclesiastico ordine, clarescentibus grauioribus culpis, gradu priuauerint, communione corporis & sanguinis Christi, ut canones præfixerunt, non priuent. Hæc est enim, scriptura dicente, *directa via, ita ut recti ambulent in ea, & nec stulti errent per eam.* De iniuste siquidem excommunicantibus, vel excommunicatis, quid etiam lex Iustiniana decernat, vestram sapientiam latere non potest.

XLVIII.

DE PRESBYTERIS CRIMINOSIS,
de quibus approbatio non est.

Ex editione Moguntina Ioannis Busæi.

CAPVT PRIMVM.

QVID de Presbyteris criminosis, de quibus approbatio non est, agendum sit, in libro primo capitulorum domni Karoli Imperatoris Augusti capite trigesimo quarto scriptum est, Hoc nobis magno cum studio retractandum est, quid de illis presbyteris criminosis, unde approbatio non est, & semper negant, faciendum sit. Nam hoc sæpissimè à nobis ac prædecessoribus nostris ventilatum est, sed non ad liquidum hætenus diffinitum. Vnde ad consulendum patrem nostrum Leonem Papam sacerdotes nostros misimus, & quicquid ab eo vel à suis perceperimus, vobis vnà cum illis quos misimus renuntiare non tardabimus. Vos interim vicissim tractate attentius, quid ex his vobiscum constituamus, vnà cum prædicti sancti patris institutionibus, vt murmur cesset populi, & nos his fauentes illæsi Domino auxiliante ab vtrisque maneamus.] Sequitur confirmatio memorata de sacerdotum purgatione, capite in eodem libro trigesimo quinto.

Lib. 5. Capitulum. c. 33.

II. OMNIBVS vobis visu aut auditu notum esse non dubitamus, quod sæpissimè suadente antiquo hoste sacerdotibus crimina diuersa obiciuntur. Sed quoniam qualiter ex eis ab his rationabilis examinatio & satisfactio fiat, licet de rationabili examinatione & satisfactione presbyterorum, tempore bonæ memoriæ domni genitoris mei Pippini, siue priscis temporibus à sanctis patribus & à reliquis bonæ deuotionis hominibus sæpissimè ventilatum fuerit, nos tamen pleniter & ad liquidum diffinitum reperire minimè quiuimus. Nostri quippe temporibus idipsum à sanctis Episcopis, & reliquis sacerdotibus, & ceteris Ecclesiasticæ dignitatis ministris, nostris in regnis, seu in aliis degentibus, nobisque vnà cum eis agentibus sæpissimè, propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diuersis partibus venerunt, ventilatum est. Sed qualiter consultu domni & patris nostri Leonis Apostolici, ceterorumque Romanæ Ecclesiæ Episcoporum, & reliquorum sacerdotum, siue Orientalium & Græcorum patriarcharum, & multorum sanctorum Episcoporum, & sacerdotum, nec non & nostrorum Episcoporum omnium,

Capitul. lib. v. c. 34.

ceterorumque sacerdotum ac Leuitarum auctoritate & consensu, atque reliquorum fidelium & cunctorum consiliariorum nostrorum consultu diffinitum est, vobis omnibus ordinis vtriusque ministris scire volumus. Statutum est namque, ratione & necessitate ac auctoritate prædicta, consultu omnium, vt quotiescumque cuiquam sacerdoti crimen imponitur, si ipse accusator talis fuerit, vt recipi debeat, (quia quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant in canonibus pleniter expressum est,) si autem, vt dictum est, ille accusator, qui canonicè recipiendus est, cum legitimo numero verorum & bonorum testium approbare in conspectu Episcoporum poterit, tunc canonicè diiudicetur, & si culpabilis inuentus fuerit, canonicè damnetur. Si verò cum suprà scripto prætextu approbare ipse accusator minimè potuerit, & hoc canonicè diffiniatur.

Ibidem.

III. IPSE ergo sacerdos, si suspiciosus aut incredibilis suo Episcopo, ac reliquis suis confacerdotibus, siue bonis & iustis de suo populo vel sua plebe hominibus fuerit, ne in crimine, aut in prædicta suspicione remaneat, cum tribus aut quinque vel septem bonis ac vicinis sacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, qui duodecim Episcopos in sua purgatione habuit, vel eo amplius, si suo Episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi id esse perspexerit, cum aliis bonis & iustis hominibus, se sacramento coram populo super quatuor Euangelia dato purgatum Ecclesiæ suæ reddat Episcopus.

Ibidem.

IV. SI quis autem scire desiderat, quales accusatores ac testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quid de accusatore faciendum sit, pleniter in canonibus & legibus, quibus vnà cum sacris canonibus sancta moderatur Ecclesia, reperire poterit. Videlicet, quos publicæ leges ad accusationem vel ad testificationem admittunt, tales admittantur, & quales publicæ leges non admittunt, non recipiantur. id est, infamiæ maculis adspersi non admittuntur ad accusationem. sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non est deneganda. & suspecti gratiæ testes, & illi vel maximè, quos accusator de sua domo produxerit, vel vitæ humilitas infamauerit, vel infra annos quatuordecim ætatis suæ, non admittantur.

L. xv. Cod.
Theod.
De accusat.

V. QUI testes, vt lex Theodosij præcipit, priusquàm de causa interrogentur, sacramento debent constringi, vt iurent se nihil falsi esse dicturos, & honestioribus magis, quàm vilioribus testibus fides debet admitti. Vnius autem testimonium, quamlibet splendida & idonea videatur esse persona, nullatenus audiendum.] Et lex Valentiniani & Theodosij præcipit, vt in criminalibus causis, vel obiectionibus, per mandatum nullus accuset, nec si per rescriptum principis hoc potuerit impetrare: sed ipse, qui crimen intendit, præsens per se

se accuset in scriptione præmissa. Iudices autem puniendi sunt, & damnandum officium, si fortè tacuerint, si innocentem, nisi præmissa inscriptione, subdendum crediderint quæstioni.] Si autem clerici in Ecclesiasticis causis testimonium apud Ecclesiasticos dixerint, per compromissi vinculum Episcopale iudicium non adeundum, lege Maioriani abrogatum est.

VI. ET quia secundum sacras leges sententia sine scripto dicta, nec nomen sententiæ habere merebitur: & iuxta legem Valentiniani & Valentis, nisi in scriptione celebrata, reum quemquam non fieri, nec ad iudicium exhiberi, quia sicut conuictum poena constringit, ita & accusatorem, si non probauerit quod obiecit:] & legibus constitutum est, ut scriptura prolator affirmet, cuius si non adstruxerit veritatem, ut falsitatis reum esse retinendum, & criminis, quod probare nequiuerunt, delatores ut periuri ac falsitatis rei damnandi sunt, sicut lex Honorij & Theodosij decreuit, Clericos, Cod. eod.
L. ii. Inter. inquiens, non nisi apud Episcopos accusari conuenit. Igitur si Episcopus, presbyter, diaconus, & quicumque inferioris loci Christianæ legis minister apud Episcopos, siquidem alibi non oportet, à qualibet persona fuerint accusati, siue ille sublimis vir honoris, siue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripet, nouerit docenda probationibus, monstranda documentis, se debere inferre.

VII. SI quis ergo contra huiusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate huius sanctionis intelligat se iacturæ famæ propriæ subiacere, ut damno pudoris, existimationisque dispendio, discat sibi alienæ verecundiæ impunè insidiari, saltem de cetero non licere. Nam sicut Episcopos, presbyteros, diaconos, ceterosque, si his obiecta comprobari potuerint, maculatos ab Ecclesia æquum est remoueri, ut contempti posthac, & miseræ humilitatis inclinati despectu, iniuriarum non habeant actionem: ita similis videri debet iustitiæ, quod appetitæ innocentiae moderatam deferri iussimus vltionem. Ideoque huiusmodi duntaxat causas Episcopi sub testificatione multorum acta audire debebunt.] Et sacri Carthaginenses canones inter accusatores clericorum, & accusatos clericos ordinem, qualiter excommunicationis damnatio, vel examinationis purgatio agi debeat, manifestè diffiniunt, scilicet ut presbyter, vel inferioris gradus clericus accusatus apud proprium Episcopum, & accusator in eo loco, videlicet in eadem parochia, vnde est ille qui accusatur, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, vbi causa finiatur. Et hinc leges dicunt, Criminum discussio ibi agitanda est, vbi crimen admissum est. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri.] Illi verò qui pulsatus fuerit, si iudicem, id est, Episcopum suum suspectum habuerit, licet appellare, scilicet ad finitimos Episcopos ipsius prouinciæ, ut Sardicenses & Carthagi-

nenses canones decreuerunt, vel ad Metropolitanum Episcopum iuxta Antiochenum Concilium, siue ad prouincialia Concilia, sicut sacri Nicæni & Antiocheni canones constituerunt, & sicut Africanum Concilium in epistola ad Cælestinum Papam ostendit, vel à decreto Episcoporum numero secundum Carthaginense Concilium, vel à iudicibus, siue quos iuxta Africanos canones primas ille dederit, siue quos ipse cum Episcopi sui consensu delegerit, à quibus prouocari non licet, regulariter iudicetur.

VIII. CONSTAT igitur, si iuxta Concilium Antiochenum, ab vniuersali magna Synodo Chalcedonensi fauorabiliter in actione duodecima receptum & collaudatum, perfectum Concilium illud est, ubi interfuerit Metropolitanus Antistes, multò magis perfectum & tenendum atque sequendum est præcedens capitulum de presbyterorum comprobatione vel purgatione, consultu sedis Apostolicæ, & tantorum Episcoporum, ac ceterorum Ecclesiasticorum ministrorum, Deique fidelium consensu firmatum, sicuti voce magni & orthodoxi Imperatoris legimus attestatum, & per tanta tempora sequentium Episcoporum usu & consuetudine roboratum. Hanc auctoritatem in depositione criminis presbyterorum, vel purgatione criminis, more consuetudinario secuta est generaliter Cisalpina Ecclesia catholica iam per septuaginta & eo amplius annos.

IX. Et de consuetudine sanctus Augustinus, à sede Apostolica, sancto Cælestino scribente, inter optimos Ecclesiæ computatus magistros, in libro quarto De baptismo dicit, Planè verum est, quia ratio & veritas consuetudini præponenda est, sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmitus retineri.] Ostendendum est igitur, si ratio & veritas atque auctoritas huic consuetudini suffragatur. Scriptum est in mystica Nicæna Synodo, Interdixit per omnia magna Synodus, non Episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantummodò personas, quæ suspensiones effugiunt.] Hinc Valens, Gratianus, & Valentinianus Augusti & Christiani Imperatores decreuerunt legem, cuius interpretatio talis est, Quicumque clericatus vtuntur officio, extranearum mulierum familiaritatem habere prohibentur. matrum, sororum, vel filiarum sibi solatia intra domum suam nouerint tantum esse concessa.

X. SED quia sub occasione istarum personarum, aliæ mulieres subintroduci cœperunt, sancti Africani canones decreuerunt, ut nec ipsi Episcopi, aut presbyteri, soli habeant accessum ad viduas, vel virgines, vel ad quascunque feminas, sed ubi aut clerici præsentibus sunt, aut graues aliqui Christiani. Vnde sicut beatus Gregorius ad ministros Ecclesiæ Romanæ scripsit, beatus Augustinus nec cum

Cap.v.

Can.3.

L. 4. Cod.
Theod. De
Episc. &c.

Can.5.

Lib.vii.
epist.39.

forore habitare consensit dicens, Quæ cum forore mea sunt, forores meæ non sunt.] Et ex hoc dicit sanctus Gregorius, Docti ergo viri cautela magna nobis debet esse instructio. Nam incautæ præsumptionis est, quod fortis pauet, minùs validum non timere. Sapienter enim illicita superat, qui didicerit etiam non vti concessis. Et ex hoc in lege Iustiniani decretum est, cap. CDLXXV. vt si quis mulierem in sua domo habuerit, quæ potest suspicionem inferre turpitudinis, & ille à conclericis suis audierit, quod cum tali muliere non debeat habitare, si noluerit eam sua domo repellere, vel accusatorem immergente probatus fuerit inhonestè cum tali muliere versari, tunc Episcopus secundùm Ecclesiasticos canones à clero eum repellat.

XI. Et in Synodis Romanis Eugenij & Leonis quarti decretum est, Si quispiam sacerdotum, id est, Episcopus, presbyter, vel etiam subdiaconus, de quacumque femina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundamque & tertiam admonitionem Metropolitanì, vel alterius Episcopi, aut eius cui subiacere videtur, inueniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conuersari, canonicè iudicetur. Quapropter vnusquisque Episcopus in tali re studiose ac diligenter curam habere debet, ne Ecclesia Christi à propriis possit sordidari ministris, quia cum propriam vxorem habere non permittitur, maximè ab omni femina sit abstinendus.] Proinde de concubitu presbyterorum cum feminis, per parochianos vel vicinos cuiuscumque presbyteri inquirere non nobis est laborandum. Abolita enim est vetus hæresis, quæ Cynica, id est, canina propter impudentiam fuerat appellata, dicens concubitum esse naturalem, & ob id agendum sine verecundia publicè: cum legamus primos homines mox post peccatum inobedientiæ sensisse concupiscentiam in membris genitalibus, & à mutuis conspectibus ea contexisse. Nam licet humanæ mentis cæcitas, in operatione turpitudinis, diuinis & angelicis, atque sanctorum qui in cælis sunt, oculis abscondi non possit, tamen etiam quilibet rusticanus, concumbens etiam cum propria coniuge, prout potest, plurimorum deuitat adspectus. Quanto magis presbyter, si sensum hominis habet, malum agens curabit abscondere, propter quod patefactum, scit se non solum Ecclesiasticum gradum amittere, sed & sua quæ habet ex facultatibus Ecclesiæ perdere. Non igitur de hoc verecundè quæremus, quod & Apostolus non nudo sed velatò nomine loquens apud legitimè coniugatos, studuit appellare dicens, *Et ne quis circumueniat in negotio fratrem suum.* Tantummodò autem de accessu & frequentatione ac cohabitatione presbyterorum contra canonicum interdictum cum feminis, si inde fuerint accusati, est inquirendum. Quia, vt sanctus Ambrosius dicit, Iudicis non est sine accusatore damnare, quia & Dominus Iudam cum fur esset, quoniam non est accusatus, minime abiecit.]

1. Theſ. 4. 6

Epist. 14

De penit.
medicina
cap. 3.

Lib. vi.
epist. 50.

XII. *Q*UALIS ergo debeat esse ordo in accusatione & diiudicatione, sanctus Augustinus exponens sententiam Apostoli, Si quis frater nominatur fornicator, &c. ostendit. Noluit, inquit, Apostolus hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei, siue secundum ordinem Ecclesiæ, siue ultro confessum, siue accusatum atque conuictum, eam nominationem volens intelligi, quæ sit in quemquam, cum sententia ordine iudiciario, & cum integritate profertur. Nam si nominatio sola sufficit, multi damnandi sunt innocentes, quia sæpè falsò in quemquam crimen nominatur.] Qualiter autem sententia ordine iudiciario & cum integritate proferenda sit, sacri canones, ut suprà dictum est, & sanctus Gregorius, qui frequenter in epistolis suis causas ministrorum Ecclesiasticorum legaliter & regulariter præcipit diffiniri, in commonitorio Iohanni Defensori eunti in Hispanias dato demonstrat dicens, Diligenter quærendum est, primum, si iudicium ordinabiliter est habitum, aut si alij accusatores, alij testes fuerunt. Deinde causarum qualitas, si digna exilio vel depositione fuit, aut si eo præsentem sub iureiurando contra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est, vel ipse accusatus licentiam respondendi & defendendi se habuit. Sed & de personis accusantium ac testificantium subtiliter quærendum est, cuius vitæ, cuius conditionis cuiusque opinionis, aut ne inopes sint, aut ne fortè aliquas contra prædictum Episcopum inimicitias habuissent, & utrum testimonium ex auditu dixerunt, aut certè se scire specialiter testati sunt, si scriptis iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est.] Sic & leges diffiniunt, ut nemo per alium quemquam accusare, vel quis accusari possit, nisi fortè ingratum libertum patronus accuset: & ut in causa capitali absens nemo damnetur, nisi delegata secundum canones cognitione adesse provocatus neglexerit, ut dilationem sententiæ de absentia non lucretur.

Epist. vi. in
fine.

XIII. A quibus accusatio vel testimonium debeat recipi, sancti Africani canones parenter ostendunt, id est, quos publicæ leges ad accusationem, vel ad testimonium recipiunt, sicut plenius ac latius ex eodem Concilio, & ex legibus, non longè suprà ostendimus de sæcularibus hominibus. De sacris autem ordinibus sanctus Gelasius in decretis suis dicit, Ne clericorum quisquam se huius offensionis futurum confidat immunem, si in his quæ salubriter sequenda deprompsimus, siue Episcopum, siue presbyterum, siue diaconum viderit excedentem, non protinus ad aures nostras deferre curauerit, probationibus duntaxat competenter exhibitis, ut transgressor ultio fiat, & ceteris interdictio delinquendi.] Et sacri Africæ prouinciæ canones, & lex Iustiniana decernunt, Clerici de iudicij sui cognitione non cogantur in publico dicere testi-

monium, non autem in Ecclesiastico iudicio dicere testimonium prohibentur. Sicut etiam de Episcopis in Chalcedonen-Consilio legimus. Vnde in Synodis Romanis ab Eugenio & Leone quarto celebratis decretum est, Quamquam sacerdotum testimonium credibile habeatur, tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro testimonio, aut conficiendis instrumentis, non rogentur, quia eos in talibus rebus esse non conuenit. Si autem euentu aliquo causæ interfuerint, & aliquid viderint aut audierint, vbi nullæ ad illud idoneæ sæcularium inueniantur personæ, ne veritas occultetur, & malus vt bonus existimetur, in prouidentia proprij sit Episcopi, vt aut coram se & competentibus iudicibus, aut aliter veritatem honorificè testificentur. Et huic sententiæ Iustiniana lex consonat.

XIV. DE numero testium in Lege statutum est, quod & in Evangelio est confirmatum, vt in ore duorum vel trium testium steterit omne verbum. Et Apostolus Timotheo præcipit, in cuius persona, 1. Tim. 5. 19 vt beatus Leo dicit, omnium Christi sacerdotum numerus eruditur, vt accusatio aduersus Presbyterum non recipiatur, nisi sub duobus vel tribus testibus. Et sacrum Nicænum Concilium neophytum Episcopum, à duobus vel tribus testibus redargutum, à clero abstinere præcipit. Can. 11. Sed quia in historia Susannæ duos testes, qui idonei populis videbantur, & in historia Nabuthæ, sed & in historia passionis Domini, duos testes dixisse falsum testimonium legimus, maiores nostri, præter accusatores in accusatione Presbyterorum, de numero testium idoneorum auctoritatem legum sequendam voluerunt, vt septem testes idonei requirantur, & si ratio vel causa coegerit, quatuordecim vel viginti & vnus testes querantur, vt veritas patefacta monstretur. Qui testes ad exemplum Danielis, sicut & leges præcipiunt, examinandi sunt, quoniam ipsa prophetæ examinatio iam quibusdam nota est, & sæpè inuenti sunt pretio conducti & conspirati ad dicendum mendacium, & sæpè quidam inuidia vel odio ad presbyterum accusandum emergunt, & testes mendaces producunt, quia vt sanctus Augustinus dicit, noua morborum genera noua quære-re cogunt medicatorum experimenta.

XV. A maioribus nostris accepimus vt exceptis accusatoribus, septem sint testes idonei, qui testimonium suum per sacramentum verum esse confirmant, ex quibus sex iurent, & septimus, si ratio vel qualitas personæ permittit, ad iudicium exeat quod illi sex inde veritatem per sacramentum dixerint. Et sic de comprobato presbytero Apostoli sequatur sententia, 2. Thess. 2. 14. Si quis non obedit verbo nostro, siue per epistolam, siue per verbum, hunc notate, & nolite commisceri cum eo, & reliqua. Et sanctus Leo Papa in decretis suis ad vniuersos Episcopos per vniuersas prouincias constitutos dicit, Hoc admonitio nostra denuntiatur, quod Epist. 1.

Epist. 236.
Xantippo.

si quis fratrum contra hæc constituta venerit, vel venire tenta-
uerit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se nouerit officio
submouendum, nec eum communionis nostræ futurum esse con-
sortem, qui socius esse noluit disciplinæ, & reliqua.] Sed & beatus
Augustinus suo Archiepiscopo Xantippo de Abundantio presbyte-
ro suæ parochiæ ita scripsit ad locum, Qui cum non ambularet
vias seruorum Dei, non bonam famam habere cœperat. qua ego con-
territus, non tamen temerè aliquid credens, sed planè sollicitior
factus, operam dedi, si quo modo possem ad aliqua malæ conuersa-
tionis eius certa indicia peruenire. Ac primò comperi eum pecu-
niam cuiusdam rusticani diuino apud se commendato interuertisse,
ita vt nullam inde posset probabilem reddere rationem. Deinde
conuictus atque confessus est, cum secum nullum clericum habe-
ret, se apud quandam malæ famæ mulierem, & prandisse, & cœnas-
se, & in vna & eadem domo mansisse: nam quæ negauit, Deo di-
misi, quæ occultare permissus non est, iudicavi.] Hoc modo veri-
tate comperta, de cohabitatione interdicta cum mulieribus conui-
ctus presbyter, legaliter & regulariter sacerdotali in istis Gallicis re-
gionibus priuatur officio, sicut Zosimus Papa decreuit dicens, Sciat
quisquis hoc, postposita patrum & Apostolicæ sedis auctoritate,
neglexerit, à nobis districtiùs vindicandum, vt loci sui minimè du-
bitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibicio-
nes impunè posse tentari. Contumeliæ enim studio fit, quicquid
interdictum toties vsurpatur.]

Epist. 1. ad
Hezich.

Epist. 11. ad
Bonifaciu.

Matth. 18.

Lib. 12.
epist. 39.

Act. 11. 12.
Can. 10.

XVI. Si autem mala fama ex veri similitudine per parochias
nostras de presbytero exit, & accusatores atque testes legales non
esse deprehenduntur, vel rei falsitatis conuincuntur, legaliter ac re-
gulariter eis multatis, ne infirmorum corda de mala fama presby-
teri percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrum, neque se-
curiores presbyteri existentes licentiùs in peccatum labantur, secun-
dum decretum Gregorij iunioris, est iusiurandum in medio, vt ha-
beat malæ famæ presbyter in sacramento purgationis suæ eum te-
stem, quem habebit & iudicem. Et quoniam frequenti experimen-
to probatum est, presbyterum à diabolo in fornicationem vel ad-
ulterium persuasum, procliuem ad periurium, & legalis atque Euan-
gelica seu Apostolica atque canonica auctoritas trium testium testi-
monium recipit ad condemnationem, non ab re visum est patribus
nostris, si recipiatur ad purgationem. In historia quoque sacra, &
in epistola beati Gregorij ad Theoctistam patriciam legimus, bea-
tum Petrum Apostolorum primum, cum à fidelibus reprehensus
fuit cur ad gentiles intrasset, humili eos ratione placasse, atque in
causa reprehensionis suæ etiam testes adhibuisse dicens, *Vene-
runt autem mecum & sex fratres isti.* Et Carthaginenses canones de-
cernunt, vt si presbyteri, vel diaconi fuerint accusati, adiuncto sibi

ex vicinis locis proprius Episcopus legitimo numero collegarum, id est, vnà secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres, auctoritati conuenire maiores nostri duxerunt, sicut suprà ostendimus, in capitulo, tempore domni Caroli Imperatoris Augusti, Apostolicæ sedis & Episcoporum auctoritate decreto, vt si presbyter infamatus fuerit, & accusatores vel testes idonei defuerint, secundum qualitatem vel quantitatem causæ atque personæ, & vtilitatem ac sanationem cordium infirmorum, aut cum aliis duobus testibus, ac cum aliis sex testibus, seipsum sacramento à mala opinione purget.

XVII. Et non est contrarium decreto Gregorij iunioris, si plures testes ad purgationem infamati presbyteri requiruntur, quia scribens idem Pontifex ad Bonifacium Moguntinum Episcopum per Denualdum presbyterum dicit, vt si probari idoneis testibus presbyter infamatus nequiuert, sit iusiurandum in medio, & non diffiniuit, vtrum ipse solus, an cum aliis iuret. Si enim beatissimus Petrus Apostolorum primus famam suam, quasi contra præceptum fecerit Domini dicentis, *In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis*, quoniam nondum à Deo per multos propalata erat præceptio Christi iubentis, *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos*, cum sex testibus expurgauit, non videtur esse contra auctoritatem, si presbyter cum tot testibus collegis suis suam opinionem studet purgare, ad quod iudicibus Episcopis iubetur per sacros canones iudicari. præcipiente Apostolo, *vt sine offensione omnibus simus, & ne pereat in nostra conscientia frater, propter quem Christus mortuus est.* & item, *Sic enim peccantes in fratres, & percutientes conscientiam ipsorum infirmam, in Christum peccatis.* Et ideo repleti Spiritu sancto statuerunt sancti patres nostri, vt ministri altaris mulieribus non cohabitent, neque subintroducant secum mulieres, ne vel concupiscentia conscientiam suam vrant, vel consensu pessimo polluant, & ne vel mala suspicione infirmorum conscientias maculent. Quoniam Augustino docente sanctorum, quibus Dominus dicit, *Sancti estote*, conuersatio non solum sancta debet esse, sed & cauta: ne fortè cum mala non sit per lasciuiam, sit mala per negligentiam.]

XVIII. De interdicto canonico aduersus presbyterum, & interrogandi sunt testes, & conuictus vel confessus, iudicandus est presbyter. Et quoniam experti sumus, quosdam presbyteros ad inuicem conspirasse, vt se mutuò in sua purgatione adiuuent, reuera quidem noceant, non incongruè visum est decessoribus ac prædecessoribus nostris, vt cum credibili misso Episcopi, presbyteri, qui in purgatione infamati sacerdotis vnà cum eo ad iusiurandum se obtulerunt, talem examinationem per vicarium infamati presbyteri recipiant, vt in sacramento se Deo non perdant, sicut quosdam hinc iam de periurio reuictos & degradatos comperimus, vel vt decernunt canones. Episcopus, inquit, aut presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut

Epist. ix.
cap. 3.

Matth. 10.

Act. 13. 12.

Matth. 23.

1. Cor. 10.

1. Cor. 8.

Naum i.

Epist. ii. ad
Episcop.
Dardan.

furto captus est, deponatur, non tamen communione priuetur. Dicit enim Scriptura, *Non vindicabit Dominus bis in idipsum*. Hæc de testibus, vel ad probationem vel ad purgationem presbyteri maiores nostri secundum tramitem Scripturarum prædicationemque maiorum tenenda viderunt, & sequenda nobis suis posteris reliquerunt, secundum verba beati Gelasij, Quicquid, inquit, pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque Apostolica secundum scripturarum tramitem prædicationemque maiorum patres nostri, catholici videlicet doctique Pontifices, facta semel congregatione sanxerunt, inconuulsum voluerunt deinceps firmumque constare, nec in eadem hac causa denuo quæ præfixa fuerant retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt: sapientissimè prouidentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosque prorsus errores stabile persisteret Ecclesiæ constitutum, ac semper iisdem furoribus recidiuis omnis integra diffinitio turbaretur.]

Iob 40.

Iob 31.

Lib. xxix.
Moral. c. 33.Epist. ii. ad
Episcopos
Gall. & c.

Lib. vii.

Ind. ii.

Epist. 46.

& 62.

XX. Quidam dicunt, quia parochiani & subiecti presbytero vel Episcopo, cum non valeant regulariter accusare, ut scriptum est, *Umbra aliorum umbram suam protegunt*, ne ad eos valeat peruenire, quod in alios conantur defendere. Quorum defensio cassatur auctoritate & ratione. Auctoritate quidem, qua dicitur voce sancti viri, Si aduersum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci eius deflent. Si fructus eius comedi absque pecunia, & animam agriculturalum eius affixi, pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina. Terra, inquit, sanctus Gregorius, contra possessorem suum clamat, si contra eum qui sibi præest, aliquid iniustum, vel priuata domus, vel sancta Ecclesia murmurat. Clamare quippe terram est, contra regentis iniustitiam rationabiliter subiectos dolere.] Omnis ergo qui præest, si peruersa in subditis exercet, contra hunc terra clamat, & sulci deflent, quia contra eius iniustitiam rudes quidem populi in murmurationis vocibus erumpunt, sed perfecti quique pro prauo eius opere se in fletibus affligunt. Cum clamante ergo terra sulcos plangere est, per hoc vnde multitudo fidelium iuste contra rectorem queritur, vberioris vitæ homines ad lamenta peruenire, & reliqua, quæ lector in suo loco plenius præualet inuenire. Et longè antè, sanctus Bonifacius ad Episcopos per Gallias & septem prouincias constitutos, de Maximo à suis comprouincialibus & subditis accusato, & sanctus Gregorius de Bonifacio Regitanæ Ecclesiæ à suis clericis & subditis æquè accusato, ad Sabinum, & plures Episcopos, pro causa diligenter inquirenda epistolas misit, & de Lucilli Episcopi accusatione inquisitionem regulariter facere præcepit, velut in eius Regesto lector inueniet. Et si de Episcopis ira admissa sunt, de presbyteris, videlicet secundi ordinis viris non dimittenda sunt.

XX. VERVM quia non solum in doctorum sæcularium litterarum dogmatibus, sed & in sanctis scripturis à contrario quædam diffinienda inuenimus, sicut ex luce obscuriores tenebræ indicantur, ex sententia diuina conferenda est causa Ecclesiastica. Ait enim Dominus discipulis, *Vos mihi testimonium perhibebitis, qui ab initio mecum* Ioan. 15.
estis, quoniam absque vlla ambiguitate prædicare valebant, quæ apud illum viderunt & audierunt. Vnde bene Petrus alium pro Iuda ordinare volens Apostolum, talem voluit eligere, qui cum eis fuerit, ex quo intrauit & exiuit inter eos Dominus Iesus, & non alium. Sic econtrà tales debent audiri accusatores ac testes de vita & conuersatione presbyteri, qui eius vitam & conuersationem nouerunt in omni tempore, ex quo intrauit & exiuit cum eis presbyter illis & præpositus ordinatus. Sufficiant ergo, ad refellendam vanam opinionem eorum, qui dicunt quoniam à suis quibus vel subiectis Prælatus regulariter accusari non valeat, hæc tanta & talia testimonia. Act. 1.

XXI. CETERVM quoniam quidam quasi in auctoritate proferunt sanctum Siluestrum Papam decreuisse talia, quæ catholica Ecclesia inter synodalia decreta non computat, quæ maiores nostri inde nobis tenenda suis posteris reliquerunt, hic necessarium ponere diximus. Scriptum namque est in quodam sermone, sine exceptoris nomine de gestis sancti Siluestri excepto, quem Isidorus Episcopus Hispalensis collegit cum epistolis Romanæ sedis Pontificum à sancto Clemente vsque ad beatum Gregorium, eundem sanctum Siluestrum decreuisse, vt nullus laicus crimen clerico audeat inferre, & vt presbyter non aduersus Episcopum, non diaconus aduersus presbyterum, non subdiaconus aduersus diaconum, non acolytus aduersus subdiaconum, non exorcista aduersus acolytum, nec lector aduersus exorcistam, non ostiarius aduersus lectorem det accusationem aliquam, & non damnetur Præsul nisi in septuaginta duobus. Neque Præsul summus à quoquam iudicetur, quomodo scriptum, *Non est discipulus super magistrum.* Presbyter autem Cardinalis nisi in Matth. 10.
quadraginta quatuor testibus non damnabitur. Diaconus Cardinalis constitutus vrbis Romæ nisi in viginti sex non condemnabitur. Subdiaconus, acolytus, exorcista, lector, ostiarius, nisi, sicut scriptum est, in septem testibus non condemnabitur. Testes autem & accusatores sine aliqua sint infamia, vxores ac filios habentes, & omninò Christum prædicantes. Testimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat.]

XXII. QVÆ dicta quàm aduersa sibi, & quàm diuersa à sanctis canonibus & sacris legibus sint, nemo est qui dubitet, qui & hæc dicta cum ratione attenderit, & sacras regulas ac leges diligentius legit. Et primùm quidem scriptum est, vt nullus laicus crimen clerico audeat inferre, deinde vt nullus clericus contra clericum testimonium accusationis ferat, & mox subsequitur, in quantis testibus

Epist. 66.
in fine.

presbyter, vel diaconus, seu subdiaconus, acolytus quoque & exorcista, lector & ostiarius valeant condemnari, & testes, & accusatores sine infamia, & uxores & filios habentes, & Christum prædicantes fiant. Quod quàm absurdum sit, ut uxores & filios habentes potius ad testimonium recipi debeant, quàm continentes & religiosi, ratio aperta demonstrat: & contra id quod subsequitur, & illud quod dicit, ut uxores & filios habentes, & Christum prædicantes fiant testes, sanctus Leo Papa in epistola ad Maximum Antiochenum Episcopum decreuit, Illud, inquit, conuenit dilectionem tuam præcauere, ut præter eos qui sunt Domini sacerdotes, nullus sibi ius docendi & prædicandi audeat vendicare, siue sit ille monachus, siue sit laicus, qui alicuius scientiæ nomine gloriatur. Quia etsi optandum est, ut omnes Ecclesiæ filij quæ recta & sana sunt sapiant, non tamen permittendum est, ut quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus gradum sibi prædicatoris assumat, cum in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conueniat, ut in vno Christi corpore & excellentiora membra suum officium impleant, & inferiora superioribus non resultent.] Dicit etiam, & testimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat. quod, sicuti supra ostendimus, regulæ sacre, & sedis Apostolicæ definitio, & leges Christianorum principum Imperij Romani euacuant.

1. Thess. 5.

XXIII. SCIENDUM quoque est, quia quidam præfatam constitutionem ex nomine sancti Siluestri Papæ, in auctoritatem non iudicandi quemquam clericorum, ad confirmandam suam sententiam assumunt, ex eo quod beatus Gelasius inter ea quæ recipienda sunt, Actus beati Siluestri in canone recipiendorum posuit, non aduertentes, quid inde in eodem catalogo sanctus Gelasius scripserit. Ait enim inter alia, Actus beati Siluestri Apostolicæ sedis Præsulis, licet eius qui conscripsit nomen ignoretur, à multis in vrbe Roma catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vsu multæ imitantur Ecclesiæ. Item scripturam de inuentione crucis Dominicæ, & aliam scripturam de inuentione capitis Ioannis Baptistæ. nouellæ quædam relationes sunt, & nonnulli eas catholici legunt. Sed cum hæc ad catholicorum manus peruenerint, beati Pauli Apostoli præcedat sententia, *Omnia probate, quod bonum est tenete.*] Quæ Acta legi beatus Gelasius permisit, sed ad auctoritatem, sicut sanctas scripturas & sanctorum opuscula, teneri non iussit. In quibus Actibus Siluestri, de talibus constitutionibus nihil legimus. In libro verò qui titulatur Gestorum Pontificum, legimus constituisse beatum Siluestrum, ut nullus laicus clerico crimen audeat inferre. Cetera autem, quæ subsequuntur, ut supra posuimus, in regeſto ipsius constituisse eum non legimus. Quapropter credendum non est eundem sanctum virum talia constituisse, quæ in memorato sermone continentur scripta. Et licet propter hæreticos & gentiles, qui tunc perſequeban-

tur catholicos, fortè talia dixerit, tamen posteriorum sententia tenenda est, sicut sanctus Augustinus, à sede Apostolica meritò inter optimos magistros Ecclesiæ computatus, in libro secundo de Baptismo demonstrat, Quis, inquit, nesciat sanctam scripturam canonicam, tam veteris quàm noui testamenti, certis suis terminis contineri, eamque omnibus posterioribus Episcoporum litteris ita præponi, vt de illa omninò dubitari & disceptari non possit, vtrum verum, vel vtrum rectum sit, quicquid in ea scriptum esse constiterit: Episcoporum autem litteras, quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt vel scribuntur, & per sermonem fortè sapientiore cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Episcoporum grauiorem auctoritatem, doctiorumque prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, si quid in eis fortè à veritate deuiatum est: & ipsa Concilia quæ per singulas regiones vel prouincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex vniuerso orbe Christiano, siue vllis ambagibus cedere, ipsaque plenaria sæpè priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine vllò typho sacrilegæ superbix, sine vlla inflata ceruice arrogantix, sine vlla contentione liuidæ inuidiæ, cum sancta humilitate, cum pace catholica, cum caritate Christiana?]

Cap. III.

XXIV. ALIOQVIN, si nullus laicus aduersus clericum, nullus clericus aduersus laicum accusationem proferre valebit, secundum illa quæ in memorato sermone ex verbis sancti Siluestri sunt dicta, quomodo quis iudicabitur ab Ecclesiæ sanctæ, vel à legum publicarum iudicibus, cum nemo vel Ecclesiastico vel ciuili iudicio regulariter atque legaliter, nisi cum sententia ordine iudiciario, & quæ cum integritate profertur, debeat iudicari? Nam si presbyter approbari non poterit, nisi cum tot idoneis testibus, sicut ibidem scriptum est, nunquam probabitur. Sunt enim apud nos presbyteri, qui tot parochianos non habent, qui mansa teneant, & vxores ac filios habeant, quot testes idoneos ad comprobandum presbyterum sermo ille requirit. Frustrà igitur sacri canones, & decreta sedis Romanæ Pontificum, expressa iudicia de singulis gradibus pro eidentibus culpis promulgauerunt, & leges inaniter ad prauos coercendos vel puniendos decreta sunt, si exequenda non sunt. præsertim cum sanctus Leo de sacris canonibus dicat, Igitur secundum sanctorum patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos ius traditæ sibi antiquitatis dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt à regulis præstitutis nulla aut negligentia aut presumptione discedant.] In eo enim, quod dicit, vt nulla negligentia à regulis præstitutis discedant, tradiderunt nobis magistri nostri intelligendum, vt segnes non sint Episcopi ad exequenda statuta.

Epist. 88.
Anastasio.

In eo quod dicit, ut nulla præsumptione à præstitutis regulis discedant, intelligendum dixerunt, ut statuta supergrediendo nequaquam excedant. Vnde idem beatus Leo aliis verbis scripturæ sententiam protulit, quæ dicit, *Non declines ad dextram, neque ad sinistram.*

XXV. DE legibus autem, Valentinianus, & Theodosius, & Archadius, decreuerunt, dicentes, Perpenfas serenitatis nostræ longa deliberatione constitutiones nec ignorare quemquam, nec dissimulare permittimus. Interpretatio. Leges nescire nulli liceat, aut quæ sunt statuta contemnere. Et S. Cælestinus paria de sacris canonibus dicit, Nulli, inquit, sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permessa frangatur? Non igitur frustra Ecclesiasticæ regulæ, vel sacræ leges inaniter sunt promulgatæ, sed regulari ac legali ordine sunt exequendæ. Quoniam sicut sanctus Augustinus & ceteri doctores catholici ex Evangelica auctoritate ostendunt, de apertis commissorum nobis erratibus, non solum potestatem, sed & præceptum iudicandi ut corrigantur, habemus, sicut sunt stupra, blasphemix, furta, adulteria, homicidia, ebrietates, rapinæ, & his similia, de quibus Dominus dicit, *A fructibus eorum cognoscetis eos*, & Apostolus, *Manifesta autem sunt opera carnis*. De occultis verò fraternæ conscientix, & in dubiis maximè rebus, & qua intentione vel necessitate geruntur, cum inspicere nequimus, temeritatem iudicandi cauere debemus. Sed & ambigua eorum gesta, & quæ in quamlibet partem interpretari possunt, diuino potius examini referuare iubemur. sicut de genere ciborum, qui possunt bono animo, & simplici corde, sine vitio concupiscentiæ quicumque humani cibi indifferenter sumi, ad quorum alimenta, sicut ad medicamenta est accedendum. Quapropter sequentes Apostoli doctrinam Saluatoris nostri, de manifestis iudicauerunt peccantes, sicut Petrus Simonem, Ananiam, & Saphiram, Paulus Elymam & fornicatorem apud Corinthios.

XXVI. QUORVM sequentes vestigia successores Apostolorum, & iudicia de manifestis peccatis promulgauerunt, & peccantes coram omnibus redarguerunt, atque iudicarunt. Et qualiter, ac quo ordine pro patribus Apostolis Ecclesiæ nati filij, Episcopi videlicet, debeant in peccantes proferre iudicia, sancti Pontifices Leo & Gregorius, exponentes sententiam Domini dicentis ad Apostolos, & per eos ad successores eorum, *Quæ ligaueritis super terram, erunt ligata in cælis*, & *Quæ solueritis super terram, erunt soluta in cælis*, patenter ostendunt. Beatissimo Petro, inquit Leo, à Christo dicitur, *Tibi dabo clauces regni cælorum & quæcumque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis*, & quæcumque solueris super terram

L. 2. cod.
Theod. De
Constitut.

Epist. 3.

Matth. 7.
Gal. 5.

Act. 5. 8. 13.
1. Cor. 5.

Matth. 13.

Serm. 111.
in Anni.
assumpt.

erunt soluta & in cælis. Transiit quidem etiam in alios Apostolos vis istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ principes decreti huius constitutio com̃meauit, sed non frustra vni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma proponitur. Manet ergo Petri priuilegium, vbicumque ex ipsius fertur æquitate iudicium. Nec nimia est vel seueritas, vel remissio, vbi nihil ligatum, nihil est solutum, nisi quod beatus Petrus, aut ligarit, aut soluerit.] Et S. Gregorius, Sæpe agitur, vt qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex vitæ fiat alienæ, vt vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus soluat, cū suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Vnde fit, vt ipse hac ligandi ac soluendi potestate se priuet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subiectorum moribus exercet. Iudicare enim dignè de subditis nequeunt, qui in subiectorum causis sua vel odia, vel gratiam sequuntur. Vnde rectè per prophetam dicitur, Mortificabant animas quæ non moriuntur, & viuificabant animas, quæ non viuunt. Non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat, & non victurum viuificare nititur, qui reum supplicio absolvere conatur. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda.]

Hom. xvi.
in Euang.

Ezech. iij.

XXVII. Et in Synodis Romanis Apostolicorum Eugenij atque Leonis quarti vbi sacerdotem post condemnationem esse oporteat constitutum est, vt sacerdos, aut quiuis alius in ordinem Ecclesiasticum prouectus, si in eo scelere inueniatur, quo abiiciendus existat, depositus prouidentia Episcopi bene prouiso loco constitutur, vbi peccata lugeat, & vltius non committat. Et magnus Leo Papa longè antè auctoritate scripturæ sacre ad Hilarium Episcopum Narbonensem decreuit, vt presbyteri vel diaconi lapsi ad promerendam misericordiam Dei priuatam expectant secessionem, vbi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.] Hæc à maioribus nostris de infamati presbyteri depositione, vel qualitatis purgatione ratione & auctoritate ac consuetudine in istis Cisalpinis regionibus exequenda & tradita nobis accepimus.

Epist. 2. ad
Rusticum.

XXVIII. Si autem presbyter vel diaconus de certis causis accusatus, & legaliter atque canonicè ad iudicium prouocatus, regulare iudicium subterfugerit, decretum est sacris legibus, quas ex Evangelica auctoritate trina conuentione probant prima Ephesina Synodus, & magnum Chalcedonense Concilium, & sanctus Cælestinus in epistola ad Nestorium, & sanctus Gregorius in epistolis suis, vt trinis litteris, vel edictis quique conuentus, si ad iudicium suum, à quo de certis causis regulariter accusatus conuentus est venire noluerit, sententiam contumacis suscipiat. Hinc & sanctus Bonifacius Papa ad Gallicanos Episcopos decreuit, Vt conuentus quisque si adesse voluerit præsens, si confidit, ad obiecta respondeat,

Lib. ii.
epist. 54.

Epist. i. ad
Gallicanos
Episcopos.

H h h h h iij

si adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur. Nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto & toties delegato iudicio, purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest, utrum in præsentis examine omnia, quæ dicta sunt, de eo comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata toties constet absentia.] Quia, ut sanctus Gelasius dicit, ideo vocatur ad iudicium certa quæcumque persona, ut aut fateatur obiecta, aut conuincatur obiectis. Et ab ea sententia, quæ aduersus contumaces data est, neque appellari, neque in duplum reuocari potest, sicut leges diffiniunt, & sanctus Gregorius in epistolis suis ex eisdem legibus promulgauit.

XXIX. DE cetero, si presbyteri vel diaconi pro causa pecuniaria, quæ alio nomine in regulis sacris ciuilibus causa vocatur, pro peruatione rei alicuius, seu pro quibuscumque grauibus iniuriis, ad iudicium fuerint prouocati, licet in criminalibus causis per alium nulli liceat respondere, Episcopis tamen & presbyteris sacris legibus præstatur, ut in talibus causis misso procuratore, id est dato pro se aduocato respondeant, sine dubio, ut ad eos redeat sententia iudicati. In reliquis verò criminalibus causis, ubi de scelere persona conuincenda est, suam in iudicio præsentiam exhibere procurent. Quod si tertio conuenti per executorem ad iudicium venire noluerint, ut præmissum est, sententiam accipiant contumacis.

XXX. DE peruatione autem, quisquis Ecclesiasticorum, relictis vel contemptis legibus, res alienas peruaserit, secundum beati Gregorij Papæ decretum, ante corpus beati Petri prolatum, anathematis vinculo ligari præcipitur, sicut in eodem decreto, sed & in aliis suis epistolis, non tantum semel & secundo, sed & tertio patenter ostendit, ut nemo Ecclesiasticorum, si putat Ecclesiæ suæ res quolibet debere competere, illegaliter eas peruadat, sed legaliter illas acquirat. Et in Synodis Romanis Apostolicorum Eugenij atque Leonis quarti, de peruatione quasi pro parte Ecclesiæ facta decretum est, ut si quispiam inuasor comprobatus dicat pro parte Ecclesiæ se egisse, de priuata sibi re pertinente ab ipso suoque herede soluatur inuasio. Sacerdos denique in tali culpa pauper inuentus à proprio canonicè iudicetur Episcopo, ut non Ecclesia sibi commissum damnum sustineat, sed illæsa huius peruationis temeritate permanere sancimus. Et in eadem Synodo decretum est, ut Episcopi, vniuersique sacerdotes habeant aduocatos, quia Episcopi, vniuersique sacerdotes ad solam laudem Dei, bonorumque operum actionem constituuntur. Debet ergo unusquisque eorum, tam pro Ecclesiasticis, quam etiam propriis suis actionibus, excepto publico videlicet crimine, habere aduocatum, non malè suspectum, sed bonæ opinionis & laudabilis artis inuentum, ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant. Et item ibi, de his qui aduocatos in-

uenire nequeunt. Si enim fuerit quispiam sacerdotum inuentus, qui aduocatum in iudicium proferre non valeat, coram plebe propria suum Episcopum eundem oportet discutere sacerdotem, si bonæ aut malæ conuersationis existat, aut cuius rei causa debitæ aduocatum habere non possit. malè verò inuentus pro qualitate culpæ secundum canonum normam emendari curetur.]

XXXI. Si quis verò presbyterorum, vel reliquorum clericorum, de obiecto crimine, vel commota ciuili causa, se relicto Ecclesiastico iudicio publicis iudiciis purgari voluerit, Carthaginenses canones capite nono decernunt, & ex eisdem canonibus Leo, & Romana Synodus vniformiter decreuerunt, vt de criminali causa, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, in ciuili verò perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit.

XXXII. DE proprietatibus autem, quas aut ante ordinationem presbyteri habuerunt, vel post ordinationem quolibet modo acquisierunt, Carthaginenses canones capite trigesimo secundo constituunt, vt Episcopi, presbyteri, & diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus vel clericatus sui agros, vel quæcumque prædia nomine suo comparant, tanquam rerum Dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti Ecclesiæ eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis propriè aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis obuenerit, faciant inde quod eorum proposito congruit. Quod si à suo proposito retrorsus exorbitauerint, honore Ecclesiastico indigni tanquam reprobi iudicentur. Sic & lege Iustiniani, Constitutione ccccxxvii. capite ccccliii. & capite dxxii. constitutum est. Et sanctus Gregorius in epistolis suis ex eisdem sacris canonibus & legibus promulgauit, atque constituit.

XXXIII. SED quia negligentia, vel indebito fauore ministrorum Episcopaliū necessaria minùs curante, & presbyterorum cupiditate, & lasciuia inolecente, per parochias vitium solet excrecere, quod necesse est sollicitiùs refecare. videlicet, quidam presbyteri, de redditibus Ecclesiæ, vel oblationibus ac votis fidelium, res post ordinationem suam comparant, & in illis structuras faciunt, & quæ ad Ecclesiam pertinent ibidem collocant, & in eisdem mansis mulieres recipiunt, quæ lanificium suum exerceant, & domus curam gerant. Et hac occasione suas Ecclesias negligunt, & ad eosdem mansos recurrunt, & ibi commanent contra decreta canonum, fraudem facientes de facultatibus Ecclesiasticis: quoniam hoc agere sacrilegum est, & par crimen Ananiæ & Saphyræ, atque Iudæ furis, qui sacras oblationes, quæ ad vsus fidelium ac pauperum mittebantur, asportabat & furabatur. Eosdem etiam mansos, non Ecclesiis secundum sacros canones derelinquere, sed contra canones, vel propinquis suis, vel aliis quibuscumque solent distrahere, cum nullam

proprietatem Episcopus vel presbyter melius vel firmitus possit habere, quàm quæ est Ecclesiæ attributa, si secundum ordinem suum vivere voluerit. Si autem ordinem pro sua culpa perdiderit, nec alode, quem à die ordinationis suæ de Ecclesiasticis facultatibus acquisiuit, habere valebit, cui iuxta decreta sancti Leonis ad pœnitentiam agendam secreta est expetenda secessio.

XXXIV. Vnde necesse est, ut per singulos annos ministri Episcoporum inquirant, quid pareat in singulis Ecclesiis de parte decimæ, quæ iuxta factos canones Ecclesiæ competit. Sed & de matriculariis per singulas Ecclesias, iuxta facultatem & possibilitatem loci, curam adhibeant, ne presbyteri pro locis matriculæ xenia accipiant, ne suos parentes sanos & robustos in eadem matricula collocent, nec opera ab ipsis matriculariis exigant. non de matriculariis bubulcos aut porcarios faciant, sed pauperes ac debiles, & de eadem villa, de qua decimam accipiunt, matricularios faciant. Si autem ipse presbyter habeat fratrem, aut aliquem propinquum debilem, aut pauperrimum, qui de eadem decima alendus sit, Apostolica est sequenda sententia, qua dicit, *Qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Reliquos propinquos si iuxta se habere voluerit, de sua portione sine dispendio Ecclesiæ vestiatur atque pascatur. Nam aliud est sine dispendio Ecclesiæ amicis vel parentibus pauperibus, aut quibuscumque necessarios ex caritate cum mensura & ratione subuenire, vel adiutorium ferre, & aliud cum destructione Ecclesiæ, vel dissipatione facultatum Ecclesiasticarum, quæ sunt Ecclesiæ malè dispendere. Prouidendum est etiam, ut de nihil habentibus promoti presbyteri, non præsumant quæ de facultatibus Ecclesiæ comparauerunt vendere, vel quasi ad casam Dei tradere, nisi ad Ecclesiam, cuius propriæ esse debent.

XLIX.

*DE CAUSA TEUTFRIDI PRESBYTERI,
qualiter sit agitanda vel diffinienda.*

Ex editione Moguntina Ioannis Busæi.

CAPVT PRIMVM.

ANCTVS GREGORIVS Papa, in Regesto decreto-
rum suorum, multoties negotia Ecclesiastica, & cau-
sas Ecclesiasticorum, legaliter ac regulariter debere
diffiniri decernit. Vbi vel à quibus causa de Teut-
frido presbytero agitanda vel diffinienda sit, Leges de-

Cod. Th.
L. 10. De
accusation.

cernunt vt vltra prouinciæ terminos accusandi licen-
tia non progrediatur. Oportet enim illic criminum iudicia agitari,
vbi facinus dicatur admissum. Peregrina autem iudicia præsentibus
legibus coercemus.] Et Carthagenenses canones capite trigesimo,
Placuit, inquit, vt accusatus vel accusator in eo loco, vnde est il-
le qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum
sibi eligat proximum, quò non sit difficile testes producere, vbi cau-
sa finiatur.] Et Synodus Africæ prouinciæ in epistola ad Cælestinum
Papam, Prudentissimè, inquit, iustissimèque prouiderunt patres,
quæcumque negotia in suis locis vbi orta sunt finienda.]

II. PRESBYTER confessus vel conuictus, à proprio Episcopo,
si contentiosus fuerit ab Episcopis suæ prouinciæ iudicari debet,
sicut Nicæni, Antiocheni, Sardicenses, & Chalcedonenses, & Car-
thagenenses Africani canones decernunt. vnde Antiocheni canones
capitulo decimo sexto dicunt, Perfectum Concilium illud est, vbi
interfuerit Metropolitanus antistes.] & capitulo vigesimo de Con-
ciliis Episcopalibus, In ipsis Conciliis adsint presbyteri, & diaconi,
& omnes qui se læsos existimant, & Synodi experiantur examen.]
Et capitulo nono, vt Episcopus nihil agere tentet præter antistitem
Metropolitanum, nisi quod ad propriam parochiam pertinet, nec
Metropolitanus sine ceterorum gerat consilio sacerdotum.]

III. QVIA de facultatibus Ecclesiasticis furtim vel sacrilegè
distractis Teutfridus confessus vel conuictus dicitur, scilicet de pla-
netis tribus, de tunica Immæ reginæ, de balteo aureo cum gemmis,
de bursa eburnea, de libra vna de auro, & de ceteris aliis rebus, Le-
ges dicunt, Confessi debitores pro iudicatis habentur: ideóque ex die
confessionis tempora solutionis constituta computentur.] Et cano-
nes Apostolorum capitulo vigesimo quinto dicunt, Episcopus, pre-

Naum. i.

i.

byter aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur: non tamen communione priuetur. Dicit enim scriptura, *non vindicabit Dominus bis in idipsum.*] Si enim fidelitatem ipsi casæ Dei iuravit, in periurio captus est. quia verò sacratas Deo facultates distraxit, sacrilegium admisit, sicut sanctus Anacletus Papa, ab ipso beato Petro Apostolo presbyter ordinatus, postea in sede Romana successor illius factus Episcopus, cum quamplurimis sacerdotibus iudicabat, Qui, inquit, Christi pecunias & Ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudatur, homicida est, atque homicida ante conspectum iusti iudicis deponatur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & ut sacrilegus iudicandus est.] Et sanctus Urbanus Papa & Martyr, Res & facultates Ecclesiasticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota sunt fidelium, ac pretia peccatorum: si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ & Saphiræ. & oportet huiusmodi tradere Satanæ, ut spiritus saluus fiat in die Domini.] Et sanctus Lucius Papa, Rerum Ecclesiasticarum & facultatum raptores à liminibus sanctæ Ecclesiæ anathematizatos Apostolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus. Par enim pœna & agentes & consentientes comprehendit.] Et sanctus Gregorius Papa, Sacrilegum, inquit, & contra leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur, prauæ voluntatis studiis suis tentauerit compendiis retinere.] Et sanctus Augustinus, à sede Apostolica per beatum Cælestinum inter optimos Ecclesiæ magistros meritò computatus, in sermone Euangelij beati Ioannis dicit, Ecce inter sanctos est Iudas, ecce fur est Iudas, & ne contemnas, fur sacrilegus, non qualiscumque fur, sed loculorum Dominicorum, loculorum, sed sacrorum. Si crimina discernuntur in foro, non qualiscumque fur, sed peculator. Peculatus enim dicitur furtum de re publica. Et non sic iudicatur furtum rei priuata, quomodo publicæ. Quanto vehementius iudicandus est sacrilegus fur, qui ausus fuit non vndecumque tollere, sed de Ecclesia tollere? Qui aliquid de Ecclesia furatur & rapit, Iudæ perduto comparatur.] Et hinc sacri canones dicunt, Clerici, vel etiam sæculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas retinere præsumperint, aut id quod ipsi donauerint Ecclesiis vel monasteriis crediderint auferendum, sicut Synodus sancta constituit velut necatores pauperum, quousque reddant, ab Ecclesiis excludantur, & qui ab Ecclesiis excluduntur, in gradu Ecclesiastico manere non permittantur.]

Concil.
Agath. c. iv.

IV. Si Teutfridus confessus vel conuictus fuerit, relicto Ecclesiastico iudicio, ob defensionem vel purgationem suam palatium expetisse, inferendum illi capitulum vndecimum Antiocheni Concilij, Si quis Episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subiectus,

Ecclesiasticæ, præter consilium vel litteras Episcoporum prouinciæ & præcipuè Metropolitanæ, adierit Imperatorem vel Regem, hunc reprobari & abiici oportere, non solum à communione, sed & ab honore, cuius particeps videtur existere, quia venerandi principis auribus molestiam tentauit inferre circa leges Ecclesiæ. Si igitur adire principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu & consilio Metropolitanæ, & ceterorum Episcoporum qui in eadem prouincia commorantur, qui etiam proficiscentem suis prosequantur epistolis.] Et Carthaginenses canones capitulo nono, *Quisquis*, Concil. Carthag. III. c. 9. inquit, Episcoporum, presbyterorum, & diaconorum seu clericorum, cum in Ecclesia crimen ei fuerit intentatum, vel ciuile causa fuerit commota, si relicto Ecclesiastico iudicio publicis iudiciis purgari voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminalibus. In ciuili verò perdat quod euicit, si locum suum obtinere voluerit.] Et sanctus Leo Papa, & Synodus Romana, Censemus, vt quicumque prætermisso sacerdote Ecclesiæ suæ, ad disceputationem venerit sæcularium, sacris liminibus expulsus, à cælesti arceatur altario.] Epist. 96.

V. S I Teutfridus conuictus vel confessus fuerit, quod manifestè vel ingeniosè proximos suos in periurium induxit, sciendum est, quia tot periuriorum reus est, quot homines malitiosè in periurium induxit, & maius peccatum inde ille ipse habet, quàm illi qui pro eo ipso rogante iurauerunt, sicut Dominus loquens ad Pilatum manifestat dicens, *Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet.* Et S. Gregorius de huiusmodi in pastoralis regula dicit, Ioan. 19. Parte xix. cap. v. Scire enim Prælati debent, quia si peruersa vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vnde necesse est, vt tanto se cautiùs à culpa custodiant, quanto per praua quæ faciunt non soli moriuntur, sed aliorum animarum, quas prauis exemplis destruxerunt, rei sunt.] Et presbyter, quâto gradu quolibet Christiano laico est celsior, tanto culpa illius est grauior, & qui illorum periurio est colligatus, in illorum est periurio captus, ac per hoc secundùm capitulum xxv. Apostolicorum canonum de periurio iudicandus. Vnde S. Hieronymus, exponens sententiam Ezechielis prophetæ de præuariato iuramento à Sedechia rege dicit, Multo enim fidelior inuentus est ille, qui propter nomen Dei tibi credidit & deceptus est, te qui per occasionem diuinæ maiestatis hosti tuo, immò iam amico, molitus es insidias. Propterea scriptura dicit, Iuramentum quod spreuit, & fœdus quod præuariatum est, ponam in caput eius. Legimus enim Sedechiam captum ductum esse in Reblatha, ibique interfectis filiis excæcatum, & instar feræ clausum cauea, translatus in Babylonem. Rex quippe Babylonius, vt beatus Gregorius exponit, est antiquus hostis, possessor intimæ confusionis, qui priùs filios ante intuentis oculos trucidat, Moral. vii. cap. xiii.

quia sæpe sic bona opera interficit ut hæc se amittere ipse qui captus est dolens cernat. Nam bona gignit plerumque animus, & tamen carnis suæ delectationibus victus bona quæ genuit amans perdit, & quæ patitur damna considerat, nec tamen virtutis brachium contra regem Babylonium leuat. Sed dum videns nequitiae perpetratione percutitur, ad hoc quandoque peccati usu perducitur, ut ipse quoque rationis lumine priuetur. Vnde Babylonius rex, extinctis prius filiis, Sedechiæ oculos eruit, quia malignus spiritus, subductis prius bonis operibus, post & intelligentiæ lumen tollit. Quod rectè Sedechias in Reblatha patitur. Reblatha quippe multa hæc interpretatur. Ei enim quandoque & lumen rationis clauditur, qui prauo usu ex iniquitatis suæ multitudine grauat. Hæc omnia iusto Dei iudicio patitur, qui iuramentum in nomine Domini præuariat, quoniam qui contemnit iuramentum, ut beatus dicit Hieronymus, ipsum despicit per quem iurauit, illique facit iniuriam, cuius nomini credidit aduersarius, hoc est, ille cui iuratum est in nomine eius qui dicit, *Non accipias nomen Domini Dei tui in vanum, neque polluas illud. & reddes Domino iuramenta tua.* Et psalmus dicit, illum futurum in loco sancto, qui iurat proximo & non decipit.

Exod. 20.

Matth. 5.

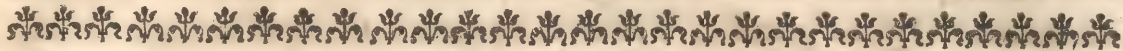
Psalm. 114.

VI. SI autem dicere voluerit, quia necessitate coactus illud iuramentum facere iussit, quod tamen seruare potuit & debuit, & ideo reus periurij non teneatur, audiat quid sanctus Gregorius dicat de illo qui iurat, vel anathematizat. Qui iurare vel anathematizare debet, & blanditur tibi, quod non teneatur reus, si præuarius fuerit quod iurauit, vel anathematizauit, quia inuitus hoc egit, si qui sunt qui dicant, quod compulsus quispiam necessitate si anathematizauerit anathematis vinculo non teneri, ipsi sibi testes sunt qui hoc dicunt, quia Christiani non sunt, qui ligamenta sanctæ Ecclesiæ vanis se æstimant conatibus soluere, ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quam præstat fidelibus veram putant, si ligaturas eius valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est, quia per omnia despiciendi & anathematizandi sunt, & vnde se fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veraciter ligantur, eosque & ego & omnes catholici Episcopi, atque vniuersalis Ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur.]

VII. SI autem dixerit, quod plures solent dicere, quia per ingenium iurare iussit, non putet verbi arte se posse fallere Dominum, cui nihil occultum est, & qui non ut iurat quis attendit, sed ut is putauit cui iuratum est, & proximi iuramento credidit. Qui autem per dolum iurat, ut catholici doctores dicunt, primum Deo reus est, cuius nomen contra præceptum legis assumit in vanum, deinde proximo, quem atra fraude fallere putat, dicente Psalmista, quia In-

Psalm. XXIII.

nocens manibus & mundo corde, qui non iurat in dolo proximo, accipiet benedictionem à Domino. Sed & sibi ipsi reus est, Qui accipit in vano animam suam, contradicente Psalmista.

L.

DE VISIONE BERNOLDI PRESBYTERI.

Nunc primùm ex Codice monasterij Heriuallensis.

HINC MARVS EPISCOPVS AC PLEBIS DEI

*famulus, dilectis fratribus & religiosis viris, ad quorum
notitiam hæc quæ sequuntur peruenerint.*

UPER in parochia nostra quidam mihi notus homo, nomine Bernoldus, infirmatus, & post confessionem, & reconciliationem, atque sancti olei vñtionem, & corporis Christi ac sanguinis communio- nem, ingrauescente valetudine penè vsque ad mor- tem peruenit: ita vt per quatuor dies nec cibum vel potum capere, nec loqui posset, nisi rarò signum facere, vt ei aqua daretur. Quarta autem die hora nona velut exanimis iacuit, adeò vt non posset in eo sentiri halitus, nisi per vices, qui manum suam mittebat ad os illius, vel super pectus eius, vix sentiebat in eo adhuc spiritum esse: rubor tamen in facie magnus erat. & sic iacuit vsque ad mediam noctem. Circa verò mediam noctem apertis oculis, viriliter vxori suæ ac circumstantibus dixit, vt quantocius cur- rerent, & confessorem suum velociter ad se venire rogarent, quia nisi citò veniret, ille viuere non posset. Accito autem presby- tero, antequàm in mansionem vbi ille iacebat presbyter veni- ret, cùm in exteriorem domum intrauit, dixit ille qui iacebat infirmus, Ponite hîc sellam, quia presbyter iam domum istam in- trabit. Isdem autem presbyter, mox vt ostium est ingressus vbi ille iacebat, incipiens pro eo orationes dixit, Dominus vobiscum, & ille clara voce respondit, Et cum spiritu tuo. Dictis autem orationibus, di- xit presbytero vt sederet secus eum: & ait illi, Attentè intellige quæ tibi dicturus sum, vt si ego in corpore manens illa nuntiare non potero quæ mihi iussa sunt, tu illa adnunties. Et cœpit vehemen- tissimè flere, & cum singultibus dixit, Ductus de isto sæculo ad aliud sæculum, veni in quendam locum, & inueni Episcopos qua- draginta & vnum. inter quos noui Ebonem, Leopardellum, & Æneam, pannosos & denigratos, velut si vstulati fuissent, & squa- lentes, sicut & alios, & per vices nimio frigore horribiliter cum fle-

Flodoard.
lib. iiii. c. 3.
& 18.

tu & stridore dentium tremulantes, & per vices calore nimio æstuan-
tes. Et Ebo Episcopus me vocauit ex nomine dicens, Quia tibi da-
bitur licentia redeundi ad corpus, precamur te ego & isti confratres
nostri, vt adiuues nos. & ego respondi, Quomodo vos possum
adiuuare? Qui respondit, Vade ad homines nostros clericos & lai-
cos, quibus benefecimus, & dic illis vt pro nobis faciant eleemosy-
nas & orationes, & impetrent pro nobis offerri sacras oblationes. Et
ego respondi, quia nescio vbi illorum homines essent. & ille respon-
dit, Nos dabimus tibi ductorem qui te ad illos ducat. Et dederunt
mihi vnum hominem, qui me præcessit, & duxit me ad maximum
palatium, vbi multitudo hominum eorundem Episcoporum erat,
& de illis Episcopis loquebantur, & ambasciaui ex illorum parte
quod mihi iussu fuerat. Inde cum ductore meo rediens, ad locum
vbi ipsi erant Episcopi reueni, & quasi ea iam quæ postulauerant pro
ipsis facta fuissent, erant iocunda facie, quasi à nouo rasi & balnea-
ti, & habebant albas vestitas, & stolas, & sandalia in pedibus, pla-
netas autem non habebant. Et dixit mihi præfatus Ebo, Vides
quantum nos adiuuauit tuus missaticus? Vsque modò nimis durum
custodem & custodiam grauem sicut vidisti habuimus, modò habe-
mus domnum Ambrosium custodem, & leuem custodiam. Inde ve-
ni in quendam locum tenebrosum, ad quem ex alia parte lux re-
splendebat de vicino loco satis lucidissimo, & pulcherrimè florido, &
odorifero, ad eundem locum tenebrosum. Et vidi ibi iacere domnum
nostrum Karolum regem in luto ex sanie ipsius putredinis, & mandu-
cabant eum vermes, & iam carnem illius māducatam habebant, & non
erat in corpore ipsius aliud nisi nerui & ossa. Qui vocans me ex nomine
meo dixit, Quare me non adiuuas? cui respondi, Domine, quomodo
vos possum adiuuare? & ait, Prende illam petram, quæ iuxta te est,
& eleuato capite, pone illam sub capite meo, sicut & feci. & dixit mi-
hi, Vade ad Hincmarum Episcopum, & dic ei, quia illius & alio-
rum fidelium meorum bona consilia non obaudiui, ideo ista quæ
vides, pro culpis meis sustineo. Et dic illi, quia semper in illo fiduciam
habui, vt me adiuuet, quatinus de ista pœna sim liberatus, & per
omnes qui mihi fuerunt fideles ex mea parte postulet vt me adiu-
uent, quia si inde certamen habuerint, citò de ista pœna ero libera-
tus. Et interrogauit illum, quis locus esset, vnde illa lux resplende-
bat, & tantus odor respirabat. Qui dixit, Sanctorum est requies. E-
go autem volens propius ad illum locum accedere, vidi tantam cla-
ritatem, & tantam suauitatem, tantumque decorem, quantum hu-
mana lingua dicere non potest. Et vidi ibi multitudinem hominum
diuersi ordinis in albis vestibus collætantium, & quædam sedilia lu-
cida, in quibus homines adhuc non sedebant, quibus præparata e-
rant. Et in illo itinere vidi quandam Ecclesiam, quam cum intra-
ui, inueni Hincmarum Episcopum præparatum cum clericis reue-

stitis vt Missam cantaret, & dixi illi hoc quod domnus noster Karolus mandauit. Et statim reueni ad locum vbi domnus Karolus iacuerat, & inueni illum in loco lucido, & sanum corpore, & indutum regiis vestibus, & dixit mihi, Vides quomodo me adiuuauit tuus missaticus? Inde veni ad quandam petram grandem & altam, & inueni ibi hominem vnum implantatum in eadem petra vsque ad ascillas. Qui vocans me dixit, Ego sum Iesse, vade ad amicos meos, & dic illis vt me adiuuent, quatinus de ista petra sim liberatus. Et ego respondi me nescire vbi illi homines essent. Et ille dixit, Cùm hinc perrexeris, inuenies eos in via. Et vidi iuxta illam petram magnam & altam, profundam vallem, & puteum teterrimum, & aquam nigram quasi pix esset, & interrogauit illum hominem qui se Iesse nominauit, quid esset ille puteus. Qui respondit, Expecta hîc parùm, & tu ipse videbis quid sit. Nam me tantum non grauat ista pœna mea, quam sustineo, quantum timor de hoc quod videbis. Et subito flamma & fumus processit de ipso puteo quasi vsque ad cælum. Et residente flamma in puteum, & euanescente fumo, erant quatuor dæmones, qui multitudinem animarum, per quatuor partes diuisas, per ipsum puteum minabant vsque ad quandam aquam nimis frigidissimam, sicut animalia minari solent vt adaquentur. Et dixit ipse Iesse, Hoc cotidie faciunt isti dæmones, & sustinent istæ miseræ animæ vna vice in die, pro quibus nulli amicorum illorum laborant. Nam si aliqui laborassent pro illis, istam pœnam non sustinerent. Inde procedens, obuiam habui homines conloquentes de præfato Iesse, & dixi illis quæ ipse Iesse eis mandauit. Inde redi ad præfatam petram, & inueni ipsum hominem indutum albis vestibus, & sedentem in sede honesta. Qui mihi multas gratias retulit de missatico quem iniunxerat. Inde veni ad quendam locum, & inueni Otharium Comitem, capillos & barbam habentem, sed & totum corpus miseria & squalore infectum & nigrum. Qui se abscondere voluit ne illum viderem. Cui dixi, Domne Comes, quid hîc facis? Qui respondit, Propter mea peccata hîc sum, & sustineo quæ vides. & iste meus custos, qui me hortatus est in vita mea illa mala facere quæ feci, adhuc hortabatur vt me absconderem ne tu me videres. Sed precor te in amore Dei, vade ad vxorem meam, & ad homines & amicos meos, & dic illis vt pro me eleemosynas faciant, & orationes fieri obtineant, vt de ista pœna liberer. & vni homini meo commendaui aurum & argentum meum, quod nemo alius fapuit nisi ego & ille, & adhuc ne vnum quidem denarium pro me inde donauit. Et visum est mihi vt statim fuisssem apud Vongum in mallo, & dixi suis hominibus, & aliis qui ibi erant, quæ mihi iniunxit. Et statim fui in spiritu ad illum locum vbi erat Otharius, & erat quasi à nouo rasus & balneatus, & sanus corpore, & albis vestibus indutus, & ille suus custos durus ibi non erat. Qui dixit mihi, Vides quantum me adiuuauit tuus missaticus? & ille meus custos iam

de me potestatem non habet. Et erat ibi vnus homo valdè honestus, qui dixit mihi, Tu ibis de isto sæculo ad corpus, & stude per elemosynas & alia bona opera, & per bonam vitam, vt quando huc reueneris, bonam mansionem habeas. Et dixit mihi qualiter pauperes pascere & vestire secundum meam possibilitatem. Et alius homo rustica facie & toruo vultu erat ibi, qui dixit, Non hinc ibit. Cui ille homo honestus respondit, Sic faciet, & per quatuordecim annos adhuc in corpore erit, & inde huc veniet. Cui ille rusticus respondit, Quos tu quatuordecim annos dicis, ego quatuordecim dies faciam, & non viuet amplius vsque dum huc reueniat. Et ille homo honestus, Sic erit sicut ego dico, non sicut tu, quia ecce hic est suus aduocatus & fideiussor, & tu eris ibi mecum. Sicque petiit sacram communionem. Qua accepta, bibit quasi dimidium stauum de vino, & dixit, Modò manducare possem, si haberem. Et datus est illi cibus, & manducauit, & abinde conualuit. Ego per quosdam diuulgari hæc audiens, quia ille rediuius ad me venire non potuit, præfatum presbyterum bonæ intelligentiæ ac bonæ vitæ, cui hæc retulit, ad me accersitum quæ scripta sunt mihi ex ordine feci narrare, vera illa esse credens, quia huiusmodi, & in libro Dialogorum sancti Gregorij, & in historia Anglorum, & in scriptis sancti Bonifacij Episcopi & martyris, sed & tempore domni Hludouici Imperatoris ætate nostra cuidam Witino viro religioso reuelata relegi. Vnde, fratres carissimi, hæc relegentes semper pauidi semperque suspecti, dum in hoc corpore sumus, de mansionibus quas exuti corporibus habituri sumus, cogitantes, remedia nobis à Deo insinuata atque collata non negligamus, & commissos nobis, ac quoscumque adire poterimus, non negligere commoneamus, quia sic mors cum venerit vincitur, si antequam veniat semper timeatur, Pro domno quoque nostro quondam rege Karolo, vt ei Dominus bona æterna conferat, studiosissimè imploremus, per cuius potestatem nobis bona temporalia contulit. In quo ex hac visione duo iudicia Domini perpendere possumus. videlicet vt cum pœnis quas sustinebat, etiam ex obiecta sanctorum requie vt luce resplendente à longè, qui promereri in corpore positus poterat & necdum promeruit, conscientia torqueretur. quémque futura spes aliquantulum refouebat, sicut & nos hortantur scripturæ, vt sic peccata nostra perturbent, quatinus mens in desperationem non proruat, sic Dei misericordia nos refoueat, vt nullo modo negligentes reddat. Sed & pro fratribus nostris, qui nos cum signo fidei in vnitæ sanctæ Ecclesiæ præcesserunt, dilectionis visceribus Domini misericordiam deprecemur, vt pro solatio illis impenso fraterna nos ad inuicem caritate consolemur, sicut scriptum est, *frater fratrem adiuvat*, & ambo consolentur. Illi quidem qui nos præcesserunt, de caritatis solatio sibi à nobis impenso, & nos de fraternæ dilectionis merito à Deo

Deo nobis reddendo consolemur. Ceterum quod rediuius ille dixit, quosdam se prius in pœnis, & subsequenter quasi liberatos vidisse, intelligendum æstimo, quia si ea pro illis gesta fuerint quæ petierunt, liberatio subsequetur, quæ specie tenus ostenditur. Nam & in scripturis sæpè futura, quasi iam facta tempore præterito, causa certitudinis dicta legimus, & visiones prophetarum & aliorum sanctorum, per species diuersas ostensas fuisse cognoscimus. Quia nondum ad hoc peruenimus quod scriptum est, *facie ad faciem Domini* 1. Cor. 13. 14 *gloriam specularantes*. Nondum enim apparet quid erimus: & licet nondum appareat quid erimus, spe tamen salui facti sumus. Verum quia mors certa & exitus nostri hora nobis est incerta, debemus sedula mente ruminare sententiam beati Prosperi de verbis sancti Augustini ex scripturæ tramite adnotatam, quæ ita se habet, Peccata siue parua, siue magna, impunita esse non possunt, quia aut homine pœnitente, aut Deo iudicante plectuntur. Cessat autem vindicta diuina, si conuersio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, & eos qui semetipsos iudicant, non iudicare. Cap. ccc.

L I.

AD ODONEM EPISCOPVM BELLOVACENSEM.

De obiectionibus Græcorum à Nicolao Papa in Galliam missis, ut ad eas respondeatur.

Nunc primum ex Codice Tilianæ Bibliothecæ.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS

dilecto fratri & venerabili Episcopo Odoni salutem.

OMNVS Apostolicus communiter nobis & aliis Episcopis regni domni nostri Caroli epistolam misit, in qua continetur, quod Græci tam Ecclesiam Romanam specialiter, quàm omnem generaliter quæ lingua Latina vtitur, conantur reprehendere, quia ieiunamus in Sabbatis, quod Spiritum sanctum ex patre filioque procedere dicamus, cum ipsi hunc tantum ex patre procedere fateantur. Dicunt præterea nos abominari nuptias, quia presbyteros sortiri coniuges prohibemus. & insimulare tentant, quod eosdem presbyteros chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus, quod tamen chrisma nos ex aqua fluminis conficere fallaciter arbitrantur. Reprehendere nihilominus moliuntur, eo quod octo hebdomadibus ante Pascha à carniū, & septem hebdomadibus à casei & ouorum esu more suo non cessamus. Mentiuntur quoque nos, sicuti per alia ipsorum conscripta indicatur, agnum in

Pascha more Iudæorum super altare pariter cum dominico corpore benedicere & offerre. Quin & reprehendere satagunt, quia penes nos clerici barbas radere suas non abnuunt. & quia diaconus non suscepto presbyteratus officio apud nos Episcopus ordinatur, cum ipsi etiam illum quem patriarcham suum nominant ex laico subito tonsuratum ac monachum factum saltu ad Episcopatus apicem Imperiali favore ac brachio prouehere, ut ipsi putant, minimè formidauerunt. Et adhuc, quod grauius est & insanius, à Missis nostris contra omnem regulam, & præter omnem consuetudinem, libellum fidei, si se ab illis recipi vellent, exigere moliebantur, in quo tam ista capitula, quàm ea tenentes anathematizarent. Nec non epistolas canonicas ab his ei quem suum Oecumenicum patriarcham appellant dandas improbè requirebant. Et ipse inuasor Constantinopolitanæ Ecclesiæ Photius in scriptis suis se Archiepiscopum atque vniuersalem patriarcham appellat. Et Imperatores Græcorum legatos Apostolicæ sedis cum epistolis veneratione qua debuerunt recipere noluerunt. Inde vnusquisque vestrùm qui Metropolitanus iura sortitus est, iunctis sibi fratribus & Coepiscopis suis qui sub se sunt, de his diligentem curam suscipiat, & quid inuidis eorum detractionibus opponi necesse sit rimari studeat, & inuenire summopere gestiat, atque inuentum nobis ociùs transmittere minimè paruipendat, & præsulatui nostro scripta diuinitùs inspirata sapientia vestra reprehendendo & forti prorsus inuectione feriendo tantam eorundem Imperatorum vesaniam mittat. quæ nos suscipientes, rursus ea cum aliis assuetionibus nostris ad ipsorum quoque dementiam confutandam mittere valeamus. Quapropter, frater carissime, secundum domni Apostolici commendationem, de his per tramitem scripturarum & traditionem maiorum, quæ illi conuenienter rescribere possimus, quærere & in vnum colligere stude, ut cum simul adiuuante Domino venerimus, quæ quisque nostrùm inuenit singillatim communi studio relegamus, & quæ eidem domno Papæ à nobis inde scribenda sunt ordinemus. Data quarto Kalendas Ianuarij, Indictione prima.

LII.

ODACRI BELLOVACENSIS ECCLESIAE

INVASORIS EXCOMMVNICATIO.

Nunc primum ex veteri Codice Virdunensi.

HINC MARVS EPISCOPVS AC PLEBIS DEI

famulus, cum collegis nostris venerabilibus diœceseos Remorum Episcopis, omnibus Ecclesiæ sanctæ rectoribus atque fidelibus, ad quorum notitiam hæc sequentia poterunt pervenire: ut scientes à quibus, & qualiter, ac quotiens, & pro quibus excessibus Odacrus invasor Ecclesiæ Beluacensis, suffraganeæ nostræ Metropolis, sit excommunicatus, ab eius perniciofa communione se caueant. ne, ut scriptum est, picem tangentes inquinentur ab ea, & ovis morbida, nisi quantocius à sano grege fuerit separata, multos suo morbo inficiat.

ICVT longè antè prædictum est à Deo per Psalmistam, *Conuallem tabernaculorum dimetiar.* hoc est, ut catholici doctores produnt, vniuersum orbem terrarum, qui vallis tabernaculorum pro habitaculis corporum dictus est, etiam priusquàm Christus mundo per incarnationem illuxerit, dimensum fuisse legimus, quam dimensionem habemus. Et post, ut item ipse præcepit, *Distribuite,* inquit, *domos eius,* videlicet vniuersalis Ecclesiæ toto terrarum orbe diffusæ, per custodiarum parochias distinctam cognoscimus. quam etiam distinctionem habemus. Vnde sacri canones, spiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia consecrati, decernunt dicentes, Per singulas regiones Episcopos conuenit nosse Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius prouinciæ gerere, & reliqua quæ ibidem sequuntur. Et sanctus Bonifacius Papa, explanans sextum capitulum mysticæ Nicænæ Synodi, per quam sanctus Spiritus est locutus ait, Metropolitanus sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.

II. PROPTER nos, autem homines, & propter nostram salutem, mediator Dei & hominum homo Christus Iesus ad homines dixit, *Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel.* & item dicit, *Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus pastor.* Sanctam designans Ecclesiam ex circumcisione ac præputio sub se pastore vero, qui posuit animam suam pro ouibus suis, ipso angulari lapide vniendam. De cuius sanctæ Ecclesiæ ouili idem

Tomus II.

Kkkkk ij

Joan. 10. 1.

dicit, *Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, hic fur est & latro.* Qualiter autem & quo ordine quisque ad huius sancti ouilis custodiam, id est ad regimen sanctæ Ecclesiæ accedere ac pro-uehi debeat, sacri canones patenter ostendunt. Videlicet ut operam dante Interuentore constituto, Episcopo pastore viduata Ecclesiæ, & à clero & à plebe, secundum Apostolicam & canonicam formam, eligatur futurus Episcopus, qui sacris canonibus non valeat obuiare, & cum decreto singulorum manibus roborato ad Metropolitanum & ceteros prouinciales Episcopos ipso Interuentore mediante perducatur ad ordinationem, & sic communi cunctorum decreto rationabili, & secundum regulam Ecclesiasticam comprobato, secundum quartum & sextum capitulum mysticæ Synodi Nicænæ, & iuxta vigesimum quartum capitulum Antiocheni Concilij ordinetur. sicut & S. Gregorius multoties in regeſto ſuo decernit. Quos sacros canones Odacrus, inuasor per exteras potestates viduata Beluacensis Ecclesiæ, contemnens atque conculcans pro nihilo duxit, & iam plusquam annum vsurpans, sua tyrannica deuastatione opprimit captiuatam, contra magnum Chalcedonense Concilium sexcentorum

Can. xxv.

triginta & eo amplius Episcoporum, quod præcipit intra tres menses ordinationes Episcoporum celebrari. Non reuerens diuinum iudiciũ, nec pensans quantum periculum sit, quia in proximè præcedenti cœnæ Dominicæ die, multi ab Odone Episcopo pro publicis criminibus in publica pœnitentia constituti, quod nisi ab Episcopo fieri licet, sine reconciliatione & communione sacra gementes remanserunt. quanti sine canonico baptismo, & episcopali consignatione relictii fuerunt. quantis rusticanarum parochiarum in tanto tempore presbyteris defunctis, ipsarum parochiarum paruuli sine baptismo perire potuerunt. quanti viri, quantæ feminae, sine reconciliatione & sacri olei vnctione, atque sancta communione, & sine eorum animarum per orationes solennes commendatione de isto sæculo exierunt. Contra cuius diutinam peruationem, ultra terminum constitutum à præfato magno Concilio, sancti Dei, per quos sanctus Spiritus ea quæ ibi sunt diffinita decreuit, & iam cum Christo in cælo regnant, terribiliter clamant, Eos qui ausi fuerint post diffinitionem magnæ

Can. x.

& vniuersalis huius Synodi quicquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decreuit sancta Synodus à proprio huiusmodi gradu recedere.] Et sanctus Gregorius ad Gallicanos Episcopos scribens de huiusmodi impostore, Dum, inquit, non officium sed nomen attendit, sacerdos non esse sed dici tantummodò inaniter concupiscit. Quod si sic licet, quid per hoc aliud agitur, nisi ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit de vita discussio? Ex qua re, si rectè libraminis examinatione pensetur, dum improbè ad inanem gloriam locum festinat utilitatis arripere, eo ipso magis quòd honorem quærit indignus est. Sicut autem is qui inuitatus re-

Lib. vii.
Epist. 110.
Ind. 11.

nuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouendus, sic qui ultro ambit, vel importunè se ingerit, est proculdubiò repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit nisi ut crescendo decreseat, & ascendendo exterius interius in profundum descendat?]

III. IDEM sanctum magnúmque Concilium decreuit, ut re- Can. xxv.
ditus viduatæ Ecclesiæ penes Oeconomum eiusdem Ecclesiæ integre conferuentur, quos prædictus inuasor Odacrus sine vlla diuinæ legis reuerentia vsurpare præsumpsit. Quapropter cum aliis huiusmodi præsumptoribus ab eodem sancto & magno Concilio percellitur, ut qui ausi fuerint post diffinitionem magnæ & vniuersalis huius Synodi quicquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decreuit sancta Synodus à proprio huiusmodi gradu recedere.

IV. ODACRVS, relicto Ecclesiastico iudicio, & sacrorum canonum diffinitione, per sæcularem potestatem inuasor rerum & facultatum Ecclesiasticarum Beluacensis Ecclesiæ, quæ secundum sacras regulas oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota sunt fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum, ipse in se damnationis sententiam iaculauit: quia sicut sanctus Leo Papa cum Romana Synodo diffiniuit, Quicumque sub regula positi, relicto Ecclesiastico iudicio, ad patrocinia laicorum conuolare, & iudicia eorum expetere, & prætermisso sacerdote suæ Ecclesiæ, ad disceptationem sæcularium venerint, sacris liminibus, id est ab Ecclesiæ adytis expelli, & à cælesti arceri altario, id est à corpore & sanguine Christi separari iubentur. Et canones sacri diffiniunt, ut quilibet regulæ subiectus Ecclesiæ, præter consilium & litteras Episcoporum prouinciæ, & præcipuè Metropolitanæ, adierit Imperatorem, hunc reprobari & abici oportere, non solum à communione, verum & ab honore cuius particeps videtur existere. Et sanctus Hilarus Papa in decretis suis: Non minus, inquit, in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in iniuriam ipsius Domini profilitur. Schismaticus igitur, ab vnitæ Ecclesiæ per sacrorum canonum contemptum, qui à sancto sunt Spiritu conditi & totius mundi reuerentia consecrati, seipsum scindens, licet fortè eodem cultu, eodem ritu credat ut catholici, in malo tamen suo per cupiditatem manet damnationis discidio. Quantum autem sit malum discidium schismatis, sanctus Augustinus in libro de baptismo ex sacris demonstrat scripturis hoc modo. Non afferamus stateras dolosas, ubi appendamus quod volumus, & quomodo volumus, pro arbitrio nostro dicentes hoc graue, hoc leue est, sed afferamus diuinam stateram de scripturis sanctis tanquàm de thesauris dominicis, & in illa quid sit grauius appendamus, immò non appendamus, sed à Domino appensa recognoscamus. Tempore illo, quo Dominus priora delicta recentibus pœnarum exemplis cauenda monstrauit, & idolum fabricatum atque adoratum est, & propheticus liber ira regis

Epist. xcvi.

Epist. ii.
Veran. &c.

contemptoris incensus, & schisma tentatum. idololatria gladio punita est, exustio libri bellica cæde & peregrina captiuitate, schisma hiatu terræ sepultis auctoribus viuis, & ceteris cælesti igne consumptis. Quis iam dubitauerit hoc esse sceleratius commissum, quod est grauius vindicatum?] Quæ tria grauiâ cõmissa, & non leui punitione vindicanda, si diligenter sanctarum scripturarum auctoritate intendimus, in hac tyrannica Odacri peruatione vacantis Ecclesiæ inuenimus. Apostolus Coloss. 3. 5. namque dicit, *Auaritia quæ est idolorum seruitus*. Et beatus Gregorius loquens de tentatione Dominica in Euangelij Homilia, ex altera sententia præfati Apostoli ostendit auaritiam esse non solum pecuniæ, sed etiam altitudinis. Et Odacrus inuasor vacantis Ecclesiæ, quia secundum sacrorum canonum tramitem, ad prouectum Episcopalis ordinis, ut res & facultates ipsius Ecclesiæ possideret, Deo iudice peruenire non meruit, per sæcularem potestatem prius res & facultates ipsius Ecclesiæ vacantis obtinuit, ut saltu quoquo modo ad altitudinem Episcopalis nominis perueniret, & sacerdos non esse, sed dici tantummodò inaniter concupiuit. Non attendens, quia sic ab ipso Christo, summo Pontifice ac rege regum, sunt distincta potestatum officia, ut spiritalis actio à carnalibus distaret incurfibus, & militantes Deo minimè se negotiis sæcularibus implicarent, ac vicissim non illi rebus diuinis præsidere viderentur, qui essent negotiis sæcularibus implicati. Et sæculares viri sacerdotum penderent iudicio, non sacerdotes ad suam deberent redigere voluntatem: & sacerdotes sæcularium iudicia discuterent, non autem sæculares sacerdotum iudicia molestarent, sicut litteræ diuinitus inspiratæ manifestè demonstrant, & Constantinus Magnus Imperator in Nicæno Concilio se illorum iudiciis subdens ostendit. His igitur ita se habentibus, Odacrus per auaritiam & altitudinis, & possessionis, in peruatione vacantis Ecclesiæ idololatra esse ostenditur. Per Moysen de Domino dicitur, *In dextera eius ignea lex*. In sinistra, inquit Gregorius, reprobi qui & ad sinistram ponendi sunt, dextera autem Dei appellantur electi. In dextera ergo Dei lex ignea est, quia electi mandata cælestia nequaquam frigido corde audiunt, sed ad hæc amoris intimi facibus inardescunt.] Et Apostolus dicit, *Deus noster ignis consumens est*, Et Dominus, *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat*? Ignem Dominus in terram mittit, cum afflatu Spiritus sancti corda carnalium incendit. Spiritus igitur sanctus ignis est. Et sacri canones, sicut legimus, sancto sunt Spiritu conditi, quos Odacrus facibus suæ cupiditatis succensus, cum non per spiritalem Ecclesiasticam traditionem, sed per carnalem sæculi potestatem pastore vacantem Ecclesiam vsurpauit, Spiritum sanctum quo sacri sunt conditi canones, reclamante scriptura, *Spiritum nolite extinguere*, quantum ex ipso est extinguere procurauit, & auctoritatem sacrorum canonum, ne vigeret in Ecclesia, sua molitio-

Hom. xxx.
in. Euang.

Deut. 33. 2.

Heb. 12. 29.

Luc. 12. 49.

1. Thess. 5.
19.

ne quasi incendere attentavit. Quia verò cum catholicæ vnitatē Ecclesiæ, à qua propter suos excessus sicut ostendimus & in reliquum ostendemus, est excommunicatus, sacros canones totius mundi reuerentia consecratos non sequitur, sicut ex superscriptis sacris sententiis manifestatur, schismaticus esse negari non potest, sicut sanctus Augustinus in tractatu Evangelij secundum Ioannem ostendit, Habemus, inquit, sanctum Spiritum si amamus Ecclesiam, amamus autem, si in eius compage & caritate consistimus. Et in epistola Concilij ad Donatistas, Quisquis à catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere quod à Christi vnitatē disiunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum. Quisquis autem in hac Ecclesia bene vixerit, nihil ei præiudicant aliena peccata, quia *unusquisque in ea proprium onus portabit*, sicut dicit Apostolus. & quicumque in ea corpus Christi manducauerit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Cum enim dicit iudicium sibi manducat, satis ostendit, quia non alteri iudicium manducat, sed sibi, quia communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorum, sed consensu factorum. Nam si in factis malis non eis quisque consentiat, portat malus causam suam & personam suam, nec præiudicat alteri, quem in consensione mali operis socium non habet criminis.] Qui verò ex quocumque statu, vel quocumque ordine, schismati eius fauent, attendant & appendant diffinitionem Apostolicæ sedis, quam decretis suis inseruit dicens, Quisquis, inquit, assentit principi schismatis, schismaticus esse negari non poterit. Quod etsi omnes sacerdotes & mundus assentiat, damnatio consentientes inuoluit, non præuaricationem consensus absoluit. Non enim crimen minuitur, sed accrescit, cum generale sit ex priuato. Hoc enim Deus omnium indicauit, qui mundum peccantem generali diluuiō interemit.] Isdem verò, ut iactant fautores sui, & adplaudunt ei complices præsumptionis suæ, non proponens Deum ante conspectum suum, persuadet sibi tenere & usurpare res ac facultates à se inuasæ Ecclesiæ, etiam si ad nomen Episcopale peruenire nequiuert, assumentes in augmentum suæ damnationis exempla de quibusdam Ecclesiis, quæ quorundam principum temporibus diu sine pastore vacarunt, sua opera quasi ex mortuis pellibus, ut beatus demonstrat Gregorius, credentes muniri, dum prauitatem suam ex alienis prauitatibus tuentur. Quia enim talia contigisse considerant, se hæc facere licenter putant, quod schisma esse contra traditionem Ecclesiasticam & sacrorum canonum constitutionem patenter ostenditur. Quos sanctus Gregorius in Evangelij homilia redarguit dicens, Sunt nonnulli, qui dum plus terrenam substantiam quam oues diligunt, meritò nomen pastoris perdunt, quia non pro amore intimo oues dominicas, sed ad temporales mercedes pascunt. Mercenarius quippe est, qui locum pa-

Epist. clxx.
Augustini.

Gal. 6. 5.

I. Cor. 12.
29.Hom. xiv.
in Euan.

storis tenet, sed lucra animarum non quærit, terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet, temporalibus lucris pascitur, impensa sibi ab hominibus reuerentia lætatur, & pro eo ipso quod in regimine laborat, hic quod quærit inueniat, & ab hereditate gregis in posterum alienus existat.]

V. CETERVM quia cognata sunt schisma & hæresis, sicut etiam solennes orationes vniuersalis Ecclesiæ in die sancti parasceues apertè demonstrant, annuente veritate ostendere procurabimus, quia nec à damnatione Simoniacæ hæreseos est immunis. Dominus dicit in Euangelio de largiendis sacris ordinibus, *Gratis accepistis, gratis date.* Præsciebat, inquit beatus Gregorius, nonnullos hoc ipsum donum accepti spiritus in vsum negotiationis inflectere, & miraculorum signa ad avaritiæ obsequium declinare. Hinc est enim, quod Simon magus per impositionem manus edita miracula conspiciens, percipere donum Spiritus sancti pecunia voluit, scilicet vt deterius venderet quod malè comparasset. Vnde bene cùm iustum virum describeret propheta ait, *Qui excutit manus suas ab omni munere.* Neque enim dicit, qui excutit manus suas à munere, sed adiunxit ab omni, quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obsequio est, subiectio indebitè impensa, munus à manu pecunia, munus à lingua fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit.] Vnde Dominus *vendentes & ementes* ex templo eliminat, quia vel eos qui pro munere impositionem manuum tribuunt, vel eos qui donum spiritus emere nituntur damnat. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc quod quibusdam iure competit ad pretium largiuntur. Ementes verò in templo sunt, qui dato patronis præmio emunt peccatum. Hinc est quod sacri canones Simoniacam hæresim damnant, & eos sacerdotio priuari præcipiunt, qui de largiendis ordinibus pretium quærunt. Et cùm prima contra sanctam Ecclesiam Simonia hæresis sit exorta, cur non videtur quia eum quem cum pretio ordinat prouehendo agit vt hæreticus fiat? Sacri namque canones & ordinâtes & ordinatos pro munere, sed & interuentores inrefragabiliter damnant, sicut lector in secundo capitulo magni Chalcedonensis Concilij poterit inuenire. Nos quidem non incerta relatione sæpe fatum Odacrum, non solum pecuniam, sed & res per non ignotas personas pro percipiendo Episcopali ordine obtulisse comperimus. Et sanctus Augustinus in libro de vtilitate credendi ait, Hæreticus est qui alicuius temporalis commodi & maxime gloriæ principatúsque gratia, falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. Ille autem qui huiusmodi homini credit, homo est imaginatione quadam veritatis ac pietatis illusos.]

VI. IN priuilegio Beluacensis Ecclesiæ, consensu domni Karoli

li nos Episcopi quatuor prouinciarum¹, Remorum scilicet, Rotomagensium, Turonorum, ac Senonum, maiorum exempla secuti, canonica & episcopali auctoritate decernentes subscripsimus, ut nulla secularis potestas de rebus Episcopi Beluacensis Ecclesiæ præsumat. Si quis verò regum, sacerdotum, & iudicum, atque secularium personarum, hanc constitutionis paginam cognoscens, contra eam venire tentauerit, reum se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. Et nisi vel ea quæ ab illo sunt malè ablata restituerit, vel digna pœnitentia illicita acta defleuerit, à sacratissimo corpore ac sanguine Dei Domini redemptoris nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in æterno examine districtæ ultioni subiaceat.] Et in hac constitutione nostra Domini nobis adfuisse præsentiam credimus, secundum promissionem suam qua dicit, *Vbi fuerint congregati duo aut tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Si ergo adesse dignatur vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine suo, quanto magis non deerit, vbi plures auctoritatem illius sequentes conueniunt vel consentiunt sacerdotes? Qui autem ex his qui iam ad Dominum perrexerunt in sedibus eorum successerunt, sicut sanctus Siricius in decretis suis demonstrat, in eorum labores curasque debent succedere, & quæ antecessores eorum statuerant regulariter, conamine summo defendere. Nam, inquit Symmachus Papa, dum ad Trinitatis instar, cuius vna est atque indiuidua potestas, vnum sit per diuersos antistites sacerdotium, quemadmodum priora statuta à sequentibus conuenit violari? Huc accedit, quòd hæc si eueniat sententiarum varietas, ad ipsam sacrosanctam catholicam religionem credimus pertinere, cuius omnis potestas infringitur, nisi vniuersa quæ à Domini sacerdotibus semel statuuntur perpetua sint. quod aliàs contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ gesta sunt faciat rata esse quæ gesserit. Quanta enim Vicariis beatissimi Petri Apostoli iudicabitur esse reuerentia, si quæ in sacerdotio præcipiunt, iisdem transeuntibus dissoluantur?]

Matt. 18. 20

Epist. 1. ad Himeriū.

Epist. 2. ad Eonium.

VII. IN priuilegio domni Papæ Nicolai, quod tempore Odonis Episcopi Ecclesiæ Beluacensi contulit, ad locum ita scriptum est, Nullus itaque regum, nullus iudicum, nullus cuiuscumque secularis potentiae dignitate fultus, in rebus vel villis vel agris vel mancipiis, vel quicquid ad Monasteria ibidem descripta collatum fuerit, potestatem habeat vel dominandi vel accipiendi vel auferendi, præter Episcopum Beluacensis, qui per tempus fuerit eidem prælatus, Ecclesiæ: sed quicquid in auro vel in argento, vel in quacumque suppellectili, vel in omni facultatis substantia ipsis est Monasteriis hodie delegatum, vel futuris temporibus fuerit collatum, Episcopi Beluacensis distributioni & ordinationi fiat subiectum, nec alterius potestatis ius vel dominatio super eis potestatem aliquam, nisi quantum diuina auctoritas & lex & iustitia permittit,

obtineat. * * * * oculis ad ignem perpetuum vadat. Vnde ipsi & suis complicibus inculcanda est sententia beati Gregorij, quam in epistola Græcorum partibus contra quatuor malè sentientium Capitula posuit, qui anathematizati cum aliis perniciosus persuadebant sibi anathematis vinculo non teneri. Ipsi, inquit, sibi testes sunt quia Christiani non sunt, qui ligamenta sanctæ Ecclesiæ vanis se æstimant conatibus soluere, ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ quam præstat fidelibus veram putant, si ligaturas eius valere non æstimant. Contra quos diutiùs disputandum non est, quia per omnia dispiciendi & anathematizandi sunt, & vnde se fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veraciter ligantur, eosque & ego, & omnes catholici Episcopi, atque vniuersa Ecclesia, anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt & contraria loquuntur.]

Can. v.

Epist. lxxx.
Anatolio
cap. 2.
In eadem
cap. 4.

Epist. xxi.
Maurit.
Episcopis.

1. Tim. 5. 22.

VIII. SACRI denique Nicæni canones decernunt, De his qui communione priuantur, seu ex clero seu ex laico ordine, ab Episcopis per vnamquamque prouinciam sententia regularis obtineat, ut hi qui abiciuntur ab aliis non recipiantur.] De cuius magni Concilij priuilegio sanctus Hilarius & beatus Ambrosius mirabiliter scribunt, sed & magnus Leo Papa dicit, Tanto, inquiens, diuinitus priuilegio Nicæna est Synodus consecrata, ut siue per pauciores, siue per plures Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.] & item, Sancti illi & venerabiles patres, qui in vrbe Nicæna, sacrilego Arrio cum sua impietate damnato, mansuras vsque in finem mundi leges Ecclesiasticorum canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt, & si quid vsquam aliter quàm illi statuere præsumitur, sine cunctatione cassatur.] Et item idem in decretali sua epistola, Beati Pauli Apostoli per spiritum Dei emissæ præceptio est, qua in persona Timothei omnium Christi sacerdotum numerus eruditur, & proinde vnicuique nostrum dicitur, *Manus nemini citò imposueris, neque communicates peccatis alienis.*] & paulo post, Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinationem, qualis ille est qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo sacerdote iudicium, ita graui semetipsum afficit damno, qui in suum collegium assumit indignum. Non ergo in cuiusquam persona prætermittendum est, quod institutis generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra diuinæ legis præcepta collatus.] & item idem, Superflue extra Ecclesiam positus resistimus, si ab his qui intus sunt in eis quos decipiunt vulneramur. Oportet etenim nos Euangelici meminisse præcepti, quod ab ipsa veritate præcipitur, ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizauerit manus, à compage corporis auferatur. quia melius sit his in Ecclesia carere membrorum, quàm cum ipsis in æterna ire sup-

plicia. Abicienda prorsus pestifera hæc à sacerdotali vigore patientia est, quæ sibi met peccatis aliorum parcendo non parcit, sicut Heli quondam sacerdos, filiorum suorum delicta tolerando, cum ipsis diuinæ iustitiæ sententiam meruit experiri, quia segni indulgentia dissimulauit plectere peccatores. Igitur iuxta præceptum Leuitici, in quo leprosi domorum lapides à sacerdote inspicere, & qui ex eis purificari nequiuert, iam inter immundos computari, ac de ordine mundorum lapidum præcipitur erui, & de cælesti ædificio, videlicet sancta Ecclesia, velut indignus abici, ac diuino examine alius qui dignus est in loco illius substitui, quia sapè fatus Odacrus non est clericus Remensis nostræ prouinciæ, & contra sacras leges & regulas vacantem pastore suffraganeam Metropolis nostræ Ecclesiæ inuadere præsumpsit, & redditus Ecclesiæ viduatæ, quos magnum Chalcedonense Concilium penes Oeconomum eiusdem Ecclesiæ integrè conseruari præcipit, sacrilegè vsurpauit, cum diffinito iudicio ipsius Concilij, & excommunicatione Episcoporum quatuor prouinciarum, insuper & domni Papæ Nicolai Apostolicæ sedis Pontificis, à nobis Evangelica & Apostolica atque canonica auctoritate sit excommunicatus, vt nunquam vel nusquam in prouincia Metropolis Remorum Ecclesiæ in gradu Ecclesiastico ministret, & si in pertinacia suæ peruationis de cetero manere præsumperit, nunquam vel nusquam in Remensi prouincia cum aliquo Christiano communicet, neque corpus & sanguinem Christi, nisi fortè, iuxta mysticam Nicænā Synodum, in exitu positus viaticum munus sacre communionis accipiat.

LIII.

AD IOANNEM EPISCOPVM CAMERACENSEM.

De Hunoldo, & mala famæ presbyteri purgatione.

Nunc primùm ex Codice S. Laurentij Leodiensis.

HINC MARVS REMORVM EPISCOPVS

ac plebis Dei famulus, dilecto fratri & venerabili

Coepiscopo Ioanni salutem.

ISTE presbyter, nomine Hunoldus, dixit mihi quia presbyteros habens, cum quibus famam suam sacramento purgare voluit de quadam femina, & quoniam examinationis iudicium noluit facere, vt illi presbyteri cum eo securiùs iurare possent, sacerdotale ministerium interdictum est illi. Vnde qualiter in nostra parochia ex auctoritate maiorum tenemus, tuæ dilectioni

mandamus. Sicut S. Gregorius decreuit, per idoneos testes sacramento inquiritur de malæ famæ presbytero, vt inde scientes nec mendacium dicant, nec veritatem reticeant. & exceptis accusatoribus, & sex testes iurent. Et post hoc iuramentum, non interrogamus de concubitu presbyteri cum quacumque femina, quia nec hoc canones habent, sed de accessu & frequentatione, ac cohabitatione cū feminis contra interdictum sacrorum canonum, vnde mala suspicio & inconueniens sacerdoti fama exiuit. Et post illorum testimonium, septimus testis, si conditio vel qualitas personæ permittit, ad iudicium exit, quod illi sex veritatem inde per sacramentum dixerunt: quia multi iam deprehenfi apud nos habentur, quoniam pretio conducti se periurauerunt. Et si hoc modo presbyter conuictus fuerit de inconuenienti cohabitatione contra leges & canones cum femina, deponitur, sicut sacra præcipiunt regulæ. Accusatores autem ac testes ad accusandum vel ad testificandū tales suscipiuntur secundum Africanum Concilium, quales publicæ leges in mallo vel audientia ad accusandum & ad testificandum admittunt. Si autem mala fama ex similitudine per parochiam de presbytero exierit, & accusatores & testes legales defuerint, ne contra Apostolum infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrum, neque securiores presbyteri existentes licentiùs in peccatum labantur, secundum decreta maiorum, cum denominatis sibi vicinis presbyteris, quos scimus se nolle periurare sacramento, famam suam purget. Si autem denominatos à nobis sibi presbyteros ad famam suam purgandam habere nequit, & alios ad secum iurandum conduxerit, quoniam experti sumus quosdam ad inuicem conspirasse, vt reputati mutuò in sua purgatione iurent, sicut & presbyteri pleni iniqua cogitatione aduersus Susannam conspirauerunt, coram misso nobis credibili, presbyteri, qui in purgatione infamati sacerdotis se vnà cum eo ad iusiurandum offerunt, examinationem iudicis per aduocatum infamati presbyteri recipiunt, vt in sacramento se Deo non perdant, sicut quosdam hinc iam reuictos comperimus. Inuocatio autem super eum qui ad iudicium exit talis habetur, quod ipse presbyter talem accessum & frequentationem & cohabitationem contra sacros canones cum illa femina non habuerit, vnde mala suspicio & inconueniens sacerdoti fama meritò posset exire. Sicut enim vitiosi presbyteri, suadente diabolo, adinueniunt, vt in mansis suis de alode, vel naturali, vel comparato, feminas habeant, quæ illorum pannos lauant, & vestimenta illis faciunt, & interdum etiam clauis facultatum illorum præuideant, sicque cum eis inconuenienter cohabitent. ita sicut sanctus Augustinus dicit, varia morborum genera noua quærere cogunt medicamentorum experimenta, vt quia interdicto canonum & legum obaudire non curant, censuræ seueritate ab eis discedere timeant.

Data xv. Kalend. Apriles, Indictione vii.

LIV.

GODBALDI PRESBYTERI DE FEMINA
CONVICTI DEPOSITIO.

Nunc primùm ex veteri Codice Sancti Laurentij Leodiensis.

HINCMARVS *Episcopus ac plebis Dei famulus.*

NOTVM sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ rectoribus, ministris quoque ac filiis, ad quos hæc poterunt pervenire, quia Godbaldus quondam presbyter parochiæ nostræ, de quadam femina nomine Doda criminatus, & idoneis testibus comprobatus, & secundum sacros canones ad iudicium prouocatus, de ipso iudicio conscientia sua redargutus fuga lapsus est. Propterea secundum sacros canones, spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, omni sacerdotali officio est priuatus. docente beato Bonifacio Papa, Quod si adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur. Nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto & totiens delegato iudicio purgandi se occasione non vtitur. Nihil enim interest, vtrum in præsentī examine omnia quæ dicta sunt comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata totiens constet absentia.] Data ex Synodo in Remensi Metropoli habita x. Kalend. Maias, Indiēt. XII. Epist. II.

LV.

FVLCHERI ET HARDOISÆ OB INCESTAS
NVPTIAS EXCOMMVNICATIO.

Nunc primùm ex veteri Codice Sancti Laurentij Leodiensis.

HINCMARVS *Episcopus ac plebis Dei famulus.*

NOTVM sit omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ rectoribus, ministris quoque ac filiis, ad quos hæc poterunt pervenire, quia Fulcherus & Hardoisa carne propinqui contra legis præcepta & prophetica dicta, contraque Evangelicam & Apostolicam atque canonicam regulam, sed & contra leges humanas, non coniugio sed incestu, carnali commixtione coniuncti sunt, sicut idoneis & veracibus testibus,

Lllll iij

Gr. iunior.
can. 8. & 9.

computata vtriusque cognatione comprobatum est. Et quia obedire diuinis & humanis legibus noluerunt, vt se ab ipso incestu diiungerent, secundum sacros canones, à sacra communione corporis & sanguinis Christi, & ab omni Christianorum societate abiecti sunt, vsque dum Domino respiciente à laqueis diaboli, à quo capti tenentur, per pœnitentiam separati, ab ipso incestu resipiscant, decernente B. Gregorio, Si quis, inquit, consobrinam suam duxerit in coniugio, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit.] & item, Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit.] Vos, fratres ac filij, qui litteras non didicistis, scitote quid sonat in nostra lingua anathema, id est alienatio. vt à Christo, à quo nominantur Christiani, & à Christianorum societate atque communione sint tales alieni, donec ab illa illicita coniunctione se separent, & per pœnitentiam & sacerdotale ministerium Christo & sanctæ Ecclesiæ, id est, Christianis reconcilientur. Progeniem verò suam diuinæ leges vnumquemque Christianum vsque ad septimam generationem, & quandiu se cognoscunt affinitate propinquos, obseruare decernunt, vt nemo ex propria consanguinitate coniugem habeat, vel quam ex propria consanguinitate aliquis coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo & cunctis hominibus. Et incestuosos à liminibus sanctæ Ecclesiæ præcipiunt separari, vsquedum per satisfactionem precibus sacerdotum, eidem, vt præmisimus, sanctæ Ecclesiæ canonicè reconcilientur. Si autem ab hoc incestu, in quo perdit iacent, separare se voluerint, quia sicut sacræ leges dicunt, incestus nullo coniugij nomine deputatur, si se continere non potuerint, post pœnitentiam & reconciliationem, quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugij libertatem. Quandiu autem in ipsa illicita coniunctione permanferint, nullus Christianus quocumque modo eis communicet, quia cum talibus cuicumque Christiano nec communem cibum sumere licet. Propterea, fratres ac filij, omnes scilicet Christiani, separate vos ab omni moda eorum communione, ne, quod absit, communicantes illis pariter pereatis. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cum & inter iumenta hoc fieri sciatis, vt ea quæ scabiem habere videntur, separentur à sanis, ne illorum morbo cetera damnentur vel pereant. Et dicente Domino, *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & uiuat*, si antequàm se ab hoc incestu separent, quisquam eorum in infirmitatem deciderit, & vel sic iam in desperationem de vita temporali deuenierit, si vel tunc ex corde pœnituerit, & coram Deo & sacerdote ac fidelibus hominibus confessus fuerit, & fidei iussores dederit, vt si de ipsa infirmitate conualuerit, vltèriùs ad illam incestam coniunctionem non rediet, cum aliis peccatis suis de hoc in-

Ezech. 33.
21.

cestu puram confessionem faciat, & à sacerdote reconcilietur, & sancto oleo vngatur, & communio corporis & sanguinis Christi ei largiatur. Si verò in hac pertinacia vsque ad mortem permanferit, & sine reconciliatione & communione corporis & sanguinis Christi quisquam eorum mortuus fuerit, sine psalmis & hymnis atque orationibus, & non cum aliis Christianis sepeliatur. quia sicut sancto Spiritu inspirante scriptum legimus, quibus viuentibus non communicauimus, mortuis communicare non possumus. Data ex Synodo in Remensi Metropoli habita, decimo Kalendas Maias, Indictione duodecima.

LVI.

AD ENGILGARIVM VIRVM ILLVSTREM.

Qui hominem suum inconuenienter iurare coegerat.

Ex Flodoardo lib. III. cap. xxvi.

HINC MARVS *Episcopus Engilgario salutem.*

ERVENIT ad nos, quia hominem tuum Ratramnum irrationabiliter & inconuenienter periculosum sacramentum iurare fecisses: qui licet tibi seruitium debeat, tamen sub nostra cura & tu & ille de salute vestra esse debetis. Propterea mando tibi, quia valde miror te non intellexisse, grauius esse periculum, cum hominem aut suadendo aut terrendo in periurium mittas, quam si te solus periurares. quoniam in te vnum periurium, immò pro periurio homicidium perpetrare: cum autem alium periurare facis, & te & illum perdis. Et ideo mandamus, vt si ita causa habetur, sicut ad nos peruenit, ab Ecclesia & altario te abstineas, donec ad nos venias, & de tali incautela, aut dignam excusationem facias, aut dignam poenitentiam accipias.

L VII.

AD ANASTASIVM ABBATEM ROMAM MISSA
cū increpatorias Papæ litteras accepisset.

Nunc primū ex Codice Ecclesiæ Laudunensis.

HINCMARVS REMORVM EPISCOPVS

*sanctissimo & fidissimo fratri Anastasio religioso Abbati
plurimam in Salvatore salutem.*

VLTIIS infirmitatibus & anxietatibus pressus pauca scribo cui multa debeo, & quem multum diligo, ac de quo multum confido. Ceterū epistolæ domni Apostolici, per Egilonem venerabilem Archiepiscopum nobis directæ, ad nostra scripta respondentes, in quibusdam aliter sonuerunt, quā nos suæ sanctitati & auctoritati scripserimus. Sed certus sum quia non aliter ipse nobis rescripsit, nisi ut in scriptis ex nostra parte sibi porrectis inuenit. Nos tamen, vera exemplaria eorundem scriptorum à nobis missorum habentes, de quibusdam causis non ita scripsimus, sicut habere scriptis eius relegimus. Vnde si & in his scriptis, de Synodo apud Trecas sub sigillis quinque Episcoporum, consensu omnium qui interfuerunt directis, aliter, quod futurum non credimus, à quocumque fuerit missum, vel contra ea transmissum, hic venerabilis frater & Coepiscopus noster Actardus vera exemplaria scriptorum eiusdem Synodi ex authenticis accepit, quæ domino Apostolico monstrare si fuerit necesse valebit. Quæ fortè conlata his, quæ Leoni Papæ ab Episcopis prouinciarum Cisalpinarum, & à Hlothario Imperatore, sed & à rege Karolo directæ fuerunt, de quorum exemplariorum sensu hæc missa Episcopi collegerunt, ut autumo, non discordare intellectu inuenientur, quamquam miriū quædam scripserint qui gestis non interfuerunt, quā illi qui ea quæ gesserunt, Sergio Papæ mittenda & Leoni missa scripserunt. Et de restitutione Ebonis per edictum Hlotharij Imperatoris in scriptis suis ideo non miserunt, quoniam ipsi Episcopi, quorum ibidem nomina sine illorum subscriptionibus sunt adnotata, eidem qualicumque restitutioni se non interfuisse dixerunt, sicut & Rothadus modò in Synodo apud Trecas dixit. Est etiam, quoniam & à Sergio post eandem restitutionem damnationis sententiam in eum prolatam legerunt, sicut codex Episcopalis, & litteræ domni Apostolici per Egilonem nobis missæ demonstrant. Sed & de charta trans-

transmigrationis ad aliam parochiam, à Gregorio Papa præfato Eboni facta, nihil in prædictis eorum scriptis habetur, quoniam in istis nostris regionibus antea visa non fuit, nisi modò, cum dilectus frater noster Wlfadus apud Trecas eam nobis ostendit. quæ vtrum à Gregorio, cui successit Sergius, data fuerit an non, ex scrinio sanctæ sedis Romanæ vt credimus sciri valebit. Ordinatores quoque mei, Remensis prouinciæ suffraganei Episcopi, sæpe passim, sed & in Synodo professi fuerunt eidem Eboni, non communicasse in his vnde fuerat excommunicatus, nisi modò frater Rothadus, vt quidam putant, causa erga me zeli, qui eundem Ebonem damnauit, & me elegit, ac cum ceteris Episcopis ordinauit, & qui dicitur dicere quòd quidam Episcopi à sæpedito Ebone anulos & baculos acceperint, cum quædam Synodus Gallicana quæ Toletana vocatur dicat, Episcopus, presbyter, aut diaconus, si à gradu suo iniuste deiectus in secunda Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat, quoniam coram altario de manu Episcoporum, si Episcopus est, orarium, anulum & baculum, & sic demum de reliquis persequitur gradibus. Vnde constat quia isdem Ebo deiectus, secundum hanc constitutionem, ab Episcopis anulum & baculum accipere, & non Episcopis dare debuerat. Et quia scriptura dicit, *A filiis tuis caue*, & *domesticis tuis adtende*, & vnusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam, & *inimici hominis domestici eius*, ego per missum meum exemplaria scriptorum nuper in Synodo apud Trecas factorum mitterem, ne fortè ab amicis meis, quorum infestationem patior, aliqua fortassis erga me in eis compilentur, si solidè, propter quorundam principum erga me commotionem, quibus ad sua vota placere non audeo, sicut hic præfatus venerabilis & confacerdos noster vobis viua voce dicere potest, valerem. De quo carissimo & fidissimo fratre, & venerabili ac prudenti Episcopo, vestram peto indubiam caritatem, vt domno Apostolico, & patri nostro Arsenio, & ceteris familiaribus vestris eum commendetis, & eius necessitatibus atque rationabilibus petitionibus pro viribus concurratis. Et quoniam, quando ad Synodum apud Trecas veni, non putaui eum cum legatione Synodali ex ipsa Synodo Romam iturum, talia vel ita condigna exenia mecum non attuli, vt domno Apostolico, & carissimo patri nostro Arsenio, ac vobis condignè mittere possem. & post Synodum ad ciuitatem nostram infirmus remanens in quadam Ecclesiæ nostræ villula, redire ante profectionem illius non potui, ne in totum vos quantulacumque benedictiuncula visitare dimitterem, pro nostræ exiguitatis memoria mitto vobis per eum crusnam de pellibus variis, cum panno coloribus vario, qua *cetera perpauca desunt*.

Eccli. 32. 28

Mich. 7. 6.

LVIII.

RESPONSIO DOMNI HINCMARI
Remorum Archiepiscopi ad quorundam questionēs, cur in
quodam suæ humilitatis scripto posuerit mysticam Nicenam
Synodum.

Nunc primum ex Codice S. Laurentij Leodiensis.

VÆSITVM est, vt à quibusdam mihi dictum est, cur in quodam meæ humilitatis scripto posuerim mysticam Nicenam Synodum. Vnde sicut doctrina catholicorum nobis est traditum, reddimus rationem. videlicet quia & veteri historia præfigurata, & per numerum signi passionis ac nominis Domini nostri Iesu Christi est designata, & præscientia consecrata. Nomen enim mediatoris Dei ac hominum hominis Iesu Christi, qui diuinitate nos condidit, & humanitate in vnitæ personæ suæ diuinitatis assumpta redemit, cum sit Hebræum, apud Græcos, qui vt Hebræi in nominum interpretatione, ita in numero litterarum gloriari dicuntur, litteris Græcis ita scribitur ΙΗΣΟΥΣ, quod Græcè dicitur ΣΩΤΗΡ, Latinè interpretatur SALVATOR, siue salutaris. Et huius Hebræi nominis litterarum numerus apud Græcos iste est, I. 10. H. 8. Σ. 200. O. 70. Σ 200. Collecto autem in vnum hoc numero, fiunt quadringenti octoginta octo. Vnus namque, qui diuidi non potest, decies ductus denarium perficit, & denarius quater ductus in quadragenarium surgit. & quadraginta decies ducti quadringentos efficiunt: quia iuxta Pauli vocem, *Vnus est Deus, vnus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Cuius gratia ad æternam vitam, quæ centenariio numero & hoc quater ducto figuratur, electi omnes, non solum de incorruptione animæ simul & corporis, verum & de visione diuinæ maiestatis, cum gloria eiusdem mediatoris Dei & hominum clarificatæ humanitatis gaudebunt. Octauo autem & octogenario numero, qui octo decadis constat, patenter innuitur, quia quomodo Christus octaua die resurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus, & ipsa quotidiana nostra circumcisio, quæ in veteri testamento octauo die fieri solebat, id est, quotidiana cordis nostri mundatio, semper octauæ diei sacramentum celebrare non desinat, donec accipiamus binas stolas, immortalitatem scilicet, & incorruptionem corporis simul & animæ, quod octauo & octogenario, vt diximus, numero designatur. Sed sicut maiorum traditione didi-*

1. Tim. 2. 5.

cimus, in libris Græcorum, verum & in Latinorum, vti comperi-
 mus, per notas scribuntur nomina, quæ interdum prima & nouis-
 sima, & virgula superposita in dexteram æquè veniente à sinistra,
 vt \overline{DS} . \overline{NR} . \overline{VR} . Interdum autem prima & media & nouissima no-
 tantur littera, & virgula superposita in dexteram æquè veniente à
 sinistra, vt \overline{XPS} . \overline{DNS} . Et sicuti in hoc nomine, cum scribitur \overline{IHS} ca-
 su nominatiuo, quarum litterarum numerus iste est, I. 10. H. 8. Σ. 200.
 in vnum autem collectus hic numerus complet ducentos decem &
 octo. Centenarius namque numerus, qui decem decadis constat, &
 de læua transit in dexteram, perfectus est numerus. Σ simma, litte-
 ra vltima in nota nominis IESV in nominatiuo casu ducentos ex-
 primit: quia perfectus Deus ante sæcula, perfectus homo factus est
 in fine sæculorum. Denarius verò in decalogo perfectus est nu-
 merus, continens in se mysterium quadrigæ Euangelicæ. Computa-
 enim ab vno per ordinem vsque ad quatuor, & inuenies decem. O-
 ctonarius quoque numerus docetur esse perfectus in Iesu octauæ
 diei resurrectione: qui etsi mortuus est ex infirmitate nostra, sed
 viuit ex virtute Dei, qui per signum suæ passionis, quod T tau lit-
 tera signat, continens numerum tricentenum, elisit diabolus, oc-
 cidit mortem, triumphauit infernum. cui si super transversa linea id
 quod in cruce est adderetur, non iam crucis species, sed ipsa crux esset.
 Collige autem in vnum signi Dominicæ passionis & nominis nu-
 merum, inuenies quadringentos decem & octo. Quingenti deni-
 que quinquagenario numero decies ducto complentur, quia gratia
 Domini Iesu crucifixi, & à mortuis suscitati, & in dextera Dei seden-
 tis, non solum legis decalogum, sed & quatuor sancti Euangelij libros
 implemus, & octaua resurrectionis die resuscitati, ad requiem sem-
 piternam, quæ iubileo, id est, quinquagenario numero designatur,
 in æternam vitam, quæ centenario numero monstratur, fide recta
 & operibus bonis perueniemus. Et rectè sacra Nicæna Synodus
 mystica dicitur, quia non humana industria, non compositione ali-
 qua, trecenti decem & octo Episcopi ad idem Concilium peruene-
 runt, primogenitum Satanæ, Arrium videlicet, alterum Iudam, & pro-
 ditionis infidelitate, & traditionis iniquitate, & ultionis supplicio,
 deuiçturi. De quibus etsi quidam ad tempus titubasse leguntur, non
 tamen, sicut nec duodenarius Apostolorum numerus in Iudæ pro-
 ditione, ita nec in titubantium hæsitazione hic à Christo electus E-
 piscoporum numerus periit. Hic enim numerus trecentorum de-
 cem & octo sanctus est, in quo Abraham victor regum impiorum
 ab eo qui æterni sacerdotis est forma benedicitur. Huic autem my-
 sticæ Synodo isdem, cui singulariter ac specialiter dicitur, *Ex utero* Psalm. 109.
ante luciferum genui te, & Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem
Melchisedech, per signum suæ passionis & nominis, vt præmisimus, in
 litterarum numero Dominus Iesus suo se probauit adesse Concilio.

Crux enim in trecentis. vnde Gedeon cum trecentis perrexit ad
 prælium, de quo dicit præuidens per crucem triumphaturum pote-
 states aërias Dominum Iesum propheta, *Superasti sicut in die Madian.*
 Efa. 9. 4. IH. nomen in decem & octo est sacerdotibus. Et nota quia hîc no-
 men IESV genitiuo casu & non nominatiuo effertur. & ideo hîc lit-
 tera C summa non additur, sed cum IH. superposita linea scribitur,
 quibus numerus decem & octo completur. Vtrum autem in hoc ge-
 nitiuo huius sacratissimi nominis casu, alia aliqua littera his duabus
 præpositis litteris apud Græcos superaddatur, nec ne, an, (sicut in
 crucis specie, quam littera T tau prætendit, insuper transuersa li-
 nea id quod in cruce est non superadditur, vt figura crucis non so-
 lum ipsa crux effigietur,) eisdem duabus tantum litteris cum linea su-
 perposita nomen Domini Iesu, ad designandum decem & octo E-
 piscoporum numerum Græcorum consuetudine imagnetur, non
 est nobis necesse coniicere, cum ad scientiam & auctoritatem nobis
 sufficere debeat beatus Ambrosius, vtriusque linguæ Græcæ videlicet
 & Latinæ peritissimus, dicens, Crux in trecentis, Iesu nomen in de-
 cem & octo est sacerdotibus.] Et mihi quidem, Hilarius inquit in
 libro de Synodis, loquens de trecentis decem & octo sacerdotibus, ipse
 ille hic numerus sanctus est, in quo Abraham victor regum impio-
 rum ab eo qui æterni sacerdotij est forma benedicitur.] Et Ambro-
 sius in libro primo De fide, vbi & ea quæ de illius verbis posuimus
 In Prolog. dicit, Abraham, inquit, trecentos decem & octo duxit ad bellum,
 & ex innumeris trophæa hostibus reportauit, signoque Dominicæ cru-
 cis & nominis, quinque regum victricumque turmarum subacto ro-
 bore, & vltus est proximum, & filium meruit & triumphum.] &
 Lib. 1. c. 9. Non humana industria, non compositione aliqua, trecenti de-
 cem & octo ad Concilium, quin Nicænum, conuenerunt. Sed vt
 in numero eorum, per signum suæ passionis & nominis, Dominus
 Iesus suo se probaret adesse Concilio, crux in trecentis, Iesu nomen
 in decem & octo est sacerdotibus.] Hæc tantorum doctorum verba ex
 Ioan. 7. 18. integro, cum his quæ traditione magistrorum didici, hîc ponere
 dignum duxi, quia Dominus dicit, *Qui à semetipso loquitur gloriam
 propriam querit.* ne viderer fraudem in Dei dono facere, si aliena
 quasi propria vellem efferre.

LIX.

HINC MARI CONSILIUM DE POENITENTIA

Pippini Regis.

Ex codice S. Laurentij Leodiensis.

ANCTVS Papa Gregorius in decretis ad Felicem Siciliensem Episcopum diffiniuit dicens, Progeniem suam vnumquemque de his qui fideliter edocti, & iam firmata radice plantati stant inconuulsi, vsque ad septimam obseruare decernimus generationem, & quandiu se cognoscunt affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere societatem. nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in coniugium ducere vlli profectò licet Christianorum, vel licebit, quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo, & cunctis hominibus. Incestuosos verò nullo coniugij nomine deputandos à sanctis patribus dudum statutum esse legimus.] Et item Papa Gregorius hinc inter alia in decreto Synodali ante beati Petri corpus diffiniuit hoc modo, Si quis de propria cognatione, & quam cognatus habuit, duxerit in vxorem, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit.] Et hinc sacri canones dicunt, De incestis coniunctionibus nihil prorsus veniæ reseruamus, nisi cum adulterium separatione sanauerint. Incestuosos verò nullo coniugij nomine deputandos, quos etiam designare funestum est. Sanè quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugij libertatem.]

Lib. xii.
epist. 32.
in medio.Greg. ii.
can. ix.Cōc. Epau.
can. 30.

SANCTVS Siricius in decretis suis, de apostatis monachis, Has, inquit, impudicas detestabilisque personas à monasteriorum cœtu Ecclesiarumque conuentibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio possint pœnitundinis igne decoquere, vt eis vel ad mortem saltem, solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subueniri.] In hoc capitulo stat modo Pippinus, & in alio capitulo quod de Apostatis idem Siricius decreuit, Quia verò nunc dicit se pœnitere de præteritis malis, quia habitum & professionem suam deseruit, & sacramentum quo se constrinxit grauius violauit, & quia cum paganis se iunxit, & profitetur se ad suam professionem & habitum velle redire: quoniam illius causa Synodali diffinitione atque iudicio decreta fuit, si tempus & locus permitteret, Synodali iudicio immutari debuerat. Nunc autem, quia huic

Cap. vii.

Cap. iiii.

M m m m m iij

iudicium, & hinc nos circumstat misericordia, pro iudicio Synodali sequenda nobis sunt quæ à sede Apostolica & per Synodalia iudicia sunt diffinita, dicente beato Leone, quia in dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se gemitus lacrymasque negligere, cum ipsam poenitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam. dicente Apostolo, *Ne forte det illis Deus poenitentiam, ut resipiscant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipsius voluntatem.* Et item idem in decretis suis dicit, Propositum monachi, proprio arbitrio aut voluntate susceptum, deferri non potest absque peccato. Quod enim quis vouit Deo, debet ei reddere. Vnde qui relicta singularitatis professione, ad militiam vel nuptias deuolutus est, publicæ poenitentiae satisfactione purgandus est: quia etsi innocens militia, & honestum potest esse coniugium, electionem meliorum deseruisse transgressio est. Et quia Pippinus se paganis sociavit, qua societate multa mala in Christianitate profecta sunt, sequendum est de eo Leonis capitulum quo dicit, Si conuiuiis solo gentilium, & escis immolatiis vsi sunt, possunt ieiuniis & manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothytis abstinentes, sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem idola adorauerunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos nisi per poenitentiam publicam non oportet admitti. Et Nicæni canones de his qui præter necessitatem præuaricati sunt, qualiter poeniteant dicunt. Quia verò, ut audiui, paralyti solet Pippinus percuti, sequenda est de illo sententia magni Leonis, qua dicit de his qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia, præsidium poenitentiae & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda, quia misericordiae Dei nec mēsuras possumus ponere, nec tempora diffinire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera confessio, dicente Dei spiritu per prophetam, *Cum ingemueris, tunc saluus eris.* Et iterum, *Quia apud Dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio.* Et Innocentius dixit de poenitentibus, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus poenitentiam gerunt, si nulla interueniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Ceterum de pondere æstimando delictorum, sacerdotis est iudicare, ut adtendat ad confessionem poenitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. Sanè si quis in ægritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenierit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat. Plura sunt alia quæ hinc possemus colligere, nisi ista crederemus posse sufficere. Vnde quantum mihi videtur, non præiudicans Synodali sententiæ de Pippino decretæ, sed confusus de Dei misericordia, qui per Apostolum suum dicit, *Vt superexaltet misericordia iudicium, & de caritate confratrum*

Ep. lxx. ad
Theodorū.

2. Tim. i.

Epist. xcv.
cap. xii.

Ibidem
cap. xvii.

Can. xi.

Epist. lxx.
Theodoro.

Isa. 43.

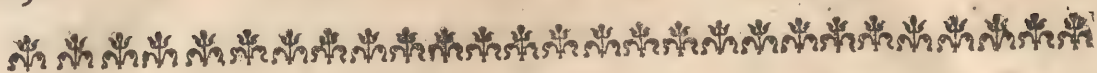
Psal. 123.

Epist. xxix.
Decentio.

Ioan. 2. 13.

nostrorum, & de auctoritate sacrorum canonum & Pontificum Romanorum, exhortandus est Pippinus, vt puram confessionem de omnibus peccatis suis, quæ ab ineunte ætate perpetravit, secretè faciat, quia fortè talia peccata fecit, quæ turpe est etiam in publicum dicere, & de hoc quòd suum habitum dimisit & se periuravit, & quia cum paganis se iunxit, de qua sua coniunctione multa mala sunt perpetrata, coram Ecclesia inter publicè pœnitentes se lacrymabiliter accuset, & pœnitentiam & reconciliationem humiliter petat, & de omnibus quæ vel secretè confessus fuerit, vel publicè accusauerit, per manus impositionem Episcopalis auctoritatis publicè reconcilietur, & reconciliatus tonsuram clericalem accipiat, & habitum monasticum recipiat, & profiteatur se de cetero seruare quæ expetit & expedit, & sic communionem sacri altaris recipiat. Reconciliatus autem benignè tractetur, & tali loco sub libera custodia misericorditer custodiatur, vt custodes monachos ac bonos canonicos habeat, qui eum exhortentur, & quorum doctrina & exemplo bene de cetero viuere & præterita peccata plangere discat. & quorum prouidentia, & loci conuenientia ita custodiatur, vt ad pristinum vomitum redire nequeat, etiamsi diabolo suadente voluerit, & reciduum scandalum per eum in sancta Ecclesia & in ista Christianitate oriri non possit. Accipe, frater & fili, istam rotulam, sed & illam de cognatione non coniungenda, & porta illas domno Regi, & relege coram illo, & de ista fac secundum illius consilium & commendationem, & de illa quæ de cognatione non coniungenda tibi mittitur, per eius consilium & auxilium sequere sacras auctoritates tibi directas. Prouidentia de Pippino non est negligenda, & vt certi ac fideles custodes adhibeantur satis est procurandum: nec obliuiscendum quid de eo in monasterio sancti Medardi accidit, & quid de Karlomanno in Corbeia euenit. Nam quod factum est, adhuc fieri potest.

L X.

DE VILLA NOVILLIACO.

Sequuntur gesta, quomodo dominus Hincmarus villam Nouilliacum apud dominum Carolum Imperatorem filium Ludouici Imperatoris impetrauit.

Ex Appendice ad Flodoardum.

DEFUNCTO Pippino rege VIII. Kalendas Octob. in monasterio Sancti Dionysij, filij eius Carlomannus & Carolus, secundum dispositionem patris sui, & consilium regni primorum, diuiserunt inter se regnum paternum, & eleuati sunt in Reges VII. Idus Octob. Carlomannus in Sueffionis, & Carolus in Nouiomo, sicut in Annali regum scriptum habemus.

Anno quarto regni sui infirmatus est Carlomannus infirmitate qua & mortuus est in Salmuntiaco, & ante obitum suum per praeceptum regiae suae auctoritatis, quod habemus, tempore Tilpini Archiepiscopi, tradidit villam Nouilliacum cum omnibus ad se pertinentibus, pro animae suae remedio & loco sepulturae, ad Ecclesiam Remensem sanctae Mariae, & Basilicam sancti Remigij, in qua & sepultus est. Post cuius obitum, Carolus frater eius praecepto, quod habemus, suae auctoritatis ipsam traditionem confirmauit.

Defuncto Tilpino Archiepiscopo anno XXIII. postquam Carlomannus Remensi Ecclesiae villam Nouilliacum tradidit, tenuit dominus rex Carolus Remense Episcopium in suo dominicatu, & dedit villam Nouilliacum in beneficio Anscheri Saxoni, qui nonas & decimas ad partem Remensis Ecclesiae de ipsa villa usque ad mortem suam persoluit. & defuncto domno Carolo, sed & ipso Anscheri, postquam Carlomannus praefatam villam cum omni integritate Remensi Ecclesiae tradidit, semper ipsa Ecclesia inde vestituram, sicut praedictum est, per annos triginta septem habuit.

Post obitum domni Caroli, & defuncto ipso Anscheri, dominus Ludouicus Imperator donauit ipsam villam Nouilliacum Donato in beneficio. Qui Donatus, interueniente Bigone, per subreptionem quasi de fisco Regis quasdam colonias de ipsa villa obtinuit in proprietatem per praeceptum domni Ludouici Imperatoris: & quando Lotharius filius domni Ludouici Imperatoris Cabillonem veniens eam expugnauit, Donatus à villa supra Matronam, quae Pomarius vocatur, ab Imperatore defecit, & illi mentitus ad Lotharium confugit, & veniente hostiliter Imperatore Ludouico ad villam quae Calciacus dicitur, Lotharius ad eum cum suis constrictus venit, & sacramentum ipse & sui

fui ab Imperatore quæsitum illi iurauerunt. Inter quos & Donatus, de infidelitate eius comprobatus, ipsi Imperatori quæsitum sacramentum iuravit, & Comitatum Miridunensem & villam Nouilliacum cum suis appendiciis Imperator ab eo abstulit, & Athoni, qui fuerat ostiarius Caroli Imperatoris, in beneficium dedit. Donatus autem in vita Imperatoris Ludouici nec Comitatum recepit, nec de proprietate sua villam firmitatem promeruit. Post obitum domni Ludouici Imperatoris, diuiso regno inter fratres, & pace facta inter eos, & mortuo Athone, dedit Carolus Donato in beneficium Nouilliacum. Processu denique temporis commendauit Donatus filium suum Gotselinum Carolo regi cui in beneficium dedit Carolus villam Nouilliacum cum appendiciis suis. Deinde Landrada vxor Donati, sed & filij eorum, pergente Carolo rege ad obsidendos Normannos, qui in Insula quæ Oscellus dicitur residebant, cum aliis defecerunt. Quorum honores & proprietates à francis auferri, & in fiscum redigi iudicatæ sunt. Vnde Landrada & filij eius eatenus auctoritatem Caroli Regis nõ obtinuerunt. De quibus rebus anno vigesimo regni sui Carolus villam fiscalem præcepto suo, quod habemus, Orbacensi Monasterio dedit.

Anno trigesimo secundo regni sui venit domnus Carolus rex gloriosus in Basilicam sancti Remigii, vbi ostendi ei locum sepulcri Carlomanni Regis, & præcepta ipsius Carlomanni & Caroli aui de villa Nouilliaci, & auctores sacrorum canonum, qualiter damnent Spiritus sancti iudicio eos, qui eleemosynas defunctorum retinent, & Ecclesiis tradere demorantur, qui vt infideles ab Ecclesia abiiciendi, & quasi egentum necatores, nec credentes iudicium Dei habendi iudicantur. Et reddidit præcepto suæ auctoritatis, quod habemus, Remensi Ecclesiæ ipsam villam cum omnibus ad se pertinentibus, quam tunc Bernaus post fratrem suum Rothaum in beneficio habebat.

Postea peruenit ad eius notitiam, quòd quidam homines de ipsa villa Nouilliaci, per subreptionem, tam apud patrem suum, quàm & apud eum, res & mancipia in proprietatem obtenta tenerent, Landrada scilicet vxor quondam Donati, Guntharius, Hugo, & Waltrudis, & Elampodus filius eius, Rotbertus, & Boson. & misit suos missos ad hoc inquirendum. & inquisitione facta, & veritate, sicut ei dictum fuerat inuenta, quoniam prædicti ad rationem non venerunt sicut banniti fuerunt, iussit vt præcepta Carlomanni & Caroli, sed & suum præceptum, coram suis fidelibus in generali placito suo apud Duziacum in causis palatinis legerentur. Vnde fideles eius, tam Comites quàm & Vassi Domini, quorum nomina scripta habemus, sed & ceteri omnes qui adfuerunt, relectis eisdem præceptis, iudicauerunt vt quicumque de rebus & mancipiis ipsius villæ Nouilliaci, per cuiuscumque præceptum, vel quocumque modo, post donationem Carlomanni, qua cum omnibus appendiciis suis, vel cum omni in

tegritate, ipsam villam Nouilliacum, sicut tunc in fisco erat, ad Ecclesiam Remensem tradidit, & post confirmationem fratris eius Caroli in proprietatem obtinuit, si commutationem ostendere non posset, qualiter res & mancipia de ipsa casa Dei iuste & rationaliter commutata fuissent, quia non de fisco regio, sed de Ecclesiasticis rebus & mancipiis per donationem obtinuit, ipsæ res & mancipia, quæ de villa Nouilliaco obtenta fuerunt, ad ipsam casam Dei restituerentur, sicut in præcepto restitutionis ipsius domni Caroli, quod habemus, plenius continetur.

Sed quando dominus Carolus Romam perrexit, & dominus Ludouicus frater eius ad Attiniacum venit, per quosdam ex nostris apud domnam Richildem Reginam, & apud dominum Ludouicum filium domni Caroli Regis, obtinuerunt Donati & Landradæ filij, ut villa Nouilliacum cum suis appendiciis eis consignaretur, non attendentes quia, sicut in capitulis Augustorum scriptum habetur, tales de Regis proprietate ut infideles iudicandi sunt, & secundum leges Ecclesiasticas de rebus Ecclesiasticis sacrilegi iudicantur.

Reuersus autem dominus Carolus Imperator Remos veniens, cum tale factum audiuit, satis grauerit tulit, & misit suos Missos, qui scilicet dictam villam Remensi Ecclesiæ & aduocato nostro restituerunt, sicut plenius scriptum habemus.

L X I.

*IVRAMENTVM QVOD HINC MARVS
Archiepiscopus edere iussus est apud Pontigonem.*

Nunc primùm ex Codice Beluacensi & Leodiensi.

Scio promitto ego, quia de isto die in antea isti Seniori meo quandiu vixero fidelis, & obediens, & adiutor, quancumque plus & melius sciero & potuero, & consilio & auxilio, secundum meum ministerium in omnibus ero, absque fraude & malo ingenio, & absque vlla doloitate seu deceptione, & absque respectu alicuius personæ, & neque per me, neque per missum, neque per litteras, sed neque per emissam vel intromissam personam, vel quocumque modo ac significatione, contra suum honorem, & suam ac Ecclesiæ atque regni illi commissi quietem & tranquillitatem atque soliditatem, machinabo, vel machinanti consentiam. neque vnquam aliquod scandalum mouebo, quod illius præsentis vel futuræ salutis contraria vel nociua esse possit, si me Deus adiuuet, & ista sancta patrocinia.

Hincmari in idem iuramentum animaduersiones.

QVOD in isto iuramento absolutè positum est, *Sic promitto ego*, Iacobus Apostolus contradicit, *Qui ignoratis*, inquit, *quid sit in* ^{Iac. 4. 14.} *crastinum: pro eo ut dicatis, Si Dominus voluerit, faciemus hoc aut illud.* Ceterum rationabilius dicitur, isti Imperatori, quàm isti Seniori meo, qui est iunior ætate, licet sit excellentior personæ nobilitate, & mundana imperij potestate, non autem sacri ordinis dignitate, sic-
ut demonstrat sanctus Gelasius Papa scribens ad Anastasium Impe- ^{Epist. xi.} ratorem, Duo sunt, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ip-
sis regibus hominum in diuino reddituri sunt examine rationem.] Ad id quod subsequitur in hoc iuramento, *Quandiu vixero, fidelis &* ^{Epist. xi.} *obediens, & adiutor in omnibus ero*, sanctus Gelasius scribens ad Anastasium Imperatorem dicit, Nosti, fili clementissime, quoniam licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen Præsulibus diuinarum deuotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expetis. hincque sumendis cælestibus sacramentis, eisque ut competit disponendis, subdi te debere cognoscis religionis ordine potius quàm præesse. itaque inter hæc illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi voluntatem.] & paulo post, Quo oro te affectu eis conuenit obedire, qui prorogandis venerabilibus sunt adtributi mysteriis? Proinde sicut non leue discrimen incumbit Pontificibus siluisse pro diuinitatis cultu quod congruit: ita his, quod absit, non mediocriter periculum est, qui cum debeant parere despiciunt.] Quod hinc scriptum est, *quantocumque plus & melius sciero & potuero*, non conuenit Apostolo dicenti, *Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad* ^{Rom. 12. 17} *sobrietatem*, id est ad temperantiam. Et sanctus Petrus interroganti se Domino, *Diligis me plus his?* quia meminit imminente eius passione plus sibi constantiæ tribuisse quàm haberet, cautiùs sua infirmitate eruditus non respondit, plus his amo te, sed quia amo te. Rectiùs igitur dictum est, Secundum meum scire & posse, quàm, Quantocumque plus & melius sciero & potuero. Quod autem positum est, *consilio & auxilio* superflue additum est. In eo enim quod dixi, secundum meum scire, consilium, & in eo quod dixi, secundum meum posse, auxilium continetur. Quod scripsit scriba doctus, *Secundum meum ministerium, in omnibus scilicet fidelis, & obediens, & adiutor ero*, contra consuetudinem iuramenti, quod principes & domini suis subiectis & etiam seruis iurare iubent adscripsit. Sicut enim scriptura dicit, *Non est homo in terra qui faciat bonum, & non peccet*, & Iacobus ^{Psalm. xlii. 1. & 3.} dicit, *In multis enim offendimus omnes*, cum Christi hoc dicat Apostolus, *Et si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* si fortè dominus noster, quod absit, subreptione aliquid iusserit vel egerit, quod episcopali ministerio non conueniat, videre debuerat hic scriptor

sagacissimus, si obediens & adiutor in hoc illi Episcopus esse debeat. Et non puto ut ullus homo sit, qui alteri homini in omnibus fidelis & obediens & adiutor insimul esse possit. Nisi fortè illo genere locutionis hanc illius viri docti sententiam intelligamus, quo dicit Apostolus, *Sine intermissione orate, & In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros.* Vt videlicet cupiamus eum ea semper iubere & semper agere, quibus debeamus & valeamus obedire, & ad quæ illi debeamus & valeamus obedire, & ad quæ illi debeamus & valeamus adiutores esse. Sed & quod dicit, *Vt sim illi fidelis, & obediens, & adiutor in omnibus*, aliter intellexit Apostolus de humana possibilitate, quia non omnia possumus omnes, dicens post enumerata gratiarum dona, *Sicut unicuique Deus diuisit mensuram fidei.* Et quod addidit, *Absque fraude, & malo ingenio, & absque ulla doloitate, vel seductione seu deceptione, & absque respectu alicuius personæ*, quod ex abundantia liuidi cordis ore superflue protulit, sinceritas cordis mei cõprehendit dicens, *Isti Imperatori secundum meum scire & posse, iuxta ministeriũ meum fidelis ero.* Inter hoc enim nomen quod dicitur adiutor, & quod dicitur nocitor, nihil est medium. Qui enim est fidelis, ei cui fidelis est, quantum ex ipso est, utique est adiutor: & qui est infidelis, ei cui est infidelis, quantum ex ipso est, utique est nocitor. Et fidelis quisque erga eum cui fidelis est, fraudem & malum ingenium, & vllam doloitatem, vel seductionem, seu deceptionem, nec consilio, nec auxilio pro respectu alicuius personæ agat vel agi consentiet. quod si fecerit, non fidelis, sed infidelis erit. Quod autem, quasi oblitus illa quæ præmiserat, superadiecit, *Neque per me, neque per missum, neque per litteras, sed neque per emissam vel intromissam personam, vel quocumque modo ac significatione, contra suum honorem, & suam ac Ecclesiæ atque regni illi commissi quietem & tranquillitatem atque soliditatem machinabo, vel machinanti consentiam*, ridiculose, immo miserè, quia amaritudinis felle locutus est. Quid est enim Missus, nisi emissæ vel intromissæ persona? & quid est quæcumque significatio, nisi aut per verba, aut per litteras, vel alio quolibet modo? Et quid est contra suum honorem, ac Ecclesiæ atque regni illi commissi quietem agere, nisi infideliter agere? Et quid est quies, nisi tranquillitas? & quid est soliditas, nisi sinceritas? Et quod dixit, contra hæc, scilicet ab illo præmissa, non machinabo, vel machinanti consentiam, nimis stolidũ putauit Episcopum, qui ab ipsis cunabulis vsque ad senectutem suam sacras litteras didicit ac sapius legit, ut non sciret Apostolum dicere, *Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus digni sunt morte, & sanctum Leonem Papam, quia sicut in mala suasionem delinquitur, ita & in mala consensione peccatur.* Et sanctus Gelasius ad Anastasium Imperatorem scripsit, Legibus certè vestris criminum conscios susceptoresque latrocinantium par iudiciorum pœna constringit, nec expers facinoris æstimatur, qui licet ipse non fecerit, facientes ta-

1. Thess. 3.

17.
2. Cor. 6. 4.

Rom. 12. 3.

Rom. 8. 32.

Epist. x.

men in familiaritatem foedusque receperit. Vnde omnes nos reuertentes ad conscientias nostras obaudiamus Dominum dicentem, *Medice cura teipsum*. Tandem quod in fine posuit, quia amplius quod adderet inuenire non potuit, *Neque unquam aliquod scandalum mouebo*, quod illius presenti vel futurae saluti contraria vel nociua esse possit, sicut dictatio est arti contraria, ita sententia à ratione est aliena. Nam sicut Apostolus dicit, *Dilectio proximi malum non operatur*, & *Plenitudo legis est dilectio*, & *Qui diligit, legem impleuit*, & *si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur*, ita omnia quæ mentem infana, quoniam caritate experte, scriptor iste conscripsit, in eo continentur quod dictum est, *Secundum meum scire ac posse, iuxta ministerium meum fidelis ero, sicut Archiepiscopus per rectum Imperatori fidelis esse debet*. Dominus dicit in Euangelio, *Ego autem dico vobis, Non iurare omnino*, sit autem sermo vester, est est, non non, quod autem his abundantius est, à malo est, id est vel à malo malè & incautè iurantem, vel à malo malè & sine causa iurare cogentem, sicut catholici doctores dicunt. Et Iacobus Apostolus dicit, *Ante omnia, fratres mei, Nolite iurare quodcumque iuramentum*. Et sancti Patres Nicæni Concilij Episcopos qui perfidiæ Arrianæ consenserunt, & sanctus Leo Papa ac Synodus Chalcedonensis Episcopos qui Eutychianæ peruersitati fauerant, & S. Gregorius Nestorianos à Synodo Constantinopolitana abiectos professione ac subscriptione, vel sola professione, sine iuramento alio recipere in suis ordinibus decreuerunt. Præsertim cum canones sacri decernant, ut si quis contra suam professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore priuabit. Et piæ memoriæ pater vester ab Episcopis, qui vel voluntarij vel inuiti in sua deiectione consenserunt, sed nec ab ipso Ebone, qui auctor & incentor ipsius deiectionis duntaxat inter Episcopos fuit, non aliud sacramentum, nisi libellos professionis à se subscriptos, quos ego habeo requisivit. & à me, qui ante professionem & subscriptionem, & post professionem ac subscriptionem, professa & subscripta per tantos annos à iuuentute vsque ad hanc senectutem seruauit, nunc iuramentum aliud non debuisset requiri. Sed non mirum est, si per baiulos inuidiæ, quia sicut scriptum est, *Mors introiuit in orbem terrarum*, sine causa animus benignitatis vestræ commotus nunc à me requirit, quod nec pater vester in vita sua, qui mihi per octo circiter annos secreta sua indubitanter credidit, requisivit, nec vos per triginta & sex annos hætenus requisistis. cum Dominus ad auctorem inuidiæ de fideli seruo suo Iob dixerit, *Commouisti me aduersus eum frustra*. Et in paradiso ad eum dixit, *Tu insidiaberis calcaneo eius*, id est hominis. Videt enim meum calcaneum, id est finem proximum, & certat illud insidiari, ut quod hætenus voluntariè ac sincerè erga vos seruauit, si non poterit infidelitate, polleat illud rancore tristitiæ. Quod Apostolus bene operantes in opere suo sollicitè cauere

2. Cor. 9. 7. commonet dicens, *Vt non ex tristitia vel necessitate agant, quia hilarem*
 2. Cor. 1. 11. *datorem diligit Deus.* Et item dicit, *Vt non circumueniamur à Satana.*
 Luc. 4. 23. *Non enim ignoramus astutias eius.* Hoc enim quod modò sentio, mihi iam antè audiui promissum ab eis causa vindictæ, contra quos vobiscum egi certa ratione & sacra auctoritate. Sed scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem iustus iudex.

*PARDULI EPISCOPI LAVDVNENSIS
 ad Hincmarum Remensem.*

Nunc primum ex Codice sancti Remigij Remensis.

P A T R I reuerentissimo Hincmaro Archiepiscopo Pardulus Episcopus in Domino salutem. Gloria in excelsis Deo, per quem mihi sanitatem vestram omnibus profuturam redditam gaudeo: sine qua nihil boni me habiturum sperabam, quia post Deum vos habeo in omni tribulatione certissimum adiutorem, & in omni necessitate piissimum & benignissimum consolatorem. Neque enim ab ea die qua vos hæc infirmitas tetigit, à corde meo excedere potuit habitus nostræ Synodi. sed neque qui simus in eadem præsidentes, aut confidentes, quidve in ea proficere solemus, obliuisci potui. Vnde si contigisset mihi ceterisque fidelibus vestris, modò, quod Deus auertat, plus aliquid contrarietatis in hac vestra infirmitate, optabam me aut citò vos secuturum, aut nullatenus in aliquam Synodum vltèrius ingressurum. Quapropter, si more solito vos despicitis, & corporis sanitatem vestræ causa minimè curatis, horum reminisci debetis, & redditam vobis per diuinam gratiam sanitatem studiosiùs custodire, & à cunctis quæ huic infirmitati contraria esse videntur penitus abstinere. à nimio scilicet ieiunio, & à pisciculis minutis, quibus libenter vesci soletis, ab omnibus quoque recentioribus cibis, ab his scilicet, qui eadem die, quando comedi debent, ab aquis leuantur. aut, si de volatilibus aut quadrupedibus cibis efficitur, eadem quando occiduntur die minimè sumantur. quæ oportet primum exinterrare, & diligenti cura sale humores exsiccare, & sic postea quemque, qui sanitatem habere cupit, salubriter sumere. Sed neque à lardo, siue quadrupedibus abstinere, quoniam sine his stomachum difficilè quilibet poterit reparare. Abstineatur præterea ab omnibus quæ cruda comedi possunt, & ab ipso appio, quo sæpe uti so-

letis, donec vobis à Domino reddita sanitas plurimum confirmetur, & sic ad siccos, & miseros, tardioresque monasticos cibos redeatur. In ultimo, antequam surgatur à mensa, faba purgatissima cum purissimo pingui ad mensuram decocta sumatur. quæ licet secundum philosophos sensum obtundere dicatur, tamen phlegmata & deponere & exsiccare creditur, & reliquum cibum quasi dormientem excitat, & iter ei quasi nescienti quo ab anfractibus & circumvolutionibus extorum egredi debeat, non sine sonitu docet. Et ideo plurimum ad continendam sanitatem, quasi hygia Græcorum, proficere non ignoratur. Vinum quoque non validissimum, neque debile, sed mediocre sumendum est: hoc est non de summitate montis, neque de profunditate vallium, sed quod in lateribus montium nascitur, sicut in Sparnaco in monte Ebonis, & in Calmiciaco ad Rubridum, & in Remis de Milfiaco atque Calmiciaco. Cetera autem, aut nimis fortia, aut valde debilia, & humores nutrientia esse videntur. De conlocutione verò mutua, de qua mandastis, plurimum doleo quoniam his diebus nullatenus vobiscum me loqui posse spero, eo quòd ad asperiora loca infra Rigasium sita, equorum solatio maximè destitutus, vos visitare non possum, & ad quem locum planioris viæ vos vocare audeam, ignoro. Prout tamen citius Dominus posse dederit, vos ubicumque fueritis requiram, & vobiscum veluti cum Dei Angelo desiderantissimè & libentissimè loquar. Itineris autem nostri dispositio hæc est. **xvii.** Kalendas Ianuarias ad Viridunacum Domino miserante venire volumus, & ibi **xvi.** stare, **xv.** per viam iuxta montes Remorum quæ vocatur Barbaria ire, & per Iuncaracum siue Broilum transire, & ita ad Glannam, vnde in crastina montem ascendere speramus. Dominus vos ab omnibus aduersitatibus ereptum memoriam mei in orationibus vestris semper habere faciat, & faciem vestram prosperè videre citissimè mihi concedat.

FRAGMENTA EPISTOLARVM.

I.

AD CAROLVM CALVVM

R E G E M.

Quales iudices constituere debeat ad causas inter Ecclesiasticos & seculares dirimendas.

REGIA igitur sollicitudo, à rege regum & æquissimo iudice Deo

ut in directione cordis iudicium iudicet constituta, prouidè sollicitèque studere debet, ut tales iudices cum Episcopis ad causam inter Ecclesiasticos & seculares dirimendam eligat & constituat, qui religiosi sint & Deum timeant, & non muneris præmio, non fauoris vel propinquitatis aut amicitie gratia, non indebitæ subiectionis obsequio, non alterius partis odio, personam accipiant in iudicio, sed absque contentione ac liuore, sicut ipsa veritas dicit, non se-

Nnnnn iiii

cundum faciem, sed iustum iudicium iudicent: & hoc non in publico iudicii loco, sed in priuato, quia Episcopi, non in consistorio regum, non in pratorio iudicium, nec nisi ab Episcopis, aut in Synodo, aut in priuato loco, a primatibus deputatorum aut a se electorum iudicium iudicio debent aut possunt regulariter iudicari. Et prætaxato modo supradictas leges, tam publicas quam Ecclesiasticas, in suis temporibus seruari decreuisse didicimus antiquos Imperatores & prædecessores ac progenitores vestros Episcopis & viris Ecclesiasticis, & nobis vestra dilectissima & benignissima dominatio seruaturam se & verbo & subscriptione promisit in Carisiaco, vbi hoc Capitulum consultu ac consilio fidelium vestrorum, tam Episcoporum quam & laicorum condidistis, & ei subscripsistis dicentes, Quantum sciero & rationabiliter potuero, Domino adiuuante, vnumquemque vestrum, secundum suum ordinem & personam, honorabo & saluabo, & honoratum ac saluatum absque vlllo dolo & damnatione vel deceptione conseruabo. Et vnicuique competentem legem & iustitiam conseruabo. & qui illam necesse habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo, sicut fidelis rex suos fideles per rectum honorare & saluare, & vnicuique competentem legem & iustitiam in vnoquoque ordine conseruare, & indigentibus & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere. Et pro nullo homine ad hoc, quantum dimittit humana fragilitas, per studium aut maliuolentiam, vel alicuius indebitum hortamentum deuio, quantum mihi Deus intellectum & possibilitatem donauerit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cum hoc recognouero, voluntariè illud emendare curabo. Nos autem fideles vestri, Episcopi & ceteri laicalis ordinis qui adfuerunt, hoc Capitulum, & vobiscum condidimus, & ei subscripsimus vnusquisque profitendo, Quantum sciero & potuero, Domino adiuuante, absque vlla dolo, fraude, aut seductione, & consilio & auxilio, secundum meum ministerium,

& secundum meam personam fidelis vobis adiutor ero, vt illam potestatem, quam in regio nomine & regno vobis Deus concessit, ad ipsius voluntatem, & ad vestram ac fidelium vestrorum saluationem, cum debito honore & vigore tenere & gubernare possitis.

II.

AD LVDOVICVM REGEM

Germania, pro Bertulfo Treuerensi Archiepiscopo.

Flodoardus lib. III. cap. xx.

PR O I N D E sicut non leue discrimen incumbit Pontificibus siluisse pro diuinitatis cultu quod congruit, ita regie potestati, quod absit, non mediocre periculum est, si cum debeat parere refugit quod ei ex diuina voce a sacerdotibus nuntiatur, Domino dicente in Euangelio, *Qui est ex Deo, verba Dei audit.* Si autem vobis aliquis minus deuotus suggessit, quod in eadem Metropoli, in contemptu vestro, vel contra fidelitatem vestram, Metropolitanum Pontificem ordinari fecimus: quin potius consensu vnanimitatis nostræ ipsi secundum sacros canones ordinauimus, quia, vt scriptum est, sicut Deus loci angustia non continetur, ita verbum eius non est alligatum, collaudante Redemptore ac Salvatore nostro, quod Centurio in hoc sensu dixerat, *Dic verbo, & sanabitur puer meus*, videlicet Matt 8.8 quod hic dixeris, illic fiet. Qui in discipulis suis hodieque nobis licet indignis loquitur, Spiritus patris vestri loquitur in vobis, qui replet orbem terrarum. Nolite credere, quæsumus, praua suadenti: quia pro certo sciatis, non in contemptu vestro, neque contra fidelitatem vestram, in eadem Metropoli sede Pontificem ordinauimus: sed perpendentes, quod & vos melius scitis, quanta & per quanta tempora ipsa Ecclesia desolata & destituta sit, & quanta contra Dei voluntatem, non solum in eadem parochia, sed & in tota prouincia ad eam pertinente, increuerint, cum nihil canonicè sine Primatè suffraganei Episcopi agere valeant, nisi quod ad

proprias parochias pertinet, ibidem commoditatem regularem inuenientes canonicè Pontificem ordinauimus: quod & secundùm diuinas leges agere possent atque deberent ipsius Metropolis suffraganei, si tanti numeriforent, vt per se regulariter possent ordinare Pontificem, qui non minùs quàm à tribus praualet regulariter ordinari. *Prosequitur etiam, depromens auctoritates sanctorum patrum, quibus fulti hoc egerant. & subinde,* Et quia tot in eadem prouincia suffraganei non erant Episcopi, vt Metropolitanum regulariter ordinare valerent, quoniam Ecclesiæ Remensis & Treuerensis comprouinciales atque sorores, & ex auctoritate & ex antiqua consuetudine habentur, ea conditione, vt qui prior eorum fuerit Episcopus ordinatus, prior etiam habeatur in Synodo, & sibi mutuo consilio & auxilio foueantur, atque fulciantur, Treuerensis prouinciæ Episcopi à primate prouinciæ Remorum solatium suæ ordinationis secundùm sacras regulas quæsierunt, sicut sancti Sardicenses canones dicunt, scilicet vt si contigerit in vna prouincia, in qua plurimi fuerunt Episcopi, vnum fortè remanere Episcopum, & populi conuenerint, Episcopos vicinæ prouinciæ debere illum priùs conuenire Episcopum, qui in ea prouincia moratur, & ostendere quòd populi petant sibi rectorem, & hoc iustum esse, vt & ipsi veniant, & cum ipso ordinent Episcopum. Quòd si conuentus litteris tacuerit & dissimulauerit, nihilque rescripserit, satisfaciendum esse populis, vt veniant ex vicina prouincia Episcopi, & ordinent Episcopum.] Ex quibus ritè colligitur, quia si prouincia Treuerensis non nisi vnum vel nullum haberet Episcopum, Episcopi Remensis prouinciæ petenti clero & populo Treuerensis Ecclesiæ deberent ordinare Episcopum. Cui Ecclesiæ omnes nos, quorum nomina præscripta in capite huius epistolæ legit gloria vestra, vnanimi voto atque consensu, fratrem & confacerdotem nostrum Bertulfum, vt præmisimus, regulariter pontificem ordinauimus, sicut ex sacris regulis & ordinationis eius gestis ostendere possumus, & si neces-

se fuerit, ostendemus. Quapropter ipsius ordinationem, & dispositionem rerum ac facultatum Ecclesiasticarum, sicut sacri præfigunt canones, ita defendimus, & perpetuò defendemus, sicut & ordinem nostrum, quia si ipse non est Episcopus, nec nos debemus nominari Episcopi. Et si quis voluerit contra ordinationem eius sinistri quippiam dicere, exeat & dicat, verumtamen memor communionis suæ. quia aut ipse non communicabit Ecclesiastico & Episcopali ordini, aut nos non communicabimus ministerio Episcopali. Vnde verbis beati Leonis Theodosium Augustum quondam alloquentis, Vos, Christianissime & venerabilis nobisque carissime Rex, cum confacerdotibus nostris alloquimur: Implentes reuerentiam clementiæ vestræ sinceri amoris officio, cupientesque vos placere per omnia Deo, cui pro vobis à nobis & ab Ecclesiis nobis commissis supplicatur, ne ante tribunal Domini rei de silentio iudicemur, obsecramus coram vnius deitatis inseparabili Trinitate, quæ tali facto læditur, cum ipsa vestri sit custos & auctor regni, & coram sanctis Angelis Christi, vt in eo statu & immunitate seu priuilegio cum suo Pontifice Treuerensem Ecclesiā esse iubeatis, atque conferuetis, quo vestri progenitores atque prædecessores, sed & in quo frater ac nepos vester Letharius, pater scilicet ac filius, canonicè conseruauerunt: quatinus & vos meritum inde apud Deum, & beatum Apostolorum principem Petrum, in cuius honore Ecclesia ipsa est consecrata, habeatis, & nos amplius debitores in orationibus & ceteris debitis obsequiis acquiratis. quia nisi pro vestra reuerentia hoc differremus, iam in peruaforem ipsius Ecclesiæ iudicium in terris exertum haberemus, quod sexcenti & triginta Episcopi in magna Chalcedonensi Synodo de huiusmodi decreuerunt, & de cælo super eum intentant, & in iudicio diuino ad æternam damnationem exerent, nisi dignam pœnitentiam egerit. *& cetera de auctoritatibus sacrorum canonum. Post quæ subiungitur,* Vnde vestra religiosa & nobis carissima dominatio certissimè sciat, quia quandiu iste frater noster

Bertulfus à nobis in Treuerensi Ecclesia ordinatus Episcopus in hoc mortali corpore vixerit, alter in eadem Ecclesia ordinatus Episcopus non erit: nisi forte ipse, quod absit, sacris regulis obuians, per easdem sacras regulas deponatur: & isdem præsumptor & apostata monachus Walto de monasterio Treuerensis parochiæ, nūquam, iam iudicio Spiritus sancti super eum prolato, in Treuerensi Ecclesia, quam exitiabiliter vsurpauit & læsit, poterit esse Episcopus. Et si, vt diximus, pro vestra reuerentia hoc non differremus, non solum per sacros canones decerneremus, vt nunquam & nusquam ad gradus Ecclesiasticos præsumeret accedere, verum sub anathemate eum ponentes, retrudi in ergastulo secundum sacras regulas decerneremus: & si in contumacia sua perstiterit, sine vlla retractatione modis omnibus decernemus. A præfatis autem intentionibus sacrorum canonum vos immunem atque exortem à Domino, per quem reges regnant, & ex quo & per quem exordium sacer cepit Episcopatus, fieri totis nisibus exoramus, illius clementiam deprecantes, vt det vobis velle & perficere pro bona voluntate quæ præcipit, quatinus mereamini percipere æterna gaudia, quæ se diligentibus repromittit.

III.

WILIGISO ET CETERIS
MONACHIS S. DIONYSII.

Quod pretium pro decima quæri non debeat.

Flodoardus lib. III. cap. xxv.

ABSIT, fratres, vt alij Ecclesiastici & religiosi viri hoc audiant, quia monachi de monasterio Sancti Dionysij decimam vendere quærunt, vt de ipso pretio infernum comparent. multò magis autem absit, vt hoc laici audiant, quod nemo etiam peccatis publicis implicatus in mea parochia facere audeat. Si enim aliquis de alio monasterio quàm de nostro hoc tentare, quanto magis facere præsumeret, ab

omni communione illum de parochia mea excommunicarem, & cetera.

IV.

*TEVDVLFO COMITI,
qui Ecclesiam quandam pretio
vendere parabat.*

Flodoard. lib. III. cap. xxvi.

PROPTEREA scias, quia si vel vnum denarium tibi aliquis clericus pro ipsa Ecclesia, vel pro alia aliqua in mea parochia, per se aut per immisam personam dederit, per me ordinatus in ea non erit. Si autem vis ibi habere presbyterum, adduc mihi talem clericum, qui aptus sit sacro ministerio, & ego illum inquiram, & illi Ecclesiam dabo, & tunc illum ordinabo, si mihi satisfactionem fecerit, quòd nullum pretium inde donauerit. Et si tu ita facere non volueris, ego ordinabo qualiter populus ibi officium habeat, vsque dum ibi ordinem presbyterum. Cui si aliquod impedimentum contra diuinas & humanas leges feceris, & manifestum fuerit, presbyter ibi permanebit, & tu & omnes qui tibi consenserint, ab omni Christianitate vsque ad satisfactionem eritis separati. Hæc, care fili, ideo mando tibi, & taliter commoneo, quia saluum & honoratum te cupio, & inter filios Ecclesiæ te in loco filij habere volo. & si me coegeris, vt sicut Dominus dicit in Euangelio, sis velut ethnicus & publicanus, non mihi sed tibi reputare debebis. Postquam istas litteras dictaui, dictum est mihi, quòd matricularios à ministro meo constitutos de illa matricula eiecisti, & ibi Bonarium misisti, & pro illa matricula in pretio vnum asinum accepisti. Quod si ita est, non solum criminaliter fecisti, quia contra omnes leges Ecclesiasticum ministerium homo laicus vsurpasti, & eleemosynam, id est, misericordiam pauperum, ac per hoc Deum, qui misericordia miserorum est, sicut Iudas proditor vendidisti: sed etiam turpiter in hoc nimis fecisti, vt de mendicitate, de qua mendici viuere debent, Comes & honoratus regis consiliarius in pretio

asinum accepisti, & omnes qui hæc audiunt, pensare possunt qualiter de aliis causis pro amore & timore Dei, & reuerentia tui ministerij, iuste & rectè facis, qui de tali miseria sine vlla vetercundia turpe lucrum requiris.

V.

IRMINGARDI AVGVSTÆ
coniugi Lotharij Imp.

Flodoard. lib. III. cap. xxvii.

*De eo quòd apud Lotharium falso
accusatus fuerat infidelitatis.*

EG o scio quia ei multa de me dicta fuerunt contraria: sed si vult poterit cognoscere non esse vera. tamen non eum audeo reprehendere, quia dominus est, nec in eius persona dico, sicut legitur in scripturis, *Qui libenter audit verba mendacij, ministros quoque habebit impios.* videlicet qui de erga eum piis voluntariè loquentur impia. Qui illi ea dixit ex mea parte quæ mihi mandastis, aliter quàm verum sit dixit, malè autem interpretatus est bene dicta. Si voluisset cognoscere verum, & aliquis missus mihi de sua parte veniret, vt vera ex me cognosceret, sicut venit & me qualemcumque Christi Domini sacerdotem suggillauit, libentissimè suo animo satisfacerem. De meo autem misso, sicut dominatio benignissima vestra mandauit, vt ad eum dirigam qui ei hoc affirmet, quòd de eius infidelitate nihil velim tractare, scitis quanta mendacia nunc per istud vadunt sæculum, & quanta sinceritas debeat esse in sacerdote, & quantam merito domno meo velim seruare fidelitatem. Et idcirco ne mali interpretes malè bonum interpretentur, hoc adhuc facere non possum. Tamen, si vult credere domnus meus Lotharius, potest veraciter cognoscere, quia non tantùm illi, sed nulli homini in mundo sum infidelis. & si vult credere, credat: sin autem, cùm ille inter principes, & ego inter Episcopos, ante regem regum & Episcopum Episcoporum venerimus, tunc quid inde verum sit, plenissimè sine alicuius iudicatione cognoscet, &c.

VI.

ROTRVDI ET CETERIS
sororibus monasterij S. Crucis
& S. Radegundis.

*Pro electione abbatissæ ipsius
monasterij.*

Flodoard. lib. III. cap. xxvii.

PROPTER EA diligite sorores ante omnia, & in priuatis colloquutionibus, & in publico vestro conuentu, remittite & abicite fuditus à cordibus vestris omnes iniurias, & scandalorum fomites, quæ hætenus inter vos ortæ fuerunt, vt nulla de sorore sua vindictam, aut pro sermone, aut pro facto, vel pro aliquo despectu quærat, aut à Deo, aut in sæculo. Quia sicut Dominus protestatur, sine concordia quicquid ei obtuleritis non illi placebit. Siue enim oraueritis, siue sacrificium obtuleritis, siue vos afflixeritis, sine hac caritatis concordia nihil Deo placabile erit, quia sicut Apostolus dicit, *Etiam si tradidero corpus meum vt ardeat, caritatem non habeam, nihil sum.* Et scitis, quia Regula quam professæ estis, propter scandalorum spinas, quæ oriri in monasterio solent, orationem Dominicam in matutinis & vespertinis officiis, ita vt omnes illam audiant, à Priore orari præcepit, vt timentes conuenientiam qua dicimus, *Dimitte nobis debita nostra*, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, omnem rancorem de corde nostro pella-
mus. Quæ dum prius egeritis, ne per vestram discordiam, quod absit, regularis electio de vestro monasterio pereat, adunate vos ad Dei voluntatem, & regularis deuotionis vnanimitatem, vestramque ipsam salutem, præsentem scilicet atque æternam, cum caritatis concordia, quæ est omnium virtutum mater, & cum humilitate, quæ est custos ipsarum virtutum, atque cum vera obedientia, quæ scala est qua ad cælum pertingitur, & in vobis salubri electione concordate, & vosmetipsas ad regularem normam reducite, & constringite ac conseruate: quia aliter, sicut me-

1. Cor. 13.3.

Ephes. 4. 31.

lius ipsæ scitis, saluæ esse nequaquam valetis. Et sicut animos ab inquietis motibus, ita & linguas à prouocatiuis iracundiæ, vobisque nociuis sermonibus custodite, contestante Apostolo, Omnis clamor & indignatio à vobis auferatur, cum omni malitia, & omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: ne sicut solent homines, prius dolore commoti, & postea aliquo gaudio, quasi victoriosi obtinentes quæ desiderauerant, exhilarati, de quocumque homine quæ non conueniunt aliqua vestrum dicat: ne & patientiæ meritum inutilibus sermonibus coram Deo perdatis. & si aliquis fuerit, qui aliqua prouocatione quamcumque vestrum ad hoc instigare voluerit, vt quæcumque indebita de quocumque proferat, qualiter illam comprehendere possit, vt rationabiliter damnare præualeat, locum nec diabolus nec astutus homo exinde aliquo modo habeat. Sed tales vos exhibete, vt interius exteriusque decenter ornata, dignas atque exaudibiles orationes & pro vobis, & pro seniore ac domina vestra, proque non solum amicis vestris, verum etiam & pro inimicis ad aures Domini mittere valeatis.

VII.

EX FERCVLO SALOMONIS.

FLODOARDVS lib. III. cap. xv. liberos enumerans quos Hincmarus composuit, Scripsit, inquit, & ad regem Carolum opus quoddam egregium metricè, de Gratia & Prædestinatione Dei, de

Sacramentis quoque corporis & sanguinis Christi, & de videndo Deo, atque origine animæ, simul ac de fide sanctæ Trinitatis, quod opus appellauit Ferculum Salomonis. Quo ex opere duodenos versus profert Durandus abbas in libro de corpore & sanguine Domini contra Berengarium his verbis.

Præterea Hincmarus Præsul in illa descriptione quam versificè ad regem Carolum edidit, quàmque Ferculum Salomonis vocari instituit, de veritate tanti sacramenti ceteros secutus patres, ita ait,

Agnus lux mundi proprio nos corpore pascens,

In nobis maneat, mansio nostra fiet,

Agnus fons vitæ proprio nos sanguine potans,

Semper more suo debriet atque regat.

Hic Deus omnipotens, per quem pater omnia fecit,

Naturas rerum mutat vt ipse volet.

Hic cruce nostra creat propriis & munera verbis

Fitque caro & sanguis pane liquore suus.

In cruce nam corpus fixum est, sanguis quoque fusus

Christi, quem in cæna iam dedit antè suis,

Cum nos indigni hac memoramus iussa, redemptor

Emptorum pretium munera nostra facit.

Et in Epicolumniis ita ait,] *Sacrificium corporis & sanguinis Christi Domini de pane & vino aqua mixto ineffabili sanctificatione, cruce & verbis ipsius consignatur, & verum ac proprium corpus ipsius Domini nostri Iesu Christi & sanguis eius verus ac proprius efficiuntur, sicut ipse protestatus est, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.*

I N D E X.

A

 CACIVS à Felice & Damaso damnatus. 271. de ordinatis à damnato Acacio. 278
Con **Acesius** Episcopus Nouatianus. 450
Accusari per scripturam absens non potest. 647
Accusationes sacerdotum quales esse debeant. 784. &c.
Aetardus Episcopus Namnetensis. 406. iudex Hincmari Laudunensis. 604. Sede sua expulsus à Nomenoio, à Carolo rege restituitur. 749. iterum pulsus à Salomone, in Morinenfi vacante moratur. *ibid.* petentibus Turonensibus incardinatus, sedem vtramque tenuit. 749
Adalardus Corbeia Abbas libellum scripsit de ordine palatii. 205
Adebernus Episcopus. 686
Adalbertus Episcopus nouiter ordinatus. 686
Aduentius Metensis Episcopus. 717
Æneas Parisiensis Episcopus. 127
Agnus Paschalis figura Christi. 89
Aistulfus regum nefandissimus. 159. à Pippino rege oppressus. 694
Aiulfus Episc. iudex Hincmari Laudun. 287
Alexander magnus pædagogi vitia imitatus. 185. 186. 201
Altaris ministri quales esse debeant. 79
Altfrius Episcopus Saxo. 152
Altumuillare monasterium. 290. 314
Amalbertus & vxor eius. 295. 395. 462. 539. 548
Ambrosius de Sacramentis. 682
Anastasius Abbas Romanus. 824
Angeligentibus prælati. 424
Anianus Episcopus. 166
Anima vitrum corporea sit. 105. an localiter teneatur in corpore. 107. an cum corpore moueatur per loca. 110. animæ natura an terminos corporales excedat. 113. an sola tempore moueatur. 116. quod anima sit in corpore. 121
Anisiacus villa. 339
Annales gestorum regum Francorum à Prudentio Episcopo scripti. 292
Ansegisus Abbas & presbyter. 700. Capitulum Imperialium collector. 763
Anselmus sobrinus Hincmari Laudun. 413
Antonini Pijlex de diuortio. 292
Apocrisiarius responsalis negotiorum Ecclesiasticorum. 206. quem Capellanum & palatii custodem appellant. 207. omnem clerum palatii regebat. 207. alia eius officia. 208. placitis semper intererat. 213

Apocrisiarius tempore Pippini regis Fulradus, Engelramnus & Hildeboldus tempore Caroli magni, Hilduinus & Fulco presbyteri, & Drogo Episcopus, tempore Ludouici. 208
Apostolica sedes cum Episcopis iudicat, qui secundum canones iudicant. 518
Apostolorum canones cuius auctoritatis. 473
 474. 475. Symbolum. 474. Synodi quinque. 474
Appellatio ad sedem Apostolicam. 355. 384. 401. &c. non impedienda. 626. in rebus certis & definitis non vsurpanda. 514. 515. &c. De appellationibus ad sedem Apostolicam. 772. &c. 776.
Appellatio ad iudicem maioris auctoritatis. 501
Aquis palatium. 512
Archiepiscopus sine Coepiscoporum consensu, nisi quæ ad propriam parochiam pertinent, nihil præsumit. 126. Suffraganeis suis professionis suæ libellum non debet. 601
Arduicus Vesontionensis Episcopus. 350. 351. 534. 601. 605. 700
Arno Archiepisc. à Carolo magno ad Leonem Papam missus. 765
Arri hæresis. 448
Arsenius Episcopus Romanæ Ecclesiæ Apocrisiarius. 284. 291. 825
Attiniacus palatium. 145. 284. Remensis parochiæ. 600. Synodus in Attiniaco. 350
Attola Episcopus Laudunensis. 390
Attolæ curtis villæ capella. 389. 390. 539
Auaritiæ pestis & fuga. 42. 43. 44. 45
Augustinus doctor famosissimus, atque ab Apostolica sede receptissimus. 495
Augustinus Anglorum Episcopus à Gregorio creatus. 744
Autisiodorum. 246

B

B **AIULI** regis, eorumque officium. 186. 187
Balduinus & Iudith. 244. regis permisso coniuncti. 246
Bannus, proscriptio confiscandi. 317
Baptismi veritas contra Gothescalcum. 296. 297. infantes baptismo non prohibendi. 510. 568. 569. 570
Barones, regni primores. 181
Bellouacensis Ecclesiæ priuilegium. 766. 816. 817
Bellum quatenus gerendum. 11. 12. &c.
Benedicti Regula. 299
Benedictus III. Papa. 266. 273. eius priuilegium pro Ecclesia Remensi. 274. 310. 436. 732
Bernardus Comes Aruernicus. 181. 182

O o o o o

I N D E X.

Bernoldi presbyteri visio. 805
 Bertricus Niuini frater. 334. 338. 548. 549
 Bertulfus Archiepiscopus Treuirensis. 840
 Boetij versus. 60
 Bonifacius sedis Apostolicæ Legatus. 258.
 Moguntia Episcopus. 731. 732. martyrio
 coronatur. 737
 Bostonia sedes Episcopalis. 391. 731
 Bonosus. 271. ab eo post damnationem ordi-
 nati. 286. 450
 Boso Comes. 181. 182
 Boso Comes, quem vxor reliquerat. 669
 Breona, vbi Ludouicus & Carolus hostiliter
 conuenerunt. 158. 161. 382
 Britones. 161. Nortmannis coniuncti. 299
 Britonum Dux Nomenius, Salomon tyran-
 nus. 749
 Bunnaria de terra arabili. 390
 Burgundia. 145. 318
 Buticularius. 207. eius officium. 209

C

CABALLARII homines. 144
 Cabillo à Lothario expugnatur. 832
 Cadami pons. 342
 Calmontensis pagus. 542
 Cameracensis Ecclesia. 244. vacans. 393. 598
 Camerarius. 207. eius officium. 209. placitis
 omnibus intererat. 213
 Cancellarius summus, qui olim à secretis. 207
 Cancellarius palatii. 318
 Canones qui dicendi & recipiendi. 543. 544.
 545. 546. &c.
 Canones ignorari à sacerdote non debent.
 511. 512
 Canonica Laudunensis. 340. 341
 Canones contra illicita coniugia. 240. de
 appellatione ad sedem Apostolicam. 347
 Capella Ecclesiæ vnita, eique subiecta. 390
 Capellanus summus, Apocrisiarius. 206
 Carisiacus. 145. 181. 182. 322
 Carlus princeps, Pippini regis pater, qui pri-
 mus res Ecclesiarum ab eis abstulit. 132.
 cum Raganfredo pugnat. 180. 731. Rigo-
 bertum eiecit à sede Remensi. 258
 Carlomannus princeps, sub quo Synodus a-
 pud Leptinas. 657
 Carlomannus & Carolus fratres reges leuati.
 180. 832. Carlomannus sepultus apud S.
 Remigium. 833
 Carolus magnus, Ecclesiæ sanctæ doctrinæ &
 fidei propugnator. 105. Patriatum Ro-
 manum suscepit. 694. & Imperatoris no-
 men. 695
 Caroli Calui regis laus, ad eumque Hinc-
 mari exhortatio. 31. 32. capitula apud
 Belgiuacum. 321. apud Carisiacum. 321.
 exactiones indebitæ. 182. epistolæ ad
 Laudunensem fragmentum. 586. epi-
 stola ad Hadrianum Papam. 701. epi-
 stola ad Ioannem Papam. 768. Monasteria
 laicis concedit. 133. Hincmarum Laudu-

nensem proscribit. 317. Lotarij regnum in-
 uadit. 691
 Carolus Caluus Imperator. 735. Bernoldo in
 visione apparet. 806. 808
 Carolus Calui filius. 246. 247
 Carlomannus Calui filius, Diaconus apost-
 ta. 352. 353. Eius complices excommu-
 nicati. 354. Corbeia euasit.
 Carlomannus rex, Balbi filius. 29
 Carolus III. Imperator, erga sobrin-
 bi regis filios fidelis. 29
 Cassiodorus vir acerrimi ingenij & eruditio-
 nis. 109
 Castitas coniugal. 83
 Cato. 476
 Chalcedonensis canonis noni pars à sede A-
 postolica non recepta. 466. 467. 473
 Chorepiscopi ex Episcoporum socordia na-
 ti. 756. de his Leonem Papam consulit
 Carolus magnus. 765
 Chorepiscopus, vicanus Episcopus. 437. pe-
 nē vicarius. 602
 Christus aduocatus noster in calo. 85. pro
 nobis in altari quotidie immolatur. 88 per
 humilitatem panis noster factus. 93. pro
 omnibus est passus. 293
 Circadæ occasionabiles. 182
 Clemens in epistola ad Iacobum. 426
 Clerici palatii vt hominum suorum rapinas
 reprimant, admoniti. 146
 Clodoueus à S. Remigio baptizatus. 133.
 166. 206. 435. 731.
 Cocciones etiam ipsi rapinas faciunt. 144
 Cogitationum peccata. 61. 75. triplex mala-
 rum cogitationum modus. 81
 Columbani abbatia Eboni data. 304
 Comes palatii in causis reipub. 131. 207. eius
 officium. 208. 214
 Comes stabuli. 207. eius officium. 209
 Comites & iudices quales constituendi. 222
 Comites & ministri reip. 137
 Comites & vicarij. 224. 227
 Compendium. 199
 Concilia sex generalia. 456. Septima Syno-
 dus Græcorum. 457. Concilia plenaria
 sæpe priora posterioribus emendantur.
 586
 Conciliorum auctoritas. 419. 420. 421. quæ
 semel statuerunt mutari non debent. 275.
 & seqq. bis in anno celebranda. 455. 456
 Conciliorum & epistolarum sedis Apostoli-
 cæ auctoritas & differentia. 481. 482. &
 seqq. 488. &c.
 Confessio peccati. 39. 40. per litteras. 686.
 specialis de totius vitæ peccatis. 687
 Coniugia diuina benedictione & Missarum
 celebratione copulata. 226. qualiter in-
 eunda. 651. 652. &c.
 Coniugale bonum. 239
 Conradus. 603
 Consiliarij regibus quales deligendi. 8. 9.
 179. 180. 186. 187. 221. quales in placi-
 tis. 212. 313

INDEX.

- Constantinus Imperator urbem Romam Siluestro Papæ tradidit. 206. leges de Episcopis promulgat. 452. eius verba ad Acesium Episcopum Nouatianum. 450
- Constantinopolitani Concilij capitulum de primatu Constantinopolitano Apostolica sedes non recepit. 466. 467. &c.
- Constantinopolitanæ Ecclesiæ rebellio. 442. 443. &c. ex ea orti hæretici & hæresiarum. 447
- Consuetudinis vis & auctoritas. 784
- Corbennacus. 180
- Cordis munditia. 82
- Corbuzæ sub censu viuunt fideles. 756
- Creatura omnis an corporea sit. 111
- Crimina falsa impacta sanctis Præsulibus. 388 maxima & publica an indulgenda. 26. 27. in pluralitate peccantium quomodo vindicanda. 28
- Criminosi ab Ecclesia repellendi. 615
- Curiositatis peccatum. 59
- D**
- D**ECANI de palatio missi. 158. 207. Comites, Vicarij, vel etiam Decani. 224
- Decima. 387. 389. non vendenda. 842
- Depositi Episcopi, presbyteri, diaconi, quomodo restituendi, si postea innocentes reperiuntur. 825
- Detractio vitanda. 60
- Deus an solus incorporeus. 111. an per tempora & loca moueatur. 112. vtrum substantia diuinitatis corporalibus oculis post resurrectionem videatur. 117
- Deus omnipotens. 195. vult omnes saluos fieri. 293
- Deitas non trina, sed vna. 293
- Diomedæ aues. 154
- Dionysius Arcopagites antiquus & venerabilis pater tres libros scripsit de Angelico & Ecclesiastico principatu. 422
- Dominicatæ terræ. 389
- Donatus, à quo Donatistæ, tertio anno post Synodum Nicænam agnoscitur. 463
- Donatus Nouillacum obtinet à Ludouico Pio. 832. ab eodem aufertur. 833. redditur à Carolo caluo. 833. Landrada illius vxor. 833
- Drogo Episcopus summus Capellanus. 207. Metensium Episcopus. 737. Vicariam sedis Apostolicæ à Sergio Papa obtinuit, sed effectum non habuit. 737
- Duces & Comites quales constituendi. 223.
- Durocortorum Remorum. 731
- E**
- E**Bo falsis criminibus Ludouicum Imp. appetiit. 272. in Synodo damnatus ac depositus anno MCCXXXV. 271. 274. 286. 301. 732. post damnationem clericos ordinare præsumpsit. 261. 263. à Sergio Papa
- reductus ad laicam communionem. 270. 305. non canonicè restitutus per edictum Lotharij. 272. 305. 824. abbatiam sancti Columbani apud Lotharium obtinuit. 304. legationem in Græciam detrectans honores perdidit. 305. in prouincia Moguntina ministravit. 305. defunctus anno DCCCLII. 313. Bernoldo in visione apparuit. 805. 808
- Ecclesia ex Angelis & hominibus constat. 422 ad rectum Ecclesiæ statum quæ faciant. 131
- Ecclesiis reuerentia quæ debeatur. 77. 78. 79
- Ecclesiarum priuilegia. 313. 319. 323. &c.
- Ecclesiæ facultates tuendæ. 177. 178. Non sunt in regum potestate, vt cui voluerint eas donent. 190. earum peruasores. 614. 801
- Ecclesiasticorum iudiciorum ordo. 495. &c. 500
- Ecclesias pretio vendere non licet. 542
- Egilo Archiepiscopus Senonensis. 282. &c. 298. 299. 303. 311. 824
- Eleemosyna de alienis non facienda. 37
- Eliberitanum Concilium eodem tempore quo Nicænum. 459
- Engilgarius vir illustris. 823
- Episcopi locum tenent Apostolorum. 741. 769. Episcoporum electio. 189. non ad nutum regum faciendæ. 190. quales eligendi, & quod eorum officium. 218. 740. 762. ordinatorum contra canones hæresis. 195. quo ordine consecrandi. 717
- Episcopi ornamentum grauitas. 317. Episcoporum matura debent esse iudicia. 780. honor non vili habendus. 769. 770. 771. clericorum causas cognoscunt. 495. Episcoporum causæ apud laicos non tractandæ. 316 & seqq.
- Episcopi ad sacramenta non adigendi. 140. 141. in bello ciuili quid agere debeant. 159. 160. 162. &c. fugere, an manere. 164. 165. militia & vestigalia ab eis exigi solita. 176. Episcoporum beneficia propter militiam. 324. proscriptionem eos sustinere inauditum. 317. 318
- Episcopi sine regis præcepto Romam, vel extra regnum, ire non possunt. 700. sedes mutare non licet. 741. 742. 743. & seqq. in quibus pendeant à Metropolitanis & inferiores sint. 391. 392. 407. 408. 409. Episcoporum præcipua quædam, quæ ab aliis dependi nequeunt. 759. De Episcopis damnatis & deiectis. 710. 711. &c.
- Episcopalis liber. 455
- Episcopij domus. 317
- Epistolæ antiquæ Pontificum Romanorum à Nicolao Papa defensæ. 627
- Erchanraus Episcopus Catalaunensis. 145. 244
- Erpoinus Episcopus. 303. 304
- Eucharistia. 88. 89. 90. 91. à Christo sit ipsa consecratio. 97. in imagine panis vera caro Christi. 99. 100. quo pacto accipiendæ.
- Ooooo ij**
- Tomus II.**

INDEX.

101. 102. accipiunt etiam mali. 172. 173
 Eucherius Aurelianensium Episcopus. 132
 Eugenij II. decreta Synodalia. 768. 779
 Eutropius antiquus historiographus. 431
 Examinis iudicium. 819
 Excommunicatio non temerè infligenda. 170
 171. non in aliorum parochianos. 395. qui
 & qualiter excommunicari debeant. 495.
 496. de irregulariter excommunicatis.
 501. 502. &c. excommunicationes non
 legitimæ quo pacto solvantur. 505. &c.
 Excommunicatio Niuini. 334. Hadulfi pre-
 sbyteri. 339. Karlomanni complicitum. 354.
 Amalberti. 395. monachi sancti Dionysij.
 412. Odacri Ecclesiæ Bellouacensis inua-
 foris. 811. Fulcheri & Hardoiæ. 821
 Exenium. 316. 325. 825
 Exonia. 317

F

FABÆ esus commendatur. 839
 Falconarius. 207. eius officium. 210
 Famæ malæ purgatio. 786. 819. 820
 Ferculum Salomonis Hincmari liber. 844
 Fides etiam hosti seruanda. 56. 87
 Follanebraium. 343
 Folco Remensem Ecclesiam tenuit post Ebo-
 nem. 272
 Fontanidum, vbi pugnatum à filiis Ludouici
 Pij. 159. 180. 181
 Fornicationis causa inter coniuges. 660.
 661. 662
 Franco Episcopus Tungrensis. 594
 Francorum reges immunitates Ecclesiis con-
 cesserunt. 320
 Francus, liber. 335. 390
 Fromoldus electus Episcopus Beluacensis.
 188. 193
 Frotarius Archiepiscopus Burdegalenfis. 350
 647
 Fulica & herodius. 152. 153. 154. 155. 156
 Fulcheri & Hardoiæ obincestas nuptias ex-
 communicatio. 821
 Fulradus abbas, & summus Capellanus. 132.
 207

G

GELASIVS sapientiæ & scientiæ spiritu
 Grepletus in Catalogo. 463. 481. 482
 Georgius legatus sedis Apostolicæ. 132
 Geroldus Episcopus. 686
 Godbaldi de femina conuicti depositio. 821
 Gothescalci damnatio & reclusio. 261. 262.
 291. 292. hæresis illius capita. 264. 291.
 293. refellitur. 293. &c. scripturas de-
 truncare solitus. 539. qualiter in custodia
 tractatus. 292. 414
 Gozlenus abbas. 182
 Græci vxores sacerdotibus permittunt. 757.
 Eorum obiectiones in Galliam missæ à Ni-
 colao. 809
 Gregorij Papæ epistola ad Recharedum. 29.
 34. epistola ad Theoctistam ab Hincmaro

Laudunensi deprauata. 455
 Gregorius iunior in epistola ad Bonifacium
 651
 Gregorius III. Bonifacium Romæ ordinat E-
 piscopum. 745
 Gregorius IV. Lothario fauens, non rediit
 cum honore. 645. chartam dat Eboni, vt
 ad aliam prouinciam migret. 825
 Gregorius Nazianzenus vir doctissimus, ea-
 tholicissimus, & vitæ merito & sapientiæ
 doctrina venerandus, cur Constantinopo-
 lim reliquerit. 753
 Gulæ vitium. 49
 Gundobadæ leges. 234
 Gundulfi villa. 289. 480. 600. 613.
 Guntbertus Ebroicensis Episcopus. 280
 Guntbertus monachus Altiuillaris, Gothes-
 calci complex eiusque doctrina depraua-
 tus. 290. pergit in Italiam, vt eius causam
 agat apud Pontificem. 290. 298
 Guntboldus Rotomagensis Archiepiscopus.
 304
 Guntharius Archiepiscopus Colonienfis. 261.
 288. 669

H

HADRIANVS Papa Tilpino. 436. capi-
 tula Angilramno data. 475. &c. 694.
 Hadrianus II. Papa. 350. 406. 604. 689. 701.
 Lotharij regnum inuadi vetat. 690. eius le-
 gati Paulus & Leo. 689
 Hadulfus presbyter. 340. 839. Archipresbyter.
 539
 Hæretici diuersis modis recipiendi. 478. 479
 Haimeradus presbyter. 341. 342
 Heddo, vel Hetto, Præpositus Ecclesiæ Lau-
 dunensis. 593. 595. 608. 644
 Herodius & fulica. 152. & seqq.
 Hierosolymitanus Patriarcha sub censu. 759
 Hildegardus Episcopus Suesionensis per lit-
 teras confessionem ad Hincmarum mittit.
 636
 Hildegarius Episcopus Meldensis. 127. 676.
 Hildemannus Belgiuacorum Episcopus ca-
 lumniis exutus. 301
 Hilduinus summus Capellanus. 207
 Hilduinus inuasor Ecclesiæ Cameracensis.
 244
 Hincmari Remensis educatio in monasterio.
 304. ordinatio apud Beluacum. 272. 303.
 à Leone IV. Benedicto III. & Nicolao ap-
 probata. 273. de nepote querimonia. 597.
 598. 645. duo iudicia Romæ rescissa. 399.
 &c. 645. purgatio de tumore aduersus sedē
 Apostolicam. 300. quod regem aduersus
 nepotem non irritarit. 536. sed nepotem
 regi reconciliarit. 598. 599. de Benedicti
 Papæ priuilegio. 309. iudicium de sacra-
 mento, quod ab ipso exigebatur. 834
 Hincmarus Laudunensis, Regem apud sedem
 Apostolicam falsò accusauit. 412. & sa-
 pius exacerbauit. 598. 599. proscriptus à

I N D E X.

- rege. 317. carcerali custodia traditus. 345.
 administrationem in palatio, & abbatiam
 in alia prouincia obtinuit inconsulto Me-
 tropolitano. 391. 598. vocatus ad ordina-
 tionem Episcopi non venit. 393. 598. alie-
 nos parochianos excommunicat. 396. suos
 excommunicans legitimum modum exces-
 sit. 506. 507. 510. 511. 514. publicum
 iudicium postposito Episcopali expetiit.
 410. In Synodo apud Attiniacum tres ab
 eo iudices electi. 604. fuga lapsus procla-
 mat ad sedem Apostolicam. 359. 615. ca-
 nones & sententiæ male ab eo intellectæ.
 491. &c. Gregorij verba corrupta. 464.
 Collectioni suæ irregularem subscriptionem
 apposuit. 515. 526. 565. professioni
 suæ subscribit de fide erga regem, & obe-
 dientia erga Metropolitanum. 350. 351.
 Romam vocatur ab Hadriano. 705
- H**incmarus idem in Bononiensi territorio na-
 tus. 391. corpore obesus, moribus leuis.
 383. prudens apud semetipsum. 532. vana
 eius iactantia. 556. 588. victum se nunquã
 agnoscit. 561. motus corporis inordinati.
 590. exenia à clericis & laicis exigit. 584. à
 Carolo rege perstringitur apud Hadria-
 num. 709. Summaria omnium quæ per-
 peram egerat commemoratio. 598
- H**incmari Laudunensis epistolæ ad Remen-
 sem. 335. 340. 355. 600. 604. 608. 644
- H**oratus. 186. 201
- H**ormisdæ epistola ad S. Remigium. 409.
 integra. 435. & 726
- H**ospitalia peregrinorum. 134
- H**ugo Abbas. 181. 197
- H**unoldi presbyteri purgatio. 819
- I
- I**esse Episcopus Bernoldo in visione appa-
 rens. 807
- I**esvs nomen quem numerum contineat.
 826. 827
- I**gnoscere cui liceat principi vel iudici. 18. 19
- I**mmæ reginæ tunica de Ecclesia sublata. 801
- I**nferni pœnæ præuidendæ. 67. 68. 69
- I**oannes VIII. Papa. 719. 768
- I**oannes Episc. Cameracensis, iudex Hinc-
 mari Laudunensis. 611. 613. Hincmari ad
 eum epistola. 819
- I**ræ fuga. 51. 52
- I**rmingardis Augusta vxor Lotharij Imp. 843
- I**sidori liber collectarum Epistolarum. 476.
 eius præfatio refellitur. 477. Episcopus
 Hispalensis dicitur. 793
- I**udices inter Ecclesiasticos & sæculares deli-
 gendi. 839
- I**udiciorum Ecclesiasticorum ordo. 395. &c.
 500. 649. 650. 768. 783. Iudicia Episco-
 porum de Episcopis aut presbyteris. 771.
 772
- I**udicij dies cogitandus. 58. 234
- I**udiciũ aquæ calidæ & frigidæ. 676. & seqq.
- I**udicium, loci nomen secus Theodonis vil-
 lam.
- I**udith & Balduini nuptiæ. 244. 245. 246
- I**ulij Papæ epistolæ & Concilium. 460. &c.
 619. 620
- I**uramenta & periuria. 56. 57. 58. reprehен-
 ditur qui hominem suum inconuenienter
 iurare coegerat. 823
- I**uramentum Hincmato præscriptum apud
 Pontigonem. 834
- I**ustitiæ obseruatio exigenda. 16. amore iusti-
 tiæ corripienti improbi. 16
- I**uuenalis. 47
- I**uuniaca villa. 389. 390. 391
- L
- L**AUDUNI montis castrum. 391. castel-
 lum. 431. municipium. 601. Laudunum
 clauatum. 731. à quo conditum. 431.
 602. Episcopus in eo primus ordinatus à
 Sancto Remigio Genebaudus. 431. 435.
 731. sub Remorum metropoli. 434. 435.
 602
- L**audunensis pagus. 158
- L**audunenses clerici ab Episcopo suo illegiti-
 mè excommunicati. 506
- L**ectionis sacræ utilitas. 9
- L**eges pro Deo dandæ. 15. in quolibet vin-
 dicandæ. 22. Romanæ, Salicæ, Gundo-
 badæ. 234
- L**eo III. Papa de presbyteris criminosis con-
 sultus à Carolo. 783
- L**eonis IV. Papæ decreta synodalia. 768. 779
 824
- L**eopardellus Episc. in visione Bernoldi. 805
- L**iberati Archidiaconi Breuiarium. 466
- L**iberum arbitrium & gratia. 294
- L**iudo, seu Luido. 3. 6. 245. 246. 249
- L**ongobardia. 180
- L**otharius Imper. à patre dissidens pergit in
 Longobardiam. 180. eo mortuo bellum ge-
 rit cum fratribus, regnumque cum illis di-
 uidit. 181. 300. 304. 307
- L**otharius Rex. 244. 249. 284. 676. 690. 841.
 post eius mortem, regnum diuisum inter
 Carolum & Ludouicum. 181. mortuo e-
 ius fratre Ludouico, pars à Carolo repo-
 scitur. 181
- L**udouicus Pius totius bonitatis atque pieta-
 tis decus insigne. 105. Ludouicus Imper.
 173. 201. 272. 304. 391. 732. 768
- L**udouicus Rex Germaniæ Caroli fratris re-
 gnum inuadit. 128. 129. 145. 180. 181.
 249. 261. 298. 690. 732. Attiniacum venit.
 834
- L**udouicus Balbus rex. 158. 767. 834. instru-
 ctionem petit ab Hincmaro. 170
- L**udouicus frater Lotharij Regis, Imperator
 mortuus in Longobardia. 181
- L**udouicus III. Balbi filius Rex. 188. mor-
 tuus. 215
- L**uxuriæ vitium & fuga. 47. 48

INDEX.

M

- M**ACARIUS Antiochenus falsator in
 sexta Synodo. 465. 466
 Macedonius Constantinopolitanus Pauli lo-
 cum deprauat. 447. 465. 466
 Mansionarius in palatio. 207. eius officium.
 208
 Mansuarij villarum in caricaturis & para-
 ueredis non grauandi. 138
 Mansus, Manselli cellula. 390. Mansi inge-
 nuiles & seruiles. 390
 Marchisi. 212
 Marsna, & chirographum apud Marsnam.
 132
 Martinus quomodo erga Maximum se gesse-
 rit. 167
 Meletius Episcopus, & Meletiani. 277. 287.
 450
 Metropolitanus quomodo ordinetur. 717.
 ius Metropolitanorum. 719. & seqq. Me-
 tropolitani & Episcopi quod discrimen
 potestatis. 407. &c. 492. &c.
 Miles si hominem occidat non peccat. 13
 Militia & vectigalia ab Episcopis exacta. 136
 Milo sub Carolo principe Remorum & Tre-
 uirorum episcopia vsurpat. 731. Milo Re-
 mensis Ecclesie tyrannus. 258
 Miridunensis Comitatus. 833
 Misericordie adhibenda discretio. 17. 18.
 reis nonnunquam indulgenda. 23. miseri-
 cordie operum utilitas. 62. 63
 Missam in Capella interdicta celebrare. 390.
 Missam vsque ad Euangelium audientes.
 149
 Missus reipublice, minister Comitis. 131
 Monasteria canonicorum & monachorum,
 atque sanctimonialium, laicis concessa à
 Carolo Caluo. 133. prouidendum vt in
 his serui & ancillae Dei secundum ordinem
 viuunt. 134
 Monasterium S. Dionysij. 132. 180. 304. 412.
 832. 842. S. Crucis & S. Radegundis. 842.
 Altumuillare. 290. 314. S. Remigij. 832.
 Orbacense. 833. S. Trudonis. 132. in Lau-
 duno situm. 412. S. Columbani in Italia.
 304
 Morientium poenitentia & viaticum. 54.
 512. 513. mortuis sepultura non negan-
 da. 514
 Morinensis Ecclesia vacans Actardo conces-
 sa. 749
 Mosomum. 611

N

- N**EMESIANI poetæ Cynegeticon. 482
 Nicæna Synodus. 283. eius auctoritas.
 417. &c. 719. & seqq. prærogatiua. 489.
 490. 491. falsò dicitur Iulij tempore cele-
 brata. 462. cur mystica ab Hincmaro dicta.
 826. &c. capitula quæ in Iulij & Felicis epi-

- stolis continentur. 460. 461. non plura fue-
 runt quàm viginti. 462. 464. 474. ab Osio
 quædam adiecta & Sardicæ recitata. 474.
 quædam mutata. 461. de Nicænis cano-
 nibus Hincmari Laudunensis sententia.
 618. 619. & seqq.
 Nicasius Remorum Episcopus. 165
 Nicolaus Papa. 244. 266. 405. eius epistola
 ad Episcopos Galliarum. 625. veteres
 Pontificum epistolas propugnat. 627. de
 Rothado. 629. 631. ad quosdam Episco-
 pos Belgicæ prouinciæ. 757. priuilegium
 Ecclesie Bellouacensis. 766. 817
 Niuinus de sanctimoniali infamatus. 334.
 335. 540. eius defensionem à Laudunensi
 susceptam refellit. 541. 542. &c.
 Nomenius dux Britonum Actardum Epi-
 scopum Namnetensem expulit. 749
 Nortmanni. 250. 299
 Nortmannus. 593. 601. 609. 614. eius de-
 fensio. 699
 Notho Remensem Ecclesiam tener post Fol-
 conem. 272
 Nouatus & Nouatiani. 450. 311
 Nouiliacus villa Episcopij Remensis. 532. à
 Karlomanno rege donata. *ibid.*
 Nuptiæ Stephani & filie Regimundi Comi-
 tis. 647. & seqq. Balduini & Iudith. 244.
 incestæ Fulcheri & Haroifæ. 821
 Nuptiæ solui quæ possint. 665. 666

O

- O**BLATIO sacræ hostiæ ad veniam pec-
 catorum. 76. mortuis prodest, qui in
 vita meruerunt. 84
 Oblationes pro iis qui in bello ceciderunt. 15
 Occidere hominem non semper criminofum.
 22
 Odacer Episcopatum Bellouacensem ambit.
 193. 194. inuasor eiusdem Ecclesie. 196.
 197. &c. excommunicatur. 811. & seqq.
 Odo Episcopus Bellouacensis. 244. 245.
 250. 263. 394. 412. 594. 697. 817. mo-
 netur ab Hincmaro vt respondeat obie-
 ctionibus Græcorum.
 Oleum sanctificatum ad ægrotantem missum.
 687
 Oratio vera cuiusmodi. 79. 80
 Orbacus monasterium. 262
 Ordinatio seruorum. 345
 Osus capitula quædam Synodi Nicænæ ali-
 ter renuntiasse dicitur. 461. apud Sirmium
 sacrilegam professionem præsumpsit. 461.
 apud Sardicam cum legatis Sedis Aposto-
 licæ quædam constituit. 474. 475
 Otharius Comes. 817

P

- P**ALATIVM regis sacrum appellari &
 esse debet. 142. palatij ordo & officia.
 206. 207. & seqq.

INDEX.

Pallium Metropolitanum, eiusque usus. 310.
 311
 Papa vniuersalis. 768
 Pardulus diaconus Ecclesiæ Remensis. 306.
 Episcopus Laudunensis. 280. 391. 612.
 Parduli epistola ad Hincmarum. 836
 Patriarchæ & primates. 426. &c. iidem sunt,
 438. 442
 Pauliacus villa. 350. Ecclesiæ Laudunensis.
 594. 610. 614
 Paulinus postea Nolanus Episcopus auctor
 vitæ S. Ambrosij. 166
 Peccata humili penitentia expiantur. 71.
 multis modis perpetrantur. 70. peccata
 cogitationum. 61
 Primates qui & patriarchæ. 438. interdum
 sic appellati quidam Archiepiscopi & Me-
 tropolitani. 438. &c.
 Petrus maiori præ ceteris deuotione regem
 cælorum confessus clauis præ ceteris acce-
 pit. 459. Apostolatum, quem negando præ-
 diderat, confitendo & flendo recepit. 321.
 Petri vna sedes fuerunt Romana, Alexan-
 drina, & Antiochena. 433. 434
 Petrus Episcopus Aretinus. 307
 Petrus Episcopus Spoletinus. 307
 Peritium vitandum. 57. 58. 175
 Phorius inuafor Constantinopolitanæ Eccle-
 siæ, vniuersalem patriarcham se appellat.
 810
 Pilus vestimenti eiectus in rei derelictione.
 841
 Pippini regis de rebus Ecclesiasticis quas lai-
 ci occupant constitutum. 132. de Hai-
 stulfo victoria. 159. 160. 694. Synodum
 apud Liptinas congregat. 132. regni pri-
 mores consilij causa conuocat ante mortē.
 180. 181. 206. mors eius. 832
 Pippini iunioris regis Aquitanix penitentia.
 829. è S. Medardo euadit. 832
 Pistas. 432. Pistis. 614. 637
 Pitaciolum Hincmari Laudunensis. 355. 382.
 383. 426
 Pitacium. 607
 Placita duo singulis annis, eorumque descri-
 ptio. 211. 212. 213. 214. placita Comi-
 tum & Vicariorum, vel etiam Decanorum,
 per manninas aut per bannos. 224
 Penitentix fructus digni qui. 38. 40. 41. 63.
 64. 65. penitentia multiplex usus. 478.
 479. penitentia non coacta sed volunta-
 ria proficit penitenti. 170. penitentis sa-
 tisfactio in ipsa confessione cernitur. 321.
 penitentia & viaticum morientibus non
 neganda. 511
 Prædestinataria hæresis. 263. 663
 Prædestinationem Dei cuncta agere, error
 Gothescalci. 294
 Præpositus Ecclesiæ. 317. Bertharius Præpo-
 situs. 389
 Presbyteri loco lxx. discipulorum. 769. Pre-
 sbyterorum crimina qualiter iudicanda.
 768. & seqq. de presbyteris criminosis. 783.

& seqq. deiectioni presbyteri, qui epistolas Ro-
 mæ impetrant. 769

Principem & sensus venustate excellere, &
 per sapientiam atque morum probitatem,
 tam sibi quàm & subditis proficere, vtile
 & honestum est. 105

Proculus Episc. Massiliensis. 271. 287

Promulgo. 413. 414. 415. 416

Prosper. 332

Prouinciarum & parochiarum diuisio. 426.

485. prouincia tertia. 392. 393

Proximo remittendæ offensæ. 72. 73. proxi-
 mi reconciliatio. 84

Prudentius Episcopus Tricassinus fautor Go-
 thescalci. 271. annalem gestorum regum
 nostrorum composuit. 292

R

RABANVS Archiepiscopus Moguntinæ
 ciuitatis, de iudicio aquæ frigidæ quæ-
 dam scripsit. 676

Raganfredus bellum gerit cum Carlo princi-
 pe. 180. 731

Raginelmus Tornacensis Episcopus. 374. in-
 dex Hincmari Laudunensis. 604. 611. 613.
 686

Rapinæ & deprædationes in exercitu coerci-
 tæ. 143. quas non solum homines cabal-
 larij, sed etiam ipsi coactiones faciunt. 144

Raptores viduarum, puellarum, sanctimo-
 nialium. 228. & seqq.

Rebellio minorum sacerdotum erga potio-
 res. 438

Recharedus rex Wisigothorum. 29

Regimundus Comes, eiusque filia Stephano
 nupta. 647

Remigius Francos ad fidem conuertit. 133.
 166. 206. 731. Vicarius sedis Apostolicæ
 ab Hormisda creatus. 419. 731. Episco-
 pum Lauduni instituit. 431. lxxiv. am-
 plius annos in Episcopatu egit. 431

Remigius Archiepiscopus Lugdunensis. 265.
 275. 279. 351. 594. 605. 700

Remorum Metropolis, eiusque priuilegia.
 432. & seqq. nunquam excepto Romano
 Pontifice primatem habuit. 258. par Tre-
 uerensi. 258. eiusdem soror. 841. duode-
 cim sub ea ciuitates fuerunt. 731. vndecim
 ante Laudunensem episcopatum. 431.

Remensis parochia inter duo regna sub
 duobus regibus diuisa. 310. primus eius
 Episcopus Sixtus. 431. insidiis appetita
 propter Ebonem. 732

Reorum vindicta. 16. 17. & seqq. 26. 28

Rex bonus populi felicitas. 5. 10. quales con-
 siliarios adhibere debeat. 8. quæ in bello
 curare. 11. 12. 13. 14. 15. in legibus dan-
 dis. 15. in obseruatione iustitiæ, & impro-
 borum correptione. 16. 17. 18. 19. 20. 21.

22. quomodo erga propinquos peruersè
 agentes se gerere. 23. 24. 25. boni regis
 est punire & parcere. 27. cauendum ne

INDEX.

sceleratorum amicitia coniungatur. 20
 Rex ita viuat vt omnibus sit exemplo. 135.
 quomodo domesticos regere, quid Deo &
 subditis reddere, & quales palatij ac rei-
 pub. ministros constituere debeat. 136.
 rex qualis esse debeat. 217. &c. ad regni
 regimen quæ spectanda. 182. 183. & seqq.
 quæ emendanda sunt audire debet. 226.
 239. quanta reuerentia regibus debeat.
 140
 Regia potestas non solum ad mundi regimen,
 sed maximè ad Ecclesiæ præsidium collata.
 189. regis virtutes præcipuæ duæ, Iustitia
 & pietas. 224
 Regis baiuli præstare quid debeant. 186. 187
 regis promissio in die consecrationis. 191.
 regis instructio. 170. &c. 201. &c.
 Regiarum villarum iudices quales cõstituen-
 di. 138. regiarum villarum maiores. 616
 Richildis regina, Caroli Calui vxor. 814
 Rigobertus Remorum Episcopus eiectus sine
 villo crimine. 218
 Riculcus Episcopus Moguntinus, Isidori col-
 lectionem in Galliam attulit ex Hispania.
 476
 Rodulfus Archiepiscopus Bituricensis. 647
 Rodulfus Caroli Calui regis auunculus. 143.
 260. 602.
 Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum ma-
 ter. 318. magistra, mater, & caput. 630.
 Sedis Apostolicæ principatus Domini ore
 perceptus. 463. ad Romani Pontificis sol-
 licitudinem vniuersalis Ecclesia pertinet.
 778. Romanæ sedis appellatio. 247. 346.
 355. 615
 Romanorum Pontificum antiquæ epistolæ
 quomodo sint examinandæ. 451. & seqq.
 Romanæ leges contra raptos & raptas. 228
 Rothadus Suefforum Episcopus. 245. 246. &
 seqq. 262. 290. 298. 302. 303. 611. solus
 superstes ex iis qui Ebonis depositioni in-
 terfuerant. 274
 Rothadi iudicium an rescissum. 401. 402. ap-
 pellatio ad sedem Apostolicam. 626. 629.
 631
 Rotrudis monacha sanctæ Radegundis. 843

S

SABELLIVS. 447
 Sacerdotum in vetere & noua lege ordi-
 nes duo. 204. 217. sacerdotum calibatus.
 316. 317
 Salmontiacus palatium in Laudunensi paro-
 chia. 298. vbi mortuus Carlomannus rex.
 180
 Salomon Britonum tyrannus, Actardum
 Namnetensem Episcopum expulit. 749
 Sanctimonialis claustrum educta. 334. 342.
 sanctimonialium raptus. 228. & seqq.
 Sanctorum intercessio inuocanda. 73. &c.
 158
 Sardicense Concilium. 458. quando celebra-

tum. 460
 Saxo genere, ac per hoc naturalis prudentiæ.
 152
 Scara, bellatorum acies. 158
 Schisma vel hæresim facientes ex amore pro-
 priæ sententiæ. 572. & seqq.
 Scripturis sacris insani homines abusi erraue-
 runt. 448. quidam aliqua eraserunt. 449.
 à Gothescalco detruncata. 539
 Scuria presbyteri. 389
 Senatus clericus. 342
 Senescalcus. 207. eius officium. 209
 Septem prouinciæ quæ. 730
 Sepultura mortuis non deneganda. 514
 Sergius Papa Ebonem restituere noluit. 270.
 272. 273. 732. 737. 825
 Serpens æreus figura Christi. 89
 Sigibertus. 341. 345
 Siluacus villa in parochia Laudunensi. 341.
 605. 613.
 Siluanectum. 29. de Siluanectis reuenit. 593.
 613
 Siluestri Papæ decreta & gesta. 793
 Simoniaca hæresis damnata. 522. 523. 524
 Sixtus primus Remorum Episcopus à Sixto
 Papa missus. 431
 Sparnacus. 216. in Sparnaco mons Ebonis.
 839
 Sponsaliorum fides si infringatur. 657. 658.
 659
 Stephanus Papa, qui Pippinum vnxit in re-
 gem. 694
 Stephanus Papa, qui Ludouicum Pium Remis
 coronauit. 695
 Stephanus, cui nupta Regimundi Comitis fi-
 lia. 647. in obsequio regis erat. 648. cau-
 sam suam exponit Synodo Tusiacensi. 648.
 reiecta est ad Synodum prouinciæ Bituri-
 censis & Burdegalensis. 649. de his nu-
 ptiis. 647. & seqq.
 Superbiæ tyrannis, & fuga. 46
 Synodi sex generales. 456. de septima Græco-
 rum. 457. de rebus certis & definitis non
 conuocandæ. 514. 517
 Synodi comprouinciales cum Episcopis, &
 speciales cum presbyteris. 131. ad congre-
 gandas Synodos hortatur sanctus Grego-
 rius reges Francorum. 736
 Synodus Nicæna mystica. 282. 417. 450.
 719. 739. 772. 773. 811. 812. 819
 Synodus Africana. 458. Antiochena. 459.
 460. 489. apud Attinacum, decem prouin-
 ciarum. 350. 351. 690. 604. Beluacensis.
 272. 303. Bituricensis. 274. 287. apud Ca-
 risiacum. 145. Chalcedonensis. 466. Eli-
 bertina. 459. Ephesina. 467. Francofor-
 diensis in Francia. 457. Lauduni habenda.
 341. apud Liptinas. 132. 657. apud san-
 ctam Macram. 188. 192. 193. 199. 203.
 215. 216. 225. Meldenensis. 306. 313. Me-
 tensis. 262. Moguntina Rabani. 262. Ro-
 mana sub Iulio. 462. Eugenij & Leonis.
 768. 779. 797. 798. Leonis IV. 727. Sar-

INDEX.

dicensis. 438. Sueffionensis I L. 282. 306. Sueffionensis III. 265. &c. 282. 306. Taurinensis. 459. Gallica, quæ Tolitana dicitur. 835. apud Treas. 824. Tricassina. 406. 824. Treurenensis. 304. apud Tusiaceum xiv. prouinciarum. 595. 616. 647. apud Vermeriam. 352. 604. 605.

T

TELONARIVS mercati palatij. 606.
Teotgaudus Archiepiscopus Treuren-
sis. 261
Teudulfus Comes. 261
Térentius Comicus. 4
Testes in accusationibus. 784. 785
Teudonis villa. 133
Teutberga regina. 284
Teutfridi presbyteri causa qualiter sit agitan-
da & diffinienda. 601
Teutradus, vbi Ludouicus Pius patris mor-
tem cognouit. 180
Theodericus & Theodebertus reges Franco-
rum. 785
Theodericus Comes. 197
Tilpinus Archiepiscopus Remorum. 436
Traditiones sacras malè intelligentes quidam
errauerunt. 450
Translationes Episcoporum. 455. & seqq.
Tusiaceus. 152. villa Episcopij Tullenensis. 647.
Synodi Tusiacenensis duplex editio. 616

V

VENATORES principales quatuor. 207.
eorum officium. 210
Vermeria palatium. 352. 604. 605
Vicarij Comitum. 224. Comites in ciuitati-
bus suis, & Comitum vicarij in plebibus
suis. 227
Vicecomes pagi. 317

Vicedominus Ecclesiæ. 317
Victoriam in bello dat omnipotens. 13
Vinciaceus, vbi victus Raganfridus à Carolo.
180
Vina quæ Pardulus Hincmaro suadet. 839
Virgilius Archiepiscopus Arelatenensis, vica-
rius sedis Apostolicæ petente Childeberto.
731
Virgilius poëta. 57
Vniuersale & catholicum. 457. Vniuersale
quando dici possit Concilium duarum aut
trium prouinciarum. 457. 458
Vongus, Comitum Otharij. 807
Waifarius Aquitanorum Princeps. 132
Waldrada. 249
Wenilo Rotomagensis Archiepiscopus. 127.
141
Wenilo Senonensis Archiepiscopus. 265.
275. 279. 286. 287. 396. 540. 600.
Willebertus Episcopus. 594. 686
Wiligisus monachus sancti Dionysij. 842
Winfred Bonifacius legatus sedis Apostolicæ.
731. 745
Witinus vir religiosus tempore Ludouici Pij.
808.
Wulfadus, & alij ab Ebone post depositionem
ordinati. 215. 275. 276. 281. 282. 284.
289. 298. 306. &c. 825. Wulfadus Lingo-
nensem Ecclesiam occupat. 279. 280. li-
bellum emendationis offert in Synodo.
280. Wulfadi & collegarum an rescissum
fuerit iudicium. 405
Vxor Bosonis, quæ virum reliquit. 669
Vxor Stephani. 647

Z

ZACHARIAS Bonifacium Moguntia con-
stituit Episcopum. 731. & primate in
aliis prouinciis. 732
Zelus. 53. 54. 55

FINIS.

S V M M A P R I V I L E G I I

Regis Christianissimi.

CAVTVM est auctoritate Regis, ne quis in regno suo, aliisve locis suæ ditioni subiectis intra decem annos proximos, *Hincmari Archiepiscopi Remensis Opera in duos Tomos digesta, cura & studio IACOBI SIRMONTI Societatis IESV presbyteri*, absque Sebastiani Cramoisy Architypographi Regis & Reginae regentis permisso, imprimat, aut diuendat, à die publicationis horum exemplarium. qui secus fecerit multa indicta, prout amplius in diplomate regio continetur, multabitur. Datum Parisiis die 5. Septembris 1645.

Sic signatum, De mandato Regis, CRAMOISY.

99117523740001021

LIBRARY
ST. JOHN'S SEMINARY
BRIGHTON, MASS.

LIBRARY
ST. JOHN'S SEMINARY
BRIGHTON, MASS.

